QVAESTIONES REGVLARES, ET CANONICÆ,

IN QVIBVS VTRIVSQVE IVRIS,
Et Priuilegiorum regularium, & Apostolicarum Constitutionum nouæ, & veteres difficultates dispersæ, & confusæ, miro ordine scholastico per quæstiones, & articulos elucidantur;

Prælatis Ecclesiasticis, & Regularibus, nec non Iudicibus cuiuscumque tribunalis, & vtriusque Iuris peritis, & quibuscunque Ecclesiasticis regularibus maximè necessariæ.

Authore P. F. EMANVELE RODERICO Lusitano, sacræ Theologiæ Lectore, Prouinciæ Sancti Iacobi Regularis obseruantiæ D. P. N. Francisci Diffinitore.

TOMVS TERTIVS.

NVNC DE NOVO PER PRAEFATVM Autorem recognitus, correctus, & auctus.

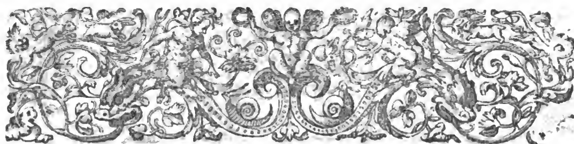
HIS ACCESSERVNT INDICES TRES. QVORVM PRIMVS decreta Concilij Tridentini declarata proponit. Secundus articulos & dubia Quæstionum ostendit. Tertius rerum notabilium sententias insinuat.

DE LICENTIA SVPERIORVM, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS, M DC XI.

APVD BARETIVM BARETIVM BIBLIOPOLAM
Ad Signum Beatæ Mariæ Virginis.

AD LECTOREM.

LLE inquam doctissimus, ac perfectissimus vir Philosophiæ & Logicæ princeps pater & inuentor, Aristoteles scilicet (non inuentor inquio, quia lux Philosophiæ & Logicæ à primo parente, vsque nunc non est totaliter extincta; ipse enim primus parens, vt perfectæ gubernationis officium posset exercere, in quo fuit positus a Deo, ab eo etiam fuit omni scientia prædıtus, in cuius probationem omnibus statim rebus nomina imposuit, & ipse parens suos filios docuit, & ita ad alios vsque nunc est deriuata) sed reformator, perfectam volens diffinitionem hominis designare, quoniam eius Platonis magistri alumnitatis eius in oculis videbatur inualida, videlicet, homo est animal bipes, sine pennis, plurimum laboris & operæ posuit, omnesque ætatis ingenij, & industriæ neruos contendit & constituit in diffinitione; homo est animal bipes, pulchrum, magni cerebri; quæ fuit bona & hominis recta diffinitio, quoniam ipsæ particulæ per se sumptæ in quocumque reperiuntur animali; bipes est gallina, aquila est pulchra, & magni cerebri equus: sed iunctæ in nullo istorum reperiuntur, nec reperiuntur nisi in homine. Sed quoniam diffinitio debet esse breuis, & quo est breuior est aptior, & quia Aristotelici ingenij subtilitas erat maxima, & ad prima non requieuit, quoad vsque ad exitum perfectissimè exiuit, sed antea diligentius, & multo accuratius laborauit, vt quod semel inceperat, semel & consummaret; quapropter perfectissimam & immaculatam, quæ ad huc usque manet, eam adinuenit, scilicet, homo est animal rationale: profectò, etsi gentilis & cæcus ariolari fuit visus illud, quod Christus per Lucam 14. cap. ait; Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nonne sedens prius, computat sumptus, qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum, ne postquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant illudere ei, dicentes, quia hic homo cæpit ædificare, & non potuit consummare? Quod omnes perpendentes, quod cæperunt ad extremum perduxerunt. Quos ego etsi in ipsorum contentione minimus, profectò sectans triplicem tomum, quem fui adorsus volui perficere, & ad extremum perducere Quocirca nihil sese mihi vtilius, atque commodius offerri potuit, quam iste regularium canonicarumque quæstionum tractatus, (quo quidem perfectio & tomorum diffinitio est clarior, vt latius tomi clarescant) quem fui perpolire aggressus, quoniam intellexi in omnium maximam vtilitatem hominũ redundare posse; qui mihi sanè vtilis, ac necessarius videtur ad quælibet canonica regulariaque discernenda & latius intelligenda. In quo condendo non oscitanter, sed diligentissimè laboraui propter materiæ difficultatem, adminiculum parum nostri, & ingenij fragilitatem, salutis inualiditatem, ac tempus denique minimum, in cuius tantum acceptilatione flagitare cogitaui, vt eum veluti proprium habeas, a deliris maleuolis defendas, ad quod si altera non esset causa, illa tamen satis videretur magna, quòd in eo sit plurimum laboris positum, quod non magis recedere posse nō video, quàm vt hominem tuum proximum ames, eum, & eius opera tuearis. Accipe inquam hoc donum, quamuis in tua præsentia tenue & indignum sentias, vt aperto propensè voluntas excipiatur: tum quod sit vtile, tum quòd ab eo sit missum, qui sese iam pridem in tuam addixit vtilitatem, in quo profectò veterum Athenensium consuetudinem in sacrificijs, iam acceptam adimpleo, id erat vires & ingenium in proximi eruditionem propagare, ignorantes erudire, & latiorem viam facere, nolentes carpere & detestari, quod naturæ maximè congruum erat: quod enim animo lustrantes & sequentes secundum suam scripserunt laborantes & auxerunt scientiam, & hac ratione quotidie ad maiorem est perfectionem perducta. Sed vt ad propositum redeam, quò finem imponam, testor me nihil ardentius cupisse, quam tibi omnibusque inseruire. Quod si vt speramus præstiteris, & expectationem, quam de tua probitate concitasti sustinebis, & ad plura alia scripta, quæ in nostris scrinijs delitescunt, maiores nobis animos & multo alacriores efficies.

INDVL.

INDVLGENTIA CONCEDIDA EN FAVOR DE LAS ANIMAS DE LOS FRAYLES, DE SVS PADRES, Y de los hermanos que los recogen es sus casas.

CLEMENS PAPA VIII.

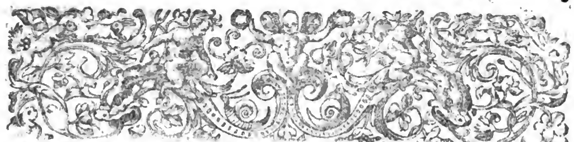
Ad perpetuam rei memoriam.

De omnium salute paterna charitate soliciti, spiritualia de Thesauro Ecclesiæ libenter erogamus, per quæ animæ fidelium defunctorum (præsertim religiosorum) Domini nostri Iesu Christi, & gloriosissimæ eius Genitricis Mariæ, ac Sanctorum omnium suffragia meritorum consequi, & illis adiutæ ex purgatorij pęnis ad æternitatis gloriam fœliciter valeant peruenire. Supplicationibus igitur pro parte dilectorum filiorum ministri Prouincialis, & fratrum prouinciæ Sancti Gabrielis Hispaniarum, ordinis Sancti Francisci, discalciatorum nuncupatorum, nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ac de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius authoritate confisi, concedimus, vt decedente aliquo dicti Ordinis religioso, vel alicuius religiosi parentibus, vel altero ipsorum, aut persona, quam ipsi religiosi fratrem appellant, & in quolibet loco dictæ Prouinciæ ad eorum receptaculum & subuentionem paratam habent, ab aliquo seu aliquibus eius conuentus, in quo religiosi parentes, vel alter ipsorum decesserit, vel persona præfata in fratrem descripta fuerit, missam defunctorum pro anima ipsius defuncti, quæ Deo in charitate coniuncta, ab hac luce migrauerit, celebrante, seu celebrantibus anima ipsa de Thesauro Ecclesiæ indulgentiam consequatur, ita vt Domini nostri Iesu Christi, ac Beatissimæ Virginis Mariæ, & Sanctorum omnium meritis sibi suffragantibus a purgatorij pœnis liberetur, in contrarium facientibus nō obstantibus quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris, die xx. Iunij. M.D.XCVI. Pontificatus nostri anno quinto.

Mr. Vestrius Barbianus.

Notese, que qualquiera sacerdote religioso de las ordenes mendicantes del conuento donde muriere algun frayle de las dichas ordenes, que dixere missa de diffunctos, por el anima del dicho frayle, gana indulgencia para la dicha anima, y *per modum suffragij* la saca de purgatorio, y la misma indulgencia se gana diziendo missa de diffunctos los dichos religiosos por la anima de qualquiera de los padres de los dichos frayles, y lo mismo es, diziendo vna Missa de diffunctos por entrambos à dos, y la misma indulgencia se gana, diziendo los dichos frayles la dicha Missa de diffunctos, por los hermanos y hermanas que los recogen en sus casas, y tienen carta de hermandad del prelado del conuento, en cuyo districto esta, y donde moran los religiosos que han de dezir la Missa. Y esto, attento vn priuilegio de Leon X. por virtud del qual lo concedido a vna casa particular ò à vna prouincia particular de las dichas ordenes mendicantes, se communica a todos los mendicantes, como lo prueuo en el Tercero Tomo de las Questiones Regulares, citando el breue de Leon X. Y aduerta se, que tambien gozan las otras Religiones no mendicantes deste indulto, si tienen de la Sede Apostolica concedida communicacion de los priuilegios concedidos y por conceder a las ordenes mendicantes.

QVAESTIONES CANONICAE ET REGVLARES,

AVTHORE F. EMANVELE RODERICO,
SACRAE THEOLOGIAE LECTORE, ET PROVINCIAE SANCTI Iacobi Regularis obseruantiæ Patris Nostri Francisci Definitore.

TOMVS TERTIVS.

QVAESTIO PRIMA.

De matrimonio in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum religiosi possint ducere vxorem, & qua pœna puniantur matrimonium contrahentes.

Respondeo dicendo, quod Græcis solis licuit vti coniugio contracto ante sacrum susceptum ordinem non autem post sacrum Ordinem contrahere, vt ex sacris *a* Canonibus euidenter colligitur, & tradit Ioan. Maior, in sacri enim ordinis susceptione adest votum solemne implicitum castitatis, cui repugnat vxorum vsus, quod eleganter probat noster Michael à Medina in libro, quem edidit de sacrorum hominum continentia, & Petrus à Soto *b* multa circa hunc articulũ adducentes, Neque hoc mirũ est, cum apud barbaros, legibus, & moribus id ipsum sit receptum in regione quadam palmaria in nouo Orbe inuenta & detecta sacerdotes viuunt cœlibes, & in corruptu, vt testatur Petrus *c* Martyr, & idem refert apud Essæos. Nec nubebant Vestales apud AEthnicos, nisi cum Religioni erant inutiles, sicut commemorat Prudentius. *d* Neque his mores, vel corruptelæ aliquatum nationum, vt Moscouitarum, & Græcorum refragatur, vt docet eleganter Sigismundus Varro. *e*

a c. cum olim de cleric. coniug. c. Syra. 18 dist. Maior. in 4 d. 24 qu. 2. & d. 27 q. 1.
b Sot. de inst. sacer. de magnum lect. 6.
c Pet. Mar. in l. de nou. orbis insul. & l. 8. de præparatio. Euang. c. 4.
d Prud. l. 1. cõtra Sima.
e Varro libro comment. de reb. Moscou.

De Monachis vero illud prætereundum non est, quod in Concilio *f* Turonensi secundo sub Pelagio primo Pontifice Maximo eo tempore celebrato, quo licebat Clericis iuxta vsum Orientalis Ecclesiæ vxores habere, ita decretum est. Si qui in Monasterio conuersi sunt, nullatenus exinde habeant licentiam euagãdi, neque (quod absit) nullus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierem familiaritatem habere. Nam si vxorem duxerit, excommunicetur, & de vxore male sociata consortio etiam iudicis auxilio separetur, & infœlix monachus coniunctione fœdatus ab Ecclesia segregetur, donec reuertatur ad septa Monasterij, & in dictã ab Abbate, quandiu præceptum fuerit, agat pœnitentiam. Hæc dictum Concilium. Et certe de monacho illo, qui post solemnem religionis professionem contrahit matrimonium, hac distinctione iuris periti communiter vti solent, si publice facinus hoc perpetrauit eo casu magis suspectus de hęresi est, & ipso facto malè sentiens de votis Monasticis reputatur, videtur enim asserere id sibi licere, quod palam committere non erubescit. Aliud esse aiunt cum occultè monachus duxit vxorem, quia tunc magis præsumitur dolo peccasse quam intellectus errore. Quamobrem priori casu procedere possunt contra eum Inquisitores, posteriori vero non, argumento cuiusdam legis, *g* & eorum, quæ tradunt Iacobus Buttrius, Baldus, Abbas, Felinus, Ioannes de Anania, Franciscus de Squila, Matthæus de Afflictis & alij, quos refert Simancas ab hac opinione merito discedens tenens indistinctè, quod siue occulte, siue publice cõtrahat monachus matrimonium, possunt Domini Inquisitores contra eum procedere, cuius fundamentũ est, nam etsi impudicitius ille faciat, qui palam has nuptias celebrat, non tamen suspicione magna carebit qui easdem occulte contraxerit, quinimo plerũque fit, vt vehementer suspicione laboret, qui clanculum talia commisit, nam qui malè agit, odit lucem, ne redarguantur opera eius, & (vt ait Aristoteles) *h* magis iniusti sunt hi, qui magis occultè procedũt, & sicut Socrates *i* inquit, ea, quæ occultè geruntur, improbitatis suspicione plenissima sunt. Quod multis exem-

f Conc. Tur. c. 16.
g l. 2. §. pen. ff. de vi bon. rap. Butr. & Bal. in l. nemo C. de sum. Trin. Abbas in c. de hom. de celeb. miss. & consil. 68 l. 1. Fel. in c. cum qu: dã de iure iur. & in ca. ad abolendam de hære. vbi Anan. Esq. de fid. Cathol. c. 15 Affli. in constit. 51. col. tit. 1. q. 7. Sim. de cat. inst. tit. 4. de mat. nu. 8: & 9.
h Aristot. 7. Ethi.
i Socrat. lib. 5. inst. Eccl.

exemplis *a* confirmare possem, quæ alij ante nos retulerunt, præcipuè doctissimus Tiraquellus. *b* Cum igitur crimen in vtroque casu idem prorsus sit, nec differentia ponatur, nisi qualitate ambigua, non video cur tam diuersa cognitionis causa constituenda sit, & sic cōcludit Simancas *c* quod cognoscere quoque poterunt Inquisitores de crimine monachi occultè matrimonium contrahentis, præsertim in his temporibus, in quibus impijssimus Lutherus palam docere non erubuit licere monachis omnibus, etiā cum virginibus Deo dicatis liberè matrimoniū contrahere. Quæ hæresis iam olim condemnata est. Vnde Inquisitores ieiunia, & orationes iniungere solēt cum detrusione perpetua in aliquod monasterium occultè contrahentibus argumento eorum, quæ ex varijs Concilijs *d* & sacris Canonibus colligunt Doctores, & tradit Nicephorus *e* & Simancas ait idem dicendum in matrimonijs factis à sacerdotibus diaconis, & subdiaconis de quo in secundo tomo satis dictum est.

a Ioa. 3. Arist. 7. Ethic. c. 6. Socrat. histo. tripar. l. 5. c. 34. l. vni. C. de rapt. nupt. l. non existimo. ff. de admin. c. cum ex institut. de haret.
b Tiraquel. in præfat. de retracta. Conu. c. 13. & li. de pœnis c. 57.
c Siman. vbi sup. nu. 10.
d Con. 1 Tur. Can. 11. c. impudicas ca. si quis sacra ca. monachi &c. quia 27. q.
e Niceph. l. 2. c. 15. cum seq. & l. 6. ca. 30. Simā. vbi sup.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium contractum cum aliquo religioso sit nullum.

RESpondeo dicendo, quod priscis illis primitiuæ Ecclesiæ temporibus non tanta inerat Monasticis votis authoritas, ac hæc, quam nostri Theologi, & iurisperiti appellant, solemnitas, imo etiam nec expressè vt verosimilius est, ac publicè vota religionis emittebantur, sed ea professio ex generali omnium sensu, & consensu, ita erat religioso statui annexa, vt etiam si voce facta non esset promissio: tamen intelligeretur cum statu suscepta eius pro fessionis obligatio modo, quo nunc castitatis votum in sacris Ordinibus accipiendis includitur, idque ex quodam loco Basilij *f* intelligi potest, vbi ait, eos, qui se ad monachorum Ordinem adijcerent, cœlibatum emittere censuisse. Itaque hoc etiam tandiu seruatum est, quandiu prisca illa pietas, & verecundia satis fuit ad homines in officio continendos, postea tamen commodius visum est, quod etiam Basilius ibidem decernit expressam castitatis promissionem adijcere. Et primum quidem adhuc eo modo, vt si quis rupto voto matrimonium iniret, peccaret quidem, sed tamen matrimonium ratum, validumque esset, declarant hoc veterum patrum sententiæ Cyprianus, *g* in epistola ad Pomponium, & Hieronymus *h* ad Demetriadem, vbi ita de monialibus loquuntur, vt si se continere non possent, quod professæ erant, eas potius ad nubendum hortentur, quod iam nec peccatum quidem fecissent accedente legitima Episcopi dispensatione id quidem ab Epiphanio *i* quoque consuli videmus. Augustinus K etiam insuper quosdam apertè confutat, qui harum coniugium esse negabant. Quod si Innocentius *l* primus Pontifex, qui horum ætate vixit, & concilia etiam quædam huiusmodi coniugia dirimi iubent, id pœnæ euiusdam loco constituunt, quod sine dubio poterant, vt totus separetur: non quia ipsum connubij vinculum non valuisset, id enim nusquam dicit. Atque hanc ipsam pœnam constat illo quidem tempore non ab Ecclesia generaliter receptam esse. Ita Leo Primus *m* qui post Innocentiū fuit annis paulo plus, quam viginti etiam si peccatum id esse doceat, non tamen de nuptijs rescindendis mentionem vllam fecit, & Gelasius *n* qui anno quadringentesimo nonagesimo secundo, eandem sedem tenuit: has quidem Moniales ad propositum vnde exciderunt adhortatur, nō tamen compellit, neque matrimonium infirmat, quia Gregorius ipse, quo nullus ante Pontifex seuerior in hoc genere fuerat cū crebris *o* decretis, & epistolis eos, qui coniugium contraxissent seiungi, & in monasterium retrudi iubebat, nihil tamen dicit, quod coniugium non valuisse intelligatur, imò verò quod valuisse existimauerit, ex eo etiā intelligitur, quod in Homilia *p* quadam narrat de Guardiana amita, quæ se post quam vna cum duabus sororibus dedicasset, mortuis illis oblita pudoris, ac reuerentiæ, oblita consecrationis maritum acceperat, & cum eo deinceps vixerat. Quare primus omnium, quod literis extet, Innocentius secundus cum Romana Synodo Generali anno nimirum humanæ salutis millesimo centesimo trigesimo nono hoc constituit, vt religiosis omnino matrimonium interdiceret, idque ita vt si contraherent, nullam vim haberet, & Bonifacius *q* Octauus declarauit illud solum votum debere dici solemne quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri Ordinis aut per professionem expressam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sedem Apostolicam approbatis super cuius decretalem glossa *r* ait, quod professio tacita potest cōtingere in eo, qui maior annis sponte & sciens assumpsit habitum, qui solet dari professis, & perseuerauit in delatione habitus ipsius per triduum, vt dicitur in alia Decretali *f* quod ego intelligo, quando tales habitus assumpti essent ab habente potestatem recipiendi, & incorporandi religioni, vt asserunt Archidiaconus *t* Lappus, & Francus; nam licet alia vota, quibus quis solum Deo obligatur, & quæ pendēt à sola voluntate vouentis non exigant personam recipientem; tamen in professione, vbi contrahitur reciproca obligatio, secundum quam conuersus obligatur monasterio, & monasterium conuerso ad eum alendum opus est, quod recipiatur professio ab Abbate, vel ab alio superiore loco Abbatis, vt Innocentius, *u* Panormita. annotauerunt. Vnde si habitus religionis recipiatur, aut propria authoritate, aut ab alio non habēte potestatem valet interim matrimonium antequam talis professio ratificetur à potestatē habente, & ita tenet Ioannes Brunelus, *x* quod matrimonium tale sic medio tempore contractum, cum tenuerit, non infirmabitur per rationem illam superuenientem. Vnde si quis profitetur religionem approbatam in manibus prælati qui non erat illius religionis, matrimonium per eum contractum non infirmabitur, prout tenet Imola. *y*

f Basil. Epist. 2. ad Amul. Cant. 14.
g Cyp. in epist. ad Pōp. ep. 11.
h Hiero. epist. 8.
i Epiph. heres. 61. contra Apol.
k Aug. de bono viduitatis
l Conc Tol. 17 q. 1. c. viduas. c. de filia.
m Epist. 5. ca. 14.
n 27. q. 1. c. de viduis.
o Referuntur 27. q. 1.
p Hom. 38. in Euangel.
q ca. inimicis de voto l. 6.
r Gl. v. tacita.
f c. constitutio ne de reg. l. 6. Andr. in d. c. cum specul. eodem ti §. 1. v. placet.
t c. 1 n. fin. el. reg. l. 6. ca. tot eodem titulo.
u Archidiac. Lappus Dom. & Franciscus d. c. 1.
x Inn. & Pa. in c. porrectū de regula.
y Brunel. de sponf. & mat. conc. 30. nu. 6 num. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum per ingressum religionis soluantur sponsalia de futuro, & de præsenti.

RESpondeo dicendo, quod per ingressum religionis non soluuntur sponsalia de futuro, nisi secuta professione, esset enim in potestate sic cōtrahentium ea pro arbitrio dissoluere ingrediendo, & sumendo habitum Nouitiorum, & postea relinquēdo illum habitum eludi ipsam sponsam, vt contra aliquos aduertit Ioannes Brunelus. *z* Quod insuper probatur nam matrimonium ratum nō soluitur per ingressum religionis, sed per ingressum cum effectu secuta professione, vt notat Glossa *a* quam ibi sequūtur communiter Doctores. Neque obstat, quod per expectationem professionis illi, qui remanet in sæculo,

z Imol. in d. c. Imola vnico.
a Brunel. de sponf. & mat. concl. 8. in pr.
b Gl. in d. cap. ex publico de conuers. coniug. vbi DD.

fæculo, est periculum de lapsu carnis: nam respondetur, quod in coniugio multi casus occurrunt, in quibus coniuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur, prout ait Innocentius *a* III. Papa, & sic videmus, quod plus est, quod maritum cruce signatum tenetur mulier expectare quantiscunque annis vt patet ex iure, *b* ergo multo fortius tenetur expectare per annum ingredientem religionẽ, & ita hanc opinionem tenet etiam Couarruuias, *c* qui addit, quod tutius erit prius contrahere adimplendo fidem, qua promisit se ducturum eam, verbi gratia in vxorem, præcipuè si fidem iuramento firmauit, & ante consummationem matrimonij contracti religionem ingreditur, sic intelligens quandam Decretalem. *d*

a c. Quoniam frequenter. §. sin autem in fi. vt lit. non contest.
b c. in præsentia: de sponsa. c. ex multa de voto.
c Cou. de testam. 1. p. c. 5. nu. 11.
d c. cōmissum de spons.

ARTICVLVS IIII.

Quo iure matrimonium ratum per ingressum religionis dissoluitur.

Respondeo dicendo, certum esse in iure, *e* matrimonium ratum per professionem religionis in aliqua religione approbata dissolui, & licet aliqui dubitauerint, an quo ad vinculum dissoluatur, vt constat ex traditis à Michaele de Medina: *f* nunc vero iam huiusmodi dubitatio sublata est à Concilio Tridentino *g* his verbis, siquis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem professionem religionis alterius coniugis non dirimi, anathema sit. Nunc verò quo iure, quavè ratione dirimatur explorare oportet, in qua parte variæ sunt Scholasticorum authorum (quemadmodum & in reliquis omnibus, quæ fides religioque non præscribit) sententiæ: & inter eas duas tantum referam, quæ communiter circunferuntur. Prima est, quæ ipso iure naturali matrimonia rata non consummata aduentu religionis euanescere docet. Est autem huius opinionis ratio, non imperfectio formalis, aut essentialis matrimonialis contractus nondum consummati, vt Gratianus docebat, sed imperfectio obiectiua, quoniam scilicet religio sit multò excellentior, & sublimior, à minus autem perfecto statu, rationeque viuendi ad magis perfectum, præsertim vbi nulla intercedit coniugis alterius iniuria, licet ascendere, status autem religionis vt Diuus Paulus, *h* docet perfectior est statu cõiugali, id autem, quod perfectius est, non debet impediri per minus perfectum, ergo vtrumque coniugum, si citra alterius iniuriam fieri potest, integrum est ad religionem se conferre. Quod verò ante copulam relicto coniuge non fiat tam atrox iniuria, quæ bono religionis non compensetur, hac ratione persuadeo, nam aut illa iniuria irrogaretur fini matrimonij, qui est prolis procreatio, aut desertæ sponsæ, non proli, quia nulla adhuc est, cum nondum præcesserit coniugalis congressus neque vero sponsæ, quia cum maneat integra, nihil decoris, aut honoris amisit, quominus possit alteri nubere. Ita tenent aliqui *i* cum Durando, & docet Soto.

e c. ex publico de conuer. coniug.
f Med. li. 5. de sac. hom. contin. c. 57.
g Trid. sessio. 24. Can. 9.
h 1. Cor. 7.
i Aliqui apud Duran. in 4. d. 27. Soto in 4 sent. d. 27. q. 1. ar. 3.

At contra hanc sententiam optimè insurgit Durandus, *K* quod scilicet prædicta ratio non minus matrimonia rata non consummata quam ipsa consummata per coitum dissoluenda suadeat. Quemadmodum enim matrimonium ratum tantummodo religionis statu minus bonum est: ita matrimonium consummatum, & actionibus iam coniugalibus implicatum perfectione Christianæ vitæ ab eodem exceditur: ratio verò illa, quæ ab alterius partis iniuria desumitur, ex eo confunditur, quod solet frequentissimè accidere oscula, & tactus impudicos præcessisse inter sponsos per verba de præsenti, per quæ profectò nonnihil, imò multum honoris nupturis descendit: præcipuè cum ex his fama coitus licet falsa resultet, per quam ad aliud matrimonium ineundum inepta fiat sponsa.

K Duran. vbi sup. q. 2.

Secunda opinio est Scoti *l* putantis ea sola diuina institutione per professionem religionis matrimonium opere carnali non consummatum dissolui. Quam opinionem probat primò ex natura Christiani matrimonij, quæ est indissolubilitas ex instituto diuino iuxta illud, Quod Deus coniunxit, homo non separet, nam in hoc casu cum non dissoluatur per mortem naturalem alicuius ex contrahentibus necessum est, vt per eum, qui talem instituit indissolubilitatem soluatur. Secunda ratio est à Sanctorum exemplis, nam, vt ferunt, Ioannes Euangelista à nuptijs à Christo ad Apostolatum vocatus est, & de Alexio Theone, quodam Machario Romano, & alijs nonnullis Ecclesiasticæ historiæ memorant relictis sponsis ad monachatum se contulisse. Et hanc sententiam ante Scotum tenuit Diuus Bonauentura, *m* sed Michael de Medina ab ea recedit. Primò quia recurrere ad diuinum ius in hoc casu est sine solido fundamento. Nam Diuus Paulus *n* cum multa de coniugali tum infidelium, tum verò fidelium coniugum diuortio partim propria, partim Domini authoritate tradiderit, nihil de diuortio religionis memorauit, sed post quam generali sententia ex diuino mandato decreuisset vxorem à viro non recedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari, solum Christianæ religionis gratia, non item instituti peculiaris à consorte recedendi facultatem indulget dicens, Quod si infidelis (inquit) discedit, discedat, non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in eius modi, in pace autem vocauit nos Deus, atque id quidem quando alter coniugum infidelis non consentit habitare cum fideli, quanquam id secundum non ex diuina, sed ex propria duntaxat authoritate deriuatum ingenue fateatur, cæteris, (inquit,) id est, fidelibus, ego dico, non Dominus siquis frater habet vxorem infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat eam, &c. Argumentum verò, quod ab exemplis Sanctorum ducebatur, quantum ad eos attinet, qui post Christum ad monachatum, aut vitam eremiticam desertis sponsis diuerterunt, nihil persuadet, hoc enim Ecclesiasticorum Canonum authoritate sunt fecisse putandi. Quantum verò ad Ioannem Euangelistam pertinet, ait Michael de Medina, *o* quod nunquam ea historia sibi persuaderi potuit, quanquam illius assertor non semel Hieronymus videatur. Primo quidem quod inter Ecclesiasticos authores, qui vitas Apostolorum memoriæ prodiderunt, Eusebium dico, Abdiam, Nicephorum, Dorothæum Tyrum, &c. nihil de hoc coniugio legerat.

l Scot. in 4. d. 32.
m Bonau. in 4. d. 27. ar. 2. q. 1.
n 1. Cor. 7.
o Medi. de sacro homi. contin. l. 5. n. 9.

Secundo, quoniam nuptiæ illæ celebratæ sunt in Chana Galilææ, vt idem Ioannes inquit, Ioannes vero non ex Chana, vt aliqui affirmant, erat, illud autẽ est prorsus intolerabile, quod quidam scribunt, Magdalenam Lazari Sororem in illis nuptijs sponsam fuisse, cum hæc Hierosolymitana, ille Galilæus, hæc nobilissima, ac ditissima, ille contra ex mediocri plebe, ac demum piscator. Et certum argumentum, quod à Sanctorum gestis desumitur, non conuincit. Nam cum hi non ad religionem ab Ecclesia Romana approbatam, cuius duntaxat professionem matrimonium ratum dirimere canones docent, sed vel ad vitam eremiticam, & singularem, vel ad aliam similem diuerterint, quo pacto huic Eccle-

siasticae doctrinae, quae docet ingressu religionis coniugia rata duntaxat dissolui suffragari poterũt? Enimvero nunc Alexij vita quantumcunque sanctissima matrimonium ratum non dirimeret; etsi horũ sanctorum conuersiones aliquid suadent profecto coniugia per quamcunque rationem religionis dissolui, quod nunc Theologi non concedunt, qui ad solas religiones ab Ecclesia Romana approbatas reduxerunt.

Quare concludit Michael de Medina, quod matrimonium ratum, & non consummatum, licet sit verum, & perfectum matrimonium, iure tantum Ecclesiastico per ingressum religionis dissoluitur, cum secundum ipsius, & doctissimorum sententiam Pontifex in matrimonio rato non consummato possit dispensare, nimirum si possit generalem condere legem, qua omnibus sponsis per verba etiam de praesenti diuertendi ad religionem facultatem tribuit, atque ea lex illa est, qua ante duos menses post celebratas per verba de praesenti nuptias, contractumque matrimonium sponsi, aut coniugis conuenire vetantur, daturque illis diuertendi ad religionem tempus.

a Cou in c. 2. de testa. n. 11. Nau. in c. Nõ dicatis, n. 49. Mandos. de sign. grat. v. voti commutatio vers. an Papa possit. Menoch. l. 2. praesumpt. 16. ex n. 258. Cordo. li. 1. qq. q. 24 Gamba. de off. & potes. leg. l. 2. ex nu. 259. & lib. 8. in rubr. de off. & potest leg. in Reg. ex nu. 84. Steph. de Caiet. in cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. nu. 353 So l. 7. de iust. q. 4 ar. 2. vers de capitali, & q. 5. art. 3. vers. si aut ergo & in 4. d. 38. q. 2. art. 2. vers. de his ergo.

b Vola. l. 2. de Geogra. c. vlt. Blanc. in inscript. Reg. Arago fo. 23. & in Arag. rerũ cõm. pag. 145.

c Plat. in vita Celest. III. Benedict. in cap Raynu in verb. qui cum alia matrimonium contrahens n. 28. Rodul. in c. oportebat, 29. d. §. attentis n. 25. pag 266. Sove. de pensioni. q. 6. 9 nu. 6

d Arnal. de agnoscẽdi assert. Cath. q. 27. nu 24.

ARTICVLVS V.

Vtrum Papa possit dispensare in voto solemni religionis, & castitatis, ita quod monacho professo de licentia Summi Pontificis liceat exire à monasterio, vt vxorem ducat.

RESpondeo dicendo, quod de articuli huius quaestione agunt Couarruuias, *a* Nauarrus, Mãdosius, Menochius, Corduba, Andraeas, Gambarus, Stephanus de Caieta, & Soto. Et pro quaestionis principalis resolutione, si credimus veriori Doctorum opinioni dicendum videtur dispensatum fuisse cum Ramiro Rege Aragonum, vt relicta religione, & Episcopatu Regnum susciperet, & vxorem, vt post Raphael Volaterranum, *b* & alias supra citatos refert diligentissimus historicus Hieronymus Blanques in inscriptione Regum Aragoniae, & in Aragonensium commentarijs rerum. Et idem pariter obseruauit Celestinus III. Pontifex Maximus, qui dispensauit cum Constantia filia Rogerij Regis, vt Religione deserta nuberet Henrico Sexto, Federici Imperatoris filio, vt memoriae proditum est à Platina, *c* & à Guilierino Benedicto, & à Rodulpho Cupers, & à Ioanne Baptista à Sancto Seueriano. Scribit etiam Arnaldus *d* Albertinus Alexandrum Sextum Summum Pontificem dispensasse cum Caesare Diacono Cardinali, vt vxorem duceret cum filia Ducis Valentiniani Galli.

Sed videamus, quibus rationibus haec opinio fulciatur, pro cuius resolutione certa ab incertis segregare operae precium esse duxi. Et primo certum est quod si loquamur de voto solemni continentiae sacerdotalis, cõstat secundum communiter Doctores, quod ex sola Ecclesiastica institutione consona iuri diuino, & naturali annexum est ordini sacerdotali, ac proinde per Papã potest dispensari, quod idem dicendum est de voto continentiae ex institutione tantum Ecclesiae alijs religionibus annexo, quales sunt Ordines militares, possunt per Papam dispensari. Haec certa sunt. Quod autem in dubio versatur, est vtrum loquendo de religione perfecta, & Euangelica, cuius essentia ex institutione diuina constat ex tribus votis essentialibus, quorum altero ablato aufertur & ipsius substantia religionis. Vtrum, scilicet in hoc voto possit Papa dispensare, ita vt sic religiosus factus religione deserta possit ducere vxorem, duae opiniones circumferuntur.

Prima opinio est D. Thomae, quam sequitur Soto, *e* quod Papa non possit in hoc casu dispensare.

Secunda opinio communis est, quam tenent Scotus, *f* & Richardus, quod Papa potest in voto solemni continentiae monachali, vel religionis dispensare, quam opinionem tenent communiter Doctores, & multi etiam Thomistae, vt Caietanus *g* Ambrosius Catherinus, & Turrecremata, qui refert Diuũ Thomam, & multos alios id tenuisse quod scilicet ex magna causa communi putà, pro Regni conuersione, vel pace, quae non aliter speraretur tam cõmodè fieri, licita esset Papae dispensatio, vt religiosus exiẽs à religione vxorem duceret. Cuius grauissimae opinionis fundamentum potissimum est; quia qua ratione potest Papa dispensare in voto simplici, potest etiam in solemni. Nam in simplici tripliciter dispensat secundum modum triplicem loquendi Doctorum, Primo quia ex causa dispensat in iure diuino, vel naturali tollendo, vel relaxando eius obligationem de implendo vota, vel promissa Deo, & hominibus, aut secundo quia vt tenet D. Thomas, remittit, vel tollit materiam id est votum, vel promissionem, & eius obligationem humanam iam Deo quaesitam, & hoc secundum est materia prioris obligationis diuinae, & naturalis de adimplendo vota, atque promissa: aut tertio quia declarat tam hoc, quã illud ius, aut votum ex causa legitima non tenere, neque obligare, sed quocumque modo istorum potest similiter Papa facere, aut dispensare in voto solẽni, in quo est etiam ipsum votũ, quod est materia prioris iuris diuini, & naturalis quia tandem habet potestatem dispensatiuam, relaxatiuam, & declaratiuam ad hoc, & ad illud ex causa legitima. Sed huic argumento respondent aduersarij negando minorem dicendo non esse simile, quia in voto solemni vltra promissionem, quae sola est in voto simplici, est datio vel exhibitio actualis Deo, vel Ecclesiae in nomine Dei ratione cuius est iam ius Deo, & Ecclesiae acquisitum super hominem ad tales actus, quod quidem ius sicut neque alienum tollere, neque contra ius diuinum agere Papa derogare non potest, vt ait Soto. *h*

At cõtra replicatur, quia qua ratione Papa potest ex causa reuocare, tollere, & inualidare voti simplicis obligationem humanam iam Deo acquisitam, vel ipsam promissionẽ, quae est materia iuris diuini, & naturalis implendo vota sua, eadem ratione potest iam datam Deo rẽ, vel obligationem hominis, & status religionis assumptionem, quę fit in voto solemni reuocare, vel tollere, & ex consequenti materiam iuris diuini de implendo votum solemne. Praeterea potest esse votum solemne, sine datione, vel sine status assũptione, vt si Ecclesia statuat, quod votum continentiae, vel religionis emissum coram tribus, vel quatuor testibus fit solemne dirimẽs matrimonium, iam in illo voto solemni potest Papa dispensare, sicut dispensat in sacerdotali, ergo solẽnitas non stat in datione & status mutatione, & dato, quod solemnitas voti stet in datione, & status mutatione actuali, hoc tamen nõ impedit quin Papa possit dispensare, quia sicut Papa potest dispensare in paupertate, & obedientia relinquendo monachum sub habitu suo, vel clericali, vt sunt, fratres sancti Spiritus, & sub obedientia Episcopi, vel alterius Praelati, vel ipsius Papae immediate, & in concedendo licentiam vt faciat de rebus ad libitum disponendo in

e Sot. vbi sup.

f Scot. & Ricard. in 4. d. 38.

g Caietan. in quolib. Tur. in c. de illo cleri. 32. d. 38. D. Th. in 4 d. 38

h Soto l. 8 de iust. 4 1. ar. 5. & q. 4. art. 5. & q. 3. art. 3.

do in vita, & in morte, vt facit cum monachis Episcopis, vel cum alijs de monachatu ad clericatum transeuntibus. Ita ergo similiter in voto, solemni continentiæ potest dispensare, & soluere hominem ab obligatione, qua se religioni obligauit per simplex, & solemne votum, & de religioso facere non religiosum quamuis non possit facere, quod maneat vera, & perfecta religio, & perfectus religiosus Euangelicus sine tribus votis, nec statum Euangelicæ religionis dissoluere possit, vt bene in iure *a* habetur, nec illud faciẽdo dispensat in iure diuino de ad implendo votum, sed in materia eius, vt dictum est.

a cap. cum ad monasterium de reg. lib. 6.

Neque obstat, quod ex datione, & status assumptione consurgat etiam obligatio diuina, contra quam Papa non potest, in quo stat tota difficultas. Nam ad probandum id esse falsum nota, quod vltra communem obligationem iuris diuini, & naturalis de implendo votum, tam simplex, quàm solemne, in voto solenni religionis sunt quatuor. Primum est promissio actuum religionis. Secundum datio personæ Deo vel Ecclesiæ nomine Dei ad dictos actus implendos. Tertium assumptio status religionis, per quam fit illa traditio, & acceptio in professione. Quartum est, ipsa religio perfecta, & status Euangelicus constans ex tribus votis essentialibus religioni ipsi. Et hoc quartum est de iure diuino, ita quod ex institutione diuina de essentia religionis perfectæ Euangelicæ sunt illa tria vota, & de hoc hic non agimus, vtrum esse possit perfecta religio, perfectusque religiosus Euangelicus sine tribus illis votis essentialibus cum duobus tantummodo, vel non. De tribus autem prioribus, quæ constituunt votum solemne huius religionis, constat, quod sunt actiones humanæ, & illæ tres obligationes ex tribus illis actionibus consurgentes Deo acquisitæ constat etiã, quod sunt solum humanæ, scilicet obligatio ex promissione, ex datione, & ex professione, vel status illius assumptione suntque materia generalis obligationis, vel iuris diuini, & naturalis de adimplendo votum omne tam simplex, quam solemne, & ita patet, quod ipsum votum solemne, vt tale, nihil iuris diuini habet ad mixtum, sicut neque votum simplex religionis, aut continentiæ, alioquin eadem ratione votum simplex religionis haberet ius diuinum admixtum, & esset indispensabile, quia est de eadem religione, vel continentia, quæ secundum contrariam opinionem est de iure diuino sicut & adimpletio voti cuiuscunque de iure diuino est & naturali. Vnde cum Papa possit ex causa omnem obligationem humanam dissoluere & in ea dispensare consequitur quod potest omnes tres illas priores obligationes dispensando dissoluere, & maximè illam tertiam, ne sit iam homo religiosus, nec obligatus alicui religioni aut voto, sed quod sit vxoratus, quamuis non possit facere quod manens religiosus perfectus sit vxoratus aut proprium habens, quia id euangelicæ religioni repugnat stante lege posita, ita doctè Corduba. *b*

b Cord. vbi supra p. 215. colum. 2.

Ad argumenta.

Ex his quæ dicta sunt aliqua argumẽta quæ contra supra positam sententiam adducuntur soluta manent, nunc autem pro maiori claritate duo tantum proponam.

Primum argumentum est, quia qui non potest in minus, non potest in maius ei subordinatum, vel eiusdem generis, aut rationis, sed Papa non potest dispensare in matrimonio tantum rato, & non consummato, quod est minus vinculum, minusque perfectus status, quam vinculum, & status religionis, cum per ingressum religionis vinculum matrimonij rati dissoluatur, ergo à fortiori non poterit dispensare in vinculo voti solemnis religionis. Respondetur, quod Papa potest ex causa dispensare in matrimonio rato, & non consummato, vt contra Theologos defendit Caietanus *c* quem sequitur Nauarrus dicens, *quod hæc opinio adeo fruatur quod etiam ter, aut quater ad petitiones consilio suo antequam in vrbem venisset oblatas fælicis recordationis Paulus III & Pius IV. per suas dispensationes dissoluerunt quædam matrimonia omnino clandestina, nondum consummata in remedium animarum alioquin probabiliter perituurarum. Quod, (ait,) att stor, ne quis fecutus Soto d contra Caietanum vllum scrupulum ingerat ijs, qui eiusmodi sanctissima gratia fruuntur, vel post hæc fruentur, nam & post eum Michael à Medina Franciscanus, vir eruditissimus, & alias purus Theologus libro quinto de sacrorum hominum continentia Caietanum, & communem est sequutus.* Hæc Nauarrus.

c Caiet. in opus. 1. tomo tracta. 28 Nauar. in man. c. 22. nu. 21.

d Soto l. 7. de iustitia.

Secundum argumentum desumitur ex quadam decretali, *e* definiente, quod paupertas adeò est annexa Ordini Monachali, quod in ea, sicut in continentia nec summus Pontifex possit dispensare. Respondetur, quod in hoc casu solum prætendit Papa, quod cum Monacho Papa non possit dispensare, vt maneat Monachus perfectus in perfecta, & Euangelica religione, quam professus est, & quod simul habeat proprium, aut vxorem, quia hæc omnia tria vota sunt de substantia religionis Euangelicæ, adeò quod altero ablato iam ipsa religio dissoluitur, & ipse iam religiosus illius desinit esse, cum quo stat quod ex causa rationabili ille de religioso per dispensationem potest fieri non religiosus, aut in toto aut in parte ab obligatione illius religionis dissolui, & illa in voto solemni ex supradictis dispensare potest.

e c. cum ad monasterium de stat. reg. l. 6.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Religiosi Societatis Iesu possint contrahere matrimonium.

Respondeo dicendo, quod omnes, qui in societatem admissi biẽnio probationis à quolibet eorum peracto tria vota essentialia, tametsi simplicia, emiserint, emittentvè in futurum inhabiles esse, antequam à societate dimittantur, ad matrimonium contrahendum, contractusque huiusmodi nullos, & irritos decreuit Gregorius XIII prout iam in primo tomo *f* est relatum, in quo aliqua diximus de huius constitutionis intelligentia, nunc autem operæ pretium esse duxi aliqua vltra adijcere, vt huius rei definitio magis illucescat.

f 1. tomo. q. 1

Et prima facie videtur, quod Papa hoc determinare minimè potuit, cum hi fratres sint adhuc sæculares, si quidem possunt habere proprium, quod repugnat statui religioso iuxta superius dicta, & propterea videtur, quod non possunt simpliciter inhabilitari ad matrimonium, nam vt colligitur ex Syluestro *g* post Panormitanum, quamuis summus Pontifex possit inhabilitare sæculares, ne contrahant in tali gradu consanguinitatis non tamen potest inhabilitare simpliciter ad hoc vt nullibi possint contrahere, quia hoc est contra Euangelium concedens cuilibet sæculari Laico posse nubere. Hæc ratio, vt audiui, multorum torsit ingenia, at meum ingeniolum proculdubio nunquam torsit. Procedit enim ea in sæcularibus absolute, qui nullum votum castitatis, & continentiæ emiserunt, in aliqua

g Syl. v. obedientia. § 5. Pan. in cap. olim de cler. coniu.

aliqua congregatione à Papa approbata, non autem in illis, qui dũ sunt sub obedientia Regulari promissa publicè in aliqua religione approbata, cuiusmodi est Societas Iesu, hi enim licet postquam dimissi sunt à Societate sunt vere sæculares, antequam tamen dimittantur, religiosi sunt, reuocabiliter tamẽ, & cum sint religiosi, inhabilitantur ad matrimonium contrahẽdum, & matrimonium ab his contractum ipso iure irritatur, cum status religionis, pœnitẽtiæ, cuiusmodi est religio Societatis, repugnet cum statu hominis coniugati, de intrinseca enim veræ religionis monachalis, & pænitentiæ est mors ciuilis & sic ipsius professores mortui Mundo iudicantur, & in eod. statu permanentes cum sint verè religiosi, proprium habere non possunt. Vnde iure optimo Summus Pontifex potuit definire, & de facto definiuit, ne ipsi in statu religionis perseuerantes cõtrahere possint, & eorum matrimonium iure optimo irritauit, non enim conueniunt, & in vna sede morantur, quam esse religiosum, & monachum, & priuilegijs religionis gaudere, & esse vxoratum, & rei vxoriæ indulgere: & ita Greg. Decimus Tertius, in eadem constitutione hos, qui peractis duobus annis probationis tria vota simplicia, paupertatis, castitatis, & obediẽtiæ emiserunt, vocat, & definit esse verè religiosos. Quod certè ex opinione Scoti *a* maximè confirmatur, cum teneat per votum simplex religionis fieri traditionẽ respectu Dei, sicut fit per votum solemnẽ respectu Dei, & hominum, & à fortiori hoc erit asserendum in voto simplici publicè emisso in hac sacra religione approbata, in qua promittitur obedientia perpetua publicè, irreuocabiliter ex parte promittẽtis, licet sit reuocabilis ex parte admittentis ipsam obediẽtiam, & sic potest dici, quod in his religiosis Societatis, cum tria vota simplicia emittant, contingit inueniri quodam modo traditionem respectu Dei, & hominum sicut inuenitur in voto solemni respectu Dei, quia ipsi se, & sua illi per votum tradiderunt respectu hominum, quia ipsis publicè obedientiam promiserunt: ita quod Summi Pontifices definiunt eos in apostasiæ crimen, & excommunicationem ipso facto incurrere, si à Societate decederent, aditumque illis ad professionem in ordinibus etiam mendicantibus denegarunt, irritamque, & nullam esse, ita definiunt Gregorius Decimus Tertius, Kalendis Februarij anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secundo. Motu Proprio, & ex certa scientia, qui inter alia definiuit ipsos esse verè, & propriè religiosos & octauo Kalendas Iunij anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto: id ipsum iterum definiuit, vt ex diplomatibus eadem die relatis, ac publicatis constat, & supra latè in primo *b* tomo dictum est.

a Scot. in 4. d. 31. q. vnic.

b 1. Tom. q. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum per professionem in religionibus militaribus emissam soluatur matrimonium ratum.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de Clericis professis in religionibus Militaribus, non est dubitandum ipsos esse verè, & propriè professos, & ideò omnia iura, quæ loquuntur de Regularibus licet non comprehendant milites, siue Equites Commendatarios, comprehenduntur tamen ipsos Clericos professos Crucem portantes, atque ideo quando Alexander Sextus in Bulla Confirmationis, quæ habetur in regula Sancti Iacobi decreuit, vt imponentes manus violentas in Fratres, & Sorores, ordinis Sancti Iacobi, incidunt in pœnam Canonis, *Si quis suadente*. Aliqui viri docti intelligunt hoc procedere de ipsis Clericis, & monialibus, quia vtrique sunt verè religiosi, & non de Commendatarij, qui falluntur, vt constat ex Bulla Alexandri Tertij. Confirmatoria huius sacræ religionis, cuius tenorem refert Licentiatus Didacus *b* de la Mota religionis Sancti Iacobi alumnus, in libro quem de hac religione nouissimè edidit. Vnde ad quæstionem propositam respondentes dico, quod professio Clericorum huius ordinis dirimit sine dubio matrimonium ratum & nõ consummatum cum per professionem in religione approbata dirimatur. At vtrum per professionem militum in religione Sancti Ioannis Baptistæ dirimatur matrimonium ratum inter Doctores, maximè ventilatur, adeo quod licet doctissimus Soto, olim dixerit esse vere religiosos, tamen idem auctor alibi *c* asseruit non esse inter veros religiosos connumerandos, & propterea per ingressum, & professionem huius ordinis non dissolui matrimonium ratum nõ consummatum, quam opinionem, ego minimè tenere auderem, licet enim Papa cum ipsis possit dispensare, vt habeant vxores, sicut de facto dispensauit cum professoribus in alijs militijs, hactenus tamen cum his non dispensauit, & sic hi promittunt solenniter obedientiam, paupertatem, & absolutè castitatem, & non castitatem coniugalem, quam aliorum ordinum militarium Equites profitentur. Ita tenet Nauarrus, *d* & per consequens eorum professio dirimit matrimonium ratum, non consummatum, vt tenet Corduba. *e* De cæteris autem militibus Ordinum D. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, nullo modo potest dubitari eorum professionẽ non dirimere matrimonium ratum, cum non promittãt castitatem absolutè, sed castitatem cõiugalem, quod nihil aliud est, quàm quod non debent cognoscere alias fœminas præter suas proprias, & legitimas vxores. Et quod eorum professio non dirimat matrimonium ratum, tenent Aragon *f* Ouandro, Petrus de Ledesma, & Henriquez.

b Didac. de la Mota. li. 12. p. 74. nu. 47.

c So. in 4. d. 27 q. 1. ar. 4.

d Nau. de red dit. Eccl. in fi.

e Cord. de casib. conscient. q. 18.

f Ara. 2. 2. qu. 88. ar. 11. pa. 1027. colum. 1 Ouan. in 4. d. 78. propos. 30. in vlti. verb. Led. in addit. ad 3 p. q. 61. a. 2. d. 4. p. 393. Hẽr. de sacrã. l. 11. c. 8. § 6.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum oblati Religionum possint contrahere matrimonium.

RESpondeo dicendo quod oblati sunt hi, qui absque religionis professione se ipsos perpetuo Monasterio obtulerunt sicut tradunt Cardinalis, *g* & Abbas & sentit Lappus, est enim necessaria perpetua oblatio, vt constat ex iure *h* & tradunt communiter Doctores, qui vero mutatio habitu non manẽt in sæculo, sunt propriè personæ Ecclesiasticæ, qui autem in sæculo manent, non propriè, sed largè personæ Ecclesiasticæ nuncupantur, vt tradit quædam Glossa *i* vbi Cardinalis, Abbas, & Doctores Capella Tolosana, vbi Aufrerius, & Panormitanus, & Socinus tractant; an obligatus sit exemptus à iurisdictione Iudicis sæcularis, & quod oblatus, qui habitum non mutauerit, possit matrimonium contrahere, eadem Capella *K* Tolosana asserit, cui sententiæ libenter assentitur doctissimus Couarruuias *l* opinans id ipsum in quocumque oblato, qui votum castitatis non emiserit, tacitè vel expresse, etiamsi habitum sæcularem mutauerit, non enim est aliquid quod in hac specie matrimonij vinculum impediat.

g Car. in Cle. 1. de decim. co. pen. Abbas in c. non est de ni. Lappus alle. 829.

h c. per exemptionẽ de priu. l. 6. c. cum plãtare. § vlt. ca. tuarum, & vbi abbas de priuil.

i Gl. v. mutato habitu Car. Abb. & Doct. in c. vt pri. l. 6. c. pen. de pri. Tol. p 6. vbi Aufrer. Pan. & Soc. in c. 2. de for. comp.

K Capell. Tol. 8. nu 33.

l Cou. in c. alma mater n. 2. p. § 2 nu. 8.

QVAE-

QVAESTIO II.

De matrimonio quo ad eius ministrum, & dispensationem in gradibus prohibitis in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum religiosi excommunicentur ministrantes Sacramentum matrimonij, sine licentia parrochi.*

2 *Vtrum prælati regulares possint dispensare in aliquibus impedimentis matrimonij dirimentibus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religiosi excommunicentur ministrantes sacramentum matrimonij sine licentia Parrochi.

a Clem. 1. de priuil.

RESpondeo dicendo, quod in quadã Clementina *a* definitur, quod religiosi, qui matrimoniũ solemnizare præsumpserunt non habita super his Parrochi licentia speciali excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto per sedem duntaxat Apostolicam absoluẽdi. Quod intelligitur quando solemnizant matrimonia benedictione nuptiali. Aduertendum tamen, quod Glossa *b* ait, quod sufficit ad excusationem Religiosi, si alienus Parochianus dicat se habere licentiam à proprio sacerdote. Quod punctum satis disputat Glossa, & intendit distinguere inter forum contentiosum & forum Pœnitentiale, vt in foro contentioso non credatur dicent se habere talem licentiam, in foro autem pœnitentiali credatur, quia non est præsumendus quis immemor suæ salutis. Et licet Ioannes de Lignano, pro vt refert Ioannes à Capistrano *c* dicat, quod Stephanus concordat cum dicta Glossa, Ioannes tamen de Imola *d* dicit se habere Epistolam Stephani tenentis contra dictam Glossam, pro vt refert idem Capistranus, & respondet ad contraria, quod loquuntur de Sacramento Pœnitentiæ, & confessionis, quod datur in occulto, Sacramentum autem matrimonij datur in publico, & ideo probationes requiruntur, pro iustificatioue autem huius differentiæ adducitur simile ex eo, quod habetur in quadam decretali *e* vbi Clericus peregrinus admittitur in occulto, sed non in publico sine literis dimissorijs celebrare. Et ideo Capistranus, ait quod in simili religiosus non debet esse nimis credulus argumento quarundam legum *f* & ait, quod semper consuluit religiosis, ne facile credant dicentibus se habere licentiam, nisi eis constet per legitima documenta, ne se illa queant excommunicatione prædicta, nam si in criminalibus causis requiruntur probationes luce meridiana clariores iuxta quandam legem *g* multo magis debet requiri maior cautela ad euitandum hoc periculum maius; qui Capistranus ait contra Glossam, *h* quod licet, non sufficiat licentia generalis data parochiano, vt à quocunque possit recipere sacramenta, sed est necessaria specialis, vt religiosus administret hoc Sacramentum matrimonij, sufficit tamen in licentia generali, vt fiat mentio huius sacramenti conferendi, licet in ea non fiat mentio de religiosis.

b Gloss. in d. Clem.
c Capistra. in tract. de exco. qui habetur tom. 14. tract.
d Imol. ibid.
e c. tua de cleri. pereg.
f L. 2. ff. de fal. tuto. cum. L. 1. ff. de eo quod factum erit. L. in ter. in prin. ff. de maiorib.
g L. fin. C. de probat.
h Gl. in d. Cle. v speciali.

ARTICVLVS II.

Vtrum possint Regulares Prælati dispensare in impedimentis matrimonij.

RESpondeo dicendo, quod Episcopi, & per consequens à fortiori Prælati Religionum prohibentur dispensare in gradibus prohibitis, tam consanguinitatis, quàm affinitatis, vt notat Sylvester *i* verum est tamen, quod refert Roffensis K in libello de causa matrimonij Regis Angliæ, quod Leo. X. fratribus Augustini Ordinis concessit per totum orbem Christianum, quemadmodum in eius Bulla palam continetur, quod cum his, qui in primo gradu affinitatis scienter, aut ignoranter cõtraxerunt modo notorium id non fuerit, neque in iudicium productum dispensare valeant, & de nouo contrahant, & in eodem item matrimonio contracto remaneant prole etiam legitima. Hæc Roffensis. Cuius testimonio certè credendum est propter eius maximam sanctitatem, siquidẽ pro fide Catholica gladijs impiorum occubuit: sed tale priuilegium non video esse in vsu imo doctissimus Pater Vega legens Sacram Theologiam in hoc Conuentu S. P. N. Francisci Salmanticensi asseruit se credere hoc priuilegium non fuisse vniuersaliter concessum, sed pro aliquo casu particulari tantum indultum, quo casu cessante iam ipsummet cessauerat, non enim credendum est summum Pontificem Religiosis quoad sæculares concessisse, id quod Episcopis nunquam legitur fuisse generaliter elargitum.

i Syl. v. casus cas. 41 c. literas de rest. spolia. c. nõ debet de consang. & affin.
K Roffen. in libel. in prin. in fin. primi folij.

QVAESTIO III.

De mendicitate, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum religiosi potentes labore manuum suarum victum quærere, possint mendicando id ipsum quærere.*

2 *Vtrum mendicitas fratrum Minorum, & Prædicatorum sit meritoria.*

3 *Vtrum fratres Minores ex vi suæ regulæ teneantur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religiosi potentes labore manuum suarum victum quærere, possint mendicando id ipsum quærere.

REspondeo dicendo, quod D. Th. *l* latissimè disputans concludit, non teneri laborare vltra statum Regulæ manibus: tum quia nullo præcepto naturali, neq; diuino præcipitur laborare manibus qui alias honestè sine alterius iniuria potest sustentare se, & suos, quos de præcepto alere tenetur, tũ quia dicta D. Pauli, quæ contra hoc citari solent, & in effectu habent, Non manducet, qui non laborat, non probant, quem absolutè teneri laborare manibus, sed ob causam vt tollat otium vitiosum, & sustentet se, & suos decenter secundum statum suum sine alterius iniuria, & ita cessant illius dicta, tum quia intentio S. Augustini, qui etiã contra hoc allegatur in libro de opere Monachorum, est improbare errorem dicentium non licere

l Tho. opus 19. c. 5. & 22 qu. 187 art. 3.

Mona-

Monachis manibus laborare, non autem eos obligare ad sic laborandum, si alias sine otio vano, & alterius iniuria viuere possunt: tum quod D. Thomas *a* laudat paupertatem assumentes & ex humilitate mendicare volentes, licet manibus non laborent, nec bonis renuncient, nam si bona renuncient, id à fortiori asserendum, etiamsi non fiant Regulares, sed remaneant homines sæculares ipsi renunciantes quod exemplo Elisæi *b* à Diuus Ambrosius *c* relato confirmatur.

a Tho. vbi sup.
b 3. Reg. 19.
c 5. Demin. 86. dist.

Ex quibus infert Nauarrus *d* non peccare illum, qui ad se in humilitatis & patientiæ virtute exercendum habitum pauperis suscipit, & mendicando aliquem pium locum longinquum visitat, etiamsi nullum paupertatis votum emittat, nec sua bona pauperibus dispertiat, quod ait certe in hunc vsq; diē non satis animaduertisse, imo consensisse multis reprehendentibus peregrinos alienis impensis, id est, eleemosynis mendicando peregrinantes, quos per leges *e* Cæsareas, & decreta *f* Sanctorum concludit Calderinus *g* esse puniendos, præsertim si sacris sunt initiati. Quod tamen non procedit in his, qui oportet prædictam causam mendicant, quia per talem mendicitatem eorum nihil honoris petit Clero.

d Nau in c. nō dicatis nu. 37.
e Leg. 1. C. de men vil. li. 11
f c. diaco. 1. 93 dist
g Cal. consl. de vit. & hon. Cler.

ARTICVLVS II.

Vtrum mendicitas fratrum Minorum, & Prædicatorum sit meritoria.

RESpondeo dicendo, quod Alexāder Papa declarauit, quod mendicitas fratrum Minorum, & Prædicatorum est meritoria, & quod prædicti fratres tam ab his, quibus prædicant quàm ab alijs, possunt petere & recipere eleemosynas. Ac quod illi possunt huiusmodi eleemosynas eisdem fratribus salubriter elargiri. Ita habetur in libro, Monumenta *h* Ordinum. Sed oportet hoc breuitate probare, vt huius diffinitionis veritas clarior fiat. Nam super erogatoriè meritorium est de eleemosynis, & de mendicitate respectu eorum, qui relictis omnibus efficiuntur mendici propter Christum cum apud Matthæum *i* legatur, Consuluisse Christum cuidam, *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Supradicti autem fratres iam omnibus distributis nihil habent, & intendunt spirituale Ecclesiæ; super erogatorie enim se humiliant viuendo de humiliter mendicatis, & eleemosynaliter petitis, & habitis, cum possent sine tanta abiectione, humilique verecundia, etiam sine labore manuum sibi debitum stipendium aliter petere, & recipere & viuere sicut alij Clerici Præbendati, si Ecclesiastici fierent, ergo ex prædicta humilitate, & contemptus amore propter Christum egere, & mendicare meritorium, & Euangelicum consilium est. Item secundo id patet, quia ex Euangelio tales mendicantes laudātur, nam vbi Latina versio habet apud Matthæū. *k Pauperes spiritu.* Litera Græca habet. *Beati mendici.* vt ait Chrysostomus Doctor Græcus. Item tertio idem patet exemplo Christi, nam Christus, fuit mendicus aliquando non viuens de labore manuum suarum corporali, vt patet in Psalmus. *l* Ego mendicus sum, & pauper, vt ait Diuus Chrysostomus super eum, & tradit Diuus Thomas *m* quod non in persona Dauid qui, non fuit mendicus, sed in persona Christi hoc dicitur. Consonat Augustinus super illud Psalmi de Iuda Iscariote loquens, Persequutus est hominem inopem, & mendicum, id est, Christum. Et Hieronymus ad Nepotianum dicit, quod Christus, vt pauper cibo vescebatur alieno, quia scilicet de eleemosynaliter oblato, licet non semper ostiatim mēdicato ad humilitatis exemplum vixit, vt erat persona particularis, & sæpe id innuitur in Euangelio, *n* vbi mendicauit pullum, & asinam, & videtur mendicasse victum à mulieribus ministrantib. in via, & hospitium à Zachæo, vt exemplum cæteris daret.

h In 2. impressio fo. 26. conc. 15.
i Matth. 19.
k Matt. 5.
l Ps 39.
m Tho. 2. 2. q. 187. art. 4 & 5.
n In 22. cap. 8. & 8.

Verum est, quod vt mendicitas horum fratrum sit licita, & meritoria, oportet aliqua concurrere. Primum est, quod ipsi fratres paucis sint contenti, & velint aliquo carere, & pati penuriam, & nolint habere certum victum suum, & vestitum ordinarium, & indifferenter, & quod quando carent, non murmurent, si enim aliquid horum deficiat, mendicitas non erit meritoria, & dum eum statum aliqui sumpserunt, & resilire non possunt post professionem, illicitum est, & continuum peccatum permanere in tali voluntate culpabili, & cum tali proposito mendicare ad superfluitatem, sed tenentur deponere talem culpabilem voluntatem, & paucis, vt pauperes debent esse contenti, stultum est, & irrationabile sua dimittere, quibus licitè vti poterant, & aliena cum auiditate quærere, & cum scrupulo peccati manducare panem. Vnde Gregorius in pastoralibus dicit, quid eorum morte infœlicius, quibus de largitate nascitur auaritia & peccatorum seges, quasi ex virtutum senio procreantur. Item quid risu dignius quàm quærere cum auiditate maxima, labore, in fœlicitate, & contemptu, & mala conscientia ea, quæ liberaliter dimissa sunt? Quid esset ridiculosius, quam sarcinam temporalium propriorum reijcere, & alienorum tam auide quærere? Certe hi sunt, qui relinquunt sua vt stulte, & laboriose contemptibiliter, & culpabiliter ad infernum capiant aliena, cum sit, vt ait Gregorius *o* proprie, indiscrete distribuentes non solum ad impatientiæ murmur prorumpunt, sed cogente inopia vsque ad auaritiam deuoluantur, cum hypocrisi autem, & mendacio ostiatim mendicant, signum veræ mendicitatis præ se ferentes ad superfluitatem semper anhelantes, & dum paupertatem, quam non habent, ostendunt, quod ipsis datur pauperibus indigentibus vsurpatur. Secunda conditio, quæ requiritur ad licitè viuendum de mendicitate vel eleemosinis est, quod tales mendicantes recompensent aliquo modo in spiritualibus. Quod probatur, nam omnes Doctores super illud Apostoli, *p* Qui non laborat, non manducet, tenent illicitam esse mendicitatem existentibus corpore sanis potentibus laborare, nisi in spiritualibus recompensent vt pote in sermonibus, in officio diuino, orationibus, & in vita religiosa, approbatur enim mendicitas, non vt mendicantes otio vacantes, sed vt melioribus exercitijs debite occupentur, vt optimè ait Diuus Thom. *q*

o Greg. in past. 3. adm. 21.
p 2. ad The. 3.
q Tho. 2. 2. q. 188. art. 3. & 4. & 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres Minores ex vi Regulæ teneantur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis humiliter eas petendo, & acceptando, sine vllo iure ciuili ad eas petendo.

RESpondeo dicendo, quod fratres Minores, ex quo nullum ius ciuile, siue actionem, nec reditus, nec prouisiones longas ex vi suæ Regulæ habere

re possunt, ex vi suæ Regulæ tenentur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis humiliter eas petendo. Et probatur insuper, nam tenentur ipsi fratres prouidere sibi ad vsum moderatum necessitatum suarum modo alias licito, & non restat vllus alius modus licitus illis, nisi per viam eleemosynæ petere, aut accipere oblata, seu necessaria ad victum, & vestitum, & executionem officiorum status Minorum, ergo tenentur viuere de eleemosynis, seu de mendicitate, nam mendicare est solo titulo necessitatis sine actione aliqua ciuili petere necessaria, ad quod tenentur dicti fratres ex vi suæ Regulæ, & sic tenent communiter omnes Scriptores super dictam regulam, & hoc constat ex declaratione Nicolai *a* III. & Clementis V. Nam quantumcunque dictis fratribus iure naturali, vel diuino, vel alio quocumque modo aliquid debeatur pro Missis, Sermonibus, exequijs aut pro alijs exercitijs spiritualibus, aut corporalibus, aut pro quacumque alia causa, ipsi tamen fratres non possunt id recipere, aut petere, nisi purè eleemosynaliter, sine vllo titulo iuris ciuilis ex parte ipsorum pro vt resoluit doctissimus Corduba *b* super dictam Regulam. Vnde eorum fratrum mendicitas dicitur incerta, quia scilicet non habet certitudinem ciuilem, & nullum ius neque actionem, in re, quæ ipsis eleemosynaliter datur, quamuis habeant certitudinem probabilem, moralem, & sic possunt habere certas eleemosynas, quas solent aliqui domini, aut communitates ipsis facere, cum possint habere certas eleemosynas moraliter, non autem certas ciuiliter, pro vt idem Corduba *c* ait.

a *e.xiij. qui seminat. & ver bor. sig lib. 6. Cle. exiuit de paradiso eodē tit.*

b *Cord. sup. reg. c. 5. q. 1 c. 6. & q. 1. & 5. & q. 10.*

c *Cord. in d. q. 10 in 4. tomo.*

Ex his infertur, quod possunt dicti fratres recipere domus ab aliquibus dominis tēporalibus præbentibus omnia necessaria ad victum, & vestitum sine eo, quod ostiatim hæc petantur, præcipue in locis, vbi etiamsi ostiatim mendicentur, minimè suppeditabuntur, cum hæc omnia à dictis dominis nō actione aliqua ciuili petantur, sed per viam eleemosynæ ab ipsis quotidie cum maxima ipsorum fratrū verecundia mendicentur, successores enim horum dominorum, & illi ad quos pertinet hæc dare, sæpe contingit, vt sint indeuoti, & omnia murmurando tribuant, sæpe etiam contingit, vt zelēt magis reformationem fratrum, quam ipsorum moderatā refectionem fingentes suo zelo auaritiæ misto ipsos fratres debere esse sicut Angelos Dei, qui ijs necessarijs ad vitam minimè indigent, propter quod ego nunquā consulerem, vt in nostra religione Minorum sumantur Monasteria in locis, vbi quotidianis mendicationibus à vicinis ipsorum locorum non potest sperari posse transigere vitam, cum ea, quæ à dictis dominis, & eorum successoribus dantur, non valeant peti ciuiliter, sed tantum eleemosynaliter mendicando. Aliquando autem cōtingit, vt ipsi Domini fundent vincula, aut capellas cum magnis reditibus, aut eos reditus relinquant alicui Confratriæ aut Collegio Pio, cum obligatione, vt ipsis fratribus omnia necessaria suppeditentur quia acceptantes dicta legata cum prædicto grauamine obligantur in conscientia ipsis fratribus prouidere, ipsi tamen fratres minimè id in iudicio petere possunt, cum sint incapaces cuiuscumque actionis ciuilis, possunt tamen implorare officium iudicis, qui iudex imploratus ex officio non ad petitionem iuridicam ipsorum fratrum potest compellere, & supradicta administrare iuxta ea, quæ in superioribus dicta sunt. Et fratres ex dictis possunt recipere supradicta tantum per viā eleemosynæ, & licet sit certa, ipsa tamen certitudo est moralis, non tamen ciuilis, & ipsi non sunt incapaces eleemosynę moraliter certę. Vide alia circa hanc materiam in quæstione *d* de eleemosyna in secundo tomo.

d *2. tomo.*

QVÆSTIO IIII.

Quantum ad Missam in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum clerici sæculares possint contra voluntatem religiosorum Missas, & exequias in ipsorū monasterijs celebrare & è contra.*

2 *Vtrum religiosi possint dicere vnam Missam pro alia commendata.*

3 *Vtrum sacerdos relinquens Missam inceptam sit excommunicatus.*

Multa circa celebrationem Missarum dicta sunt in primo tomo *e* nunc autem pauca remanent dicenda per articulos infra positos diuisa.

e *1. to. q. 41.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Clerici sæculares possint contra voluntatem religiosorum Missas & exequias in ipsorum monasterijs celebrare, & è contra.

Espondeo dicendo, quod *Clemens Quintus, prohibuit ne quis in Ecclesijs fratrum Minorum solemnia, vel pro animabus eorum qui ad loca eorum tumulandi deferuntur ibidem exequias celebrare sine eorum fratrum assensu, & voluntate præsumat*. Ita habetur in libro, *f* Monumenta Ordinum.

At Leo X. in Concilio Lateranensi hoc reuocauit statuens, quod tam Prælati Ecclesiastici, quam Presbyteri sæculares, qui vinculo excommunicationis ligati nō fuerint, Missas in Ecclesijs quorumlibet fratrum deuotionis causa celebrare volentes celebrare possint, ipsique fratres tales celebrare volentes libenter recipere debeant. Ita habetur in supplemento. *g*

f *In 1. impr. fo. 58. & in 2. fo 141. concess. 336 & in tra cta. lib. ord.*

g *Supp. fo. 25. conc. 70.*

Et aduertendum, quod *Bonif. IX. concessit patribus Prædicatoribus prohibendo ne scilicet Prælati Ecclesiarum, aut alij, quicumque eos impediant quo minus Missas, & alia diuina officia in Ecclesijs suis quotidie celebrare, ac oblationes in ipsis Missis, & ad eorū altaria prouenientes liberè & integraliter recipere, & eorū vsus iuxta ordinis dicti morem conuertere possint sub excōmunicatione ipso facto in contraria facientes*. Ita habetur in eodem Ordinis supplemento. *h*

h *Sup. fo. 118*

ARTICVLVS II.

Vtrum Religiosi possint dicere vnam Missam pro alia commendata.

Respondeo dicendo, *quod Leo X. concessit vt quādo fratribus Minoribus commendantur Missæ, quæ vulgo appellantur de reuelatione de sancto Amatore & de consolatione cū certis cādelis, vel aliæ similes, vel quæ non discōtinuentur satisfaciant fratres prædicti dicēdo illas Missas ad quas magis dispositi fuerint, maximè de officio de quo illo die recitant, & ad prædictas tali modo recommendatas nullatenus teneantur, præcipue cū videatur hoc quādā superstitionē sonare.* Ita habetur in supplemento

a Supp. fo. 93. conce 289.
b Coll. in cõ. ti. Mis. 3. quo admodũ, §. 13.

plemento. *a* Occasione huius concessionis ait collector *b* priuilegiorum Mendicantium, quod aliqui illam minus intelligentes arbitrati sunt prædictam facultatem extendi ad quascumque Missas eis recommendatas, vt de Epiphania, de Natiuitate, vel plagis, seu de passione, &c. Quod tamen est omnino falsum propter multa. Primo, quia expressè litera concessionis loquitur de missis, quæ habent aliquam superstitionem annexam, pro vt ibi exemplificatur, neque obstat illud, quod additur (*vel aliæ consimiles*) Quia refertur ad superstitiosas immediatè exemplificatas, nec adhuc ait idem Collector pro omnibus in concessione exemplificatis, videtur tuta dispensatio præfata, seu declaratio, quia inter illas sunt multæ nullam superstitionem habentes, vt Missæ Domini Nostri & Dominæ nostræ, seu aliæ, quæ in Missali continentur vt de tali Dominica, de tali Apostolo, seu Apostolis, vel alijs Sanctis. Secundo etiam quia à promissione, & obligatione licita, cuiusmodi est de alijs Missis non superstitiosis, non potest quis, postquam obligatus est, liberari, seu dispensari absque consensu eius, cui se obligauit, aut sine alia legitima causa, & ideo indubitanter tenendum videtur quod quandocumque aliqua Missa recommendatur sine admixtione alicuius superstitionis, debet dici, prout fuit recommendata, & acceptata, scilicet tam respectu officij, quam etiam loci, & temporis, & candelarum. Hæc collector quæ certè iuridica sunt, nam hæc concessio debet explicari iuxta decreta in Concilio Tridentino *c* decernente, ne sacerdotes ritum, vel alias cæremonias, & preces in Missarum celebratione adhibeant præter eas quæ ab Ecclesia approbatæ, ac frequenti, aut laudabili vsu acceptæ sunt, ac quarundam Missarum, ac candelarum certum numerum, qui magis a superstitioso cultu, quàm à vera religione inuentus, est, omnino ab Ecclesia remoueant.

c Trid. sess. 22. de euitan. & obser. in celeb. Miss.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sacerdos relinquens Missam inceptam sit excommunicatus.

d Nau. misc. 86. de orat.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus *d* ait hanc quæstionem fuisse agitatã in sacro Romæ prætorio, cui ipse respondet primo, quod tales non incurrunt excommunicationem maiorẽ, nullus enim, qui colligit casus, in quibus incurritur excommunicatio, vllam de hoc fecit mentionem, & non est dicendum aliquam pęnam ipso iure incurri, nisi cum id exprimitur iure iuxta quandam Glossam *e* communiter receptam, & nullum videtur in toto corpore iuris communis tale ius inueniri. Præterea Concilium Toletanũ *f* quatenus habet quod huiusmodi desertor officij excommunicationis sententiam sustinebit, clarum est quod loquitur per verba futuri temporis, quæ non important pœnam ipso iure impositam nihil facit contra hanc opinionem.

e Gl. in c. si de iure pat.
f cap. nihil. 7. quæst. 1.

Neque etiam contra hoc obstat Decretum Macharij Papæ *g* quatenus statuit, vt huiusmodi Clericus à sacro corpore, & sanguine Domini sit suspensus, in hoc enim decreto nullam de excommunicatione mentionem facit, sed solum de suspensione, & non ab omnibus actibus spiritualibus, sed solum à corpore, & sanguine Domini, quod non sufficit ad inducendam excommunicationem maiorem, imo neque ad excommunicationem minorem, quæ non solum priuat à communione Sacramenti Eucharistiæ, sed etiam ab omni participatione passiua omnium sacramentorum iuxta quandam Decretalẽ *h* cum eis notatis.

g c. nullus de consecrat. d. 1.
h c. si cele. de Cler. excom. minist.

Nec obstat, quod excommunicatio minor videtur incurri octo, vel nouem casibus, quos refert Innocentius, *i* quorum vnus est, quando fit peccatũ mortale, per quod quis à Sacra communione corporis Domini excluditur iuxta doctrinã D. Pauli *K* nã respondetur, quod in illis, quæ numerat Innocẽtius excepto vno, vel altero, non incurritur vera excommunicatio minor: prout tradit Nauarrus *l* vnde Prælati Regulares inuenientes aliquem religiosum in hoc defectu comprehensum & conuictum non debent illum corrigere vt excommunicatum, sed ipsum à celebratione Missæ per aliquod tempus iuxta mensuram delicti debent iudicare.

i Inno. in c. 1. de sen. excom.
K 1. Cor. 11. c. quid quip est de consec. dist.
l Nau. in manuali, c. 27. n. 21.

QVÆSTIO V.

De Monasterijs ædificandis, & destructis in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum fratres Minores possint habere Monasteria sumptuosè ædificata.*
2 *Vtrum in Monasterijs S. Claræ possint deputari fratres Minores pro temporalium administratione.*
3 *Vtrum Monasterium authoritate Episcopi dicatum possit pro aliqua causa destrui: itaque non fit vltra ibi nec alibi.*
4 *Quibus bona Monasterij destructi debeant adiudicari.*
5 *An bona quæsita Monasterio primo à quo translatus fuit religiosus quærantur secundo Monasterio ad quod fuit translatus.*
6 *An Moniales monasterij destructi translatæ ad aliud eiusdem religionis recuperent bona quæ primo Monasterio obtulerunt.*

De ædificatione Monasteriorum multa diximus in superioribus, *m* nunc autem quo ad materiam Monasteriorum aliqua breuiter dicemus.

m Sup. 2. tit. q. 49.

ARTICVLVS I.

Vtrum fratres Minores possint habere monasteria sumptuosè ædificata.

RESpondeo dicendo, quod non, nisi adsit rationabilis & debita Papæ dispensatio, prout Clemens. *n* V. in quadam Decretali determinat. Dixi, nisi adsit rationabilis, & debita dispensatio. Vnde fratres Minores ad tollendum omne scrupulum eam à Leone X. obtinuerũt, qui ait.

n Cle. exiuit. de parad. ar. 7. § hinc est et.

Nos igitur attendentes quod domorum, & aliarũ rerum tam pro diuino cultu quam pro communi vsu vestro vobis concessarum, solũ ad vsum & non ad fructum, neq; possessionẽ cedunt, neq; ea sine speciali Sedis Apostolicæ mandato alienare positis, atq; ad eandem Sedẽ illa omnia, quæ de nouo nostri prædecessores fecerunt, in proprietatẽ dictæ sedis recipimus pertineant, & quod ex domorum amplitudine aut paramentorũ multiplicitate, nihil magis vestris cõmoditatibus corporalibus adijciatis vestris in hac parte supplicationibus inclinati authoritate Apostolica tenore presentiũ declaramus, & decernimus. Vos illorum tantum esse custodes, non possessores, & propterea illis absque vestra professionis macula aut violatione, cum deceat iuxta solemnitatum celebritatem, & solemnioribus officijs, decentioribus paramentis diuinam honorare Maiestatem, & ipsis cultum munificare, & alijs, quibus tam Ordo, quam fratres vtuntur communiter, vel diuisim vti, & potiri, liberè, & licitè posse, prout etiam felicis recordationis Iulius Papa II. prædecessor noster fratribus eiusdem Ordinis, & familiæ Regni Angliæ ad instantiam Charissimæ in Christo

filiæ

filiæ nostræ moderna Regina Angliæ illustris concessisse dici ur & sic perpetuis futuris temporibus ordine. & fu mi ie vestris ab omnibus illius fratribus t. n r: & obseruari d. bere volumus & mandamus non obstantibus cō sti tutioni us, & ordinationibus Apostolicis ac ipsius Ordinis st. tu. is etiam iuramento, fine p ofessione fi. m tis & alijs in con. rarium facientibus quibuscunque. Ita habetur i i Ordinis supplemento. a

a Suppl f. 15 concess 54.

Circa quam concessionem est notandum quod Leo. X. loquitur de domibus ædificijs & Ecclesijs Minorum sumptuosis, quæ in ordine const uuntur per alios, aut etiam per ipsos fratres, & in eis, in foro conscientiæ possunt inhabitare, cū Clemens b V. decreuerit, & pręcepetit sub excommunicatione, ne talia loca relinquant sine licentia Sedis Apostolicæ, ergo licite possunt in eis inhabitare, vt etiam Sāctus Bernardinus c in sua epistola declaranit. Verum autem fratres possint procurare prædictas domus sumptuosas in quæstione d de ornamentis Ecclesiasticis dicetur.

b Cle. cup. de pœnis.
c Ber. in epi. art. 4.
d In 3. to. q. 41.

ARTICVLVS II.

Vtrum in monasterijs Sanctæ Claræ possint deputari fratres minores pro temporalium administratione.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius Quartus statuit quod in monasterijs monialium, in quibus prædicti fratres Minores deputati fuerint pro seruitio Monialium in spir t ualibus duntaxat deseruiant & Iurisdictioni, & Correctioni mi i strorum suorum, sicut & alij pareant, & obediant. Ita habetur in monumentis e Ordinum.

e In 2. imp f. 2001. conc. 935.

Circa quam cōcessionem sunt notanda illa verba (in spiritualibus duntaxat) per quæ satis clatè innuit Summus Pontifex quod non vult fratres pro temporalibus deputari, dictio enim (duntaxat) exponitur per affirmatiuam, cui adiūgitur, & negatiuam aliorum, nam vt omnes Logici docent. Hæc præpositio, Petrus tantum currit exponitur per has duas propositiones, Petrus currit & nullus alius à Petro currit, vt omnes etiā Doctores f vtriusque iuris communiter affirmant. Vnde prędicta verba (in spiritualib. duntaxat deseruiant) sic sunt explicāda, in spiritualibus deseruiant, & in nullis alijs ab spiritualibus deseruiant. Vnde non possunt Prelati superiores ipsos fratres Minores pro temporalibus monialium Sanctæ Claræ constituere, & aduertāt, quo rigore Summus Pontifex Innocentius IIII. hoc illis præcipiat addens prædictæ cōstitutioni verba sequentia. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire si quis autē hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotētis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Quæ verba peccatum mortale denotant in transgressione prædictæ concessionis, prout dicunt communiter Doctores.

f Doct. in ca. Eccl. Butr. de cauf. poss. & propri. & in l. Gallus, §. & quid si tantū, ff de liber. & posth.

Et licet hæc dictio taxatiua, in materia non lata non excludat casum habentem eandem rationem, prout tradunt Glossa g vbi cōmmuniter Doctores, Maximè Franciscus de Ripa, eo præsertim casu quo vero similiter princeps interrogatus idem respōdisset, argumento eorū, quæ tradit quædam Glossa, h & latissimè Tiraquellus, & Albertus de Pergamo, & tradit etiam Otalora. In materia tamen, de qua agimus, quæ non est lata, sed stricta iuxta pręcepta Apostolica, & regulam Patris nostri Frācisci, & declarationes Pontificum prohibentia ipsis fratribus non solum ingressum, sed etiam accessum ad monasteria Monialium, dictio (duntaxat) ad casum similē minimè debet extendi, & casus, de quo agimus, dissimilis multo est, & à Summo Pontifice minimè intentus, & à Sacris Canonibus ipsis fratribus prohibitus. Si enim pro temporalibus Monialium possint deputari, necesse erit ipsis aliquem in iudicio conuenire, & ratiocinium ciuile, vt æconomi ipsarum Monialium, & suarum possessionum à debitoribus petere, quod sæpe sæpius, sine contractatione pecuniæ minimè fieri potest, quæ à fratribus Minoribus maximè sunt aliena, vltra quod necessario debet locare possessiones ipsarum Monialium, vendere triticum, & alia, quæ ex dictis possessionibus colliguntur, quę omnia nemo ignorat esse contra ipsorum fratrum statum, & abstractam à temporalibus professionem, vt in sacris Canonibus, i & Bullis Apostolicis expressè continetur. Et Bulla Syndicorum ipsorū fratrum hoc satis indicat. Cernentes enim Summi Pōtifices fratres Minores incapaces esse ad alienandū, vendendum, & distrahendum, & commutandū ea, quæ ipsis in testamento relinquuntur, statuerunt, vt nomine Sedis Apostolicæ (cuius sunt omnia, quæ ipsis fratribus liberaliter dantur) Syndicus quidam, & procurator constitueretur, qui nomine eiusdē Sedis Apostolicæ prædicta munera ad vsum & vtilitatem fratrum exerceret adeo quod prælati fratrum Minorum non possunt petere rationem ciuilem villicationis suæ ab ipso Syndico.

g Gl & Doc. vbi Rip. in l. in his solis C. de reuo dona.
h Gl. & Doc. in l. tale pactū §. 1 ff. de pact. Tiraq in l. si vnquā, in pr. C. de reuo. dona. Alber. de prap. 2 p. n. 6. Ota. de nobi. 4. p. c. 5. n. 14.
i cap. exiu. verb sign. l. 6. & Cle. exiui.

Dices, quod ipsi fratres Minores quando vt œconomi monasteriorum constituuntur, nullum habent dominium, neque proprietatem, ratione cuius possimus affirmare ipsos contra eorum arctissimam paupertatem aliquid moliri, & ideo mirum si possint œconomi constitui.

Ad hoc respondeo concedendo ipsos non fieri dominos, aut proprietarios, at assumunt sibi officium suo statui repugnans, si enim non repugnaret, Summus Pōtifex eos Syndicos nomine ipsius Sedis Apostolicæ constitueret cum syndici ratione syndicatus nullum ius habeant proprietatis, sed nomine Sedis Apostolicæ, vt negotiorum gestores se habeant, & ideo debent maximè cauere Prælati Minorum, ne fratres suos pro temporalibus monialium constituant, neque excusantur dicentes se habere curam ipsarum monialium, etiam pro temporalium administratione. Nam respondeo, quod hoc debent facere per personas ad id capaces, non autem per suos fratres, cum sint incapaces talis administrationis.

ARTICVLVS III.

Vtrum monasterium authoritate Episcopi dictum possit pro aliqua causa destrui, ita quod non sit vltra neque ibi, neque albi.

RESpondeo dicēdo, quod vt tradit Petrus de Perusio k solent Episcopi, quandoque destruere statum monasterij Monialium, vt ibi nō sit amplius Ecclesia neq; monasterium, & trāsferunt Abbatissam & moniales ad aliud monasterium ita, quod ibi amplius nō eligatur Abbatissa, neq; moniales recipiantur. Item quod ibi nunquam celebrentur diuina officia. Item quod ibi nunquam amplius sepeliatur. Item quod ille locus desinat esse sacer, & religiosus: & illum locum ad vsum prophanum vendunt vt prophanum, cum prius ante destructionem esset Ecclesia, & monasterium, in quo eligebatur Abbatissa, & recipebantur moniales, & celebrabātur diuina

k Perus. de mutat. stat. Eccl. in princ. nu. 5.

per

per sacerdotem deputatum, & per superiorem, visitabantur. Quæritur igitur, vtrum possit talis locus destrui, & ad prophanos vsus conuerti, & videtur, quod non, argumento aliquorum Canonum *a* dicentium semel Deo dicata ad humanos vsus conuerti non posse.

a c. quod semel dicatum de reg. iur. lib. 6. cum ibi notatis.

In contrarium tamen faciunt aliqui Canones *b* diffinientes aliquibus ex causis loca sanctorum esse mutanda quibus propositis, idem Petrus de Perusio distinguendo ad Quæstionem in articulo positam respondet quod aut Episcopus hoc vult facere ex voluntate, aut ex necessitate. Primo casu non potest destruere licet, vt melioretur, possit ad alium locum transferre, sed debet Ecclesia antiqua, si hoc fieri possit per Sacerdotem deseruiri, & sic ait, procedunt iura pro parte negatiua allegata. Si vero ex necessitate mutentur, aut possunt manere in eodem loco, & tunc id ipsum est dicendum, aut non possunt manere, & tunc destrui debent, hoc tamen semper fieri cũ authoritate Diocęsani, vt ex sacris Canonibus *c* patet, & vt nulla remaneat ratio dubitandi, in contrarium allegata non obstant, loquuntur enim casu, quo Ecclesiæ, & res sacræ durante suo statu, & consecratione ad vsum prophanum reducuntur, nõ autem quando destruuntur, & totaliter reducuntur ad non esse Ecclesiam, vel rem sacram. Vnde illa regula vulgaris, Quod semel Deo dicata ad pphanos vsus conuerti non possunt, intelligitur durante ipso rerũ statu, non autem destructo, & penitus illo sublato.

b c. vnic. 10. q. 4. c. placuit, & c. tribus de consec. d. 1.

c c. placuit.

ARTICVLVS IIII.

Quibus bona Monasterij destructi debeant adiudicari.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de Monasterijs quæ habent bona in communi, illa bona acquiruntur Monasterio, ad quod Monasterium illi Monachi sunt translati, & propter hoc dicit Ioãnes Andræas *d* quod si religiosus transit ad secundum Monasterium, recuperet, quod primo dedit Monasterio, sed de bonis Monasterij nihil habebit, & subdit ibidem, quod si monasterium in totum destruatur, quod quilibet habet partem suam, de quo articulo sequenti dicetur. Dixi quæ habent bona in cõmuni, nam de Monasterijs ordinis B.P.N. Francisci Regularis obseruantiæ quorum monasteriorũ bona sunt sedis Apostolicæ, Clemens IIII. concessit quod liceat fratribus ordinis Minorum cũ de Prioribus locis ad alia loca se transferunt, omnem ædificatorum locorum materiam posse secum asportare prout in secundo tomo *e* latè diximus.

d Andrea, in c. recolen. de statu. Mona.

e 2. tomo q.

ARTICVLVS V.

Aliquis ingreditur monasterium, & offert se, & sua, & demum profitetur in illo Monasterio, & post professionem acquirit bona ex successione parentum, & demum iste professus legitime transit ad secundum monasterium ex priuilegio Capituli licet de Regularibus. Quæritur ergo an bona quæsita primo monasterio ex persona profitentis remaneant apud monasterium primum, an vero acquirantur secundo monasterio.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc varias refert opiniones Petrus de Perusio *f* & tandem tenet, quod ea, quæ acquisiuit professus, dum erat in primo monasterio remanent apud primum monasterium, & non apud secundũ argumento aliquorum iurium. *g* Quod autem postmodum quærit scilicet postquam transiuit ad secundum monasterium acquirantur secundo monasterio argumento aliquorum iurium *h* si tamen ipse professus trãseat ad secundum monasterium ad pœnitentiam agendam propter excessus, quos commisit in primo monasterio apud ipsum primum monasterium remanebunt dicta bona quoad proprietatem, sed quo ad vsumfructum remanebunt apud secundum, vel pertinebunt monasterio, & illo monacho mortuo redibit vsusfructus ad primum monasterium, vt dicitur in iure. *i* Et nota quod quando professus vnius monasterij intrat in secundum monasterium ad pœnitentiam agendam, quicquid acquirit, post quam ibi est intrusus, acquirit secundo monasterio, vt in quadam Authẽtica *K* notatur & tenet, quædam Glossa communiter recepta.

f Perusis in tract. de muta statu Ecc. c. 1. n. 2. & 3.

g 2. q. 7. c. si quis Auth. de sanct. Episc. §. fin.

h ca. alim de prin. 23. q. 8. c. statu.

i c. de lapsis 17. q. 1. nota. in c. si quis 16. q. 1.

K Authen. de sanct. Epis. §. si Monac. Gl. in d. c. si quis.

ARTICVLVS VI.

An monialis cuiusdam monasterij destructi translata ad aliud eiusdem Religionis monasterium recuperet bona, quæ primo monasterio obtulerat.

RESpondeo dicendo, quod sic secundum Hostiensem *l* & Ioannem Andræam. Et ratio est, quia illa bona non possunt remanere in dominio primi monasterij, cum sit destructum argumento cuiusdam legis *m* & ne illę moniales onerosæ sint secundo monasterio: quod adeo verum est, vt etiam hæreditatem recuperent quæ primo monasterio ratione monialium professarum obuenerant, & si sit magna monialium quantitas, & Episcopus vnam partem transferat ad aliud, & aliam partem ad aliud vtrisque monasterijs dicta bona acquiruntur iuxta quantitatem monialium, quæ ipsis obuenit, ne tales moniales sint illis onerosæ argumento alterius legis. *n* Vnde infertur, quod si religio cõfirmata per Papam extinguatur, bona ipsius ad aliam religionẽ, ad quam eius religiosi transferuntur, debent transportari, cum res, quæ succedit in locum alterius, sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur, vt dicitur in iure. *o* Præterea probatur, nam subrogati tenentur ad onera, vt ait Ius. *p* ergo ipsis debentur commoda iuxta regulam iuris dicentem, quod qui sentit commodum, debet sentire & damnum.

l Hostien. & And in c. recolentes de statu Monac.

m L. vtilis. ff. quando dies leg. ced.

n L. maio. ff. de pactis.

o c. Eccl. vt lite pendem.

p c. 1. de cess.

QVAESTIO VI.

De Monialibus in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *VTrum licentia data mulieri vt cum tribus honestis feminis possit ingredi monasterium monialium possit tunc ex his tribus cum alia speciali, & distincta licentia iterum ingredi.*

2 *Vtrum licentia data alicui accedendi ad quoddã monasterium Monialium intelligatur data socio ab eo ad hunc accessum electo.*

3 *Vtrum tempore pestis possit dare prælatus licentiam Monialibus vt possint esse extra Monasteria.*

4 *Vtrum moniales S. Claræ secundæ regulæ gaudeant priuilegijs factis monialibus primæ regulæ.*

5 Vtrum

5 *Vtrum Moniales S. Claræ teneantur certis diebus communicare.*
6 *Vtrum Moniales teneantur dicere officium diuinum in choro.*
7 *Vtrum Moniales teneantur facere celebrari Missam conuentualem.*
8 *Vtrum tales Missæ conuentuales sint necessario applicandæ pro viuis & defunctis.*

Multa circa monialium clausuram, & priuilegia diximus in primo tomo. Nūc autem in hac quæstione de monialibus aliqua, quæ remanent discutienda, explicabimus. Pro quo aliquos constituam articulos.

ARTICVLVS I.

Non obstante Concilio Tridentino dedit Papa licentiam specialem cuidam fœminæ nobili, vt semel posset ingredi monasterium quoddam monialium ante cuius vsum quædam nobilissima obtinuit licentiā, vt cum tribus honestis mulieribus ipsam clausuram ingredi posset, & elegit inter alias prædictam nobilē. Quæritur, vtrum post ingressum cum ea possit ingredi iterum cum licentia sibi specialiter concessa.

RESpondeo dicendo, quod aut in prædictis concessionibus exprimitur causa ingressus, aut in altera tantum, & maximè in speciali concessione factæ prædictæ fœminæ nobili, si in vtraque, aut causa est eadem, aut omnino diuersa, si eadē, vt puta quia in vtraque continetur, quod ingredi possit ad visitādum reliquias talis sancti, vel quid simile, dico primo, quod tunc sufficit primus ingressus cum alia fœmina nobilissima. Et probatur, quia talis ingressus est odiosus contra clausuram monialium tantopere cōmendatam, & sic restringendus, vt satisfactum intelligatur indulgentiæ primæ nobili concessæ argumēto aliquorum Decretalium *a* & sacrorum Canonum, qui concedentes accessum ad dictas moniales dicunt, quod sic ratus, & breuis omnino loquutio, hic enim intentio impletur concedentis, impetrantis iura, *b* quæ probant semel esse consequutum effectum huic opinioni fauent. Pro quo facit, nam licentia, cum qua ingressa est cum nobilissima plus prodesse non debet, quā si sibi concessa fuisset aliā specialis. Nam plus consueuit valere, quod specialiter conceditur, quam quod generaliter, vt decernunt iura *c* Canonica, & Ciuilia. At specialis non continet duplicem ingressum, ergo neque generalis debet illum virtualiter continere, quia in huiusmodi diosis plures literæ ab eodem impetratæ de se mentionem non facientes, aut sunt eiusdem tenoris & datæ, & tunc vnicum habent effectum, si vero diuersi sunt tenoris & datæ, valent primæ, & si vtrisque vti vellet, vtrisque carebit, prout dicitur in iure. *d* Quod confirmatur, nam si religiosis, & Episcopis sit specialiter Indultum, quod interdicti tēpore possint diuina celebrare summissa voce & ianuis clausis, quod generaliter omnibus conceditur in festiuitatibus quatuor, de quibus in Capitulo *Alma mater*, nunquid plus modo poterunt illi priuilegiati? Certè non, quia in hoc omnes sunt pares.

Secundò dico, quod si causæ concessionum sint diuersæ, sed tales quod in eodem ingressu possunt commodè expediri, vt quia in vna dicitur pro consecratione Abbatissæ in alia pro visitatione Sancti, vel vt visitet sororem, aut consanguineam, quæ visitatio debet esse breuis in locutione, ita quod ambæ possunt commodè expediri in eodem ingressu, tunc sufficit vnicus ingressus, & non potest iterum ingredi virtute alterius licentiæ.

Tertio dico, quod si causæ essent omnino diuersæ & quæ in eodem ingressu verisimiliter expediri non possint vel ratione temporis, vel ratione facti, tunc posset bis ingredi cum effectus ipsarum causarū non possint eodem ingressu commodè concurrere propter concomitantiam prædictæ nobilissimæ fœminę & pro hoc faciunt plura iura *e* quæ dicunt effectum vnius actionis non euacuari per alium, facit etiam quædam Lex *f* vbi legatum generale, & speciale factum non ob eandem causam vnum alterum non tollit.

Quarto dico, quod potest bis ingredi si in speciali licentia limitatur certa dies diuersa à die in generali licentia concessa, quia quod facit ratio diuersitatis, hic operatur variatio temporis argumento cuiusdam Decretalis. *g*

Quinto dico, quod si in speciali tantum licentia exprimatur causa, tunc si in eodem ingressu potest expediri id, ad quod fuit data licentia, vnico tantum ingressu gaudebit licentiata, si vero commodè nō potest expediri, ab alio ingressu minimè priuabitur.

Dico sexto, quod si in nulla, vel saltem in non speciali expressa est causa, vel tempus, sed simpliciter data est licentia ingrediendi cum hæc sit materia odiosa, & restringibilis, præsumitur in tertio concedentis, vt ad primam tantum vicem referatur, argumento aliquorum iurium *h* & hoc propter publicā vtilitatem, & honestatē monialium, quam præsumitur concedens quantum potest velle seruare, vt nobis sacri Canones *i* prædicant. Ex his, & alijs prædictā esse vera affirmat Albericus à Rosate *k* nisi de intentione concedentis aliud appareret, quia tunc ei standum erit, & allegat in suam opinionem quendā doctum fratrem Robertum Canonicum S. Mariæ in porta Ravennatensis, qui hanc quæstionem in simili casu disputauit.

ARTICVLVS II.

Quidam Abbas Episcopo subiectus ab eodem impetrauit licentiam simpliciter accedendi ad monasteria Monialium, quod per quoddam Episcopi statutum erat prohibitum sub pœna excommunicationis ipso facto, & quidam monachus ex præcepto Abbatis ipsum associauit pro authoritate monasterij eiusdem Abbatis procuranda sine alia Episcopi licentia obtenta certificatus de dicta constitutione, & licentia data Abbati. Quæritur, an dictus monachus per constitutionem sit excommunicatus.

RESpondeo dicendo, hanc quæstionem disputasse quendam Pynum de Arhancinis de Bononia Doctorem Decretorum, prout refert Albericus a Rosate *l* & multa doctè adducit, sed ego breuitate, & resolutione solita respondeo, quod non, cum gratia Domini ad familiares extendatur, vt sacri Canones *m* nos docent, licentia ergo data Abbati extenditur ad monachum, maximè in actu, de quo quæritur, vt eum associaret, indecens enim fuisset Abbatem ad Monasterium accedere sine monacho vt esset testis suæ honestatis. Pro quo faciunt aliqua iura *n* & videmus in iure *o* definitum, quod si maritus pacisceatur sibi de alimentis, etiam

a c. non potest de præb. l. 9. cap. ord. in fine de off. ord. 18 q. 2
b l. alimen § basil l Stichus ff. de ali. legat.
c l. aduersus de hæret. c recipim de pri. l. item apud Lab § hoc edict ff. de iniurijs.
d c. ex tenore de rescr. c. duobus rescri. l. 6.
e l. vnd. qual. de ciuilis act. & praiud. crimi.
f l. alio. § cū ergo ff. de ali. legat.
g c. 1. de renū. statutis. li. 6.
h c non potest de priu. l. 6. c. 1. de filijs presbyt. l. fidei cō. mis. § siquis decem ff. de legat. 3.
i c. diffinimus 19. q. 2 c. a. luminoso. c. obitū de sta. Reg.
k Rosa de statu. 2. p. q. 191.
l Rosa de statu. 2 p. q. 191.
m cap. licet de priu. l. 6. c. authoris de priu. l. 6 c. iudicatū 89 dist.
n c. monac. de stat. mona ca. diffi. 18. q. vlt. l 1. de ipsis & cler.
o l. 2. ff. de vsu. & habit.

vxori debentur, licet de ea non sit expressum: idem ergo videtur dicendum de licentia concessa Abbati, quod ad monachum socium prorogetur. Item procuratio, quæ debetur Prælatis visitantibus extenditur ad scutiferos, & seruientes eos sociantes: ad ea autem, quæ in contrarium adducuntur, vna, & generalis responsio est quod constitutio non est violata, nam rectè intuenti mandata Episcopi, & abbatis nō fuerunt diuersa circa monachum, imo vnum & idē imo cohærentia gratiæ, & licentia Abbatis transit ad Monachum, vt probatum est, videtur enim Monachum sociasse Abbatem de licentia Episcopi in isto casu, cum ipse Episcopus honestatem ipsius ingressus velle intelligatur.

Et circa dictam constitutionem aduertendū est, quod non incurrunt pœnam ipsius, qui tantum progrediuntur ad dicta monasteria cum in ea prohibeatur accessus, qui dicit actum præfectum termino à quo ad terminum ad quem. Quod probatur ex quadam doctrina Baldi *a* dicentis, quod si statutū pœnale diceret, quod nemo distrahat frumentum extra districtum, non puniri pœna dicti statuti, qui progreditur ad distrahendum, cum delictum in via non dicatur consummatum argumento cuiusdam legis. *b*

a Bal. in Leg. si de donat.

b l. Arboribus, §. de illo de vsufruct.

ARTICVLVS III.

In quodam regno inualuit quadam grauis infirmitas febrium pestilentium & malignarum contagiosa sine corruptione aeris à tota substantia vt dicunt medici & huius infirmitatis multi præsertim ex pauperib. à vita decesserūt, Inedia sterilitatis oppressi, & aliqui ex diuitibus obierunt, verum est tamen quod multi medicamentis adhibitis sanati sunt. Quæ infirmitas etiam ad monasteria religiosorum & monialium apportauit, & eundem effectum in fratribus & monialibus fuit operata. Quæritur modo vtrum secundū Ius c Concil. Trident. & constitutionum Pontificalium Pij V. & Greg XIII. prælatus conuentus, monialiū cum Episcopo eiusdem diœcesis possint dare licentiam omnibus Monialibus sanis prædicti monasterij, vt ab ipsius clausura egrediantur, an solum sit danda licentia infirmis, vt curentur extra monasteria in domibus parentum, fratrum, aut consanguineorum, aut in aliqua domo decenti ad hunc effectum præparata.

c Con. Trid. ses. 25. de reg. c. 5.

Respondeo dicendo, iuxta ea, quæ latè dixi in primo tomo *d* Quæstionum Regulariū quod possunt dare Prælati licentiam monialibus infirmitate epidemiæ laborantibus, quo loco declaraui duplicem esse epidemiam quandam quæ totam communitatem inficit, & per eam grassatur & communiter omnes interficit. Alia est quæ licet per totam grassetur communitatem paucas tamē interimit. Et nō solum priori epidemiæ infirmas, sed etiam posteriori detentas licitum est exire & egredi à clausura prius habita licentia à superiori, & consensu ordinarij prout disponit Conc. Trid. verum est tamē quod non potest dari prædicta licentia moniali laboranti infirmitate febris malignæ quæ communiter vocatur Hispanicè, *Pintas aut Tauardillo*. Hęc enim infirmitas epidemia minimè nuncupatur, nec maiorem partem communitatis inficit, sed vnam & alteram monialem. At in prædicto casu non erit licitum concedere licentiam monialibus sanis ad egrediendum. Constitutiones enim apostolicæ tantum monialibus epidemia laborantibus, aut lepra detentis ad egrediendū facultatē concedunt, & nullum verbū de sanis faciunt. Vnde quando tpe pestis conceditur monialibus sanis extra claustra egredi; hoc debet intelligi quando est epidemia vera, quæ non solum inficit communitatem, sed inficiendo maiorem partem earum quas tangit interimit. Quod tunc conceditur ex mente ipsarum constitutionum, nam ipsæ concedunt, vt possint moniales exire quando adest incendium in Conuentu & quando timetur prælium, & aduentus hostium, aut aliud probabile periculū totam communitatem concernens vt est fluminis alicuius magnus impetus qui inundabit conuentum. Et eodem modo concedunt egressum à clausura dictis monialibus quando est pestilentia ex epidemia vera & corruptio aeris cum tota communitas sit tunc in probabilissimo periculo constituta.

d 1. tom. q. 49 ar. 3. & 4.

Ex quibus infertur quod quando adest in conuētibus Monialiū aliqua infirmitas contagiosa his tantū qui accedunt ad ipsas infirmitate laborātes & nō est aliqua corruptio in aere nō potest monialibus licentia ad egrediendū præberi tunc enim nō inest cōmunitati probabile periculū, sed illis tantū quæ ad infirmas curādas, aut familiariter tractādū accedūt, quæ in accedēdo possunt esse cautæ, ita charitatē exercēdo vt remedij ad se præseruandū non obliuiscantur.

Aduertant tamē Prælati quod solent medici iurare moniales laborare infirmitate contagiosa, vt ipsis licentia ad egrediendum concedatur, Intelligentes intra se vt nimis monialibus, indulgeant de infirmitate contagiosa de membro ad membrum, nō autem de persona ad personam, & ita debēt dicti prælati esse cauti in interrogando dictos medicos sumētes ab eis iuramentum vtrum infirmitas monialium sit cōtagiosa de persona ad personam, ne sua causa verborum simulatione ipsis monialibus licentia in casu non permisso concedatur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum moniales Sanctæ Claræ secundæ regulæ gaudeant priuilegijs factis Monialibus primæ regulæ.

Respondeo dicendo, quod moniales S. Claræ sunt in duplici differentia; quædam enim sunt primæ regulæ, quæ in aliquibus partibus Collectaneæ vocantur, & antiquitus dominæ pauperes S. Damiani dicebātur, & hæ sunt Moniales à S. Clara, primo institutæ, quarum aliqua Monasteria in his Hispaniarum partibus nimis religiosa existunt. Aliæ sunt Moniales secundę regulæ, non quidem à S. Clara ordinatæ, sed ab Vrbano Papa. IIII. quæ à plurimis Vrbanistæ appellātur, quas voluit idē Vrbanus Moniales S. Claræ appellari. Ad primas Moniales diriguntur priuilegia, quæ ante Vrbanū. IIII. reperiuntur concessa, nec non alia, quæ per Eugenium. IIII. postea fuerūt indulta. Inter quę, *primo cōcessit Eugen. IIII. Dictis Monialibus primæ regulæ, vt nō teneātur incedere nudis pedibus discalciatæ, sed possint deferre illa, quæ nomine calceamētorū non censentur, vt puta soccos ligneos seu calepodia, & sandalia, atq; ēt cum opportunū fuerit, calceamenta*, vt in monumētis Ordinū *e* continetur. *Et idem Eugenius cōcessit quod Generales, & Prouinciales fratrum Minorum obseruantia habeant cū discretorū consilio facultatem dispēsandi cum præfatis Monialibus tam in cibis, quā in silētio, & quibuscūque alijs perpetuis quæ in earum Regula cōtinentur, vt in eodē libro f habetur. Qui idē Summus Pōtifex declarauit, ac voluit qd in nullius pceptorū primæ regulæ S. Clar. trāsgressione.*

e in 1. imp. fo. 46 & in 2. fo. 42. concess. 47.

f in 1. impr. fo. 47. & in 2. fo. 42. concess. 47.

gressione, præter quam eorum quatuor, quæ concernunt principalia vota (scilicet obedientiæ paupertatis castitatis, & clausuræ, ac super electione Abbatissæ, & eius depositione) peccatum mortale præfatæ Moniales incurrāt, vt in eodem libro habetur. a Et Sixtus Quartus concessit quod dictæ Moniales Collectaneæ scilicet, primæ regulæ S. Claræ possint absolui à Ministris, seu Visitatoribus, & earum Cōfessoribus ab omnibus criminibus, pœnis, & censuris etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, quoties opus fuerit, & quod ipsæ, & earum Nonitiæ possint promereri omnes indulgentias almæ vrbis visitando suas Ecclesias. Ita habetur in ordinum monumentis. b Quæritur ergo in hoc articulo, vtrum Moniales secundæ regulæ per communicationem habeant prædicta priuilegia & alia concessa ante Vrbanum IIII. & respondetur. *Quod Sixtus Quartus Pontifex Maximus concessit vt sorores Sanctæ Claræ sub cura fratrum Minorum obseruantiæ viuentes gaudeāt omnibus priuilegijs, gratijs, exemptionibus in genere sororibus Collectaneis factis.* Ita habetur in dicto libro, c & in supplemento, & idem concesserunt alij Romani Pontifices, vsque ad S.D.N. Clementem VIII. inclusiuè. Ita vt etiam possint gaudere priuilegijs concedendis.

a in monu. vbi sup.

b in 2. imp. fo. 261. stc. 678.

c in 2. imp. fo. 262. stc. 677. supp. f. 96. stc. 338.

ARTICVLVS V.

Vtrum Moniales Sanctæ Claræ teneantur certis diebus communicare.

RESpondeo dicendo, quod quanta fuerit S. Claræ deuotio erga Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum eius legenda docet. & eius pictura prædicat cum custodia huius Sanctissimi Sacramenti in manibus habens, prudens, & sapiens Virgo depingatur. *Ideo Clemens VIII. huius Sanctissimæ Virginis filiabus concessit, vt existentes sub obedientia Ministri Generalis Ordinis Minorum possint in Ecclesia interiori in loco decenti habere Euchar stiæ Sacramentum, sicut habent in exteriori.* Ita refertur in compendio d Mendicantiū. Vnde habent præceptum regulæ vt certis diebus cōmunicent, sed quia aliquando propter concurrentiā solemnitatum oportet, vt hi dies anteponantur, & postponantur. *Ideo Leo X. eis concessit, ac sororibus Cōceptionis B. Mariæ, & tertij Ordinis S. Francisci, vt præcepto regulæ de percipiendo Sanctissimum Sacramētum satisfaciant per aliquot dies anteponendo, vel postponēdo, dum tamen illud infraudem non faciant.* Ita habetur in supplemento. e

d comp. mēd. ti. mon. §. 19.

e Supp. fo. 61. conc. 161.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Moniales, & sorores teneantur officium diuinum dicere in choro.

RESpondeo dicendo, magnam esse controuersiā, an Moniales ratione sui status teneantur dicere officium diuinum priuatim, sicut religiosi, de quo iā in primo tomo f disputauimus, & quod Moniales S. Claræ teneantur ad id, præsupponit Clem. VII. dicens, *quia sunt nonnullæ ex sororibus prædictis sub cura fratrum Minorum degentes, quæ propter imperitiam nesciunt recitare officium perfectè, concessit, quod tales iudicatæ à Prælatis, vel Confessoribus earum, seu etiam earū Abbatissis recitando officium sororum Laicarum, censeātur satisfecisse obligationi de dicendo officium, quod dicere tenebantur, & idem de fratribus imperitis concessit.* Ita habetur in cōpendio g Mendicantium vtcumq; tamen sit de officio diuino priuatim dicendo, de officio autem diuino in choro recitando dico, quod iure cōmuni h tenentur in communi in choro dicere officium diuinum sicut alij Regulares, seu Religiosi, vt notant Angelus, i & Syluester. Ex regula autem Moniales S. Claræ non obligantur specialiter, & idē dicendum est de alijs, quibus id regula obligatoria non imponit, ex statuto autem, & consuetudine videat vnaquæque religio, quid circa hoc habeat respectiuè.

f in 1. to. q. 42.

g Comp. mēd. tit. Mon. §. 30

h Clem. 1. de re iud.

i Ang. ti. hora Can. §. 25. & 26. Syl. eodem tit. §. 10.

Aduertendum tamen quod Leo X. quoad obligationē persoluendi officium diuinum in choro decreuit etiam sanas Moniales præfatas non teneri semper officium huiusmodi in choro persoluere, ac exonerando conscientiam ipsarum Monialium discretioni Abbatissarum pro tempore existentium commisit, vt quando, & quomodo siue cum quibus sit hæc remissio, siue exemptio tolleranda solerter inuigilent, & diligenter aduertant, & prudenter concedant, ne sub colore pietatis ex nimia indulgentia permittant in aliqua sororum, seu Monialium habitum generari diuinæ offensionis. Ita habetur in supplemento. k

k Supp. fo. 44 conc. 130.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Moniales teneantur facere celebrari Missam conuentualem.

RESpondeo dicendo, quod iure communi tenentur Moniales facere celebrare Missam conuentualem in suis Ecclesijs, præcipitur enim in quadam decretali l quod in Ecclesijs Collegiatis quotidie Conuentualiter Missa celebretur de festo, aut de feria secundum quod tempori conuenit, & in alia Decretali m mandatur in virtute obedientiæ Prælatis, & Clericis quod celebrent officium diurnum, & nocturnum, quæ Decretalis videtur, quod expresse loquatur tā de celebratione Missarum, quam de alijs horis, quia prius loquitur ibi de matutinis, & post de Missis, & post hæc omnia dicitur ibidem, Hæc igitur, & similia, &c. Vsque ad verbum celebrent, virtute cuius Clementinæ hanc opinionem tenent Angelus, n & Syluester. Nūc autem Monasteria religiosorum & religiosarum sunt Collegia, vt colligitur ex quadam Rubrica o seu sunt Conuentus ex quo habent Prælatum seu prælatā, vt etiam specialiter quoad moniales habetur in hymno ad laudes festi S. Claræ, vbi habetur, *duces ad sponsum Dominum puellarum Collegia, &c.* Ergo tenētur conuentualiter Missam celebrare. Neque obstat, si aliquis dicat intra loqui tantum de Ecclesiasticis, & Clericis, non autem de Monasterijs monachorum, aut monacharum: nā prædicta Clemētina clarè loquitur de Regularibus, vt cōstat ex eius tenore & colligitur ex quadam Decretali p, vbi Panormitanus & communiter Doctores notant, quod quando aliqua constitutio Papalis fit respectu religionis quæ potest conuenire Monachis, & Canonicis Regularibus, & non signantur, nisi aliqui eorum, ligat vtrosque vtriusque sexus, etiāsi diuersa nomina habeant, quia vbi est eadem ratio, & idem ius debet adesse. Prædicta tamen de dicenda quotidie missa Conuentuali in dictis monasterijs intelligenda sunt ciuiliter, sicut in alijs Præceptis iuris Canonici scilicet dum commodè fieri poterit, & dū non aderit impedimentum, seu dum alia causa rationabiliter non obstiterit, vbi credibile est legislatorē, si adesset concessurum vt non diceretur tunc, & tali tempore prædicta missa Conuentualis, puta si non esset nisi vna missa tantum pro die festo, in quo occurreret defunctus, pro quo esset tunc de Requiem celebranda. Ita colligitur ex his, quæ communiter notant Doctores. q

l c. cum creatura de celeb. missa. iuncta Rub.

m Cl. dol. de cele. Mis.

n Angel. tit. Missa. §. 33. Syl v. Missa. 1. 9 4

o Rub. in d. c. c. cum crea.

p ca. ex parte de postul.

q Doct. in d. c. cum crea.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum talis Missa Conuentualis Monalium sit necessario applicanda pro viuis, & defunctis, vt nos facimus fratres Minores.

a Cord. in addit. ad com. ti. Monial.

RESpondeo dicendo, secundum Cordubam *a* quod non tenentur ad id, ratio est, quia nullo iure videntur ad id obligari, non iure diuino, vt patet, neque iure humano, cum non detur illud, constitutio enim fratrum minorum, quod missa Conuentualis celebretur pro viuis & defunctis fundatur in eo, vt satisfiat benefactoribus ipsorum fratrum viuentium de eleemosynis, cum iubeant celebrari pro viuis, qui recommendantur, hæc autem ratio cessat in monialibus habentibus suos reditus, & bona sua, quæ secum afferũt ad monasteria, de quibus viuunt, non autem viuunt de eleemosynis, vt nos fratres minores, ergo non tenentur, vt nos; cum cesset ratio legis argumento eorum quæ in iure *b* notantur. Verum est tamen, quod ratione alicuius reditus, aut alterius oneris tenebuntur applicare missam Conuentualem pro viuis, & defunctis, quo cessante poterunt eam applicare pro quo voluerint. Ita Corduba dicens, quod quidam Pater satis eruditus ita tenet, quod ego ex dictis limito, vt non procedat in monialibus Sanctæ Claræ primæ regulæ, cum hæ de eleemosynis viuant, neque in alijs nostræ religionis monialibus, quarum reditus ita sunt exigui, vt non possint non recurrere ad mendicitatem, in his enim cum cesset ratio militans in fratribus videtur, dicendum, quod missa Conuentualis pro viuis, & defunctis debent facere applicari, quod arbitrio Prælatorum ipsarum Monialium arbitrandum relinquo.

b Cum ratio. ff. de bon. damnatorum.

QVÆSTIO VII.

De mulieribus in duos articulos.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum mulieres, commorantes in domibus suis ad religionis habitum sint admittendæ.*

2 *Vtrum prædictæ mulieres gaudeant priuilegijs fratrum.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mulieres commorantes in domibus suis ad religionis habitum sint admittendæ.

RESpondeo dicendo, quod *Eugenius Quartus, & Martinus V. confirmauerũt literas Bonifacij Octaui inferendo illas de verbo ad verbum, in quibus conceditur, quod generali, & cuilibet Officiali, & Prioribus Ordinis Eremitarum D. Augustini in quibuscunque prouincijs licitum sit quascunque mulieres idoneas aliquod obstaculũ non habentes, quæ habitum regularẽ dicti Ordinis (ad instar Mantelatarum seu Pinzocherarũ Ordinũ fratrum Minorum, & Prædicatorum) habere, ac gestare voluerint tã virgines, quam matronas, ac viduas in mantelatas recipere, & admittere, ac earũ singulis habitum Regularem, & regulã eiusdem Ordinis Eremitarum exhibere ad instar, huiusmodi mantelatarum seu Pinzocherarũ Ordinum fratrum Minorũ, & Prædicatorum prædictorum, prout secũdum Deum saluti animarum earundem salubrius visum fuerit expedire*. Ita habetur in libro monumenta *c* Ordinis.

c In 2. imp. f. 177. sec. 412. & fo. 246 sec. 556. & conc. 557. Collect. ti. mulieres, §. 1.

Circa quam concessionem notat Collector priuilegiorum, quod in monumentis ordinis non habetur quidquam concessum fratribus Minoribus, aut Prædicatoribus in huiusmodi materia, & ideo vix poterit prodesse aliquid hæc concessio, cum referatur ad priuilegia, quæ nõ apparẽt, sed ego puto quod hæc concessio fuit impetrata ad instar, id quod erat concessum minoribus respectu Terriariarum in suis domibus habitantium, pro quo facit, nam istæ Pinzocheræ, de quibus in dictis indultis, prout aduertit Corduba, *d* sunt velut Tertiariæ nostri ordinis Minorum viuentes in suis domibus particulariter, modo fecerint votum continentiæ, modo non, quæ quidem non sunt propriè, nec verè rel giosæ secũdum ius, & in Italia dicuntur Bizocchę, in Hispania Beatę, vt ait Collector *e* priuilegiorum Mendicantium, & aliquando dicuntur Mantelatæ, quia mantelum coloris cinerei, sicut est noster habitus Minorum, portant, vt in prædicta concessione innuitur, & quando tales mulieres sunt sub ordine Eremitarum D. Augustini, dicuntur aliquando Corrigiatæ, quia corrigiam illius ordinis portant, quibus corrigiatis multa priuilegia conceduntur, & dato, quod talia priuilegia nõ reperiantur, hoc tamen concessum inuenio in Monumentis Ordinum *f* à Sixto IIII. fratribus Carmelitis absolutè: vnde dicta prædicatorum Pontificum concessio per Communicationem saltem potest Mendicantibus prodesse. Aduertendum tamen, quod in nostro sacro ordine Minorum de obseruantia vsus istarum concessionum est limitatus ita, vt sine licentia Patris Generalis, aut Commissarij Generalis prædictæ mulieres ad habitum Regularem minimè admitti possent, vt patet ex constitutione Generali Toletana, *g* nostræ sacræ religionis.

d Cor. in add. ad comp. ti. mulieres.

e Collect. ti. ingredi monasteria monialiũ, in 2. notab. & tit. obitus fratrum, §. 2.

f In 1 imp fo. 96 & in 2. fo. 160 conc. 426

g Const. Tolet. cap. 6. de modo exterius conuersandi. f. 38 ti. de tertiarijs.

ARTICVLVS II.

Vtrum prædictæ mulieres gaudeant priuilegijs fratrum.

RESpondeo dicendo, quod dictis mulieribus indulta fratrum sunt concessa, vt cõstat ex priuilegijs allegatis in articulo primo, quorum tenorem in præsentiarum nolo referre, cum videam Leonem X. *In Concilio Lateranensi statuisse, quod præfatę Mãtelatæ & Pinzocheræ, quorumlibet ordinũ in proprijs domibus habitãtes eligere ualeant sepulturã, ubi voluerint, & quod die Paschatis tantum Eucharistiam, necnon Extremã vnctionem, cæteraque Ecclesiastica sacramẽta pœnitẽtiæ sacramento dũtaxat excepto à proprio Sacerdote recipere, & ad onera, quæ laicis incumbunt, perferẽda teneantur, ac decreuit, quod in foro seculari corã iudicibus secularibus cõueniri possint*. Ita habetur in supplemẽto *h* ac decreuit idem Leo X. postea referendo prę fatum statutum per eum in Concilio factum, quia occasione illius aliquæ dubitationes exortæ fuerunt ad tollendum omne dubiũ. *Motu proprio, & ex certa sciẽtia & de Apostolicæ potestatis plenitudine, decreuit (inquam) & declarauit, quod præfatum statutũ minimè intelligi debeat de faciẽtibus votũ castitatis, ita vt mulieres virginalem vitã, ac cœlibem solemniter vouentes etiã in cõsanguineorũ, vel affinium suorum, vel in proprijs domibus, aut seorsum habitantes omnibus priuilegijs immunitatibus, fauoribus, gratijs, & indultis spiritualibus, & temporalibus Ordini, & fratribus Eremitis Diui Augustini concessis, & concedendis & quibus illi in genere quomodolibet potiuntur, & gaudent tam in vita*

h Supp fo. 26. concess. 86.

quam

quam in mortis articulo etiam circa peccatorum remissionem & iniunctarum pœnitentiarum relaxationē vti, potiri & gaudere ac participes esse possint, ac debeant. Et quod liceat eisdem Pinzocheris & mantelatis personis in earum etiam domibus quoties opus fuerit eucharistiæ & extremæ vnctionis sacramentum administrare, ac illorum cadauera tumulanda deferre etiā parochialium Ecclesiasticarum personarum quarundam rectorum licentiam desuper minimè requisita & contradictione qualibet non obstante, ita habetur in supplemento a iuncta concessione Sixti IIII. de qua in monumētis ordinis. b sed hoc reuocatum à Pio V. prout infra in quæstione de tertiarijs dicetur.

a Supp.fo.28. conc.91.
b In 2.imp f. 249. cōc.624.

QVAESTIO VIII.

De Notarijs regularium in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum prouinciales possint in suis prouincijs notarios perpetuos constituere.*
2 *Vtrum prælati religionum possint in Inquisitione particulari & generali simul esse Inquisitores & notarij quoad processus fulminandos.*
3 *Vtrum notarius factus monachus si partes velint resumi facere instrumenta ex protocolis suis an cogatur illa edere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prouinciales possint in suis prouincijs notarios perpetuos constituere.

RESpondeo dicēdo, quod creare rabelliones vel notarios soli Imperatori, vel Regi cōuenit, pro ut in iure c est definitū, quod tamen verum est quoties rabelliones in perpetuum creantur, secus verò quando ad tempus duntaxat cōstituuntur, vt rabellionum vicem suppleant, hi enim ab inferioribus iudicibus creari possunt, vt colligitur ex iure d & tradūt Baldus, Felinus & Decius cum cōmuni. Vnde id quod in religionibus practicatur iuridicum est: videmus enim in eis quod generales prouinciales & alij prælati regulares quibus conuenit aliquos processus fulminare creant ad talia negotia peragenda notarios ex sua religione quos secretarios vocant, notarios tamen perpetuos præcipuè pro causis, quæ extra religionem deciduntur, & pertractantur constituere minimè possunt nisi ad id authoritate Apostolica adiuuentur vnde religioni ordinis prædicatorū Pius V. concessit & indulsit super hoc quoddam Breue Ordini Fratrum Prædicatorum vt. s. superiores ipsius Ordinis in vnaquaque Prouincia possint constituere et plures sui Ordinis fratres ab eis approbatos in Notarios publicos pro intimandis mandatis, & rescriptis Apostolicis publicam vel priuatā dicti Ordinis vtilitatem concernentibus tenor autem verborū huius priuilegij, & motus proprij est sequens.

c Auth de tabellion. § si vero collat. 4. l. actuarijs C. de Actua. & numera. l. 11. l. 3 tit. 19 p. 3.
d c. quoniam contra de probat. cum eiff §. verum de heret. l. 6. Bal. n. 38. Fel. n 41. Dec. n. 9. in d. c. quoniā contra.

Nos igitur cupientes quantum cum Deo possumus in præmissis Ordini, & fratribus præfatis & etiā Monialibus ipsis de opportuno remedio prouidere, & dictis incōmodis & detrimentis expensis & dānis eorum obuiare, n. q; mādata priuilegia gratias, concessiones indulta, & rescripta Apostolica, in genere vel in specie dicto Ordini vel ipsius ordinis magistro Generali Prouincialibus, alijsq; superioribus, Prioribus, & fratribus & eorum singulis dictisque Monialibus, siue earundem Abbatissis, Priorissis, & earundē etiam singulis eiusdem Ordinis, siue dictum Ordinem & illius regulam profitentibus quomodolibet in genere vel in specie concessa, aliaq; mādata, & rescripta Apostolica publicam, vel priuatam ipsius Ordinis vtilitatem quomodolibet concernentia, & emanata ob id debito careant effectu, & vacua remaneāt prouidere volentes &c. Motu proprio non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra ac de Apostolicæ potestatis plenitudine modernis, & pro tempore existentibus dicti Ordinis Magistro Generali, Vicarijs, & Prouincialibus, tam citra quam vltra, ac alias vbilibet constitutis. Quod in vnaquaq; corū Prouincia vnū, duos tres quatuor, vel quinque aut plures eis bene visos dicti Ordinis Religiosos fratres probos tamen ac fide & doctrina idoneos, & ab ipsis approbatos, in Notarios creare, constituere & deputare. Qui sic creati constituti, ac deputati sine aliquo respectu, & omni cessante recusatione liberè quoties requisiti fuerint omnia & singula mandata priuilegia concessiones gratias & indulta Apostolica aliaque tam vniuersalia quā particularia dicto Ordini, ac quibusuis illius quæ de obseruantia sunt tantum locis domibus Conuentibus, Monasterijs & Ecclesijs, tam virorum quam mulierum, seu eiusdem Ordinis Magistro Generali, Prouincialibus, Vicarijs Prioribus & alijs Superioribus fratribus, ac Abbatissis, Priorissis Monialibus, & alijs personis sub regula dicti ordinis fratrum degentibus, & quæ sunt obseruantiæ tantū in genere vel in specie, & ad vniuersam, siue priuatā vtilitatem concessa, & emanata rescripta Apostolica ipsiem Regibus Ducibus, Principibus, Marchionib. Comitibus Baronibus & Dominis, alijsq; personis Ecclesiasticis, secularib quibuscunq; vbi et quoties opus fuerit ac ad id requisiti fuerint notificare insinuare & intimare.

Ac eosdem iuxta mandatorum concessionum, indultorum priuilegiorum & rescriptorum huiusmodi formam continentium & tenorem monere & requirere aliaque omnia, & singula circa ea requisita & opportuna facere, gerere, exercere, & exequi ac de eisdem omnibus, & singulis, publicos & publica actus, & instrumenta coram testibus ad hoc requisitis conficere & stipulari. ac in notam redigere & exinde semel, vel pluries prout ad id requisiti fuerint, vnum vel plures ac plura publicos, & publica, actus & instrumenta, quibus eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio & extra, ac vbique ac si per alios quoscunque publicos, & authenticos rogatos Notarios stipulata confecta & publicata, & authentica fuissent conficere & debitis signis & caracteribus subscribere, publicare & authenticare liberè & licitè possint & valeant Apostolica authoritate tenore præsentium licentiā, & facultatem impertimur concedimus, & indulgemus ipsdemq; actis, notis, instrumentis, & scripturis prædictos religiosos, vt præfertur Notarios deputatos stipulatis, cōfectis, & vt præfertur, authenticatis plenā & indubitatā fidem, vbiq; tam in iudicio quam extra adhibere debere, ac eosdē sic intimatos, monitos, & requisitos eis afficere & dictari debere volumus, statuimus, & ordinamus.

Mandantes propterea in virtute Sanctæ obedientiæ & indignationis nostræ ac suspensionis à diuinis quoad Archiepiscopos, & Episcopos, quoad alios verò inferiores sub maioris excommunicationis latæ sententiæ pœnis, locorū Ordinarijs & alijs quibusuis personis cuiuscunque status, gradus, Ordinis, & conditionis existentibus, & quacunque, et dictæ sedis authoritate, facultate, seu potestate et legati de latere, ac Cardinalibus Cardinalatus honore fulgentibus, ne ipsos Notarios, vt præfertur deputatos & electos siue eorum aliquem in executione supra dictorum omnium quouis modo impediant seu impedire, aut perturbare audeat vel præsumant. Hæc Pius V.

Cuius proprij motus data fuit Romæ apud S. Petrum die vigesima prima Martij, anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo Pontificatus sui anno sexto.

In quo motu proprio ponuntur sufficientissimè

a Para. in d. l. pag. 124. & seq.

non obstantiæ, vt videre est apud Parasolum *a* in libro suo priuilegiorum.

Circa quam concessionem notandum est eam dati etiam pro rescriptis particularibus aliquorum fratrum.

Notandum est etiam ea posse vti in alijs Ordinibus Mendicantibus, in quibus est priuilegiorum concessorum, & concedendorum mutua communicatio.

ARTICVLVS II.

Vtrum Prælati religionum possint in inquisitione particulari, & generali simul esse Inquisitores & Notarij quoad processus fulminandos.

b 2. Tom. q. 13. ar. 2.

RESpondeo dicendo, quod non, iuxta ea, quæ latè diximus in secundo tomo. *b*

ARTICVLVS III.

Vtrum Notarius factus Monachus si partes velint resumi facere instrumenta Protocolis suis, an cogantur illa edere.

RESpondeo dicendo, quod si Notarius factus sit Monachus, partes volentes resumi facere instrumenta in suis Protocolis possunt cogere eum in Iudicio, vt illa edat iuxta notata in Iure *c* & potest compelli coram iudice sæculari cuius erat Notarius secundum Angelum quia iudex sæcularis est capax illius iurisdictionis argumẽto eorum, quæ in iure *d* notantur. Alij dicunt, quod conuenitur Monasterium ad hanc editionem coram proprio iudice ipsius Monasterij iuxta quandam legem *e* vbi Bartolus dicit, quod Notarius factus Monachus non potest cogi conficere instrumenta de nouo dicẽs, quod alias esset nullum, & ideo debet abstinere argumento aliquorum iurium, *f* vbi Bartolus, quem sequitur Paris de Puteo dicens, quod iste est vnus casus, in quo instrumẽta Notarij viui possunt reassumi per alterum mandato iudicis.

c l. prætor. ff. de edendo vbi Angelus.

d l. 1. ff de iudicijs l. siquis postea de iudicijs & in l. 1. de pœnis c. si diligenti de foro comp.

e l. 1. § si pæne de tabul. exhibendis, vbi Bart.

f c. 1. ne clerici, vel monachi, Bart. in l. 3. ff. de iust & iu. Puteus in tract. de regist. instrumen. q. 44.

QVAESTIO IX.

De nouitijs quoad potestatem eos recipiendi in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 QVi possint recipere nouitios ad religionem.
2 Quis possit recipere nouitias ad religionem.

ARTICVLVS I.

Qui possint recipere Nouitios ad religionem.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus *g* IIII. in declaratione Regulæ fratrũ Minorum concessit, & statuit, licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris personas fugientes à sæculo in fratres recipere. Quæ tamen Prouincialium Ministrorum licentia per Ministrum Generalem possit arctari sicut expedire videbitur, & declarauit prout habetur in Monumentis *h* Ordinum, quod Vicarij Ministrorum Prouincialium ex officio Vicariatus licentiam hanc sibi nouerint interdictam, nisi per Ministros eosdem hoc ipsis Vicarijs specialiter committatur quibus Ministris hoc posse committere Vicarijs, & alijs licentiam concessit: addit tamen idem Nicolaus dicens *i* Caueant tamen ipsi Prouinciales, quod hoc non indiscretè, neque passim, sed consideratè committant, sed illis tantum, qui fidelibus cõsilijs fulciant vt omnia discretè procedant, & quod non indifferenter omnes admittantur ad Ordinem, sed illi tantum, qui suffragantibus eis literatura, & idoneitate, vel alijs circunstantijs possint esse vtiles Ordini, sibique per vitæ meritum, & alijs proficere per exemplum. Hæc Nicolaus quoad Minores. In alijs autem Religionibus secundum ius commune possunt recipi Nouitij à Generalibus in suis Ordinibus, & à Prouincialibus in suis Prouincijs, cum ipsi habeant authoritatem ad incorporandum eos in Religionibus, & prouincijs sibi commissis, nisi habeant ipsæ religiones, & Prouinciæ statuta legitimè facta, quibus aliud ordinetur. Neque hæc facultas prædictis patribus videtur sublata per constitutionem Sixti V. de qua insequenti quęstione latè dicemus, ea enim constitutio non adimit prædictis Patribus hanc facultatem, sed tantum eam restringit, vt non possint recipere Nouitios, nisi seruata forma in ipsa constitutione præscripta, ne ad Regionem admittantur inhabiles, facinorosi, & discoli, & hi, qui sine peccato religionem ingredi minimè possunt.

g Nicol. ca. exiji. de Para. de verb. signif. l. 6.

h In 1. imp. f. 10. & in 2. fo. 11. tract. 2. artic. 7.

i Infr. §. 13.

ARTICVLVS II.

Quis possit recipere Nouitias ad religionem.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus V. *statuit ne Moniales Sanctæ Claræ, nisi de Prouincialis, seu Visitatoris sui licentia recipere valeant al quam ad religionem, vel professionem.* Ita habetur in libro Monumenta *K* Ordinum. Quantum vero ad alias Religiones monialium certum est receptionem monialium Nouitiarum ad suos Superiores pertinere, cum habeant super ipsas in iurisdictionem, & ipsis consentientibus debeant Nouitiæ eorum subijci iurisdictioni.

k In 1. impr. fo. 48. & in 2. f. 43. cons. 44.

QVÆSTIO X.

De nouitijs quoad informationem faciẽdam secundum constitutiones Sixti V. & Gregorij XIIII. & Clementis Octaui, in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tredecim.

1 *VTrũ informationes pro nouitijs recipiendis sint faciendæ, examinandæ & approbandæ antequam ad habitum probationis admittantur.*
2 *A quibus examinandæ sunt nouitiorũ informationes.*
3 *A quibus debent fieri dictæ informationes.*
4 *Vtrum illegitimi possint admitti ad religionem.*
5 *Vtrum sacrilegi, incestuosi & filij naturales quorum merita non supplent defectum natalium profitentes in aliqua religione sint verè professi.*
6 *Qui dicantur sacrilegi cum quibus in hac parte sit dispensandum.*
7 *Vtrum homicidæ & qui commiserunt aliquod delictum sint ad religionem admittendi.*
8 *An qui ante delictum fecit votum clericatus vel religionis possit admitti ad religionem.*

9 Vtrum

9 *Vtrum debitis onustus vltra vires suarum facultatum possit recipi, & profiteri religionem.*

10 *Vtrum possint recipi ad religionem hi qui iurauerũt quod ibunt ad partes infidelium, & hæreticorum ad prædicandum.*

11 *Vtrum obligati ad ratiocinia danda possint ingredi religionem.*

12 *Vtrum sit professio nulla facta cum informatione falsa.*

13 *Vtrum de omnibus nouitijs sit facienda informatio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum informationes pro recipiendis Nouitijs sint faciendæ, examinandæ, & approbandæ antequam ad habitum probationis admittantur.

RESpondeo dicẽdo, quod vt constat ex Constitutione Sixti Quinti edita Romæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, sexto Kalendas Decembris Põtificatus sui anno tertio, videtur, quod informatio pro Nouitijs recipiendis debet fieri examinari, & approbari, antequam sumat habitum probationis. At Gregor. Decimus tertius in Bulla, quæ incipit, Circunspecta Romani Pontificis prouidẽtia, Data Romæ anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo nonagesimo Idib. Martij Pontificatus sui anno primo ait, *Certum cum acceperimus nonnullarum religionum, & Ordinum præsertim Monachalium Monasteria ita instituta esse, vt in eis perpetua quidem filiatio cõstituatur, ideoque receptio Nouitiorum in vno quoque Monasterio ad Superiorem, prælatum, & Capitulum eiusdem Monasterij tantũ pertineat, quæ etiam Monasteria, vt plurimum inter se longè distant, nec generalia, Prouincialia & intermedia Capitula, nisi per raro celebrari solent, ideo statuimus, vt Superiores ipsorum Monasteriorum de consensu sui Capituli prehabita simul cum his, de quibus in vnaquaque religione, aut Monasterio iuxta eius Constitutiones recipiendus interrogari solet aliqua informatione super ijs, quæ in Constitutionibus Sixti Quinti bonæ memoriæ prædecessoris nostri continentur ad receptionem huiusmodi procedere valeant, dum tamen antequam ad professionem admittantur, plenaria, & commoda prout in dictis Constitutionibus habetur inquisitio fiat, vt postea ab ijs, à quibus examinari solent, diligenter examinẽtur & approbẽtur, & demum in dicto Capitulo, Coram Superiori referãtur, volentes, quod superiores prædicti cum eorum Capitulo, aut vbi mos non fuerit celebrandi Capitula cum tribus, aut quatuor ad id in generali congregatione per vota secreta deputatis, seruatis eorum regularibus institutis, ac supra dictis omnibus eandem in recipiendis Nouitijs habeant authoritatẽ, quæ per prædictas Constitutiones Prouincialibus Capitulis est attributa.*

Circa quam cõstitutionem est aduertendũ quod ipsa conceditur pro religionibus, in quibus sunt perpetuæ filiationes, vt sunt Monasteria Ordinum Monachalium, & sic videtur asserendum, quod non extendatur ad alia monasteria aliarum Religionum, in quibus non est perpetua filiatio, & in quibus non militat ratio posita in dicta Constitutione, & per consequens sequitur, quod in eis debet fieri informatio antequam Nouitius ad habitum probationis recipiatur.

Secundò est notandum, quod illa informatio, quę debet fieri virtute dictæ concessionis ante susceptionem habitus est summaria ad differentiam plenariæ quæ debet fieri ante professionem, & in hac summaria informatione vnus testis facit plenam probatiõnem, si de facto plenè disponat secundũ *a* Bartolum, Hippolytum, Matesylanum, & Iasonem, sed videamus, vtrum sit aliquod priuilegium per quod in alijs religionibus Mendicantibus, & non Mendicantibus possit Nouitius recipi ad habitum probationis sine aliqua informatione præuia; Pro quo est notanda quædam concessio Sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui facta Religiosissimo Conuentui Sancti Stephani Salmanticensi Ordinis Prædicatorum, cuius tenor sequitur.

a Bar. in l. 2. §. si vero, n. 1. C. vbi in rem actio Hip. singulari 433. Matis. nota 2. Iason. in l. admonendi, nu. 187. de iure iur.

Clemẽs Papa Octauus ad perpetuam rei memoriam: In his quæ ad Religionum propagationem spectant, authoritatis nostræ partes libenter interponimus, prout in Domino salubriter conspicimus expedire. Alias siquidẽ fel. re. Sixtus Papa Quintus, Prædecessor noster iustis tunc suadentibus rationibus ductus sua perpetuo valitura Constitutione quæ incipit. Cum de omnibus Ecclesiasticis Ordinibus sub Dat. Sexto Kal. Decemb. Pontificatus sui anno tertio emanata inter alia statuit, & ordinauit, vt iuuenes decimum sextum ætatis suæ annum excedentes aliquam religionẽ ingredi volentes non prius ad habitum recipi, & ad professionem admitti possent, quã de eorum anteactæ vitæ, ac morum honestate, ac de legitimis natalibus, alijsque eorum qualitatibus tunc expressis iuridicè ita, vt instrumenta desuper formanda coram testibus, & Notario ad Capitula Generalia, vel Prouincialia in quibus per Diffinitores Capituli approbarẽtur, deferri deberent cõstituisset, prout in eadem Constitutione latius continetur. Quæ cum difficile adimpleri posse experientia post modum compertum extitisset, eandem Constitutionẽ Sixti Prædecessoris fel. rec. Gregor. Papa Decimusquartus & Prædecessor noster moderatus fuit vt huiusmodi receptiones, & approbationes per Priores quatuor domorum fierent ita, vt qui ad Religionem admitti vellent, ad quatuor eiusdem Religionis, quam elegissent domos accederent, & ab earundem Prioribus approbationem deferrent, vt in aliqua ipsarum domorum recipi possent, Idemque Sixtus Quintus Ordinis fratrum minorum concessit, vt huiusmodi recipiendorũ approbationes, pro quatuor fratribus ex antiquiorib. eiusdem domus, in qua habitũ peterent à Diffinitoribus nominatis fieri possint, ipsique quatuor antiquiores nominati ad inquisitionem faciendam procedere, ac ad hunc effectum testes vocare & ab eis iuramentum recipere coram tabellione & alia requisita facere valerent, prout in diuersis eorundẽ prædecessorum literis plenius continetur, cum autẽ sicut pro parte dilectorum filiorum Prioris & Conuentus domus Sancti Stephani Salmantini Ordinis fratrum Prædicatorum nobis expositum fuit eisdem Priori, & Conuentui per dictum Sixtum prædecessorem ad petitionem & supplicationem bonæ memoriæ Antonij tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli Præsbyteri Cardinalis Carrafæ nuncupati viuæ vocis oraculo indultum fuerit, vt instrumenta per tabellionem coram testibus facta super qualitatibus iuuenum in dictum Conuentum ad habitum recipi petentium per Priorem seu Præsidentẽ, ac Superiorem Magistrum Nouitiorum, & Magistrum studentium eiusdem domus iuridicè approbari, vel reprobari deberent, cũque huiusmodi receptionis forma facilior & commodior existat, quam aliæ supra dictæ nihilominus hanc etiã multa incommoda pati compertum est multosq; a Religionis ingressu diuersis rationibus propterea arceri atque a proposito abduci & ea de causa religiosorum numerũ in dies minui. Quod si eisdem Priori, & Conuentui licitum esset iuuenes huiusmodi religionis habitum ibi suscipere volentes præuio tantum ipsorum iuramento se non esse criminosos rationibus obligatos à quibus non possint faciliter expediri, nec furto latrocinio, aut homicidio notatos nec alijs impedimentis in dicta Bulla Sixti Quinti, contentis detineri, ad habitum admittere, postea intra tempus probationis de eisdem qualitatibus inquisitionem & indagationem iuxta indultum Sixti Quinti prædictum viuæ vocis oraculo concessum facere, ex hoc profecto domus prædicta

dicta quæ valde insignis extitit pristino splendori, cum religiosorū propagatione, & diuini cultus augmento restitueretur, ideo nobis dictorum Prioris, & Conuentus nomine fuit humiliter supplicatū, vt in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui religiosorum propagationem, & diuini cultus augmentum, quantum cum Domino possumus, libenter procuramus, singularum literarum prædictarum tenores præsentibus pro expressis habentes, ac Priorem, ac Conuentum prædictum singulares personas, à quibus vis excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, aliisque Ecclesiasticis sentētijs censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quib. quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati venerabilis fratris nostri Michaelis Episcopi Albanen, Cardinalis Alexādrini nuncupati, Ordinis Prædicatorum Protectoris consilio eisdem Priori, & Conuentui, nunc & pro tempore existentibus, vt quoscunque iuuenes, etiā decimum sextum ætatis suæ annum excedentes ad habitum in eodem Conuentu admitti petentes recepto ab eis iuramēto, quod criminosi, rationibus, vt præfertur obligati furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut alijs impedimentis in dicta Bulla Sixti Quinti contentis, detenti non sint, recipere, ac postea per aliquē eiusdem Conuentus religiosum ad hoc deputatum ad inuestigationem anteactæ illorum vitæ ac morum, & reliquorum præmissorum absque strepitu iudicario, sed per scrutinium secretum procedi facere, qui ad hoc deputatus processum, & informationem captam dictis Priori, seu Præsidenti, ac Superiori & Magistro Nouitiorum & studentium, à quibus approbari & reprobari possit, referre fideliter debeat, liberè & licitè possint, & valeant auctoritate Apostolica, tenore præsentium concedimus, & indulgemus, decernentes præsentes literas de nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel alias quopiā defectu notari vel impugnari, aut quomodolibet infringi, suspendi, limitari vel retractari, aut in ius, vel controuersiam reuocari nullatenus posse, sed semper validas, & efficaces existere, & fore ac ita perpetuo in eodem Conuentu obseruari debere, sicque per quoscunque iudices, Ordinarios, aut delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicādi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, quicquid secus super his à quoquā quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus præmissis, ac Apostolicis constitutionibus, & ordinationib. ac eiusdem Conuentus, & iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus priuilegijs, indultis, & literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis eorum tenores præsentibus, pro expressis habentes hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscūque. Datis Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris die decima Septembris, millesimo quingentesimo nonagesimo septimo, Pontificatus nostri, anno sexto.

Magister Vestrius Barbianus.

Circa quam concessionem est notandum, quod *Iulius Secundus, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexto quinto Kale. Augusti, Pontificatus sui anno quarto in marimagno dato pro fratribus Minimis inter alia illis concedit, vt omnia, & singula priuilegia, indulta, gratiæ, facultates, ac indulgentiæ vni, aut pluribus domibus Ordinis Minorum in genere per Sixtum Quartum, Prædecessorem concessa, & in posterum concedenda omnibus, & singulis alijs domibus. & fratribus Ordinis Minorum huiusmodi essent, & intelligerentur esse concessa.* Ita refert Parassetus a adducens Bullam Maris magni.

Videamus, quid concedat Leo X. pro Ordinibus Mendicantibus, *ipse enim die Decimo Decembr. anno Domini millesimo quingentesimo decimo nono Pontificatus sui anno quarto in hunc modum ait.* b *Dudum per nos accepto, quod Romani Pōtifices prædecessores nostri aliqui ad Minorum alij vero ad Eremitarum Sancti Augustini, alij ad Beatæ Mariæ de monte Carmelo, reliqui ad Prædicatorum Ordinum fratres, & domos iuxta ipsorum vota, deuotionis affectum gerentes illorum singulis, nonnullas gratias, cōcessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, prærogatiuas, fauores, immunitates, exēptiones facultates, priuilegia indulta, ac dona tam spiritualia, quam temporalia per diuersas ipsorum literas respectiuè concesserunt. Nos ad singulos Ordines prædictos, singulasque ipsorum Ordinum domos, vbi religiosè viuitur indifferenter absque acceptione personarum deuotionis affectum æqua lance gerentes omnes, & singulas gratias, concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones prærogatiuas, fauores immunitates, exemptiones, facultates, priuilegia, indulta tam spiritualia, quàm temporalia, qualiacumque illa essent, quæ Prædicatorum, Minorum, Eremitarum Sancti Augustini, Carmelitarum, Seruorum Beatæ Mariæ, ac Minimorum Fratrum in domibus, & illorum Ecclesiis, Oratorijs, & Ecclesias ipsas, & Oratoria pro tempore visitantibus, cuiuscunque status, aut sexus existerent, seu pro eorum manutentione, & ornatu contribuentibus, nec non domibus, & Præsidentibus, non solum Generalibus & Prouincialib. fratribusque, & sororibus, nec non Monialibus, & conuersis oblatis, atque vtriusque sexus personis de Pœnitentiæ seu tertij habitus nuncupatis à dictis prædecessoribus, aut a nobis, ipsisque successoribus, aut alias auctoritatē habentibus coniunctim, vel diuisim in genere, vel in specie concessa fuerint, aut in posterum concedentur illa, & omnia singula, ac si nominanter exprimerentur pro sufficienter expressis tunc habentes singulis Ordinibus prædictis, illorumque singulis Ecclesiis, Oratorijs, & Ecclesias, ac Oratoria visitantibus cuiuscunque status, aut sexus extiterint, seu pro eorum manutentione, & ornatu contribuentibus nec non domibus, & Conuentibus, fratribus etiam & sororibus, vel Monialibus, conuersis quoque & oblatis, ac vtriusque sexus personis de Pœnitentia nuncupatis, & alijs singulorum ordinum prædictorum Motu Proprio, & ex mera nostra scientia, & liberalitate de Apostolicæ auctoritatis plenitudine communicamus, illaque omnia & singula inter prædictorum Ordinum personas pariformiter cōmunia esse, fuisse, & esse volumus, prout in singulis literis prædictis plenius continetur.* Ex quibus duabus concessionibus colligitur concessa, & concedenda vni domui Ordinis Mendicantiū censeri concessa omnib. domibus eorum ordinum, & per consequens quod prædictum Indultum Sanctissimi Domini Nostri Clementis Octaui concessum Conuentui S. Stephani ordinis Prædicatorum est cōcessum omnib. domibus ordinum Mendicantium & aliorum ordinum, qui fruuntur concessis, & cōcedendis ordinibus Mendicantibus. Vnde sequitur, quod sicut Priori & Conuentui S. Stephani nunc, & pro tempore existentibus concessum est, vt quoscunque Iuuenes etiam decimum sextum ætatis suæ annum excedentes ad habitum in eodem Conuentu admitti petentes recepto ab eis iuramento, quod criminosi rationibus, vt præfertur, obligati furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut alijs impedimentis in dicta Bulla Sixti Quinti contentis detenti non sint recipere ac postea per aliquem eiusdem Conuentus religiosum, ad hoc deputatum ad inuestigationem anteactæ illorum vitæ, ac morū, & reliquorū præmissorum absq; strepitu iudiciario, sed per scrutinium secre-

a Parass. in li. 6. prim. fol. 27.

b Refert Parass. vbi sup.

secretum procedi facere, quia ad hoc deputatus processum, & informationē captā dictis Priori, seu Præsidenti, ac Superiori, & Magistro Nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referri fideliter debeat, liberè & licitè possint, & valeant. Ita etiam in monasterijs aliarum Religionum possint procedere Prælati, eorum monasteriorū ad receptionem Nouitiorum, cum in alijs monasterijs militet ratio, quæ militat in monasterio S. Stephani, omnia enim incommoda, quæ militant in dilatione recipiendi Nouitios relata in dicto priuilegio respectu monasterij S. Stephani, militant etiam in alijs monasterijs, imo in aliis multo maiora incommoda reperiuntur, si antequam fiat informatio Nouitii ad habitum probationis recipi non possent: principalis enim ratio, propter quam supra dictum priuilegium fuit impetratum, est, quia si fieret informatio, antequam admitterentur multi ab ingressu religionis retraherentur, cum ad eorum parentes, amicos, & cognatos eorum ingressus notitia interim posset peruenire, qui non quærentes quæ sursum sunt, sed quæ super terram feruorem iuuenum impediunt, quę ratio magis militat extra Salmanticam, & alias Vniuersitates, quam in Salmantica Academia, in Salmantica enim potest fieri dicta informatio assumendo testes ab Scholasticis conterraneis, & per eam recipi Nouitii, antequam ad aures parentum affinium, & cōsanguineorum huius facti fama euolet, cum sint multi à partibus remotis, at in aliis Prouinciis, in quib. parentes, affines, & cognati inhabitāt, magis potest impediri desiderium iuuenum habitum recipere volentium, si in eis antequam ad habitum reciperentur, necessario deberet præcedere informatio. Debemus ergo concludere quod dictum priuilegium concessum Conuentui S. Stephani per viam communicationis est concessum omnibus monasteriis religionum mendicantium, & aliarum Religionum, quæ fruuntur priuilegiis concessis, & concedendis Ordinibus mendicantibus, & per consequens, quod eo possunt vti monasteria Ordinum Monachalium, in quib. est perpetua filiatio, & via huius priuilegii ad recipiendos Nouitios est facilior, quam alia à Greg. Decimo quarto concessa Ordinibus Monachalibus. Nam ex informatione semiplena, quàm Gregorius Decimus quartus præcipit fieri, antequam Nouitios ad habitum probationis admittant, possunt multi a Religionis ingressu amoueri, & a proposito abduci, & ea de causa Religiosorum numerum in dies minui, cum ratione ipsius informationis semiplenæ id quod debet esse occultum, ne talia incommoda sequantur, possit aliquando publicari, quod per iuramentum in occulto sumptum ab adolescente recipiendo minimè potest contingere.

ARTICVLVS II.

A quibus examinandæ sunt Nouitiorum informationes.

RESpondeo dicendo, quod iuxta primam Constitutionem talis informatio debeat præsentari in Generali, & Prouinciali Capitulo, cum in dicta constitutione dicatur, quod in Generali, & Prouinciali Capitulo plena, & indubitata fides facta tam Superioris Generalis, seu Prouincialis, quàm Diffinitorum consensu approbata sit, antequam ad habitum Regularem sint admissi. At in secunda ipsiusmet Pontificis constitutione data Romæ in Monte Quirinali anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo octauo duodecimo Kalendas Nouembris Pōtificatus sui anno quinto hoc idem Pontifex moderauit, decernens, *quod in qualibet Prouincia saltem duo, vel si fieri potuerit, tria, aut plura monasteria seu domus Regulares deputentur quarum seu quorum superiores infra annum saltem ad Inquisitionem super Nouitijs faciendam & ad ipsos religiosos iuxta formam præfatæ constitutionis recipiendos, & ad alia quæ in ipsa Constitutione continentur peragenda in simul congregentur. Quod si paucitas, aut nimia distātia Monasteriorum ne id quidem patiatur, saltem tribus ex antiquioribus Patribus vnius Monasterij aut domus eius Prouinciæ huiusmodi facultas & authoritas per Capitulum Generale Monachorum, vel Prouinciale Mendicantium & reliquorum Regularium eius Ordinis demandetur. Verum in his Monasterijs domibus & locis Regularibus, quæ aut nondum in congregationes redactæ aut alias nulli Prouinciæ subiecta sunt statuimus, vt trina Capitula Conuentualia tribus distinctis cum interuallo saltem septem dierum vicibus celebrata eandem in recipiendis Nouitijs per trinas huiusmodi distinctas vices approbatis habeant authoritatem quæ per nostram Constitutionem Capitulis Prouincialibus est attributa.*

Postea autem Sanctissimus Dominus noster Clemens Octauus Romæ apud Diuum Petrum die decima quarta Aprilis anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo Pontificatus sui anno primo in Bulla, quæ incipit, altissimæ paupertati, data pro nostra religione minorum obseruantiæ in his Hispaniarum partibus ordinauit dicens in hunc modum, *Cum autem, sicut accepimus prædicta Capitula, Non nisi sexennij vel triennij spatio celebrari soleant animaduertentes tanti temporis moram pijs propositi volentium mentes tepefieri & a tanto proposito adimplendo sæpe etiam abstrahi, nos ad ea remouenda, quæ religiosum eorum propositum impedire quoquomodo possunt intentioni harum serie in Hispaniis tantum concedimus Ministro, & Commissario Generalibus, atq; etiam Ministris Prouincialibus Ordinis fratrum minorum de obseruantia nuncupatorum quod extra Capitulum quocumque tempore possint, & valeant recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor Diffinitorum vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus in qua iuuenes sunt recipiendi.*

Circa quam constitutionem est notandum illud aduerbium (*tantum*) quod est limitatiuum, & exclusiuum, sicut aduerbium, *duntaxat*, pro vt notatur in Iure, *a* & tradunt Bartolus, & Cardinalis, & sic ea non possunt vti familiæ extra Hispaniam constitutæ prout fuit declaratum in Capitulo Generali Vallisoletano nostræ sacræ religionis, millesimo quingentesimo nonagesimo tertio.

Neq; supra dictis obstat Innocentium Octauum concessisse quod omnia Indulta, gratiæ, & priuilegia concessa, & concedenda fratribus familiæ Cismontanæ censeantur etiam concessa Vltramontanis, & è conuerso pro vt habetur in libro Monumenta Ordinum, & in supplemento *b* Nam respondetur quod communicatio priuilegiorum vtriusque familiæ intelligitur de priuilegiis concessis absolutè ipsis familiis non tamen de priuilegiis concessis, & concedendis cum hac dictione restrictiua, *tantum*, Papa enim talem apponendo restrictionem clarè videtur significare se velle familiam, cui specialiter sunt concessa tantum posse his frui, non autem aliam, cui minimè facta est dicta concessio, & hoc videtur sensisse dictum Capitulum Generale diffiniens alias Prouincias existentes extra Hispaniam prædicto priuilegio vti minimè posse.

Secūdo est notandum, q̄ alii Ordines Mendicātes in his Hispaniarum partib. possunt frui dicta forma recipiendi Nouitios, cū omnes ad inuicem habeant cōmunicationem priuilegiorū concessorū, & concedendorum prout in superioribus *c* latè est probatū.

Tertio

a l. solutum §. si in fortem. ff. de pignorat. act. statutum § in null. de rescrip. li. 9. Bar. to. in l. i. post. prin. vers. pro dicl. ff. Si quis ius dicen. non. obtemp. Clem. 1. vers. nos igitur, & ibi Card. de sum. Trid. & fide Cath.

b In 1. impr. fol. 64. & in 2. fol. 68. concess. 135. supple fo. 69. concess. 145.

c Sup. hac quæst.

Tertio est notandum, quod dicti quatuor Patres, quibus est commissa receptio Nouitiorum, non possunt ipsi soli eos recipere, imo receptio est commissa Ministro, & Commissario Generalibus, ac etiam Ministris Prouincialibus nostri Ordinis Minorum in Capitulo vel extra Capitulum, sicut eis secundum eorum regulam erat iniunctum, neque hoc illis aufert prædicta Constitutio, tantum enim addit Sanctissimus Dominus noster Clemens Octauus, quod ipsi, & qui ab eis adhoc habent potestatem, debent hoc facere de consensu quatuor Diffinitorum, vel de cõsensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes recipiendi sunt, Minister autem, & Commissarius Generalis possunt hanc facultatem Guardianis, & præsidentibus dictarum domorum committere cum ipsis ea competat ex iure communi Regulæ & ex priuilegio perpetuo, & per consequens sit delegabilis. Vnde aduertant Prælati obseruantes hunc modum recipiendi Nouitios debere congregari in vnum cum dictis fratribus ad informationes examinandas, qui fratres debent esse ex antiquioribus non ætate, & religione, sed dignitate, & præminentia regulari.

Circa eandem concessionem, in quantum dicit, *Concedimus quoque quod ij si coram Notario vel fratres per eos ad hoc deputati possint ac debeant ad inquisitionem huiusmodi faciendam vocare testes, & ab eis recipere iuramentum.*

Notandum est quod prælatus cum quatuor dictis fratribus possunt committere facultatem alicui fratri, vt possit vocare testes & ab eis recipere iuramentum, ad huiusmodi inquisitionem faciendam, cum hoc sit nudum ministerium delegabile examinare autem informationes factas non possunt dicti Prælati & fratres alijs committere argumento eorum, quæ in quadam Clementina *a* notantur.

a Clem. vnde of. de leg. iuncta glos. super inquisit.

Circa eandem concessionẽ ibi, *possint ac debeant*, notandum est, quod per verbum, *possint*, denotatur quod non vult Papa stringere dictos fratres, vt hac tantum cõcessione vtantur in recipiendis Nouitijs, dat enim ipsis libertatem, vt possint vti forma recipiendi Nouitios, quæ ponitur in secunda constitutione Sixti V. Verbum autem *debeant*, inducit necessitatem, & obligationem, vt constat ex traditis in iure, *b* & resolutis à Tiraquello. Vnde volentes fratres vti ista concessione tenentur necessario vocare testes, & ab eis recipere iuramentum, & non seruando hanc formam incurrunt in pœnam huius constitutionis dicentis, *quod si à prædictis Superioribus dicti ordinis ac fratribus per Superiores, vt præfertur deputatis in præmissis contrafactum fuerit, voce actiua & passiua nec non officijs, gradibus, honoribus & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuati, & tam ad illa, quam ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, & incapaces, ac excommunicationis sententia innodati ipso facto existant.* Ex quibus censuris & pœnis clarè patet verbum, *debeant*, necessitatem importare, cum non impleto eo, quod per verbum *debeant* præcipitur faciendum in tam graues pœnas incurrant.

b l. 1. § 1. ff. quod quisque iuris glo. in l. 3. § 1. v. ostendere, ff ad exhiben glo. in c. propositum. v. nõ debet, & ibi Pan. ex. de appel Tiraqu. in tract. Li nag. § 1 glo 15. n. 4.

Circa eandem concessionem est notandum quod supradicti patres debent vocare testes coram Notario, qui Notarius sufficit, quod sit frater eiusdem ordinis ab ipsis pro hoc ministerio deputatus, hoc enim verbum (*Notarius*) absolutè prolatum debet iuxta materiam, de qua agitur, interpretari iuxta ea, quæ in iure *c* notantur, & Notarij in religione deputantur a Prælatis pro causis Regulariũ fratres eiusdem Ordinis. Ita responsum est mihi a Doctissimo meo Magistro Doctore Solis Iuris Consultorum Primario in hac Salmanticensi Academia. Et confirmatur ex priuilegio Pij Quinti cuius tenorem supra *d* retulimus.

c l plenam et quijsibus, ff. § de vsu, & habita.

d Su. q. de nat.

Secundum autem concessionem sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui, factam Conuentui Sancti Stephani Salmanticensis debet religiosus ad hoc deputari ab habente potestatem recipiendi Nouitios, qui deputatus processum, & informationem captam Priori, seu Præsidenti, ac Superiori, & Magistro Nouitiorum studentium, a quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat, vt autem in alijs religionibus hoc indulto vtatur, non est necessarium, vt ista informatio coram dictis Patribus à dicto deputato præsentetur, sufficit, quod iuxta constitutionem Sixti Quinti à duobus superioribus insimul congregatis vel iuxta concessionem Sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui factam Minoribus, sufficit, quod præsentetur coram habente authoritatem recipiendi Nouitios, & quatuor Diffinitoribus, vel quatuor ex senioribus fratribus domus in qua Nouitius est recipiendus, non enim Minoribus Monasterijs est Magister studentium, & sic necessarium est ne receptio recipiendorum dilatione refrigescat vt in dictis alijs monasterijs partim vtatur concessione facta Conuentui Sancti Stephani, quoad sumendum iuramentum a iuuenib. recipiendis, & quo ad deputandum fratrem ad vocandum testes, & inquisitionem faciendam, & partim vtatur concessione Sixti Quinti quoad præsentandũ dictam informationem coram duobus superioribus insimul congregatis, & concessione Sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui facta minoribus quoad præsentandum dictam informationem coram prælato, & quatuor Definitoribus, vel fratribus ex senioribus. Imo dico quod si ad petitionem iuuenum recipiendorum authoritate iudicis fiant informationes iuridicæ, sufficit ex mente Pontificum, quod apud dictos patres præsententur, & ab ipsis approbentur, vel reprobentur, prout in nostra summa confessorum satis dixi. *e*

e Summa conf. 2. to. titul. Nouitius.

ARTICVLVS III.

De quibus debeant fieri dictæ informationes.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in sua prima constitutione *statuit perpetuo & ordinauit, iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annis non aliter in aliquam religionem recipi posse, neq; debere, nisi prius de eorum parentibus patria, deque eorum anteacta vita & moribus diligenter inquiratur, & ex accurata informatione & fide digna relatione compertum, & exploratum sit, eos neque aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, & alia similia aut grauiora reos, vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut damnarentur, formident, neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos vel redendis ratiocinij ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa, lis vel molestia eis sit illata iam vel timendum sit ne inferatur, nisi denique constet ipsos vel humana aliqua ratione, sed tantum deuotione, & pietatis feruore vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse.* Hæc Sixtus Quintus in dicta cõstitutione. Ex qua constitutione colligitur, quæ in recipiendis Nouitijs debeant necessario inuestigari.

Primum est, quod debet inquiri de eorum parentibus, vtrum scilicet sint legitimi, an illegitimi, sacrilegi, & incestuosi.

Secundum, vtrum aliquod homicidium, furtum latrocinium, & alia similia commiserint.

Tertium, vtrum sint grauati ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum.

Quar-

Quartum, vtrum reddendis ratiocinijs sint obnoxij ita, vt ex huiusmodi causalis, vel molestia eis iam sit illata, vel timendum sit, ve inferatur. Quæ omnia in articulis sequentibus sigillatim discutientur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum illegitimi possint admitti ad religionem.

Respondeo dicendo, quod expulsis incestuosis sacrilegijs illegitimi, tantum naturales possunt ad religionem admitti, prout in sua prima constitutione Sixtus Quintus ordinauerat, ait enim, *quoad iuuenes vero non ex incestu præfato, nec sacrilegio sed ex quouis alio minus legitimo thoro natos, spurios, vel naturales etiã, vt præfertur vel alios legitimatos, qui ob meliorẽ vitæ frugẽ religionẽ ingredi cupiũt statuimus, & ordinamus eos ad religionẽ admitti nõ posse, aut debere, nisi prius illorum vita, & moribus diligenter cognitis, & circunstantiis vniuersis, quæ circa idoneitatẽ personæ attendẽdæ erunt cõsideratis, ac de religionis zelo pietatis integritate ac doctrina fide dignis testimonijs adeo cõmendari fuerint, adeo bonã indolem, & speciẽ virtutis præseferãt, ac tot eis meritis suffragẽtur vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religioni cõmodo, & vtilitati profutura videatur, & c. siquis autẽ eorũ alias, quam vt præfertur, recipiatur professio similiter nulla sit, atque ipsi habitu priuari & à religione eijci debeat, eorũque receptores excõmunicatione, vt supra ipso facto innodati existant.* At Gregorius XIIII. voluit eisdẽ constitutionibus non obstantibus eos, qui quouis modo illegitimè procreati fuerint, ad habitum, & professionem regularem admitti posse, quemadmodum admitti poterant, si supradicta constitutio edita non fuisset. De quo in articulo sequenti latius dicetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum sacrilegi, & incestuosi, & filij naturales illegitimi, quorum merita non supplent defectum natalium, profitentes in aliqua religione sint verè professi.

Respondeo dicendo, quod Sixtus Quintus in sua prima constitutione ordinauit, *quoad filios naturales non ex incestu, nec sacrilegio, sed ex quouis alio minus legitimo thoro natos, spurios, vel naturales, vel alios legitimatos, qui ob meliorem vitæ frugem religionem ingredi cupiunt, eos ad religionem admitti non posse, aut debere, nisi prius de illorum vita & moribus diligenter cognitis, & circunstantijs uniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendendæ erunt, consideratis, ac de religionis zelo, pietate, integritate, ac doctrina fide dignis testimonijs adeo commendati fuerint, & adeo bonam indolem & speciem virtutis præseferant, ac tot merita eis suffragentur, vt defectum natalium suppleant eorũque receptio vniuersæ religioni commodo, & vtilitati profutura videatur, &c. Siquis autẽ eorum alias quã vt præfertur recipiatur professio similiter nulla sit, atque ipsi habitu priuari, & à religione eijci debeant, eorumque receptores excõmunicatione vt supra, ipso facto innodati existant.* Hæc Sixtus Quintus in sua prima constitutione quam moderatur Gregorius XIIII. concedẽdo, *vt ad habitum Regularem recipi possint incestuosi, & sacrilegi, & naturales. Ita tamen vt cũ de recipiendis quomodocunque illegitimis ad habitum, & professionem Ordinum quoruncumque agatur, ij, ad quos huiusmodi receptio spectat, præter alia, ex quibus ex dictarũ Constitutionũ præcepto circa quoscumque etiã legitimos discurrere debent diligenter vitam eorum & mores inquirant, & ita demum recipiant, si tamen bonam indolẽ, & virtutis speciem præseferant, ac tot merita eis suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorumque receptio commodo, & vtilitati pro futura videatur, & super hoc ipso ij, ad quos pertinet huiusmodi receptio matura deliberatione habita ita censuerint, & iudicauerint.* Ex quibus verbis videtur colligi quod non reuocauit Gregorius Decimus quartus, Sixti Quinti constitutiones quantum ad illegitimos, nisi sub certa conditione, & forma, scilicet quod ipsi illegitimi tot meritis abundent, vt defectus natalium suppleatur, & quod merita ipsorum abundent magis, quam merita legitimorum, dicta enim verba, *Ita tamen*, inducunt conditionem, & formam præcisam iuxta quandam legem *a* vbi eius Glossa, & Bartolus, Iason, & Felinus, quæ verba sunt restrictiua, vt ait Parisius *b* adeo quod sunt annullatiua actus, cui apponuntur, vt tradunt Tiraquellus, *c* & Lucas de Penna, & per cõsequens videtur, quod si aliquis sacrilegus, & incestuosus ad habitum Regularem recipiatur nullis meritis supplentibus defectum suæ illegitimatis eius receptio erit nulla sicut erat nulla professio filiorum naturalium nullis suffragantibus meritis iuxta constitutionem Sixti. V. superius appositam.

At in re tam graui nolo præcipitanter me gerere, intelligo enim Gregorium. XIIII. circa receptionem illegitimorum ad religionem tria statuisse moderãdo constitutionem Sixti. V. Primum, quod omnes illegitimi ex quocunque coitu prohibito nati possint admitti ad religiones, & in eis profiteri in quo corrigit constitutionem Sixti Quinti qui sacrilegos, & incestuosos inhabiles ad habitum religiosorum omnino reddebat. Secundum, quod vt hoc fiat, debent eorum merita ipsorum natalium supplere defectum, in quo corrigit etiam aliquo modo supradictam constitutionem, quæ cum dicta limitatione tantum naturales admittebat, & spurios, qua deficiente [&] quibus meritis non stantibus eorum professionem irritabat. At Gregorius XIIII. decernit, quod non solum naturales, sed etiam quicumque alij illegitimi recipiantur, si eorum merita, & virtutes examinata suppleant defectum Natalium. At non irritat professionem eorum, si dictæ virtutes & merita non extent, neque excommunicat deputatos ad Nouitios recipiendos, si super hoc non habita matura deliberatione illegitimos ad religionem recipiãt, quod ex sequentibus probabitur. Tertium statuit, quod filius illegitimus in religione, in qua pater, siue ante, siue post natiuitatem dicti filij professus fuerit ipso patre viuente non admittatur, nam id expresè prohibet, quod intelligitur etiamsi in hoc filio illegitimo merita, & virtutes inueniantur, quæ eius natiuitatis suppleant defectum. Postquam enim Gregorius Decimusquartus, concessit, vt illegitimi recipiantur cum dictis meritis, statim addit, dummodo filius illegitimus in religione, in qua pater, &c. & quod Gregorius Decimusquartus, tantum voluerit obligare fieri meritorum & virtutum inquisitionẽ & iudicium; & quod noluerit irritare professionem, patet, nam ordinans noue, quod nullo modo filius illegitimus in religione, in qua eius pater admittatur tantum dicit id se expresse prohibere, & non dicit professionem expresse irritare, si igitur valet professio huius filij, quem Gregorius Decimusquartus, etiamsi eius merita, & virtutes suffragentur, non vult admitti ad religionem, quomodo dicemus voluisse eundem met Gregorium Decimum quartum irritam esse professionem aliorum illegitimorum quos eorum suffragantibus meritis, & virtutibus vult

a l. fi. vbi glo. & Bar. aa de vind. verũ cui li. 11. Bar. in l. de eis ver. fi. tertia, & ibi Ias. col. pen. n. 10. ff. de transf. Felin c. dilecta, nu. 3 vers. septimũ signũ, de rescript.
b Paris li. 8. n. 6 & 7. co. 1.
c Tiraq. de retract. lig § 8. ver. aut reme. & retract. conuen § 4. Luc. de Pen. in 2. vnicuiq. co. 5. C. de prox. sac. scrin. lib. 12.

vant quod ad religionē admitti possint, & in quibus non est tanta ratio, vt ad religionem admittantur.

ARTICVLVS VI.

Qui dicantur sacrilegi, cum quibus in hac parte sit dispensandum, vt ad religionem admitti possint.

RESpondeo dicendo, quod in dispensando cū illegitimis debet haberi ratio ipsius illegitimitatis, facilius enim cum filijs naturalibus debet dispēsari, quàm cum sacrilegis, & incestuosis, sacrilegi autem sunt vt supra *a* latè probauimus filij religiosorum, & religiosarum, & clericorum ordine sacro insignitorum, qui castitatem absolutè explicitè, aut implicitè promiserunt voto solenni ad eam seruandam se obligando. Et licet prout in primo tomo *b* defendi, filij militum Sancti Iacobi sint sacrilegi, non tamen debent censeri sacrilegi quantum ad nostrū propositum. Nam Sixtus Quintus, in sua prima constitutione loquens de sacrilegis ait, *vel quorum aliter parens castitatem Deo vouerit, etiam Apostolica imperiali, vel Regia aut quauis alia authoritate legitimati, aut natalibus restituti.* Notanda sunt enim illa verba, *Quorum alter parens castitatem Deo vouerit*, Loquitur enim, secundum ea, filijs parentum, qui castitatē absolutè Deo vouerint, non autem parentum, qui castitatem tantum coniugalem Deo promiserunt, castitas enim coniugalis non est castitas absolutè, sed castitas secundum quid, cum solum per tale votum obligati teneantur abstrahi ab actibus venereis cum alienis, non autem cum suis proprijs vxoribus abstinere. Verum est tamen quod filij Commendatorum Diui Ioannis Baptistæ sacrilegi sunt dicendi, cum hi castitatem absolutè promittant.

a Sup. 2. tomo q. 29 ar. 2.

b [illegible]

ARTICVLVS VII.

Vtrum homicidæ, & qui commiserunt aliquod delictum sint ad religionem admittendi.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in sua prima constitutione hoc prohibuit, & professionem illorum recitauit, qui in secunda constitutione hoc declarauit dicens. *Contra criminosos vero, quorum professio eadem constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea iudicibus, ac curijs sæcularibus procedendi facultas conceditur, tūc demum locū id habere volumus, et nō aliter cum actis publicis constituerit ipsos iudices. & Curiam sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.* Quæ declaratio est conformis his quæ traduntur apud vtriusque Iuris Doctores, si Laicus enim post cōmissum à se delictum fiat Clericus, aut religionem intret, hoc facere præsumitur in fraudem declinandi iurisdictionem Regalem, & in causa criminali puniri potest à iudice sæculari, prout tradit Couarruuias, *c* Antonius Gabriel, Auendanus, Antonius Gomez, & Bossius. Quod intelligit *d* Syluester cum multis, quod si antequam fieret contra illū processus, aut lata sit sententia, fiat clericus remanet exemptus à iurisdictione iudicis sæcularis, secus si post præuentam causam à iudice laico, tunc enim ab eo debet necessario puniri: & similiter Sixtus Quintus in sua constitutione secunda declarauit, quod scilicet iuuenis, qui in sæculo commisit delictum, si antequam de eo cognoscat iudex sæcularis de eo cognoscere, Si vero cognouit ante de delicto, siue per viam inquisitionis de eo ipso necessario debeat cognoscere, cum apud ipsum ceptum fuerit iudicium. Aduertendum tamen quod si postquam fuerit ad Clericatus ordines promotus, eius delictum puniatur, prius degradandus est etiam à minoribus, si crimen sit mortale, aut mutilatione dignum, vt affirmant Couarruuias *e* Nauarrus, Didacus Peres, Syluester, Tabien. & Turrecremata.

c Cou. pra. q9. q. 34. n. 4u. & q. 33. n. 2 10. 1. & Suarez, 2. cler. in c. pen. nu. 46 de foro comp Auen. c. 22. nu. 7. Anton. Gom. 10. 3. v c. 10. n. 5. Boss de foro cōpet. nu. 1. 4.

d Syl. v. iudex 2. §. 4. ver. 6.

Aduertendum etiam, quod cum in Regno Aragoniæ Clericus solum conueniatur ob crimen circa temporalitates, prout tradit Molina, *f* si quis in eo Regno post commissum ab eo crimen, & per viam inquisitionis, aut accusationis cognitum à iudice sæculari ingrediatur religionem siquidem eius nō valet professio, potest circa temporalitates puniri, quas si per professionem Religioni reliquit, aut aliquibus personis ab ipsis debent auferri iuxta decretum Cōcilij Tridentini irritantis earum renunciationem nō secuta professione valida, & in rebus temporalibus ipsius debet puniri, si fuerit ad Clericatus ordinem promotus.

e Co. d. c. Na. in c. non dicatis n. 91. Peres in l. 1 tit. 3. li. 1. or p 95 Syl. vbi sup Tabi. v. iudi. n. 14. Turre. in cap. nemo, 11. q. 1.

f Molin. ver. Cle f. 8 2. col. 4.

Aduertendum etiam, quod ille, qui commisit aliquod delictum, à quo iam per sententiam diffinitiuam est liberatus totaliter potest intrare religionem, & valet eius professio cum hic solum irritetur professio illius, cuius delictum est apud iudicem, vel per viam inquisitionis, vel per viam accusationis, sicut etiam irritatur solum professio illius, qui est debitis supra vires facultatum suarum grauatus, non autem illius qui debita soluit, aut est paratus soluere, & habet, vnde soluat. Addendum est vltimo, quod non sufficit probare volentem intrare religionem esse bonæ indolis, bonæ famæ, quietum, mansuetum, humilem, & pudicum sed est necessarium, quod in speciali probetur, nullum commisisse delictum, quod in iudicium sit deductum, prout patet ex contextu constitutionis Sixti V. & probatur deinde, potest enim contingere, vt habeat omnia supradicta, & probetur virtutibus pollere, & casu aliquo fortuito aliquod delictum commisisse, ratione cuius per viam inquisitionis aut accusationis aliquis processus coram iudice competenti sit contra ipsum fulminatus.

ARTICVLVS VIII.

An qui ante delictum fecit votum clericatus, vel religionis possit modo ingredi religionem.

RESpondeo dicendo, quod vbicumque quis fecerit votum clericatus, aut introeundi religionem ante patratum delictum nullo modo potest à iudice laico puniri cum votum hoc delicti cōmissi tempus præcesserit, vt cōcludunt Iason *g* Cepola Marsilius Ioannes de Arnino Marcus Antonius Bardus, & est opinio Baldi asseruntque supradicti Doctores, hoc esse valde notabile pro euadendo aliquem à pœna mortis. *h* Cassaneus tamen testatur, se non credere quod opinio ista communis in actu practico admittenda sit, & eandem sententiam reprobat quoque Claudius Seysel.

Verum opinio Baldi & Iasonis & sequentium est magis communis attestante Petro à Plaza, *i* & eam sequuntur omnes Criminalistæ varijs in locis & Ioannes de Anania, & in practica obseruari dicit Gerardus quamuis Iulius Clarus dicat Gerardum, hoc non dicere, qui certè deciptur, de practica enim Gerardus,

g Ias in l. cum quadā puella, n. 12. ff. de iurisd. om. iudic. Cepol. cau. 9. Mars. singul. 134. Ar. sing. 26 Blā. in pr. cri. cau. 2 n. 3. circ fin. Bal in l. 1. C. an ser. uus ex suo facto.

h Cass. in cons. Burg rub. 1. §. 5. Cl. in l. 1. C. an seruus ex facto suo.

i Plaz. in tract. de delict. li. 1. c. 35 n 3. & 5. Ana. in c. ad falsel. §. ext. de cri. fals. Gerard sin. 51 Bart. in tract. de tēp. vtil. & Cou. c. 11. n. 13. Ias. vbi su.

Gerardus expresse testatur, vt meminit etiam Marcus Antonius Aard.& meminit etiam Iason. Et ait Baptista a in tract. communium opinionum hunc casum euenire in facto tũc temporis & discuti coram iudice sæculari, & adhuc indecisum pendere, sed quod parum post præfati opusculi impressionem relati causa reuerendi Martini Pandulphi clerici Aquilani, discussaque in contradictorio, cum iudice Aquilano coram Illustrissimo gubernatore prouinciali, suisque auditoribus mediante eius patrocinio ob memoratam doctrinam Baldi & communem reportauit sentẽtiam antedictus Martinus, in sui fauorem & consequenter obtinuit remissoriam eius, ad iudicem Ecclesiasticum, qui commiserit homicidium, & ob id formata aduersus eum inquisitione, & posito in carceribus, ac illis fractis per eum fugam arripuerat, & assumpto habitu clericali post hæc, atque accedente cum eo vigore prædicti homicidij inquisitionis, & fugæ iterum in eosdem carceres reductus, & detrusus extitit: tamen allegato voto ante homicidium emisso de assumendo habitum clericalem, atque probato mediante iuramento dicti Martini, fuit remissus ad iudicem Ecclesiasticum ordinarium.

a Bap. tom. 1. commu. opin. loc. 1. ti. 15. de sacerd. f. 106. par. 2. col.

Sed ait quod Illustrissimus D. Pinarius Hispanus tunc auditor Regiæ Aputrinæ audientiæ, & postea Consiliarius sacri Regij Concilij Neapolitani fundamentaliter penetrando hanc materiam asserebat, ex sententia Baldi, quod siquis simpliciter fecerit votum ante commissum delictum, & ante capturam, non fuit adimpletũ, quia non potuit adimplere quia statim post commissum delictum fuerit captus tunc procederet opinio Baldi, & aliorum, si autẽ post commissum delictum potuerit votum adimplere, & non adimpleuit, non procedit præfata opinio, cum hoc videatur fieri in fraudem argumento eorum, quæ Bartolus b docet. Deniq; hæc opinio procedit quando ex varijs rationibus fraus præsumi non potest, & veritas cognoscitur.

b Bart. in d. l. eã qua. puell.

At hæc communis Baldi, in practica recepta limitatur, vt non procedat, vbicumque reus efficeretur post crimen perpetratum, per eum de fratribus tertij ordinis, tunc enim non obstante huiusmodi habitu assumpto religionis tertij ordinis, & voto ante crimen commissum emisso minimè euitaret forum iudicis sæcularis, cæterum ab eo tamquam competente puniri potest, vt affirmant Federicus c de Senis Cardinalis, & alij Canonistæ communiter, & post Iason. & Marsilium resoluit Petrus a Plaza. Et affirmat Baptista d in facti contingentia, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo iudicatum vidisse in Regia Apuṫrina audientia, quæ sententia ad senatum Regium per viam appellationis deducta, iterum fuit confirmata, quæ opinio loquitur non de religiosis tertij ordinis viuentibus in congregatione tria vota essentialia emittentibus.

c Senis consil. 97 n. 4 Plaz. vbi su. l. 1. ca. 25. sub nu. 6. Canon. in ca. perpendim. de sent. excom. d Bab. vbi su.

Ad probandum autem præfatum votum iuramento ipsius, qui fecit illud, statur secundum præfatos authores. In omnibus enim casibus iuramento asserentis standum est in his, quæ ab animo suo pendent, & in eius propria conscientia consistunt, vt affirmant Alciatus e & Horatius Mandosius alios plures allegantes.

e Alci. de præsump. regu. 3. præsump. 16. nu. 1. Man. in addit. ad Roman. sing. 398 lit. F.

ARTICVLVS IX.

Vtrum debitis onustus vltra vires suarum facultatum possit recipi, & profiteri in religione.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus, in sua constitutione prohibuit, ne recipiantur ad religionem ingẽti ære alieno supra vires facultatum suarum grauati, & si recipiantur eorum receptio, & professio irrita declaratur. Ex qua determinatione cessat hodie illa magna difficultas, de qua agunt Iason, f & Nauarrus, an debitor, benè, vel malè ingrediens religionem post ingressum, & professionem teneatur ad soluenda debita prius contracta. Nam cum professio eius nihil valeat, clarum est, quod potest ad solutionem debiti compelli. Notandũ est primo, quod constitutio Sixti V. habet locum etiam in eo, qui est condemnatus ad soluendam aliquam pœnam pecuniariam, & eam non soluit, hæc enim pœna est debitum, pro vt aliqua allegando in simili tradit Henriquez. g

f Ias. t. par in tract. an liceat grauato debitis intrare religione Nau. in c. statuimus num. 42.

g Henr. l. 7. de indulc ca. 15. n. 6. e. 12. fin.

Notandum est secundo, quod debita incerta, quia eorum Dominus, cui facienda est restitutio, est incertus, non impediũt debitorem ab ingressu religionis. Constitutio enim Sixti V. debet interpretari de bonis, quorum Dominus facta diligenti inquisitione potest sciri iuxta antiqua iura canonica, ad quorum tenorem est edita dicta constitutio. Imo hæc debita possunt conuerti in vsum Monasterij, in quod debitor ingreditur, ipsi eorum æstimationem applicãdo. *Clemens enim IIII. concessit, vt cum aliqui assumentium habitum fratrum Minorum fuerint obligati ad restitutionem aliquorum bonorum diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt Ministri & custodes, & eorum Vicarij eorumque singuli in locis sibi commissis possint bona huiusmodi in pios vsus conuertere, pro vt secundum Deum viderint expedire.* Ita habetur in Monumentis h Ordinum, & tradit Nauarrus.

h In 1 imp. fo. 58. & in 2. fo. 141. col. 334. Nau cap. 17. nu. 91.

Notandum est etiam, quod siquis promisit puellæ ducere eam in vxorem, vt consentiret in copulam carnalem, quod illico fecit, & manet ob id infamata tenetur prius huic obligationi satisfacere, quam religionem ingrediatur, prius enim quam transeat ad religionem, debet soluere sua debita pro vt resoluit Nauarrus i & ideo professio istius erit nulla, si probetur tale debitum contraxisse supra vires suarum facultatum. Nam si ipsa puella est persona infimæ qualitatis, cui modicum quid ratione dictæ promissionis debetur ad eam dotandam, & ipse iuuenis habet bona ad dictam dotem constituendam, existimo professionem valere, non enim omnem debitorẽ inhabilitat Sixtus. V. ad ingrediendam religionem, sed eum tantum, qui ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum est grauatus.

i Na. in c. cui portio. 12 q. 1. n. 8 et l. 4 cõs. titu. de sponsal. consi. 21. p. 377 col. 1.

Notandum est quartò, quod potest etiam ingredi debitor de consensu creditorum, & etiam eis inuitis cedendo bonis suis, & ea illis relinquendo secundum D. Thomam k quod etiam asserit Innocent. quem Anton. & communis probat. Quæ opinio cum limitatione est intelligenda, non enim omnis cessio bonorum excusat cedentem a soluendo, non enim excusat illa, quæ fraudulenter fit, vt probat quędam lex l iuncto primo intellectu eius Glossæ, & latè post alios a se citatos tradit Iason, imo sola illa cessio, quam quis facit ob inopiam contingentem per infortunium, & ob veram impotentiam non soluẽdi debita iusta, vt egregiè de more sentit Soto. At qui pollet arte viribus, industria, vel aliquo munere quo potest honestè lucrari ea, quæ debet, & non quærendo

k Tho. 2. 2. q. 189 ar. 6. ad 3. Inn. in Ru de obli. ad ratio. Anto & com. in c. 1. eutus tit.

l l. 2. ls. § vlt. ff quæ in f. credit. Iaso. in §. item siquis in frau n 92. inst. de actio. & in § fin. n. 9 eod. tit.

m Sot. li. 4. de iust. q. 7. a. 1.

do alijs laboret, & ferat molestias cedit bonis, non cedit verè bonis propter veram inopiam, & impotentiam soluendi, nisi creditores vrgerent eum ad statim soluendum per iniectionem in carcerem, ergo cessio, quam debitor facit sponte creditoribus non vrgentibus ingrediendo Monasterium non excusat eum a peccato non soluendi debita sua, & per consequens non obstante dicta cessione si ingrediatur Monasterium, eius receptio, & professio erit nulla. Vnde Diuus Thomas non loquitur de omni debitore ingrediente, sed tantum de illo, qui cedit bonis, & facit, quod potest ad soluenda debita & non potest, nec poterit in futurum soluere. Qualem nos quoque concedimus iustè posse intrare religionem, & in ea profiteri, imo & quencumque alium, de quo est probabile non posse manendo in sæculo lucri facere soluenda, huiusmodi enim debitor, quoad forum animæ potest intrare religionem etiam nulla cessione bonorum præmissa modo bona fide iudicaret se non posse soluere in futurum, & relinqueret ea, quæ habet, creditoribus.

ARTICVLVS X.

Romæ, & in aliquibus Hispaniarum partibus sunt quædam Collegia Islandorum, in quibus est statutum, & constitutio Papalis, vt quicumque illa ingredi voluerit, teneatur iurare se post tot annos pro defensione fidei Catholicæ in Islandiam profecturum illamque ibi publicè, & priuatim prædicaturum. Quæritur, an qui huiusmodi iuramentum emiserit, antequam illud adimpleat, possit religionem intrare.

Respondeo dicendo, quod pars affirmatiua contra Nauarrum *a* videtur tenenda per quandam Decretalem *b* dicentem, reus fracti voti aliquatenus non habetur qui temporale obsequiu in perpetuam noscitur religionis obseruantiam commutare, cuius summa est, omne votum est mutabile in votum religionis etiam authoritate propria, vt ait Panormitanus *c* communiter receptus. At Diuus Thomas ait votum esse maius vinculum, quam iuramentum, ergo a fortiori omne iuramentum est mutabile in votum religionis, etiam authoritate propria huic argumento respondet Nauarrus, concedendo omne votum regulariter esse transmutabile in votum religionis, negat tamen idem esse de iuramento, quo quis obligatur proximo, ait enim quod quamuis votum aliquo respectu sit maius, & excelsius, quã iuramentum, hoc tamen respectu est firmius, & insolubilius: debita enim certa sunt soluenda ante ingressum religionis pro vt in superiori articulo diximus, a qua obligatione non videtur absoluere ingressus religionis, sicut etiam non absoluit a iuramento ducendi vxorem, vt traditur in iure *d* & debitum eius, qui iurauit prædicto modo, est debitum certũ, & debitum iure naturæ diuino, & humano cõtractum, ergo debet illud prius soluere, antequam accipiat statum, per quem amittat potentiam soluendi, quod deinde probatur, nam licet votum inducat veneratiorem obligationem, quam iuramẽtum, eo respectu, quod obiectum principale illius est Deus ipse, alia tamen ratione iuramentum quod fit homini est fortius, & firmius, tum quia sicut votum obligat per illud diuinum *e* præceptum, *Redde Altissimo vota tua*. Sic iuramentum obligat per illud diuinum, *f* *Redde iuramenta tua Deo*, & per illud præceptum *g* *Non assumes nomen Dei in vanum*. Sed propter hoc quod obligat iuramentum non solum Deo, sed etiam proximo, adeò, quod licet Pontifices passim absoluant iusta de causa a voto, a iuramento tamen quo iurans obligatur proximo regulariter non absoluunt, nisi de consensu eius, & hanc propositionem, scilicet quod iuramentum promissorium inducat fortiorem, & firmiorem obligationem, quam votum, latissimè probat noster Medina, *h* Sed certè miror valde doctissimum, & pium Nauarrum hanc opinionem propter hoc argumentum, & alia similia tenere, qui deberet aduertere bifariã quempiam posse aliquam rem iurare. Vno modo quando illud pollicetur, quod est ei vtile, cui ideo iuramentum illud interest. Alio modo quando quis alteri id iure iurando promittit, quod ad diuinum attinet honorẽ, vt quando quis iurat religionem intrare, eleemosynam erogare, est enim diuisio hæc iuramentorum discretè obseruanda, vt intelligamus non omnem promissionem, quæ verbo fit homini, illi duntaxat fieri, regula enim hæc vniuersalis fallax est, quando enim quis amico pecuniam daturum se iurat, tunc iuramentum fit homini, quando vero id, quod promittitur, materia religionis est, aut pietatis materia ipsa sua natura ostẽdit speciem habere voti, quæ Deo fit, & sic videndum est, quo animo fiant ipsę promissiones iuratæ, si enim fiũt homini, in gratiam ipsius hominis humano more iuramentum purum est, si vero promissio iurata fit intuitu pietatis, & religionis, naturam iam induit voti. Hæc doctrina est doctissimi Soti *i* Ex qua infertur, quod iuramentum factum a dictis Islandensibus non est iuramentum factum homini, sed est quoddam iuramentum factum Deo, materia enim ipsa iurata est materia religionis, & pietatis, cum iuretur pro defensione fidei Catholicæ in Islandiã proficisci, & sic sua natura ostendit speciem veri voti, cum fiat Deo, & similia iuramenta, quæ vocantur iuramenta votiua, potest ex iusta causa Episcopus relaxare, & dispensare, pro vt tradit idem Soto, vnde videtur, quod allucinatus fuerit Nauarrus, nulla enim eius argumenta habent locum in iuramento, quod fit Deo, cuiusmodi est iuramentum, de quo in præsentiarum, quod verè, & realiter induit rationem voti, & iuxta naturam voti debemus de illo iudicare. Vnde sicut omne votum est mutabile in votum religionis, ita etiam iuramẽtum de quo in præsentiarum erit commutabile in votum religionis.

Sed Contra hoc arguitur, ratio, quare in votum religionis omnia alia vota sunt transmutabilia est, quia votum religionis excessum excedit aliud quodcumque votum, quia per illud transferuntur omnia & ipse homo in obsequium Dei, vt sacri Canones *K* fatentur, at in martyrium est eo maius vt tradit Diuus Thomas *l* & iuramentum præfatum videtur satis obligare ad martyrium, cum hi iurent pro defensione fidei Catholicæ in Islandiam profecturos. Respondetur, quod martyrium actu susceptum est maius bonum, quam votum religionis solemne, at non est maius bonum iuramentum, quo quis iurat pro defensione fidei transactis certis annis in Angliam, & Islandiam profecturum, licet enim hoc iuramẽtum ordinetur ad martyrium, ordinatur tamen proximè, & immediatè, tum quia non iuratur pro defensione fidei ire in Angliam, & Islandiam, martyrium subire, tum quia non iuratur statim in istas Prouincias ire, sed post tot annos elapsos, & posset contingere iurantes antea mori, vel a Collegijs regredi, nolendo alteri subdi, neq; alimentis Collegiorum al;, & ita video in hac Salmanticensi Academia

cum

a Nau. l. 3. consil. tit. de regu. conc. 1.
b c. scriptu. de vot.
c Pan. in d. ca. scriptura.
d ca. comm. de spons.
e Psal. 49.
f Matth. 5.
g Exod. 20.
h Med. l. 5. de sac. hom. contin. ca. 23.
i Soto lib. 8. de iust. q. 1. a. 9.
k c. fi. de statu Mona.
l Tho. 2. 2. qu. 24. art. 3.

cum consilio sapientissimorum aliquos Islandenses spiritu feruentes ad religiones conuolare, & in eis recipi, & profiteri sine aliquo scrupulo, & si aliquis esset scrupulus, minimè reciperentur.

ARTICVLVS XI.

Vtrum obligatus ad ratiocinia danda possit ingredi religionem.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus V. in dicta constitutione ait quod reddendis ratiocinijs ita obnoxius, vt ex huiusmodi causa, lis, vel molestia eis iam sit illata vel timendum sit, ne inferatur, non possit ingredi, neque profiteri in religione.

Pro cuius rei explicatione est notandum, quod ratiocinium est redditio rationis ex administratione Reipublicæ, vel priuatæ personę, sunt enim quędam ratiocinia publica, quibus obligantur officiales Curiæ ex administratione rerum ad Republicam pertinentium, de quibus in quadam lege *a* & quædam priuata, quibus homines obligantur ex administratione rerum priuatarum, vt tutores, curatores, actores, Procuratores, executores, de quibus omnibus agitur in quadam Decretali *b* & de ijs omnibus agit prædicta constitutio, cum omnes isti remaneant obligati ad dandum ratiocinium si ita sunt obnoxij vt ex huiusmodi causa, lis, vel molestia eis iam illata sit, vel timendum sit, ne inferatur; qui similiter prohibentur in iure, *c* & tradit Syluester, sacris ordinari, ne sit necessarium creditoribus ad Ecclesiastica tribunalia pro petendis ratiocinijs confugere, quod in maximum eorum cederet præiudicium.

a L. off. C. de episc. & cler.

b cap. vni. de oblig ad rat.

c cap. præterea dist. 5 1. Syl. in ratiocin.

ARTICVLVS XII.

Vtrum facta informatione de omnibus supradictis inueniendo postea quod aliqua eorum falsa fuerunt probata sit professio nulla.

RESpondeo dicendo, quod Sixtus Quintus in dicta constitutione quoscumque criminosos, aut de aliquo delicto accusatos, vel denuntiatos, aut ære alieno, vel ratiocinijs reddendis obligatos, secundum quod explicauimus in superioribus ad religionem perpetuo inhabiles declarauit, *& si quos eorum contra dictam constitutionem temerè admiserint, tam susceptionem habitus, quam professionẽ, & inde secuta ex nunc pro vt ex tunc pari modo irritauit, & annullauit, viribusque, & effectu carere decreuit.* Ex quibus verbis colligitur, quod si falsè probatum fuerit eos in nullis supradictorum esse comprehensos professionem eorum inualidam esse, siquidem Summus Pontifex eos, non absolutè inhabilitauit ad profitendum, sed tantum quãdo temerè admittuntur, vt patet ex præfata constitutione ibi, *temerè admittent.* Ex quibus verbis videtur colligi susceptionem habitus, & professionem illorum, qui temerè tantum admittuntur, esse nullam non autem quãdo bona fide, & simplicitate animi admittuntur a Prælatis fraudulentis informationibus deceptis. Prout infra hoc tomo quæstione quinquagesima quarta, in qua de professis post præfatam constitutionem latissimè agemus.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum de omnibus Nouitijs recipiendis debeat fieri informatio prædictorum.

RESpondeo dicendo, quod non debet fieri informatio de minoribus sexdecim annis in aliqua religione receptis, vt patet ex verbis dictæ constitutionis Sixti Quinti, ibi, *Iuuenes, aut viros, adultos, maiores sexdecim annorum.*

Præterea non debet fieri exacta inquisitio, quando recipiuntur ij, qui sunt de remotissimis Prouinciis, ait enim Sixtus Quintus, in secunda constitutione in hunc modum. *In his autem, qui in locis a sua patria longissimè remotis, degentes, vel quorum patria ab Hæreticis, vel infidelibus miserè oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequijs, sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque Sedis Apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales præsertim vero exteros ex longinquis religionibus ad eam assiduè confluentes materno sinu libenter amplectitur, sancimus exteros huiusmodi & aduenas, quamuis non liquido constet de ijs omnibus, quæ in constitutione nostra requiruntur tametsi diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles esse putandos.* Hæc Sixtus Quintus.

Circa verba dictæ constitutionis ibi, *Qui in locis a sua patria longissimè remotis degentes.* &c. Qui dicantur longissimè remoti a sua patria, relinquitur arbitrio Prælatorum decidendum, cum non determinetur in ista constitutione iuxta ea, quæ in iure notantur *d* quantum autem ad nostrum propositum illam puto dici patriam longissimè remotam, ad quam saltem intra annum probationis Nouitii difficiliter potest recurri, & informatio apportari, vt ad professionem Nouitius admittatur, & hoc attenta modo constitutione, quæ permittit cum iuramento adolescentes recipi ad religionem dummodo ante annum probationis plena de supra dictis fiat informatio, & hoc probatur, verba enim illimitata, & generalia iuxta materiam, de qua agitur, debet explicari, vt in iure notatur. *e*

d L. 1. ff. de iure deliberãdi.

Circa eandem Constitutionem, ibi, Si diligentia adhibita, vt autẽ adhibeatur diligentia necessarium est vt testes inquirendi de omnibus impedimentis sigillatim quærantur & non sufficit ipsos dicere nescire esse comprehensos in dicta constitutione, sed necessarium est dicere non esse comprehẽsos in hoc impedimento, neque in hoc, & hoc, sic de aliis.

e c. intelligentia, de verbor. signif.

Præterea non debet fieri informatio de his religiosis qui ex sua natiua religione ad alias se transferunt, vt in eis profiteantur, quod patet ex dicta constitutione, ibi, *sed ad euitandum legum, & iudiciorum seueritatem, quia tuto in sæculo viuere non possunt.* Ex quibus verbis clarè colligitur, quod vult Sũmus Pontifex vt tantum fiat informatio de his qui a sæculo ad religionem confugiunt non autem de his, qui ab vna religione ad aliam deuotionis causa auolant: denique nõ debet fieri informatio de Nouitiis monialium cum Sixtus V. & Gregorius XIIII. & Clemens VIII. tantum de Nouitiis monasteriorum virorum loquantur, vt patet ex tenore bullarum. Hæc enim lex cum sit pœnalis, & exorbitans non debet intelligi nisi in casibus in ea expressis.

QVAESTIO XI.

De nouitijs, quo ad qualitatem generis inquirendam in quatuor articulos diuisa,

Circa quam quaeruntur quatuor.

1 *VTrum valeant statuta expellentia Christianos nouos à receptione habitus regularis.*
2 *Vtrum valeat statutum quod horum professio sit nulla si non est a sede Apostolica confirmatum.*
3 *Vtrum supradicti possint aliquo modo fieri professi.*
4 *Vtrum in ordine Minorum de obseruantia possint profiteri, qui descendunt ex Iudaeis & Sarracenis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum valeant statuta expellentia Christianos nouos à receptione habitus Regularis.

REspondeo dicendo, quod propriè loquendo Christiani noui, non sunt illi, qui descendunt a Iudaeis, aut Mauris ad fidem conuersis, sed sunt Neophiti, de quibus inquit Innocentius Papa I. *a* miserum est enim fieri Magistrum qui necdum didicit, esse discipulus, & hac authoritate, & alijs fundant Couarruuias, *b* & Simancas, & alii, quos refert Pelaez, hos dici propriè Christianos nouos, & probatur, nã hoc vocabulum deriuatur à, *neo*, quod est nouum, *& phytos*, quod est fides, quia si nouus in fide secundum Albertinum *c* plura dicentem, qui ad officia publica potest statui, quod non promoueantur, illi autem, qui descendunt ab antiquis Iudaeis, qui fidem receperunt, ad officia publica admittuntur secundum Auendanum *d* Otaloram, Alphosum de Heredia, & Olanum, vtrum autem sit statutum sanctum excludens descendentes a dicto genere a Collegijs, & confraternitatibus, & a religionibus, conuertitur, *e* Otalora, & Simancas, affirmant esse iustum, Didacus autem Perez de validitate similium statutorum dubitat. Nauarrus *f* autem, ait dictum statutũ esse nullum, nisi authoritate Apostolica fiat, nullum enim capitulum generale alicuius religionis authoritate ordinaria potest statuere ne recipiantur ad suum ordinem, qui descendunt ex infidelibus, si fuerint ipsi fideles, ita, quod eorum professio non valeat. Nam nullus inferior a Papa potest contra ius Canonicum statuere, prout in iure ordinatur, & praefatum statutum videtur esse contra ius cõmune Canonicum cum iure cõmuni Canonico omnes Christiani Regulariter sint apti ad intrandam, & profitendam religionem a Sede Apostolica approbatam, si eis non obest aliquod impedimentum canonicum & descensus ab infidelibus non est impedimentum ad intrandam, & profitendam religionẽ nullo enim iure cauetur id, imo iure ipso diuino vnde hauritur ius canonicum expresse id videtur concedi, cum secundum ipsum nulla sit distinctio Iudaei, & Graeci. Et confirmatur. nam Alexander. III. *h* declarauit non debuisse quem a canonicatu repelli eo quod fuisset Iudaeus, cum sit iam Christianus, imo vt vbi ait Glossa, & Doctores, commendari potius debuit, & laudari. Verum est tamen quod propter aliquas rationes authoritate Papae licitè potest fieri tale statutum, pro vt defendit Doctissimus Corduba. *i* Dixi in conclusione, ita quod eorum professio sit nulla, nam statutum factum, per quod expellantur a religione descendentes à Iudaeis & Sarracenis iustis id causis suadentibus, & non odio generis, iustum a sapientissimis iudicatur etiamsi non fiat authoritate Apostolica, dummodo eorum professio valeat, si de facto fiat pro vt nos in primo *k* tomo allegando Caietanum latius diximus.

a Inno. Epist. 12. ad Aurel.
b Cou. in Cle. si furios. 1. p. §. 4. n. 7. Maior. hispa. 1. p. q. 1. nu. 13.
c Albert. de iure Pat. in l. 2. 2. p. q. 4 princ. n. 14. per totũ.
d Auenda in dict. v. Iudio Oral. de nobilit. 2. par. 3 p. princip. c. 7 n. 77. heredia. in lib. dechado de iuezes. in q. si el Iudio pue de seruir. Ola n. in antinom li. a. n. 73. & 74
e Otal. vbi su n. 26. Sima. de instit. cath. tit. 47. nu. 84. Perez. in l. 9. ti. 2. l. 1. ordi. co. 34. in medio, & in l. 1. ti 1. l. 4. col. 1316.
f Nau. l. 3. consil. tit. de reg. cons. 26. nu. 4. & 1.
g c. quod super in de maiori. & obedient.
h Alex. c. cum de rescrip. vbi Glos. & Doct.
i Cord. l. 2. q.
k 1. tom. q. 26

ARTICVLVS II.

Vtrum praedictum statutum expellens à religione descendentes ab infidelibus, & eorum annullans professionem sufficit, quod fiat in Capitulo Generali habente licentiam à Sede Apostolica specialiter, vt in eo statuta edantur.

REspondeo dicendo, quod non: licentia enim papalis, ad efficienda statuta, & confirmatio ipsorum ab ipso Papa intelligitur, quatenus ipsa statuta sunt licita, & honesta & non sunt contra ius commune, neque contra sacros Canones, huiusmodi autem statutum est cõtra Sacros Canones vt probatum est in articulo superiori, & confirmatur, nã sicut in concessione generali non veniunt ea, quae si specialiter peterentur, non concederentur: ita in confirmatione generali non censentur cõcessa ea quae si specialiter peterentur non cõfirmarẽtur. Ex his infertur primo quod qui hactenus recepti sunt contra praedictum statutum, non sunt reijciendi post eorum professionem ob id solum, quod contra praedictum statutum fuerunt recepti, & professi quia ex nihilo nihil fit, vt ait Philosophus, & vt Perusinus adijcit, in nihilum nihil potest reuerti & vt iuris consulti aiunt, *l* quod nullum est rumpi non potest, neque desponsalia nulla possunt dissolui, priuatio enim praesupponit habitum, vt dicitur in iure, *m* & consequenter, quod nullum est, nullum effectum potest producere, cui consequẽs est quod cum dictũ statutum sit nullum potest gignere fructum, & consequenter nec rescindere, neque annihilare potest professionem alioquin legitimam. Verum tamen est, quod quamuis nulli possint eijci propterea solum quod sint professi contra praedictum statutum possunt tamen eijci aliqui eorũ propterea quod non interuenit consensus legitimus ex parte recipientium, quia. s. professio facta fuit, sine consensu legitimo cum sit facta per consensum conditionalem, si non descẽdissent ex infidelib. & despositio conditionalis non existente conditione nihil operatur iuxta ea, quae in iure notantur, *n* adeo hoc est verum quod neque in foro conscientiae dicti fratres sic professi possunt haberi pro professis, cum consensus non fuerit legitimus ex parte recipientium, eo quod fuerit praestitus sub conditione falsa & ita licet eis quo ad forum conscientiae tantum exire ab ordine, sine dispensatione cum quo ad illud forũ non sint ligati ex notatis in quodam Canone. *o* Et pro securitate suarum conscientiarum tenentur supplicare praelato ordinis sui qui sit iudex competens eorum humiliter, vt declaret professionem eorum non valere. Et ita non debent manere in monasterio agendo actus professorum grauando monasterium alimentis. Aduertant tamen, quod debent requirere, vt id fiat vocatis prius adhoc iudicibus & coram notario Monasterij, & toto conuentu, vel aliquibus testibus, & detur eis instrumentum in quo contineatur quod ipsi ob tales, vel tales causas non sunt verè professi, & sententia declaratoria id ipsum declaretur, quibus peractis debent exutis vestibus regularibus in nomine do-

l in Rubr. de inin. ff. rup. irritoque fact. test.
m L. decem. ff. de verb. oblig.
n c. si pro te de rescri. li. 6. & c. prat. 2. de appel.
o ca. humana aures. 22. q. 5.

ne domini dimitti, istorum enim professione quæ vt tacita valeat, quia in contractibus par virtus est expressi, & taciti, vt in iure probatur. *a* & qua ratione cõsensus expressus annulat professionem expressam debet etiam annullare tacitam, imo a fortiori magis argumento cuiusdam legis *b* quia qui tacitè consentit potius fictè quam verè consentire censetur, vt rectè post alios docet Decius. *c*

a L. cum quid ff. si cert. peta. Glos. in l. expressa ff. de reg. b L. 1. § si is qui ita l. ab ea ff. de pact. c Deci. in d. l. cum quid.

Nec prædictis obstat quod prædicti malè professi interuenerunt actibus professorum: nã durante impedimento, seu ignorantia tales actus non faciunt professum per singulare dictum Caietani *d* quod approbat Nauarrus.

d Caie. 2. 2. q. 188. a. 5. Na. c. 12. n. 31. & in c. statuimus n. 71. & 72.

Nec obstat quod acceperunt à prælatis literas dimissorias ad ordines recipiendos, nam ignorantes prælati inualiditatem talis professionis eas concesserunt pro vt idem Nauarrus *e* affirmat.

e Nau. l. 3. ctis. 5. n. 15. tit. de reg. et in d. c. statu. n. 15.

Nec supradicta professio talium est valida per gestationem habitus per annum & amplius factam. Cum idem defectus, consensus interueniat post professionem factam, qui interueniebat ante, tempore scilicet quo ipsa facta est. Denique concludendo dico quod inter profitentem religionem, & inter professionem admittentem contrahitur obligatio reciproca qua profitens obligatur religioni ad præstãda, quæ promittit secundum regulam, & religio ad præstandum ei, quæ debet, & ita requiritur vtriusque partis consensus, & professio nulliter facta non censetur ratificari per consensum profitentis, neque per admissionem ad actus solis professis conuenientes, nisi approbent illam scientes non valere adhoc, vt de non valida faciant validam pro vt Cardinali resoluit idem Nauarrus. *f*

f Nau. vbi sup.

ARTICVLVS III.

Vtrum supradicti possint aliquo modo fieri professi.

RESpondeo dicendo, quod possunt tam tacitè, quam expresse profiteri si de nouo recipiantur, & integrum annum continuum probationis peragant cum non solũ eorum professio fuerit nulla, sed etiã receptio ad habitum, vel possunt permanere in monasterio post annum de consensu recipientium, & receptorum aliquantulum ante quam profiteantur, quo casu erunt tacitè professi non quidẽ, vt censeantur professi a tempore, quo primam fecerũt professionem. Et posset sua sanctitas, si suæ benignitati placeret de consensu recipientium, & receptorũ annum nouitiatus habere pro legitimè completo contra Concilium *g* Tridentinum, & etiam eorum professionem de vtriusque partis consensu habere pro rata adhoc vt ipsi posthac gaudeant honoribus, & præeminentijs, quibus gaudere debent a tẽpore quo fuerunt primo professi, & hoc ad tollendum scandalum & inquietudinem, quæ orirentur ex magna mutatione est remedium valde commodum, & amplectendum & a D. Papa supplicandum, ita Nauarr. *h*

g Conc. ses. 25. de reg. c. 15.

h Nau. l. 3. cõs. 11 de regu. consi. 6 nu. 19 & 20.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in ordine Minorum de obseruantia possint profiteri qui descendunt, ex Iudæis aut Sarracenis.

RESpondeo dicendo, quod in Ordine Minorum de obseruantia non possunt recipi qui descendunt ex genere Iudæorum, Sarracenorum, aut hæreticorum, quorum corpora, aut statuæ, siue ex parte patris, siue ex parte matris vsque ad quartam generationem inclusiuè concremata sunt, adeo quod eorum professio est inualida, & nulla: quod similiter iudicandum est de his qui fidem susceperunt nouiter pro vt constat ex Bulla Pauli. IIII. relata in primo tomo *i* ex cuius loci resolutione constat eos, qui ex Iudæis, Sarracenis, aut hæreticis descendũt intra quartam generationem quorum corpora, siue statuæ non fuerunt igni tradita posse recipi, & profiteri in dicta religione cum eorum professio ex dicta Bulla non annulletur, nec eorum receptio prohibeatur, vt ego latius in nostra Summa *K* confessorum explicaui & in primo tomo satis dixi. Quod confirmatur ex Bulla Gregorij. XIII. pro Minimis data, cuius tenor sequitur.

i 1. tom. q. 1. ar. 4. & 5.

k 2. tom. c. 14

Gregor. Papa. XIII. ad perpetuam rei memoriam muneris nostri esse putamus sedulo, ac diligenter omnia curare quæ Religionum conseruationi, earumque professorum quieti, ac trãquilitati conferant, illaq; in primis curã suscipere, vt ijs, quæ materiã scandali præbere possunt quam primum via præcludatur. Cum itaque, sicut nuper accepimus, statutis in Capitulo Generali ordinis Minorum S. Francisci de Paula editis caueatur, vt nullus de genere Iudæorum aut Mahumetorum, in eum ordinẽ recipiatur, ac vt Nouitius tam ad habitum quã ad professionem admittendus interrogetur a Prælato, an ex huiusmodi genere descendat qui si negetiuè respõderit recipiatur præmissa etiã prius protestatione, quod quotiescumque postea inuentũ fuerit eum ex tali genere originẽ ducere professio ab eo facta erit nulla ex parte religionis, quod non mediocrẽ dicti ordini tranquillitatẽ, & multis qui ex huiusmodi genere originẽ ducunt, perturbationem attulit. Nos qui desideranter in votis gerimus, vt præfatus Ordo nostris prosperetur temporibus & materia scandali penitus succisa, radicitusque euulsa longius propellatur postquã præfatorum, qui ex genere Iudæorum, & Mahumetorum originẽ trahunt, & scientes, vel ignorantes, se ex huiusmodi genere oriundos esse professionem in dicto ordine emiserunt statui, & quieti, nuper cum de eorum professionis validitate & statu consulti essemus viuæ vocis oraculo sufficienter satis, superq; prouidemus, attendentes leges & statuta, non ideo debere fieri, vt per ea scandala gignantur, & publica præsertim animarum trãquilitas perturbetur, aut cõmoueatur sed potius ad ea tollenda & ipsam cõmunem quietem augendã, ac propterea statuta prædicta, quod ad ea tantũ in quibus præsentibus nostris literis aduersantur, Apostolica authoritate tenore præsentium, abrogantes, & abolentes, & ex nunc in posterũ nullius roboris vel momenti fore decernẽtes Motu proprio, & ex certa nostra scientia volumus statuimus & ordinamus, vt de cætero in nouitijs recipiendis, ad ordinem præfatũ S. Frãcisci de Paula fiat inquisitio de moribus & vita eorum, & de progenitorum suorũ defectu, volentes, quod ijs qui ex Iudæorum, vel Mahumetanorũ genere descendunt. cum post susceptum ab eis Baptisma Græci & Iudæi distinctio esse non debeat nullatenus defectus generis homini quo minus in ordinẽ prædictum recipiatur, & ad cõsequendas in dicto ordine dignitates, gradus, & officia religioni nocere possit, vel debeat. Quantũ vero attinet ad filios & descendentes hæreticorũ præcipimus, vt descendentes talium conuersorũ & Ecclesiæ vnitati restitutorũ pariter minimẽ circa præmissa quicquam obstet, quo vero ad illos, qui ex Iudæis ex eo. quod post baptismũ ab eis susceptũ iterũ fide catholica recesserint, per sententiã in foro Ecclesiastico latã damnatis Mahometanis, itẽ & hæreticis similiter dãnatis viuis, vel defunctis vel quorũ ossa, vel statuæ cõbustæ sunt originẽ ducunt per lineam Paternã, vel maternam vsq; ad quartam generationem inclusiuè in ordinẽ ipsam recipi, et admitti nõ posse & idẽ in his professorib. eiusdem ordinis qui ad sacros et præsbyteratus ordines admittũtur seruari decernimus

non obstantibus constitutionibus, & ordinationib. Apostolicis, ac priuatis & quibusvis alijs dicti ordinis in Generalibus, vel Prouincialibus capitulis editis tam Generaliter de vniuerso ordine quam specialiter de singulis eiusdem ordinis domibus, vel conuentibus seu monasterijs disponentibus iuramento, confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, vt præsentium transumptis etiam impressis manu Alicuius Notarij publici subscriptis & sigillo, personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides vbique adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exibitæ vel ostensæ. Datum Romæ Apud S. Marcum sub Annulo Piscatoris die primo Augusti. 1683. Pont. nostri anno 12.

a 14. pa. 410.

Hoc priuilegium desumpsi ex libro *a* quodam impresso Florentiæ authore Baptista Confetrio protonotario Apostolico sacræ Theologiæ & Iuris Canonici Doctore qui liber intitulatur collectio priuilegiorum sacrorum ordinum fratrum mendicantium & non mendicantium. In quo libro in secunda parte quædam eiusdem authoris scholia proponuntur, quæ tanti, & tam docti viri a religiosis summopere sunt desideranda, & summa diligentia videnda, & aduertant quod omnia priuilegia ab ipso in eo libro collocata sub sigillo authentico sunt proposita.

Ex qua constitutione elicitur, quod ij qui ex Iudæorum & Mahumetanorum genere descendunt cum post susceptum ab eis baptismum Græci & Iudæi distinctio esse non debeat nullatenus defectus generis huiusmodi quo minus in ordinem prædictum recipiantur, & ad consequendas in dicto ordine dignitates, gradus, & officia religionis nocere possit, vel debeat.

Notandum est etiam quod quantum attinet ad filios & descendentes hæreticorum declaratur, vt filijs & descendentibus talium conuersorum, & Ecclesiæ vnitati restitutorum pariter minimè circa præmissa quidquam obstet. Notandum est etiam quod geniti ex Iudæis si post baptismum ab eis susceptum iterum à fide catholica recesserint, & de eo per sententiam latam in foro Ecclesiastico damnati fuerint ac etiam illi qui ex Mahumetanis similiter damnatis viuis, vel defunctis, vel quorum ossa, vel statuæ combustæ fuerint originem ducũt per lineam paternam vel maternam vsque ad quartam generationem inclusiuè in ordinem præfatum recipi, & admitti prohibentur. Et est aduertendum quod in hoc notabili loquitur Gregorius Decimus tertius de descendentibus à prædictis damnatis ad ignem propter ipsorum in perfidia cõtumaciam, nam si huiusmodi vnitati Ecclesiæ restituerentur per eorum cõuersionem vt patet ex supra proximo notabili descendentes ab eis minimè tali pœna plecterentur. Aduertendum denique, quod descendẽtes ab ipsis damnati, prohibentur recipi & admitti in præfata Minorum religione, & eorum professio irritatur. Quod patet ex his, quæ statim adduntur in dicta constitutione ibi. *Et idem in his professoribus ordinis qui ad sacros etiam presbyteratus ordines admissi sunt, seruari debet.* In quibus verbis vult dicere Summus Pontifex quod professi in ordine dicto si ex his damnatis conuincantur originem trahere intra quartam generationem expellantur, vt non professi à dicta religione etiamsi in ea presbyteratus ordines fuerunt consecuti.

QVAESTIO XII.

De ætate recipiendorum ad religionem in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum pueri sint ad religionem recipiendi.*
2 *Vtrũ prælati possint admittere ad religionem puellas Minores duodecim annorum.*
3 *Vtrum senes sint admittendi ad religionem.*

ARTICVLVS I.

Vtrum pueri sint ad religionem recipiendi.

Respondeo dicendo, quod apud nos fratres Minores, fuit dubitatum, nam cum in nostra regula præcipiatur, quod finito anno probationis statim admittantur ad professionem, aliqui eiusdem Regulæ expositores aiebant, quod ille qui non attingit decimum quintum annum minimè in nostra religione potest admitti ad habitum Regularem, cum finito anno probationis non possit statim facere professionem, propterea, quod non habet decimum sextum annum ætatis completum requisitum a Iure ad profitendum, & quod non solũ hæc est opinio Doctorum, sed determinatio Sedis Apostolicæ, nam constitutio Martini. V. Prohibet aliquem recipi, nisi decimum quartum annum compleuerit, quod tempus sufficiebat iure antiquo ad profitendum: imo ordinationes generales nostræ sacræ Religionis authoritate Apostolica Eugenij. IIII. editæ anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, dicunt nullum in familia recipiendum, nisi decimum sextum annum attigerit, vt constat ex traditis à Serena Conscientia. *b* [illegible]

b Seren. cont. q. 27.

Sed iam hoc non est in praxi, nullus enim est casus non receptus neque est aliquod præceptum Regulæ, quod determinet ætatem recipiendorum ad religionem. Neque obstat argumentum in contrarium adductum. Respondetur enim quod secundum ius causis id iustis suadentibus, potest differri Nouitiorum professio, pro vt infra *c* dicemus, & verba Regulæ fratrum Minorum dato, quod iubeant statim finito anno probationis debere ad professionem admitti, debent intelligi nisi iusta, & rationabilis causa dilationem postulet: imo aliqui doctissimi viri ad bonum Religionũ regimen spectare credunt dare pueris habitum probationis, antequam in vitiis enutriãtur, & in eis emittant radices si deuotione, & spiritu probati ipsum petant, & huius opinionis est D. Thomas, *d* qui cum esset puer quinque annorum, vt in lectionibus eius fest: narratur, eius parẽtes monachis Diui Benedicti tradiderunt, & refert D. Gregorius Romanos Nobiles suos filios infantia educandos tradere Religioni Sancti Benedicti, pro quo faciunt tradita a iuris Consulto Vlpiano *e* dicente, quod serui nouiores sunt maioris æstimationis, quam veterani. Cum nouiores facilius iuxta voluntatem Dominorum suorũ reformentur, quam veterani, super quem locum notat Salicetus melius esse matrimonium cum Virgine celebrare, quam cum vidua cum maritus adolescentulam facilius possit facere conformem suæ voluntati, quam viduam in Mundo enutritam, & iuxta voluntatem prioris mariti educatam Nam semel imbuta recens seruabit odorem, testa diu. Ex quibus videtur dicendum, quod facilius debet

c Infra hoc ti q. 19.

d Tho. 2. 2. q. vlt. art. 5.

e Vlp. l. prcipiunt ff. de adi li edit.

bet dari habitus probationis iuueni laico in Mundo enutrito, quam religioso documentis regularibus in alia religione educato, de quo infra *a* latiùs dicemus. Alij autē contrariæ sunt opinionis, inter quos est Nauarrus *b* doctissimus. Cuius verba hic referā, ait enim esse quidem bonum adolescentibus, & parum doctis, qui postea maiores, & doctiores effecti prodesse possunt, vt assumātur in Canonicos, vel monachos iuxta illud Threnorum, *c* bonū est viro, cum portauerit iugum ab Adolescentia sua, per quod & alia id cōcludit Diuus Thomas. *d* Sed melius est Ecclesiæ, vt assumantur viri maioribus probati, & prudentia, literisque ornati, tum quia ex illorum frequenti casu solent aliqui scandalizari, & horum bono exemplo ædificari: tum quia eorum industria, & doctrina statim incipit Ecclesia iuuari, cū tamen illorum imprudentia, & ignorantia sit ab Ecclesia iuuanda. Hæc Nauarrus, & his temporibus cum puerorum magis creuerit malitia, & loquacitas, quā in tempore Diui Thomæ hæc opinio approbatis, & expertis in religione viris magis recepta est.

a Infr. hoc 3. vm.
b Nau. c. nul lam nu 38.
c Thren. 3. ca.
d Tho. vbi su.

Et aduertendum, quod is, qui ingreditur religionem ante decimumquartum annum completum potest extrahi à parētibus, vel tutoribus, vt in iure *e* determinatur, & tradit Serena conscientia. In Concilio enim Triburiensi ordinatum fuit si puella ante duodecimum annum ætatis sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit, possunt statim parentes eius, vel tutores id factūm irritū facere, si voluerint: atsi diem, & annum dissimulando consenserint, vlterius, neque ipsi, neque ipsa mutari poterunt, si vero in fortiori ætate adolescentula, vel adolescens seruire Deo legerint, non est potestas parentibus prohibēdi, & Glossa in verbo fortiori explicat, id est, post annos pubertatis, quasi dicāt, quod impuberes possunt à parentibus, vel tutoribus reuocari, & impubes masculus dicitur, qui non compleuerit decimum quartum annum, fœmina autem, quæ non compleuerit duodecimum, vt patet ex iure, *f* & hanc opinionem tenet Bartholomæus *g* de Pisa super Regulam fratrum Minorum dicens, quod non sufficit, vt sit pubes, quod attingat decimumquartum annum, sed oportet, quod compleuerit quod probat ex aliquibus Decretalibus. *h* Vnde in Concilio Tridētino *i* est diffinitum, quod puella, quæ habitū Regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, & non ante eum suscipiat, & hoc ideo quia parentes eius, vel curatores possunt eam à Monasterio extrahere, de quo statim dicemus.

e c. 2. de reg. ca. si quis ante ann. Glo. verf. mon. 20. q. 2. c. puella. 20. q. 2.
f l. fi. C. quando tutor, vel curator. §. 1. instit. quibus mod. finiat. tutel.
g Pisa su. reg. cap. 2.
h ca ad nost. suppl. Glos. & in c. significatū de regula.
i Trid. ses. 25. de reg. c. 17.

ARTICVLVS II.

An possint Prælati puellas duodecim annis minores admittere ad religionem.

RESpondeo dicendo, quod multis quidem viris doctis olim placuit non posse ad habitum Religionis assumi puellam, quæ esset minor duodecim annis motis Decreto Concilij Tridentini, *K* in quo videtur interdici, ne huiusmodi puellæ ad habitum religionis, recipiantur, imo huius sententiæ fuerunt omnes Patres Conciliarij, & viri docti, qui ad Concilium Toletanum conuenerunt celebratum sub Domino Gaspare à Chiroga præsule Toletano, & S. Romanæ Ecclesiæ Cardinali anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secūdo die octauo Septembris, pro vt legi in doctissimo quodam Enchiridione manu scripto quod nobis reliquit doctissimus Pater Frater Franciscus de Bobadilla Prouinciæ Castellæ nostræ Sacræ Religionis olim Minister Prouincialis, qui vtinam à sæculo non discederet, ante quam illud typis mandaret.

k Trid. ses. 25. de reg. c. 17.

At oppositam sententiam defendit noster Medina *l* eiusdem Prouinciæ Pater doctissimus asserens in prædicto Decreto Concilij non prohiberi, ne puellæ duodecim annis minores possint ad habitum religionis assumi, & hæc sententia est verè tenenda, quippe quę est iam in praxi in omnibus religionibus, nam vt ait idem Medina, re vera in eo Decreto nihil aliud disponitur, nisi quod puella minor duodecim annis non recipiat habitum religionis, antequā Episcopus eius voluntatem explorauerit, quæ nimirum dispositio non est in vsu recepta. Nam puellæ, quæ suscipiunt religionis habitum, siue sint minores, siue maiores duodecim annis, semel tantum ante professionem examinantur ab Episcopis, & nūquam ante susceptum habitum, sed hæc explicatio mihi non placet: duo enim præcepta distincta ponit Concilium Tridentinum. Primum, quod puella non recipiat habitum regularem, nisi sit maior duodecim annorum, secundum quod ista maior duodecim annorum antequam eum suscipiat, examinetur ab Episcopo. Vnde dicendum est Concilium Tridentinum nihil aliud disponere, quam id, quod iura antiqua relata in articulo superiori disponebant, scilicet, quod puellæ minores duodecim annis non recipiantur ad religionem, quia parentes, vel curatores earum possunt supradictam receptionem reuocare. Ex quibus infertur, quod consentientibus parentibus, aut curatoribus non fit contra Conciliū si ante dictam ætatem recipiantur, ad hunc modum debet intelligi ordinatio Toletana facta pro Monialibus subditis ordini Minorum in quantum prohibet dictas puellas minores duodecim annorum recipi posse, & aduerte, quod Concilium prohibet puellas istas minores recipi ad habitum Regularē, non autem ad habitum materialem, quem portant puellæ deuotionis causa in domibus parentum existentes, & sic non vt nouitiæ, sed educationis causa ingressæ possunt habitu vestiri.

l Med. de sacro hom. contin. l. 4. contro. 9. cap. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum senes sint ad religionem admittendi.

RESpondeo dicendo, quod senex præsumitur *m* ægrotus, quia senectus ipsa morbus est, vt colligitur ex iure *m* vbi tradit Abbas inferēs, quod statutum disponens aliquid in casu infirmitatis habet locum in casu senectutis, & facit quidam textus *n* in quo infirma ætas dicitur seniorum, vel puerorum, imo non solum senex censetur ægrotare, sed semper etiam esse in morte vt traditur in iure *o* & notant recentiores, & aduertunt Gomezius, & Cataldinus, & licet senectus propriè loquendo non sit morbus, at probata senectute resultat præsumptio iuris quod sit ægritudo, quod intelligo in his, qui prouectioris sunt ætatis, puta qui septuagesimum annum attigerint, pro vt in simili tradit Abbas, *p* & explicat Alciatus.

m c. magna in fin. vbi Abba. col. 2. de voto.
n de ciu. imp. ff de leg. 1.
o l. is qui ff de fideicōm. libe. recen. in l. fin. C. qui test. facere poss. Gom. in reg. Cancel. de infir. resi. q. 7. Catal. de trāsl. concil. Basil. col. 3.
p Abb. in cap. quoniam frequēter. §. 1 vt lite non cōtest. Alciat. de præsump. reg. 2. q. 11. nu. 3.

Ex quibus infertur quod sicut ægrotus non debet recipi à religione, cū asperitates eius minimè possit experiri, & subleuare: ita etiā senex minimè ad religionem est recipiendus, cū propter eius imbecillitatem, & continuam infirmitatem, non possit ea, in quibus Nouitij sunt probandi opere cōplere. Quod confirmatur, nam admissi ad religionem debent Deo

Deo seruire in ea corpore, & spiritu, id est, actibus exterioribus monasticis, & interioribus intellectus, & voluntatis, vt verè sint membra corporis visibilis, cuiusmodi est religio: at senex licet intellectu, & voluntate possit Deo seruire, in actibus tamen exterioribus monasticis difficiliter potest se exercere, imo necesse est, vt ab alijs fratribus tanquam veteranus miles in religione seruiatur: & sicut absurdum est quem fieri magistrum ante quam sit discipulus: ita etiam videtur absurdũ, quod prius quis in religione veterani militis habeat priuilegia, quam sit, vt ita dicam, in religione professus. Quod confirmatur ex multis priuilegijs senectutis cōgestis à Tiraquello *a* & à Iacobo Portio, & Cassaneo. Et non potest negari, quod recipientes ad religionem senes recipiunt quosdam homines priuilegiatos, qui sine priuilegijs vitam transigere minimè valeant, nam cum eis dispensatur, antequam in religione profiteantur: adeo hoc est verum, vt etiamsi secundum suspicionem Iuris hi tantum dicantur senes, qui septuagesimum annum compleuerint, & hi tales priuilegientur quoad ieiunia, at respectu admissionis ad religionem eos etiam censeo esse senes, & infirmos qui quinquagesimum annum attigerint. Quod in hunc modum probo, nam si bene vestiti, & melius calceati in mollibus stratis, & lectis dormientes, delicijs affluentes, & quotidie splendidè epulantes à iure, vt senes dispensantur, si septuagesimum annum attigerint, in religione vbi pauper est vestitus, & pauperiora calceamenta, & camissis non vtuntur fratres, & in duris lectis dormiunt, & ad matutinum, & ad alias horas Canonicas noctu, diuque assurgunt, malè epulantur, & nutrimentis paruæ substantiæ aluntur, senex certè erit iudicandus, etiam ille, qui quinquagesimum annum attigerit, vt eum exemptum à rigore Monastico iudicemus. Verum est tamen, quod dispensatiuè possunt aliqui senes ad religionem admitti ad ædificationem clerici, & populi, & vt adolescentes prouectæ ætatis confundantur fortitudinem suam ad Deum non custodientes, videntes senes suam imbecillitatem Deo consecrantes.

a Tira. de primogenitis in præfati. a. nu. 79. & ar. nu. 812 Por. conc. 17. Cass in catal. glo mundi 81. pa. conf. 17

Aduertendum tamen est maximè ad id, quod scriptum nobis reliquit Diuus Bonauẽtura *b* ait enim cum multitudo sit sępe occasio confusionis, eo quod regi non possit, cur multiplicatis numerum in recipiendo inutiles, & oneratis vos ipsos, & alios; Respondeo, Inutiles omnino scienter non recipimus sed præter spem nostram aliquoties sic contingit quatuor enim de causis solemus recipere superuenientes, vna est compassio perditionis eorum, qui vix extra ordinem in sæculo saluarentur, sicut qui de igne, vel aqua periclitãtem rapit, vel de alio discrimine. Secunda propter profectum ordinis, quia ex scientia, & industria morum honestate, & reuerẽtia quorundam præsumitur. Tertia propter aliorum ædificationem, vt multi de talium conuersatione, qui aliquo modo sunt famosi in sæculo, emendentur & eorum incitentur exemplo. Quarta propter precum instantiam, quam ipsi faciunt pro se, & alij pro eis nimia importunitate obtinent aliquos recipi, quibus denegari non potest, sicut autem agricola sæpe seminat & plantat in spe, quod omnia conualescant, quod plerumque in aliquibus non inueniet: ita contingit in Religiosis ad ordinem receptis Lucæ. 2. ca. aliud cecidit secus viam, &c. seminat plures sulcos, vt si aliqua pereant, alia pro illis conualescant, si tamen omnes conualescerent seges copiosior proueniret. Hæc D. Bonauentura. Ex quibus excusantur Prælati aliquos senes prouectæ ætatis & aliquos pueros ad religionem recipientes.

b Bon sup fra ter Minorum, q. 12.

QVAESTIO XIII.

De receptione Nouitiorum: qui vxoribus aut parentibus sunt obligati, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum vxoratus possit intrare religionem sine licentia vxoris.*
2 *Vtrum vxor dando licentiam marito intrandi religionem videatur vouere continentiam.*
3 *Vtrum maritus per vxorem reuocatus teneatur post mortem vxoris redire ad religionem.*
4 *Vtrum compellenda sit facere professionem intra duos menses sponsa, quæ ante consummationem matrimonij ingressa est religionem.*
5 *Vtrum relinquentes parentes in egestate constitutos sint ad religionem admittendi.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum vxoratus possit intrare religionem sine licentia vxoris.

Respondeo dicendo, quod si maritus sine licentia vxoris religionem ingrediatur potest eum vxor reuocare, nisi vir objiciat & probet adulterum. Item potest reuocare, si ui, vel motu consentiat, & si sponte consentit, & si anus vxor, non potest eum reuocare, etiamsi ipsa non promittat castitatem, si vero vxor, quæ consentit sit iuuenis, neque castitatem promittat, potest Episcopus illum compellere ad habitandum cũ ea, si tamen castitatem permisit potest ipse religionem intrare, quod ex varijs locis sacrorum Canonum *c* deprehenditur, huic tamen qui sine licentia vxoris, se & sua tradidit Monasterio si reuocetur sunt bona, quæ dedit restituenda, ita quædam glossa quam probant Archidiaconus, *d* & Gregorius Lopez.

c c. cum Agatosa. & si quis coniug. 7. q. 2. c. quidã, & c. placet, de conin. c. cõsuluit, eod. tit.
d Gl. in c. fin. 17. q. 2. vbi Arch. Gregor. Lop in l 11. ti. 7. par. 1. v. tor a viuer con el la.

ARTICVLVS II.

Vtrum vxor dando licentiam marito intrandam di religionem videatur vouere continentiam.

Respondeo dicendo, quod mulier simpliciter dãdo licentiam marito intrandi religionem non videtur ipsa tacitè continentiam vouere. Ita probatur in Iure Canonico, & Regio, Abbas *e* tamen hoc intelligit in muliere inscia, & non certificata, dando licentiam videtur vouere continentiam, vt ait quædam Glossa *f* cũ alias non teneret irreuocabiliter ingressus mariti, & sic ait Gregorius *h* Lopez, quod iste est specialis casus in quo mulier excusatur ignorantia iuris, & si vxor vouisset, ait *i* Hostiensis, quod non posset repetere virum exeuntem intra annũ probationis, quod tamen ait Gregorius *k* Lopez non videri posse procedere, quia licentia & promissio continentiæ videtur facta ob causam religionis mariti, qua nunc sequuta cessat votum continentiæ vxoris, tanquam causa non secuta, & quia videtur votum habere talem conditionem, si vir irreuocabiliter ingrediatur, & professionem faciat tacitè, vel expressè: de tali enim ingressu irreuocabili intra de

e c. 1. de conuers. con. l. 11. tit. 7. par. 1.
f Abb. in d. c.
g Gl. in c. Aga. 17. q. 2.
h Greg. in d. c.
i Host. in sũ. de conuer. conin. § quali ad fin.
k Gre. vbi su. v saliesse de la orden.

iura de hoc verba facientia debent intelligi, & in lege Regni *a* hoc satis innuitur, quæ tantum facit mentionem de licentia, & non de voto continentiæ.

a d.l.11.

ARTICVLVS III.

Vtrum maritus per vxorem reuocatus teneatur post mortem vxoris redire ad religionem.

RESpondeo dicendo, quod maritus sine licentia vxoris religionem ingrediens, & ab ea reuocatus post mortem naturalem ipsius debet redire ad religionem, neque debet iterum matrimonium cõtrahere, tenebit tamen matrimonium, si contrahat, licet contrahendo peccet, & tunc non compellitur ad regressum, at si non contraxit matrimonium peccat non redeundo. Item viro sine vxoris consensu religionem ingrediente potest ipsa ingredi etiam viro contradicente: si tamen ante ingressum vxoris ipse exiuit de monasterio & cohabitauit cum vxore, non potest ipsa religionẽ viro inuito ingredi, vt in Iure *b* est diffinitum. Quod autem valeat matrimonium, tenet Glossa, *c* quam sequuntur Hostiensis, & Abbas, & in lege partitarum approbatur.

Quid si vxor dedit licentiam ingrediendi viro, & vouit continentiam expressè, vel tacitè, quia tamen ipsa erat iuuenis, & non intrauit religionem, vir de monasterio fuit deductus iuxta terminum iuris, *d* an tunc si vxore mortua vir cum alia contrahat, teneat matrimonium? dic, quod non, prout in Iure determinatur, & tradit Hostiensis *e* ponens rationem diuersitatis inter vnũ casum, & alterum, in primo enim non tenuit professio, quia defuit consensus vxoris, in hoc autem sic, sed propter suspicionem vxoris iuuenis de continentia suspectæ de monasterio educitur, & hanc rationem etiam approbat Gregorius Lopez. *f*

b Placet de conuers. coniu. c. quidam eodem ti.l.13.ti.7.p.1.
c Gl. in d. cap. quidam Host. in sum. eod. tit. § si.col.pe. vers. sed quid si reuocatus. Abb. in d.c. quidã, d.l.12.par.
d c.1. de conu. coniug. cap qui vxorẽ, 33. q.5.
e c. ex parte el 2 de conuer. cõiug. Host. ubi supra vers. sed quid si quis.
f Lop. in d. l. 12.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum compellenda sit facere professionem intra duos menses sponsa, quæ ante consummationem matrimonij ingressa est religionem.

RESpondeo dicendo, quod si sponsa duodecim annis ætatis post matrimonium ratum intret sponso inuito religionem, ait Menochius, *g* quod sit compellanda etiam nunc post Concilium Tridentinum, vt intra duos menses profiteatur, & ita suo patrocinio defenderunt post Concilium Tridentinum quidã Salmanticensis Academiæ Primarij Doctores Magistri mei Doctor Vera, Maya, & Solis, & probabile sentit, nõ audens ab hoc recedere Nauarrus *h* Marcus Antonius Cuccus, & alij. Et confirmatur, nam Concilium Tridentinum, *i* in casu particulari admittit professionem post sex menses limitans generalem legem eiusdem Concilij diffinientis, *K* neminem admitti ad professionem nisi anno probationis completo, & sic dicunt in proposito ipsum Concilium Tridentinum esse limitandum per legem *l* specialem antiquiorem, vbi secundũ quosdam Doctores videtur statui, vt ante impletum annum probationis professio fiat ob particularem rationem ne fiat præiudicium tertio, seu sponso, si cogatur diu expectare, vt post annum probationis, aut quadriennij, ita vt sponsa impleat ætatem, sexdecim annorum profiteatur, & confirmatur, nam ratio, & Decretum Concilij Tridentini militat in Nouitijs, qui sponte profitentur, & non in his, qui iure cõpelluntur profiteri, quare correctio iurium nisi exprimatur, cum sit res odiosa, non est admittenda, cum iniuria tertij, & præiudicio sponsi. Ita dicunt prædicti patres, Contrarium nihilominus est dicendum, nam ex plano sensu Decreti negatiui Concilij Tridẽtini, *m* & ex generali prohibitione constat non valere professionem supradictæ puellæ ante impletum annum Nouitiatus, ætatemque annorum sexdecim, & ita in quadam lite fuit pronũciatum à Iudice Ecclesiastico, & in Cancellaria Regia comprobatum consultis super hoc plurimis Theologis, & Iurisperitis, prout refert Henriquez *n* hanc tenens opinionem, quam etiam tenent Palacios.

g Men. de arb. l.4. cent. 2. casu.338.
h Nau. l.4. cõsi. vitul. de sponsa. consi. 40. Cuc. in Mai. insti. l 2.c.1.p.52.
i Tri. ses. 25. reg.c.21,
K d. ses. 25. c. 15.
l c. ex publico de conuer. coniug.
m Tri. d.s.25
n Henr. 2.to. l.12. de imped. matr. c.5.n 8. lit. F. Palac. in 4. d.27.q.2.p. 582. ad fi.

Neque per hoc fit iniuria sponso, qui tanto tempore cœlebs cogitur expectare, quia ipsa vtitur fauore iuris indulto non solum in bonum Nouitiorum, sed ipsius etiam Religionis, vt maturè integro nouitiatus anno, & continuo probetur constantia puellæ. Neque obstat Decretalis *o* pro cõtraria parte allegata, nam eius sensus est non compelli fœminam intra duos primos menses sponsalium ad consummãdum matrimonium, quia potest tunc deliberare, an sibi expediat transire potius ad religionem, & quia quod quis non optat dilatatum, neque diligit, id facile cõtemnit, si tamen de vno monasterio, aut religione intra tempus Nouitiatus trãseat in aliud, atque aliud compelli debet ob suspicionem fraudis, vt intra annum, aut profiteatur in vno, aut redeat ad sponsum, & matrimonium consummet prout tenet Paludanus *p* vnde concludendo dico, quod vbi lex prohibitiua Concilij Tridentini non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt generaliter probat Duennas *q* & sic quamuis dicta Decretalis indulgeret fieri professionem intra duos menses Nouitiatus, derogatur tamen per Decretum negatiuum Concilij Tridentini, lex enim Concilij, cum sit generalis prohibitiua, censetur includere clausulam derogatoriã; vt probat Duennas, *r* & de facto includit, nam in eadem sessione *s* derogantur omnia priuilegia & Decreta Canonica obstantia diffinitis in dicta sessione.

o d.c. ex publico.
p Palu. in 4. d.27.q.3.a.2.
q Duen. reg. 103.
r Duen. regul. 144. amplia.4
s d. sess. 25. c 22.

ARTICVLVS V.

Vtrum delinquentes parentes in egestate constitutos sint ad religionem admittendi.

RESpondeo dicendo, quod vt fundamentaliter in resolutione, huius difficultatis pcedamus oportet videre qua obligatione filij suos parentes alere teneantur. Et Bartolus *t* tenet ad id obligatione Iuris naturalis minimè astringi, parẽtes tamen filios iure naturali suppeditare alimenta compelli: ex quo infert maiore obligatione quantum ad hoc teneri parentes erga filios, quam filij erga suos parentes. Hæc doctrina ita displicuit doctissimo Castro *u* vt esse grauem errorem ausus sit affirmare at Bartolum defendit Sarmiento, *x* nam licet filius iure naturali teneatur parẽtes suos alere, hoc tamen procedit loquendo de iure naturali secundario, quod alio nomine, ius Gentium appellatur, quod natura humana docet omnes homines mediante discursu naturali, non tamen loquendo de iure naturali primario, qđ natura oĩa animalia docuit, vt creare filios, & ipsos educare, & alimẽta prẽstare, hoc enim omnibus animalibus, etiam irrationalibus est commune, illud autem

t Bart. in l. si. huis à libertis, § parens, ff. de libe. agnos.
u Cast. de iust. hare puni. l.2. cap 26.
x Sar. de red. Eccl 3.p.c 4. num.7.

autem naturę hominum peculiare, sicut naturæ hominum est peculiare cultus diuinus, & obedientia Superioris, vt ex quibusdam legibus *a* colligitur.

a l. 1. in fi. cū l. seq. & l. omnes populos. ff. de iust. & iur. l. 2. ti. 2. p. 1.

Ex quibus poterit negari uno omnes Theologi id expressè fatentur, vt ex D. Thoma *b* colligitur sat s, quod minori obligatione tenentur filij alere parentes, quam èconttra parentes filios, obligatio enim parentum communis est omnibus animalibus, obligatio autem filiorum communis est tantum hominibus qui ducti ducuntur rationis, & sic ait D. Thomas *c* quod obligatio patris est per se, obligatio autem filiorum est per accidens, quod satis innuit Apostolus *d* dicens. Neque debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs, & in ordine successionum hoc maximè manifestatur, si enim filij moriuntur, parentibus in successione præferuntur, cum pater sit principium filiorum, quos vt principiū conseruare tenetur. Hoc fundamento præiacto ad resoluendum id quod proponitur in titulo quæstionis notandum est D. Thomam *e* hanc proponere quæstionem, & duas, circa eam opiniones referre. Prima est, quod benè potest filius religionem introire relinquendo parentes maxima egestate oppressos, Deus enim Optimus Maximus, qui pluit super iustos, & peccatores eos sustentabit, ac contrariam opinionem tenet D. Thomas *f* quem post alios sequuntur Angelus, & Syluester, scilicet quod ille, qui in sæculo habet parentes, qui sine eo non possunt sustentari, peccat contra quartum præceptum Decalogi religionem intrando, quæ doctrina confirmatur ex dictis à Christo Domino apud Matthæū, *g* vnde resoluendo dico primò, quod si parentes, non habent necessitatem maximam, potest filius ipse ingredi religionem, etiam ipsis parentibus contradicētibus, vt optimè probat D. Thomas.

b Tho. 2. 2. q. 26. art. 9
c Tho. 2. 2. q. 189. art. 6.
d 1. ad Co. 12
e Tho. 2. 2. q. 101. ar. 4. ad 1.
f Th. vbi su. et q. 189. art. 6. An. v. relig. n. 11 Syl. v. relig. 2. q. 7.
g Mat. 15. 6.

Secundò dico, quod si parentes habent maximam filij necessitatem, non potest filius intrare religionē, relinquendo ipsos in ea necessitate sine aliquo remedio, quod ex quodam Canone *h* probatur dicente. Si qui filij parentes maximè fideles deseruerint, occasione Dei cultus hoc iustum iudicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipsum in eis veneretur, quod fideles sunt, anathemata sint.

h l. si qui filij d. 30.

Tertiò dico, quod si filius existente magna parentum necessitate votum religionis emiserit, tale votum tali necessitate existente minimè obligabit, cum tale votum sit factum in præiudicium ipsorum parentum, & sic contra bonos mores, imo si post factū votum necessitas, & paupertas magna suorum parentum superuenerit, cessat obligatio adimplendi tale votum, cum obligatio filij ad patrem sit prima, & ipsi suo voto minimè possit præiudicare, & quia tale votum fit cum tali conditione implicita, & virtuali, scilicet nisi res venerit ad casum, à quo incipere non possit, vt autem necessitas parentum liberet filium à voto religionis, non est necessarium, vt sit extrema, neque sufficit, vt sit qualis qualis, sed debet esse vrgens, velut si ingresso religionem eius parentes ad eum statum necessario peruenire deberēt, in quo ipsis, aut seruire, aut mendicare sit necessarium.

Quartò dico, quod si de facto filius ingrediatur religionem & in ea profiteatur relictis parentibus in maxima, & extrema necessitate, licet peccet mortaliter proficiendo, professio tamen est valida, cum nullum sit ius, ipsam professionem impediens. Ita tenet Nauarrus. *i*

i Na. li. 3. cōs. n. de Re. cōs. 11

Neque obstat constitutio Sixti V. irritans professionem illorum, qui obnoxij debitis, super vires facultatum suarum professi sunt. Nam dicta constitutio non loquitur de grauatis hoc debito naturali erga parentes, sed de grauatis debito ciuili propter retentionem æris alieni supra vires facultatum suarum, vt clarè patet ex litera dictæ Constitutionis, & euidentius ex proœmio ibi, *Cæterū quoniam se vitia ingerunt, & se esse virtutes mentiuntur, ac multi decocto res post lapidatam rem familiarem. contractam ingentē vim æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam eorū fidei creditam, &c.* Ecce vides quomodo Summus Pontifex loquitur de ijs, qui grauati sunt debitis Ciuilibus, filij igitur licet parentibus obligati sint subuenire, cum ipsi sese de facto per votum solenne religionis astrixerint, hæc secūda obligatio primæ debet præferri, cum in hac secunda cum obligatione simul traditio interuenerit, argumento eorum, quæ in iure *K* notantur, ex quo sumat Baldus dicens quod ille est potior in dominio, cuius res prius traditur licet alius in titulo præuenerit, vtrum autem filius propter necessitatem parentum possit à monasterio egredi, latè in superioribus *l* dictum est.

K l. quoties C. rei vend. & ibi Bald.
l Sup. 2. 12. q.

QVAESTIO XIV.

De libertate Nouitiorum ad ingrediendum religionem, & de eorum educatione in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum Nouitij sint de spiritu probandi.*
2 *Vtrum sit laudabile inducere iuuenes ad vouendum religionis ingressum.*
3 *Vtrum cogens adolescentes ad ingrediendum religionem incidat in aliquam censuram.*
4 *Ad quid teneantur extrahentes aliquem à religione.*
5 *In quibus monasterijs & domibus sunt Nouitij educandi.*
6 *Quo habitu nouitij sunt induendi.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum nouitij admittendi sint de spiritu probandi.

RΕspondeo dicendo, Caietanum *m* affirmare nouitios esse examinandos antequam ad habitum regularem admittantur, & in Concilio Coloniensi *n* sub Hermano V. Archiepiscopo dicitur quod qui ingreditur monasterium alio affectu quam simplici amore ductus, non Dei filius, & Monachus, sed planè mercenarius est, & Laurentius *o* Iustinianus nos sapienter erudit, qua methodo noui, & veteris testamenti admonitionibus doceantur, qui sæculo renunciare volunt vt prudenter præmeditentur status loci, personarumque conditiones, cū quibus Deo commilitaturi sunt, ne à Dęmonijs circunueniantur, qui varijs, innumerisque artibus Christi seruos tentant, & oppugnant, qui enim hac præmeditatione præterita religionem sunt aggressi, grauiter, ignominioseq; ceciderunt, quotidianis enim eru dimur exēplis, vt quoties ardui quidpiam aggressuri sumus, diligenti prius examinatione perscrutemur, quid sit opportunum ad id perficiendum, siquidem apud Exodum *p* diuinum oraculum legimus Dominum per Moysen Hebræis præcepisse, vt non solum ipsi cum vxoribus, & liberis ab Aegypto discederēt, sed etiam secum deferrent oues, boues, & quidquid diuino cultui, aut proprio vsui necessarium esset. Dominus

m cap. 2. 2. q. 186. a. 10. ad 9
n Cōc. Colon. tit. de vita & con. Mo. cap. 4.
o Lau. lib. de disci. & per Mo. conu. c. 3.
p Exo. 11.

a Luc. cap. minus quoque in Euãgelio *a* iussit vt si quis turrim ædificare decreuerit, prius apud se ædificiorũ sumptus recogitet ne fortè deficientibus pecunijs imperfectum relinquatur opus, fiatque ipse cunctis prætereuntibus ridiculum, eodem etiam Consilio ducuntur mercatores, qui maria transferantes ad nundinas proficiscuntur, sic nimirum matura consideratione cuncta præuideant, qui religionem arripiũt animi sui constantiam, fiduciam, corporis valetudinem, status congruentiam personarum qualitatem internam vocationem, & operis scopum exactè discutientes, ne his neglectis cum rubore ab incepto proposito aliquando resiliant, receptuique canant, non enim in hoc instituto bellum arripitur cum hominibus tantum, qui interdum prece placantur, vel pretio adiguntur, aut certè fuga declinatur, sed aduersus principatus, & potestates, Rectoresq; tenebrarum, qui quidem sunt malitia pleni, nocendi animositate accensi, pugnandi assiduitate, & tentandi calliditate pollentes, insidiantur denique operibus nostris, vt eorum mercedem diripiant, quamuis verò tam in ipso vocationis initio, quam in progressu, & fine, virtus pernecessaria sit, ob id tamen seruus Dei religionẽ affectans perterrendus non est, Deus enim suis athletis præsto est, suamque opem confert, mulieres enim illæ sanctæ dixerunt, quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti, qua consideratione non sunt perterritæ ad monumentum ire, ad quod accedentes inuenerunt ab Angelis Dei lapidem reuolutum, vt Lucas *b* refert: vide circa hoc, quid dicat Basilius *c* magnus.

b Luc. c. c Basil. interrog. 10.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit laudabile inducere iuuenes ad vouendum religionis ingressum.

d Caiet. 2. 2. q. 186. ar. 2.

REspondeo dicendo, ex Domino Caietano, *d* asserente, quod quamuis sit laudabile inducere quemquam ad religionem informatam, non laudo tamen inducentem ad vouendum religionis ingressum quia quod inductione alterius fit votum, nõ omnino sponte fit, & sic non adeo liberè fieri videtur, testatur autem magistra rerum experientia, quod minus latè tota vita agitur, cum recolit se quis non sponte non ex proprio affectu, sed aliena inductione maritum talem accepisse, quanto magis vitam in carne præter carnem agere in paupertate; oportet etiam vt ante ingressum ad hoc eueniat vt non coactè aut illectus, sed spontaneus, non respectu inducentis, sed ob Christi imitationem, & fugam sæculi intendat religionem ingredi, agitur enim de dispositione vitæ totius suæ, quam nisi sponte quis arripiat, periculum est, aut quod retrocedat, aut in malam vitam religiosus etiam decliner, quod ex dictis in sequenti articulo patebit.

ARTICVLVS III.

Vtrum cogens adolescentes ad ingrediendam religionem incidit in aliquam censuram.

RE spondeo dicendo, quod licet qui cogit fœminam ingredi religionem, etiam si sit pater, aut Magistratus, incidat in excommunicationem, vt determinat Conciliũ Tridentinum, *e* & tradit Nauarrus, nõ tamen qui cogit virum, quia lex ad frequentiora respicit iuxta quandam legem, *f* & vir non facilè cogitur; quod intelligitur quando sine causa impedit fœminam à voto, aut religionis ingressu vt Concilium *g* Tridentinum ius antiquum innouans determinat, secus si ex causa pater indigens impediat aut quia defectu dotis, & salutis, aut qualitatis, videtur minus idonea, vt tenent Diuus Thomas, *h* Maiolus, & Nauarrus, peccant tamen cogentes adolescentes intrare religionem, cum maxima deliberatione sit hic status assumẽdus adeo quod pro foro exteriori quidam requirunt triduum deliberationis, vt votum validum censeatur, nec ligare si incontinenti, idest intra triduum deliberationis, vt votum validum censeatur, nec ligare si incontinenti, idest, intra triduum ipse corrigat suum votum, vt constat ex latè traditis à Panormitano *i* Duennas, & Tiraquello, & ad professionẽ implicitam cum gestatione habitus professorum, quidam vltra annum requirunt triduum, vt maior sit deliberatio; at reuera pro foro conscientiæ id triduum non requiritur, vt tradit Nauarrus. *K* Vndè quia aliqui sæpe sæpius per suasionibus inducti ad religionẽ trahũtur magis coactè quã voluntariè sacrificantes, quomodo aliquis adolescens nobilis, & diues ingreditur religionẽ, & est suscipio de morali quadam violẽtia per importunas preces, aut de fraude sub specie pietatis datur prouisio in Senatu Reg , vt Nouitius in domo alicuius tutus aut in ipso templo constituatur per triduũ, & exploretur eius voluntas, an liberè, & scienter velit in Monasterio perseuerare. Vnde *Eugenius Quartus prohibuit, ne aliqui cuiuspiam status, gradus, vel conditionis existant, personas quæ de iure communi religionem ingredi non prohibentur ex sæculo fugientes, & ad conuersationem congregationis S. Benedicti venire cupientes verberibus, aut violentijs quibuscunque impedire, vel prohibere aut à monasterijs, & locis dictæ congregationis iniuriam aliquam ingredi volentibus, aut recipientibus irrogando seu eos molestando, huiusmodi personas euellere, aut extrahere audeant, vel præsumant, contrarium vero facientes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, dumtamen cum hoc præsens statutum, fuerit eis ad notitiam deductum non destiterint à prædictis, à qua non possint, præterquam in mortis articulo nisi per Sedem Apostolicam beneficium absolutionis obtinere*. Ita refertur in compendio *l* Mendicantium. Quoad fœminas vero ex Decreto Concilij Tridentini *m* hi qui cogunt mulieres ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum, vel ad professionem emittendam quique Sanctam Virginem, & aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquomodo sine iusta causa impedierint, Anathematizati sint. Verum est tamen quod licet cogant & consulant effectu non sequuto non remanent excommunicati vt defendit Nauarrus. *n*

e Sess. 25. de reg. c. 18. Na. c. 14. n 17.

f L. nam ff. de legibus.

g Conc. vbi sup. c puella, 20 q. 2 c si. 32. q. 2.

h Tho. 2. 2. q. 101. ar. 4. & q. 189. a. 6. ad 3.

i Pan in c. literarũ de voto idem in ca. ad nostram. nu. 4. de regu Duen. reg 89. ampli. 2 Tiraq. de pa. can. c. nu 14.

k Nauarr. sta tuimus, nu 72 & 75. ad fine.

l Ti Nouitius § 28. tradit Paraselus in suo libel primi. fol. 47. pag. 2.

m Sess. 25. de reg. c. 18.

n Nau. lib. 5. consil. tit. de sen. excom. cons. 55.

ARTICVLVS IIII.

Ad quid teneantur extrahentes aliquem à religione.

RE spondeo dicẽdo, quod secundum aliquos, qui reuocat professum à religione, tenetur illum reducere, & si non potest, tenetur alium æquè idoneum procurare, & si non potest, tenetur ipsemet intrare, si est persona idonea, & habilis, & si non, puta quia vxoratus, aut senex, aut infirmus, tenetur pro posse alio modo satisfacere Religioni, & illi, quem reuocabit, puta orando pro eo, vt intret: at Soto *o* de hac quæstione agens dicit primo, quod si quis

o Soto li. 4 de iusti. q. 6. ar. 3.

siquis alium vi, vel metu, vel fraude, retraxerit, seu extraxerit à vita Monastica vtpotè dicendo non esse bonam illi, quia contra iustitiam fecit, inuoluntariũ hominem peruertendo, tenetur detecta fraude veritatem docere, & vim amouere, vt liberè possit redire, teneturque forsan propter iniuriam illatam procurare, vt iterum in Conuentu recipiatur, si tamen nõ redit, nullum superest restituendi ligamen, neque Cõuẽtui tenetur satisfacere, etiam si iniquissimo animo professos persuaserit exire, neque argumẽtum, quod à serui similitudine deducitur prorsus in contrarium cogit, etenim quidquid de seruo fit, de quo idem iudicium erit in conscientia, quod secundũ leges ciuiles fuerit, non tamen eadem apparet ratio de monacho, mancipium enim Dominus in suam propriam vtilitatem, velut equum suum possidet, de monacho autem non sic est sentiẽdum, nam qui se diuino obsequio mancipatunt, & sunt astricti religionis voto, non tamen possidentur, vt serui ob Prælatorum temporale commodum, sed ob suum ipsorum spirituale, quare seruitus monachorum libertate plena est, qua licet monachus abutatur, habitum relinquens tantũ obligatur legi obedientiæ redire, vt dignus efficiatur Regno cœlorum, & ideo si sua sponte exierit nulla inde nascitur ciuilis obligatio ad restitutionẽ, adeo quod etiam si aliquis Conuentum aliquem, aut religionem persona aliqua expoliauit, quæ Religioni erat frugi, non audet Soto affirmare ad aliquam teneri restitutionem, de consilio tamen peregregiè faciet, sicut fecit Raymundus celeberrimus Generalis Ordinis Prædicatorum, qui per suum ingressum dãnum compensauit, quod Religioni dedit adueriẽdo alium ab eius instituto. Neque enim ait Soto, qui iuuenem vel impedierit, vel abduxerit, vel vi à Monasterio expulerit, etiam illum, qui fuerat professus, tenetur de iustitia alium ipsius loco subrogare, neque ipse intrare, consilium enim religionis, nemo nisi cũ omni libertate sequi tenetur, est enim religio, qua homo se abdicat propriè in libertatem, nullo ergo, aut metu, aut commissione delicti potest quis in religionem obtrudi, etiam siquis monachus plurimos retraheret, & peruerteret, si enim contrariũ daremus, sequeretur, quod qui professum monasterio demit profiteri cogatur, quod esset contra Sacros Canones, patet, cum ipsi annum probationis concedant, quo quis experiatur, vtrum tale institutum sit accommodatũ, & liberè permaneat, aut recedat. Ex quo patet, ad quid teneatur qui aliquem à religione intranda auocauit, & ad quid etiam teneatur extrahens Nouitium ante professionẽ à religione. Et per hoc respondetur proposito in titulo articuli, cum quibus cõcordat doctissimus Nauarrus. a

a Nau. c.14. nu.32. in ma.

ARTICVLVS V.

In quibus monasterijs, & domibus sint Nouitij educandi.

b Ca. 2.2. q. 189. art. 9.

RESpondeo dicendo, secundum Caietanum b quod in illis locis expedit pueros nutriendos in religione dari, in quibus optandum est, vt similes fiãt illis quorum consortio committuntur, idcirco statuendum esset, vt nullus puer, nullaque puella possit religioni tradi, nisi vbi verè viuitur regulariter: sic enim aut extinguerentur regulariter viuentes relaxatè, aut reformarentur vexatione dante intellectũ. Duo enim incommoda ex nutritione, & educatione nouitiorum, in monasterijs relaxatis oriũtur. Primũ quidem quod qui in prauis moribus consenuerunt iuniores sua vitiorũ scabie corrumpent. Alterum est quod iuuenes postquam prauas corruptasque consuetudines semel imbiberint aduersus regularem, reformatamque obseruantiam acerrimos se præstabũt propugnatores, peruersi enim difficilè corriguntur. Vnde ait Caiet. c Nemini licet absque peccati mortalis nota aliquem inducere ad religionem in monasterijs vel conuentibus vitæ Communis: inducitur enim ad vitam reprehensibilem eo quod vita illa cõuentualium à regulari exorbitet. Quod quidem eo fit manifestius quod continuus bonorum prælatorũ conatus ad illorum reformationem contendit. Vnde vituperabile est nõ solum inducere, sed etiam ingredi & recipere ad vitam irregularem personas vtriusque sexus quamuis ecclesia tolleret hoc permissiuè, nam ecclesia non approbat huiusmodi regularem vitam, sed ad euitanda maiora mala permittit eam atque tolerat sicut & alia turpia mala. Quam rem ipsemet D. Thomas, d perspicuè explicuit dicens laudabile esse & admodum meritorium ad aliam religionem aliquos inducere, in qua viuitur ita exẽplariter vt habeat inductus occasionem proficiendi, nã si tepidè maiores viuunt, & inter minores multa est relaxatio non parum imminet inducto periculum scandali, cum ingressus inuenit intus tantam remissionem & imperfectionem & retrocedit, fiuntq; nouissima illius hominis peiora prioribus, vt apud Lucam e dominus. Quod quidem verum putat Nauarrus f quando ipsa religio esset relaxata quoad essentialia vota, non autem quoad alias accidentarias obseruationes, quæ sunt iam sublatæ, vel mitigatæ apostolicis priuilegijs veris, vel tempore immemorabili præscriptis vel ex licẽtia tacita vel expressa propria prælati ad hoc facultatem habentis, vel ex consuetudine quæ licet non sit immemoriales, est tamẽ adeo rationabilis, & tot annorum adeoque vetus & antiqua quæ ad ita emolliendas prædictas obseruationes sufficeret. His sic prælibatis dico quod in his religionibus debent nouitij admitti in magis eiusdẽ ordinis reformatis monasterijs, & in quibus magis exemplariter viuitur ut ipsi nouitij semel imbuti reformatione & uita regulari odorem seruẽt tota die, nam ait Hugo g multi ex modernis nouitijs si quid imperfectionis inueniunt id assumunt, idque alios cum propriorum defectuum adiectione mittunt, sic ordo indeclinantium declinatione remissione declinat nisi bonis sanctorum fratrum & maximè præsidentium exemplis doctrinis & correctionibus sustentetur. Hæc Hugo. Et Bernardus h in epistola quadam ait hos nouitios religionem ingredientes stultos fieri ut sint sapientes, quia nouitium prudentem incipientem sapientem in cella diu posse consistere in congregatione durare impossibile est. Debet secundum eum sua obedientia esse indiscretus. Id est quod non discernat quid uel quare præcipiatur, sed in hoc tantum niti ut fideliter & humiliter fiat quod à maiori præcipitur, qui autem sic se habere debent ablactari à lacte auulsi ab vberibus mundi esse debẽt & nutriri inter sanctos, & exemplares religiosos ut, ipsos doceat dominus scientiam, & intelligere faciat auditum. Hæc Bernardus.

c Caie. ubi su. a.9. ad 3 arg.

d Th. ibid. ar. 9.

e Luc. 11.

f Na. in man. c.12. nu.50.

g Hug. super reg. frat. Min. c.6 iuxta fin.

h Bernard in epis. ad fratres de Mōte ca. 7.

ARTICVLVS VI.

Quo habitu Nouitij sint induendi.

RESpondeo dicendo, quod pro nostra religione ordinis Minorum, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo Pontificatus Pauli Secundi anno septimo fuit celebratum Capitulũ Generale in Conuentu Palencuelæ in prouincia Castellæ in quo sic fuit ordinatum.

Vlterius

Vlterius cum secundum declarationem D Clemen. V. omnia spectantia ad formam habitus tā nouitiorū quam professorū aequipolleant praecepto, statuit & vult reuerēdus Pater vicarius Generalis, cū Capitulo vniuerso vt de caetero in omnibus prouincijs habitus nouitiorū pariter sit distinctus ab habitu professorum ita v. dissutura Caputij nō sufficiat sed vel oportet . . . toaronē iuxta regulam, vel aliam peciam panni ante pectus nisi quoad aliquas personas notabiles recipientibus aliud secundum Deum aliquā do videatur.

Ita refertur in monumentis *a* ordinum in aliis autem religionibus iuxta earum constitutiones & laudabiles consuetudines sunt nouitij induendi.

a Tract. fol. 391. pag. 2.

Circa illa verba nostrae constitutionis ibi ita quod dissutura Caputij non sufficiat est aduertendū, quod haec verba à patribus illis antiquis fuerunt posita quia dissutura Capucij non est habitus nouitiorum contra aliquos ignorantes asserentes esse habitum nouitiorum: inde inferentes, quod fratres Minores professi portantes habitum cum dissutura Capucij peccant mortaliter cum portent habitum non professorum sed nouitiorū qui euidenter falluntur, cum totum Capitulum Generale in exordio obseruantiae quo tempore maximè obseruantiae eiusdem rigor vigebat iudicauerit hunc esse habitum professorum.

Secundò sunt notanda illa verba ibi, nisi quoad aliquas personas notabiles, quod personae notabiles presbyteri communiter reputātur extendere autem hoc ad notabiles nisi sint filij aliquorum illustrium titulum habentium existimo non conuenire cum vnusquisque notabilis reputetur, & si vni daretur omnes nobilitatem allegarent. Vtrum autem annus probationis possit computari sine eo quod nouitius habitu regulari probationis incedat in sequēti quaestione disputabitur.

QVAESTIO XV.

De nouitiis quoad annum probationis in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur duodecim.

1 *Vtrum requiratur in omnibus religionib. integer annus probationis.*
2 *Quare ius statuit vt esset integer annus probationis.*
3 *Vtrum valeat professio nouitij non habentis decimum sextum annum completum cuius malitia supplet aetatem.*
4 *Vtrum dies termini anni probationis debeat computari in termino, ita vt in ipso die termini possit fieri professio.*
5 *Vtrum in anno bissexto duo dies debeant computari in vno ad effectum implendi annum probationis.*
6 *Vtrum nouitij in aliquo casu possint facere professionem non finito anno probationis.*
7 *Vtrum possit nouitius renunciare anno probationis.*
8 *An annus probationis debeat esse continuus.*
9 *Vtrum sit de substantia anni probationis quod nouitius deferat habitum regularem.*
10 *Vtrum sufficiat quod habitus regularis deferatur à nouitio partim in monasterio partim extra monasterium.*
11 *Vtrum regularis transiens in aliam religionem teneatur habere annum probationis continuum.*
12 *Vtrum praelati incidant in aliquam censuram recipientes nouitium ad probationem ante annum probationis elapsum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum requiratur in omnibus religionibus annus integer probationis.

Espondeo dicendo, quod secundum *b* iura antiqua masculus completo non autem incepto anno quarto decimo, mulier completo anno duodecimo ad professionē admittebātur. *c* Et secūdū iura antiqua *d* regulariter professio nō poterat dari nisi cōpleto anno integro probationis, attamē quia tēpus dabatur in fauorem nouitij vt experiretur regulae austeritatē & mores monasterij vt dicitur in iure *e* ideo conueniente praelato cum suo conuētu quoad nos mendicantes & interueniente voluntate nouitij poterat secundum idem ius *f* antiquum ante annum profiteri & tenebat professio, licet malè procederēt praelati hoc sine causa rationabili facientes: imo decreuit Bonifacius VIII. pro non mēdicantibus, quod professio expressa vel tacita licitè poterat fieri intra annum, sed expressè emissa etiā saeculari habitu non mutato illi religioni praecisè se obligat profitens quam professus est, tacitè vero facta intra annum probationis per susceptionem habitus qui profitentibus datur non illi specialiter cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligabat prout aliqui tenebant. At cum professio sicut votum solemne subiiciatur ordinationi Ecclesiae ratione solemnitatis prout ait D. Thomas, *g* ideo in Concilio *h* Tridentino nouissimè est ordinatum, vt in vnaquaque religione tam virorum quam mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minori tempore quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit ad probationem admittatur, professio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicuius regulae, aut religionis vel ordinis obseruationem, aut ad alios quoscunque effectus. Haec Concilium.

b c. 1. de reg. l. 6. gl. 20. q. 1. in c. 1. Cle. tes de reg.
c c. non solum & c. constitutionē de reg. li. 6.
d Ca ad apostolicā de re.
e c. ad apostolicam.
f d. c. constitutionem.
g D. Tho. 2. 2 q. vlt.
h Sess. 25. de reg. c. 15.

ARTICVLVS II.

Quare ius statuit vt integer annus probationis & non sex menses, aut quatuordecim assignarentur.

Respondeo dicendo, quod similibus quaestionibus interrogari solitis possumus respondere cum doctrina cuiusdā *i* glossae & omniū doctorum quos refert & sequitur Tiraquellus, quod nō omniū possumus dare rationem, & sic in proposito non obligamur dare rationem, quare hoc tempus fuerit assignatum, & non aliud maius aut minus, sicut non potest dari ratio quare magis praescriptioni fuit determinatum spatium decem annorum, quā duodecim. At licet ad id non astringamur, in nostro tamē casu ratio est in promptu. Terminus enim anni est conuenientior & opportunior negotiis humanis quā alius, hic enim terminus comprehendit omnes menses & omnem temporis diuersitatē in quo potest nouitius frigus & calorē aestatem & hyemē & omnes tēporis mutatione experiri: cū in hoc tēporis spatio omnes eueniant, qua ratione ius saepè saepius pro differentibus negotiis peragendis annum constituit integrum iuxta ea quae late cōgerit Tiraquellus *k* Et sanctissimi patres prout refert Innocentius *l* vnius anni spatium pro probatione nouitiorū statuerunt, tum in fauorem nouitiorum vt scilicet probent & experiantur utrum possint difficultates & asperitates religionis portare, tum in fauorem religionis vt per conuer-

i Gl. & DD. in l. non omnium, ff. de legib. c. 1 § pueritiam. ff. de postu. Tiraq. de praescr. 1. gl. 4. in prin.
k Tiraq. de retract. l. nā. §. 1 gl. 3. nu. 6. & 7.
l c. ad apostolo. de reg.

sationem

solationem annuam nouitiorũ eorum mores,& incli nationes fratres cognoscant, & videant an ad religionem sint idonei.

Et aduertẽdum, quod *a* Concilium Tridentinum ordinat vt non detur professio, nisi prædicto anno probationis completo. Nec obstat, quod nouitius habitum susceperit ante decimum sextum completum, ante quem vetat Concilium professionem fieri nam respondetur, quod Concilium non vetat habitum suscipi ante illos completos annos, nec disponit annum probationis impleri non posse ante dictum spatium, & ita hodie annus probationis incipere potest imo & perfici ante decimum sextum annum completum & virtute illius probationis fieri professio expleto sexto decimo anno. Ita Nauar. *b*

Aduertendum etiam, quod licentia, vt aliquis simul sumat habitum, & professionem emittat, vt in Abbatem eligi possit non conceditur ante enim quam quis sit discipulus non potest esse magister, vt dicit quædam decretalis. *c* & pro hoc est decisio Putei, & trad. *t* Quintilianus Mandosius.

a Conc. Tri. se. 25. de re. c. 15.
b Na. li. 3. cõ si. tit. de reg. consi. 30.
c l. essi. in fin. de elect. decis. pueri. 262. Mando de sin gu gradu fol. 102. col. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat professio nouitij non habentis decimum sextum annum completum cuius malitia supplet ætatem.

RESpondeo dicendo, quod professio expressa, vel tacita ante hanc ætatem est nulla, & inualida, vt ex Conc. *d* Triden. colligitur, cuius decretum non solum in expressa, sed etiam in tacita professione locum habet. Quod non distinguit an ante illam ætatem qui sit doli capax, vel non, licet alias doli capax obligetur, vt dicitur in iure, *e* vt ita etiam obligetur Deo iuxta notata per quandam glossam, *f* nam contrarium in nostro casu est dicendum, vt per Hostiens. *g* & Geminianum dicentes, quod malitia non supplet ætatem vbi à iure certus numerus, & determinatus annorum requiritur licet alias regulare sit malitiã supplere ætatem, vt colligitur ex iure, *h* & tradit Mandosius.

ARTICVLVS IV.

Vtrum dies termini anni probationis debeat computari in termino ita, vt in ipso die termini possit fieri professio.

RESpondeo dicendo, quod Quintilianus Mandosius, *i* disputat aliam similẽ quæstionem, quærit enim an dies quã sit resignatio beneficij vel præstatur cõsensus, infirmi iuxta tenorem regulæ Cancellariæ debeant computari in termino viginti dierum, vt videlicet currat de momento in momentum, an vero eo non computato incipiat terminus viginti dierum à sequenti die numerari. Quam quæstionem ait in Rota fuisse propositam, & non decisam, & refert duas cõtrarias opiniones, Attamen concludit, quod quando resultant ordinum, & pœna computando diem termini in termino tunc non fiat talis computatio, at vero quando non cõputando ipsam in termino odium seu pœna non resultaret tunc dies ille cõputabitur, & fiet cõputatio de momẽto in momentũ hanc distinctionem ponit Archidiaconus quẽ refert Geminianus, *K* & post alios multos esse sequendam concludunt Tiraquellus & Mandosius affirmantes esse verissimam, & æquitatẽ summã cõtinere quam Domini de Rota sequi semper cõsueuerũt. Et quãdo occurrit casus dies termini an, & quando computetur in termino videre poteris apud Aegidiũ Bossiũ, *l* Cassaneum, & Florerium.

d Con. Tri. se. 25. de re. c. 15
e c. pueris de delict. puero.
f Gl. si. in fin. in c. postul. ti. de reg.
g Host. in d. c. postulasti, Gemin. in consi. 4. in causa. n. b l. 2. & 3. C. similes se mai. dixerit. c. de illis 2. & c. fi. de spon. impu. Mand. in reg. Can. q. 2. nu. 13. & 14. t. 1
i Man. in reg. 1 Cã. q. q. 18. K Gemi. in c. statuiũ 1. de preb. l. 6. col. 3. ver. si vero non potest apparere Tiraq. de vtroque retra. §. 1. gl. 1. nu. 66. Man. vbi su. iuxta fin.
l Bos. in pra. crim. tit. quomodo proced. per act. in del. n. 26. ver. & quando simili. datur dila tio mẽsis Ca. in consuet. Burg. Ru. 1. § 8. num. 10. Flo. in pra. 1. p. 2. p. v.

Sed videamus vtrum in casu proposito debeat fieri cõputatio de momento in momentũ, an contra Pro quo videndum est an ex tali cõputatione fauor, aut odium oriatur, & quod oriatur odium videtur: nam sequitur ipsum nouitium obligari religioni per professionem obligatio autem ordinum præsefert. Et sic dicitur in quadã lege, *m* quod obligans se die Kalen. de soluendis &c. ista dies obligationis in qua Kalendę incidũt non cõputantur. Pro cõtraria vero parte facit, quod in nostro casu agitur de fauore, quod probatur: nam licet obligatio absolutè significet odiũ: at obligari religioni nõ videtur nisi fauor propter maximas immunitates, & priuilegia quibus ipse nouitius eo ipso quod professus est particeps & posset accidere, quod si non fieret, cõputatio de momento in momentũ ipse nouitius in die illo termini posset mori ante professionem, & priuaretur suffragiis debitis professis, & monasterium perderet hæreditatem quæ sibi si professus moreretur obueniret. Et pro hoc facit dictũ Panormitani, *n* dicentis quod in fauoribus si contingat bissextus duo dies computantur pro vno, & omnes cõcedunt, quod anno probationis cadente in bissexto duo dies reputantur pro vno prout articulo sequenti dicetur. Et confirmatur nam in multis casibus ius *o* ciuile etiam facit computationem de momento in momentum in fauorabilibus licèt aliquibus odiosa sint, pubetes enim possunt facere testamentum, & satis est, quod compleuerint annos quatuordecim licet nõ excesserint, adeo quod dies vltimus quatuordecim annorum inceptus habetur pro completo licet ex tali factione testamenti aliquibus damnum inferatur, similiter in proposito licet ex professione in vltimo die termini anni probationis aliquibus iniuria irrogetur per hæreditatem Monasterio delatam debet in fauorem profitentis, & monasterij dies termini Computari in termino ita, vt fiat computatio de momento in momentum. Quod maximè comprobatur ex decisione iurisconsulti Vlpiani, *p* qui ait in vsu capionibus non à momento ad momentum, sed totum ad postremum diem computamus, ideoque qui hora diei sexta diei Kalendarũ Ianuarum possidere cæpit hora sexta diei pridie Kalẽdas Ianuarias implet vsucapionem. Ex quo loco sequens conficio argumentum, si in vsucapionibus quæ sunt odiosæ non fit computatio de momento ad momentum, vt tempus præscriptionis finiri dicatur, sed sufficit, quod dies sit cæptus, vt habeatur pro completo, vt ex dictis legibus sumat Paulus de Castro, quomodo ad professionem faciendam, vt annus probationis finiri dicatur non debemus esse contenti, quod fiat computatio de momento in momentum, sed debemus desiderare alium diem expectari, vt professio legitime possit dari. Et hanc opinionem his non adductis tenet Henriquez *q* allegans Palatium.

Nec contra hoc obstat quidam Canon *r* nam respondetur, quod loquitur in casu dissimili in quo pater ipsius puellæ minoris duodecim annorum potest reclamare ad quod ipsi patri datur annus, & dies. Et certè si Concilium vellet, vt vnus dies vltra expectaretur id vtique exprimeret sicut in dicto Canone est expressum loquente de patre volente filium impuberem à monasterio reuocare.

m l. cum qui Kal. v. plane, ff de ver. obl.
n Pa. in c. quarem. de v. sig.
o l. qua ætati ff. qui testa. facere.
p l. in vsucapioni. c. l. seq. ff. de vsufr.
q Henr. 2. 11. l. 13. de excl. c. 40. n. 2. Palat. in 4. d. 38. q. 1. p 823.
r Capuel. 20.

ARTICVLVS V.

Vtrum in anno bissexto duo dies debeant computari pro vno ad effectum implendi annum probationis.

RESpondeo dicendo, quod in anno bissexto secundũ ius *f* duo dies debẽt pro vno reputare & sic quo

f l. cum bisex. ff. de ver. sig.

quoad annum probationis debent etiam computari pro vno. Et ratio est, nam cum hæc materia sit polytica, & ciuilis clarũ est, quod de ea polyticè, & ciuiliter loqui debemus. Ex quo sequitur, quod annus probationis non debet esse annus solaris, & naturalis qui necessariò tercentos, & sexaginta, & quinque dies, & sex horas continet, sed debet esse annus à republica, vt talis declaratus. Pro cuius rei explicatione est notandũ, quod varia fuit apud plerasque gentes olim annorum ratio, vt nobis scriptum reliquerunt, Plinius, a Macrobius, Alexãder ab Alexandro, & alij quos refert diligentissimus Tiraquellus. Annus verò Romanus quo modo vtimur dubio procul constat duodecim mensibus quo vsa est Respublica Romanorum ab Imperio Iulij Cæsaris qui imitatus Aegyptos ad certum dierum numerum solis redegit annum intercalario antiquo mense sublato, vt vnus dies quarto quoque anno intercalaretur, qui & hodie quoque intercalatur propter vniuscuiusque anni quadrantem, qui ad perfectum solis cursum post CCCLXV. dies deerat, auctoribus Macrobio, Plinio, & Plutarquo, Prius enim Romulus ex decem mensibus constituerat annum solarem. Numa verò ex duodecim, sed ratione quadam adeo confusa, vt necesse fuerit eam à Iulio Cæsare immutari, itaque anno solari vsa est semper Romana Ecclesia. Apud Hebreos verò hic annus solaris erat in vsu, diuersa tamen mensium obseruatione: si quidem duodecim lunationes apud eos simul additis vndecim diebus faciunt annum solarem de quo latè per Couarruuias b & Petrum Martinez.

a Pli. li. 7. c. 48. Macro. li. 1. c. 8. Alex. li. 3. dies geni al. c. 24. Tir. lib. 1. de trac. §. v. glo. 1 o.

b Co. li. 4. va. c. 18. Mart. li. 9. hyp. 36.

Secundò est notandum, quod quantum ad negotia, & Cõmercia humana ille annus debet iudicari qui à Republica à certo die vnius mensis vsque ad eundem diem sequẽtis anni siue annus sit bissextus siue non, licet annus solaris semper sit vnus, & hic annus ciuilis, & polyticus sufficit ad hoc, vt sit perfectus annus probationis.

Ex qua resolutione colligitur resolutio ad quandam dubitationem quæ exorta fuit ab anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secundo, cui Gregorij XIII. auctoritate dempti sunt decem dies à quinto enim die Octobris vsque ad decimũ sextum diem eiusdem mensis sunt sublati, propter quod fuit dubitatum vtrum in ordinibus sacris initiandis ille annus deberet, vt integer reputari, vt sacris initiãdis reputaretur habere ætatem à sacris canonibus requisitã an verò illi decem dies deberent superaddi. Ad quod respondetur nullam esse necessitatem expectandi complementum illorum decẽ dierum, licet enim ille annus millesimus quingentesimus octuagesimus secundus non fuerit perfectus solaris, fuit tamen perfectus ciuiliter, & polyticè, & in omnibus commerciis, vt talis receptus, & de his annis loquuntur decreta Canonica certos annos ad negotia aliqua requirentia.

Eadem autẽ distinctio, quæ versatur inter annum solarem, & polyticum versatur etiam inter diem naturalem, & ciuilem, quidam enim est dies ciuilis, quidam verò naturalis, Dies naturalis est ille qui incipit à primo manè vsque ad noctem, hoc enim nomen fuit illi à Domino impositum, vt ex Genes. c patet, & de hoc die loquitur D. Gregorius dicens, vt cum dies adolesceret noctemque sol reduxerit, dies polyticus est dies viginti quatuor horarum quem aliqui ignorantes, diem naturalem appellant, hunc autem diem polyticum instituit Respublica, & ecclesia ad suum regimen. Vnde in distinctis prouincis incipit hic dies à distinctis horis, quidam enim ipsum à media nocte vsque ad aliam mediam noctem enumerant, Alij à meridie, alij à primo mane, alij ab occasu solis, qua vltima computatione vtuntur Athenienses prout refert Accursius, d nos consuetudinẽ antiquã Romanorum sectantes hunc diẽ à media nocte initiamus vsque ad aliam mediam noctem cõplẽdum, & sic e iuris consulti contractum noctu factum non improbant cum die polytico fiat, nec in religionibus professio noctu facta irrita iudicatur.

c Genes. 1.

d Accurs. in l. more Romano, ff. de ferijs e l. neminem, C. de transa.

Ex quibus infertur, quod si prælati præcipiant religiosis, vt intra duos dies naturales aliquid faciant sub pœna excommunicationis ipso facto non incidunt in prædictam pœnam hoc non facientes intra quadraginta horas ab hora intimationis, cum in alijs quatuor horis posset ab eis fieri, prælati enim, & vulgus vocabula confundunt dies polyticos naturales appellando, verum est tamen, quod secundum subiectam materiam appellatione diei aliquando non veniet dies polyticus, sed tantum naturalis, qui incipit a primo mane vsque ad noctem, velut si prælati præcipiant subditis vt intra vnum diem naturalem opus faciant, quod de die, & non de nocte fieri necesse est, vt erit opus extra monasterium peragendum, extra quod noctu non possunt regulares existere, hoc enim præceptum ad diem tantum naturalẽ, & non polyticum est restringendum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum nouitij in aliquo casu possint facere professionem non finito anno probationis.

REspondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam breue Pij V. cuius tenorem refert Parasellus, & in præsentiarum refero.

Pius Quintus ad perpetuam rei memoriam. Summi Sacerdotij cura, meritis licet imparibus nobis ex alto commissa requirit, vt votis illis, per quæ animarum Christi fidelium præsertim Sancti monialium, virtutum Domino sub suaui Religionis iugo, virgineaque perpetuæ castitatis laureola famulantium salui spiritualique consolationi libenter annuamus illasque fauoribus prosequamur opportunis. Sanè exhibita nobis nuper pro parte dilectarum in Christo filiarum Monialium ord. nis S. Dominici fratrum prædicatorum petitio continebat. Quod quoniam aliquando occidit, vt illæ durante tempore probationis illarum ad emittendam professionem regularem, & ante illius emissionem ab hac vita migrant & in dicto tempore probationis obstantibus constitutionibus siue statutis, & ordinationibus dicti ordinis non valentes dictam professionem emittere carent celesti merito quo ex dono, & benignitate Sedis Apostolicæ cateræ dicti ordinis Moniales professæ in dicta professione, & regula decedentes gaudent.

Quare nobis humiliter supplicari fecerũt, vt sibi in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur qui salutem animarũ dictarũ Monialium nouitiarum etiam ante professionis emissionem, & durante tempore probationis earundem decedentium sincero desideramus affectu, ipsasque Moniales, nouitias, & earum singulas, à quibusuis excommunicationis, suspensionis, interdicti, aliisque ecclesiasticis sententijs, cẽsuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis si quis quomodolibet innodata existant, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutas fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati eisdẽ Monialibus nouitijs nunc, & pro tempore existentibus, & earum singulis, vt quando, & quoties aliqua ex eis nondum professa de alicuius medici consilio ab hoc sæculo transitura conspicitur, ipsa pro consolatione animæ suæ professionem prædictam ante tempus requisitum quatenus tamen in ætate legitima constituta sit ad illam emittẽdã in manibus Abbatissæ seu priorissæ vel alterius superioris Nouitiarũ ipsius Monasterij, seu domus, ita tamẽ quod ipsæ Moniales nouitiæ sic decedẽtes indul-

indulgentiã, & alias gratias quas Moniales verè professas decedẽtes cõsequuntur, consequi possint, emittere in articulo mortis liberè & licitè valeant Apostolica authoritate tenore præsentiũ perpetuo concedimus, & indulgemus. Nec nõ eisdẽ Monialibus Nouitijs ita tũc professis decedẽtibus plenariã peccatorum suorum indulgentiam, & remissionẽ in forma iubilei misericorditer in Domino eisdẽ authoritate & tenore elargimur.

Ac concessionem indultum, & elargitionem huius, ac præsentes literas sub quibusuis similium vel dissimiliũ indulgẽtiarum & gratiarũ suspensionibus, reuocationibus, & limitationibus etiã in fauorem quorũcunque factis, & faciendis nullatenus cõprehensas, sed semper ab illis exceptas & quoties illæ emanabũt, toties in pristinũ, & validissimum statũ restitutas, repositas & denuo cõcessas existere ipsisque Monialibus, & professionẽ emittentibus suffragari posse: & sic per quoscũque iudices & cõmissarios quauis author. fugẽtes etiam S. R. E. Cardinales, & sacri Palatij Apostolici causarum auditores sublata eorũ, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretãdi facultate, & authoritate iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus super his à quoquã quauis authoritate sciẽter, vel ignorãter attẽtari cõtigerit, irritũ, & inane decernimus.

Non obstãtibus cõstitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac monasterij seu domus, & ordinis huiusmodi ẽt iuramento confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & cõsuetudinibus Priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis, illis eorũque Superioribus, & personis, sub quibuscũque tenoribus & formis, ac cũ quibusuis clausulis, & decretis in cõtrarium quomodolibet cõcessis approbatis & innouatis, quibus omnibus, & singulis illorũ tenore, ac si de verbo ad verbũ nihil penitus omisso, & forma in illis tradita, obseruata, inserti forent præsẽtibus pro sufficiẽter expressis habẽtes illis alias in suo robore permãsuris hac vice dũtaxat specialiter derogamus, cæterisque cõtrarijs quibuscũque. Datũ Romæ apud Sãctum Petrum sub annulo Piscatoris Die. 23. Augusti 1570. Pontificatus nostri anno quinto.

Hoc priuilegium desumpsi ex libro *a* Reuerendissimi Parasseli, in quo aliqua priuilegia notabilia cõgessit.

a Fol. 241. in noua impr.

Ex qua concessione colligitur, quod nouitiæ habentes legitimã ætatem ad profitendum si contingat in articulo mortis constitui, possunt profiteri etiam non finito adhuc anno probationis.

Pro explicatione autem huius concessionis est primo notandum, quod ipsa videtur reuocatã per Gregorium XIII. in sua constitutione, quæ incipit, *In tanta negotiorũ mole*, cuius tenorẽ refert Nauar. *b* in qua reuocauit quidquid concessit Pius V. super statu & regimine sanctimonialiũ contra ius, & decreta Cõc. Trid. sed potest dici quod nõ est reuocata quoad forũ conscientiæ: prout *c* enim in 1. tomo probauimus à Pio V. fuerunt reualidata in foro conscientiæ omnia priuilegia quæ erant contra decreta Conc. Trid. per prædecessores suos concessa, prout in primo tomo probauimus, & sic videtur, quod per semetipsum concessa, & concedenda contra supradicta decreta voluerit semper in foro conscientiæ ad minus obseruari. Et Gregorius XIII. vt dictum est in primo tomo *d* supra allegato in sua constitutione tantum reuocauit ea, quæ Pius concesserat contra supra dicta decreta nolens ea aliquam vim in foro exteriori habere. Potest etiã dici, quod Gregorius XIII. tantum reuocauit ea quæ concesserat Pius V. super statu, & regimine monialium, non autem super professione in articulo mortis emittenda cum hoc neque ad statum nec ad regimen pertineat monialium, si quidem supponitur ipsam monialem statim ab statu huius sæculi, & ab eius regimine decessuram.

b Na. in summa manuel.
c 1. to. q. 8. ar. 9.
d 1. to. q. 8. 9.

Secundò notandũ est, quod virtute huius breuis, & concessionis ipsi nouitiæ sic professæ non potest succedere monasterium in præiudicium venientium ab intestato cum tantum cõcedat hoc summus Pontifex propter consolationem spiritualem ipsarũ Monialium, & nouitiarum, vt patet ex verbis huius concessionis ibi, *carẽt merito cælesti quo dictæ nouitiæ professa, & c.* & ibi, *pro cõsolatione animæ suæ*, & ibi, *sic decedẽtes indulgẽtiã & alias gratias quas Moniales verè professæ*, & ibi, *plenã suorũ peccatorũ indulgẽtiã in forma iubilei.* Et nunquam summus Pontifex suis priuilegijs intendit derogare iuri quæsito alterius prout nos in primo tomo *e* diximus, nisi hoc expresserit & in hac bulla nullum apponitur verbum ex quo colligatur velle summum Pontificem iuri venientium ab intestato præiudicare. Præterea si hoc priuilegiũ tantum in foro conscientiæ locum habet, quidquid virtute ipsius fit, tantum in foro conscientiæ valebit, & sic cum professio virtute eius tantum in foro conscientiæ valeat virtute ipsius nihil in iudicio exteriori peti potest. Verũ est tamen, quod si nouitia ex ea infirmitate non decesserit si postea anno probationis cõpleto professionem emittat primã ratificando succedet monasteriũ, secũdũ ea quæ supra *f* late diximus.

e 1. to. 6. ar. 2
f Sup. 2. to. q. 77 art. vlt.

ARTICVLVS VII.

Vtrum possit nouitius renunciare anno probationis, & sine eo completo profiteri.

RESpondeo dicendo, quod licèt forte disputando possit pars affirmatiua teneri, at pars negatiua in iudicando, & consulẽdo est amplectenda. Primò quia in Concilio *g* Tridentino parificantur professio ante decimum sextum annum facta, & facta ante diem anni probationis, at nemo audebit dicere professionem ante decimum sextum annum factam de cõsensu nouitij, & monasterij valere, ergo neque debemus dicere professionem factam ante finem anni probationis de consensu nouitij valere cum de parificatis idem secundum ius *h* debet iudicari. Secundò probatur nam mens, & ratio sunt anima legis vt dicitur in quadam regula *i* iuris, nec debemus putare ait Hieronymus, *K* Euãgeliũ esse in verborũ scriptura, sed in sensu, quibus concordat imperator in quadam lege, *l* at mens & ratio qua moti sunt sacri Concilij patres ad cõstituendum dictum decretum videtur fuisse ne illo anno nouitij renũciare possent. Tertiò quia verba legis ita interpretẽda sunt, vt ipsa non frustentur, & otiosa reddantur iuxta tradita in iure, *m* at interpretati prædictum decretum, vt limitetur per aliud decretum, *n* expressè habens annum probationis inductum esse in fauorem tam monasterij quam nouitij, & quod de consensu vtriusque partis illi fauori renunciari possit, est illud frustrare, & nihil aut certè parum induceret noui, nam etiam ante illum professio facta sine vtriusque partis consensu, scilicet Monasterij, & nouitij erat nulla. Quartò nam prædictum decretum Concilij Tridentini exequat in hoc religiones mendicantes, & non mendicantes, vt palam colligitur ex eius contextu, at professio facta apud mendicantes de cõsensu vtriusque partis ante finem anni probationis est nulla aut certè non facit verum religiosum, sed tantum in genere obligat religioni, per quod nõ fit profitens verè religiosus, sed obnoxius, vt fiat religiosus iuxta quãdam decretalem *o* vbi communis omnium doctorum.

Denique probatur prædicta cõclusio: nemo enim iuri publico potest renunciare vt dicitur in re, *p* & experientia quæ est rerum magistra docuit Sanctos

g l. Con. ses. 25 de reg. 15
h l. si. ff. mandat. c. licet ex quadam. de decim.
i c. fin. de reg. iur.
K Hieron. in epist. ad Gal. c. 1. c. Marchi. 1. q. 1.
l l. non dubium. C. de leg.
m c. in his de priu. c. si eius tantes de sent. excom.
n c. ad apostolicam de reg.
o d. c. ad apostolicam.
p c. diligenti de for. comp.

ctos

ctos Patres præfati concilij, quod licet renunciatio prædicti anni tempore quo factum fuit dictum decretum capituli ad apostolicam solum videbatur præiudicare iuri priuato, tempore tamen dicti Concilij,& nostro clarè cœpit præiudicare tam iuri publico quā priuato, & ita in vtilitatem publicam vetuit Conciliū huiusmodi professiones ante annum fieri, nā iam passim in aliquibus religionibus intra vnā vel alteram hebdomadam cœperunt fieri professiones, vt ad dignitates & beneficia promouerentur,& fierent prius magistri quam discipuli, cum in magistrum assumi non debeat qui non nouit esse discipulus cum magno damno, & dedecore publico ipsarum religionum quæ sunt magna pars Reipublicæ Christianæ, in qua ius publicum consistit argumento cuiusdam legis, *a* & consequenter nemo auctoritate propria potest tali iuri renunciare,& per hæc & alia hanc partem defendit Nauarrus. *b*

a l.1.§.huius stu. ff de iust. & iur.
b Na. li.3.cō si.tt.de reg.cō si.33.

ARTICVLVS VIII.

An annus probationis debeat esse continuus.

RESpondeo dicēdo,quod Panormitanus *c* tennit disputatiuè sufficere, quod sit interpellatus, quod ante ipsū videtur tenuisse quādā glossam.*d* sed oppositum est verius,& communiter tenetur,scilicet quod oportet annum esse continuum eo modo quo solent austeritates in religionē cōmunari. Et hoc Panormitanus putat verius,cū hic annus sit statutus ad experiendum austeritates quæ maximè in continuatione consistunt,sicut patet in eo qui difficultatur ieiunare quadraginta dies facilè ieiunaret eos si inter diem, & diem alium,diem refectionis interponeret. Tum quia decretalis dicendo *e* infinitè austeritates omnes vniuersaliter comprehendit, in casu autem nostro possibiliter quis non experiretur omnes puta quadragesimales si egrederet ir tempore quadragesimæ,& idem in aduentu,& hyeme,vel æstate. Tum, quia cum iura loquuntur de annuali spatio vel de alio tempore de continuo sunt intelligenda, vt notat quædam glossa, *f* quia regulariter omne tempus debet esse continuum. Et hanc opinionem tenet Bartolus, *g* per textum ibi vbi seruus dicitur veteranus, qui anno continuo seruiuit,nouitius autem qui non seruiuit anno continuo.& ita tenet post Lappū, & Alexandrum,Rebuffus *h* & confirmatur; nam qui seruit duobus diebus non dicitur seruire vno die, vt dicitur in quadam lege, *i* & plura cōseruata non sunt propriè vnum, vt dicitur in alia lege, *K* vbi Bartolus & communiter scribentes. Et ita hanc opinionem fuisse decisam in sacro pœnitentiario testatur Nauarrus. *l* Hæc sunt de iure communi videamus nunc vtrum secundum priuilegia religionibus concessa aliud sit dicendum.

c Panor. in c. ad apostol cū de regular.
d Glo. in reg. eum qui de re iur.li.6.
e d.c.ad apos.
f Gl super ru. ff de va.tempor.præsc.
g Bar in l.interdum §. quoties. ff de publia.
h Rebuf.con. 68.p.1 10.col. 2.
i l 3. ff de op. libert.
K l.vbi ff. de verb.oblig.
l Naua. li.3. cons.ti.de re. cons.37.

Pro quo est aduertendum,quod Iulius II. statuit, quod cum aliqui fratres in ordine Minorū annum probati nis inceperint, sed postea ad eundū ordinem redierint tempus prioris receptionis habitus cum tēpore posterioris sibi cōputari vel non cōputari possit iuxta determinationē suorum superiorum: ita habetur in ordinum Monumentis m Quod priuilegium non existimo esse reuocatum per Concilium Tridentinum, *n* in eo enim tantum definitur,quod annus debeat esse integer, nō autem ibi denitur, quod debeat esse continuus, sed hoc relinquit sub opinione sicut antea erat: vnde illi qui in nostra religione Minorum de obseruantia fecerunt professionem post annum integrum probationis discretum tamen, & non continuum ante const itutiones generales Toletanas apud viros graues nostræ sacræ religionis iudicati sunt professi, sicut præsente me in facti contingentia indicatum fuit in illustri conuentu S.B.P.N.Francisci Salmaticensi,cum cōsilio P.F.Francisci de Alderete,& P.F.Ferdinandi de Campo & P.F.Andreæ de Auila Prouinciæ S.Iacobi olim Prouincialis, & cum consilio P.F. Ioannis de Rada Magistri mei,& P.Fratis Francisci de Herrera dictæ prouinciæ patris, cuius scripta, & libri satis clamant, hos esse in sacra Theologia patres peritissimos & cum consilio doctissimi doctoris Gabrielis Henriquez iuris consultorum primarij,quem ego super hoc casu consului,& in dicta consultatio ne allegatur fuit post Concilium Tridentinum ita non solum consuluisse sed etiā in praxi admisisse Patres fratrem Ioannē Ramirez olim dictæ prouinciæ Prouincialem qui ex parte Regis Philippi Secundi. fuit ad Concilium Tridentinum missus, & Fratrem Gasparem de Vzeda, qui in sacra Theologia speculatiua & morali viri satis consumati fuerunt. Dixi ante constitutiones generales Toletanas, nam post eas dubium est vtrū professio post annum discretum probationis impletū valeat. Dicitur enim in eis quod ad maiorem Concilij obseruationem nouitij permaneant per annum continuum in probatione,& sic videtur Capitulum generale auferre à prælatis vsum prædicti priuilegij.Sed quidam in nostra religione Pater satis bene meritus & doctus dicebat, quod in Capitulo non fuit ablatus vsus prædicti Priuilegij, tum quia in dicta constitutione non fit vlla mentio de prædicta ademptione vsus, tum etiam quia quan uis apertè dicatur in ea vt prælati non vterentur prædicta gratia adhuc etiam iusta existente causa potuissent dispensare,quia in dictis cōstitutionibus dicitur quod cum causa vrgēs euenerit Prouintiales possint dispensare cum discretis Conuentus in quo morati contigerit, cum his Nouitijs in supra memoratis conditionibus a religione constitutus. Nec obstat quod conditio de continuitate anni non est de supra memoratis cōditionibus sed potius de sequentibus, vt patet ex contextu & serie dictarum constitutionum,quia respōdetur,quod quamuis prædicta constitutio secundum ordinem literæ non est de supra memoratis secundum ordinem intentionis est de illis quia in quantum tollit vsum prædicti priuilegij est constitutio facta à nostra religione, & cum mens Capituli Generalis sit vt Prouinciales possint dispensare in conditionibus factis à nostra religione circa ipsos nouitios,inde sequitur, quod licet expressè in dictis ordinationibus tolleretur vsus prædicti priuilegij, quod potuissent prouinciales dispensare iusta occurrente causa, tum etiam quia intentio dictæ constitutionis de anni continuitate non fuit tollere vsū prædicti priuilegij iusta causa occurrēte,sed fuit statuere quod iura decernunt secūdum mentem doctorum vt dictum est,& ideo constitutiones prædictæ Toletanæ expresè volunt vt prælati vtantur suis priuilegiis obtentis contra leges apostolicas ordinarias,vt expressè cōstat ex ipsis constitutionibus, *o* ex quibus omnibus patet, quod professio facta ex dispensatione prouincialium contra constitutionem de anni continuitate in nostra sacra religione Minorum de obseruantia erit valida, & in tali casu factum tenebit. Consulerem tamen vt hæ dispensationes raro aut nunquam fierent nisi talis occurrat necessitas,quæ nulla possit tergiuersatione negari. Hæc prædictus vir. Quæ omnia mihi probatissima sunt, sed à tali vsu censeo abstinendum omnino, nec nisi vrgenti necessitate ego eum admitti terem cum postea professus per talem dispensationem possit reclamare in iudicio comparendo vt eius, professio irrita iudicetur sicut ego audiui apud Matritium quendam religiosum coram Vicario

m In 2.impr. fo.327. conc. 283.
n Conc.Trid. ses.25. de reg. c.15.
c.1. de appro. nouitio.
o c.8. tit. de disput.horum const.

Generali reclamasse eo quod intra annum probationis extra monasterium in quadam infirmaria eius pro fratribus eiusdẽ monasterij curandis deputata per aliquot dies infirmus vt medicaretur steterit. Cũ quo ego simul ægritudine oppressus curatus fui, dicebat enim eius annum non fuisse continuum prout Sacri Canones determinãt. Et à fortiori dispensatus poterit reclamare allegando nullam ad dispensandum causam interuenisse. Nec patres religionis tales debent admittere professiones cum mutato spiritu professorum lites verisimiliter possint timeri.

Aduertendum tamen, quod in alijs religionibus, in quibus non est facta similis constitutio possunt prælati admittere ad professionem eos, qui annum discretum probationis peregerunt cum priuilegium Iulij II. non sit, (vt probatũ est) a Concilio sublatũ. Quod verum est si dictæ religiones priuilegijs mendicantium fruuntur prout quasi omnes fruuntur.

ARTICVLVS IX.

Vtrum sit de substantia anni probationis quod deferatur habitus regularis.

a l. 3. tit. 7. p. 1. iuxta finem

RESpondeo dicẽdo, quod in quadam lege a partitarum hæc quæstio determinatur in hũc modum, *Otro si el que entra en orden en algun monasterio deue vestir el habito de aquel ordẽ ca, de otra manera no podria bien prouar la aspreza de la orden, porque vna gran parte de la graueza de la regla es en las vestiduras* Circa quam legem aduertit ibi Gregorius Lopez esse conformem cuidã decretali vbi Abbas dicit, quod est de substantia vt quis probet regulam in habitu regulari nouitiorum. Et quantum ad nostram religionem fratrum minorum de substantia est vt nouitius probet regulam in habitu regulari, cum in ea præcipiatur vt certo habitu nouitij induantur.

b c. super eo cũ glo. ibi de reg.

ARTICVLVS X.

Vtrum in anno probationis ad profitendum sufficiat, quod deferatur habitus religionis partim in monasterio partim extra.

RESpondeo dicendo, partem affirmatiuam videri veriorem, tum quia supponitur, quod prædictus nouitius detulerit habitum susceptum per totũ annum partim intra monasterium partim extra manens semper sub obedientia sui superioris, & cum eius licẽtia iusta de causa data, & faciens eius præcepta & mandata, & videtur sufficiens adimplendum suum annum nouitiatus. Cum quia nullo iure cauetur, quod nouitius debeat manere semper & cõtinuo toto anno intra monasteriũ, & quod patrum sanctionibus non est statutum superstitiosa inuentione non est præsumendum argumento cuiusdam c Canonis. d Tum quia Abbas antiquus quem refert Abbas iunior siue Panormitanus dixit, quod religiosus manens extra monasterium sub obedientia superioris, & cum eius licẽtia videtur residere intra illud, prout late tradit Nauarrus. e allegando Syluestrum, idem cum communi tenentem. Tum etiam quia etiam si prædictus Abbas nec aliquis alius in dixisset ita tamẽ d cendum erat alioquin sequeretur, quod omnes nouitij qui intra annum exeunt monasteria de licentia suorum superiorum in quibus ceperunt habitũ vt peregrinarentur in stationes, vel alia loca pia, vel

c c. consuluit 71 1. q. 4.
d Abb. in c. il lorum de sen. excom. Panor. in c. ex rescripto eo 2. de iureiurand.
e Nau. in c. statuimus 19, 3. nu. 74 Syl. v. religio 3. q. 19. vers 5.

viserent suos parentes aut cognatos ægrotantes, vel vt medicarentur, vel vt restificarentur, vel recrearentur, vel alia iusta de causa non complerẽt annos suorum nouitiatuum. Tum quia alias sequeretur, quod errant Reges & Principes omnes qui sunt generales religionum militarium, qui frequenter post datum habitum suarum religionum suis militibus nouitijs statimaut certè post duos menses vel tres mittunt ad defendenda aliquot oppida munita, vel ipsamet bella, vt in eis compleat nouitiatuum annos.

Tum quia hoc videtur satis probari in quadã decretali f cum eis annotatis, quod scilicet annus nouitiatus extra monasterium de licentia superioris iusta de causa agi & compleri potest, tum etiam quia cõsuetudo optima legum interpres habet. quod prælati religionum etiam nõ militarium cum datur habitus suorũ ordinum aliquibus viris insigniter eruditis vel in exercendis artibus mechanicis, aut alijs valdè expertis mittunt eos intra annum nouitiatus ad disputationes, & ad alia negotia peragenda, & ad instruendos alios, ignorantiores, qui operantur in villis monasteriorum ad aliquot dies hebdomadas vel menses, neq; propterea cogunt eos ad inchoandum nouos annos nouitiatuum, tum quia frequenter longe asperiorem & duriorem vitam ducunt extra monasterium quam ducerent intra illud, & probãt magis duritiem obedientiæ in eundo & redeundo & laborando, & malè edendo q uam hi qui intra monasterium sub vmbra obediunt benè edendo. Et confirmatur; non enim est necessarium vt nouitius probet & experiatur omnes austeritates Monasterij in indiuiduo, siue in specie, sed sufficit quod experiatur austeritatẽ in genere per totum vnum annum degẽdo sub obedientia prælati. si enim nouitius statim post susceptum habitum inciperet ægrotare, & maneret æger quatuor, aut sex vel decem menses intra monasterium sub obedientia posset in fine anni profiteri secundum mentem doctorum quorum nemo dicit nec vt puto auderet dicere contrarium, ergo non est absque vlla lege dicendũ quid teneatur experiri omnes austeritates in specie, imo minimè gentium possunt eas experiri nouitij nostræ sacræ religionis Minorum. Cuius præceptum est non posse fratres professos in ea equitare, quod rigorosum præceptum nõ posũt nouitij in anno nouitiatus experiri, & multis allegatis hanc partem defendit doctissimus Nauarrus. g

f c. insinuante qui cleric. vel vouent.

Aduertendum tamen quod semper dixi si talis nouitius egrediatur, & sit extra monasteriũ cum licentia sui prælati, & cum habitu; nam si sine licentia, & sine habitu egrediatur, & postea reuertatur talis annus dicitur interpollatus, & est insufficiens secundũ ius commune ad professionem, licet secundum concessionem Iulij secundi supra in octauo articulo relatum sufficiens videatur. Nec supra dictis obstat ordinatio Toletana generalis pro ordine Minorũ de obseruãtia facta vbi dicitur, quod licet Nouitius exeat cũ habitu minimè tempus nouitiatus ante exitũ completũ ipsi cõputetur. Nam respondetur quod dicta ordinatio intelligenda est quod exijt cũ habitu, sine licentia prælati iuxta superius notata: non autem quando exijt cum habitu, & licentia prælati. Vel dic quod si de licentia prælati cum habitu egrediantur annus erit continuus, & non discretus, & facta professio valebit, non enim ordinatio generalis potest statuere, vt peracto anno continuo, probationis professio facta sit nulla, hoc enim esset aliquod contra ius commune determinare ad quod potestas constitutionis generalis non se extendit iuxta traditã à Nauarro. h Ex quo infertur quod ordinatio prædicta solum impedit si fieri professionem quando cum habitu. & cũ licentia & causa egreditur noui

g Nau. l. 3. cons. tit. de reg. consi. 42.
h Nau. vbi su. consi. 5. nu. 4.

tius

rius extra monasterium, non tamen irritat professionem si fiat: irritare enim hanc professionem solus Papa potest, & capitulum Generale minimè, neque obstat quod sit confirmatum à Papa, Papa enim confirmat statuta quatenus non sunt contra ius, & sacros Canones, prout notat Nauarrus *a* in simili casu.

a Na. vbi su.

Aduertendum est etiam quòd Prouintiales possunt dare huiusmodi licentiam ad exeundum, & etiam prælati monasteriorum in quibus sunt Nouitij cum Consilio discretorum ipsorum monasteriorum, quando ad Prouinciales non faciliter recurri potest, & necessitas vrget, cum Guardiani & prælati conuentuales pro similibus necessitatibus habeant ad dandas similes licentias, facultatem. Quod secundum constitutiones generales, aut Prouinciale vniuscuiusque religionis est practicandum.

Aduertendum denique quod supradicta minimè consulerem practicanda in Nouitiis monialium licet enim propter aliquam infirmitatem cum licentia superiorum, & cum habitu egrediantur ad domos parentum, vt in ipsis medicentur nō debet ipsis computari tempus quod ante prædictum egressum in monasterio fuerunt. Et ratio horum est, nam ipsæ moniales aut ratione voti aut ratione præcepti ad seruandā perpetuā clausuram astringuntur, prout in primo tomo *b* latè diximus, & non propter quācumque infirmitatem conceditur ipsis ad egrediendum licentia prout in eodem loco probauimus. Quem rigorē non experiuntur non potentes se continere, ita vt saltē intra annū probationis non egrediantur. Verū est tamē quod si peracto anno probationis aliqua cum licentia superioris egrediatur dum dos constituitur, & procuratur, vt grauis eius infirmitas curetur, si postea reuertatur potest statim ad professionē admitti cum per integrum annum continuum in probatione steterit.

b 1.10. q.47.

Nec obstat Concilium Tridentinum *c* definiens finito anno probationis statim Nouitios ad professionem fore admittendos, aut expellendos, nam respondetur, quod Concilium loquitur de Nouitiis in monasteriis virorum educatis, non autem de Nouitiis monialium vt ex eius litera satis patet ibi, *Nouitios quod habiles inuenerint*, & probatur ex verbis eiusdē decreti, ibi. *Nouitij vel Nouitiæ*. In quibus facit Cōcilium differentiam inter Nouitios & nouitias, nullam de fœminis Nouitiis in prioribus verbis mentionem faciendo.

c Se. 25. de reg. c.16.

ARTICVLVS XI.

Vtrum regularis ad aliam transiens religionem in ea teneatur habere annum probationis continuum.

Respondeo dicendo, quod prima facie videtur non teneri profiteri cum in omni religione tria vota essentialia voueantur scilicet castitatis, paupertatis & obedientiæ, & ita qui profitetur vnam religionem approbatam, videtur profiteri omnia essentialia cuiuscunque religionis, & cum nihil frustra sit faciendum iuxta quandam *d* decretalem non videtur reiterandus annus probationis, neque professio.

d c. si Papa de priui. lib.6.

At contrarium est dicendum, quia frequenter monasterium secundum est, arctioris obseruantiæ, ad quam professio prioris monasterij non extenditur, & nisi profiteretur nouè in secundo nullo iure ad illā obseruātiam obligaretur & ita omnes religiosi eius non obligarentur omni disciplina quod abhorrent iura *e* perquæ ita tenet Nauarrus *f* Et licet Leo Decimus *g* concesserit, vt translatus de vna religione ad alteram possit facere professionem ante annum probationis expletum de consilio discretorum monasterij in quo facit professionem, hoc tamen priuilegiū non video in religionibus practicari, & ita per non vsum ad minus est sublatum.

e c. recol. de sta. mon. c. in nona. 16. q.7.

f Na li. 3. co. sti. ti. de regul. consf. 3.

g Habetur in su fo. 49. con. ces 295.

ARTICVLVS XII.

Vtrum prælati incidant in aliquam censuram recipient Nouitium ad professionem ante annum probationis elapsum.

Respondeo dicendo, quod Innocentius IIII. *hoc prohibuit, vt habetur in monumentis ordinum. Et Alexand.* IIII. *fratribus Minoribus & prædicatoribus in virtute obedientiæ, & sub excommunicationis pęna districtè inhibuit, ne ante annum probationis elapsum quemquam ad professionem sui ordinis seu renuntiationem sæculo faciendam recipere, neque constitutum intra huiusmodi annum aliquatenus impedire, quo minus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit transeat, vel nisi maior quatuordecim annis existens professus sit tacitè, vel expresse, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare, quod tamen non præsumitur nisi clara probatione, & competentibus iudiciis ostendatur omnino ad sæculum redeas, sicut de voluntate processerit præsumant. Et quod si fortè contra huiusmodi probibitionem quemquam recipere præsumpserint decreuit, eum, qui taliter receptus fuerit nullatenus dicto ordini alligatum: ipsosque fratres ad receptionē quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso iure suspensos, & insuper pęnæ subijciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuerunt.* Ita habetur in iure, *h* & refert Nauarrus.

in 2. impr. fo. 102. con. 228.

Circa quam constitutionem ibi, nisi maior quatuordecim annis, aduerte quod hæc verba secundum Concilium Tridentinum *i* sunt mutanda loco quorum dici debet, nisi maior sexto decimo anno existens.

h c. non solum de reg. lib. 9. Na. c. 17. nu. 157 §. 12.

i Ses. 25. de reg. c. 15.

Circa eandem constitutionem ibi, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare, Nota quod licet Nouitius intra annum probationis liberè, & sine licentia petita ab aliquo possit a religione retrocedere, prout notat Panormitanus *K* per textū ibi, nec tenetur soluere expensas factas, sibi à monasterio, nec incurrat aliquam inhabilitationem ad ordines, vel beneficia Ecclesiastica, vel sæcularia prout allegando aliqua iura tradit Syluester *l* hoc tamē per multa iura limitatur, nisi appareat euidenter eum voluisse absolutè vita mutare. Vnde volunt aliqui *m*, quod is qui religionem intrauit animo perseuerandi teneatur religioni in genere, etiam alio voto non facto: quorum quidam dicunt, quod est verè religiosus ita quod si contrahat matrimonium nullum est, quia illud votum dicunt esse solemnizatum per habitus susceptionem, quam opinionem improbat Syluester *n* quia votum non solemnizatur, quo ad dirimendū matrimonium, nisi per susceptionem ordinis sacri, vel professionem tacitam, aut expressam, vt patet in iure. *o* At hic non suscipit ordinem sacrum, neque est expresse, vel tacitè professus. Cum professio tacita, vel expressa non possit alicui dari sine consensu monasterij, quia est quasi quidam contractus, ex quo reciproca oritur obligatio, quæ ex parte vnius tantū nō potest proficisci, vt in quadā lege *p* satis innuitur imo nec supradictus remanet obligatus religioni in genere cum non obligetur proprio voto, propositum enim nō est votū, nisi sequatur promissio quod vbique innuit diuina scriptura *q* in qua dicitur

K Pan. in c. stat. de reg.

l Syl. ti. lig. 5. nu. 8.

m Inno. c. consulti de regu. Syl. vbi su.

n Syl. vbi su.

o c. vnde dicuntur lib. 6.

p L. in omni. ff. de act. & oblig.

q Deu. 23. & 24.

Facies,

Facias, sicut promisisti Domino si quid vouisti domino non tardabis reddere displicet enim ei infidelis. & stulta promissio. Et id ipsum innuunt a Leges Ciuiles secundum quas votũ ex pollicitatione causatur. Nec talis obligatur præcepto superioris, vt concludunt omnes Comistæ, neque præcepto ecclesiæ, quia hoc nullibi reperitur.

a L. ff. de pol.

Sed restat respondere verbis supra positis ibi, *aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare.* Respondetur, enim, quod hic loquitur decretalis de proposito mutandi vitam vt erat oblatio professionis, quia in religionis ingressu multi petebant profiteri licet professio subito nõ admitteretur, sicut olim poterat in omnibus religionibus non mendicantibus, & hi erant obligati religioni in genere, at non erant verè professi. At modo post Concilium Tridentinum *b*, etiamsi petant statim profiteri, cum ante annum probationis expletum non possint professionem emittere etiam non remanent obligati religioni in genere, pro vt ego in nostra summa confessorum, cum Doctoribus communiter teneo.

b Conc. Trid. vbi sup.

Circa suspensionem in dicta constitutione propositam notandum, quod prouinciales in ea possunt dispensare, cum non sit Papæ, neque Sedi Apostolicæ reseruata eius dispensatio iuxta ea, quæ latè in primo tomo *c* probaui.

c 1. tom. q. 12.

QVAESTIO XVI.

De Nouitiis quo ad eorum bonorum dispositionem in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 Vtrum ingrediens religionem possit testari.
2 An testamentum factum ante ingressum per professionem annulletur.
3 Vtrum testamentum factum ante professionem possit post ipsum mutari.
4 Vtrum vsusfructus bonorum filij profitentis in religione pertineat ad monasterium an ad patrem.
5 Vtrum legatum in sin[...]ul[...] ann[...] relictum [...] cui ingresso monasterium fratrum Minorum de obseruantia possit ante professionem alicui legari.
6 Vtrum qui vult ingredi religionem fratrum Minorum teneatur sua bona pauperibus distribuere.

Multa iam in secundo Tomo, *d* circa Nouitiorum renunciationes dicta sunt, tunc aliqua, pro complemento materiæ, hic sunt proponenda, & discutienda.

d 2. to. q. 47.

ARTICVLVS I.

Vtrum ingrediens religionem possit testari.

Respondeo dicendo, quod ante ingressum religionis cuilibet est libera facultas testandi, vt ex multis iuribus *e* tenet Abbas communiter receptus. Et tradit Gutierrez nec Concilium Tridentinum. *f* hoc reuocat, non enim annullat renunciationes ante ingressũ religionis factas, & dato quod eas annullet, nõ annullat testamentum neque donationes causa mortis factas, ante ingressum religionis nec post ingressũ, etiãsi fiãt ante duos menses proximos professioni, pro vt nos iam in, secundo tomo *g* explicauimus. Nec verba Concilij ibi nulla quoque renunciatio, nec obligatio possunt adaptari ad testamentum, habetur enim in quadam lege *h* quod verba, contraxerunt, gesserunt, non pertinent ad testamentum, nec ad testandi ius, & clarum est, quod ista nomina renunciatio, & obligatio includuntur sub illis verbis contraxerunt gesserunt, ipsa enim sonant contractum. Nec valet dicere quod de contractibus ad testamentum valet argumentum, vt ex aliquibus iuribus *i* colligitur, & tradit Euerardus in suis locis, nam respondetur dictum argumentum procedere, quando est in omnibus eadem ratio, vt videri potest in multis casibus, quos refert Alciatus, *k* at in nostro casu non est eadem ratio cum testamentum possit reuocari ante professionem, quia ante mortem naturalem, aut ciuilem, non confirmatur, At renuntiatio, aut obligatio inter viuos irreuocabilis est, ex qua irreuocabilitate potest inuitus, & coactus renuncians videns se bonis irreuocabiliter destitutum profiteri, vt in secundo tomo abundè probauimus. Nec appellatione contractus propriè venit testamentum, vt tradit Decius. *m* Et certè si Concilium vellet suum decretum in testamento locum habere ad vtique partes Concilij minimè subticeret sciens inter testamentum, & renunciationem, aut obligationem magnam in iure versari differentiam.

e Auth. si qua mulier. C. de sacr. sanct. Eccl. & in §. illud in Auth. de monac. col. 1. & in c. quia ingred. 19. q. 3. Abb. in c. in praesen. nu. 49 de pro.

f Sess. 25. de reg. c. 16.

g 2. to. q. 96.

h L. 20. ff. de verb sign.

i L. fin. C. de reb. Eccl. non alien. l. siquis prior. § cæterũ C. de secun. nup. Gl. in c. r. § ite sacramẽta. C. de pace iura firmata. Euerard loco. 17.

k Alci. in d. L. 20.

l 2. to. q. 96.

m Dec. consil. 660 nu 10.

Nec supradictis obstat quædam lex *n* partitarum, ibi enim non disponitur, quod religionem ingrediẽs non possit testari, sed quod professus in monasterio id efficere minimè possit, pro vt ibi aduertit Gregorius Lopez.

n L. 17. tit. 1. p. 6. in princip.

ARTICVLVS II.

Dato quod testamentum potest fieri ante ingressum religionis quæritur, an per professionem annulletur.

Respondeo dicendo, quod circa hanc quæstionẽ videntur doctores variare, inter quos sunt Antonius de Butrio *o* & Abbas, qui omnino Antonio non adhæret. Et in hac controuersia verior, & communior opinio est Bartoli *p* dicentis testamentum factum ab eo, qui religionis professionem, & ingressum minimè cogitabat professione secuta rũpi solum, quo ad legitimam portionem Monasterio cõpetentem. Hanc opinionem sequitur Couarruuias, *q* & dicit Communem Didacus Perez, quos sequitur Durante. Quod est intelligendum, quando monasterio non fuit relicta legitima portio, si uero relinquatur manebit testamentum firmum, eo quod cessat iusta causa, querelandi, & in hoc omnes concludũt, vt constat ex traditis à Nauarro *r* & Caldas.

o Butri in c. in præsen. n 30 de probat. & ibi Abb. n. 62.

p Bart in Auth. si qua mulier. n. 52. de sacro sanctis Eccl.

q Cou. in c. 2. de testa. nu. 5. Perez in l. 5. tit. 1. l. 5. ord. pag. 67. Durãte de ar testã. di 11. 3. c. 9.

r Nau in c. nõ dicatis n. 81. & 83. Caldas de nomina. emph. q. 6. nu. 10 & 16.

Sed si de monasterio cogitauit, & nihilominus afterio reliquit, non rumpitur ipsum testamentum. Ita tenet Bartolus, *s* quod dicit communiter approbatum Ripa, & vt veriùs amplectitur Iulius Clarus qui addit quod casu, quo non cogitauit de monasterio ante ipsius religionis ingressum rumpitur testamentum, per professionem dummodo testator in ipso religionis ingressu non solum, se ipsum sed etiam omnino sua expressè Monasterio dedicauit, nõ verò tacitè dedicauit, nam per hanc tacitam dedicationem non videtur priorem expressam voluntatẽ mutasse. Et addit Molina *t* quod Bartoli opinio indicaretur amplectenda, ex ipsiusmet religiosi confessione iuramento firmata, intenderit nè, an non reuocare antiquum testamentum. illique esse standum saltem in foro conscientiæ.

s Bar. vbi sup. n. 5 Ripa in l. si vnquam q. 55 nu. 84. C. de reuo. dona. Clarus l. 3. recept sent. §. testa q. 48. n 6.

t Molin. 2. c. tract. 2. disput. 139. conc 713

Et aduertendum, quod si ingressus monasterium habeat liberos legitimos legitima debita monasterio erit quintum, nam reliquum est filiorum, vt in legibus

a L.12.et 6.l. 3.nou.cop.l 8. et 8.eod.lib. gibus *a* regni probatur, vltra quam partem filij per parentes grauari non possunt, neque etiam in tertio & quamuis per aliam legem *b* liceat meliorationem inter filios facere, & monasterium habeatur loco filij secundum quod videtur dicendum, quod ipsi potest fieri melioratio contrarium tamen est asserendum, nam dictæ leges locum habent in filijs veris, non autem in filijs fictis, vt satis abundè notauit Tiraquellus. *c*

b L.2.tit.6.li. recop.

c Tiraq. in l. si vnquam. C.de reuo.donat. fol.333. nu.43.& 44.

ARTICVLVS III.

Vtrum testamentum factum ante professionem possit post ipsam mutari.

RESpondeo dicendo quod testamentum factum à Nouitio ante professionem, post eam mutari, aut reuocari non potest, si quidem professus testari non potest etiamsi professus fuerit religionem, quæ communia bona habere possit, ita probatur in iure, *d* & notant Abbas, & alij relati à Couaruuias, qui multos allegat contra Bartolum, adeo, quod licet reuocatio testamenti fiat in fauorem Monasterij ea minimè valebit, neque iure subsistet, vt ipsemet Couaruuias resoluit.

d l.2. de test. Auth.de monachos. § illud Abb.in c. pra.nu.61. de prob. Cou. in d.c.2.nu.9.

ARTICVLVS IV.

Quidam habens aliquorum bonorum proprietatem quorum pater habet vsumfructum, quaritur vtrū per professionem remaneat apud patrem vsusfructus, an transeat ad monasteriū & casu quo possit facere testamentū, vt p test si ingrediatur religionē fratrum Minorum de obseruantia, vtrum possit disponere non solum de proprietate prædictorum bonorum, sed etiā de vsufructu, an vero solum possit disponere de proprietate, et nihil de vsufructu agere competente patri pro tota vita sua.

REspondeo dicendo, quod si ingrediens religionem non faciat testamentum certum est, quod monasterio solum competit, quod erat dicti filij, & sic ipsum monasterium solum debet habere proprietatem, vsus fructus autem apud patrem remanebit, quia per professionem non extinguitur vsusfructus vsufructuarij secundum Nauarrum, *e* & latius Antonium Gomez, & Couarruuias, post quādam Glossam communiter receptam. Si tamen ingrediens religionem testamentum facit videtur, quod possit disponere, non solum de proprietate, sed etiam de vsufructu saltem de illo, quod remanet ablata legitima quæ ipsi patri debetur, quæ est tertium. Lex enim Tauri concedit licentiam filio, vt possit facere testamentum, ac si non esset in potestate patris, ex quo cōsequi videtur, quod possit disponere de dicto vsufructu qui ipsi pertineret, si in potestate patris non esset per hæc, & alias rationes hanc partem defendit Antonius Gomez. *f* Cui opinioni ego non possum adhærere, licet enim prædicta Lex *g* Tauri concedat facultatem filio, vt possit testari, non tamen conceditur ipsi facultatem vt possit testari de rebus alienis, vsus autem fructus res est aliena. Cum sit patris pro vita ipsius, vt resoluit Molina, *h* & sic per prædictā licentiam non potest filius in aliquo præiudicare paterno iuri quæsito vsus fructus retinendi; poterit tamen filius relinquendo, patri proprietatem vltra legitimam ipsi debitam patri imponere grauamen, cum ei aliquod bonum proprium relinquat de quo liberè poterat disponere ratione cuius ei grauamen aliquod imponere potest. Et hic est casus notabilis secundum quem potest filius non habens aliquid de præsenti, quo ad vsumfructum mandare, vt fiat aliqua eleemosyna de præsenti, aut facere aliquod legatum per viam fideicommissi.

e Na.in c.non dubitatis n.38. Ant. Gom. in l 6.tau. c.11. Cou in c.2.n. 8 de test. Glo. in l. 2. C. de bo.mater.

f Ant. Go.vbi su.n.13.et 14.

g L.Taur.

h Moli.de primog l.9.num 22. cum seqq.

ARTICVLVS V.

Vtrum legatum in singulos annos relictum alicui ingresso in monasterium fratrum Minorum de obseruantia possit ante professionem alteri legari.

REspondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis videtur pendere ex resolutione alterius vtrum scilicet legatum in singulos annos expiret morte ciuili ipsius legatarij religionem profitentis, & videtur quod non: nam vsus fructus non extinguitur professione vsu fructuarij, etiamsi faciat eam in religione bonorū capaci: necessaria est enim mors naturalis, vt ait quædam Glosa *i* notabilis secuta à Doctoribus communiter quos refert, & sequitur Couarruuias, Antonius Gomez, Pinelus, & speculum testamentorum. Ex quo videtur quod sicut vsus fructus non finitur professione etiam in religione bonorum in communi incapace, & potest alicui ante professionem legari pro tota vita ipsius profitentis, ita etiam legatum in singulos annos non finiatur professione, & per consequens possit alicui ante professionem legari. At contrarium existimo tenendū esse in legato in singulos annos pro alimentis relicto ipsi ingresso religionem; hic enim si profiteatur in religione fratrum Minorum de obseruantia non potest ante professionem de tali legato disponere nisi pro illo tantum anno in quo facit professionem, differentia maxima enim est inter vsum fructum, & legatum in singulos annos, vsus fructus enim cedit dies statim quod alicui competit, & ideo ad eius hæredes transmittitur, est enim quoddā ius purè & absolutè ipsi vsufructuario competens. & iam quæsitū, at annua legata pro alimentis non est vnum purum legatum, sed est vnum purum primi anni, & de hoc ante professionem potest Nouitius disponere, & reliquorum annorum sunt plura legata conditionalia. Quorum ante professionē non cedit dies, nec in ipsis absolutè, & purè habebat ingressus ius quæsitum, vt de eis possit disponere, vide, quid dicat Paulus *K* Iurisconsultus. *Si in singulos annos alicui legatum sit Sabinus (cuius sententia vera est) plura legata esse ait & primi anni purum sequentium conditionale, videri enim hanc inesse conditionem si viuat, & ideo mortuo eo ad hæredem legatum non transire.* Hæc Paulus. Et clarius hanc veritatem nobis proponit Caius *l* Iuriconsultus, *Dicens in singulos annos relictū legatum simile est vsui fructui cū morte finiatur satis capitis diminutione non finitur cum vsus fructus finiatur.* Super quam legem Glossa in verbo nō finitur dicit, nō finitur scilicet, in singulos annos relictū, quia legatū sequentis anni est aliud, legatum & sic istud habebit legatarius, plura enim sūt legata & sic in capite cuiuslibet anni inspicitur, an sit capax vel nō, sed secus est in vsu fructu, cū legatū est simplex, & nō in singulos annos. Denique nemo potest legare, nisi illud quod est suū, aut habet ad illud ius at legatarius in singulos annos nō habet ius purè, & absolutè nisi ad legatū sequentis anni, ergo legatum tantum sequentis anni poterit legari alteri antequam ad professionē admittatur. Legata autē aliorum

i Glo. magna ad fi. in Aut. ingre C.de sacrosanct. Ecc. Cou.in c.2.n. 8. de test. Go. in l. 48. tau. nu.8. Pin. in l.1.p.1.C.de bon. matern. speculum testa. Glo.1.2.n. 2.

K L. si in singulos. ff. de an. legat.

l L. in sing ff. de ann. legat.

aliorum annorum, post primum annũ, in quo professionem emittit minimè poterit alteri legare cum dies illorum legatorum non cesserit, & quando cedunt ipse legatarius iam factus est in communi, & in particulari talium legatorum incapax, neque in communi, neque in particulari talia legata sunt sua, vt ea aliis possit dare, donare, aut relinquere.

Aduertendum tamen, quod amplius est in hoc legato, quam in vsufructu, nam in ingressu cuiuslibet anni si decesserit legatarius eius anni legatum hæredi suo potest relinquere, at vsufructuarius, etiamsi maturis fructibus, non dum tamen perceptis decesserit hæredi suo eos non potest relinquere, ita Iurisconsultus Caius. *a*

a d.l. in annos singu.

Aduertendum etiam quod semper locutus sum de Nouitio volenti profiteri in ordine fratrum Minorum regularis obseruantiæ, nam si velit profiteri in aliis religionibus capacibus bonorum in communi, potest ipse ipsos annuos reditus legare, nam licet dies illorum non cesserit, cedent tamen in posterum post professionem; licet enim ipse sit incapax talis legati monasterium tamen in quo professionem emisit est capax huiusmodi legati, & respectu monasterij potest cedere dies Legatum enim alimenti annui relictum cuidam Catherinæ pro ipsa & vna famula ait Marianus, *b* quod debetur monasterio durãte vita sua, quoad partem suam licet non quoad famulã, quia per ingressum perdit facultatẽ habendi eam cũ qua opinione transit *c* Nauarrus, quæ opinio in eo quod pertinet ad famulam moderanda est, vt procedat, si dicta Catherina ingrediatur monasterium in quo non conceditur Monialibus habere famulas secus in monasterijs, in quibus ipsis facultas ad eas habendas indulgetur, nam si dictæ Catherinæ hoc priuilegiũ concedatur ego nõ video quare famula eius dicto legato annuo priuetur, & si quinque monialibus vna famula datur, respectu Catherinæ dabitur famulæ, ex legato annuo proportionabiliter, sicut respectu aliarum quatuor ei solatium suppeditatur. Nec puto improbabile, quod ex dicto legato annuo debetur Monasterio aliquid, pro seruitricibus, quæ omnibus monialibus dicti monasterij inseruiunt, sine quibus ipsis monialibus non commodè prouidetur.

b Mar an. in 2. par. consi. 10. in 6. q. ver. verum.
c Na. in 3. cõmen. de reg. 1.

Ex supradictis infertur, quod si ipsi annui reditus nõ legẽtur pro alimentis in singulos annos, sed ideo in plures pensiones diuisit eos testator exonerandi hæredis gratia cum in hoc casu vnum sit legatum, & eius dies iam cedat benè poterit dictus Nouitius ante professionem de eo disponere, tanquam de re sibi debita & relicta purè, quod expresse colligitur ex verbis Iuriconsulti Martiani; *d* Ait enim, *Si vero nõ pro alimentis legauit, sed in plures pensiones diuisit exonerandi hæredis gratia, hoc casu, ait omnium annorum vnum esse legatum, & intra decennium decedentem legatarium, etiam futurorum annorũ legatũ, ad hæredẽ suum transmittere, quæ sententia vera est.* Hæc Martianus.

d Si ita pres. ff. quando dies le. cedat.

ARTICVLVS VI.

Vtrum qui vult ingredi religionem fratrum Minorum teneatur sua bona pauperibus distribuere.

Respondeo dicendo, quod aliqui regulam fratrum Minorum explicantes tenent quod obligantur nouitij volentes in sacra hac religione profiteri, ex vi regulæ distribuere sua bona pro operibus pijs, & non amore sanguinis, aut, vano tantum moti, vt patet ex traditis a Corduba. *e* At ego in ea sum opinione, vt existimẽ nouitios, non arctiori vinculo teneri bona sua distribuere, & dare pauperibus, quã alij Christiani. Quod primò probo ex communi practica, & nullum video Apostolicum præceptum, quo ipsi adhoc specialiter obligentur, imo ait Iansenius *f* in concordia Euangelistarum, quod non legitur de Apostolis reliquisse bona sua pauperibus, sed tantum ea reliquisse, & dominum fuisse secutos. Quod patet considerando substantiam religionis solum consistere in non habendo aliquid proprium & Deo soli vacare, quod potest fieri siue bona relinquantur pauperibus siue non licet relinquere pauperibus sit maximè meritorium. Et hoc confirmatur ex verbis *g* Euãgelij ibi *Vade vende omnia quæ habes, & da pauperib. & sequere me.* Hæc enim verba Consilium tantum non præceptum important, vt omnes communiter intelligunt. Et iuxta hoc sunt intelligenda, quæ dicuntur in regula fratrum Minorum, cum enim verba ipsius sint verba Euangelica superius allegata iuxta eorum tenorem debent ipsa interpretari.

e Cor. su reg. fra. Min. c. 2. q. 8.
f Iansen.
g Matt. 22.

Nec prædictis obstant verba quædam D. Augustini dicentis, quod possunt religiosi petere eleemosynam, cum omnia propter Deum pauperibus reliquerint. Nam respondetur, quod etiamsi sit sufficiens causa ad petendum eleemosynam, omnia propria in pauperes erogasse, non tamen sequitur ex hoc omnes religionem profitentes ad omnia pauperibus dãdum esse astrictos, neque quod nõ potest petere eleemosynam ille, qui omnia sua consanguineis donauit alio enim titulo scilicet quia ministrat Deo, & altari potest ad mensam domini eleemosynaliter petendo recurrere, pro vt in quæstione de mendicitate *h* latè diximus.

h Supr. hoc to. q. 2.

QVAESTIO XVII.

De Nouitijs quo ad eorum professionem in viginti articulos diuisa.

Circa quam quæruntur viginti.

1 Q*Votuplex sit professio.*
2 *Vtrum sit tacite professus sacerdos cui ob honorẽ sacerdotij datur habitus professorum, si per annum & tres dies videntibus prælatis illum deferat.*
3 *Vtrum ad tacitam professionem requiratur consensus profitẽtis & monasterij an solum sufficiat consensus profitẽtis quãdo expressa à principio fuit nulla.*
4 *Vtrum sit tacitè professa Monialis, quæ ab Episcopo recepit velum virginitatis & virginitatem expressè promisit.*
5 *Vtrum professio data ante annum probationis completum sit nulla.*
6 *Vtrum religionis professio emissa, cum tali conditione vt sibi liceat bona retinere sit nulla.*
7 *Vtrum ad professionem possit quis recipi sine consensu conuentus.*
8 *Vtrum monachus professus in vna religione teneatur in alia ad quam transfertur profiteri.*
9 *Vtrum professio facta à laborante morbo gallico, vel alia infirmitate contagiosa sit nulla.*
10 *Vtrum finito anno probationis possit professio dilatari.*
11 *Vtrum professio regularis facta in manu Episcopi valeat.*
12 *Vtrum professio quæ non fuit facta in manu superioris, sufficit vt à superiori ratificetur.*
13 *Vtrum professio possit fieri per procuratorem.*
14 *Vtrum professio facta ab excommunicato valeat.*

15 Vtrum

15 *Vtrum professio mente facta ratificetur, si per longum tempus faciat professus actus professorum.*

16 *Vtrum post quinquennium possit nulliter professus reclamare.*

17 *Vtrum professi nulliter possint post quinquennium, sine habitu reclamare.*

18 *Vtrum illa sit professa, quæ primò confessa est fecisse professionem & postea id negauit.*

19 *Vtrum cogens nouitium ad profitendum sit excommunicatus.*

20 *Vtrum in ordine Minorũ valeat professio facta ante decimum octauum annum completum.*

ARTICVLVS I.

Quotuplex sit professio.

RESpondeo dicendo, quod duplex est professio, quædã expressa alia vero tacita, expressa est, quæ post annum probationis fit in aliqua religione à sede Apostolica approbata secundũ aliquam determinatã regulam in manu prælati promittendo tria vota essentialia, & viuere secundũ regulam. Tacita est, quæ non verbo tenus sed actibus fit, ad quam, vt resoluit Nauarrus *a* tria requiruntur.

Primum est, quod Nouitius deferat indistinctum habitum, ab habitu professorum vt in iure *b* determinatur.

Secundum quod deferat eũ in monasterio, & in congregatione, vt tradit Glossa *c* communiter recepta per Doctores, & Panormitanũ Hostiensẽ, & Francum. Sed aduerte, quod ille qui defert habitum extra monasteriũ de licentia, obediẽtia, & mandato superioris censetur deferre illum intra monasterium, pro vt supra *d* iam latè probauimus, nisi superior cõcederet licentiam deferendi habitũ sui ordinis causa deuotionis, vel honoris, ea mente tantum quod gestatio illius, non prodesset ei ad professionem tacitam, vel expressam, tunc enim non censetur profiteri, neque annum nouitiatus implere, quia actus agentium, non operatur vltra eorum intentionem, vt dicitur in iure, *e* & ita tenet Nauarrus.

a Nau. l. 3. cõsi. ti. de reg. cõsil. 41.
b c. 1. § qui vero de reg li. 6
c Glo. in Cle. eos v. aliqua de reg. Doct. & Panor. ibi Host. in c. at si Clem. de reg. Francus in c. 1. § ff de reg. lib. 6.
d Sup. q. 17.

Tertium, quod deferat illum in monasterio, per annum continuum, adeo, quod licet deferat quatuor menses continuos si postea exiret, & iterũ reuerteretur, & deferret per octo, vel plures menses, & exiret iterum ante annum continuum completum, nõ censetur professus, vt ex iure *f* colligitur.

e c. vl. de præbend. l. nõ omnes. ff. de reb. cred. Nau. vb. sup.
f c. 1. de reg. l. 6.

Quartum est, quod Nouitius gestans præfatũ habitum sciat per talem actum fieri professionem, pro vt ex multis determinat Nauarrus, *g* nam si gestat illum putans esse professum non est iudicandus professus per gestationem habitus, & alios actus, nisi sciens & prudens, non esse professum, voluisse facere per tales actus, & alios similes tacitam professionem pro vt determinat Caietanus. *h*

g Nau. vbi su. cons. 34. n. 4.
h Caiet. 2. 2. q. 189. ar. 1. 2.

Quintum quod deferat habitum supradictũ scientibus, & consentientibus his quorũ est incorporare religioni, quia sicut expressa professio nõ inducitur, quocunque voto, vel causa, nisi fiat in manibus prælati potẽtis recipere, & incorporare religioni secundũ Geminianum, *i* vel in manibus alterius habentis mandatum, vel recipientis nomine eius secuta ratihabitione ita & tacita professio fieri non potest, sine eius scientia & assensu, pro vt post Hostiensem, est Panormitanum tenet Syluester. *K*

Nec hæc tacita professio per Conciliũ *l* & sublata, pro vt affirmat Nauarrus *m* Nec obstat, quod prædictum Concilium Tridentinum præcipiat, quod finito anno probationis statim admittatur ad professionem, aut appellatur, Ex quibus verbis videtur colligi Concilium tollere tacitam professionem, & ideo ne ipsa allegetur præcipere vt statim expellatur. Nã respondetur, quod Concilium tantũ præcepit quod hi expellantur, & non addit quod si permanserint non sint tacitè professi. & casus omissus remanet in dispositione Iuris communis, vt dicitur in iure. *n*

i Gemin. in c. const. de reg. l. 3. et in c. ver. de voto li. 6.
K Syl. v. reli. 3. nu. 10.
l Conc. Trid. ses. 25 de reg. c. 15. & 16.
m Nauar. l. 3. Cons. tit. de reg. consi. 35. num. 5.
n c. susceptũ de rescr. l. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit tacitè professus sacerdos cui ob honorem sacerdotij datur habitus professorum si per annum, & tres dies videntibus prælatis illum deferat.

RESpondeo dicendo, quod in nostra sacra religione Minorum datur sacerdotibus, eam ingredientibus habitus similis, & indistinctus ab habitu professorum. Vt quæritur modo vtrum dictus sacerdos manens in religione per annum, & tres dies, sit tacitè professus. Et videtur quod sic neque obstat si dicatur, quod huic sacerdoti nouitio datur habitus cum capello insito, ab ipso habitu datur etiam habitus, non benedictus, at professo datur habitus benedictus, cum capello ipsi habitui suto, nã licet quælibet istarum differentiarum attento iure *o* antiquo sufficeret, ad non inducendam tacitam professionẽ, at secũdum aliud *p* ius nouum, si differentia habitus non est patens, non impedit tacitam professionem, & videtur non esse dictam differentiam patentem, & per consequens, quod hi sint tacitè professi, si in religione per annum, & tres dies, cum habitu regulari vestiti permaneant iuxta ea quę Doctores *q* communiter resoluunt. Quod procedit, si concurrunt conditiones ad tacitam professionem requisitæ de quibus articulo superiori diximus.

o c. 1. § distinctos de reg. l. 6.
p Clem. eos de reg.
q Doct. in c. statuimus & in c. statu. & in c. super eo de reg.

Nec his obstat Concilium Tridentinum *r* decernens, quod finito anno probationis statim expellantur, per quod videtur, quod contra sacros Canones retinent post annum prædictum habitum, & quod ex illegitima detentione habitus regularis non inducatur professio tacita sicut non inducitur ex materiali receptione, & detentione ipsius. Nam respondetur, quod Concilium, id quidem præcipit, sed non prohibet, vt inducatur tacita professio ex ipsa habitus retentione, & præterea, non omnis detentio habitus prohibita à iure operatur, vt non inducatur tacita professio, sed illa tantum, quæ est nulla & irrita ab ipso iure. Prohibitum enim erat iure antiquo communi recipi ad religionem illum, cuius delictum per viam inquisitionis, aut denunciationis, aut accusationis, erat deductum in iudicium & similiter illos, qui erant debitis grauati, supra vires facultatum suarum, pro vt in superioribus *s* satis dictum est, at si profitebantur eorum professio valebat, quia receptio, & detentio habitus, licet esset prohibita, professio tamen, non irrita iudicabatur, & ideo Sixtus V. in sua constitutione, non solum istorum irritat professionem, sed etiam habitus susceptionem.

r Ses. 25. de reg. c. 16.
s Sup. q. 10.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrum ad tacitam professionem requiratur consensus profitentis, & monasterij an solum sufficiat consensus profitentis quando expressa professio à principio fuit nulla.

RESpondeo dicendo, necessariò videri tenendum quod requiritur consensus vtriusque partis, si enim noua est professio, nouum vtriusque partis, requirit consensum. Pro contraria tamen facit quod nemo vnquam sic dixit. Hoc dubium tangit Nauar. a & respõdet dicens, satis videri sufficere, vt ipsemet eam ratificet, & monasterium permanet in eo consensu, quo eius professioni nulli consensit argumento cuiusdam decretalis b in qua matrimonium metu contractum sit validum, si cessante metu consensu tacitè habeat illum ratũ, at hæc decretalis, nihil ad propositum, nam ibi, vtraque pars verè, & sine dubitatione concessit cohabitando, nos verò, quærimus quid iuris, quando vna pars tantum tacitè consentit alia verò non, quia fortè ignorabat defectum, & nullitatem, quam si sciret fortè non consentiret de nouo, in hoc igitur graui dubio, tres casus sunt distinguendi, vt distinctione fiat patens resolutio.

a Naua. li. 3. consi. de re. conf. 45.
b c. suade spõsal.

Aut enim nullitas professionis oritur ex inutili consensu, vtriusque partis, vel quia neutra pars consensit vt quando ante finitum annum probationis, quis professus est, vel si quis, nunquam professus est, & in hoc casu ad tacitam professionem requiritur, vtriusque partis consensus saltem tacite, tam conuentus, quam religiosi tacite profitentis, & ratio est plana, & necessaria quia scilicet, sine cõsensu vtriusque partis nulla potest dari professio.

Aut nullitas professionis procedit ex inutili consensu profitentis, & tunc sufficit, quod ille de nouo consentiat tacitè vel expresse, neque requiritur nouus consensus conuentus, nam primus consensus censetur continuari, cum fuerit legitimè factus, & ideo accedente consensu legitimo profitentis fit legitima & valida professio. Exemplo hoc illustratur, si quis in minori ætate admissus fuit ad professionẽ adueniẽte legitima ætate sufficit, quod ipse solũ ratã habeat professionem tacitè, vel expressè, sine alia noua conuentus ratihabitione. Et non est noua hæc doctrina, si quidem videmus, ad essentiam matrimonij quod vtriusque contrahentium accedat legitimus consensus at non est necessarium, quod hi duo consensus simul concurrant, vt patet in matrimonio facto per procuratorem, in quo consensus vnius partis multis diebus ante sit præstitus, quam consensus alterius partis, & ille prior consensus semper perseuerat, nisi per contrariam voluntatem mutetur, vt constat ex traditis à Couarruuias, c & Nauarro.

c. Cou. in 4. p. c. 4 § 7. Nau. in man. c. 8. nu. 8.

Aut nullitas professionis oritur, ex inutili consensu conuentus, & hoc casu accedente legitimo consensu conuentus, sine noua ratihabitatione profitentis fit legitima professio. Exemplum est, in eo qui profitetur illegitimè, quia scilicet, non consensit maior pars, vt talis professio detur, sufficit quod postea conuentus ratam habeat huiusmodi professionem, etiam si nouus ipsius profitentis consensus non intercedat.

Et notandũ, quod professio nulla de nouo ratificata incipit esse valida, à tẽpore ratificationis, & nõ ante argumento cuiusdam decretalis. d Verum est quod si bona fide quis se putauit esse professũ, & superueniente mala fide ratificauit suam professionem merito debet gaudere loco, quem ab initio consensu conuentus quis accepit, argumento multorum, quæ de effectibus bonæ fidei, & de euitatione scandali, & e de modicitate rei adduci possunt, ita Nauarrus. e

d c. veniens iunct. Gl. 2. de eo qui duxit in matr. quam pollu.
e Naua. li. 3. consi. de re. consi. 46.

ARTICVLVS IV.

Quædam Monialis in quadam religione ante legitimam ætatem fecit professionem, & ætate legitima completa recepit ab Episcopo velum in manibus eius virginitatẽ expressè promittens quæritur, vtrum sit tacitè professa.

REspondeo dicendo, quod vt hæc quæstio prout decet explicetur, & veritas eius resolutioni patefiat oportet aliqua dicta proponere.

Primum dictum est, quod professio expressa huius monialis fuit nulla siquidem ante legitimam ætatem ad profitendum fuit emissa, cum, vt supponitur non habuerit tunc decimum sextum annum, completum à Concilio Tridentino f requisitum.

f Conc. Trid. sess. 25. de re. c. 15.

Secundũ dictum, quod actus quos postea fecit licet essent actus professorum, nõ inducebant professionem tacitam, si ipsa post professionem inualidam nesciens illius nullitatem, in monasterio perseuerauit, hos actus peragendo, iam ignorando, talem nullitatem etiamsi plurimos faceret actus professarum non censetur ratificare professionem iuxta ea quæ in articulo primo huius quæstionis satis diximus.

Tertium dictum, per verba dicta ab Episcopo, velum dante scilicet, *vultis in sanctia virginitate perseuerare*, Iunctis alijs ipsarũ Monialium scilicet *volumus*. Et per alia eiusdem Episcopi, velum dantis scilicet, *promittis, te virginitatem seruare*, Iunctis alijs dictæ Monialis, *promitto*, non est professa solemniter ipsa monialis, ad hoc enim, vt fiat professio solemnis debet fieri non solum voti virginitatis, sed etiã voti obedientiæ, & paupertatis, aut obedientiæ secundum aliquã regulã a sede Apostolica approbatam, vt tradunt communiter Doctores, g & in nostro casu, solum factum fuit votum virginitatis, præpterea votũ virginitatis, non est de essentia religionis, sed votum castitatis. Votum enim virginitatis præsupponit in emittẽte integritatem virginitatis, & multi religiosi & religiosæ profitentur ista integritate carentes vt quando vidui, aut viduæ religionem ingrediũtur, & hi sunt essentialiter & verè religiosi, vnde viduis professis, non datur velum virginitatis consecrationis virginum, nec Espicopus in eo potest dispensare, pro vt in iure h definitur, datur tamen eis velũ viduatũ, quod vocatur velum Continentiæ, & obseruationis de quo in sacris Canonib. i habetur, vnde ordinauit Leo K Papa vt fœminis quæ non sunt virgines minimè velum virginum præbeatur, nec ipsæ ipsum recipere possunt. Et hæc est sententia Diui Hieronymi, vt in alio Canone l refertur. Propter quod ordinatum fuit in pontificali, vt volentes recipere velum virginitatis interrogentur, si velint perseuerare in uirginitatis pudore, & ordinatum est ut uelum huiusmodi recipientes ipsam uirginitatẽ expressè promittant. Ex quibus colligitur, quod per dicta uerba solum fuit promissa uirginitas concernens uelo suscipiendo, & quod per talem promissionem uoluit dicta monialis expressam emittere professionem, cũ iã ab ea fuerit facta. Secundo colligitur, quod si hoc uotum est ualidum solum erit simplex uotum uirginitatis. Dixi si est ualidum de ualiditate enim eius in sequenti dicto disputabitur.

g In c. v. de vot.
h c. deuotis. 20. q. 1.
i c. vidua 27. q. 1.
K 32. q. 5. c. illas autem famulas.
l 15. q. 1. c. si quis nõ creat.

Quartum

Quartum dictum attēto quod dicta promissio virginitatis fuit facta in ordine ad velum recipiendū, & velum recipiebatur in ordine ad professionem iā factam existente professione nulla, etiam veli receptio erit nulla, & per consequens votum virginitatis in ordine ad ipsam veli receptionem. Quod probatur, nam votum virginitatis in ordine ad velum virgineum, non poterat emitti; non enim omnes virgines illud recipiunt, & recipere possunt, sed solum illæ, quæ sunt verè religiosæ professæ, supradicta autem monialis non fuit verè professa. Quod confirmatur, nam in votis quando non constat de actuali mente vouentis, quæ dat regulam, & vim voto intentio virtualis est attendenda argumento cuiusdam legis, *a* sed intentio vouentis fuit promittere virginitatem, in ordine ad velum, quod putabat iure posse suscipere, quæ non reciperet, neque emitteret votum virginitatis, si sciret se non posse tale velum iure recipere, neq; eius professionem esse inualidam, & confirmatur, nam actus agentium, non operantur vltra eorum intentionem, prout dicitur in iure. *b*

Nec obstat, quod ipsa actualiter, & absolutè promisit virginitatem, nam respondetur, quod vt ait Isidorus *c* Euangelium non tantum est, in verbis quantum in sensu, neque tantum in folijs quantum in radice rationis, & vt ait Hilarius *d* intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi, quia non res sermoni, sed sermo rei debet esse subiectus, & similiter in proposito, cum votum virginitatis in ordine ad velum suscipiendum fuerit emissum, recipiendo velum, contra ius, quia verè non erat professa videtur, quod promissio talis virginitatis nihil operatur, cum intentio recipientis velum, fuerit promittere, cum conditione virtuali, videlicet, si verè erat professa. Confirmatur hoc, non enim valet obligatio cuius causa principalis non est vera, si ei qui promisit non erat animus, se obligandi, absque ea, vt tradit Nauarrus, *e* post Syluestrum, & certum est, vt supponitur, quod dicta monialis, non emitteret dictum votum virginitatis, si sciret eius professionem fuisse inualidam.

Quintum dictum est, quod attento, quod professio est nulla, & non fuit aliquo actu ratificata, & reualidata, per quam secundum ius professio tacita inducitur ista monialis potest reclamare, si nondū fuit elapsum quinquennium, quod ad reclamandum Cōcilium Tridentinum *f* concedit.

Sextum dictum est, quod declarata professionis nullitate, hæc monialis, cum sententia declaratoria prædictæ nullitatis potest licitè nubere, quia sicut ex nihilo, nihil fit ita nihil, nihil facit, vt dicitur in iure. *g* At cum secundum Apostolum multa liceant quæ fieri, non expedit, cum professio fuerit publicè facta, & votum virginitatis, cum prædicta solemnitate fuerit publicè emissum, & aliqui possunt affirmare prædictum votum esse validum consulo, vt petatur à domino Papa prædicti voti dispensatio, qui pro sua benignitate causis id suadentibus dispensabit, & secundum prædicta puto intelligenda tradita à Nauarro. *h*

a L. in condicionibus, ff. de condit. & demonst.
b l. nō omnis, ff. si cert. pet. c. ad audientiā, de decimis.
c Isid. in Epi. ad Valer.
d Hilar. l. 4. de Trin.
e Na. in man. c. 18. n. 9 Syl. v. pact. q. 4.
f Conc. Trid. ses. 25. de reg. c. 19.
g l. eius qui in prouin. ff. de rebus credit. l. si seruum, §. 1. ff. de act. empt.
h Na. l. 3. cōs. de reg. cons. 25. nu. 4.

ARTICVLVS V.

Vtrum professio data ante annum completum probationis sit nulla ipso iure.

RESpondeo dicendo, quod licèt hæc quæstio sit satis disputabilis, si apices iuris considerentur, at attento Conc. Trid. *i* clarum est, quod professio ipso iure nulla sit, nec est necessarium, vt sententia declaratoria, eius nullitas declaretur, verba enim Cōcilij, ibi, sit nulla, satis indicant nullitatem ipso iure, vbicumque apponantur, vt aduertit Glossa *K* quædam & tradit latè Tiraquellus. Probatur deinde tempus enim ad aliquem actum pars formæ est, eiusdem actus, & deficiente forma actus nullus, ipso iure iudicatur, cum ipsa det esse, vt docent Philosophi, & tenet quædam Glossa *l* communiter recepta, & quod tempus signatum, ad actum sit pars formæ ipsiusmet actus tenet alia Glossa *m* vbi Bartolus, & doctores, & tradit Tiraquellus.

i Ses. 25. de c. 15.
K Gl. in c. in. not. v. nullam effic. de elect. Tira. v. reuer. nu. 243.
l Gl. in c. cum dilect. v. irrità extr. de rescr.
m Gl. in l. 1. C de pre. impo. offer. vbi Bal. Tir. c. retract. lignag. §. 4 gl. 4. nu 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religionis professio emissa cum tali conditione, vt sibi liceat bona retinere sit nulla.

RESpondeo dicendo, quod Panormitanus *n* ait quod licet in regula monachorum, vel religiosorum ponatur certa forma, circa professionis actum valet tamen professio, per quæcunque verba facta, non seruata forma regulæ, cum enim obligatio dirigatur in Deum defectus formæ, non debet vitiare actum, sicut dicimus in absolutione ab excommunicatione, nec requiritur aliqua scriptura, sine scriptura enim potest fieri professio. At licèt non requiratur certa forma, professio tamen videtur, quod non potest emitti sub conditione contraria ipsi religioni, & ita videtur, quod non possit fieri, sub conditione, vt ipsi professo liceat bona retinere. Quod dubium secutus Imolam, & alios resoluit Gregorius Lopez *o* dicens quod licèt talis conditio sit accepta à prælatis professio manet, & conditio contraria, tanquam impossibilis impossibilitate iuris reijcitur. At Couar. *p* hanc disputans quæstionem distinctione vtitur. Aut enim, quod aut profitens hac conditione professionē emisit, vt sibi liceret bona liberè acquirere, & vt propria sibi retinere, etiam inuito prælato, tunc professio est irrita, quia est contra religionis substantiam, cum prædicta conditione apposita minimè paupertatem profiteatur, aut profitetur sub conditione vt sibi liceat possidere quandam domum vti propriam cum bonis iam acquisitis, & tunc valet professio reiecta conditione argumento cuiusdam decretalis, *q* & ita conciliat Couarruuias contrarietatem, quæ super hoc puncto à Doctoribus adducitur. Et hanc opinionem sequitur essentialiter Salzedo *r* dicens si religiosus in professione regulæ paciscatur, quod liceat sibi habere bona aliqua pro suis necessitatibus professio valet, quia in tali pacto intelligitur habere illa bona tanquam obedientiarius, secundum Abbatem, *f* & Iasonem. Quod videtur tenendum quamuis Antonius Robertus *t* hanc conclusionem impugnet, cuius sententia tunc procedet quando profitens, sic ea bona retinet, & sibi reseruat, vt intendat ad nutum Abbatis, non posse amoueri, si vero profitens in professione paciscatur expresſè, quod sibi liceat retinere proprietatem aliquorum bonorū, & ea de nouo acquirere, tale pactum vitiat Ingressum, vt tenet Glossa, *u* quam dicit præter alios communiter receptam Alciatus, & dicit ab ea non recedendum Viues, & pro ea etiam concludit Ioannes Gratian.

n Pan. in c per tuas de reg.
o Greg. in l. 1. tit. 7 par. 1 gl. 3. Imo. in c. cū ad Mō. Ferrar. ex cons. 1.
p Couar. in 4. par 2. c. 3. §. 1. num. 18.
q c. si. in cler. vel vouent.
r Salz. in add. ad regul. 621. Bernard. Diaz. Leug.
f Abb. in c. in singular. qui cle ri. vel vou Iason in Auth. ingres. de sacros. Eccl. nu. 39.
t Robert. in l. non solum. §. morte. ff. de no. oper. nunc.
u Gl. in c. 1. de stat. monach. & in c. cū ad monast. eo tit. Alciat in l. 1. §. sed si mihi, n 19 ff. de ver. oblig. Viues com. opin. 1. to. fo. 165 nu 12. Grati. reg 320. nu. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ad professionem posit quis recipi sine consensu conuentus.

REspondeo dicendo, quod communis obseruantia omnium religionum habet vt prælati immediati conuentuum particularium in quibus nouitij suum nouitiatus annum peragunt, cum maioris partis ipsorum suorum subditorum consensu recipiant monachos nouitios ad professionem. Quod iuri conforme esse videtur iuxta Glossam *a* quandam communiter receptam super quam dicit Monachus, quod iure communi creatio monachorum pertinet ad Abbatem, & conuentum, quam sequuntur Philippus Probus, & Lappus dicens, quod per hoc creatio monialium pertinet ad Abbatissam, & conuentum vbi nouitiæ creantur, adeo quod Episcopus, etiamsi sit superior earum, non potest creare nec præcipere, Abbatissæ, & Conuentui, vt recipiant aliquam monialem in tantũ, quod possunt appellare ab hoc mandato, & id ipsum tenet Calderinus, *b* allegando ad id prædictum Ioannem Monachum, & idem tenet Turrecremata. Et probatur, nam Panormitanus *c* tenet, quod hanc creationem debet facere superior cum consilio conuentus, & quando datur alicui potest limitando eam à principio, exercere eam debet cum limitatione, vt tenet ipsemet Panormitanus, *d* quem sequitur Felinus. Præterea Bartolus *e* communiter receptus tenet, quod non solum est requirendũ consilium, sed etiam sequendum illud, quando est requirendum ab alio tanquam à collega, & particípe officij, vt in casu posito lex dat potestatem creandi prælato cum consensu (Quod est amplius,) conuentus tanquã, cum collega, & participe officij, qualis est, in expediendis omnibus præcipuis, secundum omnes. Ex his videtur necessario tenendum, quod creatio monachorum iure communi, spectat ad prælatum, & conuentum, & quod non potest alter sine alterius consensu monachum creare saltem ad obligandum monasterium ad illum retinendum, & alendum, ita Nauarrus *f* in quodã consilio, qui in alio *g* tenet, quod generales ordinum non possunt recipere ad professionem nouitium, sine consensu maioris partis Conuentus, in quo ipse Nouitius est educatus, quibus addo, quod dicta professio non erit nulla ipso iure, sed declarabitur nulla si constiterit, iusté maiorem partem conuentus tali professioni minimè consensisse. Cum professio in quacumque religione includat quandam reciprocam obligationem, qua professus, & conuentus simul obligatur, & in hoc casu conuentus minimè fuit obligatus, quod quadam decretali *h* iuncta sua Glossa manifestatur.

a Gl. in c. fin. de reg. l. 6. vbi Monac. Prob. & Lappus al. leg. 32.

b Cald. consi. 16. tit. de reg. Monac. con. 3. de sen. excom. Turrecrem. in c. si. 16. q. 7.

c Pan. in c. cũ Eccl. vlter. de elect.

d Pan. & Fel. in ca. ex parte de consti. n. 5.

e Bar. in l. 11. § plures, n. 7. de exer. act.

f Nau. l. 1. cõs. tit. de const. cõsil. 9.

g Idem l. 3. cõsil. tit. de reg. consil. 62.

h c. vlt. iũcta gl. de reg.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachus vnam religionem approbatam legitimè professus transiens legitimè ad aliam teneatur in ea de nouo profiteri.

RESpondeo dicendo, quod sic, quia frequenter monasterium secundum est arctioris obseruantiæ ad quam professio prioris monasterij non extenditur, & nisi profiteretur nouè in secunda nullo iure ad illius obseruantiam obligaretur, & per consequẽs omnes religiosi eius non obligarentur ad eandem disciplinam contra ea, quę in iure *i* determinantur, & probatur noua, & efficaci ratione; nam ipse religiosus iam erat sub iurisdictione prælatorum prædicti monasterij, quæ iurisdictio, & ius quæsitum non potest à dictis prælatis priuata authoritate auferri. Sed authoritate alterius superioris scilicet Papæ, & Summus Pontifex concedit religiosis, vt possint trãsire ad aliam religionem, & se submittere iurisdictioni, & potestati prælatorum eiusdem dum habitum suscipiant, & in ea secundum sacros Canones profiteantur, & eiusdem religionis per nouam professionem monachi fiant.

i cap. recol. de stat. monac. c. in nonam, 16. q. 7.

Nec obstat Concilium Federici, quatenus videtur affirmare, quod monachus vnius religionis electus in prælatum alterius non tenetur ad profitendum secundam, pro quo facit, quod in translatione ad Abbatiam alterius monasterij, & ordinis nulla fit mentio de repetitione professionis in secundo monasterio, vt patet in iure. *k* Et in quadam decretali *l* in qua agitur de confirmandis omnibus electis non fit vlla mentio de huiusmodi professionis repetitione in promoto ad secundam Ecclesiam. Nam respondet Nauar. *m* quod magna est ratio diuersitatis, inter eũ qui transfertur ad hoc vt sit Abbas, & eum, qui transfertur ad hoc, vt sit monachus, & non persistens in hac solutione negat Consilium Federici, dicẽs quod siue transferatur, vt sit monachus, siue vt sit Abbas tenetur reiterare professionem, & non obstar, quod in dictis decretalibus nulla fiat mentio de professionis reiteratione, nam respondetur, quod id vtique supponitur, cum sit dissonum diuersæ religionis viros in vnum congregari iuxta ea quæ latè dicta sunt in secundo tomo. *n*

k c. sicut tua de fin. ca. cum venerab. de cons.

l cap. nihil de elect.

m Nau. l. 3. consi. ti. de reg. cons. 3.

n 2. to. q. 32. art. 7 8. & 9.

ARTICVLVS IX.

Vtrum professio facta à laborante morbo gallico, vel alia infirmitate contagiosa sit nulla.

RESpondeo dicendo, professionem prædictam, non valere si religio habet statutum Papale, vel suum à Papa confirmatum, quod annihilet professionem factam prædicto modo, si vero non habet tale statutum solo communi attento, non videtur nulla, quia ægritudo, etiam morrifera non videtur annullare professionem, nam collatio facta regulariter criminoso valet prout dicitur in iure. *o*

Neque obstat, quod professio facta sine consensu conuentus non valet, vt dicitur in iure *p* & si conuentus sciuisset profitentem illo morbo laborare, non consensisset professioni, nam respõdetur, quod non consensisset professioni at postquam consensit valet ipsa professio siquidem omnia requisita ad validitatem professionis interuenerunt. Quod exẽplo declaratur, & probatur; Petrus enim v. g. si sciuisset Mariam esse pauperem, non sumeret eam sibi in vxorem cum putans esse diuitem seductus consensum præstiterit & nihilominus, valet matrimonium, si consensus alias legitime fuit præstitus, vt definitur in quadam lege *q* partitarum, vbi Gregorius Lopez, & tenent Nauarrus, & Couarruuias.

o cap. postu. de rescrip.

p c. vlt. iuncta glo. de reg.

q l. 10. tit. 2. par. 4. vbi Greg. Nau. in c. 22. n. 32. Ledes. in 24. q. 53 ar. 1. Cou. de sponsal. 2. par.

Verum est tamen prout tenet Nauarrus *r* in quodam consilio; quod probabiliter dici potest, quod superior possit iudicialiter procedere contra professum ad castigandum eũ ob peccatum mortale, quod commisit negando defectum, quem sub pœna talis peccati tenebatur in ingressu confiteri, & in pœnã peccati expellere eũ à religione, & priuare habitu sicut posset pro alio peccato mortali, talẽ culpã merendo. Sed hæc opinio mihi videtur non tenenda, nõ enim pro huiusmodi peccato conceditur iure, & constitutionibus

r Nau. l. 3. cõsi. ti. de reg. consil. 91. p. 241.

tionibus apoſtolicis expellere aliquem à religione, & habitu ſpoliare, prout in primo tomo *a* diximus, & in ſecundo *b* etiam probauimus.

a 1.to. q.20. *b* 2.to.q.30.

Aduertendum tamen, quod Leo Decimus *Conceſſit generalibus, & prouincialibus ordinis fratrum Minorum, vt fratres eiuſdem ordinis, etiam profeſſos, qui grauiſſimis, & ſcandaloſis delictis notati, & diffamati fuerint, quæ fraudulenter, & dolosè in eorum receptione, & profeſſionis emiſſione (munitione ſuper his per prædictos prælatos præmiſſa) acciderunt non obſtante, quod iam recepti ſunt, & profeſſionem emiſerint ne morbida, & infecta pecus ouile domini corrumpat, & vt alijs cedat in exemplum, à domibus, & conuentibus dicti ordinis expellere, & remouere liberè & licitè poſſint & valeant, prout conſcientijs prædictorum Minorum, (quas ſuper hos onerat) viſum fuerit iuſtum, & honeſtum*, ita habetur in ordinis ſupplemento. *c*

c fo.19.tit.6.

Circa quam conceſsionem ſunt notanda illa verba, *notati, & diffamati fuerint*. Nam etiãſi talia delicta non fuerint deducta in iudicium per viam accuſationis denunciationis, aut inquiſitionis poſſunt prælati probata prædicta infamia, & vehementi ſuſpicione eos à religione expellere, nam ſi per viam accuſationis denũciationis, aut accuſationis delicta eorum erant deducta in iudicium clarum eſt, quod poſſunt ipſi prælati eos à religione expellere ſecundum conſtitutionem Sixti V. de qua in ſuperiorib. *d* latè diximus. Imo & ſecundum ius commune, prout in dicto loco tetigimus.

d Sup. hoc to. q.20.

ARTICVLVS X.

An liceat ſuperiori alicuius Monaſterij, & ſuo cõuentui & capitulo concedere dilationem ad profitendum Nouitio poſt annum probationis probato, & pro idoneo recepto.

RESpondeo dicendo, quod ſic ſi ad id iuſta aliqua cauſa interueniat, tum quia à iure antiquo, non videtur recedendum niſi quatenus per nouum expreſsè reuocatur, vt in quadam lege *e* definitur, & ante Concilium Tridentinum, hoc licebat, & erat in vſu & conſuetudine, ergo & nunc licet, quia per illud non videtur ſtatutum contrarium. Tum quia Concilium Tridentinum *f* non diſponit, quod ſuperiores ſtatim finito anno nouitiatus cogant Nouitios habitos pro idoneis ad profitendum, ſed ſolũ quod admittant eos, aut reijciant, & cogere ad profitendũ non eſt admittere ad profeſsionem vel reijcere, & à diuerſis non fit illatio, prout dicitur in iure. *g* Præterea annus nouitiatus, & admiſsio, & reiectio ſunt in fauorem recipientium, & recepti ſtatuta, & ideo non ſunt contra conſenſum vtrumque retorquenda iuxta quandam iuris regulam. *h* Et pater Paraſſel. *i* ait quod relatione per ſanctiſsimam congregationem Cõcilij à Pio V. facta ſanctitas ſua dixit, *Decretum dicti Concilij procedere tantum in illis nouitijs, quos ſuperiores lapſo tempore nouitiatus habiles inuenerint, non in his, quos inhabiles inuenerint, vt ſunt illi, qui non benè adhuc didicerunt, & ideo, quod attinet ad iſtos ſanctitas ſua conceſſit, quod ſuperiores poſſunt prolungare illorum profeſſionem dummodo habeant ſpem probabilem quod efficiantur habiles intra ſex menſes*. Ita ait Paraſſelus, quod ipſi conſulenti Neapoli octano die Nouembris anno Domini milleſimo quingenteſimoſexageſimo nono reſponderunt illuſtriſsimi Cardinales interpretes Concilij. Quæ reſponſio procedit in iuuenibus nouitijs ſecus in fœminis nouitijs, prout ſupra *K* probauimus, in his enim diutius propter alias cauſas poteſt expectari.

e l. præc. C. de appell.
f Conc. ſeſ. 25. de reg. c. 16.
g l. Papin. ff. de min.
h Reg. quod ob gratiã, de reg. iur. lib. 6.
i Para. in l. 6. priui. fol. 130. pag. 2.
K Sup. q. ſup. prob. ar. 10.

ARTICVLVS XI.

Vtrum profeſſio regularis facta in manibus alicuius epiſcopi valeat.

RESpondeo dicendo, quod non, nam profeſsio valida non poteſt fieri, ſine authoritate ſuperioris potentis incorporare profitentem religioni, & Epiſcopus nullatenus poteſt incorporare quenquã religioni à ſua exemptæ iuriſdictione, vt palam eſt, quia extra territorium ſuum ius diceret contra ea, quæ in iure *l* determinãtur. Vnde non eſt audiendus Innocẽtius *m* tenens, quod poteſt quis fieri monachus faciendo profeſsionem alicuius regulæ approbatæ in manibus Epiſcopi argumento cuiuſdam Canonis *n* ab ipſo malè intellecti, qui loquitur in caſu ſatis diſsimili, non enim loquitur de profeſsione, ſed de ſeparatione viri, & vxoris à iudice facienda, & dato quod de profeſsione loquatur eſt intelligendus de Epiſcopo cui monaſterium in quo talis nouitius profitetur eſt ſubiectum, vt iure *o* communi antiquo omnia Epiſcopis ſubijciebantur.

l l. ſi. ff. de iuriſd. om. iudi. c. 1. de conſt. l. 6.
m Inno. in c. porrectum, de reg.
n c. ſi vir. 27. q. 1.
o c. Abbates, & c. Abbati 18. q. 2.

ARTICVLVS XII.

Vtrum profeſſio facta non in manu ſuperioris ſufficiat quod poſtea à ſuperiori ratificetur.

RESpondeo dicendo, quod ſic ex his, quæ de tacita profeſsione ſupra hac quæſtione *p* diximus, ſed pro maiori explicatione reſpondeo quod ſiquis frater recepit aliquem ad profeſsionem, non habens ad id mandatum à ſuperiori ſufficit ad validitatem ipſius ratihabitio ipſius ſuperioris, prout tenet Cardinalis, *q* quod ipſum tenet Aſtenſis referens, pro eadem opinione Innocentium dicentem, quod de mãdato Abbatis ſæcularis clericus, vel laicus ſufficit, vt recipiat profeſsionem, & idem eſt etiamſi, ſine eius mandato, ſi tamen nomine eius facit, & poſtea ratũ habeat. verum eſt tamen quod, antequam ratificet, non erit votum ſolemne, neque matrimonium contractum dirimet. Et per prædicta ſoluitur quæſtio de quodam religioſo, qui induxit certos iuuenes ad religionem non habens licentiam recipiendi fratres ad ordinem, nunquid prædicti ſint reijciendi à ſuperiore, vel ab alio, qui eius habet authoritatem, an vero ſufficiat ratihabitio ſuperioris, & dicendum videtur à ſimili quod ſufficiat ratihabitio, at receptio habitus ad hoc vt incipiat annus probationis debet currere à tempore ratihabitionis, non vero à tempore receptionis habitus, cum vt annus probationis ſit legitimus, & Canonicus, debeat incipere à legitima habitus receptione: legitima autem habitus ſuſceptio contingit, quando Nouitius à ſuperiori eo induitur.

p Sup. hac q. art. 3.
q Card. in c. inſinuant. qui cler. vel monachi Aſt. l. 2. ti. 20. Inno. in c. porrectum, ext. de reg. iur.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum profeſſio poſsit fieri per procuratorem.

RESpondeo dicendo, quod profeſſio poteſt fieri per procuratorem, nam quilibet actus poteſt per procuratorem peragi, niſi ſit à iure expreſsè prohibitus, vt in quadam lege *r* definitur, ſed hoc nullibi ſpecialiter prohibetur. Quod confirmatur ex quadam Gloſſa *ſ* multos caſus excipiente, qui per

r l. 19. vſus ff. de curat.
ſ Glo. in c. ad agendum, de procur. lib. 6.

procuratorem fieri non possunt, inter quos actus professionis minimè reperitur: confirmatur deinde, nã actus matrimonij de sui natura est indissolubilis, & etiam hodie post Concilium Tridentinum per procuratorem fieri potest, vt in nostra summa confessorum satis diximus. Notandum tamen quod sicut ad matrimonium non sufficit, quod quis habeat vniuersale mandatum, vt scilicet possit nomine alterius contrahere, sed est necessariam speciale mandatum, ad contrahendum, prout in iure *a* definitur, ita ad professionem emittendam pro alio necessariũ est, vt specialiter ad hoc procurator deputetur. Et sicut ad hoc, vt matrimonium per procuratorem factum sit validum necessario debet id fieri per procuratorem ad hoc specialiter deputatum, qui ad id non potest alium substituere, vt in eodem iure *b* continetur: ita ad profitendum non potest procurator alium substituere procuratorem. Et sicut si reuocetur procurator non valet matrimonium per eũ contractum, etiam si talis reuocationis fuerit ignarus, ita non valebit professio facta per procuratorẽ reuocatum, etiamsi talis reuocationis notitiam non habeat.

a c. fin. de procurat. li. 6.

b D. c. fin.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum professio facta ab excommunicato valeat.

RESpondeo dicendo, quod professio facta ab excommunicato valet, ita Abbas *c* Innocentius, & Felinus tenent, & quam plurimos id sentientes citat Rebuffus. *d* Nec peccabunt eum recipientes, si excommunicationis inscij eum receperunt, secus si sciẽtes, vt post alios tenet Marianus Socinus *e* quãuis nonnulli contrarium sentiant, quorum sententia mihi non probatur. Excipitur tamen vbi per rescriptum Papæ ad professionem receptus est, tunc enim professio facta virtute prædicti rescripti est inualida, vt dixit Calderinus *f* quem sequuntur Geminianus, Felinus, & Marianus Socinus. Ex quo enim secundum ius rescriptum nullum est, receptio, atque professio virtute eiusdem rescripti erit nulla argumento regulæ accessorium sequitur naturam principalis. Verum est tamen, quod si in rescripto, vt solet communiter fieri absoluatur impetrans ab omni cẽsura ad effectum recipiendi professionem, professio sine dubio erit valida cum fuerit validum rescriptũ.

c Abb. in c. cũ illorũ de sent. excõ n. 4. ver. 3. nota vbi Inno. v prælatis Fel nu. 5. ver. Nota.
d Rebu. in concordatis. nota. 50. nu. 16. de cler. excom. min.
e Soc in c. sacris n. 118. de sent. excomm.
f Cald. & Gemin. in c. 1. n. 18. de rescript. l. 6. Fel. in d. c. cu illorum. num Soc. in d. c. sacris n. 174.

ARTICVLVS XV.

An professione metu facta gestando habitum longo tempore & fructus prioratus suæ religionis percipiendo, transigendo vitam cum fratribus, & se fratrem, vt professum nominando ratam habuerit ipse professus professionem.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæstio difficultatem habet, nam dissensus in consensum transire potest, & quod displicuit postea pòt placere iuxta quandam Decretalem, *g* At in nostro casu contrarium est dicẽdum, nam professio, vt dicitur in iure *h* rata duobus modis habetur primo expressè secundo tacitè, expressè non habet ratum ille qui semper protestatus fuit se nolle esse monachũ, & nec tacitè quidem illam ratificauit, siquidem contrarium expressè fuit protestatus, incertis enim non est opus iuxta quandam legem *i* & à certis, pro incertis recedendum non est, vt in quodam Canone *K* habetur, vnde postquam expressa fuit protestatio, se nolle fieri monachum, non est recurrendum ad coniecturas, an habuerit professionem ratam tacitè si ipse profitens declarauit pluries, se nolle profiteri, & velle exire a religione.

g c. 1 de rescr. lib 6.
h c. 1. de reg. l. 6.
i l. continuus, §. cum ita de verb. oblig.
K c. indi. 32. q. vlt.

Nec obstat, quod per duos & vltra annos gestauit habitum, & fructus beneficij regularis perceperit, & cum fratribus vitam transegerit, ac se fratrem nominauerit, nam respondetur, quod hæc signa forte professionis essent, si non affuisset aliqua, vel vna tãtum protestatio, sed supponitur in casu, quod multæ interuenerunt protestationes, quę tollunt hanc tacitam professionem, & dum quis protestatus est, tempore professionis, se nolle in religione remanere poterit etiam post annum exire & si voluerit remanere adhuc annum habebit teste Vincentio, quem referunt *l* Doctores Calderinus, & Barbatia. Præterea ad tacitam professionem inducendam per gestationem habitus requiritur, quod voluntariè accipiatur, vt in Iure *m* definitur, quod in nostro casu non cõtingit. *n* Vnde Decretalis, quæ pręcipit, vt intra triduum egrediatur, si noluerit profiteri intelligitur de eo, qui voluntariè est ingressus. Nec obstat, quod citius debuit egredi, & non expectare duos annos, nã sicut confestim intelligit Vlpianus *o* Iurisconsultus, vbi primum potest fieri secundum qualitatem negotij peragendi, ita hic tres dies debent explicari si ingressus posit egredi, at in nostro casu nõ potuit egredi propter vim qua semper minabatur. Per hæc, & alia hanc partem defendit Rebuffus. *p*

Verum tamen est, quod si metus fuit leuis non irritat professionem, modica enim coactio nõ excludit actum, vt dicitur in quadam decretali. *q* Erit autẽ iustus metus irritans professionem, si pater professi iurauit filium suum debere esse monachum, siue velit, siue nolit alioquin ipsum in carcerẽ mitti facere & pater esset homo asperus filius vero tenellus, qui nõdum cõpleuerit decimum annum, & tunc leuior metus sufficiet argumento eorum, quæ in iure *r* notantur, & tradit Barbatia. Et erit etiam iustus metus, quando pater, & mater à pueritia suaserunt filio, vt monachus fieret, & mandauerũt famulis, & ancillis, vt eũ verberarẽt, si monachum se esse nolle diceret.

l Doct. in c. ex parte de regu. Cald. consil. 1. qđ metus causa Barba. cons. 10. vo. 1.
m ca. 1. quod met. causa.
n c. ad nostrã de reg.
o l. 2. §. confess. ad Treb. ff.
p Rebuf. cons. 96. p. 127. co. 1
q c. si qui clericĩ vel vou.
r l. vnius §. ne tenera ætatis, ff. de q. Barbat. conf. 60. n. 8. vol. 1.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum post quinquennium possit nulliter professus reclamare.

RESpondeo dicendo, quod Conc. Trid. *ſ* quinquennium dat nulliter professo ad reclamandum, quo elapso nullatenus ad allegandum quamcũque causam admittatur. Quod decretum primo est intelligendum, vt hic nulliter professus non possit admitti ad allegandum quamcunq; causam professionem annullantem non tamen est excludendus si allegauerit causas, quare intra quinquennium non potuit reclamare. Nec obstant verba ipsius Concilij, ibi. *Quamcunque causam,* quibus videtur significari quod repellitur generaliter ab omnib. causis, quæ litem mouere possunt, nam respondetur, quod illa verba generalia restringuntur, per narrationem, & præfationẽ capituli ibi. *Quicunq; regularis prætẽdat se per vim, & metum ingressum esse religionẽ, &c.* Et non obstante, qđ elapsum sit quinquennium, non est repellendus supradictus, vt non alleget causas quibus illo tempore non potuit reclamare, nam licèt dicat, quod intra quinquennium debet reclamare, hoc intelligitur si commodè fieri potest iuxta superius notata.

ſ Conci. Trid. sess. 25. de reg. c. 19.

Secundò

Secundo est notandum, quod in hoc decreto elapso dicto quinquennio professio nulla à principio si voluntate non ratificatur non fiet rata, & valida, nã non potest Papa efficere, vt cõsensus coactus durante coactione sit liber, & spõtaneus qualis requiritur ad professionẽ iuxta tradita in iure, *a* sed quod voluit dicere Concilium est, vt hic in foro exteriori professo habeatur, & in eodem foro si noluerit permanere in monasterio, & extra claustra egrediatur pro apostata habeatur. Quod patet ex verbis Concilij ibi, *nullatenus ad allegandum quamcunque causam admittatur.* Vnde in foro conscientiæ etiam elapso dicto quinquennio ego non condemnarem vt apostatam eum qui nollet redire ad religionem si non cogeretur ad redeundum, pro quo facit id quod notat Nauarrus *b* dicens quod metus vel impotentia reclamandi plus quam quinquennio durauerit poterit post illud ipso iure, vel per viam restitutionis audiri, nec si suscipiat ordines sacros durante metu vel iusto impedimento reclamandi sufficit ad præsumẽdum tacitè professum, tum quia nullo iure id cauetur, tum quia susceptio ordinis est res separata a professione, & a separatis non fit illatio, vt dicitur in iure, *c* tum quia solus actus professi proprius qualis est præstatio suffragij in capitulo, & gestatio habitus professorum non sufficit ad illud, qui tamen est proprior professioni, quam ordinum susceptio, ergo neque hæc sufficit argumento eorum quæ in iure *d* notantur.

a c. 1. de reg.

b Nau. in c. statuimus, n. 71. & 72.

c l. Papi. ff. de minor.

d c. cum in cunctis de electi. Auth. multo magis de sacrosanct. Eccl.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum professi nulliter post quinquennium possint sine habitu reclamare.

REspondeo dicẽdo cum doctissimo Nauarro, *e* quod ex Concilio Tridentino aliqua colliguntur ob quorum ignorantiam multi alias docti malè consuluerunt multis regularibus, vt clam fugerent à monasterijs, & carceribus etiam habitu dimisso ne in via caperentur ad reclamandum de nullitate professionum suarum nulla alia facta diligentia in vrbem venirent. Concilium enim statuit primo ne quis ante reclamationem habitum dimittat. Secundo ne sine licentia ob id à monasterio etiam cum habitu exeat. Tertiò, quod causas nullitatis coram superiore, & ordinario ante deducat. Quartò, quod si antea dimiserit habitum nullatenus ad allegandum vllam causam admittatur. Quintò, quod ad monasterium redire cogatur. Sextò, quod tanquam apostata puniatur. Septimò, quod interim nullo priuilegio iuuetur.

e Na. in c. statuimus. nu. 7.

Super quibus ait Nauarrus, *f* primo quidẽ ea non ligare in foro conscientiæ saltem ad mortale, præter quartum & septimum, putat enim cessante scãdalo, & præiudicio alterius coram Deo ei, qui scit, vel iustè credit suam professionem coram sua diuina maiestate non valere posse ante reclamationem relinquere habitum, & fugere de carcere. & non deducere causas nullitatis coram ordinario, & superiore, & non redire ad monasterium, & non teneri ad pœnam apostatæ, secundo, quod etiam quoad forum conscientiæ limitanda sunt non procedere in eo qui iustam causam ea omittendi haberet, vt qui non posset habere licentiam eundi ad reclamandum nec ire nisi dimisso habitu, vel non permittitur causas illas proponere coram prælato vel ordinario. Quartum enim ait Nauarrus ex bono, & æquo ita intelligo, vt significet neminem non portantem habitum religionis cum audiendus est audiri debere, sed eum qui temerè dimisit eo resumpto audiri posse, iniquũ enim, & inhumanum videtur negare perpetuo audientiã ei, qui iustã habet causam reclamandi eo solo, quod ad id faciendum dimisisset etiam temerè habitum, cum id esset cogere liberum hominem per totam vitam seruire religioni, cui nullatenus obligatur, nec fortè est capax illius propter defectũ cuiuspiam in ea requisiti contra leges vetantes liberi hominis venditionem, & obligationem perpetuam ad manendum alicubi, vel ad subeundum onus nimis onerans libertatem, & rationem naturalem qua illę vtuntur, ita Nauarrus aliquibus iuribus, & authoritatibus supra dictis confirmans.

f Na. vbi sup.

Ex quibus infertur, quod licèt Minori videtur istud quinquennium non currere pro quo facit conclusio quam in hac materia posuit Baldus, *g* dicẽs, quod Minori nõ currit hodie præscripto decem vel viginti annorum, vel minoris temporis, at ex dictis currit præscriptio quinquennij cum spe restitutionis eo quod læsus videatur in ipso lapsu temporis vim, aut metum patiens, & hanc opinionem tenet Menochius. *h* Quod confirmatur nam læsus in causis spiritualibus restituitur, vt tenent quædam glossæ, communiter receptæ quas sequitur Petrus de Ancharrano, & Francus, & probat quædam decretalis vbi id notat Nauarrus, & tenet Couarruuias. *K*

g Bal. de præs. nu. 8. tract. 10. pag. 6. §. princ. casu 22. n. 39. fo. 65.

h Meno. de resti. 1. p. §. 10. nu. 45. vers. 3. pondero.

i Glo. in l. ait prætor. ff. de mino. in gl. 2. glo. in c. ex parte. de rest. spoliat. Anchar. hac si annum, nu. 3. in fi. de iudic. lib. 6. vbi Frãcus. nu. 6.

K ca. accepta de rest. spol. vbi Nau. Con. l. 1. ver. a. 5. nu. 5. cum seq.

Aduertendum tamen, quod professi nulliter quia non fuit in eorum informatione seruata forma præscripta à Sixto Quinto, possunt etiam post quinquennium reclamare, cum eorum professio annulletur propter bonum commune religionis, & sic Sixtus Quintus in sua secunda constitutione moderatoria, & declaratoria primæ ait, *Sed cum eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda quæ militat in expressa statuimus, quod in quibusuis ordinibus, & religionibus nec etiam tacita professio quorumcunque religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur nisi in receptione forma constitutionis seruata fuerit*, & hęc Sixtus Quintus, quibus verbis clare definit, quod allegatio quinquennij non admittatur, siquidem talis allegatio saltem in foro exteriori inducit tacitam professionem, & ita in senatu regali fuisse iudicatum accepi à doctissimo præceptore meo Assensio Lopez.

ARTICVLVS XVIII.

Puella in monasterio educata animo, vt posset quandocumque vellet ab eo exire, & postea monialis persuasu Abbatissæ facta, quæ cõfessa fuit coram ordinario se esse professam, postea tamen à monasterio educta per commissarium ad id legitimè deputatum respondet se nunquam proposuisse fieri monialem. Quæritur an prima confessio præualeat posteriori confessioni.

REspondeo dicendo, quod præsupposito eo quod videtur verosimile, quod prædicta puella cum exijt reclamauit coram iudice, & cum iuramento vel saltem postea coram commissario id fecerit videtur standum esse posteriori confessioni, & non priori attento, quod prior sine iuramento fuit facta, & secunda cum eo, & iuramentum est tortura quædam spiritualis prout in hoc ipso proposito ait Panormitanus, *l* & confessioni posteriori factæ per torturam est standum, vt dicitur in iure, *m* attẽto item,

l Pan. in c. postulasti, nu. 11. de proba.

m l. si postulauerit. §. sed & si negauerit. ff. de adulterij.

item, quod prior confessio facta fuit timore reuerentiali Abbatissae praesentis cupientis illam habere monialem & succedere in bonis eius, quae excusat in his quae sunt libertati valdè grauia adeo, quod glossa *a* quædam dixit, quod timor reuerentialis efficit ne valeat professio quoad forum, interius quam opinionem etiam sequitur Nauarrus. Attento etiam, quod confessio mulierum in his quae pertinent ad matrimonium spirituale, vel carnale debet fieri in loco libero, & plenae libertatis ad hoc, vt sibi praeiudicet iuxta quandam glossam, *b* & confessio secunda fuit facta in loco libero, confessio autem prior non fuit facta in loco libero, & licèt ipsa ob praedictum timorem non fuerit protestata, pater tamen eius fuit protestatus quod multum ad hoc facit argumento eorum quae in iure *c* notantur.

a Gl. in c. presens. 20. q. 1. Nau. in man. c. 22. nu. 11.
b c. cum locū de spons.
c cap. 1. de his quae vi met. sess. 25. de reg. c. 17.

Nec his obstat, quod traditur in quadam lege, *d* transcripta in quadam decretali, ibi nimis indignū est, vt quisquis quod sua voce dilucidè protestatus est in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Quod confirmatur ex quadam Bartoli, *e* doctrina quam multi cum Panormitano sequuntur qui tenet primum dictum etiam extra iudiciale testis praeferendum esse dicto posteriori etiam iurato, nam huic argumento respondet Nauarrus, *f* quod licet regulariter confessio prima praeualeat posteriori caeteris paribus, fallit tamen quando posterior est per tormenta extorta, & cum prima est facta saltem metu reuerentiali, vel in loco non libero, & cum sunt aliquae coniecturae quae minuunt posteriorem contra priorem.

d l. generaliter C. de non num pecu. ca. per tuas, de prob.
e Bar. in l. eos. ff. ad l. Cornel. de fals. Panor. cons. 12. 1. par.
f Nau. l. 2. cō sil. tit. de confessis cons. 1.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum cogens nouitium ad profitendum sit excommunicatus.

RESpondeo dicendo, quod Concilium *g* Tridentinum anathemati subijcit omnes, & singulas personas cuiuscunque qualitatis vel conditionis fuerint tam clericos quam laicos saeculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes si quomodocunque coegerint aliquam virginem, vel viduam aut aliam quācunque mulierem praeterquā in casibus à iure expressis ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunque religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium, aut fauorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere quoquomodo eidem actui, vel praesentiam, vel consensum, vel authoritatem interposuerint. Circa cuius decreti verba ibi ad ingrediēdum monasterium, vel ad habitum suscipiendum cuiuscūque religionis est notandum, quod repetitio dictionis in eadem dispositione facta significat id esse cum mysterio factum iuxta glossam *h* memorabilem, & sic videtur, quod etiam fiant excommunicati cogentes aliquam puellam minorem ingredi monasterium non causa accipiendi habitum, nec faciendi professionem, sed vt maneret ibi honestè vsque ad aetatem nubēdi. Quod confirmat Nauarrus, *i* ex eo quod Concilium non abs re potuit considerare, quod qui cogit intrare aliquam in aliquod monasterium, vt ibi educetur indirectè videtur cogere, vt cum tempus fuerit accipiat habitum, & faciat professionem precibus aut blanditijs Monialium, aut minis eiusdē qui coegit intrare aut verecundia, & timore maledicorum, & ideo voluerit hanc viam indirectam cogendi praecludere, & legislatorum est non solum vias directas, sed etiam indirectas prohibere, nam vt dicitur in iure, *k* cū quid vna via prohibetur non debet altera concedi & ita tenet Nauarrus, quod per haec videtur hęc pars literae, & menti illius capituli, & vsui intromittendi puellas ad educādum eas in monasterio germanior, & tutior atque adeo tenenda.

g Cōc Tri. ses. 25. de reg. c. 18
h Gl. in cle. 1. de iure patro. v. dioecesanis.
i Na. l. 5. cōsi. de sent. excom. cons. 16. nu. 3.
k c. cum quid de reg. iur. l. 6.

Sed ego in summa, *l* confessorum de hac opinione Nauarri dubitaui, & modo etiam dubito. Dubium enim videtur dictu, quod pater qui malè sentit de libertate naturali puellae filiae suae non possit mortua eius vxore matre dictae puellae cogere ipsam, vt educationis gratia monasterium ingrediatur, vt ibi taliter educetur, quod naturalis eius inclinatio gratia praeueniente, & subsequente reformetur, & à timore nocturno, & ab incursu, & daemonio meridiano, & à laqueis in saeculo venantium liberetur, non praetendens, vt ipsa ad suscipiendum habitum regularem, & ad emittendam professionem cogatur, praesertim si ipse longè proficiscatur, & illic aliquibus annis debet immorari, quibus ipsa puella destituta à patre & matre libertate maiori gaudebit, & eius honestas naufragium verisimiliter patietur.

l 2. tom. ca.

Ad argumenta autem Nauarri respōdeo cum doctrina eiusdem *m* qui explicans extrauagantem Pij V. prohibēt em faeminis ingredi in monasteria ac domos virorum, in hanc prorumpit sententiam dicens, *Aduerte primo, quod coniunctiones istae copulatiuae* (ac) *&* (&) *positae inter verba monasteria, & domus non sumuntur in significatu proprio secundum quem ponuntur inter verba diuersa significantia diuersa iuxta glossā memorabilem in Rubrica de iuris, & facti ignorātia & glossam in capitulo querelam de symonia sed accipiuntur impropriè pro* (seu) *vel* (siue) *quae ponuntur inter diuersa verba idem significantia iuxta Panormitanum in repetitione capituli inter caetera de rescriptis*. Haec Nauarrus, ex quibus cōcludo, quod repetitio dictionis, *vel*, positae inter verba ingrediendum, & habitū suscipiendum, & professionē emittendam, non ponuntur inter verba diuersa significantia, licèt enim sint diuersa verba idem tamen significant, in proposito enim idem significat verbum, *ingrediendum*, & verbū, *habitum suscipiendum*, & verba, *professionem emittendum*. Debet enim intelligi verbum, *ingrediendum* de ingressu ad suscipiendum habitum regularem, & ad professionem emittendum, & sic dictionis vel repetitio inter dicta verba nihil aliud designat quā poni inter multa verba diuersa idē tamen significantia, sicut contingit in repetitione dictionis *seu*, vel *siue*.

m Nau. cons. 4. de reg. n. 62

ARTICVLVS XX.

In ordine Minorum ordinatū est prout patet ex eorum regula confirmata per Sedem Apostolicam, quod qui decimum octauum annū non attigerit ad religionem minimè admittatur, quaeritur vtrum in dicto ordine professi post Concilium Tridentinum cum decimo sexto tantū aetatis anno completo sint verè professi.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus, *n* circa hoc aliqua dubia proponit quorū principale est dubium tituli quaestionis, & ait quaestionem esse satis difficilem, sed quia dependet ex intellectu praefatae legis in regula minimorum contentae ait nō videri satis tutè posse resolui nisi lecta illa, & rectè intellecta, quia inutile est nisi tota lege perspecta, aliqua eius parte proposita iudicare, vel respōdere, licet enim potest, vt fieri prohibeat professionē tamen facta

n Na. l. 3. cōs. cons. 41.

ctam non irritet, & quod prohibeat, & irritat, quod etiam perspecta tota lege non erit omnino facilè iudicare ob multa quæ in vtramque partem afferri possunt. Hæc Nauarrus. Sed certè non adeo difficilem putaret Nauarrus hanc quæstionem, si legem præfatæ regulæ legeret & videret, lecta enim, & considerata constat noluisse B. Franciscum de Paula in sua regula irritare professionem fratrum ante decimum octauum annum emissam, sed tantum professionem fieri prohibuisse.

Hoc assertum primo probatur ex verbis eiusdem, a regulæ quæ sic se habet. *Ad hunc ordinem Minimorum quadragesimalis vitæ zelo, & maioris pœnitentiæ intuitu migrare cupientes per eiusdem ordinis generalem correctorem, vel per vigiles, aut prouinciales, aut per aliquos idoneos fratres ab eis substitutos accipiantur in fratres requisitis conditionibus apti existant, & ad minus decimum octauum annum attingat*. Hæc præfata regula, in qua solum video prohiberi, quod fratres non recipiantur ad professionem nisi decimum octauum annum attingant, & non irritatur aliorū professio dummodo ætatem a iure requisitam habeāt, quę secundum ius b antiquum erat ætas quatuordecim annorum, secundum verò ius nouum Concilij Tridentini requiritur decimus sextus annus completus. Quod autem non irritetur probatur, quia legum correctio in dubio non est præsumenda, & non est credendum præfatam regulam ius voluisse reuocare in re tam graui, siquidem per verba expressa irritantia actum non eam cessauit.

a c.2. eius reg.

b Ca. non solū c. ad apostol. de reg. li. 6. Con. Trid. ses. 25. de reg. c. 15

Probatur secūdò ex quodam capite correctorij, c eiusdem regulæ vbi dicitur. *Si quis offendens contra formam descriptam in secundo capite regulæ huius ordinis aliquem scienter ad hunc ordinem acceperit absq; sibi data super commissione, vel ante tempus præfixum in eodem capite secundo tribus continuis diebus comedat panem, & aquam duntaxat*. In quibus verbis non dicit correctorium professionem esse nullam, si ante tempus præfatum decimi octaui anni fuerit emissa, imo ex eius contextu colligitur euidenter esse validam, si enim per præfatam regulam professio irritaretur, recipiens ad eam ante præfatum tempus alia maiori pœna puniretur, sicut semper contra transgressores legum irritantium actum in re graui grauiores pœnæ proponuntur.

c Ca. correcto. fo. 44. p. 2.

Secundò probatur, ex eo quod dicitur infra in eodē capite ibi, *quicunque verò recepti fuerint contra supradictam formā approbandi referuntur correctiori generali, & ibi post modum approbetur, & eorum receptio acceptetur, & confirmetur*. Ex quibus verbis colligitur, quod generalis, & alij patres possunt approbare professionem fratrum qui ante decimum octauū inceptū fuerint professi. Quod minimè præfati patres efficere potuissent, si prædictorum receptio, & professio esset irrita, & nulla, & ad eam ratificandam esset tempus duodecim annorum expectandum.

Probatur deinde ex præfatis verbis ibi acceptetur & confirmetur, non enim ait correctorium, quod ratificetur: ratificare enim est inualidum, & irritum ratum facere, acceptare autem, & confirmare est illius quod de se valet confirmationem a superiore accipere.

Nec contra hoc obstat constitutio generalis (si qua facta fuit in præfato ordine) quæ declarauit huiusmodi professiones factas ante decimum octauum annum esse nullas. Respondeo enim omnia capitula generalia esse inferiora Papa, & non posse aliquid statuere contra definiens antiquius quatuordecim annos tantum sufficere ad hoc vt viri ad religionem & professionem admittantur, nec contra ius nouum Concilii Tridentini decimum sextum annum completum desiderans. Nec obstat præfatum statutum esse auctoritate Papæ factum dando Papæ facultatem prælatis, vt faciant statuta. Papa enim cōfirmat præfata, & similia statuta quatenus sunt licita & honesta, & non sunt contra sacros Canones, & sic ad nulla capitula generalia etiam auctoritate Papæ facta pertinet potestas irritandi professionem alicuius alias habilis secundum ius ad profitendum prout doctissimè concludit Nauarrus. d Quod a fortiori procedit si prædictum capitulum generale fuit factum post Concilium Tridentinum definiens sufficere in quacunque religione annum decimum sextum completum ad profitendum, nam plenitudo potestatis quam habet Papa supra ius difficilius extenditur ad constitutiones Concilii, quam ad alias prout dicitur in iure, e ibi *durum nimis existerit contra tam solemne Concilium &c.* Vnde dixit Baldus, f quod etiā si Papa diceret, *non obstante quacunque lege*, non tollit legem Concilij, sed ad ipsius correctionem specialis requiritur derogatio quam doctrinam commendat Felinus. g

d Na. li. 3. cōs. ti. de reg. cons. 5. nu. 8.

e c post translationem inf. de renunc.

f Bal. in l. humanū 3. not. C. de legib.

g Felin. in ca. cano. statuta n. 28. de consti.

Nec obstat, quod in præfato capitulo generali interfuerint viri doctissimi, & grauissimi, & non est credendum huiusmodi viros sine solido fundamento tale statutum edidisse, Respondetur enim potuisse dictos viros errare, vel maiorem partem eorum circa intellectum regulæ ipsorum etiam absque peccato, quia error circa iuris humani intellectum non est semper culpabilis iuxta quandam Glossam h ab omnibus communiter receptam.

h Gl. in c. 1. v. de cætero de postu prela.

Nec obstat Concilium i Tridentinum quod innuit nolle præfatam regulam in dicto capite secundo derogare prout a parte affirmatiua adducitur, vt patet ex eius verbis ibi, *si qui vero regulares tam viri quam mulieres sunt qui sub arctiori regula, &c.* in præfatis enim verbis concedo noluisse Concilium derogare præfatum statutum regulæ Minimorum in dicto capite secundo, & sic vult Concilium, vt in præfato ordine non recipiantur ad professionē nisi decimum octauum annum attingentes sicut in præfato statuto cauetur, sed non vult, quod in decimo sexto anno ætatis completo professionem emittentes non sint professi siquidem prout explicatum est in superioribus præfatum statutum licet prohibeat non dari professionem huiusmodi, non tamen eam irritat, nec inualidat.

i Con. Tri ses. 25. de regu. c. 22.

Ex quibus infertur, quod licet Concilium k Tridentinum determinet, vt habentes decimum sextum ætatis annum completum finito anno probationis statim admittantur ad professionem, aut reiiciantur ab ordine, hoc tamen fallit in præfato ordine Minimorum in quo habentes decimum sextum annum completum, finito anno probationis non possunt statim ad professionem admitti, sed debet eorum professio dilatari vsq; quo decimum octauum annum attingant prout in dicto capitulo secundo præcipitur, contrauenientes autem pœna apposita in correctorio afficientur, & hoc noluit præfatum Concilium Tridentinum in relatis verbis immutare.

k Ses. 25. de reg. c. 16.

QVÆSTIO XVIII.

De nouitijs, quoad indulgentias, & absolutiones plenarias tempore nouitiatus, & tempore professionis lucrandas.

DE hac quæstione nihil in præsentiarum dicam, cum supra in secundo tomo in quæstionibus l de indulgentiis multa dixerim, & in

l In 2. to. q.

a 1.to.q.10. in primo tomo in quæstione a de Abbatibus quantum ad potestatem absoluendi aliqua adduxerim.

QVAESTIO XIX.

De obedientia in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Quid, & quotuplex sit obedientia.*
2 *Vtrum subditus teneatur in omnibus actibus interioribus superioribus obedire.*
3 *Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus interiores teneatur subditus prælato suo obedire.*
4 *Vtrum prælato teneatur subditus obedire in re licita cum dubio an id prælatus præcipere possit.*
5 *Vtrum peccet mortaliter is qui ad præceptum superioris facit id quod dubitat esse mortale certus tamen, quod id non agendo non peccabit.*
6 *Vtrum quis teneatur obedire superiori quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.*
7 *Vtrum prælati regulares possint in Hispaniis præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.*
8 *Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneantur acceptare Episcopatum.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit obedientia.

RESpondeo dicendo, quod non inconuenit in vno materiali obiecto concurrere duas speciales rationes ad quas duæ speciales virtutes ordinantur sicut miles defendendo Castrum Regis implet opus fortitudinis nō refugiens mortis periculum propter bonum, & opus iustitiæ debitum seruitium domino suo reddens. Obedientia igitur est duplex. Primo enim sumitur largo modo pro executione cuiuscunque, quod potest cadere sub præcepto ex quacunque intentione, & sic est quædam virtus generalis, alio modo sumitur propriè secundum, quod respicit intentionem formalem, rationemque præcepti, & sic est virtus speciale, id est habens formale obiectum speciale, id est præceptum expressum vel tacitum cuiusmodi est voluntas superioris nota, & secundum D. Thomam b communiter receptum potest sic definiri, obediētia est virtus moralis promptam reddens voluntatem ad implendum voluntatem præcipientis.

b D Tho. 2. 2. q.104.a.2.

ARTICVLVS II.

Vtrum subditus suis superioribus teneatur in omnibus actibus interioribus obedire.

RESpondeo dicendo, quod secundum D. Thomam, c in pertinētibus ad interiorem motum voluntatis non tenetur homo homini obedire nisi per accidens quatenus, scilicet, interior motus colligitur ex exteriori, sicut enim ecclesia non potest iudicare de interioribus motibus voluntatis, ita non potest præcipere hos interiores motus. Ait enim D. Thomas, d de his potest homo legem facere de quibus potest iudicare, iudicium autem hominis non potest esse de interioribus motibus qui latent per se in conceptu animæ, sed solū de exterioribus actibus qui apparent, & tamen ad perfectionem virtutis requiritur, quod in vtriusque actibus homo rectus existat, & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit, quod ad hoc superueniret lex diuina. Hæc Diu. Thomas, vnde secundum D. Thomam bene possunt prælati regulares legem ponere actibus interioribus subditorum quatenus ipsi actus interiores subsunt actibus exterioribus: vnde in quadam Clementina e prohibetur monachis accessus ad curiam principis animo offendendi. In qua non prohibetur animus offendendi cum sit actus interior, sed prohibetur animus offendēdi, vt colligatur tali accessui, ita quod talem accessum prohibet sub tali pœna non cuilibet, sed habenti animum nocendi, vnde rectè prælati regulares possunt subditis sub obedientia præcipere, vt quas celebrant missas pro eorum offerant intentione. In tali enim præcepto non imponitur subditis interior tantum animi motus, scilicet, applicatio medii valoris missæ, sed præcipitur ipse interior animi motus, vt colligatur actui exteriori missæ, & subditi in hoc prælatis non obedientes mortaliter peccabūt cum in re graui obedientia frangatur.

c D.Tho.2.2. q.104.

d D.Tho.2.2. q.91.ar.4.

e Cle. 1. de statu monac.

ARTICVLVS III.

Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus exteriores teneatur subditus prælato suo obedire.

RESpondeo dicendo, quod vt huic quæstioni plenè satisfiat notandum est duplicem esse superioritatem, prima est spiritualis, secunda temporalis, quæ temporalis diuiditur in politicam quæ versatur circa regimen Reipublicæ, alia vero est temporalis œconomica quæ ad regimen propriæ domus, vel familiæ pertinet. Et obedientia limitatur secundum gradū superioritatis ita quod superiori obediendum est a subditis in his in quibus habent superioritatem. Igitur superioribus spiritualibus puta Papæ, Episcopo, & aliis prælatis ecclesiasticis & regularibus obediendum est in spiritualibus necessariis vel pertinentibus ad salutem quæ spopondimus in baptismo secundum Diuum Thomam, f superioribus verò politicis id est principibus in temporalibus spectātibus ad Rempublicam, superiori verò œconomico id est patri in pertinentibus ad dispositionem rei familiaris. Hæc omnia colliguntur ex his quæ traduntur a Doctoribus g cōmuniter. Vnde cum prælati regulares habeant omnes supradictos superioritatis gradus tenentur subditi, & subditæ in omnibus his obedire quibus si non obediant ex contemptu, & scienter, & sine causa rationabili in re alicuius importantiæ arbitrio boni viri est mortale peccatum, quia contra iustitiam, cuius obedientia est pars, quod tamen secundum Diuum Thomam h fallit, si præciperetur aliquid contra præceptum Dei, siue in dispendium salutis, aut contra præceptum superioris id præcipientis, vel in his quæ ad eorum superioritatem non pertinent, in quibus obedire non est necessarium nisi ratione scandali. Nec etiam tenetur subditus obedire prælato præcipienti aliquid quod ad regularem obseruantiam non pertinet, vt ait Diuus Thomas i declaratur hoc exemplo. Corrigit subditus fraternaliter prælatum, quia contra eum aliqua digna correctione audiuit, præcipit prælatus subdito, vt ei a quo hæc audiuit manifestet, non tenetur subditus prælato obedire. Hoc enim reuelari prælato non

f D Tho. in 2. d.44.

g Do. in c. cū quis de maio. & obedien. & in c. sciendum 9.q.1. & in c. Dom.2.q.3.

h D.Tho. vbi supra.

i D.Tho.2.2. q.104.ar.5.

non pertinet ad obseruantiam regularem. Imo contra legem diuinam hoc reuelando faciet, si ipsi tanquam secretum naturale fuit cōmunicatum, aut si ex tali reuelatione aliquod præiudicium ipsi potest euenire. Et si ipse prælatus instādo iterum atque iterum id præceperit, & alius eius subditus vocibus communitatem conturbans dixerit contra prælatum se non posse tale præceptum imponere, poterit prælatus ipsi per obedientiam silentium imponere, quia ad obseruantiam regularem maximè spectat, ne communitas vocibus contra prælatum conturbetur, dixi vocibus communitatem conturbans, nam si secreto humilitate debita prælatum correxerit, vt vexationem con subditi sui redimat, non peccabit mortaliter, licèt iterum, atque iterum, vt sileat, præcipiatur.

Pro explicatione autem prædictorum nota, quod inobedientia contraria obedientiæ duobus modis sumitur, primo formaliter quando verbi gratia, subditus non vult obedire suo prælato solum, quia vult illi subiectionem præstare. Et hoc est peccatum mortale tam in rebus leuibus, quam in arduis, prout tenent Caietanus, *a* & Nauarrus cum communi. Hæc enim inobedientia includit quendam manifestum prælati præcipientis contemptum, quod semper peccatū est mortale iuxta illud, qui vos spernit me spernit. Alia est inobedientia materialis, quæ contingit quando subditus obedientiæ præceptum non exequitur ira, molestia, ignauia, tristitia, aut alia simili causa conturbatus non verò ex eo, quod nolit subiici prælato, aut eius iusto præcepto, & tunc erit hæc inobedientia peccatum mortale, quando quod præcipitur fuerit aliquid arduum, & graue:, si enim fuerit leue tantum erit peccatum veniale, vt idem met Caietanus, *b* affirmat. Vtrum autem prælati possint præcipere subditis, vt in tempore pestis administrēt infirmis epidemia laborantibus necessaria, eis seruiendo quæstio grauis est, de qua in quæstione de peste infra latè dicemus.

a Caiet. v. in obedien. Nau. c. 23. nu. 34.

b Cai. vbi su.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Ecclesiæ, siue prælato teneatur subditus obedire quando certum est esse licitum id, quod præcipitur, dubium vero an prælatus ille, vel Ecclesia id ipsi præcipere possit.

Respondeo dicendo primo, quod vtique tenemur tunc obedire, nisi inde nobis, vel alteri periculum, aut notabile præiudicium spirituale, aut tēporale in persona, rebus, vel honore immineat. Exēpli gratia prælatus mihi præcipit studere, aut comedere carnes die, quo ex deuotione volebam ieiunare cum non sit alias dies ieiunij obligatorius, quod constat esse licitum, tamen ego dubito vtrum prælatus habeat ius ad id præcipiendum, & vtrum ego illi tenear obedire. In hoc qualicumque dubio illud sit practicum, aut speculatiuum, rationabile, aut irrationabile dico, quod tenemur obedire, nisi inde periculum aut præiudicium immineat.

Prima pars propositionis probatur, nam propter dubium subditi superior non perdit ius suum, quod alias habet super ea re. Nunc autem si subditus non dubitaret teneretur obedire, ergo etiam si dubitet præsertim, quia cum obedientia sit perfectissima virtus, non tenetur prælatus reddere rationē omnium suorum præceptorum maximè vbi constat id quod præcipitur esse licitum subdito, & non constat prælatum iniustè præcipere, tum quia non expedit subditis omnia scire, tum quia Respublica, & ordo Hierarchicus salusque communis deperiret, si standum esset sensui subditorum, si operibus etiam de omnibus a prælatis ratio reddenda esset. Probatur deinde, quia æger tenetur obedire medico corporali tam in his quæ secundum iudicium medici sunt necessaria ad salutem consequendam, quam etiam in his quæ apud doctores sub dubio cadunt an sint necessaria, dummodo constet ea infirmo nocere non posse: ergo similiter obediendum est spirituali medico, id est superiori non solum in his quæ scimus necessaria esse ad regimen ciuile, vel spirituale, sed etiam in dubiis supradictis. Consequentia patet ex hoc, quod nō minus tenetur quisque obseruare debitum regimen ciuile, vel spirituale ad salutem spiritualem quam æger ad sanitatem corporalem, antecedens autem inde liquet, quod iure naturali tenetur quisque efficaciter procurare, vt commodè possit suam vitam conseruare, quod non potest effici sine executione eorū quæ scit aut dubitat esse necessaria quantum commodè potest. Nec prædictis obstat, nam si dubium est an hoc cadat sub potestate superioris ad id præcipiendum, ergo etiam dubium est an id cadat sub obedientia inferioris, aut sub obligatione subditi ad obediendum, quia hæc sunt correlatiua, quæ eodem modo se habent, & altero posito ponitur & alterum. Nam respondetur, quod correlatiua solum se habent eodem modo quoad esse, & non esse, non tamen quoad modum, & conditionem essendi. Stat enim prælatum culpabiliter præcipere, & subditum laudabiliter obedire, ita in proposito stat dubium de potestate prælati præcipientis cum certitudine obligationis obediēdi in subdito, vnde nunquam dictum est, quod quando est dubium, quod tale quid cadit sub obedientia, tunc certum est, quod est obediendum, sed quod quando est dubium an prælatus id possit præcipere, tunc certum est, quod est obediendum, aut quod cadit sub obedientia, & in hoc nulla est contradictio, valdè enim differt hoc ab alio, ita, respondet Corduba. *c*

Dixi in conclusione nisi inde nobis vel alteri periculum spirituale, vel temporale in persona, rebus, honore immineat, tunc enim in tali dubio non est obediendū quousq; de illo subditus sufficienter edoctus sit, vel de absentia talis periculi, vel præiudicij, & ratio huius est, quia nullus se potest alicui superiori obligare, neq; ei obedire tenetur in præiudicium tertij neq; cum periculo spirituali cuiuscunque etiam sui ipsius, Nec regulariter ius diuinū vel humanum neque ipse homo per votum obedientiæ intendit obligare, vel obligari ad valdè difficilia vltra cōmunem aliorum sui status obligationem, nisi specialiter aliquo iure vel voto aliqui ad ea obligentur. Quod dico propter aliquos religiosos præcipuè fratres Minores, qui ex vi voti regulæ suæ etiam in multis difficillimis prælatis suis obedire tenentur, neque in hoc præiudicium allegare possunt contra prælatū vtentem iure suo, regulariter autem in valdè difficilibus nullus obedire tenetur etiam si in se alias licita sint, puta ieiunare quotidie in pane, & aqua sine vlla alia causa rationabili ad id videlicet, nisi in vim pœnitentiæ pro aliqua graui culpa. Et supra dicta sunt vera quamuis superior sit in possessione subditorum absolutè prout ait Soto, *d* insuper probatur, quia dubitātes aliquem esse excommunicatum de quo cōstabat fuisse nominatim excommunicatum tenentur illum euitare donec per literas, vel aliàs constet esse absolutum prout in iure *e* habetur, quod etiā antequam constet illum aliquando fuisse excommunicatum in dubio vitandum sit constat ex hoc, quia si publica fama est aliquem verberasse clericum, tunc neque Episcopus neque alius debet illi communicare, donec ad arbitrium Episcopi se purgauerit, vel ad cautelam

c Cord. lib. 3. qq. de consc. quæst. 6.

d Sot. de regend. secret. memb. 3. q. 2. col. 4.

e Ca. sicut nobis de sen. ext.

telam fuerit absolutus, vt habetur in iure, *a* & determinat Panormitanus, constat autem tunc famam non facere plenam probationem, neque certitudinem: ergo in tali dubio tenemur obediendo legi illum excommunicatum euitare. Quod tamen intelligitur dummodo prædicta vitatio fieri possit sine eius, aut alterius præiudicio in casu præfati dubij, prout ex sententia Innocentij aduertit Corduba. *b*

a C. cum desideles vbi Panorm. de sen. tem excom.

b Cor. vbi su.

Ex his sequitur, quod quando prælatus mihi præcipit reuelare secretum crimen proximi iã sufficienter emendati, nec ex hoc crimine imminet iam periculum alicui, ego autem dubito probabiliter, quod ille prelatus id præcipere possit, puta quia dubitat, aut credit quod non habet alios testes ad illum iudicialiter puniendum, & huiusmodi, vt id iure præcipere possit, tum quia inde periculum honoris illius immineret, non teneor obedire reuelando, etiam si sub excommunicatione latæ sententiæ id præcipiat, nisi ipse prælatus me sufficienter certificet, vel nisi constet, vel constare mihi debeat de prædicto dubio, vt sciam quomodo id præcipere potest, quia scilicet, habet alios testes, aut quia me legitimè, & non maligne neque contra ius in testem adductum cogit testimonium ferre veritati, aut quia nisi reueletur imminet damnum vel periculum maius alicui ita Corduba. *c*

c Cor. vbi su.

ARTICVLVS V.

Vtrum peccet mortaliter is qui ad præceptum superioris agit, quod scit vel valdè dubitat esse mortale, si certus est, quod id non agendo aut non obediendo non peccabit.

RESpondeo dicendo, quod vt huius articuli dubitatio clarius pateat exemplum est apponendum, puta si in religione fratrum Minorum regularis obseruantiæ prelatus subdito præcipiat accipere pecuniam in casu quo rationabiliter subditus dubitat se peccare mortaliter sic accipiendo, quia verbi gratia in eo prælatus ille dispensare non potest, & videtur, quod peccet. Quod primo probatur, quia ad nullius hominis præceptum licet alicui se exponere periculo, aut dubio peccati mortalis sine causa rationabili vrgente, sed in casu præsenti subditus exponit se tali periculo, si obediat sine causa vrgente cum certus sit se non peccare obediendo. Quod confirmatur ex illo Pauli *d* omne quod non est ex fide peccatum est. Dixi, quia in eo prælatus dispensare non potest, nam si prælatus dispensare potest tenetur vtique subditus obedire credens prælatum in eo casu suam dispensatiuam interponere authoritatem. Dixi, quod sine causa vrgente non licet tali periculo se exponere, nam si aliũde vrget causa rationabilis, puta æquale, aut maius periculum mortale si non obediat iam non esset peccatum mortale illi æquali, aut minori periculo se exponere, quod probatur ex his quę latè, & doctissimè more solito tradit Corduba *e* dicens, quod quando quis æquè aut valde dubitat de vtraque parte, quod scilicet, est sibi illicitum agere, & omittere tale quid, ita quod quocumque se vertat est ei probabile dubium de peccato, modo sit dubium absolutum modo respectiuum tunc, quod certius, & grauius est, vel apparet malum immininens cæteris paribus euitandum est, & oppositum eligendum, alioquin sine causa rationabili homo exponeret se periculo maioris mali siue detrimenti spiritualis, id quod est contra rectam rationem, & charitatem. Et hæc est expressa doctrina Aristotelis, *f* & in sacris Canonibus approbata, quod in sequenti articulo clarius explanabitur.

d Ad Ro. 14.

e Cor. libr. 3. qq. q. 3. art. 2. proposit.

f Aristo. probl. 12. 15. p. 26. & 2. eti c. c. 9. capi. duo mala c. nerui. d. 23.

ARTICVLVS VI.

Vtrum quis teneatur obedire superiori, quando dubitat de vtraque parte contradictionis, videlicet quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.

REspondeo dicendo, quod subditus regulariter tenetur obedire formando conscientiam, quod sic obediendo non peccat, idque est verum cæteris paribus, videlicet stante vtrinque æqua probabilitate simul, & æqua vel quasi æquali grauitate periculi, vel peccati, in cuius alterum necessariò incidẽdum est, hæc propositio est receptior quam contraria, & eam tenet expresse Diuus Bonauentura *g* D. Thom. Gofredo, Raymundus, & alij plures, vt etiam refert Syluester & Angelus, quod scilicet, quoties subditus facta sufficienti inquisitione certificari non potest tenetur obedire, & formata bona conscientia obediendo excusatur per ignorantiam inuincibilem. Et probatur insuper, nam qui se exponit maiori periculo peccati mortalis peccat mortaliter, sed qui in prædicto dubio in quo de mortali non constat iudicio, & præcepto superioris exponit se maiori periculo quam si non obediret regulariter loquendo cæteris paribus, consequentia patet cum maiore cum ex duobus malis minus sit eligendum, minor autem in qua est difficultas, & opinionum varietas probatur, nam in dubiis subditi tenentur stare sententiis, & præceptis superiorum dummodo non constet valdè probabiliter eos errare, ex ignorantia temeritate aut passione, vel malitia: quod inde patet, quia propter dubium subditi prælatus non perdit ius suæ superioritatis ad præcipiendum, sicut antè illud dubium habebat, alioquin potestas superiorum penderet ab ignorantia, vel capitoso sensu, aut ex alia dispositione etiam culpabili subditorum, sed si subditus non dubitaret, sed sentiret cum ipso prælato, certè teneretur ei obedire, ergo, & dubitans tenetur in eadem similiter obedire. Probatur deinde ex quodam oraculo *h* diuino, vbi dicitur, si difficilè, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, & c. venies ad sacerdotes leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit in illo tempore, quæresque ab eis qui iudicabunt tibi iudicii veritatem, & facies quæcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint iuxta legem eius sequerisque sententiam eorum, nõ declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Et sic dicitur in quadam decretali, *i* quod definitionibus ecclesiæ in dubiis standum est, & ita hanc partem tenet Gerson. *k* Et quoad nos fratres Minores habetur decretum authoritate apostolica cuiusdam capituli generalis vt patet in epistola *l* S. Bernardi hoc modo. *Item declaratur, quod in omnibus dubijs quæ nõ possunt indubitanter declarari subditi tenentur stare iudicio superiorum, & obedire.* *m* Habemus etiam circa hoc quoddam Leonis Decimi indultum, *quo concessit, & commisit de plenitudine suæ potestatis, quod in dubijs, & scrupulis conscientias subditorum tangentibus minister generalis, vel prouincialis, & custodes cum consilio aliquorum patrum si res magnæ importantiæ fuerint, possint authoritate suæ sanctitatis determinare in huiusmodi, ac eorum determinationi subditi cum secura conscientia debeant, & possint stare.*

g D. Bona. in 2. d. 39. ar. 1. q. 3. D. Th. & Palu. in 4. d. 19 q 4. Syl. §. consequen. & d. obed. q. 1.

h Deu. 17.

i Ca. maiores de baptis. & eius effe.

k Ger. lect. 4. de vita spiri. Corol. 8.

l Art. 7.

m Sup. fo. 59.

Dixi

Dixi, idque regulariter est verum cæteris paribus, quia si id quod præcipitur constat probabiliter esse grauius malum probabiliter, aut valdè scandalosum siue nociuum proximo aut reipublicæ, quod probabiliter imminet ex tali obedientia, inobidientia quoque probabiliter, imò etiam si probabilius videatur esse malum, sed non tam graue, tunc cauendum est illud grauius malum, & non est obediendum, eligenda enim est inobedientia quę aliquando probabilius videtur esse venialis, vt euitetur, quod minus probabiliter apparet esse mortale peccatum si obediatur. Ita resoluit Corduba. *a*

a Cord. lib. 3. q. q. 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati regulares possint in Hispania præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.

RESpondeo dicẽdo videri, quod religiosi particulares non tenentur transfretare mare ad remotos Indos conuertendos quamuis subsit spes eorum conuersionis, nam cura conuersionis orbis magis principaliter spectat ad Papam, cæterosque prælatos succedentes Apostolis, id est Episcopos quibus præcipuè incumbit munus prædicandi Euangelium, adeo hoc est verum, vt teneat Soto, *b* quod quia subditum religiosum extorrem à suo regno naturali vbi suscepit habitum tam longum mare trasnatare, & inter gentes barbaras commorari res molestissima est nimis, & difficilis, & non magno periculo etiam spirituali vacans: ideo ad huiusmodi iter capessendum non possunt subditi obligari, quod probatur: nam si prælatus mihi præciperet longum iter, aut rem difficilem dubiumque esset mihi ius præcipiendi non tenerer statim parere. Quod confirmatur ex doctrina D. *c* Thomæ elicita ex quodam Canone *d* ex quo colligitur, quod ingenuus, qui ignoranter cõtraxit cũ serua in dubio an sit serua etiam ad præceptum Ecclesiæ non tenetur ei reddere debitum. Quia si affectu maritali datur, quia aliter debitum non potest dari licitè præiudicium sibi parat eo quod inuitus consummat matrimonium cum serua, ecce quomodo nemo constringitur parere in re dubia cum graui suo detrimento, quamuis opus, quod præcipitur sit tutum. Et ita hanc nostram sententiam ait frater Ludouicus *e* Lopez confirmat vsus vsque, huc in religione prædicatorum vbi nullus hactenus (quẽ ipse sciat) missus est ad Indos præcepto astrictus nisi prius consentiat, & in nostra religione Minorum id vtique video seruari, & sic in constitutione generali Tolletana. *f* dicitur in hunc modum.

b Soto de reg. sec. membr. 5. q. 4. conc. 1.

c D. Th. in 4. d. 36.

d 29. q. 2. si quis ingenuus.

e Lud. c. 6. de obligat. erga proxi. pa. 149.

f Ord. Tolet. fol. 8 2. pa. 2.

Et cum secundum regulam non sint cogendi fratres, vt vadant ad commorandum inter infideles, præcipitur, vt nullus frater cogatur ad Indos ire, &c. Confirmat quoque hanc sententiam nouus modus vouenti deuotæ Societatis Iesu fratrum qui has sibi similes lõginquas peregrinationes valdeque difficiles sibi iniungendas à prælatis subdituros profitentur nec refutaturos eas, quasi insinuantes per hoc, quod si eas nõ specialiter vouissent quasi nimis difficiles eas recusare potuissent.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneantur acceptare Episcopatum, & curam animarum suscipere.

RESpondeo dicendo, quod licet pro vtraque parte multa adduci possint prælati tamen nõ possint per obedientiam indicere suis subditis regularibus, vt acceptent Episcopatum: est enim commune axioma D. Bernardi, quod votum meum non adaugeat prælatus, & in promotione ad Episcopatum valdè augetur votum religiosorum cum ad altioris obligationem perfectionis promoueantur, & extra ordinem religiosus inuitus trahãtur, quod ex dictis in secundo *g* tomo supra clarius patebit, vbi probauimus quomodo liceat religiosis desiderare Episcopatum. Verum est tamen quod præfati religiosi possunt compelli transnatare ad Indos, & acceptare Episcopatum, si à Summo Pontifice præcipiantur, cum Summo Pontifici incumbat cura vniuersalis boni communis.

g 2. 10. to. 51

QVÆSTIO XX.

De oblationibus in duos articulos, diuisa,

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum Episcopi possint sibi aut suis clericis applicare, quæ religiosis in suis Ecclesijs offeruntur.*

2 *Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accommodatius bona ad conficienda celebranda diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia illa diuidere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Episcopi possint sibi aut suis clericis applicare quæ religiosis in suis Ecclesijs offeruntur.

RESpondeo dicendo, quod Episcopi, & alij Ecclesiarum prælati non possunt clericis suis applicare nec sibi oblationes, quę fiunt religiosis in suis Ecclesijs regularibus ita tenet Panormitanus, *h* *Et Bonifacius IX. concessit fratribus ordinis prædicatorum prohibendo, ne scilicet prælati Ecclesiarum, aut alij quicumque eos impediant quominus missas, & alia diuina officia in Ecclesijs suis quotidie celebrare, ac oblationes in missis ipsis, & alias ad eorum altaria prouenientes liberè, & integraliter recipere, & eorum vsum iuxta morem dicti ordinis conuertere possint sub excommunicatione ipso facto in contrarium facientes*, ita habetur in ordinis supplemento. *i*

h Pan. in c. 1. de stat. mona.

i Suppl. f. 118 confess. 137.

ARTICVLVS II.

Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accommodatius bona ad conficienda celebrandaque diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia illa diuidere.

RESpondeo dicendo, quod vt hæc difficultas magis pateat est aduertendũ, quod vniuscuiusque virtutis opus è duobus præcipue inter alia æstimari potest, quantum ad suam perfectionem, scilicet, ex obiecto à quo suam speciem sortitur, & ex necessitate cui charitas semper succurrere satagit, si ad primã duntaxat rationem respiciamus, certum est sacras oblationes, atque sacrificia reliquis eleemosynis longe præstare. Est enim religio quæ Dei reuerentiam pro

pro obiecto habet non modo misericordia, verum, & vniuersis aliis moralibus, vt potè quæ non nisi erga proximos versatur excellentior virtus, vt docet D. Thom. *a* Et secundum istam rationem Christus apud Matthæum, *b* officium, & causam Magdalenæ, quę ipsum dispendio pretiosissimi vnguenti vnxerat aduersus indignantes discipulos qui opus misericordiæ pluris faciebant defendit dicens. *Quid molesti estis huic mulieri, opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis, mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum ad sepeliendum me fecit.* Quasi diceret. Quare mulieri huic iniustè exhibetis negotiũ, quare aduersus illam sine causa vestrum quidam indignantur, & obmurmurant. Opus enim in reuerentiam ipsius Dei exhibitum religione sua anteferendum est misericordiæ de qua vos loquimini. Non condemnat Dominus misericordiam in pauperes, quin potius illam maximè commendat dicens, *pauperes semper habebitis vobiscum*, sed quod facit est ostendere, quod actus ille religionis, quo non solum diuinitatis maiestatem, atque immortalitatem pretioso illo incorruptibilique vnguento confessa est, sed etiam incorruptionem humanitatis præsignauit longè præstantius esse quacunque eleemosyna. Si autem consideremus operis perfectionem ex necessitate, sic etiam est certissimũ, quod necessitatis pondus, vnde virtus, & præcipuè misericordia incrementa suscipit aliquando potest efficere, vt ad diuinum cultum sit multo conferentius, atque optatius opem ferre miseris quam oblationes, & sacrificia facere. Et ratio est nam sacrificia, & oblationes non in Dei vtilitatem, qui bonorum nostrorum non eget sed in eius dumtaxat honorem, & gloriam, & ad nostram deuotionem exercitandam celebrantur, & offeruntur: tanta est autem Deo hominum cura, vt eorum vtilitatem sæpè sæpius pluris ad sui charitatem, ac subinde gloriam æstiment quam reliqua sacrificia. His & aliis tenet hanc partem Arago. *c* qui addit ideo hanc laiè probasse partem, quia sunt multi qui falso existimant maius se obsequium Deo pręstare, maximè, cum ab hac luce recedant si omnia bona sua in amplissimum missarum numerum, & capellanias expendant, quam si illa pauperibus distribuerint. Cum tamen verum sit, quod quamuis in Ecclesiæ ortu illa essent valdè necessaria, & vbi modo desunt sint etiam consulenda, tamen vbi diuinus cultus satis est celebris multo erit consultius egenorum calamitates leuare ideo Christus Dominus in Euangelio crebrius nos huius misericordiæ admonitos esse voluit, quã vt eleemosynas in sacrificia conuerteremus. Imo apud *Matthæum*, *d* obiurgans Pharisæos quia hoc ita non intellexerint dixit illis. *Euntes discite quid est misericordiam volo, & non sacrificium.* Vnde religiosi pensatis circunstantiis loci, & temporis, & necessitatem videant quid circa hoc debeant consulti respondere, qui aduertere debent prout ait D. Th. *e* quod monachi siue alii religiosi possunt oblationes recipere tripliciter, vno modo sicut pauperes per dispensationem sacerdotum, vel ordinationem Ecclesiæ, alio modo si sint ministri altaris, tunc enim possunt accipere oblationes sponte oblatas. Tertio modo si parochiæ sint eorum, & tunc ex debito possunt accipere oblationes tanquam Ecclesiæ rectores.

Vide circa hanc materiam oblationum in primo tomo. *f*

a D. Tho. 2. 2. q. 81. ar. 6.
b Matth. 26.
c Arag. 2. 2. q. 86. ar. 3.
d Matth. 9.
e Tho. 2. 2. q. 86. ar. 2.
f 1. to. q. 39.

QVAESTIO XXI.

De oblatis in quatuor articulos diuisa,

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum oblati sint verè religiosi.*
2 *Vtrum oblati possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta.*
3 *Vtrum oblati religionum possint absolui ab eorum prælatis, an ab Episcopis.*
4 *Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarum secularium, & regularium gaudeant priuilegio Canonis, si quis suadente.*

ARTICVLVS I.

Vtrum oblati sint verè religiosi.

Respondeo dicendo, quod monachus conuersus vel oblatus etiam planè, & perpetuo valdè differunt, vt colligitur ex multis decretalibus *g* & tradit Dominicus Frãcus, monachus enim, & monacha dicuntur, qui vel quæ profitẽtur regulam post susceptum habitum regularem, vt seruiant in choro, conuersus verò, qui suscipit habitum religionis, & profitetur regulam, vt seruiat extra chorum oblatus vero qui se, & sua perpetuo donat, sed nõ profitetur, neque suscipit habitum ordinis, quod satis exprimit Panormitanus, *h* & paulo clarius Felin. iunctus his, quæ dicit Calderin. ab eodem relatus quatenus relatis multis modis se offerendi monasterio concludit, quod ex nulla obligatione efficitur quis monachus professus nisi præstet obedientiam monachalem. Quod etiam dixerat Innocẽtius, *i* ac oblati, & oblatæ non suscipiunt habitum monachalem, neque promittũt obedientiam monachalẽ, secundum regulam a Sede Apostolica approbatam, vt regula religionis, & sic non sunt religiosi vel religiosæ. Dixi nisi præstent obedientiam monachalem, non enim per omnem obedientiam quis efficitur regularis, quia etiam Canonici seculares præstant obedientiam iuxta quandam decretalem *K* & omnes etiam principes dant Episcopis obedientiam, vt in alia dicitur decretali, *l* & etiam regna omnia secularia suis regibus præstant obedientiam, vt D. Petrus *m* & D. Paulus *n* asserũt, & imperator Papæ, vt dicitur in quadam Clementina. *o* Nec propter hoc efficiuntur regulares, & monachi, & ita benè dicit Innocentius ibi receptus ab omnibus, quod non fit quis religiosus per omnem obedientiam, sed per monachalem tantum, hoc est per illam quæ fit alicui potenti recipere professionem regularem secundi regulam aliquam alicuius religionis approbatæ a Sede Apostolica, quæ non sunt nisi quatuor aut quinque, vt inter alios testatur D. Antoninus. *p*

Ex his infertur, quod siquis dixerit, ego me dono & offero in oblatum monasterio S. Benedicti vouendo obedientiam paupertatem, & castitatẽ Deo eiusque Abbati, non tamen profiteor regulam ordinis, nec me obligo ad ceremonias, & obseruantias eius non est religiosus præsertim si dictam professionem fecit non mutato habitu, neque accepto habitu regulari excepto scapulari paruo in signum oblationis. Ita Nauarrus in quodam consilio *q* qui ait, quod nõ meminit illum textum, neque glossam, neque aliquẽ ordinarium authorem qui de oblato monacho tria essentialia vota emittente loquatur. Syluester, *r* autem significat Panormitanum talem appellare plenẽ obla-

g Cle. 1. de decim. iuncta gl. c. vt lex continentia & glo. 17. q. 1. Franc. in ca. cum ex eo. §. 1. de elect. l. 6.
h Pan. in c. nõ est de regu. & in ca. tuas de testi. Dec. in c. Eccl. not. 6. de const. Fel. in c. in præsentia n. 4 de probat.
i Innoc. in ca. consuluit qui cler. vel vou.
K ca. is qui de maior. & obedient.
l Cap. omnes eod. tit.
m 1. Can. 2. c.
n Ad Ro. 13.
o Cle. 1. de iureiuran.
p Anto. 3. p. t. 1. §. 3. ti. 16.
q Na. li. 3. consi. ti. de reg. cõsil. 49.
r Syl. v. oblat.

oblatum. Denique probat Nauar. tale non esse professum religiosum, qui actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, vt dicitur in iure. a Et ex verbis in prædicta oblatione factis videtur colligi eum qui dixit illa verba non habuisse animum se faciendi monachum, neque profitendi regulam, neque obseruantias eius.

a l. non omnis ff. de reb. cred. c fin. de præb.

Nec obstat, quod emisit tria vota essentialia in manu prælati potentis eum aggregare religioni approbatæ a Sede Apostolica. Nam respondetur ex supradictis, quod hoc non sufficit cum sit necessarium quod illa promittantur secundum obedientiam regularem, & habitum regularem recipiendo. Præterea constat ex relatione in principio apposita hunc non habuisse animum faciendi se monachum. Quantum autem ad oblatos ordinis sancti Benedicti vide quæ habes infra in quæstione prima de voto.

ARTICVLVS II.

Vtrum oblati in aliqua religione possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta iuxta capit. Licet. de regularibus.

Respondeo dicendo, quod secundum aliquos isti non possunt transire ad arctiorem religionem & ita tenuit Glossa, b quam dicit singularem Abbas c oblati enim & conuersi astringuntur monasterio. Quod Abbas dicit singulariter notandum, & tradit Ioannes Lupus. d

Sed aduertit Gregorius e Lopez, quod Glossa illa loquitur de conuersis, & oblatis Ecclesiæ sæcularis non regulari monasterio, & ita refert Archidiacon. f alios voluisse, quod isti possunt transire ad religionem arctiorem, & ita magis inclinat in hanc partem quam ego existimo sequendam: nam licet conuersi, & oblati operibus seruilibus deputentur, non tamen ipsi sunt serui, & similiter, non ita donant se, & sunt oblati, vt monasterij efficiantur serui ita, vt non possint ad perfectiorem frugem anhelare.

b Gl. in ca. lex continentia. 27. q. 1.
c Abb. in c. nō est de regul. in 3. not.
d Lup. de libe. Eccles. 3. p. q. fi. nu. 8. & 9.
e Greg. in l. 9. tit. 7. p. 1. ver. religios.
f Archi. in d. c. non est.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum oblati monasteriorum possint absolui ab eorum prælatis, an ab Episcopis.

Respondeo dicendo, quod conuersi, & oblati quarumcunq; religionum possunt a prælatis illarum religionum absolui argumento aliquarū decretalium, g nam & tales conuersi, & oblati sunt priuilegiati sicut Ecclesiasticæ personæ. *Et Sixt. IIII. concessit quod oblati, & oblatæ ordinum fratrum Carmelitarum gaudeant priuilegijs, & gratijs dicti ordinis sicut gaudere possunt mulieres Mantellatæ & Pinzocheræ sub dicto ordine viuentes (quæ sunt velut tertiarij Ordinis Minorū) quibus concessum est posse gaudere omnibus priuilegijs fratrum.* Ita habetur in libro monumenta h ordinum. *Et idem Sixtus IV. concessit oblatis fratrum Ordinis Eremitarum S. Augustini omnia, & singula priuilegia, & indulta concessa fratribus, & sororibus de pœnitentia, ac Mantellatis, & Pinzocheris sub dicto regimine degentibus, & decreuit in eis locum habere perinde ac si pro eisdem oblatis personis, & circa illas emanassent.* Ita habetur in eodem libro, i & quantum ad casum articuli quæstionis est quædā expressa concessio Eugenij IV. prout habetur in monumentis k ordinum expresse hoc concedens.

g c. cū illorum & c. monachi de sen. excom.
h In 1. imp. fo. 97. & in 2. fo. 180. conc. 427
i In 2. imp. fo. 249. concess. 623.
k In 1. impr. fo. 61. & in 2. fol. 64. concess. 85.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarum sæcularium, & regularium gaudeant priuilegio canonis si quis suadente.

Respondeo dicendo, quod hanc quæstionē mouet quædam Glossa, l & ait nō videri illis tale priuilegium concessum, concludit tamē, quod ex eo quod tradidere se, & sua diuino obsequio, siue in Ecclesia sæculari, siue regulari iam censentur Ecclesiasticæ personæ, & ex toto translati sunt in formam Ecclesiæ, & vnde habent immunitatem Ecclesiasticam, & decretum m dicit, quod tantum sunt duo genera Christianorum vnum, quod dedicatum est diuino obsequio vt clerici, & conuersi, aliud sunt laici. Quidam tamen volunt dicere contrarium. Sed nos benigniorem partem sequentes sequimur partem affirmatiuā, vt eorum gaudeant priuilegio quorum vitam, & religionem assumunt, nam licet canon n siquis suadente solum disponat de clerico, & monacho, at alij Canones o ipsum extendunt ad conuersos religionum. Glossa autem prædicta per identitatem rationis dicit idem de conuersis, & oblatis ecclesiarum secularium, & idem tenent Ioānes, p & Vincentius. At quia hæc opinio aliquas patitur difficultates ad distinctionem Hostiensis q recurrere oportet, vt clarius ipsa elucescat, ait enim, quod quādo conuersus remanet in domo sua non gaudet prædicta immunitate, & sic dicit intelligenda esse aliqua iura r de hac materia loquentia, si autem sit conuersus tradens se, & sua, & tonsuratus incedens, Canonicas horas audiens, & honestè viuens, & similia tunc gaudebit immunitate. Imo Capistranus, f aliter procedit dicens distinguēdum esse inter conuersos, & confratres, conuersi enim propriè appellari solent hi qui se suaque diuinis dedicant obsequiis perpetuis temporibus obligando, & tales ait gaudere prædicta immunitate. Et de prædictis etiā facit distinctionem, aliqui enim ex his recipiunt habitum illorum cum quibus conuersantur, & ad quorum vitam & regulam conuertuntur, & professionem faciunt, obedientiam, paupertatem, & castitatem siue continentiam promittentes, & de his nulla est dubitatio, quod gaudeant dicto priuilegio, siquidem gaudent priuilegio regulari. Aliqui tamen prædictam professionem non emittunt, sed solum se voluntarie obligant ad prædicta, viuunt tamen honeste habitum deferentes alicui de religionibus approbatis quomodolibet iam concessum, & dato, quod vxores habeant, seruant ordinem coniugalem viuentes sub cura, & obedientia prælatorum illarum religionum, in quibus se & sua diuinis obsequiis dicarunt, & de talibus etiam non est dubium, quod gaudeant priuilegio prædicto clericali sicut acolyti, & clerici coniugati non bigami. Alij dicuntur oblati qui sunt confratres qui faciunt aliquas honestas congregationes in aliqua ecclesia & ibi saltem semel in mense disciplinam assumunt, & hi non sunt personæ Ecclesiæ, cum neque mutent habitum, neque statum, sed in habitu sæculari perseuerent de quibus ait quendam Canonem t esse intelligendum. Circa oblatos vide plura in quæstione u de familiaribus fratrum, & tabula. Verbo oblati, & verbo donati.

l Glo. in c. non est dubium de sent. excom.
m c. duo sunt 12. q. 1.
n 17. q. 4.
o Cap. parrec. c. ex tenore de sent. excom.
p Ioan. & Vincent. in d. c. di lecta de maio. & obed.
q Host. in c. nō est dubium de sent. excom.
r c. vt lex continentia 27. q. 1. & c. 4. §. de cō. fratribus, & ca. quidam de priuil.
f Capistr. de excom. §. 13. est de conuers.
t 13. q. 4. c. duplices.
u 2. tom. q.

QVAESTIO XXII.

De oraculis viuæ vocis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum oraculũ viuæ vocis sine scriptura valeat.*
2 *Vtrum possint regulares vti viuæ vocis oraculis prout in libris ordinum continetur.*
3 *Vtrum prælati regulares possint moderari vsum viuæ vocis oraculorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrũ oraculum viuæ vocis sine scriptura valeat.

Respondeo dicendo, quod gratia solo viuæ vocis oraculo absque scriptura quoad se perfecta est, & ex ea statim acquiritur ius impetranti prout allegando aliqua iura *a* copiose definierunt Archidiaconus, & Ioannes Andræas, & ita tenet Baldus, *b* dicens, quod cùm Papa viuæ vocis oraculo aliquem pronũciat episcopum alicuius loci, ille statim erit Episcopus etiam antequã literæ sint formatæ, quia scriptura non requiritur ad essentiam, sed approbationem gratiæ. Vnde infert, quod si interim Papa moreretur gratia non expirat, sed quod debet expediri per successorem faciendo mentionem de gratia prædecessoris, & idem sequitur Antonius *c* Peregrinus, & tradit Gigas, & Carolus Tapia.

a Ca. si pro te de resc. lib. 6. c. si. de concess. preb. lib. 6. c. constitutionis 25. q. 2. Archid. & Io. Andr. in proe. 6. xti.
b Bald. in l. si quis per. nu. 5. C. de episc. & cleric. & in l. humanum in fin. C. de leg. idẽ in l. falsũ C. de fur.
c Peregrin. de iur. fisci lib. 5. ti. 2. nu. 12. et 13. Gigas de pensio. q. 34. Carol. in c. 1. de cõstit. prin. nu. 13. & 14.

ARTICVLVS II.

Vtrum possint regulares vti viuæ vocis oraculis prout in libris ordinum continetur.

Respondeo dicendo: *Quod Leo X. concessit, quod fratres Minores regulares obseruantiæ secura conscientia possint vti omnibus concessis à Sede Apostolica, & Romanis Pontificibus siue per bullas, aut breuia, aut viuæ vocis oracula prout in libris ordinum reperiuntur, ac si omnia specifice fuissẽt tũc expressa. Et pro maiori conscientiarum securitate omnia de nouo concessit.* Ita habetur in supplemento, *d* ordinis. Qui Summus Pontifex etiam concessit, vt in eodem libro *e* refertur, *quod nõ sint minoris efficaciæ, & valoris viuæ vocis oracula, quam si per bullam aut breue ad perpetuam rei memoriam essent concessa. Et hoc in foro conscientiæ tãtum.*

d Supp. fol 58. cõcess. 161.
e Supp. fo 58. concess. 161.

ARTICVLVS III.

Vtrum prælati regulares possint moderari vsum viuæ vocis oraculorum.

Respondeo dicendo, quod Leo Decimus *informatus, quod sunt nonnulla viuæ vocis oracula concessa ordini fratrum minorum, quorum aliqua aliquibus temporibus fuerunt vtilia, sed forte præsentibus nõ sunt, nec futuris erunt: ac præterea aliqua sunt in aliquibus locis necessaria, & aliqua non concessit, vt nõ solum generalis in suo generali capitulo: sed etiam quilibet prouincialis in suo prouinciali Capitulo de consensu eiusdem capituli, vel maioris partis declarare possit, & valeat vtrum ab vsu alicuius concessionis viuæ vocis oraculo factæ abstinere debeat, postquam quidem declarationem tam fratres quam moniales (ac si concessio huiusmodi per suam sanctitatem suspensa vel reuocata fuisset) concessione eadẽ in posterum non vtantur.* Ita habetur in supplemẽto *f* vide circa hoc quæ dicta sunt in primo tomo. *g*

f Supp fo. 94. concess. 296. n. 1. tom. q. 9. ar. 2.

QVAESTIO XXIII.

De ordinibus sacris quantum ad personas ordinandas in quatuordecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *Quid, & quotuplex sit ordo sacer.*
2 *Vtrum prælati regulares possint ordines minores conferre.*
3 *Vtrum religiosi societatis possint ordinari sine titulo beneficij aut patrimonij.*
4 *Vtrum regulares vno die possint recipere omnes sacros ordines.*
5 *Vtrum Episcopi possint extra tempora ordinibus sacris ordinare.*
6 *Vtrũ religiosi possint ordinari ante legitimã ætatem.*
7 *Vtrum anni requisiti ad sacros ordines recipiendos sufficiat quod sint incepti.*
8 *Vtrum regulares sint suspensi ipso facto si recipiant ordines sacros extra tempora, siue ante legitimam ætatem siue sine literis dimissorijs.*
9 *Vtrum teneantur regulares ordinandi præsentare literas commendatitias superiorum suorum.*
10 *Vtrum prælatus regularis habens potestatem ad dispensandum cum subdito concedendo licentiam ad omnes ordines minores, & ad subdiaconatum videatur ad omnes sacros ordines dispensare.*
11 *Vtrum ille qui ante legitimam ætatem, aut extra tẽpora, aut sine literis dimissorijs veris bona fide fuit ordinibus sacris insignitus remaneat suspensus.*
12 *Vtrum regularis ante legitimam ætatem ordinatus exercendo aliquos actus deputatos sacerdotio fiat irregularis.*
13 *Vtrum subdiaconus eiectus a religione possit cum licentia episcopi ad alios ordines sacros promoueri.*
14 *Vtrum ordinatus ante legitimam ætatem possit perueniendo ad eam sine aliqua dispensatione statim ipsum ordinem solemniter exercere.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit ordo sacer.

Respondeo dicendo, quod ordo est sacramentum quo potestas spiritualis significatur, & traditur in ordine ad sacrosanctum Christi corpus consecrandum, ita definit *b* magister sententiarum. Pro cuius definitionis explicatione est notandum, quod ordo sumitur propriè, & sic est sacramentum imprimens characterem, & largè, & sic non est sacramentum, sed deputatio quædam ad diuinum cultum, vt prima tonsura, vel ad aliquod officium, vt episcopatus. Et ordines secundum D. Th. & alios Theologos sunt septem propriè, quatuor, scilicet, Minores qui non dicuntur sacri ratione materiæ, quia non habent actum circa materiam sacram puta calicem, vel eucharistiam, licet sint sacri secundum se, cum sint sacramenta. Quorum primus incipiendo ab infimis est exorcistatus, secundus lectoratus, sub quo continentur Psalmistatus, & cantoratus tertius ostiariatus, & quartus acolytatus, & tres maiores, seu sacri ratione materiæ, scilicet subdiaconatus, diaconatus, & presbyteratus, quorum sufficientia numerus, & ordo sumitur secundum septem respectus ad eucharistiam, vt tradunt D. Th. *i* & Soto, post alios. Sed quantũ ad nostrũ propositum attinet tantum de trib. ordinib. sacris in præsentiarũ nobis erit sermo præcipuè, de minor. b. tamen aliqua dicã,

b Magistr. in 4. d. 24.
i D. Tho. in 4. d. 24. q. 1. Soto. q. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati regulares possint ordines minores conferre.

a Arch. in ca. nullus Epis. de temp. ord. li. 6.

RESpondeo dicendo, quod secundum Archidiaconum, *a* & Petrum de Palude Episcopi, vel Abbates, & omnes presbyteri Cardinales possunt conferre ordines minores omnes. Et idem possunt Abbates exempti, & mittrati etiam quoad Laicos, in quos habent Ecclesiasticam iurisdictionem. Prout post alios tradit Syluester, *b* Et Abbas Cistercii, ac quatuor primi coabbates eius intra sua monasteria personis eiusdem religionis omnes ordines conferre valeant, vt patet ex concessione Innocentii Papæ VIII. expedita, anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, ad petitionem Ioannis Abbatis Cistercii. Circa hoc autem est decretum *c* Concilii Tridentini, in hunc modum, Abbatibus, aut aliis, quibuscumque quantumuis exemptis, non liceat in posterum intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre. Non obstantibus, quibuscumque priuilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus, etiam immemorialibus. Et hoc conforme est iuri *d* antiquo, quo poterat Abbas, tres ordines minores, scilicet tonsuram ostiariatum, & lectoratum, in suo monasterio tantum conferre, dummodo sit sacerdos, & manus imposita sit ei, secundum ordinem perficiendorum, hoc ipsum poterat Abbas, seu electus in Abbatem, si Episcopus differat eum benedicere, ex decretis in sacris Canonibus, *e* non tamen est licitũ Abbatibus aliis, quam monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerit scilicet, vt ibi conuertantur, & fiant monachi, in quos Ecclesiasticam, & quasi episcopalem iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram, nisi eis competat ex priuilegio Apostolico, vt in quadam decretali *f* definitur, vbi Glossa, *g* ait quod possunt, etiam tales Abbates conferre, etiam superiores ordines vsq; ad lectoratum inclusiue. Et iuxta hæc est intelligendum decretum Concilii Trid.

b Sylu. v. ordo 3. §. 4.

c Sess. 23. de reform. prælat. cap. 10.

d c. sit conting. de æta. & qualit. quontã 69. dist.

e c. 1. de suppl. negl. prælat.

f ca. Abba. de priuil. li. 6.

g Glos. v. tonsuram.

Circa hoc aduertendum est primo, quod si inuitatus fuerit Abbas ab alio Abbate ordinate monachos alterius monasterii, poterit eos ordinibus minoribus insignire, prout tenet Baptista *h* de Salis, alios allegans, quod intelligit Hostiensis, si monasteriũ aliud, ad quod inuitatur, sit exemptum, & quod si Abbas ordinet monachos alterius monasterii, nõ inuitatus characterem imprimat argumento cuiusdam Canonis, *i* licet executionem non conferat secundum Archidiaconum. *k*

h Bapt. de Salut. v. Abbas in princ.

i 9. q. 2. ca. Lugdunensis.

k Archid. in c. quoniam 69. dist.

Sed contra hoc adest nobis decretum Conc. Trid. superius allegatum, ibi, *Cuicumque qui regularis subditus sibi non sit.* Quibus verbis innuitur, quod non potest dictus Abbas ordinare regulares non suos subditos, etiamsi ab Abbate eorum, ad id inuitetur, nec valet dicere, quod Concilium debet limitari, vt intelligatur, nisi ab alio Abbate inuitetur suos subditos ordinare, nam etiam possemus dicere, quod posset ordinare seculares, si ab eorũ Episcopo inuitetur, quod nec ius, neque consuetudo, vt credo admittit.

Notandum est secundo, quod modo non potest Abbas ordinare nouitios, & eos, qui ad eius monasterium conuolauerint, vt ibi conuertantur, & fiant monachi, licet enim hoc in quadam decretali *l* concedatur ipsi aduertit tamen Glossa, *m* ibi quod datur consilium, quod hoc non fiat intra annum probationis, quia certum est, quod postea exire posset, & trãsferri, quæ præcauẽda est, argumento alterius decre-

l D. c. Abbas. m Glos. v. conuolauerint.

talis, *n* & attento dicto decreto Conc. Trident. ibi, *Qui regularis subditus sibi non sit*, iam videtur id reuocatum cum nouitii non sint proprii subditi regalis Abbatum, & ipsis solum concedatur licentia ad initiandos suos subditos regulares, & ita ex quadã constitutione Pii Quinti, hoc tradit Nauar. *o*

n ca. 1. de seru. non ord.

o Nau ca. 27. nu. 158.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi societatis possint ordinari, sine titulo beneficij, aut patrimonij.

RESpondeo dicendo, quod *p* Concilium Triden. antiquorum Canonum decreta innouans ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi ad titulum beneficii aut patrimonii. Et Sixtus Quintus Põtifex Maximus in quadam eius constitutione, de qua inferius erit nobis sermo ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi cum sufficienti patrimonio, aut beneficio, quam constitutionem quantum ad hoc ego in fine libri explicationis *q* cruciatæ intellexi, non loqui de regularibus, sed tantum de Clericis regularib. Ius enim *r* Canonicum, quod in hoc non reuocauit Sixtus V. ordinans, vt nullus, sine titulo beneficii aut patrimonii ordinetur, non extenditur ad regulares, vt aduertit Nauarrus, *s* & D. Antoninus *t* tradens, quod nullus ordinetur, sine titulo beneficii, aut patrimonii ait, *regularibus autem est pro titulo sporta, mendicantibus præcipuè.* Sed cum religiosi societatis, post biennium emittentes tria vota simplicia, sint religiosi reuocabiliter, & possint ab ipsa societate dimitti, quidam dubitauerunt, vtrum subditi iure communi, comprehenderentur. Ita quod necessario debeant ordinari ad titulum beneficii, aut patrimonii sicut alii clerici sæculares. Siquidem potest eo res venire, vt dimittantur a Societate, & remaneant, sicut remanent in sæculo, vt alii Clerici sæculares. Quod autem nõ comprehendantur, primo probatur, nam in mandato generali venit illud, quod Dominus consuetus erat facere, vt dicitur in quadam lege, *u* & multa congerens tradit Decius, & si respiciantur omnia rescripta, & omnes literæ Apostolicæ societati concessa apparebit, quod sedes Apostolica, in eadem societate existentes religiosos, & regulares nuncupauit, eosque pro religiosis, & regularibus, habuit, & habet.

p Conc. ses. 21. c. 2. de reform.

q Folio. 139. p. 2.

r cap. penul. de simo.

s Nau cap. 27 nu. 159.

t D Anto. 3. p. tit 4 de temp. & loco ordin. tradit Rebuf. titu regularia beneficia. n 6. in praxi benefi.

u L. vt vnius. ff. de pign. act. Dec. cons. 4. 1. præsenti, nu. 9.

Secundo probatur, a coniunctione duorum staturorum ualet argumentum, vt in *x* iure probatur, sed in alio decreto *y* Concilii existentes in collegio societatis clerici regulares nuncupantur, quod decretum cum sit collocatũ, & situatum, sub sessione vigesima quinta de regularibus, ab eo titulo, & rubrica licitum est arguere, prout tradunt Doctores, quos referunt Romanus *z* & Alexand. Cum ergo in alio decreto Concilii regulares nuncupentur, & sub titulo de regularibus collocentur, non est dicẽdum Concilium ordinans, vt nullus secularis sine titulo beneficii, aut patrimonii ordinetur extendi ad clericos societatis, qui ab eodem Concilio regulares reputantur. Quod confirmatur ex his, quæ latè diximus in primo tomo *a* probantes hos patres esse verè religiosos.

x L. gall. §. ille casus vers. Inhanus tamen & ibi Bar & aly ff. de li. & posthu. c. cum dilectus de suo ... ab intest.

y Conci Trid. sess 25 de reg. c. 16.

z Rom. cõs. 32. vis. mancip. nu. 6. Alexan. cons. 1. col. 2. vol 4 & cons. 89. co. 2. ad fi. vers. pro hac etiam adducitur vol. 6.

a 1. tomo q. 1. art. 6.

Vltimo probatur ex ratione proœmiali dicti Concilii, quæ indicat causam finalẽ, & ratio est, ne promouendi ad sacros ordines mendicare cogãtur. Hæc enim ratio cessat in religiosis societatis, tria vota emittentib. in dicta religione, quia amplius, ab ea discedere non poterunt, ergo, nec iuxta rationem Concilii Trid. mendicabunt, sed in religione permanebunt victum, & vestitutum consuetum habentes, ac iuxta decreta, & constitutiones dictæ religionis.

Neque obstat, si forte replicetur, quod emissis

tribus votis præmissis posset generalis præpositus in societate existentem propter aliquas iustas causas expellere, iuxta constitutionẽ societatis satis diuersam a constitutionibus aliarum religionum. Respondetur enim iuxta iuris *a* regulas malos euentus non esse in consideratione, cum eueniant per accidens. Et vt omnis ratio dubitandi tollatur, *a Grego. XIII. concessum est, quod qui tria vota paupertatis castitatis, & obedientiæ in societate emiserunt de licentia præpositi generalis possunt promoueri ad sacros ordines etiam ante solemnem professionem emissam, si modo sint ætate moribus, & doctrina idonei non obstante constitutione Pij V. quæ decretum Conc. Trid. sessione vigesima prima capite secundo ad religiosos non professos extendit, ita refertur* in compendio *b* societatis.

a L. inter stipulã. § sacrã. ff. de ver. obli.

b Cõpen. socie. ti. ordo. § 1.

ARTICVLVS IV.

Vtrum regulares vna die possint recipere omnes sacros ordines.

RΕspondeo dicendo, quod *Eugenius IV. concessit, vt singuli monachi præsentes, & futuri S. Benedicti ad id idonei, quos prior sui monasterij ad hoc elegerit, siue nominauerit semel dũtaxat, anno quolibet omnes etiam sacros ordines, vna & eadẽ die, etiam extra tẽpora a iure statuta, a quibusuis catholicis antistibus gratiã & communionem Sedis Apostolicæ habentibus (cuiusius super hoc licentia minime requisita) suscipere, dictique antistites, eisdem monachis ordines huiusmodi, tunc cõferre possint.* Ita habetur in compendio *c* mendicantium.

c Comp. mẽd. tit. ordines sacr. § 8.

Circa quam concessionem aliqua sunt notanda, quod ibi vna & eadem die vult concedere summus Pontifex, vt ordines sacri possint recipi a prædictis monachis. Quod est concessum, contra ius, *d* definiens, quod qui eodem die duos ordines sacros suscipit, non solum peccat, sed est etiam posteriore suspẽsus, in quo solus Papa dispensat, & sic dispensauit, cum prædictis regularibus, & dispensatum est cum D. Epiphanio, qui vno die creatus est diaconus presbyter, & simul Episcopus, vt refert Metaphrast. in vita eius. Quod priuilegium regularibus est sublatum per Conc. Trid. definiens quod duo sacri ordines non eodem die, etiam regularib. cõferantur priuilegiis, & indultis, quibusuis concessis non obstantibus quibuscumque, de quo videndus est Ioan. Maiolus, *e* & Nauarr. Non tamen peccat, neque est suspensus qui quatuor minores ordines eodem die suscipit, secundum quandam Gloss. *f* communiter receptam. Quod ait Nauar. etiam post Conc. Trid. procedere potest, in eo, cum quo Episcopus dispensaret, vt non seruatis temporum interstitiis posset accipere, quin ait videtur quod posset accipere illos, & sub diaconatum eodem die vbi est talis consuetudo, quę valet secundum D. Antonium. *g* Concilium enim huiusmodi consuetudinem non tolli sic dixi in explicatione cruciatæ, quod constitutio Sixti Quinti hoc minimè prohibuerat, cum solum intenderit Sũmus Pontifex seruari Concilium Trid. & Concilium, vt patet ex dictis minime hoc prohibuerit.

d ca. dilect. ad iunct. Glos. de temp. ordinã. & c. liceat.

e Maior. de irreg. l. 4. cap. 9. Nau. cap. 25. n. 7. & ca. 27. nu. 241.

f Glos. in c. de eo. de tempo. ordin. & c. 2. de eo qui furt. ordi.

g Ant. 3. p. ti. 14. c. 16. § 16

Circa eandem concessionem, ibi extra tempora nota, quod hoc est magnum priuilegium, de quo articulo sequenti disputabitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum Episcopi possint regulares ordinare ordinibus extra tempora.

RΕspondeo dicendo, quod secundum extrauagantes *h* Pii II. suspenduntur hi qui sine legitima facultate, & ætate, vel extra tempora legitimũ ordinem sacrum, accipere præsumpserint, & facit irregularem ordine vtentem. At in priuilegio superiori articulo relato monachis S. Benedicti, & illis, qui eorum fruuntur priuilegiis conceditur. vt extra tẽpora possint ordinari. Et Alex. VI. concessit, *quod prior generalis ordinis S. Hieronymi, & singuli priores eiusdem ordinis præsentes & futuri possint eligere, quemcumque Episcopum Catholicum, communionem Sedis Apostolicæ habentem, qui personas singulorum monasteriorum, huiusmodi idoneas, ad omnes, etiam sacros & presbyteratus ordines etiam extra tempora a iure statuta, tribus diebus Dominicis, siue festiuis duplicibus successiue promouere possit diœcesanorum licentia super hoc requisita.* Ita refertur in compendio *i* mendicantium.

h Extraua. ex sacrorum.

i Comp. mend. ti. ordin sacri. § fin.

Ex quibus infertur, quod religiosi mendicantes, & alii qui hoc fruuntur priuilegio possunt extra tẽpora, ordinibus sacris initiari. Nec contra hoc obstat *K* Concilium Tridentinum, in quo dicitur ordinationes sacrorum ordinum, statutis a iure temporibus celebrent, nam dictum Concilium, quantum ad hoc non reuocat priuilegia regularium. Quod ex eodẽmet loco Concilio manifestatur. Cum enim in eo etiam definiatur, vt vnusquisque, a proprio Episcopo ordinetur priuilegia in contrarium reuocãtur. Quæ non reuocat Concilium, respectu primæ ordinationis, ibi, *statutis a iure temporibus celebrent*. Quod deinde probatur, nam in omnibus capitulis in quibus aliquid executioni præcipitur, mandari a præfato Concilio apponitur clausula, non obstantibus quibuscumque, vel alia similis, at in dicto loco, in quo dicitur Episcopis, quod ordinationes sacrorum ordinum statutis a iure temporibus celebrent, non ponitur dicta clausula.

K Sess. 23. de reform. c. 8.

Nec contra hoc obstat aliud decretum *l* eiusdem Concilii, in quo dicitur, hæc omnia, & singula in superiorib. decretis cõtenta obseruari sancta synodus præcipit &c. non obstantibus &c. In quo loco videtur Concil. reuocare omnia priuilegia concessa regularibus contraria decretis eiusdem Concilii. Nam respondeo, quod in dicto decreto, solum reuocãtur priuilegia, quæ sunt contraria decretis sessionis vigesimæ quintæ, de regularibus, non autem decreta definita in aliis sessionibus, si enim vellent patres Concilii, in vno particulari Capitulo reuocare omnia priuilegia regularium, quæ sunt contra diffinita in Concilio præfato, in vltimo capitulo sessionis vigesimæ quintæ de reformatione efficerent, cum ea sit vltima sessio, *m* & in ea aliqua concernentia regulares definiantur priuilegiis in contrarium reuocatis.

l Sess. 25. de regul. c. 22.

m Sess. 25. de reforma. c. 6. & ca. 13.

Nec supradictis obstat, quod Gregorius XIII. & Sixtus Quintus religionum priuilegia confirmauerint, dummodo non sint contraria decretis Concilii Tridentini. Ex quo videtur colligi velle supradictos sanctissimos patres reuocare priuilegia regularium, quæ sunt contra Concilium, siquidem ea noluerunt confirmare. Respondetur enim, quod in reuocatione priuilegiorum, non valet argumentum a contrario sensu, cum reuocatio sit strictius iuris, & sic non sequitur, confirmant priuilegia, quæ nõ sunt contra Concilium Tridentinum, ergo reuocant priuilegia ipsi contraria, solum enim sequitur, quod ea relinquunt in vi, quam habent, & per cõsequens hoc priuilegium, de quo nobis est sermo relinquitur, vt valeat, nisi per aliam constitutionem, aut non vsum sit reuocatum. Quod ex superioribus constat, non esse per Concilium Tridentinum abrogatum.

Nec supradictis obstat constitutio Sixti V. contra male promotos, in qua sub grauibus pœnis præcipitur, vt nemo extra tẽpora ordinetur. Prædicta enim cõstitutio, non est contra nos. Pro cuius rei explicatione

tione est notandum, quod verba proœmij alicuius cõstitutionis denotant causam finalem, & iuxta ea debent regulari, & explicari definita in tali constitutione, prout notatur in quadam lege, *a* super quam Bartolus ait eam melius probare, quam quancumque aliam & tradit, ibi etiam Imola, ex verbis enim proœmij colligitur mens disponentis secundum Panormitanum *b* sicut ex præfationibus probatur intentio contrahentium, iuxta quasdam leges. *c* Vnde necesse est, vt indagemus mentem Sixti V. in dicta constitutione, quæ ex proœmio eius satis elicitur. Quæ colligitur ex verbis eius, ibi. *Ne nimia simplicitate, & imperitia malitia vel aut fraude, &c.* & ibi *Siue alias minus ritè, vel etiam temerè, se ingerant*. Ex quibus verbis colligitur, quod solum prætendit summus Pontifex punire cum pœnis ibi appositis illos, qui temere extra tempora ordinantur, & ordinant contra decreta Sedis Apostolicæ, sine aliqua eiusdem sedis facultate. Quod in religiosis non contingit, cum eorũ priuilegium, quo possunt extra tempora ordinari, non sit reuocatum, prout supra est probatum, & sic non peccant, si virtute eius ordinentur. Quod ex dicta constitutione insuper probatur, cum prohibeat, extra tempora ordinari, sine dispensatione, & indulto Apostolico, vnde non obstant verba generalia posita in fine dictæ constitutionis, ibi, *non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac in Concilijs etiam generalibus editis cæterisque contrarijs, quibuscumque*. Hæc enim verba debent intelligi de priuilegiis in Concilijs reuocatis, at hoc priuilegium non video in Concilio expresse infirmari, vt sæpè dictum est.

a L. fin. ff. de hered. insti. vbi Bart. nu. 5. Imol. n. 4.
b Pan. in c. ad aures n. 2. de immuni. eccl.
c L. Titia. §. idem respõdit. ff. de verb. obl. L. item quia. §. fi. ff. de pact.

Et vt omnis ambiguitas tollatur. *Pro religiosis societatis præcipitur, & interdicitur a Gregorio XIII. Episcopis, & alijs antistibus ne a religiosis societatis promouendis, qui licentiam a præposito generali societatis pro tempore existente, vel ab eo delegatis habuerint, quãdã requirant, vel exigant in literis Apostolicis proximè citandis contenta, sed ipsos etiam absque vlla functione in ipsis ordinibus, aut obseruatione interstitiorũ, ad illos suscipiendos, aut inquisitione de canto officijs & ceremonijs ecclesiasticis identitate, proprij ordinarij licentia & alijs in alios requisitis ad minores, ac etiam extra tempora a iure statuta tribus Dominicis, vel alijs festis diebus etiã continuis, ad sacros etiam presbyteratus ordines promoueant ac si illi omnibus requisitis essent prædicti.* Ita habetur in compendio *d* priuilegiorum societatis, in quo refertur Greg. XIII. prohibuisse huius gratiæ communicationem, etiam his, qui sua priuilegia, cum societate participant, aut participare poterunt. Quæ prohibitio non impedit, quo minus alij posteriores pontifices possint hanc concessionem, per viam communicationis alijs religionibus facere, prout in primo tomo *e* latè probaui, in quo loco dixi quibusdam religionibus præcipuè mendicantibus, hoc & alia similia indulta esse.

d Comp. soc. ti. ordin. §.
e 1 tom. q. 11. ar. 17.

Præterea, quo ad nos fratres Minores, & eos, qui nostrorum fruuntur priuilegijs concessis, & concedẽdis, iam de hoc nulla potest esse dubitatio, cum S. D. N. Papa Clemens VIII. priuilegia fratrum Minorum confirmauerit, & ex certa scientia, motu proprio, & de plenitudine potestatis, quæ confirmatio, non solum confirmat, sed etiam innouat concessiones, & indulta a Sede Apostolica reuocata, prout in secundo tomo *f* probauimus, & per consequens licet præfatum priuilegium concessum Benedictionis sit a Sixto V. in sua constitutione reuocatum, a S. D. N. Clemente VIII. per suam confirmationem est reualidatum, & innouatum.

f 2 tom. q. 33. ar. 4.

Notandum denique est, quod in præfato Benedictinorum priuilegio conceditur Episcopis, vt possint extra tempora ordinare Monachos diebus Dominicis, siue festiuis duplicibus, vnde non poterunt ordinare vel in ferijs, neque in sanctis semiduplicibus, & simplicibus, vt claré patet ex tenore priuilegii, ad minores tamẽ ordines possunt domini Episcopi promouere habiles in diebus Dominicis & in diebus festiuis, & S. D. N. Papa Clemens VIII. festiuos dies quoad hoc etiam in quibus semiduplex recitatur esse censendos declarauit, quam declarationem accepi ab illustrissimo domino Petro Iunco de Posada cathedralis Salmanticensis Episcopo dignissimo, qui mihi ostendit Epistolam illustrissimi Domini Ioannis de Sancto Clemente Archiepiscopo Compostellani, ad se missam, in qua ipsum dominũ Episcopum de præfata declaratione fecit certiorem.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religiosi possint ordinari ante legitimam ætatem.

RE spondeo dicendo, quod vt constat ex extrauaganti, in superiori articulo relata, ille qui ante legitimam ætatem ordinatur remanet suspensus. Pro quo est notandum, quod Clemens V. *g* ordinauit iuribus antiquis, inhærendo, vt alio non obstante impedimento canonico possit, quis libere, & in decimo octauo, ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus, & in vigesimo quinto ætatis suæ anno, ad presbyteratus ordines promoueri.

g Clem generalem de ætat. & qualit.

Et Innocẽtius Octauus dispensauit cum toto ordine fratrum Minorum quod postquam fratres huiusmodi attigerint vigesimum tertium ætatis annum, dum tamen sufficientes sint, possint promoueri, ad sacerdotium, & missas celebrare, non obstante iure, cæterisque in contrarium facientibus. Ita habetur in monumentis *h* ordinum, & in supplemento.

Et idem Innocentius concessit postea quod generales, & prouinciales possint dispensare cum fratribus suis in vigesimo secundo anno completo. Quoad sacerdotium, ita habetur in præfatis libris. *i*

h In 1. imp. fo. 65. & in 2. fo. 69. cõces. 147. & in supple. fol. 99. conc. f. 370.
i In 1. imp. fo. 65. & 69. in 2 imp. conces. 158 & 18 su. f. 99. cõc. 356.

At Concilium Tridentinum *K* ordinauit vt nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante vigesimũ tertium, ad presbyteratus, ante 25. ætatis suæ annum promoueatur. Hæc Concilium.

k Con. Tri. ses. 23. de reform. præl. c. 12.

Et licet post prædictum decretum summus Pontifex concesserit alicui religioni, vt ante vigesimum quintum annum, possint eius religiosi ad presbyteratus ordinem ascendere, hoc tamen per constitutionẽ Sixti V. contra male promotos est reuocatum cum in ea præcipiatur obseruari Conc. Trid. vt constat ex eius verbis, ibi. *Aut ante per ætatem per sacri generalis Conc. Trid. decreta primæ tonsuræ, aut cuique ordini præscriptam, & ibi non obstantibus constitutionibus, & ordinationib. Apostolicis, ac in Concilijs etiam generalibus editis, cæterisq; contrarijs quibuscunque.* Quã Sixti V. constitutionẽ moderauit S. D. N. Clemens VIII. Romæ apud D. Petrũ, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingẽtesimo nonagesimo quinto pridie Kal. Martii, P. S. anno V. eam ad terminos sacrorum Canonum, ac constitutiones fe. me. Pii Papæ II. & decretorum sacri Trid. Conc. restrinxit, & reduxit.

Nec in foro conscientiæ possunt regulares minores ante legitimam ætatem Concilii Tridentini ordinari vigore cuiusdã declarationis Pii Quinti, qua declarauit, quod possumus vti in foro conscientiæ omnibus gratiis per antecessores Pii V. Minoribus concessis, etiam, quo ad illas ex eis quæ sunt restrictæ seu derogatæ, per Concilium Tridentinum, prout eisdem Minoribus concessit Pius V. viuæ vocis oraculo, die 13. Martii anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto. Ita refertur in compendio *l* fo. cie-

l Compen. soc. ti. Conc. Trid. §. 3.

cietatis, ex quo viuæ vocis oraculo videtur, quod regulares Minores, & hi qui eorum fruuntur priuilegijs, & viuæ vocis oraculis possint ordinari in foro conscientiæ, sine peccato, & sine timore alicuius suspensionis ordine sacro presbyteratus, in vigesimo secundo anno completo. At qui talem opinionem, vt probabilem imaginātur, non sunt in Constitutionibus Apostolicis versati. Si enim aduerterent, quod post Pium V. & Sixtus V. & S.D.N. Clemens VIII. in prædictis constitutionibus ordinauerunt, quod quantum ad hoc Conc. Tridentini decretum obseruaretur, *non obstantibus quibuscunque*. Clarè intelligerent, per hæc verba non obstantibus quibuscunque voluisse prædictos summos Pontifices prædictum viuæ vocis oraculum, quo ad hoc locum minime habere, & sic in foro conscientiæ, ante legitimam ætatem regulares virtute priuilegij innocentij Octaui minime posse ordinari.

ARTICVLVS VII.

Vtrum anni qui requiruntur à Concilio Tridentino ad sacros ordines recipiendos sufficiat quod sint incepti.

Respondeo dicendo, disputari à doctoribus, quo modo cognoscetur, si annus debeat esse completus, aut inchoatus, quando dubitatur de mente statuentis, vel disponentis, & dicendū est secundum quandam Glossam, *a* communiter receptam, quod si annus significatur, in ablatiuo, cum præpositione vt ibi dicitur in anno decimo octauo, quo ad subdiaconatum, vigesimo quo ad diaconatum, 25. quo ad sacerdotium sufficit inchoatio, si vero in genitiuo, vt triginta annorum requiritur complementū, sed Bartolus *b* melius quam cæteri rem istam distinguit dicens, quando ætas profertur in genitiuo, requiritur, quod sit completa in ablatiuo autem cū præpositione in sufficit, quod sit inchoata, sine propositione requiritur, quod sit completa, vt in quadā decretali, *c* insinuatur, in accusatiuo autem cum verbo significante rem perfectam, vt præpositio, per, vel cū futuro coniunctiui requiritur completa, vt in quadam lege *d* notatur, sine tali autem verbo, si de fauore agatur sufficit inchoasse, si de odio requiritur complementum, vt in alia lege *e* etiam notatur, in accusatiuo autem, cū præpositione ad, sufficit inchoasse, vt colligitur ex alia lege, *f* in nostro casu sufficit ad subdiaconatum vigesimum secundum annum inceptum. Et ad diaconatum vigesimum tertium annum inceptum, & ad presbyteratum, vigesimum quintum annum inceptum. Tum quia sic in hac materia interpretatum fuit ius antiquum dictæ Clementinæ *g* tum quia hic agimus de fauore, tum quia id satis significant verba Concilij, ibi *ante vigesimum secundum*, & ibi, *ante vigesimum tertium*, & ibi, *ante vigesimum quintum*. Quod tantū præcipit, vt ante prædictum tempus indiffinitè, nemo ad sacros ordines promoueatur.

a Glo. in cle. generalem de ætat. & qual.

b Cart. 1. l si cut. ff. de leg.

c Clemēt. 1. de sequest. possess.

d L. non putabāt l si annos. ff de rēdit. & demonst.

e L. ad rē pub. ff. de muns. & honorib.

f L. qui filium ff. ad Treb.

g d. Clem generale.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum regulares remaneant suspensi ipso facto, si recipiant ordines sacros extra tempora, sine ante ætatem legitimam, siue sine literis dimissorijs.

Respondeo dicendo, quod Pius Secundus, in extrauaganti, ex sacrorū ordinauit, quod omnes clerici recipientes ordines sacros extra tempora, vel ante legitimā ætatem, vel sine literis dimissorijs sint suspēsi ipso facto. At cum Pius II. de clericis loquatur videtur, eius decisionem, ad regulares minime extendendam, a diuersis enim non fit illatio. Clerici autem & monachi diuersa sunt iuxta quandam tituli Rubricam; *h* vnde constitutio loquens de clericis regularibus, Clericos seculares minimè cōprehendit, vt dicitur in quadam Clementina, iuncta sua Glossa. *i* His tamen non obstantibus videtur, quod tā monachos, quam Clericos comprehendat. Videmus enim in similibus casibus ipsos comprehendi, vt ex aliquibus titulis *k* patet. Concludendum igitur est, quod cum terminus iste Clericus sit nomen vniuocum, i. nomine, & definitione conueniens videtur comprehendere clericos, tam sæculares, quam regulares, quibus omnibus nomen, & definitio clericorum, competit, cum omnes sint vocati in sortem domini. Et certè licet quantum ad aliqua maxima sit differentia inter clericos, & monachos, quando agitur de materia, quæ tantum concernit clericos, vel tantum concernit regulares, & materia, de qua agitur, æquè respicit clericum secularem sicut respicit clericum regularem. Præterea Pius II. faciendo mentionem de clericis, prohibendo ipsos ad sacros ordines promoueri non intendit, nec vult per hoc, quod eius constitutio ad clericos, & non ad religiosos pertineat, sed facit mentionem de clericis, quia nullus qui non sit clericus potest ad sacros ordines promoueri. Et in sua constitutione, sub pęna suspensionis ipso facto prohibet, ante legitimam ætatem, ad sacros ordines promoueri. Et per hoc cessat quæstio, circa hoc ventilata, per Quintilanum Mandosium. *l* Et vt omnis ratio dubitandi, procul pellatur Sixtus V. in sua constitutione, contra male promotos de Pij II. Constitutione mentionē faciens eam, ad regulares extendi satis declarat, vt constat ex eius verbis ibi. *Quemcumque secularem, vel cuiusuis ordinis aut militiæ regularem*. & ibi, *ac etiamsi ipsi clerici regulares fuerint actiua, & passiua voce, &c.*

Nec supradictis obstat id, quod quidam vir doctissimus existimauit scilicet, quod Sixtus V. in sua constitutione non prohibet regularibus ordinari, iuxta tenorem suorum antiquorum priuilegiorum, sed tantum clericos seculares prohibet sacris initiari ante legitimam ætatem a Concilio Tridētino, præfixam. Et hoc dicit patere ex dicta constitutione, ibi, *aut quo ad seculares, sine titulo sufficientis beneficij, vel patrimonij aut ante ætatem, per sacri generalis Concilij Tridentini decreta*. Nam respondetur, etiam prohibere regulares ante legitimam prædictam ætatem promoueri. Quod vt explicemus tenorem dictæ constitutionis, in medium adducere decreui, ait enim. *Præsenti constitutione perpetuo statuimus, & ordinamus, vt si in posterum antistes aliquis episcopali, Archiepiscopali, primatiali, vel etiam patriarchali dignitate præfulgēs aut Abbas, ad primam tonsuram minoresq; ordines suis subditis conferendos a sede Apostolica, authoritatem habens, quemcumque secularē, vel cuiusuis ordinis, aut militiæ regularem ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, seu alias inhabilem, vel irregularē existentem, vel extra tempora a iure statuta, vel absque veris dimissorijs sui ordinarij literis, aut per saltum, aut furtiuè, aut quoad seculares, sine titulo sufficientis beneficij, vel patrimonij, aut ante ætatem, per sacri generalis Tridentini Concilij decreta, prima tonsura, aut cuique ordini præscriptam, aut nō seruatis temporum interstitijs, ita vt aliquis vno die, seu continuatis diebus ad plures ordines sacros, vel post vnū ordinem susceptum sine causa rationabili ante tempus ab eodem Conc. Trid. præfixum elabatur ad alium ordinem promoueatur sine dispensatione, aut indulto Apostolico clericali charactere, non legitimè insigniuerit a collatione quorumcunque ordinum eo ipso sit suspensus &c.* Illē autē doctissi. vir dicebat quod omnia, quæ sequuntur in dicta constitutione, ab illis verbis, *aut quoad seculares, sine titulo sufficientis beneficij, &c.* ad clericos seculares

h Rubric. ne cler. vel monach.

i Clem. cum Glos. v. religio. de reb. eccl. nō alienand.

k c. 2. de vit. & honest cleri. & in toto hoc ti. de cohabit. cleric. & mul.

l Mand. reg. 24. cancel. de male promotis q. 2.

res esse referenda, non autem ad regulares. Vnde cũ statim sequatur, *aut ante ætatem, per sacri generalis Concilij, &c.* ad sæculares tantum esse referenda aiebar. Ego autem in alia sum sententia, vt existimem ad regulares esse, etiam protrahenda. Et illa verba, aut quo ad sæculares tantum limitari ad illos, qui sine titulo beneficij, aut sufficientis patrimonij, non possunt ordinari cuiusmodi sunt sæculares, prout in superioribus *a* dictum est, non autem quo ad illos limitari, quæ statim in dicta constitutione sequuntur primo, quia statim sequitur. *aut ætatem per sacri generalis Concilii Tridentini decreta &c.* decretũ enim Concilij Tridentini, prohibens ordinari ante ætatem ab eo præfixam loquitur, non solum de sæcularibus, sed etiam de regularibus, vt est communis omnium conceptio, probatur etiam, nam si hoc esset verum tantum ad sæculares etiam referrentur alia verba, quæ statim sequuntur, *aut seruatis temporum interstitiis*, quod non est dicendum, cum ea verba secundum mentem omnium Concilium Trid. *b* ad regulares etiam extendat, ita vt ipsi non seruatis temporum interstitijs minime possint ordinari item, & alia verba, *ita vt aliquis vno die, vel continuatis diebus ad plures ordines sacros, &c.* ad sæculares tantum referrentur quod non est asserendum cum ea, vt patet ex eodem Concilio Tridentino, ad regulares etiam referantur, vt patet ex eodem Concilio ibi, duo sacri ordines, non eodem die etiam regularibus conferantur. Præsertim quia dicta constitutio Sixti V. fuit facta, & edita, vt sacri Canones, & decreta Concilij Trid. circa ordinationes inuiolabiliter obseruarentur, vt patet ex eius verbis ibi, *alias qualitates in sacris ordinationibus requisitas, per sacros Canones, vel apostolicas constitutiones, aut generalium conciliorum decreta salubriter instituta fuerunt inuiolata obseruentur.* Dicendum igitur est, quod solum illa verba ibi, *aut quo ad sæculares sine titulo sufficientis beneficij, aut patrimonij*, ad sæculares tantum referuntur, nõ autem sequentia, cum secundum sacros Canones, & Concilium Tridentinum titulus patrimonij, aut beneficij, pro sæcularibus tantum initiandis requiratur, vt dictum est supra, *c* sequentia autem verba regulares, & sæculares amplecti, cum secundum eosdem sacros Canones, & secreta Concilij Tridentini, quæ vult Sixtus V. inuiolabiliter obseruari nullus siue sæcularis, siue regularis possit non seruatis temporum interstitijs ordinari, nec vno die sacros duos ordines recipere. Et quod ista explicatio sit amplectenda patet ex eiusdemmet constitutionis cõtextu ibi, *aut Abbas ad primam tonsuram minoresque ordines suis subditis conferendos à Sede Apostolica authoritatem habens.* Quæ verba solum ad subditos Abbatũ sunt referenda præcise, ita vt ad sæculares minime extendantur, vt patet ex dictis in superioribus. *d* Vnde verba, quæ statim consequuntur ibi, *quemcumque sæcularem, aut cuiusuis ordinis aut militiæ regularem*, necessario sunt referenda ad episcopos archiepiscopos primates, vel patriarchas ordinatores, vnde in simili dicendum est, quod sicut ista verba, *aut Abbas ad primam tonsuram &c.* præcise ad subditos dicti Abbatis referuntur, non autem ad sæculares de quibus statim sequitur. Ita etiã est dicendũ, quod illa verba, *aut quoad sæculares, sine titulo sufficientis beneficij, aut patrimonij*, præcise ad sæculares tantum referantur, non autem sequentia verba ad ipsos tantum sæculares restringantur, sed etiam ad regulares pertinere.

a Sup. hac q. ar. 2.
b Conc. Trid. sess. 23. c. 13.
c d. s. 13.
d Sup. hac q. ar. 3.
e Sup. hac q. ar. 2.

ARTICVLVS IX.

Vtrum teneantur regulares ordinandi præsentare literas commendatitias episcoporũ, an sufficiant literæ commẽdatitiæ suorum prælatorũ.

Circa hunc articulum, vide quæ habes in primo tomo. *f*

f 1. to. q. 18. ar. 5. & 6.

ARTICVLVS X.

Vtrum prælatus regularis habens potestatem ad dispensandum cum subdito ad omnes ordines concedendo licentiam ad quatuor ordines minores, & ad subdiaconatum dispensando videatur ad omnes sacros ordines dispensare.

Respondeo dicendo, quod sic quia probabiliter potest credi, quod dictus prælatus, fecit dictum subditum habilem ad omnes simul, si Papa ei commisit potestatem id faciendi, quoniam non est vero simile, quod prælatus particulatim eum habilitabat, nunc ad hunc ordinem, nunc ad alium, non enim erat boni, & prudentis prælati, id facere, cum periculo, quod ipso mortuo oporteret iterũ refugere ad Papam, & communis stylus commissariorum ad habilitandum, quem ad omnes ordines est, vt vnico actu, id faciant, & non est præsumendum, quid stultum, & malum de bono prælato, vt dicitur in iure *g* & quæ communiter accidunt sunt regulariter credenda, vt etiam in iure *h* probatur, & insolita non sunt credenda, ita resoluit Nauarrus. *i*

g c. 1. de serm. ab ordin. faciend.
h l. si possid. C. de prob. glo. in l. necnon. eod. tit.
i Na. li. 1. cõs. tit. de atat. & qualit. cons. 2.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ille, qui ante legitimam ætatem, aut extra tempora, aut sine literis veris dimissorijs, bona fide fuit ordinibus sacris insignitus remaneat suspensus.

Respondeo dicẽdo, quod non ita Nauar. *k* Põtificia enim constitutio Pij II. contra præsumentes apponit dictam suspensionem, verbum autem præsumere dolum designat, & per consequens bonã fidem, & probabilem ignorantiam excludit ex sententia Cardinalis *l* quẽ sequitur Naua. *m* Qui ex hac doctrina, hanc tenet opinionem. Ex qua resolutione huius doctissimi viri, scilicet Nau. infero aliqua cõsilia in eius libro consiliorũ reponi, quæ existimo, nõ eius, sed alterius non tã grauis, & docti authoris, cũ esse multũ, & patenter distãt à doctrina eius ab hominibus scita, & ab ipsomet sæpius repetita. Quærit enim ipse in quodam consilio, *n* de quodã monacho, qui cum nõdum haberet viginti quatuor annos completos, & deessent ei quadraginta dies iussus à prælato dicente parum, pro nihilo habendũ assumpsit presbyterium, an per susceptionẽ illius fuerit suspensus, & celebrando contra suspensionem sit factus irregularis. Et respõdet, quod sic, quia licet dies cæptus habeatur pro cõpleto regulariter, vt dicitur in iure, *o* annus tamen cæptus non habetur regulariter, pro cõpleto, vt ibidẽ annotatur, ordo autẽ presbyteratus requirit viginti quatuor annos cõpletos, quia oportet vt attingat 25. annũ, vt probatũ est in superioribus *p* vbi diximus requiri, vt ordinãdus ad presbyteriũ sit cõstitutus in vigesimo 5. anno, in quo nõ esset, etiãsi esset constitutus in vltimo die 24. anni. Hæc Nauar. quæ cum doctrina eiusdẽ in principio articuli resoluta minimè cohærẽt. Dixerat enim, quod qui bona fide, & probabili ignorantia ductus ordinatus est ante legitimam ætatem non incurrit su-

k Na. in c. accepta opposi. 8. nu. 32.
l Cardin. in clem. 1. q. 38. de priuil. Na. c. 27. nu. 155.
m Na. li. cons. in addi. ad ti. de temp. ordi. cons. 1. o. f. 642.
n Na. li. 1. cõs. tit. de atat. & qual. cons. 6.
o l. qua atat. ff. de test. glo. in clem. gener. de ata. & qualit.
p Sup. hac q. ar. 6.

suspensionem, & hic monachus ordinatus ante legitimam ætatem iussus à suo prælato dicente parũ, pro nihilo habendum, assumpsit presbyterium bona fide, & probabili ignorantia ductus, vt patet, cũ de prælati scientia, sit præsumendum, ergo non remansit suspensus, neque celebrando incurrit irregularitatem.

ARTICVLVS XII.

Quidam regularis ante legitimam ætatem sacros ordines suscepit, & statione, & sessione inter sacerdotes vsus est electionibusque, & alijs actibus solum in sacris, & sacerdotio constitutis deputatis interfuit dubitatur, an sit suspensus, & factus irregularis.

RESpondeo dicendo, primo certum esse incurrisse in pœnam suspensionis, ipso iure cum fuerit ordinatus ante legitimam ætatem iuxta extrauagantem Pij II, quæ incipit, *cum ex sacrorum*, & sic non posse absq; magna diuinæ maiestatis offensa irregularitate incurrenda missam, vel Euangelium, & epistolã solemniter cantare, quia hi actus sunt specialiter deputati ordinibus, quos suscepit.

Secundo dico, quod propter alios actus in casu propositos, scilicet stationem sessionem inter sacerdotes, & electionem actiuam ad solos sacerdotes pertinentem, & electionem passiuam ad eosdem solos pertinentem, non incurrere irregularitatem videtur quoniam ordinatus, qui est excommunicatus, vel suspensus solum incurrit illam exercẽdo actus specialiter deputatos ordinis actui, vt aiunt Innocentius, *a* & Panor. recepti, vt cum sacerdos missam, diaconus cantat Euangelium, vel subdiaconus Epistolam in apparatu solemni, non autem qui solum cantaret responsoria, vel Psalmos, vel cantaret præfata, sine apparatu solemni, vel faceret alia diuina officia, quæ etiam à laicis canuntur, & fiunt aut fieri possunt.

a Inno. & Panor. in c. si. de excess. prælat.

Nec obstat, quod licet præfati actus iure communi, non sunt deputati certi ordinis, sunt tamen iure particulari constitutionum religionum aliquarum, & Doctores dicentes incurrere irregularitatem ordinatos exercentes ordines suos generaliter loquũtur de exercentibus actus deputatos suis ordinibus, & præsupponitur in casu actus esse deputatos ordini sacerdotali, nam respondetur, quod licet sint actus deputati ordini sacerdotali, per statuta ordinis, non tamen sunt diuina officia, & secundum mentem doctorum duo requirũtur, ad hoc vt ordinatus excommunicatus, vel suspensus incurrat irregularitatem, alterum est, vt sit officium diuinum, vt resoluit Nauarrus, *b* & alterum, vt sit deputatum alicui ordini certo, & prædicti tres actus non sunt officia diuina.

b Na. in man. ti. 27. n. 244.

Dico tertio, quod prædictus suspensus debet arceri à præfatis tribus actibus, nam licet exercendo illos non incurrat irregularitatem, peccat tamen sicut suspensus eligendo, vel permittendo, vt eligatur non incurrit quidem irregularitatem, vt ait Panormit. *c* sed peccat secundum omnes, quia facit actũ sibi prohibitum argumento eorum, quæ in iure *d* notatur. Tum quia ordinatus suspensus, & excommunicatus licet gaudeat priuilegio Canonis, & fori, vt sacri Canones *e* determinant, non tamen gaudet priuilegijs alijs honoris, & vtilitatis conuenientibus ei ratione ordinis, purà, vt sit capax collationis beneficiorum secularium, vel regularium, & dignitatis, & bonorũ, vt dicitur in iure. *f* Vnde Glo. *g* quædam memorabilis ait præbendam sacerdotalem, idest quæ sacerdotium actu requirit in eo, cui est conferenda, non esse dandam ei, qui factus est sacerdos ante legitimã ætatem, tum quia interdicendus est ei ordinis vsus secundum sacros Canones, *h* cum quia non debet ex delicto suo assequi, quod sine illo non fuisset assecutus, vt dicitur p iura *i* vulgaria. Ita resoluit Nau. *K* cuius Glossæ doctrinam, ego intelligerem, nisi taliter suspensus intra annum dispensationem eius obtinere valeret, cum secundum ius *l* his possit conferri præbenda requirens ordinem sacerdotalem, qui inter annum præfato ordine possit insigniri.

c Pan. vbi su.
d c. cum inter Ri de elect.
e c. si quis sua dente 17. q. 4. c. aduersus & ca. inter alia de imm. eccle.
f c. 2. & c. si celeb. de cler. excom. minist.
g ca. in verb. ætate de præb. lib. 6.
h c. velut est comp. de temp. ordin.
i c. Sedes Apo. de resc. Litteq; fall. ff. de furt.
K Na. li. 1. cõs. tit. de ætat. & qualit. cõs. 7.
l Clem. vt hi qui de ætat. et qualit.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum subdiaconus eiectus à religione possit cum licentia Episcopi ad alios ordines sacros promoueri.

RESpondeo dicendo, quod si fuit eiectus ab ordine ob aliquod delictum inducens irregularitatem à qua non posset Episcopus absoluere oporteret quod pro dispensatione recurrat ad Papam, si antequam eijceretur non fuisset cum illo super ea per ordinis priuilegia dispensatum, quia regulariter omnis irregularitatis dispensatio est Papæ reseruata, vt in iure dicitur, *m* licet ferre omnes ordines, & religiones habeant priuilegia, per quæ superiores earũ possunt dispensare cum subditis suis, super omnibus irregularitatibus, excepta illa, quæ prouenit ex homicidio voluntario, & mutilationes & bigamia, ita Nauarr. *n* vnde aduertant prælati regulares, quod reijciendo hos miseros à religione cum ipsis dispensent in omni irregularitate iuxta tenorem suorũ priuilegiorum, vt in tam rigorosa eorum eiectionis sententia benignitas, & humanitas prælatorũ appareat, & resplendeat, & istorum miseranda sors eorum misericordia subleuetur, de qua dispensatione debent facere mentionem in literis eiectionis datis ipsis eiectis, vt ita possint ad superiores ordines ascendere, & non teneãtur recurrere ad Papam, nec ad Episcopos, qui eos recipiant, vt cum ipsis dispensent in irregularitatibus, in quibus de iure possunt dispensare, qui si habent patrimonium sufficiens ad honestè viuendum, & sunt idonei ætate, & literatura, & moribus, ad sacerdotium possunt ipsos presbyterio ordinare facta eis prius fide de alijs ordinibus ritè in religione susceptis, de quo in prędictis literis fieri certificatio debet, sub sigillo authentico religionum à quibus sunt iustissime eiecti.

m c. 1. dere iu. l. 6. cum el an nos.
n Na. li. 1. cõs. tit. de ætat. & qual. et d. consil. 9.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum ordinatus ante legitimam ætatem possit perueniendo ad eam, sine aliqua dispensatione statim ipsum ordinem solenniter exercere.

RESpondeo dicendo, quod cum per constitutionem Pij II. in superioribus allegatam cuius me minerunt Couar. *o* & Soto, & Nauar. ordinatus ante legitimam ætatem remaneat ipso iure suspensus, si temere ordines recipit necessarium est, vt prius, quã ordines exerceat, ab suspensione supradicta absoluatur. Nec etiamsi attingat ætatem per sacros Canones, & Conc. Trid. requisitam ad eos recipiendos potest in illis solemniter administrare; per suspensionẽ enim supradictam non solum impeditur administrare in susceptis, sed etiam in suscipiendis ordinibus, suspendit enim totaliter, & absolutè ab executione omnis ordinis sacri, prout dicunt Doctores, de hac materia loquentes.

o Cou. in cle. si furiosus. 1. par. §. 1. nu. 4 Sot. in 4. d. 25 q. 1. a. 3 Nau. in man. c. 25. n. 6 consil. Pij V. bul. in tit. Pontif. consti. 26. pag. 73.

Dixi si temerè ordines suscepit, nam si bona fide, &

probabili ignorantia ductus eos susceperit, non incurrit dictam suspensionem, prout supra *a* est resolutum, & celebrando eadem ignorantia perseuerante, non incurrit irregularitatem. Imo etiam si postea ante quam legitimam ingrediatur ætatem ad prædictos ordines suscipiendos celebrauerit, toties quoties sacra fecerit sciens se ætatem legitimam non habere, peccat mortaliter non tamen incurrit irregularitatem, siquidem à principio non fuit suspensus ipso facto, nec suspensio ipso facto adueniente mala fide potuit aduenire sed iudex potest ipsum suspendere, vt cum Syluestro resoluit Marcus Antonius Cuccus, *b* Vnde quando Nauarrus *c* in quodam consilio ait, quod iste potest sine peccato celebrare debet explicari durante bona fide ipsius. Et quando Medina *d* in sua summa, ait quod absolutus ab hac suspensione non potest celebrare, antequã vigesimum quintum annum attingat debet intelligi, quod non potest sine peccato celebrare, at celebrãdo, non incurrit irregularitatem, cum iam vt supponitur sit à suspensione liberatus.

a Sup. hac q. ar. 14.
b Cuccus li. 4. maior. inst. ti. 11. nu. 18.
c Na. in add. ad li. 1. cõs. 11 de tempo. ord. cons. 5 o.
d Med. in f. 43

QVÆSTIO XXIIII.

De ordinibus quoad Episcopos & habentes potestatem eos conferendi in septem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur septem.

1 *Vtrum religiosi necessario debeant ordinari ab Episcopo in cuius diœcesi commorantur.*
2 *Vtrum Episcopi possint ordinare regulares in suis monasterijs sine licentia Episcoporum in eorum diœcesi monasteria sita sunt.*
3 *Vtrum Episcopi possint ordinare religiosos non seruatis temporum interstitijs.*
4 *Quæ causa ad dispensandum in interstitijs requiratur.*
5 *Vtrum Episcopus dispensare possit, vt duo sacri ordines eodem die religiosis conferantur.*
6 *Vtrum Episcopus possit sine vrgenti causa dispensare in interstitio vnius anni quod requiritur, vt quis possit ascendere à diaconatu ad presbyteratum.*
7 *Quæ necessitas, & vtilitas requiratur, ad dispensandum in supradictis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi necessario debeant ordinari ab Episcopo in cuius diœcesi commorantur.

RESpondeo dicendo, quod *Clemens* IIII. *concessit licentiam & facultatem liberam ad hoc vt fratres Minores promoueri possint ad ordines sacros per quoscunque catholicos Episcopos communionem, & gratiam sedis Apostolicæ habentes. Et hoc absque aliquo examine per huiusmodi Episcopos faciendo, & absque omni promissione, aut obligatione ipsorum ordinandorũ fratrum.* Ita habetur in monumentis *e* ordinum, & in supplemento.

Circa quam concessionẽ, aliqua sunt aduertenda. primũ est, quod religiosi possint à quocũq; Catholico Episcopo ordinari. Nec hoc est reuocatum per Conc. Trid. *f* definiens, quod ordinari nõ possunt, nisi à proprio episcopo, hoc enim decretum non intelligitur de regularibus, qui à quocũque catholico episcopo possunt ordinari, prout declarauit Pius V. & testatur Parassel. *g* Non possunt tamen ipsi Episcopi eos ordinare sine literis & licentia suorum prælatorũ. Qui episcopi ordinantes non tenentur adhibere diligentiam super testificationẽ eorum, quæ in prædictis literis de his, quæ de regularibus ordinandis affirmant eorum prælati, declarauit enim Sixtus V. Prout refert Capuccin. *h* in additionibus ad cõpendium mendicantium suam mentem esse ordinarios, cum suis subditis dimissorias petentibus teneri adhibere debitam diligentiam super omnibus requisitis, circa ordinandos iuxta Conc. Tri. & sacros canones, & si eam ipsos habere constiterit, in eisdem dimissorijs in conscientia sua de eisdem facere certificationem, & tunc cum tales dimissorias habẽtibus, non opus esse episcopũ ordinantem nouam facere diligentiã super dictis requisitis, nisi in examine super idoneitate, & literatura. Quod ipsũ in primo tomo *i* habere etiã locũ in regularibus ordinãdis diximus.

e in 1. impr. f. 56. & in 2 fo. 140 conc. 312 & in sup f 96 conc 321.
f Cõc. Tri ses. 23 resi. prala. ca. 8.
g Paras. f 910.
h Capuccin. in addi. ad ti. ord. sacr. pag. 183. lit. n.
i t. 10 q. 18. art. 6.

Nec his obstat aliud eiusdem Concilij *K* decretũ definiens, quod vnusquisque à proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei etiã cuiusuis generalis aut specialis rescripti, vel priuilegij prætextu, ẽt statutis tẽporibus permittatur, nisi eius probitas, ac mores ordinarij sui testimonio cõmendẽtur, nã ex eo colligi videtur, quod cũ prælati regulariũ sint in concedendis dimissoriis, suis subditis, veri ordinarij sufficit, quod eorũ mores & probitas in dictis literis cõmendentur, & sic nõ est necessaria episcoporũ examinatio, nã respondetur, quod dictũ decretum loquitur de examine morũ, & probitatis ordinandorũ, quæ sufficit, vt in dictis literis cõmendẽtur, at non loquitur de examine idoneitatis, & literaturæ, quod ab ipsis Episcopis in alio decreto *l* Concilij præcipitur diligentissime fieri.

K 4 ses. 23 c. 8
l Cõc. Tri. ses. 231. vbi sup. c. 15.

ARTICVLVS II.

Vtrũ Episcopi possint ordinare regulares in suis monasterijs sine licentia Episcoporum in quorum diœcesibus monasteria sita sunt.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus* IIII *concessit, quod quilibet Episcopus catholicus possit celebrare ordines sacros tẽporibus ad hoc ab Ecclesia deputatis in locis fratrum Minorum de obseruantia pro fratribus prædictis*, dumtaxat ita habetur in libro monumenta *m* ordinum. Et *Leo X. ampliando hanc Sixti IIII. concessionem indulsit quod quilibet catholicus Episcopus, possit in locis, & personis fratrum exercere omnes actus episcopales*. At hæc priuilegia sunt abrogata, per Conc. *n* Trid. dicens, quod nulli episcopi liceat cuiusuis priuilegij prætextu pontificalia in alterius diœcesi exercere nisi de ordinarij expressa licentia, & in personas eidẽ ordinario subiectas tantum Circa quæ vltima verba insurgit dubitatio vtrũ in conuentu v. g. Salmanticensi possit quilibet catholicus episcopus ordinare, non solũ fratres eiusdem Monasterij, sed etiam alterius monasterij diuersæ diœcesis, si ad ordinandũ licentia ab Domino Episcopo Salmantino cõcedatur. Et respõdetur, quod sic, si de eorũ idoneitate probabilitate, & facultate ad ordines recipiẽdos constet ipsi Episcopo ordinatori verba enim supradicta Cõcilij, ibi. *& in personas eidẽ ordinario subiectas*, tantũ debent sic interpretari, vt intelligatur ipsũ catholicum episcopum non posse ordinare eos, qui dicto Salmãtino episcopo nõ sunt subiecti, nisi à suis ordinarijs literas dimissorias ad ordines recipiendos ante episcopũ ordinatorẽ præsentent, prædicti autẽ fratres alterius monasterij supponitur, quod literas commendatitias, siue dimissorias, ab eorum prælatis adducunt, & vt omnis ambiguitas tollatur prælati debent concedere dimissorias, vt à quocumque catholico episcopo, intra certas diœceses possint ordinari.

m in 1. imp f. 63. & in 2 fo. 67. conc. 106.
n Cõc. Tri. ses. 7 de ref. c. 6.

A R-

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopi possint ordinare religiosos non seruatis temporum interstitijs.

Respondeo dicendo, quod in concilio Tridentino *a* dicitur, quod ordinandi ordinibus minoribus per temporum interstitia ordinentur, hi vero nonnisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoueantur, nisi necessitas, aut Ecclesiae vtilitas iudicio episcopi aliud exposcat. Et in alio decreto *b* dicitur promoti ad subdiaconatus ordinē, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud episcopo videatur ascendere non permittantur. Et in alio decreto *c* dicitur. Qui piè, & fideliter in ministerijs ante actis se gesserint, & ad presbyteratus ordinem assumuntur bonum habeant testimonium, & hi sint, qui non modo in diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob ecclesiae vtilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videatur. Quae decreta etiam cum regularibus ordinandis loquuntur, quod ex constitutione Sixti V. contra male promotos satis patet, prout supra probatum est, dubium autem est cum scilicet interstitijs dispensare conueniat; ad quod respondi in explicatione *d* cruciatae. Et est sciendum, quod licet super hoc aliqui, cum quibus illud contuli variae fuerint opinionis, ego tamen arbitror ad episcopum ordinantem pertinere, non vero ad praelatos ordinum cum suis subditis huiusmodi dispensationem, cum verba Concilij *e* sint expressa, ibi *nisi aliud Episcopo expedire magis videatur*, & paulo post loquēdo de ordinib. maiorib. ibi, *iudicio episcopi*, imo potest dici, quod licet Concilium, non illo verbo episcopi vsum fuisset, sed verbo (ordinarij adhuc tamen de episcopo intelligi oporteret. Nā quiuis praelati religionum, vt sunt generales, & prouinciales habeant iurisdictionem ordinariam, & in absoluendo, & in dispensando, cum suis subditis sint ordinarij, quando tamen decretum aliquod sacrorū canonum, vel Bullae aut motus proprij absolutionē, vel dispensationē alicuius casus committunt ordinario absolutè, tunc quidem de episcopo intelligitur, quia cum hoc verbum ordinarius, & de episcopo, & de praelato religionum, qui quasi episcopalem habent iurisdictionem possit intelligi in dubio, quādo aliud non apparet debet sumi in potiori significatu, secundum regulam dicentem, quod analogum per se sumptum sumitur pro potiori significatu. Et hoc euidentissima alia ratione comprobari potest, quia quando in bullis datur facultas eligendi sibi confessorem per ordinarium approbatum, tunc clare constat quod per ordinarium intelligitur episcopus, & non praelati religionum, & hoc constat etiam, ex latè traditis à doctoribus super rubricam tituli de officio ordinarij.

Quando vero Episcopus non potest suos subditos ordinare dantur dimissoriae literae ab ipso Episcopo continentes excusationes ob quas ipse non potest ordines conferre, prout dicitur in iure, *f* consuetudine tamen in multis prouincijs receptum est vt nulla causa assignetur, quam consuetudinem validam esse scribit Rebuf. *g* qui Episcopus mittēs suos subditos, cum debitis literis dimissorijs, ad alium antistitem ornandum ad ipsum absque dubio pertinet dispensare, & non ad illum, qui debet ordinare, quia cum dicatur in eodem Concilio *h* quod nullus debet ordinari, qui in iudicio sui Episcopi non sit vtilis, aut necessarius suae Ecclesiae. Clarum videtur esse, quod nullus alius Episcopus debet congruentius dispensare, nisi ille qui necessitatem, & vtilitatem Ecclesiae, vbi ille residere debet scit, & cognoscit, quod nullus alius Episcopus melius praesumitur cognoscere, Quod deinde ex alio loco Concilij *i* colligitur, quod definiens, vt nullus ordinetur, nisi interstitijs peractis, addit, *nisi aliud Episcopo videatur.* Et si Concilium vellet dicere, quod Episcopus ordinans debet dispensare, ad ipsum clare exprimeret, quando enim ius committit dispensationem casus alicuius Episcopo absolute, intelligitur loqui de Episcopo absolute, intelligitur loqui de Episcopo ouis, cum quo debet fieri dispensatio, vt ex multis locis conciliorum generalium, & iuris Canonici colligitur, vnde in supra allegato Concilio *K* statuente, vt nullus ordinibus minoribus initietur, nisi interstitijs peractis additur, vt concurrat ius, quantum sit huius disciplinae, pondus possint discere, atque in vnoquoque munere iuxta praeceptum Episcopi exerceant loquitur de proprio ordinandi Episcopo, hic enim iubet, & praedictum exercitium praecipit. Et consequēter in eodem Concilio *l* dicitur, cur Episcopus, vt hi saltem diebus dominicis, & festis solennibus, si ante curam habuerit animarum tam frequenter, vt suo muneri satisfaciant missas celebrent, cum promotis per saltum si non ministrauerint Episcopus ex legitima causa potest dispensare, in quibus omnibus locis clarè loquitur Conciliū de proprio ouis episcopo, & non dicit, quod curet proprius episcopus, & non dicit quod proprius episcopus possit dispensare, sed absolute nominat episcopum. Dicendo enim absolute episcopum proprium ouis designat, sicut videmus designare idemmet Concilium, *m* quando definit neminem posse audire confessiones saecularium, nisi ab episcopo per examen, &c. fuerit approbatus. Vnde quando episcopi concedunt dimissorias suis subditis, vt ab alio episcopo possint ordinari sufficit, quod fidem faciant, quod cum ipsis ex iusta causa in interstitijs dispensant, vt episcopus ordinator circa interstitia, nihil aliud requirat, intelligere enim debet necessitati, & vtilitati ecclesiae, ita conuenire.

Quando vero Abbates regulares suos subditos de ordinibus Minoribus per se ordinauerint iuxta concessam sibi facultatem, de qua infra dicemus, poterunt vtique sine dubio in interstitijs dispensare.

Ex dictis infertur ad episcopos, seu dictos Abbates ordinantes competere in interstitijs dispensare, non autem ad praelatos regulares cum suis subditis regularibus. Vnde debent ipsi praelati, quando in illis iudicauerint dispensandum expedire, Dominos episcopos in literis dimissorijs exorare, vt in interstitijs, cū tali & tali dispensare dignētur absque eo, q in alicuius particularis causae assignationem descendant, illudque sane Reuerendissimi episcopi sufficere sine alia vtilitatis, & necessitatis ecclesiae inquisitione deberent iudicare, sicque Parasfelos *n* à sacra congregatione Cardinalium fuisse responsum anno millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, testatur in suo priuilegio, libr. vt videlicet *praelati regulares non possint dispensare in interstitijs in literis dimissorijs, quibus mittunt suos subditos ad ordines suscipiendos*, & per consequens tenemur fateri debere rogare dominos episcopos, vt hanc gratiam suis subditis impartiantur.

ARTICVLVS IIII.

Quae causa ad dispensandum in interstitijs requirantur.

Respondeo dicendo primo, quod ad recipiendos ordines minores, quaecumque causa sufficit, etiamsi non sit vrgens Conciliū enim Trident. *o* definiens quod nemo ad ordines minores promoueatur,

a Cōc. Tri. sess. 23. de resid praelat. c. 11.

b d. sess. 23. ca. 13.

c d. sess. c. 14.

d Explicatio Crucia, in fin.

e d. cap. 11.

f c. 1. de temp. ord. li. 6.

g Rebuff. de prax benef. de literis dimissorijs, nu. 28.

h Concil. sess. 23. c. 16.

i d. sess. ca. 13. & 15.

k d. c. 13.

l d. sess. c. 14.

m d. sess. c. 15.

n Paraf. fol. 225.

o Conc. Trid. sess. 23. c. 11.

neatur, addit tantum nisi aliud Episcopo videatur magis expedire,& statim ait, quod nemo ad subdiaconatum ascendat, nisi post annum à susceptione postremi gradus Minorum ordinum nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi, aliud exposcat. Ex quibus locis colligitur, quod maior causa debet adesse ad dispensandum in interstitio vnius anni, vt ad subdiaconatum ascendatur, quam ad dispensandum in interstitio, quod debet haberi, vt ascendatur ab vno gradu minorum ordinum ad alium gradum, sed ad recipiendum subdiaconatum, non completo interstitio sufficit necessitas, aut vtilitas Ecclesiæ, ergo ad dispensandum in minoribus recipiendis ordinibus, quæcumque causa debet iudicari sufficiens, cum Concilium ad dispensandum in interstitijs ordinum minorum, nec necessitatem, neque vtilitatem Ecclesiæ requirat, sed solum hoc iudicio Episcopi remittat dicens, nisi aliud Episcopo videatur.

Et hoc confirmatur, nam interstitium vnius gradus ordinum minorum ad alium gradum non debet esse annum, nec Concilium ad hos annum requirit, sed tãtum hoc iudicio Episcoporum relinquit, quod magnum indicium est ad affirmãdum quamcunque causam ad dispensandũ sufficiẽtem debere iudicari.

Et est aduertendum, quod sine vlla dispensatione in episcopatibus in quibus erat consuetudo antiqua ante Concil. Trid. dandi omnes ordines minores, simul cum subdiaconatu possunt nunc post Conciliũ, sine vlla dispensatione conferri in Dominicis, aut diebus festiuis, prout quæstione supra proxima est declaratum. Concilium enim licet deroget priuilegia, non tamen derogat consuetudines prout aduertit Nauar. *a* & confirmatur ex doctrina, quam in simili casu adducit Armilla, & argumento cuiusdam decretalis comprobatur. Nec obstat, quod constitutio Sixti V. edita cõtra male promotos præcipiat obseruari Conc. Trid. quoad interstitia non obstantibus quibuscumque, nam respondetur, quod Sixtus V. in dicta constitutione, nihil aliud prætendit, nisi quod Concilium supradictum circa hoc obseruetur quod vt dictum est, non reuocat consuetudines.

a Nau. in ma ni. c. 25. n. 71. Armil. tit. ordo. §. 6. c. quod translationẽ ext. de temp.

Denique aduertendum est, quod quando aliquis vult transire à subdiaconatu ad diaconatum, nõ seruatis dictis interstitijs, non desiderat Concilium, *b* vt vtilitas, aut necessitas ecclesiæ interueniat, sed tantum iudicio Episcopi relinquit. At vt à diaconatu, ad presbyteratum ascendat petit Concilium *c* ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem, prout infra in articulo sexto explicabitur.

b Sess. 23. cap. 13.

c Sess. 2. 14.

ARTICVLVS V.

Vtrum Episcopus dispensare possit, vt duo sacri ordines eodem die conferantur.

RESpondeo dicendo, quod duos sacros ordines non potest episcopus, eodem die conferre, etiã si ad id efficiendum causa grauissima intercedat, necesse est enim, vt ad Papam recurratur, aut ad alium qui ad eos dandos vna die habuerit authoritatem. Quod ex Concilio Trid. *d* probatur in quo dicitur, quod duo sacri ordines, non eodem die etiam regularibus concedantur. Quod probatur, etiam ex quadam decretali, *e* qua dicitur, quod quidam Archiepiscopus non potuit dispensare cum quodam in episcopum electo, vt vno die duos ordines sacros recipere valeret. Et notat Innoc. & Host. & tradit Sylu. *f* & regula est cõmunis, quod nunquam ius nouum derogat antiquum, nisi id expresse dicat, vnde cum secundum ius antiquum episcopus ẽt vrgenti causa interueniẽte (prout erat ordinare episcopum) ad id facultatem minimè habuerit non debemus dicere Concilium diuersam indulgere facultatem præsertim, cum ex eomet Consilio constet contrarium.

d Conc. sess. 23 c. 13.

e c dilecti filius ext. de tempo. ordin.

f Sylu. tit. ordo. 2. §. 7.

Sed cõtra hoc videtur obstare constitutio Sixti V. contra male promotos, graues pœnas imponens cõtra prælatum, qui ordinauit non seruatis temporum interstitijs, ita vt aliquis vnico die, seu continuatis diebus ad plures sacros ordines, vel post vnum ordinem susceptum, sine causa rationabili antequam tẽpus ab eodem Concil. Trid. præfixum elabatur, ex quo loco à contrario sensu videtur colligi quod qui duos sacros ordines, eodem die contulerit causa rationabili, & vrgente id suadente, non incurrat in pœnas iuris, & ipsius constitutionis. Sed respondetur, quod dicta Sixti V. constitutio fuit data, vt melius ius Canonicum antiquum, & Cõc. Trid. obseruetur, vt constat clarè ex ipsamet constitutione. Vnde innuens in ea Sixtus V. quod concurrente causa rationabili potest episcopus duos sacros ordines eodem die conferre; Hoc debet intelligi ad effectum non incurrendi pœnas contra ordinatorem Episcopũ in dicta constitutione appositas, at nõ ad effectum euadendi pœnas in iure antiquo appositas. Quod ius cõmune contra præsumentes pœnã suspensionis apponit ipso facto, contra negligentes pœnam priuationis apponendæ. Secundo potest responderi, quod prædicta verba, sine causa rationabili debet intelligi iuxta terminos prædicti Concilij, Quod non admittit causam rationabilem, ad dispensandũ, vt duo ordines sacri eodem die conferantur, imo hoc expresse prohibet absolutè, solum enim admittit in dispensatione interstitiorum, inter vnum ordinem, & alium, & regula cõmunis est vtriusque iuris Doctorum, quod clausulæ, quarumcũque constitutionum, debent intelligi, & explicari iuxta limites, & terminos decretorum à quibus fuerunt originatæ, vt notatur in iure, *g* & sentit, quædam Glossa, quam dicit singularem Cardinalis, & vt communiter receptam eam allegat Nauarrus.

g Auth. consitutio, qua innot. ver. in illis. colla. 3. glo. & ibi Card. oppos. 3. & in Clem. statuta, in v. consuet. de elect. Nau. de datis & promi. nota. 3. nu. 6. in fin.

ARTICVLVS VI.

Vtrũ Episcopus possit sine vrgẽti causa dispẽsare in interstitio vnius anni qđ requiritur vt quis possit ascendere à diaconatu ad presbyteratum.

RESpondeo dicendo, quod in hoc interstitio non põt episcopus dispensare, nisi necessitas simul, & vtilitas ecclesiæ concurrat, quia licet Concilium Tridentinum *h* dicat, quòd possit episcopus dispensare in interstitio vnius anni, qui requiritur ad ascendẽdum ab vltimo gradu ordinum Minorum ad subdiaconatũ, nisi necessitas, aut vtilitas ecclesiæ aliud exposcat, & disiunctiua vtatur, non vtitur tamen disiunctiua, quando agit de dispensatione interstitij à diaconatu ad presbyteratum, sed coniunctiua dicẽs nisi ob ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem; denique Concilium vult, vt in hoc ascensu vtilitas, & necessitas ecclesiæ, simul interueniat. Quod ratio postulat, & ius canonicum proclamat, nam si ad dispensandũ in interstitijs vltimi gradus minorum ordinũ ad subdiaconatum, cuius ministerium respectu ministerij presbyteratus est multo minus, requirit Conciliũ necessitatẽ aut vtilitatem ecclesiæ consequens est, vt ad ascendendum ad presbyteratum cuius ministeriũ angelis non fuit deputatũ, & excedit in multis ministerium subdiaconatus vtilitas simul & necessitas ecclesiæ exigatur. Quod comprobatur, & confirmatur ex verbis positis, in quadam decretali, *i* quæ ait. *Cum sit ars artium regimen animarum districtè præcipimus, vt Episcopi promouẽdos in sacerdotes diligenter instruãt, & informẽt, vel per se ipsos, vel p alios idoneos viros sup* dins

h Conc. sess. 2. 4. c. 14.

i cap. cum sit ars artium de etat. & quali. præfici.

diuinis officijs ecclesiasticisq; sacramentis, qualiter ea ritis valeant celebrare. Quoniã si de cętero rudes, & ignaros ordinare præsumpserint (quodquidem facile poterit deprehendi) ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus subiacere; satius enim est (maximè in ordinatione sacerdotum) paucos bonos quam multos malos habere ministros, quia si cæcus cæcum ducit, ambo in foueam cadant. Quæ verba ibi *maximè in ordinatione sacerdotũ*, denotant in ordinatione sacerdotũ plura debere cõsiderari, quã in ordinatione subdiaconatus, aut subdiaconatus, hæ enim dictiones maximè, præcipuè, & præsertim casum implicant, in quo maior ratio militat, vt omnes circunstantiæ videantur.

ARTICVLVS VII.

Quæ necessitas, & vtilitas sufficiens dicatur ad dispensandum in supradictis.

Respondeo dicendo, quod Syluester *a* loquens in casu differenti dicit, quod tunc Ecclesiæ vtilitas prouenit ex ordinatione alicuius, quãdo indiget ministro, & non sunt alij idonei præter illum, & tunc est necessitas, quando alium non hẽt. At Syluest. loquitur in casu satis dissimili, quando Episcopus vult aliquem compellere ad ordines suscipiendos, & tunc verum est, quod non potest ipsum compellere, nisi adsit prædicta vtilitas, vel necessitas, at in nostro casu, in quo de tali compulsione minimè agitur non ita strictè dictã vtilitatem, & necessitatem debemus considerare. Imo *b* D. Antoninus de dicta compulsione verba faciens, ait quod tunc necessitas Ecclesię eueniet, quando nõ adsunt alij, qui ordinari possint, & velint, & ecclesia indiget ministris ad diuina officia peragenda, & ad alia munera subeunda. Et tunc vtilitas aderit, quando licet adsint alij idonei, Ecclesia tamen pluribus opus habet, vt melius seruiatur. Vnde resolutiuè existimo, quod tunc erit vtilitas Ecclesiæ quando sunt pauci idonei ministri, & tunc aderit necessitas quando non solum sunt pauci Ecclesiæ ministri, sed etiam quando deficiunt idonei, & non idonei. Quæ necessitas, & vtilitas moraliter debent considerari, ita, vt in puncto indiuisibili minimè consistant, sed recipere debent eam latitudinẽ quæ in alijs rebus moralibus secundum arbitriũ boni viri attendi dẽt, ea enim quæ præfixa in aliquã determinationẽ à lege non habent arbitrio boni viri relinquuntur iuxta ea quæ in iure *c* notantur. Et vt Domini Episcopi hoc arbitriũ rectè & legitimè exequantur vltra alia debent aduertere, quod sæpè sæpius idonei, & non idonei ministri occupationibus, & negotijs implicati legitimis, & infirmitatibus detenti non resident in Ecclesijs, & tunc paucitas ministrorum efficit, vt ecclesiæ non ita commodè seruiantur. Ex quibus infertur, quod prælati regulares considerando suorum monasteriorum penuriam ministrorum ad ipsorum onera subeunda, ita vt cõmodè omnibus ministerijs diuini cultus satisfaciãt possunt, & debent prædictam necessitatem, & vtilitatẽ pensare, vt à Dominis episcopis, vt decet humiliter huiusmodi interstitiorum dispensationes petant, & consequantur. Quod ipsorum iudicio, & arbitrio relinquitur cũm ipsi, vt patres monasteriorum sciant, & experientia cognoscant, vtrum sit vtile, & necesse suos subditos sacros initiari.

a Syl. tit. ordo § 5. 10. in fin.

b Ant. 3 p. ti. 14. de tẽp & loco ord. § 18.

c L. 1. C. de iu. deliberan.

QVÆSTIO XXV.

De ornamentis Ecclesiasticis in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum fratres Minores possint paramenta Ecclesiastica sumptuosa habere.*

2 *Vtrum fratres Minores possint ornamenta sumptuosa procurare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum fratres minores possint paramenta Ecclesiastica sumptuosa habere.

Respondeo dicendo, quod Clemens V. in declaratione Regulæ fratrũm Minorum quę incipit exiuit de paradiso, &c. *Voluit & mãdauit fratribus prædictis ne habeant nisi paramenta, & vasa ecclesiastica decentia in numero, & magnitudine sufficientia competente. quia superfluitas, aut nimia pretiositas vel quæcunque curiositas in his seu alijs quibuscunque non potest ipsorum professioni seu statui cõuenire.* Ita habetur in libro Monumenta, *d* ordinis. Et Calixtus III. *remisit omnem excessum in paramentis factum vsque in illum diem, & suspirans dixit, quod prouideretur ne in futurum tales excessus fierent* Ita habetur in eodem libro. *e*

At Sixtus IIII. *Concessit, quod prædicti fratres minores possint tuta conscientia tenere & recipere paramenta argentea aurea, & alia ad diuinum cultum pertinentia, & habere campanas magnas, & diuersas, sed hoc quãdo Capitulo Prouinciali visum fuerit posse sine scandalo fieri.* Ita habetur in dicto libro *f* & in supplemento.

Sed Leo X. declarauit, & decreuit. quod fratres Minores sint tantum custodes & non possessores paramentorum, & ornamentorum, ac vasorum, quæ ad ministerium sacramenti altaris habent, & propterea illis absque suę professionis macula, aut violatione vti, & possit liberè, & licitè, posse cum deceat iuxta solemnitatum celebritatem decentioribus paramentis diuinam honorare maiestatem. Ita habetur in supplemento. *g*

Circa concessionem Sixti IIII. notat collector *h* conformiter ad speculum fratrum Minorum, & circa concessionem Leonis X. cauendum esse ab illis quoad habendũ pretiosa, & sumptuosa in cultu diuino, quia ait, sunt subreptitię ex falsa causa habitæ, & quia contra declarationes, At doctissimus Cordub, *i* modestius loquitur dicens, quod aliud est iudicium habendum quoad fratres vtentes prædictis rebus pretiosis secundum prædicta priuilegia, & aliud quoad procurãtes prædicta pretiosa, aut superflua, nam primo quoad ipsos fratres vtentes dicit primo, quod omnes fratres possunt licitè recipere, & tenere paramenta, & contenta in priuilegijs Sixti IIII. cum limitationibus ibi positis, quia sic limitari videtur prædicta dispensatio ad tollendum scandalũ, vel turbationem personarum probabiliter imminẽtem, & vt deuotioni talium personarum ad Dei honorem condescendatur; & dummodo fratres non dent causam prædictis, vt ibi dicitur, neque tenentur fratres esse valde soliciti ad informandum tales personas, vel ad multum dissuadendum eis, sed sufficit, quod non prouocent eos ad id, & quod non fingant scandalũ, vbi non est, vt ibi innuitur, & certè temerarium ait Cordub. videtur dicere, quod cum his limitationibus non sit licitũ vti tali dispensatione, quam totum capitulum generale Aquilę anno Domini millesimo quadringentesimoseptuagesimosecundo acceptauit, & posuit inter alias recollectiones ipsius capituli, ut ibi habetur. Et consequenter ait Cordub. quod omnes fratres possunt licitè uti domibus, & ædificijs sumptuosis, & ibi morari, & paramentis, uasisque ecclesiasticis pretiosis ualdè, & multiplicibus uti, & aliis quibuscunque quibus fratres utũtur communiter uel diuisim, utpote cellis, & officinis libris, & alijs utensilibus domorũ nostrarum secundũ prædictum priuilegiũ Leonis X. quia uidetur rationabile, & habere causam rationabilem aliqualiter,

d in 1. imp. fo. 15. in tract 3. & in 2. fo. 16. & tract. 2.

e in 1. imp. fo. 62. & in 2. fo. 65. concess. 89.

f in 1. imp. fo. 63. & in 2 fo. 67. concess. 103 & in suppl. fo. 10. conc. 374.

g Suppl. fo. 8 concess. 54.

h Collect. in cõp. mãd. ti. ornamẽta Eccl. speculũ fratr. mino. fo. 6.

i Cor in addi. ad dictũ cõp.

vt in dicto priuilegio ponitur, quia scilicet taliũ rerum sumus nos fratres Minores custodes tantum, & ex ipsarum vsu nihil magis adijcitur nostris commoditatibus particularibus quoad victum, & vestitum, & propter honorem cultus diuini, & vt similiter deuotioni Domini earum rerum, scilicet, deuotioni Domini Papæ qui est Dominus talium rerum alio Domino non existente videtur, quod licitè talibus rebus vtamur sicut de concessione Sixti IIII. dictum est, maximè, quia ex quo ipse Leo X. non solum dispensando concedit, sed etiam declarat, & decernit esse licitum talibus vti, & insuper vult, mandatq; sic fieri certè videtur tacitè decernere, talem concessionem seu dispensationem eiusque causam esse rationabilem, & licitam nobis, ideo tanquam talis habenda est in vtroque foro, cum de opposito nõ constet manifestè, vt est communis practica, & regula doctorũ vtriusque iuris, & nos humiliter, & sincerè sic stantes prædictæ papali declarationi atque decreto sumus omnino tuti in foro conscientiæ. Neque est dicendũ Papam non fuisse debitè informatum de obligatione Minorum: constat enim quod fuit sufficienter instructus, vt expresse patet in relatione ipsius priuilegij, & dato, quod ei nõ fieret tam extensa relatio seu informatio prædictæ obligationis ipse tamen censetur habere in pectore suo omnia iura communia cu iusmodi est regulæ Minorum obligatio quoad hoc de qua habetur in declarationibus insertis in corpore iuris, ergo licitè possumus vti prædictis rebus secundum priuilegia præfata, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores possint ornamenta sumptuosa procurare.

Respondeo dicendo, quod illicitè contra statum professionis Minorũ talia ornamẽta sumptuosa fratres Minores procurant, quia in dictis priuilegijs non conceditur talibus, quod possint ea procurare vllo modo, vt patet ibidem, imo, & in concessione Sixti IIII. id eis specialiter prohibetur seu limitatur, vt ex eius tenore in articulo superiori allegato satis patet, postquam autẽ semel habita seu facta sunt in ordine culpabiliter, seu inculpabiliter procurata per ipsos fratres seu alios, tũc licitum est talibus vti, vt dictum est, nam vsus tantum eorum est concessus, acquisitio autem seu ædificatio sumptuosa ædificiorum, & ornamentorum multorum in numero, & pretiositate, seu causalis procuratio talium sumptuosorum, aut pretiosorum prohibita, & illicita nobis est ex regula seu declarationibus, & nullo modo est nobis concessa per prædicta priuilegia, sed potius exclusa, vt patet ex dictis, ita Corduba * & omnes regulæ Minorum expositores.

* Cor. in add. ad compl. ornamenta.

QVÆSTIO XXVI.

De pactis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum prælatus successor teneatur ex contractu prædecessoris.*

2 *Vtrum fideiussores in solidum obligati cum monacho sine licentia sui prælati in fauorem ipsius monachi in solidum obligentur licet obligatio quoad monachum non teneat.*

3 *Vtrum quando contractus fuit initus cum monacho possit eidem solui.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælatus successor teneatur ex contractu prædecessoris.

Respondeo dicendo, quod pactum vel pactio à paciscor est duorum pluriumve in idem placitum seu consensus, scilicet, ad aliquid faciendum seu dandum, vt dicit quidam textus, *a* vnde cõtractus generali nomine pactum dicitur, sed tamen cum habeamus specificum nomen eo nominamus contractum vt dicendo venditio, locatio, & similia: cum vero non habemus generali nomine pactum appellamus in his libris de aliquibus contractibus specialiter, & specificè disputamus per aliquas quæstiones, sed in hac quæstione de pactis titulum proposuimus proponendum, & quoad regulares duos tantum articulos proponimus. Primus est, vtrum prælatus successor ex prædecessoris contractu teneatur, & respõdetur, qđ sic, vt probatur in iure *b* & tradunt Abbas, Baldus, Cardinalis, & Decius. Et Summus Pontifex in tanta dignitate constitutus seruat contractũ sui prædecessoris, vt tenent Cinus, *c* Baldus, & Paulus de Castro, Romanus, Oldradus, Iason, & Ruinus, & saltem ex vrbanitate, & clementia, & æquitate mandat Dominus Papa, vt adimpleantur ea ad quæ prædecessor se obligauerat prout in sactis Canonibus *d* notatur, & tradit Abbas.

a l. 1. ff. de pact.

b c. dilecti filij, & ibi Abb. n. 2. de for. comp. idem Abbas Bal. & Card. in ca. 1. & ibi Dec. 2. not. de prob. id: Card. cõs. 147 co. 2.

c Cin in l. digna vox, & ibi Baldus, & Castrens. C. de legib. Rom. cõs. 116. col. 2. Oldr. cons. 94. in fi. Ias. cons. 1. col. 2 n. 2. dub. 1.

d c. quia Ioannes 12. q. 5. c. vlt. 16. q 6. c. litteris iuncta gl. vlt. an princip. vbi Abbas in vlt. n otab. de rescr.

ARTICVLVS II.

Vtrum fideiussores in solidum obligati cum monacho sine licentia sui prælati in fauorem ipsius monachi cum iuramento obligentur, licet obligatio quoad monachum non teneat.

Respondeo dicendo videri, quod isti fideiussores gaudere debent beneficio fideiussionis, ita quod si is qui est principalis pro quo se obligarunt non tenetur, ita neque ipsi fideiussores qui sunt accessorij teneantur, cum accessorium regulariter sequatur naturam principalis non econtra, vt est tritissima iuris regula. *e* Hoc tamen non obstante contrarium fuit decisum in Rota Placentina in contractu cuiusdam minoris in quo quidam fideiussores se similiter obligauerũt prout refert Quintilianus Mãdosius, *f* voluerunt enim Domini auditores illius Rotæ proposito dubio, quod fideiussores tenerentur tum propter iuramentum, quod confirmat contractum iuxta notata per Alexandrum, *g* & quia quando accidit obligationem iuramento vallati, si non vallet obligatio, vt agitur, valet vt melius valere potest iuxta quendã textũ, *h* & tradit Hippolytus de Marsilijs, tum etiã, quia his supponitur obligatio fideiussoris, vt passim hodie fieri solet, videlicet, quod se obligauerũt principaliter, ac vt principales, & in solidum, quo casu omnes etiam fideiussores principales sunt iudicandi, ita Alexander, *i* & Iason, & Gualdinus.

e c. access. cũ similib. de reg. iur. lib. 6.

f Mandos. de etat. minor. q. 133.

g Alex. cons. 30. penul. col. vers. 3 principaliter vol. 4.

h l. cũ pater. § fin ff. de leg. 2. Mars. super Rubr. de fideiuss.

i Alex consil. 38. col penul. vol. 4. Ias. cõs. 58. li. 3. Gualdin. caut. 30. nu. 21. de leg.

ARTICVLVS III.

Vtrum si fuit contractus initus cum aliquo monacho, vel religioso an eidem possit solui quod ratione contractus debetur.

Respondeo dicendo, hoc dubium fuisse ventilatũ in capella Tolosana, & tandẽ fuisse resolutum, vt patet ex decisione *K* eiusdem Capellę, quod sic, si quando fuit factum non interuenit factum Abbatis, vel alicuius superioris argumento cuiusdã legis, *l* si vero in tali contractu interuenerit factum

k Quæst 122.

l l. quod seruus ff. de solu.

ipsius praelati, tunc monacho, & religioso solui non poterit, & ita intelligit Bartolus *a* aliam legem. Et ideo ait idem Bartolus, *b* quod si monachus mutuat vel deponit pecuniam, & ei restituatur sine licentia Abbatis debitor, vel depositarius liberatur, cuius sententiam sequuntur Baldus, & Saliceius. Et idē Bartolus ait in procuratore id ipsum esse dicendum, nam si quis pecuniam mutuò accepisset à procuratore, vel cum eo aliter contraxisset nullo actu domini interueniente posset procuratori soluere, argumento cuiusdā legis, *c* sed quando interuenit actus Domini, putà quia actionem iam quaesitam deduxit in iudicium, & fecit reum condemnari non potest procuratori solui, vt in alia lege, *d* innuitur.

a l. cum qui. §. qua sibi. ff de verb. oblig. ubi Bart.
b Bar. in l. si vnus §. respōs. ff. de pact. & in l si filius C. eo. eod. ubi Bald. & Salic. idem Bartol. in d. l. qua sibi.
c dict. l. quod seruus.
d l. hoc iure ff. de solutio.

QVAESTIO XXVII.

De parentibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur duo.

1 *VTrum filij monachi propter penuriam parentum possint à religione regredi.*

2 *Vtrum pro parentibus religiosorum aliqua indulgentia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum filij monachi propter penuriam parentum possint à religione regredi.

REspondeo dicendo, iuxta ea quae in secundo tomo *e* latè habes.

e 2. tom. q. 17. art. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum pro parentibus religiosorum aliqua indulgentia concedatur.

REspondeo dicendo, quod *Calixtus Tertius concessit indulgentiam plenariam pro patribus matribusque fratrum Minorum praesentium & futurorum, & etiam defunctorum* in purgatorio existentium, ita habetur in monumentis *f* ordinum, & in supplemento. Circa quam cōcessionem est notandū, quod haec indulgentia conceditur pro parentibus dictorū fratrum tam viuis quam defunctis. Viui autem possunt lucrari illam in vita complacentes de filiorum monachatu propter Deum quem relictis parētibus, & omnibus in religionis statu quaerere proposuerunt, & vt eam consequantur debent facere omnia, quae ad eius consequutionem requiruntur, debent enim totis viribus procurare esse in gratia. Mortui autem in purgatorio existentes eam per modum suffragij consequuntur. Quod quomodo sit intelligendum in secundo tomo, *g* satis explicauimus.

f In 2. impr. f. 65. concess. 90. & in suppl. fo. 401 conc. 397.
g 2. to. q. 93.

QVAESTIO XXVIII.

De parrochianis in tres articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur tria.

1 *AN religiosi possint admittere ad diuina parrochianos contra voluntatem parrochi.*

2 *Vtrum religiosi possint cū cruce intra parrochias quando corpora defunctorum eligunt sepulturam in suis domibus.*

4 *Vtrū Episcopus possit praeficere monachū in parrochū.*

ARTICVLVS I.

An religiosi possint admittere ad diuina parrochianos contra voluntatem parrochi.

REspondeo dicendo, quod parrochia, à qua & parrochianus dicitur tripliciter sumitur, aliquando scilicet, impropriè pro tota aliqua dioecesi, vt in sacris Canonibus *h* notatur, aliquādo propriè, & est locus in quo degit populus alicui ecclesiae baptismali deputatus certis finibus, secundum Godofredum. *i* Tertio sumitur, pro tali ecclesia cui ius parrochiale dicitur competere, quod iuridice loquendo consistit in multis. Primo vt in ea diebus festis populus audiat missam de quo iam in primo tomo *K* latè diximus, nunc autem dico, quod non possunt parrochi nec episcopi compellere parrochianos, vt in suis parrochijs missas audiant, vt concessit Alexander IIII. prout habetur in monumentis *l* ordinum. Et ait Syluester, *m* quod quādo in priuilegijs Praedicatorum, & Minorum dicitur saluo iure parrochiali intelligitur solum quoad oblationes, decimas, & primitias, prout declarauit Gregorius IX. & Sixtus IIII. declarauit, quod parrochialium ecclesiarum praeiudicium quod debent fratres Carmelitae, & fratres Minores, & alij mendicantes per communicationem euitare celebrando, & praedicando in domibus suis, ac etiam in plateis communibus intelligendum est solum de decimis, & primitijs quae à laicis solent clericis exhiberi, ita habetur in monumentis. *n*

h c. 1. de rapt. c. super eodem paroch. c 2. §. fin. de offic. archid.
i Godofred. in sum. eod. tit.
K 1. to. q. 45.
l in 2. impr. f. 101. conc. 214 & 215.
m Syl. in parrochia. nu. 1.
n in 1. impr. 102 & 2. im pr. f. 185. concess. 465.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi possint cum cruce intrare parrochias, quando corpora defunctorum eligunt sepulturam in suis domibus.

REspondeo dicēdo, *Quod Leo Decimus in Concilio Lateranensi statuit, quod nulli religiosorum parrochias cum cruce ad leuanda corpora eorum qui apud Ecclesias domorum, vel locorum eorundem religiosorum suam elegerunt sepulturam intrare possint nisi prius praemonito, & requisito ac recusante parrochiano presbytero. Et tunc sine eius aut ordinarij praeiudicio, nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quae sit in viridi obseruantia, & cum pacifica possessione suffragetur*, ita habetur in supplemento. *o*

o suppl. fol. 36 concess. 79.

Notandum est primo circa hanc concessionem, quod illud verbum parrochias sumitur in praesentia rum non pro ecclesia parrochiali, non enim est necessarium, quod corpora defunctorum antequā leuentur ad ecclesias fratrum vbi sepeliuntur deferantur ad suas parrochiales ecclesias, & sic tale quid in praxi minimè versatur cū nullum ius hoc fieri praecipiat. Est igitur, parrochia in hac concessione sumēda secundum suum proprium significatum de quo in articulo superiori, scilicet, vt significat locum in quo degit populus alicui ecclesiae baptismali deputatum & certis finibus limitatum, per quem vult Summus Pontifex, vt religiosi deferant corpora defunctorum quae in suis ecclesijs sepeliuntur cum cruce monasteriorum, sed vt hoc possint facere debent praemonere, & requirere parrochianum presbyterum cuius recusatione non obstante possunt religiosi cū cruce suam parrochiā intrare, sine tamen eius, & ordinarij praeiudiciū. Quod praeiudiciū quantum ad praesentis articuli quaestionem non solum consistit in decimis, & primitijs de quibus in superiori articulo, sed etiam quo ad quartam funeralem quae praecipitur à sacris Canonibus fieri à religiosis prout in primo tomo, *p* est ample-

p 1. to. q. 35.

ample dictum. Circa eandem concessionem ibi, *super hoc antiqua consuetudo*, Notandum est, quod sufficit consuetudo quadraginta annorum qua res, & iura ecclesiæ præscribuntur, prout dictum est in primo *a* tomo, & dicetur infra hoc tomo in quæstione de præscriptione.

a 1. to. q. 139

Circa eandem concessionem, ibi, *quæ sit in viridi obseruantia*. Nota, quod licèt contra iura monasteriorum non possit allegari nisi consuetudo quadraginta annorum, prout in eodem primo *b* tomo dictum est, in hoc tamen casu innuit per dicta verba Summus Pontifex, quod potest allegari prædictam consuetudinem antiquam non esse in viridi obseruantia.

b 1. to. q. 13.

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopus possit præficere monachum in parrochum.

RESpondeo dicendo, quod episcopus potest præficere monachum de licentia Abbatis ecclesiæ patrochiali sæculari prout tradit Conarruuias, *c* & tenent Syluester, & Turrecremata, imo potest compellere nisi sit exemptus prout tenet Syluester *d* allegando quandam decretalem. Aliqua circa materiam huius articuli vide in primo tomo *e* in quæstione de beneficijs.

c Cou. de test. §. 3 n. 2. Syl. v. religio. 7. §. 3. & 9. Turrecr. d. 58. c. 1.
d Syl. d. §. 3. ca. quorundã, § fin. de elect. lib. 6.
e 1. to. q. 33. & 34.

QVAESTIO XXIX.

De paupertate in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *QVid sit paupertas.*
2 *Quotuplex sit paupertas.*
3 *Quæ paupertas requiratur ad constituendum religiosum.*
4 *Vtrum religiosi possint habere aliquid.*
5 *Quibus acquirat monachus.*
6 *Vtrum Summus Pontifex possit dispensare in aliquo casu cum religioso, vt habeat proprium.*
7 *Vtrum commendatarij militiarum qui possunt ducere vxorem possint habere proprium.*
8 *An generalis Eremitarum D. Aug. de consensu prioris, & conuentus possit concedere religioso Ecclesiã sibi vnitam cum quodam horto ad eius vitam, vt soluat quasdam reditus, &c.*
9 *Vtrum prædicta concessio possit reuocari.*
10 *Vtrum regulares possint habere peculium de licentia superioris.*
11 *Vtrum prælatus possit concedere subdito facultatem expendendi bona quorum vsum habet in quoscunque vsus.*
12 *Vtrũ moniales possint licitè retinere reditus vitalitios.*
13 *Vtrum peccet cõtra votum paupertatis subditus qui pro prædicationibus, aut missis recipit aliquod stipendium contra constitutionem ipsius ordinis.*
14 *Vtrum Moniales primæ regulæ S. Claræ possint post Conc. Trid. habere possessiones, & immobilia.*

ARTICVLVS I.

Quid sit paupertas.

RESpondeo dicendo, quod cum quæstio quid nominis præcedat quæstionem quid rei, idcirco à definitione quid nominis exordiri oportet. Et est sciẽdum, quod paupertas nihil aliud significat quã paruam partem exiguum patrimonium, & modicas facultates: dicta est enim à Græco πενία, idest pauca pecunia id est à paruo latè teste Varrone, *f* eo quod quid modicum in facultatibus habent pauperes nũcupantur quasi parũ potentes, ita Archid. *g* & Paulus Castr. Hinc Cicero. *h* Marcus Manilius inquit, *Patrum nostrorum memoria pauper tandem fuit, habuit enim ædiculas in Carinis, & fundum in Labicano*. Et in Tusculanis *i* ait, *vt de paupertate nonnunquam cuius onus disputando leuamus docentes quam parua, & quã pauca sint, quæ natura desiderat*. Hinc Valerius, *k* Maximus loquens de paupertate ait, *non attinet vlteriore disputatione Valerij Publicolæ paupertatem scrutari, abũde enim patet quid viuus possederit cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit.*

f Varro. li. 4. de ling. Lat.
g Archid. in c. quo iure. 1. d. 8. Castr. in l. id quod pauperibus, C. de episco. & cler.
h Cicer. Parador 6 3.
i 3. Tuscul.
k Valer. li. 4. de pauper.

Sed deueniendo ad definitionem quid rei posset quispiam fortè quærere quomodo posset paupertas definiri cum apud Philosophũ *l* cautum sit definitionem soli enti positiuo, nõ autem priuatiuo competere posse, nam cum in definitione ipsa ponatur quidditas, & essentia rei definitæ, & entis priuatiui nulla sit quidditas ens priuatiuum definiri non põt, vt etiam ait Bald. *m* vnde cum paupertas sit ens priuatiuum quoniam hi qui facultatibus, & fortunæ bonis priuati sunt pauperes dicũtur, sequitur quod eius definitio haberi non põt. Sed huic obiectioni ex doctrina Iurisconsultorum facilèter respondetur negãdo paupertatem esse ens priuatiuum propriè, & simpliciter: nam etsi negari non possit eos pauperes esse qui diuitijs denudati sunt nõ tamen infertur ex eo, quod paupertas propriè, & simpliciter sit ens priuatiuum. Quapropter dicendum est, quod sicut seruitus quæ secũdum ius *n* est priuatio libertatis, & nihilominus definiri potest, & de facto definitur à Iustiniano, *o* & à Iurisconsultis, sic paupertas non dicitur ens priuatiuum simpliciter, sed respectu diuitiarum, & bonorum, ideoq; definiri potest. Et omissa definitione Platonis *p* dicẽtis paupertatem esse nõ possessionis decrementum, sed insatiabilitatis augmẽtum videtur definienda in hunc modum. Paupertas est rei ad rectè viuendum pertinens necessitas. Quã quidem definitionem comprobo quoniam is qui habet vnde alimenta percipiat nisi tamẽ abundè ad benè beateque viuendum habeat pauper nuncupatur. Et ita dixerunt Archidiaconus, *q* & Paulus Castr. pauperes esse parum potẽtes. Et hinc est, quod puella cui non desunt ad victum necessaria si nobilis est, & secundum eius conditionẽ, & qualitatem ex paucitate dotis, & patrimonij æquali viro nubere nõ potest pauper appellatur: ita tenent Baldus, *r* & Decius, ex qualitate namque personarum pauperes appellantur.

l Arist. in 4. phys.
m Bal. in Rubri. C. qui admitti, col. 1.
n § ius autẽ gentium inst. de iur. natur. & inst. de libert. in princ.
o §. seruitus Instit. de iur. person. l. libertas, §. seruitus ff. de stat. hom.
p Plato lib. 5 legum.
q Archid. & Castr. vbi supra.
r Bald in l. si quis ad declinandũ, C. de epis. & cleri. Dec. in c. cæterum. nu. 24. ext. de iud.

Quod autem prædicta definitio sit quidditatiua probatur, quia constat genere, differentia, genus est necessitas, illud enim verbum plures sub se comprehendit, & ad quamplura quorum indigemus referri potest, vt ad necessitatem famis, ad necessitatem soluendi creditoribus, & demum ad quarumcumque rerum necessitatem. Differentiam autem constituunt illa verba rei ad rectè viuendũ, quę quidem ponuntur ad exclusionem egestatis, & mendicitatis, quæ dicitur quando alicui ad victũ necessaria desunt, vt est quædam glossa *s* notabilis. Hinc Virgilius, *t* ait *et metus, & male suada fames, ac turpis egestas*. & declarat ibi Commentatius, quod egestas dicitur turpis, quia macie deturpat faciem, & necessitate sordium relinquit victum, & vestitum. Cæterum aduertendũ est, quod communis vsus loquendi eam differentiã inter paupertatem egestatem, atq; inopiam minimè seruat. Quinimo sæpè numero alteram pro altera ponit, & eis promiscuè vtitur, vt videri potest in quadã lege, *u* & tradit Beninc. *x*

s Gl. in c. maritum, in v. post ff solut. mat.
t Virgilius Aeneid. 6.
u l. si quis ad declinandum ner quis enim pauperior. C. de epi & cler.
x Beninc. de paupert. & eius prim. q. 1. nu. 44.

ARTICVLVS II.

Quotuplex quos paupertas.

RESpondeo dicendo, quod visa paupertatis definitione ad eius species deueniri oportet. Pro quo notandum est, quod Theologi triplicem speciẽ paupertatis excogitauerunt. Quidam enim dicuntur pauperes spiritu, qui licet diuitijs, & temporalibus bonis abundent, non tamen confidunt in eis, nec alia concupiscunt, sed proprijs facultatibus contenti Deum laudant à quo ea habere cognoscunt, de quibus loquitur scriptura *a* dicens. *Beati pauperes spiritu*, de qua agit Archidiaconus. *b* Et istorum pauperum septem singulares veteris testamenti patres enumerat Verrat *c* Alij dicuntur pauperes corpore tãtum, qui temporalibus bonis non abundant ea tamen valdè cupiũt, & affectãt de quibus iura *d* multa loquuntur. Alij dicuntur pauperes corpore, & spiritu, vt hi qui nec bona temporalia possident, neque ea modo aliquo concupiscunt, quinimo relictis omnibus Christum Dominum nostrum sequuntur, de quibus apud Mathæum, *e* dicitur. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

Alij duas tantum species paupertatis excogitant, Aliam voluntariam, aliam necessariam vocantes. Idque ex mente D. Thomæ *f* fuisse dicunt. Quod neque Phauor. Philosophus inficiatus est dicens paupertatem aliam animi, aliam fortunæ culpa contingere, quasi voluerit paupertatem animi volũtariam dici, ex eo, quia ab animo voluntas oriri soleat, & paupertatem fortunæ necessariam esse, quia inuiti fortunæ cedere tenemur iuxta illud Ouidij.

Nempè dat, & quocumque libet fortuna rapit,

Quamobrem fortuitos casus dicere solemus eos quos hominis prouidentia reparare non potest, & à quibus plerumque mortales excusantur, vt patet ex aliquibus iuribus. *g*

Voluntaria autem paupertas est illa quæ ab ipsorum profitentium voluntate proficiscitur, vt potest videri in his qui ordinis Minorum regulam amplectuntur paupertatem vouentes obseruantiamque regulæ pollicentes de quibus plura decreta *h* canonica verba faciunt, & de religiosis vniuersaliter multa in iure *i* Canonico tractata videmus. Et de hac parte dicunt sancti loqui Matthæum *K* dicentem *beati pauperes spiritu*, idest voluntarem hanc beatissimã appellat Ioannes Faber. *l* Et hanc secutus fuit Christus Dominus. Et post eum eius vestigia sequentes Apostoli. Et hanc sequuntur religiosi prout articulo sequenti dicetur.

a Matth. 5. b Archid. in c. ad vero. 23. q. 6. c Verrat in enarrati. super sermo. domin. in monte li. 1. cap. 2. d l. siquis ad declinandum. C. de episc. & cler. l. si procuratorem, §. si ignorantes, ff. mandat. e Matth. 19. f D Tho. 2. 2. q. 186. ar. 3. g l. 2. § si eo tẽpore. ff. de administ. rer. ad ciuit. pert. l. & fortuitis. C. de pigno. actio. h ca. exijt, ad verb. signi. li. 6 cap. exiuie de verb signif. i in tit. de regul. & in tit. de relig. domibus. k Matth 5. l Faber in §. 1. inst. qui cau. man. non lic.

ARTICVLVS III.

Qua paupertas requiratur ad constituendum religiosum.

RESpondeo dicendo, quod ad constituendum religiosum nõ sufficit votum non tenendi, aut acquirendi aliquid iniustè, quod est præceptum contẽtum implicitè in septimo præcepto Decalogi, & explicitè in decimo præcepto, & habetur in *m* sacra scriptura. Nec est votum carentiæ voluntatis habendi vel retinendi aliquid etiam iustè nisi quatenus est instrumentum virtutis, & hæc est de cõsilio iuxta illud, *n Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Est igitur votum, quo quis profitetur nihil habere, neq; habere posse: requiritur. n. quod exuat veterem hominem, & induat nouum, profitendo paupertatem exteriorem qua renunciet omnem rationẽ tam iustam quam iniustam quærendi, & habendi pecuniam, & aliquam quamcunque rem, vt in iure *o* probatur, & tradit D. Thom. communiter receptus. Insuper requiritur, quod ista paupertas promittatur per votum solemne factum in religione approbata, in manibus prælati potentis aliquem ad religionem admittere secundum regulam ipsius religionis à Sede Apostolica approbatam, vt in iure *p* est definitum.

m Exod. 20. relata à gl. in c. quid in omnibus 32. q. 7. n Matth. 19. o c. cui portio. 12 q. 1. & ca. ad monasterium, §. fin. de stat. monach. D. Tho. 2. 2. q. q. 186. art. 6. p c. 1. de vot. lib. 6. clem. 1. de regul.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religiosi possint habere aliquid.

RESpondeo dicendo, quod nullus regularis etiã Canonicus regularis potest habere vllũ dominium, vel aliud ius in pecunia, vel in re æstimabili ea, nec possessionem eius sibi. Dixi etiam Canonicus regularis, quia licet canonici regulares laxiori regulæ, quã monachi seruiãt quoad aliqua, vt dicitur in iure, *q* quoad hoc tamen in iure *r* exequantur. Dixi dominium, quia benè potest habere iurisdictionem, qualem habent Abbates professi, & alij beneficiarij à iure *f* concessam. Dixi vel aliud ius, ad includendũ vsumfructum vsum seruitutem vel actionẽ, quia nihil tale regularis habere potest, vt Canones *t* sacri determinant, in quibus doctissimus Nauar. Dixi neq; possessionem, quia etiam illa est ius, licet possit habere detẽtionem facti naturalem, vt habet seruus in vestibus, & in alijs quæ tenet, vt est in iure *u* ciuili determinatum. Dixi sibi siue nomine suo, quia bene potest alteri acquirere, vt statim dicemus. Dixi in bonis pecuniarijs, quia in alijs tam internis quã externis potest habere, vt omnes iusti habent fidẽ spẽ, & charitatem, &c. in externis item potest habere, vt in iuribus ecclesiasticis puta titulo beneficio regulari vel sæculari episcopatus Abbatiæ prioratus vel commendæ quotum dominium, & proprietas perinde pertinet ad eos sicut dominium, & proprietas titulorum beneficiorum ad clericos sæculares, vnde perinde possunt agere, & agunt nomine suo super proprietate vel possessione suorum titulorum, ac illi, idq. suo nomine, & non nomine sui prælati, vel monasterij, imo frequenter contra illud, vt dicitur in iure. *x*

q c. quod Dei timorẽ de stat. monach. r ca. monachi c. super hoc de stat. monach. f c. edoceri de rescri. clem. 1. de suppl. negl. prælat. t l. cui portio. 12. q. 1. vbi Nauar. n. 12. & 13. u l. stipul. istam habere licet. §. hoc quoque de verb. oblig. x c. cum dilecta de rescrip. c. de monachis c. auaritia, ca. nisi de præb.

ARTICVLVS V.

Quibus acquirat monachus.

RESpondeo dicendo, quod quicquid acquirit regularis acquirit quoad dominium soli Deo, & Domino nostro Iesu Christo, prout ait Innocent. *y* communiter receptus per citatos à Decio, ius autem supremum, & generale administrãdi acquirit Papæ, & vniuersali ecclesiæ, particulare vero illi ordini, & monasterio, cuius est ipse si sit capax iuris administrandi, alioquin et remaneret apud Papã, & sola detentio, & vsus, & administratio facti penes ordines, & monasteria quibus acquireretur ius particulare administrandi si illius essent capacia, per quod subtiliter declaratur quædam Nicolai III. *z* decretalis definiẽs multa circa paupertatem promissam seruari à fratribus Minoribus. In ea enim Summus Pontifex non inducit ius nouum, sed antiquum exponit quatenus decernit dominium rerum donatarum, & relictarum fratribus Minoribus incapacib. dominij in speciali, & in communi non quæri eis, sed remanere apud donantes si sibi reseruatũr, & si non reseruauerunt ad Sedem Apostolicam, & Romanum Pontificẽ transire, & solum vsum, & administrationẽ facti cum moderatione ibi posita eis permitti, circa quam Nicolai III. decretalẽ in quantũ ibi agit de dominio rerum donatarũ vel relictarũ, quod scilicet, pertinet ad

y c. cum super de causa poss. Dec. in ca. constitutus de rescript. Nau. de reddit. eccl. monit. 40. q. 1. z cap. exiit. §. porro, & §. ad hæc. §. præterea de verb sig.

ad Papam intelligendum per dominium ius admini ſtrandi ſupremum, quia verum dominium ipſi ſoli Deo competit, ſicut & dominium omnium aliorum bonorum donatorum, & relictorum eccleſijs, & ordinibus, & monaſterijs capacibus dominij, & iuris adminiſtrandi queritur ſoli Deo Domino noſtro Ieſu Chriſto, & ſolum ius ſupremum adminiſtrãdi Papæ *ſubalternum* verò eccleſijs parrochialibus ad vſũ eatum, & miniſtrorum ſecundum Canones exercendum. Ita quod verbum *dominium*, vel *proprietas* poſitũ in aliquo textu, vel diſpoſitione per quã eccleſiæ, vel prælati, vel beneficiarij dicuntur ſuorum ſibi donatorum, vel relictorum domini debet interpretari pro iure adminiſtrandi per Canones cõceſſo. Et ita illa receptiſsimi ſententia Innocentij approbata per Nicolaũ III. *a* quod quidquid acquirit religioſus acquirit ſuo ordini, vel Monaſterio debet intelligi de Monaſterio, & ordine dominij, & iuris adminiſtrandi capacis, & non de dominio verò, quod in omnibus bonis eccleſiaſticis quæritur Deo, cum hac differentia, quod ius adminiſtrandi particulare quæritur ſecularibus, & ordinibus capacibus ipſis ſecundum canones exercendum, incapacibus vero ſoli Papæ quamuis vſus, & adminiſtratio facti concedatur eis cum moderatione, vt nobis Franciſcanis regularis obſeruantiæ conceditur per Nicolaum *b* III.

a d. §. porro.

b d. §. porro.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Summus Pontifex poſsit diſpenſare in aliquo caſu cum religioſo, vt habeat propriũ ſtricto modo ſumptum quoad dominium, & proprietatem ſicut cæteri ſæculares.

RESpondeo dicendo, prout tradit doctiſſimus Nauarrus, *c* quod non etiã in caſu in quo Papa diſpẽſet cum religioſo, vt nubat licitè, & ratio eſt quia dari poteſt cauſa, & neceſſitas cui ſuccurri non poſſit niſi religioſus fiat verus maritus prout iam diximus ſupra hoc tomo, *d* at nullo modo poteſt dari neceſſitas cui non poſſit ſuccurri per ſolam bonorum tẽporalium adminiſtrationem, & ſic ex defectu cauſæ non poteſt Papa diſpẽſare in voto paupertatis. Quod confirmatur nam maxima cauſa eſt neceſſaria ad diſpenſandum in voto ſolemni caſtitatis, quæ quia vix accidit ideo non niſi bis aut ter per Martinum V. & Eugen. IV. ſuper hoc legitur diſpenſatum prout affirmat Corduba. *e* Verum eſt tamen quando diſpẽſat cum monacho in voto ſolẽni caſtitatis, vt poſſit ducere vxorem, non diſpẽſat cum eo, vt maneat monachus perfectus in perfecta, & euãgelica religione, quã profeſſus eſt, & quòd ſimul habeat vxorẽ, quia votum caſtitatis eſt de ſubſtantia religionis euãgelicæ, adeo, quòd altero ablato, iam ipſa religio diſſolui tur, & ipſe iam religioſus illius deſinit eſſe, & ſic ex cauſa ille de religioſo, per diſpenſationẽ pôt fieri non religioſus, & factus non religioſus vxorẽ habens poteſt habere propriũ, nam diſpenſando Papa cum monacho, vt ſuccedat in regno, & poſſit ducere vxorẽ, cauſa quę militat ad diſpenſandum cum eo, vt poſſit vxorem ducere militat, vt poſſit habere regnum, & proprium; non enim poteſt habere vxorem, & liberos ſine eo, quod ipſi concedatur proprium habere, quod ex dicendis articulo ſequenti apparebit.

c Na. in c. nõ dicatis. 12. q. 1. nu. 17.

d 3. to. q. 1.

e Cord. lib. 1. 99. q. 14. iuxta finem.

ARTICVLVS VII.

Vtrum commendatarij ordinum militarium cũ quibus eſt diſpenſatum, vt poſsint vxores ducere poſsint ſimiliter diſpẽſatiuè habere proprium.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus, *f* ait cõmendatarios coniugatos, (quales ſunt in regno Caſtellæ Dom. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, in Luſitania vero Commendatarij Chriſti Dom. Iacobi, & Auis etiam prout hodie viuunt, & profitentur) non habere dominium rerum etiam patrimonialium, aut quæ ſua induſtria acquiſierunt, ſed pertinet ad militares religiones, quarum ſunt commendatarij profeſſi. Hinc vlterius affirmat ſecluſo priuilegio licet inter liberos diſtribuere poſſint portionẽ legitimæ quæ ad illos contingit modo ea bona ãcquiſita fuerint ante profeſſionem, non tamen poſſe iuxta quandam Authenticam *g* diſtribuere inter liberos ea bona quæ poſt profeſſionem pertinere ad eos ceperint, ac proinde neque de illis poſſe inſtituere maioricatum aut teſtari. Et ducitur hoc argumento eo quòd ſint religioſi, ac proinde pauperes nullius rei dominium habentes; refert etiam motũ proprium Pij V. quo commendatarijs omnibus aufert priuilegia teſtandi facultateſque conceſſas. Quare vult eos hodie etiam ſi liberos habeant non aliter teſtari poſſe, neque alia bona eis poſſe relinquere, quam alij religioſi.

f Naua. in c. non dicatis, n. 68. & in c. ſi. 16, q. 1. in 3. q. n. 35. monit. 12 & 13.

g Authen. ſi qua mulier. C. de ſacroſ. Eccleſ.

Hanc opinionem affirmat Molina, *h* eſſe rigidã ad modum, & improbabilem ſententiam, vt benè ait aliter Molina, *i* ita enim ſunt religioſi vt tamen perfectè, & integrè non ſint ſicut religioſi in clauſtro viuentes cum caſtitatis votum quidam eorum omnino habeant diſpenſatum, nempè Commendatarij Chriſti in Regno Luſitano, qui neque coniugalem caſtitatem vouent. Cæteri verò magna ex parte eo quod ſolum vouent caſtitatem coniugalem ſimiliter paupertatem obedientiam totamque regalem ita habent diſpenſatam, vt coniugatis degentibus in ſæculo extra monaſterij clauſtra alentibus liberos ſplendidamque prout eos decet familiam accommodata ſint. Contrariumque eo ipſo quod hæc omnia illis permittuntur eſſe omnino irrationabile, moraliterque ſeruatu impoſſibile. Nec vero ait Molina, *K* ita cum commendatarijs qui hodie viuunt eſt in voto caſtitatis, & cęteris diſpenſatum, quaſi prius ſe aſtrinxerint ad integram caſtitatem, paupertatem, & obedientiam, qualem qui erant à principio inſtitutionis huiuſmodi ordinum profitebantur, & per diſpenſationem liceant eis quæ illis alias tunc non licebant, ſed quia conceſſum eſt eiuſmodi ordinibus non aliã caſtitatem paupertatem, & obedientiam in eis profiteri quam conſuetam hodie ab eiſdem ſeruari, Et quamuis quoad obedientiam, & paupertatem forma profeſsionis nonnullorum horum ordinum aliquid plus præſeferat quã à multis annis ſeruetur, nõ plus tamen à ſuperioribus hodie exigitur quam quod ſeruari eſt conſuetum, & conſuetudo tot annorum obtinuiſſe præſcripſiſſeque videtur, vt non aliter illa obligent promotiue intelligantur quam conſuetudine à tot annis ſeruari conſueuerunt, præſertim cum multi eorum aut ferè omnes nequaquam profiterentur ſi ad aliam vitæ rationem quam hodie ſeruari conſuetam tenerentur, maximè illi qui ob habitum honoris gratia cum exigua admodum aut nulla pẽſione à Rege ſoluenda profitẽtur. Itaque hodie commendæ, & habitus præmia militum effecta ſũt cum admodum modico religionis onere. Ex dictis arbitratur Molina, *l* quod Commẽdatarij de quibus eſt ſermo dominium habent bonorum patrimonialium, necnon eorum quæ ſua induſtria acquirunt, poſſeque de his omnibus non ſecus teſtari inſtituereq; maioratus ac cæteri ſæculares, quin, & fructum commendatarum eo ipſo, quod eos percipiunt poſſeſſionemq; eorũ acquirunt, vt priuilegijs conſuetudine antiqua à multis annis facere conſueuerunt. Confirmarique hoc poteſt praxi Regni Luſitani quoniam à multis annis non gaudent priuilegio fori quoad hæc omnia, quaſi dominium eorum ad

h Molin. 2. 2. tract. 2. diſp. 14. col. 772.

i Molin. li. 1. de primogen. Hiſpan. ca. 2. nu 62.

K Molin. 2. 2. vbi ſup.

l Molin. 2. 2. vbi ſup.

ipsos non vero ad monasterium pertineat, eaque de causa respondere coguntur coram iudice sæculari, solumque in criminalibus, aut cum agitur de bonis commendæ, antequam fructus ab eis percipiantur, aut de bonis conseruatur eis priuilegium fori respondentque coram proprio iudice ordinis.

At constitutionem Pij V. responderet Molina non esse intelligendum de his commendatarijs coniugatis, de quibus loquimur, qui prout postulat eorum status antiqua consuetudine dominium habent suorum bonorum potestatemque omnino testandi. Imo addit, quod fortè Summus Pontifex non posset ab eis auferre potestatem testandi de rebus patrimonialibus, & sua industria acquisitis cum nunquam sua professione intenderint abdicare à se dominium horum bonorum, & trásferre illud in monasterium idque habet vsus, & consuetudo, neque pro emolumento habitus pensionis aut commendæ id efficerent. Intelligendum igitur erit in commendatarijs D. Ioannis, & in alijs aliorum regnorum tam virorum quam mulierum, quos constat dominos non esse suorum bonorum, vique suæ professionis testari non posse secluso priuilegio Sedis Apostolicæ.

Et vltra Molinam addendum est, quod Pius V. nō reuocauit simpliciter potestatem testandi, sed eam tantum quæ dimanabat à priuilegijs Apostolicis, quare facultas testandi quam prædicti milites habēt ex consuetudine, & ratione suarum constitutionum non fuit à Pio V. ablata, vt constat ex prædicta bulla, quæ incipit *Romani*, quare sicut magister ordinis potest dispensare in alijs obseruantijs regularibus cū commendatarijs, ita videtur, quod post motum proprium Pij V. poterat dispensare in factione testamenti. At pro maiori conscientiæ securitate optimè impetrata à Gregorio XIII. facultas ad testādum, vt patet ex eius bulla cuius tenorem infra in quæstione de testamentis ponemus.

ARTICVLVS VIII.

An generalis Eremitarum Diui Augustinini de consensu prioris, & conuentus Diui Augustini concedere possit Ecclesiam sibi vnitam cū quodam horto, & alijs ad eam pertinentibus cuidam monacho sui ordinis ad vitam eius ea lege, vt soluat certos annuos redditus, & regeret, & melioraret, siue redderet meliora omnia ad Ecclesiam pertinentia, & celebraret quasdam missas, & faceret quadam alia pia.

Respondeo dicendo, quod in quodā decreto *a* quod est pars regulæ D. August. dicitur monachum nihil debere habere, possidere, dare, vel accipere, sine consensu superioris, in quo clarè significat à contrario sensu posse accipere de licentia superioris, & sic videtur dictam concessionem esse validam, & in quadam decretali *b* permittitur religioso habere peculium de superioris licentia pro sibi iniuncta administratione, facit etiam pro hac parte decisio Ioannis Andreæ, *c* quæ tenet valere statutum saltem cum causa factum, vt monasterium solū det victum monialibus, & prò vestitu habeant quæ labore manuū suarum lucrantur: per quod Panormitanus *d* ait satis licitam esse constitutionem vel consuetudinem qua religiosis certum quid annuum pro annuo vestitu traditur, quod etiam tenet Decius. *e* Vnde videndum, & inquirendum est an dictus generalis in hoc casu iusta interueniente causa prædictā fecerit facultatem, si enim iusta ad hoc causa accessit non est eius concessio secundum sacros Canones iuxta superius allegata condemnanda.

a Cap. non dicatis, 12. q. 1.
b Ca. 2. de statu monach.
c Ioā. And. in mercurial. reg. non est oblig. de reg. iur. li. 6.
d Pan. in ca. cum ad monasterium, de sta. monach.
e Dec. in cap. edocere, nu. 5. de rescript.

Nec his obstat Cōcilium *f* Tridentinū definiens non licere regularibus possidere bona mobilia, & immobilia etiam nomine conuentus: hoc enim est intelligēdum secundum tradita in iure, *g* cōmuniter à Doctoribus explicata dummodo licentia prælati superioris non interueniat licentia enim interueniēte clarum est huiusmodi administrationē monacho non esse interdictam. Quod etiam satis innuūt verba dicti Concilij ibi. *Sed statim ea superioribus tradantur conuentuique incorporentur*, quę verba significāt tantū prohiberi in prædicto decreto regularibus bona aliqua tanquā propria possidere sine licētia superiorū.

Nec obstat, quod ratione huius concessionis debet hic monachus esse extra monasteriū. Respondetur enim, quod esse extra monastrium non derogat statui regulari. In quadā enim decretali *h* habetur fœminam posse fieri verè religiosam vouendo regulā in monasterio virorū, non intrando illud, & manēdo in domo quæ sua erat antè professionem, & certè valet professio facta cum pacto, vt viuat vouens extra monasterium cum bonis, quæ antè professionē erant sua sustentando se de illis prout iam in superioribus, *i* est resolutum, & infra *K* dicetur.

f Sess. 25. de regul. c. 2.
g d. c. non dicatis.
h c. insinuante 1. qui clerici, vel vouen.
i Sup. hoc tomo q.
K inf. hoc tom. quæst.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prædicta concessio possit reuocari.

Respondeo dicēdo, præfatam concessionē posse per concedentes reuocari: dicitur enim in iure, *l* quod nulli religioso cōmittatur aliqua obediētia perpetuo possidentia tanquam in sua sibi vita locetur: sed cum oportuerit amoueri sine contradictione qualibet reuocetur, per quod determinat ibi Panormitanus cōmuniter receptus, quod Abbas, & cōuentus non possunt facere statutum per quod ligetur successor, & quod Abbas non ligatur ex suo statuto, licet cum cōuentu illud fecerit quominus possit contrauenire, nam monachi non possunt resistere illi cum debeant obedire, & eorum velle depēdeat à voluntate Abbatis prout in iure *m* habetur, adeo quod tenet Ioānes Andræas, *n* quod etiā si Abbas iurauerit seruare statutum, nihilominus reuocatio tenet licet incidat in periurium, per quod Panormitanus *o* tenet, quod si Abbas concedat priori obedientiario seu mandatario, vt ad vitam teneat prioratū seu administrationem sibi concessam potest nihilominus reuocare, quia non potest Abbas sibi imponere legem nec venire contra dispositionem iuris, *p* quia labefactaretur vis voti obedientiæ, quod est vnum de substantialibus regulæ.

Verum est tamen, quod licet huiusmodi reuocatio de rigore iuris facta valeret, non tamen debet fieri sine iusta causa, & concedentes siue successores eorum qui eam fecerint grauiter peccarent ea firma ratione, nam sicut Dominus obligari potest seruo naturali obligatione descendente a pacto vel contractu, prout dicitur in iure, *q* ita etiam prælatus potest obligari monacho, vt in præfato iure tradunt scribentes, & tenet Panormitanus *r* quem refert, & sequitur Nauarrus. Et sic potest dictus monachus opponere querelam prælato sine iusta causa istam concessionem reuocanti prout dicit idem Nauarrus. *f*

Ex quibus infertur, quod non possunt prælati regulares amouere prælatos conuentuales à prælationibus quas ipsi assignauerint si causa ad talem amotionem faciendam legitima non interuenerit, & ita in nostra religione iustè, & iuridicè est ordinatū, vt prouinciales licet possint suspendere guardianos iusta

l Cap. cum ad monasterium, § talis de sta. monach.
m Cap. si religiosus, de elect. lib. 6.
n Andr. in c. non est obligatorium de reg. iur. lib. 6.
o Panor. in d. c. cum ad monasterium. nu. 11.
p d. §. tales.
q l. naturaliter l. si id quod. ff. de condict. in debit.
r Panor cons. 104. 1 volum cons. Nau in c. non dicatis, nu me 42.
f Nauar. vbi sup. nu. 95.

iusta id causa postulante non possunt tamen eos omnino a guardianatu priuare nisi causa priuationis ad definitorium deferatur, & consilio patrum definitorij legitima,& iusta censeatur. Imo dico quod licet secundum nostræ religionis ordinationes guardiani omnes in congregatione intermedia suos guardianatus renuncient non possunt prouinciales,& definitores eos a prælatione amouere in partibus, vbi licet renuncient non admittitur eorum renunciatio & continuantur, nisi iusta ad id causa accedat: bonis enim prælatis iniuria irrogatur, si quod cum aliis bonis vtitur cum illis minimè practicatur.

ARTICVLVS X.

Vtrum regulares possint habere peculium de licentia superioris.

RESpondeo dicendo, quod religiosi possunt habere peculium de licentia superioris prout definitum est in iure. *a*

Sed contra adest Concilium *b* Tridentinum vbi dicitur nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad vsumfructum vel vsum, vel administrationẽ. Pro explicatione est notandum, quod proprium in hac materia est duplicis generis. Alterum est proprium quoad verum dominium,& veram proprietatem qualem habent homines sæculares sibi id iure *c* permittente. Alterum, quod est proprium alicuius quoad Ecclesiasticam, & liberam administrationem, qualem habent beneficiarii Ecclesiastici, & alio nomine dicitur peculiũ de quo in titulo de peculio clericorum.

a c. ex dicatis 12 q. 1.
b Seß. 25. de reg. c. 2.
c Ca. quo iure 8. d. totus tit. de acq. rer. dominio.

Secundo nota, quod hoc proprium secundi generis, quod alio nomine dicitur peculium, est triplicis speciei. Primæ speciei, quod conceditur administrandum in vtilitatem,& damnum concedentis tãtum, quale est, quod conceditur officialibus Monasterii, & obedientiariis, quibus committuntur aliquæ villæ, vel domus administrandæ nomine monasterii reuocabiles ad nutum superioris. Secundæ speciei peculium est, quod conceditur in vtilitatem,& dãnum recipientis sine vlla pensione,& onere, vel ita vt certam soluat pensionem, aut aliquod onus expleat, & reliquum commodi vel damni ei cedat ad disponendum de eo in suos honestos,& pios vsus tãtum, qualis speciei peculium habẽt beneficiarii, & multi iam senes, vel infirmi benemeriti de religione quibus aliquæ domus salubriores concedi solent ad nutum remouibiles. Tertiæ speciei peculium est, quod conceditur in commodum, & damnum accipientis pro facultate disponendi pro libito in quoscumque vsus etiã prophanos, vt potest sæcularis de suo verè proprio,& de hoc agitur in dicto decreto Concil. Trid. Vnde quando concilium dicit, quod nulli regulari liceat habere bona mobilia,& immobilia intelligendum est de proprio primi generis cuiuscunque iuris pecuniarii,& etiam de simplici vsu quoad ius administrandi nomine suo, & etiam quoad vtendum eo etiam vsu facti sine extrema necessitate sui vel alterius,& sine iusta licentia prælati, nos autẽ loquimur in casu, quod regulares habent nomine alieno de licentia iusta expressa vel tacita prælati. Vnde dictum decretum Concilii, quod prohibet superioribus concedere bona stabilia alicui regulari etiam ad vsumfructum, vel vsum, vel administrationem, aut commendam nihil noui iuris videtur inducere, sed solum videtur continere declarationem alterius antiquæ decretalis. *d* Sed vt supradicta vniuersaliter dicta clariora fiant ad singularia deueniendum censui per conclusiones hanc materiam resoluendo.

d cap. cum ad monasterium de stat. reg.

Prima conclusio, procuratores seu œconomi, & quotquot alii bona conuentus administrãt si in alios vsus quam a superioribus deputata sunt ea expendant peccant mortaliter, & sunt in statu damnationis ac proinde quandiu non resipiscunt a confessariis absolui neque debent nec possunt. Hæc conclusio est in mortalibus euidens; & est D. Thomæ *e* & cuiusdam glossæ quam sequuntur Sarmiẽto,& Ioannes Gers. Et patet, quia solum respectu eorum vsus, qui in bonum monasterii ordinatur destinatam a superioribus habent rerum administrationem, ergo in cæteros vsus in quos sibi facultas concessa non est non magis possunt expendere quam possint cæteri religiosi, at ceteri si de bonis communitatis quidquã attrectent, aut expendant peccat mortaliter, vt omnes fatentur; ergo,& illi. Et est notandum, quod licet omnia bona monasterii sint omnibus communia non tamen ita, vt singuli sint domini aliquatarum partium, qualiter est fundus communis pluribus hæredibus æqualiter institutis, vel emptoribus æqualiter pretium conferentibus: nã si ita essent proprietarii essent iudicandi, sed sunt communia, vt singulis quod opus fuerit, applicẽtur ab eo qui habet authoritatem illa administrandi. Porro si hanc authoritatem penes œconomos residere quis dixerit, attẽdat verba Conc. Trid. *f* vbi præcipitur, vt administratio bonorum monasterii ad solos officiales eorundẽ ad nutum superiorum amouibiles pertineat. Ex quibus apertè sequitur quam consideratè ac diligenter intendere procuratores debeant sui muneris executioni,& bonorum Monasterii administrationi, nã quoties citra expressam prælati licentiam, aut rationabiliter præsumptam notabilem aliquem sumptum faciunt de bonis conuentus peccant mortaliter, & quandiu ad meliorem mentem non redeunt, vt firmiter statuant secus facturos se deinceps sunt in statu peccati mortalis ac proinde absoluendi a confessariis minimè sunt. Ex quo rursus fit non solum in profanos vsus, sed etiam alias licitos, vt tunicam, chlamydem, calceos, aut quæuis alia vestilia, & supellectilia emere aut sibi aut aliis fratribus sine licentia expressa, aut præsumpta prælati esse sibi penitus illicitos & malos mortaliter.

e D. Tho. 2. 2. q. 32 ar. 8. gl. in cle. 2. §. sed & talis de vt & honest. Sal mit. in 1. p. sui defensorij monit. 11. Gers. alphab. 34.
f Seß. 25. de regul. c. 2.

Secunda conclusio, licèt prælatus sit apud quem præcipuè cura, & administratio bonorum conuentus temporalium non minus quam spiritualium residet, non tamen potest ad libitum ea in quosuis vsus expendere ex iure Canonico, *g* satis patet prima pars, secunda autem pars probatur, quia prælatus non est dominus, sed administrator, vt in iure *h* dicitur; ergo tenetur in eos tantum vsus distribuere, in quos destituta sunt prout probat Nauar. *i* quod si in profanos, vel inutiles vsus dispenset non est dubium quin peccet mortaliter, per hoc tamen minimè tollit, quin vbi consuetudo inoleuerit donare aliqua, potest ea dare: de quo in secundo tomo in quęstio. *K* de donationibus aliqua diximus.

g c. nullã. 12. q. 2. c. edocerĩ de rescri. d. seß. 25. c. 2.
h c. fraternitatem de donat.
i Nau in d. c. nullam. 12 q. 2. nu. 6.
k 2. 10. q. 57.

Tertia conclusio, religiosus etiam ex ijs quæ sibi deputata sunt ad proprios vsus si sine licentia prælati dispenset rem notabilis quantitatis tam intra, quam extra monasterium peccat mortaliter, & agit contra votum paupertatis ita D. Antoninus, *l* Syluester, & Nauarrus. Et probatur nam vsurarius nequit de rebus tantum ad vsum proprium concessis in alios vsus disponere, vt patet ex iure, *m* sed sic est, quod religiosus solum est vsurarius eorum bonorum quæ sibi destinata sunt, ergo non potest in omnem vsum ea expendere, vnde rectè ait Soto, *n* quod sicut cum aliquis aliquos conuiuio excipit non facit eos dominos esculentorum, & poculentorum quibus mensa struitur, quia neque illis facit copiam, vt illa ad alios transmittant, aut in propias

l Ant. 3. p. ti. 16. §. 11. col. 1. & 2. Syl. v. reli 6. q 7 par tit. 2. Nau. in c. non dicatis 10. 12. q. 1. nu. 44.
m Tit. inst. de vsu, & habit.
n Soto l. 4. in insti q. 1. ar. 1. col. 8.

domus

domus portent, sed vt sedentes vescantur illis, ita Monasterium facultatem facit monachis edendi, vestiendi, &c. non tamen ea bona in alios vsus expendendi. Verum est tamen, quod est licitum religioso peregrinanti vel existenti in studio extra claustra facere eleemosynam moderatam ex his quæ sibi in propriam sustentationem sunt assignata, vt post alios tenent Syluester. *a* Ioann. Tabien. & Nauarrus. Et addit Turrecremata, *b* ex Hugone super regulam Diui Augustini, quod religiosus existens extra claustra potest emere, vendere, &c. non tamen si intra claustrum extiterit etiam si illud quod vult expendere ipse sibi subtraxerit de his quæ poterat honestè consumere. Aduertendum tamen, quod vt regularis possit etiam extra claustra existens vendere debet habere contrahendo intentionem quærêdi monasterio suo aut ordini eo legitimo modo quo iure humano, & diuino licet, quia volens hoc vult consequenter, & illud argumento *c* eorum quæ in iure notantur, & ita tenet Nauarrus. *d*

a Sylu. v. eleemosyna. qu. 5. Tabien. nu 8. Nau. vbi sup. num. 4.
b Turr. in d. c. nō dicatis n. 6
c Lillud ff. de acq. hæredit. c. præterea de of. deleg.
d Na. in c. cū portio, n. 23. in 1. commen. de reg.

Quarta conclusio magnopere consideranda, & præ oculis habenda, non potest religiosus bona sibi a prælato deputata ad certos vsus expendere in alios in quos licentiam prælati non habet, vt si in religione vbi habet frater aliquas pecunias in deposito, & postulet licentiā a prælato ad emendos libros Theologiæ si loco horum emat libros profanos, ad quos emendos verosimiliter existimat facultatem sibi a prælato non faciendam peccat mortaliter contra votum paupertatis. Ex quibus infertur, quòd fratres Minores regularis obseruantiæ (de quorum artissima paupertate, dicemus infra quæstione sequenti) si ea quæ ipsis conceduntur habere ad certas necessitates præsentes vel eminentes expendant in alios vsus, ad quos verosimiliter existimant facultatem a prælato non faciendam peccant mortaliter contra votum paupertatis ab eis promissum. Nec obstat si dicatur quod diuersus est status Minorum ab aliis religionibus quæ habent bona in cōmuni: bona enim illarum religionum sunt Sedis Apostolicæ per prælatos regulares dispensanda, & ideo peccant mortaliter contra voluntatem ipsorum pecuniam expendendo. At pecunia quæ conceditur fratribus Minoribus ad suas necessitates præsentes aut eminentes subleuandas non est Sedis Apostolicæ, sed dantis, & ita semper antequam expendatur dominium talis pecuniæ est apud dantem, *e* & ideo nimirum si religiosus Minorita possit eam conuertere ex expressa, aut præsumpta voluntate dantis in emptionem gallinarum aut aliarum rerum pretiosarum eorum statui repugnantium. Nam huic obiectioni mihi satis ridiculæ respondeo, quod vt frater Minor possit prædictam pecuniam licitè conuertere in aliquam rem duplex licentia requiritur. Prima ipsius dantis, secunda prælati, & licèt adsit voluntas dantis volentis talem pecuniam in emptionem rerum pretiosissimarum, & profanarum pro libito consumi, deest tamē voluntas prælati minimè id concedentis, de quo verosimiliter existimatur facultatem ad huiusmodi minimè concessurum. Et per consequens tali voluntate, & licentia deficiente ego non possum dictos fratres Minores in hoc casu a peccato mortali liberare. Nec eos melioris cōditionis efficere debemus quam alios habentes bona in communi, qui Deo optimo Maximo arctissimam paupertatem Minorum minimè promiserunt. Et certè si fratres minores in conuersione pecuniæ in aliquam rem tantum ad voluntatem dantis recurrere tenerentur possent iure optimo iuxta voluntatem expressam ipsiusmet dantis emere habitum nimis pretiosum a fratrum minorum habitu distinctum nimis, quod esse contra regulam fratrum minorum nemo est qui ignoret. Dicendum est igitur pecuniam oblatam fratribus minoribus apud dantem quoad dominium, & proprietatem remanere, vsum tamen ipsius pecuniæ iuxta voluntatem ipsius dantis regulatam cum voluntate prælati in necessitates prædictorum fratrum esse conuertendum, vt contra votum paupertatis altissimæ promissæ aliquod sinistrum minimè committatur. Et prælati licentiam ad prædictā regulatā cum suo statu concedere tenentur, vt infra articulo vndecimo dicetur. Supradicta modo confirmantur post capitulum fratrum minorum generale celebratum Romæ anno Domini millesimo sexagesimo in quo iuxta constitutionem Martini V. & Pauli IV. pecunia oblata dictis fratribus non apud dantem remanet, sed in Sedem Apostolicam transit, & per consequens non potest consumi sine licentia prælatorum.

e Cap. exijt de verb. sign. c. 6.

Quinta conclusio, retinere aliquid notabile cum animo illud occultandi prælato, cuiuscumque generis illud sit, apertè est peccatum mortale. Ita definitur in iure, & tradunt post alios Turrecremata. *f* & Nauarrus. Est verumtamen considerandum, quod duplici ratione potest religiosus rem aliquam suo occultare prælato, primo ne illa spolietur, secundo ne forte reprehendatur, quia sine eius consensu suscepit, & qui rem occultat prælato, quia iure, & merito sibi eam auferendam a prælato existimat peccat contra votum, & est proprietarius, ac proinde peccat mortaliter, si vero ea intentione occultet, quia existimat non quidem se re illa spoliandum, sed solum reprehendendum, quia inconsulto prælato eam possidet, tunc eum ad peccatum mortale minimè condemnarem, si in præparatione animi est paratus eam prælato tradere, & minimè retinere si intelligeret eum ipsi minimè concessurum. Hinc certam licet constituere regulam pro scrutiniis seu visitationibus cellarum, nam proculdubio si quādo prælatus visitat cellam religiosi, nempe ad inquirēdum, & perscrutandum quid in cellis singuli habeant, si aliquis fratrū occultet verbi gratia profanas aliquas vestes, picturas, imagines, gēmas, libros, quæ omnia iuxta ipsius fratris conditionem, & dignitatem prælatus ægrè & molestè laturus est, vt habeat, & ea ab illo sublaturus creditur, minimè dubium est quin talis occultans peccet mortaliter nisi materia sit parua ac modica.

f Turr. in c. nō dicatis art. 5. Nau. ibi.

Sexta conclusio, recipere vel acquirere ab aliis aliquid notabile sine superioris licentia peccatum mortale est religioso, ita Nauarrus, *g* & probatur ex iure canonico, vbi dicitur si quidpiam fuerit religioso specialiter destinatum non præsumat illud accipere. Et Conciliū Tridentinū postquam decreuit, vt nulli regulari liceat aliquid, vt proprium possidere addit, sed statim ea superiori tradantur conuentuiq; incorporentur. Quod etiam in quadam partitarum lege *h* statuitur, Hoc autem intelligitur quando res absolutè, & simpliciter fuit data religioso. Nam tunc tanquam incapaci data acquirit statim monasterio, & debet statim superiori tradi, & monasterio incorporari, sed si ipsi religioso detur sub conditione, quod eam habeat independenter a prælato non intendens dans alitter eam a se abdicare tunc peccat mortaliter subditus eam recipiendo, & ei qui debet tenetur eam statim restituere, vt post alios notat Syluester. *i*

g Na. in c. nō dicatis n. 16. c. cum ad monasterium de stat. monach. ses 25. de reg. cap 3
h l. 14. titu 7. part. 1.

Septima conclusio, non peccat mortaliter monachus qui rem etiam mediocris valoris suscipit ab extraneis, aut tradit alteri fratri, aut cōmutat cum alio siue domestico siue extraneo, cum per huiusmodi actiones non præiudicetur in aliquo monasterium, & compertum habeat si a prælato facultatem postulasset ad eas actiones sibi minimè denegandam. Quod vt procedat triplici limitatione debet moderari, Pri-

i Syl. v. religi. 6 q. 7. §. c. 2.

ma

ma est, quod subditus promptum, & expositum habeat animum non occultandi, sed potius resignãdi in manus prælati talia bona accepta retenta permutata, &c. quoties prælatus exegerit, aut quoties fecerit cellarũ scrutiniũ, secunda quod per prælatũ aut constitutiones talis religionis non sit in virtute obediẽtiæ aut cũ simili rigore interdicta talis acceptio, retentio, aut permutatio. Tertia quod exploratum, & compertum habeat subditus consentire saltem interpretatiue prælatum in eas res, ita vt si ab ipso peteretur licentia, eam expresse daret, quamuis modus clandestine faciendi sibi displiceat prout infra articulo vndecimo dicetur.

Quæ autem dicatur notabilis quãtitas ad hoc, vt peccet mortaliter subditus retinendo, aut expendendo sine licentia prælati restat explicandum, pro quo sit.

a Anton. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 11.

b Gers. alpha bet. 34. lit. S. cab. 3.

Octaua conclusio, licet D. Antoninus, *a* teneat etiam paruam quantitatẽ, quam non est paratus subditus in manibus prælati resignare ad requisitionem ipsius prælati esse peccatum mortale recipere, vel retinere. Et quamuis Gerson *b* affirmet, quod etiam cultellum, aut filum, aut acum, sine licẽtia generali vel speciali dans vel accipiẽs peccat mortaliter. Hoc tamen mihi rigidum admodum videtur ne dicã falsum, propter reuerentiam tantorum patrum; nam materiæ paruitas in quocumq; genere excusat a mortali. Corduba *c* secutus Nauatrum quantitatẽ vnius argentei dicit esse notabilem ad hoc, vt qui illam furatur peccet mortaliter, Couarruuias *d* dicit surreptionem vnius gallinæ esse furtum notabile, & mortale, quia ratione Iustinianus *e* dat actionem furti contra furem gallinam surripientem. Aduertendum tamen ad id quod Nauarrus *f* ait in quodam cõsilio facto pro ordine Carthusiensi, ait enim.

c Cor. de casibus q. 199. in not. 2. Nau. in comm. de fur. & rapin. in repetit. c. fi. 14. q. 6. num. 11. & 12.

d Coua. lib. 1. variar. c. 3. n. 12.

e §. Gallinarum, de rer. diuis.

f Nau. lib. 3. consi. ti. de regul. consil 65. nu. 18. & 19.

Nunc autem, quia ab eo tempore in hoc vsque multum abũdauit pecunia numerata in bona parte Europæ facilè consentirem opinioni in quã tu quoque vir doctissimè inclinas, nempe neque furtum neque appropriationẽ minoris quantitatis quã trium solidorum, siue quartatũ Regalis vel Iulij esse mortiferum. Quin & augerem vsque ad vnum Iulium vel Regalem nisi quoddam statutum vestrum expresse haberet appropriationem vltra valorẽ trium solidorum esse dignam excommunicatione, & consequenter mortiferam: quamuis responderi posset tam istud statutum quam aliud præfatum de priuante sepultura ob appropriationẽ valoris vnius solidi fuisse quidem iusta tempore quo factæ fuerunt, non autem adeo hoc nostro quo multum valuit pecunia numerata, & fortè iustæ æstimari possent. Quod credo non facilè persuasum iri ordini vestro paupertatis voti quam obseruantissimus. Hæc Nauarrus in dicto loco.

Sed certè ad peccatum mortale in religione reseruatum non condemnarem religiosum retinentem quantitatem vnius regalis quam quantitatem non est paratus dare ad requisitionem prælati, tum quia multum his temporibus abũdat pecunia numerata, tum quia pœna quæ correspondet peccato mortali est æterna quæ pro tam parua quantitate minimè videtur irrogãda, & ita vt nimis data opinio reijcitur à viris grauibus authore Nauarra *g* dicente, quod etiam quoad duos argenteos plane reijcitur, putans sequendo Sotum, *h* & alios quatuor regalium numerum non esse peccati mortalis materiam, vel si est, hac minorem nullum esse siue à diuite siue à communi persona offeratur, secus si à paupere, à qua sententia non recedit Aragon. *i*

g Naua. in 2. tom. libr. 3. de rest. ca. 1. nu. 36. & 37.

h Sot. lib. 5. de iust. q. 3. ar. 3. ad 3.

i Arag. 2. 2. q. 69. art. fi. iuxta finem.

K Ang. in d. § gallinarum

Nec obstat illud, quod ex Iustiniano est adductũ, nam, vt colligitur ex Angelo, K, ibi datur actio, & pœna, quia præsumitur maiori voluntate furandi fieri. At melius respondet Soto, quod ibi non dicitur, vt vnius gallinæ furtum puniatur, sed gallinarum, & anserum, & ita si duæ gallinæ aut tres essent, vt ex dicto loco constat merito punirentur sicut de peccato mortali. Et ait Nauarrus, *l* quod vt sibi videtur ibi solum dicitur, quod si gallinæ anseres turbati euolauerint, & alius animo lucrandi ea detinet, furtum committit. Quod quidem verissimum est. Itaque ibi nõ dicitur, quod puniatur, vel detur actio furti, vel de dolo, sed declaratur naturam furti esse alienum retinere animo lucrandi, id est sibi retinendi, seruata tamen ratione debitæ quantitatis. Vnde ridiculum esset, & crudele aliquem publicè flagellare aut punire ob quatuor argenteos, vel ob gallinam tantum. Ex dictis sequitur quomodo nos regulares regere debemus in calificatione furti aut rei retentæ contra voluntatem prælati, vt eam retinentem, vt proprietarium pœnis proprietarii subiectum condemnemus.

l Nauar. vbi sup. nu. 18.

Aduertere tamen debent regulares, quod si res retentæ contra voluntatem prælati tales sint, quæ ad priuatorum religiosorum vsum sunt necessariæ, vt cibaria, medicinæ, vestes, &c. & sua necessitate proposita adhuc superior nollet concedere, possunt regulares sine peccato, & restitutione accipere, cuius dicti ratio est, quia superior debet, & tenetur dare, ad hoc enim sunt bona illa constituta, vt necessaria subditis ministrentur, vnde superior non est Dominus eorum bonorum, sed dispensator. & sic iniquè agit non dispensando fideliter, & prudenter, cum fidelem seruum, & prudentem velit Dominus super suam familiam constituere. Hæc autem locum non habent in necessitate extrema, vel graui, in quibus absque omni voti paupertatis præiudicio accipere potest subditus sibi necessaria. Nec hoc est actum dominii, aut proprietatis admittere cum non ex iustitia, sed ex charitate religionisque institutis debitã res sit, sed vsum rerum necessariarum habere, quod voto non repugnat, ita Petrus Nauarrus. *m*

m Nauar. vbi num. 18.

Ex quibus infertur quid prælatis regularib. agendum oporteat circa subditorum prouisiones, si enim in ipsorum necessitatibus succurrendis miseri se exhibeant, ea miseria in ipsorum damnum, & detrimentum conuertetur, subditi enim pauperes deficiente victu, & vestitu ad surripiendas res suæ communitatis prouocabuntur, & loco minimæ quantitatis ipsis secundum regularia instituta dispensandæ, magnam aliquam quantitatem furabuntur suis necessitatibus aliquando nõn debitè, & ordinatè succurrendo, quo fiet, vt penuria, & parcitas prælatorum ad aliquid lucrandum, sit occasio ad perdendum, & ipsi monasterio maius damnum inferendum.

Et est aduertendum vltimo, id quod aduertit Mẽdoca, *n* dicens saluo meliori iudicio, quod non videtur sibi peccare mortaliter qui quantitatem duorum argenteorum recipit, aut expendit, & consumit, &c. incõsulto prælato imo etiam palam dicente prælato ne eos expendat, & ratio est, quia quantumuis neget licentiam, & palam dicat ne id fiat adhuc subditus in re tam paruę quantitatis censetur operari cum licentia rationabiliter præsumpta, nam licet prælatus eam neget non tamen rationabiliter, sed prorsus irrationabiliter negat. Longè enim irrationabile, & durum videtur quod prælatus habere velit religiosum tanquam seruum, & vile mancipium, cum aliter omnino se res habeat. Certè si maritus nullo modo permitteret, imo omnino prohiberet vxori facere eleemosynas etiã paruas non peccaret illa contra faciendo in parua quantitate. Quia cum maritus rationabiliter debeat talem licentiam vxori concedere, si eam negat, irrationabiliter negat, ac proinde nihil ebran-

n Mendo. in quodlib. qu. 8. de paupert. religiosi. p. 371.

curandum est de eius negatione, & nolitione, quæ est communis Theologorum sententia cum de eleemosyna disputant.

Sed hæc sententia mihi omnino non placet, tum quia prælato licentiam negante, ad prædictos duos argenteos consumendos non est credendum id irrationabiliter negare, cum pro prælato sit semper iudicandum, etsi subditis huiusmodi iudicium in his cõmitteretur, obedientia simul cum paupertate corrueret. Quod a religiosorum statu maximè debet esse alienum, qui propter Deum omnia reliquerunt, & voluntatem propriam abnegarunt. Nec argumentum de vxore respectu mariti viget contra nos, cũ vxor paupertatem minimè vouerit, & licet sit sub potestate viri, non tamen est, vt serua, & ancilla, sed data, vt socia, cum oportuerit hominem non esse solum, & fecerit Deus adiutorium simile sibi. Nec in hoc facimus religiosum seruum, sed facimus eum subditum paupertatis sanctissimæ sectatorem, qui propter Deum hæc, & omnia debet pati, quia licet vim quandam a prælatis patiatur considerare debet, quod etiam iuri appellationis renunciat, & ob exercitium propriæ mortificationis prohibetur fugere ad alium superiorem.

ARTICVLVS XI.

Vtrum prælatus possit concedere subdito facultatem expendendi bona quorum vsum habet in quoscunque vsus.

Respondeo dicendo, quod non potest prælatus concedere licẽtiam subdito, vt in quosvis vsus ilia, aut alia quæcumque bona possit expendere, ita Nauarrus *a* secutus Cardinalem dicentem non solũ peccare prælatum talem licentiam concedendo, sed & subditum ea vtendo, & hãc opinionem tenet Syluester. *b* Et certè eadem ratione copiam subdito facere nequit, vt penes se retineat aut in cubili suo habeat plurima ac pretiosa bona, quę neque necessaria sint, neque statui religiosorum decentia. Quod occulatissimè dispicere prælati debent attentis circunstantiis personarum consuetudinis, temporis, & loci. Et addit Nauarrus, *c* etiam prælatũ & capitulum simul non posse facere religioso facultatem huiusmodi, vt vel ibi gratia expendat pecunias in ludos luxus & similia. Et quantumuis det non ideo subditus excusatur a mortali si in notabili quantitate vtatur prædicta licentia. Est etiam summopere considerandum dupliciter posse prælatum hanc licentiam date subdito aut expresse, aut tacite. Verum in tacita licentia debet aduerti, quod dupliciter potest contingere. Primo cum prælatus videns subditum retinere seu expendere aut recipere aliquid non prohibet, quæ potest dici taciturnitas permissiua, & Turrecr. *d* post Alexandrum negat hanc licentiam sufficere. Altera est taciturnitas, cum consensu approbatiuo, quæ non est pura permissio, sed permissio approbatoria, quam post Glossam quandam ait Nauarrus omnino sufficere.

Denique aduertendum est, non esse regulam vndequaque certam, quam tradit Gerson, *e* quod tunc dicitur subditus facere aliquid, sine licentia prælati, quando probabiliter credit, quod si prælatus sciret se hoc facere ægre ferret. Hæc inquam non semper est vera, potest enim contingere, vt displicentia illa prælati, non tam proueniat ex re accepta, aut expensa, aut retenta, quam ex modo clandestino eam retinendi, aut expendendi. Et sic optimè distinxit Caiet. *f* dupliciter posse esse inuitum dominum alicuius rei a quo res surripitur, vel quantum ad ipsam rem, quæ sibi accipitur, vel solum quantum ad modum, quia scilicet sibi displicet, quod aliter accipiatur, per qđ ait Caietanus, multæ acceptiones modestæ filiorum & monachorum possunt excusari a mortali, dum præ verecundia, aut alio respectu accipiunt rem aliquam inconsultis maioribus, aut inuitis, non quo ad rem acceptam, sed quo ad modum accipiẽdi. Quod doctè suo more tractat Nauarrus. *g*

a Nau. in ca. non dicatis. n. 53.
b Syl. f. q. 7. §. 7.
c Nau. vbi su. nu. 55. Corol. 12.
d Turrec. in c. non dicatis. art. 8.
e Gers. Alph. 34.
f Caietan. in sum. v. furtũ.
g Nau. vbi su. nu. 52.

ARTICVLVS XII.

Vtrum moniales possint licitè retinere reditus vitalitios.

Respondeo dicẽdo licitè fieri posse, quod in monasterio sanctimonialium de paruis reditibus vitalitiis est consuetum non obstante dispositione Concilii *h* Tridentini, definientis, ne deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad vsumfructum, vel vsum administrationem, aut commendam, quia ipsis monialibus priuatis cõmittitur, vt audio vsusfructus, vel administratio, neq; eis pecunia datur ad determinatos vsus, sed administratio, & possessio est penes quãdam religiosam, quæ depositaria, vel bolseta vocatur a superiore designata, & illi manifestantur necessitates, & causa, ad quam pecunia exigitur, quod potius est iuxta prædictum Cõcilium, ait enim statim, administratio autem bonorum Monasteriorum, seu conuentuum ad solos officiales eorundem ad nutum superiorum amouibiles pertineat. Nec refert, quod Concilium loquatur de bonis Monasteriorum, nam hæc bona monasterii sunt, quoad proprietatem, & vsumfructum, & ei incorporata, vt docet Corduba, *i* quamuis sint designata ad certas necessitates, & pias causas particularium monialium, sicut alia bona eiusdem monasterii esse solent ad necessitates communes, imo etiam particulares monialium, sicut apud curam infirmarum gerentem.

Sed si prædicti reditus, imo quodcumque aliud temporale bonum præter ea, quę a monasterio ministrantur, a religiosis irreuocabiliter possideantur, etiamsi scienter, & voluntate superioris obtineant, faciunt contra votum paupertatis, & illicitè superior cõcedit, & inferior retinet, ita sanè docuerunt vtriusque iuris doctores. Et ratio est plana, quia hoc est habere proprietatem, & liberum rerum dominium, quo voto paupertatis liberæ maioris perfectionis causa a se abdicarunt. Quod ex dictis in quadã decretali *K* maximè comprobatur.

Vnde infero, quod religiosa, aut religiosus, qui dicta bona, ita possident, vt non sint animo parati ea ad superioris nutum relinquere peccant manifestè contra votum paupertatis, & tenentur ea restituere, & a se omnino abdicare.

Secundo infero, quod qui dicit se animo esse paratum ad iussum superioris relinquere, tamen fundendo querelas, & mutationes, & huiusmodi, non est tuta conscientia, non modo ob scãdalum, sed ob votum paupertatis, cum constet licentiam illam esse dicendam, sicut alia mala permittuntur, ne maiora eueniant.

Nec existimo esse tutum, quod prædicti reditus possideantur authoritate prælatorum a prædictis religiosis particularibus. Quod ex Concilio Tridentino probat Petrus Nauarrus. *l* Ait enim Concilium, nec liceat superiori stabilia bona alicui regulari concedere, etiam ad vsum fructum, vel vsum, vel commendam. Administratio autem horum bonorum,

h Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 2.
i Cord. de ca. li. q. 54. §. lo. 3. fol. 147.
K ca. cum ad monaster. de stat. monach.
l Nau. libr. 3. de rest. cap. 1. num. 159.

norum, ad solos officiales pertineat. In hoc enim decreto prohibetur regularibus prælatis etiam administrationem vsumfructum, vel vsum posse concedere, non ergo solum negat Concilium regularib. proprietatem, vt aliqui explicare conantur. Id enim iure naturali, & voto paupertatis (etiam Papa dispensante) est prohibitum, prohibet igitur Concilium vsumfructum administrationem, & commendam, quæ alias ex Papæ concessione, vel superiorum licita erat. Volens autē Concilium in hoc reformare prædictas licentias ac libertates, quæ malorum non bonorum semina sunt: ideo prædictam edidit constitutionem, quæ quidem maximè necessaria fuit in Christiana Republica, & ad ædificationem debitam quam ex se date regulares debent sæcularibus, & ad propriam eorum perfectionem, & disciplinam retinendam, iurique valde consentanea est censenda, si enim alia ratione, & causa prælatus huiusmodi bona concedere potest, ea certè duntaxat esse potest ad pios vsus, & honestos, siue suarum necessitatum, tā victus, quam vestitus, in quarum subsidium illi redditus permissi, ac constituti esse videntur. Quæ certè non nego solent esse, vel extremæ, vel graues, siue vt aliqua indigna sua religione euitent his reditibus vel bonis, & fortasse, non modo indigna, vt verbi gratia manibus laborando, & vendendo cibaria, vt sibi succurrant, vel diuinis officiis, & laudibus subtrahendo, quibus vacari oportebat, sed etiam, quandoque grauia peccata, dum contra sacram honestatem, & pudicitiam a diuitibus necessaria extorquent viis non bonis, siue tandem alia quauis ratione in pios vsus erogando.

Quod adeo verum putat Petrus a Nauarra, *b* vt etiamsi talis regularis licentiam habeat, ad aliqua retinenda, & dispensanda, vt si causa infirmitatis resideat in aliquo oppido, vel alia iusta de causa de superiorum licentia, habeatque a superiore pecuniam & facultatem, aliquid recipiendi, & dispensandi pro rebus pijs, sibique necessariis peccaret mortaliter stipendium, promissis recipiendo. & retinendo, cuius præcipua ratio est, quia hoc efficitur contra votum paupertatis, non enim solum ad paupertatis rationem pertinet, quod non habeas pecuniam, sed etiam quod hoc vel illo modo non acquiras, etiamsi posses habere. Qui enim hoc modo acquirit, ius acquirit ex illo contractu, adeo vt alter illi obligetur ad dandum. Neque excusat, si dicas esse eleemosynam, licet enim nomine sit eleemosyna, veruntamen est stipendium, quod alter soluere obligatur directè, val indirectè: pertinet igitur ad votum paupertatis non modo, vt non accipias, vel retineas pecuniam, sed etiam, vt non habeas ius ad pecuniam ex contractu, vel pacto a te inito. Cum igitur paupertatis hic modus genusque sit, & expresse traditus & commendatus ab ipsis constitutionibus, in quantum paupertatis est, sequitur planè, quod dum vouisti paupertatem iuxta tenorem constitutionum eiusdē communitatis eodem actu vouisti non modo a pecunia accipienda, sed ab hoc genere accipiendi abstinere. Vnde non eo ipso, quod superior tecum dispensat vt habeas pecuniam iustis de causis censendum est dispensare in modo acquirēdi, qui contrarius est non solum obedientiæ, sed etiam latitudini voti paupertatis eiusdem religionis.

b Nauar. vb sup. nu. 171.

ARTICVLS XIII.

Vtrum peccet contra votum paupertatis subditus, qui pro prædicationibus, aut missis recepit aliquod stipendium contra constitutionem ipsius ordinis.

RESpōdeo dicendo, quod alicui fortasse videri posset non esse peccatum mortale, supposito, quod in dicta communitate constitutiones, non obligent ad peccatum, s. n. obligarent planum est esse peccatum si igitur in dicta communitate nulla regula obligat ad culpam, videtur quod nisi specialiter alicui, sub excommunicatione, vel virtute sanctæ obedientiæ prohibeatur, non erit peccatum mortale.

a Nau. lib. 3. de restit. c. 1. nu. 170. cum seq.

At Petrus a Nauarra *a* existimat esse peccatum mortale, fit enim contra votum paupertatis. Ex quo enim vouit paupertatem, non est capax dominij, at actus est dominij disponere de dicta pecunia, siue habeat apud se siue apud alium. Dices saltem liceret si ita contraheret, faciam centum sacra, vt centum argenteos de certæ personæ pauperi, vel consanguineo. Sed respondetur idem in hoc casu esse dicendum: est enim virtuale, quoddam dominium, & pecuniarum dispensatio. Quando est pacto talia sacrificia officio, iam non gratis, sed stipēdio facio, & ita est actus recipiendi pecuniam, rursus, cum alter illam pecuniam illi tertio tribuit nomine meo, tantundem est ac si ego tribuerem, & ita iam haberem rerum familiarium dispensationem. Licet enim nomine videatur eleemosyna, tamen re vera contractus est iuridicus iustitiæ commutatiuæ dati, & accepti, si tamen alter centum argenteos liberè daret secluso pacto, ego gratificandi gratia centum sacra promitterem, sine dependentia vnius promissionis ab altera, licitum esset.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ post Concilium Tridentinum possint habere possessiones, & immobilia.

REspondeo dicendo, quod Moniales Sanctæ Claræ sunt in duplici differentia, quædam enim sunt primæ regulæ, quæ vocantur collectaneæ. Aliæ sunt secundæ regulæ, quæ vrbanæ nuncupantur. Pro cuius rei explicatione est sciendum, quod in prima *c* regula Sanctæ Claræ ipsis Monialibus præcipiebatur, ne possint habere aliquid, etiam in communi. Dicitur enim ibi. *Ego frater Franciscus Paruulus volo sequi vitam, & paupertatem altissimi Domini Iesu Christi, & eius Sanctissimæ matris, & perseuerare in ea vsque in finem. Et ego rogo vos omnes dominas meas, & consilium do vobis, vt in ista sanctissima vita, & paupertate semper viuatis. Et custodite vos multum ne doctrina, vel consilio alicuius ab ipsa in perpetuum vllatenus recedatis. Et sic semper solicita fui vna cum sororibus meis Sanctam paupertatem, quam domino meo, & B. Francisco promisimus custodire, sic teneantur Abbatissæ, quæ in officio mihi succedent, & omnes sorores, vsque in fine inuiolabiliter obseruare, videlicet de non recipiendo, seu habendo possessionem, vel proprietatem per se, vel per interpositam personam seu etiam aliquid quod rationabiliter proprietas dici possit, nisi quantum terræ pro honestate, & renunciatione monasterij necessitas requirit, & illa terra non laboratur nisi pro hortis ad necessitatem ipsarum.* Et alibi, *d sorores nihil approprient sibi nec domum, nec locum, neque aliquam rem, sed tanquam peregrinæ, & aduenæ in hoc sæculo in paupertate, & humilitate domino famulantes mittant pro eleemosyna confidenter. Nec oportet eas verecundari, quia denique se fecit pro nobis pauperem in hoc mundo.* Hæc in regula S. Cla-

c Reg. 1. c. 6.

d Reg. 1. c. 8.

a In 1. impr. fol. 44. concess. 47.

S. Claræ. Prima quæ fuit ab Eugenio IV. mitigata, prout habetur in monumentis a ordinum. *Ait enim quod cum in regula prima Sanctæ Claræ contineantur centum, & tria præcepta regularia, in quorum transgressione Moniales, siue sorores professæ peccatum mortale incurrunt, idque nimis durum, & scrupulosum videmus authoritate, & tenore præsentium declaramus, & volumus, quod in nullius prædictorum transgressione, præter quam eorum quatuor, quæ concernunt principaliora vota obedientiæ scilicet paupertatis, & castitatis, & clausuræ, & super electione Abbatissæ, & dispositione peccatum mortale incurrant*. Et vt omnis tolleretur ambiguitas Vrbanus b Papa aliam edidit regulã, quæ vocatur secunda regula S. Claræ. c In qua dicit, *Vt autem bene, & iucundæ habitetis in vnum, ne sub prædictarum obseruantiarum differentia, ac modo viuendi videamini differentes, sed habitetis in domo domini, cum consensu regulam, siue formam viuendi præsentibus annotatam vobis, & his qui vobis successerint de eorum patrum consilio præsentium tenore concedimus, & etiam confirmamus in singulis monasterijs vestris ordinis perpetuis temporibus obseruandam*. Et inter alia huius secundæ regulæ, hoc in ea annotatur, *pro reditibus, & possessionibus Monasterij modo debito pertractandis procurator vnus prudens pariter, & fidelis in singulis Monasterijs vestri ordinis habeatur*.

b In monu. tract. 2. fo. 239 c Rub. 2.

Ex qua secunda regula S. Claræ colligitur Vrbanum Pontificem præfatis Monialibus concessisse, vt habere possent reditus, & possessiones, non tamen facultatem abstulisse, vt quæ vellent, primam regulam obseruare, idque opere complere valerent vnde authoritate Apostolica, in Italia, & in Hispaniarũ partibus aliqua sunt Monasteria, in quibus satis regulariter viuitur, & regula prima S. Claræ obseruatur nullos habentia reditus, & possessiones, in quib. Moniales ex quotidianis eleemosynis sustentantur. His sic prælibatis, vt ad id quod in principio quæstionis disputandum proposuimus deueniamus dubitatur modo, vtrum post d Concil. Tridentinum possint præd ctæ Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ habere reditus, & possessiones non obstante earum regula, & constitutionibus. *Ait enim, conced t Sancta Synodus omnibus Monasterijs, & domibus tam virorũ, quam mulierum mendicantium exceptis domibus Sancti Francisci Capucinorum, & eorum qui minores de obseruantia nuncupantur, etiam quibus ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut priuilegio Apostolico nõ erat concessum, vt deinceps bona immobilia eis possidere liceat*. Hæc Concilium. Et quendam virum satis doctũ audiui tenuisse, per hoc decretum non esse cõcessum Monasteriis præfatis primæ regulæ S. Claræ, posse habere possessiones, & bona immobilia, cum in eo decreto solum dicatur monasteria quibus ex constitutionib. suis erat prohibitum eas habere possint posthac prædicta bona possidere, non autem (aiebat) loquitur Concilium, de his quibus, ex vi suæ regulæ, & professionis erat prohibitum prædicta habere, sicut monasteriis primæ regulæ Sanctæ Claræ prohibebatur, prout in superioribus retulimus. Si enim de his monasteriis verba facere vellet diceret vtiq; ex constitutionibus suis, & ex regula, siquidẽ in eodem Concilio, & sessione capite vigesimo secundo, ibi, *sub quacumque regula, vel constitutionibus*, & ibi, *necnon constitutionibus, & regulis* constitutiones, vt quid diuersum a regula designantur. At ego in ea sum opinione, vt regulam a constitutionibus minimè differre existimem, cum regula non obliget, nisi ratione præcepti in ea appositi: quod id ipsum de constitutionibus est dicendum, vt scilicet non obligent, nisi ratione præcepti. Vnde D. Thomas e loquendo de constitutionibus ordinis prædicatorum ait quod prędicatores tenentur seruare omnia, quæ sunt in regula in constitutionibus, prout sunt in eis, id est præcepta, vt præcepta, & consilia, vt consilia, & sic præfata Concil. Tridentini verba ibi, etiam quibus ex constitutionibus sufficiunt, vt etiam per ipsummet Concilium censeatur dispensatum, cum his qui ex vi regulæ habere reditus, & possessiones prohibentur.

d Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 3.

e D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 1.

Nec obstat consideratio superius apposita ex alio decreto Concilii elicita, nam copulatiua apposita inter nomen regula, & nomen constitutionibus, non sumitur secundum significatum proprium, secundum quem ponitur inter verba diuersa, significãtia diuersa iuxta quasdam memorabiles Glossas, f sed accipitur, propriè pro seu, vel siue, quę ponuntur inter diuersa verba idem significantia iuxta Panormitanum g communiter receptum, quod patet ex eodem decreto, ibi, Sub quacumque regula, vel constitutionibus, & infra ibi, *constitutionibus, & regula*, in quibus pro eodem accepit Concilium coniunctionem, & disiunctionem, vel.

f Glos. in Rub. de iur. & fact. igno. & in ca. querelam de simon.

g Panor. in c. inter cæter. de rescr.

Denique miror, quod doctus alias vir tam fragili argumento in re tam graui contrariam opinionem tenere tentauerit, cum ipsius fragile argumentum ex eodemmet Concilio Tridentino conueniatur esse satis fragile, & nullius momenti, in capite enim finali eiusdem sessionis præcipitur regularibus, vt omnia in ea sessione ordinata executioni mandentur, non obstantibus eorum omnium, & singulorum priuilegiis, sub quibuscumque formis verborum conceptis, ac Maremagnum appellatis etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus, & regulis, etiam iuratis. Vides quomodo prædictum decretum concedat, vt omnia Monasteria virorum, vel mulierum possint habere reditus, & possessiones non obstantibus constitutionibus, & regulis, quod voluit prædictum decretum tertium eiusdem sessionis significare in prefatis verbis, ex constitutionibus suis, regula enim suas particulares includit constitutiones, in ea enim est constitutio de silentio seruando, alia de modo conuersandi, alia de ieiunio, & alia de clausura, alia, quod non possunt Monasteria possidere bona immobilia, prout in regula Patris nostri Francisci, & in regula prima Sanctæ Claræ præcipitur, vnde concilium concedens habere bona immobilia Monasteriis virorum, & mulierum etiamsi ex constitutionibus suis, aut ex priuilegio Apostolico illis esset prohibitum in ea concessione, ex dictis monasteria Capucinorum Patris nostri Francisci, & de obseruantia continebantur, cum ex constitutionibus regulæ id ipsis esset vetitum, nisi specialiter exciperentur.

Probatur deinde nostra sententia, nam cõcilium excepit monasteria Capucinorum, & fratrum de obseruantia, ergo regula generalis præfati decreti habet locum etiam in monasteriis, quibus secundum regulam habere proprium in communi est vetitum, nam secundum iuris dispositionem exceptio fit de contentis sub regula, cum in exceptione seruanda sit decisio contraria regulæ, & perdat regula in exceptionibus suum officium, vt notatur in iure, h & tradunt Dynus Glossa, & doctores communiter.

h l. 1. de regul. iur. Dynus Glossa & omnes in rubr. de reg. iur.

Nec obstat si dicas exceptionẽ vtilem esse ad maiorem ipsius regulæ declarationem, & expressionem licet regula ipsa exceptum casum minimè cõprehendat, vt colligitur ex iure. i Vnde videtur, quod exceptio monasteriorum Capucinorum B. P. N. Frãcisci, & obseruantia fuit facta, non quia regula generalis Concilii concedens monasteriis virorum, vel mulierum, etiam mendicantibus posse habere possessiones præfata monasteria Capucinorum, & de obseruãtia comprehẽderet, cum ex vi regulæ habere eas sit prohibitum, sed vt omnis dubietas, de medio tolleretur fuerunt præfata monasteria excepta.

i l. quæ dubit. ff. de reg. iur.

Nam

Nam respondetur prædictā exceptionem in hoc decreto, non fuisse appositam, tantum ad tollendum dubitationem, sed quia regula generalis præfati decreti, ea etiā comprehēdebat, præfatum enim ipsius Concilij decretum de Monasterijs, & domibus, tam virorum, quam mulierum mendicantium loquebatur, etiam de his quibus ex constitutionibus, aut ex priuilegio Apostolico, erat prohibitum habere bona immobilia, & cōstat Monasteria horum fratrum, secundum regulæ constitutiones esse huiusmodi: ergo præfata monasteria, sub regula communi includebantur, nam lex *a* generaliter loquēs generaliter debet intelligi, nisi aliud ex verbis, aut mente legis constet, at non constat contrarium, ergo fuit necessarium ea excipere, alioquin comprehenderentur.

a L. de pretio ff. de in publi. in rem actio. c. solit. §. fi. de maior. & obe dient.

Sed contra prædicta potest argui, ex alio eiusdem Concilij *b* Tridentini decreto, in quo præcipitur, quod omnes regulares, tam viri, quam mulieres ad regulam quam professi sunt præscriptum vitam instituant & componant, ex quo decreto videtur dicendum, quod de mente Concilij, non possunt Monasteria habere bona immobilia, contra regulam, quæ in ipsis profitetur. sed respondetur, quod mens concilij non fuit decernere, vt status religionum reducantur, ad primam omnimodo formam, præsertim, si talis forma sit iure communi, vel authoritate Papæ declarata, vel mutata, sed solum ad ea quæ habet, vt tria vota essentialia seruentur pro vt aduertit Nauarrus, *c* & in decreto tertio eiusdem sessionis, in quo conceditur Monasterijs habere bona immobilia authoritate Apostolica fit hæc declaratio, & in nihilo votis essentialibus religionum præiudicatur, paupertas enim in communi, non in particulari est religioni essentialis.

b Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 1.

c Nau. 3. tomo de reg. c. 24.

Denique hanc fuisse mentem Concilij, quod scilicet omnia Monasteria, tam virorum quam mulierum possint habere possessiones etiamsi eorum regula, id prohiberet, mihi affirmauit Illustrissimus Dominus Georgius de Tayde Episcopus Vicensis Capellanus maior suæ Maiestatis, qui præfato Cōcilio interfuit, & manu propria, præfatum, tertium decretum scripsit, qui me certiorem fecit particulariter propter Moniales, primæ regulæ Sanctæ Claræ fuisse editū, & quoddam mysterium tanquam testis oculatus indicauit mihi eiusdem decreti, in quo primo loco excipiuntur Monasteria Capuccinorum, B. P. N. Francisci. Deinde, secundo loco Monasteria de obseruantia fratrum, cum primo loco Monasteria obseruātię, quia antiquiora, quam Monasteria Capuccinorum essent, excipienda, quod ideo euenit, quia postquam præfatum decretum fuit factum aberat P. F. Franciscus à Samora, tunc generalis obseruantiæ, & ideo non petijt à Concilio, vt Monasteriorum de obseruantia fieret exceptio, aderat autem P. F. Thomas, ciuitatis de Castello generalis Capuccinorum, ad cuius aures peruenit hoc generale decretum, & ideo primo de Monasterijs Capuccinorum, petijt fieri exceptionem prout facta est, quod scientes Patres graues obseruantiæ in Concilio existentes, scilicet P. F. Ioannes Ramirez Hispanus minister Prouincialis prouinciæ S. Iacobi, Et P. F. Michael de Medina Hispanus Sanctæ Theologiæ doctor, Et P. F. Franciscus Orantes Lector Vallisoleti, pro reuerendissimo Episcopo Valentino, qui postea fuit Episcopus Ouetensis, Et P. F. Ioannes Lobera Lector Theologiæ Salmanticæ, missis in societatem. Prouincialis Prouinciæ D. Iacobi superius memorati, qui vt audierunt recursum generalis Capuccinorum, statim zelo obseruantiæ id ipsum à patribus concilij, petierunt, & de facto vt monasteriorum fratrum de obseruantia fieret similiter exceptio, consecuti sunt, & hac ratione, licet congregatio obseruantiæ antiquior esset, quam congregatio Capuccinorum, primo facta est exceptio Monasteriorum Capuccinorū, cum in præfata supplicatione patres obseruantiæ præueniret. Ex quibus infertur quod cum in prædicto decreto, non excipiantur Moniales Sanctæ Claræ, primæ regulæ, remanēt in dispositione iuris communis præfati decreti, & sic iure optimo possunt modo, post Concilium Tridentinum habere possessiones, & immobilia. Propter quas, vt mihi affirmauit præfatus Illustrissimus Dominus præsul Georgius de Tayde hoc in eo decreto fuit definitum, quia scilicet in partibus vltramontanis, tanta erant paupertate concussæ, vt earum paupertas eas ab otio, & contemplatione diuinorum officiorum retrahetet, prout testimonijs fide dignis, apud patres concilij fuit relatum. Quod summa ratione, ita fuit ordinatum, sicut enim Alma mater Ecclesia plerumq; nonnulla rationabiliter ordinat, & consultè quæ sua dente subiectorum vtilitate postmodum consultius, & rationabilius, reuocat in meliusque commutat, prout asserit Bonifacius *d* VIII. & Innocētius III. *e* in concilio generali, ait etiam, non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, præsertim, cum vrgens necessitas, vel euidens vtilitas exposcit, quoniam ipse Deus ex his, quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo. Ita patres concilij Tridentini varietate temporum considerata constitutiones regulares immutauerunt iudicantes necessitati, & euidenti vtilitati ita prouisum iri. Quamuis enim omnimoda mendicitas, nempe, vt neq; priuatim, neq; in communi aliquid possideatur, ex genere suo habeat plus dignitatis, & meriti apud Deum quam in communi possessio, nam religionis institutio est illam amplecti disciplinam, per quam ad perfectionem charitatis expeditius ascendatur, cum dicat Augustinus nutrimentum charitatis est, diminutio cupiditatis, & sic mendicitas apud Diuum Paulum cōmendatur. Quamuis inquam, mendicitas omnimoda præferenda sit, potest tamen ratione hominis, aliarumq; circumstantiarum, pro loco, & tempore, condecentius, esse ea in communi possidere, quæ monachorum victui necessaria, prout asserit D. Thomas. *f* Quod primo probatur, nam charitas in paupertate, ea tantum ratione consistit, quod rerum amorem, & solicitudinem præscindat, quæ si non præscindat, imo augeat, tum in religionibus taliter est disponenda, vt ad perfectionem charitatis fiat ascensus, cum religiones hunc habeant scopum, vt in dies religiosi in charitate radicati, proficiant in via cum eiusdem charitatis augmento. Illa autem monachorum, & religiosorum diuagatio, quæ ad victum quærendum necessaria est, non secum permittit otium quod ad eiusmodi spiritualia munia exercenda operæ pretium est.

d c. alma mater de sent. ex comm. lib. 6.

e c. non debet de consf. & affinit.

f D. Tho. vbi sup.

Secundo probatur, nam ex temporum inclementia alia potest oriri commoditas eiusmodi, possessionis in communi; nempe, quod postquam charitas refrixit mendicantes molesti sunt populo, & onerosi, qua ratione religio vilescere in eius oculis incipit. Præterea nimia egestas cogere mendicos assolet aliqua negotia, cum sæcularibus tractare; & aliquibus quandoque improbitatibus victum extorquere, quæ eorum instituta obscurant, prout alia adducendo multis doctissimus Sotus *g* comprobat.

g Sot. lib. 7. de iust. q. 5. ar. 2

Pro quorum confirmatione faciunt ea quæ nobis scripta reliquit Caietanus, *h* ait enim, quod ratio maioris solicitudinis regularium in viuendo, his tēporibus est triplex, prima est multitudo profiscua, quodammodo eorum, qui ad huiusmodi religio-

h Caie. super D. Th. vbi sup.

nes recipiuntur, non enim deberent omnes ad harum religionum professionem recipi, sed soli idonei ad officium prædicandi, & confessiones audiendi, & ministri eorum necessarij, melius enim esset paucissimos habere in conuentu ad officium diuinum, & missas celebrandum, quam in tot ministris vices magnarum Ecclesiarum surripere in missis, & diuinis officijs, non sine vtilitate diuini cultus, quo ad ministros, & populum dum tot sunt missæ, quot auditores spectati, & huiusmodi, & culpa extenditur dum hæc laudatur. Secunda, nimius sumptus, nam quod triginta religiosi hodie exigunt paulo ante pro centum fortè sufficiebat. Nunc si deesset pitantia conuentui error maximus esset, olim sat erat, quandoque habere illam, imo legitur Beatum Dominicum procuratorem conuentus Bononiensis arguisse, quod destrueret ei fratres, quia sæpè debet eis pitantiam, & tamen quantum ex illa lectione memini, non dabat fortè bis in hebdomada pitantiam procurator ille, olim vestes veteres, & laceræ, tesarcitæ tamen in vsu erant, modo consumitur ærarium magnum in vestibus. Taceo de fabricis sumptuosis, quæ a mendicantibus fiunt. Et breuiter expensæ modernæ tantum distant ab antiquis, vt non sit mirum, si multa opus sit solicitudine. Tertia est vitæ imperfectio, quia religiosi deficimus in vitæ perfectione, quo fit vt prælatus solicitudo sit consolatos fratres conseruandi in victu, &c. & sæculares non videntes perfectionem, quæ in talibus exigitur non dant largiter, & Deus principalis distributor iustissimè subtrahit eleemosynas malemeritis, de sua professione. Hæc Caietanus. Vnde cum proh dolor, his temporibus hæ tres Caietani rationes inueniantur nimirum, si Concilium Tridentinum, etiam pro Capuccinis Patris nostri Francisci, & pro fratribus de obseruantia supra appositum tentauerit proponere decretum, quod ad eos etiam extenderetur, nisi iustissimis ad hoc suadentibus causis a regula generali prædicti decreti exciperentur. Et cum Moniales primæ regulæ Sanctæ Claræ non excipiantur clarum est earum Monasteria sub dicti decreti generalitate comprehendi, & per consequens illis concessum est modo possidere immobilia. Quæ si nolint tali se concessioni conformari laudandæ sunt, dummodo solitudo mendicandi eas ab otio diuinorum non retrahat, dummodo etiam paupertatem etiam in communi prædicantes in his quæ pertinent ad necessaria vitæ, & in alijs, vt habentes ditissimos reditus, & possessiones, non viuant, & conuersentur.

QVAESTIO XXX.

De paupertate, quo ad fratres Minores regularis obseruantiæ in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum paupertas fratrum Minorum sit meritoria*
2 *Quæ sit in nostra religione Minorum pœna proprietarij.*
3 *An vniuersaliter sit licitum fratribus Minoribus bursarium et numerando secum ducere.*
4 *Vtrum cum fratribus Minoribus conuentualibus sit rectè dispensatum, vt possint habere proprium in communi.*

Multa circa hanc quæstionem essent dicenda, si apud regulares huius sacri, & Apostolici instituti, non essent tot regulæ expositores, qui hanc paupertatis materiam exactè, & eruditè declarant, ad quos nos fratres Minores recurrimus, cum aliqua emergit difficultas, nunc autem tantum quatuor articulos proponam in hac quæstione. Aduertat tamen lector in his tractatibus a aliqua, circa nostrum Minorum institutum exactè peragi. *a 1. to. q. 17. et a. 10. q. 78. & sup. q. praced. ar. 10. conc. 4.*

ARTICVLVS I.

Vtrum paupertas fratrũ Minorum sit meritoria.

RESpondeo dicẽdo, quod Nicolaus III. & Clemens b V. in declaratione regulæ fratrũ Minorũ regularis obseruãtiæ determinauerunt, quod paupertas prædictorum fratrum Minorum, quæ abdicat proprietatem omnium rerum, tam in particulari, quam etiam in communi propter Deum est meritoria, & sancta, quam Christus viã perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmauit. Et circa hoc dicit, ibi multa notabilia. Et Alexander VI. approbauit, & perpetuæ firmitatis robur obtinere voluit literas Martini Quarti & Martini V. Eugenij Quarti Calixti III. ac Sixti Quarti necnon Pauli II. Romanorum Pontificum, per quas literas huiusmodi pontifices professoribus ordinis Minorum concesserunt, quod vsum bonorum eis, & dicto ordini relictorum (proprietate, seu dominio, eorumdem bonorum, apud Romanam ecclesiam remanente) cum puritate suæ regulæ percipere, & habere possint, ita habetur in supplemento. c Quæ approbatio confert ad reualidationem decretalis Nicolai tertii. & ad derogationem extrauagantium Ioannis Vigesimi secundi & sic in capitulo generali Miclenensi declaratum est, quod Papa Ioannes XII. reuocauit ante mortem suam, quidquid dixerat, vel fecerat contrarium ecclesiæ, & determinationi Romanorum Pontificum circa hoc. Quare constitutiones, quas fecerat contra declarationes Nicolai III. & Clementis V. nullius sunt roboris, vt in monumentis ordinum refertur. Quod capitulum generale declarauit, quod duplex est ius vtendi, id est licitè vti, & sic vtimur fratres Minores; aliud est ius vtendi, id est dominium rei habere, vel authoritatem exigendi immediatè habere, & isto modo non habemus alicuius rei ius vtendi, nec habere possumus, vt in eodem libro e refertur.

b cap. exijt de verb. sig. li. 6. clem. exiuit de paral. de ver. sig. habetur in mon. ord fo. 5. tra. 1. & fo. 7. ar. 1 in 2. impres.

c Supp. fo. 96 concess. 225.

d In 1. impr. f. 22. tra. 3. & in 2. fol. 249. tract. 2.

e In 1. impr. f. 228. tra. 2. & in 2. fol. 247. tract. 2.

ARTICVLVS II.

Quæ sit in nostra religione Minorum pœna proprietarij.

RESpondeo dicendo, quod in capitulo generali Burgensi fuit declaratum, quod proprietatii pœna, quæ aliquando ponitur in constitutionibus est pœna priuationis actuum legitimorum, & canonicæ sepulturæ, at pro laicis, priuatio vocis actiuæ, & passiuæ, ac visitationum in iudicio. Ita habetur in monumentis f ordinum, circa quam constitutionem multa dicenda veniunt circa negationem sepulturæ ecclesiasticæ, pro fratribus proprietariis, de quo vide infra hoc tomo in quæstione de sepulturis. Quis autem dicatur, proprietarius ad prædictas pœnas inferendas, ex his quæ diximus, in quæstione præcedenti g satis patebit, & circa hoc constitutiones religionum sunt cõsulendæ, nec est proprietarius, qui de licentia sui prælati habet multa superflua, paratus ea resignare, vt tenet Syluester h quem sequitur Ioannes Trullus,

f In 1. imp. f. 223. tr. 3. & f. 244. tr. 2.

g q. præcedem. ar. 10.

h Sylu. relig. li. q. 7. Trull. de canon. reg. c. 7. nu. 13.

ARTI-

ARTICVLVS III.

An vniuersaliter sit illicitum fratribus Minoribus regularis obseruantiæ Bursarium in via ducere.

Respondeo dicẽdo, quod hæc quæstio magnam requirit disputationem, quam relinquere decreui decidendam in hoc tomo, cum expositores regulæ nostræ eam exponant, & resoluant præcipuè doctissimus Corduba, a ad quem & ad alios regulæ expositores me remitto.

a Cord. sup. reg. c. 4. q. 13.

ARTICVLVS IV.

Vtrum cum fratribus Minoribus Conuentualibus sit rectè dispensatum, vt possint habere proprium in communi.

b 1. tom. q. 4.

Respondeo dicendo, prout in primo tomo, b latè diximus, quod fratres conuentuales in ordine Minorum dicuntur communiter claustrales simul, & conuentuales, cuius nominis originem ibi explicauimus, nunc autem originalius huius nominis natiuitatem indagantes inuenimus hoc nomen ad petitionem fratrum Minorum fuisse ipsis impositum ab Innocentio IIII. Papa, vt ex eius Bulla patet, cuius tenor in hunc modum se habet.

Innocẽtius Episcopus seruus seruorũ Dei dilectis filijs fratribus ordinis fratrum Minorũ salutem, & Apostolicam benedictionem Cum tanquam veri, & fideles Christi ministri elegeritis vobis in domo domini mãsiones, dignũ esse credimus vt habitacula vestra inter alias honorabiles cõgregationes fideliũ statuamus. Hinc est igitur quod vestris supplicationibus inclinati præsertium authoritate decernimus, vt ecclesiæ vestræ omnes vbi cõuẽtus existũt, conuentuales vocentur: concedentes vobis nihilominus licentiam, vt in ipsis Ecclesiis ad opus fratrum vestrorum habere liberè cæmeteria valeatis. Nulli ergo hominum liceat, hanc paginam nostræ concessionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contrarie, siquis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum Datum Lugduni non. Aprilis Pontificatus nostri. Anno VI.

c Rod. lib. 2. histo. religio. Francisc. l. 210. p. 2.
d Reg. cas. 7.

Ex hac Bulla, ait Petrus Rodulphus c conuincitur, & prosternitur error, & temeritas Seraphini d Regij, qui in suo libello centum casuum abutitur nomine conuentualium contra declarationem Innocenti IIII. Pontificis maximi, Qui bona possident in communi, ex dispensatione Apostolica, de cuius dispensationis iustificatione, quæritur in titulo quæstionis.

Pro cuius rei explicatione est notandum quod anno Domini, 1495. fuit Parisijs, quidã Frater Ioannes cognomẽto Perrinus ex Nouo Castro, qui compilauit quæstionem in qua rationibus, & authoritatibus nonnullis nititur ostendere regulam non valentes commodè obseruare spiritualiter, hoc est ad literam, sine aliqua Glossa, & limitatione minimè esse tutos apud Deum, & in conscientia. Fundamentum huius viri est, quia intentio D. Francisci fuit instituere ordinem in altissima paupertate, quam suis posteris iure hæreditario reliquit, cum paupertas sit regina omnium virtutum: Thesaurus enim monachorum, nihil aliud esse videtur præter voluntariam paupertatem. Ex quibus Perrinus duo infert, primo quidem, quod habere prædia, & annuales redditus, quæ inter bona immobilia computantur est contra paupertatem regulæ. Nam vbi proprietas, ibi singularitas, vbi singularitas ibi angulus, vbi angulus ibi sordes, vbi sordes ibi non habitat spiritus munditię, & puritatis amator perpetuus Christus Iesus. Ex hoc pendet secundum eius dictum, videlicet priuilegia derogare puritati regulæ, & dispensationem, sine causa iusta esse nullam, quin potius dispensanti, & dispensato maximum detrimentum afferre. Huc vsque Perrinus.

Sed supradictus Perrinus debuit aduertere quod quãdo summi Pontifices aliquam faciunt super huiusmodi rebus dispensationem in dubio credendum est causas talis dispensationis esse satis iustificatas. Vnde anno Domini 1258. Alexander IIII. Pontificis Greg. IX. nepos rigorem regulæ Minorum in multis misericorditer temperauit Pontificatus sui anno quinto. Quod fecerunt quoq; multi alij summi Pontifices velut prædicti ordinis veri patres, vt Innocentius IIII. Viderunt enim Franciscanam familiam latè multiplicatam, & quod prima rerũ facies sensim quodam laxiori vitæ genere pro temporum volubilitate, hominumque varietate, longè immutari cœpit. Cui sanè veluti morbo nullum opportunum medicamen, pro temporum conditione adhiberi potest, impossibileque esse videtur, vt in exiguis paruisque reditibus conuentuum obseruantia regulæ seruari queat. Quod etiam nostris temporibus sanctissimè considerauit Pius V. qui paternè tentauit deducere conuentuales ad priorem regulæ rationem fragilitatem, atque obseruantiam, nouit tamen indigentiam, & penuriam religionis, neque in minori numero, quam duodecim fratrum posse fieri obseruantiam, vt patet per motum eius proprium, cuius initiũ est, *Pius Episcopus, illa nos cura*; Vnde fatendum est Perrino multa esse in ordine, quæ non sunt de ordine, & indigent correctione: fatendum est etiam, quod venenum charitatis est terrena cupiditas, & vt ait Gregorius magnus, tanto quisque à superno amore disiungitur, quanto magis infimis delectatur, & quod diuitiæ, si attrectẽtur veluti spinæ confodiunt, & exulcerant animam, imponuntque vincula, & compedes pedibus conscientiæ, & quod hæc duo pronomina meum, & tuum suscitant faces inuidiæ, rixas discordiæ, & lites, & in hoc præcipuum fuit Beati Francisci studium, vt à sua relegaret regula loculos, & illicitam omnem conquisitionem, atque superfluorum prouisionem, & paupertatem induxit virtutem illam cœlestem, per quam terrena omnia calcãtur, in eaque paupertate, quam sibi inclytus pater in sponsam accepit fundauit regulam suam, sicut canit Thomas de Capua in hymno ab eo edito, *In paupertatis prædio Minorum plantans vineam*; fatendum est etiam Perrino, quod habere redditus annales, & prædia est contra puritatem regulæ. Sed dico, quod aliquid recipi potest in proprietatem, & vsum, aliquid in proprietatem, & non vsum, aliquid in vsum, non in proprietatem; receptio rei improprietatem prohibetur fratri Minori, quia ad hoc, quod teneat donatio non solum requirit liberam voluntatem in dante, & in recipiente, sed non prohibitionem legis, vel superioribus inde est, quod quamuis aliquis sit dominus pecuniarum suarum non potest eas donare fratri Minori, cum receptio rei in proprietatem ipsi secundum suam regulam prohibeatur. Secundo receptio quarundam rerum ad vsum conceditur fratri minori, vt vestium, & librorum. Conceduntur etiam ipsis fratribus breuiaria, & missalia ad celebranda diuina officia, & lectoribus, & prædicatoribus conceduntur libri. Quòd non prohibet regula, prout explicant quatuor magistri, & declarat Diuus Bonauentura

tura in expositione illorum verborum, nolite cogitare de crastino. Et si fratres nihil penitus recipiebant in principio exorientis religionis, in illo recenti feruore diligebantur ab omnibus, vt perspicuè cernimus inter initia cuiuscumque ordinis, sed temporum successiones declarant, quod refrixit multorum charitas, & murem (vt in prouerbio est,) missum esse inperatum. Tertio receptio pecuniæ, & denariorum, quoad ad proprietatem & vsum & affectum prohibetur fratribus Minoribus per se, & per interpositam personam. Dicit Petrinus priuilegia conuentualium derogare in primo, & in hoc puritati regulæ. Cui respondetur derogare sanè, si surreptitia essent, at non sunt surreptitia, cum in eis causa vera talium indultorum proponatur, multa sua sponte summi Pontifices illis concesserunt, vt patet per bullas Apostolicas, & quod magis est, Sixtus huius nominis Quartus summus Pontifex, qui ex conuentualibus Minorum ad supremum Pontificis apicem assumptus est, nouit veritatem, vidit & expertus est, & tantum abest, quod fuerit supplicatum a fratribus vt ipse motu proprio cum fratribus conuentualibus dispensauerit. Quæ & approbauit Paulus Tertius Pontifex Maximus, & habetur Diploma Viterbij, in sacrario Ecclesiæ Sancti Patris Nostri Francisci, prout refert Rodulphus, a & vltra concedit, quod conuentuales possint succedere in temporalibus bonis, in quibus de iure succederent, si in sæculo mansissent, legata pia, & eleemosynas recipere, tenere, & habere & in propios vsus conuertere, vt possint sibi suffragari de licentia tamen superioris sui.

a Rodulphus vbi sup.

Vnde his stantibus error est dicere per eos qui D. Francisci regulam iuxta ecclesiæ interpretationem, per summos Pontifices factam obseruant in statu esse damnationis, nã ex hoc ecclesiam errare (quod absit) sequeretur in his, quæ ad animæ salutem spectant. Imo dicebat Nauarrus b quod mallet esse conuentualis seruando regulam B. Francisci relaxatam Apostolica authoritate, quam frater de obseruantia non seruando illam integram, quam integram vouent obseruantes iuxta declarationem Nicolai Tertij, & Concilij Viennensis. Ex quibus infertur, cum præfatis conuentualibus esse a Sede Apostolica sanctissimè dispensatum. Iuxta quam dispensationem, non vouent regulam Fratrum Minorum absolutè, sicut vouent fratres de obseruantia, sed verba professionis eorum sunt ista.

b Nau. in com ment. 4. de reg. nu. 17.

Ego F. N. voueo & promitto Deo omnipotenti, & Beatæ Mariæ semper Virginis B. Frãcisco & omnibus sãctis, & tibi pater toto tempore vitæ meæ seruare regulam fratrum Minorum, per Dominum Papam Honorium confirmatam & à pluribus pontificibus declaratam præsertim secundum determinationem Martini IIII. & V. & Clementis II. Eugenij IIII. Sixti quoque Quarti. & Alexandri Sexti, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate.

Et hoc modo professi sunt & perseuerauerunt viri doctissimi, & præclarissimi, qui & ad Apostolicum dignitatis apicem ascenderunt, quorum statum non debuit Petrinus condemnare, neque alij reformati contra ipsum verba proferre, non credentes se tot patribus prudentiores, quos Deus ad tam eminentem statum euocauit. Solum enim ipsis reformatis licet dolere, quod fortè multi eorum, & etiam familiæ obseruantiæ non seruant, neque satagunt integrè seruare suam regulam, & lugere, quod multi claustrales, & conuentuales laxius seruent illam, quam a Sede Apostolica fuerit laxata percupientes, vt omnes legem suam intelligant, & ad amussim adimplere conentur, & nullus illorum declarationem, & relaxationem Apostolica authoritate priuata diiudicet. Hoc enim munus reformatorum est illorum, quorum professio instrumentis reformatoribus ad charitatem tendit, & non murmurare, & iudicare, cum dominus prohibeat ante tempus iudicare.

QVAESTIO XXXI.

De peste in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 Quid sit pestis.
2 Quomodo prælati in peste se habere debent.
3 Vtrum religiosi tempore pestis possint fugere.
4 Vtrum prælati mendicãtes possint cõpellere suos subditos ad seruiendum infirmis peste laborantibus extra monasterium.
5 Quomodo prælatus se debeat habere in hac obedientia imponenda.

ARTICVLVS I.

Quid sit pestis.

Respondeo dicendo, quod pestis est idem, quod epidemia de cuius definitione multa diximus, in primo tomo c in quo loco probauimus, quod in tẽpore pestis possunt Moniales e clausura exire, quibus addendũ, quod vt exeant necessarium est, quod ipsa pestis sit vera, & probata, sicut enim tempore incendij, aut aquæ ductus, qui inundat monasterium, licitum est ipsis exire, ita etiam tempore pestis, quando aer est corruptus, & multi infirmantur, & moriuntur licitum est ipsis propter ineuitabile alias periculum à clausura exire.

c 1. to. q. 47.

ARTICVLVS II.

Quomodo guardiani in tempore pestis debeant se habere quoad se.

Respondeo dicendo, quod Guardiani, & priores cum comparentur curatis tenentur emere, & sibi præparare antidota præseruatiua, & remedia, quæ a pharmacopolis conficiuntur ad euitandum infectionem, seu communionem pestis, & ipsis tenẽtur vti, quibus habitis tenentur ministrare actualiter infectis sacramenta confessionis, eucharistiæ, & extremæ vnctionis, vel saltem sacramentum pœnitentiæ. Quod autem teneantur sibi præparare antidota patet, quoniam obligantur sub peccato mortali adhibere remedia proportionata ad finem officij sui, videlicet ad curationem animarum sibi commissarum necessaria, & conuenientia, tenentur item ad remouendum impedimenta contraria, quæ vel retardant, vel præpediunt positiuè, vel priuatiuè executionem dicti finis. Tenentur tertio, non se constituere in statu, in quo, vel non possint, vel difficiliter possint exequi suum finem, alias sua culpa & negligentia deficerẽt sibi ipsis, & partibus sui officij, sicut enim militi incumbit necessario defensiua arma, apud se habere, & corporali medico similiter præseruatiua, nec ille a præliando, nec iste a medẽdo legitimè excusatur, coram domino, si ob illorum carentiam recuset alter mederi, alter præliari, sic & Guardiano, & Priori, cum sint curati accidit, vt in simili tenet Bannes. d

d Bannes 2. 2. q. 26. ar. 5. & latius. q. 32. art. 7. du. vlt. & q. 33. ar. 3. conc. 4. in corol.

Quod autem his remedijs præseruatiuis, vti teneantur

neantur patet: timor enim cadens, in constātem virum, nullo modo excusat illum, si consultò præseruatiua talia relinquerent, imo in vitiū pusillanimitatis incurrerent, cum recusarēt exequi operationem, sibi proportionatam, & recusarent in id tendere, quod alias sibi debitum, & potentiæ suæ commensuratum est, quod ex doctrina Diui Thomæ *a* satis patet. Ponere enim pro ouibus animam suam, quod est actus pastoralis officij in tantum habet periculum vitæ annexum, vt omnis rectitudo illius constituatur, ex periculo vitæ, sicut & cæteri actus fortitudinis, qui si discrimen vitæ effugerent in vitium inciderent vt subtiliter disserit Caietanus. *b*

a D.Th.2.2. q.133.ar.1.

b Caiet.quodlibet 3.tract. qq. vn.in sol. ad 2.

Dixi aut saltem sacramentum pœnitentiæ, nam quamuis morientibus debeant reliqua etiam duo exhiberi, quando tamen non possunt singulis illa tria ministrare, semper primo loco sacramentum pœnitentiæ singulis est ministrandum tanquam magis necessarium adultis.

Ex his infertur, quod cùm Guardiani de iure naturali, & diuino teneantur remouere omnia impedimenta, quibus ipsi possunt impediri à curādis corporaliter, & spiritualiter subditis sibi cōmissis non benè facturos, si se exerceant personaliter in administrandis sacramentis ciuitatis infirmis epidemia laborantibus, tum quia ex communicatione cum sæcularibus infirmis potest ipsis aliquod contagium huius infirmitatis euenire quod toti suæ cōmunitati maximè noceret, tum etiam, quia ex huiusmodi communicatione ipsi possent infirmari, & deficere in his ad quæ de iure diuino obligantur propterea que tantum superogatoria cēsentur. Cuiusmodi est administrare sacramentum epidemiæ infirmis non suis subditis.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi tempore pestis possint fuggere.

Respondeo dicendo primo, quod non solum licet, sed est valdè honestum vitam propriam negligere pro amici vita tuenda & pro infirmis huiusmodi curandis, quæ sententia adeo est vera, vt non indigeat probatione, & est sentētia D.Thomæ, *c* & cōmunis dicentis, quod Pilades fecit optimè, & honestissimè cū mori voluit pro amico suo Oreste. Itē D.August. *d* illud affirmat, & omnium apertissimè Lactantius *e* Firmianus. Et est expressa sententia Aristotelis. *f* Et hoc probatur testimoniis sacræ scripturæ, apud Ioannem *g* enim ait Christus Dominus, maiorem charitatem nemo habet quam vt animam suam, ponat quis pro amicis suis. Ex quo loco sic arguitur, si hoc non esset licitum Christus non adduxisset illud ad cōfirmationem sui facti id est mortis, quam appetijt pro nobis: Et confirmatur quia si hoc nō liceret, ideo esset, quia vnicuique vita propria est magis bona, quam vita alterius, sed vita corporalis Christi erat maius bonū, quā spiritualis reliquorum hominum, ergo Christo non licuit pro hominibus mori, sed Christo licuit mori etiā pro inimicis, ergo nobis similiter licebit mori pro amicis. Ex quibus, & alijs, quæ in præsentiarum adduci possent colligitur licitum, & honestum esse ponere se periculo mortis pro vita corporali proximi euitanda.

c D.Th.in 3. sent.dist. 24. q.2.art.1. ad tertium.

d Aug.lib.de amicit.

e Lact. li.54. diuin. instit. c.18.

f Arist.lib.9. eth.c.9.

g Ioann.14.

Dico secundo, quod licet sit honestū & laudabile exponere vitā propriam pro vita proximorum, non tamen sunt omnes religiosi obligati ad non fugiendum mortē & periculum in tempore pestis pro salute proximorum, nam religiosi qui vitæ contemplatiuæ incumbunt, quique pro obiecto non habent opera misericordiæ spiritualia vel corporalia, erga populum exercere, vt Carthusiani Camaldulenses, & cæteri monasticæ vitæ professores Eremitæ Iesuati Canonici Regulares Teatini, & alij huiusmodi possunt fugere a loco pestis sine scrupulo, nec infectis laicis extra monasteria degentibus tenentur in spiritualibus subuenire. Hæc Conclusio est Caietani, quā sequitur Banes, qui omnes dicunt esse opus super erogationis, & huius opinionis est Armil. *i* probatur conclusio, quia cum non sint curati, non tenentur ex officio, neque ex professione, & instituto obligantur ad hæc munera præstanda, ergo nullo modo tenentur permanere, quia nemo obligatur ad opera supererogatoria, nisi in casu extremæ necessitatis, quocirca licitè possunt fugere, & seruare vitā, quod si illorum prælati id illis præciperent puto non teneri obedire, quoniam licet id, quod præcipitur, sit actus virtutis, & licita sit talis obedientia, in se non tamen est necessaria, cum non sit secundum regularem obseruantiam ipsorum, nec sit de contentis in regula, statutis, seu constitutionibus ipsorum, neque concernat commune bonum ordinis, seu religionis, quam profitentur.

h Caie.2.2.q. 26.ar.5. Banes 2.2.q. 33 art.3.

i Armill.v. Epis.nu.6.

Dixi extra monasterium, nam si pestis esset inter monachos, seu in conuentu, aut monasterio deberet obedire sub peccato mortali prælato præcipienti, vt infectis monachis ministrarent, tam temporalia, quam spiritualia etiam cum periculo vitæ, vt optimè probat Caietanus K optima ratione, quoniā superior homo potest præcipere omnes exteriores actus necessarios ad commune bonum illius, cuius curam habet, ad quod subditos habet, & subditi tenentur obedire, non obstante quocunq vitæ periculo annexo. Vnde prælatus potest præcipere subditis religiosis ea, quæ sunt ad mutua obsequia, inter quæ non infimum locum tenet cura infirmorum, ideo tenetur subditus obedire, ad seruiendum agris, etiam infectis epidemiæ morbo, quoniam hoc periculum vitę comitanter se habet ad opus, quod per se præcipitur scilicet seruitium infirmorum. Hæc Caietanus, alias, neque Rex posset præcipere militi, vt præliaretur, vel defenderet ciuitatem, cum ibi sit periculum mortis concomitans. Et confirmatur, nam præceptum fortitudinis eneruaretur, vt optimè habet D.Thomas dicens, fortis benè se habet, circa pericula cuiuscunque mortis præsertim, quia cuiuscunque mortis homo potest periculum subire propter virtutem putà eum aliquis refugit, amico infirmanti obsequi propter timorem infectionis, vel cum non refugit itinerari, ad aliquod pium negotium prosequēdum propter timorem naufragij, vel latronum. Hæc D.Thomas *m*, & Caietanus, quod idem habent Tabien. *n* & Viguerius. Præterea, quando quis obligatur ad aliquid faciendum, ex debito legali potest homo à iudice, & superiori cogi ad illud implendum, vt dicunt D. Thomas, & Caietanus, sed monachi, ad hæc seruitia præstanda implicitè saltem ex lege regulæ tenentur, vt inquit D.Bernardus *p*, & D.Thomas in terminis, hoc dicit ergo. Denique, si religiosi ad hoc non tenerentur, scilicet mutuo, sibi succurrere in huiusmodi casu pestiferæ infectionis profecto monasticæ Reipublicę, & statui religioso minus rectè prouisum esset, quod non est asserendum, cum sint inuicem membra, & cum vitę periculo debeat alter alterius in hoc onera portare. Et de religiosis nostri ordinis fratrum Minorum minimè licet dubitare, cum in eorum regula contineatur, & ipsis præcipiatur, vt ministrent fratribus infirmis sicut vellent sibi seruire.

K Caieta.in suis opusc.to. 3.ar.9 q.vn.

l D.Tho.2.2. q.123.art.5.

m D.Th. vbi su. vbi Caie. pen.col.

n Tabien.v. fortit Viguerius tt.de fortitud.

o D.Thom.et Caiet. 2.2.q. 118.ar.4. & q.80.

p Bernard.in lib.de vis. & precip.D.Th. in quidlib.1. q.18 ar.15.

q Reg.fratre Minor.

Dico tertio, quod religiosi, qui particulari voto se obstrinxerunt administrandis infirmis tēpore pestis debent ex iustitia legali, non solum ex debito charitatis non fugere, & infirmis administrare. Hoc dictum est clarū, multa enim, quæ sunt de consilio, & de

de perfectione charitatis possunt cadere sub voto, quo facto vouentes debent illud exequi ex iustitia, & debito legis, seu regulæ, sic professæ, vt habet D. Thomas, a huiusmodi sunt fratres congregationis ministrorum infirmorum tempore Sixti V. erectæ Fratres hospitalatij, vt congregationis Ioannes de Dios vulgo, nuncupati Fratres Sancti spiritus de Saxia in vrbe, & alij huiusmodi. Hi enim ex debito professionis suæ, & ex fine voto comprobato perspicuum est teneri ad huiusmodi ministeriū. Quemadmodum etiamsi beneficium aliquod Ecclesiasticum erectum, & institutum esset, cum hoc onere, vt qui illud obtineret præfata munera, ex iustitia subire deberet. Quo autem vtiliter, & ordinitatè tale ministerium adimpleant debent præuia licentia suorum rectorum negotium Episcopo conferre, & ab eo regulam methodum ministrandi recipere.

a D. Thom. opus. 18. c. 15. in princ.

ARTICVLVS IV.

Vtrum prælati mendicantes possint compellere suos subditos ad seruiendum infirmis peste laborantibus, extra monasterium.

Respondeo dicendo videri, quod regulares, seu religiosi, qui vitæ actiuæ incūbunt, & populis Christianis, seu Ecclesiæ Dei, & Episcopis profitentur, se ad salutem animarum coadiutores, quando arbitrio Episcopi, vel euidentia facti parochi non supplent, neque satis numero sunt ad ministrandum in festis tenentur, sub peccato mortali manere in loco pestifero, neque licitè possunt aufugere. Explico dictum in magnis ciuitatibus, vbi numerosa est populorum multitudo, non possunt profecto quinque, vel sex parrochi, qui in illa ciuitate erunt morbidorum necessitatibus eodem tempore satisfacere, vt experientie sæpè docuit, tūc videtur, quod fratres mendicantes, & potissimum ordinis prædicatorum tenentur ministrando supplere, vt habetur ex Diuo Thoma, b quem sequitur Bannes. Imo illis, quibus incumbit ex officio deficientibus, vel vt dictum est commodè huiusmodi infirmitatibus satisfacere non valentibus possunt, & debent ab Episcopis locorum vocari, & à Romano Pontefice deputari, & mitti, per diuersa loca, & diœceses ad adiuuanda pericula animarum infectorum, & tenentur sub peccato mortali accedere, & præpositus locorum tenetur his præcipere. Et probatur nam ordines mendicantes ad salutem animarum præcipuè sunt instituti, & destinatus eorum finis est, per prædicationes, confessiones, & alia pia opera saluti animarum incumbere, ergo si id recusarent agerent contra finem destinatum, & in eorum constitutionibus contēntum, & expressè promissum. Cum enim ex eorū instituto, pro obiecto habent circa fidelium animarū salutem versari ijs operibus misericordiæ exhibitis subuenire, proculdubio, si fugerent, vel recusarent tempore pestiferæ infectionis opera præfata actualiter exercere deuiarent a fine proprio, ab instituto, & scopo sui ordinis, quod sine culpa peccati mortalis effici non potest, huius enim finis non est ad libitum, seu voluntarium quid, aut ad vtrumliber, ita quod possint illud velle, aut non velle, sed quid necessarium, & determinatum, ac proprio instituto huiusmodi religiosis propositum acceptatum, ac voto, & professione implicitè, vel explicitè comprobatum. Hæc est doctrina D. Thomæ c dicentis, *Conuenientissimum est ad prædicādum ad confessiones audiendum, & ad alia huiusmodi, quæ pertinent ad salutem animarum aliquā religionem institui procurando vtilitatem proximorum per ea, quæ pertinent ad spiritualem animæ salutem* Et alibi d *subuenire prælatis in tali ministerio est huiusmodi religionis proprium*, & loquitur etiam de ministerio audiendæ confessionis. Et alibi e ait, *quod non solum curati, sed etiam religiosi & quicunque alij minoris ordinis, qui episcopis in eorum seruitio subseruiunt formam septuaginta discipulorum tenentes obligentur saluti animarum incumbere. Opportunum autem fuit, vt præter ordinarios prælatos alij assumerētur, ad huiusmodi officia propter multitudinem fidelis populi & ob difficultates inueniendi sufficientes personas distribuendas singulis plebibus.* Et alibi ait idem Angelicus f Doctor, *quod religiosi possunt circa ecclesiastica officia occupari, ex commissione prælatorum, & præcipuè illi, quorum religiones ad hoc sunt specialiter institutæ, quæ sanè sunt ordines mendicantium & similia.* Ita D. Thomas etiā in opusculis, g dicens, manifestū est autem huius instituti vinculum, & rationem præsertim in religione prædicatorū, & tradūt Caiet. h & Bannes.

b D. Th. 2. 2. q. 186. art. 2. & 9. ad q. 188 ar. 4. ad 2. & art. 5. & in opu. 19. c. 4. Bannes 2. 2. q. 33. art. 3. dub. 3.

c D. Tho. 2. 2. q. 188. art. 2.

d D. Thom. in d. ar. 4. ad 2.

e In d. art. 4. in solut. ad 5

f D. Tho. 2. 2. q. 187 art. 1 ad 3.

g Opus. 18. c. 16. in fi. & c. 24.

Quod insuper ostenditur ex eo, quod huiusmodi religiones sunt verè institutæ, à Romano Pontefice approbatæ, in supplementum multitudinis fidelis populi vt ait Caiet. i dicens quod malè, de facto cōsultū esset populo Christiano, sine tali suppleméto, quod Deus dedit. Igitur cū huiusmodi religiosi sint, ex proprio instituto, coadiutores in spiritualibus animarum, & in ciuitatibus, & locis tempore pestis curati ordinarij propter currentem morbum satisfacere patientibus non possint relinquitur, quod necessario illi supplere debeant, & consequenter, non posse discedere cum hic casus sit iudicandus grauis necessitatis. Et confirmatur quia ob multitudinem infectorum sacerdos secularis non curatus tenetur ergo multo magis regulares qui ex instituto ad subueniendum animabus obligantur.

h Caiet. sup. d. ar. 4. & Bānes vbi su.

i Caie. vbi su. in solut. ad 3

Præterea probatur nostrum intentum, tempore hæresis tenentur, sub peccato mortali religiosi, qui ex instituto habent prædicare, & studere, etiam cum periculo mortis, quādo quis ab infidelib. seducitur, nō discedere ab eo loco, sed debét manere, docere, & prædicare, vt populus a seductione liberetur. Iuxta D. Thomam, K ergo etiam ad confessiones audiendas tempore pestis in casu, quo curati non sufficiant.

K D. Thom. opusc. 18. c. 14

Denique discessus religiosorum tempore pestis, nequit esse, sine maximo scādalo vniuersæ ciuitatis, cum in ea reditus prouētus, & eleemosynas acceperint, & quamuis ratio scandali, ab extrinseco, & per accidens rationem culpæ inducat non effugit sæpè labem peccati mortalis. Præsertim in casu nostro, cum sit publicus, & grauis necessitatis. Hanc opinionem his, & alijs defendit Rutilius Benzonius l Episcopus Lauretanus. Qui doctissimum his temporibus edidit commentarium, in quo hæc, & alia scitu digna doctè resoluit.

l Benzo. de fuga li. 1 dis. 1. q. 1. cap. 12

Quod ego confirmo ex his quæ Clemens m V. in Concilio Viennensi ecclesiarum prælatis præcipit. Circa fratres ordinum Prædicatorum, & Minorum ait enim districtè præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina, & Apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines, & professores eorum habentes affectu beneuolo cōmendatos fratribus ipsis, non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales, se studeant exhibere, sic eos in prædicationis officio, & propositionis verbi Dei, ac in omnibus aliis prædictis, tāquam cooperatores eorum idoneos, & labori suorum participes prompta benignitate recipiant. Ex quibus verbis colligunt communiter Doctores professores ordinum Prædicatorum, & Minorum, esse coadiutores curatorum a sede Apostolica deputatos, adeo quod asserit Marcus Antonius Cuccus ipsos respectu confessionū secularium iurisdictionem

m Clem. dudum de sepu.

ctionem habere a iure priuilegio perpetuo ordinariâ, de quo in additionibus ad Summã & ad Crucia tam latè egi. Vnde si sunt coadiutores officiũ coadiutorum debent exercere, quod petit, vt saltem deficientibus curatis proprijs ipsi, vt coadiutores eorum suppleant defectum. At cum hæc opinio aliquibus noua videatur, & sit ad ædificationem religionum, & ad soluendas animas satis necessaria, argumenta, quæ contra eam adducuntur proposui in medium afferre, vt ex eorum solutione veritas magis il lucescat.

Ad Argumenta.

PRrimo arguitur, religiosus non tenetur omnia consilia, ad perfectionem charitatis ducẽtia implere, sed illa quæ determinata sunt & taxata, secũdũ regulam quam professus est, cætera & si in præparatione animi sint in præcepto non cogitur adimplere, nisi quando necessitas requirit iuxta doctrinam Diui Thomæ. *a* Respondetur quod religiosus non tenetur ad omnia exercitia, quibus ad perfectionem peruenitur, sed ad illa, quæ determinatè sunt ei taxata, secundum regulam, quam professus est, ita *b* Diuus Thomas, & etiam ad illa, quæ ex proprio instituto illius religionis censentur vt idem Angelicus Doctor *c* docet, & cum institutum religiosorum mendicantium huiusmodi sit, vt prælatis in ministerio animarum subuenire & coadiuuare debẽat præsertim, quando sine eorum auxilio, multitudini, non nisi difficultet succurri potest, ideo dicimus tũc esse obligatos non fugere.

a D.Th. 2.2. q.18 o.art.2. et in 4.d.1.q. 2.art.6. q.2. ad 3.
b D.Th. 2.2. ar.2. in corp. art.
c D.Th. vbi su. q.188 ar. 4.ad 2.

Secundò arguitur. Cum tria ad profectionem fraternæ dilectionis faciant inimicorum dilectio, expositio animæ suæ, pro fratribus ad pericula mortis, ordinatio totalis vitæ suæ in vtilitatem proximorum, & hæc tria sint propria status Episcopalis, vt ait Diuus Thom. *d* sequitur, quod ad hæc religiosi non tenentur. Quod confirmatur ex eodem Diuo Thom. *e* dicente obligantur enim religiosi ad hoc quod temporalia deferant, quod castimoniam seruent, & quod sub obedientia viuant, quibus multo est amplius, & difficilius, pro salute animarum vitam ponere, id quod vt dictum est Episcopi obligantur. Vnde manifestum est grauiorem esse Episcopalem obligationem obligatione religionis. Respondetur verum esse essentialiter huiusmodi exercitium spectare ad statum Episcopalem, quæ secundario, & minus principaliter pertinere quoque potest ad statum illarum religionum, quæ ad salutem animarum institutæ sunt, & hoc in casu, quo curati primo obligati supplere non possint. Quemadmodum, quamuis prædicatio verbi Dei sit proprium episcoporum, vt dicitur in Concilio Tridentino, *f* non tamen repugnat, etiam ex proprio instituto, ex commissione tamen, vel delegatione Sedis Apostolicæ, uel Episcoporum religiosis conuenire, bene autem dicit Caietanus, *g* quod proprius actus Fratrum Prædicatorum, & cæterorum non est prædicare, sed subuenire prælatis hoc est episcopis in prædicationibus actu, ita quod non conuenit eis prædicare, nisi ministerialiter sic dicimus, quod quamuis huiusmodi exercitia ex officio primo competant episcopis, & curatis, subuenire tamen prælatis in illis etiam ex instituto ministerialiter competeret huiusmodi religiosis, ex quo capite nascitur eorum obligatio.

d Thom. opu. 18 art.16.
e D.Th. opu. 2.q.18. c.17.
f Con. Tri. se. 5.c.2. & ses. 24.c.4.
g Caiet. 2.2. q.188.

Tertiò arguitur ponere animam, id est vitam pro proximo est opus super erogationis & de consilio, præter quam in extrema necessitate, ergo extra illam religiosi non tenentur. Respondetur negando antecedens, cum sit opus illis debitum, vt ex Diuo Thoma *h* colligitur, scribente hæc verba. *Quod vero duodecimo proponitur, quod nullum sacrificium est Deo magis acceptum quam zelus animarum, sed animarum zelus est ordinatè habendus, vt primo homo zelum animæ suæ habeat eam ab omni affectione terrena absoluendo secundum illud sapientis, i miserere animæ tuæ placens Deo, vt patet, per Augustinum k sic ergo si aliquis post contemptum terrenorum & sui ipsius in hoc procedat vlterius vt etiam aliarum animarum zelum habeat, erit perfectius sacrificium, sed tunc perfectissimum est, quando ad zelum animarum habendum voto seu professione obligantur, sicut Episcopus & religiosi, ad hoc per votum obligati.* Et quibus patet, quod huiusmodi religiosus hæc vota non sunt supererogationis quod etiam clarius docuit, idem angelicus Doctor, *l* dicens, *quod perfectionis statuta magis habent, ne religiosi, qui ex voto sui ordinis obligantur ad hoc quod Episcopis subministrent in his quæ ad curam animarum pertinent prædicando, & audiendo confessiones.*

h D.Thomas in quodli.38. c.13.
i Eccles. 13.
k Aug. 21. de ciuit. Dei.
l D.Thom. in quodl. 18 c.3

Quartò arguitur ex authoritate Caietani *m* quem sequitur Bannes, & omnes dicentes posse religiosos, tunc temporis fugere. Respondetur, quod neque Caietanus, neque Bannes, loquuntur in casu nostræ conclusionis, hoc est dum pestis serpit, & grassatur in ciuitate in qua ob multitudinem infirmorum ordinarij patrocchi supplere nequeunt, vel probabile est eos supplere non posse, nam in hoc casu cum sit casus grauis necessitatis nullus meo iudicio si recta ratione ducatur negabit eos, non teneri ad adiuuandum, alias sibi contradicerent: Bannes enim *n* alibi scribit, quod ordo mendicantium, & præcipuè prædicatorum, cum præcipuè sint instituti, & destinati ad salutem animarum, & eorum finis sit procurare fidelium salutem, quod prælati dictarum religionum tenentur, sub præcepto facere, vt huiusmodi religiosi, se exerceant in his operibus misericordiæ doctrinæ prædicatione, & confessione, & alijs huiusmodi. Et statim dicit subditos peccare, nisi habeant in præparatione animi obedire prælatis, quando prædicta muneta, & officia illis iniuncta fuerint. Hæc Bannes, fuga autem in tempore necessitatis, vt ponimus non est medium proportionatum ad talem finem. Caietanus, *o* autem videtur sibi contradicere quando quidem scripserit doctrinam dicens, quod prælatus potest præcipere religiosis ista obsequia, & tenentur obedire, non minus, quam sæcularis miles, suo principi præcipienti, vt prælietur, addens hæc præcepta prælati non esse supererogationis, sed necessitatis respectu eorum, quorum salutem procurare debent. Atque huiusmodi religiosi ex instituto tenentur populis Christianis auxilia spiritualia ministrare, vt sæpè ipsemet docet. Vnde concludimus, quod quando huiusmodi contagium vniuersale, seu generale iurisperitorum in ciuitate timetur, & quando vel ex facti euidentia, vel ex Episcopi monitu, illis significatur proprios, & ordinarios curatos non posse competenter satisfacere indigentiis spiritualibus proximorum huiusmodi religiosos, non ex debito charitatis, & de congruo, sed ex debito eorum instituti teneri permanere, & non fugere. Præpositòque præcipienti, vt in festis existentibus in graui necessitate spirituali sacramentum confessionis ministrent, teneri obedire, multa sunt enim, vt ait D. Thomas, *p* multitudini necessaria, ad quæ implenda vnus non sufficit, sed impletur a multitudine, dum vnus hoc, alius illud facit. Hæc pro hac pia opinione adducta sint quæ ad eam comprobandam sufficiunt: meminerint tamen domini Episcopi, quod præcipuum fundamentum pro parte defensata adductum est esse ipsos religiosos ordinis prædicatorum

m Caie. 22.q. 16.ar.5. Bannes.2.2.q.33 dub.4.conc.A
n Bannes vbi su.ar.3 du.3. anno 2.concl.
o Caiet. opus 3.to.tra.9.q. vn.
p D.Th. 2.2. q.152 art.2. P.2.

rum & Minorum curatorum quoad tutores à sede Apostolica destinatos propter, quod Summi Pontifices ipsis iurisdictionem immediate contulerunt ad audiendas confessiones sæcularium ita quod domini Episcopi tantum nudum ministerium eos approbandi habeant: & iurisdictionem illis à sede Apostolica datam post prædictam primam approbationem perpetuo obtineant, prout in primo tomo *a* latè tradidimus. Vnde si fratres ordinum prædicatorum, & Minorum, eorum priuilegia in iure communi inserta, & per Concilium Tridentinum minimè abrogata voluerint quotannis ad audiendas sæcularium confessiones examinare, & de nouo approbare, & reprobare indifferenter sciant domini Episcopi, quod eos, vt coadiutores datos a Sede Apostolica non tractant, & per consequens videtur eorum prælatos videri non esse obligatos ad imponendam obedientiam suis subditis in his necessitatibus. Quod ego ex dictis probabilissimum existimo.

a 1. to. q. 59. art. 6. & 7.

ARTICVLVS V.

Quomodo prælatus debeat se habere in hac obedientia imponenda.

Respondeo dicendo, quod in hoc practicando superiori vel prælato prudentia opus erit, ne singulis indifferenter huiusmodi obedientiam imponat, ne vel valde infirmos, vel egregiæ conditionis viros qui alias regulares Reipublicæ perutiles vel necessarij sunt sine delectu ad hoc munus exponat, non enim rectè faceret prouincialis si per obedientiam præciperet guardiano, vt cum periculo vitæ suæ inuiseret infirmum pestilentia infectum stantibus alijs qui hoc munus possent rectè facere: nam vita corporalis prælati multo pretiosior est, & maius bonum quam vita subditi particularis. Cum enim Dauid, *b* distributo populo per centurias vellet egredi ad prætiandum dicens, egrediar ego vobiscum, respondit populus non exibis, siue enim fugerimus non magno opere ad eos de nobis pertinebit, siue pars à nobis ceciderit, de nobis non satis curabunt, quia tu solus vnus pro millibus computaris, melius est igitur, vt sis nobis in vrbe præsidio. Qua in re videtur labi Nauarrus *c*, dicens, quod prælatus tenetur inuisere infirmum pestilentia. Quod ego intelligo verum quando non adsunt alij qui possunt id efficere, & se offerant ad illud, non enim debent consentire subditi, vt eius guardianus, aut prælatus id efficiat, ne caput communitatis pro aliorum vita corporali periculo vitæ se exponat, & manente in tali necessitate conuentu sine suo capite, & prælato corruat eius regimē, & medicinæ, & necessaria infirmis fratribus deficiant.

b 2. Reg. 18.

c Na. in manual. c. 24. n. 10. in fine.

Vnde non laudo prælatum qui cum grassatur epidemia in populo ipse ante alios ad inuisendos infirmos, & eos in corporalibus, & spiritualibus curandos egreditur, licet enim hoc sit opus charitatis, non tamen est charitas bene ordinata: ipse enim pro suis subditis est constitutus, & tenetur remouere omnia impedimenta, quæ eorum salutem corporalem, & spiritualem impedire possunt. Et huiusmodi egressus verisimiliter, & frequenter est causa contagij pestilentialis. Quod contagium si prælatum occupauerit quid facient oues balantes infirmæ sine pastore inter intemperiem aeris commorantes. Hæc pastores animo reuoluant spiritu non probato deficientes sint causa, vt eorum subditi in salute corporali deficiant, considerent, quod ipsi condemnarent curatum qui ad oppidum vicinum peste affectum pergeret, vt eius infirmis corporaliter, & spiritualiter mederetur, cum ex tali facto in manifesto periculo se exponeret, quod esset causa, vt suis ouibus in similibus infirmitatibus, & necessitatibus succumberet.

QVAESTIO XXXII.

De prædicatoribus euangelicis in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tredecim:

1 *Quale & quantū sit prædicationis munus, & non prædicandum sine facultate superioris.*
2 *Vtrum liceat prædicando detrahere ecclesiæ prælatos.*
3 *An possit prædicari in occulto.*
4 *Vtrum liceat prædicatoribus euntibus ad infideles ad prædicandum associari militibus contra ipsos infideles dimicantibus.*
5 *Vtrum religiosi possint prædicare in Ecclesiis suis, & in parrochialibus contradicentibus Episcopis, & parrochis.*
6 *Vtrum prædicatores semel approbati ab Episcopo teneantur iterū coram eodem Episcopo aut eius successorib præsentari eorum prima licentia suspensa aut reuocata.*
7 *Vtrum prælati Ecclesiarum incurrant aliquam censuram impedientes ne parrochiani audiant prædicationes regularium.*
8 *Vtrum Episcopi possint procedere contra regulares errores prædicantes.*
9 *Vtrum regulares extra claustra & obedientiam suorum prælatorum possint ad prædicationem admitti.*
10 *Vtrum regulares prædicantes miracula aut reuelationes non authenticas possint puniri ab Episcopis.*
11 *Vtrum quæstores elemosynarū possint prohiberi prædicare ab Episcopis.*
12 *Vtrum prædicatoribus regularibus aliqua priuilegia circa diuinum officium concedantur.*
13 *Vtrum prædicatoribus regularibus aliquod priuilegium circa ieiunia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Quale, & quantum sit prædicationis munus, & non prædicandum sine facultate superioris.

Respondeo dicendo, quod quale & quantum sit prædicationis munus, & quales sint prædicatores dico, quod oportet eos à profanorum auctorum, & poetarū fabulis, & auctoribus citandis abstinere, vt docet Concilium Senonense, *d* & Concilium Treuerense *e*, quæ nunc leguntur in volumine Conciliorum Surij anæ editionis Et tanta res est, vt non si prædicandum sine facultate superiorum stantium in loco Dei à quo debent prædicatores ad prædicandum licentiam obtinere, quomodo enim prædicabunt nisi mittantur? Vnde quod nulli sine facultate superiorum liceat prædicare iam olim sancitum fuit multis Conciliorum decretis. Quod expressius innouat Innocentius III. in Concilio *f* Lateranensi, & Concilium *g* Lateranense sub Leone X. & multa tradit Brucardus *h* tradunt Castro Repertorium Inquisitorum Simancas eleganter, & copiosè Conradus Brunus, & Augustinus de Ancona. Et nouissimè Conci-

d Con. Senon. c. 35. & 36.
e Con. Treuer. in c. missi.
f Conc. Late. c. 3. § quia nero nonnulli.
g Conc. Lat. sess. 15.
h Brucar. lib. 1. decreto ca. 97. & 98. & 99. Castr. de iust. haret. c. 2. & 3. repor. ver. prædicare Simanc. de inst. cath. tit. 19. Bru. li. 6. de hæreti. c. 4. Aug. de potes. eccle. q. 64.

a Conc. sess. de refor. c. 2. §. si quis verò & seq. & sess. 24 de refor. c. 4.

Concilium a Tridentinum id in multis decretis commendat, & determinat. Ait enim, regulares verò cuiuscunque ordinis, nisi à suis superioribus de vita moribus scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in ecclesiis suorum ordinum prædicare non possint, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant, in ecclesiis verò quæ suorum ordinum non sunt vltra licentiam suorum superiorum etiam episcopi licentiam habere teneantur sine qua in ipsis ecclesiis non suorum ordinum nullo modo prædicare possint, ipsam autem licentiam gratis episcopi concedant. Hæc Concilium. b Quod idem Concilium c Tridentinum determinat, vt nullus sæcularis aut regularis etiam in ecclesiis suorum ordinum contradicente episcopo prædicare præsumat. Quod patres nostri ordinis congregati in capitulo generali Toletano d, vt constat ex eorum decreto intellexerunt iuxta terminos Concilij e Viennensis esse declarandum, scilicet quando episcopus vult prædicare, &c. dicitur enim ibi loquendo de fratribus prædicatoribus, & Minoribus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesiis, & locis eorum, ac in plateis communibus libere valeant clero, & populo prædicare, ac proponere verbum Dei hora illa duntaxat excepta in qua locorum prælati prædicare voluerint vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. Et quod Concilium hoc modo sit necessario intelligendum probatur, quia alias sibi ipsi contradiceret, dixerat enim, quod in ecclesiis suorum ordinum possent regulares prædicare sumpta ab eis tantum benedictione, sine alia ipsorum licentia speciali, vt patet ex eius contextu: ergo contradicente episcopo petita dicta benedictione possunt dicti regulares in ecclesiis suorum ordinum prædicare, secundum ipsummet Concilium: vnde prædictum decretum debet intelligi in casu excepto in dicto Concilio Viennensi quando, scilicet, episcopus prædicat aut vult coram se prædicari, vt sic correctio legũ euitetur. Et aduertẽdum quod parrochus potest concedere licentiam viro docto aut regulari docto, & noto, vt duobus aut tribus vicibus in sua parrochia, & ecclesia concionetur, prout tenet Henriquez, f affirmans hanc esse opinionem aliquorum Doctorum & Magistrorum cum quibus ipsemet consulit, quod scilicet, possit parrochus hanc licentiam concedere etiam si dicta persona non sit ad prædicandum ab ordinario ipsius parrochi approbata. Et ante dictos patres hanc opinionem tenuit Innocentius g dicens, quod si persona prædicare volens sit notabilis sicut Magister in Theologia, vel alius competens, & idoneus prædicator, vt per suum Episcopum approbatus, & definitus ad curam animarum, vt sunt ecclesiarum prælati, vel alij quibus prædicare generaliter vel specialiter sit concessum quilibet curatus hanc authoritatem dare poterit. Quod intelligit Hostiensis causaliter, & in transitu, & ita tenet Penna h. Et aduertendum, quod prædicatores Societatis semel ab vno Episcopo approbati possunt prædicare itinerantes in locis vbi voluerint non contradicente parrocho, vt teste patre Henriquez, i concessit Gregorius Decimus tertius, nisi Episcopus proprius adsit, & huius concessionis sunt participes mendicantes & alij qui Societatis fruuntur priuilegiis.

b Conc. in d. § si quis vero. c in d. c. 4.

d Ordi. Tolet. fo. 1 o.

e cap. dudum de sepul.

f Henri. l. 7. de indul. cap. 16 iuxta causam.

g Innoc. in c. cum ab eccle. de offi. ordin.

h Pen. in directi. inquis. p. 170 nu. 8. in impre. Venetia.

i Hen. vbi su.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat prædicando detrahere ecclesiæ Prælato.

RESpondeo dicendo, quod Clemens K V. in Concilio Viennensi, inquit religiosis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub maledictionis æternæ interminatione districtius inhibemus, ne in sermonibus suis ecclesiarum prælatis detrahant. Et patres Concilij Senonensis, l aiunt nonnulli prædicatores beneuolentiam vulgi captantes administratoribus tam ecclesiasticis quam secularibus detrahunt subditos suis moribus rebelles, & inobedientes reddunt. Et post aliqua, ait, si prælatis ecclesiæ, & principibus detraxerint ac populum ab obedientia superiorum retraxerint nos volumus tales, & tam ineptos concionatores ab officio prædicationis suspendi, & à suis superioribus pro more, & censura eccessus acriter puniri.

K Cle. §. 1 de priui.

l Con. Senon. in decretorum c. 35. & 36.

In Concilio quoque Lateranensi, m sub Leone X. hæc post alia patres decreuerunt dicentes, inhibemus omnibus, & singulis clericis sæcularibus, vel regularibus cæterisque cuiuscunque status gradus, & ordinis existant, qui onus prædicationis assument ne de cætero in sermonibus suis futura ex literis sacris constanter prædicent, sed ex diuinæ vocis præcepto euangelium omni creaturæ cum vitiorum detestatione, & virtutum commendatione declarent, & pacem ad dilectionem mutuam à Redemptore nostro tantopere commendatam vbique fouentes, non scindãt vestem inconsutilem Christi, sed ab Episcoporum, & prælatorum, ac aliorum superiorum eorumque status scandalosa detractione, quos coram vulgo, & laicis non modo incautè, sed etiam intemperanter reprehendunt, & mordent, & ab eis male gestorum expressis quandoque nominibus aperta, & manifesta redargutione abstineant denique constitutionem fœlicis recordationis Clementis Papæ V. quam tenore præsentium innouamus, & approbamus inuiolabiliter ab eis obseruari debere decernimus.

m Conc. Lat. sess. 11.

Et aduertendum, quod glossa n quædam allegat quandam D. Hieronymi sententiam ad Rusticum dicentis, non est humilitatis meæ, atque mensuræ de ministris ecclesiarum sinistrum quippiam dicere, habeant illi ordinem suum, & gradum. Et Tullius in inuectiua contra Sallustium in fine sic dicit, sæpè vidi grauius offendere animos auditorum eos qui aliena vitia apertè dixerunt, quam eos qui commiserunt. Intelligo autem hanc literam dicit prædicta Glossa o, cum nominatim detrahunt vel per circum locutionem quæ vicem habeat proprij nominis alias in genere bene liceret prædicatoribus tangere vitia prælatorum: licet enim in genere, quod non licet in specie, vt dicitur in iure, p & ex sacris literis satis patet dicente domino, super cathedram Moysi sederunt scribæ, &c. eorum opera nollite facere. Caueant tamen, vt etiam in generali locutione linguam refrenent, quia qui inordinatè loquitur sentiet male, vt dicitur in quodam Canone. q

n Gl. in v. detrahãt in cle. religios. §. quibus de pri. & i exces. pralat. 16. q. 1. cap. si clericus.

o Gl. in d. uer. detrahans.

p ca. sacerdos de offi. ordin. Matth. 23.

q C. sit rector 43. dist.

ARTICVLVS III.

An possit prædicari in occulto.

RESpondeo dicendo videri non posse in occulto prædicari. Christus enim, & sui ministri palã locuti sunt. Et sic dicebat ipse *a* Redemptor, & Doctor noster, ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagogis, & in templo, quo omnes Iudæi cõueniũt, & in occulto locutus sum nihil, quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis, ecce ipsi sciunt quid dixerim ego. Pondera obsecro ait Michael de Aninyon *b*, quanta exaggeratione verborum profitetur, & contestatur se palam, & non in occulto locutum. Magos etiam quærentes Regem Iudæorum in Iudæa rem fanè duram auditui Herodis Regis non ad vicos secretos, neque statim ad eandem Bethlehem, sed ad Hierusalem metropolim Iudæorum, qualis est apud nos Romæ Cælorum stella perduxit, vt ibi prius per principes Iudæorum inquisitio Magorum examinaretur, vt apud Matthæum *c*, legimus accessisse. Et Paulus *d* ad Agrippam purgans se dicebat, latere nihil horum arbitror, nec enim in angulo quid quam horum gestum est. Et ideo sanctissimus Gregorius Papa XIII. prout refert dictus Michael de Aninyon merito præcepit, vt etiam confessiones sacramentales quæ plus omnibus secretum expostulant non in latibulis audirentur, sed in publico solo verborum secreto reseruato, & sigillo confessionis, vt sci'icet sacerdos, & pœnitens videantur, & non audiantur. Quo viso, & euangelio id ipsum prædicante nescio, qua lingua possit aliquis laudare prædicatores in terris infidelium occultè prædicantes, & in pub'ico propter metum infidelium parum aut nihil loquentes: & nescio quo vultu possunt vituperare prædicatores qui pal. m locuti sunt non erubescentes neque timentes prædicare euangelium in templo, & in plateis imitantes Christum Dominum, & Apostolos qui palam de Christo sunt loquuti scientes virtutem Dei esse in euangelio, ipsumque comparari grano sinapis, quod in occulto, & non attritum minimum est, sed in publico, & attritum maximam acrimoniam præ se fert, & ad multa est valde vtile. Quod videmus tempore martyrum in primitiua ecclesia contigisse, in quo ipsi propter prædicationem pub'icam euangelij, vt grana tritici in terra ceciderunt, & mortui propter fidem multum fructum attulerũt. Et ista est prædicatio euãgelij qua ab incunabulis vsa est ecclesia quæ in preponendo, & docendo ea quæ pertinent ad fidem & bonos mores est columna, & fundamentum veritatis. Vnde precor omnes dominos Episcopos ne verbum Dei in ciuilibus secretis consentiant etiam à viris Catholicis, & probatis in literis, & virtute prædicari, ne ex tali occulta Catholicorum prædicatione aliquis non ita Catholicus sumat occasionem ad prædicandum ea quæ non sanam doctrinam præ se ferant, præcipiant in ecclesiis publicè verbum Dei proponi, ne aliquis transfigurans se in angelum lucis occultè prædicando diuidat Christum, & super seminet zizaniam.

a Ioann. 18.
b Ani. in tra. de venit. oui. & pasto. cap. 29 nu. 23.
c Matth. 2.
d Act. 26.

ARTICVLVS IV.

Vtrum liceat prædicatoribus euangelicis euntibus ad fideles ad prædicandum associari militibus Christianis contra ipsos infideles dimicantibus.

RESpondeo dicendo, quod quidam Mascardus, *e* de Susfanis in virtute tangit hanc quæstionem. Quærit enim ibi vtrum bella mota per Christianos cõtra Barbaros quos Indos vocamus fuerint licita, & de eorum coactione ad fidem Catholicam, qui resoluit bella licita esse, & iustè ad fidem Catholicam potuisse, & posse compelli. Quod probat primo, constat enim gentes illas fore natura barbaras, & absque aliqua prudentia, & barbaricis vitiis contaminatas, vt legere est in historia de illis exarata, vnde potuerunt armis cogi, & id bellum contra tales est iustum iure naturæ. Ait enim Aristoteles. *f* Et qui neque natura ingenuos habent animos, vt verborum doctrina duci queant necesse est, quasi belluas quasdam sub iugo ponere, & legum austeritate coercendos fore, vt ait idem philosophus. *g* Et per hunc modum coacti rectè operantes uirtutum actibus assuefaciendo tandem in bonos viros euadunt, vt ipsemet Aristoteles *h* ait, ex eo enim quod multoties agitur secundum rationem imprimitur forma rationis in ni appetitiua, quæ impressio nihil aliud est, quam uirtus moralis. Ad quæ comprobanda aliquos Canones *i* allegat ubi Archidiaconus, & congerit aliqua Ioannes Andreas; a'ijs autem hanc comprobat partem, quibus omnibus respondet Episcopus Chiapensis in quodam libello quem composuit contra quendam doctorem Sepulueda, qui supra positam opinionem his & aliis fundamentis est in his Hispaniarum partibus defendere, contra quem zelo fidei inflammatus comitatus a quibusdam doctissimis familiæ Dominicanæ alumnis ticionem fumigantem in ore portantibus coram maiestate Imperatoris Caroli V. obtinuit dictus Episcopus Chiapensis etiam Dominicanus ipsumque Sepulucdam ticione fugauit cuius doctissimi & zelosissimi viri rationes nolo in præsentiarum referre: esset enim necessarium volumen integrum imprimi, vt omnia quæ dicit, & dici possunt in medium proponerentur.

Sed non possum nõ subiicere quoddam argumentum, quod à dicto Domino Episcopo Chiapensi refertur. Quod est huiusmodi, nam Christus Dominus & Apostoli non potentia armorum, sed piis suasionibus, & Angelicis prædicationibus militabant, quorum exemplum, & Hispani in Indiis sequi debuissent mittendo prius ad eos prædicatores Euangelicos vt factum est in primitiua Ecclesia, nam ad fidem nemo per vim est compellendus, quia voluntarius tantum admittitur vt sacra scriptura nos docet, & multa decreta K Sanctorum Patrum nobis prædicant.

Huic fortissimo argumento respondet prædictus author Mascardus quod ad fidem nemo compellendus est per vim quia voluntarius tantum admittitur, & sic dicti Indi non fuerunt ad fidem per vim coacti, sed mota bella contra eos vt fidem Christi & eius propagationem, & prædicationem non impedirent, & admitterent qui eos in fide pie instruerent, & sponte postea credentes se conuerterentur vt contingit eis, qui agminatim ad baptismum conuolasse feruntur, nam constat etiam ante tempora Constantini, fidem prædicari noluisse sine mortis pœna, & secundum id quod tradit

e Mascar. de Susfan. in tractat. de Iud. & aliis indel. lib. c. 14. qui tra. habet in te. 14 in act. diuer. doctor. in 1. pa.
f Arist. 1. politico. 3. & 5.
g Ari. 10 eth.
h Ari. 11. eth.
i c. chisma. 23. q. 6. exc. quis nos vbi Archi. Andr. in c. 2. de hære. lib. 6.
K 45. di. c. de Iudæis c. ad fidem 23. q. 5 c. maiores §. itẽ quæritur de baptismo c. sicut vbi per omnes de iud.

dit Diuus Thomas *a* frequenter inquit Christi fideles contra infideles bellum mouent non quidem vt eos ad credendum cogant, sed vt compellant ne fidem impediant, quam partem validissimis fundamentis amplexatur Ioannes Genesius *b* & confirmatur, nam potestas ipsorum infidelium non est à Deo cum sint contra ipsum de quibus dicitur apud *c* Oseam, ipsi regnauerunt & non ex me. Et confirmatur deinde nam posset Papa sic baptizatos eximere à iure & obedientia principis pagani impedimentis Christianismum sicut potest vxorem conuersam eximere a potestate viri pagani, prout tenent Diuus Thomas *d* & doctores cõmuniter cum Bellarmino. Ex quibus colligitur secundum prædictam sententiam prædicatores Euangelij in partibus infidelium peragrantes iustè posse associari militibus ne Euangelij prædicatio impediatur, & ad defendendum baptizatos à manibus infidelium, & si opus fuerit ad eos eximendos à potestate principis pagani qui eos iurisdictioni diaboli iterum tradere conatur vt sic alij pagani hoc auxilio & fauore allecti in fide instruantur, & baptismi ianuam ingrediantur.

Quibus respondeo quod hoc à viris doctis speculatiue concedi potest, at quantum ad practicam maximas meo iudicio patitur difficultates, tum quia ipsi milites associando prædictos religiosos magis impediunt prædicationem Euangelij, & conuersionem infidelium quam fouent, sunt enim publici fures, blasphemi, lupi rapaces qui quærentes diuitias, & bona ipsorum infidelium per extorsionem, & violentias quæ proh dolor magis debent fieri, quam scribi, & sunt causa vt verbum Dei apud gentes illas blasphemetur, & prædicatores sancti Euangelij vt socij talium vt tales ab infidelibus reputentur, quorum vita cum ab ipsis contemnatur necessarium est vt etiam doctrina similiter spernatur. Tum quia licet maiestas regalis catholica, & suum consilium regale Indiarum præscribant in Hispaniis modum, & normam satis catholicam quomodo milites se debeant habere in auxiliando & fouendo fideles ad fidem conuersos ne ab infidelibus opprimantur, vim vi tollendo quod de iure naturali omnibus est concessum, & præcipue hoc debeat habere locum in negotio propagationis fidei, pro cuius fauore multa in sacris canonibus priuilegia, & concessiones sunt indulta, licet inquam, hic modus catholicus ipsis militibus præscribatur ipsi tamen vt scimus excedunt auaritia moti & ferocitate nimia ducti ita vt conuersio sit violenta, quod ex fide dignis qui ab illis partibus ad has Hispaniarum veniunt, scitur quorum aliqui super contritione illarum gentium plorant dicentes prædictos milites inuenientes spolia multa manibus plaudere.

At contrariæ partis in superioribus probatæ assertores his omnibus in hunc modum satisfacere nituntur dicentes quod ea quæ sunt per accidens non veniunt in considerationem, sed tantum ea quæ sunt per se, associare autem milites Christianos prædicatores Euangelicos prætendentes tantum Euangelium libere prædicari, & impedimenta remouere intentantes quando aliter suauiter non potest prædicari ex sua natura, & per se bonum est, vt probatum est in superioribus: ipsos autem milites fideles in ipsa expugnatione, & remotione prædictorum impedimentorum rapinis furtis adulteriis stupris & aliis facinoribus insistere, quærendo hæc & non animas est quid accidentarium, minimè à Rege catholico intentum, imò est quid ab eo specialiter prohibitum vt patet ex eius Christianissima instructione iuxta placita Apostolica facta & edita, & ideo hæc non debent venire in considerationem vt per ea prædictum bonum substantiale deseratur,

a Diuus Tho. 22.6.10.ar.8.
b Genes. in Appo. ad Eps. Segouiensem.
c Osea.7.
d D. Tho. in addit. 150. ad 4. d.37. Bellar. lib. 1. Roman. Pon. c.7.

nec prædicta mala potest Ecclesia euitare sine dispendio professionis fidei, prout nunc videmus in ipsis Indis, & quandoque Ecclesia tolerat minus malum, vt maius malum euitetur vt in iure *e* notatur, & tolerat quandoque minus malum sub dissimulatione causa maioris mali euitandi, & talis tolerantia vocatur concessio impunitatis & comparatiuè permissio, quando permittit vnum malum vt maius euitetur vt declarat quædam glossa *f* & ibi Dominicus declarans quid sit ista permissio comparatiua.

At supradictis respondeo quod in nostro casu permittuntur si bene perpenditur prædicta mala, & militum insulta propter bonum fidei vt ita eius fiat propagatio, & quod in se improbum est non potest iure permitti propter aliquod bonum vt dicitur in iure *g* & tradunt Hostiensis Ioannes Andreas & Abbas, nam quamuis malum minus tolerari possit propter maius malum euitandum vt dicitur in iure *h* vbi Augustinus consulit minus peccatum, vt euitetur maius, tamen quod in se malum est ipsa natura non potest iure permitti vt dicit quædam decretalis *i* super quam Abbas concludit quod etiam ex dispensatione permitti non potest. Nemo autem est qui ignoret furta, latrocinia, homicidia, blasphemias, & alia facinora quæ a dictis militibus committuntur esse in se mala, & impedire conuersionem infidelium tanquam media aliena à fide suscipienda cum corde credatur ad iustitiam.

Nec obstat illud quod obiicitur, scilicet, quod tantum prædicatio Euangelij prætenditur, ad quod consequendum vtuntur militibus non ad offendendum, sed defendendum, & si offendent hoc non prætenditur ab ipsis. Nam respondeo, quod licet ab ipsis non prætendatur satis est, vt alia via gradiantur, quod non obstante eorum prohibitione ita communiter fieri sciatur. Et aduertendum, quod malum per accidens non est permittendum etiam ad euitandum aliud maius malum, quando aliter illud maius malum potest impediri, vnde cum gens illa insularum possit bono exemplo Christianorum adiuta ad fidem conuerti non est necesse, vt ad arma pro eius conuersione recurramus, & proh dolor, quia si resistentia prædicationi in ipsis inuenitur hoc aliquando ex insultis Christianorum euenit, cum ipsa vt plurimum esset gens pacifica prout patet ex Bulla Alexandri VI. Data Regibus Catholicis. Ibi *inuenerunt nuntij vestri certas insulas & terras firmas in quibus quam plurime gentes pacifice inhabitant.* Etc. & statim addit. *Hortamur vos quam plurimum in Domino & per sacri lauacri susceptionem, qua mandatis Apostolicis obligati estis, & viscera Domini nostri Iesu Christi attentè requirimus vt cũ expeditione huiusmodi in insulis & terris degentes ad Christianam religionem suscipiendã inducere velitis debeatis. Et infra ait, insuper mandamus vobis in virtute sanctæ obedientiæ (sicut etiã pollicemini: & non dubitamus pro vestra maxima deuotione, & regia magnanimitate vos esse facturos) ad terras firmas prædictas viros probos Deũ timẽtes peritos ad instruẽdũ incolas, & habitatores præfatos in fide catholica & bonis moribus imbuendum destinare debeatis omnem debitam diligentiam in præmissis adhibentes.* Quæ verba valde condemnant insulta superius allegata.

e c. in præsent. ex de sponsal. Archid. consi. 242. col. 1.
f glo. in c. deinque in v. venia & ibi Domic. d. 4. su. gl. v. priorem.
g c. super eo de vsu c. cũ magne ne cleri. vel vouent vbi Host. And. & Abbas.
h 2. quod si v. 31. q. 2.
i d. c. super eodem & in d. c. cũ magno vbi Abb.

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi possint prædicare in Ecclesiis suis & in parochialibus contradicentibus Episcopis, & parochis.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius IX. *Præcipit omnibus Ecclesiarũ prælatis vt fratres ordinis minorum ad officium prædicandi (ad quod dicit quod sunt professione sui ordinis deputati) benignè recipiant & vt admoneant populos eis commissos quatenus ex ore pradictorum fratrum vbi Dei semen deuote suscipiãt ac etiam quod in necessitatibus huiusmodi fratrum liberales existant,* Ita habetur in libro monumenta *a* ordinum.

a In 1. impr. f. 26. & in 2. fo. 109. concl. 131.

Et Benedictus XI. *statuit quod fratres ordinis prædicatorum & minorũ qui ad prædicandũ deputati sunt possunt in Ecclesiis & locis suis, ac in plateis cõmunibus seu publicis libere (absque diœcesanorũ & aliorũ prælatorũ petita licẽtia) clero & populo prædicare eisque proponere verbũ Dei. Voluit tamen quod prædicti fratres caueant omnino ne illa hora in qua diœcesani prædicauerint vel coram se prædicare fecerint prædicti ipsi fratres nisi forsan hoc facerent de voluntate diœcesanorum ipsorum, aut in studijs generalibus diebus illis duntaxat, quibus sermones ad clerum fieri solẽniter siue in funeribus mortuorum siue in eorundem fratrum festis specialibus seu peculiaribus, quia in prædictis quatuor casibus occurere poterunt in prædicationibus cum diœcesanis,* Ita habetur in libro *b* superius allegato.

b In 1. impr. fol. 127. & in 2. fo. 203. con. 300.

Circa quam concessionem, ibi, *in Ecclesiis & locis suis,* Est aduertendum, quod hæc est limitatum per Concilium Tridentinum *c* vt scilicet teneantur petere benedictionem a Dominis Episcopis. Pro quo est notandum, quod per decretum Pii V. in Ecclesiis nostris poteramus prædicare sine benedictione ordinarii, vt habetur in constitutione, *& si me edicantium ordines*, data anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, sed quia constitutio illa fuit postea per Gregorium XIII. ad terminos iuris communis & sacrorum Concilii Tridentini Canonum redacta, ideo nunc hanc benedictionem petere tenemur.

c sess. 5. §. 2.

Circa eandem concessionem ibi, *ac in plateis communibus,* Aduertendum est primo quod Sixtus IIII. *concessit fratribus Carmelitanis vt possint libere prædicare populis in locis publicis absque tamen parrochialium Ecclesiarum iuris præiudicio, & declarauit quod huiusmodi iuris præiudicium intelligatur de decimis & primitiis duntaxat quæ a locis solent clericis, exhiberi.* Ita habetur in libro monumenta *d* ordinum. Et vult dicere Summus Pontifex, quod dummodo Ecclesiis parrochialibus non sequatur præiudicium, quoad exactionem decimarum, & primitiarum possint prædicti fratres prædicare liberè in quibuscumque locis publicis.

d In 1. imp. f. 122. & in 2. fo. 161. concl. 163.

Aduertendum secundo, quod in plateis communibus non possunt religiosi prædicare contradicente Episcopo. Cum Concilium *e* Tridentinum definiat, quod nullus secularis, aut regularis etiam in Ecclesiis suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat, Quod explicandum est iuxta constitutionem Bonifacij VIII. & *f* Clementis. V. qui aiunt, statuimus & ordinamus vt prædicatorum & minorum ordinum fratres in ecclesiis, & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeat clero, & populo prædicare, ac proponere verbum Dei hora illa duntaxat excepta in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicare, in qua prædicare cessabunt, præter quam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis quibus prædicari solenniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundem fratrum possunt iidem fratres & liceat eis liberè prædicare, locis Dei verbum proponere episcopus, vel prælatus superior clerum ad se generaliter conuocaret; ac ex aliqua ratione, vel causa vrgenti clerum ipsum ducerer congregandum, in ecclesiis autem parrochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti a parrochialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu seu petita licentia fuerint, & obtenta, nisi episcopus vel prælatus superior eosdem fratres prædicare mãdaret. Ex quibus patet quomodo Clemẽs. V. reuocauerit Benedicti X. constitutionẽ quoad exceptionem factam in illis verbis, *ibi diebus illis duntaxat*, & apparet quibus limitationibus possint hodie regulares officium prædicationis exercere. Et ad uertendum, quod regulares non possunt approbari ab ordinario ad prædicandum nisi a suis superioribus prius approbentur & ab eis vt idonei præsententur prout ordinauit Leo X. & Concilium Lateranense & Tridentinum.

e sess. 24. de refor. c. 4.

f Clem. Dudũ sepe.

g sup. fo. 127. conc. 565. La. vlt. sess. 11. de modo prædic. conc. Tri. sess. 5. c. ca. 2. § si quis vero.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prædicatores approbati semel ab Episcopo teneantur iterum coram eodem Episcopo, aut eius successoribus præsentari, eorum prima licentia suspensa, aut reuocata.

RESpondeo dicendo, quod licet confessarii secularium in ordine prædicatorem, & minorum semel ab vno ordinario approbati, nec ante ipsum, nec ante eius successores in eadem diœcesi teneantur iterum præsentari, prædicatores tamen harum sacrarum religionum hoc non gaudent priuilegio. Ratio enim quare confessarii eo fruuntur in dubio est, quia à Domino Papa habent iurisdictionem, quam ab eis non vult Papa pro libito ordinariorum auferri, prout in tomo *h* latè diximus. At prædicatores ad prædicandum non recipiunt iurisdictionem, sed tantum quandam approbationẽ quam Summi Pontifices semper voluerunt ab episcopis mendicari, & pro libito reuocari cum munus prædicandi apud ipsos principaliter resideat vt sacri Canones significant, & Concilium Tridentinum *i* nos docet. Quapropter Gregorius XIII. Cõcessit societate Iesu, quod *huius sacræ religionis confessarii, ac prædicatores ab aliquo ordinario semel approbati, & a suis superioribus ad huiusmodi munera deputati quandocunque siue mari siue terra iter faciunt possint non repugnantibus tamen curatis parrochialium ecclesiarum verbum Dei prædicare, & quorumcunque Christi fidelium confessiones audire, dummodo id non faciant in oppidis, aut locis in quibus ordinarii existunt nisi eorum licentia desuper obtenta.* Ita habetur in compendio societatis *k*. Quo priuilegio fruuntur prædicatores ordinum mendicantium, & alij qui cum ipsis communicant in priuilegiis concessis, & concedendis.

h 1. tom. 94.

i sess. 5. cap. 2. sess. 24. de refor. c. 4.

k compe. societ. confes. §. 2.

AR-

ARTICVLVS VII.

Vtrum prælati ecclesiarum incurrant aliquam censuram impedientes ne parochiani audiant prædicationes regularium.

RESpondeo dicendo, quod *Bonifacius IX. Prohibuit sub excõmunicatione ipso facto in quoscunque contra facientes ne prælati ecclesiarum, aut alij quicunque populum, aut parrochianos suos retrahere præsumant, quo minus accedant ad audiendas prædicationes fratrum prædicatorum quoties & quomodo voluerint:* ita habetur in supplemento, *a* & tradit Corduba in additionibus ad compendium.

a Sup. fo. 281. conc. 461. Cor. in add. ad cõp. tit. prædicãt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Episcopi possint procedere contra regulares errores prædicantes.

RESpondeo dicendo, quod *Leo X. mandauit omnibus clericis tam secularibus, quam cuiuscunque etiam mendicantium ordinum regularibus qui onus prædicationis sustinent, quique in futurum sustinebunt vt Euangelicam veritatem, & sacram scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & ampliationem doctorum quos ecclesia vel vsus diuturnus approbauit, legendosq; hactenus recipit, prædicent, & explanent nec quicquam eius proprio sensui contrarium, ac dissonum adijciant, sed illis semper insistant quæ ab ipsis sacræ scripturæ verbis ritè, ac sanè, & præfatorum doctorum interpretationibus intellectis non discordant. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem iudicij prædicare, vel asserere nequaquam præsumant: Cum veritas dicat non esse vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, quod vlterius prosequitur præfatus* Leo X. prout continetur in supplemento. *b* Quod sanctissimè fuit ordinatum ne prædicatores a doctrina Catholica deuiantes tanquam inimicus homo superseminet zizaniam, & illi qui constituti sunt in populo ad ędificationem fiant in ruinam, & in scandalum. Propter quod Conc. Trident. *c* determinauit dicens, si vero quod absit prædicator errores, aut scandala disseminauerit in populum etiam si in monasterio sui, vel alterius ordinis prædicet Episcopus ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicauerint contra eum secundum iuris dispositionem, & loci consuetudinem procedat, etiamsi prædicatori ipse generali, vel speciali priuilegio exemptum se esse prætenderet, quo casu episcopus authoritate apostolica, & tanquam sedis apostolicæ delegatus procedat. Curent autem Episcopi nequis prædicator, vel ex falsis informationibus, vel alias calumniose vexetur, iustamvè de eis conquerendi occasionem habeat. Hęc Concilium.

b Sup. 127. 12. conc. 166. & 569.

c Conc. Tri. sess. 5. c. 2. §. si vero quod absit.

ARTICVLVS IX.

Vtrum regulares extra claustra, & obedientiam suorum prælatorum viuentes possint ad prædicandum admitti.

RESpondeo dicendo, quod Conc. *d* Trident. ordinauit dicens, caueant præterea Episcopi, ne aliquem, vel eorum qui cum sint nomine regulares extra claustra tamen, & obedientiam religionum suarum viuunt, vel presbyterorum secularium, nisi ipsis noti sint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet priuilegiorum prætextu in sua ciuitate, vel diœcesi prædicare permittant, donec ab ipsis episcopis super ea re sancta sedes Apostolica consulatur a qua priuilegia huiusmodi, nisi tacita veritate & expresso mandato ab indignis extorqueri verisimile non est: extra claustra autem viuere censendi non sunt, qui pro aliquibus negotiis exercendis de licentia suorum prælatorũ extra monasteria viuunt. Et Clemens IV. prohibuit. *ne fratres quos ab ordine minorum, pro suis culpis expelli contigerit vel egressi fuerint proprio motu præsumant prædicare &c. nisi ad aliũ ordinem in quo licitè exerceatur, huiusmodi officium de licentia sedis apostolicæ, vel ministrorum ordinis.* Præfati transierint. *e* Ita habetur in monumẽtis ordinum in quolibro & quoad Carmelitas *f* & quoad prædicatores *g* id ipsum inuenitur concessum. Et ita poterunt domini episcopi electos a prædicando impedire, imo castigare si eos sciuerint prædicare cum a domino Papa ministerium prædicationis exercere sint prohibiti.

d Sess. 5. c. 2. §. caueant, præterea.

e In 1. imp. fo. 54. & in 2 fo. 141. conc. 331

f In 1. imp. fo. 103 & in 2. f. 186. cõc. 471.

g In 2 imp. fo. 238. conc. 597

ARTICVLVS X.

Vtrum possint puniri ab Episcopi regulares reuelationes, aut miracula non authentica prædicantes.

RESpondeo dicendo, quod *Leo X in Concilio Lateranensi vltimo statuit, vt si quibusdam dominus futura quædam in Dei Ecclesia inspiratione quapiam reuelauerit. quoniam res magni momenti est, eo quod non de facili credendum sit omni spiritui, sed sint probandi spiritus (teste Apostolo) an ex Deo proueniant tales assertæ inspirationes antequam publicentur aut populo prædicentur Apostolicæ sedis examini subdantur. Quod si, sine mora periculo id fieri no valeret aut vrgens necessitas aliud suaderet, tunc eodem ordine seruato ordinario loci notificentur, vt ille adhibitis secum trib. aut quatuor doctis et grauibus viris, & in eiusmod. negotio exercitatis diligẽter examinato, quando id expedire videbunt (super quo eorum conscientias onerat) Licentiam concedere possint.*

Et si qui in huiusmodi prædicationibus miracula falsa aut incerta, vel prophetias, quæ ex sacra scriptura non constant, seu episcopis, aut eorum superioribus præfatis detrahere ausi fuerint vltra pœnas contra tales a iure statutas excommunicationis etiam sententiam a qua nonnisi a Romano Pontifice (præterquã in mortis articulo constituti) absolui possint eos incurrere voluit. Et vt eorum exemplo alij attentare similia minimè audeant eis prædicationis etiam officium interdictum esse perpetuo decreuit, ita habetur in ordinis supplemento. *h*

h Fo. 117. cõc. 569 & 507.

ARTICVLVS XI.

Vtrum quæstores eleemosynarum possint prohiberi prædicare ab episcopis.

RESpondeo dicendo, quod Concilium *i* Tridentinum sequens vestigia Concilii Lateranensis, sub Innocentio Tertio ordinauit, quod quæstores eleemosynarii qui etiam quæstuarii vulgo dicuntur cuiuscunque conditionis existant nullo modo; neque per se, nec per alium prædicare præsumant. Et contra facientes ab episcopis, & ordinariis locorum priuilegiis quibuscunque non obstantibus, opportunis remediis omnino arceantur. Quod decretum vtrum extendatur ad regulares quæstuantes, & prędicantes dictum est latè in secundo *k* tomo.

i Con. Tri. sess. 5. cap. 2 in fin. Con. Lat. c. 62. c. cum ex eo de pœn. & rem.

k 2. to. q. 17.

ARTICVLS XII.

Vtrum prædicatoribus regularibus aliqua priuilegia circa diuinum officium concedantur.

RESpondeo dicendo, quod *Leo X. concessit, quod prædicatores verbi Dei & confessores ordinis Minorum de obseruantia quando actu prædicant, vt puta in aduentu, & quadragesima possint officium feriale anticipare, & festa illis diebus reseruare, quib. illos amplius laborare necesse est, non tamen in fraudem diuini officij, sed vt liberius valeant studio vocare, & consolationi spirituali fidelium populorum incumbere.* Ita habetur in ordinis supplemento. *a*

a Sup. fol. 81. conc. 261. Sed contra hoc videtur obstare constitutio Pii Quinti apposita in principio breuiarii in qua iubetur etiam regularibus (exceptis quibusdam de quibus ibi (vt officium diuinum iuxta breuiarium authoritate Concil. Trid. editum persoluant. Et ait neminemque ex iis quibus hoc dicendi psallendique munus, necessario impositum est nisi hac sola formula satisfacere posse. Et videtur quod is qui anticipat officium feriale recitando ipsum in die, quod debet de festo recitare, vt festum in alium diem recitādum transferatur non seruet formulam prædicti breuiarii & per consequens non satisfacit. At respondetur, quod in hac translatione, & anticipatione dicta formula non videtur mutari, formula enim, quæ mutari prohibetur est, vt non recitetur secundum alia breuiaria antiqua a dicta constitutione omnino abolita, in quorum aliquo semper de officio trium lectionum agebatur, in hoc autem casu, non immutatur forma breuiarii, sed officium secundum eius formam in vno die recitandum in alium diem transfertur, vt studio & consolationi spirituali fidelium sit expeditor prædicatior, aliter etiam potest responderi, quod licet in dicta constitutione seruare formulam dicti breuiarii iubeatur, si tamen ex aliqua causa particulari iusta aliquid innouetur non propterea recitans transgressioni præfati præcepti erit obnoxius, sicut videmus in Concilio Trident. *b* præcipuè sacrum fiat in altari portatili, quo non obstante potest hodie necessitate id petenti, sine aliquo priuilegio Apostolico, in eo missa celebrari, prout aduertit doctissimus Nauarrus; *c* & ita tenet Medina *d* in summa sua post Concilium Tridentinum, & ita quod huiusmodi officii translatio potest fieri a prædicatoribus.

b Con. ses. 24. d. obser. & vitand. in celeb. miss.
c Nau. in ma. c. 25. n. 82.
d Med. in sua instr.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum prædicatoribus regularibus aliquod priuilegium circa ieiunia concedatur.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. concessit, quod *fratres Minores prædicatores actu prædicantes possint, sine scrupuloso, & feriato ieiunio anticipare, & retardare horas comestionis, & serotinæ collationis iuxta suam consolationem.* Ita refertur in supplemento. *e* Circa quam concessionem est notandū, quod hæc concessio, vt aliquod contineat priuilegium debet intelligi, quando ipsi prædicatores, ea vtuntur tantum propter suam consolationem non vrgente aliqua necessitate, quod satis indicant verba dictæ concessionis, ibi, *iuxta suam consolationem*, nam si actu prædicantes impediuntur ab studio, & prædicatione non retardando horas comestionis, & serotinæ collationis, non est concessio aliqua necessaria, vt ea possint anticipare, aut retardare, cum enim in eo casu a ieiunio excusentur iuxta ea, quæ post Caietanum, & communem tradit Nauarrus *f* a fortiori excusabuntur ab hora ieiunii, & collationis obseruatione. In his tamen parcè prædicatores se gerere oportet: cum enim ipsi præcipuè regulares debeant prædicare, non quasi aerem verberantes, sed castigantes corpus suum & in seruitutem redigentes, ne cum aliis prædicauerint ipsi reprobi efficiantur obseruationibus ecclesiasticis, ita debent esse accincti, vt vltra id, quod ipsis secundum ius est obligatorium, aliquid amplius supererogatorium superaddant. Ait enim Nauarrus, *g* quod quando occurrit necessitas habendi prælectionem in concursu publico, vel conclusionum defensione, quæ rectè facere plurimum reipublicæ, vel priuatæ interesset, & eorum studium, & precum recitatio se non compaterentur, non obligat ipsarum precum recitatio, sed addit.

e Sup. fol. 93. conc. 382.
f Na. in man. c. 21. nu. 19.
g Na. c. 21. n. 261.

Quanquam nos gratia Dei, ad hunc vsque diem, nunquam earum recitationem ante, vel post huiusmodi actus omisimus, etsi frequenter nobis occurrerent. Nec ob geminas in die lectiones, qua multis annis Tholosæ, & Cathurci primum, deinde Salmanticæ, & Conimbricæ habuimus, nec ob quaternas toto vno anno in Gallia singulis diebus, etiam festis, exceptis Virginis matris, Dominicis, & apostolorum habitas. Nec facile consuleremus alteri qui recitando partem ante signatum concionandi, vel prælegendi punctum & partem post concionem vel lectionem, & partem inter studendum satisfacere potest attento quod sine ope diuina nihil, & cum ea omnia fieri possunt iuxta illud Pauli omnia possum in eo qui me confortat Christus. *h* Hæc Nauarr. Quæ in medium adduxi, vt regulares prædicatores, hoc tanti viri exemplum præ se ferant, non enim ipsum nobis scriptum reliquit, nisi vt eius vestigia in hoc sequamur.

h Ad phili. 4.

QVÆSTIO XXXIII.

De permutationibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum monacho inter se possint facere permutationes.*

2 *Vtrum regulares prohibiti vendere res monasterij possint eas permutare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi inter se possint facere permutationes.

REspondeo dicendo, quod articulus quæstionis petit an monachi diuersis in cœnobiis professi possint inter se, quæ suis monasteriis obtinent monachatus iure in id saltem suorum Abbatum authoritate permissione, & venia habita permutare siue ipsi hisce in cœnobiis ea monachatus iura habeant, quibus in Cœnobiis certus præscriptusque, & definitus sodalium monachorum est numerus, atque ita præfinitus, vt abeunte vno è viuisque excedente monachatus induatur vocatio, sitque alter quidam in illius locum vacuum ex præscripto, præfinitoque sufficiendus, siue

siue cœnobia sint alterius generis vbi non sit præscripta eadem numero obseruatio, eademque disciplina. Hanc quæstionem excitat Christophorus Ruffiniacius *a* qui in ea expedienda ait nolle afferre variam doctorum nostrorum concertationem, imo ea prætermissa concludit rem ex ratione magis probata affirmãs monachos pro iure monachatus, & quidem cum suorum antistitum venia, in nullam permutationis vltro citroque faciendæ pactionem regulariter conuenire posse. Et hanc opinionem tenent Collector, *b* & Aegidius de Belamera. Quia cum sese primum cœnobio addixere, idque ex voto, vt ibi solitariæ vitæ mancipati soli Deo, soli religioni soli sacro cultui darent operam, neque curarent opes, neque alia rerum mortalium commoda, vt dicitur in iure *c* æquum est ipsos in ea voti sententia, ad extremum vsque permanere, neque ad vllam nunquam lautiorem humanam fortunam aspirare, sed vti pauperes relictis mundanarum diuitiarum cupiditatibus malis; huc venire iuxta quandam decretalem, *d* ita pauperes quoque, sine cupiditate maioris humani boni ibi patienter perseuerare, quid enim tunc peius, quam propter affectionem caducæ rei constantiam in re tam honesta, & pia non retinere. Quod si vt plerumque fit religioso, & simplici animo, quidam horum a monasterio cui se primum dedidere in aliud monasteriũ propter quandam, quam malint duriorem, ac seueriorem fortassis quotidianæ vitæ consuetudinem aliamque causam piam migrare volunt, migrent quidem, sed ita faciant religiosa & simplici via iuxta sacros *e* Canones, neque illum permutationes commercium, neque spem, etiam consequendi, vel occasionem arripiendi in alio monasterio opimioris boni opulentiorisque beneficii, huic tam diuinæ, præque rei admisceant, neque enim patitur æqui iustique ratio, vt hoc animo migrantes adipiscendi, scilicet ex causa permutationis alio in cœnobio beneficii, vllum ex dicta causa alio in cœnobio adipisci valeant beneficium argumento eorum, quæ in iure esse *f* notantur, neque tamen id ita ad viuum resecari vult eadem legum ratio, qui in hisce in rebus excipiatur Romani Pontificis potestas, nihil enim vetat eum in hac specie in sacerdotib. diuersi generis, per commutationes monachorum, & cœnobiorum, & pristinæ viuendi normæ immutationem aliamvè causam migrationes recipere atque admittere, prout ait Bellameta. *g*

a Ruf. in tra. de bene. c. 36. nu. 9.
b Coll. c. cum olim q. 3. & in ca. exhibita 17. q. de rerũ per. Belal. in tra. permutat. deci. 11.
c cap. licet de reg.
d cap. quos de Ret. reg.
e cap. licet de reg.
f c. cum sin. de preb. lib. 6.
g Bela. decis. 11. de permu. benef. 2. pa. q. 11.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares prohibiti vendere res monasterij possint eas permutare.

REspondeo dicendo, quod cum in statutis nomine emptionis veniat permutatio, prout tradũt communiter Doctores, *h* pro quo facit quædam expressa decretalis, non dubito, quin ragulares vendere prohibentes, permutare etiam prohibeantur præcipuè, cum in permutatione dominium trãsferatur, sicut in venditione contingit.

Aduertendum tamen, quod si quis per istum contractum permutationis, vel alium dat fundum monasterio, sub pacto, quod alatur in vita quod etiamsi fundus pereat casu fortuito nihilominus habebit alimenta, quia proprietas fundi transiuit in ipsum monasterium, & sic damnum cedit ipsi, & non alteri, quod expresse voluit Cynus, & tenet Syluester. *i*

h DD. in l. de quibus, ff. de leg. 1. ba. 1. de qua bis fiunt a prælato ver. vendere, vel permutare.
i Syl. v. permutatio in fi.

QVAESTIO XXXIV.

De prælatis in vndecim articulis diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *VTrum prælati sint necessarij.*
2 *Vtrum senes sint eligendi in generales, & prouinciales.*
3 *Vtrum literati sint anteponendi in electione generalium, aut prouincialium.*
4 *Vtrum secretarij generalium, aut prouincialium debeant esse literati.*
5 *Quem finem debent habere præ oculis prælati in gubernando.*
6 *Vtrum prælati ad gubernandum debeant necessario habere fortitudinem.*
7 *Vtrum in prælatis pietas & misericordia sit necessaria.*
8 *Quomodo prælati a muneribus & donis accipiendis se debent abstinere.*
9 *Vtrum prælati teneantur expurgare congregationem is sis commissam a peccatis.*
10 *Vtrum prælati præ cæteris iuuenes coercere teneantur.*
11 *Vtrum reges Hispaniarum habeant iurisdictionem super professos ordinum militiarum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prælati sint necessarij.

REspondeo dicendo, Philosophum *k* in libro suæ reipublicæ affirmare tres species regiminis in Republica fuisse quæ bonum commune concernebant, & alias tres contrarias, quæ bonum priuatum & particulare attendebant, quam doctrinam referunt Patricius, *l* Sermenatus, Simancas, Conradus, Oroscus, Bartholomæus Philippus, Bodinus, & Azeuedo, sed de tribus concernentibus vtilitatem publicam nobis in præsentiarum est agendum, quarum primam vocauit Philosophus Aristocratiam quæ est gubernatio sapientium, & potentium in libertate sicut hodie gubernatur Respublica Veneciana, quæ regiminis species propter malam hominum inclinationem facili negotio in monopodium ambitionem, & prætensionem deuoluitur, quæ a Græcis Oligarchia appellatur; alia est politica, species regiminis, quæ est gubernatio multorum, qua dominatio Genouæ regitur, & hoc populare regimen facile in nimiam licentiã & libertatem deijciendo maiores, & attendendo ad bonum priuatum cõuertitur, quæ regiminis species Græce democratia dicitur: alia est species, quæ vocatur monarchia, quæ est vnius tantum gubernatio, quod nomen monarchia deriuatur a *Monos*, quod Græce significat vnus, & ab *Archos*, quod græce significat principem. Vnde Monarchia idem significat quod vnum principatum ab vno principe: qui gubernandi status ex tyrannide nonnullum patitur periculum. Omnibus istis gubernationib. vsi sunt Græci, & Romani, & inter eas tanto excellentior est vltima aliis duobus, quanto magis ad principium numeri, quod est vnitas reducitur, cum ad vnum caput, & vnum principem deuoluatur, licet enim ex tyrannide aliquod periculum possint pati: in hac tamen vita miserijs

k Aristo. Poli. li. 3. c. 10. & 8. Eth. c. 10.
l Patri. lib. de repu. tit. 1. & ti. 4. Sermo. in rapsodia. c. 3. Simancas de Rei. li. 2. c. 3. & 5. nu. 11. Conra. in templo. iudic. li. 1. ca. 1. § 2. vers. tyrannis exceptio. fol. 18. Orof. in l. 2. n. 61. co. 107. ff. de ori. iuris Barth. Philip. de consily. discursu. 18. § 1. & sequ. Bodi. de repu. lib. 2. ca. 2. Aze. in rubr. nu. 14. tit. 2. li. recopilat.

plena non potest dari alius gubernandi modus accommodatior, & sic ipsum nimis approbauerunt Augustinus *a*, & Diuus Thomas, quod ipsum approbauerunt iuris consulti, *b* & quædam lex partitarum, quod etiam ipsum approbauerunt Canonistæ, *c* & late Cassaneus, Bodinus, & Nauarrus post Abbatem: & Legistæ, Bartolus scilicet, & Auiles, Gregorius Lopez, & alij superius allegati: quod ipsum approbauerunt Fenestella *d*, Patricius, Petrus Gregorius, & Frater Marcus Antonius, in sua Microcosmia, cuius regiminis excellentia sequenti ratione maxime comprobatur, omne enim illud quod habet similitudinem cum diuinis & ad diuina magis accedit maioris perfectionis est; vnde cum reges per Deum regnent, & sit Deus vnus in substantia & natura, sequitur euidenter, quod regimen magis accedens ad istam veritatem & supremum caput eminentius debet reputari; vnde dicit Diuus Paulus, *e* & refertur in iure Canonico, & explicat Molineus, quod omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, (non est enim potestas nisi à Deo) quæ autem sunt à Deo ordinata sunt. Quod etiam comprobatur, videmus enim omnia corporis membra, vni capiti subiacere, non enim licet à capite membra recedere vt dicitur in iure *f*, videmus etiam aliquos animales vt apes *g*, ab vno gubernari grues etiam ab vno gubernantur, vnde ait D. Hieron. *h* grues vnā sequuntur, Imperator vnus iudex vnius prouinciæ, Roma duos fratres simul reges habere non potuit, & parricidio dedicatur, In naui vnus gubernator, in domo vnus dominus, in quouis grandi exercitu vnius signum expectatur; videmus etiam Rempub. Romanam per Reges, per Consules, per Populum, & per Imperatores fuisse gubernatam, & nunquam ad subijciendum sibi vniuersum potuit peruenire, nisi post quam ad regimen Monarchicum tempore Cesaris Augusti fuit reducta, prout tradunt Roderic Suarez *i*, & Couaruuias, & refert Berosus *K*, & eius commentator Ioannes de Viterbo, quod Nembrot filius Chus, & Nepos Cam, cum esset fortior cunctis alijs hominibus pro tunc existentibus fuit primus qui post diluuium reduxit homines ad obedientiam vnius Regis, & dominium Regni & dominationis mundi sibi vsurpauit fundando Babylonis probationem, prout etiam innuitur in libro Genesis *l*, & tradunt Boccas. & Gardiola. Ex quo colligitur ab initio post diluuium hoc monarchicum Regimen habuisse initium & inter omnia regimina principatum tenere quo ecclesia Dei regitur & religiones gubernātur cum vnaquæque vno generali prælato gubernentur, & omnium subditorum diuersæ voluntatis illi subijciantur.

a Au. li. 3. de Ciuit. D. Th. de reg. principum. lib. 2. c. 2.
b l. 2. §. nouissime. ff. de orig. iur. vbi Ias. l. 7. tit. 1. part. 2.
c Canonist. in extra vnam sanctā de maior. & obed. Cassaneus de glo. mūdi. 12 p. consider. 55 in prin. Bodi. vbi supr. lib. 4. c. 1. Nau. in c. nouit. nu. 15 de iusti. legiste in l. 1. ff. de acq. poss. Bar. in tra. de regim. ciuitatum Gre. in d. l. 7. v. vni. essen. vno.
d Fenestel de Magistra. vrbis Rom. Patric. d. li. 1. ti. 1. Petr. Greg. de syntā. iur. tom. 3. li. 47. ca. 15. nu. 14. Mar. Anton. p. 2. dial. 5. p. 42. col. 2.
e Paul. ad Roma. 13. cap. omnis anima de const. lib. 6. Moli. in addi magna. ad Alex. consi. 8. vol. 1.
f ca. cum non liceat, de praescriptionib.
g Cap. in apibus 7. q. 1.
h Hieron. epi. 4.
i Suarez in l. quoniam in priori. in declarat. legis regni, lim. 11 C. de in offic. testa. Co. pra. quæst. c. 1 nu. 5. par. 7.
K Berof. li. de flor. chal.
l Genes. c. 10. Bocasius c. 4. de las caidas Gardiola de nobilitate. c. 3 fol. 4.
m Histor. Boem. c. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum senes sint eligendi in generales & prouinciales.

RESpondeo dicendo, celebratissimum quoddam dictum Sylui referri in historia *m* Boemiæ, quod habet in hunc modum, agrum colere, gregem pascere, nauim regere, texere, suere, ædificare multi se ignorare fatentur, magistratum in vrbibus regere, & se Regem gerere, gentibus ac nationibus imperare quod difficillimum nemo sibi a natura negatum dicit, quod certe experiētia nos docet videmus enim iuuenes ambitione motos desiderare, & totis viribus procurare prælationes, quorum munus maturitatem consilij exposcit, quæ maturitas in senibus reperitur; ait enim Diuus Hieronymus senectus nos ab imprudentissimis Dominis liberat voluptatibus, gulæ imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia. Quod voluit dicere *n* sapiens, asserens corona dignitatis senectus, quæ reperietur in viis iustitiæ, & Plato in sua Republica docuit non iuuenem, *o* sed senem iudicem bonum esse oportere, qui sero quale quid iustitia sit, didicerit tanquam qui non propriam in animo suo eam senserit, sed alienam in aliis animis longo tempore nouerit; atque idcircò cuiusmodi sit malum discernat, scientia potius quam propria experientia iudicans, generosissimus certe iudex huiusmodi esse videatur, & Cassiodorus *p* ait ætate maturi melius sapere iudicantur, quia senescen-ibus membris, & corporalibus sensibus emolitis proxima parte in consilium transeunt, vbi dum mens amplius occupatur robustior virtute adunationis efficitur.

Et Auerroes *q* asserit reipublicæ gubernacula senioribus debentur, qui præter quod scientias speculatiuas adepti sunt obtinent prætereà experimentum longo tempore acquisitum, & Claudius *r* ait, quanquam in deligendo iudice nullius rei æque sit habenda ratio atque sapientiæ, & integritatis conuenire tamen videtur, vt natu grandes ei muneri præficiantur, nam & senibus plus adesse ex vsu rerum prudentia solet, & affectus sunt moderatiores, tum etiam relucet quidam in senibus vultus obseruandæ maturitatis, quod illi plurimum apud populum authoritatis conciliat, denique semper omnibus visum est satis periculosum ad magistratus & prælationes iuuenes promouere, vehementia enim passiouum ipsos ad gubernandum reddit inhabiles cum odio aut ira, aut ambitione aut alijs defectibus ætatis teneritudine annexis ducantur, & a subditis eorum mandata licet sunt optima, & salubria, & opportuna, vt a iuuenibus edita contemnantur considerantes subditi illud Aristotel. *f* ex iuuene Rege recta oriri ad virtutem difficile est nisi sit legibus nutritus. Quod Oldradus *t* Baldus Antoninus Corseius Conradus, & Puteus tradiderunt r Et non solum Græci, sed etiam Romani Lacedemonij Carthaginenses, Persæ, Hebræi, & alij per suas leges & consuetudines approbatas iuuenes ab officiis publicis repellebant, senes autem admittebant, vt constat ex traditis per Tiraquellum *u* Azeuedo Burgos de Paz Simancas Rebufum, & Petrum Gregorium pro quo optime facit infortunium, quod ex consilio iuuenum accidit Regi Roboam prout in libro *x* Regum continetur, & in Paralipomenon, & Aristoteles *y* rectè dixit iuuenes ad gubernandum esse inhabiles cum in his iudicium, & discretio incipiat habere vigorem & fortitudinem. Et Cicero in Catone maiore ait maximas respublicas per adolescentes labefactatas esse, & Romanam rempublicam tria euertisse, scilicet amotē priuati commodi, occultum odium, iuuenile Consilium. Temeritas est florentis ætatis prudentia senectutis. Et Diuus Augustinus *z* ait Regnum Romanorum tamdiu perseuerauit quam diu sapientes regere permiserunt, sed dum iuuenes inexpertes elegerunt tanquam iustitiæ ignorantes acceptatores personarum facti sunt, & iustitiam perdentes dominium orbis terrarum amiserunt. Et ita Hieronymus ad Augustinum ait, *bos lapsus fortius figit pedem*, & in prouerbiis dicitur, *senex vulpes non apprehenditur laqueo*.

Et Ouidius *a* dicit,

Seris venit vsus ab annis.

Et idem ait. *b*

Iura senes norint, & quid liceatque nefasque,

Fasque

n Prou. 16.
o Plato lib. 3. de repu.
p Cass. ad sy. li. 6. de anima.
q Auerr. in lib. Platon. de Repu tra. 1. 5
r Clau. de officio iud. lib. 1.
f Aristo. lib. 3. eth.
t Oldrad. consil. 52. Bal. in l. cum antiquioribus col. pen. C. de iur. deli. Corseus in tra. de potest. Regul. 5. par. q. 86. Cōrad. in tempo. cap lib. 1. ca. 2. de Rege §. 2 nu. 13. fo. 99. Put. de syndi. tit. de Regum etect. ca. 2. nu. 2 e nu. 83.
u Tiraque. de prima. in præfat. n. 161. cū seqq. Azeu. in l. 6. tit. 3. n. 10 in fi. lib. 3. recopil. Paz. in l. 2. Tau. nu. 54. Siman. de Repu. c. 7. Rebuf. de paci. possess. 4. limi. Grego. syntax. iur. 3. p. li. 47 c. 15. n. 1 2. & latius ibi c. 9. n. 16. cū seqq.
x 3. reg. 12. paralip. 8. 10.
y Arist. lib 5. polit. c. 8.
z Augusti. ad fratres sermō. 14.
a Oui. 6. metamor.
b 9. metam.

Fasque sit inquirant, legumque examina seruent.
Tenero tractari pectore nequit publica maiestas.
a Li. 5. fasto. Et idem a.
Nec si post annos potuit tunc curia seros.
Nomen & ætatis mitte senatus habet.
Iura dabat populo senior, finitaque certis.
Legibus est ætas vnde petatur honos.
b Tribul. li. 3. eleg. 9. Et Tibullus ait b.
Venturam melius præsagit nauita mortem:
Vulneribus didicit miles habere metum.

Ex his omnibus satis constat viros senes experientia dotatos ad gubernandum fore assumendos sicut olim eligebantur in senatores quibus corpus annis infirmum ingenium sapientia validum erat vt refert Salustius in Catilina. Et Seneca c ait, plus valet vmbra senis quam ensis & eloquentia diuitis.

c Senec. Epist. 60.

Sed licet prædicta vera sint aduertendum tamen quod non debent ita prouecti ætate ad gubernandum destinari qui non possint pondus diei, & æstus portare & super gregem die & nocte sicut speculatores vigilare. Ita vt propter eorum continuas infirmitates in necessariis suo muneri exercendo deficiant. Vidi enim ego aliquando in religione aliquos eligi in superiores prælatos qui senectute grauati suam religionem, & monasteria visitare non poterant eligendo, & prouidendo suo nomine commissarios qui eidem muneri incumberent: animi enim robur necessarius est ei qui sessurus est iudex, vt ait d Menchaca. Vnde iure e stabilitum est ne hominibus maximè senibus officia conferantur, quod & tradunt quædam glossa, & Didacus f Perez post Archidiaconum, & Segura. Et Diuus Chrysostomus g numerat vitia quæ propriè senectuti insunt, scilicet segnities quædam ac tarditas, obliuio profunda, obtusus sensus iracundia atque pusillanimitas. Et Archidiaconus h loquens de his ait propter nimiam ætatem delirant, & præ vetustate deficiunt. Et Ludouicus Viues i aiebat, prout refert Simancas.

d Mench. li. 1 contro. illust. c. 44. nu. 13.
e L. 2. §. quem ita & l. Pen. in pr. ff. de vacat. mun. cap. Flo. 8. dist.
f Glos. in c. 1. v. senect. de renun. Perez in proem. tit. 3. li. 2. ord. col. 33 a v. vitios segu. in direct. iud p. 1. c. 4. nu. 5. fol. 22.
g Chrys. in epistol. Pau. ad Titum Homi. 4.
h Archi. in c. tanta. 86. dis.
i Viues lib. 2. de anima Siman. de Repu. lib. 7. c. 8. nu. 28.

Quemadmodum in infantia non vtitur ratio suis organis, quia nondum sunt apta, sic neque in decrepita senecta, quia iam desierunt esse apta, magno scilicet vsu detrita, & corrupta & senes decrepiti bis pueri sunt.

Et licet verum sit secundum historias antiquas, quod Masinissa fidelis Romanorum amicus nonaginta annorum ascendebat equum, & contrai Carthaginéses præliabatur, & quod Socrates in eadem ætate scripserit, & quod Argantonius a quadraginta vsque ad octuaginta inclusiuè suam patriam rexit & gubernauit. Et quod Diuus Hieronimus, & Diuus Augustinus in vltimis suæ senectutis diebus scripserunt volumina non pauca in quibus de lege euangelica mirabiliter disputarunt, attamen hoc est ratum quod in consequentiam minimè est trahendum. Vnde ego existimo ad præfata munera exercenda homines mediæ ætatis qui quinquagesimum annum attingant esse assumendos cum huiusmodi ætate pollentes experientiam agendorum habeant, & ipsis viribus corporalibus necessariis ad gubernandum in ea ætate sint dotati. Et sic Dominus Rex Philippus secundus cuidam capitulo nostræ sacræ religionis scripsit, vt non eligerent prouincialem qui præfatam ætatem non haberet, cui sententiæ adhæret Plato K dicens custos legum non plusquam annos viginti quinque habeat magistratum, nec pauciores natus quam quinquaginta eum gerat. Et Aristoteles l ait, mens & intellectus plerisque maximè viget circa quinquagesimum annū. Et Philostratus m dicit. Claudius annos natus quinquaginta imperium est adeptus, quo tempore in hominibus vigere maximè solet ingenium. Et Heraclides in politica refert dicens lex erat apud Chalcidenses, ne quis annos natus infra quinquaginta, vel magistratum gereret, vel legatisinem obiret.

k Plato. lib. 6. de legib.
l Arist. 7. pol. c. 16.
m Ibi. li. 5. de vita Apo. c. 9.

Vnum tamen aduertendum, quod sicut malitia supplet ætatem, ita etiam virtutem ipsam supplere necesse est; ait Valerius n Maximus eum honori non intempestiuum videri qui iam virtute maturus est, in tali enim non debemus senectutem annorum numero computare, cani enim sunt sensus hominis & vita immaculata est venerabilis senectus. Et ita aliqui possunt ante præfatam ætatem ad præfatas dignitates promoueri, si in ipsis vita immaculata inueniatur, sicut etiam, cum eisdem potest in ætate dispensari propter sanguinis nobilitatem cum dicat o Ouidius, Cæsaribus virtus contigit ante diem. Sola enim nobilitas supplet ætatis defectum vt dicitur in quadam decretali p ibi circa nobiles, & literatas personas quæ maioribus sunt beneficiis honorandę poterit cum ratio postulat dispensari quod post alios tradit q Heredia. Quod forte mouit Gregor. Lopez ad affirmandum iuuenem solum viginti annos habentem posse creari ciuitatis correctorē non obstante quod in iure maior ætas ad hoc officium exigatur.

n Val. Maxi. lib. 3.
o Oui. li. 1. de arte aman.
p Cap. multa de preb.
q Hered. de ind. q. 9. fo. 36

ARTICVLS III.

Vtrum literati sint anteponendi illiteratis in electione generalium aut prouincialium.

RESpondeo dicendo, titulum quæstionis esse clarum, certum enim est literatos illiteratis esse præferendos ad regimen. At quod maxime dubitatum est an illiteratus astutus & sagax sit præferendus literato de cuius astutia, & sagacitate non ita constat, & quod sit præferendus facit, quia homines illiterati magis astuti, & sagaces esse solent, quam literati & docti, vt multis probat Bartholomæus Philippus, r & ad gubernādum astutia & sagacitas per quam necessaria est: omnes enim qui cum superioribus & prælatis huiusmodi aliquod negotium habent peragendum ipsos decipere intendunt, prout dicebat Imperator Diocletianus, vt refert Flauius Vopiscus in vita Aureliani Imperatoris dicens nihil esse difficilius, quam bene imperare, colligunt enim se quatuor vel quinque, atque vnum cōsilium ad decipiendum Imperatorem capiunt. Et confirmatur, nam secundum Quintilianum, & Plinium s plus si separas vsus sine doctrina quam citra vsum doctrina valet, plurimi enim literati sunt confusi, & non plene in dandis sententiis, & in expediendis negotiis resoluti, contingit enim ipsis ex multa scientia adepta suspensione & perplexitate detineri, ita vt non ea facilitate, & agilitate negotia expediant, qua ratione boni regiminis oportet experiri: Quod confirmatur ex iis quæ tradit Tucidides t dicens, planè intelligimus vtiliorem esse imperitiam cum modestia, quam peritiam cum immodestia, ac tardioris ingenii homines administrare commodius plerumq; ciuitates quam solertiores, nā isti tū legibus sapientiores videri, tum semper excellere dicendo, in consultatione reipublicę volunt, vnde in multas calamitates incidunt: illi sua peritia diffidentes, non abnuunt se legibus esse inferiores, & cum inualidiores sint, quam vt bene dicentis orationem refellant potius ex æquo sunt iudices quam con-

r Bar. Philip. in tra. de consilijs discursu. 9 f. 66 §. 2.
s Quintil. li. 2 cap. 9.
t L. 3. in oratione Cleo.

concertatores, ideoque eis plerumque feliciter cedit.

At pro contraria parte facit quod literati sint necessario admittendi, gubernandi enim munus inter omnes artes viuendi & regendi ars amplior, & superior est, prout multis comprobat D. Thomas *a* & Diuus Chrisostomus *b* ait, etenim, imperare ars est & non solum dignitas imo ars est artium omnium summa, & in Concilio Tridentino *c* definitur quod nullus ad Episcopale munus possit assumi nisi ante in vniuersitate studiorum magister siue doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel iure canonico merito sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quod si religiosus fuerit a superioribus suæ religionis similem fidem habeat; intellexerunt enim S. Patres non posse Episcopale munus recte peragi nisi ab homine literato, cum gubernatio præsertim animarum summa omnium ars a sacris doctoribus reputetur, regere enim homines summa scientia est quam Salomon *d* ingrediens regnum a Domino postulauit dicens, nunc igitur Domine Deus tu constituisti seruum tuum Regem pro Dauid Patre meo, ego vero puer sum paruus ignorans egredi & introire &c. Da igitur seruo tuo cor audiens ad iudicandum populum tuum, & vt discernat inter bonum malum, quis enim populum tuum tam præcallentem iudicare posset, & dixit Dominus ad eum, quandoquidem postulasti rem talem, & non postulasti dies multos neque petiisti tibi diuitias neque petijsti animam hostium tuorum: sed postulasti tibi, vt intelligeres, & audire posses iudicium: en ego feci iuxta verba tua, en ego dedi tibi cor sapiens & intelligens. Et sic apud Machabeos refertur Mathatiam populo Israelitico Simonē filium eius principē constituisse, (quia sapiens) in hunc modum, ecce Simō frater vester scio quod vir consilii sit ipsum audite semper, & ipse erit vobis pater. Quod confirmatur, superiores enim præfati sunt iudices in causis regularibus, qui non possunt nisi secundum leges iudicare, iudex enim dictus est, quasi ius dicens populo, prout dicitur in iure, *e* & tradunt Marantha & Orofcius, vnde dicitur in quadam lege *f* turpe esse Patritio, & nobili viro causas exoranti ius in quo versatur ignorare.

Pro resolutione autem dico primo ad munus generalatus, & prouincialatus peragendum non esse necessarium præferendum Theologum Canonistæ & iurisperito, licet enim ad munus Episcopale Theologus iuris perito præferatur, prout tradunt Theologi grauissimi, hoc euenit, quia præcipuum Episcoporum munus est prædicare, vt traditur in Concilio Tridentino, *g* at munus generalatus, & prouincialatus non ordinatur principaliter ad prædicandum, sed ad subditos in officio continendum, eos in obseruantia regulari regimine politico gubernando, & in spiritualibus super omnia prouidendo. Quæ munera per sacrorum Canonum scientiā cum experientia, causarum regularium aptissimè exercentur.

Secundo dico nemini esse dubium generales, & prouinciales ad gubernandum scientiam debere habere, cum Regius Psalmista, *h* dicat, erudimini qui illi iudicatis terrā, at vbi quidā concurrunt nimis literati cum aliis non tanta scientia pollentibus, sed astutia, & sagacitate præstantioribus præferendi erunt huiusmodi minus literati, quod in argumentis pro ista parte adductis comprobatur, non enim ea argumenta innuunt, vt sagaces, & astuti ignari ad prædicta munera promoueantur, cum certum sit omnes quæ sciunt facile optime suauissimeque operari, vt Xenophon *i* affirmat, scientia ergo opus est, quæ cum sagacitate, & astutia sociata ad gubernandum omnino desideratur, sagacitas autem, & astutia sæpe sæpius experientia comparatur, & quando homines a natura sunt astuti, & sagaces experientia sagaciores euadunt.

a Tho. li. 1. de regimi prin. c. 15.
b Chrisosto. in poste. epist. ad Corint. ser. 15
c Con. Tri. sess. 22. de ref. c. 2.
d Sap. 9. & p. 1. cap. 2. & 3. reg. 3.
e L. 1. ff de iurisf. omn. iudi. c. forus de ver. sign. Marant. de ord. iud. 2. p. nu. 13. Orosc. in rubri. ff de offi. eius dele. 49. nu. 1. & 2. & in l. 1. ff. de iurisf. omn. iud. cap. 526. nu. 1.
f L. 2. §. Seruius autem Sulp. ff. de ori. iuris.
g Conc. Trid. sess. 5. de reg. 2.
h Psal. 2.
i Xenoph. li. 1 de factis, & dictis socr.

ARTICVLVS IV.

Vtrum secretarij generalium, ac prouincialium debeant esse literati.

Respondeo dicendo, quod cum negotiis grauibus, & difficillimis generales, & prouinciales sæpe sæpius implicentur necessum est, vt continuo patribus grauibus & doctissimis socientur, ait enim Plato *k* hoc ex profunda mente Euripidem cecinisse, sapientes esse, qui cum sapientibus conuersantur, at quia propter religionum paupertatem non possunt semper apud se prædictos patres habere, necessarium est, vt secretarii sine quibus minime esse possunt, sapientissimi sint, & in causis regularium maxime versati, vt cum ipsis præfata negotia communicata facilius, & suauius expediantur, nam ait Bartolus, *l* & tradit Euerardus, eum qui coadiutorem sibi ad gubernandum assumit, ita debere se habere, vt ipse coadiutor sit ei in scientia, prudentia, & virtute æqualis, & facit lex *m* quædam partitæ, quæ loquens cum gubernatoribus in hæc prorumpit verba. *E para se fazer esto bien assi como conuiene, deue auer consigo omes sabidores de fuero e de derecho, que la ayuden a libras los pleytos, e conquien aya consejo sobre las cosas dudosas*. Et in alia nouæ recopilationis lege *n* non per verbum tantum debet, sed per verbum, præcipitur ipsis districtè demandatur. Quod similiter aliæ leges *o* iuris ciuilis disponebant dicendo festinabis etiam consiliarium, & quicumque fuerit circa te assumere virum optimum, & purum vndique, & contentum his, quæ a fisco dantur, & si quid præter spem accesserit, & non inueneris eum custodientem tibi fidem iustam, illum quidem expelles, alio vero vteris Consiliario legem, & iustitiam puris seruantem manibus. Et idem Iustinianus, *p* ait nostris Magistratibus, omnino ad manus sint, & assessores qui legum placita explicent, & illorum suppleant occupationes; quando quidem multis vndique curis implicitι merito iudicarias partes assessorum suorum supplent præsentia. Quod & sacri Canones confirmant Innocentius *q* enim Papa, ait quod si omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas non lucide inuestigatur seniores prouinciæ congregate, & eos interrogare, facilius namque inuenitur quod a pluribus senioribus quæritur, seniores autem prouinciæ sunt sapientes, iuxta aliud decretum *r* dicens porro Moysi præcipitur, vt eligat presbyteros, id est seniores, vnde, & in prouerbiis dicitur gloria senum est Canities, hic vero Canities, sapientiam designat, de qua scriptum est, Canities hominum prudentia.

k Plat. in fin. dialogi.
l Bart. in l. 3. per tex. ibi C. de prepo. agē. in reb. lib. 12. Euer. in locis leg. loco à vt subrogat. part. 652 in fin.
m L. 2. 2. ti. 9. par. 2.
n L. 10. tit. 5. recopil.
o Authen. de manda. prin. §. festin.
p de inst. coll. 82.
q ca. de quib. dist. 20.
r c. Porro dist. 84.

ARTICVLVS V.

Quem finem debent habere præ oculis prælatis in gubernando.

Respondeo dicendo, q̃ memini me legisse quandam Diui Greg. sententiam, quam cōmendant Anto-

Antonius Bãfinius,& alij, pugnauit in pectore meo, aliquantisper cum publica priuata charitas, publicæ tãdem rationi priuatus cessit affectus quod omnibus his, qui præsunt faciendum esse censeo, si optimè sibi,& Reipublicæ consultum iri velint. Ex quo dicto facilè colligitur, ad optimè religionem gubernandã publicam ipsius religionis in communi vtilitatem esse præ oculis habendam, vt ipsa religionis obseruãtia conseruetur, & in dies magis, ac magis propagetur, licèt enim natura ita comparatum sit, vt omnes sibi melius esse malint, quam alteri, prout ait Terentius meminerint tamen prælati, quod qui custodem multorum se profitetur subditorum, & religionis commodum proprium commodum suum esse existimet, considerantes enim prælati commune bonũ à suo proprio commodo esse alienum, religionem diuidunt, & in frusta conuertunt, ait enim Liuius *a* respectus rerum priuatarum semper officit, officierque publicis consilijs, nam ex priuatis affectionibus ferè omnis humanæ vitæ pernicies nascitur, bonum enim publicum semper euertunt studia priuata, & Frater Dominicus à Soto *b* refert Aristotelem dicentem vtilius esse, & commodius per legem, quam per principem Rempublicam gubernari, quod illa matura deliberatione & consilio plerumque fiat, sicque publicæ authoritati consulat, is non raro festinanter,& nubila mente odij, amoris, vel cupiditatis, à bono publico abscedat.

a Liuius li. 2.

b Sot. lib. 1. de iust. & iur. q. 1. ar. 1.

Omnia hæc etiam ex libris gentilium, deprompta adducta sunt, vt prælati ecclesiæ Catholicæ filij, & tanquam filij dilecti in religione enutriti proprij commodi obliti bonum commune religionis præ oculis habeant: & tenentur pro suæ religionis obseruantia vitam, si opus fuerit in periculo constituere, vt ex communi, & vera opinione resoluunt Cagnolus *c* Felinus, Cinus, Bartolus, Baldus, & Decius. Et si vitam pro obseruantia religionis ponere astringuntur à fortiori prelationis, & alia regularia officia contemnere tenentur, vt religioni cuius sunt patres lucrifaciant, ex prætensionibus enim prædictorum munerum æmulationis inuidiæ discordiæ sectationes, & id genus, alia genimina viperarum emergunt, quæ cum in proprio interesse radices emittant exinaniunt religionem vsque ad fundamentum in ea, ita vt possit dici, quod sicut omniũ malorum radix est cupiditas: Ita cupiditas proprij commodi in religionibus est radix omnium malorum, quæ in ipsis sæpè sæpius contingunt. Vnde de prælatis, qui proprij commodi intuitu ducuntur potest dici illud Ezech. *d* Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos nonne greges à pastoribus pascuntur?

c Cagnol. in l. culpa caret 2 nu. ibi. ff. de reg. iur. Fel. in ca. quanto post gl. ibi de off. de leg. & in c. 1. co. 11. eod. tit. Cyn. Bart. & Bald. in l. 1. ff. de nox. Dec. l. culpa.

d Ezech. 44.

Bonum autem commune religionis præfati prælati affectantes iustitiam semper præ oculis habebunt. Iustitia enim prælatorum regularium est pax religionis, tutamen obseruantiæ regularis, immunitas communitatis, nutrimentum spirituale monachorum, gaudium, & silentium, & securitas in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Et è contrario iniustitia seditiones inimicitias contentionesque parit. Et aiunt Plato, & Macrobius, *e* sine iustitia, non solum Respublica, sed nec exiguus hominum cætus, neque quidem parua domus constabit. Quod & Aristoteles *f* etiam affirmat. Iustitia autem hæc licet corruat in plateis, in religione vero stare oportet. Cum omnes virtutes in ea in altiori gradu perfectionis illucescere necesse sit.

e Macb. lib. 1. de som. Scipionis.

f Arist. lib. 5. pol. c. 7.

Aduertant tamen subditi regulares, ne contra suos prælatos murmur inualescat eos de iniustitia notantes dicentes illud dictum Xenophontis relatum à Patricio, *g* omnes ciuiles societates vitio eorum fuere qui illis præsunt: nam si rectè gubernarẽtur perpetuæ omnino, & immortales, etiam essent. Quod Sapiens *h* clarè innuit dicens iustitia formabitur Solium Regis, id est thronus authoritas, & progenies Regis, & alibi, *i* Aufer impietatem, de vultu Regis, & firmabitur iustitia thronus eius, & alibi *k* Rex iustus erigit terram. Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur. Licet autem prælatorum iniustitia sit causa, vt religio deperdatur, subditorum tamen peccata sunt tanti mali origo, & seminarium. Propter peccata enim populi, vt tradit sacra Scriptura, *l* & docent Augustinus, & alij bonos prælatos de medio tollit, & alios non tales in loco eorum constituit, mutent igitur religiosi vitam in melius, hoc enim facto eorũ miseretbitur Deus, murmurantes autem contra prælatos, & contra semetipsos, horum malorum reos nihil dicentes iram altissimi concitabunt, & suis murmurationibus alios peiores prælatos à Deo vindice cõsequentur. Quod si ita euenerit boni religiosi in domino gaudeant, & confortentur, cum hæc & alia à Deo optimo maximo fieri permittantur, vt scoria purificentur, ad destructionem enim malorum sæpè bonis castigari contingit.

g Patri. li. 1. de reg. ti. 3.

h Prouer. 19.

i Prouer. 25.

k Prouer. 29.

l 3. Reg. 20. Aug. in cap. si quos 23. q. 4. Chrys. li. 2. ca. 5. F. Marc. An to. de Camos in Mic. 1. par. dialo. 5. p. 47. co. 1.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati ad gubernandum debeant necessario habere fortitudinem.

RESpondeo dicendo, quod Platina *m* de primo ciue, ait. Ne iustitia vlla ex parte labefectetur adiungenda illi fortitudo est omnium virtutum robur, & vallum, vt enim fortitudo sine iustitia iniquitatis materia est, ita iustitia sine fortitudine terga nonnunquam vertit, atque eos deserit, quos tueri deberet. Optimi autem ciuis proprium est, pro religione, pro patria, pro iustitia, & bonitate omne discrimen subire, & pericula quæcunque contemnere, ac multo id magis est optimi magistratus, de necessitate autem huius virtutis in gubernando nobis in præsentiarum est habendus sermo, vt intelligant prælati regulares contra timorem iudicium sæpissimè euertentem (prout ait D. Bernardus) *n* scutum inexpugnabile fortitudinis ab ipsis fore sumendũ, vnde loquendo de iudicibus, ait Sapiens. *o* Noli quærere fieri iudex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitates, nec extimescas faciem potentum, & ponas scandalum in agilitate tua, terror enim iste mundanus, ab omnibus præcipuè à prælatis, & superioribus, qui Deum fortem, & potentem, dominum potentem in prælio repræsentant, est exterminandus, prout Florentinus, *p* Azeuedo, & F. Marcus Antonius in sua Micrcosmia scriptum reliquerunt. Facilè enim superiores hoc timore concussi à semitis iustitiæ deuiant, vt Chrysostomus *q* & D. Augustinus affirmant, nam vt in prouerbijs dicitur, *r* qui timet hominem citò corruet, qui vero sperat in domino sobleuabitur, facilè deuiat à iustitia, qui in causis non Deum, sed homines pertimescit. Et sic Pilatus propter hunc humanum timorem, iniquissimam illam protulit sententiam tradens Christum Dominum Iudæorum voluntati, lauando manus ab hac iniquitate horrenda, contra quem ait D. Augustinus *s* Lauerit licet manus Pilatus, tamen sua facta, non diluit, ipse enim occidit Christum qui eum tradidit occidendum, iudex enim bonus, & cõstans, ne sanguinem innocentem addiceret, nec inuidiæ cedere debuit, nec timori. Qua ratione contra Pilatum

m Plat. lib. 1.

n Bern. lib. de grad. humilit. c. quatuor modis. 11. q. 3.

o Eccl. 7.

p Flor. 4. p. ti. 14. c. 2. Azeu. in l. 1. n. 22. ti. 9. lib. 3. recop. Marc. Anto. 1. par. dial. 14. p. 171. col. 1.

q D. Chrys. in serm. de Ioãne Bapt. Aug. ad fratres in eremo serm. 35.

r Prouer. 29.

s Aug. serm. de temp. ser. 118.

latum zelo iustitiæ permoti inuehunt Montaltus *a* Guillermus Benedictus, Cassaneus, & Episcopus Redin.

Deficit autem in superioribus fortitudo, & in ipsis timor mundanus dominatur, quia gratia Dei ad omnia confortante sunt destituti, & orfani, sicut vidimus in Caino *b* postquam occidit fratrem suum Abel, & in Herode adultero contigisse. Vnde in electionibus, & officiorum prouisionibus virtute præstantiores sunt alijs præferendi, certum enim est malum prælatum subditum timere, cum nihil magis faciat timere, quam vitæ reprehensibilis conscientia, vt quædam Glossa *d* quam approbat Platea, & communis affirmat.

Ad fortitudinem autem superiorum pertinet innocentes, contra accusatores etiam potentes protegere, & eorum necessitatibus suppliciter inclinati annuere vnicuique ius suum tribuere, ait enim Puteus, *e* quod qui Rempublicam tuebuntur, in primis operam dabunt, vt iuris, & iudiciorum æquitate suum quisque retineat, vt neque tenuiores propter vtilitatem circumueniant, neque locupletioribus ad sua tuenda, vel recuperanda obsit inuidia. Et Ouid. libro de Ponto ait

Regia crede mihi res est succurrere lapsis
Conuenit & tanto quantus es ipse viro.

Ad quod peragendum sufficere debet præfatis superioribus lex, & superioritatis fauor. Iuxta id quod de Magistratu tradit Iustinian. *f* Imperator. Nec sit tibi cura cuiuslibet: sint, hæc agentes domini, sufficit enim per omnia tibi ad perfectam fortitudinem, & lex Imperij fauor. Sic enim prælati regulares in suis causis decidendis iuri, & ordinationibus generalibus, & prouincialibus suæ religionis firmiter adhærerent, & secundum eas, vt superiores iudicarent, & causas regularium definirent ipsarum obseruantia, eos à malignantibus etiam potentibus protegerent, at quia timore perterriti eas sub aliquo prætextu trãsgrediũtur ipsa transgressio facit eos incidere in Scyllam, quam magis hominibus quam Deo placendo euitare voluerũt. Recordentur igitur semper veritatis, & ipsi fortiter inhæreant, ipsa enim contra insensatos fratres viriliter pugnabit, & contra eos vexillum victoriæ portabit.

Ad fortitudinem etiam spectat, cum aliquibus reis aliquando dissimulare, cum enim prudentia omnium sit virtutum moralium forma, si ab ea separetur fortitudo rem, & nomen fortitudinis perdet, & ad vitium temeritatis accedet, ait enim Diuus Augustinus, *g* quod nonnullos toleramus, quos corrigere, vel punire non possumus. Et Bessius, *h* ait. Quædam autem, tam difficilia tamque periculosa sunt, vt tanquam in numero eorum, quæ fieri nequeunt possint haberi. Et ideo secundum Glossam *i* quandam delicta magnorum quandoque celantur, & non puniuntur. Fortitudo enim animi superiorum, & iudicum non consistit in euertendis potentibus, sed in faciendo illud, ad quod eorum munus principaliter ordinatur principale autem eorum munus in religionibus est, ita omnia componere, vt obseruantia conseruetur, & vbi collapsa fuerit restauretur. Quæ obseruantia, & restauratio difficillimè possunt à generalibus, & prouincialibus, nisi cum patribus prouinciæ, & cum alijs huius classis viris suauiter agatur ipsis aliqua permittendo, ne ex nimia cum his executione deterius inde aliquid contingat, & reformatio violenter facta statim cadat, & in profundum relaxationis, & inquietudinis emergat. Audiui enim ego aliquos generales & prouinciales ita rigorosè se cum subditis gessisse, vt eorum finito munere, & officio subditi violenter detenti, & iam iam ab eorum imperio authoritate, & seruitute soluti, in antiquas statim vehementius relaxationes prosiliunt, & contra suos æmulos & denuntiatores rancoris, & odij virus patenter euomerent. Quod nemo est, qui ignoret in maximum detrimentum religionis cedere. Quod vt euitent prælati considerent, quod ipsos docet *K* Concilium Bracharense dicens non est dignum, vt passim vnusquisque prælatus honorabiliora membra sua, prout voluerit, & ei placuerit verberibus subijciat, & dolori, nedũ incautè subdita percutiat membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat iuxta illud, quod quidam sapiens *l* dicit leuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti asperitatis autem nimia increpatio, nec increpationẽ recipit, neque salutem. Quod ex dicendis in articulo sequenti agendo de pietate prælatorum latius cõprobabitur.

a Monta. de reprob. sent. Pilati. Bened. in c. Rayn. 2. p. v. mort. itaque in 2. fol. 115. nu. 238. detest. Cassan. in catalog. glor. mundi 4. par. cõs. 6. ver. tertio peccauit Red. de maiest. princ. v. sed et per legi. n. 44.
b Genes. 4.
c Marc. 6.
d Gloss. & ibi Plat. in l. pri. fin. C. de pal. sacri. lib. 10.
e Put. de synd. v. iusti. n. 5. fo. 201.
f Authen. de mand. princ. § patro.
g ca. quisquis. 64. q. 1. c. quali. 23. q. 5.
h Bes. li. 2. de Repub. c. 9.
i Gl. fin. in q. ad splend. C. de diuersis offi. lib. 12.
K 45 dist. ca. cum Beatus.
l l. leuit. ff. ad l. Aquilia præcepto.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in prælatis pietas, & misericordia sit necessaria.

RESpondeo dicendo, D. Gregorium *m* in moralibus, loquendo cum prælatis, & Dominici Gregis pastoribus, in hæc suauissima verba, proruppisse dicendo. Disciplina, & misericordia multũ destituitur si vna sine altera teneatur, sed circa subditos inesse debet rectoribus, & iustè consulens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Hinc est quod semiuiui illius vulneribus, qui à Samaritano in stabulum ductus est, & vinum adhibetur, & oleum vt per vinum medeantur vulnera, per oleum foueantur, quatenus, vnusquisque, qui sanandis vulneribus præest in vino morsum districtionis adhibeat in oleo mollitiem pietatis, per vinum mundantur putrida, per oleum sananda fouentur. Miscenda est ergo lenitas cum seueritate, faciendumque, quoddam ex vtraque temperamentum, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Quod ex benignitate, & mansuetudine Moysis probat ibi D. Gregorius concludens, in regimine ergo vtrumque Moyses miscuit, vt neque disciplinæ deesset misericordia, nec misericordiæ disciplina. Vnde in Iob, secundum vtramque virtutem dicitur, cum sederem, quasi Rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator. Sedere quippè circunstante exercitu vigor est disciplinæ reguminis, mœrentium vero corda consolari est ministerium pietatis. *n* Qua ratione superiores alloquens ait scriptura, quod nolint esse iusti nimis non quod iustitiam nolit omnino seruari, sed quod misericordiam ab ea noluerit separari. Iustitia enim sine misericordia est summum illud ius quod Terentius *o* in Heauton, Summam malitiam appellauit, quod Cicero Summam iniuriam *p* vocauit, sic D. Augustinus *q* ait illi enim robusti dicuntur qui cum de sua iustitia præsumunt misericordiam peccantibus negandam putant, & impendentes reprehendunt, vnde à Domino percussi intereunt, quia iudicium sine misericordia erit illis qui nolunt facere misericordiam delinquentibus. Quibus per Salomonem dicitur. Noli esse nimis iustus, & est nimis iustus qui perit in iustitia sua: adeo prædicta sunt vera vt legis *r* latores & iurisperiti in suis publicis decisionibus & legibus ratione tantum naturali ducti malè de nimio rigore sentiant.

m c discip. 45 dist.
n Eccl. 7.
o Terent. in Heauton.
p Cicero, li. 1. officio.
q Aug. in ho. de Pen. in c. plerumque in me dio. 2. q. 7.
r l. si cõpensan. C. de haered. inst. l. nulla ff. de legib.

sentiant. Aliquando enim ipsum ius rigorosum strictum & seuerum vocant. Aliquando vero seueram interpretationem *a* & sententiam, aliquando *b* ius subtile ab humanitate alienũ. Denique nominibus satis odiosis à legislatoribus & iurisperitis gentibus hoc summum ius sæpissimè improperatur, vt apud *c* Tiraquellum videri licet quare Electores & Prouisores horum prælatorum tenentur diligentiam non minimam apponere an promouendi à natura sint mansueti & benigni, vt eorum benignitate & mansuetudine ducti à rigore legum quando oportuerit deflectant ad intentionem benigni legislatoris recurrendo. Considerando, quod ille qui nouit corda hominum & qui disponit omnia suauiter & qui cognouit figmentum hominum primum principem populi sui Moysem cõstituit, qui erat vir mirissimus super omnes homines qui morabantur in terra vt in libro *d* Numerorum continetur. Denique Melchiades, *e* Papa loquens de iudicibus & prælatis inquit, primò super omnia diligenter inquirite, vt cum iustitia & charitate diffiniatis, neminem condemneritis ante verum & iustum iudicium, nullum iudicetis suspicionis arbitrio, sed primum probate & postea charitatiuam sententiam proferre, & quod vobis non vobis fieri alteri facere nolite, quod ait Palacius *f* Rubeus magis quadrare iudicibus Ecclesiasticis quam sęcularibus. Et per consequens, magis debet quadrare iudicibus regularibus cum ipsi suorum subditorum sint propriissimè fratres in mutuo fraterno amore & patres indebitè impenso fauore. Quare illi de quorum indole talia moraliter suspicantur ad regimina Monachia promoueri oportet, & super eo tenentur Electores & Prouisores maximè insudare.

a l. 2. in prin. ff. de custodia reorum, l. 1. §. casum, ff. de postulando.
b l. si fur. §. 1. ff. de vsucapio. l. si ita scriptũ, ff. de lib. & posth.
c Tiraq. de vtroq. retra. tit. de retra. lign. & §. 35. n. 13. gl. 1. f. 247. cũ antecedentib. & seq.
d Num. 12. c.
e cap. porro. 2. q. 4.
f Pallac. in al legat. hæresis, §. 2. ad fin.

Licet tamen supradicta de pietate & misericordia prælatorum & superiorum vera sint non tamen ipsi superiores debent ita benignitate causas definire vt iustitia deseratur, & ordo iuris peruertatur. Respiciendum est enim iudicanti, ne quid aut durius, aut remissius constituat, quam causa deposcit, nec enim aut seueritatis aut clementiæ gloria affectanda est, sed propenso iudicio prout quæque res postulat statuendum est. Ita quidam iurisconsultus. *g* Et crimina grauia enormia & atrocia postulant, vt rigorosè & seuere puniantur & vindicta de ipsis assumpta sit alijs in exemplum. Vnde Solipater in quadam Epistola relata per Simancas *h* ait, oportet moderatam iustitiæ castigationem inferre ijs qui delinquerunt, ita vt parua quidem & vulgaria peccata dissimulentur (nec enim conducit & quælibet, & omnia simpliciter punire, neque cognoscentem negligere) quæ vero iam ingrauescunt his cura secundum leges adhibeatur. Et sic loquendo de incorrigibilibus, & de alijs delinquentibus atrocibus & enormibus ait quidam Imperator *i* veniam cum talibus non permittimus, nec indulgentijs crimina subleuamus. Et Plato *K* ait, qui scelera negligit, dum peccãdi licentiam præbet non tantum rempublicam, sed etiam ipsos sceleratos grauiter lædere videtur. Et melius esse non ciuitati tantum, sed etiam ijs qui peccarunt, vel vt moriantur vel alioquin castigentur, quam vt impunita peccata relinquantur.

g l. respiciendũ. ff. de pœnis.
h Simanc. de repub. lib. 5. c. 27. nu. 18. pag. 81.
i l. si apparitor in fin. C. de cohortal. lib. 12.
K Plato lib. 5. de Repub.

ARTICVLVS VIII.

Quomodo prælati muneribus & donis accipiendis se debent abstinere.

Respondeo dicendo, quod cum præfati prælati sint gubernatores & iudices causarum regularium, & simul sint suæ religionis reformatores & officiorum inferiorum prouisores à donis & muneribus acceptandis debent maximè abstinere. Ait enim *l* Euripides, ingenita quidem est malitia cunctis mortalium, is vero maximè qui accepta mercede malus fuerit, venia quidem indignus erit. Et nihil tam sanctum atque munitum, quod non expugnari pecunia possit prout ait Cicero. *m* Et Salomon, *n* ait victoriam & honorem acquirit qui dat munera; considerantes autem stragem quæ à iudicibus & superioribus dona accipientibus solet in Republica euenire antiqui Romani leges contra præfatos iudices statuerunt. Primo enim facta est lex duodecim tabularum cuius meminerunt. Aulus Gellius *o* & Balduinus, Et anni sexcenti præterierunt in quibus contra recipientes præfata dona non fuit aliqua lex lata. Donec Lucius Calpurnius anno sexcentesimoquarto à fundatione Romæ de eo legem tulit prout asserit Cicero, *p* & refert Petrus Gregorius. Et statim Cælius Tribunus aliam legem contra hoc crimen edidit secundum Valerium *q* Maximum. Et Marcus Acilius, & Caius Seruilius & Caius Gracchus & Marcus Liuius & Cornelius Sylla & Pompeius & Quatinius consules dictatores & tribuni varijs temporibus & ætatibus diuersas contra huc delictum leges condiderunt vsque dum tandem facta est præfata lex Iulia, omnibus supradictis posterior prout concludit & resoluit Tiberius Decianus. *r* Et ad euitendum & prorsus extirpandum huiusmodi vitium vltra leges præfatas & pœnas in eis contentas Imperatores diuersa remedia addiderunt, Et primo Antonius Pius ordinauit vt prius quam officiorum possessionem essent adepti inuentarium per Magistratus suarum omnium rerum fieret, vt officijs functis diuinæ ante habitæ cum diuitijs relictis conferrentur, & quid in officijs & magistratibus collocati fuerint lucrati manifestaretur, Et ex lucro iustitia vel iniustitia eorum deprehenderetur, Imperator autem Adrianus vt eius historia refert liberalissimum se erga magistratus exhibebat dicendo velle eos diuites efficere, vt iustitiam, cum omnibus seruarent. Sed alij imperatores videntes neque minis nec donis iudices & superiores ab hoc pestilenti crimine arceri statuerunt, vel deprehensi, & de hoc crimine conuicti publicè concremerentur, vt ex quadam lege *s* constat. Quod ex ratione alterius legis *t* comprobatur ibi, grauior pœna constituenda est in hos, qui nostri iuris sunt & nostra debent custodire mandata. *u* Lex Constantini ait, iam nunc rapaces officialium manus cessent, cessent inquam, nam si moniti non cessauerint Gladijs, præscindentur. Et vide circa hoc Didacum Perez *x* & Petrum Gregorium.

Pœna autem iure *y* ciuili statuta contra præfatos iudices & superiores diuersa erat, vt constat ex traditis in præfamo iure, & tradunt Puteus *z* Iulius Clarus Azeuedus Olanus Decianus & Petrus Gregorius. Iure autem Codicis pœna erat priuatio officij & pro accepto munere triplum restituere, in causis ciuilibus in criminalibus autem, hoc delictum committentibus confiscatio bonorum & exilium & infamia irrogabatur, quibus pœnis addidit Iustinianus Imperator flagellationem vt ex eius *a* Authentica constat. Et Imperatores Valentinianus & Valens lege sua eos viuos concremari præcepit. Nunc autem huic delicto pœna arbitraria correspondet, vt Egidius Bossius *b* Menoch. & alij resoluunt. Hæc autem adducta sunt vt contemplata à superioribus regularium grauiter contra prælatos illis inferiores huic vicio deditos & conuictos procedant eos vsque ad priuationem officiorum puniendo, non enim ipsorum

l Euripides Bellorophon.
m Cicero in Verrem.
n Prou. 28.
o Gell. noctium atticarũ li. 20 c. 1. circa principia Balduin. de legib. 12. tabul l 11.
p Cicer. 2. offic. & in Bruto & in Verrem Pet. Greg. Syntag. iur. lib. 6 c. 28. nu 6.
q Valer. Max. li. 6. c. 1 1. in 1. exemplo.
r Decianus 2. to. crimina. li. 6 c. 38.
s l. vnic. C. vbi causa fiscal. l. 1. C. de custo. dicto li. 11. & habetur in l. 1. ti. 6. in C. Theodosian.
x Perez in l. 5. tit. 29 lib. 8. ordin. in addi. pag. 363. co. 1. ad fin. Gregor. Syntag. iur. 3. p. lib. 36. c. 28. nu. 6.
y l. si aliqui C. de suscept. & arc. lib. 12. in testa. C. de test. tuto. l. fin. & Auth. nouo iure C. de pœnis iud. qui malè iudic l iudices C. de dignit. libro 12.
z Puteus de synd. v. potest. c. 2. in prin fol. 268. & in mul tis nu. 2. Clar. in pract. § fi. q. 73. n. 2. Azeu. in l. 1 tit. 6. li. 3. recopi. l. nu. 17. ver. suffici. Olanus in antinomijs, v. bona p. 43. n. 36. & seq. Decian. 2. to. crim. c. 36 nu. 15. Gregor. Syntag. iur. 3. p. lib. 36. c. 28. nu. 6.
a Auth. vt iudices sine quoquo suff. §. si quis aut.
b Boss. in pract. tit. de offic. corrupt. nu. 8. Menoc. de arb. lib. 2. centu. 4. casu 343.

ipsorum arbitrio huiusmodi committitur castigatio vt à rigore iuris contra istos iuris violatores recedant, sed vt iuri ipsi enixi eius vestigijs adhærentes circunstantijs delicti pensatis rigorosos se contra eos exhibeant cum vt refert Suetonius *a* Iulius Cesar ipsos officio priuatos esse iudicaret, quia officij commissi satis & euidenter indignos se reddiderunt.

Pœna autem quæ contra donis & muneribus iudices & prælatos subornãtes proponitur est, quod ipsi perdunt actionem illius rei quæ ab ipsis prætenditur adeo, quod ipsa actio ipso iure perditur etiam si sententia condemnatoria, non detur prout affirmant *b* Doctores quos refert & sequitur Conarruuias, sequuntur etiam Menchaca Puteus Tiberius Decianus & Petrus Gregorius.

Et vltra præfatam pœnam pœna falsariorum arbitraria castigantur, vt post alios resoluunt *c* Puteus Menochius & Azeuedo. Quibus inhærens & fundatus iuribus Gregorius XIII. post alios Summos Pontifices quandam edidit constitutionem contra religiosos, subornatores pro officijs in religione adipiscendis in qua ipsos priuat prælationibus sic obtentis, & ad alia obtinenda reddit inhabiles. De qua in quæstione de *d* electione fecimus mentionem, ipsam in eo loco explicantes.

a Sueton. in Cæsar. c. 43. l. 3. §. 2. ff. de calum. vbi de Herts.
b Cou. in reg. pecca. 2. p. §. 3. n. 1. Menchaca lib. 2. controu. vsu freq. c. 32. n. 34. v. ad 2. Pute. de synd. v. corru. c. 1. nu. 10. & c. 2. in princ. f. 160. Dec. 2. tr. crim. li. 8. ca. 38. n. 24. Petr. Greg. syntag. iur. 3. p. li. 36. c. 18. nu. 8. & 12.
c Put. vbi su. Menoc. de arb. lib. 2. de arbi. centur. 4. casu 343. n. 3. Azeue in l. 1. nu. 22. tit. 6. l. 3. recop.
d 2. to. q. 56

ARTICVLVS IX.

Vtrum prælati teneantur expurgare congregationem ipsis commissam à peccatis.

RESpondeo dicendo, quod Iurisconsultus Vlpianus *e* ait, congruit bono & graui præsidi curare vt pacata, atque quieta respublica sit quam regit quod non difficilè obtinebit si solicitè agat vt malis hominibus prouincia careat, eosque conquirat. Ille famosus Epaminõdas prout refert Xenophon *f* interrogatus. Quare cum eius ciues dormiebant & delicijs vacabant ipse nocte super muros gradiebatur, respondit eum vigilare vt ciues eius in pace requiescerent. Et sic dicitur in Prouerbijs *g* rex dissipat omne malum intuitu suo, & subditi possunt tunc dicere ego dormio & cor meum, idest Reus meus vigilat, *h* Et principaliter non debent prælati dormitare neque dormire super extirpandis vitijs à sua communitate. Quod clarè insinuauit ipsis Christus Dominus eos lucem mundi appellando, officiũ enim lucis prout ait Dauid *h* est bestias exterminare, ait enim. *Posuisti tenebras & facta est nox in ipsa pertrãsibunt omnes bestiæ syluæ, catuli Leonum rugientes vt rapiant, & quærant a Deo escam sibi, ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur, exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperum.*

Et hoc etiam munus prælatorum est expurgare suam congregationem à malis eos exterminando & in cubilibus continendo, vt alij possint quietè exire ad opus suum & ad operationem suam vsque ad mortis vesperum, vt portantes pondus diei, & æstus beatam illam spem cum effectu consequantur. Et Honorius *i* Tertius Abbatibus & Monachis in Lombardia & Marchia Treuisiana constitutis sic scribit, ipsi autem visitatores Monachos, quos contumaces inuenerint, & rebelles iuxta modum culpæ vice nostra regulari censura percellent, absque personarum delectu, non parcendo rebellibus ob suam petulanciam, vel potentiam amicorum, qui ouem morbidã eijciant ab ouili ne inficiat oues sanas. Et huic consonat, quod asserit D. *k* Hieronymus super Ezechielem relatus à Graciano, ait resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda ne tota domus massa corpus, & pecora ardeant corrumpantur & putrescant intereant.

e l. congruit, ff. de offic. præsid.
f Xenophon. lib. 7. rerum Græcarum.
g Prou. 20.
h Matth. 5
h Psal. 104.
i c. fin. de stat. monach.
k Hiero. super Ezech. lib. 4. c. resecanda, 24. q. 3.

Et Ouidius *l* ait.

Immedicabile vulnus
Ense recidendum est ne pars sincera trahatur.

Et Cicero *m* asserit vt medici membrum sæpè putrefactum incidunt atque in totum eradicant, ne aliam corporis partem labefactare, aut corrumpere possit, sic necesse est si rempublicam saluam esse volumus vt perditissimos homines ex vrbe penitus extirpemus, ne corruptus integro, castoque labore inuiolatum infringat. Et Chrysostomus *n* ait, semper scelera dum nõ resecantur increscunt & in augmenta facinorum prosilitur; quoties secura impunitate peccatur. Et Seneca relatus ab Accursio *n* dicere solebat non potest pinguior victima mactari Deo quam reus iniquus. Denique non debent satiari prælati & superiores in ediẽdo delicta, vsque ad eorum extirpationem prout faciebat Dauid *o* dicens, in matutino, interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

Aduertant tamen superiores nihil indebitum molituros si aliqua leuia & non grauia subditorum peccata dissimulauerint cum illis de quorum pœnitentia & correctione spes certa moraliter habetur, licet enim Reipublicæ intersit ne delicta maneant impunita hæc tamen regula in his exceptionem patitur, magis enim aliquando in aliquibus misericordia, quam rigor disciplinæ operatur, nec enim parua pœna dolor & verecundia peccatorum à sacris Canonibus reputatur. Qui dolor & verecundia à correctione fraterna superiorum originatur, quam correctionem Sancti Patres in Concilio Tridentino *p* commendauerunt, quod & Segura de *q* de Aualos in suo directorio iudicum etiam commendat.

l Ouid. 1. Metamor.
m Cicero in Vatinium.
n Chrysost. in sermo. de Absalon.
n Accursin Proœmio. per Tex. ibi. C. de feriis.
o Psal. 100.
p Conc. Trid. sess. 13. de ref. c. 1.
q Segur. in directi. iudic. c. part. initium, fol. 79. nu. 10. & 15.

ARTICVLVS X.

Vtrum superiores præcæteris iuuenes coercere teneantur.

RESpondeo dicendo iuuenes præcæteris esse à prælatis nimio rigore coercendos tanquam feruore ætatis nimia licentia inflatos, prout secundum Plutarchum *r* Lacedemonij faciebant de quibus dicitur, ita eum iuuenibus rigorosè se habere vt nimis castigati ante altare Dianæ sæpiùs mortui succumberent, nimia enim licentia concessa in huiusmodi ætate constitutis graue damnum in religione solet causare. Et de omnibus generaliter ait Comicus Terentius *s* nimia licentia profectò euadet in aliquod magnum malum. Pro quo considerãda sunt verba cuiusdam Iurisconsulti *t* de iuuenibus verba facientis. Ait enim solent quidam qui vulgò se iuuenes appellant in quibusdam ciuitatibus turbulentis se acclamationibus popularium accommodare, qui si amplius nihil admiserint, nec ante sint à præside admoniti, fustibus cæsi dimittuntur, aut etiam spectaculis eis interdicitur. Notandum est enim, quod noluit Iurisconsultus iuuenes omnino impunitos dimitti, ne impunitatis venia ipsi insolentiores euadant. Multus enim in culpa, sapiens erit in pœna, vt dicit quidam Canon *u* & tradunt Puteus & Gregorius Lopez. Et tradit Plato *x* puerorum natura conuenientem nacta disciplinam semper proficiendo ad omnem peruenit virtutem, enutrita autem si fuerit peruersè ad contraria facilè dilabitur. Et Diogenes *y* dixit adolescentium educatio fundamẽtum est totius Republicæ. Quod vt assequantur

vt ga

r Plutar. in Licurgo.
s Terẽtius in Adelphis.
t l. capitalium, §. solent, ff. de pœnis.
u c. qui ea gȝ dispu. Put. de synd. v. iudic. c. 2 n. 38. fol. 214 & v. contumatia, n. 7. Greg. in l. fi. gl. 1. tit. 2 par. 1. & in l. 2. tit. 1. par. 3. v. recelãdo se.
x Plato li. 6. de leg. & li. 6. de Republ.
y Diogenes li. 6. de Sãctitate.

a Chrisost. in Matthaei hom. 38.
b Prou. 10.
c Simanc. li. 2. de Repub.

virga correctionis animaduerti debent. Ait etiam D. Chrysostomus a ociosa iuuentus imprudenter educata omni ferocissima bestia immanior est: ideo in prouerbijs b præcipitur. Noli subtrahere à puero disciplinam, q enim percusseris eum virga non morietur, tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis. Et Episcopus Simancas c dicit rex efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit; & puerorum ingenia tanquã agri ex quibus Respublica omnes suos fructus est perceptura diligentissimè colantur, & rebus optimis ferantur, prohibeanturque inseri quæcunque Reipublicæ noxia sunt, & sterile solum vel incultum nacta prouentum malarum herbarum facillimè marcescunt. Vnde in religionibus oportet, vt magister nouitiorum & iuuenum vita & moribus constituatur, vt eos rigore debito possit educare, qui à prælatis in huiusmodi rigore exercendo debet verbo, & opere foueri, si enim iuuenes suauiter ab his pertractantur vltra quod fauoribus maiorum inflati redduntur, post modum ineunte ætate prælati effecti nouitios & iuuenes lacte relaxationis & libertatis enutriunt & obseruantia regularis exinanitur.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Reges Hispaniarum habeant iurisdictionem super professos ordinum militarum.

RESpondeo dicendo, quod superest quædam Bulla Adriani VI. quæ habet in hunc modum.

ADRIANVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Dum intra nostræ mentis arcana debita meditatione pensamus, Sancti Iacobi de Spatha, ac de Calatraua, & de Alcantara in Regnis Hispaniarũ erectas, propterea militias institutas fuisse, vt contra orthodoxæ fidei hostes & inimicos arma quædam & valida præsidia essent, earumque milites in infideliũ expugnatione, ac Regnorum ab ipsis infidelibus occupatorum recuperatione iugiter vacarent, strenuaque ipsorum virtute & opera proximis annis non solum quam plurimas ciuitates & loca, sed etiam aliquot Principatus, dominia, & Regna, quæ infideles Mauri occupauerant, & per multos annos detinuerant, non sine proprij sanguinis effusione, cum magna Christi nominis gloria recuperata, & ad fidem Christi reducta fuisse consideramus, insuper & animo reuoluimus, quæ Charissimus in Christo filius noster Carolus Castellæ & Legionis Rex Catholicus in imperatorẽ electus, claræ memoriæ Ferdinandi aui & Elisabeth Reginæ auiæ Castellæ & Legionis huiusmodi, ac aliorum progenitorum suorum vestigia sequutus, pro vniuersa ecclesia, cuius (vt nos ad summi Apostolatus apicẽ assumptione pastor: ita ipse ad sacri Imperij fastigiũ electione aduocatus existit) non solum insulæ Seruarum, quam ipsi Mauri detinebant expugnatione, sed etiam aduersus Lutherum Martinum per Sedem Apostolicam hæreticum declaratũ executione fecit, & in dies ipsum sub disciplina nostra à teneris educatum, ob eius deuotionem ac fidem erga nos, & hanc sanctam (in qua permissione diuina sedemus) ac vniuersam rempublicam Christianam, diuina fauente gratia facturum fore speramus; Dignum meritò censemus, & congruum, vt militiæ prædictæ Coronæ Regni Castellæ & Legionis perpetuò applicetur, non minus vt Caroli ipsius in Imperatorem electi studia & conatus ad profligandos & subigendos infideles barbaros, concedente Domino crescant & augeantur: quam vt ipsarum militiarum felix, & prosperum regimen semper in melius procedant, & illorum militum disciplina solertior euadat: ipsumque Carolum in Imperatorem electum, eiusque posteritatem signo specialis beneuolentiæ prosequamur, & quadam perpetuitatis memoria decoremus. Sanè cum Ferdinandus Rex & Elisabeth Regina præfati in humanis agentes, suorum & ipsi progenitorum vestigia secuti, quam plurima egregia facinora, & gesta fecerint, nec solum Hispaniam à Sarracenis, & Mauris, qui regnum Granatæ ac plura alia dominia occupauerant, non sine multis laboribus & impensis, ac magna Christiani sanguinis effusione purgauerint, ac quam plurimos infideles à falsis idolorum tenebris ad veram orthodoxæ fidei lucem reduxerint: sed pluribus etiam casibus Oceanum mare penetrauerint, & ad diuersas ac maximas, & antea mortalibus ignotas insulas salutiferæ crucis vexillum detulerint, & ipsis insulis plurimas Metropolitanas & cathedrales, ac alias ecclesias ad Christi nominis gloriam, & exaltationem erigi, seque ob talia merita Catholici nomine ab hac sancta Sede insigniri obtinuerint. Cumque in dictis Castellæ & Legionis Regnis Sancti Iacobi de Spatha, ac de Calatraua, & Alcantara sancti Augustini & Cistercienfis ordinum militiarum Magistratus ad eiusdem fidei exaltationem, & infidelium barbarorum, maximè circumuicinarum partium depressionem & expugnationem instituti fuerint, vt præfertur & quandoque illi per Romanos Pontifices prædecessores nostros Regibus Castellæ, & Legionis huiusmodi, seu eorum primogenitis aut pronpinquioribus infantibus nuncupatis respectiuè in administrationem, dum expediens fore visum fuerit, concedi consueuerint, illorumque ad præsens idem Catholicus Rex in Imperatorẽ electus perpetuus administrator per Sedem prædictam deputatus existat, ipsarumque militiarum magistrorum electiones ad præceptoriam militiarũ huiusmodi præceptores, seu milites spectare noscantur, ac inter eos, occurrente dictorum magistrorum vacatione, super electionibus pro tempore faciendis possent quandoque dissensiones oriri plurimũque Regis Castellæ & Legionis pro tempore existẽtis intersit, vt ipse Magistratum huiusmodi curam & administrationem habeat: cum Magistratus ipsi quam plurimas ciuitates & arces, partim ab ipsis Regibus Castellæ, & Legionis donatas, partim per ipsos Magistros ab infideliũ manibus proprij sanguinis effusione cõparatas & acquisitas possideant & si illorum Magistri aliquando Regi se opponerẽt ex illorũ institutione, quæ ad eorundem Regnorum pacẽ & quietem, ac infidelium expugnationem emanauit, grauia scandala & pericula in regnis ipsis (prout proximis annis, cũ in minoribus constituti, & dictorũ regnorũ Regimini & administrationi præpositi essemus, propter aspirationes ad ipsos Magistratus oculis nostris vidimus) succedere possent. Si autem Magistratus ipsi Coronæ Regiæ Regis Castellæ & Legionis huiusmodi pro tẽpore existẽtis perpetuò vnirentur, annecterentur, & incorporarentur, ita tamen quod ex illorũ huiusmodi vnione tituli singulorum magistratuum huiusmodi ad infra scriptum effectum extincti non censeantur, illi per Regem ipsum longè melius regi, & gubernari possent Curaretq; Rex ipse, vt illarũ militiarũ milites idonei, & in arte militari adeo periti, & experti essent, vt de illis merito sperari possit, quod non solum dicta Regna ab infidelibus defenderent, sed ipsum Regem ad expeditionem cõtra Turcas, & alios infideles maritima classe, ac terrestri exercitu suscipiendã & prosequendam vltro solicitarent, & inuitarẽt scandalisq; & dissensionibus inter ipsos præceptores seu milites electores, ac alijs periculis, quæ exoriri possent, obuiaretur. Ipseque Carolus Rex in Imperatorẽ electus ad sanctũ pacis & vnitatis Regũ & principũ opus, quod pro totius Christianæ reipublicæ necessaria defensione, ac cõtra hostes Turcas felici expeditione perficere & cõcludere desideramus, pro sua religione & deuotione in hanc sanctã Sedem nos plurimum iuuare, ac rempublicã Christianam à tam graui periculo, in quo constituta est, diuina fauente gratia, liberare possent, ac omnia pro fidei catholicæ

licæ exaltatione, ac infidelium barbarorum depressione libentius & constantius facere non cessaret. Similiterque eius successores facere parati essent, militesque dictarum militiarum sub Regis huiusmodi disciplina magistrali, & experti & ad conferendum manus contra Turcas & infideles huiusmodi multò promptiores, & alacriores redderentur. Nos præmissa diligenti consideratione, pensantes, ac animo reuoluentes, qualia & quanta eiusdem Caroli Regis in Imperatorem electi maiores priscis, ac etiam nostris temporibus pro expugnatione infidelium & barbararum nationum perfecerint, quodque Regna & terras, ac insulas ab ipsorũ infideliũ manibus eripuerint, & ad Christianã religionem reduci curauerint, & quæ ipse Carolus Rex in Imperatorem electus tam feruenti animo hac tempestate nostra pro Christianæ fidei religione, & huius sanctæ Sedis dignitate tuẽda aduersus Martinum Lutherum præfatum, & eius fautores, ac alios qui contra nos & dictã Sedem superbiæ cornua erexerunt, ac in dictis insulis Seruarum expugnatione, quam diuino assistente auxilio sibi subdidit, dignè & laudabiliter effecerit, ac sperantes, quod quanto maioribus beneficijs & gratijs Maiestas sua à Sede Apostolica se præmunitam & affectam cognouerit, tanto magis eidem ecclesiæ, cuius aduocatus (vt præfertur) existit, exuberantes fauores, quoties opus fuerit, exhibebit, ac breui tempore pro sua ipsius singulari deuotione ac virtute Regiaq; magnanimitate, & imperiali celsitudine, ad honorem Dei, & nominis Christiani propagationem, aduersus nefandissimos Turcas, Christiani nominis perpetuos hostes, & contra spurcissimam illam gentẽ, quæ Christianum sanguinem auidè sitit & nostris ceruicibus imminet, iustissimum bellum suscipiet, ac tot prouincias & Regna ab ipsis Turcis, & alijs infidelibus occupata recuperabit, & nomẽ Saluatoris D. N. Iesu Christi longè lateq; propagabit Habita super iis cum venerabilibus fratribus nostri S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, ac de eorum consilio & assensu Magistratus prædictos, quorum omnium qualitates, necnon verum & vltimum vacationis modum, illorumque, ac Coronæ Regiæ Castellæ & Legionis huiusmodi regnorũ veros annuos valores præsentibus pro expressis haberi volentes, eidẽ Coronæ Regiæ, etiãsi Corona ipsa aliquo tẽpore ad mulierem spectaret, cum omnibus præeminentijs, iurisdictionibus facultatibus, redditibus, iuribus, obuentionibus, & pertinentijs suis vniuersis, authoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo vnimus, annectimus, & incorporamus: ita quod ius administrandi ipsos magistratus siue in virum, siue in mulierem, cum corona transferri; & omnia, quæ ipsi magistri, qui pro tẽpore fuerint facere, & exercere, & commendas ipsas, & præceptorias, ac alia beneficia militiarum huiusmodi personis idoneis cõferre liberè possint in omnibus, & per omnia, perinde ac si vnio huiusmodi quoad præmissa dumtaxat minimè facta fuisset, ipsorumq; magistratuum possessionem propria authoritate liberè continuare, seu illam de nouo sibi & Regi Castellæ & Legionis pro tẽpore existenti, et propria authoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere, illorumq; fructus, redditus, & prouentus in suos ac magistratuũ huiusmodi vsus, ad quod deputati sunt, et vtilitatem cõuertere. Diocæsanorum locorum, & quorũuis aliorum licentia seu consensu minimè requisitis. Ita tamen, quod ipse catholicus Rex in Imperatorẽ electus, eiusq; successores Castellæ & Legionis Reges pro tẽpore existentes, ea quæ spiritualia concernunt, per personas dictarum militiarum religiosas, per ipsos Reges pro tẽpore existentes ad id deputandas, ad eorũ nutum amouibiles probè & laudabiliter exercere facere debeant, & teneãtur. Quibus sic pro tempore deputatis personis gerẽdi, faciendi, mandandi, ordinandi, exercendi, exequendi, disponendi omnia & singula, quæ dictarum militiarum magistri pro tempore existentes de iure, vel consuetudine, aut aliàs quomodolibet facere, gerere, exercere, mandare, disponere, exequi poterant & consueuerant, authoritate et tenore præmissis, plenã liberam & omnimodam facultatem concedimus. Et ne in posterum aliquis ex dictis militibus seu fratres dictorum ordinum aliquid de facto tenetur per viam electionis, vel postulationis seu aliàs decedente Rege vel Regina, qui dictos ordines administrauerit, auferimus ab eis omne ius ac potestatem eligẽdi, postulandi, vel de nouo admin. stratore perpetuò prouidẽdi, & sub pœna excommunicationis, ac priuationis commendarum & præceptoriarum, ac aliorum beneficiorũ quæ obtinent inhabilitatisq; ad ipsa in posterum obtinẽda omnibus & singulis prohibemus ne eligant postulent, vel de eligendo aut postulando tractent. Quas pœnas volumus eos ipso facto incurrere, absolutionem nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tẽpore existentibus specialiter reseruantes. Non obstãtibus nostra, qua volumus, quod in vnionibus exprimi deberet valor et beneficij, cui vnio fieret, & semper commissio fieret ad partes, vocatis quorum interest, ac alijs constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon statutis & cõsuetudinibus ac stabilimentis, vsibus & naturis dictarum militiarum iuramento confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alià roboratis priuilegijs quoque & indultis, ac literis Apostolicis dictis militijs, ea umq; præceptoribus, militibus, & conuentibus per dictam Sedẽ forsan concessis, illis præsertim quibus caueri dicitur, quod magistratus de Alcantara, de Calatraua per personas regulares S. Augustini & Cisterciensis ordinis huiusmodi expressè professas & non vxoratas, ac alias certo modo qualificatas dumtaxat obtineri possint, quibus etiam si ad eorum derogationem de illis, eorumque totis tenoribus specialis specifica, & expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum, non aũt per clausulas generales id importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma seruanda esset, illorum tenores huiusmodi præsentibus pro expressis, & insertis habendis, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expressè derogamus, contrarijs quibuscumque, aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis huiusmodi magistratibus ac dignitatibus specialis vel alijs beneficijs ecclesiasticis in illis partib generales dictæ Sedis vel eius legatorum literas impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem reseruationem & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum: quas quidem literas & processus habitos per easdem, inde secuta quæcumque, ad Magistratus huiusmodi volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quo ad assecutionem Magistratuũ, aut beneficiorum aliorum præiudicium generari; et quibuslibet priuilegijs, indulgentijs, vel specialibus, et literis Apostolicis generalibus, quorumcunque tenorum existat, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, [illegible] noribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, prouisioque dicti Magistratus debitis propterea non fraudẽtur obsequijs, sed eorum congruẽ supportentur onera consueta. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane si secus super ijs à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem quòd ipse Rex pro tempore existens ab alienatione mobilium dictorum Magistratuum penitus abstineat quodque autem dictos Magistratus, vel eorum aliquem administrare possit: succedens in regno huiusmodi nobis, seu successoribus nostris canonicè intrantibus iura omnia soluere teneatur quæ Magistri pro tempore soluere consueuerunt, quibus solitis ex tunc confirmatio & licentia concessæ sint & esse censeantur, administrationemque liberè exercere possit, & ille ex eis qui vllo vnquam tempore (quod absit) à nostra & Romani Pontificis pro tempore existentis canonicè intrantis & Romanæ ecclesiæ obedientia & deuotione se subtraxerit, vel contra eum bellum susceperit in eius damnum & detrimentum honoris, aut rerum per se vel alium seu alios di-

rectè,

rectè, vel indirectè machinatus fuerit, huiusmodi gratia priuatus existat: præsentesque literæ nullius sint roboris vel momenti, ipsaque vnio eo ipso dissoluta sit: ipsique Magistratus per dissolutionem huiusmodi vacare censeantur, & de illis per Sedem prædictam liberè disponi possit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginā nostræ vnionis, annexionis, incorporationis, concessionis prohibitionis, reseruationis, derogationis, decreti & volūtatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrū, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vigesimo tertio, quarto nonas Maij, Pontificatus nostri anno primo.

Vidi sub sigillo authentico, de cuius intellectu aliqua notatu digna in secundo *a* tomo adduximus.

a tom. q. 63. art. 13. 14. 15. 16. 17. & 18.

QVAESTIO XXXV.

De præscriptionibus in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Qvid sit præscriptio.*
2 *Quo temporis spatio præscribatur contra bona regularium.*
3 *Vtrum Monasteria præscriptione completa possint petere restitutionem in integrum.*

ARTICVLVS I.

Quid sit præscriptio.

Respondeo dicendo, quod præscriptio idem significat quod excipere iuxta quandam legem. *b* Vnde ait Couarruuias *c* quod forsan hæc significatio deducta est ex eo quod sicut actionibus proponēdis certa forma, præscribitur, ita etiam exceptionibus præscriberetur, idest statueretur, vt docet Alciatus, *d* nam præscribere idem est quod legem ponere, ac constituere, hinc & verbale nomen præscriptio, nihil aliud est quam exceptio qua quis aduersarij intentionem generaliter, alioquin veram in eo casu de quo agitur nōn procedere allegat secundum Alciatum, *e* qui censet præscriptionem ab exceptione differre, quod exceptio generale nomen sit conueniens cuicunque defensioni, quæ aduersus actionem, vel intentionem obijcitur, præscriptio verò sit exceptio, quæ etsi inīctio vera fuerit, nihilominus agentem repellit, vt moratoria præscriptio iuxta quandam legem *f* quo in loco glossa exponit delatoriam exceptionem.

b l. qui agnitis. ff. de except.
c Cou. in reg. possessor. 2. par. in initio. nu. 1
d Alciat. li. 4. disput. c. vlt.
e Alciat. in l. si quis C. de pact.
f l. 2. C. de pret. sub Imper. offerend.

Differt autem præscriptio ab vsucapione, nā vsucapio est acquisitio dominij per vsum, & sic per possessionem, præscriptio autem verè est exceptio quæ oritur ab ipsa vsucapione, idest ab ipsa dominij acquisitione, ac tandem à longa possessione, vel ab ea, quæ legibus definita est, ita Couarruuias. *g*

g Cou. vbi su.

Sed contra hanc doctrinam insurgit nouissimè Parladorus *h* dicens quod vsucapio est acquisitio dominij per continuationem possessionis temporis lege definiti, temporalis verò præscriptio est exceptio, quæ datur à iure propter lapsum temporis à lege definiti, & sic ait quod vt constat ex dictis definitionibus non ita cohærent vsucapio, & præscriptio temporalis, vt vna ex altera pendeat, cum diuersa vtriusque sit vis & effectus, nam per vsucapionem acquiritur dominium, per præscriptionem autem tantum exceptio acquiritur, & sic in excipiendo tantum habet effectum. Sed certè ego non video hoc argumentum conuincere, ita vt ex eo probetur præscriptionem, vt exceptionem ab vsucapione non originari: licet enim diuersa sit vtriusque vis non tollit vnum ab altero originari, diuersa enim est vis rationalitatis, & risibilitatis: risibilitatem tamen à rationalitate originari compertum est.

h Parlador. l. rerum quotidian. c. 1. §. 1. nu. 4. 5. & 6.

ARTICVLVS II.

Quo temporis spatio præscribatur contra bona regularium.

Respondeo dicendo, quod contra Ecclesiam inferiorem Ecclesia Romana, si præscribatur à principali, vel ab alia ecclesia, quoad immobilia corporalia, & incorporalia iure habentibus continuam causam, vel non habentibus requiruntur quadraginta anni, vt in iure *i* probatur. Contra Ecclesiam verò Romanam non nisi spatio centum annorum fit præscriptio, vt etiam definiunt sacri Canones, *k* quod intelligunt Doctores *l* in spectantibus principaliter & non secundariò ad illam. Vnde hoc priuilegio gaudent omnia immediatè pertinentia, ad dispositionem Papæ, vt Ecclesia Lateranensis & res eius & exemptio, vt tenet Ioannes *m* Andræas & notat Panormitanus. Vnde cum dispositio bonorum regularium non immediatè pertineat ad Papam loquendo secundum sacros Canones, & ius commune quadraginta annis solū poterant præscribi. At loquendo secundum priuilegia regularia aliud est dicendum. Nam Eugenius Quartus, anno Domini millesimo quadringentesimoquarto, septimo Kalend. Martij Pontificatus sui anno quarto cēcessit congregationi S. Benedicti in Regnis Portugalliæ, ex certa scientia, & motu proprio, quod contra præfatæ congregationis monasteria, loca personas, & bona aliqua non curràt præscriptio, nisi post lapsum sexaginta annorum, quod quidem indultum tam in casibus rebus & bonis præteritis quam futuris potestate, & scientia similibus extendi & locum habere omnino voluit, quod ita habetur in libro *n* priuilegiorum dictæ congregationis impresso Romæ ex Typographia Titi & Pauli de Dianis anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono. In quo etiam libro *o* refertur, quod idem Eugenius concessit, quod sicut contra Romanam Ecclesiam non nisi centenaria currit præscriptio secundum constitutiones Canonicas & legitimas Sanctiones, ita quoque monasterio Diui Pauli extra muros vrbis ordinis Sancti Benedicti minoris temporis præscriptio non obsistat. Quod ipsum concessit *p* Pius Papa anno Domini millesimo quingentesimo septimo, pridie nonas Iunij, Pontificatus sui anno quarto congregationi Sanctæ Iustinæ. Quod priuilegium licet particulariter prædicto monasterio fuerit concessum, iam est factum totius ordinis, nam priuilegia vnius monasterij toti ordini sunt communia, & eius particularibus monasterijs quando ipsa priuilegia alijs monasterijs & locis dictæ congregationis adaptari & conueniri possunt, prout concessit Alexander VI. congregationi eidem sanctæ Iustinæ, vt in eodem libro *q* continetur. Quod priuilegium cum sit iam totius ordinis non est dubium, quod ad religiones mendicantes per communicationem transferatur cum ipsæ gaudeant priuilegijs concessis, & concedendis omnibus religionibus, prout in primo tomo latius est dictum. *r*

i c. De quarta. de prescri. c. 1. eod. tit. li. 6.
k c. quas actiones & c. Nemo. 16 q. 3.
l Glo. in c. ad audientiā de præscript.
m Ioan. And. in regul scienti. libro 6. in Merc. Panormit. in Clem. frequens de excess. prælat.
n in d. li. pag. 38. cum seq.
o pag. 80.
p Habet in d. l. p. 257.
q pag. 63.
r tom. 1. q. 55

ARTICVLVS III.

Vtrum monasteria præscriptione completa possint petere restitutionem in integrum.

RESpondeo dicendo communiter teneri quod sic vsq. ad quatuor annos, vt dicitur in iure *a* nam monasterium contra quod. sine sui negligentia præscriptio completa est, si legitimo impedimẽto detentum fuit communiter dicunt Doctores ipsum posse petere restitutionem in integrũ vsque ad quatuor annos sequentes, qui incipiunt à die scientiæ post cessationem dicti impedimenti, quia istud quadriennium non currit ignoranti, vt in eodem iure *b* dicitur ibi siquis negligenter omiserit, quia ignorans non negligit, secundum iura. *c* Vnde consideranda est maxima concessio Ioannis XIII. in fauorem monachorum congregationis montis Oliueti, quam refert collector *d* compendij societatis, in hunc modum, *Si qua læsio facta sit per quosuis cuiuscunque status quocumque modo, vel forma vel in futurum fiat personis iuribus, & rebus ac bonis dictæ congregationis ipso iure non teneant nec est opus restitutione in integrum pro læsione huiusmodi impetrare.*

a c. de rest. in integrũ lib. 6.
b d. c. 1. in ver. siquis negl. omni.
c c. 1 iunct. c. qua diuer. de conc. preb.
d Collect. cõpendii soci. tit. 1 in §. 6.

Pro quo facit illud quod indulsit *Eugenius IIII. congregationi Sancti Benedicti in regnis Portugaliæ dicens quod si quando contigerit per aliquem aut per plures actus contra quæcumque decreta priuilegia, & indulta gratias & immunitates præfata cõgregationi concessa, aut ipsorum aliquod à quocumque, cuiuscunque conditionis dignitatis gradus, seu status existat ex negligentia vel ignorantia præsentium, & futurorum, quibus ea conceduntur aut alia quauis causa aliter attentari, vel obseruari ignoranter, vel scienter nullum tamen per hoc præiudicium decretis priuilegijs indultis, & gratijs, & immunitatibus præfatis volumus generari, sed illa in suo robore, & vigore permanere*, ita habetur in libro *e* supradictæ congregationis superius allegato de quo infra latius in quæstione de restitutione in integrum.

e pag. 38. cum seqq.

QVAESTIO XXXVI.

De processionibus in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 VTrum regulares possint compelli ire ad processiones.
2 Vtrum modo sint aliqui regulares exempti ad eundum ad processiones.
3 Vtrum regulares interessentes sponte funeralibus, & processionibus renuntient priuilegio.

ARTICVLVS I.

Vtrum regulares possint compelli ire ad processiones.

RESpondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum *f* determinat dicens. Exempti autem omnes tam sæculares clerici, quam regulares quicumque etiam monachi ad publicas processiones vocati accedere compellantur his tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo viuunt.

f Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 13.

Circa quam constitutionem est notandum primo, quod si non vocentur non tenentur comparere in processionibus. Nec episcopi sub excommunicatione possunt regularibus præcipere vt ad processiones accedant. cum episcopi non procedant hoc præcipiendo vt legati sedis Apostolicæ vt patet ex ipsomet concilio, prout aduertit Gambarus *g* dicẽs quod non possunt vocari ad processiones regulares nisi ex magna causa fiant, & magna causa erit aduentus legati, at non possunt per excommunicationem obligari, vt processionaliter recipiant legatum ab ipsis episcopis, sed ab ipso legato, cum legatus sit eorum iudex, & in eos habeat iurisdictionem, sicut secundum ius *h* habent legati à latere. Verum est tamen, quod possunt regulares alijs pœnis compelli ad processiones, nã quamuis monachi proprijs quibusdam priuilegijs tuti sint quo minus ab episcopo, vel archiepiscopo, ex quauis causa interdici excommunicari, aut suspendi possint, nihilominus ex quo episcopis, & ordinarijs est commissa authoritas, vt ipsos monachos ad processiones possint vocare per consequens eis commissa est authoritas, vt eos alijs remedijs possint compellere priuando scilicet eos à confessionibus audiendis, & à prædicatione verbi Dei in ecclesijs parrochialibus, prout tenet Henriquez, *i* quam opinionem licet in summa sim secutus, nunc autem super ea supersedendum esse censeo, quia illustrissimi Domini Cardinales, vt audiui contrarium declarant, secundum notandum est, quod non debent vocari regulares ad processiones, nisi ex causa publica & magna fiant, prout post alios tradit Felinus, *K* & iuxta hoc debet intelligi decretum Concilij Tridentini, de quo articulo sequenti.

g Gamb. li. 3. de auth. leg. à latere. §. de potest. legat. in regulares atque exem. à n. 76. & 767.
h cap.
i Henriquez.
K Fel. in c. de lectis colũ. pen. vers. circa de offi. ordin.

ARTICVLVS II.

Vtrum modo sint aliqui regulares exempti ad eundum ad processiones.

RESpondeo dicendo, quod summus Pontifex, quosdam regulares qui clausuram seruant, vt Benedictinos & Cistercienses exemit ne inuiti compellantur ab Episcopo, aut ab alijs quauis dignitate fulgentibus interesse publicis funeralibus etiã principum, aut publicis processionibus, seu supplicationibus, nisi pro causa publica, & ne super hoc permittant eos ab alijs inquietari vt Gregor. *l* IX. Determinauit, & tradit Syluester compelli etiam prædicatores & Minores exemptos ad processiones ex publica causa, quod Concilium Tridentinum determinat. Et Pius V. in proprio motu pro mendicantibus statuit ne conuocentur, nisi pro publica causa, quod tenuit Calderin. *m* & tenuit etiam Felinus in superiori articulo relatus.

l c. nimis praua de excess. prelat. Syl. v. episcop. n. 9. vers. quantum pos.
m Cald. consil. lib. 80.

At Pius V. anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, die vigesima prima Nouembris concessit, vt quouis prætextu aut quæsito colore ad incedendum in publicis, & alijs processionibus, ab ordinarijs locorũ minimè cogerentur monachi D. ui Hieronymi in Hispanijs, nec tenerẽtur ad eas exire: mandauitque Archiepiscopis, alijsque locorũ ordinarijs in regnis Hispaniarum existentibus, vt permittãt prędictos fratres hoc priuilegio, et gratia pacificè vti, & frui, voluit tamẽ, quod cũ opus fuerit, & processiones publicè fiant eas intra sua monasteria celebrent, & faciãt, non obstantibus, quibusuis Apostolicis & Synodalibus prouincialibus & generalibus Concilijs editis & constitutionibus, ita habetur in Compẽdio, *n* ordinis D. Hieronymi. At hoc priuilegium per constitutionem Gregorij XIIII. allegatam à Nauarro in fine manualis Latini est reuocatum, & ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini redactum.

n Compen. D. Hieron. ti. process.

At Gregorius Decimus quartus cõcessit post Cõcilium Tridẽtinũ religiosis societatis exẽptionẽ ab interessentia in sup-

in supplicationibus, seu precibus, & processionibus publicis inhibuitque ordinarijs quauis dignitate fulgentibus ne dictos religiosos ad interessendum processionibus dictis quouis modo cogere, seu super præmissis inquietare seu inquietari facere audeant, vel permittant. Ita habetur in Compendio *a* Societatis. Et in proœmio huius concessionis explicat Gregorius XIII. causam ne scilicet distrahantur ab studijs & lectionibus quibus incumbunt, & ab alijs spiritualibus ministerijs.

a Compe. Societ. tit. processione.

Circa quam concessionem est aduertendum quod quamuis Gregorius XIII. in hac concessione non dixerit non obstante Concilio Tridentino, quod vt reuocatum censeretur est necessarium iuxta tradita à Sarmiento, *b* & à Gutierrez & Mandosio, satis tamen colligitur ex proœmio & ex plana mente Pontificis, quia Gregorius Decimustertius, in proœmio dictæ concessionis præmittit ibi, quidam forsitan moti authoritate Concilij Tridentini, &cæt. Et postea ex certa scientia addit derogationem etiam Concilij generalis, quod æquatur speciali derogationi Concilij Tridentini, iuxta in simili tradita à *c* Geminiano, & confirmatur, nam hæc quæstio, non est potestatis sed voluntatis, & in re non leui, sed in qua interuenire solet magna Pontificis deliberatio: vt tradit Sarmiento, *d* & ideò cum mentionem fecerit in principio Concilij Tridentini, & cum fuerit cum deliberatione locutus censendum est prædictum Concilium, quod ad hoc derogasse, aliàs ad nullum effectum eius indultum prodesset. Confirmatur etiã, nam interdum derogatio Conciliorum generalium habetur pro speciali. Prout tradunt Couarruuias, *e* Corduba, & Henriquez, & hunc dicunt esse stylum.

b Sarmien. li. 3 selecta. c. 14 nu. 3. 6 & 11. Gutierrez in l. nemo potest, nu. 161. de leg. 2. Mandos. in c Reall. reg. 16. q. 17. nu. 12.
c Gemin. in c. 1. nu. 26. de cõstit. lib. 6. in v. nascitur.
d Sarmien. lib. 3. Select. c. 14. n. 3. et seq.
e Cou. de spõsal. 2. p. c. 8. §. 8. nu. 5. Cord. lib. 4 qq. q 7. § 3. par. Henriquez. lib. 7. de indul. cap. 26. nu. 3.

Notandum est autem, quod Pius Quintus exemit collegia ordinum mendicantium, ab interessentia à processionibus ne distrahantur ab studijs. Quod priuilegium quoad dicta collegia intelligo modo esse validum etiam post Concilium Tridentinum, tum propter communicationem priuilegij Societatis in superioribus allegati. Quod priuilegium ratione collegiorum ipsius Societatis fuit indultum. Tum etiam quia Concilium determinat regulares ad processiones publicas posse vocari. Ijs tantum exceptis qui in astrictiori clausura perpetuo viuunt. Collegæ autem Mendicantium in strictiori clausura perpetuò viuunt in dictis collegijs sub quibusdam rigorosis statutis. In quibus cum maxima difficultate dispensatur. Et quod dicta Bulla Pij V. Quantum ad hoc possit vti post Concilium Tridentinum satis innuit collector *f* priuilegiorum Cistercij. Nec Gregorius Decimustertius. In sua reuocatoria constitutione superius allegata, derogauit concessa à Pio V. collegijs Mendicantium, vt patet ex eius verbis. Ibi, *pro quorumcunque regularium, etiam Mendicantium ordinibus, & congregationibus*, & non dicit *collegijs*. In quo innuit se nolle derogare hoc priuilegium collegijs Mẽdicantium concessum, si enim illud vellet reuocare ipsorum collegiorum faceret mentionem specialem sicut fecit Pius V. in sua pro mendicantibus constitutione. Notandum est vltimo, quod Leo X. in Concilio Lateranensi statuit, quod fratres requisiti à prælatis Ecclesiarum ad processiones solemnes pro tempore faciendas accedere debeant, ad illas dummodo domus seu loca eorumdem fratrum non sint remota vltra vnum miliare à ciuitatibus, vel oppidis vbi facienda est processio, ita habetur in Supplemento. *g* Quæ concessio cum sua limitatione non est à Concilio reuocata.

f In compen. Cistercij titu. processione. in fin.
g Suppl. fo. 25 conf. 71.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares interessentes sponte funeralibus, & processionibus renuncient priuilegio.

RESpondeo dicendo, quod regulares habẽtes priuilegium ne compellantur ire ad funeralia, aut processiones, si sponte ad ea accedant (vt ob grauem necessitatem, aut ob honorem debitum Principi defuncto) non renunciant tacitè huic priuilegio, quia priuilegia similia dãtur fauore totius religionis. Nec hi actus qui sine compulsione Episcopi sponte fiunt censentur contrarij priuilegijs, iuxta doctrinam cuiusdam legis, *h* vbi Cynus glossa Bartolus, & omnes, relati per Menochium. Expedit autem vt publico instrumento coram notario protestetur in forma collegij se accedere saluo iure priuilegij, quia cõmunitas potest renunciare priuilegio concesso ordini, at non sic singulares personæ secundum Innocẽtium *i* Corneum, & Natta. Aduerte tamen, quòd pauci actus etiam contrarij vnius conuentus non inducunt præiudicium priuilegio in bonum totius religionis concesso, ita est concessum canonicis Regularibus Lateranensis Ecclesiæ prout refertur in *K* Compendio Societatis. *Dicendo, quod si quando contigerit per vnum aut plures actus contra priuilegia indulta, gratias & immunitates, prædictis canonicis concessa, aut ipsorum aliquod à quocumque cuiuscunque conditionis, dignitatis gradus & status existat ex negligentia seu ignorantia præsentium, & futurorum, quibus ea concedentur, aut alia quauis causa aliter attentari, vel obseruari scienter, vel ignoranter, nullum tamen propter hoc præiudicium indultis gratijs, & immunitatibus ipsis generatur, sed illa in suo vigore, & pleno robore firmitatis perpetuo permanet.*

h l 2. vbi Cynus gl. Bar. et omnes, C. de excus. tut. Menoch cons. 75. nu. 70 & 74. lib. 10.
i Inn. in c. cũ olim 2. nu. 7. de priuil. Corneus cons. 15. n. 5. li. 3 Nat. cons. 160 n. 46
K Compẽ Societ. tit. priuil. § 2.

QVÆSTIO XXXVII.

De processionibus quoad præcedentiam, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVis locus cuicunque ecclesiasticorum, & regularium in processionibus sit assignandus.*
2 *Vtrum in processionibus præcedentiæ sunt licitæ regularibus.*
3 *Quid agendum in processionibus pro controuersia sedanda ratione præcedentiæ.*
4 *Vtrum fratres Minores obseruantiæ debẽt fratres Minores conuentuales præcedere.*

ARTICVLVS I.

Quis locus cuicunque Ecclesiasticorum, & regularium in processionibus sit assignandus.

RESpondeo dicendo, quod clerici sæculares religiosos omnes, & regulares debẽt præcedere. Ita Ioannes Montanus *l* Ripa, & Cassaneus ad hoc aliquos sacros Canones *m* allegantes. Probantur etiã per argumentum ab ordine literæ, quod in iure receptũ est secundum Baldum, *n* & Nicolaum Euerardum, & videmus titulum ne clerici, vel monachi in corpore Decretalium existentem priori loco clericos, secundo vero monachos apponere, & priori loco in processionibus sunt apponendi clerici

l Montan. in tract. de auth. n. 29 Concilij n. 84 Ripa n. 2 responsa 2. n. 19. Cassan. de glor. mundi. 4 par. confid. 51.
m c. alia & in ca. legi. 16. q. 1.
n Bal. in l. 5. sententiã, C. de epis. & cler. Euerard. in locis legali. c. 4

posteà autem religiosi. Et inter clericos primo loco sunt constituendi canonici Ecclesiarum Cathedralium, quia dicuntur clerici primi gradus, alij autem aliarum ecclesiarum dicuntur clerici secundi gradus, vt notat Innocentius. *a* Inter alios autem clericos ecclesiarum inferiorum, qui sunt dignitatum ecclesiarum præferuntur, vtpotè canonici ecclesiarum collegiatarum rectoribus, simplicium ecclesiarum argumento aliquorum decretorum: *b* postea vero rectores parrochiales deinde cæteri clerici sæculares, deinde Canonici regulares Diui Augustini debent præcedere fratres Diui Benedicti congregationis Cassinensis alias Sanctæ Iustinæ de Padua nuncupatis, prout fuit tempore Pij Quarti ventilatum, & tandem obtinuerunt, vt refert Nauarrus, *c* vbi refert quandam sententiam Cardinalium deputatorum ad litem hanc definiendam: refert etiam Bullam Pij Quarti super hoc editam, quæ incipit, *Sedis Apostolicæ prouidentia*, & habetur in bullis *d* huius Summi Pontificis. Deinde veniunt Monachi Sancti Benedicti, & postea alij monachi. Iuxta antiquiorem institutionem. Post alios vero veniunt fratres Mendicantes, & religiosi, ordinis Prædicatorum debent præcedere, prout declarauit Pius Quintus in quadam bulla, *e* quæ incipit: *diuina disponere clementia*, quæ habetur inter constitutiones Pontificales eiusdemmet Pontificis. Deinde fratres Minores, postea Eremitæ Sancti Augustini demum Carmelitæ. Et inter illos qui sunt eiusdem ordinis, & professionis illi, qui sunt maiores dignitate debent magis honorari, iuxta ea quæ in iure, *f* & inter æquales gradu, & dignitate antiquiores non ætate: sed receptione in Ecclesia, vel monasterio, vt leges *g* Canonicæ, & Ciuiles nobis insinuant, sic enim in istis consideratur antiquitas, vt notat quædam glossa. *h* Inter omnes autem certum est, quod non facta distinctione antiquitatis, vel religionis Episcopi, & superiores debent primum locum tenere, cum propter sui eminentiam fratres eos appellet Papa, vt multę decretales *i* nos docent. Et post illos Abbates monasteriorum, qui etiam propter sui excellentiam sub generali appellatione habentium dignitates comprehenduntur, quod docuit glossa, *k* ad quod etiam faciunt tradita per Lappum. *l* Inter Episcopos autem antiquiores in promotione præferuntur, vt sacri Canones *m* determinant, & inter Abbates idem erit seruandum si sunt eiusdem ordinis, si verò sint diuersæ religionis, tunc qui sunt antiquioris religionis præferuntur; iuxta ea quæ supradicta sunt, & tradit Gondisaluus de Villadiego. *n*

a Innoc. in c. sedes, de rescr. & in c. fraternitatem, de sepult.
b c. licet, c. nō iuncto c. statutum, de elect. lib. 6.
c Na. in c. statuimus, 9. q. 9. nu. 4.
d Constit. Pij IIII. const. 19. pag. 454.
e Constit. Pij V. 26. pag. 583
f c. statuim. de maior. & obed. l. 2. ff. de albo scriben.
g c. de maior. & obed. l. 1. ff. de albo scrib.
h gl. in c. fi. de consuet. lib. 6.
i c. quam gratiam de crim. falsi. ca. si quis suadente de pœnit.
k gl. in c. 2. de præb. lib. 6.
l Lappus alleg. 84.
m 17. dist. §. Episcopos.
n Villadiego de legatis 1. p. q. 7. num. 9. & 19. cum seq.

ARTICVLVS II.

Vtrum in religionibus præcedentiæ sint licitæ.

RESpondeo dicendo, quod prout constat ex dictis in superioribus articulis in religionibus præcedentiæ sunt licitæ. Cum enim religiones ordines etiam nuncupentur in ipsis omnia ordinata esse oportet. Quod insuper probatur, nam sicut Deus immensus sapientissimus, & iustus. Angelus dominatur, ita Angeli hominibus, & homines animalibus, anima corpori, Cœlum terræ, & ratio appetitibus. Et sicut vt ait Diuus *n* Gregorius, & tradit Cassaneus, in Cœlorum Hierarchia adsunt Angeli, Archangeli, & alij spiritus, qui non sunt æquales, sed differunt in gradibus, & dignitatibus, & secundum Titum Liuium firmitas fidei est subijci maioribus, & secundum Dionysium lex æterna naturæ dittat, vt inferiora superioribus obediant: ita ad maiorem concordiam congregationum in terra maximè oportuit, vt esset diuersitas, & maioritas, & quod superiores inferioribus præcedant, & ab ipsis reuereantur, prout ex iure colligunt Doctores communiter quos referunt Boerius, *p* & Azeuedo. Hunc ordinem in domo Salomonis maximè laudauit Regina Sabba, quæ ordinem officiorum attentè considerans in maximam admirationem deuenit, prout in libris Regum *b* refertur, & in præcedentijs, & sedibus vnicuique debitis honor, & dignitas cuiuscumque ostenditur, prout ex multis iuris canonici & ciuilis *r* locis colligitur, & tradunt Baldus, Tiraquellus, Lara, Azeuedo, & Cassaneus. Et ita videmus in ciuitatibus bene ordinatis, Correctores superiora quam alij in actibus publicis sedilia habere. Nec Dominus hunc sacratum ordinem in Euangelio reprobauit, sed præcedentias, & maioritates procurare fatuitatem iudicauit dicens. Nescitis quid petatis. Quas præcedentias in regionibus statutis ordinationibus, & consuetudinibus approbatas videmus, in quibus particulariter discurrere superuacaneum duxi, quia secundum Alciatum, *f* Boerium, & Cassaneum, non sunt firmæ fixæ, & certæ prærogatiuæ in communitatibus, sed secundum temporum varietatem, & personarum, & regularium præcedentiæ, & maioritates cuicunque deputantur.

o c. ad hoc iūcta gloss. 89. d. Cassa. in catalogo gloria mūdi. 3. par. per totam 12. part. cons. 1. cū mul seqq.
p l. honor. § generaliorum, ff. de muner. & honorib. l. quisquis in fi. & ibi gl. ff. C. de postul. licet 2 & ibi gl. 45. d. Boer in tract. de or. di. gradu 2. par. nu. 34. & 64. Pisa in Curia li. 2. c. 2. in princip. & ibi Azeuedo. nu. 11. lit. B, c. est ordo 35. q. 5. c. 189. dist.
q 3. Reg. c. 10.
r c. cum olim de consuet. glo. & Bal. in l. de communi 2. no tab. C. de sacros. Eccles. Tiraq. de primogen. in præfat. n. 13. Lara, in l. si quis à liberis, n. 21. ff. de lib. agnoscend. Azeue. vbi su. nu. 1. f. 30. & nu. 14. fol. 34. Cassan. in consuet. Burg. tit. de fins ans, rub. 6. § 4. gl. en tre guens. n. 5.
s Alciat. li. 3. disput. cap. 4. Boer. vbi sup. 2. p. c. 45. Cassan. de glor. mū di 5. par. consi de. 4.

ARTICVLVS III.

Quid agendum in processionibus pro controuersia sedanda ratione præcedentiæ.

REspondeo dicendo, quod, Concilium *t* Tridentinum determinat in hunc modum dicens controuersias omnes de præcedentia, quæ persæpè cum scandalo oriuntur inter ecclesiasticas personas, tam sæculares, quam regulares, in processionibus publicis, tum in ijs quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, & alijs similibus, Episcopus amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscumque componat.

Pro cuius decreti explicatione est notandum, quod quando oritur aliqua contentio super præcedendo inter aliquos improuiso quemadmodum sæpius contingit, vbi neque locus, neque tempus, longam deliberationem, aut causæ cognitionem permittit Episcopus in continenti debet iubere partibus ante se docere de iure suo sine mora, neque requiritur aliqua tela iudiciaria. Et ratio huius est, quia agitur de re quæ non capit dilationem, sed in breuissimo tempore est peritura. Pro quo est quidam textus *u* secundum intellectum glossæ, & ibi Bartolus, tenet idem Bartolus, & propter dictam causam adhuc non requirūtur exactæ probationes, vt voluit quædam glossa. *x* Et vbi alias non posset sic in breui de iure partium constare, vtpotè quia vna religio dicit de priuilegio, vel consuetudine debere alij præferri, non tamen tunc decet debere Episcopum illam præferre alteri, quæ de iure communi est præferenda, est argumentum optimum in quadam decretali *y* in fine eiusdem, & si velit adijcere ista verba (saluo, scilicet iure alterius partis sit quod in veritate sibi competit) satis esset cautum ne pars altera in tantum scandalizetur. Et vbi seditiones magnæ, circa hoc oriātur posset Episcopus vtrosque contendentes repellere pro illa vice, per ea, quæ in simili notat Innocentius, *z* & tradit Gondisaluus

t Conc. Trid. sess. 25. de reg. c. 13.
u glo. in vnica, vbi Bar. ff. de glande lege Bartol. in l. si prius, circa fi. ff. de noui oper. nunc.
x gl. in d. l. vnica.
y c. cū persona de priui. lib. 6.
z Innoc. in c. in præsentia, de prob. Villadiego, delegatis 1. par. q. 7. num. 15.

de

de Villadiego. Et hoc modo secundum Concilij Tridentini decretum omni appellatione remota, & non obstantibus quibuscumque prædictas controuersias componere Episcopus potest. Quæ inter regulares vtinam cessassent, cum non cedant in ædificationem populi imo in scandalum emergant, ita vt petra scandali possint optimo iure appellari. Vnde in regnis Portugalliæ Fratres Minores nostræ sacræ religionis Minorum de obseruantia humilitatem profitentes vt vere filij humilissimi Patris nostri Fráncisci in publicis processionibus ordinatione sua & & antiqua consuetudine vltimo loco incedunt, quæ humilitas est præclara, & à Deo dilecta virtus præsertim in regularibus qui sine illa parum in religione proficiunt argumēto eorum quæ in sacris Canonibus *a* notantur: gloriosa enim res humilitas quę ipsa quoque superbia appellari se appetit, ne vilescat, vt ait D. Bernardus à quadam glossa *b* singulari relatus. Et certè vellem quod circa hoc fieret in nostra sacra religione Minorum de obseruantia constitutio generalis qua præciperetur, vt hæc laudabilis consuetudo in omnibus actibus à nobis fratribus Minoribus obseruaretur, vt ita non simus Petra scādali in similibus controuersijs, sed in resurrectionem multorum ad imitandum humilitatis exemplū simul positi vt scopus, sed quia hæc quidem supererogationis & non obligationis sunt ideo oportet adducere concessiones, vt omnis controuersia & lis amoueatur.

a c. 1. de panit. d. 1.
b gl. in c. 1. de relig. domib.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres Minores obseruantiæ debeant fratres Minores conuentuales præcedere.

RESpondeo dicendo, quod *Leo Decimus statuit quod ne inter Fratres Minores obseruantiæ & conuentuales super præcedentia dissensio & contentio oriatur, talis inter eos ordo seruetur, videlicet quod in processionibus & funeralibus, ac exequijs, necnon & in alijs actibus publicis in quibus fratres obseruantes & conuentuales conuenerint fratres conuentuales fratribus regularis obseruantiæ locum digniorem relinquere teneatur*, Ita habetur in ordine supplementi. *c Et idem Leo X. declarauit tam fratres Minores obseruantiæ, quam conuentuales, in quibuscunque processionibus, & alijs actibus publicis, in quibus eos simul adesse contigerit suas Cruces posse, & debere referre, ita tamen quod sicut ipsi fratres obseruantiæ regularis locum digniorem inter omnes alios fratres dicti ordinis tenere debent, sic etiam eorum Cruces in parte, seu loco digniori processionis deferri possint & debeant*, Ita habetur in eodē libro *d* supplementi.

c suppl. fol. 32 concel. 113.
d suppl. fo. 36. concess. 121.

Aduertendum tamen, quod Gregorius Decimustertius anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo ordinauit, vt secundum antiquitatem loci prius in ciuitatibus fundati & non secundum religionis antiquitatem præcederent mendicantes, & alij religiosi, & licet Fratres Minores de obseruātia præcederent Fratres conuentuales virtute Bullæ Leonis Decimi superius allegatæ, tamen ait Capucinus *e* in additionibus ad Compendium mēdicantium pendere sub iudice hoc in ciuitate Neapolitana, & in his Hispaniarum partibus constitutionem Gregorianam non video receptam.

e Capuci. tit. proces. 2. tom. pag. 333.

QVÆSTIO XXXVIII.

De procuratoribus fratrum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 VTrum conuentus sine prælato possit continuare procuratorem pro conseruatione monasteriorum ad obligandum monasterij reditus.

2 Quomodo procurator ad causas sit à conuentu constituendus.

ARTICVLVS I.

Vtrum conuentus sine prælato posit constituere procuratorem pro conseruatione monasterij ad obligandum monasterij reditus.

RESpondeo dicendo, quod conuentus in his quæ separatim pertinent ad ipsum potest constituere procuratorem sine consensu prælati, vt determinat *f* Innocentius, exceptus ab omnibus, quia & quælibet pars capituli in his quæ ipsam solum attingunt potest constituere procuratorem secundum Innocentium *g* imo & quilibet monachus in his quæ pertinent ad se solum vt quia est opilarius, vel alimenta sibi denegantur potest agere per se constituere procuratorem secundum Innocentium *h* & alios, & tradit Nauarrus. Quod probatur nam conuentus est aliud à prælato adeo quod prælatus non est propriè de capitulo, neque de conuentu secundum glossam *i* communiter receptam. Probatur etiam quia conuentus cum vicario qui solet appellari superior in monasterijs quæ reguntur per priores & prior claustralis in monasterijs quæ reguntur per Abbates de quo fit in sacris Canonibus *K* mentio. Cuius officium non vacat per mortem Abbatis vel prioris, vel terminatur ius *l* legitime potest constituere procuratorem in his quę pertinent ad ipsum conuentū, vt in iure probatur. *m* Nec his obstat, quod mortuo, vel excommunicato principali prælato vicarius eius etiam ad officium moritur vel suspenditur, vt in iure. *n* videmus decisum, quia illud verum est de vicario generali prælati, qui à solo eo recipit iurisdictionem, non tamen de prædicto priore superiore vel vicario claustrali qui non à prælato, sed à iure recipit iurisdictionem. Et aduerte, quod ille cui conceditur aliquid, concessum videtur id quod sine illo fieri nequit, vt est vulgare in iure, *o* imò quod fieri potest sine illo, sed non commodè, vt etiam innuunt iura. *p* Per quæ iura hoc tenet Aretinus, *q* cum ergo conuentui in his quæ pertinent ad eum concedatur facultas constituendi procuratorem siue syndicum, & hoc non possit facere saltem commodè quia non admitteretur à iudicibus sine obligatione bonorum suorum consequitur posse obligare se & sua bona, vel quatenus pertinent ad illum in constitutione sui procuratoris.

Vnde infertur, quod non potest prouincialis reuocare procuratorem à conuentu aliquo legitimè constitutum, argumento cuiusdam iuris *r* regulæ quæ habet, quod omnis res per quascumque causas nascitur per easdem dissoluitur, & ad omnem actum faciendum est necessarium, vt potestas concurrat simul cum voluntate iuxta decisum in iure, *s* & nullo iure neque communi, neque particulari habetur,

f Inno. in cap. edoceri. nu. 6. de rescrip.
g Inn. vbi sup. nu. 3.
h Inn. in c. cū I. & A. ff. de re iud. Nau. in c. non dicatis, 12. q. 1.
i Gl. in c. vt ij qui de ætat. & quali. in v. eisdem.
K ca. cum ad monasteriū. §. prior de statu monach.
l clem. ne in agro. § 1. si q̄. auth. v. Abbatem de sta. monach.
m d. § si quis auth. v. Abbat.
n c. 1. de offic. vicarij li. 6.
o l. 2 ff. de iurisd. om. iud. c. præterea de offic. deleg.
p l. pen. ff. de vsufruct. leg. l. quicumque §. si ei quē ad vēdendum, ff. de instit.
q Aret. in ca. de testib. ca. 3. de testib. cogend.
r c. 1. de regu. iur.
s c. cum super de off. deleg.

 quod

quod prouincialis habeat potestatem constituendi, aut reuocandi procuratorem conuentus, & sicut lege cautum est, vt quilibet regulariter possit constituere & reuocare procuratorem suum; Ita nulla lege cōceditur regulariter vni pōtestas reuocandi procuratorem constitutum ab alio, & cum regulæ sit standum donec demonstretur, & probetur exceptio iuxta quandam glossam *a* communiter receptam & non demonstratur prædictam regulam limitari in hoc casu standum est illi in eo. Vnde si prouincialis de facto eam reuocaret talis reuocatio ait Nauarrus, *b* quod erit tyrannica & omni iure respuenda iure naturali diuino & humano nitendo quandoquidem tollitur libertas à iure communi concessa.

a l. Gl. in l. omnis definit. ff. de reg. iur. & in rub. eod. tit.
b Na. in add. ad li. 1. consil. tit. de elect. cōsil. 12.

Ex his colligitur, quod procurator à solo conuentu creatus potest agere illa ad quæ est cōstitutus iuxta ea quæ communiter huiusmodi procuratoribus in iure *c* tribuuntur.

c In titulis de crotaliū sexti, & Clement. de procur.

Hæc tamen omnia non habent locum in syndico Fratrum Minorum de obseruantia, syndicus enim à prouinciali constituitur ad hoc authoritatem à Sede Apostolica habente prout infra in quæstione de syndico dicemus.

ARTICVLVS II.

Quomodo procurator ad causas sit à conuentu constituendus.

RESpondeo dicendo, quod debet sono campanæ cōuocari totus conuentus, & cum omnes simul conuenerint debet prior, vel præsidens proponere, & petere suffragium à quolibet super hac re iuxta quandam *d* legem, & habito sensu ipsorum requiritur quod in instrumento procurationis exprimantur nomina singulorum prout resoluit Speculator *e* quem sequitur Rebuffus; vbi limitat nisi essent in conuentu, quotquot in instrumento nō possunt describi, tunc enim in syndici constitutione sufficeret dicere conuentus. Ita in simili Ioannes Fab. *f* quem sequuntur Alexander, & Rebuffus, qui dicunt hoc non habere locum in alienatione rerum Ecclesiasticarum.

d l. 2. C. de decurionib.
e Specula. tit. de synd. Rebuf. in arbi. excep. in v. ratione synd. in l. 1. 8. in declaratione.
f Faber in §. si. decur. Alex. consil. 1. in 4. vol. Rebuf. de alien. rerū Eccles. nu. 16.

QVAESTIO XXXIX.

De procuratore Fratrum Minorum regularis obseruantiæ qui syndicus nominatur in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVis possit constituere hunc procuratorem.*
2 *An syndicus fratrum Minorum sit procurator fratrum an Sedis Apostolicæ.*
3 *Quam authoritatem habeat prædictus syndicus.*
4 *Vtrum Syndicus possit retinere eleemosynas pecuniarias fratrum.*

ARTICVLVS I.

Quis possit constituere hunc procuratorem.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius IIII. *concessit ministris fratrum Minorum authoritatem quatenus in prouincijs eis commissis per se, vel per fratres suos quibus id duxerint committendum possint constituere, vel nominare aliquos viros idoneos Deum timentes, qui secundum indigentiam conuentuum seu domorum prædictorum fratrum possint res concessas fratribus huiusmodi authoritate Apostolica petere, ac vendere, commutare alienare, tractare, expendere, permutare, & in fratrum vsum conuertere. Concessit etiam quod liceat prædictis ministris præfatos viros sic constitutos remouere, aliosque ad prædicta exequenda sine difficultate aliqua subrogare, quoties videbitur opportunum.* Ita habetur in monumentis *g* ordinum.

Aduertit Collector *b* priuilegiorum mendicantium, quod post declarationem Nicolai Quarti, non possunt fratres facere prædictam denominationem, sed secundum determinationem Martini Quarti, quæ est huiusmodi.

g In 1. impr. fo. 29. & in 2. fo. 113. concess. 147.
b Collect. tit. procura. fratrum seu syndici.

Martinus Quartus concessit generali & prouincialibus, & custodibus vniuersis ordinis fratrum Minorum, quod possint nominare aliquas personas, quæ non sint de prædicto ordine, quæ personæ sic nominatæ habeant circa res concernentes ipsos fratres administrationem legitimam & generalem, ac liberam. Et decreuit, quod tales personæ sunt vere & legitime administratores & œconomi syndici, & actores qui res prædictas & rerum prædictarum pretium nomine Romanæ Ecclesiæ recipiunt, & per eosdem in fratrum prædictorum vtilitatibus (prout eis licet ex regula, vel declaratione regulæ) conuertant, quādo à prædictis ministris, vel alijs fratribus de assensu eorundem ministrorum fuerint requisiti. Et generaliter concessit, quod prædictæ personæ habeant facultatem procurandi in omnibus causis pro rebus & locis ad ecclesiam Romanam spectantibus, & ipsorum fratrum vsui concessis. Necnon pro immunitatibus libertatibus iuribus ac priuilegijs eorundem fratrum, et suorum conuentuum, seu domorum. Ita habetur in monumentis *i* ordinum quod & Martinus V. *K* postea confirmauit. Et similiter Eugenius IIII. *l*

Aduertendum est circa prædictam concessionem, quod guardiani etiam cum toto suo conuentu non possunt prædictos procuratores, vel syndicos nominare quia hoc solum conceditur ministris & custodibus. Et similiter est aduertendum, quod ministri seu custodes non instituunt præfatos procuratores, & syndicos, sed simpliciter nominant, & sic nominati per illos instituuntur à Summo Pontifice pro procuratoribus & syndicis suæ sanctitatis, & Ecclesiæ Romanæ, ad quam pertinent res concessæ fratribus, quando dantes non reseruauerunt sibi dominium, & quando huiusmodi res sunt tales, quarum vsum licet fratribus prædictis habere, vnde sequitur, quod respectu rerum in quibus dantes reseruauerunt sibi dominium, aut quarum vsum non licet, vel aliquando non licuit fratribus habere nihil possunt agere procuratores vel Syndici.

i in 1. impr. fo. 46. & in 2. fo. 129. conc. 290
K Habetur in monu. in 1. impr. fo. 38 & in 2. f. 38. concess. 32. prope finē.
l in 1. impr. f. 40. & in 2. fo. 39. concess. 42. in fin.

Aduertendum insuper, quod guardiani habentes ad id authoritatem à prouincialibus possunt syndicum instituere cum hoc à sua sanctitate non prohibeatur, nam cum dicti prouinciales habeant ad huiusmodi nominationem authoritatem à prælibato priuilegio perpetuo nemini dubium esse debet, quod possint prædictam potestatem alijs delegare, & committere.

Aduertendum etiam, quod semper syndicus per scripturam constituitur firmatam signo, & sigillo prælati ipsum nominantis, nec oportet, vt ante publicum notarium detur. Scriptura enim firmata à persona in dignitate constituta fidem facit. Imo loquendo secundum rigorem scriptura in hoc casu minime desideratur, sufficit enim vt facultas data syndico testibus probetur. Testes enim secundum ius eandem vim habent quam scriptura sortitur. Imo si aliqua persona officium syndicatus multis retro annis gessit, etiamsi de eius constitutione neque

per scripturam, neque per testes constiterit, sufficit ad probationem diuturnitas temporis, in quo prædictum gessit munus, vt de præd cta constitutione minime dubitetur iuxta quandam celebrem Baldi a doctrinam, & in proprijs terminis syndicatus, ita respondet Curtius b Senior, & tenent multi alii relati per Tiraquellum.

a Bal. cons. 287 in primis vide dum lib. 3.
b Curtius senior consi. 77. nuper motiuis Tiraq. de præscrip. §. 1. glos. 4. v. trigesimo primo.

ARTICVLS II.

An syndicus fratrum Minorum sit procurator fratrum, an sedis Apostolicæ.

RESpondeo dicendo, quod in omnibus religionibus (excepta religione fratrum Minorum de obseruantia) certum est & ab omnibus scitũ in omnibus conuentibus esse quosdam œconomos & procuratores possessiones, & bona temporalia administrantes quibus religiosi aluntur in claustro viuentes, sicut in domibus principum, & dominorum œconomi constituuntur cum potestate ad dispensandum in temporalibus, qui reddunt rationem villicationis suæ. Et conuentus prædictarum religionum, apud quem dictorum bonorum administratio, & proprietas in communi potest procuratorem, & œconomum ad prædicta constituere ne religiosi temporalibus & litibus, & negotiationibus implicentur, sed Deo optimo maximo, vt eorum postulat status vacent. At religio fratrum Minorum, quæ in communi, & in particulari est incapax bonorum, & cuius fratres nec per se neque per interpositam personam possunt recipere denarios, vel pecuniam, non possunt suo nomine constituere syndicum vel procuratoré, qua ratione attenta fuit sublatus eorum syndicus a Ioanne XXII. quod fuisse optimè factum testatur Aluarus. c

c Aluarus, li. 2. c. 6.

Sed si constitutio prædicti syndici attente consideretur inueniemus ipsum non constitui ab ipsis fratribus, vt ipsorum procurator, & administrator. Cum enim ipsi nec in communi neque in particulari aliquid habere possint euidenter sequitur non posse constituere œconomum qui ipsorum nomine temporalia administret. Deputatur ergo, & nominatur ab ipsis authoritate Apostolica de qua in articulo præcedenti, vt dispenset prædicta bona authoritate Sedis Apostolicæ, cuius sunt bona ipsis fratrib. oblata, quare Martinus Quintus approbauit literas Martini Quarti positas in articulo superiori, & fulminauit illas inferendo de verbo ad verbum, & concessit Ministris, & custodibus, ac alijs fratribus minoribus quod literis prædictis ac omnibus in eis contentis libere, & licite vti valeant tandiu, & quousque per Sedem Apostolicam aliud in præmissis eidem ordini vtilius fuerit ordinatum.

Non obstante constitutione Ioannis XXII. quæ incipit, ad conditorem, per quam prædictis fratribus ne literis, & concessione præfatis sine speciali Sedis Apostolicæ licentia vterentur prohibitum fuerat, ita habetur in libro d monumenta ordinum. Ex his sequitur fratres minores præfatos vtendo syndicis non deuiari a paupertate stricta quam Domino promiserunt, imo in eorum vsu profiteri se nihil in hoc mundo habere, cum ipsi syndici, vt procuratores & administratores Sedis Apostolicæ sint deputati, administrantes res quibus vtuntur ipsi fratres nomine Sedis Apostolicæ, cuius prædictæ res sunt, imo non vti syndico ad prædicta videtur non ita puritati regulæ nostræ cohærere, qua ratione in initio nostræ sacræ religionis cum Pater noster Franciscus adhuc viueret vsus syndici incepit, & Innocentius Quartus contemporaneus Seraphici patris ipsum prædictis fratribus concessit, vt ex eius indulto posito in primo huius quæstionis articulo patet.

d li. 1. imp. fo. 38. & in 2. fo. 38. concess 42. prope finem.

ARTICVLVS III.

Quam authoritatem habeat prædictus syndicus.

REspondeo dicendo, quod syndicus fratrum minorum habet authoritatem ad recipiendum omnia quæ ipsis fratribus inter viuos, & in vltima voluntate relinquuntur tam mobilia quam immobilia, omnia enim quorum vsus potest fratribus pertinere ad Sedem Apostolicam quoad dominium, & proprietatem spectant cuius nomine ipse syndicus ea recipit. Qui habet etiam authoritatem ad conuertendum prædicta in alia quorum vsus ipsis fratribus est necessarius, & vtilis, quæ etiamsi bona sint immobilia possunt a prædicto syndico vẽdi & eritq; venditio valida etiamsi sit facta sine ea solemnitate qua res ecclesiasticæ iuxta sacros Canones debent alienari, vt tenet Baldus e loquendo de bonis oblatis fratribus mendicantibus tempore quo non erant capaces bonorum immobilium, & ea recipiebant ad statim vendendum & in eorum vsus conuertendũ. At modo attento, quod confirmatis præfatorum fratrum priuilegiis sunt capaces bonorum in communi, prout determinat Concilium f Tridentinum non poterunt dicti mendicantes ea bona sine solemnitate iuris alienare, vt aduertit Nauarrus. g Ex quibus colligitur, quod præfata Baldi doctrina solum potest verificari in bonis immobilibus, quæ fratribus minoribus inter viuos aut in vltima voluntate dantur aut relinquuntur; ea enim syndicus præfatus sine solemnitate iuris potest alienare. Potest etiã ipse syndicus omnia quibus vtuntur fratres nomine sedis Apostolicæ commutare, alienare, tractare, expendere, & permutare, & in vsum fratrum conuertere, etiamsi sint bona mobilia, vt patet ex cõcessione Innocentii Tertij, in primo huius quæstionis articulo relata. Quod verbum alienare cum comprehendat etiam donationem facere clare innuit posse prædictum nomine Sedis Apostolicæ extra ordinem aliquam in vtilitatem fratrum facere donationem, prout in Primo h Tomo late probauimus. Quæ omnia cum fiant authoritate Sedis Apostolicæ non derogant nostræ regulæ puritatem, nec propter eandem causam vendendo syndicus dicta bona, & pretium eorum in vsus fratrum conuertendo possunt argui de peccato fratres minores quasi per interpositam personam pretium prædictarum rerum recipiant cum syndicus non sit ipsorum fratrum sed Sedis Apostolicæ interposita persona.

e Bal. in auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccles.
f Conc. Trid. ses. 25. de reg. cap. 3.
g Na. in c. non dicatis nu. 82
h 1. tom. q. 17. art. 6.

Habet etiam syndicus authoritatem ad petendum in iudicio nomine Sedis Apostolicæ. Pro cuius dicti explicatione est notandum quod simplex regularis in religionibus bonorum capacibus non est persona legitima contra quam vel pro qua nomine proprio iudicium fundari possit superioribus temporalibus, quorum ipse non est capax secundum speculatorem, i æquatur enim regularis seruo, & filio familias in hoc, contra quos vel pro quibus non potest fundari iudicium nisi in casibus a iure expressis, vt dicitur in iure, k tum quia nulla alia iura habet neque habere potest ipse monachus, vt sacri l canones, & leges imperiales determinarunt, nam per professionem omnia talia iura antè illam ad ipsum pertinentia transeunt in monasterium secundum ius, m & post eam obuenientia acquiruntur illi

i Spec. de actore n. 48. & de teo. n. 19. DD. ca. cum dilect. de rescri.
k l. 1. is nulla l. vlt. ff. de iudic. l. seruus. C. eod.
l cap. monachi & c. fi. de stat. monac. Auth. ingressi. C. de sacros. eccl.
m c. in præsentia de proba. d. Auth. ingressi.

illi & non sibi & ita exercitium eorum non pertinet ad eum, sed ad monasterium. Cuius etiam nomine non potest sine eiusdem mandato agere secundum Panormitanum, *a* Imolam, & Felinum & omnes, etiam pro iniuria sibi facta, imo eã remittere potest monasterium etiam eo inuito secundum Baldum *b* communiter receptum, nec etiam pro restitutione vestis qua spoliatur per quandam glossam *c* cum ibi notatis, nec potest acceptare procurationem, nec constituere neque substituere procuratorem sine licentia superioris, vt dicitur in quadam Clementina *d* neque acceptare executionem testamenti, licet constitui possit & deputari executor ante licentiam, vt in iure *e* notatur.

a Pano. Imol. & Fel. & omnes in c. cum dilect. de rescr.
b Bal. in c. pra ses q. vl. C. de transact.
c gl. 2. in c. nõ dicatis. 12. q. 7
d leg. religiosus de procur.
e c. 2. de testa. lib. 6.

Dixi super temporalibus quorum ipse non est capax, nam potest super iure manendi in monasterio, & restitutione ad illud & super iure competenti sibi per professionem electionem, vel collationem canonicam, vel alio titulo, cuius est capax iuxta quandam decretalem, *f* & agens super iure electionis suæ habebit impensas a monasterio secundum Archidiaconum, *g* a monasterio, inquam a quo eligitur & non a suo si ad aliud eligitur secundum Felinum, *h* qui secutus Imolam, ait non posse agere super iure electionis ad illud monasterium sine licentia superioris, quod non est verum ad literam; nam licet non possit acceptare electionem, vel prouisionem sibi factam sine consensu superioris, post acceptationem tamen factam de illius licentia potest agere, Sine alia noua, quod secundum *i* Nauarrum est notandum pro aliquarum K decretalium intellectu.

f d. c. cũ dilect. de rescrip.
g Archidiaco. in c. cum pastoris. 2. q. 7.
h Feli. vbi su. nu. 15.
i Na. in d. c. nõ dicatis nu. 64.
k c. quorundã c. si religiosus de elect. lib. 6.

Ex quibus concluditur, quod cum syndicus apostolicus fratrum minorum sit constitutus, vt procurator Ecclesiæ Romanæ quæ sibi reseruauit dominium & proprietatem iurium, quorum fratres prædicti nec in communi, neque in particulari sunt capaces potest agere in iudicio pro talibus iuribus obtinendis non nomine conuentus quorum ipse in communi est incapax, sed nomine sedis Apostolicæ, cuius ipse est procurator, & syndicus prout patet ex dictis. Cum enim nostra religio sit omnino incapax prædictorum iurium non potest (sicut in aliis religionibus bonorum capacibus contingit) nomine ipsius aliquis procurator deputari ad prædicta iura vendicanda. Et ideo necessarium fuit vt Summus Pontifex, qui prædictorum iurium est verè Dominus facultatem syndico impartiret ad hoc munus exequendum sicut concessit Martinus Quartus, in priuilegio in primo articulo relato in illis verbis, ibi, *Et g n raliter concessit quod prædictæ personæ habeant facultatem procurandi in omnibus causis pro rebus, & locis ad ecclesiam Romanam spectantibus, & ipsorum fratrum vsui concessis. Necnon pro immunitatibus libertatibus iuribus ac priuilegiis prædictorum fratrum, & suorum conuentuum seu domorum.*

Aduertenda autem maxime sunt postrema huius concessionis verba: sicut enim monasterium capax bonorum potest agere pro iniuria alicui fratri particulari illata prout dictum est supra, ita etiam videtur quod syndicus potest agere pro iniuria alicui fratri minori illata, cum enim possit agere pro iniuria facta monasterio & domui ipsorum fratrum videtur, quod etiam possit agere pro iniuria illatã fratri.

Hoc enim indicant prædicta vltima verba vno contextu collocata ibi, *prædictorum fratrum, & suorum conuentuum & domorum,* quæ æqualiter videntur ad omnia supra apposita referri. At videtur syndicum ad prædictam authoritatem non habere, sed tantum per officium iudicis posse ipsos fratres satisfactionem prædictæ iniuriæ postulare, ne alius audeat simile crimen patrare, non enim syndicus est datus ab Ecclesia Romana, nisi, vt ipsi fratres a labe proprietatis liberentur, & ne per se, aut per interpositam personam circa temporalia se immergant, & sic tantum constitutus est pro his rebus administrandis petendis, & exequendis, in quibus ipsa sedes Apostolica habet Dominium & proprietatem, & ideo potest agere pro iniuria facta monasterio, aut domui præfatorum fratrum cum Papa dominium præfati monasterii aut domus habeat, at nõ potest agere pro iniuria facta fratri, cum ipse frater sui honoris sit Dominus & capax vnde ipse & monasterium talem iniuriam potest iure optimo sine authoritate præfati syndici remittere. Sed his respondetur concedendo quod monasterium, & fratres possunt huiusmodi iniuriam remittere at ipsius vindictam petere in iudicio non possunt, & eam syndicis petere conceditur, cum ad eos pertineat non solum conseruare ea quæ in dominium Papæ sunt translata, sed etiam ipsos fratres indemnes conseruare, prout patet ex Bulla Pauli Quarti infra articulo sequenti alleganda. Notandum est vltimo, quod licet syndicus possit petere nomine ecclesiæ Romanæ quodcumque ius ad ordinem pertinens non tamen ipse potest conueniri in iudicio, vt reus pro aliquo religioso fratre minori qui magnis debitis pecuniariis se innodauit, etiamsi nomine sui conuentus talia debita contraxerit cum Papa non constituerit, se dominum totius iuris ordinis minorum, vt tanquam Dominus sentiret commoda, & incommoda, & posset eius syndicus ad talia obligari, sed vt subleuaret summam paupertatem quam ipsi fratres numero, multi non poterant commode obseruare, sicut in eorum regula continetur, si remedio syndicis non succurreretur, prout in superioribus dictum est, bene tamen verum est, quod potest se syndicus obligare in aliquo contractu facto in vtilitatem conuentus, & eius obligatio extra & in iudicio valebit. Caueant tamẽ fratres minores cum sint le[illegible] san[illegible] D. P. N. Francisci ne dispergantur per plateas sollicitantes lites in tribunalibus, ac si essent me[illegible] sæculares: ita vt intelligant omnes lites pro iuribus fratribus præfatis pertinentibus moueri: imo debent aduertere syndico, vt quidquid petierit non nomine ipsorum fratrum, sed nomine Sedis Apostolicæ in iudicio petatur. Ex quibus non possum non condemnare vitium aliquorum fratrum, qui ita innodantur sollicitudine in petendo monasteriis debita in tribunalibus, tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus, sicut alii sæculares inuoluuntur, non considerantes maxime alienum esse a sua professione & statu in his negotiis implicari, vt patet ex quadam clementina *l* dicente, cumque dicti ordinis professores pro nulla re temporali possint in iudicio expediri prædictis fratribus nõ licet, neque competit, quia potius (considerata sui status puritate) debent sibi scire interdictum quod huiusmodi executionibus & dispositionibus se exponant. Nec valet dicere, quod syndicus ad quem actio, & solicitatio spectat non vult se his apponere negotiis, nam respondeo quod si nolit sufficit, quod constituat procuratorem qui suo nomine solicitet iudices, & causas definire faciat.

l clement. exiuit de parady so de verb. sign.

Sed huic responsioni respondent mihi aliqui fratres dicentes, quod procurator constitutus a syndico subornatus non agens de iure suo, non ita postulabit neque solicitum se exhibebit sicut oportet, & ita sibi competens ius negligentia procuratoris perdetur. At hæc dicentes sui status, & professionis sunt obliti, cum omne litigium in iudicio est prohibitum, & puritati suæ regulæ satis dissonum, considerare enim debeant, quod si syndicus, & eius procurator

curator

curato in hæc procurando fuerint ignaui, propter quod ius ad ipsorum vsum, & sustentationem naufragium patitur, Deus qui pascit aues cœli ipsos, vt filios charissimos sua prouidentia sustentabit. Etsi Deo sic disponente aliqua penuria fuerint oppressi meminerint se esse fratres altissimam paupertatem professi, cuius altissimæ paupertatis filia legitima penuria in temporalibus nuncupatur.

Aduertendum tamen, quod semper loquor de nimia solicitudine fratrum super hoc, non tamen condemno religiosam, & honestam supplicationem ex parte fratrum visitando ipsos iudices humiliter eorum officium implorando, & eorum paupertatem allegando.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum syndicus possit retinere eleemosynas pecuniarias fratrum.

RESpondeo dicendo, quod Martinus V. confirmauit constitutiones quæ vulgariter appellantur Martinianæ, quas quidam legatus à latere præfati Pontificis ordinauerat in quibus quoad procuratores fratrum habetur sequens statutum.

Statuimus & ordinamus iuxta declarationem Nicolai III. & Clementis V. & Martini IV. & V. quod quilibet conuentus seu locus habeat suum procuratorem œconomium syndicum & actorem Cui omnis elemosyna pecuniaria, & alia quæ ad pecuniam reduci possunt integraliter assignentur, qui easdem dispẽsare debeat legaliter, & fideliter pro reparatione conuentuum, & locorũ, ad alias quoque necessitates fratrum pro tempore occurrentes. Et infra in omnibus quæ vltra hoc magis videntur arctare fratres siue ex declaratione Clementis, siue quacunque alia declaratione Summorum Pontificum vel aliorum quorumcumque Apostolica a nobis authoritate commissa misericorditer dispensamus, non astringentes eos; propterea qui voluerit prædictas declarationes seruare, quin suo voto satisfacientes seruare valeant & tenere. Ita habetur in monumentis *a* ordinum. Confirmatio autem huiusmodi statuti & constitutionis in eodem libro *b* continetur. Circa quam est notandum aliquos affirmare hanc Martini Quinti concessionem à familia Cismontana nostræ sacræ religionis non esse receptam, & per consequens huius familiæ fratres ea minimè vti posse ad habendũ syndicum ad prædicta, & sic deberi seruari dispositum à Nicolao III. & à Clemente *c* V. in suis decretalibus, vt in multis capitulis, & ordinationibus generalibus nostræ sacræ religionis expresse præcipitur. Alij diuersa via gradientes dicunt iam a familia Cismontana esse receptam, cum in omnibus prouincijs syndicus ad recipiendum pecunias sit deputatus, cuius consuetudinis testis est doctissimus *d* Corduba, & in ordinationibus generalibus *e* Toletanæ declaratur non esse contra regulam prædictorum fratrum vti syndico etiam ad deponendum pecunias secundum Martini V. constitutionem.

a in 1. impr. fo. 233. trac. 3.
b fol. 38 & in 2. impr. fo. 36. concess. 41.
c cap. exiuit de verb. sig. clem. exiuit. eod. tit.
d Cordub. super regu. frat. min. c. 4. q. 16.
e ord. Tol. tit. de syndic.

Sed restat soluere. Vtrum vti syndico ad recipiendum pecunias sit secundum prædictam regulam, an vero per viam dispensationis sit in religione introductum, Speculum *f* fratrum minorum, & author cõpendij dicunt esse dispensationem. *g* Corduba sentit esse dispensationem, & relaxationem respectu trium. Mihi in hac parte, videtur dicendum quod quando deponitur pecunia apud syndicum ad prouidendum necessitatibus præsentibus, & eminentibus conuentus, aut alicuius fratris particularis sine dispensatione, & regulæ relaxatione agitur. Pecunia enim prædicta in nomine dantis apponitur, qui prædictis necessitatib. prouidet secundum declarationem Nicolai Tertii, & syndicus apponitur, & constituitur a Papa, vt quædã generalis persona quæ nomine dantis prędictam pecuniã consumat, in quo exonerat ipsum dantem ab inquisitione alicuius personæ, cui talis pecunia suo nomine conseruanda tradatur, dantes enim eleemosynã facientes dictis fratrib. nolunt personam quærere dicentes eos satisfacere eleemosynam largiendo, & non intelligentes regulã prædictorum fratrum ad eos inquisitionẽ prædictæ personæ remittunt. Et hoc voluerunt dicere ordinationes generales *h* Toletanæ, Hoc tamẽ vt dictum est sine aliqua dispensatione, ac prædictã regulem sit cum prædictus syndicus in nomine dãtis prædictã pecuniã teneat & recipiat, & consumat, vnde fallitur Corduba *i* dicendo quod pecunia apud syndicũ deposita non est dantis, sed sedis apostolicæ, cuius est ipse syndicus, & per consequens, quod dans eã minimè poterit repetere, nam contrarium est dicendum quod, s. syndicus eam nomine dantis accepit, & ipsius dantis vsq; ad consumptionẽ perseuerat quoad dominiũ & proprietatẽ qui antequam consumetur poterit eã toties quoties voluerit repetere. Verum est tamẽ quod opinio Cordubæ hodie admittenda est si quidẽ in constitutionib. generalibus nostræ sacræ religionis factis in cap. generali facto Romæ, anno Domini millesimo sexagesimo, dicitur in hunc modũ *Declaratur iuxta sancita per Dominos PP. Martinum V. & Pium IV. quod Dominiũ pecuniæ licito modo oblatæ pro fratrum necessitatib. ad sedem apostolicã spectat*, circa quam declarationẽ aduertẽdum, quod in ea est error impressorum, vbi enim dicitur Pius IV. debet dici Paulus Quartus. Cuius constitutionem statim referam quia nõ extat in libris ordinis.

f Spec. fo. 8. author compendij mendicãti procurator.
g Cord. sup. reg. c. 4. q. 16. in 4. puncto.
h ord. Tole. ti. de synd.
i Cordub. vbi sup q. 16. in 4. puncto.

Paulus Papa IV. ad perpetuam rei memoriam.

Ex clementi Sedis Apostolicæ prouisione, necnon personarum Deo deuotarum profectu sub regulari castimonia Domino militantium pia deuotione prouenire dignoscitur, & Romanus Pontifex quandoque per prædecessores suos Romanos Pontifices pro religionis conseruatione, & augmento, ac personarum earundem quiete, & commodo, concessa, approbet, & innouet, approbata, & innouata Apostolica authoritate communiat, vt ea firmiora persistant quo sæpius fuerint eiusdẽ sedis authoritate circumfulta. Sanè pro parte dilecti filij Clemen. de Monelia Ministri Generalis fratrum minorum regularis obseruantiæ nobis nuper exhibita petitio continebat, qđ quum inter operarios qui ad excolendam vineam Domini Sabbaoth (Dei gratia) ordo ipse magnos probitatis, & doctrinæ, ac animarum salutis fructus semper olim attulerit, et quotidie afferre conetur, ac exinde pro suis sanctis studijs honestisq; laborib. proque salute animarũ ab apostolica sede cuius cõtinuè pacem & dignitatem ordo idem fortiter tutatus est, tã spiritualia quã temporalia subsidia ornamentaque acceperit & accipiat, quibus & sancta sua officia, ac vitã suam regularem, facilius atq; expeditius exequi, & transigere possint, & cæteræ religiosæ personæ ordinisque alij exẽplo ipsorum promptiores, alacrioresq; ad sua officia persoluenda reddantur. Quumq. etiã ex ipsius sedis prouisione ac benigna dignatione prouenire dignoscatur, vt Romanus Pontifex quandoque prædecessorum suorum Romanorum Põtificum gesta innouet, ac innouationẽ, & reuocationem restauret, & apostolica authoritate innouata, & restaurata muniat, & fulciat, ac in pristinum statũ reponat, & reducat, & propterea nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri nonnullas gratias concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, absolutiones, et plenarias, libertates, prærogatiuas, fauores, immunitates, exẽptiones, declarationes facultates, ac omnia, & singula priuilegia & indulta tam spiritualiã quã temporalia, & per solã signaturã aut per

ora-

oraculo viuae vocis vel alias etiā contra apostatas, tam pro foro conscientiae quā pro foro fori, tam praedictis fratrum minorum, quam S. Clarae, ac tertio de poenitētia nuncupato ordinibus illorumque superiorib. fratribus monialibus, & sororibus, ac vtriusq; sexus personis, & monasterijs, domibus ecclesijs, & locis quibuscūque dictorum ordinum, nunc & pro tempore existentibus in genere, vel in specie etiam per modum communicationis siue extensionis priuilegiorum inter se, ac etiā cum illis quibuscumque ordinibus mendicantibus, & non mendicantibus, & foelicis recordationis Greg. IX. Bonifacius VIII. Alex. IV. Nicolaus III. Clemens V. Eugenius etiam IV. Leo X. Clemens VII. Paulus similiter III. Iulius etiam III. ac alij Romani Pontifices praedecessores nostri, & sedes apostolica tam super exemptionibus etiam ab ordinariorum locorum, & legatorum, etiam de latere, ac haereticae prauitatis inquisitorum, iurisdictione, visitatione & correctione, quam etiam ab omni impositione, collecta, decima, subsidio, quarta & quinta funeralium & legatorum partibus, pedagijs, & gabellis, ac alio quocunque grauamine per sedem candem pro tempore impositis, concesserint. Ac piae memoriae Martinus Quartus etiam praedecessor noster, qui considerans quod fratres Ordinis Minorum Regularis Obseruantiae, huiusmodi pro nulla re temporali, iuxta eorundē professionē, & regularia instituta possunt in iudicio experiri, vt exclusis quibuscunq; sollicitudinibus liberius, & quietius diuinis possent uacare obsequijs, & offerentium donantium, & concedentium, aut in vltima voluntate relinquentium ordini fratrum minorum, vel illius fratribus praedictis aliquid propter Deum, pia intentio non fraudaretur. Ac haeredum & executorum negligentijs obuiari posset. Ac vt ipsi fratres secundum modos licitos & congruos, ipsi ordini relictis sibi in testamentis non fraudarētur inter aliqua disposuit, quod Generalis & Prouincialis, ministri, ac custodes vniuersi pro tempore ipsius ordinis fratrum minorum possent nominare speciales personas, quae non essent de dicto ordine pro locorum indigentia singulorum quas personas taliter per ipsos nominatas pro tēpore, in ijs administrationem legitimam, & generalem & liberam gerere, & ipsos veros & legitimos administratores oeconomos, syndicos, & actores esse, & de plenitudine potestatis constituēdo. authoritate Apostolica decreuit Qui res ipsas & rerū praedictarum precium, et praedictas eleemosynas nomine Romanae Ecclesiae (ad quam, rerum mobilium & immobilium, quibus fratres vti possunt, ius, proprietas, & dominium nullo medio spectat) reciperent per eosdem in fratrum ipsorum vtilitates, prout eis licet ex regula vel declaratione regulae, conuertenda, sicut & quando generalib. & Prouincialibus ministris & custodibus praedictis, & eorum singulis pro tempore, in Prouincia vel custodia siue decreta, vel ab eisdem fratribus de assensu eorū extitissent requisiti, ac eadem personae petendi exigendi, recipiendi, alienandi praedicta transigendi quoque & paciscendi, conueniendi, compromittendi, remittendi, refutandi, quietationē faciendi, agendi, defendendi, ac in animas eorum de calumnia & veritate dicenda iurādi, & cuiuslibet alterius generis iuramentum praestandi cum illis et contra illos qui huiusmodi res mobiles, vel immobiles, aut precium earum vel relictas eleemosynas fratrib. in testamentis aut alias eis donatas & concessas occuparēt, aut violenter auferrent, siue contra voluntatem fratrum quomodolibet retinerent. Et generaliter in omnib. causis pro rebus & locis huiusmodi ad ipsam Ecclesiā spectantibus ipsorum fratrum vsui concessis, necnon pro immunitatibus libertatibus iuribus & priuilegijs, ac indulgētijs eorundem sine cuiuslibet satisdationis & cautionis onere, plenam generalem & liberam habeant authoritatem perfecta authoritate Apostolica in iudicio, et extra illud potestatem concedimus. Reuocandi quoque personas easdem & earum quamlibet, ac alias subrogandi vel nominandi per supradictum modum nominationis quoties opportunum fuerit; quae eandem in praedictis vel similem habeant potestatem plenam & liberam etiam generali, ac prouincialibus ministris, ac custodibus Huiusmodi & eorum singulis, vt praefertur eadem authoritate facultatem etiam concedimus Nec propter praemissa fratres Minores huiusmodi contra regulam S. Francisci quam professi sunt et professi fuerint in futurum, siue contra statuta regularia sui ordinis huiusmodi in aliquo facere nec fecisse imo cum illius obseruatione quoad hoc, & pura & sana conscientia sine alicuius scrupulo vixisse eatenus. & in posterum viuere, & sic per quoscunq; indices sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & authoritate iudicari & diffiniri debere Irritum quoque & inane si secus super his a quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus, & declaramus & insuper, vt pro tēpore deputatos confessores fratres ordinis minorum obseruantiae huiusmodi omnium quarūcunque dioecesum vtriusque sexus fidelium ad eos pro tempore recurrentium confessiones audire. eosque etiam in casibus & censuris quibus eis per priuilegia Sedis Apostolicae etiā minimorum per modum communicationis extensionis quorumcunque ordinum etiam hactenus concessum est, posse absoluere, & singuli ordines etiā minimorum (quorum priuilegia eidem ordini minorum sunt communicata & extensa) absoluere consueuerunt absoluendi ac poenitentiam salutarem iniungendi, & omni tempore praeterquam in die Resurrectionis Dominicae Sacramentum Eucharistiae tam illis quam alijs quibusuis personis ministrandi Apostolica authoritate praedicta indulgemus ac de nouo concedimus in omnibus & per omnia Ita quod ordinis superiores fratres, Moniales sorores personae monasteria, conuentus Ecclesiae, & loca praedicta illis tam in genere quam in specie concessis, vt praefertur, vti, potiri & gaudere possint, & debeant. Ac ab ipsis inquisitorib. impositionibus grauaminibus oneribus decimis quarta & quinta etiam funeralium & aliorum, quorumcumque eis legatorum, & oblatorum, ac concessorum pro tempore, necnon pedagijs & gabellis, ac omnibus & singulis alijs supradictis, libera penitus immunia & exempta authoritate Apostolica & tenore praedictis etiam concedimus, & indulgemus, & statuimus & ordinamus. Et nihilominus venerabilib. fratribus Archiepiscopo Rothomagēsi & Episcopo Conchensi, ac dilecto filio Curiae causarum camerae Apostolicae auditori per praesentes literas committimus et mandamus, quatenus ipsi vel duo vel vnus eorum per se vel per alium seu alios faciant authoritate nostra praesentes literas, & in eis contenta quaecunque plenum effectum sortiri, illisque omnes quos concernunt pacifice frui, et gaudere. Non permittentes quemquam desuper per quoscunq; quomodolibet indebite molestare. Contradictores quoslibet, et rebelles, etiam per quascumque (de quibus eis videbitur) censuras et poenas Ecclesiasticas, ac opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo: Ac legitimis super his habendis seruatis processibus etiā iteratis vicibus aggrauando. Inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij saecularis. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus super cathedram Bonifacij, & dudum Viennensis Concilij ac Clementinae religiosi de priuilegijs, et dudum de sepulturis, ac etiam ex frequentibus de sententia excommunicationis ac extrauagāte, ad conditorem Ioannis XXII. cum alijs constitutionib. eandem materiam tangentibus seu concernentibus ac regulis etiam cancellariae Apostolicae iam editis, et in futurū edendis, ac piae memoriae Bonifacij Papae Octaui, etiā praedecessoris nostri de vna, et in Concilio generali de duabus dietis editis (dummodo vltra tres dietas aliquis vigore praesentium ad iudicium non trahatur) et alijs Apostolicis, ac prouincialibus, capitularibus generalibus et specialibus et constitutionibus et ordinationibus etiam in vltimo generali Concilio Lateranensi celebrato, et alijs concilijs editis, necnon statutis, et consuetudinibus etiam iuramento,

ramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis. Priuilegijs quoque indultis et literis Apostolicis etiam in forma breuis per Leonem Decimum Clementem Octauum. Paulum Tertium, Iulium Tertium præfatos, ac quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros ac sedem eandem etiam motu proprio ac scientia, & potestatis plenitudine similibus ac cũ quibusvis irritatiuis, annullatiuis, cessatiuis, etiam priuilegiorum eorundem reuocatiuis, restrictiuis præseruatiuis, exceptiuis, restitutiuis, declaratiuis mentis attestatiuis, ac derogatoriorum derogatorijs, alijsque efficacioribus efficacissimis. & insolitis clausulis quomodolibet etiam pluries concessis, confirmatis, & innouatis, quibusvis personis & ordinibus in contrarium forsan concessis, confirmatis & innouatis quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, expressa & indiuidua, ac de verbo ad verbum non autẽ per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habẽda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret. Et in eis caueatur expresse, quod illis nullatenus aut non nisi sub certis modo & forma derogari possit. Tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata, inserti forent præsentib. pro sufficienter expressis & insertis habentes. illis alias in suo robore permansuris. hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possit per literas apostolicas non facientes plenã & expressam de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterisque contrarijs quibuscunque, &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris, die prima Iulij 1555. Pontificatus nostri anno primo.

Circa quam constitutionem notandum est, quod secundum eam iam pecunia oblata fratrib. Minoritibus non est ipsius dantis, prout Nicolaus *a* Tertius determinauerat. Cuius determinatio in Concil. Viennensi a Clemente V. *b* fuit approbata, & sic facta est constitutio conciliaris, quæ vt reuocaretur necessarium erat, vt de ea fieret mentio specialis, & de facto expresse fuit a Paulo IV. prout patet ex eius verbis, ibi. *Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus super cathedram, &c.* constitutio enim & priuilegium contra decreta conciliaria est nullum, nisi in specie conciliaris decreti sit facta derogatio. Quod in aliquib. iuribus *c* videtur probari, & ex eo, quod de clausula derogatoria in *d* aliis asseritur. Quod ex eo prouenit, quod decreta conciliorum maxima cum deliberatione fiunt, vt ex iure *e* colligitur, & Diuina Scriptura, *f* nobis hanc veritatem innuit dicẽs. *Salus vbi multa Consilia*, & in conciliis generalibus res maximo consilio deciduntur. Hæc opinio fuit originaliter Archidiaconi *g* quem sequuntur Bald. & Paulus de Castro, & Doctores communiter relati a Iacobatio, Couarruuias, Meneses, Gutierrez, & Anastasio Germonio, & eam totus mundus seruat, vt refert Felinus, *h* & secundum eam sæpe fuit in Rota iudicatum, vt patet ex Paulo *i* Emilio, & ideo Papa difficilius dispensat contra constitutiones conciliares, vt patet ex iure. Quod intellige etiam si decreta conciliaria sint clausula in corpore iuris, in quib. nulla potest cadere ignorantia in Sũmo Pontifice argumento cuiusdam *k* Decretalis, & ideo in hac Pauli Quarti priuilegiorum confirmatione fit specialis mentio aliquarum extrauagantium in corpore iuris inclusarum, & conciliarium, intellexit enim Summus Pontifex id vtique ad earum reuocationem esse maximè necessarium. Propter quod in Concil. *l* Tridentino in fine declaratum est omnia decreta, & constituta in eo ita esse, vt in his salua semper authoritas Sedis Apostolicæ sit & esse intelligatur. Quæ verba ideo

a c.exiit, de verb.signif. § cæterum.
b Clem.exiuis de verb. signi.
c c.ex parte de cape.monach. c.cam te de ætat.& qualit. c.nonnulli de rescript.
d l.si quis in princ ff.deleg. 2 l.fi c.si contrarius vel vtilit. public. c. vni. de exces. prælat. lib 6.
e c. de quibus 20.c. prudentiam de offic. deleg. l.fi.C de fideicom. l. dubium C. de re iud.
f Prouerb. 1.
g Archid.in c. 1 de constitut. lib 6. Bal. & Paul.in l.humanum de legib. Iacoba.in tractat.de concilijs lib. 5.ar. 19. Con.in 4. p.2 ca.8. § 4. in 9. Menes in l. vni. nu.67. C. de diuersis rescr. Gutier. in l. nemo potest nu. 175. ff.deleg.1. Germon.de sacra. immunit. lib. 2.c.11.nu.52.
h Felin. in d. c.nonnulli.
i Emilius dec. 176.1.p.& 2. p.decis.168.et 1.p. in nouis. decis.122. & 123.
k c.1. de const.lib.6.
l Conc.Tridẽ. sess.25. de reform.c.21.

fuerunt apposita, vt non astringeretur Papa ipsius Concilii specialiter facere mẽtionem cum in aliquo rescripto priuilegio aut constitutione ipsius aliquod decretum reuocare intendit, vt rescriptum priuilegium & constitutio debitam sortiatur firmitatem. Si enim talia verba hunc non operantur effectum frustra apponi videntur cum certum sit Papam esse supra concilium, & quodcunque ius positiuum posse de plenitudine potestatis reuocare, ita fuit declaratum in cancellaria Apostolica per abbreuiatores, & responderunt Cardinales nostri concilii interpretes, & eis non relatis resoluit Anastasius *m* Germonius. Et hoc decretum non intelligentes decepti sunt Oieda *n* Corrasius, & Henriquez dicentes priuilegia, & rescripta oblata contra Concilium Trident. subreptitia esse, & nulla si eis non sit specialiter derogatum eidem concilio, quod est cõtra praxim, & stylum Romanæ Curiæ.

Ex quibus sequitur ordinata per Nicolaum Quartum, & Clementem Quintum, in Concilio Viennensi, quod, scilicet, dominium pecuniæ oblatæ fratribus minoribus semper remanet apud dantem esse hodie reuocata per Martinum Quintum, & Paulum Quartum ordinantes, vt tale dominium statim Ecclesiæ Romanæ acquiratur & voluerunt, vt apud syndicum nomine ipsius Ecclesiæ Romanæ cõstitutum præfata pecunia deponeretur, vt patet ex verbis præcitatæ bullæ ibi. *Et prædictas eleemosynas nomine Romanæ Ecclesiæ (ad quam rerum omnium mobilium & immobilium, quibus fratres vti possunt ius proprietas & dominium nullo medio spectat) recipiant & recipere possint*. Ex quibus infertur modo fratres discalciatos nostræ sacræ religionis Minorum necessario debere habere & constituere syndicos, nam vltra quod ad commutandum, vendendum, & alienandum pecuniam, & eleemosynã a fidelibus oblatam omnino etiam desiderantur. Cum enim præfatæ pecuniæ oblatæ dominium nunc in proprietatem Sedis Apostolicæ transferatur, & apud dantem non remaneat (vt Nicolaus Tertius determinauerat) necessarium est, vt apud Syndicum œconomum prædictæ Sedis deponatur. Sicut enim quando pecuniæ dominium remanebat apud dãtem, apud personam ab eo nominatam aut consensu eius destinatam deponebatur, vt iuxta ipsius dantis voluntatem, & nomine eius in necessitatibus fratrum expenderetur, ita modo cum dominium talis pecuniæ Summi Põtifices sibi, & Sedi Apostolicæ applicauerint, apud personam suo nomine constitutam collocari necesse est, vt iuxta voluntatem ipsius pecuniæ domini in necessitatibus fratrum consummatur. Voluntas autem domini Papæ cuius talis est pecunia, est vt pro necessitatibus præsentibus, & eminentibus tantum ipsa pecunia oblata recipiatur, & in ipsis tantum cõsumatur. Quod satis innuit præallegata constitutio ibi. Per eosdem in fratrum vtilitates prout eis licet ex regula, vel ex declaratione regulæ. Vnde iam modo non possunt fratres minores consumere pecuniam, nisi seruatis modificationibus regulæ cum hæc sit voluntas domini Papæ, ad quem eius proprietas spectat.

Notandum est tamen, quod præfata constitutio loquitur de pecunia absolutè oblata. Si enim offerretur a dante hac conditione, vt semper apud ipsum remaneret dominium, existimo tunc dominium huiusmodi apud Ecclesiam Romanam non remanere, licet tamen non remaneat iuxta voluntatem domini Papæ necessario consumi debere, prout in superioribus cum de paupertate egimus demonstrauimus.

Voluntas enim domini Papæ est vt ipsi fratres, vt vsurarum sibi oblatarum se pauperes ostendant, vn de sæpe sæpius repetit moderatum vsum, quem ipsis fratribus

m Germon. vbi sup.
n Oieda de benefi.incompatib. 2. p. c 12. nu.85. Corra. in repet. regu. iur.in 6. 2.par. amplia 1. nu. 11. & limita. 1 nu. 1. Henriquez in sum. 2.10.lib 7. ca. 26 nu. 3.

fratribus concedit. Ex quibus infertur quod possunt prælati nostræ religionis Minorum de obseruantia præcipere, vt nullo modo fratres recipiãt pecuniam a fidelibus oblatã, etiam si dans sibi talis pecuniæ proprietatem reseruauerit. Licet enim præfati prælati non possint impedire fideles volentes eleemosynas suis fratribus erogare cum datio eleemosynæ sit opus magnæ charitatis, & in ipsos fideles nullam ad huiusmodi largitionem impediendam habeant potestatem: possunt tamen impedire suos fratres ne talem eleemosynam recipiant, etiamsi dans sibi semper dominium pecuniæ reseruet: propter abusus qui in huius datione pecuniæ sæpissime eueniunt.

QVAESTIO XXXVIII.

De priuilegijs concessis syndicis fratrum Minorum, & fratribus hospitantibus fratres ipsius ordinis in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *VTrum syndici fratrum Minorum sint exempti per Reges Hispaniarum ab aliquo tributo.*

2 *Vtrum fratres Hospitantes fratres minores gaudeãt aliquo priuilegio regali.*

3 *Vtrum syndici & procuratores fratrum minorum, & Monialium habeant aliqua priuilegia Pontificia.*

4 *Vtrum syndici fratrum Minorum gaudeant priuilegijs fratrum & possint conueniri coram iudice sæculari.*

Habent Syndici Apostolici priuilegia Pontificia, & regalia, quæ regalia per Pontifices sunt confirmata, & primo de regalibus agam cum non sunt ita ampla: postea vero ad Pontificia descendam, quæ ampliorem indulgentiam illis concedunt, & vltimo loco ea quæ pertinent ad fratres ordinis in medium adducam.

ARTICVLVS I.

Vtrum Syndici fratrum Minorum sint exempti per Reges Hispaniarum ab aliquo tributo.

REspondeO dicendo, quod cum fratres minores altissimam professi sint paupertatem, ita vt nihil in hoc mundo neque in communi, neque in particulari habere possint, & tanquam aduenæ, & peregrini in hoc mundo dicantur, Deus ille optimus maximus, cuius prouidentia condi i sumus, & gubernamur de eorum necessitatibus solicitus corda regum Hispaniarum, sua bonitate & misericordia inflammando ad deuotionem huius sacri ordinis incitauit, ita vt non solum in populosis ciuitatib. & oppidis monasteria ampla maximis eorum sumptibus pro habitatione fratrum dicti ordinis erexerint, & quotidie erigant, & suis regalibus eleemosynis eos sustentent, sed etiam fratribus peregrinantibus de necessarijs prouidere dignati sint concedendo priuilegia his qui in eorum domibus eos hospitarentur, & refectionem corporalem liberaliter tribuerent prout articulo sequenti latius dicetur & syndicos Sedis Apostolicæ pro sustentatione ipsorum fratrum destinatos amplissimo regali priuilegio honorauerunt. Nam Rex Sanctius quintus Castellæ priuilegio suo dato in ciuitate Abulensi: anno Domini, millesimo trecentesimo vigesimo tertio, quatuordecimo die mensis Marcij præfatos syndicos a contributione illa quæ vulgo in Hispaniis dicitur pecho exemit & liberauit, quod priuilegium confirmatum fuit per dominum Regem Ferdinandum Quartum filium suum, & per dominum Regem Alfonsum vndecimum eius nepotem, & per dominum Regem Henricum Tertium. Quod etiã confirmauit dominus Rex Ioannes Secundus, septimo die Februar. anno Domini millesimo quadringentesimo octuogesimo. Et dominus Carolus V. diuina clementia Imperator, & Hispaniarum Rex, hoc ipsum priuilegium confirmauit, sicut confirmauerunt domini Reges eius prædecessores. Secundum quod priuilegium, data est sententia executorialis pro conuentu Taurensi, D. Francisci, & pro Andrea Sanchez eiusdem conuentus syndico in tribunali Pinciano, anno Domini, millesimo quingentesimo quadragesimo secundo. Data est etiam alia sententia executorialis pro monasterio sancti Frãcisci de Vbeda, & pro Michaele de Gutla eiusdẽ conuentus syndico Apostolico contra consistorium præfatę ciuitatis. Quæ prouisio executorialis habetur in conuentu patris nostri D. Francisci Granatensi registrata per admodum reuerendum patrem fratrem Antonium de Lara prouinciæ Granatensis Ministrum Prouincialem duodecimo die mensis Ianuarii, anno Domini millesimo quingẽtesimo nonagesimo octauo, authenticata prout in iure est necessarium, vt faciat fidem. Alia prouisio & sententia definitiua executorialis habetur in conuentu patris D. Francisci Salmanticensi pronunciata in curia Pinciana vigesimo septimo die mensis Ianuarii, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, contra oppida de Villauerde, & Perusilo Rallo prætendentia secundum ab ipsis allegata, vt Ioannes Rodericus ciuitati Salmanticensis vicious syndicus monasterii Beati patris nostri Francisci eiusdem ciuitatis propter possessiones, quas in præfatis oppidis habebat tributum, quod in Hispania pecho vocatur solueret.

Et est notandum pro explicatione dictorum priuilegiorum regalium quod fuerunt concessa in Regnis Castellæ pro prouincia Castellæ, & prouincia D. Iacobi ordinis B. P. N. Francisci regularis obseruantiæ, eo enim tempore in Castellæ solum duę prouinciæ erant: a quibus aliæ omnes prouinciæ Castellæ fuerunt originatæ, & sic omnes aliæ prouinciæ Castellæ hoc gaudent priuilegio, quando enim vnus Episcopatus authoritate Apostolica diuiditur priuilegia ipsius vtrique communicantur prout in iure est compertum.

Nolo autem in præsentiarum silentio præterire priuilegium concessum super hoc a domino Sãcho. V. Rege Castellæ datum in ciuitate Abulensi, in quo ipse Dominus Rex nostræ religioni Minorum se satis beneuolum ostendit. Cuius concessionis tenor est.

Don Sancho por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Toledo, de Leon, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia, de Iaen, del Algarue, Señor de Molina, a todos quanto esta vieren, salud y gracia sepades que nos damos vn priuilegio a los Frayles Menores de la Prouincia de Castilla, fecho en esta manera. Sepan quantos este Priuilegio vieren, y oyeren como nos Don Sancho por la gracia de Dios Rey de Castilla de Toledo, de Leon, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua de Murcia, de Iaen del Algarue, Señor de Molina, en vno con la Reyna Doña Maria mi muher, y con la infanta Doña Ysabel nuestra hija primera heredera, por que auemos muy grã volunta de seruir a Sant Francesco, y de lleuar a delante

pro, y

pro; y honra de su orden, e por hazer bien y merced a los Conuentos de la Prouincia de Castilla, confirmamos le todos los priuilegios e franquezas, que han del Rey nue stro padre, y de nosotros, te nemos por bien y mandamos firmemente que les sean guardadas en nuestro señorio las libertades y los priuilegios y libertades que han de la Iglesia Romana, a que puedan predicar e confessar y soterrar y tomar libremente quanto le fuere mandado y dado para sus necessidades segun se contiene en el priuilegio del Papa que han sobre esta razon, y que no les fuercen los cuerpos de los homes que en sus lugares se mãdaren enterrar en ningunos causandoles quebrantar sus lugares nin del entrar por fuerca. Y de aqui adelante recibimos en nuestra guarda, y en nuestra encomienda, en nuestro defendimiento todos los conuentos, y todas las casas de los frayles Menores de la prouincia de Castilla. Y mandamos y defendemos firmemente, que ninguno sea osado de fazer y tacito ni fuerca, ni de mas non de matir, ni deserir pai de prender dentro en las casas ni en las Iglesias, ni el coupasso, è ninguno defzir ende ninguna cosa por fuerca. Y otro si mandamos que los Obispos, ni los Clerigos no passen en ninguna cosa a los frayles cõtra sus priuilegios ni les fagan mal nnguno. Otro si mandamos que ninguno sea osado de amparar frayle que de su orden se saliere mas que se los recudan en guisa, que a ellos puedan fazer iusticia en ellos. Otro si mandamos que pues no les fazemos merced en fecho de los escusados que auian de auer que les sean guardadas de aqui adelãte, y que aya en cada villa do ouiere su conuento vn escusado de todo pecho y de todo pedido, y de toda fonsadura, y ninguno se a osado de les demandar ninguna cosa destos pechos sobredichos, pero en nuestra carta vean en guisa que ninguno sea osado por carta o priuilegio que tengan. E otro si mandamos a los iuezes y a los Alcaldes de cada lugar que les den vn ome qual ellos quisieren que puedan demandar los tuertos e las fuercas que contra sus priuilegios, y contra que ouieren a dar alguna cosa a la ordẽ por qualquier manera quier que les pertenzca de derecho. Otro si mandamos que no les tomen portazgo por su viãda, ni de madera que ellos lleuaren para sus conuentos de vn lugar a otro, ni de otra cosa que trayan que sea para monasterios, y defendemos que ninguno sea osado de yr contra ninguna destas cosas sobredichas para que brantarlas, ni menguarlas, qualquier que lo hiziere nos aya en coto mil marauedis en la moneda nueua, en la orden sobredicha todo el daño doblado, y mandamos a los iuezes y Alcaldes, &c.

Hæc magna concessio confirmata est per Reges Hispaniarum successores, quam dico magnam propter multa, quæ in ea conceduntur.

Primo confirmat Dominus Rex Sanctius priuilegia concessa per suos prædecessores ipsis fratribus minoribus præcipiens, vt inuiolabiliter obseruẽtur: secundo præcipit, vt in suis regnis obseruentur libertates, & priuilegia concessa fratribus minoribus ab Ecclesia Romana: scilicet, vt religiosi præfatæ religionis possint liberè prædicare, & confessiones sæcularium audire, & in suis monasteriis sæculares sepelire, & legata ab ipsis sæcularibus relicta, pro eorum necessitatibus liberè percipere.

Tertio præcipit firmiter, vt nullus audeat aliquam vim inferre in locis ipsorum fratrum, quando in ipsis corpora defunctorum sepeliuntur, & quando de immunitate ipsorum locorum agitur; recepit enim ipse Rex in suam protectionem omnes conuentus, & res fratrum minorum regularis obseruantiæ.

Quarto præcipit, vt nullus audeat defendere religiosum prædicti ordinis Apostatã, nisi prout secundum sacros Canones ei fuerit permissum.

Quinto præcipit iudicibus sæcularibus, & eorum Ministris, vt in vnoquoque oppido ipsis fratribus assignetur homo ab eis electus, qui possit in iudicio petere damnum ipsis causatum, ex non obseruatione suorum priuilegiorum, & libertatum etiam a iure concessarum.

Sexto præcipit, vt nullum tributum ab eis petatur respectu eorum, quæ pro suis necessitatibus, & pro ædificatione, & reparatione suorum conuentuum, ad ipsa oppida adducuntur.

Quæ omnia notanda sunt, quando enim contra nostrum ordinem aliqua lis mouetur, in qua contra nostra priuilegia aliquid molitur, Rex promittit se defensorem, & suum fauorem animo beneuolo impartiturum; quapropter virtute dicti priuilegii regalis possunt fratres dicti ordinis, quando necessitas occurrerit ad Regem Hispaniarum, tamquam ad suum firmissimum, & beneuolum protectorem recurrere.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres recipientes fratres Minores regularis obseruantia gaudeant aliquibus priuilegijs regalibus in his Hispaniarum partibus.

RESpondeo dicendo, circa hoc aliqua priuilegia habere fratres cõcessa a Regibus Hispaniarum pro maxima deuotione erga sacram Religionem minorum, qua ipsi fatentur esse affectos, vt constat ex priuilegiis, & subscriptis & rescr-ptis ab ipsis Regibus sæpè sæpius concessis, quorum tenores ex originali authentico hic referuntur.

Dõ Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon de Aragon, de las dos Sicilias de Ierusalẽ, &c. A nuestros consejos iusticias y Regidores, Caualleros Escuderos officiales, y hõbres buenos de todas las ciudades villas y lugares destos nuestros Reynos y señorios, y a nuestros aposentadores, y a otros qualesquier aposentadores de la gẽte de a cauallo e infanteria de nuestras guardas, y de qualesquier grãdes y personas particulares, y de huestes de armadas, que nos mandaremos hazer, y otras qualesquier persona aquien lo deyusso en esta nuestra carta contenido toca y atañe, y atañer puede en qualquier manera y a cada vno y qualquier de vos en vuestros lugares aquien esta nuestra carta fuere mostrada o su traslado signado de escriuano publico. Salud y gracia. Bien sabeys como el Emperador y Rey mi Señor, y la Catholica Reyna Doña Iuana nuestra Señora abuela que sancta gloria ayan, mandaron dar y dieron para vos vna su carta firmada de su nombre, y refrendada de Iuan Vazquez de Molina su secretario, sellada con su sello, y librada de los de su consejo. su tenor de la qual es este que se sigue.

Don Carlos por la diuina clemẽcia, Emperador de los Romanos Augusto Rey de Alemania, Doña Iuana su madre, y el mismo Don Carlos por la misma gracia Reyes de Castilla, de Leon, &c. A vos los conceios iusticias Regidores, Caualleros, escuderos, officiales y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, y a nuestros aposentadores, y otros qualesquier aposentadores de la gente de a cauallo e infanteria de nuestras guardas y de qualesquier grãdes, y personas particulares, y de huestes de armadas, que nos mandaremos hazer, y a otras qualesquier personas a quiẽ lo deyusso en esta nuestra carta contenido toca y atañe, o atañer puede en qualquier manera, y a cada vno y qualquier de vos en vuestros lugares, y iurisdictiones a quien esta nuestra carta fuere mostrado o su traslado signado de escriuano publico. Salud y gracia. Bien sabeys como yo la Reyna mãde dar vna mi carta, y prouision Real firmada del Rey mi padre, y sellada con nuestro sello, su tenor de la qual es este que se sigue.

Doña Iuana por la gracia de Dios Reyna de Castilla, de Leon, de Granada de Toledo, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia, de Iaen, de las Algarues de Algezira, de Gibraltar, y de las Islas de Canaria, y de las Indias Islas y tierra firme del mar Oceano, Condessa de Barcelona, Princesa de Aragō, y de las dos Sicilias, de Ierusalē, Archiduquesa de Austria, Duquesa de Borgoña, y de Brabante, Cōdessa de Flādes, y de Tirol Señora de Vizcaya y de Molina &c. A vos los concejos iusticias regidores Caualleros, escuderos officiales y hōbres buenos de todas las ciudades villas y lugares destos mis Reynos y señorios y a mis aposentadores mayores, y del Illustriss. Principe Don Carlos, y del muy Illustre Infante D. Fernando, e infantes mis muy caros, y muy amados hijos, y otros qualesquier aposentadores de la gente de acauallo, e infanteria de mis guardas que yo mando o mādare hazer, y a otras qualesquier personas a quiē lo de yusso en esta nuestra carta contenido, toca y atañe, o atañer puede o deue en qualquier manera, y a cada vno, y qualqr de vos, en vuestros lugares, y iurisdictiones, y cargos, y officios, salud y gracia. Bien sabeys como a todos es notorio la mucha pobreza, que los Frayles Menores de obseruancia en estos mis Reynos tienē y padescen por seruicio de Dios nuestro señor, y por la obseruancia de su ordē, y quantos spirituales beneficios generales, y speciales, hazē en estos dichos mis Reynos y en personas particulares dellos por lo qual y por la mucha deuocion que tēgo a la dicha orden, y a la cōseruacion de la obseruancia della, desseo fauorescer a los dichos religiosos, y gratificar a las personas deuotas, que caritatiuamēte los acogen, y reciben de camino en sus casas. Porque mas honesta y recogidamēte, que en mesones puedā rezar en ellas sus horas, y deuociones, y sus personas no esten en lugares profanos, y assi por que las personas, que lo susodicho hazē, tengan mas causa de lo cōtinuar de aqui a delante, como porque otros vengan a hazer lo semejante con mejor volūtad, y liberalidad de mas de lo que les obligare al seruicio de Dios, y la deuocion de la orden, y la charidad que tuuieren, y quisieren hazer a los dichos religiosos, mi merced y voluntad es que agora, y de aqui adelante para siempre iamas, en cada vna de las dichas ciudades, villas y lugares destos mis Reynos, y Señorios donde no vuiere monasterio de S. Frācisco, de su ordē de obseruancia, sea exēpta de huespedes, vna casa de qualquier persona, que por las dichas causas, quiera tener cargo de acoger, è hospedar en su casa a los Religiosos de la dicha ordē que de camino fuerē o vinierē por las tales ciudades, villas y lugares, cō tanto que la tal casa sea con volūtad del dueño della, para ello señalada, y diputada por el guardiā del monasterio de la dicha ordē, y obseruancia mas cercana a la tal casa, y que mostrādo en ella esta dicha mi carta, o su traslado signado de escriuano publico, ò carta del dicho Guardiā, por donde conste ser aquella la dicha casa señalada para lo susodicho, no den en ella ningunos huespedes de gēte de a cauallo, è infanteria de nuestras guardas, ni de ningunos grādes, ni de caualleros, ni de niguna nuestras huestes ni armadas, ni de otras qualesquier personas de qualesquier estado o cōdiciō, preeminēcia o dignidad que sean, ni à sus personas de los dichos grādes, ni capitanes, ni principales. Pero entiendase que acaesciē do passar por los tales lugares el Rey mi Señor y padre, y yo, y los dichos Prīcipes è infantes mis hijos y qualquier dellos en persona, ò los otros Reyes, è su hijos que despues de mi vinierē que en tal caso por el tiēpo que el tal lugar ò lugares, estuuieremos nos seā las dichas casas exēptas de huespedes. Saluo si a la sazō estuuierē ya hospedados ē ella algunos Frayles caminātes, de la dicha ordē de obseruancia porque mi intēciones, que en tal caso no seā echados, ni desaposētados dellas, y por hazer mas biē y merced a las dichas personas, ò a qualqr dellas, es mi merced y volūtad, que agora, y de aqui adelāte en ningun tiēpo, ni por alguna manera, no saquen dellas ropa, ni dues, ni paia, ni leña, ni otras cosas de guia, ni de aposentamēto, por quāto yo por seruicio de Dios, y por causa y razon de lo dicho susodicho las releuo de todo ello. Mandando al dicho Illustrissimo Principe Don Carlo mi hijo, y a los Infantes, Prelados, Duques, Marqueses, Condes, ricos hōbres, maestres de las ordenes y a los del mi Consejo, Oydores de las mis audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la mi casa Corte y chancillerias y a los priores, comendadores, subcomendadores, alcaldes de los castillos, y casas fuertes y llanas, y à todos los Corregidores, Gouernadores, Assistēte, Alcaldes, merinos, prebostes, y otras iusticias, y officiales qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares destos dichos mis Reynos y señorios, y a mis aposentadores de los dichos Illustrissimos Principe, è infantes mis hijos, y de la dicha hueste è infanterias de mis guardas y de qualesquier grandes y de huestes, y de armadas, y de otras qualesquier personas de qualquier estado preheminētia, ò dignidad que sean, y a otras qualesquier personas mis vassallos y subditos y naturales, en sus lugares y iurisdictiones, cargos y officios que agora son, ò seran de aqui adelante, y a cada vno y a qualquier dellos que guardē y cumplan y hagan guardar, y cumplir esta dicha mi carta, y todo lo en ella contenido en todo y por todo, segun que en ella se contiene, y que contra el tenor y forma della no vayan ni passen ni consientan yr ni passar en tiempo alguno, ni por alguna manera. E si de lo que dicho es la dicha orden quisiere mi carta de priuilegio mando a mis contadores mayores y concertadores de priuilegios y a los otros officiales que estan a la tabla de los mis sellos, que se lo den, libren, passen, y sellen sin poner en ello embargo, ni impedimēto alguno. Y los vnos ni los otros no fagades, ni fagan endeal por alguna manera sopena de la nuestra merced y de diez mil marauedis para la nuestra camara a cada vno que lo contrario hiziere. Y de mas mando al hombre que les esta mi carta mostrare que los emplaze que parezcan en la mi corte, del dia que los emplazare, hasta quinze dias primeros siguientes so la dicha pena, so la qual mando a qualquier escriuano publico que para esto fare llamado, que de ende al que se la mostrare testimonio signado con sussino, porque yo sepa en como se cumple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid à dos dias del mes de Abril, año del Señor de mil y quinientos y diez años.

YO EL REY.

Yo Miguel Perez de Almacan secretario de la Reyna nuestra Señora, la fize escriuir por mandado del Rey su padre, registrada, Nauarrete Licentiatus capata Castañeda Canciller.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragō, de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos la Concejos iusticias y regidores, Caualleros, escuderos officiales, y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares destos nuestros Reynos y Señorios, è a nuestros aposentadores de la gente de a cauallo è infanteria de nuestras guardas è de qualesquier grandes, y personas particulares è de huestes de armadas que nos mandamos è mādaremos hazer, è à otras qualesquier personas aquiē lo de yusso en esta nuestra carta contenido toca è atañe, è atañer puede ò deue en qualquier manera, è a cada vno è qualquier de vos en vuestros lugares è iurisdictiones è cargos è officios, salud y gracia. Bien sabeys como a todos es notorio la mucha pobreza que los frayles Menores de obseruancia destos nuestros Reynos tienen è padecen por seruicio de Dio nuestro Señor, è por obseruancia de su orden, è quantos spirituales beneficios generales, y especiales hazen en estos dichos nuestros Reynos è personas particulares dellos, por lo qual, è por la mucha deuocion que tenemos à la dicha orden, y a la conseruacion de la obseruancia della desseamos fauorescer à los dichos religiosos, y gratificar a las personas deuotas que caritatiuamente los acogen y reciben de camino en su casa, porque mas honesta è recogidamente que en mesones puedan rezar en ellas sus

horas

horas y deuociones, y sus personas no estē en lugares profanos: y ansi por que las personas que lo susodicho hazen tengan mas causa de lo continuar de aqui adelante como por que otros vengan à hazer lo semejante con mejor voluntad, y liberalidad de mas de lo que les obligare el seruicio de Dios, y la deuocion de la orden è la charidad que tuuieren è quisieren hazer à los dichos religiosos nuestra merced y voluntad es que agora è de aqui adelante para siempre jamas, en cada vna de las dichas ciudades, villas y lugares destos dichos nuestros Reynos y señorios dōde no vuiere monasterio de S. Francisco, o de su orden o obseruācia sea exempta de huespedes vna casa de qualquier persona que por la dichas causas quiera tener cargo de acoger o hospedar en su casa a los dichos religiosos de la ordē que de camino fueren o vinieren por las tales ciudades, villas y lugares, con tanto que la tal casa sea con volūtad del dueño della para ello señalada è diputada por el Guardian del Monasterio de la dicha orden, y obseruancia mas cercano a la tal casa, y que mostrando en ella esta dicha nuestra carta ò su traslado signado de escriuano publico cō carta del dicho Guardian, por donde conste ser aquella casa señalada para lo susodicho no den en ella ningunos huespedes de gente de acauallo ò infanteria de nuestras guardas ni de otros grādes ni caualleros de ningunas nuestras huestes ni armadas, ni de otras qualesquier personas de qualesquier estado condicion preeminencia ò dignidad que sean, ni a sus personas de los tales grādes è principales è capitanes. Pero entiendase que acaesciendo passar por los tales lugares, nos el Principe D. Fernando nuestro muy caro y muy amado hijos ò los Reyes nuestros successores, que despues de nos vinieren, que en tal caso por el tiēpo que en el tal lugar ò lugares estuuieremos no seā las dichas casas exemptas de huespedes. Saluo si a la sazon estuuieren ya hospedados en ellas algunos Frayles caminantes de la dicha orden de obseruancia, porque en tal caso nuestra intenciō no es que sean echados ni desaposentados dellas, y por hazer mas bien y merced à las dichas personas, ò qualquier dellas, es mi merced y voluntad, que agora, y de aqui adelante en ningun tiempo, ni por alguna manera no saquen dellas ropa, ni aues, ni paja, ni leña ni otras cosas de guia ni de aposentamento. Por quanto nos per se ruicio de Dios y por causa y razon de lo susodicho, las reuelamos de todo ello, y mandamos al dicho serenissimo Principe Don Fernando, y a los Infantes Prelados Duques, Marqueses, Condes, ricos hombres maestres de las ordenes, y a los del nuestro Consejo Presidente è Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, alguaziles de la nuestra casa è Corte è Cācilleria è à los Priores Comendadores è subcomendadores Alcaydes de los Castillos è casas fuertes è llanas, è a todos los concejos Corregidores, Gouernadores, Assistente, Merinos, Preuostes, e otras iusticias è officiales qualesquier de todas las Ciudades Villas y lugares destos dichos nuestros Reynos y señorios y nuestros aposentadores è del dicho serenissimo Principe, è de la dicha hueste, è infanteria de nuestras guardas, y qualesquier grādes, è de huestes, y de armadas, è de otras qualesquier personas, de qualquier estado y prebeminencia, ò dignidad que sean, y a otras qualesquier personas nuestros vassallos, y subditos è naturales los lugares y iurisdictiones, cargos, è officios que agora son ò seran de aqui adelante, è cada vno, è qualquier dellos que guarden y cumplan, y hagan guardar è cumplir esta nuestra carta, y todo lo en ella conteuido en todo y por todo, segun, que en ella se contiene contra el tenor y forma della no vays ni passeys, ni consintays yr ni pasar en tiempo alguno, ni por alguna manera, so pena de la nuestra merced y de diez mil marauedis para la nuestra camara a cada vno que lo contrario hiziere, so la qual dicha pena, mandamos a qualquier escriuano que vos lo notifique è de testimonio de la notificacion porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en Madrid a veynte y siete dias del mes de Agosto, de mil y quinientos e setenta y tres años. Dominus Episcopus Segouiensis. El Licenciado Pedro Gasco, el Licenciado Fuen Mayor, el Doctor Francisco de Villasañe, el Licenciado Rodrigo Vazquez Arce, yo Pedro del Marmol escriuano de Camara de su Catholica Magestad la fize escriuir por su mandado con acuerdo de los del su Consejo, registrada, Iorge de Olaal de Vergara por Chanciller, Iorge de Olaal de Vergara.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla de Leon de Aragon de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos el nuestro Corregidor de la Ciudad de Salamanca, ò nuestro Alcalde mayor, lugar teniente, que ordinariamente con vos reside el dicho officio, y a cada vno de vos, à a quien esta nuestra carta fuere mostrada. Salud y gracia, sepades que por parte del Guardian Frayles, y Conuento del monasterio de S. Francisco de la dicha ciudad nos fue fecha relacion que por vna nuestra carta y prouision estaua concedido a la dicha orden, que en cada lugar donde no tuuiessen monasterio pudiessen tener vna casa señalada con licencia del dicho Guardian, y del dueño della, donde los religiosos se hospedassen de camino lo qual dicha casa fuesse libre, y exempta de qualesquier huespedes, y de que no pudiessen sacar a los hermanos que los acogian ropa, aues, paja, ni leña ni otra cosa de guia ni aposentamiento, y que contra el tenor de la dicha nuestra Prouision en todos los lugares de la comarca de la dicha ciudad, se auian repartido a los dichos hermanos dinero para pagar el gasto que se hazia en aposentar los soldados, y sobre ello erā muy molestados, en lo qual se hazia notorio agrauio a la dicha orden, y si passasse adelante vendria a ser de ningun effecto la dicha nuestra prouision y no auria quien acogiesse en su casa a los dichos religiosos, supplicādonos le mandassemos dar nuestra carta, y prouision, para que las iusticias destos nuestros Reynos guardassen, y cumpliessen lo que cerca lo susodicho tenia la dicha orden y en su cumplimiento no echassedes a los dichos hermanos, que acogiessen a los dichos religiosos los dichos huespedes ni se les hiziessen otros repartimientos para ellos y que si por razon dello se les vuiessen tomado y sacado prendas, se les volniessen, y restituyessen ò como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro Consejo fue acordado, que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien, por la qual os mādamos que luego que con ella fueredes requeridos mostrandoseos, por parte del dicho guardian Frayles, y conuento del dicho monasterio de S. Francisco de Salamanca de la dicha ciudad la dicha prouision original, y que de suso se haze mencion, que ansi dizen tiene la dicha orden la guardeys, y cumplays, è hagays guardar y cumplir en todo y por todo como en ella se contiene, y contra su tenor y forma, no vays ni passeys ni consintays yr ni passar por alguna manera, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara, so la qual dicha pena mandamos a qualquier escriuano vos la notifique y de testimonio de la notificacion, por que nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid à 22. dias del mes de Hebrero de 1584 años. El Conde de Marajas, el Licenciado Ioan Thomas, el Licenciado Nuñez de Boorques, el Doctor Iuan Fernandez Cogollos, el Licenciado Francisco de Vera Aragon, yo Pedro Zapata del Marmol escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fiez escriuer por su mandado, con acuerdo de los del su consejo, registrada Iorge de Olaal de Vergara Chanciller mayor Iorge de Olaal de Vergara.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos el Corregidor de la ciudad de Salamanca, ò a nuestro Alcalde mayor lugar tiniente, que ordinariamente con vos reside en el dicho officio, y a cada vno de vos, a quien esta nuestra carta fuere mostrada. Salud y gracia sepades que el guardian de S. Francisco de Salamanca, de la dicha ciudad nos hizo relacion diziendo que por nos estaua mandado que à los hermanos de la or-

den de S. Francisco que acogian a los religiosos de la dicha orden en sus casas fuessen libres de huespedes, y no se les sacasse ni tomasse ropa ni otra cosa, y por que en algunos lugares de la tierra de essa dicha ciudad se contrauenia a lo por nos mandado y por el mes de Enero deste presente año auian ganado prouision, de la qual hizierō presentacion para que se guardasse lo por nos mādado, y aunque se os auia notificado, no la auiades cumplido como erades obligado, y de hecho les repartiades, y echauades los dichos soldados, y les sacauades, y tomauades ropa para ellos aunque estuuiessen los dichos hermanos fuera de sus casas, como nos constaria por cierta informacion de que hizo presentacion, y que por essa causa les venia a ser de muy poco, ò ningun prouecho la exempcion, y libertad que tenian que por las dichas prouisiones les estaua concedido, suplicandonos le mandassemos dar nuestra carta tercera con costas y mayores penas expressando y declarādo en ella que a los dichos hermanos de la dicha orden, no se les reparta ni tome dinero, ropa ni otra cosa alguna para el sustento y gasto de los dichos soldados, aunque estuuiessen en la dicha ciudad, ò en el mismo lugar, donde los dichos hermanos viuian, ò como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro consejo, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, por la qual vos mandamos que luego que con ella fueredes requerido, no hagays, ni consintays que se hagan ningun repartimiēto a los hermanos de Frayles de la dicha orden de S. Francisco, para el sustento y gasto de los soldados, y no fagades ende al sopena de la nuestra merced y de diez mil marauedis, para la nuestra camara, so la qual dicha pena mandamos a qualquier nuestro escriuano que vos la notifique, y de testimonio de la notificacion, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid a veynte y vn dias del mes de Agosto, de mil y quinientos y ochenta y quatro años, el Licenciado Iuan Thomas, el Licenciado Lope de Guzman, el Licenciado Ximenez Ortiz el Licenciado Chumacero de Soto mayor, el Licenciado Guardiola, yo Pedro Zapata del Marmol Escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escriuir por su mandado, con acuerdo de los de su consejo registrada Iorge de Olaal de Vergara Chanciller mayor, Iorge de Olaal.

Adeo supradicta sunt vera, vt ipsi fratres hospitantes religiosos præfatos non tenentur contribuere illud, quod pro accommodandis militibus in oppidis distribuitur, vt patet ex prouisione sequent.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, &c. A todos los Corregidores, Assistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios y otros juezes, y iusticias qualesquier de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros Reynos y señorios y a cada vno y qualquier de vos en vuestros lugares y iurisdictiones a quien esta nuestra carta fuere mostrada, Salud y gracia, sepades que Bernardino de la Torre, en nombre de Fray Andres de Auila Ministro Prouincial de la Prouincia de Sanctiago, de los frayles Menores de la orden de Sant Francisco, de la regular obseruancia. Nos hizo relacion que a instancia de los Prouinciales antecessores de su parte auiamos dado nuestras cartas y prouisiones para que los cōuentos de la dicha orden y prouincia tuuiessen en cada lugar vna casa de hermano adonde los frayles se acogiessen quādo fuessen de camino ò a pedir limosna, y que el tal por razon de lo susodicho fuesse libre y exempto de soldados y gente de guerra, y que no se le pudiesse hazer ningun repartimiento ni contribucion para los alojar y encaminar, y que si alguno por la dicha razon se le vuiesse hecho se les boluiesse como constaua de los traslados de las dichas nuestras cartas, y prouisiones de que ante nos hizo presentacion, las quales aunque algunas iusticias y concejos, auian guardado, otras no auian querido so color de ciertas cartas y prouisiones nuestras, ganadas con siniestra relacion, diziendo que los dichos hermanos pretendian exemirse de contribuyr y pagar las alcaualas millones, y los otros pechos y seruicios tocantes a nuestro patrimonio, no siendo assi, por que los dichos hermanos se allanauan, y siempre auian estado, y estauan prestos y llanos de pagar y contribuyr en todas las contribuciones, y repartimientos, que se hazian a sus vezinos como eran millones, pechos, alcaualas, seruicio y montazgo, moneda forrera, y otros semejantes repartimientos, de los quales no pretendian, ni iamas auian pretendido ser exemptos, sino solamente de que en cumplimiento de la merced por nos hecha a la dicha orden, no se les echassen soldados, ni gente de guerra, ni para su sustento, y encaminamiento se les hiziessen repartimientos, lo qual auiamos seruido de hazer en recompansa de la charidad, y limosna que los dichos hermanos azian a los frayles en sustentarles, assi quando yuan de camino, como quando yuan a pedir, ò a predicar, ò a confessar. A la qual merced contrauiniendo a ella algunos de vos las dichas iusticias de algunos pueblos, caso que no les echauades soldados les haziades contribuyr y pagar en los marauedis que se repartian para sus alojamientos, ò encaminamientos, de que auia resultado, que ya no auia quien quisiesse ser hermano, y los dichos frayles por ser pobres, y no poder lleuar dineros, ni hallar acogida en los mesones, so yuan a los cabildos de las Iglesias, y a hospitales miserables, y a otros lugares indecentes contra lo proueydo, y mandado por las dichas nuestras cartas y prouisiones, y nos pidio, y supplico le mandassemos dar nuestra carta y prouision para que la merced hecha a la dicha orden fuesse adelante, y que en su complimiento vos las dichas iusticias, y concejos ni otras ningunas personas no echassedes soldados ni gente de guerra a los tales hermanos de la dicha orden de Sant Francisco, ni les biziessedes repartimiento ni contribucion para los aloiar, y encaminar, y si algo les estuuiesse repartido para lo susodicho, y sacado prendas os las mandassemos boluer poniendoos para ello graues penas, ò como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro consejo fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, por la qual vos mandamos a todos, y a cada vno de vos en los dichos vuestros lugares, y iurisdictiones segun dicho es, que veays las dichas prouisiones que tienen los hermanos de la orden y obseruancia de Sant Francisco que por nos les estan mandadas dar sobre la orden que se ha de tener cerca de lo susodicho, que con esta vos seran mostradas y las guardeys y cumplays en todo y por todo segun y como en ellas se contiene, y contra su tenor y forma, y de lo en ella contenido, no vays ni passeys, ni consintays ni yr passar en manera alguna, y en su cumplimiento no les repartays ningunos soldados, ni gente de guerra, ni por razon de lo susodicho, les hagays ningun repartimiento, ni contribucion alguna para los aloiar, y encaminar, y si algo les aueys repartido para lo susodicho se los boluays, y hazed boluer, y no fagades ende al. Sola pena de nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara, so la qual dicha pena mandamos a qualquier nuestro escriuano vos la notifique, y dello de testimonio, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en Madrid a nueue dias del mes de Mayo del mil y quinientos y nouenta y seys años.

El Licenciado Rodrigo Vazquez Arze.

El Licenciado Guardiola.

El Licenciado Tejada.

El Licenciado Valladar Sarmiento.

El Licenciado Don Diego Fernando de Alarcon.

Registrum autem huius prouisionis habetur apud Christophorum Nuñez de Leon Notarium Curiæ regalis.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrum Syndici, & procuratores fratrum Minorum, & Monialium habeant aliqua priuilegia pontificia.

RESpondeo dicendo, quod Martinus IV. *Concessit procuratoribus fratrum minorum in Curijs secularibus & ciuilibus laborantibus pro defensione ordinis prædictorum fratrum, ecclesiarumque suarum singulis annis indulgentiam centum annorum*. Ita habetur in libro monumenta ordinum. *a*

a In 2. impre. fo. 160. concess. 663.

Et Sixtus IV. in bulla aurea concessit, quod procuratores, Syndici Monialium S. Claræ, & tertij ordinū fratrum & sororum eisdem priuilegijs, & immunitatibus, gratijs fauoribus, concessionibus indultis spiritualibus, & temporalibus procuratoribus Syndicis fratrum minorum & prædicatorum concessis, & in posterum concedendis gaudeant. Ita habetur in eodem libro. *b*

b In 1. impre. fo. 66. & in 2. f. 148. concess. 362.

Et Innocent. VIII. concessit, vt procuratores fratrum minorum, eorumque substituti, liberi, parentes fratres, sorores, & vxores eorum possint promereri indulgentias Stationum, & alias fratribus prædictis concessas, dicendo in ecclesijs huiusmodi fratrum, quinque Pater noster, & totidem Aue Maria pro fœlici statu Ecclesiæ Romanæ. Ita in prædicto libro, *c* & in supplemento.

c In 1. impress. fo. 95. & in 2. fol. 70. concess. 162. et in sup. fol. 99. concess. 367.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Syndici fratrum Minorum gaudeant priuilegijs fratrum & possint conueniri coram iudice sæculari.

RESpondeo de hoc obtentam fuisse a religione quandam Clementis VII. concessionem, quæ habet in hunc modum.

Clemens Papa VII.

Dilecti filij salutem, & apostolicam benedictionem. Dum consideramus assiduos labores, & vigilias, quos dilecti filij Syndici & procuratores domorum & monasteriorum fratrum minorū S. Francisci regularis obseruantiæ, & monialium S. Claræ conceptionis & annunciationis ordinum & sororum tertiæ regulæ S. Francisci sustinere non cessant, meritò nos obligant vt animarum suarum saluti consulamus, ipsosque a quibusuis molestijs & iniurijs sibi pro tempore illatis quantumcunque Deo possumus releuamus: idcirco vni Syndico, & procuratori huiusmodi cum illius vxore, & liberis præsenti & futuro singulæ domui & monasterio prædictis pro tēpore seruientibus, quod de cætero perpetuis futuris temporib. ipsi & eorum quilibet omnibus, & singulis indulgentijs, & peccatorum remissionibus fauoribus & gratijs, quib. fratres ordinis obseruantiæ prædictorum vtuntur potiuntur, & gaudent, seu vti potiri & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum vti potiri & gaudere possint, & valeant, & insuper quibusuis causis & rebus ipsos syndicum, & procuratorem concernentibus, ciuilibus, criminalibus, & mixtis non nisi coram iudicibus conseruatoribus domorū illarum, quarum ipse syndicus, & procurator fuerit, de iustitia respōdere teneatur authoritate Apostolica concedimus & indulgemus, inhibendo; sub excommunicationis latæ sententiæ pœna vniuersis, & singulis iudicibus commissarijs Ecclesiasticis & sæcularib. quacumque authoritate fungentibus, nec de causis contra dictos syndicos & procuratores motis & mouendis directè, vel indirectè, quouis quæsito colore, seu prætextu se intromittere quomodolibet de cætero audeant, vel præsumere decernant, vel præsumant decernere quoscunq; processus contra dictos syndicos, & procuratores, per alios quam dictos conseruatores in causis duntaxat contra eos motis, & mouendis habendos, & sententias faciendas nullos, & inualidos nullíusque roboris vel momenti fuisse & esse, ac irritum & inane si secus super his a quocunque quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari non obstantibus præmissis ac constitutionibus ordinationibus Apostolicis nec non ordinum prædictorum iuramento, aut confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus cæterisque contrarijs quibuscumque: volumus autem, quod præsentium transumptis manu publici notarij subscriptis, & sigillo alicuius Episcopi, seu personæ in dignitate Ecclesiastica constituta eadem prorsus fides, tam in iudicio, quam extra illud adhibeatur, quæ adhiberetur, si præsentes originales literæ essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctū Petrum, sub annulo piscatoris die XVI. Aprilis M.D.XXVI. Pontificatus nostri, Anno tertio.

Hoc priuilegium non ad plenum refertur in compendio *d* mendicantium.

d Compend. mend. tit. procurator, seu Syndi. §. 13.

Circa quam magnam concessionem est notandum nihil debere dubitari de voluntate Domini Papæ, cum ex prædicto breui satis constet, de potestate tamen ad hoc ordinādum inquirere debemus, ad quod primo dicimus satis etiam nobis de potestate constare cum videamus Summum Pontificem prædictas personas a potestate laica exemisse, & vt hoc euidentius rationibus iuridicis pateat. Primo notandum est satis esse aliquid, esse vno tantum nomine spirituale, imo & spirituali annexum, quo non subsit potestati Laicæ, sed soli Ecclesiasticæ, vnde statutum Basilij de non alienandis prædiis rusticis, vel vrbanis ministerijs, & ornamentis Ecclesiarum, illa reprobatum fuit potissima ratione, quod authoritate non fuit Romani Pontificis roboratum, prout Innocentius *e* Tertius determinat. Causa etiam iuris patronatus coram iudice Ecclesiastico definitur, quia est quid spiritualibus annexum vt Alexander Tertius *f* determinauit.

e c Ecclesia de constit.

f c quanta de iud.

Et ita nimirum si Summus Pontifex Laicis prædictam exemptionem concedat, licet enim sint laici, quodammodo tamen spiritualibus sunt annexi, cum sint a sua Sanctitate deputati pro seruitio fratrum, & nomine ipsius sint constituti, tanquam procuratores rerum & iurium Ecclesiæ Romanæ, quorum ipsi fratres habent vsum, facti, & sicut, quæ religiosis adhærent religiosa sunt, vt dicitur in iure, *g* & ex tali cohærentia suam desumunt naturam argumento cuiusdam decretalis, *h* ideo nimirum si Syndici fratrum minorum religiosis adhærentes naturam religiosorum sortiantur, & immediatè suæ sanctitati subdantur quo ad omnia, sicut ipsi religiosi subduntur, & non possint conueniri pro criminalibus, & ciuilibus, nisi a conseruatore a sua sanctitate deputato. Et confirmatur ex his quæ tradit Nauarrus *i* concedens, quod attento iure diuino, solo, etiamsi clerici cum conueniuntur, vt homines vel ciues, hoc est super his, quæ sunt eis communia cum alijs hominibus etiam non Christianis possint conueniri, coram iudice laico, sed quod iure humano inducta sit hæc diuersitas, per quam non omnes Christiani, sed soli clerici, & monachi sunt exempti a potestate laica, & quo ad ea, quæ illis sunt communia cum eis, qui non sunt Christiani puta temporalia, & id quidem ob multas, & iustas causas ob quas merito eximi potuerunt etiam a solo Summo Pontifice perpendenti ad conuenire regimini, & saluti animarum fidelium ob varios respe-

g L. quæ religiosis ff de rei vindicat.

h cap. super eo de parroch.

i Nauar. in c. nouit. de iudi. not. 5. nu. 29.

ctus. Hæc Nauarrus. Ex qua Nauarri doctrina colligitur, quod Pontifex propter iustos respectus potest in prædictis casibus eximere à potestate laica, aliquos Laicos, & consequenter potuit eximere Syndico fratrum Minorum cum ad id faciendum iusti satis adsint respectus, quorum præcipuus est ipsos Syndicos in administratione Syndicatus vicẽ Summi Pontificis gerere, eiusque esse œconomos & procuratores. Et sic videmus Pontificio diplomate familiares Sancti officij in prædictis casibus à potestate sęculari esse exemptos, tum quia huic sancto tribunali inseruiunt, tum quia ipsi sunt serui Domini Papæ cuius nomine, & authoritate hoc sanctum tribunal est ordinatum & constitutum. Denique confirmatur nostra sententia, nam licet potestas Ecclesiastica suprema sit spiritualis data à Christo Domino ad regendum, & dirigendum homines ad finem supernaturalem supremum, indirectè siue in ordine ad supernaturalia habet amplissimam potestatem supra omnem temporalem, qua vti potest quando, & quantum necesse est ad finem supernaturalem, vt ostendit doctissimus Franciscus à Victoria *a*, & prædictæ concessiones ad finem supernaturalem videntur ordinari, cum in fauorem religionis sint factæ quæ sine Syndico non potest conseruari, vt ex superioribus latè patet.

Denique hoc in terminis tenent multi Doctores dicentes, quod vernaculi familiares, commensales serui, & domestici clericorum gaudent priuilegio fori etiamsi sint Laici, & debent conueniri coram iudice Ecclesiastico secundum Glossam, & Doctores relatos à Maranta *b*, & tradunt Baldus Barbacia, Felinus Tiberius Decianus, optime Calcaneus, pro quo facit quoddam Decretum *c*, & tradunt etiam Folerius *d* Crotus, & Angelus. Quod ipsi extenderunt, vt procederet etiamsi præfati serui essent infideles, & quales dicantur vernaculi scribunt Lucas *e* de Pena, Gregorius Lopez, Auendannus, Ferdinandus, Bonier, Augustinus, Beroius Mandosius, & Mascardus. At Capicius, *f* restringit hoc priuilegium ad vernaculos Episcoporum, & dicit communem opinionem Ioannes de Montesperelo *g*, inter consilia Calcanei Abbas Iulius, & Farinacius.

Quod confirmatur, nam illi qui administrant bona Ecclesiastica, & bona personarum Ecclesiasticarum habitando in suis domibus, & hæreditatibus sunt exempti, ab aliquibus tributis, vt colligitur ex iure, & tradunt Lucas *h* de Pena Bartolus Mauricius Duennas Gregorius Lopez Rolandus à Valle Platea, & Tiberius Decianus. Ex quibus remanet satis perspicuum, quam conformis sit iuri communi concessio Clementis VII. pro Syndicis data vt ipsi in ciuilibus, & Criminalibus sint à potestate sæculari exempti.

a Victori. de potest. eccl. q. 5. vers. 8. propositio.
b Marant. de ordin. iudic. 4 par. dist. nu. 4. Hippol. consil. 67. num. 60. Bald. & doct. in l. 2. Cod. de episc. & cler. Barbac. in t. 2. & ibi Feli. nu. 2. de form. comp. Decian. cons. 70.
c c. ecclesi. seruos. 12. q. 2.
d Foler. in cen stit. de perso. cler. n. 13 fol. 41. Cro. consil. 363. n. 19. li. 3. Angel. in l. vlt. de sepulchr. violat. & in leg. 1. ff. ad leg. Iul. mai.
e Luc. de Pena in Ru. Cod. de domest. in fin. li. 12. Greg. in l. 6. ti. 33. p. 7. Auend. v. vinir. Bonier in l. 1. v. famil. C. de episc. & cler. Ber. q. 35 per totũ Man. in reg. Cancel. quæst. 10. Mascard. de prob. 2. to. con. 755.
f Capit. decis. 12. nu. 1. & 2
g Spere consi. 72 Abbas in c. 2. n 6. de for. comp. Clar. in pract. q. 35. versic. Nunquid v. familiares Farinacius de crim. tit. de inquis. q. 8. nu. 46. de offi. arch.
h Luc. de Pen. in l. 2. versic. hac faciunt C. de nauibus non excus. lib. 11. Bart. in l. 1. C. de episc. et cler. Maur. in l. vn. C. quo lo co mul. mund. sub debit. l. 10 p. 46. Duen. in reg. 100. amp. 2. Greg. in l. 51. v. qua moran. con el. les ti. 6. par. 1.

QVAESTIO XXXVI.

De procuratoribus quo ad personas potentes hoc munus exequi in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria;

1 *QVæ sit differentia inter Syndicum & procuratorem.*

2 *Vtrum religiosi possint esse procuratores sine sui prælati licentia.*

3 *Vtrum procurator constitutus ad petendum debita expiret per professionem in religione.*

ARTICVLVS I.

Quæ sit differentia inter Syndicum, & procuratorem.

RESpondeo dicendo, quod procurator largè, & secundum Canones dicitur omnis administrator, vt patet ex iure, *i* sed secundum Leges, *K* & Canones propriè procurator est, qui aliena negocia mandato sibi a domino facto gerenda gratuitè suscipit plura, vel vnum & dicitur mandato a domino, ad excludendum tutorem, vel curatorem collegia & prælatos Ecclesiæ qui procuratorem non possunt constituere, sed actorem, vel Syndicum, qui instituitur ab vniuersitate, vel a non vero domino, vnde Syndicus fratrũ Minorum proprius debet nominari, & appellari procurator, ipse enim non instituitur a conuentu, & ab vniuersitate, neque a patribus generalibus, aut prouincialibus ipsius vniuersitatis, & congregationis, ab ipsis enim nominantur, sed instituitur a vero domino, qui est Papa prout dictum est in articulo primo quęstionis præcedentis. Ipse enim est dominus omnium quorum vsum habent religiosi fratrum minorum. Verum est tamen, quod ea parte qua est defensor fratrum, & eorum immunitates & priuilegia facit via iuridica, vt actor obseruari Syndicus optimo iure nuncupatur, & sic dicit Archadius *l* defensores quoque ciuitatum opus Græci syndicos appellant, &c. Dixi gratuitè quia si interuenit merces locator est operum, & ex eo quod Syndicus fratrum Minorum habet magna priuilegia apostolica, & regalia nõ possumus ipsum ratione ipsorum priuilegiorum locatorem appellare. Hæc enim non illi conceduntur tamquam precium laboris, sed vt quædam remuneratio gratuita ipsi a Summo Pontifice, & à Regibus facta tamquam a patribus huius fraternitatis.

i c. Saluator. 1. q. 3.
K l. 3. ff. neg. de negot. gest.
l l. fin. defensores ff. de mun. & honorib.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi possint esse procuratores sine sui prælati licentia.

RESpondeo dicendo, quod videtur ipsos religiosos posse fieri procuratores sine sui prçlati licentia. Cum filius familias in potestate patris existens non solum ad negotia, sed etiã ad iudicia absque patris assensu possit fieri procurator prout Bonifacius *m* Octauus determinauit.

Ac Clemens n V. ordinauit contrarium in religiosis dicens, religiosus procurator etiam si per alium religiosum sui vel alterius monasterij fuerit cõstitutus, sicut nõ potest sine sui superioris licentia, procurationis officiũ suscipere, nisi pro suo in eademque lite consorte, ita non potest aliũ procuratorem constituere seu substituere, etiã si per cõstituentẽ hoc sibi expresse fuerit cõmissum. Ex qua decretali colligitur quod regularis non potest esse procurator, nisi in casu sui monasterii iubente prælato. Quod in fratribus minoribus regularis obseruantiæ etiã iubente prælato locum non habet cum ipsi, prout sacri *o* canones determinant, non possint aliquẽ in iudicio conuenire, neque suo nomine, neque alieno. Vnde fratres minores nomine syndici apostolici non possunt aliquid petere in iudicio, propter incapa-

m c. qui generaliter. §. 1. de procurat. li. 6.
n Clem. religiosus de procurat.
o cap exijt de verb. signi. Clement. eximit, eod. tit.

incapacitatem enim eorum comparendi in iudicio syndicus à sede apostolica constituitur.

ARTICVLVS III.

Vtrum procurator constitutus ad petendum debita expiret per professionem in religione.

RESpondeo dicendo, quod si aliquis sit constitutus procurator, & habet mandatum ab aliquo creditore ad conueniendum debitorem eo ipso, quod monasterium ingreditur & profitetur mandatum expirat. Primo quia cum sit factus religiosus sicut non potest officium procurationis suscipere, ita ipsum retinere prohibetur. Tum etiam quia & sic monachus quoad animam & salutem meliorem conditionem suam fecerit, vt dicitur in iure, *a* & consequenter ei rectè solui videatur iuxta quandam *b* legem. Cum tamen in monasterium ingreditur, in Abbatis potestatem transit, vt notat quædam glossa, *c* & consequenter quoad creditorem redditur deterior exactio, efficitur namque in exigendo creditoris deterior conditio, & hoc expectandum est. Vnde merito lex reuocat mandatum de soluendo ex præsumpta voluntate creditoris, vt est quidam textus *d* vbi Iason, Aretinus, Bartolus, Cumanus, & Imola. Et Angelus subijcit non aduersari huic sententiæ quandam legem determinantem per religionem procuratorem posse mutari, quia vt post Angelum ait Beneuētus *e* loquitur de mutatione facti non iuris cum ipso iure mutatio sit perfecta per dictum ingressum religionis.

a l. Deo nobis C. de sacrosan. Eccles.
b l. eâ qui ita §. si tibi ff. de verb. oblig.
c glos. in l. ex causa. §. Papinian. ff. de mino.
d l. cum quis ff. de solut. vbi Iason Aretin. &c.
e Beneuetus de adiecto 3. par. n. 121.

QVAESTIO XLII.

De protectoribus ordinum in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 QVam authoritatem habeat protector in ordine minorum.

2 Vtrum protector habeat iurisdictionem in moniales ordinis.

ARTICVLVS I.

Quam authoritatem habeat protector in ordinem minorum.

RESpondeo dicendo, quod in *f* regula Seraphici Patris nostri Francisci habetur in hunc modum. *At per obedientiam iniungo ministris vt petant à Domino Papa vnum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, qui sit gubernator corrector & protector huius fraternitatis, vt semper sint subditi & subiecti Ecclesiæ Romanæ, &c.* Quod ministerium (vt asserunt) fœlicis recordationis Dominus Papa Gregorius IX. in minori adhuc officio constitutus primus ad ipsum postulatus assumpsit. Quod liberalissimæ charitatis, nō vendicatione ordinariæ potestatis curam egit, quia (vt Hugo *g* ait in expositione regulæ fratrum minorum) vt pater pijssimus filios gubernans necessaria eis suggerendo procurando paternisque si quando deficerent correctionibus & increpationibus corrigens ab aduersarijs viriliter protegebat, nihil in his omnibus in præiudicium ordinis vel obedientiæ ordinis prorsus attentans, sed erant ei fratres filiali potius charitate quam exacta per eum necessitate subiecti. *Qui ad Pontificatus apicem ascendens districtè inhibuit ne Cardinalis protector ordinis fratrum minorum se intromittat in rebus pertinentibus ad officia & gubernationem, seu correctionem fratrum dicti ordinis, nisi quando prædicti fratres, aut aliqui ipsorum aliquid committerent contra tres articulos in regula prædictorū fratrum contentos, videlicet quando deuiarent ab vnitate fidei vel ab obedientia Romanæ Ecclesiæ, aut ab obseruantia suæ regulæ. Ita quod dictus ordo, & fratres eiusdem ordinis in nullo sint subiecti protectori huiusmodi, nisi duntaxat in casu quo ipsorum fratrum communitas, vel generale capitulum (quod absit) à prædictis articulis, vel eorum aliquo deuiarent. Decreuit etiam irritum & inane quicquid secus factum fuerit. Statuit insuper, quod prædicti fratres recurrentes ad protectorem tamquam ad prælatum pro licentiis, vel aliis consimilibus puniantur grauiter, & actibus legitimis & officiis ordinis sint suspensi ipso facto.* Ita habetur in monumentis *h* ordinum.

f reg. B. F. c.
g super reg. fr. mino. c. 12. habetur in monu. ordi. tract. 2. f. 76. p. 2.

Et Sixtus IIII approbauit literas suprascriptas Gregorii IX. inserendo illas de verbo ad verbū, & robur perpetuæ firmitatis obtinere decreuit. Ac etiā declarauit, quod neque adhuc in præfatis tribus habeat authoritatem præfatus protector, quando non vniuersi sed solum aliqui prædicti ordinis professores in quouis numero à fidei vnitate ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientia deuiarent, vel regulam non obseruarent. Ita habetur in eodē libro, *i* Quas concessiones & declarationes Iulius Secundus approbauit & confirmauit, vt in supplemento *k* continetur, *insuper excommunicationem ipso facto infligens contra non obedientes protectori in pertinentibus ad suum officium in prædictis declarationibus expressum & limitatum,* prout aduertit Corduba *l* in additionibus ad compendium mendicantium.

h in 2. impr. f. 137. concess. 304.
i in 2. impr. f. 238. cōc. 304.
k fo. 88. conc. 253. & 251.
l Cor. in add. ad compen. ti. protector.

ARTICVLVS II.

Vtrum protector habeat iurisdictionem in moniales ordinis.

RESpondeo dicendo, quod Vrbanus IIII. statuit moniales sanctæ Claræ esse subditas Cardinali qui pro tempore fuerit protector fratrum minorū, & illi teneri firmiter obedire. Ita habetur in monumentis. *m* At Iulius Secundus concessit, vt prouinciales fratrum minorum habeant eandem potestatem & facultatem circa moniales sanctæ Claræ, illorum curæ commissas. Quam Vrbanus Quartus in regula prædictarum monialium commisit protectori dicti ordinis, ita habetur in *n* supplemento, de qua iam in *o* primo tomo late diximus.

m in 1. impr. fo. 291. tra. 3. & in 2. f. 310 tra. 2.
n fol. 71. cōc. 210.
o adi. q. 20.

QVAESTIO XLIII.

De prouincia & prouincialibus in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 VTrum erigi possit prouincia sine authoritate Papæ.

2 Quam authoritatem iure communi habeant prouinciales.

ARTICVLVS I.

Vtrum possit erigi prouincia, sine authoritate Papæ.

RESpondeo dicēdo, quod Quintus generalis ordinis minorū de obseruantia fuit vir magnæ virtutis

tis frater Haymon Angelicus maximus Theologus & totius speculum bonitatis electus in capitulo generali anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo nono celebrato præsente Domino Papa Gregorio IX. & vota eligentium recipiente, quem idē Dominus Papa confirmauit, ibi etiam præsente Domino Papa, & mandante facta est diuisio prouinciarū ordinis & terminus limitatus, prout refertur in monumentis ordinum. *a* Et anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo primo Domino Gregorio Decimo in vice Petri electo in eius præsentia industria D. Bonauenturæ, tunc generalis ordinis numerus prouinciarū ordinis fuit texatus duabus augmentatis. Prout in eodem *b* libro continetur *c* in quo etiam refertur, quomodo anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo octauo Dominus Papa Nicolaus Quartus instituit, quod omnium custodū vnius prouinciæ voces haberentur pro vna sola: statuit etiam, quod numerus prouinciarum olim sub Domino Gregorio Papa in capitulo generali eo præsenti taxatus cum augmento duarum prouinciarum stet immutabiliter: ne alius sine licentia Sedis Apostolicæ, & ordinis protectoris possit aliter mutare, nec illum numerum minuere vel augere. Et ita breui quodam, prout refertur in prædicto libro *d* statuit & ordinauit ac districtè inhibuit ne in ordine fratrum minorum fiat diuisio alicuius prouinciæ, vel nouarum prouinciarum multiplicatio absque Romani Pontificis licentia speciali per eius patentes literas concedenda faciente plenam & expressam de huiusmodi statuto & ordinatione, ac inhibitione mentionem; decreuitque irritum, & inane si secus in hac parte contigerit attentari.

a in 2. tract. fo. 226 p. 2.

b in 2. tract. fo. 228.

c in 2. tra fo. 229 p. 2.

d in 1 impr. f. 53. & in 2. fo. 239. conc. 303

Quod autem iustissimè fuerit facta prouinciarum diuisio constat ex his, quæ in simili ordinauit Pelagius *e* Papa dicens, omnibus Episcopis. Scitote certum esse prouinciam, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates & vnum Regem, & totidem minores potestates sub se, & vnum Metropolitanum aliquosque suffraganeos decem, aut vndecim Episcopos iudices, ad quorum iudicium omnes causæ Episcoporum, & reliquorum Sacerdotum ac ciuitatum referuntur, vt ab his omnibus iustè & consona voce decernantur: nisi ad maiorem authoritatem fuerit ab ijs, qui iudicandi sunt, appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur vel dehonoretur vnaquæque prouincia, sed apud semetipsam habeat iudices sacerdotes & episcopos singulos, videlicet secūdum ordines suos, & quicunque causam habuerit à suis iudicibus iudicetur & non ab alienis idest à suæ iustis iudicibus prouinciæ, & non ab extraneis: (vt iam est prælibatum) à iudicandis fuerit appellatum. Hæc Pelagius Papa, ex cuius canonis & decreti argumento satis colligitur quam optimè fuerit in religionibus prouinciarum diuisio facta, & suis limitibus vnaquæque terminata, ne vnaquæque prouincia degradetur, vel dehonoretur si à partibus aliarum prouinciarum, earum causæ deciderentur.

e c. scitote 6. q. 3.

Quod à solo Papa possit fieri prouinciarū erectio & diuisio dictum est latè in primo tomo. *f*

f 1. to. q. 23.

ARTICVLVS II.

Quam authoritatem iure communi habeant prouinciales.

Respondeo dicendo, quod habent iurisdictionē quasi episcopalem in suos subditos iuxta quandam glossam *g* receptam, & ab aliquibus putatam singularem quam commendat Cardinalis dicens; à seruari de consuetudine, & quod ipse fecit eam frequenter obseruare, & per illam glossam ait Abbas, *b* quod huiusmodi prælati exempti, qui habent iurisdictionem quasi episcopalem possint exercere in suos subditos ea, quæ episcopi in suos, & ita tenet Nauarrus, *i* quod quoad priuilegia multò maiorem authoritatem habent præfati prelati, prout late diximus in *k* primo tomo, & in secundo, & in hoc tertio etiam aliqua dicemus.

g Cle. 1. v pro priij de rebus eccl. nō alien. ibi Cardi. n. 4.

b Abb. in c. 1. de reb. eccles. non alien.

i Nau. lib. 5. cons. tit. de pręuil. cons 23.

k 1. to. q 20.

QVÆSTIO XLIIII.

De Purgatorio in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quid sit purgatorium.*

2 *Vtrum prælati religionum habeant aliquod priuilegium pro liberatione animæ a Purgatorio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit Purgatorium.

Respondeo dicendo, quod Purgatorium esse post hanc vitam docet fides Catholica, nā licet sub hoc nomine Purgatorij id in Sacra scriptura expressè non habeatur: at verò in sententia sub alijs verbis rectè intellectis id significantibus ibidem continetur, & licet plurimæ authoritates ad hoc comprobandum adducantur præcipuè duæ afferuntur. Prima est Tobiæ *l* quæ ait, panem tuum & vinum tuum super sepulturam iusti cōstitue, frustra autem talis oblatio fieret, nisi ad pœnarum expiationem. Secunda illud Machabæorum. *m* Iudas Machabæus duodecim millia dragmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum &c. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Quæ authoritas manifestè probat esse Purgatorium, & certum esse de fide hunc Machabæorum librum esse canonicum, prout definitur in Concilio Trident. *n* & ita hanc partem contra Hæreticos latè defendunt Castro *o* & Corduba.

l Tobiæ 4.

m 2. Mach. 12

n Conc. ses. 4.

o Castro aduers. here. v. purgatorium. Cor. li. 5. q. 9. de indulg. q. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati religionum habeant aliquod priuilegium pro liberatione animæ à Purgatorio.

Respondeo dicēdo, quod Patres ordinis Minorū habēt priuilegium quoddā à Clemente *p* VII. concessum viuæ vocis oraculo, cuius tenor sequitur.

p habet apud Parasellum f. 139.

Nos Laurētius Episcopus Albensis Romanæ Ecclesię Cardinalis sanctorū quatuor Coronatorum, & maior pœnitētiarius vniuersis & singulis Christi fidelib. præsentes literas nostras inspecturis fidem facimus & attestamur. Qualiter sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster Dominus Clemens Diuina prouidentia Papa VII. ad humiles preces nostras dilectis nobis in Christo, venerabilibus religiosis, correctori domus Sāctiss. Trinitatis de vrbe ordinis Minimorū S. Francisci de Paula, ac alijs fratribus domus Sāctissimæ Trinitatis dūtaxat gen rali vero, ac zelo monoh prouincial. bus, & localibus correctoribus, & alijs superioribus ordinis etiam pro tempore existentibus, ac vnius cuiuslibet ipsorum secundū religionis ingres-

ingressum antiquiori socio, vbicumque se transferre ex merito obedientiæ contigerit, vt singulis secundis & quartis ferijs cuiuslibet hebdomadæ totius anni, Missas pro animabus defunctorum celebrare volentes easdem indulgentias pro animabus defunctorum huiusmodi consequantur, ac si in Ecclesia Sancti Sebastiani, Laurentius. & Scala Cœli, & Gregorij, & Potentianæ extra & infra muros almæ vrbis celebrassent, ac pari modo missæ huiusmodi animabus defunctorum pro quibus eas celebrandas duxerint suffragentur perinde, ac si in præfatis & alijs quibuscunque etiam qualitercunque priuilegiatis ecclesijs intra & extra muros vrbis, celebrassent facto nobis desuper viuæ vocis oraculo, concessit, pariter & indulsit præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis, & in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque. In quorum omnium fidem literas nostras fieri, nostrique sigilli oblongi iussimus appensione communiri. Datum Romæ in ædibus nostris anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto, die vero decima mensis Iulij Pont. S.D.N. anno primo.

Quam concessionem non aliqui intelligentes affirmabant per communicationem non solum prælatos locales ordinum mendicantium, sed etiam seniores domus secundum religionis ingressum missam dictis diebus celebrantes hoc suffragium pro animabus Purgatorij posse lucrari non intelligentes, quod seniores secundum religionis ingressum in dicta religione sunt quidam consultores electi in capitulo, in ipsius enim religionis regula *a* præcipitur, vt vnicuique prælato assignentur in capitulo tres consultores qui dicuntur seniores, cum quibus tractet ea, quę ad regimen commissę administrationis spectāt. Quod in alijs religionibus non video obseruare, & ita in alijs religionibus in quibus huiusmodi vsus nō est admissus solum prælati in dictis diebus pro animabus celebrantes hanc possunt consequi indulgentiam. Cum concessum prælatis vnius religionis alijs prælatis alterius religionis per viam communicationis concedatur. Alia priuilegia pro animabus Purgatorij, vide in secundo tomo. *b*

a Regul. minimorum c. 10. n. 17. & correctior. c. 9. nu. 8.

b 2. tom. q. 56.

QVAESTIO XLV.

De quadragesimæ Ieiunio in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum ieiunium quadragesimæ obliget arctius religiosos quam sæculares.*
2. *Vtrum supradicta sint abrogata, & quomodo non abrogata intelligantur.*
3. *Vtrum si Natiuitas Domini venerit in feria sexta, aut Sabbato possint religiosi carnes manducare.*
4. *Vtrū si die Sabbati Natiuitas venerit possint religiosi contra præceptum aut consuetudinem vesci animalium intestina, & extremitates.*

ARTICVLVS.

Vtrum ieiunium quadragesimæ obliget arctius religiosos quam sæculares.

Respondeo dicendo, quod quadragesima habet septem septimanas, cui addidit Thelesphorus Pontifex septimam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus quinquagesima, vt ait D. Ambrosius. *c* Et sic Thelesphorus *d* vrbis Romanæ Archiepiscopus omnibus Episcopis scripsit, dicens, statuimus vt septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes clerici, id est in sortem Domini vocati à carne ieiunent, quia sicut discreta debet esse vita clericorum à laicorum cōuersatione, ita & in ieiunio debet esse discretio. Has ergo septem hebdomadas omnes clerici à carne & delicijs ieiunij ieiunēt, & hymnis & vigilijs, atque orationibus inhærere die noctuque studeant. Quæ omnia quoad tempus prædictū quadragesimæ maximè commendat, declarat, & astringit Beatus Gregorius *e* Augustino Angelorum Episcopo scribens in hunc modum.

c c. quadragesima. 4. dist.
d c. statuimus 4. dist.
e cap. denique dist. 4.

Denique sacerdotes & diaconi & reliqui omnes quos dignitas Ecclesiastici gradus exornat à quinquagesima propositum ieiunandi suscipiant, quo & aliquid ad pensum sanctæ institutionis adijciant, & eorum quæ in laicali ordine consistunt obseruantiā sicut loco ita & religione præcellant.

De ipsa vero die Dominica hæsitamus quidnam dicendum sit, cum omnes laici & sæculares illa die plus solito cæteris diebus, accuratius cibos carnium appetant; & nisi noua quadam auiditate vsque ad medias noctes se iniurgitent, & non aliter se huius sacri temporis obseruationem suscipere putāt, quod vtique non rationi, sed voluptati, imo cuidam mentis cæcitati adscribendum est; vnde nec à tali consuetudine aduerti possunt, & ideo cum venia suo ingenio relinquendi sunt, ne fortè peiores existant si a tali consuetudine prohibeantur. Vt enim ait Salomon qui multum emungit elicit sanguinem. Et post pauca ait idem Gregorius. Per autem est vt nos qui his diebus a carnibus animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam trahunt originem carnis ieiunemus à lacte, videlicet caseo & ouis.

Et idem Gregorius post pauca dicit. Cæterum piscium esus, ita Christiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis solacium non luxuriæ pariat incendiū. Denique qui à carne abstinent, neque sumptuosiora marinarum belluarum conuiuia præparent. Vinum quoque ita bibere permittitur, vt ebrietatem omnino fugiamus, alioquin restat, vt omnia quæ corporibus libent similiter faciamus. Hæc Gregorius.

ARTICVLVS II.

Vtrum supradicta sint abrogata & quomodo non abrogata sint intelligenda.

Respondeo dicendo, quod Gratianus *f* Compilaror grauissimus decretorum postquam supra dicta sanctorum patrum recitauit decreta ait in hūc modum. Hæc & si legibus constituta sunt, tamē quia communi vsu approbata non sunt; non obseruantes transgressionis reos non arguunt, alioquin in his nō obedientes proprio priuarentur honore, cum illi qui sacris nesciunt obedire canonibus penitus officio iubeantur carere suscepto, nisi forte quis dicat, hæc nō decernendo esse statuta, sed exhortando conscripta, decretum vero necessitatem facit, exhortatio autem liberam voluntatem excitat.

f c. denique in fin. d. 4.

Pro cuius rei explicatione notandum est quod Martinus *g* Papa in quodā Concilio determinauit, quod non liceat quinta feria fratres nouissimæ septimanæ ieiunium soluere, & omnem exhonorare quadragesimam, sed syncere abstinentes totam quadragesimā perexigere. Et rursus pro explicatione notat Speculator, *h* quod quadragesima incipiebat à Dominica prima post Cineres & durabat, vsque ad quintam feriam in Cœna Domini exclusiue, eo enim die Christus Dominus Pascha celebrauit. Quod

g ca non liceat de conse. dist 4
h Specula. in rationali diui. offi. lib 6. c. de domini. 1. in qua.

Matti-

Martinus Papa reuocauit, & in Concilio *a* Laodicensi dicitur. Non oportet in quadragesima quinta feria vltimæ hebdomadæ ieiunium dissolui, & totam quadragesimam inhonorari, sed per totos dies ieiunare, & esus abstinentiæ conuenientibus, idest, aridioribus vti. Vnde quadraginta dies ieiunij Domino consecrarentur, sicut ipse suo Ieiunio consecrauit ordinatum est, vt ieiunium quadragesimæ à feria quarta Cinerum sumeret initium, & in Sabbatho sancto suũ cursum consummaret, & ita dies quadraginta complerentur quibus diebus omnes fideles tenentur ieiunare, & ab escis carnis & à carne originem trahentibus abstinere. Dies enim Dominici quadragesimæ in numerum quadraginta dierum prædictorum quibus clauditur quadragesima minimè ingrediuntur, prout in Concilio *b* Agathensi est ordinatum.

a c. non oportet de consecr. d. 4.
b c. placuit de consecr. dist. 3

Notandum est etiam pro explicatione, quod sacerdotes & clerici & vocati in sortem Domini non tenentur modo sub mortali à carnibus abstinere illis duobus diebus primis post quinquagesimam feriam, scilicet, secunda & tertia. Ait enim August. *c* in lib. de vera religione, sicut enim moribus vtentiũ in contrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ sunt, ita moribus vtentium ipsæ leges confirmantur. Vnde illud Telesphori Papæ qui decreuit, vt clerici generaliter à quinquagesima ieiunandi propositum susciperent, & à carnibus & delicijs abstinerent, quia moribus vtentium approbatum non est, aliter agentes transgressionis reos non arguit. Verum est tamen, quod apud religionis decretum Thelesphori est receptum saltem in communitate, in refectorio enim illis duobus diebus à nullo religioso carnes manducantur. Quod ita strictè obseruatur, vt ego putem ratione scandali eas in refectorio manducare esse peccatum graue, si id fiat in religionibus vbi talis & tam laudabilis viget consuetudo sicut in nostra fratrum minorum de obseruantia religione inuiolabiliter obseruatur, licet enim clericis impositum fuerit à Thelesphoro prædictum decretum, aduertendum tamen, quod fuit etiam impositum à Diuo Gregorio fruentibus dignitate Ecclesiastica. Cuius modi sunt omnes regulares, prout tradit Syluester *d* & alij quos allegat & sequitur Marcus Antonius Cuccus.

c c. inisti. dist. 4.
d Syl. eccl. 1. nu. 6.
b Cucc. lib. 3. maio. insti. tit. 8. de person. eccl. nu. 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum si Natiuitas Domini venerit in feria sexta, aut Sabbato possint religiosi carnes manducare.

RESpōdeo dicendo, quod comedere carnes sexta feria sine causa infirmitatis est peccatum mortale vt sancti *e* Patres determinauerunt. Quod tamen fallit nisi sit dies Natiuitatis Domini, quia tunc licitè ab omnibus comeduntur, nisi ab his qui voto, aut regulari obseruantia ad non comedendum tenerentur, vt in quadam decretali *f* definitur. Et ait Syluester, *g* quod multo magis quando Natiuitas Domini est in die Sabbati qui vult dicere, quod ex quo determinatum est vt fideles possint comedere carnes in die veneris quando in ea Natiuitas Domini venerit à fortiori idem dicendum erit quando venerit in Sabbato, cum abstinentia à carnibus in Sabbato non sit ita stricta, sicut in die veneris Ieiunium enim veneris est propter Passionem Christi Domini. Ieiunium autem Sabbati & abstinentia est propter sepulturam, prout ait Innocentius Papa *h* dicens, ac sicut in sexta feria propter Passionem Domini ieiunamus sic sabbatum prætermittere non debemus quoniam inter tristitiam & lætitiam illius temporis videtur inclusum. Et quamuis ieiunij obligatio fuerit sublata quoad istos dies, adhuc vis, & obligationis vinculum maneat quoad esum carnium, vt sexta feria & Sabbato prohibeamur sub sceleris grauissimi pœna carnibus vesci, quod de sexta feria planè fatentur glossa, *i* Archidiaconus & Cardinalis, de Sabbato vero illud obseruandum est, obtentum esse, quod cuiuscunque prouinciæ consuetudo seruanda sit, sicut summus Ecclesiæ Pontifex admonet, & est optima D. Augustini *K* responsio in epistola *l* ad Casulanum presbyterum, vnde Galli carnibus vescuntur sabbatis à natali Domini vsque ad purificationem, teste Paludano *m* Castellani Hispani omnibus Sabbatis vescimur, nisi præceptum ieiunij immineat animantium extremitatibus & intestinis ac visceribus.

e cap. de esu carniũ de consecra. dist. 4.
f c. fin. de obser. ieiunij.
g Syl. de ieiunium n. 25.
h c. sabbato de conse. d. 4.
i gl. Archi. & Card. d. ca. de esu carnium.
K c. consilium de obseru. ieiu.
l c. de illa 1 2. dist.
m Palu. in 4. dist. 15. q. 4. col. 5.

Ex quibus omnibus colligitur, quod obseruantia abstinentiæ à carnibus magis rigorosa est in sexta feria quam in Sabbato, cum in sexta feria non varietur, in Sabbato autem videamus abstinentiam variari, imo demonstrat doctissimus Couarruuias *n* Græcos & in orientali Ecclesia olim ieiunium Sabbati etiam in quadragesima prohibitum fuisse, & à præcepto ieiunij exceptum, vnde cum sacri canones fidelibus concedant, vt non abstineant à carnibus in feria sexta quando tali die Natiuitas Domini nostri aduenit, à fortiori id etiam fidelibus debemus iudicare esse concessum quando in Sabbato dicta celeberrima concurrerit festiuitas, quod vt quid indubitatum sensit Syluester in loco superius allegato.

n Cou. lib. 4. var. resol. 9. 2. nu. 6.

Nec obstat quod aliqui contra hanc opinionem opponere conati sunt, scilicet, quod priuilegium supradictum datum fuit fidelibus quando in sexta feria festum Natiuitatis Domini venire contigerit, & ad Sabbatum minime debere extendi cum priuilegia sint stricti iuris, & per consequens strictè interpretanda: nam dispensatio contra ius commune strictissimè interpretanda est, vt dicitur in iure *o* & tradunt Innocentius, Ioannes Andræas, Butrius & alij quos refert, & sequitur Iason, nam respondetur. Primo, quod latè interpretatur cum ipsum priuilegium habet expressam rationem, quæ in alio casu fortius militat, prout tradunt *p* Decius, & Minandus & ratio huius dispensationis in sexta feria apponitur in dicta decretali, scilicet, propter tantæ festiuitatis celebritatem, quæ ratio à fortiori viget in sabbato. Et late etiam interpretatur quando est gratiosa, prout idem Decius, *q* & Minandus resoluunt. Constat autem hanc dispensationem esse gratiosam, cum nulli ex ea præiudicium sequatur. Pariter etiam latè interpretatur, cum est in corpore iuris inclusa iuxta Decium, *r* & Felinum. Hoc autem priuilegium & dispensationem in corpore iuris inclusum esse videmus, & ideo latè interpretandum esse iudico, & sic ad Sabbatum extendendum, in qua re aliquantulum sum immoratus, quia vidi quosdam doctissimos viros, in anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo nono, in quo Natiuitas Domini in Sabbato occurrit de hac re dubitasse asserentes in Academia Cōplutensi de hac re similiter fuisse dubitatum, & aliquibus illiũs celeberrimæ vniuersitatis viris doctis contrarium visum fuisse verum. De quo ego maximè dubito, existimo enim nullum virũ doctum contrariæ sententiæ ex proposito assensum præbuisse.

o c. 2. de filijs presbyt. lib. 6. Inno n. 18. in ca. dudum de elect. Andr. Butrius Pano. & Imol. in c. de multa de praben. Iaf in l. si ita scriptũ nu. 8. ff de libe. & posth. & in l. re coniuncti n. 178. ac leg. 3.
p Dec. in cap. essi clerici, §. de adult. de iud. n. 88 Minand. in cōsti. in aliquib. 3. notab. nu. 62.
q Dec. vbi su. 91. 95. 97. Minand. vbi sup. nu. 62.
r Dec. vbi su. Fel. in c. postu. nu. 9. & pluribus seqq. de rescript.

Circa supradictam decretalem, in quantum dicit, quod hi qui voto vel regulari obseruantia ad non comedendum carnes tenentur, obligantur in die veneris, & si tali die contigerit Natiuitatem Domini occurrere, & nō possũt vesci carnibus, nota primo

a Sylu. ti. ieiun. n. 27. ·me secundum Syluestrum, a quod prælatus in religione potens dispensare in esu carnium potest dispensare cum suo subdito in feria sexta si sit natale, vt carnes possit comedere, quia cum insint duæ prohibitiones, scilicet, ecclesiæ & religionis, sublata prima per ecclesiam stat solum secũda super quam potest prælatus. Nec obstat quod ecclesia cum istis non dispensat, quia verum est quantum ad obligationem voti, & religionis non quoad obligationem Ecclesiæ, vnde si cum tali iam fieret dispensatio, in voto iam poterit comedere carnes si deinde natale' veniat in feria sexta. Hæc Syluester. Quæ doctrina videtur dubia, ex Abbate b super allegatum Decretalem dicente. *Ex hoc infero ad notabile dictum, quod vbi constitutio disponit id quod ius commune & aliqui vltra sublato iure communi non tollitur constitutio. sicut hic non tollitur votum concurrens cum iure communi & disponens aliquid vltra.* Qui videtur innuere, quod in hoc casu reuocat Summus Pontifex ius commune disponens, quod sexta feria sit abstinentia à carnibus seruanda respectu omnium fidelium, at non reuocat ius commune prædictum quando est cõiunctum voto aut regulari obseruantiæ. Et sic religiosi non solũ ratione voti & regularis obseruantiæ tenentur sexta feria contingente, tunc Natiuitate Dominica abstinere à carnibus, sed etiam iure communi, & quoad ipsos tale ius non est reuocatum. Vnde infertur, quod licet prælati possint dispensare in voto & regulari obseruantia, quia tamen non possunt dispensare in iure communi prohibente sexta feria carnes manducare non possunt dispensare cum religiosis prædictis, vt in die Natiuitatis Domini adueniente in sexta feria, vt carnes manducent, cum ius commune quoad dictos religiosos per Honorium III. c nõ sit reuocatum.

b Abb. in d. c. fi. de obseru. ieiun. in fin.

c d. c. fi. de obser. ieiun.

Secundò nota, quod illi qui vouerunt nunquam comedere carnes, non possunt in die Natiuitatis quocunque die aduenerit eas manducare, etiamsi in feria sexta talis dies aduenerit, ex quo enim nullum diem excepit generaliter & indistinctè intelligi debet, prout probat Abbas. d Quod idem dicendũ est de eo qui vouit non comedere carnes sexta feria, tenetur etiam in die Natiuitatis ab eis abstinere, quia ex quo vouit generaliter in sexta feria abstinere tenetur abstinere in qualibet sexta feria, & hanc opinionem videtur approbare Ioannes Andræas. Sed alij dicunt tale votum in feria sexta non comedendi carnes habere ad esum illicitum referri, & sic non esse ad Natiuitatem Domini transferendum, cum tali die etiam in sexta feria esus carnium sit licitus, nisi vouens habuisset animum hunc diem includendi, at contraria opinio est vera & in eam videntur inclinari omnes scribentes.

d Abb. in d. c. vlt. nu. 3.

Tertiò notandum est, quod qui vouit non comedere oua in sexta feria, si sit dies Natalis Domini nõ potest secundum aliquos comedere carnes, quia abstinentia ouorum includit abstinentiam carnium non è conuerso, vnde qui vouit abstinere ab ouis etiam videtur vouere abstinere à carnibus. At Sylu. e distinguendum putat, dicens, quod si habitualiter intendebat se eo casu velle priuare carnibus, vt quia si hoc memoriæ venisset hoc deliberasset, & vouisset non potest comedere carnes, si vero non intendebat se priuare carnibus, potest eas comedere, quia tantũ obligatur, quantum intendebat. Si verò non scit discernere, vtrum intenderit, an non intenderit eas comedere, non propter dictam rationem, quæ potius est ad oppositum, quia priuans se minus dilecto, non priuat se magis dilecto, sed ideo quia in dubijs tenẽda est via securior, vt admonent canones, f sed quia hoc non est necessarium, sed sufficit eligere tutam, ideo contrafaciens non esset iudicandus de mortali nisi fortè ratione erroneæ conscientiæ. Hæc Syluester.

e Sylu. ti. ieiu. nu. 27.

f c. iuu. de sp. salib.

Mihi in hac parte videtur dicendum, quod in dubio hic non potest comedere carnes si abstinentia ouorum fuit promissa ab eo qui ratione alicuius priuilegij, aut consuetudinis poterat ea licitè manducare: nam certè hic promittendo abstinentiam ab ouis nihil aliud videtur vouere quam priuare se ab esu illius rei, quæ sibi licita erat, & non vouit non comedere carnes quia id sibi illicitum erat, & voluit per consequens remanere in obligatione sola, qua secundum ius canonicum tenebatur carnes non mãducare; vnde in die Natiuitatis sexta feria occurrente non poterit comedere oua, poterit tamen carnes manducare, si autem abstinentia ouorum fuit promissa ab eo cui illicitum erat in sexta feria illa manducare in hoc casu videtur dicendum, quod cum illa promissio fuerit facta Deo in macerationem carnis, & vt illa abstinentia ab ouis esset opus magis acceptum addendo ipsi vltra obligationem iuris obligationem aliam voti, vt magis passionem Christi Domini recoleret sexta feria, in qua fuit Dominus Crucifixus, & mortuus non poterit talis vouens carnes manducare cum comedendo carnes à fine intento recedere videatur. Nec illud dictum Syluestri me vrget cum ait, quod qui priuat se minus dilecto non videtur se priuare magis dilecto, illud enim absolutè loquendo verum est, at ratione alicuius circunstãtiæ potest contingere, vt priuans se minus dilecto videatur se etiam priuare magis dilecto, si priuatio minus dilecti includit in se priuationem magis dilecti atq; ita priuatio minus dilecti ordinatur ex quadã morali consequentia ad priuationem magis dilecti, priuatio autem comedendi oua propter Deum in sexta feria facta ab eo qui ipsa non poterat comedere videtur per moralem consequentiam includere abstinentiam etiam à carnibus, nam si in memoriam passionis Domini abstinentiam vouerat ouorum, quæ alias de iure edere minimè poterat, per moralem consequentiam videtur etiam carnis abstinentiam vouere si enim talis consequentia moralis in hoc casu negaretur minimè iste vouens passionẽ Christi prout intendebat recoleret.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religionibus in quibus ex voto aut ex præcepto, aut ex obseruantia regulari est illicitum vesci animalium extremitatibus, & intestinis in die sabbati possint regulares ea comedere quando Natiuitas Domini in sabbato ceciderit.

Respõdeo dicendo, quod Papa g Honorius III. Fragensi Episcopo rescribens sic ait. Explicari p Sedem Apostolicam postulasti & infra respõdemus, quod illi qui neq; voto, neque regulari obseruantia sunt astricti in sexta feria si festum Natiuitatis Dominicæ die ipso venire contigerit carnibus propter festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendẽdi sunt, qui ob deuotionẽ voluerint abstinere. Qua decretali supposita, & ratione eius perpensa videtur asserendum regularibus quibus ex voto præcepto, aut obseruantia regulari imponitur, vt non possint comedere in sabbato intestina & extremitates animaliũ propter honorẽ Virginis Mariæ, ijs in die sabbati occurrẽte Natiuit. Domini vesci minime licere.

g ca. expli de obser. ieiun.

Pro cuius rei explicatione & probatione est notandum

tandum fuisse, & in canone Apostolorum ab initio Ecclesiæ, & legis Euangelicæ præceptum ieiunium quartæ & sextæ feriæ, cuiuscunque hebdomadæ, & postea laborati ieiunium additum est, saltem apud ecclesiam occidentalem, vt constat ex D. Augustino, *a* & D. Hieronymo. Quod & insinuat Innocentius Primus, & Gregorius Papa Septimus. Et quamuis ieiunij obligatio in his diebus fuerit sublata, adhuc vinculum manet, quoad esum carnium, vt sexta feria & sabbato prohibeamur sub sceleris grauissimi pœna carnibus vesci, quod de sexta feria planè fatetur glossa *b* Archidiaconus, & Cardinalis, de sabbato vero illud est obseruandum obtentum esse, quod cuiuscunque prouinciæ consuetudo seruanda sit sicut summus ecclesiæ princeps admonet in Hispanijs vero extremitatibus animalium vesci consuetudine immemoriali. Eritque hac in re seruanda cõsuetudo loci non originis illius qui vescitur, aut abstinere tenetur à carnibus, *c* sed vbi is commoratur etiam absque domicilio iter faciens quod clarè constat ex quodam decreto *d* & tenent Bonifacius, *e* & Cardinalis aduersus Paludanum, quem Ioannes Maior optimo iure reprehendit, & ita sentit Panormitanus & Christophorus Porcius, prout tradit Couarruuias. Ex quibus concludo, quod in regnis in quibus omnibus consuetudine prohibetur comedere in sabbato dictas animalium extremitates intestina, & viscera, sicut in feria sexta prohibetur carnes manducare non possunt regulares in sabbato vesci extremitatibus intestinis, & visceribus occurrente in eodem sabbato festo Natiuitatis Domini si ipsi regulares per votum præceptum, aut obseruantiam regularem vesci in sabbatis supradictis prohibentur. Cum eadem ratio militet in sabbato, respectu horum alimentorum sicut militat in sexta feria respectu carnium, non enim volunt Summi Pontifices, vt in aliqud propter hanc celebritatem, licet maximam regulam obseruantia relaxatur, in prouincijs vero vbi est consuetudo edendi in sabbato supradicta intestina, extremitates & viscera maior dubitatio est, nam in feria sexta duobus vinculis astringuntur aliqui regulares à carnibus abstinere. Primum est commune præceptum ecclesiasticum, quo abstinentia à carnibus demandatur. Secundum est votũ præceptum ab obseruantia regulari, & ideo nimirum si Papa concurrentibus his duobus præceptis nolit dispensare, vt occurrente Natiuitate Domini in sexta feria supradicti regulares carnibus vesci possint, at in sabbato supposita tali consuetudine vnicũ tantum est præceptum, scilicet, votum, aut obseruantia regularis, & sic videtur, quod occurrente Natiuitate Domini in sabbato possint præfati regulares vesci intestinis visceribus, & extremitatibus animaliũ. Cum occurrente præfata festiuitate in sabbato, in quo necessario à carnibus est abstinendum carnẽ comedere permittatur, prout Syluest. annotauit. *f*

At his responderi potest, quod licet respectu prædictorum regularium vnicum tantum sit vinculum, scilicet, obseruantia regularis qua particulariter stringuntur abstinere in sabbatis à prædictis Intestinis &cæt. Hoc tamen vinculum est quo summus Põtifex attractus edere carnes in sexta feria occurrente Nati. Domini non concessit insinuans se nolle in aliquo obseruantiam regularem relaxare, quod vinculum obseruantiæ regularis militat in sabbatis, in quibus nullo modo vesci præfatis intestinis statuto, & obligatione particulari permittitur, & ita in ordine D. Benedicti occurrente Natiuitate Domini in sabbato, nec etiam edere intestina & extremitates animalium & viscera fas est apud viros doctos, & timoratos quorum quam plurimos in hac illustri religione huius opinionis esse cognoui in præfato sabbato etiam in die Natiuitatis Domini à præfatis cibis abstinentes.

a Aug. in epist. ad Hiero. 9. ad Lucin. c sabbato. de consec. d. 3. c. quis dicit Abbati. de consecr. d.
b gl. Archi. & Car. in c. de esu car. de consec. d. 3.
c ca. consil. de obser. ieiun.
d cap. de illa 12. dist.
e Bonifac. & Card. in cle. 1. q. 5 de celeb. miss. Maio. in 4. d. 15. q. 5. Porc. in §. sed & quod. prin. nu. 26. inst. de iur. natu. Cou. lib. 4. varia. c. 20. nu. 8.
f Sylu. v. ieiu. sinu. 27.

QVAESTIO XLVI.

De quarta funeralium, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum quarta funeralis debeatur à regularibus de his, quæ ipsis legantur, & non conuertuntur in eorum vsus.*

2 *Mendicantes præscripserunt quartã contra parochialem Ecclesiam quæritur an talis præscriptio per dictos actus contrarios fuerit sublata.*

3 *Cui parochiæ debeatur quarta funeralis an vbi moritur defunctus existens extra suum domicilium, an vbi habet domicilium.*

4 *Vtrum circa quartam possit fieri conuentio inter mẽdicantes, & Ecceesiam parochialem.*

De hac quæstione iam multa diximus in primo *g* tomo.

ARTICVLVS I.

Vtrum quarta funeralis debeatur à regularibus de his, quæ ipsis leguntur, & non conuertuntur in eorum vsus.

Respondeo dicendo, quod Ioannes XXII. Pontificatus sui anno primo priuilegium concessit magistro, prioribus, & fratribus vniuersis ordinis Prędicatorum in hac forma videlicet: *Concedimus quoque vobis, vt de illis quæ in ornamentis, vel pro eis, aut libris, fabrica luminaribus anniuersario septimo vigesimo, & trigesimo, siue alijs ad perpetuum cultum Diuinũ, seu pro pitantijs, aut victum ad sustentationem vestram, vel indumentis, necnon pro annuis censibus redimendis, ad quorum solutionem aliquæ domus vestri ordinis obligatæ noscuntur, vel de domibus, prædijs, hortis, & locis emendis legantur dummodo præmissa non conuertantur in alios vsus, sed in illos duntaxat pro quibus relinquuntur, aut alia etiam quæ in hac concessione, vel indulgentia continentur: nulli canonicam aliquam portionem teneantur exhibere, & nequis à vobis, vel vltimarum voluntatum executoribus, seu decedentiũ hæredibus de præmissis, aut de his quæ vobis in vltimis voluntatibus absolutè legantur, vel alias pro vestris necessitatibus offerũtur aliquid exigere aut extorquere præsumant districtius inhibemus* Hæc Ioannes XXII. Sed post hoc priuilegium idem Papa Ioãnes XXII. anno secundo sui Põtificatus, clementinam *dudum* §. *verum* de sepulturis obseruauit in qua ipsam quartã parrochiæ solui mandauerat Clemens V. in Concilio Viennensi cassando priuilegia, gratias, & consuetudines, & statuta & pacta in contrarium. Quæritur modo an de his quæ legantur ad vsus de quibus in priuilegio cõtinetur debeatur portio canonica parochialibus ecclesijs à quibus corpora assumuntur, & sepeliuntur, in ecclesia Prædicatorum considerato, quod dudum à Papa Bonifacio orta fuit decretalis arctans fratres Prædicatores & minores quæ incipit, *super cathedram*, &c. innouata postea per Clementem *h* Quintum.

Pro resolutione huius difficultatis est notandum quod constitutionum quædã sunt declaratoriæ iuris veteris & tunc statim ligant siue princeps in illis vtatur verbo declarationis, vt patet ex iure *i* siue non vt patet ex quadam decretali, *k* similiter constitutio

g 120. q. 30.
h Cle. dudum §. cæterũ de sepul. vsque ibi illius prorsus existens &c.
i c. consil. c. qui circa de ele.
k c. gratia. de rescript.

tio priuilegium indulgens statim suum operatur effectum argumento aliquarum decretalium. *a* Quæ vera sunt in priuilegio simpliciter dato, sed si priuilegium simpliciter emanat per viam constitutionis, tunc imitatur naturam constitutionis, & eo casu talis constitutio operatur effectum, quo casu ligat constitutio; cæterum si constitutio sit noui iuris promulgatoria, tunc à die promulgationis ligat post duos menses, nisi in ipsa constitutione aliud tempus adijciatur, de quo plenè per quandam *b* glossam, & iam actum est in primo tomo. Licet ergo constitutio dicti §. *cæterum* emanauerit ante concessum dictum priuilegium, quoniam emanauit à Bonifacio, & eius reuocatio facta fuit à Benedicto, & tandem Clemēs Quintus illam innouauit, vt patet ex Concilio *c* Viennensi, & priuilegium indultum fratribus Prædicatoribus emanauerit postea à Papa Ioanne XXII. tamen illius constitutionis vigor cepit post datam dicti priuilegij. Pro cuius rei explicatione, secundo notandum est, quod Ioannes XXII. per præfatam datam anno secundo sui Pontificatus, ex qua data publicatio dictæ clementinæ fuit inducta, vt dicit glossa *d* fuit non solum dictæ clementinæ publicator, sed etiam eius obseruantiæ mandator, vt patet in proœmio clementinarum in fine, vbi Ioannes xxij. scribens vniuersitati Doctorum, & Scholarium mandat, vt de cætero in iudicijs & scholis vtantur, & sic illa constitutio *super cathedram* authoritatē habet apostolicam tam à Clemente Quinto, quàm à Ioanne xxij. à Clemente V. habet authoritatem, quia per ipsum fuit innouata; à Ioanne xxij. verò habet authoritatem, quia obseruari eam præcepit. His sic præsuppositis restat videre, vtrum prædictum priuilegium apostolicum Ioannis xxij. eximat prædictos fratres, vt ad dictam canonicam portionem non teneantur, pro cuius rei explicatione accipiat lector sequentes conclusiones.

Prima conclusio, quando præcedit priuilegium, & postea lex generalis emanat à principe contraria ipsi priuilegio, tunc quandoque in lege generali noua non fit mentio specialis de priuilegio, nec etiam in lege noua non additur clausula generalis derogans priuilegio, tunc priuilegium non tollitur propter nouam sequentem legem, vt in quadam decretali *e* iuncta sua glossa probatur. Hinc est quod specialia priuilegia non tolluntur per sequentem legem generalem, vt in quadam *f* lege probatur vbi lex superueniens generalis non tollit priuilegium contrarium eo casu, quo lex tolleret consuetudinem contrariam, vbi est casus notabilis. Si autem in lege noua fieret expressa mentio de priuilegio, vel in noua lege esset clausula generalis derogatoria, *quibuscunque priuilegijs non obstantibus, &c.* Tunc constat talem legem tollere priuilegia præcedentia contraria nouæ legi. Et ita debent intelligi decretales *g* de hoc verba facientes.

Secunda conclusio, quandoque emanat, primo lex, & tandem impetratur priuilegium contrarium legi, tunc oportet in priuilegio de lege contraria fieri mentionem, & in omni materia, si per verba derogatoria prolata licet generaliter ab eo, qui potest, appareat eius voluntas, quod generaliter omnibus derogare voluit, illi statur, argumēto eorum, quæ in iure *h* notantur & tradunt Innocentius, & Archidiaconus. Vnde colligitur, quod cum ex forma dicti priuilegij concessi per Ioannem XXII. aperte appareat de intentione Papæ priuilegium ipsum concedentis ordini Prædicatorum, quod voluerit derogare dictæ clementinæ *dudum §. cæterum*. Cuius notitiam habebat, & habere præsumebatur, & sic ex certa scientia illi derogauit, cui derogare potuit, argumento eorum, quæ in iure *i* notantur.

Quæst. reg. tom. 3.

Tertia conclusio, quandoque lex emanat noua, & antequā publicetur per conditorem legis & effectū sortiatur, emanat sequens priuilegium à successore principis contrarium legi à prædicto prædecessore factæ, & per hunc successorem principis lex prædecessoris publicatur, & per hūc successorē seruari mādatur: & hic est casus noster, quoniam Papa Clemēs V. innouauerat constitutionem *super cathedram*, per quam innouationem illa clementina pro canone habita est, & ex tunc robur habuit argumento eorum, quæ in iure *k* notantur; sed Clemens non publicauerat, & mortuo Clemēte Ioanne XXII. dictum priuilegium concessit fratribus Prædicatoribus, & demum dictam clementinam publicauit, & obseruari mandauit, & sic videtur, quod Clemens reuocauerit dictū priuilegium, cum in his, quæ possunt de iure reuocari posterior dispositio specialis reuocet priorem dispositionem specialem. At si consideremus authorē dictæ clementinæ, idest, Clementē V. tunc priuilegium est posterius, quia emanauit à Papa Ioanne XXII. eius successore, si autem consideremus tēpus publicationis, & tempus, quo clementina sumit effectum, qui consurgit ex publicatione, & tempus, quo mādatur seruari clemētina, tunc priuilegiū est prius, quoniam emanauit primo anno Pōtificatus Ioannis XXII. publicatio autem clementinę, eius vigor & effectus & mandatum super eius obseruantia emanarunt secundo anno Pontificatus Ioannis XXII. si ergo priuilegium habet se, vt prius, ergo sublatum censetur per illam Clementinam, quæ tollit priuilegia præcedentia; si autem habet, vt posterius, non tollitur tunc per legem, quæ eius priuilegium præcedit. Videtur ergo, quod dictum priuilegium non sit sublatum, habebat enim Papa Ioannes notitiā clemētinæ dudum, antequam priuilegium concederet, cui clemētinæ videtur derogasse per sequens priuilegiū, cū non sit sublatū. Non enim intelligitur Papa Ioannes reuocare dictum priuilegium per publicationem prædictam, quia in publicatione & mandato super clementinæ obseruatione non est derogatum priuilegijs præcedentibus per eundem Papam Ioannem concessis. Aut ergo consideramus illam clementinā habito respectu ad eius authorem, scilicet, ad Clementem, & tunc constat dictum priuilegium Ioannis manere in suo robore, quia Clemens Papa reuocat priuilegia concessa per se & per suos prædecessores, non autem reuocat priuilegia successorum quæ, & si vellet reuocare, non posset argumento eorum, quæ in iure *l* notantur. Aut consideramus, quę post modum fecit Papa Ioannes XXII. qui publicari mādauit, & obseruari pręcepit clementinam, & adhuc non est sublatum priuilegium quia id non continetur in publicatione, neque in illo mandato; præterea illa publicatio dat vigorem clementinę, quoad eius obseruationem, & ad idem operatur mandatum Papæ, vt, scilicet tollantur priuilegia contraria indulta per Clementem vel prędecessores, non autem, vt tollantur priuilegia concessa post Clementem cuiusmodi est priuilegium Ioannis XXII. ita doctissimè Petrus *m* de Vualdis.

ARTICVLVS II.

Mendicantes præscripserunt quartam contra parrochialem Ecclesiam, & sic eam non tenētur soluere, iuxta determinationem Conc. Tridentini, & consuetudine sic præscripta soluere duabus vicibus canonicam parrochialem Ecclesiæ, an illa præscriptio sit sublata.

Respondeo dicendo, quod de hac materia agitur in quadā decretali *n* iuncta sua glossa finali

N quę

a c. dignū de celeb. miss. c. 1.

b gl. in proœmio clem. in qq. reg. c. 10. q.

c clem. dudū, §. cæterum.

d glo. in proœmio clem.

e c. 1. de rescri. vbi per gl.

f l. 1. §. si quæ vere. de instit. codicil.

g c. 1. in fin. de constit. lib. 6. c. si. de rescrip. c. 1. de consuetu.

h c. nonnullis. de rescrip. ca. ex parte. de capel. monach. Inno. in c. quoniam ecclesiarum de constit. Archid. in c. 4. de reg. iur. lib. 6.

i ca. innotuit de elect.

k c. in summa 3. d. & 25. q. 1. c. nulli.

l c. f. de re. & li. 9. c. innotuit de elect.

m Vualdis de canon. paroch. ca. 5. in 2. q. 4. num. 3.

n c. cum accessissent. de const.

quæ dicit, quod quando priuilegium datur ad non faciendum, nõ perditur vnico actu, neque bino actu contrario, sed requiritur cursus quadraginta annorum, vt dicitur in iure, *a* & ita est in nostro proposito, quia cum per consuetudinem inductam per mẽdicantes de non soluendo quartam exurgat ex iuris dispositione priuilegium ad non soluendam quartam, & sic ad non faciendum, tale priuilegium non tollitur per vnicum actum, neque per binum actum, scilicet, soluendo quartam, nisi talis solutio sit facta per spatium quadraginta annorum iuxta iura superius citata.

a c. accedentibus, e. de terra de priuil.

ARTICVLVS III.

An quarta debeatur de funeralibus Ecclesiæ parrochiali, si tempore pestis, aut belli, aliquis aufugit à ciuitate, vel à villa animo redeundi, si ibi moritur, an sua ecclesia parrochiali debeatur.

RESpondeo dicendo, quod in iure *b* canonico dicitur, quod decedens, qui sibi sepulturam eligit, nec habet sepulchrum maiorum, debet sepeliri apud Ecclesiam parrochialem; ratione cuius quæritur, quæ dicatur ecclesia parrochialis, si quis ad tempus transtulit se ad certum locum, vel causa recreationis ad villam, vt exerceat ruralia, vel vt pestem euitet, iuxta quãdam decretalem, *c* & summarium ibi positum, & contingit istum foris degere. Ioannes Andreas dixit, quod si quis de diœcesi propter hostilitatem belli desert se ad ciuitatem, & ibi habitat animo redeundi finito bello, si ibi decedat, non ecclesia, vbi mortuus est & habitat, sed ecclesia villæ, vbi habet domicilium, habebit quartam de funeralibus. Antonius de Butrio in quadam quæstione visus est idẽ sensisse dum ait, quod si tempore pestis ciues Florẽtini transferunt se Bononiam, & ibi habitant, & finaliter ibi moriantur, ecclesia, quæ est Florentiæ, habebit quartam, quia est illa parrochialis, ex quo habebant propositum redeundi finita mortalitate, & ibi dicit, quod ita de facto fuit consultum Bononiæ, de quo videndus est Abbas *d* quatuor casus considerans, ita *e* Hieronymus Preuidelli de peste & eius priuilegijs, qui tractatus in diuersorum doctorum apponitur tractatibus.

b tot. tit. ext. & in 6. de sepul.

c ca. is qui de sepul. lib. 6.

d Abb. in ca. de his ext. de sepult.

e Preuidelli de peste & eius priuil. ti. de vltim. voluntat. §. in multis partibus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum inter mendicantes ex vna parte, & parrochiales Ecclesias ex altera possint fieri cõuentiones, quæ repugnent constitutioni Clementinæ dudum §. cæterum, puto quod nulla quarta soluatur, vel soluatur minus quarta, vel soluatur quarta de quibusdam obuentionibus, & non de omnibus, de quibus ibidem loquitur.

RESpondeo dicendo, quod tenent cõuentiones, & compositiones prædictæ, quia illa clementina, licet reuocet conuentiones factas ante illam, non tamen impedit fieri nouas conuentiones etiam contra dispositionem eius. Præterea illa clementina emanauit in fauorem & priuilegium ecclesiarum parochialium, sed constat, quod de his, quæ inducta sunt in fauorem alicuius, potest quis renuntiare illi, cuius fauore illud inducitur, vt est vulgatum in iure. *f* Quod comprobatur: nam decimæ sunt per legem determinatæ, super quibus nihilominus potest fieri compensatio, vt patet ex iure, *g* Quod ex dictis in primo tomo *h* satis probatur.

f l. si quis in conscribendo. C. de pact. ca. ad apostolicã, de regul.

g c. statum. de transact. c. ex multiplici de decim.

h 1 to. q. 69. a

ARTICVLVS V.

Sit aliquod monasterium exemptum quoad legem diœcesanam, & iurisdictionis & immediatè subiectum Papæ, tale tamen monasteriũ habet parochianos & populum non exẽptum, quæritur, an tale monasterium teneatur ad canonicam Episcopalem.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius *i* ait, licet monasterium à lege diœcesani sit exemptum, tamen si non habet exemptum populum, debet facere omnia, quæ pertinent ad legem diœcesani, ad quæ ratione populi aliæ ecclesiæ tenentur, in quantum lex diœcesani populum tangit vel membra non exempta, argumento cuiusdam *k* decretalis. Quidam tamen dicunt, quod si sunt aliqua, quæ populum non respiciunt, quoad illa lege diœcesana non tenebuntur, sicut in his, quæ ei donantur intuitu pietatis, vel religionis nullam quartam per legem habebit Episcopus argumento eorum, quæ in quodam decreto *l* notantur, quia nihil nisi ratione populi recipere potest secundum *m* iura idem etiam dicunt, quod in nullis alijs ad legem Diœcesanam pertinentibus tenentur Episcopo, nisi in his, quæ aliç Ecclesiæ alias exemptæ ratione populi tenentur.

i Inno. in c. 1. in glo. magna, in v. item nota de stat. monach.

k c. ex ore. in fin. de priuil.

l c. cũ pro vtilitate 16. q. 1.

m c. illumino 18. q. 2.

Dicebat etiam Innocentius, *n* quod quando monasterium habet ecclesiam, quæ est de membris suis pleno iure exemptam à potestate diœcesani, tunc Abbas in illa ecclesia instituet rectorem, quem examinare non pertinet ad episcopum, sed ad Abbatem, quia talis rector non instituitur ab Episcopo, sed ab Abbate, sed tunc si populus illius ecclesiæ non sit exemptus rector Ecclesiç institutus per Abbatem recipit curam ab episcopo, & reddet ei rationem populi, & ibit ad Concilium Episcopale, & recipiet ibi statuta Synodi, & respondebit de quarta decimarũ, oblationum, & mortuariorum & huiusmodi, quæ sibi à populo obuenerint, & præstabit sibi reuerentiã, obsequium, & honorem ratione populi, & alia, quæ alij rectores præstant Episcopo argumento eorum, quæ in iure *o* notantur, vbi dicit Innocentius, quod Abbas exemptus qui habet populum non exemptũ per populum cogitur ire ad Synodum.

n Innoc. in c. venie. de ver. signif. lib. 6.

o ca. ex ore de priu. cap. quod super his, de maio. & obed.

Dicebat etiam Innocentius, *p* quod quando monasterium est exemptum, & habet populum non exemptum, quod tunc quoad laicos videlicet parochianos illius ecclesiæ nulla iura episcopus perdet, dabit enim pœnitentias publicas, chrismabit, &c. episcopalia iura tam quoad legem diœcesanam, quã quoad legem iurisdictionis spectãtia exercebit iuxta sacros canones *q* his & alijs hanc partem sequitur Petrus de Vualdis. *r*

p Inno. in c. recipimus, de priuil.

q cap. olim de priuil. c. in nostra de sepult.

r Vualdis de cano. Episcopal q. 10.

Ex dictis infertur, quod si episcopus habeat ecclesiam parochialem & curatam pleno iure sibi subiectam quoad legem diœcesanam & iurisdictionis habentem parochianos, si modo Papa illam concedat monasterio exempto cum parochianis iniungendo, quod cura animarũ dictæ ecclesiæ Abbati dicti monasterij immineat, ipsamque curam per capellanum exerceat, & quod institutio & destitutio dicti capellani ad Abbatem dictum pertineat, & quod ipsi & eius capellanus ratione dictæ curæ non sit in aliquo diœcæsano subiectus, quod hoc casu non debebitur quarta canonica episcopo, cum dicta ecclesia sit omnino exempta; ita tenet expressè *s* Innocentius.

s Inno. in c. s. de offi. Archid. in glo. sup. ver. monasterio in vers. nisi in monasterys. idem in c. 1. de stat. monach.

QVAE-

QVÆSTIO XLVII.

De reformatione religionum in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrũ sine licẽtia generalis possit fieri reformatio.*
2 *Vtrum in religionibus sint sæpius celebranda capitula generalia ad reformationem.*
3 *De reformatione discalciatorum nostræ sacræ religionis de obseruantia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sine licentia generalis possit aliquas fieri reformatio.

Respondeo dicendo, quod in ordine minorum non potest fieri reformatio sine licentia generalis & prouincialium reformatorum, ita quod dictæ reformationes ministro generali & prouincialibus reformatis per omnia iuxta regulam subijciantur, vt habetur in supplemento, *a* de quo in superioribus *b* satis dictum est.

a sup. fol. 30. concess. 101.
b 2. tom. q.

ARTICVLVS II.

Vtrum generalis in religionibus teneatur sæpius celebrare capitula generalia, vt ordo reformetur.

Respondeo dicendo, ex his, quæ sacri canones de congregationibus prouincialibus in diæcesibus agendis propositi articuli quæstionem esse resoluendam. Pro quo sciendum est, concilia fieri necessario debere ab episcopis, cum id sacris canonibus sæpè sæpius præcipiatur, ecclesia enim in omni tempore & illius ætate à tempore Apostolorum hoc ordinauit, in *c* canonibus enim Apostolorum in hunc modum disponitur, bis in anno episcoporum cõcilia celebrentur, vt inter se inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes ecclesiasticas contentiones amoueant, semel quarta septimana Pentecostes, secundo verò duodecima die Hyperbisexti.

c canon. 36. alias. 38.

Concilium etiam Nicenum *d* sequendo hunc canonem, & præceptum Apostolicum, id ipsum disposuit dicens habeatur semel Concilium ante dies quadragesimæ, vt omnibus (si quæ sunt) simultatibus computatis mundum ieiunium, & solemne possit offerre, secundum verò agatur circa tempus autumni.

d cap. 5.

Et Concilium *e* Antiochenum id ipsum ordinauit dicens, sufficere nobis visum est, bis in anno per singulas prouincias Episcoporum Conciliũ fieri. In Concilio autem Calcedonensi reprehenduntur Episcopi, qui præfata concilia cessarunt celebrare in hũc modũ. *f* Peruenit ad nostras aures, quod in prouincijs constituta Episcoporum concilia non celebrarentur. Hoc ex eo probatur, quod multa, quæ correctione opus habent ecclesiasticæ, negliguntur, statuit ergo hæc sancta Synodus secundum regulam patrum bis in anno in vnũ conuenire per singulas prouincias Episcopos, vbi singula, quæ emerserant corrigãtur. Quod ipsum Leo Papa, in quadam epistola *g* præcepit. Et in Concilio, quod celebratum est tempore Regum Caroli, & Pipini, hoc ipsum fuit decretũ. Et in concilio de Aquisgran. *h* tempore Ludouici Pij, hoc ipsum fuit confirmatum. Et in septima Synodo, quæ fuit secunda Nicena *h* iterum constitutũ, & mandatum. Et in octaua Synodo generali celebrata per trecentos se ptuaginta tres Episcopos anno octuagesimo sexagesimo octauo tempore Adriani Secundi id ipsum videmus præceptũ. Quod & Summus Pontifex Ormisda in quadam epistola, quam scribit ad Episcopos Hispaniæ, obseruari mandauit.

e Cap. 20.
f act. 15. ca.
g Epist. 82.
h cap. 22.
h 18. dist. ca. quoniam.

Athanasius *i* Constantinopolitanus in quadam epistola dolens, quod in his celebrandis bis in anno Concilijs tepiditas iam ceperat inualescere, promittit, si pax pro munere Dei fuerit secuta, hoc esse corrigendum. Quod in Synodo Aureliana Tertia *k* est, correctum in hunc modum. Vnusquisque Metropolitanus in prouincia sua cum prouincialibus suis singulis annis Synodale habeat opportuno tempore concilium. Quod si illum infirmitas, aut necessitas certa tenuerit, vt ad alium constitutum locum adesse, non possit, ad suam ciuitatem suos vocet fratres. Quod si intra biennium diuinitus tranquillitate cõcessa admonitis comprouincialibus à Metropolitano Synodus indicta non fuerit, Metropolitanus ipse pro euacuationis tarditate anno integro Missas facere, non præsumat. Quod in Concilio Tolerano XI. *l* tempore Papæ Vitalini fuit confirmatum. Et licet D. Gregor. bis in anno ea voluerit celebrari, vt ex quadam eius epistola *m* scripta Episcopo Calabritano patet, in alia tamen epistola *n* semel in anno ea fieri præcepit. Quod & Concilium *o* Lateranense tempore Innocentij Papæ stabiliuit.

i Epist. 2.
k cap. 1.
l cap. 15.
m lib. 3. epistolar. epistol. 9. in d. 12.
n li. 13. epist. in d. 8. epist. 31.
o cap. 6.

Concilium *p* autem Lateranense sub Leone X. visa fragilitate humana ea concilia singulis triennijs fieri mandauit, ad illaque etiam exemptos accedere debere decreuit, priuilegio atque consuetudine quacunque contraria non obstantibus, circa hoc autem negligentes pœnis in eisdem canonibus (ait) se nouerint incursuros. Quod & Concilium *q* Tridentinum confirmauit. Cum autem generales ordinũ vt Metropolitani iudicentur, non est dubium, quod prouinciales, aut Abbates habẽtes iurisdictionem quasi episcopalem tenentur ad capitulum reuocare iuxta sui instituti decreta. Quę de triennio in triennium in maiori parte religionũ fieri debere est statutum, *r* & sicut Synodi prouinciales Episcoporum pro morum correctione, a controuersiarum decisione, & determinatione, ac mandatorum Dei obseruatione, celebrari præcipiuntur, vt sic deprauata corrigãtur, & decreta facere negligentes, canonicis pœnis subiaceant, ita capitula generalia (cum prouinciales cũ suo generali sint vocati in partem solicitudinis apostolicæ) sunt præcipuè congreganda, vt de reformatione religionis agatur, & obseruantiarum regularium, omni modo cura habeatur, & de morum correctione, necnon de controuersiarum decisione & determinatione sententia diffinitiua à patribus, proponatur, hæc enim facere negligentes Generales & Prouinciales in præfatis capitulis ego non possum à peccato mortali liberare, cum aliqui nolint Metropolitanum, & episcopos ab hac graui macula excusare, si de his iuxta munus apostolicum ipsis impositum non agant quærentes tantum, quæ sua sunt, & non quæ Iesu Christi, sicut, proh dolor, solet euenire in capitulis generalibus, & prouincialibus regularium, in quibus omne tempus in electionibus & in prouisionibus prælatorum, & officialium consumitur, & parum in his, quæ pertinent ad morum reformationem relinquitur, vt & hæc præcipuè efficerentur, capitula generalia, necnon & prouincialia celebrari consueuerunt, & præcepto apostolico ad id tenentur regulares, prout ex sequenti articulo latius patebit.

p sess. 10. c. 10.
q sess. 24. de ref. c. 2.
r habetur in 1. tom.

ARTICVLVS III.

Quæ vtilitas ex repetitione capitulorum generalium consequatur.

RESpondeo dicendo, quod vt ante oculos nostros pateat, quanta sit vtilitas ex repetitione capitulorum generalium in religionibus, si attente cõsiderentur cõcilia in superiori articulo adducta, omnibus erit manifesta. Quod etiam ex adducendis latius & clarius apparebit. Rationes enim, quæ militant, vt concilia prouincialia ad minus de triennio in triennium ab Episcopis cum suo Metropolitano celebrentur, nos vrgent, vt in religionibus capitula generalia ad minus de triennio in triennium fiant, nã 1. ratio, quare Metropolitanus, & Episcopi astringuntur prçfata concilia prouincialia congregare, est, quia prçceptum, quod ad id exequendum imponitur in sacris decretis, & canonibus tam iteratis vicibus repetitur, vt superiori articulo satis patet; nam, vt ait Iob, *a* semel loquitur Deus, & secundo id ipsum nõ repetit, attamen, quando id ipsum repetit, confirmat dictũ, & innuit minimè mutari debere, vt in libro *b* Genesis in illa Pharaonis visione fuit satis manifestatum, dicitur enim ibi. Quod autem audisti secundo ad eandem rem pertinens, omnium firmitatis indiciũ est, eo quod fiat sermo, & velocius impleatur, Quod & notat D. *c* Gregorius dicens, quidquid eloquio diuino repetitur, robustius confirmatur, & de præceptis Dei non est nobis licitum perquirere rationem, nostrum enim est simpliciter Deo obedire, ne videamur filij Adami & Euæ, qui dæmoni quæsẽti, cur præcepit vobis Deus, libenter acquieuerunt, & inde eis contigit, vt cum in honore essent, non intellexerunt, & comparati sunt iumentis, & similes facti sunt illis; & sic ait Diuus *d* Bonauentura in breuiloquio dæmon interrogauit de causa mandati, vt ratio nẽ dubbiam redderet. Et Diuus *e* Bernardus ait. Perfecta verò obedientia est maxime in incipiente indiscreta, hoc non discernere, quod, vel quare præcipitur, sed ad hoc tantum nisi vt fideliter & humiliter fiat, quod à maioribus præcipitur, itaque de præceptis Dei non est licitum rationem petere, nec vlla circa ea est admittenda replicatio; velle enim de illis rationẽ inuestigare & petere, est de arbore verito mãducare, & Dei scientiam vsurpare, & plus quã oportet sapere. Vera itidem obedientia nou, solum consistit in voluntate adimplente præceptum, sed in intellectu firmiter credẽdo nihil melius, opportunius, & vtilius, quàm diuinum adimplere mandatum; vult enim Deus, vt eius prçcepta sine glossa impleantur, *f* dicens non addetis ad Verbum, quod vobis loquor nec auferetis ab eo. Quod etiam alibi *g* repetit Dominus dicens. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam nec minuas: quæ considerans *h* Propheta meditans in lege Domini die ac nocte in hæc verba prorumpens affirmat. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Si igitur præceptis Dei simpliciter, & de plano est obediendum, intelligendo in ipsis adimplendis maximum nobis commodum, & vtilitatem contineri, à fortiori id tenemur firmius credere, si præcepta non semel, sed sæpe sæpius nobis à Deo intimantur; sicut præceptum de congregandis concilijs prouincialibus ab initio nascentis Ecclesiæ nobis sæpè sæpius est repetitum, quod credendum est à Deo fuisse datum. Hçc autem ratio militat etiam in celebrandis de triennio in triennium capitulis generalibus in religionibus, cũ id præcipiatur à Christi Domini Vicario sibi persuadente non posse religionis obseruantiam conseruari, nec labefactatam reparari; nisi præfata capitula reiterentur, prout in nostra religione minorum de obseruantia Leo X. ordinauit; in bulla enim vnionis statuit, vt minister generalis primo trienpio sui officii celebrare teneatur vnum capitulum generale in partibus, in quibus in suo sexennio non erit commissarius generalis, scilicet, in partibus, vnde ipse fuerit assumptus, ad quod conueniant vocales illarum partium, à quibus assumptus fuerit. Et qui similiter aliud capitulum in partibus, in quibus assumptus fuerit per se, vel per suum comissariũ (ad quod omnes vocales illarum partium accedere teneãtur) celebrare debeat. Aut super hoc fiat, quod Generalis Minister cum capitulo Generali iudicauerit faciendum; ita refertur in ordinis *i* Supplemento. Et in ordine Cisterciensi de triennio in triennium Capitulũ Generale, & intermedium celebrari præcepit Eugenius *k* Quartus. Quod & in alijs religionibus obseruari videmus, licet enim metropolitani cũ Episcopis Prouincialibus non celebrent præfata concilia prouincialia quos nolo condemnare tanquã mortaliter peccantes, licet patenter præceptum Apostolicum, & conciliare non adimpleant, quia tot grauissimos patres, ita censurare durum existimo. Attamen in religionibus non possum non condemnare patres capitula generalia pro reformatione morum fieri constituta prætermittentes; cum religiones authoritate Apostolica inhærentes præfatis canonicis decretis, ea de triennio in triennium celebrare consueuerint, in quibus, si de moribus componendis, & de obseruantia collapsa restauranda, non curatur, perinde est, ac si non celebrentur, cum præcipuum, ad quod fuerunt instituta, prætermittatur, & per consequens præceptum ea celebrandi reuera non impleatur.

Secunda ratio, quare concilia prouincialia sæpius celebrari mandatum est, vt videatur, quomodo Episcopi in suo munere exercendo se gerant, & villicationis suæ reddant rationem, prout in Concilio Tridentino *l* satis innuitur, & defectus emendentur, prout in iure *m* innuitur, & sic præcipitur, vt defectus in concilijs prouincialibus proponantur, & strictè syndicentur in ratiocinijs præstandis. Quæ ratio etiam militat in regularibus, ad hoc enim capitula generalia fiunt, vt generales & prouinciales, & alij prælati visitentur, & eorum defectus publicè puniantur, vt successoribus sint in exemplum, & metu pœnæ saltem à similibus patrandis se abstineant.

Tertia ratio, quare de triennio in trienniũ saltem debent celebrari concilia prouincialia, est, quia aliqua decreta conciliorum vniuersalium, & constitutionum pontificalium obliuione, aut alia causa trãsgredi possunt, & trangressa sunt, & sic potest contra ea allegari, moribus vtentium non esse comprobata, & iam per non vsum non obligari, quod certè in maximum detrimentum Ecclesiæ vniuersalis cedit, vt omnibus est compertum, Ecclesia enim cum obseruatione prædictorum decretorum, & constitutionum progreditur, quasi aurora consurgens; quibus eneruatis, & per non vsum sublatis, possumus de ea illud Hieremiæ *n* dicere, quomodo obscuratum est aurum & mutatus est color optimus; & ipsa Ecclesia, vt gemebunda deplorat hanc maximam calamitatem dicens. Quis mihi det, vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies, quibus Deus custodiebat me, quando splendebat lucerna eius super caput meum, ad lumen eius ambulabam in tenebris, sicut fuit in diebus adolescentiæ meæ, quando

a Iob 33.
b Genes.
c lib. 35. mor. c. 8.
d Bonauent. 3. par. c. 2.
e in epist. ad Fratr. de mon. Dei.
f Deut. 4.
g Deut. 12.
h Psal.
i Suppl. f. 49. concess. 96.
k Priuil. 7. n. 2. & priuil. 8. n. 2. & pri. 17 num. 2.
l Sess. 23. de refor. c. 1.
m c. quapropter 18. dist. Conc. Trid. vbi supra c. 5. & c. 18. & sess. 24. de refor. c. 18. & sess. 25. de refor. c. 14. & 22.
n Hieremiæ threno. 4.
Iob 29.

quando secreto Deus erat in tabernaculo meo, quando erat omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei; quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi cibos olei; quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant, principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori meo, vocem suam cohibebant duces, & linguæ eorum gutturi suo adhærebant. Hæc Ioh nomine Ecclesiæ nobis scripta reliquit; qui vltra nomine ipsius suam præuidens calamitatem progreditur dicens. Ecce clamabo vim patiens, & nemo audit; vociferabor, & non est, qui iudicet, semitam meam circunsepsit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit: spoliauit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo, distraxit me vndique & pereo, & quasi auulsæ arboris abstulit spem meam; iratus est contra me furor eius, & sic me habuit quasi hostem suum; simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me, & absconderunt in gyro tabernaculū meum: fratres meos longè fecit à me, & noti mei, quasi alieni recesserunt à me; dereliquerunt me propinqui mei, & qui me non nouerunt, obliti sunt mei inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum, seruum meum vocaui, & non respondit, ore proprio deprecabar illum. Halitum meum exhorruit vxor mea, & orabam filios vteri mei; stulti quoque decipiebant me, & cum ab eis recessissem detrahebant mihi; abominati sunt me quondam consiliarij mei, & quem maximè diligebam auersatus est me; pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos: miseremini mei saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me, quare persequimini me, sicut Deus, & carnibus meis saturamini. Hi in spiritu sunt Ecclesiæ secundum Sanctos Patres, in his temporibus clamores, quæ ipsius Dei imprecatur auxilium, vt ad ætatem adolescentiæ suæ eam reducere dignetur, & ipsius manus dissolutæ confortentur, & neruis decretorum, & canonum apostolicorum, quibus procedens spiritu Domini super aquas ferebatur, vegeretur, ne cum veritate possit deflere dicens, adhæsit os meum pelli meæ, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Quæ restitutio per concilia generalia, & prouincialia ab initio ipsius Ecclesiæ sæpe & frequenter celebrata fieri consueuit.

Hæc autem ratio etiam in religionibus militat, in quibus ad ipsarum reformationem & ad recuperandū antiquum nitorem capitula celebrantur, si enim in ipsis non fiant ad minus de triennio in triennium capitula generalia, constitutiones editæ, & factæ in alijs capitulis pro obseruatione regulari frangi possint, & sic eorum non vsu allegato, obliuioni traderentur, & regularis obseruantia non solum non reciperet augmentum, sed etiam, vsque ad profundum exinaniretur, sicut si religiones perlustramus, videbimus aliquas spiritu exinanitas, & vsque ad profundum emersas, quia licet capitula ipsa generalia continuarentur, & de triennio in triennium fiant, in ipsis tamen ferè omnia, quæ tractantur, ad electiones prælatorum & officialium reducuntur, & de obseruantia proprij instituti & regulæ parum aut nihil agitur, cum illud, quod principaliter in his ventilari & consuli oportet, sit morum reformatio, & instituti proprij omnimoda obseruatio. Quibus cum deficiat iste substantialis cibus, aliquas fame perire proprijs oculis videmus, & propinquantes morti suum mortis periculum deplorant, prout infra ostendemus.

Quarta ratio, quare præfata concilia debent celebrari, est, quia hæreses pullularent ex eo, quod non celebrantur. Principalis enim causa, quare in Alemania, Anglia, Scotia, Flandria, & Gallia hæc maxima pestis serpit, fuit, quia metropolitani ab his concilijs ineundis cessauere, prout deplorat Anastas. *a* Constantinopolitanus loquens de ipsis, dicens, si assiduè ea celebrentur, reformationem Ecclesiæ causabunt & hæreses extirpabuntur, ipsa autem continuo celebrata nascentes hæreses statim & breuiter extirpabunt; quæ, si per aliquod tempus dissimulantur, sumptis viribus difficilè destruuntur, & sic in spiritu dicit diuina scriptura, capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, significans ista genimina viperarum statim in suo ortu debere in concilijs prouincialibus capi, ne vineam Domini Sabaoth iam ætate prouecta demoliantur. Vide quid circa hoc nobis scriptum reliquerit Diuus Isidorus. *b* Canones generalium conciliorum temporibus Constantini cœperunt: in præcedentibus namque annis persecutione feruente docendarum plebium minimè dabatur facultas, inde Christianitas in diuersas partes scissa est, quia non erat Episcopis licentia conueniendi in vnum, nisi tempore prædicti Imperatoris. Aduertite etiam, quid scripserit D. Hieronymus ad Rusticum, *c* Ecclesia habet senatum presbyterorum. Et infra, Roboam filius Salomonis, ideo perdidit regnum, quia audire noluit presbyteros suos, senatum quoque Romani habebant, cuius consilio cuncta agebant, & nos habemus senatum nostrum, cœtum presbyterorum. At nemo potest negare D. Hieronymum per cœtum presbyterorum senatum Episcoporum intelligere. Quod ex phrasi huius sancti Doctoris, & patrum sui temporis satis conijcitur. Quod & ipsum innuit Diuus Paulus *d* dicens. Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo Spiritus Sanctus vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo, quo in loco de Episcopis in vnum congregatis videtur Apostolus verba facere, qui in locum senatus apostolici successerunt. Quæ omnia confirmantur ex his, quæ proprijs oculis conspicimus. Nulla enim prouincia in temporalibus sine senatus quotidiano consilio potuit gubernari, à quo destituta, statim perijt. Ex qua experientia clarè patet, etiam Ecclesiam Dei simile in spiritualibus naufragium passuram, si ab ijs Episcoporum senatibus destituatur, & concilia prouincialia continuo minime celebrentur.

Hæc autem ratio, etiam militat in religionibus, in quibus si deficiant capitula generalia, in quibus de regula, quam regulares sunt professi, non agatur, hæreses, vt ita dicam contra regulam insurgerent, sicut quotidie à fratribus, se ipsos amantibus cernimus pullulare, pro quibus sedandis necessarium est, vt patres obseruantiæ regularis zelatores in vnum congregentur, vt de intellectu proprij instituti agatur, & secundum mentem legislatoris explicetur, & ad vnguem declaratum seruetur, & fiat perpetua & inuiolabilis constitutio, qua caueatur, vt sicut pro confessarijs lectio moralis Theologiæ in conuentibus perpetuatur, ita etiam aliquod tempus ad tractandum de intellectu proprij instituti cuiuscumque religionis reseruetur, vt omnes sciant, quomodo paupertas sit seruanda, & castitas, & obedientia promissa sit præ oculis habenda.

Quinta ratio, quare necessarium omnino est præfata concilia prouincialia celebrari, est, quia cessantibus Episcopis ab ipsa tam necessaria celebratione, propter hoc consequenter cessat correctio morum, imo & delinquentium, & laici mittentes falcem in messem alienam de reformatione Ecclesiæ agunt

a Epist. 2.

b Isido lib. 7. ethimol. ca. 3.

c 16. q. 1.

d Act. 21.

agunt opus alienum ab eis sibi assumentes, affirmantes ipsos in subsidium posse se in rebus Ecclesiasticis intromittere, cum Ecclesiastici, ad quos solicitudo hæc efficiendi spectat, negligentiores, vt par est, se in omnibus ostendant, ita vt iam prædicatores in publicis concionibus eorum nimiam negligentiam redarguentes, auxilium sæculare implorare ad reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ videantur, in fauorem suæ sententiæ illam Christi *a* Domini authoritatem adducentes scilicet, episcopos esse sal terræ, quod si sal euanuerit, in quo salietur? ad nihil valet vltra, nisi vt mittatur & conculcetur ab hominibus. Quam in hunc modum intelligunt, scilicet, quod Episcopi sunt sal terræ, cum insimul congregati Ecclesiam à putredine reseruent, & si Episcopi euanuerint, de officio salis nihil curantes, in quo ipsi salientur, cum hominem non habeant, vt ab ipso salem recipere possint; certè ad nihilum valent vltra, nisi vt mittantur foras, & conculcentur ab hominibus: non gerentibus enim se Episcopis, sicut decet, & se, & suas oues minimè corrigentibus, quid restat, nisi vt laici in ipsorum correctione se intromittant, ipsosque paruipendant, & eorum authoritatem pedibus conculcent contra id, quod Sancti Patres scriptum ipsis, & omnibus reliquerunt; ille enim famosus Sanctus Osius Cordubensis in historijs Ecclesiasticis, & in concilijs celeberrimus, prout refert Anastasius magnus in epistola, quam scribit ad solitariam vitam agentes, Imperatorem alloquens ait, Ne te immisceas Ecclesijs, nec nobis in hoc genere præcipe, sed ea potius à nobis disce, tibi Deus imperium commisit, nobis, quæ sunt Ecclesiæ concredidit, &c. si istud est officium Episcoporum, quid commune habet cum eo imperator? & infra. Quis enim non merito dicet, eam ipsam abominationem desolationis esse, quæ à Daniele Propheta dicta est stantem in loco Sancto; Contra id etiam, quod nobis præcipit Diuus Paulus dicens, seniorem te ne increpaueris, in quo loco prohibet sæculares, ne verba increpationis in presbyteros, per seniores significatos, prorumpant. Denique necessarium est, vt Episcopi se ipsos & clerum corrigant ad eiecti, tanquam si non essent Ecclesiastici, foras in manus incidant sæcularium, & ab ipsis de corrigendis eorum moribus agatur: obliti enim suæ propriè salutis, nihil aliud auidius cupiunt, quàm super illos habere potestatem, & eorum vitam componere, quam & linguis dolosis velut carbonibus desolatorijs maculare, & destruere sæpe sæpius conantur, & pedibus calcare eos paruipendendo non desinunt. Quod apud Deutoronomium *b* videmus figuratum iuxta id, quod nobis scriptum reliquit Augustinus: dicitur enim ibi. Quando habitauerint fratres simul, & vnus ex eis absque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui, & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Israel, si autem noluerit accipere vxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetque, non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in Israel, nec me in coniugem sumere, statimque accersiri eum facient, & interrogabunt, si responderit, nolo eam vxorem accipere, accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calciamentum de pedibus eius spuetque in faciem illius, & dicet, sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui, & vocabitur nomen illius in Israel domus discalciati. *c* Augustinus enim contra Faustum hãc figuram hoc modo interpretatur. In mandatis veteris testamenti pro crimine obijcitur, quod vxorem fratris ad hoc frater iussus est ducere, vt non sibi sed illi sobolem suscitaret, eiusque vocaret nomine; quod inde nasceretur, quid aliud in figura præmonstrat, nisi quia vnusquisque euangelij prædicator ita debet in Ecclesia laborare, vt defuncto fratri, id est Christo, suscitet semen, qui pro nobis mortuus est, & quod suscitatum fuerit eius nomen accipiat, & infra. At verò qui electus ab Ecclesia ministerium euãgelizandi renuit, ab ipsa Ecclesia merito dignequè contemnitur. Hoc est enim, quod in eius faciem iubetur expuere non sanè sine signo huius opprobrij, vt calceamento pedis vnius exuatur, ne sit in eorum sorte, de quibus Apostolus *d* ipse ait. Et calceati pedes in præparatione euangelij pacis, & de quibus commemorat Propheta, *e* quàm speciosi pedes eorum, qui annunciant pacem, qui annunciant bona. Qui enim sic euangelicam fidem tenet, vt & ipsi prosit, & Ecclesiæ prodesse non renuat, bene intelligitur vtroque pede calciatus. Qui autem sibi putat, quia credit, satis esse consultum, curam verò lucrandorum refugit aliorum discalciati illius non figuratum significauit, sed in se impletum portabit opprobrium. Hæc Augustinus. Ex quibus colligitur, qua solicitudine tenentur Episcopi (quorum proprium munus est euangelium prædicare) filios spiritualiter generare semen Christo Domino fratri suo mortuo suscitando, sicut D. Paulus *f* se fecisse commemorat increpando illos, quos genuerat non carnaliter, sed spiritualiter. Nunquid Paulus *g* pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? tanquam si diceret defuncto fratri vos genui, Christiani vocabimini non Paulini. Quod munus si adimplere Episcopi noluerint bono exemplo non quasi aerem verberantes, & corpus suum & suarum ouium castigantes, & à sua deprauata libertate in seruitutem redigentes, sed totam suam substantiam in terram effundentes, & suis proprijs temporalibus satisfacientes, quærendo vnusquisque eorum, quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi maioricatus fundando, & familias suas magnificando thesaurum non in cœlis congregando, vbi neque fur, nec tinea demolitur, sed in terra, in qua fures effodiunt opprobrium vnius pedis discalciati consequentur, imo audebunt in faciem cum ignominia eorum Ecclesiasticæ authoritati resistere, & continget eis illud, quod impio Osiæ euenisse tradit diuina scriptura *h* qui sciens non nasci sibi filios introiens ad vxorem fratris sui semen fundebat in terram, ne liberi fratres nomine nascerentur, idcirco percussit eum Dominus, eo quod rem detestabilem faceret, ab ipsis enim authoritas permittente Deo licet non auferatur, gladius tamen eorum ita hebetabitur, vt non sint potentes in opere, & sermone. Huc pertinet illud, quod Simon de Cassia dixit explicans illud Marci, *i* quando Herodes reprehensus fuit à Ioanne, quod acceperit vxorem fratris sui, ait enim, & quod Herodi non licet, nec licet Ecclesiastico viro iustitiam sæcularem vxorem, iam factam fratris sæcularis accipere, nec principi sæculari licet iurisdictionem Ecclesiastici principis in aliquo vendicare, quod si proprijs huiusmodi principes cõtentarentur vxoribus, non tot stragibus Christiani populi quaterentur. Ne autem huiusmodi strages in Ecclesia eueniant, necessarium est, vt Archiepiscopi, cum suis prouincialibus Episcopis in vnum de triennio in triennium congregentur, vt in his congregationibus modus præfigatur, quo vitia castigentur, & Ecclesia ab his malis expurgetur, & reformatio Ecclesiasticæ disciplinæ desiderata succedat; ait enim D. Augustinus condiendis, & extinguendis putoribus Apostolicum salem misit Christus in mundum, quod si sal euanuerit, in quo salietur? non igitur Episcopi viam vanitatis ingrediantur, & nec terrenis, & temporalibus

a Matth. 5.
b Deut. 25.
c Aug. contra Faustum 32.
d ad Ephes. 6.
e Isa. 52.
f 1. Cor. 4.
g 1. Cor. 1.
h Genes. 38.
i Marc. 6.

bus

bus implicentur curis, & equites parando dicentes authoritati Ecclesiæ his temporibus hoc esse necessariũ, propter quod percutiet eos dominus, eo quod rem detestabilem faciunt, erubescentes opere prædicare euangelium, in quo non in curribus, & equitibus virtus Dei est, & semper erit. Ne tandem præfata percussio a sæcularibus infligatur concilia prouincialia, ab Episcopis sunt sæpè reiteranda.

Hæc autem ratio maximè militat in religionibus, in quibus, quia prælati nõ semper curãt de his, quæ sunt Christi congregando capitula generalia, in quibus de obseruantia proprij instituti agatur, nec de perseuerãtia in virtute, & profectu spirituali tractatur, nec consulitur, quomodo extirpentur vitia, & ambitiones, nec praui religiosi, & tyrannici prælati castigantur, vt metu pœnæ a delictis & a transgressionibus proprii instituti alii se abstineãt, aliqui religiosi prætextu reformationis ad tribunalia Ecclesiastica, necnon sæcularia recurrunt in maleuolis chartulis verenda patrum falso reuelando, hi sunt murmuratores queruli, secundum desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur superbiã mirantes personas quæstus gratia, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ a ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ *a* eradicatæ, fluctus feri maris despumantes suas confusiones, sydera errantia, quibus procella tenebrarum seruata est in æternum, quos vt tales debent præfata tribunalia recipere, non vt bonos religiosos, qui videntes suas religiones viduas, & a viris suis derelictas intra claustra ingemiscunt desiderantes eas a seruitute corruptionis liberari *b* in libertatẽ gloriæ filiorum Dei; probi enim regulares adoptionem filiorum Dei expectant, & redemptionem corporis suæ religionis intra se gementes, & non foris extra claustra vociferantes suam religionem dehonestantes, spiritus enim Sanctus postulat pro ipsis gemitibus inenarrabilibus. Et cum præfati mali religiosi in tenebris ambulent, & lucem odant ad præfata tribunalia recurrunt, intelligentes eas causas regulares ignorare, & sic ea facillimo negotio posse fallere, quæ zelo impetrandi in monachos magis, quàm eos reformandi munus non suum libenter assumunt, & nescientes, se & suam familiam in his, quæ pertinent ad suum statum, gubernare volentes reformare religiones ipsas pedibus conculcant, non curantes de spirituali generatione filiorum, sed adulterantes munus ab eis libenter assumptum desiderant vocari ab hominibus Rabbi, primas cathedras prætendunt, & apud principes sæculares famam suæ reformationis cum maxima regularium, apud sæculares deformatione auentare præcipuè intendunt, & loco reformationis deformationem introducunt. Nec hoc est mirum, cum ea, quæ sunt monasticæ vitæ, nesciant, & artem reformandi regulas intra claustra, vbi docetur, & scitur, minimè didicerint, propter quod canones sacri ordinauerunt, ne homines dispatis religionis possint esse religiosorum prælati, prout in secundo tomo *c* latè probatum est. Propter quod summis precibus contendo, & obsecro dominos meos prælatos regulares, vt sint verè sal, quo sale putores suarum religionum extinguantur, & membra sana confortentur, calamum *d* cassatum non conterant, & lignum fumigans non extinguant, in veritate iudicium educant, nec sint tristes, neque turbulenti, fiant fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione, sua spes a turbine, vmbraculum ab æstu, auferant la chrymam ab omni facie, & opprobrium religionis suæ auferant de vniuersa terra, iudicent in iustitia pauperes, & arguant in æquitate pro mansuetis religionum filiis, & quando necessarium fuerit, percutiant rebelles, & corrigi nolentes virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiant impios, considerantes ipsos ad restaurationem religionis debere procurare, vt super eos requiescat spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii, & fortitudinis, spiritus scientiæ, & pietatis, & quod debent esse repleti spiritu timoris domini, in quibus donis magis de oleo misericordiæ, quam de vino fortitudinis, & timoris continetur, cum dona consilii, intellectus, scientiæ, & pietatis ad misericordiæ mansuetudinem spectent, & misericordia iustitiam debeat exaltare. Hæc enim omnia ad medendum infirmis, & ad lassata membra confortanda sunt per maximè necessaria, & vt alia Christum Dominum Redemptorem, & verum mundi medicum, & reformatorem ea fore habiturum nobis vaticinatus fuit Propheta Isaias. Ea igitur suauitate, & zelo deprecor, vt suas religiones regant, vt ex suo regimine ad recurrendum ad extranea tribunalia occasio a fratribus inquietis minimè sumatur, qui quæsito colore redimendæ vexationis, ad ea properant, vt eorum vulneribus particularibus procedẽtibus ex proprio amore medicina pro libito adhibeatur, non vt bono communi consulatur anhelantes tales visitatores consequi, ita nescientes ea, quæ ad regimen regularium spectant, vt eorum auribus possint punire, & commodum sibi proprium reportare, qui pro putoribus extinguendis religionem magis putridam relinquunt, & loco reformationis relaxationes introducunt, & pro pace propaganda inimicitias, sectationes & iurgia plena odio in religionib. relinquunt & cum eorum officium sit procurare optimos prouidere in prælatos, loco horum in alios se beneuolos ostendunt, qui patres religionum ab eis constituti ipsas funditus euertunt. Nullus enim potest (vt iam dixi, & iterum dico) religionem reformare, nisi ille, qui experientia infirmitates religiosorum cognoscendo, figmentum eorum adeptus est. Vide quid dicat D. Paulus *e* de Christo generis humani reformatore, & quidẽ cum esset filius Dei, didicit ex his, quæ passus est obedientiam, & consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.

Notanda enim sunt illa verba, cum esset filius Dei per quæ significatur, Christum Dominum esse Sanctum, immaculatum, segregatum à peccatoribus, excelsiorem cœlis factum, in quo reconditi sunt thesauri scientiæ, & sapientiæ Dei, qui vt hominibus esset Pontifex, ordinatum est à Deo, vt disceret ex his, quæ passus est, obedientiam, vt eandem obedientiam hominibus posset imponere suis infirmitatibus proportionata, & vt proportionata, & eorum imbecillitati accommodata ab eis libenter acceptaretur, vt ita generi humano esset sal, & consummatus factus esset omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ; si igitur vt filius Dei, in quo sunt talia recondita, vt nobis obedientiam imponere posset, & nobis obtemperantibus obedientia esset causa salutis æternæ, fuit necessarium, vt ex his, quæ passus est disceret obedientiã, quam imponere debebat hoc sic Deo disponente, qui disponit omnia suauiter; nescio certè quomodo religiosis possit imponere obedientiam, quæ ipsis sit causa salutis æternæ, & reformationis prætensæ ille, qui totus in peccatis natus, & cum publicanis & peccatoribus conuersatur, & in quo non sunt reconditi thesauri scientiæ & Sapientiæ *f* Dei, cuius cogitationes sunt timidæ, & incertæ prouidentiæ propter corporis corruptionem, quod aggrauat animam, cuius terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, & qui nunquam ex his, quæ passus est didicit obedientiam, imo comedit quotidie splendidè, & nutritur in croceis, & huius mundi stercora amplexatus est, in Curijs Regum vitam, & redditus magnos consumens, vt dignitates in sæcu-

nan-

a Iuda c. 1.
b Ad Rom. 8.
c 2. tom. q.
d Isai. 42.
e Ad Hebr. 5.
f Sap. 9.

nanciscatur? Principes igitur Ecclesiasticos & sæculares contestor, & per viscera misericordiæ Dei nostri apud eos ego minimus expostulo, ne sint prurientes auribus, & ne ad fabulas horum malorum religiosorum se conuertant, imo ad veritatem suum conuertant auditum. Veritas est autē quod hi quærunt tantum, quæ sua sunt, & vt singularis ferus soā volunt religionem depascere, singularis enim ferus illi censendi sunt, qui sibi solis, & non bono communi consulunt. Et si necessarium fuerit eos audire visitatores eiusdem religionis patres bonos, & expertos constituant, qui sciant discernere inter leprā, & lepram, quorum sit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium, & intra claustra regularia sine strepitu res & seditiones cōponent, & non alterius classis etiam doctos & illustres in prudentia viros, qui desiderantes se videri sapientes, & religionis obseruantiæ zelatores vani facti sunt, & eorum voces foris in Curiis regum sonari, & audiri cupiunt, quibus auditis eorum fama euolet, vt ita hominibus placeāt contra id, quod coadiutor maximus reformationis mundi de se dixit, si adhuc hominibus placerem Christi seruus non essem, videant, quid Deus optimus maximus de Christo Redemptor nostro, quem misit reformare mundum, ait per Isaiam. Ecce seruus meus suscepi eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea, dedi spiritum meum super eum iudicium gentibus proferat, clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris. Et si dixerint mihi, quod fratres de religione si ad visitandum & reformandum assumantur, facilè personas accipient, cum in religione omnes sint consortes, & alter alterius onera portet. Respondeo, id aliquando posse contingere, sed huic malo, remedio prouideri potest, vt scilicet tales viri eligantur ad hoc ministerium peragendum, qui prudentia, scientia, sanctitate in regimine sint ita probati, vt de eis secundum humanum iudicium nihil sinistrum possit suspicari. Et si inuēti fuerint personas hominum accipere, hoc erit ratum, cum procedat ex malitia, cuius peccata non sunt ita ordinaria, sicut ea, quæ ex fragilitate, & ignorantia originem trahunt, quibus illi, qui existentes in sæculo ad visitandas & reformandas religiones assumuntur, inuoluuntur, hi enim ex fragilitate humana, vt suis prætensionibus indulgeant, & ex ignorantia cum de regimine regularium parum, aut nihil sciant, putant malum bonū, & bonum malum, & dextera eorum est dextera iniquitatis: ipsos autem Ecclesiasticos qui a singulari fero has vineas Domini Sabaoth deuastante ad reformationem religiosorum inuitantur, obsecro, vt attendant ad id, quod ipsis, & nobis spiritus Sanctus scriptum apud Isaiam reliquit. Ait enim apprehendit vir fratrem suum domesticum patris sui dicens, vestimentum tibi est princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua. Respondebitque in illa die dicens, non, sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite me constituere principem populi. Hoc enim diuino oraculo edocti, si ipsis dicatur, quod habent, scientiam, prudentiam, & authoritatē, vt possint, si opus fuerit in virga ferrea reformare religionem, & vt possint euellere, destruere, disperdere, & dissipare patres religionum, qui præsunt in austeritate, sub quorum potestate omnes subiiciuntur, & de lapidibus filios Israel suscitare, & ipsos loco aliorum plantare, vt ita obseruantia regularis reformetur, & deleatur iniquitas, & finem accipiat peccatum, respondeant talia dicentibus, non sumus medici, & in domo nostra non est panis neque vestimentum, non habemus vitæ monasticæ experientiam, vt possimus monachos curare, nec studia nostra ad huiusmodi regimen directa sunt, propter quod in domo nostra, huius regularis regiminis maxima est paupertas, ideo nolite nos constituere huius reformationis principes, non hoc pertinet ad officium nostrum; & adeo nolumus nos in huiusmodi quæstionibus immiscere, ne a Domino sicut Ozias castigemur, eo quod munus sacerdotij voluit vsurpare; inuitate, & constituite eos, qui ad id habent sufficientem scientiam experientia quotidiana acquisitam, si enim domui nostræ præesse nescimus, & ad præsidēdum eis, cum quibus quotidie conuersamur, quorum mores cognoscimus, quorum inclinationes penetramus, quorum finem in suis actionibus quotidie & assiduè contemplamur apud nosmetipsos esse insufficientes iudicamus, quomodo religionis diligentiam in reformatione habebimus? Cum simus respectu huius reformationis, & præstantissimi regiminis, sicut ablactati a lactè auulsi ab vberibus. Denique, vt huic discursui finem præbeam, vnum certissimum ante Dominum nostrum Iesum Christum qui noscit corda hominum audeo affirmare, quod quando religio per Ecclesiasticos reformatur, potius deformatur, cum in ea sectationes, odia, contentiones, discordiæ, & inæqualitas iustitiæ cum maxima perturbatione relinquatur, & loco benedictionis maledictio suum satis plorandum effectum sortiatur. Ne igitur hoc malum contingat, frequentia capitulorum generalium in religionibus est per quàm maximè necessaria, vt de obseruantia regulari agatur, & omnia in his ita componantur, ita vt regula cuiuscunque instituti pro posse obseruetur, omnia ad hunc finem media apponendo, si enim in præfatis capitulis ambitioni præcipuè opera datur, & religiosi rebus temporalibus implicantur, & vnusquisq; suum proprium commodum prætendit, parum, aut nihil de bono communi agendo repetitio capitulorum ad parum vtilis est, & religiosis inquietis non adhibetur modus, quo aures tribunalium sæcularium & principum ab eis non concitentur, & suas confusiones non euoment, imo ab actis in capitulis in vnum inuitantur, vt apud præfata tribunalia, & principes insolescant. Et si, proh dolor, videmus religionis obseruantiam labefactatam quia in præfatis capitulis non de ea, sed de consecutione officiorum, & promotione ad dignitates, & de exemptione aliquorum, & de præcedentia multorum totum tēpus celebrationis eorum consumitur, si enim in eis generales, & patres ordinis haberent cor vnum & animam vnam, & insimul congregati de solo bono communi agerent, non sinentes singularem ferum religionem depascere, ipsi totis viribus resistendo non esset obscurum aurum religionis, nec esset mutatus eius color optimus, neque lapides sanctuarij dispersi essent in capite omnium platearum extra claustra vagantes, nec filii Sion inclyti amicti auro primo religionis essent reputati, vt vasa testea, opus manuum figuli in circuitu ambulātes, quærentes fauores principum ecclesiasticorū, & sæcularium, & suorum fratrum monachorum, vt officia in ordine adipiscātur, nec qui vescebantur in sæculo voluptuosè, interirēt in via, nunquam perfectionem attingentes, pro qua quærenda tanquam in viam ad eam consequendam intrauerunt, & Deo se per professionem dedicauerunt, neque qui in mundo nutriebantur in croceis habentes magnos redditus, opulentos maioratus, atque maximas diuitias, & dignitates, ad eam peruenirent miseriā vt de ipsis iure optimo possit dici, quod amplexati sunt stercora, id est, omnia huius mundi caduca, quæ vt stercora reputare debuerant vt Christum Dominum lucrifacerent. Nec ad eum deuenirent regulares statum, vt nō solum interiora animæ, sed & facies eorum super carbones sit denigrata, ita vt non sint cogniti in plateis eorum habitū & conuersio-

Marginal notes: Isa. 34. — Ad Galat. 1. — Isai. 42. — Isai. 4. — 2. Paral. cap. 26.

uersionem satis a suo instituto dissimilia contéplantes, ita vt etiam nomine religiosorum minimè sint nuncupandi.

Dices, innumeræ sunt in præfatis capitulis ordinationes, & constitutiones factę ad reformationem religionū præcipuè tendentes, & nihilominus eandem in eis cernimus tepiditatem, neque videmus collapsam obseruātiam restaurari. Ad quod respondeo id vtique minimè posse in aliquibus religionib. negari, sed hoc euenit ex defectu cuiusdam ordinationis principalis propter cuius carentiam omnes aliæ suum desideratum minime consequuntur effectum. Ordinatio autem deficiens est, quæ præcipiat vt omnes aliæ sub grauibus pœnis temporalibus executioni mandentur, quæ executio non potest irrefragabiliter fieri, vt sit vtilis ad salutem æternam, nisi generalium commissarii cum patribus ordinum, & prouinciarum suauiter se habeant eos non vt cōtrarios, sed vt amicos conuersando & tractā do, eorum auxilium humiliter implorando, si enim ad hæc eorum fauor deficiat licet multiplicent mandata, & fulminent censuras & regant transgressores in virga ferrea in vanum profecto laborant intendentes, hoc modo religionem ædificare & ipsam reformare, suauiter enim hæc omnia executioni debēt mandari, debent enim ipsi instruere subditos in spiritu lenitatis considerantes se ipsos ne & ipsi tententur, non enim dedit Deus illis spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis, nec subditi acceperunt spiritum seruitutis iterum in timore sed accẽperunt spiritum adoptionis filiorum in quo clamāt Abba pater.

Etsi dixerint mihi præfati cōmissarii parum confidere in dictis patribus, quos relaxare & late viuere ipsi existimant, & per consequēs eorum fauorem proficere ad hoc minime debere? Ad hoc respondeo quod eos in spiritu lenitatis secreto cum charitate, & benignitate instruant, vt sic suauiter conuicti Deum præ oculis habentes ad suam putam, & sanam perducant voluntatem, quod si efficere non potuerint & non inuenerint alios patres in prouinciis boni communis zelatores, & vt tales ab omnibus probatos, qui eis in præfata reformatione fauorem beneuolum impartiantur, parum aut nihil eorum diligentia, & solicitudo in reformando proficiet, nā minores exempla maiorum sequuntur, & sicut impossibile est pedes moueri, nisi a capite spiritus vitales mittantur, ita impossibile est vt minores reformentur, sine eo quod reformatio a maioribus descendat sicut vnguentum in capite quod descendit a barba Aaron, vsque ad oram vestimenti eius Christus enim generis humani restaurator postquā pro patribus Synagogæ alios principes cōstituit (iuxta vaticinium Dauidis) qui mundum sua doctrina, & exemplo poterant tanquam ipsius coadiutores mundum reformare dixit prædicando super cathedram Moysis sederunt principes & Pharisæi, omnia ergo quæcumque dixerint vobis seruate & facite, secundum vero opera eorum nolite facere; dicunt enim & non faciunt.

Ex quo loco colligitur toto cælo aberrare præfatos commissarios, qui nullis constitutis religiosis reformationis zelosis prudentibus & spiritū Dei habētibus, qui in reformatione possint eis vt strenui cooperatores assistere relinquentes patres ordinum, & prouincialium in suo (vt dicunt) principatu ipsam reformationē introducere conantur, dicendo quod secundum opera eorum minime suos gressus dirigant, cum dicant, & non faciant. Ad restaurationem ergo huiusmodi peragendam, & plantationem nouam & obseruantem inducendam velint nolint præfati patres auxilium a præfatis patribus, aut ab aliis in eorum locum subrogatis debent necessario mendicare. Quando enim dominus præcepit Moysi, vt educeret filios Israel de potestate Pharaōnis dixit illi. Vade congrega seniores Israel, & dices ad eos dominus Deus patrum nostrorum apparuit mihi Deus Abraham, & Deus Isaac & Deus Iacob dicens visitans visitaui vos, & vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto, & dixit, vt educam vos de afflictione Ægypti ad terram fluentem lacte, & melle. Et audient vocem tuam, ingredierisque tu & seniores Israel ad Regem Aegypti: bene poterat Deus in suo brachio excelso, sine adiutorio, & adminiculo seniorum Israel educere illum populum de Aegypto, sed noluit quia si seniores tali egressui non cooperarentur, & libenter consentirent, præfatum exitum non ea suauitate dispon eret, qua omnia suauiter disponit, vnde allocutus Moysem præcepit ei, vt seniores congregaret, & ad suam adduceret sententiam, ita vt ad Regem Aegypti cum eo libenter accederent & ingrederentur. Si igitur Deus in cuius potestate omnia sunt posita & potuit, sine adminiculo seniorum suum intentum Regi intimare, & ad effectum vsque perducere noluit id vtique sine præfato adminiculo opere consummare, quomodo præfati commissarii, quibus non est infinita data potestas, nec sunt alter Moyses in virtute fortitudine & sanctitate sine cooperatione seniorum prouincias sibi commissas poterunt in pristinum religionis perducere statum? Non est hoc secundum viam ordinariam factibile, consilium igitur ferri sequantur associantes sibi de prouinciis religiosos viros potentes sapientes & timentes Deum in quibus sit veritas & qui oderint auaritiam, & ab omni ambitione & affectione & partialitate sint alieni, qui possint stare in medio omnium dicendo pax vobis; quos si non inuenerint sustineant sapienter, & patienter Deo optimo maximo negotium reformationis commendantes, vt ipse conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad sapientiam iustorum, vt sic possint parare domino plebem perfectam, vt ex infra dicendis patebit. Quanto magis, quod nunquam Deus religiones ita viduas relinquit, vt a sapientissimis prudentissimis & admodum religiosis viris & in causis regularibus versatis omnino destituantur. Zelo zelatus erat Elias, quia dereliquerunt pactum domini filii Israel, & altaria sua destruxerunt, & solus ipse sit derelictus. Cui dominus ait derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incuruata ante Baal.

Sexta ratio quare concilia prouincialia sunt sæpè sæpius celebranda est, quia Ecclesia Dei semper prouisa fuit de ministris qui voluntatē Dei declararent & interpretarentur, vnde Augustinus considerans suo tempore bonorum Episcoporum penuriam intelligens aliquos fideles sibi persuasuros esse ab illis patribus sanctissimis destitutā, quibus in sua prima ætate fruebatur ipsos fideles consolatur dicēs ergo illorum abscessu deserta est Ecclesia, absit, pro patribus tuis nati sunt tibi filii, patres missi sunt Apostoli pro Apostolis filii nati tibi sunt, constituti sunt Episcopi qui sunt in toto mūdo, vnde nati sunt? ipsa Ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa illos constituit in sedibus patrum non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum, & Paulum, quia non vides illos per quos nata es, de prole tibi creuit paternitas, & cum hi patres voluntatem Dei populo exponant, ideo Deus optimus maximus præcipit dicens, congregate illi sanctos eius qui ordinant testamentum eius super sacrificia, Sanctos autem Episcopos vocat: licet enim aliqui sanctitatem non sectantur officium & munus sanctorum præ se ferūt, & alii qui eorū inter sanctos merito connumerantur nunquam

quam enim Deus ita destituit suam Ecclesiam, vt nō sint aliqui, imo & plurimi Episcopi, de quibus vere & proprie possit illi dici pro patribus tuis nati sunt tibi filii in sanctitate illos patres limitantes. Quos spiritus Sanctus præcipit in vnum merito congregari, vt contra spiritualia nequitiæ & aduersus insidias tenebrarum possint se vt murus fortissimus opponere, & vt exercitus validissimi prælia domini suscipere, sicut enim cum Regina infirmitate grauissima detinetur, medici meliores insimul congregantur, qui de eius infirmitate scrutentur, & medicamenta accommodata adhibeant, ita cum Ecclesia Dei multiplici
Isai.1. infirmitate detineatur a malis humoribus peccatorum & a prauis dogmatibus hæreticorum, & eorum qui se ipsos amant causata, ita vt a planta pedis vsque ad caput non sit in ea sanitas & principes eius sint infideles, diligentes munera & sequantur retri-
Ad Heb.1. butiones, necessarium est vt medici spirituales congregentur in vnum qui sunt Episcopi, omnes enim sunt administratores spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis, vt congregati in vnum libros sacros, & sanctiones sanctorum patrum perscrutantes tantæ infirmitati medici-
Hierem.8. nam adhibeant congruentem qui nihi in hac Ecclesia militanti cadit resurgat, & qui conuersus est reuertetur, dominus enim est in Sion, & Rex eius in
Iudith. ea est & regina est in Galaad, & medici sunt in ea, vnde sapientissime illa Sancta Iudith in illa maxima Betuliæ tribulatione conuocauit seniores dicendo, Nunc fratres quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, vt memores sint quia tentati sunt patres mei vt probarentur, si verè colerent Deum. Concilia igitur prouincialia sunt sæpe congreganda, vt tribulationibus Ecclesiæ posit
In relect. de potest. Pap. & concilij. subueniri: nam ait ille doctissimus F. Franciscus a Victoria quod ab eo tempore quo propter nouas opiniones doctorum Pontifices cœperunt timere concilia Ecclesia manet sine conciliis, & manebit cum magna calamitate & pernicie religionis. Et hæretici nihil aliud fortius impedire satagunt, quam concilia congregari, nec Ecclesia terribilis, vt castrorum acies ordinata illis opponetur: non enim negant hæretici bonum esse ieiunium, sed tempus & modum ieiunandi pro libito cuiuscunq; relinquunt, non enim ieiunium timent, sed ieiunium Ecclesiæ vniuersalis maximè abhorrent, ipsum vt aciem quandam fortissimorum militum considerant. Non condemnant hæretici orationes priuatas, at orationem publicam nomine Ecclesiæ in vnum congregatæ detestantur, nolunt horas canonicas, & officia diuina in Ecclesiis, & choris decantari, cum orationes nomine Ecclesiæ publicè oblatæ contra eos, vt fortissimus exercitus assistat, propter quod religiosos maximo odio prosequuntur, cum habitent congregati in vnum & sint contra eos, vt sagitæ quædam acutæ cum carbonibus desolatoriis, abhorrent super omnia altissimum missæ sacrificium, vt quoddam potentissimum holocaustum ab Ecclesia vniuersali oblatum, quo dæmones fugantur, & hæreticorum in sua feritate confidentium machinæ conteruntur.

Nos autem lacte Ecclesiæ solidissimo nutriti orationes priuatas minime condemnamus, imo laudamus & commendamus ad vlterius progredientes velut milites huius Ecclesiæ militantis orationes publicas amplexamur, quibus quasi cum quodam validissimo exercitu, pro fide certamus, & priuatis, & publicis orationibus vsi sunt Apostoli, & discipuli Domini, qui nobis fuerunt prædicatores, & recto-
Act.1.& 3.& 10.& 12. res, vt ex actibus Apostolorum satis patet, vtraque enim oratio priuata & publica quādam habent Deo placentem connexionem, propter quod Ecclesia non solum approbat & confirmat religiones officium diuinum in communitate recitantes, sed etiam alias ipsum priuatim persoluentes, cum præfatæ religiones pro diuersis ministerijs constituantur, sunt enim religiones quidam ad præliandum prælia domini exercitus ordinati, in quibus exercitibus distincta ministeria reperiuntur, in quibus non minus seruiunt vigiles in speculis, quam milites in prælio pugnantes, & illi qui ad inuentiones pro victoria consequenda docent, quam illi qui irruunt ad spoliandum, & sic omnes religiones secundum sua particularia instituta, & ministeria sunt tanquam quidam domini exercitus colluctantes non solum contra carnem & sanguinem sed etiam contra exercitus turbæ infernalis
vt non timeamus, neque cor nostrū formidet à duabus caudis titionum fumigantium, & vnicuique religionis in suis ministerijs exercitatæ merces a Domino constituta est: æqua enim pars erat descendentis *Isai.7.*
ad prælium & remanentis ad sarcinas, prout in libro primo Regum continetur. *Lib.1.reg.1.*

Hæc adducta sunt vt videamus, quo odio prosequantur dæmones & hæretici Ecclesiam in vnum congregatam desiderantes & procurantes singulare certamen iuxta illud, quod figuratinè in Goliath contigit, qui exprobans exercitum Domini noluit cum ipso pugnare, sed dixit, eligite vobis vnum & descendat ad singulare certamen, si quis venerit pugnare mecum & percusserit me erimus vobis serui, si autem ego præualuero, & percussero eum vos serui eritis, & seruietis nobis, bene enim intelligunt dæmon & hæretici eius membra in illo Goliath repræsentati exercitum domini in vnū ad præliandum ordinatum inuincibilem esse & inexpugnabilem, & sic non verentur singulare ingredi certamen, quod eis nunquam concedi debet, nam si illud acceptauit Dauid ex eo processit quia Christum Dominum figurabat, qui solus contra dæmonem potuit pugnare, & contra eum solus uictoriam reportare, sicut Isaias fuerat vaticinatus, cuius vaticinium apud Diuum Matthæum adimpletum fuisse cernimus. Vnde secundum Ropertum Abbatem, & ante eum Diuus Ambrosius prælium Abrahæ, contra quatuor Reges cum trecentis decem & octo vernaculis domus suæ fuit figura prælij quod habuit Ecclesia in Concilio Niceno contra Arrium, & alios Hæresiarchas cum trecentis decem & octo Episcopis domus suæ cum quibus sicut alter Abraham mirabilem fuit consecuta victoriam, & Diuus Gregorius persuadens, vt concilia prouincialia sæpe fiant ait, si hæc obseruaueritis scitote, quia scriptum est vbi fuerint duo, aut tres congregati in nomine meo ibi in medio eorum sum, si ergo dignatur adesse duobus, vel tribus congregatis, quanto magis non deerit vbi plures conueniunt sacerdotes: qua vera persuasione suffulti possunt hi domini exercitus audacter exprobrare hæreticos, & potestates tenebrarum dicentes congregamini populi, & vincimini, & audite vniuersæ procul terræ, confortamini & vincimini, accingite vos & vincimini, inite consiliū & dissipabitur, loquimini verbum & non fiet, quia nobiscum Deus.

1.Reg.17. *Isai.64.* *Matt.4.* *Ruper.gē.14.* *Ambros. lib.1.de fide in prolog.*

Vides igitur rationem quare concilia prouincialia sæpè sunt reiteranda. Quæ ratio etiam militat in religionibus, vt enim reformentur manus Domini est necessaria, unde oportet in ipsis capitula, aut congregationes fieri generales ut contra diabolum & eius coadiutores possit prælium iniri, & eorum destrui castra, ex congregatione enim patrum religionum tanquam à ualidissimis huius sacræ militiæ ducibus multæ declarationes, & animaduersiones procedent quibus multi abusus & consuetudines

dines paruæ, & contra instituta regularia corruptelæ exterminabuntur, quæ minimè euenient, si cõmissarii missi a generalibus per se solos aliqua præcipiant & sine consilio patrum, & eius assensu ad singulare certamen aggrediantur imo sic ad singulare certamen contra relaxationes maximas se cõstituentes cum illud acceptent, quod Dauid figura Christi Domini potuit & debuit acceptare de temeritate a patribus generalibus arguentur, & a Goliath in certamine succumbent, & prostrati cadentes non gloria, sed confusio, & irrisio erunt populo Dei dicenti, quia hi cœperunt ædificare & non potuerunt consummare, imo incident in Scyllam volentes vitare Charybdim, & timentes pruinam, qua sibi cõmissas prouincias vexari cernebant nitentes eam suo consilio singulari euitare, propriis oculis postea videbunt ita irruere super eas niuem, vt rectè dici de eis possit vsque ad fundamenta esse exinanitas. Capitula igitur generalia sunt a generalibus celebranda, vt consilio & consensu patrum modus reformãdi præscribatur & ipsis commissariis tradatur, & suauiter iuxta supradicta executioni mandetur. Dicent aliqui magnos & excessiuos sumptus in præfatis capitulis generalibus agendis fieri, qua propter non tam frequenter sunt celebranda, cui obiectioni respondeo reformationem ab ipsis capitulis incipere debere, cum iudicium incipiat a domo Dei. Hoc enim inter alia in capitulis generalibus est præcipuè definiendum, vt tantum patres præcisè in ipsis capitulis generalibus necessarii inueniantur, & non aliis ad ea adeunda licentia cõcedatur, vt sic sumptus minuantur, vltra quod bono regimini id satis est consentaneum, illi enim qui extrauagantes in capitulis inueniuntur ad nihil aliud deseruiunt nisi vt factiones ambientium foueant, nullis conuenticulis parcant mendacia fabricant, & discordias inter fratres disseminant: de quibus verificatur illud pericula in falsis fratribus, hi sunt quædam sydera in capitulis errantia: hi sunt, qui a quocumque vento circumferuntur, qui segregant semetipsos animales spiritum non habentes, & qui inclinant ex hoc in illud fæces suarum prætensionum, ex quibus omnes capitulares, vt peccatores bibant, & cum sint in capitolis otiosi tota die, & in his & aliis similibus occupantur, vt suis prætensionibus indulgeant. Et in nostra minorum de obseruantia religione hi excessiui sumptus magis debent euitari cum altissimã promiserimus paupertatem.

Iob 6.

2. Cor. 11.

Et sic in ea attenta temporum qualitate summopere desidero, vt capitula generalia secundum bullam Leonis X. vniones non celebrentur; ita vt de sexennio in sexennium patres vtriusque familiæ in vnum non congregentur, sed quantum ad electionem generalis patres vtriusque familiæ conueniant sibi ipsis ad inuicem vices committendo, ita vt si in familia vltramontana familiæ capitulum generale celebretur in eo tantum fratres illius familiæ congregentur, & generalis ab eo eligatur, & ordinationes pro ea ibi cõstituantur, & in alia familia cismontana congregatio generalis fiat, in qua commissarius generalis eligatur. Dixi quantum ad electionem generalis: nam vtraque familia suos debet eligere definitores, & secundum loca & tempora suas accommodatas facere ordinationes, ita vt compromissio solum respectu generalis intelligatur. Hoc enim modo sumptus facti per mare & per terram euitantur in quibus faciendis attenta nostra regula minorum in ... imum animarum periculum versatur cum secundum eam fratres neque per se, neque per interpositam personam possint recipere denarios, vel pecuniam sine quibus in maxima quantitate tantum, & tam arduum iter peragere minimè possunt. Euitantur etiam vexationes fratrum per totum orbem, qui ex vtraque familia in vnum confluunt, & ab occidentalibus & orientalibus Indiis etiam aduentant non sine magnis periculis in mari & periculis in terra, & periculis in conscientia propter tanti itineris diuturnitatem, in quibus variis calamitatibus oppressi eorum, quæ ad suum institutum pertinent aliquando obliuiscuntur.

Quibus omnibus malis ex parte succurretur si reuocatio præfatæ Bullæ vnionis, quantum ad celebrationem capituli a Sede Apostolica obtineretur; & sanctitas Domini Papæ sua bulla præfatum compromissi ordinem dignaretur approbare, quod petentibus principibus Christianis facilè, vt credo obtineretur.

ARTICVLVS IV.

De reformatione discalciatorum nostra sacra religionis Minorum de obseruantia.

RESpondeo dicendo, quod non est meum intentum in hoc articulo agere de origine huius reformationis in his Hispaniarum partibus, cum hanc in his libris non assumpserim prouinciam, sed de bullis quibus hæ prouinciæ in suis reformationibus conseruantur, de quo est bulla Clementis VII. quæ incipit, in suprema militantis Ecclesiæ specula, &c. Data Romæ anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo, vbi inter alia mandatur assignari eis quædam loca particularia, & de custode eorum eiusque officio. Quæ bulla postea fuit confirmata & declarata a Gregorio XIII. in constitutione, cum illius vicem, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo nono, sed de tenore alterius eiusdem Pontificis concessionis, Datæ Romæ anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, quæ incipit, ad hoc nos Deus, in præsentiarum faciam mentionem. In ea enim confirmauit & declarauit regulam, & regimen fratrum discalciatorum prouinciæ Sancti Iosephi in Regnis Hispaniarum ordinis P. N. Francisci de obseruantia. Ac sub pœna excommunicationis latæ sententiæ inhibuit superioribus ac prælatis ipsorum fratrum de obseruantia, ne eos circa eorum viuendi modum molestare, aut in eis aliquid innouare præsumant. Quæ Sancti Iosephi prouincia cum extenderetur per omnem ferè Hispaniam, & ab vno prouinciali pedestre ambulante visitari quotannis non posset ad instantiam Regis Hispaniarum Philippi II. (qui religionis Christianæ maximus fuit propugnator, & defensor, & religionum zelosissimus reformator, cuius vita & mors posteris exemplum viuendi, & moriendi reliquerunt) fuit diuisa authoritate Sanctissimi D. N. Clementis Octaui, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, die decima Martii. Ita vt pars illius, quæ in Regno Toletano consistit nomen prouinciæ Sancti Iosephi retineret. Altera vero pars quæ in Regno Legionensi sedem habet prouincia Sancti Pauli sibi nomen vendicaret, de ea in hæc verba prorumpens, *sub nomine Sancti Pauli erigimus, & instituimus, eamque sic erectam, & institutam inter prouincias ordinis Minorum regularis obseruantiæ apponere, eique aggregare, & annumerare, positamque & aggregatam, & annumeratam esse, & fore omnibusque concessionibus indultis, gratijs & literis Apostolicis prouincijs*

uincijs Sancti Iosephi concessis,& pro tempore conceden dis etiam perfrui & gaudere debere proinde, ac si eidem prouinciæ de nouo erectæ specialiter concessa essent, & eisdem constitutionibus, quibus eadem prouincia S. Iosephi vtitur & gubernatur & pro tempore vtetur, & gubernabitur perpetuo vti,& gubernari debere, & ad talia statuta pro tempore in ordine facta, & pro tempore facienda, nec prouincia Sancti Iosephi nec de nouo erecta huiusmodi vllatenus teneri, cum strictiores obseruantiæ fratrum discalciatorum constitutiones existant, paupertatem altissimo domino promissam longè magis concernentes. Hæc S. D. N. Clemens VIII. in dicta bulla.

Circa quam concessionem dubitatur an prouincia S. Pauli de nouo erecta virtute dictæ bullæ obseruare teneatur constitutiones factas, & faciendas a prouincia Sancti Iosephi. Et pro parte affirmatiua videntur facere verba dictæ bullæ superius allegatæ ibi, *perpetuo vti & gaudere debere*. Hoc enim verbum debere licet secundum propriam significationē non semper obligationem inducat, & necessitatem cum possit debitum honestatis & congruentiæ denotare. Argumento cuiusdam decretalis *a* disponentis filium nondum adultum cuius voluntas decerni non potest pater cui vult matrimonio tradere potest, & postquam filius peruenerit ad perfectam ætatē omnino debet hoc adimplere, super quam decretalem Glossa, *b* ait, debet inquam adimplere debito honestatis & non necessitatis ad quem sensum vniuersi iuris interpretes hanc interpretantur decretalem,& sic ex traditis ab ipsis colligitur, quod verbum debet ex sua primæua significatione non semper obligat ad mortale. Attamē id legibus Ecclesiasticis ex accommodatione vsus Ecclesiastici verbo præceptiuo ad mortale obliganti æquipollet, iuxta quam significationem necessitatē importat, sicut asserunt quædam Glossæ *c* quod & annotauit Bartolus communiter receptus. Vnde attenta significatione huius verbi debere, videtur quod patres prouinciæ D. Pauli, sub pœna peccati mortalis tenentur suam prouinciam gubernare secundum ordinationes factas & faciendas in prouincia Sancti Iosephi.

a c. 1 de spons. impuber.

b Glos. v. debet.

c Glos. in clem. attendētes de sta. regul. & in c. proposuit de appellat. Bart. in l. 3. C. de pig. & in l. sæpe, ff. de offic. præsid.

At contrarium attenta dicta bulla existimo asserendum, primo quia ordinationes prouinciæ S. Iosephi accommodantur regno, & locis in quibus est fundata quæ prouinciæ S. Pauli minimè erunt accommodæ, quæ verbi gratia est fundata in pauperiori regno,& partibus frigidissimis, cuiusmodi non est Regnum Toleranum, in quo prouincia S. Iosephi sita est. Nec valet dicere, quod quando hæ duæ prouinciæ erant indiuisæ,& erat vna eisdem ordinationibus vtraque gubernabatur & ideo nimirum si modo diuisæ eisdem possint commode gubernari. Nam respondeo, quod quando erant vna tantum prouincia fratres a terra frigida in aliam magis beneuolam & suis necessitatibus accommodatam mutabantur, & cum hoc suis infirmitatibus, & necessitatibus remedium parabatur, modo autem hæc transmutatio non potest fieri cum vnaquæque prouincia suis limitibus terminetur, & suo principali gaudeat, vnde oportet vt prædictis necessitatibus succurratur, vnāquamque suis constitutionibus gaudere secundum loca tempora & frigidas regiones, & quod constitutiones in vnaquaque fiant prædictis rationabilibus necessitatibus & vtilitati prouinciarum accommodæ, debent enim ordinationes & constitutiones, vt obligent, & obseruentur esse iustæ rationabiles, & vtiles in bonum commune & non in bonum priuatum tendentes, vt ait Diuus Thomas *d* communiter receptus, & est communis canonistarū. *e* Quod confirmatur ex his quæ a Sanctis Patribus videmus ordinata, in diuisione Episcopatuum, vt vnaquæque diœcesis suis legibus, & iudicibus gubernaretur, & iudicaretur prout in superioribus *f* satis dictum est.

d D Tho. 1. 2. q. 96 ar. 4.

e Canon. illa in c. erit autē lex 4. dist.

f Sup. hac to. q.

Secundo hæc nostra pars probatur ex illa tritissima iuris regula dicente illud quod omnes tangit ab omnibus debere approbari, a qua regula cum sit iuri naturali conformis non est recedendum nisi aliud contrarium ex hac bulla euidenter colligatur determinatum a sede Apostolica quę ad contrarium in hoc casu ordinandum habet authoritatem, sed non videmus in ea expresse constitutum quod prouincia Sancti Pauli debeat constitutionibus & ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi gubernari, ergo id minime concedere debemus, sed quod prius constitutiones factæ, & faciendæ a prouincia Sancti Iosephi debent a prouincia Sancti Pauli acceptari tractatu præmisso in capitulo dictæ prouincię an sint accommodæ regioni in qua dicta prouincia est fundata, & modo viuendi fratrum in ea vtiles; & bono communi eiusdem prouinciæ necessariæ, & rationabiles.

Nec obstat quod ex prouincia Diui Pauli duo fratres nomine totius prouinciæ ad capitulum Diui Iosephi prouinciæ mittantur cum commissione, vt dictas ordinationes recipiant, aut repudiēt, vt conuentione facta inter ipsas prouincias est constitutum, nam respondeo quod in dicta bulla non est præceptum, vt dicti fratres ad id peragendum mittantur, sed ita fuit per viam pacti inter ipsas prouincias conuentum videntes magna inconuenientia, quæ prouinciæ Sancti Pauli sequebantur ex obseruatione, aut ex obligatione obseruandi ordinationes factas, & faciendas in prouincia Sancti Iosephi, quas dicta prouincia Sancti Pauli non solum ignorabat, sed nec somniauerat, imo contradicere ratione boni regiminis tenebatur. Præterea missio horum duorum fratrum mala ex dictis ordinationibus resultantia non sufficienter poterant impedire, sicut enim magis vident duo oculi quam vnus: ita magis præuidēt totius prouinciæ vocales,& patres insimul congregati, quam duo fratres, qui licet sint docti & experti in regularibus institutis, non tot possunt mortaliter loquendo præuidere quot tota prouincia simul præuidebit, præcipue cum illi duo fratres possint faciliter falli a persuasionibus fratrum prouinciæ S. Iosephi, in qua comparant, vt assentiant vel dissentiant, & in qua actualiter de bono prouinciæ Sancti Iosephi tractatur, & non de commodo alterius prouinciæ cuius commodum & vtilitatem licet etiam prætendatur, media tamen ad eius consecutionem non apponent, cum de eius necessitatib. non sint ita certi sicut est certa ipsa prouincia S. Pauli, quod ex dicto communi Hispaniæ dicente, *que mas sabe el necio en su casa que el cuerdo en la agena*, cōfirmatur, his & alijs quæ infra dicemus semper mihi visum est quod noluit S. D. N. Clemens Octauus in verbis superius adductis prouinciam D. Pauli obligare ad obseruantiam ordinationum factarum & faciendarum in dicta prouincia D. Iosephi, non enim credendum est, quod erigendo prouinciam S. Pauli de nouo eam seruam,& subiectam prouinciæ, alteri relinqueret: nunquam enim summus Pontifex erigendo vnum de nouo Episcopatum alteri a quo diuiditur subiectum relinquit, vt ex iure *g* patet.

g c. scito 6. q. 3

Nec obstat si dicatur hoc fuisse factum ad conuersionem prouinciæ S. Pauli vt semper reformata permaneret. Respondeo quod sanctitas Domini Papæ non habuit reuelationem a Deo optimo maximo, quod reformatio deberet semper assistere magis in prouincia Sancti Iosephi, quam in prouincia Sancti Pauli, neque quod in prouincia S. Iosephi, magis deberet assistere Spiritus sanctus in ordina-

tio-

tionibus condendis, quàm in prouincia Sancti Pauli, vt prouinciam D.Iosephi liberam semper, prouinciam verò D.Pauli ancillam semper fortè definiret, & vt prouincia S Pauli tanquam minor, prouinciæ S.Iosephi tanquam maiori deseruiret. Ex quibus cōcludo, quod in verbis supra appositis voluit S.D. N. Clemens VIII. concedere prouinciæ S. Pauli facultatem ad fruendum,& gaudendum ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi, ita quod eis posset gubernari tanquam altissimæ paupertati in regula promissæ magis concernentibus. Et quod pater generalis obseruantiæ, & cæteri prælati volentes ipsa vti & frui ordinationibus dictæ prouinciæ, non possint eam compellere ad constitutionum generalium obseruationem, vt sic semper hoc clypeo se defendens à reformatione desiderata minimè deficeret.

Ad huius autem intellectus explicationem, & probationem notandum est primo, quod Sanctus Dominus Noster Papa Clemens Octauus anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, vigesima quinta die Martij, Pontificatus sui anno primo concessit bullam prouinciæ Sancti Iosephi, in qua dictam prouinciam ab aliquibus, quæ à dicto patre generali, commissario generali & aliis obseruantiæ prælatis poterant, & solebant præcipi, exemit, ita vt respectu eorum mandatis ordinationibus,& constitutionibus obseruantiæ minimè subiecta remaneret, quo priuilegio vult Clemens Octauus, vt in verbis superius allegatis prouinciam Sancti Pauli posse frui & gaudere, si libuerit. Cum enim hoc sit priuilegium, & concessio secundum ius,& secundum ea,quæ in nostris quæstionibus regularibus latè diximus potest dicta Sancti Pauli prouincia eo vti, potest etiam in totum, vel pro parte renunciare, secundum quod tali prouinciæ commodum, & necessarium videatur. Quod constat ex verbis superius relatis ibi, *omnibus concessionibus indultis gratijs, & literis apostolicis prouinciæ Sancti Iosephi concessis, & pro tempore concedendis etiam frui, & gaudere debere*. Quæ verba satis innuunt, quod perinde priuilegia, & gratiæ prouinciæ Sancti Iosephi sunt communicata prouinciæ Sancti Pauli, ac si ipsi immediatè essent concessa; quod clarius indicant sequentia verba, ibi, *proinde ac si eidem prouinciæ de nouo erectæ specialiter concessa essent*. Quod adeo verum est, vt si modo prouincia Sancti Iosephi his concessionibus, & priuilegiis renunciaret, non propterea prouinciæ Diui Pauli aliquod præiudicium ex dicta renunciatione accresceret, quo minus liberè prædictis priuilegiis frui & gaudere possit, cum ratione dictæ communicationis iam sint facta propria argumento eorum, quæ in nostris quæstionibus canonicis, & regularibus satis resoluo. Ex quibus infertur, quod etiamsi prouincia Sancti Iosephi per non vsum prædicta perdat indulta, non propterea prouincia Sancti Pauli perdet ea, cum non vsus alterius prouinciæ (quia est quid facti) non possit nocere alteri prouinciæ: non enim vsus & non vsus, sed ius tantùm communicatur.

In q reg. 1.10. q.3.ar.2.

1.10.q.11.ar. 19.q.109.

Et idem omnino dicendum est de indultis, & gratiis, quæ post Gregorius XIII. concessit Clemens Octauus prouinciæ Sancti Iosephi, his enim prouinciæ Sancti Pauli poterit frui, & gaudere, si voluerit, & ad eorum obseruationem, & receptionem non astringetur, si enim ad ea obseruanda obligaretur naturam priuilegiorum amitterent; sed naturam constitutionum vtique sortirentur, & à Clemente Octauo non concessiones indulta & gratiæ, sed constitutiones vocarentur. Denique ex his clarum est, quod potest dicta prouincia D.Pauli gaudere, si vellet dictis concessionibus, & ad eas obseruandas minimè potest obligari.

Ex quibus infertur, quod cum S.D.N. Clemens VIII. eodem tenore verborum & sermonis contextu in dicta bulla ordinauerit, vt prouincia S.Pauli frui & gaudere debeat ordinationibus factis & faciendis in prouincia S.Iosephi, vt patet ex eius verbis ibi. *Et eisdem constitutionibus, quibus eadem prouincia S.Iosephi vtitur, & gubernatur, & pro tempore vtetur, & gubernabitur perpetuo vti & gubernari debere*; quod sicut ad obseruantiam, & receptionem gratiarum & indultorum apostolicorum minimè astringitur, ita etiam ad receptionem ordinationū prouinciæ S.Iosephi, prouincia S.Pauli minimè coarctetur, cum eisdem prorsus verbis (vt ex contextu dictæ bullæ patet) dictæ prouinciæ S.Pauli cōmunicetur, vt debeat frui & gaudere constitutionibus prouinciæ S. Iosephi sicut conceditur, vel debeat frui, & gaudere priuilegiis gratiis, & indultis eidem prouinciæ concessis, & concedendis. Vnde verbum debere positum in dicta bulla sicut respectu priuilegiorum non denotat necessitatem, ita etiam respectu ordinationum aliquam necessitatem prouinciæ S.Pauli minimè inculcat, sed tantùm denotat, & insinuat ipsam prouinciam iuste debere vti, & frui dictis gratiis & ordinationibus. Nec alienum est à sacris canonibus & à legibus imperialibus hoc verbum debere resolui in hanc scilicet iustè debere, vt præsupponit doctissimus Nauarrus in quodam cōsilio. Quod autem in dicta bulla solùm concedatur dictæ prouinciæ, vt possit,& debeat iustè gaudere, & frui dictis ordinationibus prouinciæ S.Iosephi, tanquam magis accōmodis discalciatorum statui, non vt ad hoc possit obligari, sed tātùm ad hoc, vt non teneatur ad alia ordinis statuta, sicut non tenetur prouincia S.Iosephi, patet ex verbis statim appositis in dicta bulla ibi. *Et ad alia statuta quæcumque in ordine facta & pro tempore facienda nec prouincia S.Iosephi, nec de nouo erecta huiusmodi vllatenus teneri, cum strictioris obseruantiæ fratrum discalciatorum constitutiones existant paupertatem altissimo domino promissam longè magis concernentes*.

Nauar. li. 1. consi. tit. de elect. cons. 1. 8. 16.

Nec supradictis obstat alia verba eiusdē bullæ ibi. *Et ipsæ ambæ prouinciæ suis proprijs tantum, & non alijs cōstitutionibus regi, & gubernari perpetuò teneri*. Quod verbum teneri necessitatis obligationem importat, & sic videtur significare, quod dictæ prouinciæ suas proprias tenentur constitutiones obseruare, & per consequens, quòd prouincia Sancti Pauli tenetur ad statuta prouinciæ Sancti Iosephi, cum facta sint per dictam bullam ipsi propria. Nam huic obiectioni respondetur, intentionem summi Pontificis esse, vt contextus verborum bullæ satis indicat, vt hæ duæ prouinciæ suis regantur constitutionibus & ordinationibus ab ipsis capitulariter factis & approbatis, & quod non teneantur statutis ordinis, sed ad obseruationem tantùm propriarum constitutionum obligentur. Et ex hoc non infertur, quod prouincia D.Pauli teneatur obseruare constitutiones prouinciæ S.Iosephi: sunt enim tantùm ipsi propriæ si voluerit his vti vt se protegat à prælatis obseruantiæ, non autem sunt ipsi propriæ, vt velit nolit eas obseruare teneatur, prout iam in superioribus remanet explicatum: tenebitur igitur per dicta verba prouincia D.Pauli ad statuta in ipsa prouincia facta, quæ velit nolit tenebitur obseruare, & ad hoc potest à patribus prælatis obseruantiæ optimo iure per dicta verba cōpelli. Imo ex dictis verbis ibi. *Ipsæ ambæ prouinciæ suis proprijs tantū & non alijs constitutionibus & gubernationibus, ergo, &c.* collegit super hoc dubio cōsultus, doctissimus, & acutissimus Doctor Gabriel Henriquez Iuris consultus primarius in hac alma

Salmanticensi Academia, has duas prouincias suis propriis teneri, & obligari vti constitutionibus, & non vnam constitutionibus alterius. Cui ego addo ex præfatis verbis ibi, *perpetuo teneri*, colligi veritatem nostræ opinionis, cum loquendo Summus Pontifex de propriis vniuscuiusque prouinciæ ordinationibus, dicat, quod ad eas seruandas tenentur; loquendo autem de ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi, non dicit, quod prouincia D. Pauli tenetur eas obseruare, & ipsis gubernari, sed vtitur verbo *debere*, & non verbo *teneri*, quasi velit dicere prouinciam Sancti Pauli ad propria statuta obligari, sicut obligat verbum *teneri*, quod absolutè necessitatis debitum importat; ad statuta verò prouinciæ Sancti Iosephi obligari sicut obligat verbum debere, quod non ita debitum necessitatis denotat, sicut verbum teneri importat, vt in superioribus est satis explicatum.

Insuper quod verbum debere in dicto breui appositum licentiam tantùm ad iustè posse vti priuilegiis, & ordinationibus prouinciæ Sancti Iosephi denotat, patet, nam cum S. D. N. Clemens VIII. in bulla concessa prouinciæ Sancti Iosephi concesserit eidem prouinciæ priuilegium, vt non possit visitari nisi per generalem, aut per fratres discalciatos, attendens quod dicta prouincia huic priuilegio poterat renunciare consentiendo, vt per fratres de obseruantia visitaretur, & quod in magnum ipsarum prouinciarum detrimentum poterat euenire admittendo commissarios, & visitatores de obseruantia, vt ipsi patres discalciati affirmant, ideo S. P. N. in bulla erectionis prouinciæ Sancti Pauli, hoc non per modum priuilegij, cui potest renunciari, concedit, sed per modum legis, & constitutionis statuit dicés. *Mandamus quod eadem prouincia Sancti Iosephi & Sancti Pauli de nouo erecta, nisi per fratres alicuius ex eisdé sex prouinciis, qui pedites incedút vno dútaxat socio more fratrum discalceatorum propter eorum humilitaté & regularem paupertatem per ministrú tam generalé in commissarios pro tempore deputados visitari nullatenus possint nec alius quam huiusmodi cómissarios in prouincia S. Iosephi & in alia de nouo erecta ministrū & alios fratres earum admittere teneantur, neque debeant.*

Hæc dicta bulla: considerandum autem est illud verbum, mandamus, quod legem & constitutionem fieri denotat, & obligat ad mortale in re graui, cuiusmodi est præceptum, quod proponit obseruandum, cum in eadem bulla statim excommunicatio latæ sententiæ, ac priuatio, quorumque officiorum, & dignitatum contra illos; qui tali constitutioni cótrauenerint statuatur: quæ omnia obligationem sub reatu peccati mortalis euidenter designant, iuxta tradita à Nauarro, *a* & à Corduba resoluta.

Consideranda sunt etiam illa verba, *nec debeant*, quibus statim addita fuerút verba, *nec teneantur*, quibus ipse summus Pontifex significare voluit, non solùm velle per hanc suam bullam eximere fratres harum duarum prouinciarum ab obligatione recipiendi visitatores non discalciatos, sicut cócesserat idem summus Pontifex in alia bulla cócessa prouinciæ S. Iosephi. Quod tantùm per modum priuilegij dictæ prouinciæ erat concessum, cui ipsa poterat si vellet renunciare, sed etiam voluisse harum duarú prouinciarum patres obligare ad non recipiendum alios visitatores præter præfatos discalciatos, & sic verbum appositum in dicta bulla, scilicet, *non debeat*, cum adiungatur verbo, *nec teneantur*, idem significat quod non iustè possint, ita vt si aliter faciant, aut fieri permittant, hi, ad quos receptio commissariorum, & visitatorú spectat, mortaliter peccabút, & pœnis in dicta bulla appositis subdantur, nec ipsis permittitur huic priuilegio renunciare, cum non vt priuilegium, sed vt constitutio præceptiua, & prohibitiua ipsis proponatur. Nec possunt dictæ prouinciæ visitari à patribus recollectis prouinciarum obseruantiæ, licet hi pedestres incedant, & discalciati ambulent, & paupertatem sectentur, cum in dicta bulla dicatur, vt nó visitentur nisi per fratres alicuius ex eisdem sex prouinciis, quæ in dicto breui referuntur, de quarú numero prouinciæ obseruantiæ, in quibus recollectiones existunt, minimè sunt. Vnde infertur, quod vt patres Recollecti possint prædictas prouincias authoritate patrum generalis, aut commissarij generalis visitare non sufficit, quod patres prædictarum prouinciarum id petant, cum ipsi non possint prædicto decreto renunciare, sed oportet vt à sede Apostolica, aut à sedis Apostolicæ authoritaté habente dispésatio obtineatur. Et huic sententiæ subscripserunt doctissimi Salmanticensis Academiæ Doctores Gabriel Henriquez Iuris consultorum primarius, Doctor Leon, & Doctor Gallegos in Iure Ciuili, & Canonico prædictæ Academiæ professores. dignissimi proprietarij.

a Nauar. in Man. c. 13. n. 56. & 57. Cordub. lib. 6.

QVAESTIO XLVIII.

De religione quoad suum esse, & differentiam in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Quid & in quo consistat perfectio religionis.*
2 *Quo. sint in Ecclesia regulæ approbatæ religionum.*
3 *Vtrum ad solum Papam pertineat has & alias confirmare religiones.*
4 *Vtrum sint excommunicati fundantes sine licentia Sedis Apostolicæ statum cum votis simplicibus.*

ARTICVLVS I.

Quid & in quo consistat perfectio religionis.

Respondeo dicendo, quod religio à qua religiosus appellatur, vt ait D. Thomas *b* dicta est secundum Ciceroné, vt refert Isidorus à religendo, idest iterato vel frequenter eligendo ea, quæ sunt Diuini cultus, quæ in corde frequenter reuoluéda sunt; à religendo Deum, quem negligenter amiseramus secundum Augustinum, *c* vel secundum eundem Augustinum *d* à religando nos Deo. Quæ dupliciter consideratur, primo, scilicet, vt est virtus, quæ alio nomine appellatur latria, cuius proprium est Deo cultum exhibere debitum, secundo pro vniuersitate vel collegio hominum colentium Deum, & de hac in præsenti est nobis sermo. Et hunc religionis statum Dominus instituit, cum tribus votis substantialibus paupertatis, scilicet, obedientiæ & castitatis, vt probant Canisius *e* Nazianzenus Chrisostomus, Ambrosius, Origenes, & Damascenus, inspirauit hominibus religionum institutoribus varios gradus religiosæ vitæ, qui distinguuntur quasi specie. Primum ex operibus, quæ tanquam in finem proximum ordinantur, perfectio enim vitæ Christianæ in charitatis actibus, seu operibus circa Deú, & proximum cum tribus votis est actio quasi generica, differentia verò religionum sumitur ex diuersitate operum charitatis tanquam ex obiecto & fine proximo; vt ait D. *f* Thomas, sed contra citat Nestorium Abbatem apud Cassianum *g* & distinguit religionem in tres gradus seu species iuxta triplicem rationem vitæ

b D. Th. 2. 2. q. 81 ar. 1.
c Aug. de 10. de ciuit. Dei.
d Aug. de vera religio.
e Canisius li. 3. mar. c. 11. Hierony. contra Iouini. & in epist. de seruan. virgin. Nazianz. in exhor. ad virgin. Chrisost. hom. 17. ad populum Amb. lib. 1. de virg. Orig. in Math. 10. & li. 7. cótra Celsum Damascen. in Epiphan.
f D. Tho. 2. 2. q. 188. art. 1. & art. 4. in argum.
g collat. 14. c. 4.

activæ

activæ contemplatiuæ & mixtæ, sed Augustinus *a* solùm expressit actiuam, & contemplatiuam, sub quibus tamen intelligitur mixta ex vtraque iuxta latè tradita à D. *b* Thoma, & à Bellarmino. Secundo distinguuntur ex obseruantiis iuxta tradita ab eodem D. *c* Thoma, vt arbores distinguuntur primò & principaliter ex fructibus, secundo ex foliis quibus fructus proteguntur à malis, sic religio ordinatur, primo ad fructus charitatis & contemplationis erga Deum & charitatis erga se ipsum & proximos, & hoc etiam tenet D. *d* Thomas. Secundariò distinguuntur religiones per obseruantias, vt idem tenet D. *e* Thomas, vt circa modum paupertatis, aut obedientiæ, & circa corporis castigationem in victu & vestitu per ieiunia, opera manualia, nuditatem, clausuram, vt Carthusiani eam seruant quasi reus in carcere, aut potius, vt sponsa in turri custoditur.

Quidam primatum perfectionis tribuere videntur vitæ solitariæ, in qua anachoritæ vacant contemplationi cum austeritate, & seueris pœnitentiis, & mortificatione carnis, finis enim solitariæ vitæ est contemplatio Dei & diuinorum, vt ait Cassianus, *f* & Anachoritæ vt Paulus, & Antonius se totos dederunt contemplationi ad contemplationem vitæ beatæ, prout asserit Bellarminus, *g* cum D. Hieronymo, Augustino, Bernardo, & D. *h* Benedicto. Et Cassianus *i* hanc præferre videtur aliis vitis & hanc etiam tenet D. Tho. *K* Augustinus, & alij relati à Nau. vbi aliqua de laude clausuræ adducit, vnde religio Carthusiensis præfertur aliis ob contemplationis etiam cum feruetur silentiũ, chorus, asperitas vitæ in clausura, abstinentia carnium etiam in morbo, cilicium perpetuum de quibus D. *l* Bernardus, & retinent ferè sine mutatione antiquum rigorem disciplinæ, & excedit in obedientia, vt probat Carthusianus, *m* & est tutior, & remota à periculis proximorum, hinc ab aliis religionibus conceditur petita licentia prælati licet non obtenta transire ad Carthusienses (de quo infra dicemus) quod ad perfectam tutioremque vitam fieri dicunt D. *n* Antoninus, Ioannes Andræas, Petrus Sutor Carthusian, Cassaneus, & Nauarrus.

Alij præferunt ordinem Cisterciensem ob easdem ferè causas. Et hanc opinionem per quandam decretalem *o* Alexandri III. tenet glossa ibi, & hinc non licet transitus ad ordinem Carthusiensem ex concessione Eugenij III I. de quo infra disputabitur. At prædicti non bene callent, cum vita in societate, & cœnobiis degentium sit tutior, & fragilitati humanæ accommodatior, vt tenet D. Thomas. *p* & D. Basilius id ipsum innuit agens de periculis solitatij, & quod debet esse iam perfectus secundũ *q* Damianũ, Ioannem Climacum, & Cassianum, qui refert quod Ioannes Abbas post triginta annos abiit in Eremum, sed tandem rediit in communem perfectioremq; vitam, B. *r* Benedictus inter quatuor gradus monachorum in secundo ponit Anachoritas, præterea Henriquus de *s* Gandauo ait statim solitarij non esse propriè statum religionis, quia ad statum religiosi pertinere, vt sit sub obedientia Prælati, qui vi coactiua dirigat in regulam perfectionis, sed quod vita in cœnobiis, & societate habet statum religiosi.

Alij perfectionem huius vitæ constituunt in seuera & rigida austeritate, qua frænatur cupiditas, ait enim August. *t* quòd nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis, & citant in suum patrocinium D. *u* Thomam, super quem de hoc agit Suarez, tradit etiam laboriosus *x* Syluester: sic Minores præferunt suum ordinem aliis omnibus ordinibus, prout tenet D. *y* Bonauentura, & quia extenditur ad proximos, prout tradit Corduba, *z* & tenet Angelus, & Ioannes de Pecano Archiepiscopus, prout refertur in speculo fratrum minorũ, & deinde inferũt licere transitum ab aliis ad Minoritas, & generaliter ad ordinem, qui habet maiorem vitæ seueritatem, hanc dicunt communem Canonistarum *a* Syluester, & Angelus.

At reuera sententia & communis Theologorum affirmat perfectionem vitæ non sumi ex asperitatibus. Et hæc est sententia D. *b* Thomæ, Nauarri Gregorij Lopez, & innuit Ioannes *c* XXII. quia austeritas non est finis, neq; medium necessarium, sed ex secundariis est multis perutile, vt potio & medicina amara est apta quibusdam morbis.

Alij supremum perfectionis gradum tribuunt cuidam vitæ actiuæ, vt tenent Doctores iurisperiti Albericus *d* Iason, Lucas de Pena, Hostiensis, Neuizanus, Cassaneus. Quare quidam ex eis commendant officium iudicis & aduocati, quo seruiunt proximis in bonum commune. Nec, dicunt, obstat, quod sollicitudo erga fratres impedit contemplationem Dei, & suauem actum diligendi, nam respondet D. *e* Thomas, quod hoc, quod est proximorum curã gerere, est insignis actus exterior charitatis. At his respondetur, quod contemplatiua præstat purè actiuæ vitæ, vt probant patres super illud Lucæ *f* Mariam optimam partẽ elegit & probat D. *g* Thom. rationibus sumptis ex Aristotele in suis ethicis, quas dilatat D. Antonin. At addit Henriquus de Gandauo, quod illa actiua, quæ ad communem proximorum salutem procurandam extenditur, & in homine perfecto supponit contemplatiuam, quæ est mixta, præfertur contemplatiuæ & actiuæ, quã mixtam Christus & Apostoli sunt professi, Christus enim Dominus professus est vitam mixtam, vt ex Euangelio probat D. *h* Thomas, & Isidorus, & hanc etiam professi sunt Apostoli, vt notat D. *i* Basilius, & diffusè disputat D. Augustinus, & hãc mixtam præferri aliis vitis probant D. *K* Bonauentura, & Bernardus, vt Aioth. qui vtraque manu pugnabat. & sic hæc est communis Theologorum opinio vt post D. *l* Thomam probant Doctores, & probat post D. Bonauenturam, Corduba super regulam fratrum minorum. Hęc dicta sint in communi. Ex cõsulto autem nolo resoluere, quæ perfectior sit religio in particulari, sofũ enim sufficit dicere in communi, quod illa est perfectior, quæ magis accedit ad vitam actiuam, & contemplatiuam idest ad mixtam, vt patet ex dictis, resoluere autem disputando hanc vel illã particularem esse perfectiorem, quæstio est quæ in aliquorum animis, quorũ religiones pro suo vel e non, ita aliis præponuntur, aliquid pęnæ potest incurrere. Vnusquisque autem religiosus primę vocationis suæ religionis contentus studeat perfectus euadere in charitate, in qua perfectio substantialiter consistit, prout tradit D. *m* Thomas, & Ioannes XXII *n* definit, cum charitas sit vinculum perfectionis, vt ait Apostolus *o* dicens etiam, quod finis præcepti sit charitas; studeat etiam perfici in obseruatione votorũ, & consiliorum euangelicorum, quæ ad charitatem ordinatur subtrahendo, quæ impediunt frequentem Dei cultum, & progressum charitatis, vt charitas intius conseruetur, prout aiunt D. *p* Thomas, Soto, Nauarro, & Sarmiento; ita vt existens in natura corrupta viuat, ac si esset in statu innocentiæ, & ac si esset in gratia confirmatus. Nec supradictis obstat, quod multi patres videntur constituere statum perfectionis in obseruatione consiliorum, vt patet ex traditis à Martinez *q* de Cantalapiedra Nam respondetur cum D. Thoma *r* sequente Cassianum, & cum

Quæst. reg. tom. 3. N 2 Bannez,

a August. li. 19. de ciuit. c. 19 et serm. 27. de verbis Domini. *b* D. Tho. opu. 18 de per fect. vit. spir. c. 6 & 7. Bellarm. li. 2. de monac. c. 3. *c* D. Tho. 2. 2. q. 188. art. 1. *d* D. Th. in d. opusc. c. 6 7. 13. & 14. *e* D. Tho. vbi sup. *f* Cassianus colla. 19. *g* Bellar. li. 2. 39. *h* Benedic. in reg. c. 1. *i* Cassianus collect. 14. c. *K* D. Th. opu. 18. c. 13. & 14. & 22. q. 188. art. 8. & q. 189. art. 8. Augu. de mo rib. Ecclef. c. 31. Nauar. in c. statuimus. nu. 32. *l* Bernar. lib. ad fratr. de mõt. Dei post princ. *m* Carthusia opusc. de perfect. mona a. 21. *n* Anton. 3. p. tit. 16. c. 1 §. 6. & 2. part. histo. tit. 15. c. 12. §. 1. Andr. in c. fane de reg. Cassa. 4. p. catalog. glori. mundi confider. 52. & 61. Naua. c. 27. n. 106. & in c. statuimus n. 31. & 32. *o* c. non est no bis iuncta. gl. ibi de regul. *p* D. Th. 2. 2. q. 188 art. 8. Basil. reg. 7. ex in se disp. *q* Damian. o. pu. 9. clima. gra. 4 de obedientia ad me dium Cassa. collat. 9. c. 6. & c. 4. *r* Benedict. in suis reg. c. 1.

z Cord. in in troduc. reg. q. 2. prop. 2. Ange. v. religio. sus 28. 3. par. specul. fra. mi no. fol. 71. *a* Syl. v. relig. 4. §. 1. v. 3. Aug vbi sup. *b* D. Th. 2. 2. q. 188. art. 6. ad 3. Naua. c. statuim. nu. 14. Greg Lop in l. 9 gl. 3. t. 7 part. 1. *c* extrau. quorundã & extrauag. ad cõ ditorẽ de uer. signif. *d* Alber. in l. per diuersas, C. manda. v. idem vbi Ias. col. 3. in l. 1. ff. de iust. & iuro. Pen in l. 2. C de digni tat. col. 2. Hostiẽs. in proe. sũ. col. 4. Cas. glo. vita. 4. p. cathal. mũd. consi. 1. *e* D. Th. opusc. 19. c. 13. *f* Luc. 10. *g* D. Th. 2. 2. q. 18 a. 1. Arist. 10. eth c. 4. & 4. *h* D. Th. 3 p. q. 40. ar. 1. ad 2. Isidor. li. 1. de differ. c. 29 *i* Basi. reg. 7. Aug. 19. d. ciui. q. 19. *K* Bonau. lib. 4. pharc. c. de acti. et cõtẽp. 10. 1. Bern. de vita solit. ad fratres de mõte Dei. colu. *l* D. Th. 2. 2. q. 188 art. 6. & opusc. 19. contra impugnat. reli. c. 1. ad fi. dd. in 4. d. 38. Bonau. in vita Chri. c. 46. & fu re gul. q. 18. Cor dub. in regu. mino in intro du. q. 2. *m* D. Tho. 2. 2. q. 184. a. 7? ad 1. et q. 188 a. 2. & q. 183

s Gandauo. quodlib. 2. q. 14. *t* Aug. 10. 4. lib. 83 q. 36. *u* D. Tho. 3. p. q. 40. a. 2. vbi Suarez dub. 28. §. 3. *x* Sylu. ti. religio. 4 §. 1. ver. 3. *y* Bonauen. su reg. minors. c. 2. q. 9. & q. in regul. q. 12. & 13 tomo 1.

ar. 6. & 7. *n* in extra. ad conditorem v. 0 *o* Ad Colos. 3. p D. Th. d. q. 184. a. 3 & Nau. in c. non dicatis. n. 12. & 21. Sarmiẽ. 1. p. de reddit. eccl. 3. p. c. 1. n. 13 6. *q* Martin li. 8. Hyp. c. 2 *r* D. Th. vbi su. Bannez 2. q. 24 a. 6. dub. 3. fund.

Bannez, quod ipsi non constituunt statum perfectionis in consiliorum obseruatione, sed constituunt viam tutissimam ad perfectionem ipsorum consiliorum obseruationem, quia per consilia tutius conseruatur charitas, & exercetur frequentior actus illius.

Studeat insuper religiosus, semperque ante oculos habeat proprium finem sui propositi, finis enim in practicis est principium, vt ait Aristoteles, *a* & tradit D. Thomas, & sæpè D. Gregorius super illud Iob, *b super quo bases eius, id est*, intentio finis, vnde Aristoteles cœpit ethicas à fine & fœlicitate, quia, vt ait in politicis, omnia eligimus alterius boni causa præter fœlicitatem, quæ est finis, vt Sagittarius dirigit aciem in finem & scopum. Et cuiusque regularis disciplinæ consiliorumque obseruatio est decens vita ad ad discendam... quendamque perfectionem charitatis, & Christi imitationem. Quare in communi concludendo dico, quod maior perfectio religionis sumitur ex meliori fine & proximo quando mediis aptioribus, & efficacioribus ordinatur ad charitatem Dei, & proximi, non autem ex asperitate vitæ & aliis obseruantiis sumitur absolutè præcipua perfectio, sed in quantum ipsa asperitas vitæ & obseruantiæ regularis ad charitatem Dei & proximi ordinantur non potest ergo ex sola vitæ austeritate perfectio mensurari, sed omnia consideranda sunt, præsertim finis, mediaque omnia quatenus tali fini sunt magis accommodata, ita vt non vnum tantum, aut alterum medium per se consideretur, & cum alio conferatur, sed vniuersa mediorum & viuendi ratio. Nam interdum, quod de corporali austeritate remittitur aliis laboribus compensatur, & præsertim omnium spiritualium affectum diligenti ac continua moderatione, & omnium humanarum, & bonorum abdicatione ac denique vnica voluntatis renunciatione, quæ ad perfectionem obtinendam maximè confert, vt ex multis probat doctissimus Suarez. *c*

Vnum tamen volo in præsentiarum adducere, ad quod debent maximè attendere religiosi, ipsos esse in statu peccati mortalis, non tendendo ad perfectionem, dicit enim implicitè Diuus *d* Thomas, & super eum explicitè Caietanus, quod religiosus non habens animum tendendi ad perfectionem (qua quis in hac vita fertur in Deum semper, nisi quantum necessitas præsentis vitæ requirit, quæ est possibilis in via non tamen est communis omnibus habentibus charitatem, quæ perfectio est secundum regulam suam) est in statu peccati mortalis, licet non ex eo solùm, quod actu non tendat in eam. Quæ conclusio secundum Nauarrum *e* est terribilis multis religiosis, qui neque actu, seu actualiter, nec virtute, seu virtualiter habent animum se in dies magis in charitate perficiendi, neque curante plus quam boni clerici sæculares, vel laici ad eam tendere. Pro huius autem terribilis dicti explicatione nota, quod perfectio Christianæ charitatis est triplex, prima qua totum cor hominis actualiter semper fertur in Deum, & hæc perfectio est charitatis patriæ, quæ non est possibilis in hac vita, in qua impossibile est propter humanæ vitæ fragilitatem & infirmitatem semper actu de Deo cogitare, rebusque diuinis eisdemque frui prætermissis aliis. Secunda qua quis fertur in Deum semper, nisi quantum necessitas præsentis vitæ requirit, quæ est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. Tertia est qua quis habitualiter totum cor suum ponit in Deo ita scilicet, vt nihil cogitet & velit, quod Diuinæ dilectioni sit contrarium, quæ perfectio est communis omnibus charitatem habentibus, nemo enim potest esse bonus sine illa, & cum ea quilibet est talis, quia illa excludit peccatum mortale, & excluditur ab ea, vt in sacris *f* canonibus dicitur, & tradit D. Thomas.

a Aristot. 2. physic. c. 8. D. Thom. 1. p. q. 82. ar. 1. Greg. 28. moral. ca. 13.
b Iob 38.
c Suarez in 3. p. 2. 10. q. 41. disp. 28. sec. 1.
d D. Th. 2. 2. q. 184. a. 3. ad 3. vbi Caiet.
e Naua. in ca. quia portio. 12. q. 1. nu. 10.

ARTICVLVS II.

Quot sint in Ecclesia regulæ approbatæ religionum.

Respondeo dicendo, quod D. *g* Antoninus, ait quod quatuor sunt regulæ ab Ecclesia approbatæ, sub quorum aliqua militant omnes religiosi Ecclesiæ Catholicæ. Prima est Diui Basilij, secunda D. Benedicti, tertia D. Augustini. Quarta D. Francisci. Et prout tradit Nicolaus *h* Boerius regula Diui Augustini fuit tertia, quod ex quodam decreto videtur comprobari, in quo Papa approbatas regulas enim *i* ... primo loco constituit regulam D. Basilij, secundo verò D. Benedicti, tertiò D. Augustini, a quo habuisse initium dicunt regulares canonici eorum regulam, & idem dicit Felinus, *K* & item Nicolaus Boerius. Vnum autem est certissimum, quod ordo sancti Basilij est primus, & antiquior, vt ait idem Boerius secundum Cardinalem *l* Alexandrinum, qui fuisse videtur tempore Simachi Papæ, vt ex quodam eius decreto *m* patet. Et idem author ait, quod fortè in eo decreto non loquitur Papa de Beato Basilio, sed de patricio Basilio, qui vices gerebat Odoacris Regis, de quo fit in quadam decretali *n* mentio. Carthusienses tamen, quorum caput est in Delphinatu, non militant sub aliqua istarum regularum, sed habent sua statuta pro regula, & habentur secundum D. Antonium Florentinum in magna veneratione ab Ecclesia, de quibus in extrauaganti *o* Martini Quarti incipiente, *viam ambitiosæ* habetur. Et sic non vna tantum, sed plures sunt religiones Deo famulantes, vt in quadam dicitur clementina, *p* & in alia decretali, & notat Ioannes Andræas. Et sub regula D. Augustini, vt inquit Antoninus militant omnes canonici regulares, & fratres Prædicatores, quod ipsum ait Ioannes *q* Andreas, militant etiam multæ aliæ religiones, prout in quadam copiosa tabula, quæ communiter à patribus Augustiniensibus circumfertur, continetur.

Sub regula autem D. Basilij, quæ fuit prima militant omnes monachi orientalis Ecclesiæ, atque etiã occidentalis. Fratres verò Carmelitæ aliquando sub ea fuerunt, de qua aliqua tradit Baldus. *r* His autem nouissimis temporibus fuit quinta quædam regula instituta pro religione Societatis Iesu sub quibusdam institutionibus, de qua in primo tomo fecimus mentionem.

f c. tui renunciatum. 12. q. 1. & c. charitas. 2. de pænit. d. 2. D. Tho. 2. 2. q. 84. art. 12.
g D. Anto. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 3.
h Boerius in tra. de vit. Eremit. nu. 2.
i c. periculosũ 18. q. 2.
K Fel. in rub. de maior. & obed. Boerius in tract. de auctor. magni Cõcilij. & in Parlamen. regni in 1. n. magna add.
l Cardin. in c. & episcopos 17. dist.
m c. bene qui dem 96. dis.
n c. Ecclesia S. Mariæ de constitut.
o Extrauag. viam ambitiosa de regul.
p Clem. 1. de elect. c. vn. de religi. domib. lib. 6. ro And. in ta. fane de reg.
q And. vbi su.
r Bal. in aut. si qua mulier. C. de Epis. & cle. & consilio 120. in fin. & clarius consil. 80. incipit su. infrascript. infrascript. vol. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad solum Papam pertineat has, & alias confirmare religiones.

Respondeo dicendo, quod ad Papam pertinet confirmare nouum religionis institutum, & Pontifex, aut Concilium errare non potest approbando religionem, in qua sit vera professio cum tribus votis essentialibus paupertatis obedientiæ, & castitatis, prout resoluunt Cano. *f* Bannez, Hieronymus Plati Vvaldẽsis Clitoueus, Bellarminus. Et Valentia affirmat oppositum esse errorem, quia vt Ecclesia non potest errare circa bonos mores, & legem de moribus, ita non potest errare ecclesia, neque Papa in confirmatione religionum, cum ad bonos mo-

f Cano li. 5 de locis. c. 1. ad fi. Bannes 2. 2. q. 1. ar. 10. dub. 8 plat. libr. 1. de relig. stat. 2. Vvalà li. 3. de sacra. c. 9. Clitouei. li. de veteri monast. Bellarm. li. 4. de mon. cap 4. Valenc. lib. 8. Analysis de fide c. 3.

mores pertineat confirmare constitutiones, & regulam propriam religionis, quæ proponitur toti per orbem Ecclesiæ, vt iuxta eam perfectionis regulam fideles vitam suam informent, esset autem contra officium pastoris, si malam religionem probet, & veneno pro salutari cibo pascat oues, vt nec errat Pontif. x in canonizatione sanctorum, quorum vitam, & mores proponit imitanda toti Ecclesiæ. Et hoc etiam tenet D. Thomas *a* id probans ex quodam decreto *b* dicente. Nulli fas sit sine status sui periculo, vel diuinas constitutiones, vel apostolicæ sedis decreta temerare, quia nos qui potissimi sacerdotis administramus officia, talis transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inuenti. Hæc Hilarius Papa in dicto decreto.

a D. Th. in opusc. cinera impugnat.
b c. nulli fas 25. q. 1.

Quidam significant Episcopum, qui suæ diœcesis confirmat statuta posse confirmare regulam nouæ religionis cum proprijs statutis: nam, & Beatus Basilius Episcopus in Oriente, & Græcia instituit monasticum ordinem. Et Beatus Ambrosius cum propria regula fecit monasterium Mediolanense, vt refert Augustinus. *c* Et Diuus Ambrosius *d* postquam baptizauit ipsum Augustinum, ait, induimus nouum hominem, Cuculla & Cingulo coriaceo. Præterea idem Augustinus, ait se Hipone fecisse monasterium monachorum, antequam esset Episcopus, sed cum Barbarorum incursione dissipatum esset, quidam ex eis monachis venerunt in Italiam, & per Pontificem coadunati, & ad regulam Diui Augustini reformati sunt per Innocentium Quartum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo tertio, vt referũt *e* Antoninus & Sabellicus, quãuis *f* Nauarrus, neget hunc esse ordinem Diui Augustini, de quo *g* Genebrardus & Hieronymus Plati.

c Aug. lib. 5. confess. c. 6.
d Ambr. 3. p. serm. 94.
e Ant. 3. p. histor. tit. 24. c. 14. Sabel. 2. Aenead. 9.
f Naua. in c. statu, nu. 9. de reg. Aug. tom. 10. serm. 52. ad fratr. in Eremo.
g Genebr. lib. 4. chron. Plati. li. 2. de sta. reg. c. 22.

At sanè causa religionis pertinet ad Papam, cum proponatur toti Ecclesiæ quasi lex & regula perfectionis, vt est communis Theologorum. Nec hoc D. Thomas negauit, vixit enim post Bonifacium *h* Octauum, qui id definiuit Papæ reseruari: etenim religionis institutor, vt Apostolos fecit religiosos, ita eis dedit apostolicam authoritatem, qua instituerent formam nouæ religionis salua substantia illius in tribus votis essentialibus, & solus Pontifex, qui in Apostolicam sedem succedit, instituit, quæ forma & solemnitas sufficiat ad professionem habentem a Christo Domino, vim soluendi matrimonium ratum, vt authoritate diuinitus data instituit formam sacramentalium, quibus Deus vim eximiam concedit. Ad illud autem Beati Basilij respondeo, quod Nazianzenus in oratione in laudem Basilij ait; ritum monachorum ad ordinem & formam religioni propriam redegisse. Quare Basilius non tam instituit, quam reformauit religionem: nam in quadam epistola *i* meminit monachorum, qui dispersi erant per Ægyptum sub Antonio, vt refert Athanasius in vita Antonij, & per Palestinam sub Hilarione, vt ait etiam Hieronymus in eius vita & in Mesopotamia. De regula autem D. Basilij vide synodum Octauum Gelasij *K* Papæ & Innocentium *l* Secundum.

h c. vn. de vo. lib. 6.
i Epist. 63.
K c. diffinimus 18. q. 2.
l c. pernicioſum 16. q. 2.

Ad aliud autem D. Augustini respondetur, prout refert Possid. *m* in vita eius, quod non instituit nouum ordinem, sed reformauit ordinem clericorum, vt colligitur ex eodem D. Augustino. *n* vt etiã referunt Concilium *o* Aquisgranense D. Antonius, Volaterra. Turrecremata, & Nauarrus.

m Possid. c. 5.
n Aug. de cõ. vit. cler.
o Cõc. Aquisgran. c. 112. Anto. 2. part. hist. tit. 15. c. 16. §. 7. Vollater. li. 21. post pri. Turrecr. in c. nolo. 12. q. 1. Nau. in c. statut. n. 9.

Et multò minus hi, qui non erant Episcopi, vt Beatus Antonius, qui non fuit monachorum author, aut Eremitarum, sed incitator, & sic Athanasius in vita Antonij (quam ab illo descriptam agnoscunt patres apud Bellarminum *p*) refert Antonium iuuenem a sene iam diu monacho petijsse fieri monachum, sed Diuus Hieronymus in vita Pauli ait Antonium, dici authorem vitæ Eremitæ (vt vocat Athanasius) non quod omnes præcesserit, sed quia omnia studia ab ipso sunt incitata.

p Bellar. lib. 2. de monac. cap. 4.

Bruno doctor Coloniensis cum sex socijs iuit in Eremum Gratianopolitanum, & dedit initium ordini Carthusiensi anno millesimo octuagesimo quatto elapsis decem annis post ordinem Cistercienſem vt tradunt Genebrardus *q* Sigibertus, Polydorus, Volaterra, & Antoninus, idque reuelatum est Hugoni eius diœcesis Episcopo horum ordines tacito scientis Pontificis consensu approbati sunt.

q Genebr. lib. 4. c. 351. Sigibe. Chro. Platin. li. 2. c. 22 Polyd. de inuent. li. 7. c. 3 Vola. lib. 21. Ant. 3. p. hist. Facicul. tep.

Denique, quia quidam cum periculo prauæ doctrinæ religiones inchoabant, Innocentius *r* Tertius in Concilio Lateranensi, cauit sub excommunicatione latæ sententiæ, ne quis sine expressa Pontificis approbatione religionem institueret.

r c. nimia de relig.

Et non errat Pontifex imprudentia, dum nouam religionem approbat præmissa diligẽti regulæ, & instituti examine, quia approbatio, & promulgatio religionis proponitur a solo Pontifice soli ecclesiæ tanquã regula perfectionis addiscendæ, vt lex ad bonos mores pertinens. Nec obstat, quod aliquæ religiones approbatæ sunt extinctæ a sede apostolica. Nam respondemus, quod interdum procedente tẽpore, quædam religiones, quæ deficiunt a primæuo instituto, extinguntur tanquam inutiles, vt Templariorum, & Humiliatorum; nam lex vetus veniente melior. Christi religione abrogata est, vt patet ex D. *s* Paulo, cum prius fuisset vtilis & sancta.

s Ad Heb. 7

ARTICVLVS IV.

Vtrum sint excommunicati fundantes sine licentia sedis Apostolicæ statum cum votis simplicibus.

RESpondeo dicendo, quod licet Bonifacius *t* Octauus sub excommunicatione latæ sententiæ prohibuerit, ne quis religionem nouam instituerit sine expresso sedis apostolicæ approbatione, hæc tamen censura non comprehendet eos, qui statum cum votis simplicibus instituerint: nam status beatarum cum votis simplicibus non est religio, sed modus viuendi honestus. Et sic tenet *u* Syluester post Innocentium, quod Episcopus potest aliquem acceptare ad professionem, licet non ingrediatur monasterium, nec profiteatur certam regulam, sed stet in domo sua sub obedientia Episcopi, cui præfigatur ab Episcopo certus modus viuendi. Quod argumento cuiusdam *x* decreti comprobat: & ita tenet post alios Syluester, *y* Nauarrus, & Soto huiusmodi statum non esse religionẽ, sed esse quendam modum honestum viuendi, qui in lege partitarum est approbatus, vbi Gregorius Lopez de hoc etiam tractat.

t c. nimis de relig. dom.
u Sylu. tit. regul. 3. n. 14.
x c. si vir. 27. q. 2.
y Syl. relig. 1. n. 1. Naua. de orat. not. 7. n. 24 & in c. cũ dicatis de regu. n. 15. Sot. li. 7. de iust. q. 5. ar. 7. Grego. in l. 17. ti. 1. p. 7. vbi Grego. in glo. 12. & 13.

At per vota etiam simplicia in Societate Iesu fiunt vere religiosi, prout in primo tomo *z* late defendimus. De distinctione autem voti solemnis, & simplicis infra in hoc tomo agemus.

z q. 10. q. 11. art. 6.

QVAESTIO XLIX.

De religione quoad eius species & membra, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 VTrum sint aliqui ordines mendicantes.
2 Vtrum Societas Iesu sit vere mendicans.

3 *Vtrum regulares canonici Ecclesiarum Cathedralium eiusdem sint ordinis & rationis cum reliquis canonicis regularibus.*

4 *Vtrum Eremitæ sint vere religiosi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint aliqui ordines mendicantes.

RESpondeo dicendo, quod religionis nomen, ait Cicero, à relegendo libros diuini cultus esse deductum. Lactantius verò à religando nos Deo. Augustinus à religendo Deum, quem dimisimus, religionis nomen deduxerunt. Nec desunt, qui à relinquendo deduci illud opinentur, quasi Deo dicata separata ab humanis esse debeant; sed Lactantiana deductio mihi magis consona, & linguæ Latinæ & significato videtur. Quod etiam placuit Ioanni *a* Trullo, nam religiosa Deo addicta vocamus, & religiosos Deo deditos & religatos vsu frequenti dicimus. Quæ religionis ethymologia à Cardinale Caietano *b* probatur, & hanc amplectitur Soto *c* dicens religionis nomini communi vulgarique significatu vniuersos comprehendi mortales, ac præcipuè Christianos, quatenus Deum virtutum officiis secundum legis præcepta colunt: at verò per Antonomasiam illis tribuitur, qui vltra præceptorum culturam, consiliorum statum compescunt, siue religio à religando dicatur nempè, quod præter præceptorum nexum arctiori se vinculo religant, siue à relegendo dicti sint, quippe qui omnia, quæ ad cultũ Dei pertinent, tractent: cum his conuenit Ioannes Climacus à Dionysio Carthusiano *d* citatus dicens, monachus est, qui solùm, quæ Dei sunt, agit, cogitat, loquitur, Christo vnitus omni tempore, loco, & negotio. Et sic religio si definiatur definitione quidditatiua, est status pœnitentiæ, exercitium, & schola perfectionis, prout ait D. *e* Thomas, hac enim methodo facilius ad charitatem Dei & proximi perueniunt. Inter alias autem religiones illæ ad charitatem Dei, & proximi maximè accedunt, quæ inter mendicantes cõnumerantur, quæ ex iure *f* communi quatuor tantùm sunt, ordo, scilicet Prædicatorum, & ordo D. Augustini Eremitarum, & ordo D. Francisci, & ordo Carmelitarum, de quibus in primo tomo latè diximus, in quo etiam proposuimus ordinem Societatis Iesu esse ordinem mendicantem, de quo in articulo sequenti latius disputabitur.

a Trullus. de perfect. stat. cano. regul. c. 1 nu. 3.
b Caiet. 2. 2. q. 8 art. 2.
c Sot. lib. 7. de iust. q. 2. ar. 1.
d Carthu. de refor. claust. 6. art. 3.
e D. Tho. 2. 2. q. 187. art. 2.
f c. 1. de vit. lib. 9.

ARTICVLVS II.

Vtrum Societas Iesu sit ordo mendicans.

RESpondeo dicendo in Societate quosdam scholares nuncupari, qui licet non sint solemniter professi, nihilominus tria substantialia vota emittunt, nec à Societate citra incursum apostasiæ recedere possunt, licet Præpositus generalis illos expellere valeat. Qui scholares licet nihil in particulari possideant, tamen eorum collegia, in quibus ipsi ad discendas literas & docendas existunt, bona immobilia, annuos census, pluraque alia in communi retineant, ex quo non possunt dici mendicantes iuxta quandam *g* decretalem, sicut de Carthusiensibus, qui in communi multa possident, in particulari nihil habent, quod non sint mendicantes consuluit *h* Abbas, & huiusmodi nouitij non sunt propriè de corpore societatis neque immutabiliter religiosi, sed ex alia parte videtur mendicantes debere nuncupari: nam licet sint nouitij, inspecto tamen fine, ad quem intra probationis tempora instituuntur, possunt etiam quodammodo mendicantes nuncupari, cum vniuscuiusque rei finis sit præstantissimus, & considerandus: nam cum vnumquòdque alicuius gratia fiat, vt inquit Aristoteles, *i* cum ipsi ordinentur ad profitendum ordinem professorum mendicantium, mendicantes per consequens debent nuncupari. Animi enim destinatio, quæ ex actu inchoato, licet non consummato deprehenditur, habetur interdum pro opere perfecto & consumato, licet casu fortuito, aut alio impedimento non perueniat ad effectum argumento cuiusdam *K* legis. Quod etiam loquens de nouitio scribit Petrus de *l* Ancharrano. Præterea licet ipsi habeant bona immobilia, & redditus annuos, possunt nihilominus mendicantes dici eo respectu, quod ipsi mendicare cogentur, si de facto bona aliqua, aut redditus non haberent, prout probat Rebuffus. *m* Præterea, si rectè quis intueatur, ipsi scholares, vt ex serie constitutionum Societatis apparet, nihil possident in communi, aut in particulari, nam præpositus generalis est gubernator collegiorum, & sed dictum annuorum distributor, quos pro scholarium victu & vestitu, aliisque necessariis, & pro collegij sustentatione expendit, nihil tamen pro se, aut societate retinendo, & sic huiusmodi scholares nihil certi habent, nisi id, quod à præposito generali ex benignitate quodammodo suscipiunt. Hæc & alia pro vtraque parte adducit Horatius *n* Mandosius.

g cap. exiit. §. porro. de verb. sign. lib. 6.
h Abbas cons. 27. col. 2. li. 2.
i Aristot. 2. phys. c. 26.
K l. si non fuerit. §. quid ergo. ff. de. auro. & arg. legat.
l Anchar. cõs. 69. contra donationẽ. nu. 8.
m Rebuf. super concord. de regul. ad prælat. nominat. facũdat. in v. mendicantib. v. sicut illi qui in fũdatione.
n Mandos. de priuil. ad instr. glo. 9. à nu.

Loquendo autem de Societate professorum sine dubio dicendum est, huiusmodi societatem esse mendicantem, & priuilegia mendicantium religionibus concessa ad ipsosque spectare, inspectis eius constitutionibus etiam per sedem apostolicam confirmatis, quæ confirmatio ad effectum, de quo agimus, fuit necessaria, cum religiones, quæ nõ sunt mendicantes ex propria regula, sed tantùm ex eius constitutionibus, non veniunt appellatione mendicantium, nisi illæ constitutiones sint per Papam confirmatæ, vt post Ioannem Andræam scribit Ancharranus *o* dum ostendit fratres seruorum Sanctæ Mariæ, non esse ordinis mendicantium. His autem constitutionibus cauetur, professos huiusmodi Societatis non posse aliqua bona immobilia seu redditus annuos in particulari seu in communi possidere, nec aliqua annua relicta etiam ad vtilitatem seu pro sacramenti luminaribus percipere, nec aliquid pro concessionibus, seu aliorum sacramentorum ministerio, etiam sub nomine eleemosynæ exigere, nec arculam, in qua solent Christi fideles eleemosynas conijcere in eorum ecclesiis, seu alibi retinere, adeo, vt huiusmodi Societas non solùm in paupertate, sed in extrema necessitate in Domino tantùm confidens, qui volucres cœli pascit constituta videatur, & hoc vt huiusmodi religiosi ab omni auaritiæ contagione remotissimi, & Deo liberius inseruiant, & ad proximi ædificationem aptiores se reddant.

Vnde ex hoc concludendum est Societatem hanc prorsus mendicantem esse inspecta mendicantium definitione, quæ est vt ij mendicantes dicantur, quibus regula, vel constitutio interdicit possessiones siue redditus ad propriam sustentationem, & incerta mendicitas solet eis præbere victum per publicum quæstum iuxta ea, quæ in Iure *p* traduntur, vbi glossa, Archidiaconus, & Ioannes Andræas tradit etiam Petrus Rebuffus. Si ergo Societas mendicans existit, consequens est, vt ipsa gaudeat priuilegiis mendicantibus concessis non communicatione solùm, sed ex propria natura, vt in simili religione di-

o Anchar. in §. 1. not. 4. de relig. domi. li. 6. & cõs. 321. præmittenda. in fin.
p c. 1. confirmatos. de relig. dom. lib 6. glos. in c. quorundã v. mendicãtium. vbi Archid. & Andreas. de electio. lib. 6. Rebuf. super concord. tit. de regia ad prelati nomin. facit. §. 1. v. mendicantes.

a Archid. in c. diacon. 3. d. 93. b gl. in c. ver. de excess. prælat.

xita Archidiaconus, vnde etiam pariter ipsa Societas ligabitur constitutionibus apostolicis de mendicantibus loquentibus, vt qui sentit commodum, etiam incommodum sentire debeat, & hoc voluit dicere b glossa.

Et licet prædicti scholares non sint mendicantes, non ex hoc possent facere, quod dicta Societas non sit mendicans, sicut & nouitij, qui non sunt incommutabiliter religiosi, & corpus religionis non constituunt, nec dicuntur propria membra religionis non possunt operari, quod aliqua religio non dicatur mendicans, ex hoc solum, quod ipsi proprium retinentes in ea existant, cum quibus nouitijs ipsi scholares videntur habere aliquam similitudinem, licet enim non possint a Societate ad eorum libitum recedere sicut nouitij, nihilominus exeunt ad libitum præpositi generalis, & sic non videntur esse propria, & incommutabilia eius membra, sicut sunt professi, qui dicuntur membra inseparabilia, vt inquit Aretinus, c quia illud est proprium, & incommutabile membrum, quod a suo corpore non separatur iuxta tradita in iure d & notata a Bellam ra, & Socino. Et quod ipsi scholares Societatem non cõstituant patet ex quibusdam literis apostolicis Iulij Secundi, in quibus nonnullæ Societatis constitutiones inseruntur, vbi inter cætera dicitur, quod Societas habeat collegia, in quibus scholares velut in quodã seminario existant, & sic diuersa est Societas ab huiusmodi seminario. Quod etiam clarius liquet ex alijs literis Pauli Tertij, vbi dicitur, quod scholares huiusmodi peracto studiorum suorum cursu, & quum literis aliquid profecerint in Societatem admitti possint, ex quibus verbis necessario supponitur, quod antea non erant de Societate, neque Societatem constituebant. Hæc dicta sint vt clarius pateant ea, quæ de sacra religione in primo tomo e diximus.

c Aretin. in tract. de test. glos. 2. v. item relinquit ecclesia, nu. 2. d c. non liceat de præscrip. c. nõ decet a capite d. 2. Bellame. consi. 20. col. 1. Socinus cons. 7. nu. 6. quæsitorum in princ. lib. 1.

e 1. tom. q. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum regulares canonici cathedralium ecclesiarum eiusdem sint ordinis & rationis cum reliquis canonicis regularibus.

f Trullus lib. 1. de conuen. & differ. can. reg. c. 30.

RESpondeo dicendo, prout asserit Ioannes f Trullus, quod non defuerũt olim ac hodie desunt, qui in hanc leuem opinionem protrudantur, vt sibi suadeant canonicos regulares ecclesiarum cathedralium non esse eiusdem religionis, & ordinis cum reliquis canonicis regularibus monasteriorum, collegiatarum insignium ecclesiarum. Ad quam opinionem refellendam duo idem author facit fundamenta. Quorum primum est, quamuis ecclesia cathedralis canonicorum raro, aut nunquã monasterium aut cenobium appelletur, quia tamen regularis est verissimè monasterium, atque cęnobium & conuentus si quidem vulgare est sub nomine ecclesiæ monasterium etiam intelligi atque comprehendi. Hinc est, quod D. Augustinus in sua regula octo in locis regularium canonicorum domum, & monasterium nuncupauerit, quæ tamen ecclesia cathedralis erat.

Secundum fundamentum, vbi est idem religionis habitus essentialis, eademque solemnis professio, ibi idem est ordo & ratio. Hac enim ratione ac discrimine vniuersæ religiones a se inuicem discrepant, & secernuntur. Quibus prædictis fundamentis resoluit prædictus author dubitationem in articulo proposi tam per sequentem conclusionem.

Sit conclusio, Omnes Canonici regulares tam ecclesiarum cathedralium siue monasteriorum eiusdem ordinis & religionis sunt, vbi enim idem est habitus & professionis ratio, ibi est eadem iuris dispositio, sed vniuersi Canonici regulares eandem professionem emittunt, eundemque habitum gerunt, nempè togam lineam, igitur omnes Canonici regulares, canonici etiam cathedrales sunt cum reliquis eiusdem ordinis, & religionis, nemo enim profectò vir cordatus non leuiculam rationem existimaturus, est, quod hoc sola exigui momenti consideratione, quia, scilicet, Ecclesia alioquin regularis cathedralis est monasteriũ esse iam desinat, ipsiusque Canonici a verorum regularium canonicorum prædicamento, & consortio excludantur, ad hoc sanè ferendum iudicium Ecclesiæ cathedralis ratio impertinens est. Præterea hoc constat ex his, quæ tradit g Florentinus in Ecclesia cathedrali Oxemẽsi in regno Castellæ sub dedicata Episcopo instituti fuerunt canonici regulares, è quorum numero, & canonicus, & supprior erat Beatus Dominicus erat autem professus secundum regulam B. Augustini, quam postea suis fratribus prædicatoribus profitendam tradidit.

g Floren. 3. p. hist. tit. 23. c. 4.

Probatur etiam, nam in quadam h decretali sic habetur, *innotuit nobis, quod Vigorensi Ecclesia destituta pastore, prior & conuentus eiusdem Magistrum M. Archidiaconum Euoracensem in Episcopum elegerant.* & inferius in alia decretali i sic dicitur; *Vitonensis Ecclesia pastore vacaret Archidiaconus cum suis fautoribus Salubriensem diaconum prior verò & complices eius præcentorem Linconensem in Episcopum elegerunt*, &c. vbi glossa K Vitonensem Ecclesiam, & conuentum, & priorem habere astruit; ergo Canonici illarum Ecclesiarum cathedralium regulares erant, id quod & Ioannes Andræas asserit.

h c. innotuit. de elect.

i c. cum Vitonenses eo. tit.

K glo. v. Vitonensem.

Id ipsum probatur ex alia decretali; l ibi G. *qui in tua & Tolosana Ecclesia & Archidiaconus constitutus & in vtraque ecclesia regulariter professus* ergo Cathedrales canonici ecclesiarum Metropolitanarum Burdegalensis, & Tolosanæ regulares canonici erant. Quo in loco ait glossa canonicum regularem fieri posse Archidiaconum.

l c. præterea de prabend.

Præterea id constat ex alijs m decretalibus, vbi cum glossa legimus canonicos Bethleemiticos, & Nazarethenses emittere solitos professionem secundum regulam Diui Augustini, dareque consueuisse habitum lineum, qui proprius est habitus canonicorum regularium, vbi textus locum illum canonicam vocat, & pro verbo profiteri glossa vtitur verbo monachari, sed has ecclesias prædictas cathedrales esse compertum est ex registro Innocentij Tertij, ergo canonici cathedralis Ecclesiæ sunt etiam cum cæteris regulares, sunt & alia quàm plurima iuris canonici loca, quæ rei propositæ stabiliendæ non parum conducunt, ad eam tamen computandam fastidiosam prolixitatem prætermittimus, si quis verò ea de re plura nosse cupit, perlegat Augustinum n Ticinensem in sui canonici ordinis propugnaculo, qui rem copiosè, & luculenter perstringit.

m c. cũ super elect. de conf. c. sicut nobis de regul.

n Ticinensis par. 3. c. 5.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Eremitæ sint vere religiosi.

RESpondeo dicendo, quod multiplex est Eremitarum genus. Primi dicuntur Serbitæ discurrentes hinc inde, qui dicunt se Christum sequi in eo, quod Christus circuibat ciuitates & Castella, secundi

secundi dicuntur anachoritæ Hebraicè, Grecè vero Eremitæ solitarie viuentes, quos Græci etiam vocant ... ab eo, quod procul ab hominibus soli recesserunt in desertis viuere nuncupantur, de quibus agitur *a* iure, tradunt Philippus Francus, & glossa quædam allegat nouellam constitutionem de monachis, vbi pro eisdem anachoritæ, & hesicastæ ponuntur, quæ etiam dicunt se Christum imitari in eo, quod solus agebat in desertis secundum illud Matthæi, *b Ductus est Iesus in desertum, & in montem ascendit solus orare*, & de his in quodam dicitur decreto *c* que verè, & pure solitariam vitam eligunt digni sunt conuenienti honore, & ipsi subsunt episcopo secundum glossam *d* quandam & tenet Cardinalis Alexandrinus, & tradit Nicolaus Boerius. Tertij dicuntur cœnobitæ, id est in congregatione viuentes: hi videntur orti sub Eliseo, qui constituit Cuneum Prophetarum, id est religiosorum. Et isti cœnobitæ habebant diuersos modos viuendi, & ad diuersa deputantur, vel ad actiuam, vel ad contemplatiuam, vel mixtam vitam secundum regulas & constitutiones eorum, quos profitentur, de quo per Beatum Antonium Ioannem Andræam, sicut diuersificantur religiones secundum diuersitatem operum, ad quæ ordinantur, quia vna ordinatur ad peregrinos hospitandos, vt ordo Cruciferorum, Beati Antonij Viennensis aut Arelatensis; alia ad captiuos visitandos, vel redimendos, vt ordo de Trinitate, seu Beatæ Mariæ de Mercede; vna ad actus contemplatiuos, alia ad actiuos, alia verò ad mixtos. Et ipsi in Ægypto diuisi sunt per decurias, atque centurias secundum Diuum Hieronymum, ita vt nouem hominibus præsiderit decimus. Et sub his cœnobitis comprehensi sunt omnes monachi, quorum Beatus Benedictus dicitur primus in ecclesia occidentali, & Beatus Basilius in Orientali, quamuis, & prius etiam multi sancti patres præfuerint magnis congregationibus, vt Beatus Antonius Pachomius, Isidorus, & alij. Ex quibus secundum Beatum Antonium *e* Florentinum fuit vnus de sancto Victore Magister & deuotissimus. Vnde concludo secundum veram, & communem interpretationem iurium, & Doctorum supra allegatorum, statum Eremitarum, seu vitam Eremiticam, tam primorum quàm secundorum, & vltimorum, scilicet, Sarabitarum, Anachoritarum, & cœnobitarum religiosorum de iure esse approbatum, & ipsos inter personas ecclesiasticas, & religiosas numerari, vt tenet Abbas *f* Siculus, & sentit Nicolaus Alexandrinus, & sic gaudere debere priuilegiis religiosorum quandiu in ecclesia, & seruitio Dei habitum gestant religiosum, prout Nicolaus Boerius *g* tradit.

a c. vn. de excess. prælat. li. 6 & ibi Franc. in vlt. nota Auth. de monach. § cogitandum et in gl. v. hesicastus.
b Math. 4.
c 16. q. 1. ca. qui ver. c. fin. d. 15.
d glos. in d. c. qui vere Card. Alex. in c. si autem 12. q. 4. Boerius de sta. & vit. Erem. nu. 3.
e Floren. 3. p. ti. 3 o c. 10. § 4.
f Siculus in cle. cupientes de pæni. Alex. in c. si quis nu. ptys 3 o. dist.
g Boer. vbi sup. nu. 22. & 23.

QVÆSTIO L.

De religione quoad obligationem religiosorum in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 VTrum regulares profitentes seruare regulam obligentur ad omnia contenta in regula.

2 Vtrum regulares promittentes regulam peccent semper mortaliter regulam frangendo in minimis.

ARTICVLVS I.

Vtrum regulares profitentes seruare regulam obligentur ad omnia contenta in regula.

REspondeo dicendum, quod dum quidam regulares ita profitentur seruare regulam & constitutiones, quantum ad verba, & vt patet exterius, tenentur ex præcepto singula, quæ continentur in regula seruare, vt patet per D. *b* Thomam dicentem, quod talis videtur ex voto se obligare ad singula contenta in regula, sed tamen in rei veritate ex intentione instituentis regulam, aut professionem ad prædicta omnia non tenetur, si intendat profiteri, vt consuetum erat in tali ordine, & secundum intentionem legis, & non aliter in sua mente explicando. Quod patet primo, quia ibidem sanctus Doctor sub infert, quod ex hoc sequeretur, religionis statum esse in laqueum peccati mortalis, quod vix aut nunquam posset declinari, quasi dicat quod hoc nullus author regulæ probare intendit. Quod autem subiungit, sancti ergo ordinum institutores hoc facere volentes ordinauerunt, talis professionis formam, in qua periculum esse non possit: non intelligitur de omnibus, sed de quibusdam, vt patet per eundem D. Thomam *i* dicentem, quod is, qui profitetur regulam, non vouet seruare omnia, quæ sunt in regula, scilicet, omnia ex institutoris intentione, sed vocat vitam regularem, quæ essentialiter consistit in tribus votis: & D. Thomam sequitur expressè Abbas. *k* Et hanc eandem opinionem tenet expressè idem *l* Abbas. *Nec obstat, dicit si dicatur quòd veniens cōtra regulam veniat contra votū, cum solemniter in aliquibus religionibus regulam seruare promittatur: nam vt dicit D. Thomas, quē sequitur Archidiaconus, professio non refertur ad omnia cōtenta in regula, sed ad tria substantialia regulæ super quibus essentialiter est fundata omnis regula religiosorū, de quibus in cap. cum ad monasterium in fine, de statu regularium. Omnia verò illa contenta in regula tendūt ad finem illorū triū. Vnde promittens seruare regulam, intelligitur promittere, vt ducat vitam regularem, quæ quidē est essentialiter fundata super illis tribus. Hæc Abbas.*

Vnde & quibusdam religionibus cautius aliqui profitentur non quidem regulam, sed viuere secundum regulam, id est tendere ad formationem suorum morum secundum regulam, sicut secundum quoddam exemplar, quod tollitur per cōtemptum, in quibusdam autem adhuc cautius promittendo obedientiam secundum regulam, ita quod professioni non contrariatur, nisi quod est contra præceptum regulæ. Hæc D. *m* Thomas. Et hoc patet manifestè per determinationem *n* ecclesiæ, vbi de fratribus minoribus, qui profitentur regulam seruare determinatur, quod ex professione suæ regulæ non tenentur sub præcepto ad omnia, quæ sunt regulæ, sed ad ea, quæ in ea sunt de præcepto, quod probatur ibi ex intentione authoris, idest Beati Francisci, qui decernit, quod quoad quædam ex vi verbi transgressio est mortalis, & quoad quædam alia non.

Ex dictis patet, quod regula Beati Basilij, & D. Benedicti, & D. Augustini, & D. Francisci, ex vi sua, etiam si quis ea profiteatur, non obligant sub mortali nisi ad sex, primo ad obedientiam præcipientis prælati, & secundo ad non habendum proprium, tertio ad non contrahendum matrimonium, in quibus tribus vita regularis, quam quis profitetur, consistit, quarto ad seruanda præcepta regulæ, quinto ad non agendum ex contemptu, qui tamen ex consuetudine sola transgrediendi non inducitur secundum D. *o* Thomam, sexto ad non contemnendam perfectionem, quæ est suæ professionis finis, & necessariò requisita ad finem, vt habitus virtutum & aliquando actus. Quæ omnia deduci possunt secundum prædicta ex quolibet modo profitendi, & consequenter prædictæ regulæ ex vi sua præter tria vota substantialia obligant solùm ad alia tria, ex vi tamen aliena obligant ad multa alia, scilicet, ad præcepta legis Dei, vel legis naturalis, vel humanæ in quam

h quolibet 1. q. 11. ar. 4.
i D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 1.
k Abba. in c. Deus, qui de vit. & honest. cle. nu. 3.
l Abba. in c. nam concupiscentiam de constit.
m D. Th. 2. 2 q. 186 art. 9. ad 1.
n cle. exiuit de verb. sign. lib. 6.
o D. Tho. vbi sup. ad 3.

quantum recapitulant dictas leges. Quomodo autem in regulis vel constitutionibus prædictorum ordinum aliquid sit præceptum vel non sit, & de intellectu regularum ipsorum hic non ago, cum vnaquæque religio circa hoc iam sua expositione gaudeat.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares promittentes regulam peccent semper mortaliter regulam frangendo in minimis.

Respondeo dicendo, quod dum quidam regulares ita profitentur, voueo seruare regulam, non intendunt se obligare sub peccato mortali ad singula leuiora, nam & promissio iurata de re leui etiã totali non obligat sub peccato mortali, prout tenent D. a Antoninus, Syluester Soto, Nauarrus Alcocer, & recentiores Salmanticæ Academiæ contra Caietanum & alios dicentes esse mortale. Item votum de re leui etiam totali non obligat sub peccato mortali, prout tenet Nauarrus. b

a Anton. 2. p. tit. 10. c. 8. §. 3. col. 3. & tit. 16. cap. 2. §. 4. Syl. iura. 2. §. 7. v. 7. iur. 4. § 1. Soto. li. 7. de iusti. q. 2. art. 1. & libr. 8 q. 1. art. 7. dna. 1. et q. 2. ar. 3. & libel. de abusu iura. c. 6. Alcocer in sum. c. 12.
b Nau. c. 23. nu. 49. & 62. in fin. & c. 12. nu. 10.

QVAESTIO LI.

De religione quo ad eius priuilegia in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *An in multis priuilegijs concessis intelligantur indulta concedenda.*
2 *Vtrum concessis alicui religioni priuilegijs concessis alijs religionibus & quibus illi vtuntur censeantur indultæ quę vsu sunt acquisita.*
3 *Vtrũ concessis alicui priuilegijs quatenus sunt in vsu.*
4 *Apud mendicantes teneatur se certiorare vtrum sint in vsu & vtrum sufficiat quod possit vti.*
5 *Quo pacto priuilegia in religionibus amittantur.*
6 *Vtrum priuilegio prohibitiuo aut irritanti possit renunciari.*
7 *Vtrum priuilegio non faciendi ex consuetudine quæsito per vnum actum contrarium amittatur.*
8 *Vtrum priuilegia concessa religioni censeantur concessa eiusdem religionis prælato.*
9 *Vtrum priuilegia concessa præposito proprietario commendatario concessa censeantur.*
10 *Vtrum priuilegium concessum collegio, & conuentui censeatur concessum personis singularibus.*
11 *Vtrum priuilegium concessum singularibus personis religionis censeatur concessum prælatis eiusdem religionis.*
12 *Vtrum priuilegia concessa religiosis professis ad nouitios extendatur.*

Multa de priuilegijs regularium dicta sunt in primo tomo, & in his tomis quàm plurima præclara tanguntur, nunc autem de religionibus in particulari differens de earum priuilegiis aliqua dicere, & addere operæ pretium esse duxi.

ARTICVLVS I.

An quando aliquod indultum concedit omnia priuilegia quomodolibet concessa alijs ordinibus in eodem priuilegio concedenda indulgeantur.

Respondeo dicendo, quod innumera sunt priuilegia religionibus concessa, & quibus Sanctitas Domini Papæ vult eas exornare attamen priuilegia earum, quibus quomodolibet fruuntur licet alicui religioni in particulari concedantur, tantum debent intelligi de concessis, ad concedenda autem extendi minimè debent, prædicta enim verba sonant in præteritum, in futurum autem protrahi non possunt, prout tradit expressè Ripa. c Et confirmatur, nam legans omnia bona sua non censetur futura legasse, vt in quadam lege d dicitur. Et facit, nam si Papa voluisset futura priuilegia concedere, vtique id expressisset exemplo Imperatoris e Iustiniani, quia ergo id non expressit, certè non præsumitur concedere concedenda, sed tantum concessa. Quod etiam tenet Baldus f post Guillermum de Cuno, Abbas Antonius Corsetus, Mathæus de Afflictis, quibus in locis communiter concludunt concessionem priuilegiorum non trahi ad priuilegia futura. Et in hoc maximè differunt concessiones priuilegiorum a legibus, lex enim & statutum loquens per verba præteriti temporis extenduntur ad futurum argumento cuiusdam legis g vbi tradit Bartolus.

Nec obstat, quod in dictà concessione dictio, *vniuersis, omnia*, proponatur, quæ nullum videtur excipere iuxta quandam legem, & h Carolus Ruinus i ostendit dictionem omnia vniuersalem non solum quoad modum, verum etiam quoad tempus, vt futura complectatur, quod etiam consuluit Marcus Antonius Natta. K Hoc enim verum est quando dictio vniuersalis, ad omnia indeterminatè refertur, vt si dicas per omnia sunt exæquata legata fideicommissis, vt in quadam lege l dicitur, non autem si determinatè, vt in casu nostro, vbi dictio, omnia modificatur per illud, quod additur, scilicet, concessa, vt tenet Bartolus m & clarius, Ripa, & moderni post Socinum. Vnde Summi Pontifices volentes in suis Bullis indulgere religioni alicui concessa, & concedenda alijs religionibus id vtique exprimunt.

c Rippa in l. 1. col. 1. v. secundo declaro. ff. de le.
d l. si ita ff de aur. & ar. leg.
e l. Omnibus, C. de Episc. & cleric.
f Bald. in d. l. omnibus Abb. in c. sup. spec. nu. 5. de cleri. vel monach. Cors. in sing. ver. mens, col. 1. Afflit. in c. vnic. verb. por tus nu. 6. cum plurib. seque. quæ sint regalia.
g l. Arriani, C. de hæredi.
h vbi Bar. idem
i Bar. in l. 3 ita nu. 2 ff. de au. & argen. leg.
h l. Iulian. ff. de leg. 3.
i Ruin. consil. 61. lite. n. 35. lib. 5.
K Natta consil. 525. fuit tata sentent. nu. 26.
l l. 3 ff. de le. 1.
m Bart. in l. quia circa de priuil. Rippa & moderni post Socin. in d. l. 1.

ARTICVLVS II.

Quando alicui religioni conceduntur priuilegia concessa alijs religionibus, & additur ac quibus illæ vtuntur potiuntur, & gaudent, quæritur, an hæc clausula præcedentia amplius, ita vt in hoc casu videantur dictæ religioni concessa alijs religionibus concedi, & etiam ea, quibus ipsæ religiones vtuntur hoc est illa, quæ vsu & consuetudine acquisierunt.

Respondeo dicendo primo, quod vtcumque sit, illa intelliguntur ex hac concessione dictæ religioni concessa, & communicata, quæ concessionis tempore erant in vsu, cum enim ex non vsu priuilegium amittatur, sequitur, quod Papa concedens dictæ religioni aliarum religionum priuilegia, voluit de his intelligere, quæ erant in vsu, non autem de his, quæ non erant in vsu, & quæ cum essent per non vsum amissa, non poterant amplius dici priuilegia, neque de his tanquam de non ente aliqua fieri dispositio: cum nullius sint qualitatis, prout tenent n Baldus. Quod confirmatur, quia Papa in concessione, de qua agimus voluit adæquare hanc religionem quantum ad priuilegia alijs religionibus, puta mendicantium, vnde non debet esse excessus in adæquatione argumento cuiusdam legis o cum ibi notatis, qui sane esset si dictæ religioni ea priuilegia essent concessa, quæ ex non vsu mendicantes, verbi gratia amisissent, & quibus illi amplius vti non poterant.

n Bald. in cap significante. an fin. v. nam accidentia. de appella. & in l. omnium, col. 2. v. nam impossibile est. C. de test. & in l. data opera co. 15. v. item nota, C. qui accusari non pos sunt.
o l. 2. ff. de leg. 1.

Se-

Secundo dico, quod per dictam clausulam acquiruntur dictæ religioni etiam priuilegia, quæ alijs religionibus non fuerunt concessa a Sede Apostolica, sed consuetudine acquisita. Quod aliquibus decretis *a* videtur probari & tenet Petrus de Vualdis Barbacia, & Thomas Grammaticus. Et hoc probatur, nam consuetudo & priuilegium æquiparantur iuxta quandam decretalem *b* iuncta sua glossa. Ex quo alias in quodam causa Auriensis diœcesis decimarum coram Nouaro, tūc Rotæ auditore inter Abbatem & conuentum Sanctæ Mariæ de Offera ordinis Cisterciensis, & monasterium Sancti Stephani ordinis Sancti Benedicti resolutum fuit monasterium & conuentum de Offera non teneri ad aliquam solutionem decimarum pro eius prædiis sub parrochiali ecclesia dicto monasterio Sancti Stephani perpetuo vnita existentibus, & quæ vel proprijs expensis colebat vel alteri colendas tradebat, sed decimas colonorum ad ipsum monasterium de Offera spectare non tam ex priuilegio Sixti IIII. de quo forsan aliqua erat hæsitatio, quam ex consuetudine non soluendi, & a colonis percipiendi, quæ vim priuilegij habet, vt ipse Nouarus in eius manuscriptis decisionibus annotauit, & refert Horatius Mandosius. *c*

Aduertendum tamen, quod consuetudo, vt ex ea priuilegium acquiratur debet esse præscripta, quia illa propriè dicitur consuetudo, prout dicitur in iure *d* & tradit Baldus. Quæ autem dicatur consuetudo præscripta scribunt glossa *e* Baldus & post alios Menochius & late Rocus de Curte. Quod autem consuetudo immemorialis habeat vim priuilegij, est quidam textus *f* quod nos superius diximus in primo *g* tomo.

Aduertendum etiam, quod tantum priuilegia consuetudine acquisita quibus mendicantes eo tempore vtebantur videntur concessa non autem, quæ postea consuetudine acquisierunt, vel forsan in futurum acquirent, quod ex illo verbo, *vtuntur*, posito in dicta clausula colligitur, quod de eius natura ad futurum non porrigitur, vt in simili casu scribit Felinus, *h* nisi forsan alicui religioni essent communicata mendicantium priuilegia tempore communicationis consuetudine acquisita, & posterum acquirenda, vel generalius omnium mendicantium priuilegia consuetudine quæsita verborum generalitate comprehenderentur. Quod quomodo sit intelligendum sequenti articulo dicetur.

a 9. q. 3. c. 7. cōquestus §. primates tun illa sua glo. v. cōsue. c. quia per ambitionem in princ. iunct. glo. v. antiq. 64. do Vuald. in tra cta. de can. Episc. & par. p. 2 c. 2. nu. 28. Barbat. cons. 81. col. 8. li. 1. Gram. consil. 98. nu. 2. & seq.
b c. nouit. iuncta glo. v. consuet. de iudi.
c Mando. de grati. ad inst. glo. 16. n. 61.
d c. Cumana. de elect. Baldo in l. binos v. sed ponamus, C. de adno. diuers. iudic.
e glos. & alij in l. 2. et Bal. in Rubr. C. quæ sit longa consue. Meno. ch de arbi. li. 2. casu 83. Rochus de Cur. de consuet. se 3.
f l. 1. in fi. ff. de aqua pluuia arce.
g in 1. tom. q. 11. art. 8.
h Felin. cons. 33. vtrum regula. nu. 3.

ARTICVLVS III.

Dato quod dictæ religioni concedātur priuilegia, quibus mendicantes vtūtur, potiūtur, & gaudent, quæritur, vtrū sufficiat, quod ipsi mendicantes tempore possint vti dictis priuilegijs, an necessarium sit quod actu his vtantur.

Respondeo dicendo, quod sufficit, quod eo tempore his priuilegijs vti potuerint, primo quia quod mendicantes eo tempore priuilegiis vti potuerint est potentia multum propinqua actui, & potentia propinqua actui habetur pro actu, vt inquiūt Baldus *i* Iason & Guihel. à Monferrat. Secūdo quia si requirerentur priuilegia tempore concessionis fuisse in vsu, actu & potentia, proculdubio concessio facta dictæ religioni nihil operaretur, vix enim in eodem instanti, quo facta fuit concessio, aliquod mendicantium priuilegium actu, & potentia esset in vsu, & sic concessio huiusmodi redderetur illusoria: priuilegium autem ita interpretari debet, ne reddatur illusorium, & sufficit, vt aliquid operetur, vt est notum in iure *k* & tradunt Baldus. & Petrus de Vualdis. Et non est absurdum, vt suadente ratione illa verba, *quibus vtuntur & potiutur*, exponamus, idest quibus vti possunt, sicut, & aliàs verba duodecim tabularum, ibi *si qua pluuia nocet* veteres *l* interpretati sunt, idest nocere poterit. Quod & refert Iurisconsultus Pomponius, ipse quoque exponens verbum, *videbitur*, idest videri poterit, Quod etiam scribit Oldradus *m* & tradit Ruinus.

i Bald. in l. Pon. ff. de milit. test. Ias. in l. diuortio. §. interdum nu. 15. ff. solut. mat. & in l. inter cætera, § sed & si pacauerit ff le gat. 1. Guili. in tracta. de succes. reg. du bi. 3. nu. 5.
k c. in his de priui. c si Papa eod. tit. li. 6. Bald. cons. 130. post prin. Vual. de can. episc. & par. roc. c. 6. n. 34.
l l. Labeo. ff. stabula.
m Oldrad. d. cons. 128. quoniam ad inuestigatione n. 1 2. Rui. cons. 8. viso statu. lib. 1.

Ex quibus infertur, quomodo sit intelligendum illud, quod in fine articuli præcedentis resoluimus, quod tantum priuilegia consuetudine acquisita, quibus mendicantes eo tempore vtebantur videntur prædictæ religioni concessa propter dictum verbum *vtuntur*, quod ad futurum nō porrigitur: illud enim debet iuxta prædicta explicari, ita quod dicta religio possit frui priuilegijs cōsuetudine acquisitis qui bus actu vtuntur, vel possunt vti, cum sit ipsis iam acquisita, non autem his, quæ postea possunt consuetudine acquirere, his enim non possunt vti potentia propinqua, sed potentia satis remota.

ARTICVLVS IV.

Cum dictæ religioni concedantur priuilegia mendicantium, quatenus sunt in vsu Quæritur an priuilegium præsumatur esse in vsu. & an dicta religio volens vti aliquo priuilegio mendicantium, teneatur se certiorare, an illud apud mendicantes in eo tempore esset in vsu nec ne.

Respondeo dicendo primo, quod aut apparet, quod priuilegium eo tempore, quo religio vult vti illo, sit etiam apud mendicantes in vsu, & eo casu præsumi debet etiam eo tempore, quo concessio facta fuit illud priuilegium in vsu fuisse, præsumendum est enim actum fieri legitimè iuxta ea, quæ in *n* iure notantur, sicut est præsumptio, quod qui originale priuilegium apud se hodie retinet, etiam apud se habuerit iuxta *o* Aretinum, & Carolum Ruinum, & ita poterit esse præsumptio, quod qui hodie priuilegijs vtitur etiam retroactis temporibus vsus fuerit.

Dico secundo, quod aut non apparet, quod nunc sit in vsu priuilegium, quo dicta religio vult vti, & tunc aut apparet, quod ante concessionem factam religioni fuerit aliquando in vsu, & præsumitur etiam fuisse in vsu tempore concessionis, cum de præterito in futurum præsumatur iuxta tradita in iure, *p* cum enim priuilegium tunc dicatur non esse in vsu, quando priuilegiatus propter eiusdem priuilegij amissionem illo amplius vti non potest, proculdubio huiusmodi amissio priuilegij præsumi non debet, nam qui priuationem, vel perditionem allegat, illam probare debet iuxta quandam legem, *q* & hoc etiam sentit, si quispiam rectè intueatur licet alio tendat Panormitanus *r* dicens, quod religiosi etiam hodie gaudent priuilegio, de quo in illo textu, si casus vtendi eueniret. Ex quo necessario sequitur, & præsupponitur, quod priuilegium, quod simul fuit in vsu etiam hodie præsumi esse in vsu, saltem potentia, cum si hodie non esset in vsu, non possent religiosi illo tanquam semel amisso gaudere amplius, cum priuilegium semel amissum amplius non reuiuiscat.

Dico tertio aut apparet, quod dictum priuilegium nunquam fuerit in vsu, & eo casu neque etiam tempore

n l. meritò ff. pro socio.
o Aret. consil. 15. reuerēdissime in fine, Rui. in. cons. 13 ad fin. lib. 4.
p l. ex persona C. de probat.
q l. si creditor C. de pig. act.
r Panor. in c. in his de priu. nu. 3.

pore concessionis præsumetur, esse in vsu, nec aliter illo dicta religio gaudere poterit, nisi id tempore concessionis supradictæ in vsu fuisse probetur, priuilegia enim cum sint facultatis & non necessitatis, illis vti, vel non vti est in libera potestate priuilegiati, vnde potest esse, quod quis habeat priuilegium, & eo vti nolit argumento cuiusdam legis. *a* Neque ex eo solum, quod ostendatur priuilegium ostenditur vsus priuilegij, quia vsus est quid facti, vt inquit Petrus Rauena, *b* de quo per Rochum. *c* de Curte post alios, quos ibi citat. Et in terminis prouilegiosum ad instar, quod vsus priuilegii non præsumatur, sed probari debeat tenet Stephanus *d* Bertrandus. Quod tamen non procederet, quando priuilegium ad petitionem principis concessisset, quo casu priuilegium posset præsumi fuisse in vsu, & per prædicta præsumeretur etiam nunc esse in vsu, adeo, quod alleganti priuilegium non esse in vsu, onus probandi incumberet, vt alias Rotam tenuisse testatur Cardinalis Crescen. in decisionibus, quæ manu scriptæ circunferuntur, prout refert Mandosius, *e* aut enim, inquit ipse, tenemus, quod priuilegium statim ligat etiam ignorantes iuxta notata per Bartolum, *f* & omnes, aut quod requiratur scientia, vt per Cardinalem, *g* vel distinguamus, vt per Decium *h* statim, ex quo priuilegiato scienti fuit concessum a principio, vel vt & conditio priuilegij tacita quatenus ipse, cui conceditur, vti velit, fuit impleta, quia apparet, ex quo ipse petit, quod uti vult aduersario dicente priuilegia non esse in vsu incumbit onus probandi.

Neque contra hoc vrget ratio allata a Mandosio *i* dicente, quod aliud est acceptare priuilegium, aliud uerò priuilegio vti, & potest esse, quod petens & sciens priuilegium præsumat illud acceptare animo etiam vtendi, & quod non præsumatur vsum fuisse; nam respondetur, quod ex quo illud petiit animo utendi præsumitur usum fuisse, ad quid enim petijt animo utendi nisi ad utendum.

a l. si index. ff de minorib. b Rauenna de consuet. fess. nu. 49. c Rochus de consuet. 1. p. nu. 19. d Bertrandus cons. 199. illud generale. nu. 2. & seq. vol. 5. in antiquis & consi. 330. nu. 30. vol. 2. etiam in antiquis. e Mandos. de priu. ad inst. gl. nu. 18. f Bart. & omnes in l. omnes populi. ff de iust. & iur. g Cardin. in proœm. Clem. V. vniuersitatis. h Decius in c. 2. de consti. in fin. i Mandos. vbi sup.

ARTICVLVS V.

Quo pacto priuilegia in religionibus admittantur.

RESpondeo dicendo, quod titulus in articulo positus iam in primo to no *k* fuit tactus, sed quia non fuit ad plenum resolutus, ideo in præsentiarum de eo iterum disputare proposui, dicendo primo quod priuilegium, quo datur facultas aliquid faciendi ex non vsu per decennium amittitur argumento eorum, quæ notat Bartolus *l* Cynus Salicetus, & Iason & tradit post alios Natta, & Petrus Rebuffus.

Quod fallit primo in ecclesia, quæ priuilegium non amittit, nisi cessaret illo vti spatio quadraginta annorum, vt notant omnes, & tradit Egidius *m* Bossius. Quod etiam pariter habet locum in monasteriis, cum monasteria & Ecclesiæ æquiparentur, vt tradunt communiter Doctores, *n* & monasteria gaudeant priuilegiis Ecclesiarum, vt tenet Abbas *o* communiter receptus.

Secundo fallit, quando non venit casus non vtendi priuilegio, hoc enim casu priuilegium per non vsum non admittitur, vt tenet quædam *p* glossa communiter recepta, quam post alios sequitur Rebuffus & Iulius Ferret.

Tertio fallit quando aliquis ex aliquo legitimo impedimento sua culpa non causato priuilegio vti non potuit, & hoc est notum apud omnes. *q*

k 1. tom. q. 8. l l. 1. vbi Bar to. ff. de nũdi. Cynus Salic. et Ias. in l. fal so. in princ. C. de diuersis rescript. Natta cons. 636. nu. 37. Rebu. in praxi. benef. ti. de dif. inter priui. & refer. nu. 40. m Omnes in c. accidentib de priu. Boss. de princip. & eius priui. n. 319. n DD. in c. 1. de resti. in in teg. lib. 6. o Abbas in c. 2. in 2. not. de consuet. p glo. in cap. Abbate sancti Siluani in v. donec de verb. signific. Rebuf. in tra cta. nom. q. 14 nu. 21. Ferret. in tract. de in stau. de inf. & minst. Bel lo. nu. 206. q l. Atttilicinus. ff de seruit. gl. in d. c. Abbate. v. not

Quarto fallit, quando priuilegia tendunt ad exceptionem, veluti, si alicui concedatur, quod super aliqua re conficienda molestia non possit inferri, semper enim priuilegiatus ope exceptionis poterit molestiam inferentem repellere ex vi istius priuilegij, quanquam illo priuilegio per decennium vsus non fuerit iuxta quendam textum *r* & glossam communiter receptam. Vnde si Ecclesia, aut monasterium non fuerit vsus huiusmodi priuilegio per tempus, quo contra ipsa præscriptio currit, de quo supra in quæstione de præscriptionibus diximus, nihilominus possunt per exceptionem molestiam inferentem repellere. *s*

Quinto fallit in priuilegio remunerationis causa concesso, quia etiam illud habet naturam contractus, & est irreuocabile, prout tradunt Romanus, *t* & Alexander. Quod adeo verum est, quod neque per ingratitudinem huiusmodi priuilegium reuocari possit iuxta tradita a Mandosio, *u* nisi sit concessum ad beneplacitum principis, vt tradit Capaccius *x* post Andræam de Isernia quem ibi citat.

Dico secundo, quod priuilegium non faciendi ex contrario vsu seu actu contrario ipsi priuilegio amittitur, & priuilegiatus priuilegio huiusmodi, ex isto vnico actu contrario renunciasse videtur, vt colligitur est iure *y* & tradit Ioannes Andræas, & post alios Egidius Bossius.

Quod primo fallit in priuilegio, quod habet effectum successiuum & reiterabile, velut in priuilegio eximente aliquem a solutione annua priuilegium non amittitur, neque illi nisi quátum ad illum actum censetur renunciatum, vt tenent *z* Baldus, & Alexander: requiritur ergo continuatio actuum contrariorum per triginta, vel quadraginta annos, vt tenent *a* Bartolus, Lucas de Pena, & allegati a Mandosio dicente hanc esse magis communem opinionem.

Secundo fallit, quando actus priuilegio contrarius fit per eum, qui priuilegio expresse renunciare non potest, tunc enim ex solo actu contrario, nisi lapsus temporis ad præscribendum concurrat, priuilegium non amittitur. Velut si per vnum monachũ, aut per vnum priorem fieret actus contrarius priuilegio religioni concesso, prout tenet *b* Innocentius, Ancharanus, & Baldus, & Iason. Hi enim tali priuilegio renunciare possunt.

ibidem vbi et Abb. de verb. signific. r l. pure. §. si ff de dolo. except. gl. in d. c. cum accessis. v. contrauenerint, de consti. s sup. q. t Rom. consil. 463. 14. Alexan. cons. 216 col. 1. 1. u Mandos. de priu. ad insta. glo. 15. n. 20. x Capaccius dec. 119. quod res concessa. n. 8. y c. vt priuil. 2. q. 3. Andr. in reg. accessorium de reg. iuris q. 1. Bos. in tit. de priu. nu. 320. z Bal. d. c. plerumque. n. 6. de rescript. & in l. senatores 2. lect. ff. de se nat. Alex. consil. 33. nu. 8. vol. 1. a Bart. & alij in l. fin. ff. de constit. Mand. de priu. ad instar gloss. 15. nu. 22. b Innocens in c. cũ accessis. de priuil. vbi d. l. Anc. in c. cum plantare nu. 8. 30 priu. Bal. d. consil. 337. li. 4. Ias. in fin. ff. de cõstit. princ.

ARTICVLVS VI.

Vtrum priuilegio prohibitiuo, aut decretum irritans, continenti, per actus contrarios possit renunciari.

RESpondeo dicendo, quod priuilegio prohibitiuo, in quo adest decretum irritans nullo temporis spatio per actus contrarios renunciari potest, prout tenent Archidiaconus *c* Ioannes Andræas, Geminianus, & alii & est decisio Rotæ & tenet Iason. Quod tamen non procederet, quando priuilegium totum concerneret solum fauorem priuilegiati, hoc enim casu priuilegiatus non obstante decreto irritanti posset priuilegio per actus contrarios renunciare, vt post alios tradit Mandosius. *d* Vnde priuilegia, quibus religionibus prohibetur aliquam inferri molestiam, continentia quod irritum sit & inane, quidquid aliud super eo fuerit attentatum, possunt per contrarios actus ab ipsis religionibus renunciari, dummodo talis renunciatio fiat ab his, quibus renunciandi committitur potestas, de quo in primo tomo *e* aliqua diximus.

c Archid. Andrea Germin. in c. cũ de benef. de preb. li. 6. Rota decis. 293. in antiquis. Ias. in l. fin. ff. de constit. principe. d Mandos. de priuil. ad instar gl. 15. nu. 32. e 1. tom. 9. q. a

AR-

ARTICVLVS VII.

Vtrum priuilegio non faciendi ex consuetudine quæsito per vnum actum contrarium amittatur.

RESpondeo dicendo, quod priuilegium consuetudine a religione quæsitum per vnum actum contrarium non amittitur, vt notatur per scribentes. *a* Verum est tamen quod Imola *b* aliter tenet; & eius opinionem in puncto iuris esse veriorem, scribit Decius, quod etiam videtur sentire Petrus de Vualdis, qui loquens de quodam priuilegio ex consuetudine mendicantibus quæsito nullam constituit differentiam inter priuilegium ex gratia principis, priuilegium ex consuetudine quæsitum, & licet ipse ibidem teneat idem priuilegio vnico actu contrario renunciatum non intelligi, nisi lapsus concurrat quadraginta annorum, id non est, quia ipse sentiat priuilegium consuetudine quæsitum non admitti ex vnico actu contrario, sed quia ipse tenet illam opinionem Vincentij, quod priuilegium non faciendi non censetur renunciatum ex vnico actu contrario, nisi concurrat lapsus quadraginta annorum.

At his omnibus non obstantibus videtur priori opinioni adhærendum: nam consuetudini non censetur vnico actu, imo ne bina contrafactione derogatum, vt tenet quædam glossa, *c* quam sequitur Cardinalis, Abbas, & Decius alios referens, & esse communiter approbatam testatur Curtius iunior, ergo neque derrogatum censebitur priuilegio consuetudine quæsito. Quod tamen limitat Abbas, *d* vt non procedat, quando actus contrauentionis esset factus collegialiter, quia eo casu censetur derogatum consuetudini, ex illo vnico, vt tenent Antonius *e* de Butrio, Felinus, & Marcus Antonius Natta, sed vt a multis super huiusmodi materia liberentur litibus & angustiis regulares, ne per eorum contrarios actus ipsorum priuilegia perdantur, debent expresè protestari per instrumentum publicum, se nolle ex hoc actu priuilegium amittere, protestatio enim in hoc casu priuilegium præseruat: ita *f* Bartolus, Baldus, Bossius, & Horatius Mandosius.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum priuilegia concessa religioni censeantur concessa eiusdem religionis prælato.

RESpondeo dicendo, quod dubitatio huius quæstionis pendet ex resolutione alterius dubii. Vtrum scilicet appellatione capituli, & collegij veniat prælatus, aut præpositus generalis. De quo agunt *g* glossa quædam, Innocentius, Federicus, & alij, quos refert Mandosius, & proculdubio communi omnium sententia videtur receptum, præpositum aut prælatum collegij, vel capituli appellatione non comprehendi, vt constat ex allegatis a Rebuffo. *h* Sed in nostro casu si de prælato non esset facta mentio, priuilegia religioni concessa intelliguntur etiam concessa ipsi prælato, cum simus in fauorabilibus, in quibus collegij, aut capituli appellatione venit etiam caput, vt tradit *i* Barbatia & Felinus.

Communi autem sententia adducta pro ratione dubitandi in his tantum prælatis locum habet, qui de collegio electi in prælatos desinunt esse de corpore, prout sunt canonici, qui effecti prælati desinut esse canonici, non autem de his prælatis, qui de corpore electi non desinunt esse de corpore, vt sunt monachi, aut religiosi, qui in Abbates, aut præpositos electi non desinunt esse monachi, aut religiosi iuxta doctrinam Bartoli, *K* quem sequitur Felinus, & tenet Mandosius.

a Scribentes in c. accidentib. de priuil. & in c. cũ accessissent de constit.
b Imo. in d. c. cum accessissent, vbi Decius col. vlti. Vuald. de canonic. Episc. p. 2. cap. 3. §. quoniam, nu. 28.
c glo. in l. nemo alieno, §. temporalis. ff. de reg. iu. Cardi. cons. 131. vidẽdum primo in fi. Abb. cons. 94. in fi. Dec. in d. §. temporalis Curtius cons. 158. præsupponitur in facto infra.
d Abbas in c. pro illorũ nota. vlt. de præbend.
e Butrius in c. fin. col. 3. de consuet. Fel. in c. cum accessiss. col. 15. in 7. limit. de constit. Natt. cons. 636 nu. 119. lib. 3.
f Bar. & Bal. in l. 1. C. de his qui spon. muneri publ. sub li. 10. Bossius tit. de priui. num. 320. Mandos. de priu. ad instar. gl. 11. n. 33.
g glo. in c. vt hi qui. §. illi vero in v. eisdem de at. & quali. Innoc. in c. irrefragabili de offi. ordin. Federic. cons. 110 n. 6. Mãdos. de priuil. ad instar. glo. 5. nu 6.
h Rebuffus in tract. nomi q. 8 nu. 33.
i Barbat. in tract. de præstans. Card. lib. 1. q. 7. col. 34. Felin. in proam. decre. v. Greg. col. 3.

ARTICVLVS IX.

An priuilegia præposito vel Abbati concessa ad commendatarium quoque, cui præpositura, vel Abbatia esset commendata, protrahantur.

RESpondeo dicendo, quod & si commendatarius perpetuus possit quodammodo, dici verus prælatus, & de ipso, vt de vero prælato iudicari: negari tamen non potest, quin in aliquibus a verò differat prælato, vt inquit Ludouicus *l* Gomez. Vnde stante aliqua diuersitate inter commendatarium licet perpetuum & verum Abbatem, non debent priuilegia Abbati, seu prælato concessa ad commendatarium extendi, cum priuilegium non debeat etiam ex identitate rationis de vna persona ad aliam extendi, vt dicitur in Iure. *m* Vltra quod in isto commendatario quantum ad priuilegia non concurrit eadem ratio, quæ in vero Abbate & prælato, quia commendatarius non profitetur ordinem, aut regulam suorum monachorum cuius ordinis & regulæ gratia priuilegia Abbati, aut proposito concedi non est dubitandum; & sic cessante in huiusmodi commendatario causa finali priuilegij, debet quoque in ipso cessare priuilegium, argumento eorum, quæ in Iure *n* notantur.

Ex quo etiam concludi posset commendatarium, siue temporalem, siue perpetuum non solum non gaudere priuilegijs Abbati, seu præposito concessis, sed neque etiam priuilegiis concessis religioni, cuius appellatione ipse non comprehenditur iuxta quandam Bartoli *o* doctrinam.

ARTICVLVS X.

An priuilegium concessum religioni, & collegio censeatur concessum singularibus personis illius collegij.

RESpondeo dicendo, quod priuilegium corpori concessum ad singulos nõ protrahitur, aliud est enim collegium, societas, vel vniuersitas, aliud verò singulares personæ simul sumptæ, quæ vt diuersæ a dictis corporibus in quacunque dispositione iudicantur, vt dicitur in iure, *p* & tradit post alios Rebuffus. Verum tamen est, quod priuilegia huiusmodi corporibus concessa ad singulos protrahuntur, quando eius generis sunt priuilegia, quæ non nisi per singulares personas exerceri possunt, velut priuilegia concessa super prædicationibus, & confessionibus, sacramentorum administratione, indulgentiarum acquisitionibus, aut aliis similibus, quarum exercitium ad singulas personas non etiam ad vniuersitatem pertinet, de quo scribit D. Thomas *q* & Ludouicus Gomez, ne enim priuilegium frustratorium reddatur non est absurdum, vt ex præsumpta loquentis mente ea capiatur interpretatio, vt quod in vniuersitatem confertur, cuius ipsa vniuersitas est incapax, ad singulos collatum intelligatur. Quod optimè probat quædam decretalis *r* vbi non alia ratione interdicta ciuitate singuli interdicti censentur, quam quod interdictum si huiusmodi cape-

K Bart. in l. quod constit. ff. de milit. testam. Fel. in dict. proam. ver. tertio fallit. Mand. de priuil. ad instar gl. 1. nu. 8. & 9.
l Gomez sup. reg. Cãcel. ju. reg. triennal. q. 1. ar nu. 2 2 v. ex quibus facile.
m c. priuil. de reg. iur. lib. 6
n l. Titia. §. vsuras ff. de leg.
o Bart. in l. quod constit, ff. de milit. test.
p l. sicut §. quod vniuersitati vbi omnes. ff. quod cuiusque vniuersi. l. meritũ autem præsentem, §. animaduer. ff. quod me. cau. Rebuf. sup. cõcor. dat. infer. mandat. Apostoli. v. singulisque canonicis.
q Tho in 4. dist. 35. q. 2. Gomez. in reg. de idiomat. q. 2. nu 4.
r c. si sententia de senten. excom. li. 6.

capereturr interpretatio illusorium, & ridiculum redderetur, quod etiam Summus Pontifex eo loco fatetur, actus enim ira interpretari debet, vt valeat iuxta latè tradita ab Alciato. *a* Vnde in alia decretali *b* dicitur, quod priuilegium exemptionis Ecclesiasticæ, extenditur, etiam ad singulares personas ipsius collegii, quia alias esset frustratorium, si non ad eas extenderetur, sicut priuilegium loco concessum ad singulares personas ipsius collegii protrahitur, quia alias esset frustratorium, si non ad eas extēderetur, vt scribit Baldus. *c* Ait enim Ludouicus Romanus *d* quod priuilegium, vt quis in Ecclesia capi non possit, intelligitur loco concessum, & consequenter habet locum in quolibet ibi reperto, quod dictum refert, & sequitur Ludouicus Bollo. *e*

a Alc. de præsum. lib. 3. præsum. 34.
b c. per exemp. de exēp. lib. 6.
c Bal. in l. f. c. 3. post n. 7. C. de vxor. prim.
d Roman. sin. 234.
e Bollo. de indul. col. 3. versic. hoc etiam probatur.

ARTICVLVS XI.

An priuilegia in singulares personas religionis collata ad eius religionis prouinciales, aut generales si ipsos Papa subtecuisset extendantur.

RESpondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis videtur pendere ex resolutione alterius, an, scilicet appellatione monachorū veniat Abbas. Quæ in re extat receptissima, atque apud omnes probata distinctio, vt nisi aliud ex loquentis mēte conijciatur in fauorabilibus, & materia proportionabili, Abbas veniat appellatione monachorum, in materia tamen non proportionabili, & odiosa secus. Quod liquet ex his, quę scribunt Glossa *f* & alii, Cardinalis, & summa Armilla. Quo fit, vt in hac quæstione postquam sumus in materia proportionabili, & de fauore agimus, proculdubio respondendum sit in prouinciales & in generalem etiam prælatum ex præscriptis concessionis verbis, etiamsi is a concedēte Principe non esset expressus, priuilegia collata extendi. Quod probatur cum prouinciales & generales non definant esse religiosi, sicut neque Abbas Abbatia adepta definit esse monachus, neque hi patres ex dignitatis augmento deterioris conditionis esse debēt quam sint personæ singulares, cum dignitatis & supereminentiæ proprium sit augere, non autem statum priorem ab eo, in quē dignitas cecidit, in ipsius præiudicium auferre iuxta quandam Legem, *g* & tradita ab Horatio Mandosio. *h*

f Glos. & alij in c. fin. de simon. Card. in Clemen. 1. in pri. 6. oppos. de reg. Armil. v. Abb. ver. 11.
g L. fina. vbi omnes ff. de senat.
h Mandos. de priuil. ad instar glos. 6. n. 29.

ARTICVLVS XII.

Vtrum priuilegia concessa religiosis professis, ad nouitios quoque nondum professos extendantur.

RESpondeo dicēdo, quod pro vtraque parte multa possent afferri argumenta, sicut in alia simili quæstione cumulat Tiraquellus, *i* nihilominus videtur dicendum, quod priuilegia religioni concessa, vel eius singulis singularibus personis, ad nouitios non porrigi, quando hi neque vere, neque cum effectu religiosi dici possint iuxta quandam decretalem *K* Bartolum, & Tiraquellum.

Nec obstat hos nouitios non secus, ac professos immunitatis Ecclesiasticæ priuilegio gaudere, vt quædam definit decretalis, *l* nam id specialiter indultum est, & fortè ob reuerentiam habitus, quem nouitius gestat, & sic ex eo ius commune in contrarium elici potest argumento eorum, quæ in iure *m* communiter notantur. Vnde videmus si seriem priuilegiorū concessorum religionibus attētè contemplemur, quod volentes Summi Pontifices concessa professis ad nouitios nondum professos extendi, id vtique nō subticuerunt, sed clare expresserunt. Nec ego inueni priuilegium, quo ipsi nouitii communicent in generali cum professis in priuilegiis, sed tantum in quibusdam indulgentiis, nam Sixtus Quartus concessit, quod nouitiæ monialium Sanctæ Claræ primæ regulæ possint promereri omnes indulgentias almæ vrbis visitando suas Ecclesias, ita habetur in libro *n* monumenta ordinum. Et aduertit collector priuilegiorum ordinum mendicantium.

i Tiraq. de vtroq; tot tit. 1. §. 1. glos. 8. n. 41. vsque ad nu. 41.
k c. relig. §. fi. de sen. excom. li. 6. Bar in l. 2 C. ne sacra. baptis. reite. Tira. vbi sup.
l d. c. relig. §. fin.
m L. singu. l. quod vero, ff. de legib.
n Mon. ord. in 2. impr. f. 261 conc. 678.

QVAESTIO LII.

De religione quoad potestatem transeundi ad alias religiones concessam in triginta articulos diuisa.

Circa quam quæruntur triginta.

1 *VTrum sit conueniens de vna religione ad aliā transire.*
2 *Quomodo prælati se debēt habere vt eorum religiosi subditi in sua vocatione permaneant.*
3 *Vtrum ius commune concedat regularibus vt possint transire ad strictiorem religionem licentia petita licet non obtenta.*
4 *In quo consistat perfectio religionis, ad quā iure communi transitus conceditur licentia petita, sed non obtenta.*
5 *Vtrum religiosus possit transire de sua religione, in qua non seruetur regula ad aliam laxiorem in qua seruatur, propter quod est strictior.*
6 *Quæ dicta sunt de monachis vtrum ad moniales extendantur.*
7 *Vtrum conuersi & oblati possint transire ad strictiorem religionem petita licentia licet non obtenta.*
8 *Vtrum constitutio Pij Quinti reuocet ius commune concedens fratribus, vt ad religiones alias strictiores possint transire.*
9 *Quis possit concedere licentiam, vt religiosus transeat de vna religione ad aliam.*
10 *Vtrū Sum. Pont. sine causa possit concedere religioso, vt transeat de vna religione ad aliam laxiorē.*
11 *Vtrum licentia prælati ad transeundum ad alium ordinem ex iusta causa non facta mentione de laxiori sufficiat ad transeundum ad laxiorem, an debeat tantum intelligi de laxiori vel æquali.*
12 *Vtrū regularis ordinis mendicātium qui habet licentiam ad transeundum in aliam religionem etiam non mendicantem siue arctiorem, siue laxiorē, possit se transferre in aliquem ordinem militarem.*
13 *Vtrum licentiatus a Papa, ut possit transire ad certum ordinem possit ad alium distinctum transire.*
14 *Vtrum religiosus fugitiuus ad parem religionem pro libito, sine dispensatione possit transire non inuento aliquo sui ordinis monasterio.*
15 *Vtrum prælati religionum mendicantium possint dispensare cum suis subditis, ut transeant ad ordines monasticos.*
16 *Vtrum si reformetur ordo religionis mendicantis in strictiorem uitam possint professi illius ad alios ordines transire.*
17 *Vtrum fratres mendicantes possint recipi in religione Sancta Mariæ de Mercede.*
18 *Vtrum prælati regulares possint dare licentiam suis subditis ut ad Carthusienses transeant.*
19 *Vtrū sit licitus trāsitus a Carthusiēsib. ad Minores.*
20 *Vtrum monachus Cassinensis non petita licētia a suis superioribus possit tuta conscientia transire ad Carthusianos.*

21 Vtrum in extrauagãti Martini V. prohibeatur transitus ab vno ordinum mendicãtium ad alium mendicantium.

22 An Capucini discalciati ordinis minorum possint recipere fratres eiusdem ordinis obseruantiæ.

23 Quàm diligentiam facere teneatur religiosus, qui habet facultatem transeundi ad aliquem ordinẽ mendicantium, si non inuenerit mendicantes, qui eum recipere velint.

24 Vtrum recipi possint ad religionem religiosi, qui fecerunt votum de non transeundo ad aliam.

25 Vtrum translatus ad aliam religionem, vt in ea sit prælatus, debeat profiteri in secundo monasterio, antequam sibi eius administratio deferatur.

26 Vtrum prædictus monachus translatus post renunciationem prælationis monachus secundi, vel primi monasterij remaneat.

27 Vtrum transiens ad aliam religionem possit secum deferre omnia, quæ detulit in religionem suam, vel saltem aliqua scripta, quæ ipse tanquam prædicator in dies sibi scripsit.

28 Vtrum translatus ex ordine mẽdicantium ad alium ordinem non mendicantium possit in ipso ordine ad quem est translatus habere beneficium regulare, & aliud officium dicti ordinis.

29 Vtrum religiosus translatus ad aliam religionẽ debeat sedere in capitulo iuxta tempus in quo emisit professionem in primo monasterio a quo fuit translatus, an a quo fuit professus in secundo.

30 Vtrum translatus de vna prouincia ad aliam eiusdem religonis debeat sedere in capitulo ad suam vocem dandam a tempore in quo fuit in secunda incorporatus.

ARTICVLVS I.

Vtrum sit conueniens de vna religione ad aliam transire.

a D. Tho. 2. 2. q. 189. ar. 8.

RESpondeo dicendo, quod Diuus Thom. a dicit primo, quod transire de vna religione ad aliam, nisi propter magnam vtilitatem, vel necessitatem, nõ est laudabile, tum quia ex hoc plerumq; scandalizantur illi, qui relinquuntur, tum etiam quia facilius proficit aliquis in religione, quam consueuit, quàm in 1 a quam non consueuit cæteris paribus, vnde in collatione Patrum Abbas Nestorius sic ait, *vnicuique vtile est, secundum propositum, quod elegit, ac summo studio ac diligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, & nequaquam a sua, quam elegit semel professione discedat.* Et postea subdit *impossibile namque est, vnum & eundem hominem simul vniuersis sic fulciri virtutibus, quas si quis voluerit pariter attentare, in id incidere eum necesse est, vt dum omnes sequitur, nullam integre consequatur, diuersæ enim religiones præeminent, secundum diuersa virtutum opera.* Videamus, quid dicat Diuus Bernardus b circa hoc: ait enim, *forte vult aliquis de calumnia censibus institutis ad Cistercienslum, sese stringere paupertatem, eligens præ illis nimirum consuetudinibus magis regulæ puritatem, si me consulit, non consulto, si non sane id Abbatis sui vsurparit assensu, quam ob rem? Primo propter scandalum ipsorum, quos deserit, deinde quia certa pro dubijs relinquere tutum non est, forsan enim hoc tenere potest, illud non poterit. Tertio suspectam habeo leuitatem, qua id sæpe, quod facere volumus, antequam probemus, experti iam nolumus vno propemomento id ipsum cupientes tam leuiter quàm irrationabiliter, quales vtique non paucos frequenter experimur, qui vna vix hora in vna voluntate durantes aura leuitatis impulsi vagi, & instabiles hac & illac velut ebrij mouentur, quæ pro experimento iudicium imo sine iudicio fluctuantes, et tumultuantes tot de se consilia præsumunt, quod loca reussunt, semper quod non habent cupientes, & quod habent fastidientes, & quomodo ego (ait aliquis) professus regulam, non secundum regulam cum bona queam degere conscientia siquidem vouens & non soluens, quia in se perieror quasi nonnullo magis habeas. vnde conqueri alibi quoque cum caporis pure iuxta regulam conuersari; profectò etiam tunc, & qua nunc inquies conscientia, sub bere sustineam extra domum meam priorem, qui me de sæculo fugientem excepit, initiauit ad bonum, signauit in salutem, molestus fratribus inobediens seniori, stabilitatis insuper præuaricans pactum, & primam irritam faciens fidem? Et paucis interpositis subdit idem Bernardus, cæterum qui inquietus est & ita credere non potest, sed magis credens & cedens stimulanti conscientiæ exijt & quærit, vbi soluat vota sua, quæ suo in loco suo vtique iudicio vouerat quidem, sed non soluerat, sicut nox laudo quod egreditur, ita vt egrediatur non consulo. Si tamen ad ignotum remotumque monasterium migrauerit, cur ita? cum propter Pauli sententiam, qui beatum manifeste pronuntiat, qui se ipsum non iudicat in eo, quod probat, tum ex nostri authoritate magistri qui talem & suscipi iubet, & retineri, inuentum quoque bonum & vtilem suasione allici, professione ligari, denique suadeatur (inquit) ei, vt stet, & ne forte prioris sui monasterij memor remordente (vt assolet) conscientia incipiat denuo derupta stabilitate causari, generalem super huiusmodi scrupulo consolatoriam profert sententiam dicens, vbiq; enim vno Deo seruitur vni Regi militatur.* Hæc D. Bernardus: ex quib. clare colligitur, quod nemo de vna religione ad aliam, vt transeat, est audiendus, & consulendus, nisi ad hoc a suo Prælato consequatur, & non extorqueatur beneplacitum, cũ huiusmodi mutationes ex leuitate magis, quàm stabilitate animi plerumque originentur.

b Bernard. de præcepto, & obedientia.

Vnde Pius Quintus Pontifex maximus in religione educatus aliquorum monachorum inconstãtiam considerans, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono pridie idus Octobris Pontificatus sui, anno quarto in constitutione, quæ incipit, quæcumque sacrarum religionum reuocauit & aboleuit omnia, & quæcumque priuilegia, facultates, dispensationes, & indulta præter iuris cõmunis dispositionem emanata, recipiendi, vel retinendi fratres, monachos, canonicos, & alios etiam laxiorum ordinum professores, quibuscumque ordinibus, monasteriis, hospitalibus, militiis & piis locis, etiam S. Antonii Viennensis, Sancti Spiritus in Saxia de vrbe, S. Joannis Hierosolymitani, Iesu Christi, Sancti Iacobi de Spatha, Sancti Lazari Hierosolymitani, eorumq; Ecclesiis membris superioribus, & personis per quoscumque Romanos Pontifices suos prædecessores, & per se ipsum. Qui Summus Pontifex prout infra declarabimus non reuocauit licentiam, quã iure communi habent regulares transeundi ad strictiorem religionem petita prius a suo prælato licentia, ne leui causa magis, quàm considerati animi stabilitati hæc mutatio tribuatur, & vt mutatio de meta excelsi ab omnibus dicatur.

ARTICVLVS II.

Quomodo prælati se habere debeant, vt eorum religiosi subditi in sua vocatione permaneat.

RESpondeo dicendo, quod sæpe si pius prælati regulares in authoritate imperantes non tanquam pastores ouium, sed tanquam lupi eum custo-

stodes sunt causa, vt eorum subditi ab instituto, in quo vocati sunt, & cuius regulam sunt professi, ad aliud institutum prætextu maioris perfectionis transire procurent, qui si in spiritu leuitatis eos, vt patres tractarent, non vtique primum institutum desererent, vidi enim ego aliquos obseruātissimos sui instituti viros putantes, se obsequiū præstare Deo duris & insipidis verbis suos tractare subditos iuuenes siccitate quadam illis dicentes, vt abirent in aliam religionem, si vellent, qui non secuti Dominum Saluatorem calamos quassatos conterebant, & ligna fumigantia extinguebant, ita vt authoritatem suæ religionis desererent, & ad aliam laxiorem resurgerent, quorum indiscretum zelum non secundum scientiam nunquam probaui, nec probat illos qui spiritu lenitatis corripiendos docuit, cōtra quos adest quędam epistola mellisflui Bernardi, cuius tenorem in præsentiam proponam. Frater enim Robertus sancti viri monachus, & secundum carnem propinquus in adolescentia sua quorumdam persuasione deceptus Cluniacum sese contulerat, quem venerabilis pater, postequam aliquando dissimulauit, eundem fratrem statuit per epistolam reuocare, cuius tenor, quo ad nostrum propositum est huiusmodi. *Satis & plusquam satis sustinui dilectissime fili Roberte, & omitto, quod factum est, non requiro, cur, vel quomodo factum est, culpas non discutio, non retracto causas, non recordor iniuriæ, solent enim hæc magis instigare, quàm mitigare discordias, solum, quod mihi magis est cordi, loquor, mi miserum, quod te careo, quod te non video, quod sine te viuo, pro quo mori mihi, viuere est, sine quo viuere, mori. Nō igitur quæror, cur abieris, sed quod iam non redieris, queror non causas discessionis, sed moras causor regressionis: veni tantum, & pax erit, reuertere, & satisfactum est, redi inquam redi & lætus cantabo, mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus est, fuerit certe mea culpa, quod discessisti delicato filio et adolescentulo austerus extiteram, & tenerum durus nimis inhumanè tractaui. Hinc enim & præsens quondam aduersum me (quantum memini) murmurare solebas, hinc & nunc (sicut audiui) etiam absenti derogare non cessas, non tibi imputetur, possem forsitan excusare, & dicere quia sic lasciui pueritiæ motus coercendi erāt, ac rudibus amoris aspera illa disciplinæ districtioris initia, scriptura attestante, quæ ait, percute filium tuum virga, & liberabis animam eius a morte, & rursum, quos enim diligit dominus, corripit, flagellat autem omnem filiū, quem recipit, & illud, vtiliora sunt verbera amici, quàm oscula inimici, sed fuerit vt dixi mea culpa, quod discessisti, ne dum de reatus perpetratione contenditur, emendatio retardetur. At vero hinc procul dubio incipiet esse, & tūc, si non parcas pœnitenti, indulgeas confitenti, quia potui quidem aliquādo in aliquibus fuisse erga te indiscretus, sed non, certe maleuolus, quod si in futurum hanc ipsam indiscretionem meam suspectam habet, noueris me iam non esse, qui fueram, quia nec te puto fore, qui fuisti mutatus mutatum inuenies, & quem antea metuebas magistrum, comitem amplectere securus; itaque siue mea culpa recesseris (vt putas, & ego non excuso) siue tua (vt multi putant, etsi ego non accuso) siue mea simul & tua (quod ego magis puto) ex hoc iam si redire renueris, solus profecto inexcusabilis eris. Vis ab omni culpa liber esse? Reuertere, si tuam agnoscis, ignosce, & tu mihi, vbi meam agnosco, alioquin, aut tibi nimis indulges, qui tuā culpam, & agnoscis, & dissimulas, aut mihi nimis immisericors es, cui neque satisfacienti ignoscēdum putas, iam si redire recusas, aliam quære occasionē. Vnde falso blandiaris conscientiæ tuæ, quia non erit vltra, quod formidare debeas de rigore districtionis meæ, nec enim formidandum est, quod futurus sim præsenti formidolosus, cui adhuc absenti iam toto sum corpore prostratus, totis astricti visceribus humilitatem exhibeo, charitatem promitto & tu times? intrepidus veni, quo te vocat humilitas, pertrahit charitas, si eorum accede talibus præuentus obsidibus: fugisti sæuum, reuertere ad mansuetum, reuocet te mea lenitas, cuius seueritas effugauit. Vide fili, quo te cupiam duci non spiritu seruitutis iterum in timore, sed spiritu adoptionis filiorum, in quo clamare, & tu non confundaris, Abba pater causam vtique tanti doloris mei non minus apud te, sed blandimentis precibus, non terroribus agens. Alius forsitan aliter tentare, & vere quis alius non magis discuteret reatum, & incuteret metū, non opponeret votum, & proponeret iudicium, non argueret inobedientiæ, non indignaretur apostasiæ quod de tunicis ad pelliceas de oleribus ad delitias, quod denique ad diuitias de paupertate trāsieris? Sed ego noui animū tuum qui facilius posset amore flecti, quàm timore compelli. Denique quid necesse est pugnare non recalcitrantē valde timidum magis exterrere per satis erubescentem confundere, amplius cui sua ratio magister, cui propria conscientia virga & ingenita verecundia lex disciplinæ est, quod si cui mirum videtur, quomodo puer verecūdus, simplex, timoratus ausus fuerit contra voluntatem fratrum magistri imperium, regulare decretum suum deserere, votum & locum recordetur etiam quomodo & Dauid sanctitati surreptum sit, quod sapientiæ Salomonis illusum, quod Sampson fortitudine obuiatum, qui Protoplastum dolo captum, extulit de patria felicitatis, quid mirum si tenero subripuit adolescentulo in loco horroris & vastæ solitudinis?* Hæc & multa alia charitatis & humilitatis plena & eruditione repleta scribit Diuus Bernardus senex longæuus ad quendam puerum, vt eum ad suum pristinum austeritatis reuocet institutum, vt inde discant senes & Prælati in religionibus, quo spiritus feruore, quo charitatis ardore, qua humilitatis mansuetudine & dulcedine, quo prudentiæ documento erga teneros in religione aliquando se habere debent, ne deficiant in via, imo ne retrocedant a via, vt deducti per semitas iustitiæ in loco pascuæ collocati radices in perfectione emittant, & ascensiones in corde suo de die in diē, in hac valle lacrymarum ponant considerantes, quod facilius adolescentuli præcipuè nobiles amore flectuntur, quàm timore compelluntur.

D. Bernar. ad Epis. ca. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum ius commune concedat regularibus, vt possint transire ad strictiorem religionem licentia petita licet non obtenta.

Respondeo dicendo, quod Innocentius *a* Tertius ordinauit, vt religiosus possit transire a sua religione in aliam strictiorem licentia petita licet non obtenta, secundum cuius decretum debet limitari constitutio Vrbani *b* Papæ dicens, *statuimus: ne professionis canonicæ quispiam postquam Dei vice supra caput sibi hominem imposuerit alicuius lenitatis instinctu, vel districtioris religionis obtentu ex eodem claustro audeat, sine patris & totius congregationis permissione recedere, discedentem verò nullus Abbatum, vel Episcoporum, nullus monachorum, sine communi literarum cautione suscipiat.*

a c. licet de regu.

b ca. statuim. 19. q. 3.

Hæc enim constitutio in foro exteriori debet interpretari, secundum prædictam Innocentii Tertij decretalem; tenentur enim prælati regulares secundum ius commune religioso volenti transire ad perfectiorem religionem, si constat de bono animo religiosi, & illam religionē, ad quā fit translatio esse perfectiorem, supradictā licentiam præstare, prout concludit D. Thomas, *c* quam si non dederint, ius ipsam con-

c D. Tho. 2. 2. q. 189. ar. 8.

concedit eorum negligentiam supplendo iuxta ea, quæ in eodem iure notantur. *a* Dixi in foro exteriori, nam in foro interiori, aliqui ausi sunt affirmare, non posse monachum attento iure communi ad strictiorem religionem conuolare, sine licētia sui prælati petita, & obtenta; quæ opinio mihi nunquā potuit placere, & ita praxis, quæ est optima legum interpres, hoc admisit, vt nulli à viris doctis scrupulus iniiciatur, si transeat ad strictiorem religionem licētia petita à suis prælatis, si enim in foro conscientiæ licentiam prius obtinere esset necessarium, libertati spiritus non prouideretur, anhelantibus enim religiosis ad altiorem frugem prælati licentiam concedere ægre ferunt, & ita eam sæpe sæpius minime suppeditant: prælati autem, à quibus prædicta licentia petenda sit, controuertitur, an sufficiat, vt sint prælati cōuentuales monasteriorum, in quibus religiosi volentes se transferre pro tempore habitant, de quo agit Marcus Antonius *b* Cuccus, qui veriorem sententiam esse opinatur, & receptam iure, quam Angelus Clauasius scriptā reliquit, nempe in ordine Prædicatorum petendam esse à priori prouinciali, in ordine verò minorum à ministro prouinciali, seu custode: quamuis Syluester *c* opinetur priorem conuentualem, vel guardianum, alteriusque nominis præfectum monasterio datum hanc potestatem facere posse, quod de iure communi minimè est admittendum, quandoquidem ingressus religionem nō illi monasterio tantùm, in quo facit professionem, sed toti aut vniuersæ religioni, aut saltem prouinciæ adquisitus cēsetur, & ita minister generalis, aut prouincialis supradictam licentiam concedendi habēt potestatem, cum super totam prouinciam habeat potestatem.

a c. 1. de supp. neglig. prælat.

b Cuc. li. 3. de maior. insti. ti. de regu. n. 139

c 4. q. 3.

ARTICVLVS IV.

In quo consistat perfectio religionis, ad quam iure communi transitus conceditur petita licentia & non obtenta.

RESpondeo dicendo, quod Canonistæ vt permittatur iste transitus tantùm ponderant, vt astrictior sit religio respectu arctioris vitæ. Vnde si respectu finis secunda religio sit vtilior, & fructuosior, si tamen non viuitur ibi strictè, dicunt non esse licitum dictum transitum, ita Ioannes Andræas *d* & Abbas, at Theologi *e* diuersa gradiuntur via dicentes, perfectionem religionis considerari respectu finis, ad quē omnes religiones ordinantur, qui est charitas, per quam coniungimur Deo, & vnimur, vt ait Ioannes *f* vigesimus secundus, quam opinionem ego *g* sequutus sum, attamen, quantum ad nostrum propositum, cum huiusmodi transitus non fiant, nisi in foro exteriori petita licentia, & nō obtenta à prælatis perfectionem religionis in maiori austeritate consistere existimo, cum enim vnusquisque prælatus suam religionem esse perfectiorem prætendat, maximæ & intricabiles lites in huiusmodi orirētur, si perfectio ex vberioribus fructibus, & sanctitate esset pēsanda: vnaquæque enim religio fructus vberiores allegaret, quorum allegatio, cum sit magis facti, quàm iuris, processus magni fulminarentur, ita vt essent inextricabilis (vt ita dicam) decisionis. Vnde debemus occurrere ad vitam arctiorem, quæ per religionum regulas & instituta, facillimè patet, vt huiusmodi transitus, vel iustificentur, aut damnentur, & ita non sine causa quædam partitarum *h* lex in hāc opinionem canonistarum videtur inclinare ibi, *e si por ventura no se lo quiesse otorgar, bien se puede yr sin su otorgamento à otra que sea mas fuerte*. Hoc enim verbum, *mas fuerte*, asperiorem & magis rigorosam designat religionem, & hoc puto tenendum, cum doctissimo Gregorio *i* Lopez licet Nauartus *k* Canonista Theologorum opinionem fuerit sequutus.

d Andr. & Abbas in ca. sane col. pen. de reg.

e D. Tho. 2. 2. q. 189 ar. 8.

f Extrau. ad cond. versi. cū enim.

g Sup. hoc tomus q. 49.

h L. 9. tit. 7. par. 1.

i in d l 9.

k Nau. in c. stat. nu. 3.

ARTICVLVS V.

Religiosus existens in monasterio, vbi non seruatur regula, vult intrare ad aliam arctiorem religionem, vbi tamen seruatur regula, ita quod habito respectu ad præsentem modum viuendi, monasterium, quod est religionis laxioris, ducit vitam strictiorem, quæritur, an hoc sit licitum.

RESpondeo dicendo, hoc licitum videri ex his, quæ tradit notabiliter Panormitanus *l* dicēs, quod ad validitatem ingressus non debemus considerare regulam antiquitus institutam, sed modum viuendi de præsenti. Vnde si secundum monasteriū habet regulam strictiorem ab antiquo, quæ tamen in præsenti in multis locis non seruatur, non est licitū transire de vno monasterio, quod habet regulam laxiorem bene ibi seruatam ad secundum monasteriū, vbi regula non seruatur, oportet enim, quod secundum monasterium existat de præsenti in maiori obseruantia, & hoc ait Baptista *m* de Calis esse verbū valde notabile, & quod multi in hoc decipiuntur, aduertentes solum regulam vtriusque monasterij, antiquitus institutam, & non modum viuendi de præsenti coexistentem.

Pro hoc faciunt notata per Gregorium *n* Lopez. Dicentem, quod non sufficit secundam religionem habere strictiorem regulam, nisi actu ducatur ibi vita strictior, quod in iure *o* fundant Abbas, & Ioannes Faber: confirmatur ratione, nam transitus est permissus, vt quis ducat vitam strictiorem, si ergo in secundo monasterio non seruatur vita strictior, quàm in primo, licet regula sit strictior non videtur transitus licitus, quia transiens censetur moueri magis causa dissolutionis, quàm maioris religionis. Vnde in collatione patrum Abbas Ioannes de se ipso dixit, quod à vita solitaria, in qua professus fuerat, transiuit ad minorem, scilicet eorum, qui viuunt in societate propter hoc, quod vita eremitica cœperat declinari & laxius obseruari.

Nec obstat si dicatur, quod constitutiones possunt tolli per alias contrarias constitutiones, at regula, cum sit approbata à Papa per constitutiones, tolli non potest: nam respondetur, quod licet possint tolli, satis tamen est, quod de præsenti in secundo monasterio strictius viuatur, nam propter strictiorem vitam dumtaxat iura huiusmodi transitus permittunt.

Ex his infertur clara decisio ad id, quod propositum fuit in principio articuli, quod scilicet religiosus existens in monasterio regulæ strictæ, vbi tamen non seruatur regula, potest intrare licentia petita non obtenta in aliam religionem laxiorem, & vbi regula seruatur, ita quod habito respectu ad præsentem modum viuendi, secundum monasterium, quod est religionis laxioris, ducit vitam strictiorem, & ita ait *p* Gregorius Lopez, hanc opinionem tenere Theologos secundum Ioannem Andræam, qui hanc opinionem admittit, si non est spes reformationis primi monaster. j, vel si saltem in eadem prouincia non est aliquod monasterium eiusdem religionis, vbi seruatur regula; in hoc enim casu nō esset licitus

l c. sane de regul.

m Baptist. in sum. verb. relig. 4 fol. 202. p. 2 col. 1.

n Grego. in 9. titu. 7. part. 1. vers. mas fuertes religiones.

o c. licet de regu. vbi Abbas col. pen. l quod traditum l legi. ff de condi. & demōst. Faber. in § si plures de hæred. instit.

p Greg. vbi supra.

licitus talis transitus, & hoc satis placet Abbati, & pro hac parte Gregorius Lopez, D. *a* Thomam allegat.

a D.Tho.2.2. q.vlt.a.8.

ARTICVLVS VI.

Vtrum quæ dicta sunt de monachis ad moniales extendantur.

RESpondeo dicendo, quod quæ de monachis & religiosis hactenus dicta sunt in monialibus locum habent, nam quæ de religiosis viris disposita sunt, censentur etiam de monialibus constituta proportionabiliter ad ipsa, ita scribunt Cardinalis *b* & Abbas, quos sequutus est Natta: in illis ergo casibus in quibus permissum est religiosis ad aliam religionem transire, permissum est etiam monialibus, ita in specie decidit Francus *c* de Marquez ex sententia Abbatis, & sic tota domus religiosa potest se transferre ad arctiorem religionem alterius monasterii, vt dicitur *d* in iure, petita tamen licentia licet non obtenta iuxta terminos iuris; *e* aduertendum tamē, quod propter clausuram, quam omnes moniales tenentur seruare ratione voti, vel ratione præcepti, prout in primo tomo *f* latè diximus, non poterunt dictæ moniales exire sine licentia prælatorum, & ordinarii iuxta terminos Concilii *g* Tridentini, qui tenentur ipsam præstare iuxta ea, quæ in superioribus latè dicta sunt.

b Card. in Cle. 2. q. 4. de regu. Abbas in cap. pen notab. vlti. de stat. monach. Natta cō sil. 432. num. 10. lib 2.
c Marq. quæst. 965. p. 1. Abb. in Clem. vlti. de reg.
d cap recol. de stat. monach.
e c. l. 3. de reg.
f 1. to. q. 47.
g Seff. 25. de reg. 10.

ARTICVLVS VII.

Vtrum conuersi, & oblati possint transire ad strictiorem religionem petita licentia licet non obtenta.

REspondeo dicendo, quod vt ex *h* superioribus patet, magna est differentia inter conuersos & oblatos, & nemini dubium esse debet ex his, quæ ibi diximus, quod conuersi possunt trāsire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta, cum ij sint verè religiosi laici tria vota essentialia emittentes. At de oblatis dubitatio insurgit: nam secundum aliquos oblati non possunt transire ad arctiorem religionem, & ita tenuit quædam Glossa, *i* quam dicit singularem Abbas, astringuntur enim monasterio secundum eum magis, quàm monachi, quia efficiūtur, quasi serui monasterii, quod & tradit K Ioannes Lupus; sed Gregorius Lopez, *l* ait, quod Glossa illa loquitur de oblatis Ecclesiæ secularis, non verò de oblatis monasteriorum regularium: ij enim secundum Archidiaconum possunt transire ad religionem arctiorem, quæ opinio sine dubio est sequenda, non enim ita donant se & sua monasteriis, vt serui efficiantur, & vt non possint ad perfectiorem frugem anhelare.

h Sup. q.
i Gloss. in c.l. conti. 27. q. 1. Abb. in c. non est notab. 3. de reg.
K Lup. de lib. Eccl. 3 p. 9 §. nu. 8. & 9.
l Grego. in l. 9. tit. 7. c. 1. vet. reli. archi. in dic. c. l. contin.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum constitutio Pij V. reuocet ius commune concedens fratribus, vt ad religiones alias strictiores possint transire.

REspondeo dicendo, quod constitutio præfata Pii Quinti, non est vniuersaliter, & absolutè intelligenda de omnibus fratribus non recipiendis, sed tantum de fugitiuis, qui sine licentia a suis superioribus petita iuxta terminos iuris communis, se ad alias religiones transferre volunt ob iurgia, contentiones, leuitatem, & malefacta: non enim condemnat Summus Pontifex eos, qui laudabiliter de vna religione transire volunt triplici de causa. Primum *m* zelo perfectionis religionis, deinde propter declinationem religionis *n* debita perfectione, tertio propter infirmitatem, & debilitatem, ob quam ad laxiorem potest fieri transitus, prout in sequentibus dicetur. Ita Nauarrus *o* in quodam consilio defendit, quod per hanc constitutionem Pii V. non est sublatum, quod frater Carmelita cum facultate sui superioris possit transire ad ordinem minimorum.

m De reg. ca. licet.
n Nau in cap. stat. nu. 3.
o Nau. libr. 3. cons. tit. de regul. con. 88.

Et est notandum, quod prædicta constitutio non procedit in eo, qui transit ad aliam religionem, & in ea remansit virtute bullæ Pii Quarti, qua poterant iudices arbitrari remedium aliquando opportunum casu, quo is non possit cōmode reduci ad pristinum ordinem, & sic arbitrati sunt in eo ordine, ad quem transierat, debere remanere, quia suus pristinus ordo noluit eum recipere: nam licet dicta bulla Pii Quinti reuocet omnia priuilegia, & facultates recipiendi alienos religiosos præter ordinem iuris, non tamen iubet omnes, qui iam erant translati redire ad pristinos ordines, sed tantum illos, qui erant translati virtute priuilegiorum: hic autem licet virtute priuilegii fuerit translatus, remansit tamen ibi virtute sententiæ datæ a iudicibus arbitris, quibus in bulla Pii Quarti concedebatur facultas arbitrandi aliquod remedium iis, qui commode non possint reduci ad suas priores religiones, ita Nauarrus. *p* Denique Pius Quintus non reuocat ea, quæ de iure communi conceduntur regularibus, vt ad aliam religionem etiam laxiorem possit fieri translatio, de quo in sequentibus articulis satis dicetur, & in superioribus aliqua dicta sunt.

p Nau. lib. 3. cons. tit. de regul. conc. 99.

ARTICVLVS IX.

Quis possit concedere licentiam, vt religiosus transeat de vna religione ad aliam.

REspondeo dicendo, quod iure *q* communi prælatus etiam inferior potest facere facultatē ad religionem strictiorem, prout in superioribus satis dictum est, adeo quod quædam Glossa *r* communiter recepta tenet, quod virtute dicti iuris communis potest facere facultatem, vt ad æqualem religionem fiat transitus, ad laxiorem autem religionem solus Papa facultatem facere potest, prout eadē est Glossa resoluit, quod intelligendum est de potentia faciendi, sine causa, quoad forum exterius, nam superior etiam inferior Papa potest ex causa iusta dispensare, vt religiosus transeat ad laxiorem religionem, prout tradunt Panormitanus *s* Syluester, & Nauarrus alios allegantes.

Notandum autem, quod causa iusta ad prædictum transitum potest esse, vel ex parte monasterii a quo monachus iste vult recedere, aut ex parte ipsius monachi, ex parte monasterii causa est iusta recedendi strictior, & obseruantior vita monasterii, ad quod fit translatio, vel quia in monasterio, a quo quis transfertur, non ita obseruatur regula præmissa, quod intelligunt *t* Abbas, & Syluester, nisi in illa religione staret aliud monasterium, in quo regula obseruaretur, nam ad aliud iste se transferre debet. Ex parte vero monachi iusta causa multiplex esse potest, & cum omnes lege definitæ non sint, quippe quod ex facto pendeant, dicendum est in prælati licentiantis arbitrio esse positas, sicut probant Innocentius Franciscus, *u* & Geminianus, Diuus Thomas, Caietanus, Antonius Francus de Marquez, & Rebuffus. Sed oportet pro maiori clari-

q cle 1. de reg.
r Glos. in c. cū singu. de præb. § prohibem. verb. canonice de præb. lib. 6.
s Panorm. in ca. non est nu. 6. & in c. sig nu 6. de regu. Syl. verb. relig. 4. q. 1. Naua. in c. statuim. nu. 11.
t Abb. in c. sane de reg. Syl. in su. m. verb. relig illat. 4. num. 3
u Inn. c. in c. vltim. de ren. Franc. in d. c. cum singula, § vlt. col. pen. de præb. lib 6. vbi Gemini. D. Tho. 2. 2. q. vlt. art. 8. vbi Caiet. Flor. 3. par. tit. 16. c. 4. Syl. vbi supra Marq. q. 998. 1. p. Rebuf. in prax. bene tit. translat. monach. nu. 19.

claritate & instructione prælatorum regularium aliquas sigillatim referre, vt in facti contingentia occurrentes certò sciant, propter eas prædictam facultatem facere posse; prima autẽ iusta iudicatur causa, quando propter malam aeris temperiem non potest quis in aliqua religione commorari, ita Marianus *a* Socinus senior, & post alios Menochius. Verum est tamen, quod si in prædicta religione sit aliquod monasterium extra dictum regnum, in quo est diuersa aeris temperies complexioni monachi accommodata, non potest fieri prædictus transitus, & iuxta hæc sunt intelligenda tradita a Quintiliano *b* Mandosio. Secunda causa erit vrgens parentum necessitas, si in ordine proprio non sit commoditas, ad subueniendum illis per modum suæ regulæ congruentem. Hæc enim causa sufficiens est, vt religiosus ad laxiorem religionem transeat, dummodo in ea prædictæ necessitati possit succurrere; tertia causa est, si quis propter suam simplicitatem non sufficienter intellexit regulam, vel constitutiones tempore professionis, & postea vult latius viuere: licitum est enim in hoc casu cum illo dispensare, prout docet Corduba, *c* super regulam fratrum minorum. Voluntas enim & intentio non se obligandi in professione ad tantam vitæ arctitudinem, & perfectionem, quanta in illa religione præcipitur, est sufficiens causa ad dispensandum cum illo, vt ad laxiorem ordinem se transferat. Quamuis sic vouere peccatum sit mortale, vt Corduba in eodem loco affirmat.

a Soc. in cap. veniens num. 23. de accus. Menoc. de iudici. arb. centuria. 5 casu 421 num. 26.

b Mando. de signa. grat. fol. 102. col. 2.

c Cord. c. 2. q. 16.

Si verò quæras an difficultas, & molestia ad obseruanda præcepta regulæ, sit sufficiens causa ad dispensandum, vt ad aliam laxiorem religionem fiat transitus, respondetur, quod si difficultas sit in re ipsa, vt pote quia inconsulta prudentia non commensurauit profitens asperitates religionis cum sua delicata complexione, quando emisit professionem, iusta est causa ad dispensandum. At verò si difficultas illa ortum habeat a prauo habitu causa iusta minime debet iudicari; si verò difficultas accidat post professionem ex infirmitate, vel ex quacumque alia ratione non est causa iusta ad dispensandum, vt ad aliam laxiorem religionem euolet. Prælati enim religionum possunt dispensare cum prædicto in dictis asperitatibus, ita doctissimus Soto, *d* quam opinionem, ego limitarem, vt non procedat in religionibus, in quibus dispensati in asperitatibus earum, vt nimis onerosi habentur, & huiusmodi necessitatibus, cum tristitia & murmuratione, & non cum alacritate a fratribus subueniretur, quorum religio magis videtur in exteriori asperitate, quàm in Christiana Charitate radicari, qua propter existimo quod cum religiosis harum religionũ potest dispensari, vt ad aliam laxiorem religionem se transferat, etiamsi eorum prælati possint cum illis in earum asperitatibus dispensare, & sic dixit Marcus *e* Antonius Cucus, quod tenuis & delicata valetudo volentis transire erit iusta causa ad hanc dispensationem concedendam,

d Soto libro 2. de iust. q. 7. a. 3. ad tertium. dub.

e Cucus lib. 3. maior. instit. ti. de regu. nu. 531.

Erit etiam persecutio in eadem religione sufficiens causa ad dispensandum, vt ille, qui est persecutus ad aliam laxiorem religionem se transferat, si non dedit causam ad talem persecutionem, imo gratis odio habetur: tunc enim ad Christianam charitatem talis causa reduci potest, vt innuit *f* Nauarrus. Dixi, si non dedit causam ad talem persecutionem: nam si dedit causam, videtur, quod cum illo non possit dispensari, quia nemo ex suo peccato debet cõmodum reportare, ita vir quidam doctus censuit dicendum, quod ego moderandum censeo, nisi ipsæ præfatæ causæ datæ iam egerit pœnitentiam, & per signa exteriora contritionis manifestũ, & emendatum se ostenderit, nam si hoc non obstante persecutio apud falsos fratres non cessat, ego non video, cur ipsi dispensatio debeat denegari, imo video secundum quod coniecturaliter possumus videre, & affirmare, charitatem Christianam diffusam in corde eius per Spiritum sanctum, qui datus est ei gemitibus inenarrabilibus postulare licentiam, vt dictus religiosus fugiat persecutionem, & occasionem cedendi a præfata charitate, non potest talem persecutionem patienter sustinere,

f Nau. in cap. statuit, nu. 11

ARTICVLVS X.

Vtrum Summus Pontifex sine causa possit concedere religioso, vt transeat de vna religione ad aliam laxiorem.

Respondeo dicendo videri, quod summus Pontifex libere, & sine causa licentiam hanc concedere potest, sicut scribunt *g* Innocentius, & Abbas, & post alios Syluester, & Rebuffus, licet enim Papa in his plenitudinem habeat potestatis, vt dicitur *h* in iure, religiones enim, quæ sub certis regulis sunt, iuris positiui sunt, cum nisi a summo Pontifice approbentur minimè permittantur, vt in superioribus late probatum est, attamen coram Deo, & in foro conscientiæ non potest Papa, sine iusta causa dispensare, vt religiosus ad laxiorem religionẽ se conferat. Pro cuius rei explicatione est notãdum, quod nulla dispensatio sine iusta causa etiam a Summo Pontifice concessa est licita in conscientia, quamuis sit circa legem pure humanam a iure diuino nomine dependentem, prout asserunt D. Tho. *i* Caieta. Victoria, Soto, & Nauar, nã re vera Sũmus Pontifex, sic dispẽsans peccabit, & similiter, qui eandẽ dispensationem procurauerunt. Si verò dispensatio huiusmodi sit circa legem dependentem a iure diuino (vt est dispensatio in iuramento, & in voto & in pluralitate beneficiorum, & quod laicus Monachus præficiatur in Abbatem & professus trãseat ad altiorem religionem) si fiat sine causa non solum peccat Papa dispensando, & peccant ipsam dispensationẽ petentes, sed ipsa quoque dispensatio est irrita & nulla quo ad Deum, ita quod quotiescumque dispensatus illa vtatur peccabit mortaliter, vt docent omnes Theologi, & tenent *K* Caietanus, & Soto; at si dispensatio sit solum in lege pure humana nullo modo dependente a diuina (vt est dispensatio in gradibus prohibitis matrimonii, & in diebus ieiunij) licet peccent dispensantes, & solicitantes sine causa, illa tamen dispensatio non erit nulla, nam factum tenebit, nec vtentes illa dispensatione mortaliter peccabunt, vt tenet doctissimus Soto, *l* & tenet Nauarrus, & Victoria, cum aliis contra Caietanum innuentem vtentes tali dispensatione peccare mortaliter, peccabunt tamen venialiter licet Panormitanus, & alii canonistæ asserant, vtentes tali dispensatione nullo modo peccare, ex his infertur, quod peccabunt mortaliter Papa, & prælati regulares dispensando sine causa, vt religiosi ad aliam laxiorem religionem se transferant, & eorum licentia & dispensatio erit nulla, cum dispensatio in huiusmodi sit circa legem concernentem ius diuinum.

g Inn. & Abbas in ca. non est nobis dub. de regu. Sylu. verb. relig. 4. n. 2. Rebuf. in praxi benefic. tit. de transl. monac. nu. 9.

h c. proposuit de concess. prabenda.

i D. Tho. 1. 2. q. 97. ar. 4. & 96. a. 9. ad 3. & ibi Caieta. Victoria a de potesta. Papa & conci. nu. 7 Sot. de iusti. li. 1. q. 7. a. 7. Doctores in c. cũ omnes de cõst. Nauar. in ca. stat. nu. 10.

k Caiet. 2. 2. q. 96. ar. 5. & q. 97. a. 4. Sot. lib. 1. de iusti. q. 7. art. 3.

l Soto vbi sup. Nau. c. 23. n. 42. Victor. vbi sup. nu. 19.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

Vtrum licentia prælati ad transeundum ad aliũ ordinem ex iusta causa non facta mentione de laxiori, sufficiat ad transeundum ad laxiorẽ, an debeat tantum intelligi de strictiori, vel æquali.

REspondeo dicendo verius videri, quod nõ, quia priuilegium debet operari aliquid vltra ius, cõmune iuxta ipsum *a* ius, sed dato aliquo effectu, quem operetur non debet extendi ad alium, in quo non inuenitur eadem ratio argumento eorũ, quæ *b* in iure norantur, & tradit Decius post alios, & ita cum licentia prædicta operetur effectum trãseundi ad strictiorem vel parem religionem, non videtur extendenda quo ad transitum ad aliam laxiorem per ea, quæ scribit Diuus Thomas, & tradit *c* Nauar, Verum est tamen, quod poterit ex iusta causa generalis prælatus dicti regularis dare licentiam ad transeundum ad laxiorem, prout in superioribus dictum est.

a c. in his de priuil.
b c. cum dilectus de consu, l quãdo C. de inoffic. test. Decius in c. de rescrip. nu. 11.
c D. Th. 2. 2. q. 186. art. 8. Naua. in cap. statui. nu. 10.

ARTICVLVS XII.

Vtrum regularis ordinum mendicantium, qui habet licentiam ad transeundum in aliam religionem etiam non mendicantem, siue arctiorem siue laxiorem possit se transferre in aliquem ordinem militarem.

REspondeo dicendo videri, quod sic, quia ordo militaris à Sede Apostolica est approbatus, vt vera & propria religio, vt nos latius probauimus in primo tomo *d* & resoluit Nauarr. & sic iste tenebitur, perpetuò in claustro manere, nisi quoties & quo tempore de iusta licentia superioris abesse ab illo loco licebit ex his, quæ argumento sacrorum Canonum idem met *e* Nauarrus concludit; verum est tamen, quod congregatio sacra super negotijs regularium definiuit, virtute præfatæ licentiæ non licere claustralibus transire ad ordines militares & hospitalatiæ, prout refertur in additione ad quoddam cuiusdam *f* Nauarri Consilium.

d 1 tom. q. 1. ar. 6. Naua. in c. quoniam quidquid 16. q. 2. & de reditu eccl. q. 1. n. 55. & q. 3. monit. monit. 27. & 28.
e Nau. in ca. statu. nu. 12. M nu. 38.
f Naua. li. 3. consilio tit. de regul. consil. 58

ARTICVLVS XIII.

Vtrum licentiatus à Papa, vt possit transire ad certum ordinem possit ad alium magis strictum transire.

REspondeo dicendo, quod non, ex his, quæ tradit Nauar. *g* dicens, quod quando Papa alicui delegat, vt det facultatem alicui religioso ad transeundum ad aliquem certum ordinem, non potest quidquã facere authoritate suæ sanctitatis, nisi quoad illum ordinem, cum delegatio Papæ sit stricti iuris, vt dicitur in iure, *h* eadem igitur ratione cum facultas supradicta transeundi ad certum ordinem sit stricti iuris, non poterit prædictus licentiatus virtute eius ad aliam se transferre religionem, etiamsi sit magis perfecta, & strictior illa, ad quam transitus erat concessus; poterit tamen virtute alterius facultatis, si quæ dictæ religionis priuilegio, aut iure communi concessa est, & ita in facti contingentia consului.

g Nau. lib. 3. consil. tit. de regul. consil. 63. nu. 9.
h c. p. & 9. de offi. deleg.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum religiosus fugitiuus ad parem religionem sine dispensatione pro libito possit transire non inuento aliquo sui ordinis monasterio.

REspondeo dicendo, quod ipsa sua voluntate non potest se transferre, quia inconstantis hominis est non consistere in loco & de eo illud poetæ posset dici: *Romæ Tibur amo ventosus, Tibure Romam* & huc pertinet illud Varronis, *Nunquam perueniet, qui quod videt sectatur calles*, accedit & illud *i* Senecæ primum *argumentum compositæ mentis existimatur, posse consistere & secum morari*, nam vt idem subiungit, non coalescit, *planta, quæ sæpè transfertur.* Quocirca etiamsi monachus velit transire ad æqualem religionem à prælato suo, iuxta superius dicta, licentia petenda erit, vt post alios tenent Gregorius Lopez, *k* & Rebuffus, in nullo tamen casu ipse ad æqualem religionem potest transferri, quando scilicet apostata vagans per mundum pænitentia ductus velit redire ad suum ordinem, non tamen reperit in illa terra longinqua monasterium sui ordinis, neque strictioris regulæ, potest enim in hoc casu ingredi non solum æqualem, sed etiam laxiorem religionẽ, & si ibi nullum inueniat monasterium cuiuscumque ordinis viuere potest, cum sæcularibus bene degendo, & pro posse suam regulam seruando; Quod probatur nam hæc est causa conuertendi Ecclesiam regularem in sæcularem, quando scilicet regulares ibi poni non possunt, ita Gregorius Lopez, *l* quod necessario debet intelligi, quando dictus monachus ad partes vbi sunt monasteria sui ordinis, aut alia strictioris obseruantiæ non potest se conferre.

i Epist. 2.
k Greg. in l. 9. tit. 7. par. 1. ver. mas fuerres religiones in fine Rebuf. in praxi benefic. tit. de trãs. monach. nu. 7
l Gregor. in l. 10. ti. 5. par. 1

ARTICVLVS XV.

Vtrum prælati religionum mendicantium possint dispensare cum suis subditis, vt transeant ad ordines monasticos.

REspondeo dicendo, quod prælati mendicantium non possunt dispensare, cum suis subditis professis in foro interiori, nec exteriori, vt ad alios quoscumque ordinis monasticos possint transire & est excommunicatio ipso facto non solum contra transeuntes & recipientes, sed etiam contra dispensantes: ita expresse determinat Martinus Quintus in quadam extrauaganti, *m* & ratio est, quia voluit Summus Pontifex conseruationem ordinum mendicantium, vt patet ex tenore eiusdem *n* extrauagantis, & ideo sine speciali sedis Apostolicæ licentia non potest talis transitus fieri, nec etiam potest vllo modo fieri transitus ad clericatum, vt *o* ex eadem extrauagante & ex quadam Clementina constat.

Circa quam extrauagantem notandum est, primo, quod præcipitur obseruari in regula *p* Cancellariæ.

Notandum est secundo, quod solum loquitur de religiosis professis in ordinibus mendicantibus, non autem de nouitijs eorundem ordinum, ita resoluit *q* Quintilianus Mandosius. Pro quo est aduertendum, quod nemo post emissa vota secundum societatis constitutiones, siue professus, siue scholaris, siue coadiutor sit, ad alium ordinem præterquam Carthusiensium, nisi de expressa licentia præpositi generalis, aut sedis Apostolicæ transire potest prout Societati concessit Paulus Tertius, & latius confirmatur à Pio Quarto & à Pio Quinto in literis ab eo edi-

m Extrau. ambitiosi de religiosis hominibus inter cõmunes.
n §. ac volentes.
o §. decernẽtes Clem. 1. de regul.
p Regul. cancell. 23 de mẽdic. transeuntib. ad aliam religionem.
q Mando. in d. reg. 23.

editis proposita pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, Romano Pontifice, vel superioris societati reseruatæ tam in religiosos, qui præfatos recipiunt, quàm in ipsos receptos recedentes etiam prætextu cuiuscunque indulti concessi, aut concedendi, etiam quæsito colore ob frugem melioris vitæ, aut strictioris obseruantiæ, quodque secus facta non teneant; statuitur etiam in eisdem literis, quod transeuntes ad Carthusienses, intra tres menses, ad alium verò ordinem intra tempus eis a superiore suo præfigendum, dictos ordines actualiter ingredi teneantur, & si in illis permanere nolint, aut nō possint, absque vlla mora ad societatem regredi teneantur sub præfatæ excommunicationis pœna, quam tam ipsi, quàm illi recipientes, vel eis auxiliū, vel fauorem præstantes etiam incurrant, ita refert Claudius in compendio Societatis, *a* ex quo priuilegio colligitur, quod non solum professis in Societate, sed etiam nouitijs post emissionem trium votorum simplicium prohibetur talis transitus ad alias religiones, præterquam ad religionem Carthusiensem, & sic refutatur opinio Horatij *b* Mandosij. Qui attento priuilegio Pauli III. concesso Societati in quantum cōcedit ipsi priuilegia mendicantium etiā super religiosis non recipiendis, in alijs religionibus affirmauit prædictum priuilegium solis professis competere, cum societati concedatur, & solum professi sint de corpore societatis, non autem scholares, qui cum sint nouitij sub nomine societatis minimè comprehenduntur, exploditur inquam hæc opinio per priuilegium superius allegatum, in quo de scholaribus fit mentio specialis, & expressa.

Tertio est notandum, quod appellatione ordinū mendicantium, veniunt ordo prædicatorum, ordo minorum, ordo eremitarum D. Augustini, & ordo Carmelitarum, & alij, qui ex diplomate Apostolico inter mendicantes sunt numerati, de quibus in primo tomo *c* fecimus mentionem; & tradit Quintilianus Mandosius; & aduertendum, quod olim mendicantes, postea verò habilitati, seu dispensati, seu priuilegiati, vt possint habere proprium, comprehenduntur in dicta extrauaganti: nam in pendentibus à duobus, sublato vno remanet alterum, vt dicitur in iure; *d* licet ergo sint habilitati fratres illi ad proprium habendum, non tamen sunt liberati ab alijs iuribus loquentibus de mendicantibus, item, sicut illi, qui de facto mendicant, si non sunt tales ex fundatione suæ regulæ, vel de iure non possunt dici mendicantes, ita econuerso qui de facto, vel priuilegio Apostolico sunt mendicantes, licet nō mendicantes omnino erunt, & sub dispositione de mendicantibus loquente comprehendentur. Ita concludit Lapus, *e* quem sequitur Rebuffus.

Nec obstat, quod ipsis religiosis non competat definitio mendicantium, cum habeant proprium, & actu non mendicent, & sic ipsis non debeat competere definitio, nec consequenter ipsum definitum, nam respondetur, primo non esse mirum, quod definitiones per Canones factæ non habeant sua requisita cum etiam videamus consultorum definitiones subuerti posse iuxta quandam *f* legem; secundo respondetur, definitionem esse ex omni parte perfectam, nam Papa per dictam dispensationem, non facit, quin dicti fratres in potentia sint mēdicantes, & secundum eorum naturam primæuam mendicantes remaneant, cum mendicari possint prohiberi, ita Mandosius. *g*

a Compen. societ. tit. Apost. § 9.
b Mando. de priu. ad instar, glo. 13.
c 1. tom. q. Mand. in di. reg. 23. q. 3. n. 4.
d L. prius in 2. responsio ff. de aqua plu. arce. l. si domus tua ff. de seruit. vrba. præd.
e Lapus alleg. 4. à princ. vsque ad ver. 2. dub. Rebuf. super concor. sub rubr. de reg. ad prælat. nominat. faciem. in v. mendican. p. 168.
f l. omnis ff. de regul. iur.
g Mand. vbi sup. q. 4.

ARTICVLVS XVI.

An si reformetur ordo religionis mendicantis in strictiorem vitam, possint professi illius ad alios ordines transire, vel an alio remedio subleuentur, vel potius iugum insolitum ferre teneantur.

Respōdeo dicendo, circa articulum tituli quæstionis varia esse placita, primum est, quod pro tem dicti ordinis possunt transire ad alium ordinem parem, vel similem, quia, cum à principio cogi non possint religionem intrare, professionemque emittere, & sic ad totum votum iuxta *b* sacros Canones, ita nec ad voti augmentum argumēto, eorum, quæ *i* in iure notantur, & in terminis tenet *K* Hostiens. & ante eum quædam Glossa, cum actus agentium non debeant operari vltra eorum intentionem, & professionem emittentium in dicto ordine intentio fuit seruare regulam secundum morem, qui vigebat in dicta religione.

Secunda opinio est contraria, quæ colligitur ex eodem *l* Hostiensi, quod scilicet teneantur in ea religione perseuerare, melior enim fit tunc conditio eorum. Argumento aliquarum *m* decretalium, imo debent gratias agere reformatori suæ religionis.

Tertia opinio est *n* Oldradi, qui concludit, quod sicut datur annus probationis intranti religionem, approbando austeritates ordinis, ita supradictis debet dari annus ad præfatas nouas asperitates probandas, & hanc opinionem videtur comprobare *o* Ancharanus, *p* Rebuffus alia progreditur via, cuius opinionem nolo referre, cum hanc litem his tēporibus summi Pontifices deciderint obligando cōuentuales Hispaniarum ad vitam per ipsos nō promissam, prout fecit Paulus IIII. & moniales obligando ad clausuram, quam non promiserunt, prout fecit Pius V. cuius constitutionem Gregorius XIIII. confirmauit, nec mirum, nam Papa circa regulares, multum potest in cibis, & vestibus, modo manendi & similibus, prout ait *q* Ioannes Andræas, quem sequitur Geminianus, Philippus Francus, & Rebuffus; præsertim si dictæ austeritates & rigores ad ea, quæ promiserunt seruanda, maximè conducunt. Cū obedientia regularium non solum consistat in his, quæ directè in regula eorum præcipiuntur, sed etiā in his, quæ indirectè ad ipsam reducuntur, prout latè *f* in primo tomo diximus, de clausura monialium verba facientes; de his autem conuentualibus multa scitu digna tradit Nauarrus. *t*

h c. prof. cler. 20 q. 3 c. 1. cū gl. fin. de reg.
i l. quæ de tota ff. de rei vend.
K Hostien. in sum. de voto §. virum nu. 16 ver. quod si aliquis schol. gl. in c. integritam 32. q. 1. in vers. voti.
l Host. vbi su.
m c. exp. in fine & c. dudū de coniug.
n Oldrad. cōsil. 96.
o Anch. in ca. vnico de stat. regul. li. 6 post nu. 2.
p Rebuf. sup. con. cond. rub. de reg. ad prænom. ver. vers. reformatis.
q Andr. in d. c. vni. vbi Gemi. post nu. 10. Fanc. nu. 5.
r Rebuf. vbi sup.
f 1. tom. q. 43. art. 1.
t Nau. c. Statuimus nu. 17 cum seq.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum fratres mendicantes possint recipi in religione Sanctæ Mariæ de Mercede.

Respondeo dicendo, quod patres istius sacræ religionis aliquando recipiebant fratres ordinum mendicantium, sicut ego sciui ab ipsis acceptum religiosum quendam minoritam discalciatum, quem etiam sciui statim receptum quadam morte satis amara, & doloribus inhumanissimis plena à vita decessisse, qui patres ad hoc priuilegium sedis Apostolicæ habere allegabant propter votum redemptionis Captiuorum maxima charitate plenū, quod in professione emittunt: sed cum omnis inter personas regulares sit lis abscindenda S. D. N. Clemens Octauus bulla quadam hanc litem diremit in hunc modum.

Clemens

Clemens Papa Octauus. Ad perpetuam rei memoriã. Nuper ad nos perlatum est, religiosos ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum, prætextu cuiusdam indulti Apostolici ordini antiquitus concessi professores ordinum fratrum minorum, de obseruantia nuncupatorum, & alios regulæ strictioris in eorum sodalitatẽ, seu domos, aut conuentus recipere, quare cum id sæpius meritas pœnas eludendi causa & ex hoc multa scandala in populo generentur, & alia multa incommoda nascantur, nos huiusmodi scandalis obuiare & quieti religiosorum prospicere cupientes, tenoremque dicti indulti, perinde ac si de verbo ad verbũ insereretur, præsentibus pro expressis habentes de venerabilium fratrum nostrorum S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Sacri Tridentini Concilij interpretum sententia, ne quis prælatorum, aut superiorum, aut fratrum conuentuum, seu domorum dicti ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorũ, tam in regnis Hispaniarum, quam alibi consistentiũ, quauis illi dignitate, præeminentia, prærogatiua, vel munere fungantur, quemquam ordinis fratrum minimorum de obseruantia, aut alicuius strictioris regulæ, quam sit regula sit regula dictorum religiosorum Beatæ Mariæ de Mercede, prætextu cuiusuis indulti, seu priuilegij Apostolici recipere audeat, vel præsumat, etiamsi habeat priuilegiũ, id faciendi causa, quarti voti quod ipsi professores ordinis Beatæ Mariæ de Mercede huiusmodi faciunt Apostolica authoritate tenore esse iudicandum alia ratione, quàm respectu quarti voti decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus priuilegijs, seu indulto huiusmodi, quod harum serie proprio motu reuocamus, & abolemus. ac quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon dicti ordinis B. Mariæ de Mercede, iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & cõsuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, in literis Apostolicis, quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis in genere, vel in specie, ac aliter in contrarium quomodolibet concessis, approbatis & innouatis quibus omnibus & singulis, etiamsi de illis illorumque tenoribus specialis specifica expressa non autem per clausulas generales idem importãtes mentio seu quæuis alia expressio habenda foret, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo rigore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem quod præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publicè subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur. Quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 24. Decembris.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum prælati regulares possint dare licentiam suis subditis, vt ad Carthusienses se transferant.

RESpondeo dicendo, quod prælati superiores omnium religionum, etiam mendicantium possunt licentiam dare suis subditis, vt liberè valeant transire ad ordinem Carthusiensium, etiam ex zelo strictioris vitæ, quamuis nulla existat alia causa, & si ipsi prælati noluerint licentiam præstare, possunt subditi petita licentia licet non obtenta ad prædictum ordinem Carthusiensium impune conuolare. Hæc est expressa determinatio *a* Martini V. & Innocentij Tertij.

a Extrauag. viã amoti. ca. licet de regul.

b Bonau. sup. reg. frat. min. c. 2. q. 13.

At D. Bonauenturę, *b* & quatuor magistris attribuitur, quod ipsi senserint hanc licentiam concessam à Martino Quinto fratribus mendicantibus, vt possint transire ad Carthusiam respectu fratrum minorum, debere intelligi, quo ad forum exterius, non verò quoad forum conscientiæ; tenent enim, quod in foro conscientiæ, non licet fratri minori ex solo zelo strictioris vitæ ad alium ordinem transire, primo quia religio fratrum minorum est perfectior omnibus, quia intendit profectum animarum orando, & prædicando, cum rigida paupertatis obseruantia: & confirmatur; nam ordo minorum strictior est ipso ordine Carthusiensi, vt tenet quædam Glossa, *c* quã sequitur Panormitanus; & quamuis Diuus Bonauentura, dicat esse alios ordines, secundum quid strictiores ratione abstinentiæ, tamen simpliciter, & absolutè ordo minorum est omnium strictissimus ratione rigidissimæ paupertatis. Probat etiam suum intentum ex regula fratrum minorum, approbata ab Honorio Papa, & iure *d* cõmuni confirmata, quæ *e* regula ait, nullo modo licebit eis ab ista religione exire, iuxta mandatum Domini Papæ, quia nemo mittens manum ad aratrum & aspiciens retro aptus est Regno Dei. Vnde concludunt, quod qui ad Carthusiensem ordinem transiret, retro aspiceret, & retrocederet, quod nimirum sine causa non licet, nisi specialis licentia à sede Apostolica sit cõcessa, quod ego confirmo sequenti ratione, non censetur enim Papa derogare ijs, quæ alicuius religionis sunt particularia, cum enim hæc sint quid facti, ea ignorare præsumitur, prout dicitur in iure. *f*

c Glo. marginalis in ca. non est de reg. vbi Panor.

d c. vnico. S. sanè de relig. dom. lib. 6.
e cap. 2.

Sed ego in hac sum opinione, vt credam Martinũ V. in sua extrauaganti ordinem Carthusiensem absolutè excepisse, ita vt existimem, mẽdicantes omnes transeuntes à suis religionibus ad Carthusiam non solum in foro exteriori à pœna esse liberos, sed etiã in foro conscientiæ à culpa esse immunes; & per cõsequens fratres minores tuta conscientia, ad Carthusiam posse transire. Martinus enim V. de omnibus mẽdicantibus verba fecit. Vnde cum generaliter loquatur, generaliter etiam debet intelligi: neque mihi vnquam potuit placere Glossa supra apposita, quod scilicet extrauagans Martini V. solùm in foro exteriori indulserit mẽdicantibus, vt ad Carthusiam possint euolare, non tamen in foro conscientiæ ipsis omnibus dictam licentiam cõcesserit, nam si minores verbi gratia in foro conscientiæ tali licentia minimè, sine peccato possunt vti, quomodo credendum est de sanctitate Domini Papæ licentiam ipsis in foro exteriori concessisse, vt ex ea ad peccandum in foro interiori occasionem arriperent?

f c. 1. de const. lib. 6.

Nec inuenio apud D. Bonauenturam prædictam Glossam; solùm enim ipse doctor Sanctus asserit, virtute regulæ, sine speciali authoritate Apostolica fratres minores non posse ad alias religiones conuolare, quæ verba non ita generaliter protulisset, si extrauagantem dictam vidisset, quam non potuit videre, D. enim Bonauentura vixit & floruit tempore Innocentij IIII. qui Pontifex vixit anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo; & tempore Alexandri IIII. Quo Pontifice fuit electus generalis nostræ sacræ religionis, qui Pontifex fuit coronatus, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto, & Martinus V. fuit electus, & coronatus anno Domini millesimo quadragentesimo decimo septimo, in quo anno fuit supra dicta extrauagans edita. Nec obstant argumenta pro contraria parte adducta: nam licet Doctoribus aliquibus strictior ordo minorum, imo & prædicatorũ videatur, quod tamen respectu ordinis minimorũ reijcit *g* Nauarrus, religionem, tamen Carthusiensium, voluit Martinus Quintus, propter eius maxima in abstinẽtia, à carnibus, & in solitudine, & silentio obseruantia,

g Nau. lib. 3. consil. tit. de regul. consil. in 1. impres.

uantiam, hoc priuilegio condecorare, ecclesia enim, quæ iudicat de exterioribus obseruantijs, iudicat Carthusiensem esse arctiorem, cũ sit strictior in prædictis, licet in alijs sit laxior, & per consequens ad illam licitum esse transitum, prout annotarunt Angelus *a* & Florentinus, quamuis Syluester oppositum dicat, sed non satis bene prout aduertit *b* Corduba super regulam fratrum minorum.

a Ang tit. relig. §. 34. Floren. 3 p tit. 16. c. 1 §. 2 Syl tit. relig. 4. q. 6.
b Cord sup. regu. c. 2. q. 17.

Nec obstat, quod adducitur ex regula Beati Patris nostri Francisci, ad cuius derogationem specialis ipsius mentio fieri debuit, & non sufficit generalis reuocatio: nam, vt constat ex prædicta extrauagante, satis specialis fuit ibi facta, non obstantia ad prædicti præcepti fratrum minorum dispensationem, vt patet ex eius verbis ibi, *Licentijs & indultis, necnon constitutionibus Apostolicis, & mendicantium ordinũ prædictorum, etiamsi de his specialis, & expressa mẽtio, & de verbo ad verbum in nostris literis habenda foret, & alijs contrarijs quibuscunque &c.* Per quę verba ibi, *etiamsi de his specialis*, satis videtur à Martino V. in dicto præcepto dispensatum.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum sit licitus transitus à Carthusiensi ad minores.

RESpondeo dicendo, quod constitutio est expressa Martini Quinti, de qua in superiori articulo egimus, quæ probat minoritas, & alios omnes religiosos mendicantes posse trãsire ad Carthusianos, quod autem Carthusianus possit transire ad minores, vel alios mendicantes, ait *c* Nauarrus, se non meminisse legere textum, qui hoc in specie declaret, quamuis Syluester *d* referat fuisse determinatũ Parisijs posse Carthusianum transire ad Prędicatores regulam suã ad vnguem seruantes: concludit tamen idem Nauarrus, quod si bonus zelus, & aliqua bona causa melius seruiendi Deo interuenerit, & sine scandalo, & infamia prioris religionis posset transire ad posteriorẽ, & non timeretur lis, super huius modi transitu inter præfatas religiones, posse licitè quoad forum conscientiæ talis transitus fieri, quod ego intelligo esse verum propter præsumptam licentiam prælati ipsius Carthusiani, quæ significatur per verba Nauarri, supra apposita, nam si inuito prælato talis transitio fieret, scandalum prioris religionis adesset, & lis inter præfatas religiones timeretur. Quod confirmatur, nam *e* iure communi religiosus tantum voluntate non potest transire ad aliam religionem, etiam strictiorem, sed est necessarium, quod à suo prælato superiori licentia petatur, licet non obtineatur, vt post alios tradit *f* Rebuffus, qui post Socinum, & alios tradit, quod monachus iste, qui vult transire ad aliã religionem, debet eam prius inuenire, antequam licentiam petat. Vnde si non vult, aut nescit, velit ne recipi in alia religione, non potest licentiam petere ad illam, prius enim de voluntate alterius constare debet.

c Nau. 13. consil. ii. de reg. cõs. 68 in 1 impr.
d Sylu. verb. relig. 4. q. 6.
e c. licet de reg. gl. in c. cũ singul. ver. cæne de preb. libro 6.
f Rebuffus in prax benef. ti. translat. monach. nu. 5. & nu. 14.

ARTICVLVS XX.

Vtrum monachus Casiniensis non petita licentia à suis superioribus possit tuta conscientia transire ad Carthusianos.

RESpondeo dicendo, quod prout refert Nauarrus, *g Eugenius Quartus concessit præfato ordini probibendo fratribus eiusdem, ne abstrahantur à sua religione, nec sponte venientes recipiantur, etiam occasione arctioris vitæ ordinis & religionis, absque consensu capituli generalis seu præsidentis, seu maioris partis, visitatorum dictæ congregationis etiam authoritate Apostolicarum literarum, in quibus de huiusmodi persona, ac religione mentio facta non fuerit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, qui facta eis notitia de huiusmodi priuilegio monachum dictæ congregationis intra triduum non relaxauerint vel à se abiecerint.* Quod priuilegium, ait Nauarrus non reuocari per Conc. Tridsed limitari per quandam *h* Innoc. III. decretalem, per quam statuitur, quod non obstante tali priuilegio, & huiusmodi alijs possit regularis transire ad arctiorem regulam petita licentia, licet non obtenta.

g Nau. li. 3. cõsi. titu. de reg. cons. 99. in 4. impr.
h cap. licet de regul.

Sed attenta alia eiusdem *Eugenij Quarti concessione facta congregationi S. Benedicti Hispaniæ, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto, quæ à Celestino V suæ congregationis fuit etiam facta, dicendũ est, non sufficere petere licentiam, sed necessarium esse, vt obtineatur, illi enim Sũmi Pontifices pro maiori, & ampliori harum congregationum quiete, ac soliditate prohibuerunt cuique ex monachis conuersis, & personis religiosis monasteriorum earundem, ne sub excommunicationis ipso facto incurrenda pœna sine generalis reformatoris, vel etiam Abbatis & conuentus, cuius tunc religiosus fuerit petita, & etiam obtenta licentia a monasterio exire possit, etiamsi ad quemcumque alium ordinem, vel locum seu quodcunque aliud monasterium eius, vel alterius cuiuscunque ordinis transire velit, quam eandem excommunicationem incurrere voluit Abbates, priores, religiosos & superiores, dictum transeuntem recipientes, si postquam per dictos congregationis monachos, requisiti intra triduum ad proprium monasterium, à quo exierat, sine difficultate non remiserint cum effectu, à qua tam recipientes, quam transeuntes, nisi ad suum monasterium redierint, præter quam in mortis articulo absolui nequeant.* Ita refertur in cõpendio *i* ordinis Cisterciensis, per quod priuilegium Collector in dicto compendio ait, itaque ad nullum alium Carthusiensium ordinem, nisi petita, & obtenta licentia supradicta nostris monachis transire licet, quod ipsis Pius II. ẽt concessit dicens, quod virtute literarum Apostolicarum, nisi in eisdem de monasterio, & ordine, & dicta concessione specialis & expressa mentio habeatur, cum decreto irritante, quidquid secus fuerit attẽtatum, minimẽ possit fieri aliqua monachi translatio, quinimo ait, quòd concordia inter Cistercienses, & Carthusiẽses facta est, quod nullus monachus ordinum suorũ de vno ad aliũ sine licentia trãsire possit, & in quodam libro *K* priuilegiorum S. Benedicti congregationis impresso Romæ in Typographia Titi & Pauli, de Dianis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono, habetur quædam illustrissimorũ Cardinalium declaratio, quæ ita se habet, *Illustrissimi Cardinales diffinierunt quod transitus ad parem, vel arctiorem religionem non fiat, nisi causa cognita transeuntis, & vita ac morum ratione, idque ex approbatione capituli generalis.*

i Cõpen. Cist. tit. fug. §. 1. & 2.
K lib. fol. 145.

Ex quibus infertur monachos Casinienses, non posse tuta conscientia transire ad Carthusianos, nisi licentiã à suis prælatis iuxta prefata priuilegia prius obtineant.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum in extrauaganti Martini Quinti prohibeatur transitus ab vno ordine mendicantium ad alium mendicantium.

RESpondeo dicendo, quod non, vt aperte constat ex ea, quatenus prohibet solum trãsitum ab ordi-

ordinibus mendicantibus, ad ordines monasticos non mendicantes, atque ideo iusta exigente causa prælati superiores mendicantium possunt dispensare cum suis subditis, vt ad alium ordinem mendicātium se transferant; ratio est, quia nullibi legitur prohibitio arcens prælatos, vt non possint dispensare in hoc casu, nisi quando quis religiosus de ordine minorum de obseruantia vellet transire ad ordinem minimorum Sancti Francisci de Padua, nam in tali transitu solus Papa potest licentiam præstare, vt cauit Iulius Secundus, & habetur in ordinis supplemēto, *a* & aduertit Capucinus, *b* quod Pius Quintus anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, prohibuit sub indignationis suæ pœnæ, vt nullus ex fratribus Capuccinis ad ordinem S. Francisci de Padua, nec econuerso vllo vnquam tempore ex quacunque etiam iustissima causa, etiam de licentia suorum superiorum se transferre possit, quæ bulla, ait idem author, quod apud eosdem Capuccinos est authentica, & à Gregorio Tertio decimo approbata, & ponitur à Parasello, *c* & ait insuper, quod anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo primo, vigesima septima die Maij, à sacra regularium cōgregatione authoritate concessa à Gregorio Quatto decimo, fuit decretum post præfatam Pij V. constitutionem, vt transeuntes, & illos recipientes incurrant pœnam priuationis officiorum, & vocis actiuæ, & passiuæ in perpetuum ipso facto, quæ declaratio, ait Capucinus, quod apud eosdem Capuccinos est authentica, denique exceptis his prælatis ordinū mendicantium possunt iusta causa licentiare suos fratres, vt ad alios ordines mendicantes se transferre valeant, & ratio est, quia omnia possunt prælati superiores, in quibus non sunt prohibiti, & hoc illis iure communi non prohibetur, imo etiam possunt dispensare cum suis subditis, vt ad laxiorem religionem transeant, vt ita post Hosti. & alios defendit *d* Nauar.

Nec obstat decretum *e* Concilij Tridentini, in quo dicitur, quod nullus regularis cuiuscunque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionē, non enim tollit Concilium transitum vnius religionis ac aliam laxiorem factum præmissa causæ cognitione ab aliquibus prælatis, prout explicat *f* Nauarrus, vnde sine causæ cognitione id efficere minime possunt dicti prælati, etiam generalis, prout tenet *g* Nauarrus. Dixi iure communi, nam secundum priuilegia fortasse aliud esset dicendum, prout infra artic. sequenti dicetur.

a Sup. fol. 12. concess. 48.
b Capuc. in addit. ad compē. tit. recipere.
c Parasel. in collect. priuil. l. 116.
d Naua. in c. Ita. nu. 4.
e sess. 25. de reg. c. 19.
f Nau. lib. 3. Cōs. ti. de reg. cons. 56.
g Na. vbi sup. li. 3. cons. nt. de reg. cōs. 63.

ARTICVLVS XXII.

An Capuccini discalciati ordinis minorum possint recipere fratres eiusdem ordinis de obseruantia.

RESpondeo dicendo, quod per constitutionem Pauli Tertij, datam anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo, fuit fratribus Capuccinis prohibitum recipere fratres minores de obseruantia, sine licentia in scriptis eorum Prouincialium ministrorum, & licet post talem prohibitionem concesserit dictus Pontifex, vt possint eos Capuccini recipere, per aliam tamen constitutionem eiusdē Summi Pontificis, datam anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo primo fuit talis licentia reuocata, confirmando prædictam primam prohibitionem sub pœna excommunicationis, & inhabilitationis ad quæuis officia & legitimos actus. Et Iulius Tertius in constitutione sua data anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo, innouando primam dictam Pauli Tertij prohibitionem declarauit, talem receptionem, seu professionem sine dicta licentia ministrorum in scriptis esse nullam, & Capuccinos recipientes supradictas censuras incurrere: & id ipsum postea confirmauit Sixtus Quintus, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, quæ omnes Bullæ ad ministrorum de obseruantia instantiam fuerunt impetratæ, in quibus tamen Bullis aduertit *h* Capuccinus, quod excommunicationis latæ sententiæ absolutio reseruata non reperitur, possunt tamen Capuccini ipsos discalciatos, seu reformatos fratrum minorum Hispaniarum, volentes transire eos recipere, dummodo licentiā in scriptis ab eorum ministris prouincialibus obtineāt. Et per dictam Sixti V. constitutionem, non sufficit licentia custodis, prout Gregorius Decimus tertius ordinauerat quibusdam discalciatis, posse recipere fratres de obseruantia anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo. Aduertendum autem, vt multa omittam, quod vnico verbo (vt ita dicam) plurima circa hanc materiam comprehendere volo, dicendo, quod quamuis de qualibet religione posset quis, quantum est ex iure diuino & humano communi, transire ad aliam religionem strictiorem, & in ea recipi, tamen, quia per apostolica indulta aliter rationabiliter ordinatur, & prohibetur, scilicet, propter pacem inter religiosos, vel propter cauēdam iniuriam, vel confusionem vitandam, ideo non licet etiam in foro Dei, nisi secundum talia indulta exire vel recipere, & quia circa hoc sunt multa priuilegia, quoad omnes ordines mendicantes, ne inuicem recipiant transeuntes sub grauibus censuris, ideo illis in hoc standum est, & secundum eorum formam, & secundum talia priuilegia (quæ salua debent manere) debent intelligi, & moderari omnia, quæ à Summistis circa hoc tractantur præsertim à Syluestro, *i* & à nobis in superioribus latè dicta sunt, & secundum dicta priuilegia debet iudicari, quis prælatus debeat & possit licentiam talis transitus concedere: nam, vt constat ex priuilegijs allegatis in articulo 20. huius quæstionis, Abbates conuentuales, cum suis conuentibus possunt in eorum conuentibus habitantibus prædictam licentiam concedere, at circa hoc vsus cuiuscunque religionis debet attendi: nam priuilegia statuta, & leges positiuæ moribus vtentium, & consuetudine approbantium roborantur, & interpretantur.

h Capuc. ad compen. tit. verb. recipere.
i Sylu. relig. 4

ARTICVLVS XXIII.

Quam diligentiam facere teneatur religiosus, qui habet facultatem transeundi ad aliquem ordinem mendicantium, si non inuenerit mendicantes, qui eum recipere velint.

RESpondeo dicendo, quod non solum tenetur requirere quatuor ordines mendicantes approbatos iure *k* antiquo communi, sed etiam alios iure nouiori, prout est ordo minimorum Sancti Francisci de Paula: & seruorum Beatæ Mariæ, & Societatis Iesu, de quibus in primo tomo diximus, verba enim illa, si non inuenerint mendicantes non verificātur, nisi omnibus requisitis, & nullis volentibus eos recipere argumento cuiusdam *l* glossæ, & ten[...]tur facere requisitionem bona fide, & iusto del[...]rio inueniendi aliqua monasteria, in quibus recipiantur, non enim sufficit petere verbo tātum, sed verbis realiter

k c. fi. de relig. domib. c. 1. eo. t. lib. 6.
l glo. in c. cum dilec. de cēsue.

liter & vere id procurare, quia verba cū effectu sunt intelligenda, prout dicitur in iure, *a* & sic ille qui fecit votum ingrediendi certam religionem, vt liberetur à tali obligatione, necessarium est, vt vere & ex animo in praefata religione procuret admitti.

a §. hac auth. verb. de poeni. d. 1. c. zelat. cū multis allega. in glo. de cler. non resident.

Est tamen aduertendum, quod praelati ordinum, ad quos trāseunt, non possunt eos recipere sine suorum conuentuum consensu, plusquam alios nouitios, quos secundum communem cōsuetudinem receptam in religionibus, de consensu conuentuū suorum recipiunt, prout resoluit *b* Nauarrus; vnde nō sufficit praestare obedientiam soli praelato, sed debēt recipi sicut alij nouitij, de consensu discretorum cōuentus, & debent recipi ad professionem, sicut alij nouitij de consensu ad minus maioris partis conuentus, cum ad valorem actus non sufficiat voluntas sine potestate, neque potestas absque voluntate, prout ibi in iure *c* notatur: ij enim debent profiteri in religione, ad quam transferuntur, sicut profitentur, iuuenes saeculares anno probationis peracto, vt in *d* superioribus dictum est. Imo existimo non esse iuridicas incorporationes, quae solent fieri ab aliquibus praelatis generalibus, quando de plenitudine potestatis dant licentiam alicui religioso, vt ab vna prouincia in aliā eiusdem ordinis se transferant, & ipsum praedicta licentia in ea prouincia incorporant, praelati enim generales, licet summam in omnes sui ordinis prouincias habeant potestatem, eorum tamen facultas, secūdum iuris metas debet interpretari, & regulari, vt, scilicet, minime sine consensu prouinciae, in qua debet incorporari talis religiosus, vt filius incorporatus admittatur, quod enim omnes tangit, ab omnibus approbari debet, vt est vulgatum in iure.

b Nau. in cannullā, 18. q. 1.

c c. cū causa, cū glo. & ea notabis de of. deleg.

d Sup. q. 11.

ARTICVLVS XXIV.

Vtrum possint recipi ad religionem religiosi, qui fecerunt votum de non transeundo ad aliam.

RESpondeo dicendo, quod vt huic difficultati respondeam, necessarium est aliud dubium ventilare, vtrum, scilicet, valeat votum factum ab aliquo religioso de non transeundo ad aliam religionem, & respondetur, quod non, valet enim argumentum à toto ad partem, quoniam eadem est ratio, & idem ius suadet in vtroque, vt dicitur in iure, *e* at votum de non intrando religionem nihil obstat vouenti, quominus non possit eam intrare, ergo nec votum de non intrando ad arctiorem obstabit vouenti, ad intrandum illam, eadem enim ratio, & idem ius in vtroque suadet; ratio enim, quare votum de non intrando religionem, non impedit introitum, est, quia est maioris boni impeditiuū, quae ratio etiam inuenitur in voto de non intrando aliā arctiorem. Ex quo infertur, quod emittens potest transire ad religionem, quae secundum suas constitutiones & diplomata Apostolica est strictior, eo quod concessio Apostolica praedicta praesupponit ipsum transitum esse illicitum, & consequenter praesupponit, votum de non transeundo, ad illam esse maioris boni impeditiuum, & minime ad eius obseruantiam obligari, secundum ea, quae ex sacris canonibus tradit Diuus Thomas: *f* quod & alia ratione probatur, nam votum de re illicita, vel inutili, vel maioris boni impeditiua, non est Deo gratum, prout tradit Diuus *g* Thomas, ex quibus infertur, quod recipien[tes] huiusmodi ad religionem strictiorem, ad quam transitus non est prohibitus, non peccant etiamsi ipsum recipiant sine petita licentia, nec obtenta à suo praelato, si dicta religio, ad quam transit, habet priuilegium apostolicum, quod possit ad eam fieri transitus sine licentia petita, nec obtenta; ita *b* Nauarr.

e l. quae de vota. ff. de rei vē dic. c. si pastoralis. §. verū si to tū de of. deleg.

f c. si. §. si. 22. q. 4. D. Th. 2. 2. q. 189. ar. 2.

g D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 10. ar. 3

b Na. li. 3. cōs. tit. de reg. consil. 93.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum translatus ad aliam religionem, vt in ea sit praelatus, debeat profiteri in secundo monasterio, antequam sibi eius administratio deferatur.

RESpondeo dicendo, quod est necesse facere professionem in secundo monasterio, quia qui simi lem vitam cum alijs suscipiunt, similem debent sentire in legibus disciplinam, vt dicitur in *i* iure; item quia vnusquisque debet se conformare vitae & moribus cum his, cum quibus conuersatur, vt est notū in *K* iure; quod aliter fieri non potest, nisi astringatur, & obligetur illo modo, quo alij sunt astricti, vt ex iure *l* patet, & cōfirmatur; nam si quis miles vult frui priuilegio militari, necesse est, vt iuret, & alia pmittat, quae promiserunt illi, qui in numero militum sunt ascripti, argumento eorum, quae *m* in iure notantur à Doctoribus, & hoc iam promissum est fieri in Concilio Trid.

i c. recolentes de sta. monac. K ca. innona. 16. q. 7.

l d. c. recolētes clem. 1 de ele. c. 2. de vita & honest. cler.

m DD in c. esse ex 10. l. vlti. quibus in causis maiores, & in c. si iudex. de sent excom. sess. 25. de reg. c. 22. & sess. 14 de refor. c. 10.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum praedictus monachus translatus post renunciationem praelationis monachus secundi vel primi monasterij remaneat.

RESpondeo dicendo, quorundam esse opinionem asserentium, quod monachus praefatus post renūciationem praelationis non remanet monachus secundi monasterij, quod probant primo, si non erat professus, aliud enim est habere ius monachatus in abbatia, aliud ius abbatiae; haec enim sunt diuersa omnino, vt patet ex iure, *n* cū ergo iste fuerit obligatus monasterio, & monasterium sibi ratione praelationis & non ratione professionis, quam non fecit, eo perdēte praelationem, siue renunciante, liberatum est monasterium à sua obligatione, argumento eorum, quae in quadam *o* decretali notantur: non ergo manebit monachus illius monasterij, cū ibi professionem monachalem minime emiserit, & in hoc non à veritate aberrant, at in eo quod dicunt asserētes, quod si esset professus in secundo monasterio, idem omnino esset affirmandum, à veritate certe deuiant, & hanc opinionem aliquibus cōprobat *p* Petrus de Perusio, cuius praecipuum fundamentum est: nam hic cum de monacho factus fuerit Abbas, & de filio Pater, perdit iura monachatus, & filiationis argumento eorū, quae in iure *q* notantur: vnde si canonicus alicuius ecclesiae cathedralis, vel plebis fieret plebanus, vel Episcopus, eo perdente praelationem, vel plebē natum, non recuperat iura, quae ipso iure perdit, argumento cuiusdam decretalis, *r* sed iste remanebit aiunt praedicti patres monachus immediate subiectus Episcopo, sine aliquo monasterio, sicut reperitur Episcopus, qui renunciat suo Episcopatu iuxta sacros canones: *s* quod confirmatur, quia quando monachus fit Episcopus, & sic absoluitur à iure Abbatis, si postea renunciet Episcopatum, non redibit ad monasteriū, sed remanebit subiectus ordinario loci; at inuenio Nauarrū *t* in quodam consilio contrarium tenere, primo, quia translatus legitime perdit omnia iura prioris monasterij, vt dicitur in iure, *u* tū, quia om-

n c. fi. de reli. domib.

o c. pen. de renunc.

p Perus. in tra cta. de mutat. stat. person. n. 22. & 23.

q c. ad hoc de simon. ca. sicut tuis de concess. praeben. c. literas de praeben. lib. 6. vbi Archidiac.

r c. extra miss. sa de renunc.

s c. 1. & 2. de transla.

t Na. li. 3. cōs. de reg. cōs. 61.

u c. si quis iā translatus 21 q. 2. c. ne p cu iuslibet 16. q. 1.

omnis mo nachus translatus ad aliam religionem, si eam professus fuit, vt supponitur, per professionem fit filius secundi monasterij, & secundũ tempus professionis in ipsa, debet in ea locum, & sedem habere, argumento eorum, quæ in iure notantur, vt ipsemet Nauarrus, *a* in alio consilio defendit.

a l. 1. ff. de alb. scrib. c. 1 & c. si aeui. de maior. & obed.

Nec obstant in contrarium adducta, monachus enim per renunciationem Abbatiæ non perdit ius monacharus, & filiationis, quam per professionem est adeptus in secundo monasterio, & remanebit subiectus non Episcopo, sed ipsius religionis prælato: nec simile de Episcopo admitti potest, nam renũciatione Episcopatus, cum Episcopus fuerit consecratus, & ab obedientia prælati regularis liberatus, non reincidit ipsius prælati subiectionem, & obedientiã, cum, licet renunciet, remaneat in perfectiori, & altiori statu collocatus.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum transiens ad aliam religionem possit secum deferre omnia, quæ detulit in religionem suam, vel saltem aliqua scripta, quæ ipse tanquam prædicator indies sibi scripsit.

RESpondeo dicendo, quod vt hæc quæstio clarius patefiat, non ea breuitate resoluenda est, qua Nauarrus *b* in eius resolutione est vsus, & duo dubia sunt constituenda. Primum, quoad bonorum proprietatem, secundum quoad vsum fructum, & cum de proprietate ambigitur, an scilicet, primo monasterio in secundum deferatur, duo casus ita distinguuntur, primus casus est, quando iste religiosus sine iusta causa, & sine authoritate prælati transit ad aliam religionem, in hoc enim casu bona eius iam monasterio acquisita non transferuntur in secundum monasterium, ita docuit *c* Ioannes Andræas, quem sequuntur Hostiensis & Francus, & dicit communiter receptum Socinus, & probatur in quadam *d* decretali, & ratio ea est, quia aliàs iste religiosus nõ potest esse in secundo monasterio, & necessariò ad primum reuerti debet. Secundus casus est, quando iustis de causis, & cum licentia sui prælati iste religiosus trãsit ad aliam religionem, in hoc enim casus adhuc sentiunt *e* Calderinus, & Socinus idem fore dicendum, quod sequitur Menochius, ea ratione motus, quia bona ecclesiastica sine solemnitate alienari non possunt: cæterum hæc ipsa ratio non multum videtur vrgere, quando quidẽ bona hæc censentur quæsita monasterio in consequentiam personæ, vt scribunt Bartolus *f* & Decius, & per consequens debet sequi ipsum religiosum iuste transeuntem: quod confirmatur, nam bona dicũtur quæsita monasterio sub conditione quadam, nempè donec in eo sit religiosus, argumento quarundam *g* decretalium, in specie ita sensit glossa, & respondet Ancharanus, & cum eo Decius, quos sequitur Calderinus, & quamquam Ancharanus, & Decius loquantur de ingressu, qui ante legitimam ætatem professus est, & reuertitur ad sæculum, attamen idem est opinandum in eo, qui professione facta trãsit iuste de vno monasterio in aliud, cum in vtroque casu iuste quis egrediatur: at ego hac ratione huic opinioni minimè acquiesco, licet enim egressus in vtroque casu sit licitus, diuersimode tamen se habent; quidam enim est egressus religiosi non legitimè professi, cuius bona non fuerunt quæsita monasterio, cum solum per legitimam professionem ipsi monasterio adquirantur, & ita nimirum si remaneant apud dictum monasterium primum, cui fuerunt legitimè adquisita, & hanc opinionem, vt iuridicam amplectitur *h* Nauarrus dicens, quod dictus religiosus nihil ad aliam religionem potest trãsportare eorum, quæ in prima religione, siue per industriam suam, sine per donationem, siue alio quocunque modo ab illo fuerunt quæsita, adeo, quod neque scripta ab eo laborata potest secum conferre, nisi talia inutilia sint primæ religioni: & fundamentum ipsius est, quia beneficia principum, canonum, & legum intelligenda sunt absque præiudicio tertij non expresso in beneficio, prout in iure *i* probatur, & licet ius concedat, vt iustis ex causis quis ad religionem strictiorem se conferat, illa tamen translatio debet fieri sine prioris religionis præiudicio, & hanc opinionem satis innuit Abbas *K* Panormitanus.

b Nau. lib. 3. consil. tit. de reg. cons. 56. & in c statu. n. 24.

c Andr. in ca. quod à te de cler. coniug. & ibi. Hostië. & Franc. Soc. sen. cons. 92. n. 14. & 18. lib. 4.

d d. c. quod à te.

e Cald consil. 29. col. 2. ti. de reg. Soc. vbi supra n. 15. Menoch. lib. 2. de arbitris cas. 9. c. 436. nu. 11.

f Bart. in auth. si qua mulier. col. pen. & in auth. Graeci. vbi Dec. n. 7. C. de sacros. eccles.

g c. super eo & c signi. de reg. gl. vlt. in d. c. quod à te. Anchar. cons. 69. nu. 8. Dec. in auth. Graci in 4. C. de sacros. eccl. Cald. cõs. 27. tit. de reg.

h Naua. dicto cons. 46.

i c. sup. de offi. deleg.

K Abbas in d. cap. quod à te. instans.

Secundum dubium est, quando solum agitur de vsufructu bonorũ, pro cuius resolutione sunt aliqui casus distinguendi, primus est, quando iustis de causis, & cum licentia sui prælati religiosus transit à monasterio, in quo habet filiationem ad aliud eiusdem ordinis monasterium: tunc dubium non est, quin vsusfructus sit secundi monasterij, ita in specie scripserunt *l* Butrius, & Calderinus, & alij commemorati à Socino Iuniore, ea ratione moti, ne scilicet ipsum monasterium oneretur.

l Butr. consil. 75 n. 3. Cald. cons. 23. col. 1. tit. de reg. Soc. cons. 92. n. 15. lib. 4.

Secundus casus est, quando iustis de causis & cum licentia sui prælati transit ad aliam religionem, in hoc enim casu idem videtur affirmãdum, cum enim licentia transeundi ad strictiorem religionem, sit ipsi à iure *m* concessa, vt spiritus libertati consulatur, videtur, quod secum possit afferre vsum prædictorum bonorum, si enim ipsum deferre secum non posset, non ita libertati spirituum à iure esset consultum, cum ratione ipsius vsus prohibiti deferri secum, quis ad transferendum se ad arctiorem, & strictiorem religionem retraheretur, & retraheretur etiam à translatione ad religionem, in qua secundum conditionem suæ personæ iudicantibus ita prælatis securius viuet.

m ca. licet de reg.

Tertius casus est, quando sine iusta causa & sine licentia prælati transiuit ad aliud monasteeium eiusdem, vel alterius ordinis, in hoc enim casu vsusfructus etiam remanet apud ipsum monasterium & ratio est, quia iste religiosus, non potest esse in secundo monasterio, sed ad primum reuerti debet, & etiamsi non reuertatur, apud primum monasterium debet remanere, cum secundum monasterium sua culpa, & facto eo onere voluerit se grauare, debuit enim ingredientem illum non acceptare, quare sibi acceptãti, & recipienti debet imputari, si quidem sponte in necessitatem alendi illud se coniecit, argumento eorum, quæ in iure *n* notantur.

n l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. quis satisd. cogan.

Quartus & vltimus casus est, quando religiosus ob sua demerita translatus fuit in aliud monasteriũ sui, vel alterius ordinis; aut quia sua seditione, aut maledictis inter religiosos aliquas contentiones, & discordias excitabat; aut quia delictum translatione, & destructione dignum commiserat; hoc enim casu sancitum fuit in quodam *o* canone tãtum ex fructibus bonorum ipsius translati esse concedendum secundo monasterio, quantum sufficere poterit pro victu ipsius religiosi, ne ibi monasterio sit onerosus, vt tenuerunt *p* Ioannes Andreas, Hostiensis, & reliqui; quantitas autem assignanda, cum à iure non determinetur, arbitrio boni viri relinquenda est, prout docuit *q* Ancharanus, quem sequitur Menochius.

o ca. de lapsis. 16. q. 6.

p Andra. & Host. in d. ca. quod à te.

q Anch. in c. si quis habuerit. 17. q. 1. Menoch. lib. 2. de arb. cent. 5 casu 416. nu. 26.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum translatus ex ordine mendicantium ad alium ordinem non mendicantium possit in ipso ordine, ad quem est translatus, habere beneficium regulare, & aliud officium dicti ordinis.

a Clem. 3. de reg.

RESpondeo dicendo, quod in quadã a clementina sic definitur, vt professores cuiuscunque paupertatis ordinis eo libentius, in qua vocati sunt vocatione, persistere transeuntes, quæ ad non mendicantium ordinem in eodem conuersari, quietius studeant, quo in ipsis discordiarum, & schismatum productiua ambitio reprimatur, sacro Concilio approbante statuimus, mendicantes quoslibet, qui ad non mendicantium ordinem etiam authoritate apostolica transierint in posterum, quive hactenus transierunt, quamuis nunc prioratus administrationes, vel officia, aut curam animarum vel regimen quodcunque obtineant, inibi vocem, aut locum in capitulo, non habere, etiam si hoc sibi ab alijs liberè concedatur: ad prioratus quoque administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia, etiam tanquam vicarios seu ministros, seu locum aliorum tenentes, quodque animarum curam & regimen, nec pro se possint, nec pro alijs exercere; quidquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso iure quouis priuilegio non obstante. Hæc clementina.

Et nota, quod hoc perquam necessarium fuit, ne mendicantes transferantur in non mendicantes, tristem enim vitam viuent, videntes se priuatos voce actiua & passiua, & habilitate habendi vlla ordinis officia, & beneficia etiam fungendi officio, vel munere aliquo œconomi, Castaldi, Potarij, Celarij, imo & prædicatores, & cuiuscunque vicariatus, iuxta glossam super dictam clementinam communiter receptam; retraherentur, enim ab illa traslatione videntes se his priuatos, & alij iuniores, & fortè ignorantiores & minus mente compositos beneficiatios, vel alijs officijs fungentes, & sibi quasi dominantes, cuius rei æqua nimis patientia non est omnium, sed paucorum, quos Iupiter æquus amat, & ardens euexit ad æthera virtus, circa quam clementinam est etiã notandum, quod non incurrunt in eius pœnas fratres aliorum ordinum non mendicantium transeuntes ad alios ordines laxiores, vt ex dicta clementina patet, & notat b Imola communiter receptus & tenet Nauarrus. Ex quo infertur, quod translatus ab ordine de Mercede, in ordinem non mendicantem, non incidit in dictas pœnas cum ordo de Mercede inter mendicantes minimè computetur, ita c Nauarrus.

b Imol. in d. clem. 1. Nau. lib. 3. consi. tit. de reg. cons. 57 in 1. impres.
c Nauar. vbi sup. cons. 63.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum religiosus translatus ad aliam religionem debeat sedere in capitulo iuxta tempus, in quo emisit professionem in primo monasterio, à quo fuit translatus, vel à quo fuit professus in secundo.

RESpondeo dicendo, quod debet sedere secundum tempus, in quo fuit professus in secunda religione cum eo tempore incipiat esse regularis illius religionis, & secundum illud tempus debet habere vocem & locum in ipsa, argumento eorum, quæ Doctores communiter notant in quadam d lege, quod verum est in eo, qui transfertur, ut sit in eo subditus, & filius, si autem est translatus, vt sit prælatus & renunciet prælationem, sedebit in primo loco post prælatum in memoriam honoris, quem gessit, nisi concurrant alij, qui maiorem honorem gesserũt argumentis eorum, quæ in dicta lege notantur, ita in terminis respondet e Nauarrus.

d l. 1. ff. de Albo. scribẽ.
e Nau. lib. 3. consi. tit. de regul. cons. 60.

Ex quibus infertur, quod illi, qui fuerint prelati in aliquo conuentu, finita prælatione non debent sedere per suam antiquitatem inter alios fratres, sed iuxta locum, vbi sedet prælatus; quod rectissime fuit ordinatum in nostra alma prouincia Sancti Iacobi regularis obseruantiæ, quod in omnibus religionibus obseruari consentaneum est.

ARTICVLVS XXX.

Vtrum translatus de vna prouincia in aliam eiusdem religionis debeat sedere in capitulo ad suã vocem dandam à tempore, in quo fuit in secunda incorporatus.

RESpondeo dicendo, quod postquam est incorporatus in secunda, debet in ea sedere secundũ tempus, in quo fuit prima professus; non enim trãsfertur, vt profiteatur, sed vt professus, & filius eiusdẽ religionis in secunda prouincia, vt filius incorporetur, & filiatio illa antiqua alterius prouinciæ virtute incorporationis, fiat filiatio secũdæ prouinciæ, & per consequens gaudet omnibus, quæ in dicta prouincia filijs & professis communicantur, imo in nostra sacra religione quando aliquis transfertur de vna prouincia in aliam statim, quod recipitur antequam incorporetur, datur ipsi locus secundum suæ professionis antiquitatem licet antequam incorporetur vocẽ in capitulo non habeat, & hoc iuridice est ordinatũ, cum proxime eligendus in aliquibus habeatur pro electo, vt in quadam f lege definitur, & gaudet aliquibus priuilegijs eorum, quæ cunctis concedũtur, & sicut sponsis de futuro aliqua conceduntur à Doctoribus, quæ sponsis de præsenti indulgentur, cum sponsalia de futuro sint quædam præparatoria ad matrimonium de præsenti, ita huiusmodi receptis aliqua incorporatorum debent communicari, cum eorum receptio sit quid præambulum, & præparatorium ad incorporationem faciendam.

f l. penul. ff. de militari test.

QVAESTIO LIII.

De religione quoad religiosos extra claustra viuere prætendentes in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum possit concedi religiosis licentia habendi beneficia extra loca sui ordinis.*
2 *Vtrum monachus monasterium exire possit, vt alicui ecclesiæ seculari præsit.*
3 *Vtrum canonicus regularis canonicè obtinens Ecclesiam parochialem teneatur in ea potius residere quam in ecclesia regulari.*
4 *Vtrũ prælatus regularis laxioris religionis licitè possit recipere regularẽ animo nõ retinendi cũ in claustro.*
5 *Vtrum translatus ex ordine strictiori ad laxiorem de licentia superioris seruiẽs beneficio curato in loco distanti per decem milliaria à monasterio sit tutus in conscientia.*
6 *Vtrum generales ordinum possint iustis causis id petẽtibus concedere monachis, vt sint extra monasteria in habitu clericali decenti sub obedientia ordinarij.*

AR-

ARTICVLVS I.

Vtrum possit concedi religiosis licentia habendi beneficia extra loca sui ordinis.

REspondeo dicendo, quod fratribus mendicantibus, & alijs religiosis dabatur olim licentia standi extra loca sui ordinis, & si petebatur, etiam concedebatur, quod seruire possent alicui beneficio sæculari, vel regulari, cũ cura, vel sine cura, quodque confessiones audire possent, & ministrare etiam, seu tractare ecclesiastica sacramenta, & per breue sacra pœnitentiaria illa eis concedebat cum clausula (& de licentia superioris) & decancelabantur verba, videlicet (vel sine cura, vel regulari) de qua licẽtia loquitur *a* Staph. & de præmisso, & de alijs modis stãdi extra claustra, & de diuersis causis, quæ modo verè adducebantur, modo fingebantur, videatur latè per Sarmiento; *b* at licẽtia præmissa, & aliæ similes regulariter denegantur; imo authoritate Bullę Pauli Quarti cõtra omnes fratres, vel monasticos vagantes apostaras, seu ficte, seu nulliter dispensatos maximo cũ rigore procedi, præceptum fuit, & summa ratione, eo enim res deuenerat, vt infiniti monachi, qui frontẽ perfricuerant habitu relicto, honore deiecto, seu potius religione, imo ipso Deo omnia sibi impune licere putabant, beneficia simplicia sęcularia beneficiata curata, imo & collegiatæ ecclesiæ, & cathedrales, quin & ipsæ prælatorum curiæ his apostatis plenæ erant, conquerebantur plures, quorum Bulla Paulina tangebat præcordia, quod constitutio hæc præsentia & præterita concerneret, cum tamen lex in futurum tantum non de præterito ligare debeat iuxta notata in *c* iure, dolebantque, tam strictiorem sibi indici, quibus respondet Quintilianus Mandosius, *d* dicens constitutionem, qua id cauetur, ligare ẽt de præterito, præsertim quãdo per legem generalem, vel per viam declarationis promulgatur iuxta cõmunem, de qua per Felin. *e* & Curt. Iuniorẽ; Menochus igitur quicumque sit, si in posterum extra monasterium reperiatur, nisi debitam dispensationem ostendat, si sine habitu monachali incedat, excommunicatus, siue apostata habebitur, prout sacri *f* canones definiunt.

a Staph. sup signat. fo. 194. n. professo ordinem regul. *b* Sarmien. de breuib. nu. 31. vsque ad nu. 34.
c l. fin. de const. *d* Mand. de signat. grat. tit. licent. fo. 101. pag. 2. col. 1. & 2. *e* Felin. in d. c. fi. Curt. Iun. consil. 96. nu. 10. *f* c. placuit, el 2. 16. q. 1. c. 2. ne cler. vel monach. clem. 1. §. quia vero de stat. monach.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus monasterium exire possit, vt alicui ecclesiæ sæculari præsit.

REspondeo dicendo, quod de parochiali quidem ecclesia, id est de ea, cui animarum cura incumbit, sic definitum est, parochiali quidẽ ecclesiæ, quæ ad monachos pleno iure pertinet, posse monachum solius Abbatis authoritate, vel Abbatis, & conuẽtus simul præfici, vt post Ioannem *g* Andræam resoluit Syluester; illi verò ecclesiæ, cuius non plenum ius habent monachi, & multo magis si nullum ius habent absque Episcopi, & Abbatis authoritate monachus præficiendus non est, prout ait idem *h* Syluester; denique omnes vno ore consentire videntur, concedi potius monacho, vt ad curam animarum gerendam, quàm ad alias ecclesias egredi possit, hac videlicet ratione, quia non nisi vberioris fructus gratia exire ad sæculum ei permittendum est, qui fructus vberior in sola curatione animarum enitescit.

Ex quo non certa prorsus decisio est, an collegiatæ ecclesiæ nullam curam habenti animarum, quàm dicti collegij præfici possit: verius tamen opinatur Marcus *i* Antonius Cuccus, vt hoc quoque concedendum sit eadem ratione, qua probatum est parochiali ecclesiæ præfici posse, quod secuti sunt *K* Panormitanus & Syluester, quamuis aliud Cardinali, & Hostiensi visum fuerit: ad alia verò beneficia, & dignitates ecclesiasticas nullam animarum curam habentes, non poterit absque Pontificis maximi venia speciali monachus admitti, prout tenet *l* Panormitanus, de quo in primo tomo satis diximus.

g Andr. in c. 1. vsit. 16. q. 1. Syl. verb. relig. 6. nu. 3. *h* Syl. vbi sup.
i Cuccus li. 3. maior. inst. ti. de reg. n. 115. & 116.
k Panor. int. quod Dei timore de sta. monach. Syl vbi sup. §. 6.
l Panor. in c. super eam, de reg. 1. 10. q.

ARTICVLVS III.

Vtrum canonicus regularis canonice obtinens ecclesiam parochialem teneatur in ea potius residere, quàm in ecclesia regulari.

REspondeo dicendo, quod omnis canonicus regularis, vel monachus accipiens aliquod beneficium canonice requirens residentiam, tenetur in eo residere, prout in sacris *m* canonibus loquentibus, de Episcopatu definitur, & in *n* alijs, quæ loquuntur de clericis parochialibus, & in alia decretali, *o* quæ loquitur de assumpto, ad quemlibet prioratum, etiã ruralem, & ad quamlibet administrationem etiam manualem vbi expressè statuitur, ne monachus habentibus beneficium permittatur manere in monasterio. Nec huic conclusioni obstat, quod omne votum licitum & validum obligat, prout dicitur in *p* iure, & qui profitetur regulam canonicorum regularium in qualibet ecclesia regulari vouet explicitè vel implicitè se perpetuo ei seruiturum argumento eorũ, quæ in *q* sacris canonicis notantur; ergo debet perpetuo in ea residere: nam huic rationi respondetur scilicet, quod omne votum obligat, nisi iuste relaxetur, vt dicitur in *r* iure, & sic regularis qui iustè habet parochiam per iura communia prędicta soluitur votum residendi in ecclesia regulari, nec ex hoc talis canonicus regularis relinquit suum statum regularem; nam eo retento potest obtinere noue parochialem ecclesiam, vel retinere obtentam cum legitima dispensatione iuxta iura supradicta, nec ille regularis per transitum ad suam ecclesiam parochialem perdit vitam contemplatiuam, vel officium contemplandi, quia etiam transiens ad Episcopatum nõ perdit illud, nec absoluitur ab obligatione contemplandi iuxta illud D. Gregorij in Pastoralibus relatũ à D. *s* Thoma, cuius verba sunt *sit rector actione præcipuus præ cunctis in contemplatione suspensus, quia ad ipsum pertinet non solum propter se ipsos, sed propter institutionem aliorum contemplari.*

m c. 1. 18. q. 1 c. licet olim. de priuil. *n* c. ne pro cuiuslibet 16. q. 1. c. si quis iam translatus, ca. 25 q. 2. *o* Clemen. ne in agro §. sane de statu monach. *p* c. magna, de voto. *q* cap. placuit, 16. q. 1. *r* c. 2. & cap. scrip. de vo.
s D. Tho. 2. 2. q. 18 2. art. 1. ad 1.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum prælatus regularis laxioris religionis licitè possit recipere regularem translatum ad suã religionem ab alia strictiori, authoritate Papæ, animo non retinendi eum in claustro suo monasterij, sed statim post receptionem animo dandi ei facultatem perpetuo, seu ad multos annos viuendi extra claustrum, quærendo sibi victum sua industria, arte, vel mendicitate.

REspondeo dicendo, circa prædicta esse quandã Concilij *t* Triden. determinationẽ, qua in hũc modum statuit, quia verò regulares de vno ad alium ordinem translati facile à suo superiori licentiã standi extra monasterium obtinere solent, in quo vagandi, & apostatandi occasio tribuitur, nemo cuiuscunq; ordinis prælatus vigore cuiuscunque facultatis aliquem ad habitum, & professionem admittere potest, nisi vt in ordine ipso, ad quem transfertur sub sui superioris obseruantia in claustro perpetuò maneat.

t Conc. Trid. sess. 14. de reform. c. 11.

Hæc Concilium, cuius determinatio iuxta formam iuris antiqui debet explicari, prout notat *a* Nauarrus, receptio enim talis cum facultate manendi tamdiu extra monasterium, & acceptatio, iustificari non potest, nisi tùc occurreret alicui regulari ob aliquos respectus particularis necessitas relinquendi suũ ordinem propter molestias, persecutiones, dissensiones, vel alios similes respectus, & tanta difficultas in ueniendi monasterium, quod vellet eum perpetuo alendũ in claustro recipere, & talis de translato confidentia, quod tali facultate bene vteretur, quod pij prælati recipere potentis fuisset intentio recipiendi talem animo concedendi licentiam manendi foras, non quidem tam largam, & tam vagam, quanta in quæstione proponitur, sed arcta ad talem locum, vt facilè posset noscere eius actus & eum, si opus fuerit corrigere. Est item insuper aduertendum, quod concilium non habet locum in regulari, qui de vna prouincia ad aliam eiusmodi ordinis transfertur, & recipitur animo non ibi permanendi, sed ad quoddam negotium prius extra ordinem cum licentia prælati recipientis peragendum.

a Nau in eo. stat. 13. q. 3. n. 12.

Est denique notandum, quod mens concilij est, vt prælatus translatum æque tractet, ac vernaculum, & ita potest remittere huiusmodi translatum ad conuiuendum alicui priori eiusdem ordinis in vtilitatem, & decorem sui ordinis: sicut posset mittere aliquem vernaculum, vt in iure *b* determinatur; nam regularis manens extra monasterium de iusta licentia prælati videtur in eo manere, vt dicitur *c* in iure, tùm quia concilium non videtur magis velle honorare translatum, quam vernaculum, tum quia non obligat concilium plusquam votum solemne obedientiæ, quo nititur illud, & potest prælatus non obstante illo mittere regularem vernaculum foras pro vtilitate honore, & obsequio monasterij. Ex quibus colligitur, quod potest prælatus supra dictus occupare ipsum translatum extra monasterium in omnibus pertinentibus, ad vtilitatem conuentus, sicut extra monasterium potest occupare vernaculum, ita explicat Nauarrus. *d*

b c. 2. de stat. monach. cap. si de capellis monach.

c ca. monach. el secundo. 16. q. 1.

d Nauar. vbi sup. nu. 15.

ARTICVLVS V.

Vtrum iuste translatus ex ordine strictiore ad laxiorem de licentia superioris seruiens beneficio curato in loco distanti per decem milliaria à monasterio sit tutus in conscientia.

RESpondeo dicendo, monachum non posse manere extra monasterium, nisi de licentia sui superioris iusta de causa facta, prout multis allegatis comprobat *e* Nauarrus, & iusta causa est vtilitas directa, vel indirecta proueniens monasterio ex illa absentia, vt in iure *f* probatur; studium item discendi, vel docendi literas conuenientes monacho, & aliæ similes, quæ arbitrio boni & prudentis viri iudicentur iustæ, vt asserit Nauarrus *g* dicens, quod nec etiam Papa potest dare huiusmodi licentiam, sine iusta causa. Ex quibus infertur, quod punctus resoluẽdus in hac difficultate cõsistit in decernendo, an prædictus monachus iusta de causa absit à monasterio, vt præfato curato beneficio deseruiat, quod conijciẽdum est ex vtilitate, quæ directè, vel indirectè prouenit monasterio & ordini, cuius ipse est, vel etiam ex vtilitate, quæ prouenit Ecclesiæ vniuersali, vel reipublicæ, vnde tutus erit, si ex causa absit de licentia superioris, alioquin minimè, etiam de licentia Papæ, ita Nauarrus. *h*

e Nauar. in c. non dicatis, nu. 40.

f c. monach. 1. & 2. 16. q. 1.

g Nauar. vbi sup.

h Nau. lib. 3. consil. de reg. cons. 68. 69.

Ex quo infertur, primo quod monachus cum licentia sui superioris potest exire à monasterio & manere extra illud ad procurandam sanitatem cũ consilio medici dicentis illum extra monasterium sanaturum, imo & potest per aliquod tempus dimittere habitum ad huiusmodi sanitatem obtinendam: non enim in iure *i* absolutè habitus dimissio condemnatur, sed quando temere, & sine causa relinquitur, cum consensu enim prælati id facere licet, prout concludit Nauarrus. *K*

i ca. pro dilect. 20. q. 3. c. c. 1. de cler. vel mona.

K Naua. vbi sup. nu. 79.

Infertur secundo, quod ob necessitatem Patris, vel Matris superuenientem post professionem iustè potest religiosus exire, & stare extra monasterium de licentia sui superioris ad subueniendum eis, si potest id facere, quam licentiam non solum Papa, sed etiam suus generalis, aut prouincialis possunt concedere, prout resoluit idemmet *l* Nauarrus dicẽs quod præfata licentia non est danda de præsenti ad manendum habitu relicto, sed tantum eo retento, nisi quando præfata subuentio fieri non potest eo retento: an autem iustè dici possit non posse fieri subuentionem, sine dimissione habitus eo quod prælati regulares nolunt consentire, vt illa fiat retento habitu, ait Nauarrus *m* quæstionem esse nouam & dignam decisione, ad quam respondet, quod iusta causa est, vt Papa hoc concedat, nisi prælati contradicant, vt sit extra monasterium cum habitu retento propter scandalum. Quod posset generari ex diuturna habitus dimissione incolis illius Prouinciæ, in qua dictus monachus parentibus subueniens debet commorari. Nolo autem in præsentiarum silentio prætermittere verba doctissimi, & pijssimi *n* Nauarri dicentis, admoneo tamen, quod facultas manendi foris habitu retento facta à Papa ægre fertur à prælatis ordinis dicentibus, Quod huiusmodi regulares sæpè fingunt huiusmodi causam, & sæpè manentes foris viuunt inhoneste, & quia hoc faciunt retento habitu, sæpè sunt graui scandalo, & infamiæ ordini suo, & quia Papa non concedit hoc nisi habitu retento, & prælati nolunt admittere, nisi habitu relicto, sæpè vidi aliquos, hoc remedio à se petito desertos, & resoluendum videtur, quod absque peccato, & cum merito possent prælati huiusmodi facultatibus obuiare, si probabiliter crederent, causam non esse veram, vel regularem non esse talem, qui sine scandalo victurus esset contra verò, quod grauiter peccarent, si credere deberent, causam esse veram, & eum satis modestè victurum, ob quæ non semel consului regularibus volentibus id petere à Papa, vt potius peterent à suis prælatis præsertim prouincialibus, & generalibus, & postea ne eas facilè reuocarent peterent confirmationem earum à Papa; & quia Dominus Papa id etiã negat consului optimum modum prouidendi ijs necessitatibus esse, vt generalis, vel procurator generalis præsens in curia de consensu Papæ faceret facultatem manendi extra monasterium in habitu honesto clericali. Hæc Nauarrus, quibus addo, quod aliqui prælati regulares nolunt aliquando huiusmodi licentias concedere, quia volunt videri nimium iusti erga extraneos, etiamsi Deus sua lege naturali, & humana positiua eas concedi iubeat; & vtinam multi, qui valdè rigidi, & sancti videri volunt, non persuadeant multis prælatis, quo minus suo iure vtantur, ex quo iniuriæ aliquid nascatur, dũ leges humanas, & rigidas non patiuntur æquitate naturali, & Epicheia moliri, de quorum numero sunt ij, de quibus *o* Saluator noster Iesus Christus verba facit dicens, *super cathedram Moysi sederunt scribæ & Pharisæi, omnia ergo, quæcumque dixerint vobis seruate & facite. Secundum opera verò eorum nolite facere, dicunt enim, & non faciunt, alligant enim onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere.*

l Naua. in 3. commen. de regu. n. 48. & in manua. c. 14. nu. 14. & 48.

m Nau. lib. 3. cons. de reg. cõs. 54. & 55. & in dub. 3. cõm. de reg. nu. 48.

n Nauar. vbi sup. in d. n. 49.

o Matth. 23 cap.

Infertur vltimo, quod generalis potest licentiam, & fa-

& facultatem concedere fratri, inquieto, & insolenti, qui fuit propter sua delicta condemnatus ad triremes & ab his postea restitutus, vt habitu retento posset vitam eremiticam regulariter agere, vel in aliquo hospitali, vel Ecclesia præstita per eum obedientia loci ordinario, siue generali; hæc enim causæ sufficientes sunt, vt talis facultas possit concedi, cum verisimile sit fratres in eorum consortio debere ipsum improperare & contumelijs afficere propter suas cõdemnationes, & ipse, cum à natura sit insolens, & indomitus non bene sit passurus huiusmodi improperia. Ita consuluit Nauarr. a

a Nau. lib. 3. consil. tit. de regular. cons. 74.

ARTICVLVS VI.

Vtrum generales ordinum possint iustis causis id petentibus concedere monachis, vt sint extra monasteria in habitu clericali decenti, sub obedientia ordinarij.

RESpondeo dicendo, quod non, tum quia nullus inferior Papa potest facere facultatem religioso, vt suum dimittat habitum, & illo dimisso assumat clericalem, vel alium, & viuat sub obedientia ordinarij; tum quia nullus prælatus inferior Papa potest absoluere religiosum ab obedientia sui ordinis, nisi declarando per suam sententiam, eum non esse professum, vel priuando habitu per eam propter sua delicta & eijciendo eum ab ordine, prout ex multis probat b Nauarrus; imo Papa circa ea difficulter dispensat, & notat idem c Nauarrus, quod illustrissima Cardinalium congregatio non habet facultatem concedendi licentiam, vt religiosus possit extra claustra esse habitu regulari dimisso, solum enim habet facultatem ad dubia Concilij Tridentini declarãda, & aliud est habere authoritatem ad declarandum, & aliud ad dispensandum, & à separatis non fit illatio, vt dicitur in iure. d Qui etiam arbitratur præfatam excellentissimam congregationem non posse ob prædictam causam concedere facultatem manendi foris absque habitu regulari, etiamsi haberent potestatem faciendi facultatem manendi foris ob causas iustas, vt habent generales, & prouinciales ordinum suorum.

b Nau. in ca. nullam, nu. 29
c Nau. lib. 3. cons. ti. de reg. cons. 54. nu. 4.
d c. ad audientiam de decimis.

QVÆSTIO LIIII.

De religiosis professis post publicationem in curia constitutionis Sixti V. in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *VTrum criminosi post constitutionem Sixti V. professi possint a religione exire, & habitu regulari spoliari.*

2 *Vtrum omnes debitis & ratiocinijs obnoxij sint inhabiles ad religionem.*

3 *Vtrum iudices ecclesiastici possint procedere contra criminosos clericos, & debitis, & ratiocinijs obnoxios professos in aliqua religione.*

4 *Vtrum pœna posita à Sixto V. contra religiosos, & superiores admittentes ad religionem, & professionem iuuenes maiores xvj. annis solum apponantur cotra eos, qui temere admittunt criminosos, & debitis, & ratiocinijs obnoxios.*

5 *Vtrum religiosi professi post promulgationem constitutionis Sixti V. in curia non seruata forma dictæ constitutionis si nullo impedimento eorum, quæ assignantur in ea fuerint irretiti, sint in foro exteriori professi.*

6 *Vtrum præfati religiosi & professi post promulgationẽ constitutionum Sixti V. non seruata forma in ipsis præscripta si nullo impedimento eorum, quæ assignatur in ea, fuerint irretiti, possint sine aliquo peccato petere apud tribunalia ecclesiastica, aut secularia, vt habitu spolientur, & vt non professi declarẽtur.*

In fine quæstionis apponuntur originaliter Bullæ Sixti V. & Bullæ Gregorij XIIII. & Bullæ S. D. N. Clementis Papæ VIII. de his, quæ in ea tractantur verbis agentibus, vt clarius pateat veritas eorum, quæ in hac quæstione disputantur.

PRo introductione eorum, quæ in hac quæstione veniunt disputanda, aduertendum est, hos professos in triplici versari differentia, quidam per præfatã constitutionem prohibiti erant profiteri, quia erant illegitimi, quorum sacrilegos & incestuosos inhabiles ad religionem profitendam effecerat, Sixtus V. de quibus in præsentiarum non agam, quia in superioribus e iam de his latè disputauimus; alij sunt criminosi debitis & ratiocinijs obnoxij; alij autẽ nullo impedimento eorũ, quæ Sixtus V. enunciauerat præpediti, sed tãtum ex defectu formæ præscriptæ ab ipso Pontifice sua professio dubia redditur, de quibus omnibus figillatim in hac quæstione agemus ea claritate & distinctione, vt oĩbus pateat, quidquid resoluero, etiamsi nouum & inauditum multis videatur.

e super hoc to. 9. 10.

ARTICVLVS I.

Vtrum criminosi post constitutionem Sixti Quinti professi possint à religione exire & habitu regulari spoliari.

RESpondeo dicẽdo, quod Sixtus V. in prima sua cõstitutione criminosos inhabiles ad profitendum in religione pronunciauit. *Dicens, Omnes autem quicumque vt dictum est criminosos, vel suspectos, aut ære alieno, vt etiam diximus, vel rationibus reddendis obligatos, ad religionem perpetuò inhabiles declaramus; & si qui eos contra præsentem nostram constitutionem temerè admiserint tam susceptionẽ habitus, quàm inde secuta, ex nunc prout ex tunc pari modo irritamus, & annullamus, viribusq; & effectu carere decernimus. Ac iubemus eos, qui sic de facto recepti erunt habitu spoliari, & a religione expelli, & inhibemus si expulsi non fuerint, volumus, & pariter declaramus habitus susceptionem & professionem penitus nullam esse, & censeri, ac propterea attenta nullitate habitus & professionis licere quibuscumq; iudicibus & curijs & secularibus, ad quos, seu quos spectat, contra eos vt prius iuris, & facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuscumq; instantiam, vel querelã ciuiliter vel criminaliter, aut mixtim procedere &c.* Circa aũt literam propositam aliqua in superioribus diximus, sed nunc eam plenius examinare decreuimus. Et sic primo est notandũ, quod Sixtus V. non absolutè hos ad religionẽ perpetuò inhabiles effecit, sed tãtũ, quando temerè à prælatis recipiuntur, prout constat ex ipsamet litera, ibi, *temerè* admiserint. Quod aduerbium *temerè* inconsultam audaciam importat, significat enim malè, stultè, & inconsultè agere, secũdũ quã significationẽ sumitur apud Terentiũ dũ ait, vide, *nequid temerè agas*, prout aduertit Ambrosius f Calepinus, vnde temerarius dicitur, nõ q̃ plus audet quã oportet, sed qui facile nullo adhibito cõsilio aliquid difficile aggreditur, & sic ait Ouidius *viuũ temeraria dicar Criminibus falsis insimulasse virũ.* Et sic Sixtus V. postquã pronunciauit præfata ad hanc temeritatem repellendam, statim addit. *Qua propter volumus, vt* cuius-

f Calepin. v. temerè & v. temerarius.

cuiuscumque iuuenis aut viri maioris xvj. annis à seculo ad religionem transeuntis approbatio, admissio, & receptio in generali, vel prouinciali capitulo, vt supra ordinatum est, pro tempore fiat, religiosi sic recepti nomen, & cognomen, quibus in seculo vtebatur, & patria in actis ipsius capituli describantur, & notentur &c. Notandum est illud aduerbium *quare*, quod indicat propter immediate præcedentia hoc iterum repetere præceptum, quæ repetitio confirmationem eiusdem præcepti inculcet. Et sic vult dicere Summus Pontifex, ne sine consilio, & temere supradicti criminosi debitis & ratiocinijs obnoxij à superioribus admittantur, iterum præcipio, vt forma supra apposita obseruetur, cui insuper addo, vt nomen recepti & cognomen, quibus in seculo vtebatur, & patria in actis capituli describantur, & notentur. Et ad præfatam temeritatem euitandam grauissimas pœnas statim addit Summus Pontifex non contra recipientes alias habiles & nullo impedimento ligatos, sed contra recipientes præfatos inhabiles dicens.

Et insuper quoscunque religiosos, eorumque superiores, qui aliquas personas (vt dictum est) inhabiles post hanc constitutionem publicatam receperint, voce actiua & passiua, necnon alijs gradibus, officijs, honoribus, & dignitatibus, quibuscunque per eos obtinentis eo ipso perpetuo priuamus, & tam illis priuatos, quam ad illa quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, coñque incapaces decernimus & declaramus. Vides, quibus vijs procurat Sixtus V. viam temeritatis præcludere & quot adhibet remedia, ne huiusmodi temeritas contingat.

Quæ non ita efficacia adhibuit contra recipientes illegitimos, sacrilegos, & incestuosos, cum ipsos tantummodo excommunicationis vinculo sedi Apostolicæ reseruato feriat, & sic supradicta pœna non apponitur contra temerariè recipientes præfatos illegitimos, sed contra recipientes criminosos debitis, & ratiocinijs obnoxios. Quod existimo euenisse, religiosi enim, sicut nimia charitate, aut (vt melius dicam) malè ordinata charitate specie charitatis & pietatis fouent criminosos, & debitis, & ratiocinijs obnoxios, & maxime grauatos ad eorum monasteria confugientes prætextu immunitatis ecclesiasticæ, & suorum priuilegiorum vi & armis eos contra ministros iustitiæ seculares protegunt, affirmantes hoc secundum pietatem; & ita aliqui superiores prætextu pietatis & charitatis aliquos criminosos volẽtes ingredi religionem recipiebant, dicentes se velle facere suorum peccatorum pœnitentiam, recipiebãt etiam aliquos debitis obnoxios & ratiocinijs obligatos, à quibus forte in sua prosperitate, quãdo quotidie opulenter epulabãtur, eleemosynas recipiebãt, ex quorum receptione inquietudo & detrimentum maximum religioni proueniebat, prout asserit Summus Pontifex, cum ipsi non deuotione, sed ad fugiẽdam seueritatem tribunalium sæcularium, aut ecclesiasticorum ad ipsam religionem, vt ad portum securum apportarent, pietatem autem, quam superiores regulares cum præfatis exercebant, damnat Sixtus V. eam temeritatem esse declarans, quam voluit in sua constitutione compescere, assignando formam, quando temerariè, sed cum consilio cordatorum in capitulo generali aut prouinciali receptio nouitiorum ad religionem fieret.

Quod autem sint tantum inhabiles, quando temerariè assumuntur, vlterius probatur, nam professio est quidam contractus inter monasterium, & profitentem, & monasterio facienti exactè præfatas informationes iuxta formam præscriptam fieret iniuria, si talis professio esset irrita, & nulla, ex postea cõperta veritate. Quod confirmatur, nam constitutio Sixti V. est quædam à iure communi lex exorbitans correctoria & odiosa, iure enim communi licet præfati ad religionem recipi non possint, prout dictum est in superioribus, a ipsi tamen minime erant inhabiles ad profitendum, neque eorum professio irrita iudicabatur, vnde cum hæc sit constitutio correctoria necessario eam restringere debemus iuxta verba ipsius, lex enim pœnalis & contra regulas iuris communis lata debet intelligi, vt quanto minus fieri possit corrigat ius commune, prout notant communiter scribentes & tradunt Socinus, b Felinus, Decius, Ripa, Calderinus, Iason & Corneus; & ideo est restringenda, vt tantum habeat locum in casu, in quo loquitur, quando, scilicet, ipsi tales temere ad religionem assumuntur, satis enim est, vt dicunt præfati Doctores, quod ipsa lex in aliquo operetur. Quod insuper confirmatur, nam ipsemet Pontifex in sua secunda constitutione ait, *in ijs autem, qui à locis in sua patria longissime remotis degentes, vel quorum patria ab hæreticis, vel infidelibus misere oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequijs sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque sedis Apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales, præsertim verò exteros ex longinquis regionibus ad eam assiduè confluentes materno sinu libenter amplectitur, præsertim exteros huiusmodi, & aduenas quamuis non liquido constet de ijs omnibus, quæ in constitutione nostra requiruntur, tamen si diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles eos putandos esse.* Hæc dicta constitutio. Ex qua colligitur præfatos non absolutè inhabilitari, sed tantum quãdo prælati eos temere admittunt. Quod probatur ex illis verbis, ibi, *tamen si diligentia adhibita &c.* Ex quibus verbis satis elicitur, quòd si adhibita fuerit à superioribus præfata diligentia, ipsos esse habiles, & inhabilitatem eorum non posse contingere nisi præscripta forma prætermittatur. Quod in hunc modũ demonstro, nam si ij in locis à sua patria longissime remotis sumant habitum regularem & professionẽ emittant adhibita prædicta diligentia, nihil apparendo, quod eos impediat, postea compertum sit, ipsos esse criminosos & eorum crimen in iudicium fuisse deductum, nunquid receptio eorum ad habitum regularem & professio erit irrita, & nulla? minimè certè, cum Sixtus Quintus præhabita dicta diligentia eos habiles ad professionem decernat; ergo inhabilitas horum impeditorum ex negligentia inquisitionis prouenit; si enim ab ipsis commissis criminibus, & impedimentis proueniret, etiam non seruata præscripta forma contingeret. Ex quibus concluditur Summum Pontificem temeritatem superiorum in recipiendo hos impeditos voluisse omnino relegare, quã temeritatem contingere declarat, si præfata inquisitio ab eis non fiat, qua diligentia præhabita hæc temeritas purgatur, & ipsi ad profitendum in religione sua habilitate gaudent, à qua secundum ius commune non erãt priuati, & sic professi à iudicibus, aut curijs, ad quæ spectabant ante professionem, non possunt iudicari, ac si non essent professi. Ex his omnibus concludendo respondeo ad propositum in titulo quæstionis elicitur, non omnes criminosos, nec debitis, aut ratiocinijs obnoxios, esse inhabiles ad religionem profitendam, sed hi tantum, qui temere à superioribus assumuntur: hi autẽ temere assumũtur, qui non seruata forma præscripta à Sixto V. ad habitum regularem & professionẽ sunt recepti: si enim forma præscripta fuerit in eorum receptione diligenter adhibita, etiam si post professionem eos esse impeditos constiterit, eorum professio valebit, & ad iudices, & curias seculares minimè pertinebunt, si enim eorum professio esset nulla, & possent habitu spoliari, & à iudicibus, & curijs secularibus iudicari, religioni maximum præiudicium proueniret, cum contractus cũ ea factus iuris solemnitate perfectissimè

mè

a super hoc to. q. 10.

b Soc. conf. 38. col. 2. Fel. in c. 1 col. 7. de restit. Dec. col. 5. in fi. Rip in d. c. ibi, Calder. rit. de donat. cons. vlt. v. sufficit enim Ias in l. siquis postl. §. si filium n. 47. ff. de lib & posthu. Corn. cõs. 192. lit. G col. 4.

iud seruata claudicaret, & ipsi religioni etiam dedecus quoddam contingeret, cum incedentes cum habitu regulari, & publicè in ea professos traditos iudicibus, & curiis sæcularibus cerneret. Quæ omnia dãna cum sint magna, non debemus præsumere, Summum Pontificem maxime Sixtum V. (qui erat religiosus ordinis fratrum minorum) velle religioni innocenti inferre, cum facit, quod in se est adhibendo indulgentiam in sua constitutione præscriptam, in dubio enim mens principis semper præsumitur fuisse talis, qualis de iure esse debet, vt tradunt Baldus a Alexander & Iason.

a Bal. in l. ex facto in prin. n. 4. & ibi Alex. ff. de vulg. & pup. Iason. in l. beneficiũ, n. 35. ff. de leg.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes debitis & ratiocinijs obnoxij sint inhabiles ad religionem.

RESpondeo dicendo, non omnes obnoxios debitis esse inhabiles ad religionem profitendam, sed tantum illi, qui ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum sunt grauati; non autẽ illi, qui non ingenti ære alieno sunt grauati. Quod autem sit in hac materia ingens æs alienũ non declarat Summus Pontifex, & sic secundum arbitrium iudicis boni, iuxta ea, quæ in iure b notantur, est præsignandum, quod ingens æs alienum dicatur, qui potius fauore religionis, quàm pro fauore particulari alicuius debet iudicare, sæpè enim sæpius pro fauore religionis, cum sit publicum, vtilitati particulari præiudicatur, prout notat quædam glossa, c & ibi communiter scribentes. Et sic ait Papinianus d iuriscõsultus propter publicam vtilitatem, ne insepulta cadauera iacerent, strictam rationẽ insuper habemus, quæ nonnunquam in ambiguis religionum quæstionibus omitti solet, nam summam esse rationem, quæ pro religione facit. Vide quid dicat iurisconsultus Vlpianus, e pro fauore sepulchri, quod est quid religiosum, si quis sepulchrum habeat, viam autem ad sepulchrum non habeat, & a vicino ire prohibeatur, &c. Præsens etiam cõpellere debet iusto pretio iter ei præstari, ita tamen vt iudex de opportunitate loci prospiciat, ne vicinus magnum detrimentum patiatur, vide quomodo pro religione aliqua in præiudicium non magnum priuatorũ conceduntur, de quibus late per Tiraquellum, f iudex igitur bonus fauorem religionis præ se semper ferens, debet hoc arbitrari secundum qualitatem debitoris, & creditoris, secũdum enim prædicta debet hoc regulari, quæ cum sint facti, non possunt in vnam certam & determinatam regulam redigi, & ideo a Summo Pontifice in hac constitutione non rediguntur.

b l. 1. ff. de iur. delib. ca. cũ sis de offic. deleg.

c glos. 2. in c. ad audientiã de eccl. edific.

d l. sunt personæ ff. de relig. & sũp. funer.

e l. si quis sepulchr ff. de relig. & sump. fune.

f Tiraq. de pri uil. pia causa.

Nec omnes ratiociniis obnoxii efficiũtur a Sixto Quinto inhabiles ad religionem, sed tantum illi, qui ita sunt obnoxii, vt ex huiusmodi causa lis, vel molestia eis iam illata, vel timendum sit, ne inferatur, prout ipse Summus Pontifex declarat, quare si non timetur verosimiliter, & certitudine quadã morali, quòd inferatur, non hac inhabilitatis macula afficiuntur, non enim ad huiusmodi inhabilitatem inducendam sufficit timor litis in quadam suspicione leui fundatus, leuis enim suspicio secundum ea, quæ de leuibus & minimis tradunt communiter Doctores, non sufficit ad tam grauem pœnam inducẽdam. His igitur ratiociniis obligati, quibus nulla molestia illata est, nec verosimiliter timetur, quod inferatur, si facta diligẽti inquisitione, & præfata informatione habita profiteãtur, sunt vere professi, & a religione nõ possunt eiici, neque habitu spoliari, & eorum informationes approbantes non incident in pœnas huius constitutionis, etiam si in eis dicatur ratiociniis esse obnoxios, dummodo illis constet ex eo nullam molestiam fore passuros.

Sed restat videre, quando timeatur verosimiliter, quòd molestia ei inferatur, ad quod indagandũ oportet recurrere ad ea, quæ tradũt Doctores de his, qui non possunt sacris initiari, quia, scilicet, sunt ratiociniis obnoxii; decisa enim ab ipsis in hoc casu militant in nostro, cum ideo ratiociniis obligati irregulares reputentur, ne ordine sacro insigniti declinẽt iurisdictionem in maximum creditorum præiudicium qua ratione motus Summus Pontifex Sixtus V. inhabiles eos ad profitendum in religione effecit, ne regulares effecti declinãtes iurisdictionem præfatum præiudicium etiam creditoribus causarẽt. Aiunt igitur post Archidiaconum Doctores, prout tradit Syluest. g quod si finita administratione adhuc sint obligati ad ratiocinia, & mouetur eis quæstio, de dolo promoueri non possunt ante decisam litem, & sic quemdam canonem h interpretantur; similiter nec si non moueatur quæstio, sed tamen manifestum sit, eos teneri de dolo; in hoc enim casu Episcopus ex officio suo repelleret eos, sicut quemlibet criminosum & infamem. Ex quibus colligitur, tunc timendum esse, quod lis inferatur contra hos ratiocinijs obligatos, quando manifestum est eos teneri de dolo, & in hoc casu inhabiles ad religionẽ redduntur; secus si hoc non sit manifestum, imo intelligatur eos de culpa teneri, tunc enim ad religionem possunt admitti, nisi culpa contra eos proposita, ita sit crassa, vt dolo comparanda veniat, reliqua autem, quæ pertinent ad hunc articulum remanent in superioribus i pro posse resoluta, & explicata.

g Syl. v. ratiocinio.

h c. satis d. 81

i sup hoc tom. q. 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudices ecclesiastici possint procedere contra criminosos clericos, & debitis & ratiocinijs obnoxios professos in aliqua religione.

RESpondeo dicẽdo, quod criminosi, quorum delictum non pertinuerat ad iudices ecclesiasticos, aut sæculares per viam accusationis, aut inquisitionis ante susceptum habitum non fuit inhabilitati a Sixto V. ad religionem profitendam. & ita si eorum fiat inquisitio, accurate & diligenter obseruetur forma prædictæ constitutionis, possunt recipi ad religionem, & si non seruata dicta forma recipiantur, & profiteantur, erunt vere professi, prout artic. 5. infra latissime probatur, & per consequens nõ possunt expelli a religione, nec licet iudicibus & curijs sæcularibus, ad quæ spectat contra eos procedere, & si de facto procedant in excommunicationem cænæ Domini incident ipso facto, siquidem contra personas ecclesiasticas & vere regulares suam præsumunt exercere laicalem potestatem, contra ea, quæ in sacris canonibus deciduntur, & prælati, & iudices ecclesiastici ipsos apprehendere, incarcerare, & vocare ad suum tribunal attentantes excommunicationis gladio ipso facto feriuntur, prout in priuilegijs regularium continetur, de quibus in 2. K tomo late egimus ait enim Sixtus V. in secunda constitutione, *Contra criminosos verò, quorum professio eadẽ constitutione nostra irrita declaratur, ac præterea iudicibus & curijs secularibus procedendi facultas conceditur, tunc demum id habere volumus, & non aliter, cum actis publicis constiterit ipsos iudices, & curiam sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.* Hæc Sixtus V. circa quæ verba aduertendum est, idem omnino esse dicendum, si iudices ecclesiastici aduersus aliquem suæ iurisdictionis subditum accusationem susceperint, & inquisitionem instituerint, possunt enim contra

k 2. to. q. 6 2.

tra ipsum procedere, si in aliqua religione fuerit receptus, & professus, cum eius professio sit nulla.

Neque obstat, quod in hac Sixti V. declaratione solum de iudicibus, & curiis sæcularibus fiat mẽtio; nam hæc fuit declaratio, iuxta dubium apud suam sanctitatem propositum. Quod tantum de iudicib. & curijs sæcularibus fecerat mentionem, & respondendo cõsultationi non reuocat ea, quæ generaliter in prima constitutione decreuit, cũ constitutio, quæ fit ad interpretandum aliam secundum interpretatam sit intelligenda, & terminis eius concludenda, prout dicitur in *a* iure, & inferius id notabimus.

a Authen. cõstitutio, quæ innouat. § un de. vers. in illis collat. 3.

Quod autem dictum est de criminosis, habet locum etiam in debitis, & ratiociniis obnoxiis, quãdo sunt grauati ingenti ære alieno, & quando contra eos lis mota est, vel timetur, quod moueatur: in hoc enim casu possunt procedere iudices sæculares, vel ecclesiastici, ad quos pertinebat ante susceptionem habitus, cum eorum professio sit nulla, non tamen possunt procedere contra eos, quando non sunt grauati ingenti ære alieno, nec contra eos aliqua lis proposita est, nec timetur, quod proponatur. Et si procedant, incident in pęnas superius assignatas, cum eorum professio sit valida, & per consequens sint personæ ecclesiasticæ, & regulares.

ARTICVLVS IV.

Vtrum pęnæ proposita à Sixto Quinto contra religiosos & superiores admittentes ad religionem & professionem iuuenes maiores sexdecim annis solum apponantur contra eos, qui temere admittunt criminosos, & debitis & ratiotinijs obnoxios.

RESpondeo dicendo, pęnas propositas in præfata prima constitutione Sixti V. contra religiosos, & superiores admittentes ad religionem dictos iuuenes, solum fulminari contra eos, qui temere admittunt eos, qui sunt reuera criminosi & debitis & ratiocinijs obnoxii, vt constat ex eadem constitutione, ibi, *insuper quoscunque religiosos, eorumque superiores qui aliquas personas, vt dictum est, inhabiles, post hanc constitutionem publicatam receperint, voce actiua, & passiua necnon officijs, gradibus, honoribus & dignitatibus per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuamus, & tum illis priuatos, quàm ad illa & ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuò inhabiles, eosque incapaces decernimus, & declaramus*; Hæc Sixtus V. considerãda autem sunt illa verba, *personas vt dictum est, inhabiles*, nã prout infra probabimus solum illi declarantur inhabiles ad religionem, qui sunt debitis, & ratiocinijs obnoxij & criminosi, non autem alij ab his impedimentis alieni, & cum hæ sint pœnæ grauissimæ, non debent extendi vltra casum, in quo loquuntur, vnde cum proponantur contra temere recipientes inhabiles, non habent locum contra superiores recipiẽtes ad religionem, & professionem iuuenes ab his impedimentis immunes, & habiles ad profitendum, etiã si eos recipiant sine debita, & sufficienti informatione in dicta constitutione præscripta. Illi autem dicuntur temere suscepisse præfatos criminosos, & inhabiles, qui sine dicta informatione eos receperunt, & ad professionem admiserunt, qui enim cum dicta informatione a patribus deputatis approbata eos admiserunt, nõ dicuntur temere processisse, imo, prout probatum est in superioribus, ipsi inhabiles per dictam informationem efficiuntur habiles, & eorum professio valet.

Neque contra supradicta facit concessio sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui facta nostræ sacræ religioni fratrum minorum de obseruantia in his Hispaniarum partibus, qua conceditur, quod extra capitulum quocunque tempore possint superiores recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor definitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes recipiendi sint, & quod corã notario ipsi, vel fratres per eos ad hoc deputati possint, & debeant ad inquisitionem huiusmodi faciẽdam vocare testes, & ab eis recipere iuramentum, quòd si a prædictis superioribus dicti ordinis, ac fratribus per superiores, vt perfertur, deputatis contra factum fuerit voce actiua, & passiua, necnon officiis, gradibus, & dignitatib. quibuscunque per eos obtentis, eo ipso in perpetuũ priuati, & tam ad illa, quàm ad alia quæcumque in posterum obtinenda perpetuò inhabiles, & incapaces, necnon excommunicationis sententia innodati ipso facto existant. Ex quib. verbis videtur colligi, in has pœnas incurrere generaliter superiores, & fratres per eas deputati, si non seruauerint formam ipsis in hac concessione præscriptam, non solum quando recipiunt inhabiles ad profitendum, sed etiam quando recipiunt habiles, & nulli impedimento subiectos.

At respondeo, quod cum hæc concessio sit facta ad declarandum, & roborandum, & limitandum cõstitutionem Sixti V. similes pęnas præfatis superioribus, & fratribus ponentem, debent secundum præfatam constitutionem intelligi, & limitari, ita vt solum illi in has pęnas incidant, qui inuenti fuerint ex defectu huius inquisitionis, & obseruationis huius formæ criminosos debitis, aut ratiocinijs obnoxios ad habitum & professionem admisisse, non autem illos, qui licet in inquisitione fuerint deficientes, habiles tamen, & ab his impedimentis immunes receperunt, nam constitutio, quæ fit ad declarandum, & roborandum aliam, iuxta terminos declaratæ, & roboratæ est explicanda, & ijsdem limitationibus concludenda, vt articulo proximo dictum est, & infra latius dicemus. Vnde cum constitutio Sixti V. proponat prædictas pœnas tantum contra recipientes temere inhabiles sine sufficienti informatione, non autem contra recipientes habiles etiam sine informatione, vt probatum est in superioribus, eadem limitatione debet hæc concessio sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui recludi, cum easdemmet pęnas proponat, immo addat sententiam excommunicationis ipso facto ad roborandum ea, quæ a Sixto Quinto fuerunt instituta, neque credendum est de benignitate apostolica tam graues pęnas contra recipientes habiles proponere voluisse propter solum defectum in inquisitione commissum, cum intentio Pontificis sit, vt recipiantur habiles, & in hoc casu de facto recepti sint habiles.

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi professi post promulgationem constitutionis Sixti Quinti in curia non seruata forma dictæ constitutionis, si nullo impedimento eorum, quæ assignantur in ea, fuerint irretiti, sint in foro exteriori professi.

RESpondeo dicẽdo, quod, vt hæc grauis quæstio, prout decet, examinetur, titulus quæstionis explicari debet, pro quo sciendum est, quod Sixtus V. ordinauit vt legitimi, criminosi, & illi, qui supra vires facultatum suarum sunt debitis onusti, & qui ratiociniis dãdis sunt obligati, sint perpetuo inhabiles ad profitendum in religionibus, accidit, vt aliqui ab his omnibus impedimentis immunes ad religionem sint per professionem assumpti, non facta exacta, &

accurata

accurata informatione eorum impedimentorum, prout Sixtus Quintus fieri præcepit. Quæritur vtrũ ij sint verè religiosi in foro exteriori. Et vt certa ab incertis secernamus, Respondeo dicendo, certum esse, illos, qui post promulgationem in curia constitutionis primę Sixti V. sint professi sine aliqua inquisitione, & informatione præuia, quæ in eadem constitutione desideratur, esse non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro exteriori verè professos, & religioni obligatos, si nullo impedimentorum eorum quæ apponuntur in præfata constitutione fuerint irretiti, si professi sunt a die vigesima septima mensis Decembris anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingétesimi octuagesimi septimi, in quo fuit publicata prima constitutio, vsque ad septimam diem mensis Nouembris, anni Incarnationis Dominicæ, millesimi quingentesimi octuagesimi octaui, in quo fuit publicata in curia secunda constitutio Sixti Quinti declaratoria primæ. Pro cuius conclusionis explicatione, & probatione, est notandum, quod Sixtus Quintus in sua prima cõstitutione non irritauit susceptionem habitus, & professionem eorum, qui nullo impedimentorum prædictorum detenti ad susceptionem habitus, & professionem fuerunt admissi, sed tantum prohibuit, ne ad religionem admitterentur sine præuia informatione, & eiusdem informationis approbatione, prout in præfatis literis plenius continetur, solum enim irritauit, susceptionem habitus, & professionem illorum, qui debitis, & ratiociniis obnoxii & delictis obligati, aut illegitimi nati sunt, ipsos perpetuò inhabiles ad religionem declarando, prout in secundo dicto infra latissimè manifestabitur. Vnde colligitur, quod professi post datam, & promulgationem dictæ primæ constitutionis, nullo impedimento detenti, sunt verè professi, & sunt verè religiosi, etiam si de iis, quæ præcepit idem Sixtus Quintus non fuerit facta exacta inquisitio, cum receptio habitus, & professio eorum non fuerit a Sixto Quinto irritata & annullata; at ideo dixi in conclusione, eos esse verè religiosos, si professi sunt a die vigesima septima mensis Decembris, anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingentesimi octuagesimi septimi, vsque ad septimam diem inclusiuè Nouembris, anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingentesimi octuagesimi octaui, in quo fuit publicata in curia secunda constitutio Sixti Quinti declaratiua primæ, in ea enim quædam continentur verba, quæ me, & alios multos viros inclinare fecerunt in eam opinionem, vt iuuenes præfatos nullis impedimentis obnoxios, crederemus non esse professos post publicationem dictæ constitutionis secundæ, si superiores in inquisitione, & informatione faciẽda defecisse fuerint conuicti; secundum quam opinionem in curiis, & tribunalibus ita fuit iudicatum, & multi, proh dolor, in religione verè professi a religione exierunt, & in mundo sæculariter viuunt, quæ secunda constitutio Sixti Quinti quantum ad hoc, non fuit hactenus intellecta, & sic statim in secundo dicto demonstrabimus & ante oculos omnium proponemus eius verum, & planum intellectum, & in nullo, quantum ad hoc, voluisse primam constitutionem reuocare.

Secundo respondeo, quod religiosi professi post promulgationem secundæ cõstitutionis Sixti Quinti, nullis ex præfatis impedimentis irretiti, sunt verè religiosi, & professi in foro interiori, & exteriori, etiamsi de eorum moribus & vita, & de aliis contentis in præfata constitutione non fuerit facta inquisitio, & informatio, & licet aliqui viri docti hanc partem voluerint probare ex concessione sanctissimi Domini nostri Clementis Octaui indulta minoribus pro his Hispaniarum partibus, in qua postquam ponit grauissimas pęnas superioribus, & fratribus, non seruantibus præscriptam in ea formam recipiendi iuuenes, statim addit, *decernentes susceptionem habitus, & professionem, ac inde secuta quæcunque valere; perinde ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent.* Quasi velit dicere in ea constitutione Summus Pontifex, quod puniantur prælati, & fratres in inquisitione, & informatione deficientes, sed nihilominus susceptionem habitus, & professionem, ac inde secuta valere, ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent. Hi tamen salua pace in intellectu huius constitutionis sunt allucinati, non considerãtes fuisse supplicatum a summo Pontifice, vt non tantum reciperentur iuuenes in generalibus, & prouincialibus capitulis, sicut præceperat Sixtus Quintus in sua constitutione, sed quod quocunque tempore extra capitulum possunt recipi, & sic recepti possint validè profiteri. Cui supplicationi annuens concedit, vt quocumque tempore extra capitulum possint iuxta formam ibi traditam admitti iuuenes ad susceptionem habitus, & professionem, ac inde secuta quæcunque valere, ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis Sixti Quinti, de qua supra fecerat mentionem, facta fuissent, id est, ac si in capitulo generali, aut prouinciali recepti fuissent. Ad nostram igitur opinionem comprobandam præcipuum fundamentum est constitutio prima Sixti Quinti, cuius tenorem in præsentiarum operæ pretium esse duxi referre, vt veritas nostri dicti omnibus appareat, ait enim Sixtus Quintus loquens de iuuenibus recipiendis ad religionem, *Authoritate Apostolica, & tenore præsentium, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus, iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annorum, non aliter in aliquam religionem recipi posse, nec debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, deque ante acta vita, & moribus diligenter inquiratur, & ex accurata informatione, & fide digna relatione, compertum, & exploratum sit, eos neque aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, & alia similia, aut grauiora reos, vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut ne damnentur formident, nec ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis ratiociniis ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa, lis, vel molestia, eis iam illata sit, vel timendum sit, ne inferatur, nisi denique constet, ipsos non humana aliqua ratione, sed tantum deuotionis, & pietatis feruore, vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse, de his omnibus in generali, vel prouinciali capitulo plena, & indubitata fide facta, tam superioris generalis, seu prouincialis, quam diffinitorum consensu approbata, & ad habitum regularem admissi fuerint.*

Hæc Sixtus Quintus, in quibus verbis, solum præcipit Summus Pontifex, vt præfata fiat inquisitio, & præscripta forma ab eo proposita seruetur, at non irritat susceptionem habitus, neque professionem istorum iuuenum receptorum, si prædicta forma præmittatur, sicut irritat susceptionem habitus illegitimorum, & eorum, qui sunt crimine irretiti, ingenti ære alieno grauati, & ratiociniis reddendis obnoxii. Vnde licet grauiter peccent prælati regulares, hoc præceptum papale in re tam graui non adimplentes, propter quod possunt a suis superioribus grauiter puniri; receptio tamen ad habitum, & professio præfatorum iuuenum, qui nullo dictorum impedimentorum sunt detenti, erit valida, cum in hac constitutione non irritetur, & ex eius litera clarè constat, vbicunque enim ponit clausuram irritantem, loquitur in particulari de illis, qui aliquo impedimento ex supra dictis detinentur, & vtitur nomi-

nominibus relatiuis, quæ secundum ius restringunt, & limitant pęnam ad illos solum, de quibus in particulari in clausula proxima loquebatur, quorum relatiuorum natura petit, vt ea constitutio minimè extendatur ad alias personas, & clausulas remotas iuxta tradita in iure, *a* & notata, per Cardinalem Menochium Rolandum, & Socinum iuniorem, & est doctrina Bartoli, & Iasonis.

a l. 1. §. deinde ff. de postu. l. ea tamen ad lect ff. de leg. 3.

Et vt clarius prædicta intelligantur aduertédum est, quod in constitutione prima Sixti Quinti, in tribus casibus tantum ponitur clausula irritans, primo loquendo in particulari de illegitimis ex incestu, vel sacrilegio, quorum receptio ad habitum, & professio irritatur, & ipsi inhabiles ad religionem efficiuntur. Secundo ponitur clausula irritans loquendo magis in generali de aliis illegitimis, qui nō sunt ex incestu, neque sacrilegio procreati, quos conuenit posse admitti ad religionem de cōmuni, & vnanimi consensu totius capituli generalis, aut prouincialis, aut omnium diffinitorum, habita exacta informatione suorum morum, & vocationis, & statim addit. *Si quis autem eorum aliàs, prout præfertur, recipiatur professio similiter nulla sit*, in quibus verbis, iuxta doctrinam supradictam, & proprietatem & rigorem verborum relatiuorum, *si quis autem eorum*, solum irritatur professio illorum, qui non obstante sua illegitimitate professi sunt non habita dicta informatione, & vnanimi consensu. Tertio ponitur clausula irritans. Quando expresse loquitur de criminosis, & de debitis, & ratiociniis obnoxijs, loquēs enim de illis, ait Summus Pontifex. *Omnes autem & quoscunque, ut dictum est, criminosos, aut ære alieno, ac rationibus reddendis obligatos ad religionem perpetuo inhabiles declaramus, & si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittentur, tam susceptionem habitus, quàm professionem, & inde secuta ex nunc, prout ex tunc pari modo irritamus*. In quibus verbis certum, & euidens est, non irritari professionem eorum, qui nec sunt criminosi, nec suspecti de crimine, nec obligati debitis, aut rationibus reddendis. Vnde cum in tota constitutione non ponatur clausula irritans, nisi in dictis tribus casibus solum, manifestè sequitur, & non potest negari, quod professio illorum, qui nullo prædictorum impedimentorum sint irretiti, non irritatur per eam cum hic casus in nullo prædictorum impedimentorum comprehendatur, supponimus enim nos loqui de illis, qui non sunt criminosi, neque debitis obnoxii, neque rationibus reddendis obligati, nō loquor autem de impedimento illegitimitatis, cum hoc impedimentum iam sit per Gregorium Quartum Decimum sublatum.

Et confirmatur nostrum dictum per quandam doctrinam Bartoli *b* receptā per Felinum, & alios communiter. Dicunt enim, & docent clausulas irritantes non debere referri ad id, quod incidenter, & accessiue tractatur, sed ad id, quod ex consulto, & principaliter prætenditur. Vnde cum lege huius constitutionis principaliter prætendatur excludi a religione illegitimos, & criminosos, & debitis, & ratiociniis obligatos, & diligentia in inquisitionibus facienda, vt quid solum accessorium proponatur, vt facilius hic finis consequatur, sequitur manifestè secundum præfatam doctrinam, quod clausula irritatoria posita in fine constitutionis, non debet neque potest referri ad illud, quod agitur solum de informationibus faciendis, cum ipsæ tanquam quid accessorium fieri præcipiantur, vt sic legitimi expellantur, & alij criminibus debitis ratiocinijs reddendis obligati, ad religionem minimè recipiantur, quod fuit principale intentum huius constitutionis, & cessantibus dictis impedimentis in aliquibus, nō erit illorum professio irrita, & nulla ex solo defectu informationum cum informationes, vt quid accessorium in præfata constitutione fieri præcipiantur.

b Bart. in l. fi. §. titia. ff. de libertate legata. Felin. in c. causam quæ de rescr. nu. 4.

Probatur deinde nostrum dictum ex alia doctrina Panormitani, *c* qui agens ex proposito quomodo debeant explicari, & intelligi clausulæ, quæ ponuntur in fine legum, aut in aliquo articulo, aut dispositione illarum, ait, quod clausulæ irritatoriæ, sicut est clausula capit, quia propter de electione in qua dicitur, quod electio aliter facta non teneat, & aliæ clausulæ similes odiosæ, & iuris communis correctoriæ, non possunt, nec debent referri ad omne, quod in lege dicitur, sed quod debent restringi, & omni modo possibili limitari, & sic ait idem Panormitanus, *d* quod ad hoc, vt clausula referatur ad omnia præcedentia, debet esse vniformis ratio de omnibus, at si potest reddi diuersa ratio, quare clausula referatur magis ad vnum quàm ad alterum ex præcedentibus, tunc non debet referri ad omnia, sed solum ad illud ad quod maior ratio dictat, vt referatur, vt etiam annotauit Felinus *e* cum Bartolo, iuxta quam doctrinam videtur indubitabile, quod irritatio professionis non debet, nec potest referri ad casum, in quo nouitij non præcessit informatio, sed solum ad casum, in quo professus fuerit aliquis illorum, qui aliquo prædictorum impedimentorum erant detenti, scilicet, quando erat illegitimus, aut criminosus, aut debitis, aut ratiociniis reddendis obligatus, cum dicta clausula irritans sit odiosa, & iuris communis correctiua, & per consequens debere restringi ad impeditos aliquo dictorum impedimentorum, & minimè debere extendi ad eos, qui sunt admissi ad professionem, sine præuia informatione nullo alias impedimento ligati, cum tanta sit inter eos diuersitatis ratio, & cum admittere primos ad religionem sit quid causans religioni maximum detrimentum, prout clarè insinuat summus Pontifex.

c Pan. in cap. Eccles. vestra de elect. not. 6. & in c. 2. requiris de appellat. nu. 10.

d Pan. vbi su.

e Fel. vbi sup. Bart. in l. præter la. 2. §. vtrique ff. de vi bono. rap. & in leg. talis scriptura ff. de leg. 1. vbi omnes.

Quod detrimentum, & præiudicium ex receptione habilium, sine præuia informatione minimè causatur, siquidem ipsi habiles habent sufficientiam necessariam ad bonum religionis, & in ipsis nullum impedimentum ex prædictis inuenitur. Colligitur ergo ex supra dictis, quod constitutio Sixti Quinti prima prohibens, ne tales iuuenes etiā alias habiles recipiantur, nisi de eis fiat diligens, & exacta inquisitio probata a patribus, prout in ipsa constitutione refertur, cum non irritet expresse susceptionem habitus, & professionem eorum, nec aliæ clausulæ irritatoriæ in eadem constitutione adiectæ ad eos iuridice possint referri, quod inquisitio exacta pro ipsis fieri præcepta non est substantialis ad actum professionis, sed est tantum quædam solemnitas probatoria, secundum quādā Baldi *f* doctrinam dicentis, quod solemnitas testium in dubio est probatoria, non autem substantialis, nisi lex vltra annullando procedat; quæ doctrina approbatur, & commendatur a doctoribus in additionibus *g* ad Bartolum. Et ita intellexerunt patres doctissimi hanc Sixti Quinti constitutionem, inter quos fuit ille doctissimus, & reuerendissimus pater noster Frater Franciscus a Tholosa totius nostri ordinis olim generalis, & postea meritissimus Episcopus Tuyensis, qui in facti contingentia iudicauit, quendam nullo impedimento astrictum in nostra religione professum verè esse religiosum, etiamsi de ipso non fuerit facta exacta inquisitio, & cum ego in hac quoque iuxta hanc primam Sixti Quinti constitutionem fuerim opinione de me parum in re tam graui confisus, eam cum doctissimis viris huius Academiæ Salmanticensis communicaui, præcipuè cum doctissimo Doctore Gabriele Henriquez Iuris con-

f Bald. in c. 1. in vlt. col. qua sit inuestit.

g Additio ad Bartol. in l. 1. lit. c. ff. de con dit. indebit.

consultorum primario, qui hanc sententiam viso tenore præfatæ constitutionis libentissime fuit secutus, quam etiam vt indubitabilem amplexari sunt doctissimi religiosi nostræ sacræ religionis, & Societatis Iesu, & hoc summopere sum gauisus, tot enim, & tam doctis patribus sociatus tenendo hãc partem contra multorum torrentem de singularitate non possum argui, quam singularitatem in rebus moralibus semper fugiendam duxi.

Sed contra hanc partem omnes viri doctissimi, vsque modo tenuerunt propter secundam constitutionem Sixti Quinti declaratoriam primæ, in qua ipse Summus Pontifex videtur declarare absolutè, esse nullas professiones omnium, nisi præcedat exacta inquisitio, & forma in dicta constitutione præscripta. Videamus igitur tenorem huius declarationis, vt eius argumentum penetremus, & de eius efficacia, aut inefficacia verba faciamus; tenor igitur est.

Quod autem pertinet ad professionem tam illegitimorum, quàm eorum, qui post XVI. ætatis annum expletum regularem habitum susceperunt, quia tunc demum verè & propriè religiosi effici dicuntur, cum professionem emittunt, declaramus eos, qui ante prædictam constitutionem nostram editam habitum susceperint, & post ipsius promulgationem cupiunt profiteri, non alias ad professionem admittendos esse, quàm facta inquisitione, & seruata forma in ipsa constitutione præscripta. Et eorum qui post dictam promulgationem etiam ignoranter non habita dicta inquisitione, & non seruata forma ad professionem admissi fuerint, professionem nullius esse roboris & momenti.

Hæc Sixtus Quintus in sua secunda constitutione, per quam, vt dixi, tenent omnes, viri professionem omnem esse irritam & inualidam, etiam si nullo impedimento detineatur ex eo solum, quod de ipsis non fuerit facta exacta inquisitio, & ita, vt dixi, fuit apud multa tribunalia iudicatũ, & executioni mandatum; sed cum in prima constitutione professio talium non irritetur, prout visum est in superioribus rem exactius considerans cœpi de hac opinione dubitare. Et occurrerunt mihi multa in corde meo reuoluta, quibus pensatis non potui mihi persuadere, Pontificem Maximum in sua secunda constitutione, primam in hoc casu reuocare voluisse. Cum non præsumatur legislator, qui cum consilio edit legem, se ipsum statim corrigere, & cum legislator rescribendo cum iure communi, atque ratione magis, quàm fieri potest se conformare præsumatur iuxta quoddam celebre dictum Baldi, a quem sequuntur Ruinus, Decius, & Parisius. Et certè ratio non dictat, vt præfati, cum sint habiles ad profitendum, propter omissam nimiam iuris positiui solemnitatẽ, a religione tanquam non verè religiosi expellantur; & ea, quæ Deo promiserunt obseruare, non teneantur, a qua ratione Papam recedere minimè præsumere debemus præcipuè in hoc casu, in quo, vt supra ostendimus, cessat ratio, propter quam ipse hanc rigorosam edidit constitutionem. Cum loquamur non de illegitimis, neque de criminosis, nec debitis, aut ratiociniis dandis grauatis, quos tantum a religione voluit excludere, vt alii ab his impedimentis immunes in religione professi quietè, & religiosè in communitate possint viuere. Sed his omissis veniamus, vt ita dicam, ad manus sumentes arma, quibus nostram opinionem comprobemus, & sic oportet, vt ad interpretationem huius secundæ constitutionis accedamus. Ipsius enim verus intellectus, scutum erit inexpugnabile, quo nos a telis contrariorum protegemus, nullum enim aliud fundamẽtum habent contrariæ partis assertores, quo efficacius muniantur.

a *Bald. in l. ex facto. ff. de vulg. & pup. Ruinus consil. 60. art. nu. 5. Decius consil. 64. eod. pen. num. 7. Parisi. consil. 51. lib. 1. nu. 127.*

Pro explicatione igitur est notandum, quod cum turpius eijcitur, quàm non admittitur hospes, vt communiter dicitur, prælati religionum ægrè ferebant facere informationes de his, quos ante promulgationem huius primæ constitutionis Sixti Quinti ad habitum regularem admiserunt, & perseuerantes in nouitiatu profiteri cupiebant, considerantes, quod si informationes non essent iuxta formam ipsius constitutionis factæ, necessariò debebant eos a religione expellere, & habitu nouitiatus spoliare in opprobrium eorum, & suorum propinquorum, & aliorum, qui perseuerantiam talium in religione desiderabant. Et multo magis ægrè hoc ferebant, si tales ante promulgationem præfatæ constitutionis recepti ignoranter post promulgationem erant professi, cum id non solum in opprobrium sui, & suorum propinquorum, sed etiam in opprobrium religionis redundaret, imo & in damnum maximum ipsius monasterij, in quo erant professi cederet, cum hæreditas fortè per professionem acquisita ipsi monasterio posset ab eo auferri, si præfatæ inquisitiones, & informationes ita factæ essent, vt per eas tales professi pro non professis possent iudicari, ideo apud Summum Pontificem duo dubia circa hoc fuerunt proposita. Primum dubium fuit de his, qui antè promulgationem dictæ primæ constitutionis habitum receperunt, & cupiebant profiteri, Vtrum scilicet de his necessario esset inquisitio facienda, & forma præscripta seruanda, & respondet Summus Pontifex, quod sic, quæ responsio nihil contra nos. Secundum dubium fuit de his, qui antè promulgationem habitum susceperunt, & post eam ignoranter professi sunt non seruata præfata forma, Vtrum scilicet eorum valuerit professio, & respondet Summus Pontifex, professionem eorum nullius esse roboris, & momenti, & hoc est contra nos. At hoc ita absolutè definiuit, quia propter causas superius adductas prælati maximè ægrè ferebant facere informationes de prædictis, & vt eos ad eas faciendas astringeret rigorosè, respondet talem professionem non habita dicta forma nullius esse momenti, si enim in hoc casu professionem non irritaret, sed tantum fieri informationem, & seruari præfatam formam præciperet hoc præceptum ad euitandum dictum opprobrium, & ne perderet monasterium hæreditatem acquisitam, prælati non adimplerent, & ad religionem illegitimi, criminosi, debitis, & ratiociniis obligati reciperẽtur, quod Sixtus Quintus in sua constitutione voluit ex professo, & principaliter exterminare.

Quod autem Pontifex in hoc secundo dubio loquatur de receptis antè dictæ constitutionis promulgationem, patet ex relatiuo, *& eorum*, quod iuxta superius explicata ad immediatam clausulam refertur in qua tantum de receptis antè promulgationẽ constitutionis erat sermo. Cum igitur Summus Pontifex in hoc casu particulari, in quo tam grauis vrget ratio irritauerit professionem eorum, qui non seruata forma etiam ignoranter professi fuerint, non est cur hæc declaratio extendatur ad omnes, qui post promulgationem dictæ constitutionis recepti sunt, & professi, in quibus nullum erat impedimentum, quo ipsi essent inhabiles ad profitendum, vt scilicet eorum professio sit nulla ex eo solum, quia forma præscripta est prætermissa. Cum prælati non ægrè ferãt facere de his informationes ante suscepturum habitum, & sine opprobrio ipsorum, & suorum parentum possint facili negotio cum reuerentia debita ad religionem non admitti. Et licet eadem, & similis ratio militaret in receptis ad habitum, & professionem post promulgationem dictæ constitutionis, quæ militat in receptis ante promulgationem

dictæ

dictæ constitutionis, & quæ militat in receptis ante promulgationem & professis post promulgationem licet ignoranter, cum præfata Sixti Quinti declaratio sit correctoria, & odiosa, non debet ad casum similem extendi, prout tradit quædam Glossa *a* communiter recepta, & præterea non extenditur ad simile, vbi est aliquis casus, in quo constitutio extēditur ad præterita secundum Ioannem Andream, *b* & Baldum, quos sequitur Felinus, vnde cum hæc declaratio extendat aliquo modo constitutionem primam ad præterita, scilicet ad eos, qui ante eam habitum susceperunt, non debet vniuersaliter extendi ad futura, id est ad illos, qui post promulgationem ipsius habitū susceperunt, & professi sunt nullo impedimento astricti, quo minus eorum professio valeret.

a Gloss. in clē. vt hi qui de etat. & qualit.
b Andr. in c. dese/landa de conc. præbend. li. 6. Bal. in c. 1. iuxta §. in tit. an. marit. succedat vxori in feud. Fel. in c. de consti. nu. 12.

Secundo respondeo, quod Summus Pontifex loquendo de his, qui ante promulgationem constitutionis habitū susceperunt, & post promulgationem ignoranter sunt professi, solum ait, quod eorum professio sit nulla, si non præcessit informatio, & forma præscripta in dicta constitutione, quæ cum sit declaratio primæ constitutionis, debet explicari iuxta terminos præfatæ constitutionis; nam constitutio, quę fit ad declarandum & roborādum aliam, intelligenda est, & limitanda iuxta terminos declaratæ & roboratæ, prout ait ius *c* & sentit quædam Glossa, quā putat singularem Cardinalis addens, quod easdem limitationes, & extensiones, quas recipit declarata, & roborata debet recipere declarans, & roborans. Quam opinionem sequitur Felinus, referens enim se ad aliud intelligitur secundum illud, vt dicitur in iure. *d* Et sic in hac declaratione vult dicere Summus Pontifex, quod nō valet professio illorum, qui professi sunt sine dicta solemnitate, si tales sunt impedimentis positis in prima constitutione irretati, cum ipsi prout explicatum est in superioribus, sint inhabiles ad profitendum, ita enim explicata, & limitata est dicta prima constitutio, at non negat summus Pontifex, quod valeat professio habiliū ad profitendum, etiamsi in informatione adsit aliquis defectus, cum respectu talium iuxta primam constitutionem tantum præcipit summus Pōtifex, vt fiat informatio, & approbetur, non tamen eorum irritat professionem, si prædicta forma prætermittatur. Hæ interpretationes sunt satis congruæ constitutioni tam rigorosæ, & odiosæ, quæ fauorabiliter, & non strictè est interpretanda, quatenus proprietas, & mens legislatoris hoc patitur: nam lex condemnans simpliciter ad pœnam capitalem intelligitur de exilio, vt post Glossam *e* tradunt Abbas, Aretinus, & Alciatus, nam cum sit odiosa fauorabiliter declaratur.

c Auth. constitutio. quæ in nouo. §. vnde vers. in illis. collat. 3. Glos. vbi Cardina. opposit. 3 in c. statut. v. consuetu. electio. Fel. in c. 1. de iureiurand.
d L. in testamento ff. de cōdit. & dem.
e Gloss. in l. 1. v. ... C. ne hæres. vel iudæi. Abbas in ca. quanto de iu. iur. Aretin. in trac. mala. v. & capitaliter. Spaculis Alc. de præs. 3. par. præs. vlt. p.

ARTICVLVS VI.

Vtrum præfati religiosi recepti, & professi post promulgationem constitutionum Sixti Quinti non seruata forma in ipsis præscripta, si nullo impedimentorum eorum, quæ assignantur in ea, fuerint irretiti, possint sine aliquo peccato petere apud tribunalia Ecclesiastica, aut secularia, vt habitu spolientur, & non professi declarentur.

RESpondeo dicendo, hunc articulum a me in præsentiarum proponi ad magis confundendam audaciam eorum, qui audacter accedentes ad tribunalia Ecclesiastica in iudicio petebāt, vt eorum professiones irritæ esse declararētur, abhorret enim a pijs auribus, quod in hac ætate vidimus, & manus nostræ contrectauerunt de multis solemniter in religione professis habilibus alias ad profitendum, qui propter informationes non exactè factas, vt illi maximi peccatores adulterantes, de quibus per Hieremiam *f* audacter, & inuerecundè apud præfata tribunalia comparuerunt, postulantes, vt eorum professio irrita declararetur, & habitu regulari spoliarētur, & laicali, aut clericali iuxta eorum antiquum statum induerentur, non considerantes non vi neq; coactè, neque dolo, sed libere spontaneè, & deuotè se, & sua Deo optimo maximo profitendo regulam consecrasse. Qui hæc non attendendo spiritu, & feruore & deuotione desolati in seculo viuunt, & vxoribus sunt aliqui eorum copulati, & in medio populorum habitant, vt seculares, ante quorum conspectum per aliquot & multos annos religioso habitu, vt veri religiosi incedebant. Ait Ioannes Andreas, *g* quem in hoc sequitur & laudat Felinus, quod nouitius exiens a religione, in qua assumpserat habitum, licet possit vti vestibus secularibus, non tamen debet vti lasciuis in memoriam pristinæ religionis, & hi, qui miserunt manum ad aratrum respicientes retro non apti Regno Dei obliti suæ vocationis, obliti pudoris in conspectu populi, & in facie Ecclesiæ, non solum lasciuis vestibus aliqui eorum induuntur, & luxuriosè viuunt, & sæcularibus, & profanis actibus implicantur: Ad confringendum igitur maxillas horum equorum emissariorum non solum volui in hac quæstione tractare, & resoluere, eos in foro exteriori esse verè professos, & a religione minimè gentium, tanquam non professos egredi non potuisse, cum professio eorum in præfatis constitutionibus non irritetur, neque ipsi ad profitendum inhabiles efficiantur, sed etiam volui probare, quod dato, quod ipsorum professio in dictis constitutionibus nulla redderetur (quod firmissime negamus) in foro tamen conscientiæ saltem vere esse professos, & apud præfata tribunalia petendo suam professionem irritam in foro exteriori declarari, non solum contra honestatem, sed etiam contra conscientiam huiusmodi litem fuisse moram. Pro cuius rei explicatione aliqua fundamenta sunt facienda.

f Hierem. 3.
g Andr. in c. consuluit. ex. de regul. Feli. in c. quam in ec clesi. de consti.

Primum fundamentum est ex doctrina communi collecta a Felino, qui postquam posuit quandam regulam magistralem, scilicet canones omnes obligare, aliquas fallentias prædictæ regulæ apponit inter quas hanc sextam, in ordine subiungit dicens. *Fallit sexto, seu potius declaratur ista regula, vt non procedat in foro conscientiæ, vbi agitur solum de salute animæ, vt videntur probare verba Innocentij in capitulo quia propter de electione: vbi dicit quod quamuis in electione, non fuerit seruata forma data a canonibus, dummodo interuenerit purus consensus eligentium, tenet tamen in foro conscientiæ, de quo dicto facit festum Dominus Abbas, in capitulo primo in fine de restitutione in integrum, dicens, quod valet in omni actu, in quo est prætermissa solemnitas iuris positiui, vt in foro animæ non teneatur quis sibi de hoc facere conscientiam, ex quo non interuenit aliqua deceptio, & affuit consensus habentium actum explicare de iure naturali, Et idem de electo repetit Innocentius, in capite quinto celebrat, de clericorum excommunicatione, & sequitur Dominicus in capite primo, in fine de sponsal. libro sexto, per illum textum probantem, quod actus potest esse nullus de iure positiuo, sed non de iure naturali. Et de electione eleganter notat Petrus de Ancharrano, in regula beneficium, in septima quæstione, de regulis iuris libro sexto, bene faciunt examinata per ipsum in regula possessor, in prima quæstione eodem titulo, & libro, & de hærede ex testamento carente solemnitate iuris,*

& ha-

& habente consensum purum testatoris, an scilicet teneat in conscientia concludit, quod sic cessante fraude, de quo per Cardinalem in disputatione incipienti, Bononien si statuto. & ideo dixit Abbas in capite relatum ei primero, de testamentis, quod contractus mulieris factus sine fraude valet in foro conscientiæ etiam non seruata forma statuti loquentis de consensu propinquorum. & idem Dominus Abbas in capite porrectum, de regularibus, dixit post Glossam secundam, ibi quod professio facta omissa forma, quæ traditur in regula, ligat quoad Deum. Hæc Felinus, quam doctrinam intelligit idem Felinus, procedere non generaliter, sed solum in certis casibus, quos specialiter enumerat, quorum primus est, quando canon, vel lex fundatur in præsumptione, ait enim, *quia si in foro animæ certum sit, præsumptionem illam non esse veram. præualet ibi veritas, etiam quando lex induceret præsumptionem iuris, & de iure secundum Ioannem Andræam in proposito in capit. is, qui fidem de sponsalibus, ex cuius verbis hanc doctrinam firmat Abbas ibi, & Petrus de Anch arrano, in dicta regula possessor, versiculo, adducit simile, & Baldus eleganter in capitulo cum quis, versiculo quæritur an lex positiua de iuris & facti ignorantia: hæc idem Felinus.*

Secundum fundamentum super dicta doctrina non solum habet locum in constitutionibus aliquid ordinantibus, & præcipientibus, sed etiam in habentibus decretum irritans, quod ex superioribus colligitur, sed clarius patet ex doctrina Abbatis a *Panormitani. Ait enim sufficere quo ad forum conscientiæ, vt contractus teneat, secundum limites iuris naturalis seu gentium, nam de iure naturali, vel gentium sufficit solus consensus Et hæc opinio mihi placet, & adduco singulare dictum Innocentij in capitulo. quia propter, de electione: vbi dicit, quod electus est tutus in foro animæ, si electio sua teneat de iure gentium, licet non fuerit seruata forma a iure positiuo, quia illa forma est introducta propter scandala, & deceptiones euitandas, vnde ex quo omnia illa cessauerunt, & interuenit verus consensus, satis est tutus quo ad Deum, & tenebis semper menti istud dictum, quia valet in omni actu, in quo est prætermissa solemnitas iuris positiui, vt in foro animæ non teneatur quis sibi de hoc facere conscientiam, ex quo non interuenit ibi aliqua deceptio, & affuit consensus habentium actum explicare de iure naturali.*

a Abbas in c. 3. in fin. de rest. in integ.

Hæc Abbas, ex cuius iam generali doctrina satis colligitur, præfatam regulam etiam in decreto irritante habere locum, quod patet ex cap *quia propter,* ibi allegato de electione, vbi non obstante, quod electio irritatur non seruata forma ibi descripta, ait ipse Abbas, eam decisionem non procedere in foro conscientiæ, & valere electionem, si in ea interueniant ea, quæ de iure naturali requiruntur.

Quod insuper probatur; nam Pius Quintus in extrauagante, *cum onus Apostolicæ solicitudinis*, Irritat contractum census redimibilis, si non fuerit initus cum numerata pecunia in ipso contractu, coram notario & testibus, vt patet ex eius verbis ibi, *Rursum nisi verè in pecunia numerata, præsentibus testibus, & notario, & in actu celebrationis instrumenti non autem prius receptum integro iustoque pretio.* Quibus rigorosis verbis non obstantibus tenet Nauarrus, b explicans præfatam extrauagantem. *Quod si vendens censum debebat emptori centum ante propter aliquas causas recepta, & postea recipit illa centum in partem pretij emens tuto in foro conscientiæ potest recipere fructum ita constitutum absolutum, quia lex fundata in præsumptione non habet locum in foro conscientiæ, quando veritas est in contrarium, capite is qui, capitulo, tua, de sponsali. & hic rigor soluendi totum pretium in constitutione census in pecunia numerata videtur inductus ad præcludendum viam malis dolis, & cautelis quibus ementes malè soluebant pretium in pannis, & alijs mercibus antea, vel tunc traditis, vel in pecunia numerata ad eludendum, vel in alios fines varios, & malos, & ita non videtur includere quo ad forum conscientiæ illos, qui bona fide vtilius, vel æque vtiliter anticipauerunt solutionem totius, vel partis census, ac si in ipsa constitutione soluerentur.*

b Nau. in com mun. de vsuris. nu. 88. inxta fin.

Hæc Nauarrus. Deinde probatur, nam lex c præcipit, quod testamentum non fiat, sine certo numero testium, & quod alias sit irritum, & nullum. Qua lege non obstante opinio est receptissima, quod testamenta, quæ fiunt sine hac solemnitate sunt valida in foro conscientiæ, licet in foro exteriori nulla iudicentur, & ita tenent quàm plurimi Theologi, & vtriusq; iuris Doctores allegati a Couarruuias, d & Soto. Cuius opinionis præcipuum fundamentũ est, quod lex quæ præsumptionem præ se fert in animæ iudicio locum sibi non vendicat, quia in eo constat veritas, & cessat præsumptio, & solemnitas iuris ciuilis in testamentis ideo requiritur, vt euitentur falsitates, quæ in eis committi solebant, vt dicitur in iure, e sed si constat absque aliqua suspicione voluntas testatoris, cessat hæc præsumptio, igitur in conscientia valent testamenta facta sine solemnitate iuris, dummodo constet de voluntate testatoris, hoc fundamentum latius probabitur infra in conclusione secunda, & in responsione ad argumenta.

c L. hac consultissima C. de testam. instit. eo. tit. §. vlt.

d Couu in ca. cum esses. de testam nu. 4 & s. Soto li. 4. de iusti. q. 5. a. 3.

e L. fin. C. de fideicommi. §. 1. instit. de test.

Tertium fundamentum est, quod constitutio Sixti Quinti, super receptione nouitiorum est lex fundata in præsumptione, vt patet ex eius literæ contextu, ibi, *cæterum, quoniam se vitia ingerunt, & se se virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractam ingentem vim æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam. aut ratiocinia effugiunt, alij post furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliave facinora parta, etiam banniti, ac damnati, seu qui meritas pro suis delictis pęnas metuunt non pia intentione, sed ad euitandum legum, & iudiciorum seueritatem, quia tutò in seculo viuere non possunt, Tunc demum quærunt a religione auxilium, quando aliundè illud non sperant; vnde sub habitu, & nomine religiosorum animum religioni inimicum, & inueterata vitia retinent, neque alios, qui sancta vocatione vocati sunt, patiuntur tranquillè diuinis obsequijs interesse in grauem Dei offensam religionis opprobrium, & scandalum plurimorum, vt his quoque subterfugijs, & impunitatis spes omnis tollatur, authoritate Apostolica, & tenore præsentium, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus, iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annorum, non aliter in aliquam religionem, recipi posse, neque debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, deque ante acta vita, & moribus diligenter inquiratur,* &c.

Ex quibus verbis colligitur ipsam fundari in pręsumptione, vt patet ex ea, ibi, *non pia intentione sed ad euitandam legum, & iudiciorum seueritatem, quia tuti in seculo viuere non possunt, &c.* & ex ea, ibi, *adultos maiores sexdecim annorum*, in quibus verbis innuitur ideo adultos sexdecim annorum, & minores in præfata constitutione non esse comprehensos, quia in eis cessat præsumptio ipsius, non enim præsumuntur ipsi in tali ætate decoctores fuisse rei alienæ, & ratiociniis reddendis esse obnoxios, & delicta digna supplicio apud tribunalia commisisse.

Probatur insuper, quia ea constitutio Sixti Quinti in eo, quod determinat, quod qui commiserunt aliquod delictum in seculo, quod per viam denunciationis, inquisitionis, aut accusationis est deductum in iudicium, non possunt in religionibus profiteri, quia pręsumuntur ad religionem fugere, vt ri-

gorem, & seueritatem iudiciorum euadans, est extracta a sacris Canonibus, secundum quos, si laicus post delictum a se commissum fiat clericus, aut religionem intret, hoc facere praesumitur in fraudem declinandi iurisdictionem regalem, & in causa criminali potest puniri a iudice seculari, prout tradit Couarruuias, *a* & nos supra hoc tomo diximus. Et cum hoc in praesumptione fundetur, defendimus in eodem loco, non habere locum in eo, qui prius quàm delictum commisit, votum *b* clericatus, aut religionis emisit, cum in hoc casu cesset praefata praesumptio, & intelligatur, ipsum non ad fugiendam poenam delicto debitam, sed pietatis, & deuotionis causa statum clericatus, aut religionis assumpsisse, Vnde cum praefata constitutio fuerit extracta in eo, quod agit de criminosis a dicto iure antiquo, cum ipsum ius antiquum fuerit in praesumptione fundatum, necessariò debemus dicere, ipsammet constitutionem in praesumptione fundari; & sicut ipsum ius antiquum cessabat in eo, qui fecerat votum clericatus, aut religionis quia in tali praesumptio cessabat, Ita etiam haec constitutio saltem in foro conscientiae debet cessare in casu, quo eius praesumptio cessat, cum constitutio, quae fit ad roborandū aliam, intelligenda sit, & limitanda secundum roboratam, prout in superioribus satis diximus. Quod ipsum est dicendum de debitis ingentibus, & ratiociniis obnoxiis, de quibus nostra etiam agit constitutio, quos inhabiles ad religionem decernit, cum enim in hoc ex iure antiquo fundato in praesumptione originetur, prout constat ex traditis supra hac quaestione, *c* sequitur eam, quantum ad hoc, in praesumptione fundari. His praelibatis fundamentis restat proponere conclusiones, vt ita haec difficultas claré, & distinctè resoluatur, & vt videatur quàm inuerecundè aliqui professi post constitutionem Sixti Quinti, qui alias erant habiles ad professionem emittēdam nullum subterfugium habentes, nisi solum informationis defectum, habitum reliquerunt, ad quod obtinendum publicè contra suas religiones litem mouerunt.

a Couar. li. 6. pract. quaest. q. 32. nu. 4. & q. 33. nu. 2. & 5. bortum, q. 10. art. 7.
b Sudi d q. 10 ad. 8.
c Sup. hac q. art. 2.

Prima conclusio, licet praedictorum professio irrita sit (quod ego iterum, atque iterum nego) ipsi tamen, sine aliqua cōtrouersia obligatione quadam naturali erant astricti ad perseuerandum in religione, defendit enim Couarruuias, *d* ex testamento minus solemni & irrito propter defectum solemnitatis, licet nulla, neque in foro exteriori, neque interiori nascatur obligatio, oritur tamen quaedam obligatio naturalis, quae insurgit ex honestate, & debito morali, quod in simili specie tenet Diuus Thomas. *e*

d Cou. in ca. cū esset de test. nu 9.
e D. Th. 2. 2 q. 107. a. 4.

Quod a fortiori dicendum est in istis, qui per professionem se Deo dicauerunt spontè & deuotè, & religio eos in suo sinu tanquam filios charissimos recepit, educauit, sacris ordinibus aliquos eorum insigniuit, & bonis moribus instrui procurauit, qui saltem tanquam ingrati a iudicio erant repellendi, ingratitudinem enim peccatum esse constat, quandoque mortale, si contingat contemptus beneficii accepti, prout tradunt Diuus Thomas *f* & Caietanus, & quamuis religio, quae beneficium his intulit, ius actionis non habeat, cum propter Deum optimum maximum id animo egerit liberali, & ideo remunerato ei non sit debita ex legali obligatione, non tamen debemus ipsos absoluere a quadam honesta & morali obligatione, prout idemmet Diuus Thomas *g* probat, ratione cuius honestae, & moralis obligationis apud Macedonas actionem aduersus ingratos lege datam fuisse testatur Couarruuias, *h* & idem apud Athenienses statutum fuisse affirmat se legisse Ludouicus *i* Caelius, quod ex Valerio Maximo constat, eandem actionem aduersus ingratos apud Persas datam fuisse, scripsere Xenophon, *k* & Themistius in commentario de amicitia.

f D. Th. & Caiet. vbi sup. a. 3
g D. Tho. 2. 2. q. 106. ar. 4. 5. & 6.
h Cou. in c. cū in offic. de test. nu. 9.
i Celius lib. 4. relect. antiq. c. 28. Valer. li. 5. cap. 3. §. Phocion.
k Xenoph. lib. 1. de padia Cyri. Stoba serm. 42.

Quae leges licet fuerint abolitae, & apud nos non sint receptae, cum nulla actio in Republica detur aduersus ingratos, qui mortali etiam crimine ingratitudinem committunt, ne tot lites oriantur propter vtilitatem Reipublicae; his enim actionibus non sufficerent omnia fora authore Seneca, *l* non tamen est abolita obligatio naturalis in quadam honestate & moralitate fundata; sicut etiam ad euitandas tot in Republica contentiones, expensas, iurgia, & lites nulla datur ex pacto nudo actio iure *m* ciuili, tamen aequitatem naturalem sacri Canones *n* secuti, actionem ex pacto nudo dederunt, & attento eodem iure ciuili ex eodem pacto nudo nasci obligationem naturalem, quam violare peccatum sit mortale, tradidit quaedam Glossa *o* communiter recepta. Ex quibus satis colligitur, praefatos professos, & in religione enutritos saltem ex obligatione morali, & honestatis, non potuisse, neque debuisse apud tribunalia secularia, & Ecclesiastica reclamare eorum professionem nullam fuisse, & ab habitu regulari forè exuendos, quos cum tanta charitate a religiosis amplexatos, & vt fratres admissos in religione receperunt.

l Senec. libr. 3. de benef. c. 7.
m L. iurisgentium §. sed cū nulla. ff. de pact.
n c. 1. de pact.
o Glos. in d. c. 1

Secunda conclusio, illi, qui nullis impedimentis ad profitendum innodati fecerunt professionem post constitutiones Sixti Quinti non seruata omnino forma in ipsis constitutionibus praescripta etiam dato, quod in foro exteriori non sint professi (quod iterum affirmo esse falsum) non solum ex debito honestatis debent perseuerare in religione, & tenentur suam professionem ratificare, vt diximus in prima conclusione, sed etiam ex obligatione naturali & conscientiae, cum sint in foro conscientiae professi.

Quod autem sint in foro conscientiae professi, probatur, nam constitutio Sixti Quinti eorum professionem (vt communiter dicitur) irritans est lex fundata in praesumptione, (vt probatum est in tertio fundamento) at lex fundata in praesumptione, etiamsi habeat decretum irritans, & sit annullatiua actus, cessat in foro conscientiae, vbi veritas constat in contrarium, vt probatum est latè in primo, & secundo fundamento, ergo praedicta constitutio Sixti Quinti, cum fundetur in praesumptione, non habet locum in foro conscientiae, vbi in contrarium est veritas, sicut in nostro casu apparet. Haec est fortissima huius opinionis basis, quae ex responsionibus ad argumenta amplius probabitur.

Ad argumenta.

Primum argumentum, quod contra hanc opinionem potest opponi, desumitur ex Concilio Tridentino *p* irritante matrimonium clandestinum, quod decretum fundatur in praesumptione propter fraudes, quae in his clandestinis dispensationibus solebant euenire, & nihilominus cessante praesumptione facto scilicet matrimonio clandestinè cum consensu mutuo vero, & vtili vtrique contrahentiū, matrimonium est nullum etiam in foro conscientiae ita vt contrahentes, neque in foro exteriori, neque in foro conscientiae teneantur adimplere promissum. Quod similiter videtur dicendum in nostro casu dato, quod constitutio Sixti Quinti annullet professionem eorum, qui non seruata forma ipsius consti-

p Sess. 24. de reform. mat. c. 1.

Constitutionis se Deo per votum solemne sacrauerunt.

Huic argumento respondeo, quod ideo matrimonium clandestinum non valet etiam in foro conscientiæ, quia ipsum Concilium non solum dirigit verba ad ipsum contractum annullando, & irritando illum, sed etiam inhabiles reddit cōtrahentes ad sic contrahendum; in iure verò, quando verba diriguntur ad personas ipsas inhabiles reddendo ad aliquem contractum faciendum, talis contractus non solum est irritus in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ, vt patet de legibus, quæ prohibent trāslationem dominij in filios clericorum inhabiles, & incapaces illos reddendo ad huiusmodi dominij acquisitionem, talis enim contractus, & dominij acquisitio non solum est nulla in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ. At constitutio prima Sixti Quinti, non reddit inhabiles ad profitendum illos, qui sine forma in ea præscripta professi sunt, sicut reddit inhabiles ad profitendum illegitimos, criminosos, ære alieno onustos, & ratiociniis reddendis obligatos, prout in superiori articulo demonstrauimus, & ideo præfata constitutio solum irritans professionem eorum, qui sine præscripta forma professi sunt, qui erant alias habiles ad profitendum, cum sit lex irritatiua actus (quod nos etiam negamus) & fundetur in præsumptione, cessante ipsa præsumptione, & adueniente veritate non habet locum in foro conscientiæ, sicut non habent locum aliæ leges solum irritantes actum cessante præsumptione, in qua fundantur, prout est statutum, *a* q̄ res Ecclesiæ non alienentur nisi præcedentibus tractatibus, & quod alias alienatio sit irrita & nulla, & tamen est opinio probatissima doctorum, *b* quod si alienatio fiat sine dicta solemnitate est valida in conscientia, licet sit in foro exteriori irrita, & nulla.

a 10. q. 2. cap. enim.

b Sot. lib. 4. de iust. q. 5. ar. 5.

Ex quibus infertur, quod cum illegitimi, & criminosi, & ære ingenti alieno onusti, & ratiociniis reddendis obligati per præfatam constitutionem sint inhabiles ad profitendum statum religiosum, prout in superioribus satis diximus, eorum professio erit nulla non solum in foro exteriori, sed etiam in foro interiori, cum verba constitutionis non solum dirigantur ad receptionem habitus & professionis, eam irritando & annullādo, sed etiam ad ipsas personas eas inhabiles efficiendo. Quod ex quadam celebri doctrina Bartoli in tertio argumento adducenda satis probabitur. Et hoc summè est notandum pro intellectu præfatæ constitutionis.

Secundò arguitur, licet substantia a solemnitate differat, vt docet Alciatus *c* & professionis substantia consistat in quadam traditione in manu prælati per tria vota substantialia secundum regulam ab Ecclesia approbatam, prout satis diximus supra, *d* & sic, licet deficiente solemnitate iuris positiui in foro conscientiæ, valeat actus, si habeat alias illud, quod est essentiale de iure diuino, aut gentium, attamen sumendo substantialem formam actus alicuius pro eo, sine quo actus ipse non valet, neque effectum habere potest, inquisitio præfata & informatio requisitio in dictis constitutionibus videtur forma substantialis, & non tantum solemnitas, quędam probatoria ex traditis a Bartolo, *e* Iasone, Baldo, & Alexandro, Decio, & Alberto Bruno, & ita tenet Couarruuias numerum testium in testamentis non esse de solemnitate probatoria tantum, sed de solemnitate substantiali, & sic in foro exteriori, & interiori testamentum sine præfata solemnitate esse nullum.

c Alciat. li. 2. parc. c. 16.

d Supr. hoc 3. 10. q. 48. a. 1.

e Bart. in l. nemo pot ff. de le. 1. in vbi Ias. 1 lect. num. 17. Bal. in l. cum quis. C. de iu. & fact. ignor. col. 2. Alex. in l. 1. ff de cond. indeb. col. 2. et ibi Ias nu. 17. Dec. in l. 1. ff. de bon. pos. contra tabul. col. 3. Brunus in tracta quotuplex sit forma. f. 13. col. 2. Couar. in c. cum esses. n. 8. de testam.

Huic argumento facillimo negotio respondetur, cum ipsum non desumatur ex aliqua lege, aut decretali expresse id definiente, sed ex quadam opinione multorum doctorum, a qua recedimus sequentes Bartolum, *f* qui loquens de forma substantiali testamenti, ait quod in vltima voluntate, quædam est forma substantialis, verbi gratia voluntas defuncti, qua cessante de iure gentium, & naturali est irritum testamentum, alia est forma probationis, quod ibi sint septem testes, & similia, & ista licet cesset, non tamen cessat obligatio naturalis, sed cessat probatio, quantum ad obligationem ciuilem, & sic (ait Bartolus) hæres sciens voluntatem testatoris, licet nullum sit testamētum, propter hanc solemnitatem obligatur naturaliter soluere legata cum repræsentet personam testatoris, & sic repræsentatiuè sit ipsemet testator.

f Bart. in l. 1. ff. de condi. indebit.

Quod ibi Bartolus probat in hunc modum. Concessum est *g* priuilegium militibus, vt possint testari, quomodo velint detracta omni solemnitate Iuris Ciuilis, & eos reponit in pristinum ius gentium, sed testamentum militis probatur per duos testes etiam non rogatos, vt in iure *h* probatur; ergo cessante illa solemnitate remanet ius gentium; præterea ait Bartolus, obligatio naturalis contrahitur etiam sine consensu vbicumque æquitas naturalis, hoc est de iure gentium, hoc dictat exemplo hoc probatur, ergo negotia absentis, & furiosi, vel ignorantis expendendo vtiliter pro eo, certè ipse naturaliter, & ciuiliter mihi obligatur iuxta leges; *i* præterea ex maleficiis quis obligatur ciuiliter, & naturaliter, & dicitur hoc esse æquum ex æquitate, vt dicitur in iure, *K* & tamen ille, qui delinquit & in quem delinquitur, non consentit, æquitas ergo naturalis est, quæ producit hanc naturalem obligationem: sed de iure naturali æquum est, quod hæres adimpleat voluntatem testatoris, quantumcunque non sit solemnis: ergo tenetur hæres de iure naturali.

g L. 1. ff. de mi lit. test.

h L. 1. & l. Lucius & l. Diuus ff. de mili tar. test.

i L. 1. §. fur ff. de neg. gest.

k L. non solum §. 1. ff. de iniur.

Quod in casu de quo in præsentiarum agimus a fortiori debet admitti, licet enim voluntas testatoris diligenter mandetur adimpleri in iure, & maximis fauoribus eius implementum prosequatur, religionis tamen fauor superexcedit, vnde cum ius canonicum formam substantialem solemni voto præfixerit, & homo se per eam tradat Deo, ita vt dicat Diuus Thomas *l* hanc traditionem esse de iure diuino, & in religionis voto solemni propter hāc traditionem non posse Papam dispensare, non debemus aliam formam substantialem superaddere, sine qua præfata forma substantialis a iure Canonico introducta non sortiatur suum effectum, nisi Papa eam, vt substantialem exprimat, & de nouo constituat, quam Sixtus Quintus in præfatis suis constitutionibus non proponit, vt patet ex contextu literæ: ex quo clarè colligitur præfatam inquisitionem, & informationem approbatam esse formam probatoriam, non autem substantialem, sicut solemnitas testium in testamento est forma tantum probatoria, vt forma substantialis scilicet voluntas testatoris possit executioni mandari.

l D. Tho.

Quod autem fauor religionis petat, vt præfata solemnitas inquisitionis sit tantum probatoria non autem substantialis, insuper probatur, nam fauore alimentorum debentur alimenta ex voluntate testatoris minus solemni, vt dicitur in quadam lege, *m* quæ non deberentur, si solemnitas testium esset forma substantialis testamenti, cum forma substantialis ipsius etiam fauore alimentorum, minimè deficere possit manente vero testamento, quod est voluntas de eo, quod quis post mortem suam fieri vult.

m L. 1. C. de fideicommis.

Nec contra hanc doctrinam facit alia doctrina Baldi *n* dicentis, quod solemnitas testium in dubio

n Bald. in c. 1. in vlt. col. qui fit in vestit.

dubio est tantum probatoria non substantialis, nisi lex vltra annullando procedat. Nam respondetur ex hac doctrina satis inferri, præfatos professos habiles ad professionem emittendam etiamsi sit defectus in informatione esse verè professos, cum secundum veritatem, vt monstratum est in superiori articulo, cum constitutio tantum præcipiat fieri informationem, non tamen vltra procedat irritando, & dato quod in secunda constitutione Sixti Quinti irritetur professio (quod nos negamus) & sic secundum doctrinam Baldi, videatur dicta solemnitas informationis substantialis, cum constitutio vltra procedat irritando, at ego nego doctrinam Baldi esse veram, nam in Concilio Tridentino *a* præcipitur, vt in matrimonio vltra duos testes assistat parrochus, & non assistente parrocho matrimonium sit nullū, & nemo ausus est affirmare, quod assistentia testium & parrochi sit forma substantialis ipsius matrimonij.

a Conc. Trid. sess. 24. de reform. mat. c. 1

Nec Bartolus *b* contra doctrinā ipsius tanquam sibi ipsi contrarius tenet numerum testium non rogatorum esse formam substantialem testamenti, sine qua ipsum testamentum est nullum in vtroque foro, nam Bartolus in eo loco solum intendit probare, quod testator non potest renuntiare huic solemnitati, dicendo, quod eius testamentum valeat, etiamsi septem testes non adsint, & hoc probat, quia hæc solemnitas fuit introducta in fauorem publicum ad euitandas fraudes, cui nemo priuatus potest renuntiare, secundo quia hæc solemnitas est quædam forma substantialis probatoria, qua deficiente tanquam causa sine qua non, testamentū est nullum.

b Bart. in l. nemo potest. ff. de leg. 1.

Tertio arguitur, nam omnis actus consistit in voluntate, & potentia, prout dicitur in iure *c* & notat ex Boetio Baldus, per constitutionem autem Sixti Quinti non potest quis sine solemnitate, & forma in ea præscripta profiteri, cum ab eo auferatur potentia, ex quo colligitur parum voluntatem profitentium prodesse, quantumcunque ea manifesta sit. Respondetur quod in constitutione prima, & secunda Sixti Quinti prohibētur profiteri præfati habiles ad profitendum nisi prius fiat diligens, & exacta inquisitio iuxta formam ibi præscriptam, non tamen ipsi redduntur inhabiles ad profitendum, sicut redduntur illegitimi, criminosi, debitis & ratiocinijs dādis onusti, & per consequens ipsis non aufertur potentia ad profitendum, & dato quod eorum professio in secunda constitutione irritetur (quod semper negamus) cum ipsi sint habiles ad profitendum, ab eis non aufertur immediatè potentia, ita vt eorum professio nō solum sit irrita in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ. Illa autem regula omnis actus consistit in voluntate, & potentia, intelligitur hoc modo, quod nec in foro exteriori, nec in foro interiori valet actus factus ab eo, qui voluntatem faciendi non habet, & cuius potentia per legem inhabilitatur ad talem actum, non autem cuius potentia per legem solum impeditur, multa enim fieri prohibentur, quæ post facta tenent, nec cuius potentia per legem non solum impeditur, sed actus ab ea factus irritatur, ita vt talis actus, neque in foro exteriori, neq; in foro conscientiæ sit validus, nam ipse actus etiāsi in foro exteriori sit nullus, in foro tamen interiori valebit.

c c. cum nuper de offic. de leg. l. nemo potest. ff. de legat. 1. Bal. in repeti. l. 1. ff. de sacro san. Eccl. n. 15

Hæc doctrina colligitur clarè ex his, quæ tradit eleganter, & subtiliter Bartolus, *d* postquam enim dixit testamentum minus solemne valere de iure naturali & gentium, & in foro conscientiæ, licet in foro exteriori sit irritum & inane addit hoc non habere locum vbicumque testamentum non est solemne propter formæ substantialis defectū, vt quia pupillus, aut furiosus, inhabiles ad testandū testamentum fecerunt, tunc enim tale testamentum, neque de iure ciuili, neque de iure naturali, & gentium est validum, & per consequens ex eo, neque in foro conscientiæ aliqua oritur obligatio. Vides igitur ex præfata Bartoli doctrina, quomodo præfata regula scilicet omnis actus consistit in voluntate & potētia est sub distinctione interpretanda, & non absolutè accipienda, prout in argumento proponitur.

d Bart. in l. 1. ff. de cond. indebit.

Quarto arguitur, nam lex posita a Sixto Quinto in suis constitutionibus est iusta propter publicum religionis commodum, lex verò iusta in foro animæ obligat, vt tenet quædam Glossa *e* communiter recepta, quam sequuntur Abbas Felinus, & Iason, & est opinio D. Thomæ & communis Theologorum. Respondetur constitutiones præfatas obligare non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ ad hunc sensum, quod superiores tenentur sub peccato facere præfatam informationem, & seruare formam in ipsis constitutionibus præscriptam, cum ipsa forma sit instituta pro bono communi. At in quantum præfatæ constitutiones sunt pænales irritantes professionem, & punientes censuris superiores ipsam formam relinquentes, secundum alias leges pœnales explicandæ sunt, vt cessante præsumptione, constando de veritate receptis habilibus ad religionem, talis nullitas professionis, & præfatæ pœnæ appositæ saltem in foro conscientiæ minimè locum habeant.

e Glos. in cap. que in Ecclesiarum de constit. Abbas Felin. & Dec. in c. 1. de constit. Ias. in l. nemo potest 2. col. nu. 106. ff. de leg. 1. D. Tho. 1. 2. q. 96. a. 4

Quinto arguitur, iudicialis definitio veritate comperta lata, neque falsa suspicione iudice decepto, sicut valet in foro exteriori, ita valet in foro interiori, quia iudex iudicat authoritate *f* diuina, & traditur in vtroque iure canonico, & ciuili, de quo agit Fortunius Garcia, sed iudex veritate comperta, & certo sciens, prælatos non fecisse exactè informationem alicuius professi habilis alias ad profitēdum tulit sententiam pro ipso, decernens ipsum non esse professum, & a monasterio aufert ius, quod per professionem habebat circa illum, ergo hoc iudicium, in foro animæ habet authoritatem. Nec videtur persuasione possibile iudicem exactissimè veritatem iuris præfati professi comperta propria sententia posse ipsum iustissimè a religione absoluere, ipsum autem professum, ita absolutum minimè tutum quo ad diuinum iudicium remanere, neque posse in sæculo in foro conscientiæ securè viuere, sequeretur enim ex hoc leges, quibus subiicimur incertas esse quo ad animarum tutelas, nullumque iustitiæ ministrum tutè a Republica nobis exhiberi.

f Prouer. 8. ad Rom. 13. c. omnis anima de censib. c. 1. de maior. & obedient. l. Iulia. ff. de condic. in deb. Fortu. in l. volu. col. 5. ff. de iustit. & iur.

Hoc argumentum in simili proponunt Soto, & Couarruuias ad probandum, quod legata in minus solemni testamento relicta etiam in animæ iudicio minimè hæredes soluere tenentur, etiamsi sciant certo, fuisse voluntatem defuncti, vt prædicta legata soluerentur. Et miror certè, quod Couarruuias tanti faciat hoc argumentum, cum idemmet Couarruui. dicat, quod licet ex pacto nudo oriatur obligatio naturalis, ideoque pactum violare peccatum mortale sit, regulariter tamen ad euitandas tot in Republica contentiones, expensas, iurgia, & lites, nulla datur ex pacto nudo actio iure ciuili, & iustissimè sentētia definitiua definit iudex, vt promissum pacto nudo non soluatur, & paucis interiectis ait, obiter etiam his, & paucissimis verbis arbitror, veram sensisse rationem illius hactenus indefessæ disputationis, an ex pacto nudo actio iure ciuili, Pontificio, & Regio oriatur, & potuissem, nisi præsens tractatus impediret, eam rationem comprobare, ostendens sæpissimè aliquid illicitum fieri, & mortali commisso crimine, non tamen a iure ciuili, neque cano-

canonico pœna exteriori puniri, aut actione iudiciali rescindi.

Hæc Couarruuias. Ex qua doctrina ad vnguem adducta elicitur, possibile esse iudicem in foro exteriori iustissimè posse secundum præfatas constitutiones absoluere sententia definitiua a religione prædictum nulliter professum, Ipsum tamen a religione absolutum, & in sæculo viuentem in statu condemnationis permanere cum sæpissimè aliquid illicitum fiat, & mortali commisso crimine, quod tamen nec a iure ciuili, neque canonico pęna exteriori punitur, nec actione iudiciali rescinditur, & secundum ius ciuile, & canonicum ipsi iudices visis allegatis, & probatis, tenentur sententiam ferre, etiamsi de facto ipsi contrarium probationibus sciant certo esse verum, prout ipsemet Couarruuias *a* defendit.

a Cou. lib. 1. var. resol. c. 1.

Nec ex hoc sequitur leges, quibus subijcimur, esse incertas quo ad animarum tutelas, nullumque iustitiæ ministrum tutè, a republica nobis exhiberi. Leges enim aliquæ pro bono communi ad euitandes in Republica contentiones, iurgia, & lites præcipuè fundatæ in præsumptione pro foro tantum exteriori sunt institutæ, quæ in eo tantum foro ministri iustitiæ faciunt executioni mandari, ne respublica inquietetur, & tranquillitate intenta priuetur, obligationem tamen iuris naturalis & gentium minimè intendunt auferre, & sic est opinio doctissimorum virorum, positiuas leges pęnales, & nimium odiosas in foro tantum exteriori obligare, at in foro conscientiæ minimè locum habere, vt ita ipsorum rigor aliquo modo leniatur.

Ex dictis colligitur primo illos, qui nullo impedimento eorum, quæ continentur in constitutione Sixti Quinti detenti erant, quando receperunt habitum & fecerunt professionem ex solo defectu informationum eorum professionem non esse irritam, imo sunt verè professi in foro exteriori, & interiori, & a religione minimè gentium possunt retrocedere, etsi aliqui a religione exierunt, putantes non esse verè professos, & vt tales in tribunalibus fuerũt declarati & diffinitiuè sententias contra suas religiones obtinuerunt, attendant ad ea, quæ in superioribus cum consilio doctissimorum scripsimus, quibus probauimus in hoc ipsos, & consulentes fuisse deceptos, & procurent ad statum religionis reduci, ne de illis dicatur illud, nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro aptus est regno Dei, quod a summa veritate Christo Domino nostro fuit nobis prædicatum. *b*

b Luc. 9.

At quia superius dicta aliquibus fortassis noua, & inaudita videbuntur, licet ea ex præfatis constitutionibus collegerim, & ex eisdem ea probauerim, operæ pretium esse duxi constitutiones omnes, quæ de hac materia loquuntur hic in medium adducere. Licet enim clausulæ earum sint in superioribus insertæ, quibus meum probaui intentum, magis tamen manifestabitur, si ipsæ constitutiones non per fragmenta, sed integrè referantur vt ex antecedentibus & sequentibus ambiguitas omnis tollatur.

Sanctissimi D. N. Sixti Quinti, constitutio contra illegitimos, criminosos, debitis & ratiocinijs obnoxios ad aliquam religionem transire volentes, & contra regulares absque superiorum licentia de prouincia in prouinciam euntes seu transmigrantes.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Cum de omnibus Ecclesiasticis ordinib. in ea, qua conuenit puritate, & dignitate constituendis præcipuam geramus solicitudinem, tum verò illud præter cætera cordi est nobis, vt regularium personarum congregationibus, quas tanquam Deo dedicatas maximus candor, sanctitasque decet, cuiuscunque criminis, aut turpitudinis labes, & scandali occasio quàm longissimè arceantur, siquidem res ipsa nos admonet, quàm indecorũ sit, & ab ea, quæ diuinæ maiestati, eique consecratis personis debetur reuerentia, alienum, si eiusmodi homines, qui propter sua scelera pęnas graues sibi in sæculo propositas timent, quive propter immunditiam & peccata, ex quibus orti sunt notati perpetua ignominia ab omni mundano honore, & a paterna hæreditate repelluntur, ijdem omnipotenti Deo tanquam hostiæ offerantur, atque ad habitandum in domo, quã decet honor, & sanctitudo inter ministros Domini, cui seruire regnare est, ad sacras functiones quacunque profana præeminentia multo nobiliores, sine vllo delectu admittantur. Cum etiam secundum legem Moysi immundi ab ingressu sanctuarii excluderentur, ac sacerdos habens maculam panes Deo suo offerre non posset, nec accedere ad ministerium eius, & quod in holocaustum domini, aut victimam pacificorum offerebatur, illud immaculatum esse deberet vt acceptabile foret, nec vlla macula esset in eo, quod si maculam habuisset, nec offerendum, neque acceptabile futurum esset.

Ne igitur contingat illegitimè genitos, qui vt plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent, nec pietatis studio, sed temporalium commodorum intuitu (quia hæreditates maiorum, aut dignitates aliquas consequi non possunt) ad religionem confugiunt, vitam, quam animo a religione alieno susceperunt ab institutis religiosis alienam, plerumque cum dedecore, & propriæ salutis dispendio ducere, suisque corruptis moribus, & malis exemplis quietem, & statum cæterorum Deo famulantium perturbare, aut hac quasi fæce, & colluuie ipsarum religionum honorẽ, & existimationem lædi, vt denique homines, qui hac spe ad filios spurios in peccato gignendos essent propensiores, eo magis abstineant ab huiusmodi carnis flagitiis, quo suæ proli hoc quoq; refugium præclusum viderint, hac nostra in perpetuum valitura constitutione districte interdicimus, & prohibemus, ne illegitimi procreati ex incestu, aut ex sacrilegio, quorum scilicet parentes consanguinitate, vel affinitate intra tertium gradum inuicem coniuncti fuerint, vel quorum alteruter parens castitatem Deo vouerit, etiam Apostolica, imperiali, vel Regia, aut quauis alia authoritate legitimati, aut natalibus restituti, ad aliquam quorumcunque ordinum etiam mendicantium, & non mendicantium, fratrum Monachorum, Eremitarum, vel Canonicorũ, aut Clericorum regu-

Quæ de illegitimis traduntur hic sunt modo rata a Grego. XIIII.

regularium congregationum, aut hospitalium religionem, nec ad habitum, neque professionem regulares recipi, vel admitti, quo quomodo possint. Quod si eorum quispiam habitum post publicationem præsentis constitutionis in futurum receperit, vel professionem post hac emiserit, *decernimus habitus susceptionem, & professionem ex nunc prout ex tūc, irritam nullam, & inualidam nulliusque roboris, vel momenti fore, ac nullum ex inde aut ex huiusmodi voto penitus annullato obligationis vinculum oriri posse, quinimo illos habitu regulari, ad quem assumendū perpetuo inhabiles sunt*, quam primum exui, & ab ipsa religione eijci, exterminarique debere. Et nihilominus, quicumque superiores tam monasteriorū, prioratuum, præpositurarum, domorum, collegiorum & locorum regularium, quam etiam præfatorum ordinum congregationum, hospitalium, & quarumcunque religionū prouinciales, vel generalis quouis nomine nuncupati, qui ex prædictis incestu, vel sacrilegio genitos post dictam publicationem ad habitum receperint, vel ad professionem admiserint, *excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua eorum nemo nisi in mortis articulo constitutus ab alio quàm à Romano Pontifice absolutionis beneficium valeat obtinere*.

Primum decretū irritās.

Illorum illegitimorum irritatur susceptio habitus. Incestuosi & sacrilegi inhabiles redduntur ad religionem.

Tantum ponitur sententia excommunicationis Papæ reseruata contra recipiētes ad habitum & professionē incestuosos & sacrilegos.

Sed ne ijs, qui in humilitatis spiritu Deo & religioni seruire, & pœnitentiam agere intra monasteria, vel domos regulares cupiunt ad sanctum huiusmodi propositum via penitus præcludatur, permittimus, vt præfati illegitimi, ex dictis incestu, aut sacrilegio geniti ad habitum conuersorum, seu famulorum in monasterijs, vel domibus regularibus seruientium recipiantur, & in ipsis monasterijs, seu domibus regularibus ad seruilia ministeria, viliora obsequia, humiles functiones, atque abiecta seruitia admitti possint, ea tamen conditione, vt ad habitum religiosorum, vel ad professionem, quam religiosi emittere solent emittendam, necnon ad omnes non modo sacros, sed etiam minores ordines, vel ad clericalem characterem, denique ad cuncta Ecclesiastica officia, & functiones, & ad ascendendum ad altiores gradus sint eis portæ perpetuo clausæ, & obseratæ. Quoad reliquos verò non ex incestu præfato, neque sacrilegio, sed ex quo vis alio minus legitimo toro natos spurios, vel naturales, etiam vt præfertur, vel alios legitimatos, qui ad meliorem vitæ frugem, religionem ingredi cupiunt, statuimus, & ordinamus, eos ad religionem admitti non posse, aut debere nisi prius illorum vita, & moribus diligenter cognitis, & circunstantijs vniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendendæ erunt, consideratis, ac de religionis zelo pietate, integritate, & doctrina fide dignis testimonijs, adeo commendati fuerint, adeo bonam indolem, & specimen virtutis præ se ferant, ac tot meritis eis suffragentur, vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religioni commodo, & vtilitati profutura videatur. Et super hoc ipso in generali, vel prouinciali capitulo matura deliberatione habita generalis, uel prouincialis superioris, ac diffinitorum vnanimi consensu approbati, & ad habitum regularem admissi extiterint, & tamen hi sic recepti ad gradus honores & dignitates sui ordinis obtinendas perpetuò inhabiles, & illorum incapaces remaneant, nisi cum eis super hoc fuerit à Sede Apostolica specialiter dispensatum. *Si quis autem eorum aliàs quàm, vt præfertur, recipiatur, professio similiter sit nulla*, atque ipsi habitu priuari, & à religione eijci debeant, eorumque receptores excommunicatione, vt supra innodati, ipso facto existant.

Nota quod istorum illegitimorum non irritatur susceptio habitus sed tantū professio.

Secundum decretū irritās.

Horum illegitimorum professio irritatur sed ipsi nō redduntur in habiles ad profitendū sicut incestuosi, & sacrilegi.

Cæterum quoniam sæpè se vitia ingerunt, & se esse virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractam ingentem vim æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam, vt ratiocinia effugiant: alii post furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliave facinora patrata, etiam banniti, aut damnati, seu qui meritas pro suis delictis pœnas metuunt, non pia intentione, sed ad euitandam legum, & iudiciorum seueritatem, quia tuto in sæculo viuere non possunt, tunc demum quærunt a religione auxilium, quando aliunde illud non sperant, vnde sub habitu, & nomine religiosorum animum religioni inimicum, & inueterata vitia retinent, neque alios, qui sancta vocatione vocati sunt, patiuntur tranquille diuinis obsequiis insistere in grauem Dei offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum, vt ijs quoque subterfugiis, & impunitatis spes omnis tollatur, authoritate Apostolica, & tenore præsentium etiam perpetuò statuimus, & ordinamus, iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annis non aliter in aliquam religionem recipi posse, neque debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, deque anteacta vita, & moribus diligenter inquiratur, & ex accurata informatione, & fide digna relatione compertum, & exploratum sit, eos, neque aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, vel alia similia, aut grauiora, reos, vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut ne damnentur formident, neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis ratiociniis, ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa lis, vel molestia eis iam illata, vel timendum sit, quod inferatur. Nisi denique constet, ipsos non humana aliqua ratione, sed tantum deuotionis, & pietatis feruore vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse, deque his omnibus in generali, vel prouinciali capitulo plena, & indubitata fide facta, tam superioris generalis, seu prouincialis, quàm diffinitorum consensu approbati, & ad habitum regularem admissi fuerint.

Nota §. cæterū ex quo hāc legē fundari in præsumptione manifesta.

Tantum in hoc casu præcipitur forma seruari, sidnō seruata nō ponitur decretū irritans.

Omnes autem, & quoscunque, vt dictum est, criminosos, vel suspectos, aut æri alieno, vt diximus, vel rationibus reddendis obligatos, ad religionem perpetuo inhabiles declaramus. Et si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temerè admittentur, eam susceptionem habitus, quàm professionē, & inde sequuta ex nunc, prout ex tunc pari modo irritamus, & annullamus, viribusque, & effectu carere decernimus, ac iubemus eos, qui sic de facto recepti erunt habitu spoliari, & a religione expelli, & nihilominus, si expulsi non fuerint, volumus, & pariter declaramus, huius susceptionem & professionem penitus nullam esse, & censeri, ac propterea attenta nullitate habitus, & professionis licere quibuscunque iudicibus, & Curiis etiam secularibus, ad quos, seu quas spectat contra eos, vt prius iuris & facti remediis opportunis ex officio, vel ad cuiusque instantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim procedere. Quare volumus, vt cuiuscunque iuuenis, aut viri maioris XVI. annis a seculo ad religionem transeuntis approbatio, admissio, & receptio in generali, vel prouinciali capitulo, vt supra ordinatum est, pro tempore fiant, necnon religiosi sic recepti nomen, & cognomen, quibus in seculo vtebatur, & patria in actis ipsius capituli describantur, & notentur. *Et insuper quoscunque religiosos, eorumque superiores, qui aliquas personas, vt dictum est, inhabiles post hanc constitutionem publicatam receperint*, voce actiua & passiua, necnon officiis gradibus honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuamus, & tam illis priuatos quàm ad illa, & alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuò inhabiles, eorum-

Hi redduntur inhabiles ad religionem. Tertium decretū irritās.

Istorū susceptio adhabitū irritatur, simul & professio.

Nota quod pœna tantum hic proponatur contra superiores recipientes inhabiles, & non contra recipiētes habiles.

eorumque incapaces decernimus & declaramus.

Sed & quia interdum Sathanas in Angelum lucis se callide transfigurat, ac perditi quidam, & facinorosi homines, quod sæpè vidimus, & experti sumus, instigante antiquo pacis, & religionis hoste, nõ veriti sunt temerario ausu habitum religionum assumere, ea mente, vt veluti sub ouina pelle lupi rapaces, per dolum & insidias Christi fideles incautos, & nihil mali à religiosis suspicantibus opprimerent, siue vt post scelera perpetrata vim faciliorem ad fugam haberent, siue vt banniti Curiæ secularis, quæ eos prope modum interceptos persequebatur, manus effugerent, & contingit aliquando ipsos ficatios religiosis vestibus indutos à veris religiosis hac fraude deceptis intra domos regulares hospitio receptos fuisse. Prohibemus eodem modo, atque interdicimus, ne quis regularis ex vna prouincia ad aliam prouinciam sui ordinis transeundo, etiam in itinere in aliquod monasterium, domum, vel locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hospes recipi, aut ad modicum tempus diuertere possit, nisi à superiore eius loci, vbi residet expressam licentiam discedendi in scriptis obtentam, sub literas obedientiæ, vel commendatitias secum deferat, atque exhibeat, vel nisi cognitus sit his, ad quos diuerterit, vt de eius persona nullus omnino dubitationi, aut suspicioni locus relinquatur, &c Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non quorumcunque ordinum congregationum hospitalium, & religionum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis quorumcumque tenorum existãt, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus præsentis constitutionis impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus quorũque totis tenoribus habenda sit in his literis mentio specialis. Quæ omnia, quatenus eidem constitutioni in aliquo aduersantur, illorum tenores pro expressis habentes, perpetuò tollimus, annullamus, & abrogamus, ac nolumus cuiquam suffragari, aut si superioribus & personis dictorum ordinum, congregationum, hospitalium communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Mandamus verò easdem præsentes ad valuas basilicæ principis Apostolorum de vrbe, ac Cancellariæ Apostolicæ de more publicari, & affigi, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo septimo sexto Kal. Decembris Pontificatus nostri anno tertio.

Hyppoli. Card. Aldobr. pro dat.

Tho. Thom. Gualterius.

Registrata apud eundem Thomam Secretarium.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, indictione decimaquinta, die verò veneris, vigesima septima mensis Nouẽbris, Pontifi. Sanctiss. in Christo patris, & D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno eius tertio, retro scriptæ literæ Apostolicæ affixæ lectæ, & publicatæ fuerunt in valuis seu portis Sancti Ioannis Lateranensis, & S. Petri principis Apostolorum de vrbe, nec non Cancellariæ, Apostolicæ, & acie Campi Floræ, & per aliquot temporis spacium dimissæ per nos Ioannem Baptistam Bagni, & Octauium Taglietum S. D. N. PP. Curs.

Alex. Parabiachus Mag. Cursorum. S. D. N.

2. Bulla.

S. D. N. SIXTI DIVINA Prouidentia Papæ Quinti.

Super dubiis in Priori constitutione emergentibus, de admittendis ad habitum, & professionem regularibus.

Declaratio in forma perpetuo valituræ constitutionis.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

AD Romanum spectat Pontificem sacrorum Canonum conditorem, quæ per eum sancita sunt, ita suæ declarationis arbitrio dilucida reddere, vt inde nemini possit dubitationis scrupulus exoriri. præsertim verò salubriter consulere, vt cum de regularibus agitur, qui se omnino Dei omnipotentis obsequio mancipatunt, tollantur ea omnia, quæ eorum sanctum Christo piè in seruiendi institutum quoquo modo valeant perturbare. Sane post editam nostram constitutionem, quæ incipit. Cum de omnibus ecclesiasticis ordinibus, &c. Super modo, & forma recipiendi & admittendi eos, qui sub religionis iugo altissimo famulari desiderant, cum variæ sint exortæ dubitationes, & quæstiones, eæque postea ad audientiam nostram perlatæ, Nos ad tollendam omnem ambiguitatis occasionem, habita cum venerabilibus fratribus nostris. S. R. E. Cardinalibus congregationis super regularium negotijs, & consultationibus per nos institutæ matura deliberatione, de illorum consilio & assensu præsentem nostram perpetuo valituram declarationis constitutionem duximus promulgandam. Cum itaque inter alia dubitetur, num primo dicta nostra constitutio vbi de illegitimè genitis loquitur, comprehendat etiam eos, qui postea per subsequens matrimonium fuerunt legitimati. Nos inhærentes sacrorum canonum dispositioni authoritate Apostolica tenore præsentium Declaramus, illegitime natos ex ijs parentibus, inter quos tempore, quo ipsi geniti sunt, matrimonium ritè consistere poterat, secuto postea matrimonio legitimè effectos sub dicta constitutione minimè comprehendi, sed eos tam quoad emittendam professionem, quam quoad consequendos gradus, honores, & dignitates sui ordinis æquo iure cum illis, qui ex matrimonio legitimo & constanti nati sunt, censendos esse.

Illegitimos vero etiam ex soluto & soluta, qui antequam nostra constitutio emanaret professi, vigore seu prætextu priuilegiorum, aut indultorum apostolicorum cuius ordini, religioni, monasterio, aut congregationi eorumve superioribus in genere, vel in specie concessorum eo ipso per ingressum religionis, vel per eosdem superiores, siue alios quoslibet etiam sedis apostolicæ de latere legatos, aut alios officiales vel ministros quauis præeminentia, vel authoritate, etiam apostolica fungentes, aut facultate suffultos legitimati, aut ad gradus, honores. & dignitates habilitati, seu reintegrati, & illis alias perfuncti sunt, Volumus post hanc non obstantibus quibuscunque tam antiquis priuilegijs, aut literis apostolicis, quam alijs indultis, seu declarationibus, etiam si illa per nos post dictam constitutionem nouissime edita fuisse asserantur, honores, gradus, aut dignitates huiusmodi obtinere non posse, ac dispensationes, & legitimationes quascunque eis nul-

Hoc est derogata per Gregoriũ XIIII.

nullatenus suffragari, nisi specialiter, & nominatim cum eorum singulis fuerit super natalium defectu ad honores, gradus, & dignitates obtinendas ante vel post ingressum religionis per Rom. Pontificem immediate, vel de eius speciali mandato dispensatum, deque dispensatione seu mandato per literas Apostolicas, seu in forma breuis, vel saltem per patẽtes literas Cardinalis protectoris de ipsius Romani Pontificis voluntate fidem facientes legitime constiterit.

Hoc est derogatum per Gregoriũ XIIII.

Eos pariter, qui tempore publicationis nostræ constitutionis in suis religionibus sine huiusmodi speciali Romani Pontificis dispensatione officia, honores, & dignitates habebant ad vitam, eo ipso ab illis amotos, & absolutos harum serie declaramus.

Ad tempus autem illa obtinentes permittimus in sua administratione vsque ad finem sui temporis conseruari: ita tamen vt in posterum nec tempus ordinarium eis prorogari, aut extendi, neque ipsi ad alias non modo similes, verùm etiam neque ad inferiores, aut altiores & maiores dignitates, honores, gradus ascendere possint, perinde ac si id ipsum in præfata nostra constitutione ab initio expressum fuisset.

Ne tamen huiusmodi religiosi in liberalium artium, ac præsertim sacræ Theologiæ studijs, & religiosis profectibus segniores fiant, atque eorundem pia studia refrigescant, eos nolle volumus, quod si ipsorum quispiam eximia doctrina, vitæque, & morum sanctitate excellere reperietur, deque eorum probitate, & præclaris meritis ordinum protectores eam apud nos fidem fecerint, vt non immerito sperari queat, eorum doctrinam & operam ipsi ordini & sanctæ Dei Ecclesiæ vsui & commodo futuram, tunc demum indulgentiam & benignitatem nostrã facile experientur.

Hæ duæ declarationes, de illegitimis tam non sunt necessaria cum Gregor. XIIII. reuocauerit quo ad hoc constitutionẽ Sixti V. primam.

Quoniam verò à multis quæsitum est sub nomine honorum, graduum, & dignitatum, à quibus illegitimi penitus excluduntur, quid potissimum sit intelligendum, Declaramus hac in re, de qua nunc agitur, appellatione dignitatum, honorum, graduum debere intelligi Præpositatus, Abbatiatus, Prioratus, Guardianatus, Custodiatus, Prouincialium, ac Generalium superiorum officia, & alia his similia cum honore, & superioritate coniuncta.

Ab officijs autem oneris veluti lectoris, confessarij, studiorum, & sacræ Theologiæ Magistri, Regẽtis, prædicatoris verbi Dei, & cæteris huiusmodi, imo etiam à voce actiua à sacris ordinibus suscipiẽdis ipsorumque ministerio ipsos illegitimos, dummodo ex sacrilegio vel incestu geniti non sint, nequaquam arcemus.

Cum verò in quibusdam religionibus capitula prouincialia, aut nunquam, aut non quotannis, sed rarius celebrentur; quædam etiam monasteria, aut domus huiusmodi in remotissimis regionibus hæreticorum, aut infidelium tyrannidi finitimis sita sint, ne ij, quos extra capitula ad habitum, vel professionem regulares admitti prohibuimus, tempus celebrandis capitulis præfixum nimis diu expectare, aut ad ea cum maximo incommodo accedere cogantur, concedimus, & indulgemus,

Vt in qualibet prouincia saltem duo, vel si commodè fieri poterit, tria, aut plura monasteria seu domus regulares deputentur, quarum, seu quorum superiores infra annum saltem ad inquisitionẽ super nouitijs faciendam, & ad ipsos religiosos iuxta formam præfatæ constitutionis recipiendos, & ad alia, quæ in ipsa constitutione continentur peragenda, insimul congregentur.

Quod si paucitas, aut nimia distantia monasteriorum, ne id quidem patiatur, saltem tribus ex antiquioribus patribus vnius monasterij, aut domus eius prouinciæ huiusmodi facultas & authoritas per capitulum generale, scilicet, monachorum, vel prouinciale mendicantium, & reliquorum regularium eius ordinis demandetur.

Verùm in ijs monasterijs, domibus, & locis regularibus, quæ aut nondum in congregationes redacta, aut aliàs nulli prouinciæ subiecta sunt, statuimus, vt trina capitula conuentualia tribus distinctis cum interuallo saltem decem dierum vicibus celebrata, eandem in recipiendis nouitijs per trinas huiusmodi distinctas vices approbatis, habeant authoritatem, quæ per nostram constitutionem capitulis prouincialibus est attributa.

Neque verò si in generalibus vel prouincialibus capitulis aliqui vocales desint, nec si à diffinitorum consensu aliquis discrepauerit, idcirco receptio religiosorum retardari, impediri, aut impugnari debebit, sed satis esse volumus, si vocalium & suffragiorum numerus legitimus à iure, vel per cuiuscunque ordinis statuta præfinitus interuenerit.

Et quod de capitulo prouinciali, aut generali dictum est, idem iuris statuimus, si quæ religiones non capitulorum, sed congregationum, aut dietarum, vel alio quouis nomine vti reperiantur.

Quod autem pertinet ad professionem tam illegitimorum, quàm eorum, qui post XVI. ætatis annum expletum regularem habitum susceperunt, quia tunc demum vere & proprie religiosi effici dicuntur, cum professionem emittunt, Declaramus eos, qui ante prædictam nostram constitutionem habitum susceperint, & post ipsius promulgationem cupiunt profiteri, non aliàs ad professionem admittendos esse, quàm facta inquisitione, & seruata forma in ipsa constitutione præscripta, & eorum, qui post dictam promulgationem etiam ignoranter non habita dicta inquisitione, & non seruata forma ad professionem admissi fuerint, professionẽ nullius esse roboris & momenti. In oblatis autem & conuersis professionem emittentibus satis erit, si quo ad mores, & statum personarum ipsa inquisitio fiat.

Sed cum eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa, statuimus, quod in quibusuis ordinibus, & religionibus, neque etiã tacita professio quorumcunque religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur, nisi in receptione cõstitutionis forma seruata fuerit.

Si quis verò ante editam nostram constitutionem iam tacitè professus, expressè cupiat profiteri, vel si quis apostata ad suam religionem redire voluerit, inquisitio & forma præscripta non erit necessaria, nisi vel de moribus, statu, & qualitate personæ, vel de validitate ipsius tacitæ professionis dubitatio aliqua oritur.

Ij autem, qui in locis à sua patria longissimè remotis degentes, vel quorum patria ab hæreticis, vel infidelibus misere oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequijs sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque sedis apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales, præsertim verò exteros ex longinquis religionibus ad eam assiduè confluentes materno sinu libenter amplectitur, sancimus, exteros huiusmodi, & aduenas, quamuis non liquido constet de ijs omnibus, quæ in constitutione nostra requiruntur, tamen si diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles reputandos esse.

Quod si quis ante, vel post constitutionem ipsam professus ad sacros ordines, vel ad honores, gradus, & di-

& dignitates promotus existat, & post modum in eo natalium defectum, aut criminum in dicta constitutione nostra expressorum notam, quæ prius ignorabatur, detegi contigerit, Decernimus eum statim post huiusmodi defectus notitiam habitam, nō aliàs quàm iuxta formam ipsius constitutionis ad honores, gradus, & dignitates, aut ad executionem sacrorum ordinum admitti debere.

Contra criminosos verò, quorum professio eadem constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea iudicibus, & curiis secularibus procedendi facultas conceditur, tunc demum id locum habere volumus, & non aliter, cum actis publicis constiterit, ipsos iudices & curiam secularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.

Cæterum quæ à nobis circa religiosos viros in præfata constitutione sancita sunt, ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi.

Postremo dum interdicimus, ne quis regularis alterius prouinciæ intra aliquod monasterium, domum, vel locum alienæ prouinciæ, etiam tanquam hospes, & ad modicum tempus recipi possit, nisi à superiore loci, vbi residebat, & à quo discessit licentiam expressam in scriptis exhibuerit, vel nisi satis cognitus sit, id obseruari volumus non solum in religiosis itinerantibus de vna in aliam prouinciam, sed in ijs quoque, qui proficiscuntur de vno in aliud eiusdem prouinciæ monasterium tam sui quam alterius ordinis. Quod si dicerent se ad apostolicam sedem confugere ob grauamina à suis superioribus sibi illata, & ideo ab ipsis superioribus licentiam, & literas obtinere non potuisse, non propterea vllo modo recipi valeant, nisi fide dignorum testimonio de petita ab eis licentia, & per suos superiores denegata constiterit.

In alma vero vrbe nostra religiosi aduenæ & peregrini de grauaminibus sibi illatis conquerentes nullibi sine huiusmodi literis aut licentia recipiendi erunt, nisi prius ad congregationem dictorum Cardinalium super negotijs regularium à nobis deputatorum, vel ad suos protectores remittantur, vbi ipsis auditis pro rerum & personarum qualitate quid agendum sit statuetur.

Reliqua autem in priori nostra constitutione contenta, quæ in præsentibus literis non declarantur, volumus perpetuo firma & valida, & in suo robore permanere, ac ab omnibus, ad quos spectat, inuiolabiliter obseruari.

Et si quid à nobis alicui ordini, aut religioni præter aut contra præfatæ constitutionis formam post illius editionem circa recipien. extra capitula nouitios, aut aliàs indultum, aut concessum fuit, id omne ac desuper confectas literas prorsus reuocamus & annullamus, ac ad terminos præsentis constitutionis reducimus, & aliàs nemini volumus suffragari.

Decernentes sic in præmissis vniuersis, & singulis per quoscunque iudices ordinarios etiam & delegatos, etiam causarum sacri Palatij Apostolici Auditores, ac S. C. E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate in quauis causa, & instantia vbique iudicari, & difiniri debere. Necnon irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præfatis, & alijs constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon quorumcunque ordinum tam mendicantium quàm non mendicantium religionum, monasteriorum etiam eorum, quæ ordinum capita dicuntur; Prioratuum, domorum, & quorumuis regularium locorum iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, consuetudinibus, stabilimentis, vsibus & naturis quantocunque tempore obseruatis, necnon fundationibus eorundem alijs quoque priuilegijs indultis, exemptionibus, & literis apostolicis illis omnis ipsorumque superioribus generalibus, vel prouincialibus, conuentibus, capitulis, fratribus, & personis per quoscunque Rom. Pont. prædecessores nostros, ac nosmetipsos etiam post primā dictæ nostræ constitutionis publicationem, & præfatam sedem etiam per modum statuti perpetui, ac initi & stipulati contractus, seu quasi, nec non motu, scientia & potestatis plenitudine similibus, ac etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiā Imperatoris, Regum, Ducum, aliorumque Principum, Sanctæque R. E. Cardinalium, ac de eorum consilio, & assensu etiam consistorialiter habito quomodocunque ac sub quibusuis tenoribus & formis, necnon cum quibusuis restrictiuis, præseruatiuis, annullatiuis derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis quomodocunque concessis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus, extensis, & moderatis, etiamsi in eis, ac statutis, stabilimentis, & fundationibus præfatis caueatur expresse, quod nunquam eorum priuilegia, & indulta reuocata, vel moderata, aut immutata intelligantur, nec illis in toto vel in parte derogatum censeatur per quascunque literas etiam derogatoriarum derogatorias, ac alias fortiores, & efficaciores clausulas in se continentes, nisi illorum, ac etiam certarum specialium literarum. Apostolicarum inde confectarum vere, non autem per clausulas generales vel speciales idem importantes inserto tenore, ac de simili Cardinalium consilio, quodque semper in huiusmodi derogationibus, & alijs dispositionibus censeatur apposita clausula, quod tunc demum nec aliter, nec alio modo effectum sortiantur, cum superiorum, capitulorum, & conuentuum præfatorum ad id accedat assensus, quodque derogationes, & aliæ dispositiones huiusmodi aliter effectum non habeāt nisi consistorialiter factæ, & per trinas distinctas literas earundem tenorem continentes tribus distinctis vicibus superioribus capitulis & conuentibus præfatis fuerint intimatæ, eorumque pariter ad id expressus accedat assensus, aliter verò factæ viribus, & effectu omnino careant, ac superiores capitula conuentus, & aliæ personæ præfatæ ad parendum illis, & decretis desuper processibus, eorumque executoribus & sub executoribus, ac ipsorum mandatis & monitionibus minimè teneantur, sed literarum huiusmodi executionem omnino impedire, nec ratione resistentiæ censuris ecclesiasticis, etiam per ipsos executores, vel subexecutores latis; innodari possint. Quibus omnibus etiamsi alias de eis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruāda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes harum serie specialiter, & expresse derogamus; & quatenus effectum præsentium quoquo modo impedire, vel retardare, vel illis obesse possent, ea omnino tollimus & abrogamus, cęterisque contrarijs quibuscunque. Vt autem præsentes literę omnibus plenius innotescant, mandamus illas ad valuas Basilicę principis apostolorum de Vrbe, & in Cancellaria Apost. necnon aciæ Campi Floræ publicari eorumque exempla de more affigi. Volumusque & decernimus, vt ipsarum præsentium exempla etiam imi-

impressa, manuque Notarij publici, & sigillo prælati ecclesiastici, aut illius curiæ obsignatum eandem vbique locorum fidem faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, voluntatum, permissionis, concessionis, indulti, statuti, sanctionis, decretorum, derogationis, sublationis, & abrogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Romæ in monte Quirinali Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo Octuagesimo octauo xij Calend. Nouembris. Pontificatus nostri anno quarto.

E. Card. Prodat.

Ioan. Aug. Papius.

Registrata apud Ioan. Angelum Secretarium.

S. de Vrsinis.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, indictione prima, die verò septima mensis Nouembris Pontificatus Santiss. in Christo patris, & D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno quarto, retroscriptæ literæ Apostolicæ affixæ lectæ, & publicatæ fuerunt in valuis Basilicarũ Sancti Ioannis Lateran. & Sancti Petri Principis Apostolorum de Vrbe, necnon Cancellariæ apostolicæ & acie Campi Floræ, vt moris est per nos Ioannem Baptistam Bagni, & Octauium Taglietum S.D.N.PP.Curs.

Alex. Parabiachus Mag. Cursorum

MODERATIO CONSTITVTIONUM SIXTI V. fœlicis recordationis, contra illegitimos regularium facta à S. D. N. Gregorio Papa XIIII.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Circũspecta Romani Pontificis prouidentia, ea, quæ rationabilibus causis authoritate apostolica sancita fuerunt ipsa rerum experientia suadente, & alijs interdum nõ minus iustis causis moderatur, & immutatur, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Sanè licet alias fœlicis recordationis Sixtus PP. V. prædecessor noster nõ nulla circa qualitates, modum, & formam admittendi religiosos ad quoscunque ordines salubriter statuerit, prout in duabus desuper, prima videlicet sub datum VI. Cal. Decemb. anno 3. & altera sub datum XII. Nouemb. anno 4. sui Pontificatus editis constitutionibus latius continetur, quia tamen vsu cõprobatum est, multa inuenta fuisse impedimenta, propter quæ ea, quæ in præmissis statuta fuerunt, executioni minime mãdari poterunt. Vnde quam plures literis & pietate insignes viri à sancto proposito regularem ducendi vitam abducti, ac impediti, atque etiam alij diu cum magna eorum laude in religione versati ab illius dignitatibus, honoribus, prælaturis cũ non modico religionis, & ordinum huiusmodi detrimento repulsi, & inhabiles penitus redditi fuerint. Nos igitur ea, quę docuit experiẽtia, salubriter fuisse constituta confirmare, quæ verò moderatione aliqua indigere moderari volentes, ac dictarum constitutionum, & inde sequutorum quorumcunque tenores etiam veriores præsentibus pro expressis habentes habita cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus super negotijs, & constitutionibus regularium deputatis matura deliberatione de eorundem consilio prædictas constitutiones in ea parte qua cauetur, Ne illegitimi ex certo inibi expresso damnato toro, vel complexu ad quamcunque religionem, neque ad habitum, aut professionem regulares, sed tantum ad habitum conuersorũ aut famulorum in monasterijs, alijsque locis regularibus seruientium admittantur, & si post dictam constitutionem professionem emitterent, voluit eam nullius esse momenti. Et in altera parte, in qua illegitime genitos etiam ante ipsas constitutiones professos vigore priuilegiorum, aut indultorum apostolicorum, cuius ordini, religioni, monasterio, aut congregationi, eorumque superioribus in genere, vel in specie concessorum etiam ipsi per ingressum religionis, vel per eosdem superiores legitimatos, ad gradus honores, & dignitates habilitatos, seu integratos ab honoribus gradibus & dignitatibus quibuscunque tam antiquis, quàm alijs priuilegijs, literis Apostolicis, indultis, aut declarationibus non obstantibus excludi, atque dispensationes quascunque, aut legitimationes non suffragari, nec in futurum cum his, nisi à sede Apost. priuilegijs quibuscunque non obstantibus dispensari posse voluit, authoritate Apost. tenore præsentium ad terminos iuris reducimus, & moderamur, ac omnes dispensationes, & habilitationes vigore priuilegiorum, aut indultorum Apostolicorum, cuius ordini, religioni, monasterio, aut congregationi, eorumve superioribus, in genere, vel in specie, vt perfertur, concessorum, quæ tempore constitutionum huiusmodi vsu recepta, & non sub illis, & alijs reuocationibus comprehensa erant per quoscunque eorum superiores factas in pristinum statum, & validitatem, in quibus ante ipsas constitutiones existebant, restituimus, & reintegramus, volentes ijsdem constitutionibus nõ obstantibus eos, qui quouis modo illegitime procreati fuerint, ad habitum, & professionem regulares admitti posse, quemadmodum admitti poterant, si supradictæ constitutiones editæ non fuissent, ita tamen vt, cum de recipiendis quomodocunque illegitimè natis ad habitum, & professionem ordinum, quorumcunque agetur, ij ad quos huiusmodi receptio spectat præter alia, ex quibus ex dictarum constitutionum præcepto circa quoscunque etiam legitimos, disquirere debent diligenter vitam eorum, & mores inquirant, & ita demum recipiant, si tamen bonam indolem, & virtutis speciem præferant, ac tot eis merita suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorumque receptio religionis commodo & vtilitati profutura videatur. Et super hoc ipso ij, ad quos (vt dictum est) pertinet huiusmodi receptio matura deliberatione habita ita censuerint, & iudicauerint, dummodo tamen filius illegitimus in religione, in qua pater siue ante, siue post natiuitatem dicti filij professus fuerit, ipso patre viuente non admittatur, quod expresse prohibemus, volumus quoque, ac statuimus licere generali, aut prouinciali singulorum ordinum, aut congregationum, aut hospitalium, ad quos dicta dispensatio spectat iuxta tenorem priuilegiorum, & indultorum Apostolicorum eis concessorũ, quæ dummodo vsu recepta, nec aliàs sub vllis reuocationibus comprehensa sint, vt præfertur, in hac parte reualidamus cum illegitimis, quos aliàs dictus generalis, aut prouincialis, cum generali, prouinciali,

diali, seu intermedio capitulo, & non aliàs suffragantibus meritis dignos iudicauerint ad honores, gradus, & dignitates obtinendas dispensare, ac dispensationes huiusmodi pro tempore ita factas & inde sequuta quæcunque, vt antea valere, & tenere, perinde ac si supradictæ constitutiones non emanassent. Cæterum cum acceperimus nonnullarum religionum, & ordinum præsertim monachalium monasteria ita instituta esse, vt in eis perpetua quidem filiatio constituatur, ideoque receptio nouitiorum in vnoquoque monasterio ad superiorem prælatum, & capitulum eiusdem monasterij tantum pertineat, quæ etiam monasteria, vt plurimum inter se longe distant, nec generalia prouincialia, aut intermedia capitula nisi per raro celebrare solēt; ideo statuimus, vt superiores illorum monasteriorum de consensu sui capituli, præhabita simul cum his, de quibus in vnaquaque religione, aut monasterio, iuxta eius constitutiones, recipiendus interrogari solet aliqua informatione super his, quæ in dictis constitutionibus continentur, ad receptionem huiusmodi procedere valeant, dummodo tamen antequam ad professionem admittatur, plenaria, & eo modo, prout in dictis constitutionibus habetur, inquisitio fiat, vt postea ab eis, à quibus examinari solent, diligenter examinentur, & approbentur, & demum in dicto capitulo coram superiore referantur volentes, quod superiores prædicti cum eorum capitulo, aut vbi mos non fuerit celebrandi capitula cum tribus aut quatuor ad id congregatione, per vota secreta, deputatis seruatis eorum regularibus institutis, ac supradictis omnibus eandem in recipiendis nouitijs habeant authoritatem, quæ per dictas constitutiones prouincialibus capitulis est attributa, decernentes sic, & non aliàs per quoscunque iudices, & commissarios, quauis authoritate fungentes etiam Romanæ curiæ Cardinales, & causarum Palatij apostolici auditores sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque, & inane, quidquid secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari; non obstantibus præmissis, ac quibusuis alijs constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius prælati, vel personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostēsæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reductionis, moderationis, reintegrationis, prohibitionis, reualidationis, statutorum, voluntatum, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo, Idibus Martij, Pontificatus nostri Anno primo.

Clemens PP. VIII. ad perpetuam rei memoriam.

Altissimæ paupertatis via, quæ ducit ad vitam, quam Domini vestigijs illustratam Seraphicus ille Beat. Franciscus diuino spiritu ductus secutus est, cupientibus illam ingredi apostolicæ sedis prouidentia circunspecta debito consueuit adesse præsidio. Dudum siquidem F. Recordat. Sixtus PP. V. prædecessor noster perpetuo statuit, & ordinauit, iuuenes in aliquam religionem recipi non posse, nec debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, & anteacta vita & moribus diligenter inquiratur, ac compertum sit, eos deuotionis, & pietatis feruore vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse, & de ijs in generalibus, vel prouincialibus capitulis plena, & indubitata fides fieri debeat, prout in literis dicti prædecessoris sexto calendas Decembris Pōtificatus sui anno tertio confectis plenius continetur; cum autem sicut accepimus, prædicta capitula, nō nisi sexennij vel triennij spacio celebrari soleant, animaduertentes tanti temporis moram posse pias profiteri volentium mentes tepefieri, & à tanto proposito adimplendo forsan etiam abstrahi; nos ad ea remouenda, quæ religiosorum eorum propositum impedire quoquomodo possint, intenti, harum serie in Hispanijs tantum concedimus ministro, & commissario generalibus, ac etiam ministris prouincialibus dicti ordinis fratrum minorum de obseruantia nuncupatorum, quod extra capitulum quocunque tempore possint, & valeant recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in quam iuuenes recipiendi sint. Concedimus quoque, quod ipsi coram notario vel fratres per eos ad hoc deputati possint, ac debeant ad inquisitionem huiusmodi faciendam vocare testes, & ab eis recipere iuramentum; quod si à prædictis superioribus dicti ordinis, ac fratribus per superiores, vt præfertur, deputatis in præmissis contra factum fuerit, voce actiua, & passiua, necnon officijs gradibus, & honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuati, & tam ad illa, quam ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, & incapaces, ac excommunicationis sententia innodati ipso facto existant; decernentes susceptionem habitus, & professionem ac inde sequenda quæcunque valere, perinde ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent. Non obstantibus dicta & altera illius declaratoria, Feli. Recor. Sixti V. constitutionibus, necnon moderatione F. Recor. Gregor. XIIII. prædecessorum nostrorum, quas in omnibus alijs sub pœnis in illis contentis obseruari prorsus volumus, & mandamus, ac quibuscunque alijs in contrarium facientibus. Cæterum quia difficile foret præsentes literas ad singula quoque loca, vbi necesse fuerit deferri, volumus, & similiter authoritate apostolica decernimus, quod præsentium transumptis, etiam impressis, & manu ministri, seu commissarij, vel procuratoris generalium dicti ordinis subscriptis, de eorum sigillo obsignatis eadem fides prorsus adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annullo piscatoris die 14. Aprilis M. D. XCII. Pontificatus nostri anno primo.

M. Vestrius Barbianus.

F. Ferdinandus Gemener, procurator generalis ordinis.

Romæ apud Paulum Baldum impressorem cameralem. 1592.

Sequi-

Sequitur Bulla concessa à S. D. N. Clemente VIII. Papa illustri monasterio Sancti Stephani Salmāticensis ordinis Prædicatorū, qua concessione fruuntur aliæ religiones mendicantes in domibus, vbi adest magister studentium, cum omnia concessa vni domui ordinum mendicantium censeantur totis ipsis ordinibus indulta, prout probatum est in superioribus, quæstione X.

CLemens P. VIII. ad perpetuam rei memoriam. In his, quæ ad religionum propagationem spectant, authoritatis nostræ partes libēter interponimus, prout in Domino salubriter cōspicimus expedire, alias siquidem fel. rec. Sixtus Papa V. prædecessor noster, iustis tunc suadentibus rationibus ductus sua perpetuo valitura constitutione, quæ incipit, *cum de omnibus ecclesiasticis ordinibus*, sub dat. sexto calen. Decembr. Pontificatus sui, anno tertio emanata, inter alia statuit, & ordinauit, vt iuuenes decimum sextum ætatis suæ annum excedentes aliquam religionem ingredi volentes, non prius ad habitum recipi, & ad professionem admitti possent, quàm de eorum anteactæ vitæ, ac morum honestate, tunc expressis iuridice, ita instrumenta desuper formanda, coram testibus, & notario, ad Capitula generalia, vel prouincialia, in quibus per diffinitores capituli approbarentur, deferri deberent, constitisset, prout in eadem constitutione latius continetur. Quæ cum difficillimè adimpleri posse experientia post modum compertum extitisset, eandem constitutionem Sixti prædecessoris fe. re. Greg. P. XIIII. & prędecessor noster moderatus fuit, vt huiusmodi receptiones & approbationes per priores quatuor domorum fierent, ita vt qui ad religionem admitti vellent, ad quatuor eiusdem religionis, quam elegissent, domos accederent, & ab earūdem Prioribus approbationem deferrent, vt in aliqua ipsarum domorum recipi possent. Denique Sixtus V. ordini fratrum minorum concessit, vt huiusmodi recipiendorum approbationes per quatuor fratres ex antiquioribus eiusdem domus, in qua habitum peterent à diffinitoribus nominatos fieri possent, ipsique quatuor antiquiores nominati ad inquisitionem faciēdam procedere, ac ad hunc effectum testes vocare, & ab eis iuramentum recipere coram tabellione, & alia requisita facere valerent, prout in diuersis eorundem prædecessorum literis plenius continetur. Cum autem sicut pro parte dilectorum filiorum, prioris, & conuentus domus S. Stephani Salmantini ordinis fratrum Prædicatorum, nobis expositum fuit, eidem priori, & conuentui per dictum Sixtum prædecessorem, ad petitionem, & supplicationem bo. me. Antonij tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli Presbyteri. Cardinalis Carrafæ nuncupati, viuæ vocis oraculo indultum fuerit, vt instrumenta per tabellionem coram testibus facta super qualitatibus iuuenum in dictum conuentum ad habitum recipi petentium, per priorem, seu præsidentem, ac sub priorem, magistrum nouitiorum, & magistrum studentium, eiusdem domus iuridice approbari, vel reprobari deberent. Cumque huiusmodi receptionis forma facilior, & commodior existat, quàm aliæ supradictæ, nihilominus hanc etiam multa incommoda pati cōpertum est, multosque a religionis ingressu, diuersis rationibus propterea arceri, atque a proposito abduci, & ea de causa religiosorum numerus indies minui. Quod si eisdem priori, & conuentui licitum esset, iuuenes huiusmodi religionis habitum ibi suscipere, volentes præuio tantum ipsorum iuramento, se non esse criminosos rationibus obligatos, a quibus non possent faciliter expediri, nec furto, latrocinio, aut homicidio notatos, nec alijs impedimentis, in dicta Bulla Sixti Quinti contentis detineri, ad habitum admittere, postea intra tempus probationis, de eisdem qualitatibus inquisitionem, & indagationem iuxta indultum Sixti V. scriptum, viuæ vocis oraculo concessum facere, ex hoc profecto domus præfata, quæ valde insignis extitit, pristino splendori, cum religiosorum propagatione, & diuini cultus augmento restitueretur: ideo nobis dictorum prioris, & conuentus nomine fuit humiliter supplicatum, vt in præmissis opportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui religiosorum propagationem, & diuini cultus augmentum, quantum cum Domino possumus libenter procuramus, singularum literarum præfatarum tenores præsentibus pro expressis habentes, ac priorem, ac conuentum præfatum singulares personas à quibusuis excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, alijsque ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium dūtaxat ad consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati, de venerabilis fratris nostri Michaelis Episc. Albanen. Cardinalis Alexandrini nuncupati, ordinis Prædicatorum protectoris, consilio, eisdem priori & conuentui, *nunc & pro tempore existentibus, vt quoscunque iuuenes, etiam decimum sextum ætatis suæ annum excedentes ad habitum in eodem conuentu admitti petentes, recepto ab eis iuramento, quod criminosi, rationibus, vt præfertur, obligati, furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut alijs impedimentis in dicta bulla Sixti V. contentis detenti non sint, recipere, ac postea per aliquem eiusdem conuentus religiosorum, ad hoc deputatum ad inuestigationem, anteactæ illorum vitæ, ac morum, & reliquorum præmissorum, absque strepitu iudiciario, sed per scrutinium secretum procedi facere. qui ad hoc deputatus processum, & informationem captam dictis priori, seu præsidenti, ac superiori, & magistro nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat, libere, & licite possint, & valeant auth. Apost. tenore prę sentium concedimus, & indulgemus*. Decernentes præsentes literas de nullitatis vitio, aut intentionis nostrę, vel alio quopiam defectu, notari, vel impugnari, aut quomodolibet infringi, suspendi, limitari, vel retractari, aut ius, vel controuersiam reuocari, nullatenus posse, sed semper validas, & efficaces existere, & fore, ac ita perpetuo in eodem conuentu obseruari debere, sicque per quoscunque iudices, ordinarios, aut delegatos etiam causarum palatij Apostolici auditores, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & authoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac irritum & inane, quicquid secus super his à quoquam quauis authoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari; non obstantibus præmissis, ac Apostolicis constitutionibus, & ordinationibus, ac eiusdem conuentus & iuramēto confirmatione Apostol. vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs indultis, & literis Apost. in contrarium præmissorum, quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis eorū tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs

etarijs quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris, die x. Septembris M.DXCVII. Pontificatus nostri anno sexto.

M. Vestrius Barbianus.

QVAESTIO LV.

De reliquiis sanctorum, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Qvomodo reliquiæ sanctorum sunt adorandæ.*
2 *Cuius authoritate possunt transferri sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.*
3 *Vtrum Agnus Dei possit depingi & vendi.*

ARTICVLVS I.

Quomodo reliquiæ sanctorum sint adorandæ.

Respondeo dicendo, quod Concilium *a* Tridētinum definiuit sanctorum Martyrum, & aliorum cū Christo viuētium sancta corpora, quæ viua membra fuerunt Christi, & templum Spiritus sancti ab ipso ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda à fidelibus esse venerandā; per quæ multa beneficia à Deo hominibus præstantur, ita vt affirmantes sanctorum reliquijs venerationem, atque honorem nō deberi, vel eas, aliaque sacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ causa sanctorum memorias frustra frequentari, omnino damnandos esse, prout iam pridem eos damnauit, & nunc etiam damnat ecclesia; & ita in synodo *b* Magunt. celebrato anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono dicitur, reliquias etiam sanctorum velut diuinæ gratiæ olim receptacula, & verissima Christi membra, & pura spiritus sancti domicilia, monemus in ecclesijs nostris, vel ob id proponendas, & religiosa pietate venerandas, vt per eas fideles cōmoniti discant virtutem, & fidem sanctorum imitari, & alicubi in his sanguinolentas notas, & pro fidei Christi tolerati Martyrij vestigia cernentes, admoneantur, spem fidei nostræ non esse inanem, pro qua omnia dira pati sancti Martyres in animum sibi induxerunt, quorum exemplo ipsi etiam ad aduersitatum omnium tolerantiam animentur, quam venerationem secundum doctissimum, & acutissimū Burgensem vaticinatus nobis fuit Isaias, *c* in his verbis, *Et annunciabunt gloriam gentibus, & adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis & in carribus ad montem sanctum meum Hierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domum Domini*, quæ Isaiæ authoritas, ait Burgensis, est exponenda de martyribus Christi Domini, qui in diuersis partibus mundi fuerunt pro testimonio Dei interfecti, quorum corpora, seu ossa adducuntur frequenter de cunctis gentibus in equis & quadrigis, scilicet, honorifice, & diuersis, & varijs modis ad montem sanctum meum Hierusalem, scilicet, ecclesiam, & ait Isaias, *quomodo si inferant filij Israel munus in vase mūdo in domum Domini*, in quibus verbis significare vult, quod tāta fieret veneratio reliquijs sanctorum in ecclesia, sicut olim fiebat in templo, cum aliquod munus solennissimum ibi offerebatur, & in hoc innuit Propheta quoddam notabile pertinens ad perfectionem noui status in lege gratiæ, in lege enim veteri corpora, seu ossa mortuorum erant immunda in tantum, quod contaminabatur sacerdos per contactum mortuorum, vt in libro *d* Leuitici patet; sed in lege noua hoc non habetur, imo reliquiæ sanctorum in altaribus ponuntur, & in vasis mundissimis collocantur & nimime immunda indicantur, sed vt munus solemnissimum & gratissimum coram Christo Domino offeruntur. Differentiæ autem ratio inter legem nouam & veterem ea esse potest, quia animæ defunctorum in lege veteri quantumcunque sanctæ fuissent à diuina visione separabantur, vnde & corpora eorum merito separanda erant à sanctuario, cuius oppositum est in lege noua, in qua animæ sanctorum beatifice Deo coniunguntur, vnde ad perfectionem sui status pertinet, vt eorum corpora & reliquiæ a fidelibus venerentur, & ita reliquiæ sanctorum sunt reuerenter obseruandæ, & si sunt antiquæ, extra capsam ostēdi non debent, prout in quadam decretali *e* præcipitur, & ratio huius prohibitionis secundum Abbatem *f* est, quia cum ostenduntur extra capsam ossa nuda & vetera & antiqua, multorum deuotio tepescit, & datur detractoribus causa obloquendi. Dicūt enim, quod si fuisset sanctus, ossa non fuissent sic dispersa, non aduertentes, quod omnibus puris hominibus generaliter dictum est, cinis es, & in cinerem reuerteris, ab hac tamen vniuersali lege excipitur B. Virgo Maria, prout tenet vniuersalis ecclesia & tradit doctissimus *g* Cordoua. Vnde ego proprijs oculis vidi in festo canonizationis Sancti Didaci nostræ sacræ religionis alumni, quæ Compluti fuit celebrata de consilio & mandato inuictissimi, & Christianissimi Philippi Secundi Regis Hispaniarum, vt facies corporis sancti velo obtenderetur tempore, quo eius charissimus filius Princeps adhuc puerulus (nūc Philippus Tertius Rex Hispaniarum) ad adorandū corpus sanctum accedere debebat, & hoc non alia ratione nisi vt ipse non videret extremitatem nasi, & labia oris sancti consumpta, sed occuparetur in visione totius corporis inconsumpti, & integri & miro & cœlesti odore refecti, odorem suauissimum suauitatis dantis, & occuparetur in visione corporis rubicundi, quod ego vidi, palpaui, & osculatus fui, vt hac sola visione imbutus magis in deuotione, & veneratione Christianissimus Princeps inflammaretur, & à deformatione extremitatis nasi & labiorum minime a tali feruore retraheretur, & ita comparatū fuit, vt ipse Christianissimus Princeps odore talium vnguentorum tractus, sit modo Rex deuotione huius sancti maximè affectus, cuius affectu omnes suos subditos ad eandem deuotionem incitat, & prouocat, & monasterium discalceatorum, quod cum primum ingressus vallisolletum est, ædificari mandauit Sancto Didaco consecrari præcepit.

Reliquiæ de nouo inuentæ non sunt venerandæ in publico sine authoritate sedis Apostolicæ, vt in dicta *h* decretali præcipitur vbi glossa intelligit de omnino nouis, secus si essent reliquiæ sanctorū approbatorum: nam quando certum est quod sunt reliquiæ sancti canonizati bene possunt sine authoritate Papæ in publico venerari, eo enim quod sanctū canonizauit, concedit omnes eius reliquias publice posse venerari, quando autem oritur aliqua dubitatio, tunc habet locum decisio præfatæ decretalis, vt non venerentur publicè sine authoritate Papæ, priuatim autem veneratione quadam virtuali non prohibet Summus Pontifex, has reliquias venerari.

a Conc. Trid. sess. 25 de ref. in decreto de inuocata bene data de reliq. sanct.
b Magunt. c. 43.
c Isa. 66.
d Leuit. 11. cap.
e c. 2. de reliqui. & vener. sanct.
f Abb. in d. c. 2 nu. 1.
g Cord. li. 2. quæst. q. 17. p. 150. co. 2.
h d. c. 2.

ARTICVLVS II.

Cuius authoritate possunt transferri sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.

RESpondeo dicendo, quod reliquiæ sanctorum authoritate Papæ, vel Episcopi, vel sanctæ synodi, prout in quodam canone *a* mandatur, debēt transferri, quod intelligunt Doctores esse verum loquendo de corporibus sanctorum traditis perpetuæ sepulturæ iuxta terminos cuiusdam legis, *b* nisi necessitas immineat, quia tūc authoritate præsidis prouinciæ iuxta aliam legem; *c* quando autem nō sunt tradita sepulturæ, bene transferri possunt sine alicuius authoritate ad alium locum religiosum, vt in alia lege *d* conceditur, & cum sæpe à Summis Pontificibus censuræ promulgentur contra has portantes ab vrbe aliquas reliquias concessit *Alexāder Sextus fratribus minoribus, vt possint sine scrupulo alicuius censuræ mittere reliquias extra vrbem pro consecratione altarium, & lapides cuiuscunque generis siue consecratos, siue non*, ita refertur in monumentis *e* ordinum, & viuæ vocis oraculo concessit Pius V. vt quas reliquias ab amicis possunt habere religiosi Societatis absolutè extra vrbem fas esset mittere, ita in compēdio *f* Societatis refertur.

a c. corpora de consecr. dist. 1
b l. vlt. C. de reli. & sumpt. funer.
c l. 1. eod. tit.
d l si nec dum eod. tit.
e in 1. impr. f. 70. conc. 174.
f Cōp. Societ. tit. reliquiæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum Agnus Dei possit depingi & vendi.

RESpondeo dicendo, quod *Gregorius Tertius decimus anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo octauo Calendas Iunij, Pōtificatus sui anno primo, in constitutione, g quæ incipit omnis certo studio, statuit, & ordinauit ac sub excommunicationis pœna ipso facto prohibuit, & interdixit ne quisquam siue mulier sæcularis, aut ecclesiastici etiam regularis ordinis ille sit, & quocunque gradu conditione, statu, nomine, dignitate & honore præcellat posthac in perpetuū Agnus Dei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere inficere minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, neque depingi, aut miniari facere, neque illos venales proponere, seu tenere quouis prætextu qualibet de causa audeat; verùm albos, & mundos Agnum illum purum & innocentem repræsentantes, qui occisus pretiosissimo sanguine suo nos redemit, & decenter, ac reuerenter à cunctis haberi deferri, & custodiri præcepit, & ita ab omnibus fieri, & censeri debere decreuit, & mādauit omnibus singulorum locorum ordinarijs per vniuersum Christianum orbem constitutis eorumq; vicarijs in spiritualibus generalibus, vt præsentem constitutionē, & prohibitionem in suis quique ciuitatibus diœcesibus statim publicari, procurent, ita vt ad omnium notitiam quàm primum peruenire possit.*

g habes inter const. Apostol. Greg. const. 1.

Circa quam constitutionem notandum est, quod non vidi illam seruari in his Hispaniarum partibus ab omnibus, licet aliqui habentes aliqualem huius constitutionis notitiam eam transgredi formident, quæ à Dominis Episcopis deberet certe publicari, vt ad omnium notitiam perueniret, & ab omnibus obseruaretur ea obseruantia, qua Summus Pontifex Gregorius Decimus tertius iustissimè præcepit ab omnibus custodiri.

Circa hanc quæstionem vide, quæ supra habes in Tomo *h* secundo.

h to. q. 119.

QVÆSTIO LVI.

De restitutione in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *QVid sit restitutio, & quotuplex.*

2 *Vtrum monasterium possit impetrare beneficiū restitutionis eo quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio, & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur sub pœna, quod si talis alienatio aut census constitutio fieret ad illud monasterium pertineret.*

3 *Vtrum is, qui contraxit cum monacho absque licentia prælati, sit obligatus restituere monasterio rem ex illo contractu acquisitam.*

4 *Vtrū bona incerta, quæ habent nouitij, possint applicari, & restitui monasterijs, in quibus sumunt habitū.*

ARTICVLVS I.

Quid sit restitutio, & quotuplex.

RESpondeo dicendo, certissimum esse lege naturali diuina, & humana restitutionem ablati necessariam esse ad peccati dimissionem, & cum regulares propter Deum omnia reliquerint, oportet de restitutione aliquid agere, ne ipsi restitutionibus implicati peccatis innodentur, pro quorum remissione ad religionem confugerunt, & sciendum est, restitutionem læsioni opponi, nam & ea illud reddit, quod læsio abstulerat, vt dicitur in aliquibus legibus, & tradit *h* Bartolus, ideo restitutio, de qua agimus, est illius redditio, quæ ablata est, secundum D. *i* Thomam, qui probat, eam ad iustitiam commutatiuam pertinere; etenim sicut acceptio rei alienæ actus est iniustitiæ circa cōmutationem, ita & restitutio, quæ ei opponitur, erit actus iustitiæ commutatiuæ, cū per intelligentiam vnius contrariorum cognoscatur & alterum, & vis eius percipiatur, prout in multis doctrinæ suæ locis nobis scriptum reliquit *K* Aristot. quod Dynus Iurisconsultus optime adnotauit: in cōmutatiua autem iustitia potissimè attenditur damni per acceptionem illati compensatio per redditionē, & æqualitatem, quemadmodum ex eadem *l* Aristotelica constat doctrina. Damnum verò infertur alicui varijs modis, per occupationem iniquā propriæ rei, per eiusdem rei detentionem, atque item per impedimentum, ne quis assequatur, quod ei debitum est. In summa reducitur læsio his modis contingens ad alicuius boni priuationem cum is, qui detinet rē alienam, aut alteri debitam eam videatur ab altero abstulisse, & eadem ratione, qui impedit, ne quis assequatur bonum aliquod, plane dicitur bonum hoc ab altero auferre, prout resoluit doctissimus *m* Couarruuias dicens, quod restitutio aliquas habet radices, à quibus deducitur, ab acceptione, scilicet, aut à re accepta. Ab acceptione tunc procedit, quando quis ratione solius acceptationis tenetur alteri reddere, quod suum est, aut est ei debitum, vt in causis mutui, depositi, furti, rapinæ, & similibus. A re accepta, tunc deducitur restitutio, quoties quis rem alienam, aut alteri debitam habet, sicut diligenter tradiderunt D. *n* Thomas, Caietanus, & Soto.

h l quod si mi no. §. restit. ff. de minori. l. 1. C. si aduersus translation. Bart. in l. qui pro. ff. de proc.
i D. Tho. 2. 2. q. 62. ar. 2.
K Arist. 1. top. & 4. Ethic. c. 1. & 2. He. ad Theod. Dynus in reg. possess.
l Arist. lib. 5. ethicor.
m Coua. reg. possess. 2. p. in initio.

Duplex autem est restitutio, prima est, qua prior status totaliter innouatur, & sic dicitur restitutio in integrū, qua redditur possessio rei, aut æquiualentis, & fructus pristinum ius, & omnia, quæ à iurisperitis dicitur esse prioris status vel iuris reintegratio, per quam subuenitur minoribus, Ecclesijs, & monasterijs,

n D. Tho. & Caiet. 2. 2. q. 62. art. 6. Sot. li. 4. de iust. q. 7. ar. 7.

a l. 1. C. de sen ten. passis cap. auditis de in integrum resti tut.
b c. cum tu de vsuris c. literis de captoribus.

rijs,& de ea in *a* iure late agitur, & de hac dicimus in articulo primo huius quæstionis;secunda est, qua prior status non renouatur in totum, sed solum rei possessio, vel æquiualentis, per quam satis fit de re ablata, & damno, & interesse, quæ aliquando significatur nomine redditionis, vt patet ex iure: *b* aliquando verò nomine satisfactionis, vt dicitur in quadam decretali; & de hac agemus in secundo, & alijs articulis huius quæstionis.

ARTICVLVS II.

Vtrum monasterium posit impetrare beneficium restitutionis eo, quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio, & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur sub pœna, quod si talis alienatio aut census constitutio fieret, ad illud monasterium pertineret.

c Gutier li. 2. pra. q. 115.

Respódeo dicendo, quod Doctor Ioannes *c* Gutierrez hanc quæstionem dubiam esse putat, & vtranque partem posse controuerti, sed tandem resoluens, ait, quod in casu proposito monasterio cópetit restitutio in integrum aduersus dictam alienationem, & census constitutionem à se factam contra Prohibitionem testatoris, ne incurrat dictam pœnã Priuationis, quia minor institutus hæres restituitur aduersus substitutum, vt in iure *d* probatur; ergo in Proposito, cum dictum monasterium fuerit substitutum, quod æquiparatur similiter minori, vt dicitur in iure, *e* & infra probabitur merito monasterium institutum restituitur cõtra monasterium substitutum, quia priuilegiatus certans de damno euitando bene vtitur priuilegio restitutionis contra pariter priuilegiatum certantem de lucro captando, vt multis allegatis iuribus, tradit *f* Iason, & allegando alios Couarruuias; sed certum est, quod monasterium prædictum agit de damno euitando, quia sibi fuerunt pure dicta bona relicta cũ prædicta prohibitione pro sui, verbi gratia dotatione, erectione, & sustentatione quibus semper vsus fuit, atque nunc fruitur, sicque sunt effecta proprium patrimonium, & in eorum dominio radicata, & licet per contrauentionem prædictam competat, & sit quæsitum ius alteri monasterio, & bona alienata propria ipsius efficiantur, non sunt tamen radicata in eius monasterij substituti patrimonio, neque ipsa vnquam habuit realiter, & sic agit tantum de lucro sibi delato captando, non verò de damno euitando, vnde præferendum est monasterium agens de hoc damno euitando.

d l. & si fin. §. sed quod Papinianus & in h quod si minor § Scæuola. ff. de minorib.
e l. orphanotrophos & ibi Bal. C. de epis. & cler.
f l. verũ, § fi. ff. de minori DD. in cap in præsent. de probatio Iaf. & ca teri in authen. quas acti nes C. de sacros. ec clef. Couar. in pra. qq. c. 7. n. 4. & in regu. possess. p. 2. §. 2. nu. 4.

g l. 3. §. sed si hæres ff. de minori.

Secundò probatur hęc pars ex quadam lege, *g* in quà minori competit restitutio in integrum, vt hæreditatem sibi relictam consequatur, aduersus propriã negligentiam; & licet ille textus loquatur in minori, idem tamen dicẽdum est in causa, vel loco pio, cum minori æquiparetur, vt dictum est supra, & probat late Euerardus: *h* & confirmatur, quia minor restituitur aduersus propriam negligentiam non soluendi canonem in trienio, ne incidat in commissum, vt tenet Specul. *i* & refert, & tenet alios allegãs Iaf.

h Euerar. in cent. leg. c. 3 & i Specul. tit. de Emphyt. §. nũc aliqua q. 15. nu. 29. & num. 19. C. de iur. Emphy.
K ea 2. de in integ. rest.

Tertiò probatur, quia ecclesia semper quod læditur, restituitur intra quadriennium, vt *K* dicitur in quadam decretali, vbi Abbas, & Doctores communiter, sed hic læderetur enormissime monasterium, si cogeretur carere toto legato propter prædictã alienationem, aut census constitutionem super eo factã, ergo restitui debuit in integrum non solum intra quadriennium à die dictæ alienationis, & constitutionis census, verum etiam intra triginta annos iuxta quandam egregiam legem *l* partitarum, vbi doctissimus Gregorius Lopez.

l l. 5. ti. 5. p. 9. vbi Greg.

Quid plura? hanc opinionem intelligunt ex nostris, scilicet, in hæreditate relicta hospitali sub conditione, vt bona ipsi relicta non possint aliquo modo, vel causa per rectores dicti hospitalis, siue per aliam personam vendi, alienari, vel permutari, vel donari, & si contra facerent, quod dictum hospitale caderet à dictis legatis, & quodlibet eorum tenet *m* Angelus existimans, quod si contra voluntatem testatoris fieret alienatio, ecclesia potest contra prælatum habere recursum ad damna, & interesse, & ita poterit agere hoc casu hospitale contra suum rectorem, qui alienauit, vel vendidit contra voluntatem testatoris, & si contra eum non potest sibi bene esse consultum, poterit petere restitutionem in integrum aduersus tales alienationes, si tempora ad id præstituta à iure patiantur, hoc est si nondum est elapsum triennium datum à iure *n* ad petendam dictam restitutionem, sed in proposito non potest esse bene cõsultum primo monasterio contra alterum monasterium substitutum nisi in integrum restituatur, cum non possit agere contra alienantes, quia sunt monachi, & bona propria minime habent, & per talem in integrum restitutionem, cum dictis bonis manebit; tantum enim affert restitutio, quantum abstulit læsio: sed si quis dicat, quod in casu Angeli prædicto non fuit substituta causa pia in euentum alienationis, siue contrauentionis voluntati testatoris, prout supponitur, quod fuit in nostro casu, substitutum verbis directis secundum monasterium, cui statim per dictam census constitutionem videtur ius quæsitum, & sic videtur, quod in eo non competat restitutio aduersus aliud monasterium, quod est pariter priuilegiatum, cum etiam agat de damno euitando; respondeo breuiter, adhuc idem esse etiam si sit substitutus alius locus pius, vt expresse decidit *o* Bald. vbi eius editio, ait, testator reliquit monasterio S. Petri hæreditatem suam sub conditione construendi hospitale intra annum, & quod si dictum hospitale non fuerit intra terminum constructum, hæreditas debeat pertinere ad hospitale misericordiæ de Perusio; quæritur nunquid, si monasterium dictum hospitale non construxerit intra annum, possit restitui in integrum tanquam læsum; & quamuis Baldus, primo fluctuet allegans pro, & contra, tandem affirmat verius videri concludendum, quod monasteriũ possit in integrum restitui, nisi ipsum fuerit in dolo, quia cum sciret, & posset, noluit cõditioni parere, & quia contra dolum etiam in omittendo datur restitutio, & Baldum sequuntur *p* Alexander, & Romanus, vbi eius additionator admiratur, quod non allegauerit *q* legem ad hoc singularem, quæ licet loquatur de minoribus, idem est ex dictis in pio loco, & ita dicit se vidisse per illam legem iudicatum: quam opinionem sequuntur Angelus, *r* Anchatanus, & Nicolaus Euerardus loquens expresse in præiudicium a tertius pij loci.

m Ang. conf. 198. n. 2. & 3
n l. petendi C. de integr. rest.
o Bald. in l. Pupillo C. de repudian. vel abstin. hæred. & additio ibi in huiusmodi quæst.
p Alex. in d l. l. Pupillo n. 3. Rom sing. 93.
q l 3 § sed si hæres, ff. de minoribus.
r Ang. in l. in sulã circa vlt. chartam, ff de verb. obl. Anchar. conf. 188. Euerar. in cet. leg. c 31 co 2. nu. 102.
f l. quoties, §. qui dolo. ff. de probat.

Aduertendum tamen, quod dolus contra monasterium institutum, vt eidem non competat prædicta in integrum restitutio iuxta opinionem Baldi, non est præsumendus in proposito, vt in regula iuris *f* vulgari probatur, maxime, cũ monachi pędicti monasterij forsan successerint in ius aliorũ, qui nõ sunt de illis, qui dictam alienationẽ fecerũt, neq; censum constituerunt super dicta bona, sed eis successerũt, & iustã causã habent ignorantiæ, & licet pręsumeretur dolus contra eos, eo quod sit credendũ, vel in veritate probetur penes se fuisse, & esse testamentũ, in quo dicta alienatio, & census constitutio prohibeatur cũ prædicta pœna, & sic quod scierit prædictam prohibitionẽ, quia habens penes se instrumentũ præsu-

mitur scire omnia in eo cõtenta, vt tradit Thomas *a* Grammaticus, & alios allegatus Caueta, adhuc hic dolus, cum sit præsumptus, & de præterito, non sufficeret, quia contra ipsum competit etiam in integrum restitutio, vt notant *b* Doctores, & tradit Bartolus, & alios allegans, decisio Pedemontana resoluit, & hoc maxime procedit, si monasterium fuerit monialium, nam cum sint expertes literarum tempore constitutionis census, ignorasse præsumuntur prædictam prohibitionem, quamuis penes se reperiretur dictum instrumentum.

At contra prædicta tenet doctissimus Bernardus *c* Diaz de Lugo, dicens, quod imo ecclesia non restituitur contra alteram ecclesiam, quia priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet suo priuilegio, nisi quando certat de damno vitando, vt dicitur in quadam lege, *d* sed certum est, quod Ecclesia negligendo adimplere conditionem, non dicitur pati damnum, quia illud ius conditionale non erat sibi quæsitum ante conditionem impletam iuxta aliam legem, *e* & sic ecclesia, quæ peteret restitutionem diceretur certare de lucro amisso captando, ecclesia verò, contra quam peteretur, videretur agere de damno, quia agit de iure iam sibi quæsito, cum certet de lucro radicato, quod admittere est damnum iuxta quandam glossam communiter receptam secundum *f* Iasonem & Dominum Antonium de Padilla.

At respondetur, quod hoc fundamentũ in nostro proposito cessat, in quo non conditionaliter, sed pure fuerunt relicta prædicta bona monasteria præfato adiecto præcepto de non alienando, vt supra visum est, sicque præfata fuerunt adquisita pure prædicto monasterio pro sui dotatione & sustentatione, & illa semper libere, & quiete tenuit atque possedit, sicque vere certat de damno euitando, monasterium autem illud substiturum nunquam habuit, neque possedit hæc bona, sed tantum habet ius ad rem, idque reuocabile per restitutionem, quare non tam de damno euitando sicut monasterium primũ agere videtur, sed potius de lucro sic adquisito captando, quorũ non est par ratio, præmaxime quod opinio communis glossæ præfatæ, quæ habet quod admittere lucrum iam radicatum est damnum non procedit quando lucrum istud quæsitum reuertitur ad eum, à quo processerat, vt sentit quædam glossa, *g* quam sequitur Iason, & commendat Tiraquellus, & Antonius de Padilla; prætereà etiamsi dictum monasterium non ageret de damno euitando, adhuc superiora locum haberent, quia & si ambo monasteria lędantur, prius tamen monasterium damnum pateretur, maxime si non restitueretur, ergo restitui debet etiam contra pariter priuilegatum iuxta tradita per Couarruuiam. *h*

Sed circa prædicta fortiter arguitur, quia testator primo legauit dicta bona dicto monasterio sciens, vel scire debens, posse ipsum fungere iuris minoris, & nihilominus per contrauentionem sui præcepti voluit statim dicta bona pertinere & transferri ad aliud monasterium, & sic vltra processit, & hæreditatem in aliud transtulit, vnde contra testamentum non datur restitutio, quia ea, quæ à testatore geruntur pro disciplina regulari, non decet in irritum reuocari, argumento eorum, quæ in *i* iure notantur, in quo probatur, quod vbi testator sibi prouidit standum esse ei, quod statuitur, quia in hoc casu, hic non est pœna, neque damnum monasterij, sed fauorabilis executio vltimę voluntatis, quę non debet alterari, neque violari, vt dicitur in quadam Clementina. *K* Item, quia esset restituere ad lucrum, cum iniuria testatoris, & ad talia lucra non pertinet, neque competit restitutio, vt dicitur in iure; *l* item, quia si

a Gram. deci. 103. nu 31 & 33 Caue cos. 73 nu. 39.
b DD in l. vbi ff. de addendo Bar. in l. auxilium, nu. 2. ff. de minoribus decis. Pedem. 87. nu. 2 & 4.
c Lugo 250. nu 3 similit.
d l. verum §. ff. de minor.
e l. vnica §. si. autem, C. de cadut. toll.
f gl. in l. 1. §. quis apper v. quid in integrũ ff. de itinere *a* Aug. priuat° Ias. in l. reprehenda. in fi n. 4. C. de cõstit. inst. Padillan l. 3. nu 7. C. de iuris & facti ignor.
g gl in v. comrehensis in l. si vt stipulatio ff. de verb. obl. vbi Ias n. 4. Tiraq in l. si vnquã v. donationis largitus 159. C. de reuoc. don. Padilla in d. l. 3. nu me. 8.
h Coua. 1 pa. reg. possess. §. 2. nu. 4.
i l. ea quæ à pat. C. de rest. in. lt. l. libert. § Lucius ff. de annuis legat.
K Clem. quia contigit de relig. domi.
l l sciendũ ex quibus causis maio.

aliud diceremus, iam monasterium primũ haberet, in hoc casu dicta bona contra voluntatem testatoris, quę nunquam adimpleretur, neque ad effectum perduceretur, etiamsi pędictę res alienentur contra expressam conditionem ipsius, si ipsis alienantibus competeret restitutio ad hoc.

Sed respondetur, quod omnia supradicta procedunt restitutione non petita aduersus prædictam lęsionem, quam petere testator non prohibuit, neque visus est prohibere, quia nemo potest agere, quod leges in suo testamento locum non habeant, vt in iure *m* dicitur; imo in dubio visus est testator se conformare cum dispositiones iuris communis, vt probant iura, *n* sed iura vbique proclamant, tam ciuilia quam canonica minorem & Ecclesiam restitui debere aduersus læsionem non modicam.

Nec obstat, quod sic voluntas testatoris esset illusoria, & absque effectu, quia respondeo quod transacto tempore petendæ restitutionis poterit habere effectum voluntas testatoris, item & etiam si his cõtra eam ventum fuerit, & semel concessa dicta restitutio, nam iterum non concedetur, vt in toto titulo, si sæpius in integrum restitutio fuerit postulata.

His tamen est superaddendum, *quod si qua læsio in bonis, & vsibus monasteriorum ordinis per quamuis cuiuscunque status gradus habitus seu conditionis ecclesiasticæ seu secularis mundanæ, vel regularis personam, etiamsi culpa prælatorum monachorum, seu procuratorum facta fuerit ipso iure rescinditur, neque opus est aliquam in integrum restitutionem a quoquam super eam quomodolibet impetrare & hoc ius, & priuilegium trahitur ad præterita nondum decisa, præsentia, & futura, ita concessit Ioannes XXII. congregationi montis Oliueti.* ita refertur in compendio *o* ordinis Cisterciensis, & in compendio Societatis Iesu, circa quod priuilegium est notandum, quod ipsa læsio attento iure communi non rescinderur post quadraginta annos, post quos præscribitur contra res ecclesiæ, prout in superioribus dictum est, dixi attento iure communi, quia attentis priuilegijs, de quibus in superioribus fecimus mentionem, contra bona & iura monasteriorum non præscribitur nisi per spatium centum annorum, sicut præscribitur contra res, & iura Ecclesiæ Romanæ.

m l. nemo potest cum similibus ff. de legatis 2.
n leg hæredes mei §. cum ita ff. ad Treb.
o Compen. Cister. tit. rest. in integ. & Societatis eod. tit. §. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum is, qui contraxit cum monacho absque licentia prælati, sit obligatus restituere monasterio rem ex illo contractu adquisitam.

Respondeo dicendo, quod hoc dubium à Doctoribus in simili casu ventilatur, vtrum scilicet is, qui contraxit cum muliere absque licentia viri, sit obligatus restituere rem ex illo contractu adquisitam; & omnes concludunt in foro exteriori teneri, in foro autem conscientiæ contrarium tenent Tiraquellus, *p* & Soto, sed contrariam opinionem sequens alios tenet *q* Couarruuias, nam lex iusta, quæ principaliter non se fundat in præsumptione seruãda est, non solũm in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ, quam opinionem tenet *r* Palatius Rubius dicens, quod licentia viri in contractu mulieris per eandem legem est de substãtia actus, vnde ea omissa contractus est nullus, & idem tenẽt Cifuentes, *f* nam secundum Bartolum dicit, quod quando lex resistit alicui præcipiendo, ne aliquid fiat dirigẽdo præceptum ad personas, ne contrahant, vel ad vnum, tunc non valet contractus, neque ex eo oritur obligatio ciuilis neq; naturalis, & in nostro casu à fortiori hoc est asserendum, cũ religiosus, nullã administrationem, neque dominiũ habeat ratione suę professionis, & quidquid adquirit, monasterio adquirit.

p Tira. post leges connub. gl. 1. n. 21. Soto lib. 4. de iust. q. 7. ar. 1.
q Couar. in reg. peccatum, 2 p. §. 1. in fi.
r Pala. Rub. in l. 55. Tauri nu. 17.
f Cifuent. in d. l. 55.

ART.

ARTICVLVS IV.

Vtrum bona incerta, quæ habent nouitij, possint applicari, & restitui monasterijs, in quibus sumunt habitum.

RESPONDEO dicendo, quod *Sixtus Quartus concessit magistro generali & prioribus prouincialibus, ac prioribus localibus ordinis fratrum Carmelitarũ, vt singuli eorum in locis sibi cõmissis possint, & valeant in pios vsus conuertere bona, quæ nouitij ad ordinem prædictum venientes tenentur restituere diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt*, ita in monumentis a refertur.

a in 2. impr. f. 203. & in 2. fol. 189.

Et Clemens IIII. concessit, quod si aliqui habitũ fratrum minorum assumentes diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt, aliqua bona restituere teneantur, possint ministri, & custodes, & vicarij eorum singuli in locis sibi cõmissis bona ipsa in pios vsus conuertere, prout secundum Deum viderint expedire, ita habetur in ordinis monumentis. b

b in 2. impr. fo. 58. & in 2. fo. 131. conc. 139.

Circa quas cõstitutiones est notandum, quod pro fratribus minoribus priuilegium continent, cum ipsi secundum eorum c regulam teneantur remittere liberos nouitios, vt disponant de suis rebus temporalibus, secundum quod Deus illis inspirauit, quæ bona incerta licet non sint sua, in eorum tamen potestate sunt, & ad eos pertinet eorũ dispositio ea eleemosynaliter erogando libere pauperibus, quos elegerint; pro alijs autem religionibus solum ad sedãdas lites maximè deseruiunt, cum lis sit, vtrum ad Episcopos huiusmodi incertorum restitutio pertineat, an ad ipsos restituere obligatos, de quo agit Nauarrus d dicens, non pertinere regulariter hoc ad Episcopos, imo ait, quod contrariũ iubere non poterunt, nec regulariter in eo contra voluntatem debitoris volentis restituere pauperibus se interponere.

c Reg. frat. mi no. c. 2.

d Nau. c. 17. nu. 92.

QVAESTIO LVII.

De sacramentis ministrandis, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum religiosi sint excommunicati administrãtes sacramenta in parochia, vbi à tempore immemoriali nunquam fuit parochus.*

2 *Vtrum monachus prohibitus à prælato ne celebret, videatur suspensus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint excommunicati religiosi administrãtes sacramenta cuidam Domino temporali cuiusdam castelli habẽtis iurisdictionem, & territorium, in quo maiores eorum à tempore immemoriali semper ab eis sumpserant sacramẽta nullo vnquam tempore existente parocho curã animarum gerente in præfato territorio.

RESPONDEO dicendo, quod hæc quæstio, vt ait Nauarrus, e videtur noua & talis qualis vix reperiatur similis contigisse, in Italia, nec in Gallia, nec in Hispania nostra saltim ætate, & ait esse difficilis solutionis propter ea, quæ parit consuetudo, cuius initij non est memoria ex vna parte, & ex altera, quod si dicti religiosi erãt Franciscani regularis obseruantiæ, non sunt capaces iurisdictionis parochialis, nec iurium parochialium, & ita non potest dici conuentum ipsorum fratrum eam vsu cepisse, vel præscripsisse: at respondet Nauarrus ad quæstionẽ, quod prædicti fratres nõ sunt excommunicati per f Clementinam quandam quę excommunicat ipso iure omnes religiosos, qui sacramenta Eucharistiæ, vel extremæ vnctionis, vel matrimonij benedictionem administrant, cum possint probare consensum Papæ, vel diœcesani per consuetudinem immemorialem, argumento cuiusdam g canonis, cum quorum licentia præsumpta possunt administrari prædicta Sacramenta.

e Na. c. 5. cõs. tit. de priuil. cons. 19.

f Cle. relig. de priuil.

g c cuncta per modum 9. q. 3

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus prohibitus à prælato, ne celebret, & ne administret sacramenta, videatur suspensus.

RESPONDEO dicendo, quod nulla forma verborum, est præscripta ad ferendam neque ad tollẽdam suspensionem, sed sufficiunt quæcunque verba id significantia prout resoluit h Nauarrus, verumtamen est, quod suspendens verbo sine scriptura delinquit, & punitur suspensione, vt dicitur in iure, i & ita magna cum prudentia debet imponi, vt in eodem iure præcipitur; ex quo colligo, quod si prælatus in scriptis faciat huiusmodi prohibitionem, censetur suspendere: prohibens autem verbo tantùm, præsumitur solam simplicem facere prohibitionem argumento eorum, quæ in iure K notantur, quatenus probat, neminem præsumi facere actum eo modo, quod sit delictum, at qui prohibet administrare sine scriptura, facit actum, qui potest iudicari delictum, & non delictum, nam si facit animo suspendendi, delinquit adeo, quod ipso iure incurrit suspensionem, si verò facit animo non suspendendi, sed simpliciter prohibendi, non videtur delinquere; ergo præsumendus est nolle suspendere, vnde prædictus religiosus videat, quo pacto sit illi facta præfata prohibitio, nam si verbo tantum fuit interposita, peccabit sacramenta administrando contra voluntatem sui prælati se gerendo: at si scriptura fuit talis prohibitio intimata, vltra peccatum incurret irregularitatem, in quam incurrunt ij, qui suspensi ab administratione sacramentorum ipsa administrare non desistunt.

h Nau. cap. 26. num. 161.

i ca. 2. de sen. excom. lib. 6.

K l. si procurator. ff. de cond. indebiti.

QVAESTIO LVIII.

De sepulturis quantum ad libertatem sepeliendi in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *VTrum corpora defunctorum in Ecclesiis debeant sepeliri.*

2 *Vtrum committatur simonia, vendendo capellas pro sepultura.*

3 *Vtrum regularibus in eorum ecclesijs liberè licentia sepeliendi omnes concedatur.*

4 *Vtrum inuitis fratribus possit aliquis in eorum ecclesiis sepeliri.*

5 *Vtrum aliquis inuitus possit in ecclesiis fratrum minorum sepeliri.*

6 *Vtrum confratres & familiares fratrum debeant inuitis curatis sepeliri in Ecclesiis fratrum.*

7 *Vtrum fratres possint inducere ad vouendũ sæculares,*

dubio est tantum probatoria non substantialis, nisi lex vltra annullando procedat. Nam respondetur ex hac doctrina satis inferri, præfatos professos habiles ad professionem emittendam etiamsi sit defectus in informatione esse verè professos, cum secundum veritatem, vt monstratum est in superiori articulo, cum constitutio tantum præcipiat fieri informationem, non tamen vltra procedat irritando, & dato quod in secunda constitutione Sixti Quinti irritetur professio (quod nos negamus) & sic secundum doctrinam Baldi, videatur dicta solemnitas informationis substantialis, cum constitutio vltra procedat irritando, at ego nego doctrinam Baldi esse veram, nam in Concilio Tridentino *a* præcipitur, vt in matrimonio vltra duos testes assistat parrochus, & non assistente parrocho matrimonium sit nullũ, & nemo ausus est affirmare, quod assistentia testium & parrochi sit forma substantialis ipsius matrimonij.

a Conc. Trid. sess. 24. de reform. mat. c. 1

Nec Bartolus *b* contra doctrinã ipsius tanquam sibi ipsi contrarius tenet numerum testium non rogatorum esse formam substantialem testamenti, sine qua ipsum testamentum est nullum in vtroque foro, nam Bartolus in eo loco solum intendit probare, quod testator non potest renuntiare huic solemnitati, dicendo, quod eius testamentum valeat, etiamsi septem testes non adsint, & hoc probat, quia hæc solemnitas fuit introducta in fauorem publicum ad euitandas fraudes, cui nemo priuatus potest renuntiare, secundo quia hæc solemnitas est quædam forma substantialis probatoria, qua deficiente tanquam causa sine qua non, testamentũ est nullum.

b Bart. in l. nemo potest. ff. de leg. 1.

Tertio arguitur, nam omnis actus consistit in voluntate, & potentia, prout dicitur in iure *c* & notat ex Boetio Baldus, per constitutionem autem Sixti Quinti non potest quis sine solemnitate, & forma in ea præscripta profiteri, cum ab eo auferatur potentia, ex quo colligitur parum voluntatem profitentium prodesse, quantumcunque ea manifesta sit. Respondetur quod in constitutione prima, & secunda Sixti Quinti prohibētur profiteri præfati habiles ad profitendum nisi prius fiat diligens, & exacta inquisitio iuxta formam ibi præscriptam, non tamen ipsi redduntur inhabiles ad profitendum, sicut redduntur illegitimi, criminosi, debitis & ratiocinijs dãdis onusti, & per consequens ipsis non auferrur potentia ad profitendum, & dato quod eorum professio in secunda constitutione irritetur (quod semper negamus) cum ipsi sint habiles ad profitendum, ab eis non auferrur immediatè potentia, ita vt eorum professio nõ solum sit irrita in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ. Illa autem regula omnis actus consistit in voluntate, & potentia, intelligitur hoc modo, quod nec in foro exteriori, nec in foro interiori valet actus factus ab eo, qui voluntatem faciendi non habet, & cuius potentia per legem inhabilitatur ad talem actum, non autem cuius potentia per legem solum impeditur, multa enim fieri prohibentur, quæ post facta tenent, nec cuius potentia per legem non solum impeditur, sed actus ab ea factus irritatur, ita vt talis actus, neque in foro exteriori, neq; in foro conscientiæ sit validus, nam ipse actus etiãsi in foro exteriori sit nullus, in foro tamen interiori valebit.

c c. cum nuper de offic. de leg. l. nemo potest. ff. de legat. 1. Bal. in repetit. l. 1. ff. de sacros. Eccl. n. 15

Hæc doctrina colligitur clarè ex his, quæ tradit eleganter, & subtiliter Bartolus, *d* postquam enim dixit testamentum minus solemne valere de iure naturali & gentium, & in foro conscientiæ, licet in foro exteriori sit irritum & inane addit hoc non habere locum vbicumque testamentum non est solemne propter formæ substantialis defectũ, vt quia pupillus, aut furiosus, inhabiles ad testandũ testamentum fecerunt, tunc enim tale testamentum, neque de iure ciuili, neque de iure naturali, & gentium est validum, & per consequens ex eo, neque in foro conscientiæ aliqua oritur obligatio. Vides igitur ex præfata Bartoli doctrina, quomodo præfata regula scilicet omnis actus consistit in voluntate & potētia est sub distinctione interpretanda, & non absolutè accipienda, prout in argumento proponitur.

d Bart. in l. 1. ff. de cond. indebit.

Quarto arguitur, nam lex posita a Sixto Quinto in suis constitutionibus est iusta propter publicum religionis commodum, lex verò iusta in foro animæ obligat, vt tenet quædam Glossa *e* communiter recepta, quam sequuntur Abbas Felinus, & Iason, & est opinio D. Thomæ & communis Theologorum. Respondetur constitutiones præfatas obligare non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ ad hunc sensum, quod superiores tenentur sub peccato facere præfatam informationem, & seruare formam in ipsis constitutionibus præscriptam, cum ipsa forma sit instituta pro bono communi. At in quantum præfatæ constitutiones sunt pœnales irritantes professionem, & punientes censuris superiores ipsam formam relinquentes, secundum alias leges pœnales explicandæ sunt, vt cessante præsumptione, constando de veritate receptis habilibus ad religionem, talis nullitas professionis, & præfatæ pœnæ appositæ saltem in foro conscientiæ minimè locum habeant.

e Glos. in cap. quæ in Ecclesiarum de constit. Abbas Felin. & Dec. in c. 1. de constit. Ias. in l. nemo potest. 2. col. nu. 106. ff. de leg. 1. D. Tho. 1. 2. q. 96. a. 4

Quinto arguitur, iudicialis definitio veritate comperta lata, neque falsa suspicione iudice decepto, sicut valet in foro exteriori, ita valet in foro interiori, quia iudex iudicat authoritate *f* diuina, & traditur in vtroque iure canonico, & ciuili, de quo agit Fortunius Garcia, sed iudex veritate comperta, & certo sciens, prælatos non fecisse exactè informationem alicuius professi habilis alias ad profitẽdum tulit sententiam pro ipso, decernens ipsum non esse professum, & a monasterio aufert ius, quod per professionem habebat circa illum, ergo hoc iudicium in foro animæ habet authoritatem. Nec videtur persuasione possibile iudicem exactissimè veritatem iuris præfati professi comperta propria sententia posse ipsum iustissimè a religione absoluere, ipsum autem professum, ita absolutum minimè tutum quo ad diuinum iudicium remanere, neque posse in sæculo in foro conscientiæ securè viuere, sequeretur enim ex hoc leges, quibus subiicimur incertas esse quo ad animarum tutelas, nullumque iustitiæ ministrum tutè a Republica nobis exhiberi.

f Prouer. 8. ad Rom. 13. c. omnis anima de censib. c. 3. de maior. & obedient. l. Iulia. ff. de condi. in deb. Fortu. in l. velu. col. 5. ff. de iustit. & iur.

Hoc argumentum in simili proponunt Soto, & Couarruuias ad probandum, quod legata in minus solemni testamento relicta etiam in animæ iudicio minimè hæredes soluere tenentur, etiamsi sciant certo, fuisse voluntatem defuncti, vt prædicta legata soluerentur. Et miror certè, quod Couarruuias tanti faciat hoc argumentum, cum idemmet Couarruui. dicat, quod licet ex pacto nudo oriatur obligatio naturalis, ideoque pactum violare peccatum mortale sit, regulariter tamen ad euitandas tot in Republica contentiones, expensas, iurgia, & lites, nulla datur ex pacto nudo actio iure ciuili, & iustissimè sentētia definitiua definit iudex, vt promissum pacto nudo non soluatur, & paucis interiectis ait, obiter etiam his, & paucissimis verbis arbitror, veram sensisse rationem illius hactenus indefessæ disputationis, an ex pacto nudo actio iure ciuili, Pontificio, & Regio oriatur, & potuissem, nisi præsens tractatus impediret, eam rationem comprobare, ostendens sæpissimè aliquid illicitum fieri, & mortali commisso crimine, non tamen a iure ciuili, neque

cano-

canonico pœna exteriori puniri, aut actione iudiciali rescindi.

Hæc Couarruuias. Ex qua doctrina ad vnguem adducta elicitur, possibile esse iudicem in foro exteriori iustissimè posse secundum præfatas constitutiones absoluere sententia definitiua a religione prædictum nulliter professum, Ipsum tamen a religione absolutum, & in sæculo viuentem in statu condemnationis permanere cum sæpissimè aliquid illicitum fiat, & mortali commisso crimine, quod tamen nec a iure ciuili, neque canonico pęna exteriori punitur, nec actione iudiciali rescinditur, & secundum ius ciuile, & canonicum ipsi iudices visis allegatis, & probatis, tenentur sententiam ferre, etiamsi de facto ipsi contrarium probationibus sciant certo esse verum, prout ipsemet Couarruuias *a* defendit.

a Cou. libr. 1. var. resol. c. 1.

Nec ex hoc sequitur leges, quibus subijcimur, esse incertas quo ad animarum tutelas, nullumque iustitiæ ministrum tutè, a republica nobis exhiberi. Leges enim aliquæ pro bono communi ad euitandes in Republica contentiones, iurgia, & lites præcipuè fundatæ in præsumptione pro foro tãtum exteriori sunt institutæ, quæ in eo tantum foro ministri iustitiæ faciunt executioni mandari, ne respublica inquietetur, & tranquillitate interna priuetur, obligationem tamen iuris naturalis & gentium minimè intendunt auferre, & sic est opinio doctissimorum virorum, positiuas leges pęnales, & nimium odiosas in foro tantum exteriori obligare, at in foro conscientiæ minimè locum habere, vt ita ipsorum rigor aliquo modo leniatur.

Ex dictis colligitur primo illos, qui nullo impedimento eorum, quæ continentur in constitutione Sixti Quinti detenti erant, quando receperunt habitum & fecerunt professionem ex solo defectu informationum eorum professionem non esse irritam, imo sunt verè professi in foro exteriori, & interiori, & a religione minimè gentium possunt retrocedere, etsi aliqui a religione exierunt, putantes non esse verè professos, & vt tales in tribunalibus fuerũt declarati & diffinitiuè sententias contra suas religiones obtinuerunt, attendant ad ea, quæ in superioribus cum consilio doctissimorum scripsimus, quibus probauimus in hoc ipsos, & consulentes fuisse deceptos, & procurent ad statum religionis reduci, ne de illis dicatur illud, nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro aptus est regno Dei, quod a summa veritate Christo Domino nostro fuit nobis prædicatum. *b*

b Luc. 9.

At quia superius dicta aliquibus fortassis noua, & inaudita videbuntur, licet ea ex præfatis constitutionibus collegerim, & ex eisdem ea probauerim, operæ pretium esse duxi constitutiones omnes, quæ de hac materia loquuntur hic in medium adducere. Licet enim clausulæ earum sint in superioribus insertæ, quibus meum probaui intentum, magis tamen manifestabitur, si ipsæ constitutiones non per fragmenta, sed integrè referantur vt ex antecedentibus & sequentibus ambiguitas omnis tollatur.

Sanctissimi D. N. Sixti Quinti, constitutio contra illegitimos, criminosos, debitis & ratiocinijs obnoxios ad aliquam religionem transire volentes, & contra regulares absque superiorum licentia de prouincia in prouinciam euntes seu transmigrantes.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

CVm de omnibus Ecclesiasticis ordinib. in ea, qua conuenit puritate, & dignitate conseruandis præcipuam geramus solicitudinem, tum verò illud præter cætera cordi est nobis, vt a regularium personarum congregationibus, quas tanquam Deo dedicatas maximus candor, sanctitasque decet, cuiuscunque criminis, aut turpitudinis labes, & scandali occasio quàm longissimè arceantur, siquidem res ipsa nos admonet, quàm indecorũ sit, & ab ea, quæ diuinæ maiestati, eique consecratis personis debetur reuerentia, alienum, si eiusmodi homines, qui propter sua scelera pęnas graues sibi in sæculo propositas timent, quive propter immunditiam & peccata, ex quibus orti sunt notati perpetua ignominia ab omni mundano honore, & a paterna hæreditate repelluntur, ijdem omnipotenti Deo tanquam hostiæ offerantur, atque ad habitandum in domo, quã decet honor, & sanctitudo inter ministros Domini, cui seruire regnare est, ad sacras functiones quacunque profana præeminentia multo nobiliores, sine vllo delectu admittantur. Cum etiam secundum legem Moysi immundi ab ingressu sanctuarii excluderentur, ac sacerdos habens maculam panes Deo suo offerre non posset, nec accedere ad ministerium eius, & quod in holocaustum domini, aut victimam pacificorum offerebatur, illud immaculatum esse deberet vt acceptabile foret, nec vlla macula esset in eo, quod si maculam habuisset, nec offerendum, neque acceptabile futurum esset.

Ne igitur contingat illegitimè genitos, qui vt plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent, nec pietatis studio, sed temporalium commodorum intuitu (quia hæreditates maiorum, aut dignitates aliquas consequi non possunt) ad religionem confugiunt, vitam, quam animo a religione alieno susceperunt ab institutis religiosis alienam, plerumque cum dedecore, & propriæ salutis dispendio ducere, suisque corruptis moribus, & malis exemplis quietem, & statum cæterorum Deo famulantium perturbare, aut hac quasi fæce, & colluuie ipsarum religionum honorẽ, & existimationem lædi, vt denique homines, qui hac spe ad filios spurios in peccato gignendos essent propensiores, eo magis abstineant ab huiusmodi carnis flagitiis, quo suæ proli hoc quoq; refugium præclusum viderint, hac nostra in perpetuum valitura constitutione districte interdicimus, & prohibemus, ne illegitimi procreati ex incestu, aut ex sacrilegio, quorum scilicet parentes consanguinitate, vel affinitate intra tertium gradum inuicem coniuncti fuerint, vel quorum alteruter parens castitatem Deo vouerit, etiam Apostolica, imperiali, vel Regia, aut quauis alia authoritate legitimati, aut natalibus restituti, ad aliquam quorumcunque ordinum etiam mendicantium, & non mendicantium, fratrum Monachorum, Eremitarum, vel Canonicorũ, aut Clericorum regu-

Quæ de illegitimis traduntur hic sunt modo rata a Grego. XIIII.

regularium congregationum, aut hospitalium religionem, nec ad habitum, neque professionem regulares recipi, vel admitti, quo quomodo possint.

Primum decretũ irritãs.

Quod si eorum quispiam habitum post publicationem præsentis constitutionis in futurum receperit, vel professionem post hac emiserit, *decernimus habitus susceptionem, & professionem ex nunc prout ex tũc, irritam nullam, & inualidam nulliusque roboris, vel momenti fore, ac nullum ex inde aut ex huiusmodi voto penitus annullato obligationis vinculum oriri posse, quinimo illos habitu regulari, ad quem assumendũ perpetuo inhabiles sunt,* quam primum exui, & ab ipsa religione eijci, exterminarique debere. Et nihilominus, quicumque superiores tam monasteriorũ, prioratuum, præpositarum, domorum, collegiorum & locorum regularium, quam etiam præfatorum ordinum congregationum, hospitalium, & quarumcunque religionũ prouinciales, vel generalis quouis nomine nuncupati, qui ex prædictis incestu, vel sacrilegio genitos post dictam publicationem ad habitum receperint, vel ad professionem admiserint, *excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua eorum nemo nisi in mortis articulo constitutus ab alio quàm à Romano Pontifice absolutionis beneficium valeat obtinere.*

Illorum illegitimorum irritatur susceptio habitus. Incestuosi & sacrilegi inhabiles redduntur ad religionem.

Tantum ponitur sententia excommunicationis Papa riseruata contra recipiẽtes ad habitum & professionẽ incestuosos & sacrilegos.

Sed ne ijs, qui in humilitatis spiritu Deo & religioni seruire, & pœnitentiam agere intra monasteria, vel domos regulares cupiunt ad sanctum huiusmodi propositum via penitus præcludatur, permittimus, vt præfati illegitimi, ex dictis incestu, aut sacrilegio geniti ad habitum conuersorum, seu famulorum in monasterijs, vel domibus regularibus seruientium recipiantur, & in ipsis monasterijs, seu domibus regularibus ad seruilia ministeria, viliora obsequia, humiles functiones, atque abiecta seruitia admitti possint, ea tamen conditione, vt ad habitum religiosorum, vel ad professionem, quam religiosi emittere solent emittendam, necnon ad omnes non modo sacros, sed etiam minores ordines, vel ad clericalem characterem, denique ad cuncta Ecclesiastica officia, & functiones, & ad ascendendum ad altiores gradus sint eis portæ perpetuo clausæ, & obseratæ. Quoad reliquos verò non ex incestu præfato, neque sacrilegio, sed ex quo vis alio minus legitimo toro natos spurios, vel naturales, etiam vt præfertur, vel alios legitimatos, qui ad meliorem vitæ frugem, religionem ingredi cupiunt, statuimus, & ordinamus, eos ad religionem admitti non posse, aut debere nisi prius illorum vita, & moribus diligenter cognitis, & circunstantijs vniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendendæ erunt, consideratis, ac de religionis zelo pietate, integritate, & doctrina fide dignis testimonijs, adeo commendati fuerint, adeo bonam indolem, & specimen virtutis præ se ferant, ac tot meritis eis suffragentur, vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religioni commodo, & vtilitati profutura videatur. Et super hoc ipso in generali, vel prouinciali capitulo matura deliberatione habita generalis, uel prouincialis superioris, ac diffinitorum vnanimi consensu approbati, & ad habitum regularem admissi extiterint, & tamen hi sic recepti ad gradus honores & dignitates sui ordinis obtinendas perpetuò inhabiles, & illorum incapaces remaneant, nisi cum eis super hoc fuerit à Sede Apostolica specialiter dispensatum. *Si quis autem eorum aliàs quàm, vt præfertur, recipiatur, professio similiter sit nulla*, atque ipsi habitu priuari, & à religione eijci debeant, eorumque receptores excommunicatione, vt supra innodati, ipso facto existant.

Nota quod istorum illegitimorum non irritatur susceptio habitus sed tantũ professio.

Secundum decretũ irritãs. Horum illegitimorum professio irritatur sed ipsi nõ redduntur inhabiles ad profitendũ sicut incestuosi, & sacrilegi.

Cæterum quoniam sæpè se vitia ingerunt, & se esse virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractam ingentem vim æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam, vt ratiocinia effugiant: alii post furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliave facinora patrata, etiam banniti, aut damnati, seu qui meritas pro suis delictis pœnas metuunt, non pia intentione, sed ad euitandam legum, & iudiciorum seueritatem, quia tuto in sæculo viuere non possunt, tunc demum quærunt a religione auxilium, quando aliunde illud non sperant, vnde sub habitu, & nomine religiosorum animum religioni inimicum, & inueterata vitia retinent, neque alios, qui sancta vocatione vocati sunt, patiuntur tranquille diuinis obsequiis insistere in grauem Dei offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum, vt ijs quoque subterfugiis, & impunitatis spes omnis tollatur, authoritate Apostolica, & tenore præsentium etiam perpetuò statuimus, & ordinamus, iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annis non aliter in aliquam religionem recipi posse, neque debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, deque anteacta vita, & moribus diligenter inquiratur, & ex accurata informatione, & fide digna relatione compertum, & exploratum sit, eos, neque aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, vel alia similia, aut grauiora, reos, vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut ne damnentur formident, neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis ratiociniis, ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa lis, vel molestia eis iam illata, vel timendum sit, quod inferatur. Nisi denique constet, ipsos non humana aliqua ratione, sed tantum deuotionis, & pietatis feruore vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse, deque his omnibus in generali, vel prouinciali capitulo plena, & indubitata fide facta, tam superioris generalis, seu prouincialis, quàm diffinitorum consensu approbati, & ad habitum regularem admissi fuerint.

Nota §. cæterũ ex quo hãc legẽ fundari in præsumptione manifestatur.

Tantum in hoc casu præcipitur forma seruari, sed nõ seruata nõ ponitur decretũ irritans.

Omnes autem, & quoscunque, vt dictum est, criminosos, vel suspectos, aut æri alieno, vt diximus, vel rationibus reddendis obligatos, ad religionem perpetuo inhabiles declaramus. Et si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temerè admittentur, tam susceptionem habitus, quàm professionẽ, & inde sequuta ex nunc, prout ex tunc pari modo irritamus, & annullamus, viribusque, & effectu carere decernimus, ac iubemus eos, qui sic de facto recepti erunt habitu spoliari, & a religione expelli, & nihilominus, si expulsi non fuerint, volumus, & pariter declaramus, huius susceptionem & professionem penitus nullam esse, & censeri, ac propterea attenta nullitate habitus, & professionis licere quibuscunque iudicibus, & Curiis etiam secularibus, ad quos, seu quas spectat contra eos, vt prius iuris & facti remediis opportunis ex officio, vel ad cuiusque instantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim procedere. Quare volumus, vt cuiuscunque iuuenis, aut viri maioris XVI. annis a seculo ad religionem transeuntis approbatio, admissio, & receptio in generali, vel prouinciali capitulo, vt supra ordinatum est, pro tempore fiant, necnon religiosi sic recepti nomen, & cognomen, quibus in seculo vtebatur, & patria in actis ipsius capituli describantur, & notentur. *Et insuper quoscunque religiosos, eorumque superiores, qui aliquas personas, vt dictum est, inhabiles post hanc constitutionem publicatam receperint*, voce actiua & passiua, necnon officiis gradibus honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuamus, & tam illis priuatos quàm ad illa, & alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuò inhabiles,

Hi redduntur inhabiles ad religionem. Tertium decretũ irritãs.

Istorũm susceptio ad habitũ irritatur, simul & professio.

Nota quod pœna tantum hic proponuatur contra superiores recipientes inhabiles, & non contra recipiẽtes habiles.

eorum-

eorumque incapaces decernimus & declaramus.

Sed & quia interdum Sathanas in Angelum lucis se callide transfigurat, ac perditi quidam, & facinorosi homines, quod sæpè vidimus, & experti sumus, instigante antiquo pacis, & religionis hoste, nó veriti sunt temerario ausu habitum religionum assumere, ea mente, vt veluti sub ouina pelle lupi rapaces, per dolum & insidias Christi fideles incautos, & nihil mali à religiosis suspicantibus opprimerent, siue vt post scelera perpetrata vim faciliorem ad fugam haberent, siue vt banniti Curiæ secularis, quæ eos prope modum interceptos persequebatur, manus effugerent, & contingit aliquando ipsos fictos religiosis vestibus indutos à veris religiosis hac fraude deceptis intra domos regulares hospitio receptos fuisse. Prohibemus eodem modo, atque interdicimus, ne quis regularis ex vna prouincia ad aliam prouinciam sui ordinis transeundo, etiam in itinere in aliquod monasterium, domum, vel locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hospes recipi, aut ad modicum tempus diuertere possit, nisi à superiore eius loci, vbi residet expressam licentiam discedendi in scriptis obtentam, sub literas obedientiæ, vel commendatitias secum deferat, atque exhibeat, vel nisi cognitus sit his, ad quos diuerterit, & de eius persona nullus omnino dubitationi, aut suspicioni locus relinquatur, &c. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non quorumcunque ordinum congregationum hospitalium, & religionum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis quorumcumque tenorum existãt, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus præsentis constitutionis impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus quorũque totis tenoribus habenda sit in his literis mentio specialis. Quæ omnia, quatenus eidem constitutioni in aliquo aduersantur, illorum tenores pro expressis habentes, perpetuò tollimus, annullamus, & abrogamus, ac nolumus cuiquam suffragari, aut si superioribus & personis dictorum ordinum, congregationum, hospitalium communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Mandamus verò easdem præsentes ad valuas basilicæ principis Apostolorum de vrbe, ac Cancellariæ Apostolicæ de more publicari, & affigi, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo septimo sexto Kal. Decembris Pontificatus nostri anno tertio.

Hyppoli. Card. Aldobr. pro dat.
Tho. Thom. Gualterius.

Registrata apud eundem Thomam Secretarium.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, indictione decimaquinta, die verò veneris, vigesima septima mensis Nouẽbris, Pontifi. Sanctiss. in Christo patris, & D.N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno eius tertio, retro scriptæ literæ Apostolicæ affixæ lectæ, & publicatæ fuerunt in valuis seu portis Sancti Ioannis Lateranensis, & S. Petri principis Apostolorum de vrbe, nec non Cancellariæ, Apostolicæ, & acie Campi Floræ, & per aliquot temporis spacium dimissæ per nos Ioannem Baptistam Bagni, & Octauium Taglietum S.D.N. PP. Curs.

Alex. Parabiachus Mag. Cursorum. S.D.N.

2. Bulla.

S. D. N. SIXTI DIVINA Prouidentia Papæ Quinti.

Super dubiis in Priori constitutione emergentibus, de admittendis ad habitum, & professionem regularibus.

Declaratio in forma perpetuo valituræ constitutionis.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

AD Romanum spectat Pontificem sacrorum Canonum conditorem, quæ per eum sancita sunt, ita suæ declarationis arbitrio dilucida reddere, vt inde nemini possit dubitationis scrupulus exoriri, præsertim verò salubriter consulere, vt cum de regularibus agitur, qui se omnino Dei omnipotentis obsequio manciparunt, tollantur ea omnia, quæ eorum sanctum Christo piè in seruiendi institutum quoquo modo valeant perturbare. Sane post editam nostram constitutionem, quæ incipit. Cum de omnibus ecclesiasticis ordinibus, &c. Super modo, & forma recipiendi & admittendi eos, qui sub religionis iugo altissimo famulari desiderant, cum variæ sint exortæ dubitationes, & quæstiones, eæque postea ad audientiam nostram perlatæ, Nos ad tollendam omnem ambiguitatis occasionem, habita cum venerabilibus fratribus nostris. S.R.E. Cardinalibus congregationis super regularium negotijs, & consultationibus per nos institutæ matura deliberatione, de illorum consilio & assensu præsentem nostram perpetuo valituram declarationis constitutionem duximus promulgandam. Cum itaque inter alia dubitetur, num primo dicta nostra constitutio vbi de illegitimè genitis loquitur, comprehendat etiam eos, qui postea per subsequens matrimonium fuerunt legitimati. Nos inhærentes sacrorum canonum dispositioni authoritate Apostolica tenore præsentium Declaramus, illegitime natos ex ijs parentibus, inter quos tempore, quo ipsi geniti sunt, matrimonium tunc consistere poterat, secuto postea matrimonio legitimos effectos sub dicta constitutione minimè comprehendi, sed eos tam quoad emittendam professionem, quam quoad consequendos gradus, honores, & dignitates sui ordinis æquo iure cum illis, qui ex matrimonio legitimo & constanti nati sunt, censendos esse.

Illegitimos vero etiam ex soluto & soluta, qui antequam nostra constitutio emanaret professi, vigore seu prætextu priuilegiorum, aut indultorum apostolicorum cuius ordini, religioni, monasterio, aut congregationi eorumve superioribus in genere, vel in specie concessorum eo ipso per ingressum religionis, vel per eosdem superiores, siue alios quoslibet etiam sedis apostolicæ de latere legatos, aut alios officiales vel ministros quauis præeminentia, vel authoritate, etiam apostolica fungentes, aut facultate suffultos legitimari, aut ad gradus, honores, & dignitates habilitati, seu reintegrari, & illis alias perfuncti sunt, Volumus post hanc non obstantibus quibuscunque tam antiquis priuilegijs, aut literis apostolicis, quam alijs indultis, seu declarationibus, etiam si illa per nos post dictam constitutionem nouissime edita fuisse asserantur, honores, gradus, aut dignitates huiusmodi obtinere non posse, ac dispensationes, & legitimationes quascunque eis nul- *Hoc est derogata per Gregoriũ XIIII.*

nullatenus suffragari, nisi specialiter, & nominatim cum eorum singulis fuerit super natalium defectu ad honores, gradus, & dignitates obtinendas ante vel post ingressum religionis per Rom. Pontificem immediate, vel de eius speciali mandato dispensatum, deque dispensatione seu mandato per literas Apostolicas, seu in forma breuis, vel saltem per patẽtes literas Cardinalis protectoris de ipsius Romani Pontificis voluntate fidem facientes legitime constiterit.

Eos pariter, qui tempore publicationis nostræ constitutionis in suis religionibus sine huiusmodi speciali Romani Pontificis dispensatione officia, honores, & dignitates habebant ad vitam, eo ipso ab illis amotos, & absolutos harum serie declaramus.

Hoc est derogatum per Gregorii XIIII.

Ad tempus autem illa obtinentes permittimus in sua administratione vsque ad finem sui temporis conseruari: ita tamen vt in posterum nec tempus ordinarium eis prorogari, aut extendi, neque ipsi ad alias non modo similes, verùm etiam neque ad inferiores, aut altiores & maiores dignitates, honores, gradus ascendere possint, perinde ac si id ipsum in præfata nostra constitutione ab initio expressum fuisset.

Ne tamen huiusmodi religiosi in liberalium artium, ac præsertim sacræ Theologiæ studijs, & religiosis profectibus segniores fiant, atque eorundem pia studia refrigescant, eos nolle volumus, quod si ipsorum quispiam eximia doctrina, vitæque, & morum sanctitate excellere reperietur, deque eorum probitate, & præclaris meritis ordinum protectores eam apud nos fidem fecerint, vt non immerito sperari queat, eorum doctrinam & operam ipsi ordini & sanctæ Dei Ecclesiæ vsui & commodo futuram, tunc demum indulgentiam & benignitatem nostrã facile experientur.

Quoniam verò à multis quæsitum est sub nomine honorum, graduum, & dignitatum, à quibus illegitimi penitus excluduntur, quid potissimum sit intelligendum, Declaramus hac in re, de qua nunc agitur, appellatione dignitatum, honorum, graduum debere intelligi Præpositatus, Abbatiatus, Prioratus, Guardianatus, Custodiatus, Prouincialium, ac Generalium superiorum officia, & alia his similia cum honore, & superioritate coniuncta.

Hæ duæ declarationes, de illegitimis tam non sunt necessaria cum Gregor. XIIII. reuocauerit quo ad hoc constitutionẽ Sixti V. primam.

Ab officijs autem oneris veluti lectoris, confessarij, studiorum, & sacræ Theologiæ Magistri, Regẽtis, prædicatoris verbi Dei, & cæteris huiusmodi, imo etiam à voce actiua à sacris ordinibus suscipiẽdis ipsorumque ministerio ipsos illegitimos, dummodo ex sacrilegio vel incestu geniti non sint, nequaquam arcemus.

Cum verò in quibusdam religionibus capitula prouincialia, aut nunquam, aut non quotannis, sed rarius celebrentur; quædam etiam monasteria, aut domus huiusmodi in remotissimis regionibus hæreticorum, aut infidelium tyrannidi finitimis sita sint, ne ij, quos extra capitula ad habitum, vel professionem regulares admitti prohibuimus, tempus celebrandis capitulis præfixum nimis diu expectare, aut ad ea cum maximo incommodo accedere cogãtur, concedimus, & indulgemus,

Vt in qualibet prouincia saltem duo, vel si commodè fieri poterit, tria, aut plura monasteria seu domus regulares deputentur, quarum, seu quorum superiores infra annum saltem ad inquisitionẽ super nouitijs faciendam, & ad ipsos religiosos iuxta formam præfatæ constitutionis recipiendos, & ad alia, quæ in ipsa constitutione continentur peragenda, insimul congregentur.

Quod si paucitas, aut nimia distantia monasteriorum, ne id quidem patiatur, saltem tribus ex antiquioribus patribus vnius monasterij, aut domus eius prouinciæ huiusmodi facultas & authoritas per capitulum generale, scilicet, monachorum, vel prouinciale mendicantium, & reliquorum regularium eius ordinis demandetur.

Verùm in ijs monasterijs, domibus, & locis regularibus, quæ aut nondum in congregationes redacta, aut aliàs nulli prouinciæ subiecta sunt, statuimus, vt trina capitula conuentualia tribus distinctis cum interuallo saltem decem dierum vicibus celebrata, eandem in recipiendis nouitijs per trinas huiusmodi distinctas vices approbatis, habeant authoritatem, quæ per nostram constitutionem capitulis prouincialibus est attributa.

Neque verò si in generalibus vel prouincialibus capitulis aliqui vocales desint, nec si à diffinitorum consensu aliquis discrepauerit, idcirco receptio religiosorum retardari, impediri, aut impugnari debebit, sed satis esse volumus, si vocalium & suffragiorum numerus legitimus à iure, vel per cuiuscunque ordinis statuta præfinitus interuenerit.

Et quod de capitulo prouinciali, aut generali dictum est, idem iuris statuimus, si quæ religiones non capitulorum, sed congregationum, aut dictarum, vel alio quouis nomine vti reperiantur.

Quod autem pertinet ad professionem tam illegitimorum, quàm eorum, qui post XVI. ætatis annum expletum regularem habitum susceperunt, quia tunc demum vere & proprie religiosi effici dicuntur, cum professionem emittunt, Declaramus eos, qui ante prædictam nostram constitutionem habitum susceperint, & post ipsius promulgationem cupiunt profiteri, non aliàs ad professionem admittendos esse, quàm facta inquisitione, & seruata forma in ipsa constitutione præscripta, & eorum, qui post dictam promulgationem etiam ignoranter non habita dicta inquisitione, & non seruata forma ad professionem admissi fuerint, professionẽ nullius esse roboris & momenti. In oblatis autem & conuersis professionem emittentibus satis erit, si quo ad mores, & statum personarum ipsa inquisitio fiat.

Sed cum eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa, statuimus, quod in quibusuis ordinibus, & religionibus, neque etiã tacita professio quorumcunque religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur, nisi in receptione cõstitutionis forma seruata fuerit.

Si quis verò ante editam nostram constitutionem iam tacitè professus, expressè cupiat profiteri, vel si quis apostata ad suam religionem redire voluerit, inquisitio & forma præscripta non erit necessaria, nisi vel de moribus, statu, & qualitate personæ, vel de validitate ipsius tacitæ professionis dubitatio aliqua oriatur.

Ij autem, qui in locis à sua patria longissimè remotis degentes, vel quorum patria ab hæreticis, vel infidelibus misere oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequijs sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque sedis apostolicæ benignitas elucescat; quæ cunctos mortales, præsertim verò exteros ex longinquis religionibus ad eam assiduè confluentes materno sinu libenter amplectitur, sancimus, exteros huiusmodi, & aduenas, quamuis non liquido constet de ijs omnibus, quæ in constitutione nostra requiruntur, tamen si diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles reputandos esse.

Quod si quis ante, vel post constitutionem ipsam professus ad sacros ordines, vel ad honores, gradus, & di-

& dignitates promotus existat, & post modum in eo natalium defectum, aut criminum in dicta constitutione nostra expressorum notam, quæ prius ignorabatur, detegi contigerit, Decernimus eum statim post huiusmodi defectus notitiam habitam, nõ aliàs quàm iuxta formam ipsius constitutionis ad honores, gradus, & dignitates, aut ad executionem sacrorum ordinum admitti debere.

Contra criminosos verò, quorum professio eadem constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea iudicibus, & curiis secularibus procedendi facultas conceditur, tunc demum id locum habere volumus, & non aliter, cum actis publicis constiterit, ipsos iudices & curiam secularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.

Cæterum quæ à nobis circa religiosos viros in præfata constitutione sancita sunt, ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi.

Postremo dum interdicimus, ne quis regularis alterius prouinciæ intra aliquod monasterium, domum, vel locum alienæ prouinciæ, etiam tanquam hospes, & ad modicum tempus recipi possit, nisi à superiore loci, vbi residebat, & à quo discessit licentiam expressam in scriptis exhibuerit, vel nisi satis cognitus sit, id obseruari volumus non solum in religiosis itinerantibus de vna in aliam prouinciam, sed in ijs quoque, qui proficiscuntur de vno in aliud eiusdem prouinciæ monasterium tam sui quam alterius ordinis. Quod si dicerent se ad apostolicam sedem confugere ob grauamina à suis superioribus sibi illata, & ideo ab ipsis superioribus licentiam, & literas obtinere non potuisse, non propterea vllo modo recipi valeant, nisi fide dignorum testimonio de petita ab eis licentia, & per suos superiores denegata constiterit.

In alma vero vrbe nostra religiosi aduenæ & peregrini de grauaminibus sibi illatis conquerentes nullibi sine huiusmodi literis aut licentia recipiendi erunt, nisi prius ad congregationem dictorum Cardinalium super negotijs regularium à nobis deputatorum, vel ad suos protectores remittantur, vbi ipsis auditis pro rerum & personarum qualitate quid agendum sit statuetur.

Reliqua autem in priori nostra constitutione contenta, quæ in præsentibus literis non declarantur, volumus perpetuo firma & valida, & in suo robore permanere, ac ab omnibus, ad quos spectat, inuiolabiliter obseruari.

Et si quid à nobis alicui ordini, aut religioni præter aut contra præfatæ constitutionis formam post illius editionem circa recipien. extra capitula nouitios, aut aliàs indultum, aut concessum fuit, id omne ac desuper confectas literas prorsus reuocamus & annullamus, ac ad terminos præsentis constitutionis reducimus, & aliàs nemini volumus suffragari.

Decernentes sic in præmissis vniuersis, & singulis per quoscunque iudices ordinarios etiam & delegatos, etiam causarum sacri Palatij Apostolici Auditores, ac S. C. E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate in quauis causa, & instantia vbique iudicari, & difiniri debere. Necnon irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præfatis, & alijs constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon quorumcunque ordinum tam mendicantium quàm non mendicantium religionum, monasteriorum etiam eorum, quæ ordinum capita dicuntur; Prioratuum, domorum, & quorumuis regularium locorum iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, consuetudinibus, stabilimentis, vsibus & naturis quantocunque tempore obseruatis, necnon fundationibus eorundem alijs quoque priuilegijs indultis, exemptionibus, & literis apostolicis illis omnis ipsorumque superioribus generalibus, vel prouincialibus, conuentibus, capitulis, fratribus, & personis per quoscunque Rom. Pont. prædecessores nostros, ac nosmetipsos etiam post primã dictæ nostræ constitutionis publicationem, & præfatam sedem etiam per modum statuti perpetui, ac initi & stipulati contractus, seu quasi, nec non motu, scientia & potestatis plenitudine similibus, ac etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiã Imperatoris, Regum, Ducum, aliorumque Principum, Sanctæque R. E. Cardinalium, ac de eorum consilio, & assensu etiam consistorialiter habito quomodocunque ac sub quibusuis tenoribus & formis, necnon cum quibusuis restrictiuis, præseruatiuis, annullatiuis derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis quomodocunque concessis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus, extensis, & moderatis, etiamsi in eis, ac statutis, stabilimentis, & fundationibus præfatis caueatur expresse, quod nunquam eorum priuilegia, & indulta reuocata, vel moderata, aut immutata intelligantur, nec illis in toto vel in parte derogatum censeatur per quascunque literas etiam derogatoriarum derogatorias, ac alias fortiores, & efficaciores clausulas in se continentes, nisi illorum, ac etiam certarum specialium literarum. Apostolicarum inde confectarum vere, non autem per clausulas generales vel speciales idem importantes inserto tenore, ac de simili Cardinalium consilio, quodque semper in huiusmodi derogationibus, & alijs dispositionibus censeatur apposita clausula, quod tunc demum nec aliter, nec alio modo effectum sortiantur, cum superiorum, capitulorum, & conuentuum præfatorum ad id accedat assensus, quodque derogationes, & aliæ dispositiones huiusmodi aliter effectum non habeãt nisi consistorialiter factæ, & per trinas distinctas literas earundem tenorem continentes tribus distinctis vicibus superioribus capitulis & conuentibus præfatis fuerint intimatæ, eorumque pariter ad id expressus accedat assensus, aliter verò factæ viribus, & effectu omnino careant, ac superiores capitula conuentus, & aliæ personæ præfatæ ad parendum illis, & decretis desuper processibus, eorumque executoribus & sub executoribus, ac ipsorum mandatis & monitionibus minimè teneantur, sed literarum huiusmodi executionem omnino impedire, nec ratione resistentiæ censuris ecclesiasticis, etiam per ipsos executores, vel subexecutores latis; innodari possint. Quibus omnibus etiamsi alias de eis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruãda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes harum serie specialiter, & expresse derogamus; & quatenus effectum præsentium quoquo modo impedire, vel retardare, vel illis obesse possent, ea omnino tollimus & abrogamus, cęterisque contrarijs quibuscunque. Vt autem præsentes literę omnibus plenius innotescant, mandamus illas ad valuas Basilicę principis apostolorum de Vrbe, & in Cancellaria Apost. necnon aciæ Campi Floræ publicari eorumque exempla de more affigi. Volumusque & decernimus, vt ipsarum præsentium exempla etiam

im-

impressa, manuque Notarij publici, & sigillo prælati ecclesiastici, aut illius curiæ obsignatum eandem vbique locorum fidem faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, voluntatum, permissionis, concessionis, indulti, statuti, sanctionis, decretorum, derogationis, sublationis, & abrogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Romæ in monte Quirinali Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo Octuagesimo octauo xij Calend. Nouembris. Pontificatus nostri anno quarto.

E. Card. Prodat.
Ioan. Ang. Papius.
Registrata apud Ioan. Angelum Secretarium.
S. de Vrsinis.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, indictione prima, die verò septima mensis Nouembris Pontificatus Sanctis. in Christo patris, & D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno quarto, retroscriptæ, literæ Apostolicæ affixæ lectæ, & publicatæ fuerunt in valuis Basilicarũ Sancti Ioannis Lateran. & Sancti Petri Principis Apostolorum de Vrbe, necnon Cancellariæ apostolicæ & acie Campi Floræ, vt moris est per nos Ioannem Baptistam Bagni, & Octauium Taglietum S.D.N.PP.Curs.
Alex. Parabiachus Mag. Cursorum

MODERATIO CONSTITVTIONUM Sixti V. fœlicis recordationis, contra illegitimos regularium facta à S. D. N. Gregorio Papa XIIII.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Ircũspecta Romani Pontificis prouidentia, ea, quæ rationabilibus causis authoritate apostolica sancita fuerunt ipsa rerum experientia suadente, & alijs interdum nõ minus iuxtis causis moderatur, & immutatur, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Sanè licet alias fœlicis recordationis Sixtus PP. V. prædecessor noster nõ nulla circa qualitates, modum, & formam admittendi religiosos ad quoscunque ordines salubriter statuerit, prout in duabus desuper, prima videlicet sub datum VI. Cal. Decemb. anno 3. & altera sub datum XII. Nouemb. anno 4. sui Pontificatus editis constitutionibus latius continetur, quia tamen vsu cõprobatum est, multa inuenta fuisse impedimenta, propter quæ ea, quæ in præmissis statuta fuerunt, executioni minime mãdari poterunt. Vnde quam plures literis & pietate insignes viri à sancto proposito regularem ducendi vitam abducti, ac impediti, atque etiam alij diu cum magna eorum laude in religione versati ab illius dignitatibus, honoribus, prælaturis cũ non modico religionis, & ordinum huiusmodi detrimento repulsi, & inhabiles penitus redditi fuerint. Nos igitur ea, quę docuit experiẽtia, salubriter fuisse constituta confirmare, quæ verò moderatione aliqua indigere moderati volentes, ac dictarum constitutionum, & inde sequutorum quorumcunque tenores etiam veriores præsentibus pro expressis habentes habita cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus super negotijs, & constitutionibus regularium deputatis matura deliberatione, de eorundem consilio prædictas constitutiones in ea parte qua cauetur, Ne illegitimi ex certo inibi expresso damnato toro, vel complexu ad quamcunque religionem, neque ad habitum, aut professionem regulares, sed tantum ad habitum conuersorũ aut famulorum in monasterijs, alijsque locis regularibus seruientium admittantur, & si post dictam constitutionem professionem emitterent, voluit eam nullius esse momenti. Et in altera parte, in qua illegitime genitos etiam ante ipsas constitutiones professos vigore priuilegiorum, aut indultorum apostolicorum, cuius ordini, religioni, monasterio, aut congregationi, eorumque superioribus in genere, vel in specie concessorum etiam ipsi per ingressum religionis, vel per eosdem superiores legitimatos, ad gradus honores, & dignitates habilitatos, seu integratos ab honoribus gradibus & dignitatibus quibuscunque tam antiquis, quàm alijs priuilegijs, literis Apostolicis, indultis, aut declarationibus non obstantibus excludi, atque dispensationes quascunque, aut legitimationes non suffragari, nec in futurum cum his, nisi à sede Apost. priuilegijs quibuscunque non obstantibus dispensari posse voluit, authoritate Apost. tenore præsentium ad terminos iuris reducimus, & moderamur, ac omnes dispensationes, & habilitationes vigore priuilegiorum, aut indultorum Apostolicorum, cuius ordini, religioni, monasterio, aut congregationi, eorumve superioribus, in genere, vel in specie, vt perfertur, concessorum, quæ tempore constitutionum huiusmodi vsu recepta, & non sub illis, & alijs reuocationibus comprehensa erant per quoscunque eorum superiores factas in pristinum statum, & validitatem, in quibus ante ipsas constitutiones existebant, restituimus, & reintegramus, volentes ijsdem constitutionibus nõ obstantibus eos, qui quouis modo illegitime procreati fuerint, ad habitum, & professionem regulares admitti posse, quemadmodum admitti poterant, si supradictæ constitutiones editæ non fuissent, ita tamen vt, cum de recipiendis quomodocunque illegitimè natis ad habitum, & professionem ordinum, quorumcunque agetur, ij, ad quos huiusmodi receptio spectat præter alia, ex quibus ex dictarum constitutionum præcepto circa quoscunque etiam legitimos, disquirere debent diligenter vitam eorum, & mores inquirant, & ita demum recipiant, si tamen bonam indolem, & virtutis speciem præferant, ac tot eis merita suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorumque receptio religionis commodo & vtilitati profutura videatur. Et super hoc ipso ij, ad quos (vt dictum est) pertinet huiusmodi receptio matura deliberatione habita ita censuerint, & iudicauerint, dummodo tamen filius illegitimus in religione, in qua pater siue ante, siue post natiuitatem dicti filij professus fuerit, ipso patre viuente non admittatur, quod expresè prohibemus, volumus quoque, ac statuimus licere generali, aut prouinciali singulorum ordinum, aut congregationum, aut hospitalium, ad quos dicta dispensatio spectat iuxta tenorem priuilegiorum, & indultorum Apostolicorum eis concessorũ, quæ dummodo vsu recepta, nec aliàs sub vllis reuocationibus comprehensa sint, vt præfertur, in hac parte reualidamus cum illegitimis, quos aliàs dictus generalis, aut prouincialis, cum generali, prouin-

ciali,

ciali, seu intermedio capitulo, & non aliàs suffragantibus meritis dignos iudicauerint ad honores, gradus, & dignitates obtinendas dispensare, ac dispensationes huiusmodi pro tempore ita factas & inde sequuta quæcunque, vt antea valere, & tenere, perinde ac si supradictæ constitutiones non emanassent. Cæterum cum acceperimus nonnullarum religionum, & ordinum præsertim monachalium monasteria ita instituta esse, vt in eis perpetua quidem filiatio constituatur, ideoque receptio nouitiorum in vnoquoque monasterio ad superiorem prælatum, & capitulum eiusdem monasterij tantum pertineat, quæ etiam monasteria, vt plurimum inter se longe distant, nec generalia prouincialia, aut intermedia capitula nisi per raro celebrare solēt: ideo statuimus, vt superiores illorum monasteriorum de consensu sui capituli, præhabita simul cum his, de quibus in vnaquaque religione, aut monasterio, iuxta eius constitutiones, recipiendus interrogari solet aliqua informatione super his, quæ in dictis constitutionibus continentur, ad receptionem huiusmodi procedere valeant, dummodo tamen antequam ad professionem admittatur, plenaria, & eo modo, prout in dictis constitutionibus habetur, inquisitio fiat, vt postea ab eis, à quibus examinari solent, diligenter examinentur, & approbentur, & demum in dicto capitulo coram superiore referantur volentes, quod superiores prædicti cum eorum capitulo, aut vbi mos non fuerit celebrandi capitula cum tribus aut quatuor ad id congregatione, per vota secreta, deputatis seruatis eorum regularibus institutis, ac supradictis omnibus eandem in recipiendis nouitijs habeant authoritatem, quæ per dictas constitutiones prouincialibus capitulis est attributa, decernentes sic, & non aliàs per quoscunque iudices, & commissarios, quauis authoritate fungentes etiam Romanæ curiæ Cardinales, & causarum Palatij apostolici auditores sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque, & inane, quidquid secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari; non obstantibus præmissis, ac quibusuis alijs constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius prælati, vel personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostēsæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reductionis, moderationis, reintegrationis, prohibitionis, reualidationis, statutorum, voluntatum, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo, Idibus Martij, Pontificatus nostri Anno primo.

Clemens PP. VIII. ad perpetuam rei memoriam.

ALtissimæ paupertatis via, quæ ducit ad vitam, quam Domini vestigijs illustratam Seraphicus ille Beat. Franciscus diuino spiritu ductus secutus est, cupientibus illam ingredi apostolicæ sedis prouidentia circunspecta debito consueuit adesse præsidio. Dudum siquidem F. Recordat. Sixtus PP. V. prædecessor noster perpetuo statuit, & ordinauit, iuuenes in aliquam religionem recipi non posse, nec debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, & anteacta vita & moribus diligenter inquiratur, ac compertum sit, eos deuotionis, & pietatis feruore vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse, & de ijs in generalibus, vel prouincialibus capitulis plena, & indubitata fides fieri debeat, prout in literis dicti prædecessoris sexto calendas Decembris Pōtificatus sui anno tertio confectis plenius continetur; cum autem sicut accepimus, prædicta capitula, nō nisi sexennij vel triennij spacio celebrari soleant, animaduertentes tanti temporis moram posse pias profiteri volentium mentes tepefieri, & à tanto proposito adimplendo forsan etiam abstrahi; nos ad ea remouenda, quæ religiosorum eorum propositum impedire quoquomodo possint, intenti, harum serie in Hispanijs tantum concedimus ministro, & commissario generalibus, ac etiam ministris prouincialibus dicti ordinis fratrum minorum de obseruantia nuncupatorum, quod extra capitulum quocunque tempore possint, & valeant recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in quam iuuenes recipiendi sint. Concedimus quoque, quod ipsi coram notario vel fratres per eos ad hoc deputati possint, ac debeant ad inquisitionem huiusmodi faciendam vocare testes, & ab eis recipere iuramentum; quod si à prædictis superioribus dicti ordinis, ac fratribus per superiores, vt præfertur, deputatis in præmissis contra factum fuerit, voce actiua, & passiua, necnon officijs gradibus, & honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuati, & tam ad illa, quam ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, & incapaces, ac excommunicationis sententia innodati ipso facto existant: decernentes susceptionem habitus, & professionem ac inde sequenda quæcunque valere, perinde ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent. Non obstantibus dicta & altera illius declaratoria, Feli. Recor. Sixti V. constitutionibus, necnon moderatione F. Recor. Gregor. XIIII. prædecessorum nostrorum, quas in omnibus alijs sub pœnis in illis contentis obseruari prorsus volumus, & mandamus, ac quibuscunque alijs in contrarium facientibus. Cæterum quia difficile foret præsentes literas ad singula quoque loca, vbi necesse fuerit deferri, volumus, & similiter authoritate apostolica decernimus, quod præsentium transumptis, etiam impressis, & manu ministri, seu commissarij, vel procuratoris generalium dicti ordinis subscriptis, de eorum sigillo obsignatis eadem fides prorsus adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annullo piscatoris die 14. Aprilis M. D. XCII. Pontificatus nostri anno primo.

M. Vestrius Barbianus.

F. Ferdinandus Gemener, procurator generalis ordinis.

Romæ apud Paulum Baldum impressorem cameralem. 1592.

Sequi-

Sequitur Bulla concessa à S. D. N. Clemente VIII. Papa illustri monasterio Sancti Stephani Salmãticensis ordinis Prædicatorũ, qua concessione fruuntur aliæ religiones mendicantes in domibus, vbi adest magister studentium, cum omnia concessa vni domui ordinum mendicantium censeantur totis ipsis ordinibus indulta, prout probatum est in superioribus, quæstione X.

Clemens P. VIII. ad perpetuam rei memoriam. In his, quæ ad religionum propagationem spectant, authoritatis nostræ partes libẽter interponimus, prout in Domino salubriter cõspicimus expedire, alias si quidem fel. rec. Sixtus Papa V. prædecessor noster, iustis tunc suadentibus rationibus ductus sua perpetuo valitura constitutione, quæ incipit, *cum de omnibus ecclesiasticis ordinibus*, sub dat. sexto calen. Decembr. Pontificatus sui, anno tertio emanata, inter alia statuit, & ordinauit, vt iuuenes decimum sextum ætatis suæ annum excedentes aliquam religionem ingredi volentes, non prius ad habitum recipi, & ad professionem admitti possent, quàm de eorum anteactæ vitæ, ac morum honestate, tunc expressis iuridice, ita instrumenta desuper formanda, coram testibus, & notario, ad Capitula generalia, vel prouincialia, in quibus per diffinitores capituli approbarentur, deferri deberent, constituisset, prout in eadem constitutione latius continetur. Quæ cum difficillimè adimpleri posse experientia post modum compertum extitisset, eandem constitutionem Sixti prædecessoris fe. re. Greg. P. XIIII. & prędecessor noster moderatus fuit, vt huiusmodi receptiones & approbationes per priores quatuor domorum fierent, ita vt qui ad religionem admitti vellent, ad quatuor eiusdem religionis, quam elegissent, domos accederent, & ab earũdem Prioribus approbationem deferrent, vt in aliqua ipsarum domorum recipi possent. Denique Sixtus V. ordini fratrum minorum concessit, vt huiusmodi recipiendorum approbationes per quatuor fratres ex antiquioribus eiusdem domus, in qua habitum peterent à diffinitoribus nominatos fieri possent, ipsique quatuor antiquiores nominati ad inquisitionem faciẽdam procedere, ac ad hunc effectum testes vocare, & ab eis iuramentum recipere coram tabellione, & alia requisita facere valerent, prout in diuersis eorundem prædecessorum literis plenius continetur. Cum autem sicut pro parte dilectorum filiorum, prioris, & conuentus domus S. Stephani Salmantini ordinis fratrum Prædicatorum, nobis expositum fuit, eidem priori, & conuentui per dictum Sixtum prædecessorem, ad petitionem, & supplicationem bo. me. Antonij tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli Presbyteri. Cardinalis Carrafæ nuncupati, viuæ vocis oraculo indultum fuerit, vt instrumenta per tabellionem coram testibus facta super qualitatibus iuuenum in dictum conuentum ad habitum recipi petentium, per priorem, seu præsidentem, ac sub priorem, magistrum nouitiorum, & magistrum studentium, eiusdem domus iuridice approbari, vel reprobari deberent. Cumque huiusmodi receptionis forma facilior, & commodior existat, quàm aliæ supradictæ, nihilominus hanc etiam multa incommoda pati cõpertum est, multosque a religionis ingressu, diuersis rationibus propterea arceri, atque a proposito abduci, & ea de causa religiosorum numerus indies minui. Quod si eisdem priori, & conuentui licitum esset, iuuenes huiusmodi religionis habitum ibi suscipere, volentes præuio tantum ipsorum iuramento, se non esse criminosos rationibus obligatos, a quibus non possent faciliter expediri, nec furto, latrocinio, aut homicidio notatos, nec alijs impedimentis, in dicta Bulla Sixti Quinti contentis detineri, ad habitum admittere, postea intra tempus probationis, de eisdem qualitatibus inquisitionem, & indagationem iuxta indultum Sixti V. scriptum, viuæ vocis oraculo concessum facere, ex hoc profecto domus præfata, quæ valde insignis extitit, pristino splendori, cum religiosorum propagatione, & diuini cultus augmento restitueretur: Ideo nobis dictorum prioris, & conuentus nomine fuit humiliter supplicatum, vt in præmissis opportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui religiosorum propagationem, & diuini cultus augmentum, quantum cum Domino possumus libenter procuramus, singularum literarum præfatarum tenores præsentibus pro expressis habentes, ac priorem, ac conuentum præfatum singulares personas à quibusuis excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, alijsque ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium dũtaxat ad consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati, de venerabilis fratris nostri Michaelis Episc. Albanen. Cardinalis Alexandrini nuncupati, ordinis Prædicatorum protectoris, consilio, eisdem priori & conuentui, *nunc & pro tempore existentibus, vt quoscunque iuuenes, etiam decimum sextum ætatis suæ annum excedentes ad habitum in eodem conuentu admitti petentes, recepto ab eis iuramento, quod criminosi, rationibus, vt præfertur, obligati, furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut alijs impedimentis in dicta bulla Sixti V. contentis detenti non sint, recipere, ac postea per aliquem eiusdem conuentus religiosorum, ad hoc deputatum ad inuestigationem, anteactæ illorum vita, ac morum, & reliquorum præmissorum, absque strepitu iudiciario, sed per scrutinium secretum procedi facere, qui ad hoc deputatus processum, & informationem captam dictis priori, seu præsidenti, ac superiori, & magistro nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat, libere, & licite possint, & valeant auth. Apost. tenore prę sentium concedimus, & indulgemus*. Decernentes præsentes literas de nullitatis vitio, aut intentionis nostrę, vel alio quopiam defectu, notari, vel impugnari, aut quomodolibet infringi, suspendi, limitari, vel retractari, aut ius, vel controuersiam reuocari, nullatenus posse, sed semper validas, & efficaces existere, & fore, ac ita perpetuo in eodem conuentu obseruari debere, sicque per quoscunque iudices, ordinarios, aut delegatos etiam causarum palatij Apostolici auditores, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & authoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac irritum & inane, quicquid secus super his à quoquam quauis authoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari; non obstantibus præmissis, ac Apostolicis constitutionibus, & ordinationibus, ac eiusdem conuentus & iuramẽto confirmatione Apostol. vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs indultis, & literis Apost. in contrarium præmissorum, quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis eorũ tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs

tarijs

uarijs quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris, die x. Septembris M.DXCVII. Pontificatus nostri anno sexto.

M. Vestrius Barbianus.

QVAESTIO LV.

De reliquiis sanctorum, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quomodo reliquiæ sanctorum sunt adorandæ.*
2 *Cuius authoritate possunt transferri sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.*
3 *Vtrum Agnus Dei possit depingi & vendi.*

ARTICVLVS I.

Quomodo reliquiæ sanctorum sint adorandæ.

Espondeo dicendo, quod Concilium *a* Tridetinum definiuit sanctorum Martyrum, & aliorum cũ Christo viuẽtium sancta corpora, quæ viua membra fuerunt Christi, & templum Spiritus sancti ab ipso ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda à fidelibus esse veneranda; per quæ multa beneficia à Deo hominibus præstantur, ita vt affirmantes sanctorum reliquiis venerationem, atque honorem nõ deberi, vel eas, aliaque sacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ causa sanctorum memorias frustra frequentari, omnino damnandos esse, prout iam pridem eos damnauit, & nunc etiam damnat ecclesia; & ita in synodo *b* Magunt. celebrato anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono dicitur, reliquias etiam sanctorum velut diuinæ gratiæ olim receptacula, & vetustissima Christi membra, & pura spiritus sancti domicilia, monemus in ecclesijs nostris, vel ob id proponendas, & religiosa pietate venerandas, vt per eas fideles cõmoniti discant virtutem, & fidem sanctorum imitari; & alicubi in his sanguinolentas notas, & pro fidei Christi tolerati Martyrij vestigia cernentes, admoneantur, spem fidei nostræ non esse inanem, pro qua omnia dira pati sancti Martyres in animum, sibi induxerunt, quorum exemplo ipsi etiam ad aduersitatum omnium tolerantiam animentur, quam venerationem secundum doctissimum, & acutissimũ Burgensem vaticinatus nobis fuit Isaias *c* in his verbis, *Et annunciabunt gloriam gentibus, & adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino in equis & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis & in curribus ad montem sanctum meum Hierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domum Domini*, quæ Isaiæ authoritas, ait Burgensis, est exponenda de martyribus Christi Domini, qui in diuersis partibus mundi fuerunt pro testimonio Dei interfecti, quorum corpora, seu ossa adducuntur frequenter de cunctis gentibus in equis & quadrigis, scilicet, honorifice, & diuersis, & varijs modis ad montem sanctum meum Hierusalem, scilicet, ecclesiam, & ait Isaias, *quomodo si inferant filij Israel munus in vase mũdo in domum Domini*, in quibus verbis significare vult, quod tãta fieret veneratio reliquijs sanctorum in ecclesia, sicut olim fiebat in templo, cum aliquod munus solẽnissimum ibi offerebatur, & in hoc innuit Propheta quoddam notabile pertinens ad perfectionem noui status in lege gratiæ, in lege enim veteri corpora, seu ossa mortuorum erant immunda in tantum, quod contaminabatur sacerdos per contactum mortuorum, vt in libro *d* Leuitici patet; sed in lege noua hoc non habetur, imo reliquiæ sanctorum in altaribus ponuntur, & in vasis mundissimis collocantur & minimè immunda iudicantur, sed vt munus solemnissimum & grauissimum coram Christo Domino offeruntur. Differentiæ autem ratio inter legem nouam & veterem ea esse potest, quia animæ defunctorum in lege veteri quantumcunque sanctæ fuissent à diuina visione separabantur, vnde & corpora eorum merito separanda erant à sanctuario, cuius oppositum est in lege noua, in qua animæ sanctorum beatifice Deo coniunguntur, vnde ad perfectionem sui status pertinet, vt eorum corpora & reliquiæ a fidelibus venerentur, & ita reliquiæ sanctorum sunt reuerenter obseruandæ, & si sunt antiquæ, extra capsam ostẽdi non debent, prout in quadam decretali *e* præcipitur, & ratio huius prohibitionis secundum Abbatem *f* est, quia cum ostenduntur extra capsam ossa nuda & vetera & antiqua, multorum deuotio tepescit, & datur detractoribus causa obloquendi. Dicũt enim, quod si fuisset sanctus, ossa non fuissent sic dispersa, non aduertentes, quod omnibus puris hominibus generaliter dictum est, cinis es, & in cinerem reuerteris, ab hac tamen vniuersali lege excipitur B. Virgo Maria, prout tenet vniuersalis ecclesia & tradit doctissimus *g* Cordoua. Vnde ego proprijs oculis vidi in festo canonizationis Sancti Didaci nostræ sacræ religionis alumni, quæ Compluti fuit celebrata de consilio & mandato inuictissimi, & Christianissimi Philippi Secundi Regis Hispaniarum, vt facies corporis sancti velo obtenderetur tempore, quo eius charissimus filius Princeps adhuc puerulus (nũc Philippus Tertius Rex Hispaniarum) ad adorandũ corpus sanctum accedere debebat, & hoc non alia ratione nisi vt ipse non videret extremitatem nasi, & labia oris sancti consumpta, sed occuparetur in visione totius corporis inconsumpti, & integri & miro & cœlesti odore refecti, odorem suauissimum suauitatis dantis, & occuparetur in visione corporis rubicundi, quod ego vidi, palpaui, & osculatus sui, vt hac sola visione imbutus magis in deuotione, & veneratione Christianissimus Princeps inflammaretur, & à deformatione extremitatis nasi & labiorum minime a tali feruore retraheretur, & ita comparatũ fuit, vt ipse Christianissimus Princeps odore talium vnguentorum tractus, sit modo Rex deuotione huius sancti maximè affectus, cuius affectu omnes suos subditos ad eandem deuotionem incitat, & prouocat, & monasterium discalciatorum, quod cum primum ingressus vallisolletum est, ædificari mandauit Sancto Didaco consecrari præcepit.

Reliquiæ de nouo inuentæ non sunt venerandæ in publico sine authoritate sedis Apostolicæ, vt in dicta *h* decretali præcipitur vbi glossa intelligit de omnino nouis, secus si essent reliquiæ sanctorũ approbatæ: nam quando certum est quod sunt reliquiæ sancti canonizati bene possunt sine authoritate Papæ in publico venerari, eo enim quod sanctũ canonizauit, concedit omnes eius reliquias publice posse venerari, quando autem oritur aliqua dubitatio, tunc habet locum decisio præfatæ decretalis, vt non venerentur publicè sine authoritate Papæ, priuatim autem veneratione quadam virtuali non prohibet Summus Pontifex, has reliquias venerari.

a Conc. Trid. sess. 25 de ref. in decreto de inuocata bene data de reliq. sanct.
b Magunt. c. 43.
c Isa. 66.
d Leuit. 11. cap.
e c. 2. de reliqui. & venerat. sanct.
f Abb. in d. c. 2 nu. 1.
g Cord. li. 2. quæst. q. 17. p. 150. co. 2.
h d. c. 2.

ARTICVLVS II.

Cuius authoritate possunt transferri sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.

Respondeo dicendo, quod reliquiæ sanctorum authoritate Papæ, vel Episcopi, vel sanctæ synodi, prout in quodam canone *a* mandatur, debēt transferri, quod intelligunt Doctores esse verum loquendo de corporibus sanctorum traditis perpetuæ sepulturæ iuxta terminos cuiusdam legis, *b* nisi necessitas immineat. quia tūc authoritate præsidis prouinciæ iuxta aliam legem; *c* quando autem nō sunt tradita sepulturæ, bene transferri possunt sine alicuius authoritate ad alium locum religiosum, vt in alia lege *d* conceditur, & cum sæpe à Summis Pontificibus censuræ promulgentur contra has portantes ab vrbe aliquas reliquias concessit *Alexāder Sextus fratribus minoribus, vt possint sine scrupulo alicuius censuræ mittere reliquias extra vrbem pro consecratione altarium, & lapides cuiuscunque generis siue consecratos, siue non,* ita refertur in monumentis *e* ordinum, & viuæ vocis oraculo concessit Pius V. vt quas reliquias ab amicis possunt habere religiosi Societatis absolutè extra vrbem fas esset mittere, ita in compēdio *f* Societatis refertur.

a c. corpora de consecr. dist. 1. *b l. vlt. C. de reli. & sumpt. funer.* *c l. 1. eod. tit.* *d l si nec dum eod. tit.* *e in 1. impr. f. 70. conc. 174.* *f Cap. Societ. tit. reliquia.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Agnus Dei possit depingi & vendi.

Respondeo dicendo, quod *Gregorius Tertius decimus anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo octauo Calendas Iunij, Pōtificatus sui anno primo, in constitutione, g quæ incipit omnis certo studio, statuit, & ordinauit ac sub excommunicationis pœna ipso facto prohibuit, & interdixit ne quisquam siue mulier sæcularis, aut ecclesiastici etiam regularis ordinis ille sit, & quocunque gradu conditione, statu, nomine, dignitate & honore præcellat posthac in perpetuū Agnus Dei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere inficere minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, neque depingi, aut miniari facere, neque illos venales proponere, seu tenere quouis prætextu qualibet de causa audeat; verùm albos, & mundos Agnum illum purum & innocentem repræsentantes, qui occisus pretiosissimo sanguine suo nos redemit, & decenter, ac reuerenter à cunctis haberi deferri, & custodiri præcepit, & ita ab omnibus fieri, & censeri debere decreuit, & mādauit omnibus singulorum locorum ordinarijs per vniuersum Christianum orbem constitutis eorumq; vicarijs in spiritualibus generalibus, vt præsentem constitutionē, & prohibitionem in suis quique ciuitatibus diœcesibus statim publicari, procurent, ita vt ad omnium notitiam quàm primum peruenire possit.*

g habet. inter const. Apostol. Greg. const. 1.

Circa quam constitutionem notandum est, quod non vidi illam seruari in his Hispaniarum partibus ab omnibus, licet aliqui habentes aliqualem huius constitutionis notitiam eam transgredi formident, quæ à Dominis Episcopis deberet certè publicari, vt ad omnium notitiam perueniret, & ab omnibus obseruaretur ea obseruantia, qua Summus Pontifex Gregorius Decimus tertius iustissimè præcepit ab omnibus custodiri.

Circa hanc quæstionem vide, quæ supra habes in Tomo *h* secundo.

h to. q. 119.

QVÆSTIO LVI.

De restitutione in quatuor articulos diuisa,

Circa quam quæruntur quatuor.

1 Quid sit restitutio, & quotuplex.

2 *Vtrum monasterium possit impetrare beneficiū restitutionis eo quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio, & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur sub pœna, quod si talis alienatio aut census constitutio fieret ad illud monasterium pertineret.*

3 *Vtrum is, qui contraxit cum monacho absque licentia prælati, sit obligatus restituere monasterio rem ex illo contractu acquisitam.*

4 *Vtrū bona incerta, quæ habent nouitij, possint applicari, & restitui monasterijs, in quibus sumunt habitū.*

ARTICVLVS I.

Quid sit restitutio, & quotuplex.

Respondeo dicendo, certissimum esse lege naturali diuina, & humana restitutionem ablati necessariam esse ad peccati dimissionem, & cum regulares propter Deum omnia reliquerint, oportet de restitutione aliquid agere, ne ipsi restitutionibus implicari peccatis innodentur, pro quorum remissione ad religionem confugerunt, & sciendum est, restitutionem læsioni opponi, nam & ea illud reddit, quod læsio abstulerat, vt dicitur in aliquibus legibus, & tradit *h* Bartolus, ideo restitutio, de qua agimus, est illius redditio, quæ ablata est, secundum D. *i* Thomam, qui probat, eam ad iustitiam commutatiuam pertinere; etenim sicut acceptio rei alienæ actus est iniustitiæ circa cōmutationem, ita & restitutio, quæ ei opponitur, erit actus iustitiæ commutatiuæ, cū per intelligentiam vnius contrariorum cognoscatur & alterum, & vis eius percipiatur, prout in multis doctrinæ suæ locis nobis scriptum reliquit *K* Aristot. quod Dynus Iurisconsultus optime adnotauit: in cōmutatiua autem iustitia potissimè attenditur damni per acceptionem illati compensatio per redditionē, & æqualitatem, quemadmodum ex eadem *l* Aristotelica constat doctrina. Damnum verò infertur alicui varijs modis, per occupationem iniquā propriæ rei, per eiusdem rei detentionem, atque item per impedimentum, ne quis assequatur, quod ei debitum est. In summa reducitur læsio his modis contingens ad alicuius boni priuationem cum is, qui detinet rē alienam, aut alteri debitam eam videatur ab altero abstulisse, & eadem ratione, qui impedit, ne quis assequatur bonum aliquod, plane dicitur bonum hoc ab altero auferre, prout resoluit doctissimus *m* Couarruuias dicens, quod restitutio aliquas habet radices, à quibus deducitur, ab acceptione, scilicet, aut à re accepta. Ab acceptione tunc procedit, quando quis ratione solius acceptationis tenetur alteri reddere, quod suum est, aut est ei debitum, vt in causis mutui, depositi, furti, rapinæ, & similibus. A re accepta, tunc deducitur restitutio, quoties quis rem alienam, aut alteri debitam habet, sicut diligenter tradiderunt D. *n* Thomas, Caietanus, & Soto.

h l quod si mi no. § restit. ff. de minori. l. 1. C. si aduersus translationē Bart. in l. qui pro. ff. de proc. *i D. Tho. 2. 2. q. 6 2. ar. 2.* *K Arist. 1. top. & 4. Ethic. c. 1. & 2. Ite. ad Theod. Dynus in reg. possess.* *l Arist. lib. 1. ethicor.* *m Coua. reg. possess. 2. p. in initio.*

Duplex autem est restitutio, prima est, qua prior status totaliter innouatur, & sic dicitur restitutio in integrū, qua redditur possessio rei, aut æquiualentis, & fructus pristinum ius, & omnia, quæ à iurisperitis dicitur esse prioris status vel iuris reintegratio, per quam subuenitur minoribus, Ecclesijs, & monasterijs,

n D. Tho. & Caiet. 2. 2. q. 62. art. 6. Sol. li. 4. de iust. q. 7. ar. 7.

rijs, & de ea in *a* iure late agitur, & de hac dicimus in articulo primo huius quæstionis; secunda est, qua prior status non renouatur in totum, sed solum rei possessio, vel æquiualentis, per quam satis sit de re ablata, & damno, & interesse, quæ aliquando significatur nomine redditionis, vt patet ex iure: *b* aliquando verò nomine satisfactionis, vt dicitur in quadam decretali; & de hac agemus in secundo, & alijs articulis huius quæstionis.

a l. 1. C. de sen tent. passis cap. auditis de in integrum resti tut.
b c. cum tu de vsuris c. literis de captoribus.

ARTICVLVS II.

Vtrum monasterium possit impetrare beneficium restitutionis eo, quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio, & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur sub pœna, quod si talis alienatio aut census constitutio fieret, ad illud monasterium pertineret.

RESpõdeo dicendo, quod Doctor Ioannes *c* Gutierrez hanc quæstionem dubiam esse putat, & vtranque partem posse controuerti, sed tandem resoluens, ait, quod in casu proposito monasterio cõpetit restitutio in integrum aduersus dictam alienationem, & census constitutionem à se factam contra prohibitionem testatoris, ne incurrat dictam pœnã priuationis, quia minor institutus hæres restituitur aduersus substitutum, vt in iure *d* probatur; ergo in proposito, cum dictum monasterium fuerit substitutum, quod equiparatur similiter minori, vt dicitur in iure, *e* & infra probabitur merito monasterium institutum restituitur cõtra monasterium substitutum, quia priuilegiatus certans de damno euitando bene vtitur priuilegio restitutionis contra pariter priuilegiatum certantem de lucro captando, vt multis allegatis iuribus, tradit *f* Iason, & allegando alios Couarruuias; sed certum est, quod monasterium prædictum agit de damno euitando, quia sibi fuerunt pure dicta bona relicta cũ prædicta prohibitione pro sui, verbi gratia dotatione, erectione, & sustentatione quibus semper vsus fuit, atque nunc fruitur, sicque sunt effecta proprium patrimonium, & in eorum dominio radicata, & licet per contrauentionem præ dictam competat, & sit quæsitum ius alteri monasterio, & bona alienata propria ipsius efficiantur, non sunt tamen radicata in eius monasterij substituti patrimonio, neque ipsa vnquam habuit realiter, & sic agit tantum de lucro sibi delato captando, non verò de damno euitando, vnde præferendum est monasterium agens de hoc damno euitando.

c Gutier. li. 2. pra. q. 115.
d l. & si sin. §. sed quod Papinianus & in §. quod si minor § Scæuola. ff. de minorib.
e l. orphanotrophos & ibi Bal. C. de epis. & cler.
f l. verũ, § fi. ff. de minori DD. in cap in præsent. de probatio Ias. & ca teri in auth. quas actiones C. de sacros. ec clesi. Couar. in pra. qq. c. 7. nu. 4. & in regu. possess. p. 2. §. 2. nu. 4.

Secundò probatur hæc pars ex quadam lege, *g* in quã minori competit restitutio in integrum, vt hæreditatem sibi relictam consequatur, aduersus propriã negligentiam; & licet ille textus loquatur in minori, idem tamen dicẽdum est in causa, vel loco pio, cum minori æquiparetur, vt dictum est supra, & probat late Euerardus: *h* & confirmatur, quia minor restituitur aduersus propriam negligentiam non soluendi canonem in triẽnio, ne incidat in commissum, vt tenet Specul. *i* & refert, & tenet alios allegãs Ias.

g l. 3. §. sed si hæres ff. de minori.
h Euerar. in cent. leg. c. 3 15.
i Specul. ti. de Emphyt. §. nũc aliqua q. 15. nu. 29. & num. 19. C. de iur. Emphy.

Tertiò probatur, quia ecclesia semper quod læditur, restituitur intra quadriennium, vt *K* dicitur in quadam decretali, vbi Abbas, & Doctores communiter, sed hic læderetur enormissime monasterium, si cogeretur carere toto legato propter prædictã alienationem, aut census constitutionem super eo factã, ergo restitui debuit in integrum non solum intra quadriennium à die dictæ alienationis, & constitutionis census, verum etiam intra triginta annos iuxta quandam egregiam legem *l* partitarum, vbi doctissimus Gregorius Lopez.

K ca. 1. de in integ. rest.
l l. fi. ti. 5. p. 9. vbi Greg.

Quid plura? hanc opinionem intelligunt ex nostris, scilicet, in hæreditate relicta hospitali sub conditione, vt bona ipsi relicta non possint aliquo modo, vel causa per rectores dicti hospitalis, siue per aliam personam vendi, alienari, vel permutari, vel donari, & si contra facerent, quod dictum hospitale caderet à dictis legatis, & quodlibet eorum tenet *m* Angelus existimans, quod si contra voluntatem testatoris fieret alienatio, ecclesia potest contra prælatum habere recursum ad damna, & interesse, & ita potest agere hoc casu hospitale contra suum rectorem, qui alienauit, vel vendidit contra voluntatem testatoris, & si contra eum non potest sibi bene esse consultum, potest petere restitutionem in integrum aduersus tales alienationes, si tempora ad id præstituta à iure patiantur, hoc est si nondum est elapsum triennium datum à iure *n* ad petendam dictam restitutionem, sed in proposito non potest esse bene cõsultum primo monasterio contra alterum monasterium substitutum nisi in integrum restituatur, cum non possit agere contra alienantes, quia sunt monachi, & bona propria minime habent, & per talem in integrum restitutionem, cum dictis bonis manebit; tantum enim affert restitutio, quantum abstulit læsio: sed si quis dicat, quod in casu Angeli prædicto non fuit substituta causa pia in euentum alienationis, siue contrauentionis voluntati testatoris, prout supponitur, quod fuit in nostro casu, substitutum verbis directis secundum monasterium, cui statim per dictam census constitutionem videtur ius quæsitum, & sic videtur, quod in eo non competat restitutio aduersus aliud monasterium, quod est pariter priuilegiatum, cum etiam agat de damno euitando; respondeo breuiter, adhuc idem esse etiam si sit substitutus alius locus pius, vt expresse decidit *o* Bald. vbi eius editio, ait, testator reliquit monasterio S. Petri hæreditatem suam sub conditione construendi hospitale intra annum, & quod si dictum hospitale non fuerit intra terminum constructum, hæreditas debeat pertinere ad hospitale misericordiæ de Perusio; quæritur nunquid, si monasterium dictum hospitale non construxerit intra annum, possit restitui in integrum tanquam læsum; & quamuis Baldus, primo fluctuet allegans pro, & contra, tandem affirmat verius videri concludendum, quod monasteriũ possit in integrum restitui, nisi ipsum fuerit in dolo, quia cum sciret, & posset, noluit cõditioni parere, & quia contra dolum etiam in omittendo datur restitutio, & Baldum sequuntur *p* Alexander, & Romanus, vbi eius additionator admiratur, quod non allegauerit *q* legem ad hoc singularem, quæ licet loquatur de minoribus, idem est ex dictis in pio loco, & ita dicit se vidisse per illam legem iudicatum: quam opinionem sequuntur Angelus, *r* Anchar anus, & Nicolaus Euerardus loquens expresse in præiudicium a terius pij loci.

m Ang. cons. 198. n. 2. & 5
n l. petendi C. de integr. rest.
o Bald. in l. Pupillo C. de repudian. vel abstin. hæred. & additio ibi in huiusmodi quæst.
p Alex. in d. l. l. Pupillo n. 3. Rom sing. 93.
q l. 3 § sed si hæres, ff. de minoribus.
r Ang. in l. in sulã circa vlt. chartam, ff. de verb. obl. Anchar. cons. 188. Euerar. in cet. leg. c. 31 co 2. nu. 102.

Aduertendum tamen, quod dolus contra monasterium institutum, vt eidem non competat prædicta in integrum restitutio iuxta opinionem Baldi, non est præsumendus in proposito, vt in regula iuris *s* vulgari probatur, maxime, cũ monachi prędicti monasterij forsan successerint in ius aliorũ, qui nõ sunt de illis, qui dictam alienationẽ fecerũt, neq; censum constituerunt super dicta bona, sed eis successerũt, & iustã causã habent ignorantiæ, & licet præsumeretur dolus contra eos, eo quod sit credendũ, vel in veritate probetur penes se fuisse, & esse testamentũ, in quo dicta alienatio, & census constitutio prohibeatur cũ prædicta pœna, & sic quod sciuerit prædictam prohibitionẽ, quia habens penes se instrumentũ præsu-

s l. quoties, §. qui dolo. ff. de probat.

ARTICVLVS IV.

Vtrum bona incerta, quæ habent nouitij, possint applicari, & restitui monasterijs, in quibus sumunt habitum.

RESPONDEO dicendo, quod *Sixtus Quartus concessit magistro generali & prioribus prouincialibus, ac prioribus localibus ordinis fratrum Carmelitarū, vt singuli eorum in locis sibi cōmissis possint, & valeant in pios vsus conuertere bona, quæ nouitij ad ordinem prædictum venientes tenentur restituere diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt*, ita in monumentis a refertur.

Et Clemens IIII. concessit, quod si aliqui habitū fratrum minorum assumentes diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt, aliqua bona restituere teneantur, possint ministri, & custodes, & vicarij eorum singuli in locis sibi cōmissis bona ipsa in pios vsus conuertere, prout secundum Deum viderint expedire, ita habetur in ordinis monumentis. b

Circa quas cōstitutiones est notandum, quod pro fratribus minoribus priuilegium continent, cum ipsi secundum eorum c regulam teneantur remittere liberos nouitios, vt disponant de suis rebus temporalibus, secundum quod Deus illis inspirauit, quæ bona incerta licet non sint sua, in eorum tamen potestate sunt, & ad eos pertinet eorū dispositio ea eleemosynaliter erogando libere pauperibus, quos elegerint; pro alijs autem religionibus solum ad sedādas lites maximè deseruiunt, cum lis sit, vtrum ad Episcopos huiusmodi incertorum restitutio pertineat, an ad ipsos restituere obligatos, de quo agit Nauarrus d dicens, non pertinere regulariter hoc ad Episcopos, imo ait, quod contrariū iubere non poterunt, nec regulariter in eo contra voluntatem debitoris volentis restituere pauperibus se interponere.

a in 1. impr. f. 103. & in 2. fol. 189.

b in 1. impr. fo. 58. & in 2. fo. 131. conc. 139.

c Reg. frat. mi. no. c. 2.

d Nau. c. 17. nu. 92.

QVAESTIO LVII.

De sacramentis ministrandis, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum religiosi sint excommunicati administrātes sacramenta in parochia, vbi à tempore immemoriali nunquam fuit parochus.*

2 *Vtrum monachus prohibitus à prælato ne celebret, videatur suspensus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint excommunicati religiosi administrātes sacramenta cuidam Domino temporali cuiusdam castelli habētis iurisdictionem, & territorium, in quo maiores eorum à tempore immemoriali semper ab eis sumpserant sacramēta nullo vnquam tempore existente parocho curā animarum gerente in præfato territorio.

RESPONDEO dicendo, quod hæc quæstio, vt ait Nauarrus, e videtur noua & talis qualis vix reperiatur similis contigisse, in Italia, nec in Gallia, nec in Hispania nostra saltim ætate, & ait esse difficilis solutionis propter ea, quæ parit consuetudo, cuius initij non est memoria ex vna parte, & ex altera, quod si dicti religiosi erāt Franciscani regularis obseruantiæ, non sunt capaces iurisdictionis parochialis, nec iurium parochialium, & ita non potest dici conuentum ipsorum fratrum eam vsu cepisse, vel præscripsisse: at respondet Nauarrus ad quæstionē, quod prædicti fratres nō sunt excommunicati per f Clementinam quandam quę excommunicat ipso iure omnes religiosos, qui sacramenta Eucharistiæ, vel extremæ vnctionis, vel matrimonij benedictionem administrant, cum possint probare consensum Papæ, vel diœcesani per consuetudinem immemorialem, argumento cuiusdam g canonis, cum quorum licentia præsumpta possunt administrari prædicta Sacramenta.

e Na. c. 5. iuf. tit. de priuil. cons. 19.

f Cle. relig. de priuil.

g c cuncta per modum 9. q. 3

ARTICVLVS II

Vtrum monachus prohibitus à prælato, ne celebret, & ne administret sacramenta, videatur suspensus.

RESPONDEO dicendo, quod nulla forma verborum, est præscripta ad ferendam neque ad tollēdam suspensionem, sed sufficiunt quæcunque verba id significantia prout resoluit h Nauarrus, verumtamen est, quod suspendens verbo sine scriptura delinquit, & punitur suspensione, vt dicitur in iure, i & ita magna cum prudentia debet imponi, vt in eodem iure præcipitur; ex quo colligo, quod si prælatus in scriptis faciat huiusmodi prohibitionem, censetur suspendere: prohibens autem verbo tantùm, præsumitur solam simplicem facere prohibitionem argumento eorum, quæ in iure K notantur, quatenus probat, neminem præsumi facere actum eo modo, quod sit delictum, at qui prohibet administrare sine scriptura, facit actum, qui potest iudicari delictum, & non delictum, nam si facit animo suspendendi, delinquit adeo, quod ipso iure incurrit suspensionem, si verò facit animo non suspendendi, sed simpliciter prohibendi, non videtur delinquere; ergo præsumendus est nolle suspendere, vnde prædictus religiosus videat, quo pacto sit illi facta præfata prohibitio, nam si verbo tantum fuit interposita, peccabit sacramenta administrando contra voluntatem sui prælati se gerendo: at si scriptura fuit talis prohibitio intimata, vltra peccatum incurret irregularitatem, in quam incurrunt ij, qui suspensi ab administratione sacramentorum ipsa administrare non desistunt.

h Naua. cap. 16. num. 161.

i ca. 1. de sen. excom. lib. 6.

K l. si procuratori. ff. de cond. indebiti.

QVAESTIO LVIII.

De sepulturis quantum ad libertatem sepeliendi in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *VTrum corpora defunctorum in Ecclesiis debeant sepeliri.*

2 *Vtrum committatur simonia, vendendo capellas pro sepultura.*

3 *Vtrum regularibus in eorum ecclesijs liberè licentia sepeliendi omnes concedatur.*

4 *Vtrum inuitis fratribus possit aliquis in eorum ecclesiis sepeliri.*

5 *Vtrum aliquis inuitus possit in ecclesiis fratrum minorum sepeliri.*

6 *Vtrum confratres & familiares fratrum debeant inuitis curatis sepeliri in Ecclesiis fratrum.*

7 *Vtrum fratres possint inducere ad vouendū sæculares,* vt

vt in eorum Ecclesiis sepeliãtur, circa quod aliqua dubia proponuntur.

8 *Pone quod pater, & auus sunt sepulti apud fratres prędicatores, maiores verò vt abauus, & superiores sunt sepulti in Eccl. sia parochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debeat sepeliri.*

9 *An cõstitutio prouincialis, ne sepulturæ locus quouis nomine cuiquam detur, neuè sepulturæ fiant in vlla quauis Ecclesia sine Episcopi consensu valeat etiam contra regulares exemptos, qui habent priuilegia liberè sepeliendi in Ecclesiis.*

10 *Religiosi habent capellas in eorum Ecclesiis, quas cõcedunt quoad vsum sepulturæ alicui domui nobiliũ & descendentium, & posterorum suorum. quæritur an ille, qui nõ est de progenie illorum nobilium, possit eligere sepulturam in illis capellis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora defunctorum in Ecclesiis debeant sepeliri.

Respondeo dicendo, quod antiqui maiores nostri consueuerunt in Ecclesijs non fore humanda corpora defunctorum, & ratio illorum erat, nam in eo loco, vbi diuina celebrantur officia, & Deus assiduè colitur humana corpora defunctorum turpe & indignũ videbatur, sed in cæmeterijs locisque designatis sepelire cõsueuerunt, atque deinde dignitatis causa in Atrio Porticuve Ecclesiarum humari cæperunt cadauera, vt patet ex quodam Canone; *a* in Ecclesijs autem sepeliri cadauera minimè permittebatur, secundũ *b* ius, & tradit Laurentius Vell. cæterum, paulo post dignissimis, ac præstantissimis viris dumtaxat id fuit concessum, vt explicat Ioannes *c* Asinius, in quo loco etiam ipse asserit, quod id, quod antiquis temporibus dignitate & sanctitate fulgentibus, concedebatur, successu temporis omnibus nulla habita personarum distinctione permissum extitit, atque ita omnes possunt hodie in Ecclesijs sepeliri, quod non temere, & sine causa consuetudine receptum fuisse credendum est, ait enim Gregorius, *d* cum grauia peccata nos deprimunt, tunc prodest mortuis, si in Ecclesia sepeliantur, ob id quod, qui ad Ecclesias sacrificij causa accedunt, cum maiorum suorum sepulchra intuentur, facile accidit, vt pro eis preces effundant, quod & Iacobus de Simancas *e* late prosequitur, præter quam quod illorum sanctorum, quibus Ecclesia dicata est, patrocinio, & intercessione releuantur, vt in quodam decreto *f* dicitur: quibus accedit, quod minus eo in loco à spiritibus immundis vexantur & ideo in cęmeterijs dicitur *g* esse requies sanctorum, pro quibus omnibus *h* Lapus, & Durandus videndi sunt.

a c. preci. 13. q. 2.
b l. nemo Ap. de sacros. eccl. vel in c. nullus mortuus, 17. quæst. 2. in princ.
c Asin. in l. 2. §. in locum. ff. de relig. & sũpti funeri, nu. 19. & 72.
d c. cum graui 13. q. 2.
e Simanc. de cathol. inst. c. 18. nu. 9. ad medium.
f c. nõ æstimemus 13. q. 2.
g c. nuriũ 12. q. 1.
h Lap. alle. 83 Duran. in rational. diuin. offic lib. 1. c. 5. & nu. 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum committatur simonia vendendo capellas pro sepultura.

Respondeo dicendo, videri simonia, cum illud quod fit à clericis & regularibus dantibus capellas laicis pro sepultura sui & suorum conuentione præcedente, pro certo pretio datur, vt patet ex his, quæ post Hostiensem *i* tradit Gregorius López; & in tãtum prohibetur pactio circa sepulturas, quod si paciscitur cum ecclesiasticis personis de sepeliendo se etiam in sepultura maiorum, committitur simonia, vt quædam *k* Glossa innuit.

i Host. in c. ex literis de iure patr. Gre. in l. 1. ti. 13. pa. 1. l gl. 3. ve. ven. el lugar.

At cum sæpe sæpius contingat apud viros timoratos & doctos vendi capellam pro sepultura, necesse est, hunc vsum saluare, ne tot, & tam præstantissimi viri prædicta pacta ineuntes labe simoniaca notentur, & sic hic vsus saluatur ab aliquibus relatis *l* à Salazar dicente, pretiũ non recipi pro sepultura simpliciter, sed pro altiori loco sepulturæ, nam cum sepultura secundum Glossam *m* communiter receptam sit quid spirituale, pretium pro ea peti non potest absque labe simoniæ, quod cessat quando locus honorabilior petitur pro sepultura, quia Ecclesia cæmeteria habet in quibus sepeliri homines possunt, & hæc est sententia *n* Soti, cuius non meminit Salazar.

Aliter saluatur prædictus vsus, scilicet datum pro sepultura esse quandam eleemosynam pro reparatione Ecclesiæ, aut fabricæ, quod non est simoniacum, sicut non est simoniacum accipere stipendiũ aliquod ad sustentationem pro diuinis administrandis, & missis celebrandis, prout tenet *o* Nauarrus, & Couar. Et confirmatur ex doctrina *p* Caietan. dicentis, quod cuilibet licet recipere aliquid temporale pro re spirituali, vel ei annexa non in modum pretij, sed ad sustentationem, nullo præcedente pacto, sed ex vi donationis, vel legati, aut ex vi legis aut consuetudinis, quam doctrinam approbat *q* Nauarrus, pro cuius doctrinæ explicatione ibi, *ex vi legis, & consuetudinis*, quantum ad nostrum propositum est aduertendum, quod cum recipere pretium pro sepultura sit simoniacum, quia prohibitum, vt ait quædam *r* Glossa communiter recepta ex tacito consensu Papæ propter vtilitatem Ecclesiarum, videtur ius hoc prohibens esse relaxatum, & sic consuetudinem vendendi capellas, aut sepulturas vires obtinuisse, quia si ij, quorum est ius positiuum mutare, sciuerint consuetudinem legibus contrariam & tacuerint, videntur velle antiqua iura mutare, & nouæ consuetudini authoritatem impartiri, prout tradunt *s* Diuus Thomas, Syluest, & Hippolytus, qui dicit, quod patientia cum taciturnitate inducit consensum, & ita dici potest purgari hoc vitium simoniæ propter tacitam authoritatem superioris, sicut per expressam potest purgari, vt tenet quædam Glossa *t* quam refert & sequitur Lambertinus.

Nec huic solutioni obstant, quædam decretales *u* prohibentes pretij exactionem pro sepulturis, & abolentes omnem contrariam consuetudinem, nam ipsa iura non procedunt, si consuetudo inducatur cum licentia Principis, vt notarunt Ioannes *x* Andræas & Dominicus à Sancto Geminiano, Abbas, Antonius de Butrio, & Duenas, quia in his, quæ sunt de iure positiuo potest omnia princeps cum causa mutare ad libitum, vt in iure *y* probatur, & tradit Mathiencus. Aduertendum tamen videri simoniacam quandam constitutionem synodalem iubentem, vt pro qualibet apertione sepulturæ ad corpus humandum soluantur tres argentei regales fabricæ Ecclesiæ, nisi ipsa fabrica sit pauper, & pro sui conseruatione tali subsidio indigeret, nam ius habendi sepeliendi in illo loco ab antiquo libere conceditur eius vsus tam apud leges *z* imperiales, quàm apud sanctiones Pontificias, ob quod non poterit Episcopus etiam statuendo contra eorum iura eis inuitis onera & grauamina imponere cum prædictam prærogatiuam à sacris Canonibus concessam habeat, contra quam Episcopus statuere aliquid minime potest, maxime in præiudiciũ tertij, nec in parte arctando secundũ Ioannem

k gl. in cle. in uit. de sepult. ver sepul.
l Salaz. de vsu. & cõsuetud. c. 10. numero 24.
m glos. c. fi. de sepul. lib. 6. in verb. sep.
n Sot. li. 9. de iusti. q. 7. art. 1. f. 819. co. 1. in initio.
o Nau. in. initio ver. ... g. 2. ... p. 1 ... de Co. nu. 1. varia. c. 20 n. 5.
p Caie. 2. 2. q. 100. ar. 3.
q Nau. in ca. 23. nu. 101.
r Gl. in c. ex parte el primo de offi. dele.
s D. Th. quod li. 9. q. 7. Silu. verb. benef. in 4. nu. 1. in fin. Hipp. sing. 77.
t Gl. in c. nisi essent de preb. & in c. cum pridem de pactis Lab. de iu re patro. ar. 3. q. 8. princ. 1. p. li. 2 n. 7 f. 87.
u ca. non satis de simo. c. ad abolend. de sepul.
x And. in ad di. ad spe. ti. de insti. §. compl. n. 17. Gem. in summa d. 11. n. 4. Abb. in c. accedens. n. 6. de rescr. Butr. in c. fi. n. 15. de consu Duennas reg. 141. n. 2.
y ca. proposuit de conce. preb. Matien. in l. 6. tit. 20. gl. 2. n. 4. li. 5 recop.
z l. ius sepulturæ C. de relig. & sump. fu. c. fi. de sepul.

Ioannem *a* Monachum Probum, & Ioannem Andream. Et notat Cardinalis *b* Alexandrinus, quod ille mutare dicitur, qui addit aliquid, vel detrahit.

a Monach. Pro bo. & And. c. a. in c. 1. de sepul. li. 6.
b Card. in ca. 6. eo. §. ad 8.

ARTICVLVS III.

Vtrum regularibus in eorum Ecclesiis libera licentia sepeliendi omnes concedatur.

RESpondeo dicendo, quod ius sepulturæ competit secundum ius ciuile *c* omnibus, quibus inest ius inferendi mortuos, secundum vero ius canonicum competit generaliter omnibus Ecclesiis parrochialibus vel habentibus populum, & aliis quib. iure, vel priuilegio id concessum est, sicut competit *d* religiosis ordinum prædicatorum, & minorum, & per communicationem alijs religiosis, qui habentes ius funerandi intrare possunt processionaliter aliam parrochiam, & per se accipere funus, & alia consueta facere etiam contradicente Episcopo, & curato, etiam non obstante statuto, quod excommunicat intrantes alienam parrochiam, vt notat Oldradus, *e* & probatur in iure, & ratio est, quia concessa libera sepultura concessum est iter ad capiendum funus; sicut in simili concesso haustu aquæ concessum est iter ad illud, vt dicitur *f* in iure, & concesso fine, concessa sunt omnia præparatoria ad ipsum finem, vt etiam in iure *g* notatur. Vnde cum sepultura sit libera non oportet primo funus portare ad Ecclesiam curatam, quia non esset sepultura libera, si impediretur etiam ad tempus, hoc enim aduerbium libere excludit omnem moram & conditionem, vt in multis *h* iuribus notatur, imo secundum *i* multos denotat, quandam prærogatiuam absolutam, seu dominium super additum, cui adiungitur. Vnde liberum dominium non habet, qui super actum, circa quem cum illum vult exercere, aliqualiter impeditur: omnis enim prohibitio, siue temporali, siue perpetua libertati contradicit, *K* vt in iure diffinitur, & sic concessit Innocentius Quartus, *vt in Ecclesiis fratrum minorum sit libera sepultura, ita quod nullus valeat impedimentum præstare, quo minus possint omnes volentes ibidem liberè sepeliri salua tamen iustitia Ecclesiarum parrochialium*, ita habetur in monumentis ordinum, *l* & Clemens Quartus concessit, *quod in Ecclesiis fratrum minorum sit omnibus libera sepultura, vt eorum deuotioni & extremæ voluntati illorũ qui se illic sepelire deliberauerint, nullus obsistere valeat, nisi excommunicati, aut interdicti, vel publicè vsurarij fuerint salua tamen iustitia Ecclesiarum illarum, a quibus corpora defunctorum assumuntur*, vt eodem lib. *m* continetur, & Sixtus Quartus declarauit *super scriptam concessionem, scilicet, quod fratres minores habeant in Ecclesiis suis liberam sepulturã sic debere intelligi, quod fratres prædicti nullius super hoc petita licentia possint cum cruce processionaliter ingredi parrochias, in quibus fuerint corpora defunctorum, ac corpora ipsa ad eorum Ecclesias sepelienda deferre, vbi hoc fieri consuetum foret, vel quando presbyteri parrochiales requisiti id facere recusauerint, & voluit, quod neque prædicti fratres, neque consanguinei defunctorum possint cogi etiam prætextu cuiuscumque consuetudinis ad deferendum huiusmodi corpora ad Ecclesias parrochiales, aut alia loca & inibi ante, vel post sepulturam aliqua diuina officia pro eisdem defunctis celebrare, aut celebrari faciant*, Ita habetur in ordinũ *n* monumentis, pro quo est notandum, quod Leo Decimus in Concilio Lateranensi *statuit, quod fratres quorumlibet ordinum nõ possint intrare parrochias cum cruce ad leuanda corpora defunctorum qui apud Ecclesias domorum eorundem fratrũ suam elegerint sepulturam, nisi prius præmonito, ac requisito, ac recusante parrochiali presbytero, & tunc sine illius aut ordinarij præiudicio, nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ sit in viridi obseruantia, & cum pacifica possessione suffragetur*, Ita habetur in supplemento *o* ordinis.

c ff. de mortuis inferen. per totum.
d Clem. dud. de sep.
e Old. consi. 29. & a. cum liberũ & c. præsent. de sepul.
f L. 3. §. v. 1. ff. de seruit. rustic. præd.
g cap. præd. de offic. deleg.
h c. extirp. §. pen. de præb. c. ad benef. eo. t. 1. lib. 6.
i L. procura. cuilibet. ff. de procurat. Bar. in l. alia. ff. de alim. & ciba- rijs le. Panor. in d. c. cum liberum.
k L. libertas, ff. de stat. hom.
l In secunda imp. fo. 22. & in 2. fo. 23.
m In 1. imp. fo. 98. & in 2. fo. 142. concess. 336.
n In 1. impr. fo. 60. & in 2. fo. 143 concess. 346.
o Suple. fo. 26. concess. 66.

Circa quas concessiones primo notandum, quod hæc Leonis Decimi institutio nõ obstat, quo minus liberè hodie religiosi possint intrare parrochias cum cruce, & luminaribus ad deferẽdum corpora defunctorum, quæ in eorum Ecclesijs sepeliuntur, cum priuilegia regularium reuocata in Concilio Lateranensi sint per aliqua summorum pontificum diplomata non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro exteriori in pristinum statum restituta, exceptis his, quæ decretis Sancti Concilii Tridentini sunt contraria, prout in primo tomo *p* satis diximus. At hoc non obstante attendant fratres consuetudinem locorum, & secundum eam procedere oportet, ne litigio inuoluantur.

p 1. tom. q. 8 ar. 7.

Secundo est notandum quod *Sixtus Quartus declarauit, quod iustitia parrochialium Ecclesiarum, de qua in literis Clementis facta est mentio, id est Canonica portio tunc locum dumtaxat habet respectu dictorũ fratrum minorum, quando in eorum Ecclesiis, seu cæmeterijs corpora defunctorum sepeliuntur; sed si non apud huiusmodi loca fratrum, sed apud aliorum ordinum mendicantium professores sepeliantur, decreuit, quod ex his, quæ ad fratres minores prædictos, apud quos tunc corpora defunctorum non sepeliuntur de bonis defunctorum quomodolibet obuenientibus, quouis particulari, vel vniuersali titulo directè, vel per obliquum nullam canonicam portionem dare teneantur*. Ita habetur *q* in ordinũ monumentis, quomodo autem teneantur religiosi soluere quartam Canonicam, vide quæ latè in primo tomo *r* diximus.

q in 1. impr. f. 60. & in 2. fo. 143. concess. 346.
r 1. tom. q.

ARTICVLVS IV.

Vtrum inuitis fratribus possit aliquis in eorum Ecclesiis sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod *Clemens Quartus districtè inhibuit, vt nulli religiosi, vel seculares præsumant sine assensu & voluntate fratrum minorum aliquorum defunctorum corpora in suis cæmeterijs sepelire, neque etiam in Ecclesiis prædictorum fratrum ipsis inuitis audeant missarum solemnia, vel exequias pro animabus eorum, qui ad huiusmodi loca tumulandi deferuntur, celebrare*. Ita habetur *s* in ordinum monumentis.

s in 1. impr. fo. 98. & in 2. f. 141. concess. 336.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquis inuitus possit in Ecclesijs fratrum minorum sepeliri.

RESpondeo dicendo, *Sixtum Quartum decreuisse, quod illi qui cum habitu fratrum minorum, aut sororum tertij ordinis elegerint sepeliri, tales in Ecclesijs, seu cæmeterijs prædictorum fratrum, vel sororũ sepeliantur, etiamsi alibi suam elegissent sepulturam, nisi de licentia expressa, & assensu fratrum domus, seu conuentus illius loci, vbi tales decesserint*. Ita habetur in monumẽtis ordinis, & similem concessionem fecit idem Sixtus Quartus pro Carmelitis excommunicans contradictores se tali concessioni opponentes, vt in eodem libro continetur.

Aduertendum tamen quod *Leo X in Concil. Later. statuit quod volentes sepeliri cum habitu fratrum, si nõ sint personæ in claustro eorundẽ fratrum degentes, sed in proprijs domibus habitantes, possint in eorum vltima voluntate, seu testamentis sepulturam sibi liberè eligere*. Ita refertur in supplemento ordinis, & hoc seruatur.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

Vtrum confratres & familiares fratrum debeant inuitis curatis sepeliri in Ecclesiis fratrum.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes 22. *Concessit fratribus ordinis prædicatorum de gratia speciali, quod confratres & germani præfati ordinis possint sepeliri tempore interdicti in Ecclesia, vel cæmeterio prædictorum fratrum, nisi fuerint excommunicati publicè, vel nominatim.* Ita habetur a in supplemento ordinis, quam concessionem iam in secundo tomo b satis explicauimus, in quo etiam c secundo tomo satis diximus, quomodo possumus liberè familiares nostros & seruitores in nostris Ecclesijs sepelire.

a Suppl. f. 98. conc. 162.
b 2. tom. q.

ARTICVLVS VII.

Vtrum fratres possint inducere ad vouendum seculares, vt in eorum Ecclesijs sepeliantur.

RESpondeo dicendo, c quod *Bonifacius Octauus vniuersis religiosis, & clericis sæcularibus cuiuscunque status, vel conditionis existant in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ districtissimè prohibuit, ne aliquos ad vouendum, iurandũ, vel fide interposita seu alias promittendum inducant, vt apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel iam electã vlterius non immutent, & si secus actum fuerit, decreuit talem electionem nullius penitus existere firmitatis: statuit etiam, vt ij qui sic elegerint, neque apud sic electas Ecclesias vllatenus sepeliri, neque alibi ne contra votũ, iuramentum, aut promissionem huiusmodi a se factã materiam habeant veniendi possint eligere sepulturam, sed contradictione quacunque cessante sepeliantur omnino apud illas Ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent, si alias sepultura non electa forsitan decessissent; si verò ijdem religiosi, vel clerici prædictos in suis Ecclesijs, vel cæmeterijs præsumpserint sepelire ad restitutionem tam sepultorum corporum si petantur, quam etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum prouenerit quomodolibet ad eosdem infra decedentium integraliter facienda sint obligati, quam nisi fecerint Ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, nec non cæmeteria eorundem, ex nũc sint, & tandiu maneant Ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.* Ita habetur in quadam decretali. d

c c. vt anim. peric. de sep. li. 6.

Circa quam constitutionem aliqua dubia sunt proponenda, vt ita omnia in ea contenta clarius elucescant.

d c. anim. periculis de sepul. lib. 6.

Primum dubium est, vtrum is, qui de iure communi sepeliri debet in Ecclesia, vbi est suorum parentum sepultura, si inducatur per religiosos illius Ecclesiæ ad iurandum, vel vouendum, vel promittendum sibi sepulturam, vel electam non mutare, possit in ea Ecclesia sepeliri; & Glossa, e quædam hoc dubium proponit, & videtur, quod non debet ibi sepeliri. Hæc enim constitutio denegat sepulturam in Ecclesia sic electa, sed alia fuit opinio, quod debet in illa Ecclesia sepeliri non ex virtute electionis, sed ex virtute iuris communis disponentis morientem ab intestato in loco maiorum esse sepeliendum: cum ergo talis electio sit nulla reputatur ille, quo ad dictam electionem ab intestato decedere, vnde in illa Ecclesia sepelietur, in qua suorum maiorum est sepultura, sicut in iure f in simili videmus, quod ex duabus seruitutibus vna sublata altera remanet. Præterea constitutio præfata emanauit in fauorem Ecclesiæ, in qua est sepultura maiorum, qui fauor per electionem sepulturæ nullam minimè tolli debet, ita Petrus de Vbaldis. g

f cap. pasto de priuil.

Dubitatur secundo, aliquis elegit sepulturã spontè apud Ecclesiam S. Francisci, demum inducitur, per religiosos alterius religionis in Ecclesia eorum illam eligere constat, quod non tenet hæc secunda per iura superius allegata; Quæritur, an ille sepeliatur in Ecclesia Sancti Francisci, an verò in Ecclesia suorum maiorum.

g Vbald. de canonica pos. c. 11. nu. 13.

Respondetur, quod debet sepeliri in Ecclesia Sancti Francisci, nec obstat nostra constitutio definiens, quod nulla existente secunda electione apud illam Ecclesiam sepeliri debet, apud quam de iure sepeliendus fuisset: de iure h autem est, quod sepeliatur in Ecclesia suorum maiorum; Nam respondetur; pro qua responsione duo casus sunt considerandi, primus est quando quis legitimè eligit sepulturam in vna Ecclesia, & tamen secundo inducitur ad eligendum sepulturam in alia Ecclesia, & in hoc casu hæc electio nulla non tollit primam electionem, quæ erat de iure i valida argumento illius strictissimæ in iure regulæ, quod scilicet vtile, per inutile non vitiatur; secundus casus est, quando quis primo inducitur ad eligendum sepulturam in vna Ecclesia, & tandem eligit sepeliri in alia Ecclesia, tunc enim in nulla istarum sepelitur, & ratio quare non sepeliatur in vltima Ecclesia ponitur in nostra constitutione, ibi, ne contra votum iuramentumve promissionem, &c. Papa enim reprobat electionem, quæ fit in alia Ecclesia post quam erat inductus ad electionem faciendam, non autem tollit electionem, quæ primo fit in vna Ecclesia, licet secundo inducatur ad eligendam sepulturam, & hunc casum, ait Petrus de Vbaldis, K Canonistas non aduertere.

h ca. cum quis de sepul. lib. 6.

i c. auditis de elec. reg. vtile de regul. iuris lib. 6.

Tertio dubitatur, circa eandem constitutionem, an si vnus solus religiosus inducat aliquem ad sepulturam eligendam, tunc electio sit nulla, & respondetur, quod non, cum secundum Archidiaconum, l in dicta constitutione locus est ei cum interuenerit dolus & fraus omnium religiosorum, aut maioris partis illius Ecclesiæ, in qua quis inducitur ad sepeliendum, vnde ait Glossa super dictam constitutionem, *nota puniri Ecclesiã ex facto omnium de Ecclesia*, quod argumento aliquorum iurium comprobatur, delictum enim vnius non debet aliis nocere, vt est vulgatum in iure.

K Vbal. de canonica epis. c. 11. nu. 14.

l Arch. in d. ca. animarum periculis.

Ex his infert Petrus de Vbaldis, quod si solus prælatus induxisset illum ad sepulturam ibi eligendam non esset locus decretali, & tunc valeret electio, quia delictum solius prælati non nocet Ecclesiæ; quæ opinio mihi non placet, prælatus enim cum sit caput Ecclesiæ, & monasterij, omnes in suo facto, quantum ad hoc videtur repræsentare, quia solus prælatus potest præiudicare Ecclesiæ in adquirendis, vt patet in quodam decreto, sicut etiam seruus potest præiudicare domino in adquirendis, vt in quadam lege est obseruatum, secus in adquisitis, prout in simili casu aduertit Doctissimus Syluester.

Quarto circa eandem constitutionem dubitatur, religiosi Beati Patris nostri Francisci inducunt aliquem, vt eligat sepulturam in loco prædicatorum, an tunc valeat electio, respondetur, quod sic: quia illa decretalis annullat electionem, quando quis inducitur per religiosos illius Ecclesiæ, in qua quis elegit sepulturam, & probatur ratione, quia si contrarium diceremus, esset parata fraus annullandi electionem sepulturæ, si electio annullaretur per fraudem religiosorum cuiuscunq; ordinis, quod procedit, nisi constaret de fraude inijcientis eos ad inducendum illum, vt apud suam Ecclesiam sepulturam

turam promitteret, quia in hoc casu haberet locum dispositio istius constitutionis, nam quod per me non possum facere, neque per alium licet, ne quod vna via prohibetur, alia permittatur, præcipuè interueniente fraude, & circumuentione Canonis, vt aduertit Gutierrez, *a* & nota quod non esset locus decretali, quando laici inducerent aliquem ad eligendum sepulturam, in aliqua Ecclesia, quia decretalis illa annullat electionem, quando quis inducitur per religiosos, vel secu'ares clericos illius Ecclesiæ, in qua quis elegit sepulturam, secus verò, si induceretur per laicos, vel parentes, vel amicos illius, qui illos inducunt ad sepulturam, ita *b* Vbaldus.

a Gut. de iura confir. 2 p. c. 51. n. 15.

b Vbald. vbi sup. nu. 16.

Quinto circa eandem constitutionem dubitatur. An si clericus, vel religiosus inducat aliquem ad vouendum, & tamen non est secutus effectus, quia moribundus noluit vouere, an scilicet incidant in excommunicationem huius constitutionis. Respondetur, quod Zab. dicit, quod ex sola inductione, nō sunt excommunicati, nisi inductio effectum sortiatur, vt quia scilicet inductus fecit illud, ad quod fuit inductus; verba enim debent intelligi cum effectu, maximè in hoc casu, in quo agitur de pœna spirituali, quod ex dictis in superioribus *c* maximè constat.

c 4. tom. q.

Sexto quæritur, Vtrum iuramentum, vel votum factum per taliter inductum a clericis, vel religiosis valeat, ita vt eligendo alibi sepulturam, iurans sit periurus. Respondetur, quod non valet electio sepulturæ facta prædicta inductione, quamuis iurans, vel vouens huiusmodi voluntatem, & electionem, sic factam non possit mutare alibi eligendo, ne sit periurus, & ita iuramentum, quantum ad ipsum iurantem spectat seruandum est, & hoc operatur vt iterum eligere, sic iurans non posset, quamuis Papa sua authoritate declaret, sic iurantem sepeliendum non esse in sepultura, quia sic inductus iurauit in quo iurans ipse cum sit mortuus, non contrauenit iuramento.

Et aduertendum, quod hæc constitutio, prout aduertit Gutierrez *d* est edita in odium clericorum, & monachorum, sic inducentium morientes ad compescendam eorum auaritiam, & cupiditatem, ob quam inducebant morientes ipsos ad electionem huiusmodi faciendam, iurandamque, atque vouēdam. Vnde merito ait Glossa *e* in eadem constitutione, quod inter duas Ecclesias benè valet pactum cum rectore parrochialis Ecclesiæ factum cum quibusdam religiosis, ne aliquos, vel certos ipsius Ecclesiæ parrochianos reciperet ad sepulturam Ecclesiasticam, etiamsi monasterium habeat indultum liberæ sepulturæ a Summo Pontifice concessum, & parrochiani apud religiosos eligerent sepulturam, quia per pactum præfatum indulto fuit derogatum, nam in hoc casu cessat egregia illa decisio nostræ constitutionis.

d Gut. de iura. conf. 1. p. c. 4. nu. 11.

e Gloss. in d. c. v. sepult.

Pro complemento autem declarationis huius constitutionis duo sunt aduertenda, primum est quod dispositio ipsius habet locum, quando infirmus inducitur ad vouendum, vel iurandum electionem sepulturæ a clericis, vel religiosis apud se, non tamen quando aliquis proprio motu absque inductione aliorum iurauit, vel vouit eligere sepulturam in tali loco, quia tunc cessat ratio, & mens nostræ constitutionis, ac per consequens debet cessare eius dispositio, & sic iurans, vel vouens motu proprio tenetur iuramentum, & votum seruare, nisi causa noua superueniat, vt considerat *f* Hostiensis, quem sequuntur, Ancharranus, & Franciscus de Platea. Dixi nisi causa noua superueniat, vt si mutetur status suus, vt quia factus est Episcopus, vel intrauit religionem, idem si mutetur status loci, puta, quia dissipatus est materialiter, vel spiritualiter, quia iuramentum habet tacitam conditionem rebus sic se habentibus, & in eodem statu permanentibus, vt resoluit Gutierrez, *g*

f Hostiens. in sum. de sep. §. en licitum.

Secundum notabile est, quod dicta constitutio non habet locum contra simpliciter exhortantes ad eligendam sepulturam non interueniente promissione, vel voto seu iuramento, quia ij tales non incurrunt pœnam eius, ita tenet Ioannes Andreas, & Ioannes de Lugo, & alii, quos refert Gregorius Lopez. *b*

g Gut. de iuram. conf. 1. p. c. 71. nu. 6.

b Greg. in l. 1. tit. 1. 3. a. 1.

ARTICVLVS VIII.

Pone, quod pater & auus sunt sepulti apud fratres prædicatores, maiores verò, vt abauus, & superiores sunt sepulti in Ecclesia parrochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debet sepeliri.

Respondeo dicendo, quod pro ecclesia parrochiali facit quædam decretalis *i* dicens, quod in sepulchro maiorum: nam maiorum appellatio propriè, & strictè sumpta comprehendit tantum superiores vltra tritauum, vt in quadam *K* lege dicitur. Item pro ecclesia parrochiali sunt duo iura, seu vincula scilicet ius parrochiale & sepulchra maiorum; Contrarium tamen determinat Oldradus, prout refert Baptista de Salis in summa, & mouetur his rationibus sicut domicilium est inter viuos, ita sepultura inter mortuos, sed quis consequitur domicilium seu originem patris & matris, & non superiorum, vt notatur *l* in iure, ergo idem dicendum est in iure sepulturæ. Secundo vnio sepulturæ procedit ex quadam mutua dilectione, quæ est inter viuos, vt dicit quidam *m* canon; sed maior est charitas inter patrem, & auum, quam inter eū, & superiores, cum illi sint remotiores in gradu, ergo potius debet sepeliri in sepulchro patris & aui, quàm in sepulchro maiorum; in hac autem difficultate mihi videtur, prima opinio sequenda, quā expresse tenet quædam *n* Glossa, quæ dicit quod si in vna ecclesia est sepultus pater, in alia reliqui maiores, filius sepeliendus est in sepulchro maiorum, & quamuis rationes Oldradi multum vrgent, quædā tamen decretales huius Glossæ opinioni maxime fauent, dum ponderat sepulchra maiorum ab antiquo, bis illud verbum ab antiquo repetendo, quam Glossæ opinionem contra Oldradum sequitur Panormit.

i cap non inst. extra de sep.

k L. iuris con. sul. § paren de gradib.

l L. assump ff. ad munic. c. si extr. de par.

m c. 1. 3. q.

n Gloss. in c. is qui de sep. li. 6

ARTICVLVS IX.

An constitutio prouincialis, ne sepultura locus quouis nomine cuiquā detur, neve sepulchra fiant in nullā quauis Ecclesia sine Episcopi consensu valeat, & vtrum valeat etiam contra regulares exemptos, qui habent priuilegia liberè sepeliendi in Ecclesijs suis.

Respondeo dicendo, quod locus sepulturæ potest dari tribus modis. Primo vt is, cui datur fiat Dominus. Secundo vt habeat ius sepeliendi in eo mortuos suos, & impediendi, ne aliquem sepeliant in eo. Tertio vt non possit sepelire aliquem in eo, vt satis videtur colligi ex iure in quo Innocētius, Pano-

Panormitanus, Calderinus, & alii id pertractant. Et primo modo nulli potest dari locus sepulturæ etiam cum authoritate Episcopi, quia rei sacratæ dominium nullus habere potest, vt in iure *a* definitur. Secundo modo non potest dari, sine authoritate Episcopi, neque cum illa sine iusta causa & seruata forma in alienandis rebus Ecclesiæ seruanda, quia licet per illum modum non transferatur rei dominium, transfertur tamen vsus eius & quoddam ius sepeliendi, quod fieri nequit, nisi seruatis Canonibus de non alienandis rebus Ecclesiæ. Tertio modo potest dari a quolibet habente liberam sepulturam, vel ius admittendi ad sepulturam in sua Ecclesia *b* per iura superius allegata, sine authoritate speciali Episcopi per authoritatem, quam habet a iure communi, vel priuilegio aliquo legitimo: prædicta autem constitutio nihil præiudicat exemptis, cum prouincialis synodus non sit superior eis, & extra suum territorium lex non ligat, vt in iure definitur. Eraduerte, quod idem dicendum est, de concessione facultatis faciendi, vel constituendi sepulchrum, quod dictum est de seruando modo dādi alicui locum sepulturæ cum de similibus, idem debeat esse iudicium iuxta *c* regulam iuris vulgarem.

a L. inter stipulant. § sacram. de verb. obl. §. sacra in Insti. de rer. diui.

b c. Sine exceptione 12. q. 2. c. nulli de reb. Eccl. non alienandis.

c L. illud. ff. ad l. aquiliam c. dudum 2. de elect.

ARTICVLVS X.

Religiosi habent capellas in eorum Ecclesiis, quas concedunt quo ad vsum sepulturæ alicui domui nobilium, & filiorum, & liberorum, & descendentium, & posterorum suorum, quæritur, an ille, qui non est de progenie illorum nobilium possit eligere sepulturam in illis capellis.

RESpondeo dicendo, quod non, quia illud, quod nostrum est, a nobis auferri non potest, sine nostra voluntate, vt ratio naturalis dictat, & regula *d* iuris deffinit. Quod confirmatur, quia tales capellæ quantum ad sepulturam, vt hospitia deputantur, sed de iure est, quod in fundo, in quo quis habet vsum non potest aliquis habitare inuito vsuario, vt dicitur in iure ergo inuitis supradictis nō potest prælatus conuentus in præfatis Ecclesiis, & capellis eriā suos monachos sepelire, & hanc opinionem tenet Azo, *e* quem sequitur Petrus de Vbaldis, verum tamen est, quod si progenies illorum nobilium sit extincta per eorum mortem, quod potest prælatus ibi suos fratres sepelire; imo & concedere illis capellas ad vsum aliarum personarum, quia vsus concessus illis nobilibus est extinctus per illorum mortem, & ideo ius funerandi libere redit ad ipsos religiosos, sicut dicimus de vsufructuario, vel vsurario, vbi ille vsus fructus, vel vsus libere redit ad proprietarium, secundum leges *f* & hanc opinionem sequitur Petrus de Vbaldis.

d L. illud quod nostrum, ff. de reg. iur.

e Azo in summ. insti. de vsu. & de mutat. §. si vero vsus & §. illud videtur Vbald. de canonica Episc. cap. 10. nu. 15.

f L. pen. C. de vsufruct. legato Vbald. vbi sup. nu. 6.

QVAESTIO LIX.

De sepultura quo ad modum sepeliendi in habitu religioso sæculares, & quo ad priuilegia ipsis concessa in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *QVomodo sint sepeliēdi seculares ī habitu regulari.*
2 *Quid lucrentur seculares cum habitu sepulti.*

ARTICVLVS I.

Quomodo sunt sepeliendi seculares in habitu regulari.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus Quartus statuit quod nullus valeat dare habitum fratrum ad sepeliendum aliquam personam nisi guardianus domus loci in quo aliquis decedere cōtigerit, aut alij prælati superiores, vel illi, cui ipsi duxerint committendum dumtaxat & non alius quauis authoritate, vel prælatione fungatur, & similiter statuit, quod præfati, quib. committit authoritatem dandi prædictum habitum, teneantur declarare recipientibus, quod apud eorundē fratrum Ecclesias debent cum obierint sepeliri.* Ita habetur *g* in monumentis ordinum, & notat collector *h* priuilegiorum mendicantium, vt colligitur ex dictis litteris, quod possunt præfati, quibus committit authoritatem dandi dictum habitum dare illum non solum ijs, qui morantur in locis, quibus morantur fratres, sed etiam ijs, qui intra illorum guardianis decesserint.

g In 1 impr f. 60 & in 2. fo. 144 concessio. 350

h Colle. tit. sepult. §. 14.

Statuit insuper idem summus Pontifex, quod corpora volentium cum prædicto habitu sepeliri, deferantur ad sepulturam sine alio pallio, vel tegumento superimposito, non obstante quacunque ordinatione, vel prohibitione ordinariorum locorum etiam sub censuris facta, Ita habetur in monumentis ordinum. *i* *Et ideo Sixtus Quartus authoritate Apostolica perpetuo indulsit omnibus & singulis vtriusque sexus personis in habitu fratrum minorum sepeliri volentes, quod eis liceat (sine tamen alterius præiudicio) districtius inhibens curatis, & rectoribus Ecclesiarum sub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmissa contra facientes incurrant, & a qua per alium, quam Romanum Pontificem, & in mortis articulo dumtaxat absoluere non possint, ne taliter sepeliri volentibus, quouis modo impedimentum afferant. Sed permittant illos patenter ad Ecclesias, & locum sepulturæ in habitu huiusmodi deferri iure parrochialium Ecclesiarum, & cuiuslibet alterius in omnibus semper saluo.* Ita habetur in ordinis *K* supplemento, quæ verba ibi, *iure parrochialium Ecclesiarum*, etiam si non apponerentur, apposita censerentur, quia verisimile est, quod princeps noluerit concedere priuilegium cum graui præiudicio Ecclesiæ parrochialis argumento cuiusdam legis: *l* vnde priuilegium solum videtur concedere, vt habeant ij sepulturam sicut illi, quibus competit de iure communi, & pro hoc adducit Panormitan. textum *m* quasi expressum in simili, vbi dicitur, quod si alicui inhabili princeps concedit liberam facultatem testandi, non intelligitur concedere, vt sine solemnitatibus alias debitis possit condere testamentum, sed videtur eum restituere ad ius commune, nam satis est, quod priuilegium aliquid operetur, quando tractatur de præiudicio tertij, vel de derogatione iuris; ita in proposito, sed ad maiorem cautelam, & ad tollendā dubitationem solet apponi illa clausula, vel similis puta, *saluo iure parrochialis Ecclesiæ*.

i In 1. impr. f. 69. & in 2 fo. 149. concessio. 191.

K Sup. fol. 18. concess. 151.

l L. 2. §. si quis a princ. ff ne quid in loco publico.

m L. si quando C. de inoffi. test.

ARTICVLVS II.

Quid lucrentur seculares cum habitu sepulti.

RESpondeo dicēdo, quod Leo X. *n* & Adrian. V. *omnibus, & singulis Christi fidelibus in Regnis Castellæ, Legionis, & Granatæ existentibus, qui deuotionis feruore ducti in habitu ordinis Sāctissimæ Trinitatis decesserint, aut eorum corpora, seu cadauera, cum ab hoc sæculo*

n Supr fol. 18. conc. 218.

sæculo migrauerint in Ecclesijs monasteriorum ordinis prædicti sepeliri ordinauerint, concesserunt omnes, & singulas indulgentias & peccatorum remissiones fratribus prædicti ordinis concessas. Ita refertur in compendio *a* mendicantium.

a Com. mendic. ti. sepul. §. vlt.

Nota autem hanc esse maximam concessionem; nam primo concedit decedentibus cum habitu dicti ordinis indulgentias, & peccatorum remissionem, quas fratres dicti ordinis consequuntur, quando ex hac vita cum habitu migrant: secundo eandem facultatem concedit his, qui ordinauerint sepeliri in Ecclesiis prædictorum fratrum, at ego non potui inuenire, quas indulgentias consequantur fratres huius sacræ religionis cum habitu morientes eo solum quod cum habitu sepeliuntur, benè tamen venatum est, quod in articulo mortis indulgētiam plenariam ipsis concessit Sedes Apostolica; at non puto dictam indulgentiam supradictis secularibus communicari in hac concessione. De hoc autem videnda sunt ea, quæ in secundo tomo *b* latè diximus, in quo de hoc & de his, quæ consequuntur seculares, qui eligunt sepeliri in Ecclesiis fratrum, & cum habitu moriuntur tempore interdicti, aut cessationis a diuinis, latè agitur.

b 2. tomo. q. 16. art. 10. & §. 11.

QVAESTIO LX.

De sepultura religiosorum in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quærantur quatuor.

1 *VBi sunt sepeliendi Abbas, & prior.*
2 *Vbi sunt sepeliendi religiosi professi.*
3 *Quibus expensis debet sepeliri monachus decedēs extra monasterium, aut qui præest beneficio annuali.*
4 *Quibus expensis debent sepeliri nouitijs decedentes intra annum probationis.*

ARTICVLVS I.

Vbi sunt sepeliendi Abbas, & prior.

RESpondeo dicendo, quod Abbas sepelietur in suo monasterio, quia ibi censetur habere domicilium, vt dicunt Archid. *c* Ioa. Andr. Item quia talis non potest esse Abbas, nisi sit professus in religione, prout dictum est in superioribus *d* constat autem professos esse sepeliendos in suis monasteriis. Si tamen Abbas eligit sibi sepulturam, *e* quod potest, cum habeat in multis velle, & nolle, sed tandem renunciat Abbatiæ, vel deponitur ab ea, & sic remanet monachus, & professus illius monasterii, in illo monasterio sepelietur, non autem in ecclesia, in qua sepulturam elegit. Et ratio est, quia inspicitur tempus mortis antiquis sit habilis ad eligendam sepulturam, at iste tempore mortis tantum erat monachus professus, & non Abbas & non habet velle, & nolle, ita Petrus de Vuald. *f* loquendo autem de aliquo professo, qui præficitur alicui prioratui, qui est de membris monasterii, esto quod talis sit obedientiarius, & manualis, si talis prior moriatur, cum ipse reputetur monachus monasterii, & etiam reperiatur monachus illius prioratus, vt dicitur in iure, *g* sepelietur in loco monasterii, vel illius prioratus, quod ex voluntate sui Abbatis pendebit argumēto illius, quod in quadam decretali *h* habetur: Abbas enim potest pro monacho professo sibi subdito eligere sepulturam cum cēseatur, tanquam pater, vt colligitur ex iure *i* inæquiparante eum professum filio impuberi, quia sicut impubes non habet velle, neque nolle propter vinculum professionis, & confirmatur, quia electio sepulturæ filii conceditur patri ratione patriæ potestatis, quæ patria potestas ratione professionis magis militat in Abbate respectu monachi, quia monachus non habet velle, neque nolle, sicut habet filius, & ita tenendum puto, licet Petrus de Vualdis *K* dicat contrarium cujus ratio est, & fundamentum, quia canō dat patri naturali potestatem eligendi sepulturam filio impuberi, & non debet fieri extensio ad Abb. qui non est verus pater, sed fictus pater argumento eorum, quæ in iure notantur, scilicet quæ competunt patri vero, ad fictum minime debent extendi, non aduertens, quod in nostro casu versatur eadem ratio in patre ficto, quæ versatur in patre vero, scilicet patria potestas, & quando eadem ratio versatur in patre ficto, quæ militat in patre vero, dispositio loquens de patre vero, extenditur ad patrem fictum, vt patet ex quadā lege, vbi Baldus, & Doctores communiter & resoluit Baldus.

c Anchar. & Ioan. And. in c. stat. de refer. lib. 6.
d Supr. hic ts. q.
e c. relig. de sepult. lib. 6.
f Vual. de canonic. episco. ca. 10 nu. 11.
g c. 1. de prin. lib. 6.
h cap. quanto de offic. deleg.
i c. vlt. de re. c. licet de excess. præl. lib. 6.
K Vuald. vbi sup. c. 11 nu. 6.

ARTICVLVS II.

Vbi sunt sepeliendi religiosi professi.

RESpondeo dicendo, quod professi sunt sepeliendi in monasterio, vt dicitur in iure, *l* & idem dicendum est de conuersis professis, Idem etiam dicendum est de conuersis non professis, si sunt plene translati ad monasterium, quia se, & sua obtulerunt monasterio, & mutauerunt habitum, & alio habitu vtuntur distincto ab eo, quem habebant in sæculo, ij enim etiam in monasterio debent sepeliri, secus si non sunt plene translati, vt quia non mutauerūt habitum, sed remanent in coniugio, & cum proprietate suorum bonorum, prout in iure *m* est definitum, imo plene translati possunt sibi eligere sepulturam, quia habent velle, & nolle, & possunt ad sæculum redire, si non sunt professi, argumento eorum, quæ in iure notantur, & tradit quædam Glossa: professi autem, qui præficiuntur beneficiis regularibus, quæ sunt de membris monasterii, possunt sibi eligere sepulturam, quia habent velle, & nolle.

l c. vlt. de sepult. li. 6.
m c. vt priuil. §. de fratrib. de priuil.

Aduertēdum tamen est, quod religiosi a propriis monasteriis ita remoti, cum ad ea, cum moriuntur non possint commode portari, possunt sibi eligere sepulturam, vt Bonifacius Octauus ordinauit.

Nouitius autem intra annum probationis decedens secundum ius commune non videtur in monasterio sepeliendus, cum possit ad seculum redire, & ita videtur sepeliendus in illa Ecclesia, in qua sepeliri debuisset, si ad monasterium nō transisset, pro quo faciunt notata per Archidiaconum. Dixi secundum ius commune; nam attentis regularium priuilegiis debetur monasterio, in quo est nouitius sepeliri, imo si tempore interdicti decedit, potest solemniter sepeliri, vt dictum est supra, in quo etiam aliqua circa sepulturam tempore interdicti, & cessationis a diuinis concessa, resoluta sunt.

ARTICVLVS III.

Quibus expensis debet sepeliri monachus decedens extra monasterium, aut qui præest beneficio manuali.

RESpondeo dicendo, quod monachus decedens extra monasterium in monasterio sepelitur, prout

prout dictum est articulo superiori, & casu quo non sepeliatur in monasterio, quia decesserit in partibus remotis, ita quod corpus cõmode non possit ad monasterium portari, Abbas monasterii tenetur mittere pecuniam ad locum, vbi ille decesserit pro funerando eum, ita resoluit Vbaldus *a* si tamen præsidet beneficio manuali, quod est de membris Ecclesiæ, videtur, quod debet sepeliri expensis monasterii, cum sit monachus, sed contrarium est dicendum, quod scilicet expensis beneficii manualis debet sepeliri, cum curam illius gerat, & sic onus huiusmodi beneficio incumbit argumento eorum, quæ in iure *b* notantur, quod ipsum de canonicis regularibus est asserendum, ita Vbaldus.

a Vbald. decanon. Epis. c. 13 nu. 3

b Clem. dud. §. verum de sepul. Vual. vbi sup. nu. 4.

ARTICVLVS IV.

Quibus expensis debent sepeliri nouitij decedentes intra annum probationis.

RESpondeo dicendo, quod cum reputentur religiosi, videtur quod debet sepeliri de bonis monasterii argumento eorum, quæ in iure *c* notantur. In contrarium tamen videtur, quod de bonis patrimonialibus debent sepeliri, cum non sint plenè trãslati & ad seculum possint redire, vt in simili notant Doctores, *d* & per hoc videtur dicendum, quod si Abbas sepeliat illum de bonis monasterii, quod expensas illas repetere possit ab illis, qui tali nouitio succedunt, sicut diximus in extraneo, qui sepelit aliquem, qui potest repetere expensas ab hærede defuncti, vt dicitur in quadam lege, *e* de suo enim debet quis sepeliri, & non de alieno putarem tamẽ, quod si talis nouitius non haberet aliquid in bonis, quod tunc monasterium debeat illum sepelire, esset enim contumelia monasterio relinquere corpus illius insepultum, prout tenet Vualdus *f* fundatus in quodam iuris argumento.

c ca. priuil. de priui.

d Doct. in ca. statuim. & in ca. consult. de reg.

e L. si quis de relig domi.

f Vuald. canonic. port capit. 13. nu. 3. l. si nulla de regu. iur.

QVAESTIO LXI.

De sepultura quo ad eos, quibus prohibetur in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 QVibus neganda est sepultura Ecclesiastica.

2 An priuari debeat sepultura Ecclesiastica meretrix, quæ inuenta est mortua in domo sui amici, de cuius contritione non est aliquod testimonium.

3 In quas pœnas incurrunt sepelientes in loco sacro eos, qui sepultura Ecclesiastica legitimè sunt priuati.

4 In quas pœnas incidunt religiosi sepelientes vsurarios manifestos.

ARTICVLVS I.

Quibus neganda est sepultura Ecclesiastica.

REspondeo dicendo, quod sepultura Ecclesiastica primo negatur a iure *g* omnibus iniuste decimas detinentibus, secundo blasphemis impænitentibus, tertio morientibus in peccato mortali, vt notat quædam Glossa, *h* & summa confessorum & Syluester, quod intellige, nisi sint Ecclesiæ reconciliati, vel saltem signa contritionis appareant, ad quod probandum sufficit vnus testis secundum Archidiaconum. *i* Vnde ei, quem manifestum est, non fuisse confessum, vel non communicasse semel in anno, debet denegari sepultura Ecclesiastica, nisi signa contritionis seu emendationis ostenderit. Dixi, manifestum est, secus si est dubium, nam tunc non præsumitur, quod sit salutis suæ immemor.

g c. prohibe. de decimis vbi doct. ca. statui. de maled.

h Glos. in cap. pro obeunti. 13 q. 2. sum. confess. li. 1. ti. 10. q. 3 Syl. verb. sepul. n. 5. v. 7.

i Arch. in cap. qui recedunt 26. q. 6.

Quarto manifesto vsurario, nisi pæniteat, & faciat cautionem, vt in iure *K* est definitum.

Quinto interdicto nominatim, & hoc sub pœna excommunicationis, vt dicitur etiam in iure, *l* & tempore interdicti illi, qui sunt de loco interdicto, interdicto durante, vt in superioribus satis dictum est. *m*

Sexto excommunicatis maiori excommunicatione etiam iniuste, vt in iure *n* mandatur, & Syluester ait, idem dicendum de innodato excommunicatione minori notoriè.

Septimo illi, cui est interdictus ingressus Ecclesiæ, vt dicitur in iure. *o*

Octauo illi sacerdoti, qui filiis suis hæredem instituit. *p*

Nono neganda est sepultura Ecclesiastica, infideli pagano, Iudæo, vel hæretico, etiamsi post mortem appareat de hæresi. *q*

Decimo morienti in torneamento, *r* quod tamen de stante non intelligitur, sed de eo, qui venit causa se exercendi, & similiter negatur Armigeris, & seruientibus in armis, quod intelligitur, etiamsi quis ibi vulnus lethale acceperit, licet postea superuixerit, qui quamuis pæniteat, & ei Eucharistia non denegetur tamen Ecclesiastica sepultura carebit, quod fieri in iure mandatur in aliorum terrorem, & intellige de illis, qui se exercent in torneamentis, quæ magno armorum conflictu in equis exercentur, secus in aliis, qui in aliquibus ciuitatibus fieri consueuerunt, in quibus sine dubio minora sunt pericula, quam in primis, in quibus solo equorũ concursu aliquando multi vitam finiunt, ita Viualdus, *s* Sed aduerte secundum summam Roselam post Ricardum, *t* quod qui hastiludia faciunt, peccant mortaliter, cum simili ratione videantur esse prohibita, vt torneamenta, ex quo innuitur, quod morientes in ipsis non sepeliantur in loco sacro. At Syluest. *u* ait haberi, quod hastiludium, & torneamentum non sunt idem, & consequenter, quod neque semper ista pæna habet locum in hastiludio, vt tenet Angelus, *x* sed solum quando inde imminet probabiliter periculum, vt etiam Syluester *y* asserit, & in quæstione de taurorum agitatione aliqua dicemus.

Vndecimo denegatur sepultura Ecclesiastica ei, qui se occidit, vt in iure *z* est definitum, quod intellige, quando se occidit ex desperatione, vel iracũdia, secus est fatuitate, vel contra suam intentionem, vt si quis vt euaderet, præcipitauit se in flumen, intelligens eo modo se ipsum saluum facere, verum est tamen, quod potest ei dari sepultura, si creditur ipsum in vltimo vitæ spiritu criminis dolorem, & contritionem pœnitentia ductum habuisse, sicut explicat Palud. quem sequitur Nauarrus, vel si forsan coniecturis aliquot præsumi queat cum furore, aut mentis alienatione se ipsum occidisse, nam & tunc Ecclesiasticæ sepulturæ is traditur secundum Ioan. Gallum. His accedit, quod repertus mortuus in puteo, non est priuandus Ecclesiastica sepultura, quia non præsumitur, se ipsum præcipitem dedisse, quod in hac specie notat Socin. iunior, quem allegat, & sequitur Couarruuias.

Ex his infertur, quod confessus, & absolutus a confessario, qui tota die, & vespere stetit lætus, & mane fuit inuentus mortuus intra suam cellã hostio clauso

k c. quia de vsuris, & cap. quanquam eodem tit lib. 6.

l Clement. de sepult.

m 2. tom q. 90

n c. lit. de rest. spol. Sylu. vbi sup.

o capitis quidesunt excom. li. 6.

p Dist. 88. neque apud. l.

q c. Eccl. de c& secr. d 1. c. sane, 24 q. 2.

r cap. 1. de torneam.

s Viuald. in suo candel. aureo. 2. pa. ti. de interd. n. 121.

t Ricar. in 4. d. 27.

u Syl. vbi sup. ver. 2.

x Ang. in sum. v. tor.

y Sylu. tit. ludus, §. 2. p. 7. & v. tornea.

z c. in quibus 13. q. 2.

clauso habens laqueum pendentem ex collo, ipse autem non pendebat, neque omnino iacebat, sed quasi flexus stabat, potest & debet in loco sacro sepeliri, & ex loco profano, in quo fuit sepultus, ad locum sacrum transferri, cum non noscatur, neque sciatur a se fuisse occisum, neque præsumendum est, se occidisse; de nemine enim præsumendum est, quod deliquerit, vt probant iura, *a* præsertim tam grande delictum, & tam abominabile conditioni & inclinationi humanæ, & maxime de confesso absoluto, & communicato eodem die. Vnde mulier cadens de Cymba in fluuium iubetur sepeliri in loco sacro, etiam si fugiendo cecidisset, quia non præsumitur voluntarie ad se occidendum decidisse iuxta notata a Doctoribus *b* & hanc partem intrepide tenendam esse affirmat Nauar. *c*

a l. merito. ff. pro socio. c. 2. de reg. iuris.

b Doc. in c. ex parte el secundo de sepul.

c Nau. lib. 3. consil. 21. de sepult. cons. 6. in addit. 1.

Duodecimo negatur sepultura Ecclesiastica pueris morientibus sine baptismo. Decimo tertio negatur sepultura Ecclesiastica morientibus in duello, prout determinatur *d* in Concilio Tridentino, & est summe notandum hoc procedere non solum in duellis sollemnibus, in quibus arma, & campus, & alia eliguntur. Sed etiam in duellis priuatis sine solemnitate initis, prout declarauit Gregorius Tertius decimus in quadam sua constitutione publicata. Anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secundo, prout affirmat Nauarrus, *e* quæ Gregorij Tertii decimi constitutio incipit *ad tollendum*, & est numero octuagesima secunda inter constitutiones pontificales eiusdem Pontificis.

d Conc. Trid. sess. 25. de refor. c. 19.

e Na. li. 5. cõ. 11. de purga. vulga. cons. 1. & 2. par. 564. col. 1. & 2. in 1. edit.

Ex quo colligitur, quod explicatio *f* Salzedi dicentis prædicti Concilii Decretum habere locum, tantum in solemnibus duellis, non autem in priuatis omnino est reiicienda, cum nobis constet de mente legislatoris, ad quem primo explicatio suæ legis spectat. Neque obstat, quod in aliquibus Regiis tribunalibus fuerit incitatum, prædictum decretum non habere locum in duellis priuatis, prout affirmat Sazedo; nam respondetur quod si apud dicta tribunalia præfata declaratio proponeretur, vtique secundum eam patres conscripti in ipsis iudicarent.

f Sal. in practica crim. c. 100.

Decimo tertio religiosis decedentibus proprietariis negatur in iure *g* Ecclesiastica sepultura, circa quod est notandum primo, quod si religiosus inuentus fuerit in morte cum bursa denariorum, non propterea præcipitanter debet Ecclesiastica sepultura priuari; multa enim prudentia in huiusmodi vti necesse est, *h* sacri enim Canones non remouent à communione altaris religiosum inuentum cum proprio peculio, sed eum tantum, qui ab Abbate commonitus noluit ipsum peculium resignare, cum pro enim huiusmodi pæna sit grauissima, contra inauditam partem imponi non debet, & sic tali pęna minime est plectendus monachus, nisi contra ipsum prius opponatur talis bursæ denariorum detentio, & ipse se purget, aut proprietate conuincatur, & per consequens defunctus inuentus cum prædicta denariorum detentione non debet sepultura Ecclesiastica statim priuari, cum contra eum non sit prædictum delictum propositum, neque possit proponi, vt se defendat.

g c. super quodam de stat. monac. vbi Doct. & c. monac. eod. tit.

h Dict. c. super quodam, & d. c. mona.

Quod confirmatur ex dictis Socini iunioris, quem sequitur Couarruuias, prout in superioribus dictum est, qui tenent non debere priuari sepultura Ecclesiastica illum, qui inuentus fuerit in puteo mortuus quorum ratio est, quia non debemus præsumere, se in puteum deiecisse, & occidisse, & ita in proposito non debet priuari Ecclesiastica sepultura ille qui cum dicta bursa fuerit in morte inuentus, non enim debemus præsumere ipsam noluisse in manibus prælati renunciare, sed obliuione quadam naturali angustiis infirmitatis irretitum talem resignationem præteriisse.

Confirmatur deinde ex tradit *i* a Syluestro, dicente, quod ei qui intra annum non est confessus, neque communionem accepit, non potest parrochus interdicere Ecclesiasticam sepulturam, quia in dubio præsumi debet, quod non fuit salutis suæ immemor, vt dicitur in quodam decreto, *K* potuit enim alicui mendicanti legitime confiteri, & de eius mandato ab eucharistia abstinere & ita potest, & debet præsumi de tali monacho, quod ab aliquo superiore viuæ vocis oraculo licentiam fuit consecutus, vt apud se dictam denariorum bursam detineret, quam in morte obliuione, aut infirmitate absorptus non resignauit, quod a fortiori habet locum, si præfatus religiosus est sacerdos, cui propter tantæ dignitatis excellentiam maxime est deferendum, nam Iehu Rex Israel Iezabel iustissime interfectæ detulit honorem dicens suis Eunuchis, *ite & videte maledictam illam, et sepelite eam, quia filia Regis est*, & innuit quædam decretalis *l* cuius casus est super quodam Canonico regulari, qui in mortis articulo agens, licet a priore suo commonitus proprium, quod contra regulam latenter habebat, noluit resignare, & sic diem clausit extremum, quem Innocentius Tertius declarauit, non esse in loco sacro sepeliendum. Ponderanda enim sunt verba huius decretalis ibi, licet à priore suo commonitus, quæ maxime nostram sententiam confirmant.

i Syl. ti. de sepul. nu. 10.

K c. sancimus. 1. q. 7.

l ca. super quodam.

Neque contra hoc aliquid Diuus Gregorius *m* fecit, qui legitur condemnasse quendam monachum à priuatione sepulturæ, quia in morte inuentus fuit cum denariis, nam vt constat ex ibi ab eo propositis dictus monachus fuit admonitus, qua admonitione non obstante mortuus est proprietarius.

m Greg. lib. 4. theo. c. 55.

Secundo est notandum statutum quoddam ordinis Carthusiensis referri à Nauarro *n* disponens, quod monachi defuncti in proprietatem duodecim denariorum, & infra non sepeliantur in cœmeterio, aut sepulti exhumentur. Circa quod statutum aduertit ipse Nauarrus, *o* forte esse intelligendum de illo monacho proprietario rei minimæ, qui ex aliquot coniecturis præsumitur per contemptum legis, vel animo maiora appropriandi eam appropriasse, cum non debeat quis carere Ecclesiastica sepultura, ob peccatum tantum veniale, vt satis significant Canones, *p* & tradunt Doctores communiter, & merito quidem, nam peccatum veniale non excludit gratiam Dei, & charitatem, vt tradit Diuus Thomas *q* & in Concilio Trident. *r* definitur; detentio autem tam minimæ quantitatis peccatum mortale non videtur includere, cùm furtum huius quantitatis ipsum nunimè arguat. Supradicta autem sunt vera non in religiosis ordinis fratrum minorum de obseruantia, qui si inuenti fuerint defuncti, cum bursa denariorum etiam minimæ quantitatis, non possunt in loco sacro sepeliri, cùm in eorum regula ipsis præcipiatur, non recipere denarium, neq; pecuniam.

n Nau. lib. 3. cõs. ti. de reg. conf. 6. 75. n. 3. in 1. edit.

o Na. vbi su. n. 17. in fi.

p c. pro obeuntibus & c. nõ aestimes. 13. q. 2. Gl. in cap. ex parte 2. de sepult.

q D. Th. 2. 2. q. 24. ar. vlt.

r Con. Tri. sess. 14. c. 5.

Est idem aduertendum, quod cadauera mortuorum, qui fuerunt vltimo supplicio affecti, sine licentia principis non sunt sepelienda in loco sacro, & per consequens peccant mortaliter, ea à ligno sine prædicta licentia deponentes, prout resoluit *s* Antonius Gomez.

s Ant. Gom. c. 14. de delic. n. 8.

S AR-

ARTICVLVS II.

An priuari debeat sepultura Ecclesiastica meretrix, quæ in Paschate confessa est, & communicauit, & modo reperta fuit innumeris vulneribus confossa, & mortua in domo cuiusdam sui amici, nulloque pacto constare potuit, quod mortua fuerit contrita, vel contritionis signa dederit, cum id nocte acciderit, & clauso ostio, certum est tamen, ab illo amico fuisse iugulatam.

RESpondeo dicendo, quod omnis, qui confessus est in quadragesima, & communicauit in Paschate sepeliendus est in loco sacro, nisi constet eum in peccato mortali fuisse mortuum, vt tenet quædam Glossa *a* communiter recepta, & præsupponitur, præfatam meretricem fuisse confessam & communicatam in Paschate, neq; constat eam in peccato mortali fuisse mortuam: præterea non constat de mente, qua illam amicus eius duxit in domum suam, quoniam licet verisimiliter crederetur illam duxisse ad meretricandum, si eã non occidisset, quia tamen occidit, verisimilius credi potest deduxisse illam ad sumendam vindictam de aliqua iniuria, quã putabat iuste, vel iniuste sibi fuisse factam, tum quia verisimile est ipsum occisorem, cum Christianus esset, præmonuisse illam, vt se commendaret Deo, & de suis peccatis doleret, quoniam communiter id faciunt occisores vxorum suarum, & aliarum cognatarum, quas propter earũ delicta ferro clam occidũt & validum est argumentum a communiter accidentibus, si non constat de contrario, vt in iure notatur. *b* Ex quibus concludit Nauarrus, *c* prædictam meretricem in loco sacro esse sepeliendam.

Neque obstat quædam decretalis *d* definiens furem, qui furando occiditur, non esse in loco sacro sepeliendũ, in quo loco Ioannes Andræas, & Ioannes ab Anania referunt eum, qui verosimiliter moritur in peccato mortali, non esse sepeliendum in loco sacro, nam respondetur eam decretalem intelligendã esse de illis, qui furando rapiendo, vel alias mortaliter delinquendo occiduntur, nos autem loquimur de illa, quæ non præsumitur occisa meretricando, prout dictum est.

a Gloss. in c. ex par. 2. de sep.

b L. neque na tal. C. de pro bat. c. impræsen. eod. tit.

ARTICVLVS III.

In quas pœnas incurrunt sepelientes in loco sacro eos, qui sepultura Ecclesiastica legitime sunt priuati.

RESpondeo dicendo, quod sepelientes præfatos in loco sacro peccant mortaliter, secundum Archidiaconum, *e* & viterius sepelientes publice excommunicatos, vel interdictos nominatim, vel manifestos vsurarios, sunt maiori excommunicatione innodati, vt dicitur in quadam Clementina, *f* & explicat Syluester & generaliter recipiens aliquem ad sepulturam Ecclesiasticam in casu non concesso, tenetur restituere corpus, si petatur non solum recentur sepultum, sed etiam post ita, vt sola ossa superesse videantur, secundum *g* Panormitanum; tenetur etiam restituere, quidquid ratione illius corporis perceperit, cum id mala fide ab eo sit perceptum secundum Glossam *h* communiter receptam. Vnde si sacerdos parrochialis corpus eius, qui alibi elegit sepulturam, violenter rapuerit, vel funus spoliauit antequam veniret ad manus eorum, quibus debebatur, secundũ Hostiensem *i* ammitti ius, quod habebat, & idem si aliquis conuentus totus, vel maior pars eius hoc fecerit, secus si minor pars, vel solus prælatus. Vnde secundum Oldradum *K* tenetur restituere, quidquid accepit & ipsum corpus, & vltra hoc perdit quartam Canonicam ad similitudinem hæredis res hæreditarias subtrahentis, qui in eis quartam Trebellianicam perdit, & ius institutionis debitum, quod alias erat detracturus, vt in iure *l* est diffinitum, quantum autem ad quartam canonicam Petrus de Perusio contrarium tenet, quia delictum presbyteri Ecclesiæ nocere non debet, vt in iure *m* est vulgatum. At primum est verum, si tale quid fiat a prælato, quia solus prælatus potest præiudicare Ecclesiæ in acquirendis, vt patet ex quodã *n* decreto, sicut seruus Domino in adquirendis potest præiudicare, va in quadam lege *o* est obseruatum, secus in acquisitis, prout aduertit Syl. *p*

c Na. li. 5. cõsil. tit. de sepul. consil. 4.

d cap. fures de vsuris.

e Arch. in c. quia Doctr. 23. q. 1.

f Clem 2. de sepul Syl. & excommunicat. 9. tit. 66. & 67.

g Panor. in c. cum liberum extra de sepul.

h Glos. in di c. cum liberũ.

i Hosti. in d c. cum liberũ

K Old. cons. 224.

l L. Paul respondit ff. ad legem falci re ti. ff. de his quibus

m regu. delictum de reg. iur. li. 6.

n 16. q. 6. §. si.

o L. si. C. de acquirend. poss.

p Syl. de sep. nu. 11.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religiosis sepelientibus de facto vsurarios manifestos excommunicatos & interdictos possit Episcopus facere, vt corpora eorum exhumentur, & proijciantur procul.

RESpondeo dicendo, quod in Clementina *q* quadam satis innuitur posse Episcopum excommunicatos publicè vsurarios manifestos & nominatim interdicto facere exhumari in loca etiam exempta intrando, cum in ea Clementina priuilegia in contrarium abrogentur, in reliquis autem, quibus negatur sepultura Ecclesiastica, ait Abbas, *r* se non credere Episcopum posse hanc authoritatem exercere in locis exemptis, quia perinde est, ac si non essent in sua diœcesi sepulti, posset tamen dare remedium, vt impediat sepulturam, antequam corpus deducatur ad locum exemptum, nam cum delinquatur in suo territorio, potest obuiare, & illud in loco priuato facere sepeliri. Quod ex decreto Concilij *ſ* Tridentini maxime confirmatur. Aduertendum tamen pro complemento, quod horum corpora debent proiici procul ab ecclesia in tanta distantia, quod voces clericorum non possint ibi audiri, vt argumento cuiusdam decretalis tenẽt communiter Doctores. *t*

q Clem. eo. de sepul.

r Abb. in ca. sacris n. 7. d. sep.

ſ Con. Trid. a sess. 25. de reg. 14.

t c. quod in te de pæn. & remis. Doct. in c. sacris.

QVAESTIO LXII.

De sepultura quoad exhumationem corporum, & exportationem de vno loco ad alium in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum corpora defunctorum possint exhumari, & transferri de vno loco in alium.*

2 *Vtrum corpora defunctorum possint exenterari, vel inhumaniter tractari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora defunctorum possint exhumari, & transferri de vno loco ad alium.

RESpondeo dicendo, quod Imperatores a Diocletianus, & Maximianus ordinauerũt, quod si necdum perpetuæ sepulturæ corpus traditũ est translatio eius fieri minime prohibeatur. Et Imperatores Valentius, b Theod. & Archadius ita rescripserũt, nemo hominum corpus ad alium locum, sine Augusti affatibus, transferat; super quẽ locũ Glossa ait, sine Augusti affatibus, id est Papæ minimè esse transferendum. Vnde Vlpianus iurisconsultus etiam ait, ossa, c quæ ab illo illata sunt, vel corpus, an liceat domino loci effodere, vel euere sine decreto pontificum, seu iussu principis, quæstionis est, & ait Labeo expectandum seu permissum pontificalem, seu iussionem principis, alioquin iniuriarum fore actionem aduersus eum, qui eiecit. Et idem Vlpianus d ait, si in eo monumento, quod imperfectum esse dicitur, reliquiæ hominis conditæ sunt, nihil impedit quominus id perficiatur, sed si religiosus locus iam factus sit, pontifices explorare debent, quatenus salua religione desiderio reficiendi operis medendum sit, in quo loco Glossa per Pontifices Episcopos intelligit, qui in talibus suum exercent officium. Et in Concilio e Maguntienti dicitur, quod corpora sanctorum de loco ad locum nullus transferre præsumat, sine consilio principis, vel Episcoporum, sanctaque sinodali licentia.

a L. si necdũ C. de relig. & sump. fun.

b L. nemo hominem. eod. tit.

c L. ossa ff. eo. tit.

d L. si in eo. ff. de mort. inferend.

e c. corpora sãcto. de consec. dist. 1.

Circa quas leges & decreta notandum est primo, quod verba præfata non includunt translationem corporum nondum perpetuæ sepulturæ traditorum de vno loco Ecclesiæ ad alium eiusdem Ecclesiæ, quoniam non includunt etiam translationem de vna Ecclesia ad aliam per glossam f tam per praxim, quam per theoricam receptam; ergo a fortiori non includunt translationem de vno loco vnius Ecclesiæ ad alium eiusdem, & consequenter non includunt reliquias corporum sanctorum, quæ manent extra sepulturam perpetuam in sacrario, vel in aliis locis, vnde accipiuntur, & afferuntur frequenter ad processiones, siue supplicationes publicas, vel priuatas missas, & alias deuotiones.

f Glo in di. l. si necdum.

Secundo notandum est, quod verba prædicta includunt corpora sanctorum, & partes eorum, quæ deputatæ sunt perpetuæ sepulturæ de vno loco Ecclesiæ ad alium eiusdem Ecclesiæ, quia non videtur negari posse, ea non transferri de vno loco ad alium locum: quia omnia loca eiusdem Ecclesiæ nõ sunt eadẽ loca, neque æquè honorabilia imo sunt maximæ contentiones inter summates & medioeres, imo infimæ notæ, aliis contendentibus sua sepulchra debere esse sita propius altaribus maioribus, vel aliquorum sanctorum, quæ sunt inclusa legitime altaribus ad illorum consecrationem non posse mutari de illis ad alia, sine authoritate legitima, quia videntur mutari de loco, cui iam sunt illa perpetuæ sepulturæ deputata, ita Nauarrus, g in quodam consilio.

g Na. li. 3. cõsil. tit. de sepul. cons. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum corpora mortuorum possint exenterari vel inhumaniter tractari.

RESpondeo dicẽdo, Bonifacium Papam in quadam extrauaganti, quæ incipit, *detestandum* excommunicat omnes etiam Pontifices exenterantes, vel in frusta concidentes corpora mortuorum, aut in aquis coquentes, vt carnem ab ossibus euellant, vt alibi tumulanda ferant & absolutio Papæ reseruatur, prout aduertit Syluester. b

b Syl. excommunicatio. 7. nu. 79.

Circa quam extrauagante in primo est notandũ, quod non habet locum in cadauere mortui, quod datur medicis ad faciendam anatomiam, licet enim Bartolus i relinquat cogitandum, an hoc sit licitum, Iulius K tamen Clarus, ait, non reperiri in iure decisum, sed consuetudine passim seruari, quod dantur huiusmodi corpora medicis habita tamen prius licentia a iudice, si corpus est alicuius delinquentis puniti, & ita practicari testatur l Bertachinus, & non est hæc praxis damnanda, cum a timoratis iudicibus sit recepta. Et ita refert Antonius m Gomez, quod Carolus Quintus anno Domini millesimo quingentesimo, quinquagesimo requisiuit votum vniuersitatis Salmaticensis, an hoc facere liceret, & respondit vniuersitas, quod sic. Et hanc opinionem tenet in proprijs terminis doctissimus Syl. n dicens in eius comprobationem, quod pœnæ vltra proprios casus non sunt extendæ, vt dicitur in iure o & extrauagans supradicta solum loquitur casu, quo exenterantur, & in frusta concidantur corpora mortuorum eo fine, vt alibi sepeliantur. Præter eum etiam hanc partem sequenti ratione cõfirmo, Reipublicæ enim interest, vt fiant anatomiæ, & prædicta corpora exenterantur, vt possint facilius cognosci infirmitatum radices, quibus homines sunt repleti, quibus cognitis faciliius medellæ saluiferæ applicatur, quod commune bonum non debet impediri ex leuissimo præiudicio, quod dictis corporibus ex tali exenteratione prouenit.

i Bar. in l. si. ff. de cada. punito.

K Clarus in pract. crim. q. 10. in fin.

l Bertach. v. cadauera n. 5.

m Gom. de delict. c. 14. n. 8

n Syl. vbi su.

o de pænit. d. 1. §. pæna.

Secundo est notandum, quod prælatus alicuius contientus consentiens, vt consanguinei alicuius defuncti ipsius corpus exhument, & præbens illis stabulum, in quo in feruenti aqua igne supposito fuit eius corpus positum & caro consumpta, & ab ossibus separata, vt ea ossa transportarentur in aliam partem ad tumulandum, non incidit, scilicet, ipse prælatus in excommunicationem huius extrauagantis, nam lex excommunicans facientem, aliquod delictum, non videtur includere solum consentientem in illo & desiderantem, vt fiat, si ad aliud non concurrat, vt colligitur ex aliquibus iuribus. p Secundo facit, nam lex excommunicans facientem aliquid, non includit consentientem neque mandantem, nisi eadem lex, vel alia similis, cuius author id facere potest, illud exprimat, prout concludit & resoluit Nauarrus q post Caietanum & alios, & hæc extrauagans non proponit excommunicationem contra consentientem, consulentem, aut mandantem, vt patet ex eius litera. Et dato quod ipsa contra consentientem etiam suam sententiam fulminaret, quia tamen dictus prælatus non probatur sciuisse eam exorbitantem pœnam esse a iure impositam facienti huiusmodi delictum, & præsumitur ignorantia, vbi non probatur scientia, & ignorantia legis excommunicantis, videtur excusare ab excommunicatione, vt innuit quædam decretalis r præsertim cum religiosi non teneantur scire huiusmodi leges de rebus ordini suo adeo extretis disponentes, vt ex sacris canonibus s constat. His & alijs rationibus hanc partem defendit doctissimus Naua.

p c. cũ quis de sen. excom. li. 6. c. si quis suadente 17. q. 4. c. 1. de cons. & affinit.

q Nau. c. 17. nu. 51.

r c. 2. de cõst. lib 6.

s c. nõ magne ne cle. vel monac. c. 2. sunc. gl. de postulã

t Na. li. 5. consi. tit. de sen. excom. consil. 54. in 1. edit.

Nec obstat quod prædicta extrauagans significat illud esse peccatum contra ius naturale, quod nemini licet ignorare argumento eorum, quæ in quodam decreto u notantur, & quod ignorantia iuris non excusat, vt est regula x iuris vulgaris. Nam respondetur, quod multa concurrerunt, propter quæ di-

u c. notandũ 1. c. 7.

x reg. ignorãtia de reg. iu. lib 6.

dictus prælatus probabiliter potuisset ignorare, primo, quia dicta extrauagans non est posita intra corpus iuris communis, & multis etiam Doctoribus vtriusque iuris est incognita, secundo quia non est directe cōtra illud naturale præceptum, non occides, non enim fuit occisio, neque mutilatio, neque percussio hominis, quæ directe vetantur per quintum præceptum Decalogi, sed quædam diuisio & partitio cadaueris, quod planum est, non esse hominem.

a Ad Rom. 1. Nec etiam obstat illud Pauli, *a* scilicet, quod facientes & consentientes digni sunt morte, & per consequens quod cum prælatus prædictus tali maleficio consenserit, dignus est, vt supradicta pæna puniatur. Nam respondetur, quod si prædictus prælatus sciebat præfatum factum esse peccatum mortale, mortaliter peccauit, at non incurrit excommunicationem pro tali re latam, qui enim consentit, & complacet de percussione clerici, peccat mortaliter, non tamen incurrit excommunicationem nisi actu ipse percutiat, vt expressit quædam decretalis. *b* Et certum est etiam in iure *c* cōtrahentes matrimonium intra gradum consanguinitatis prohibitum, vel cōtra votum solemne ordinis, vel religionis peccare mortaliter, incurrereque excommunicationem, sed non eos, quibus placent illa matrimonia, imo neque consulentes illi, neque approbantes.

b c. cum quis de sent. excō. li. 6.
c clem. 1. eum sta glo. de con sang. & affin.

QVAESTIO LXIII.

De simonia, in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Quid sit simonia.*
2 *Vtrum pro datione habitus regularis & professione aliquid dare & accipere simonia cōmittatur.*
3 *Quomodo se debet habere regularis per simoniam ingressus monasterium.*
4 *Vtrum sit simoniaca conuentio, qua regulares conueniunt, vt alter in vna electione suffragetur vni, & alter alteri in alia.*
5 *Qua pœna sint puniendi regulares respectu prælationum simoniaci.*
6 *Vtrum prælati regulares possint absoluere & dispensare cum suis religiosis simoniace ordinatis.*

ARTICVLVS I.

Quid sit simonia.

Respondeo dicendo, quod simonia sic denominata a Simone, qui voluit spiritualia emere est voluntas studiosa emendi, vel vendendi spiritualia, vel spirituali annexum secundum glossam *d* ab omnibus receptam & a D. Thoma approbatam. Dixi *voluntas* ad significandum, quod simonia mētalis, qua quis vult committere simoniam conuentionalem, vel realem, est verè peccatum mortale simonia etiam non secuta conuentionali, vel reali, quia rapix malitiæ simoniæ, sicut & cuiuslibet alius peccati in actu interiori voluntatis consistit secūdum D. Thomam *e* iuxta illud Matthæi, *f* quod intrat per os, non coinquinat hominem, idest, quod sine assensu & complacentia voluntatis intrat, per os, non coinquinat homines, cum de corde procedant peccata. Dixi *studiosa* ad excludendam indeliberatam. Dixi *emendi vel vendendi*, ad includendum omnem voluntatem dandi, vel accipiendi aliquid pro spirituali non gratuito, sed in quoddam pretium vel causam principalem, vel immediatam iure id permittente prohibente. Dixi *spirituale, vel spirituali annexum*, ad includendum omne diuinitus datum, vel institutum ad salutem animarum. Pro quo est notandum, quod spirituale quantum ad nostrum propositum est donum supernaturale a Deo datum ad animarum salutem, vel quid institutum supernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam, vel ab ecclesia potestate supernaturali sibi data ad conficiendum illud, vel annexum eis. Dixi *donum supernaturale* ad includendum dona supernaturalia per essentiam, & ad excludendum dona naturalia. Dixi *ad salutem animarum*. Ad excludenda insignia, seu arma data, & victorias Regibus & principibus aliquot, vel aliis in alium finem, quam salutem animarum supernaturaliter cōcessa. Dixi *vel quid institutum supernaturaliter ab eodem ad eam efficiēdam*, ad includendū spirituale per causam, qualia sunt sacramenta, quæ ipse solus instituit & sola efficiunt instrumentaliter gratiam. Dixi, *vel ab Ecclesia potestate supernaturali sibi data*, ad includendum spiritualia propter instituta, qualia sunt sacramentalia, & eis annexa ab eadem instituta, quibus sacramenta parantur, conficiuntur, & conseruantur, vt consecratio, benedictio Ecclesiæ, uel altaris, vasorum, ornamentorum. aquæ baptismalis, vel benedictæ, exorcismus Catechismus iuspatronatus, beneficia, collationes, præsentationes, datio habitus regularis, & professio religionis, ita colligitur ex sacris *g* Canonibus, Durando, & D. Thoma.

d gl. in sum. 1. q. 1. Canonista in rub. de sim. Theolog. in 4. d. 25. D. Thom. 2. 2. q. 100 ar. 1.
e D. Th. 1. 2. q. 72. ar. 7.
f Matth. 15.
g c. gratia c. qui studet. 1. q. 1. D. Th. 2. 2. q. 10. art. 3. & Duran. in 4. dist. 25. q. 5

ARTICVLVS II.

Vtrum pro datione habitus regularis, & professione aliquid dare, & accipere simonia committatur.

Respondeo dicendo, quod nullo titulo, aut iure potest, defendi in hoc casu non committi simoniam, quia tunc certum est simoniam incurri quoties pro spirituali datur, vel accipitur aliquid temporale, secundum notata a quadam glossa *b* communiter recepta a iurisperitis a Diuo Thoma, & ab aliis Theologis & ab eodem Diuo Thoma declaratam, & dilatatam a Nauarro. Et certum est in iure, *i* pretium esse quid temporale, ingressum autem monasterii esse quid spirituale, neque potest negari dationem habitus esse quid spirituale, aut spirituali annū cum datio & susceptio ipsius faciat quem de laico ecclesiasticum. Vnde si aliquis ignorans talem commiserit simoniam, dando aliquid pro receptione habitus, cum primum hoc sciuerit tenetur ipsum relinquere; Verum est tamen, quod dimisso habitu, & purgata simonia potest denuo recipi, si receptio non fuerit scandalosa iuxta ea, quæ in quadam decretali *K* notantur.

b glo. q. 1. in sum. et in ru. de sim. D. Th. alij in 4. d. 25 & 22. q. 100. ar. 1. Naua. c. 23. nu. 10.
i c. quoniā. de reg. c. ex insinuatione eod. tit.
K c. quoniam de reg. in fi.

Adeo supradicta sunt vera, quod etiamsi Abbas, & prælatus acceperit illud pretium tanquam donū, & quid sponte oblatum, daturus nihilominus habitum etiamsi illud non fuisset sibi collatum, in foro exteriori vt simoniacus erit iudicandus, in eo enim foro per ea, quæ fiunt exterius, & probantur, est iudicandum iuxta quandam legem, *l* & ex his quæ exterius facta sunt in hoc casu clarè probatur (vt supponitur) promissio pro ingressu. Dixi in foro exteriori, non in foro conscientiæ, si verè coram Deo prælatus accepit illud pretium tanquam donum sponte oblatum, & tanquam eleemosynam principaliter propter Deum oblatam, licet minus principaliter habuisset ēt respectū ad habitus dationē, & quod promis-

l l. illicitas. §. veritas. ff. de of. præsid.

missio pretij non fuit causa principalis dationis illius non esset verè coram Deo iudicandus simoniacus, prout allegando aliqua concludit *a* Nauarrus.

a Na. vbi su.

ARTICVLVS III.

Vtrum regularis per simoniam ingressus monasterium possit & debeat manere in eo, & habere victum & portionem canonicam vel monachalem vt alii rectè possit.

Respondeo dicendo, quod per professionem canonicalem, vel monachalem duo quæruntur, aut fiunt. Alterum est mutatio status de seculari in regularem, & hoc non impeditur per simoniam, vel excommunicationem: professio enim ab excommunicato facta tenet iuxta quandam decretalem, *b* quam in hoc commẽdant plurimum Panormitanus & Felinus, vnde in aliis decretalibus ordinatur, simoniacè professum non debere manere, vbi est malè professus, sed in aliud eiusdem ordinis monasterium ad agendum pœnitentiam retrudendus est, prout infra articulo vltimo dicetur, si ergo debet retrudi, ad agendũ pœnitentiam, clarum est, quod supponitur esse regularem. Et confirmatur per id, quod statim in dictis decretalibus subditur, quod, scilicet, si non inuenitur tale monasteriũ, in quo detrudi possit, maneat dispensatiuè in eo ne damnabiliter euagetur: confirmatur etiam per id, quod statim subditur, quod scilicet, possit manere dispensatiue nulla de noua professione facta mentione.

b c. cum illorum de sent. exc. vbi Pan. & Felin.

Alterum, quod per professionem acquiritur, est ius habendi victum determinatũ & communi, aut per portionem priuilegiatam, seu determinatam, canonicalem, seu monachalem, quod quilibet canonicus, vel monachus rectè professus habet. Et hoc impeditur per simoniam, & excommunicationem, donec subsequatur absolutio, & dispensatio, nam monachatus comparatur beneficio, quatenus est ius percipiendi victũ, aut portionem priuilegiatam siue determinatam monachalem secundum Hostiensem *c* & Panormit. Vnde sicut acquisitio simoniaca beneficij est nulla, vt patet ex iure, *d* ita etiam acquisitio portionis regularis, & monachatus est nulla.

c Host. in c. super ordinata co. 3. & ibi Pan. ca. eo. a. le preb.
d Ex tr. aua. 2. de sim on.

Sed inquirenda est ratio diuersitatis in prædictis duobus casibus, & respondetur, quod acquisitio status est quasi acquisitio cuiusdam status characteris ordinis, qui perpetuo durat prout resoluit Nauarrus, *e* ius autem percipiendi victum indeterminatũ est quoddam beneficium, cuius acquisitio impeditur per simoniam & excommunicationem, donec absolutio, & dispensatio subsequatur, vnde a ministris generalibus, aut ab alijs prælatis ad id authoritatem habentibus petenda est absolutio & dispensatio si talis regularis vult supradicta percipere.

e Na. in c. non dicatis, n. 67.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sit simoniaca conuentio, qua regulares conueniunt, vt alter in vna electione suffragetur vni, & alter alteri in alia.

Respondeo dicendo, quod sic, quia omnes, qui faciunt aliquam conuentionem, qua sibi vel alteri quæratur beneficium spirituale, committunt simoniam, vt in sacris *f* canonibus definitur, & prædicti, vt supponitur, faciunt huiusmodi conuentionem, tum quia canonici ita conuenientes, vt vnus suffragetur alicui in vna electione, & alius suffragetur alteri in altera, cõmittunt simoniam, vt post Syluestrum tradit *g* Nauarrus dicens, quod frequenter committitur simonia sine interuentu pecuniæ numeratæ, vel rei ea æstimabilis, nam cum quis renunciat beneficium suum in fauorem alterius, vt ille, vel alius renuntiet aliud in fauorem alterius, vel suffragatur cuipiam in aliqua electione, vt alios suffragetur alteri, vel renunciet beneficium suum simpliciter, vt alius sibi impetret aliud ab Episcopo, vel ab alio collatore, & aliis similib. casibus, non datur pecunia, neque aliquid ea æstimabile & tamen est simonia, quia id tanquam simonia cum prohibet Ecclesia. Ratio autẽ, quare id prohibet ecclesia, est, quia in his omnibus datur, vel recipitur ius spirituale cum onere, vt fiat aliquid, quasi pro pretio rei spiritualis, vel causa principali mediata eam habendi, quod in sacris canonibus *h* prohibetur.

f c. quã pio s. q. 2. c. cum pridem, & c. fin. de pact.
g Naua. c. 23 nu. 100.
h sicut 3. et c. non satis de simo. c quam pio 1. q. 2. & fi. de pact.

Ex quibus infertur primo, quod scientes se fuisse electos virtute huius conuentionis, tenentur statim ac sciuerint, renunciare prælationes sic per talia suffragia obtentas iuxta glossam superius allegatam, & quod sic conuenientes committunt simoniam mentalem & conuentionalem tantum, si non fuerit completa, si autem fuerit ab vtraque parte completa erit simonia realis, per quam inciderunt in pœnas multas, de quibus latè agit Nauarrus. *i*

i Na. vbi sup

Infertur secundo, quod prædicti conuenientes tenentur vlterius pœnitere tam grauis peccati, cuius antequam pœniteat, peccatum durat, & post pœnitentiam etiam excommunicatio Papæ reseruata per quandam extrauagantem, *K* & nisi fuerint a Papa absoluti celebrando remanent irregulares argumento eorum, quæ in iure *l* notantur.

K Extra. 2. de simon.
l c. 2. & c. si cl. leb. decle. aut minist.

Infertur tertio, quod presbyter regularis renuncians officium ab eo per sex annos pacificè possessum in manibus sui Abbatis cum pacto, quod dictus Abbas eum in alio dicti monasterii, vel ecclesiæ officio teneretur remunerare, prout cum effectu postmodum fecit, commisit simoniam conuentionalem, cũ dictum officium sit illius speciei, quæ comprehendit illa beneficia ecclesiastica, quæ appellantur officia, & sic male tenet prædictum officium, cum illud male acceperit in recompensationem prioris virtute pacti simoniaci, per quam acceptionem pactum fuit ex vtraque parte completum iuxta tradita a Nauarro. *m*

m Na. in c. 23 nu. 100

Aduertendum tamen est circa supradicta, quod in huiusmodi pactis condemnandis non debent iudices præcipitanter se habere: debent enim attendere, an tale pactum fuerit magis spei oblatio quam pactum, nam si fuit spei tantum oblatio quam superiores solent inferioribus facere dicendo, relinque hoc amore mei, & prouidebitur tibi de alia re, &c. Quod quotidie generaliter solent facere superiores sine animo se obligandi iuxta quandam decretalem, *n* & ea, quæ tradit doctissimus Nauarrus super extrauagantem Gregorii XIII. de datis & promiss. in hoc casu non erit simonia, speciem tamen cuiusdam subornationis præ se ferunt huiusmodi obligationes, quibus interdum contingit pessimas fieri electiones, prout supra in secundo tomo *o* declarauimus. Et iuxta supradictam doctrinam debent glossari & intelligi omnia, quæ in hoc articulo dicuntur, vt, scilicet a labe simoniæ liberẽtur multi, qui dicunt suis amicis, amore mei suffragiũ mihi præstate, & ego quoq; meum vobis suffragiũ præstabo, in hac enim oblatione non interuenit aliquod pactum sed spei tantum oblatio sine animo se obligandi,

n c. cũ venissent de insti. Nau. de dat. & promis. n. nu. 21.
o 2. tom.

verum tamen est quod hæ oblationes, vt subornatoriæ, & a sacris decretis prohibitæ a religiosis maximè debent condemnari.

ARTICVLVS II.

Quæ pœna sint puniendi regulares respectu prælationum simoniaci.

a Feli. in rub. de simon.

RESpondeo dicendo, quod ait Felinus *a* simoniacos velut primos & præcipuos hæret. cos ab omnibus fidelibus esse respuendos, quod sacri canones *b* innuunt. Ex quibus videtur, quod simoniacis pœnæ, quæ hæreticis imponuntur, sint infligendæ excommunicationis, scilicet, amissionis bonorum, priuationis, negotiationis, & alijs pœnis hæreticis applicatis, quæ sunt quatuordecim, vt apud Angelum *c* videri poterit. At cõsiderare debemus, quod non omnis simoniacus hæreticus est censendus, ille enim tantum est hæreticus, qui credit gratiam Spiritus Sancti pretio emi posse, illi autem hoc non credentes, sed dantes pecuniam pro auiditate rei spiritualis consequendæ, non sunt hæretici, sed simoniaci, ita explicat Abbas, *d* & ait Hostiensis, *e* quod per iudicem pœna simoniaco imponitur. Pro cuius rei explicatione est aduertendum, quod aut agitur de crimine in modum inquisitionis, aut in modum accusationis. Si in modum accusationis, si is, qui accusatur, infamatus est, debet eum iudex suspendere ab executione ordinis, aut prælationis, aut officij per simoniam adepti vsq; ad verificationem, & probationem accusationis, aut querelæ, vt dicitur in iure. *f* Quod idem dicendum est, si occultum sit crimen, dummodo de eo habeantur certa indicia, & probata accusatione debent statim eliminari de ecclesia Dei, vt colligitur ex quadam decretali, *g* idest, cum grauissima infamia deponi ab his, quæ per simoniã est adeptus vt constat ex alijs decretis. *h*

b 1. q. 1. c. pater ad fin. ca. quisquis. 1. q. 1.

c Ang v. hæreticus ver. quæ pœna.

d Abb. in cap. quoties de simon.

e Host. in su. §. per iudicẽ.

f c. accusatũ & c. quoties de sim.

g c sicut de simon.

h 1. q. 3. c. vl. c. presby. 15. q. 3. c. sane.

Si verò proceditur absque accusatore per viam inquisitionis, si infamatus sit regularis, qui prælationem simoniacè est consecutus ignoranter, cogetur talem prælationem renunciare, at nullo modo est deponendus, vt ex quibusdam decretalibus *i* colligitur. Dantes tamen & recipientes pœna canonica sunt feriendi. Vbi verò scienter promoti sunt ad consortium regulare pœna depositionis remittitur, verum tamen recepti circa concilium generale de monasteriis, quæ totaliter adepti sunt, remouentur, & in aliis monasteriis arctioris regulæ traduntur, sed cum iis, qui ante præfatum concilium recepti sunt, misericorditer dispensatur, vt in alijs locis eiusdem ordinis collocentur, vel si præ nimia multitudine hoc fieri non poterit, permittitur, vt in eodem monasterio post liberam resignationem permaneant mutatis prioribus sedibus, & inferioribus assignatis & hoc modo sunt intelligendæ quamplurimæ decretales *K* de hac materia agentes, sed cum his, qui citra concilium sunt recepti aliquando per Papam dispensatur, & quod dicitur de monachis etiam ad Abbates extenditur. Et quare secularis conuictus in modum inquisitionis degradetur, & non degradetur regularis, ea ratio est, quia in inquisitione secularis subtilitas iuris requiritur, in inquisitione verò regularis de plano proceditur, & ideo non de plano punietur, i. cum regula est quod qui in vno grauatur, in alia re leuamen habere debet. Hæc omnia traduntur à *l* Redoano.

i c. ex insinuatione de simo. & c. de regu.

K c. de regula rib. 1. resp. & c. dilectus el 2. & c quoniam simonia ca labes de simo.

l Redoan. de sim. 4. p. c. 10. nu. 10.

ARTICVLVS VI.

Vtrum prælati regulares possint absoluere & dispensare cum suis religiosis simoniacè ordinatis.

CIrca hunc articulum vide, quæ habes in Primo *m* Tomo Quæstionum Regularium. m 1. 10. q. 10. art. 13.

QVAESTIO LXIV.

De scientia, & ignorantia, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 VTrum omnes religiosi æqualiter teneantur scire ea, quæ pertinent ad suum statum.

2 Vtrum ignorantia præceptorum regulæ excuset religiosos a peccato, sicut excusat impossibilitas & necessitas, quod late prosequitur.

3 Quæ ad vitam monasticam debitè peragendam debeat scire monachus facienda.

4 Vtrum licitum sit religiosis discere scientias.

5 Vtrum licitum sit religiosis discere scientias Philosophiæ, mathematicæ & artium liberalium.

ARTICVLVS I.

Vtrum omnes religiosi æqualiter teneantur scire ea, quæ pertinent ad suum statum.

REspondeo dicendo, quod sicut in republica est graduum differentia, & iuxta eos vnusquisq; tenetur scire magis explicitè ea, quæ ad dogmata fidei pertinent, prout resoluunt D. *n* Thomas, Sotus, & Couarruuias, ita quoad religiosos respectu suæ regulæ & instituti est philosophandũ, multa enim tenentur scire prælati, quorũ ignorãtia subditis non est culpabilis, multa itidẽ viri literati, & docti, quorũ notitia sine peccato simplicibus, & illiteratis est abscõdita. Vnde cum in religione diuersi gradus religiosorũ constituãtur, si quidẽ in ea sunt prælati, sunt viri docti sunt prædicatores, sũt cõfessores, sũt & alij simplices sacerdotes, sũt cõuersi pro ministerio tẽporaliũ deputati, nõ debemus affirmare omnes ad eadẽ scienda esse æqualiter astrictos, ita vt omnes etiã simplices religiosi, & cõuersi teneãtur scire omnes quæstiones, & subtilitates, & difficultates regulam concernentes, ad quas sciendas viri docti tantum tenentur, alii autem simplices, & conuersi sufficit, quod solum habeant notitiam explicitam præceptorum generalium, ad modum, quo in anno nouitiatus ipsis declarantur, non autem aliarum subtilitatum, & profunditatum, respectu quarũ iudicio superiorum subiiciuntur, & a doctoribus debent illuminari. Ex quo colligo insaniam, imo superbiam aliquorum simplicium religiosorum conuersorum, qui cum sint literarum penitus ignari, in sciẽtia eorum, quæ ad suum pertinent institutum, præsumunt excellere eos, qui totam vitam in studio eorum consumpserunt, dicentes eos ita esse in religione professos, sicut alij viri docti, & quod nemo eos in his, quæ ad suum statum spectant, antecellit. Quod vltra impossibilitatem, quam arguit eorum humilis

n D. Tho. 2. 2. q. 76. ar. 2. Soto in 3. d. 25. q. 1. Couar. in regu. possessor 2. par. §. 7. ar. 7.

&

& simplex status, aduertere debent ipsos hierarchicam peruertere monasticitatem, in qua diuersi monachorum gradus constituuntur ad imitationem illius cœlestis hierarchiæ, in qua licet omnes Angeli sint gloriosi, inferiores tamen à superioribus illuminantur, prout nobis D. Dionysius scriptum reliquit; vnde in ecclesiastica hierarchia ad illius similitudinem, vt castrorum acies ordinata, constitutum est, vt nemo plus velit sapere quàm oportet, & vt doctrina ecclesiæ à supremo eius capite ad Episcopos, & ad alios inferiores prælatos dimanaret, & ab ipsis ad alios inferiores per suos gradus secundum eos gradus deriuaretur. Vide quid circa hoc scribat D. Paulus *a* ad Corinthios, ait enim, sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo: singuli autem alter alterius membra. Habentes autem donationem secundum gratiam, quæ data est nobis differenter, siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in ministrando, siue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Quæ verba protulit D. Paulus postquam dixerat, dico enim per gratiam Dei, quæ data est mihi omnibus, qui sunt inter vos non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, vnicuiq; sicut Deus diuisit mensuram fidei. Ex his resolutiue dico, scientiam, quam religiosus respectu sui instituti tenetur in medio quodam consistere ad modum, quo vnaquæq; virtus moralis in medio dicitur cõsistere, ita quod omnia extrema in ea per excessum, aut effectũ sunt vitiosa, sicut enim est vitiũ, aliquẽ velle plus sapere, quàm oportet sapere, vt D. Paulus nobis insinuauit, & quædã regula *b* iuris nos docet; ita etiam est vitium negligentia eorum, qui illud, quod pertinet ad suum statum secundum gradum eorũ scire, vt debent, non procurant. Consistit ergo mediũ in eo, vt vnusquisq; ea tantum, quæ ad suum gradũ pertinent, scire satagat, à quo neq; per defectum, neq; per excessum deuiet.

a 12. ad Corint. 2.

b l. culpa. ff. de reg. iur.

Nec ex hac doctrina inferat religiosus, nouum regulas monachales addere præceptum, ita vt virtute eius teneantur religiosi scire omnia, quæ ad eorum spectant statum secundum vniuscuiusq; gradum. Hoc enim non est nouum regularum præceptum, sed est quædam obligatio annexa statui prædictorũ religiosorum, sicut enim præceptum diuinum obligat confiteri peccata, ex qua obligatione consequitur necessario alia de examinanda diligenter conscientia; ita præcepta dictarũ regularum obligant impleri per præfata præcepta mandata, ad quam obligationem consequentia necessaria sequitur, eorum præceptorum & obligationis scientia, & intelligentia. Ex dictis colligitur, grauiorem esse ignorantiam in doctis, quàm in his, qui literas minime sunt professi, & in prælatis magis quàm in subditis, cùm culpa à conditione personæ sumat etiam quandam grauitatis circumstantiam iuxta tradita à D. *c* Thoma, de quo late per Tiraquellum.

ARTICVLVS II.

Vtrum ignorantia præceptorum regulæ excuset religiosos à peccato, sicut excusant impossibilitas, & necessitas.

RESpondeo dicendo, ad resolutionem articuli tituli quæstionis non esse necessarium nouas leges nec nouã Theologiam in medium adducere, sufficit enim in medium proferre, quod nos diuina docet Theologia, loquendo de implendis præceptis naturalibus, diuinis, & humanis ecclesiasticis: per ea enim in cognitionem claram & veram rei propositæ deueniemus: non enim debemus imaginari nos religiosos, maiori vinculo teneri ad præcepta regulæ obseruanda quàm ad præcepta naturalia diuina & humana ecclesiastica nos obligat diuina illa veritas. Ex quo sequitur, quod in omnibus casibus, in quibus lex diuina, & naturalis, & humana excusat mortales, in his etiam omnibus præcepta regulæ nos excusabiles reddunt. Pro cuius rei clara inuestigatione notandum est, ad tres ordines esse reducendos casus, in quibus præfata cessat obligatio. Primus est impossibilitas, secundus necessitas, tertius ignorantia: pro quibus sequentes conclusiones proponuntur.

Prima conclusio est, quod nullum regulæ præceptum obligat ad peccatum mortale, quando impossibile est illud adimpleri. Pro cuius conclusionis explicatione notandum est, impossibilitatem dupliciter considerari. Primò enim consideratur logicè, & metaphysicè, secundo moraliter. Logica autem metaphysica impossibilitas contingit, quando aliquid nullo modo fieri iustè potest, quod impossibile absolutè vocatur. Moralis autem impossibilitas non denotat omnino impossibilitatem, sed tantum difficultatem in executione talis præcepti. Necessitas etiam dupliciter consideratur. Prima enim dicitur absoluta, & metaphysica, sicut cibus dicitur simpliciter necessarius ad viuendum. Alia est necessitas moralis, quæ non denotat absolutam necessitatem, sed quid magis accommodum, & opportunum ad consequutionem alicuius finis, vt est equus ad ambulandum. Quibus suppositis certum est, & indubitabile apud omnes, quod interueniente impossibilitate logica, tam ex parte rei quam ex parte personæ tenentis præceptum adimplere, omnino excusatur religiosus ab obseruatione præcepti obligantis, vt affirmant Syluester, *d* & Nauarrus. Quod ipsum in impossibilitate & necessitate morali est affirmandũ iuxta quandam Caietani *e* doctrinam, quam bene explicat, & declarat Sotus. Et in regula *f* Patris nostri Francisci hoc clare proponitur, ait enim quod tempore manifestæ necessitatis non teneantur fratres ieiunio corporali. Et addit deinde, quod non debent fratres equitare nisi manifesta necessitate, vel infirmitate cogantur. Imo in prima regula *g* Beatus Pater noster Franciscus dixerat, tempore manifestæ necessitatis faciant omnes de eorum necessariis, sicut eis Dominus gratia largietur, quia necessitas non habet legem. Quod autem, vbi adsunt impossibilitas, & necessitas moralis, lex non obliget sequenti ratione manifestatur, nam lex generalis, licet ad sui obseruantiam obliget ad mortale, non tamen debet intelligi semper, & in omnibus casibus eandem habere vim; possunt enim casus obuenire talibus circunstantiis vestiti, vt in eis obligatio minimè astringat, imo eius legis pro tunc literam sequi esset à mente legislatoris decedere. Legis enim lator non potest omnes particulares casus præuidere, quos si præuidisset non in omnibus eandem regulam statuisset, vnde ad epiKeiam quotidie, ex mente legislatorum confugimus, vt rigor legis benignitate misericordiæ leniatur.

d Syl. v. scrupulus n. 4. Nauar. in Man. c. 27. nu. 284.
e Caie. 12. q. 69. ar. 4. Soto li. 1. de iust. q. 6. ar. 4.
f reg. c. 3.
g reg. c. 9. in fi.

Deus enim, & ecclesia non intendit suis præceptis nos obligare ad vix possibile, & nimis difficile in se, quia moraliter & ciuiliter secundum iura impossibile est, quod vix nisi cum magno detrimento fieri potest, ad quod nemo regulariter obligatur, alioquin quomodo saluaretur illud Matthæi, *h* iugum

h Matth. 11.

gum

gum meum suaue est, & onus meum leue, neq; Deus esset homine benignior, sed durior, quod absit; & pie credendum est, neq; Deum in lege gratiæ velle, neq; ecclesiam debere imponere nobis iugum, vix possibile, & difficillimum saltem sub pœna peccati mortalis, nec enim Deus vt homo quærit occasionem ad calumniandum, cum dicat Scriptura, *a* sentite de Deo in bonitate, cum hoc concordat Angest. *b* in suis moralibus explicans de motu sensualitatis subito insurgente, ad quem refrœnandum est tenuissima facultas voluntatis, & valde tenuis deliberatio, & modica possibilitas, quamuis sit absolute possibilis refrænatio aliqua; ideo tunc erit solùm venialis illa omissio, quæ alias esset mortalis, si posset ibi esse plena deliberatio, & facilis refrænatio. Vnde dicunt Doctores, quod ideo non obligamur sub mortali confiteri peccatum quando ex eius confessione explicita imminet probabile periculum spirituale, aut corporale cuiuscunq;. Neq; tenemur quærere confessorem cum magna difficultate puta itinerando viginti leucas ad confessorem, sed tunc reputatur homo non habere copiam confessoris quando vix sine magna difficultate haberi non potest. Sed cauendum est, ne quis facilè iudicet, esse maximam difficultatem, vbi non est, quia in hoc potest quis facile decipi maxime in causa propria, dum non constat aperte de tali maxima difficultate, ideo in dubiis stet subditus consilio superiorum & sapientum: in casibus enim, in quibus dubitat subditus, an præcepta obligent necne, potest subditus ad superiorem recurrere, & eius sententiam sequi, etiamsi tempus, & commoditas ad ipsa implenda ante eius oculos proponi videatur, vt tenet expresse Caietanus *c* quem sequitur Soto.

a Sapien. 1.

b Angest in moral. c. 9 & 10.

c Caie. 2. 2. q. 96. So. li. 1 de iust. q. 6 ar. 8.

Vnum tamen summopere debent attendere regulares, quod quando casus non est adeo certus, si tamen ipsi vtentes epiKeia non obseruant aliquod præceptum, intelligentes ad eius obseruantiam minime teneri in tali casu, cuius contrarium est verum, scilicet, quod ad implendum tale præceptum in eo casu obligantur, bona fides subditorum eos à peccato mortali excusat, licet venialiter peccent eo solùm, quod suum sequentes iudicium legem transgredi sunt ausi. Quæ admirabilis doctrina & timoratis maximè consolatoria, vt clarior fiat exemplis illucidatur, prætermittit quis ieiunium, aut officium diuinum propter quandam corporis ægritudinem intelligens ipsam ab obligatione ieiunij, & officij diuini recitandi excusare omnino, quod si aliter intelligeret minime prætermitteret, licet præfata ægritudo in rei veritate minime sufficeret, propter suam bonam fidem mortaliter non peccaret præcepta supradicta transgrediendo. Hæc doctrina traditur à Paludano *d* D. Antonino, Syluestro, Gabriele, Adriano, Armilla, Caiet. & Nau. & in materia regulę fratrum minorum hanc propositionem ponit Corduba *e* dicens, quod quando aliquis frater non obseruat aliquod prædictæ regulæ præceptum intelligens in tali casu ad eius obseruantiam minimè teneri, licet ipse re vera fallatur, cum causa excusans ab ipso putata sufficiens, sit re vera insufficiens, non peccabit mortaliter. Quod ex communi Theologorum opinione comprobatur, quæ asserit, ad receptionem aliquorum sacramentorum attritionem putatam contritionem sufficere. Hæc tamen rationabilis pia & vtilis conscientiis timoratis doctrina in prædictis timoratis est admittenda, non autem in his, quorum Deus, vt ita dicam, venter est, hi enim cum conscientiam habeant cautherizatam, non ita debent suo de priuato iudicio adhærere, nec de ipsis tantum est fidendum, prout aduertit doctissimus *f* Cano in casu quasi simili. Quod ipsum in casu nostræ regulæ, & aliorum religiosorum censeo esse sequendum, quod, scilicet, si religiosus est circunspectus, & in obseruatione suæ regulæ solicitus, si aliquod præceptum in casu particulari non obseruat, intelligens adesse causam eum à tali obligatione excusantem, sufficit, vt non peccet mortaliter, etiam si causa realiter non sit sufficiens: at si est religiosus nō ita reformatus minimè à peccato mortali ipsum excusarem insufficientia causæ realiter existente suum sequens iudicium in aliis satis deprauatum & obscuratum, prout aduertit Corduba. *g*

d Palud. in 4. d. 15. q. 4. a. 1. Ant. 2. p. ti. 6. c. 2. Syl. v. ieiuniū q. 18 Gabriel. in 4. d. 16. q. 3. not. 6. Adr. q. 6. a. 2. Armil. v. ieiuniū, n. 3. & 6. Caiet 2. 2. q. 147. a. 3. & in sum. v. ieiu. §. qui ad tertium et v. præceptū Na. præludio 9. n. 14 & c. 21. n. 20. & c. 23 n. 43.

e Cord. super reg. frat. min. c. 10. q. 3. punct. 1.

f Cano de pæni. 5. pa. propos. 4.

g Cordu. vbi sup.

Secunda conclusio, alia est via, qua quis prætermittit obseruare aliquod præceptum, quæ se habet ex parte ipsius prætermittentis, & hæc est ignorantia, quæ per omnia præcepta diuina & humana vagatur.

Pro huius autem conclusionis explicatione est notandum, quod ignorantia dupliciter consideratur, quædam enim est facti, alia verò iuris vt ex rubrica de iuris, & facti ignorantia colligitur. Notoriū autem est, quod ignorantia facti quasi semper excusat à peccato, factum enim non est ignorantia culpabilis, cùm soleat sapientes etiam decipere, licet sapientissimus religiosus ordinis fratrum minorum, cui ex vi suæ regulæ prohibetur ingressus in monasterium monialium aliquod ipsarum monasterium ingrederetur, existimans tale non esse monasterium, minime censuris aliquibus irretiretur. Alia est ignorantia iuris, quæ si est iusta, & probabilis etiam excusat à peccato, cum non possit esse peccatum sine eo, quod sit voluntarium, cum autem nihil sit volitum, quin præcognitum, sequitur, quod deficiente præcognitione ratione ignorantiæ, deficit voluntas, & per consequens, peccatum à voluntate necessario dimanans. Dixi probabilis & iusta ignorantia: nam si ignorantia non est huiusmodi, tunc in sua causa erit interpretatiue peccatum, peccatum enim tunc non consistit in ignorantia, impossibile enim est, vt in ea præcise consistat, cum ignorantia præcise considerata non sit aliquid voluntarium: consistit igitur peccatum in negligentia sciendi, illud quod vnusquisq; tenetur, & debet scire, quæ negligentia ad voluntatem nolentem apponere diligētiam ad sciendum reducitur, vt D. *h* Bonauentura, Castro, & Couarr. resoluunt.

h D. Bonat. in 2. d. 22. ar. 2. q. 2. ad 4. Castro. de potest. leg. pænal. li. 2. c. 14. Coua. in reg. poss. 2. p. § 7 nu. 7.

Ex quo sequitur quod habens ignorantiam inuincibilem alicuius præcepti ab eius obseruatione vtiq; excusatur, siquidem in ea non est negligentia voluntaria, à qua actus nomen peccati sortiatur. Dico negligentia voluntaria non in se, sed in sua causa, qui enim eam habet nolens apponere media necessaria ad præcepti ignorati scientiam habendam in sua causa vult ipsam ignorantiam culpabilē, prout explicat D. *i* Thomas.

i D. Th. 1. 2. q. 76. ar. 2.

Dubitatur tamen quomodo in religiosis respectu sui status regularis possit dari ignorantia inuincibilis eos à peccato mortali excusans? Et ratio dubitandi est in promptu, quia omnes religiosi, antequam professionem emittant præcepta sui instituti diligenter addiscunt, & antequam sit probatum per examen patrum ad hoc deputatorum eos ipsa scire, & intelligere, minimè ad professionem admittuntur, & sic quando professionem emittunt, præsupponitur ipsos huiusmodi habere notitiam sufficientem iuxta quandam *K* legem. At respondetur quod consideratis difficultatibus, quæ in regulis monasticis quotidie excitantur, non est dubium circa earum non paucas posse dari ignorantiam inuincibilem in aliquibus fratribus, præsertim in simplicibus, & illiteratis, qui cum literarum studiis minimè fuerint occupati, non est mirum, quod prædictæ difficultates & obscuritates inculpabiliter ipsos lateant;

K l. qui cum alio cōtrahit. ff. de reg. iur.

teant;inuincibilis ergo ignorantia eos à peccato excusabit, sicut excusat in omnibus præceptis diuinis & humanis. Quod ex quadam Innocentij *a* doctrina confirmatur dicentis, non esse peccatum mortale transgressionē alicuius legis humanæ,ex eo,quod ipsa variè à Doctoribus intelligitur, propter suam maximam difficultatem, & obscuritatem, quam doctrinam communiter receptam esse affirmat Nauarrus.

a Innoc.in c. per tuas el 2. n 4.de simon. Nau.in c.nullam. nu.32. in fi.

Neq; obstant in contrarium adducta, nouitij enim ante professionem solùm præcepta communia regulæ, & quæ in ea clarè,& expresse continentur addiscunt, non verò extraordinarias quæstiones, & difficultates circa præfata præcepta ab authoribus excogitatas, vtrum scilicet in tali casu obligent necne, quæ cum à religiosis præsertim simplicibus iustè ignorentur, non est, cur propter eorum transgressionem eos peccato mortali innodatos esse censeamus. Quod exemplo illustratur & declaratur. Si enim rusticus quidam faceret bona fide contractum vsurarium,intelligens esse licitū, quia eius parochus consultus ipsum esse licitum affirmauit, non eum in præfato contractu ineundo peccauisse affirmaremus propter ignorantiam inuincibilem quam habebat;sic in proposito ignorantia eorum, quæ in regula præcipiuntur implicitè, & non ita clarè & distinctè, sicut alia, quæ ita manifesta sunt, vt nulli etiam simplici religioso sint abscondita,excusat simplicem religiosum à peccato, si ea bona fide transgrediatur, consulendo priùs religiosos doctos,aut suum prælatum, quid ipsi in tali casu facere sit licitum. Et aduertendū, quod ad vincendam ignorantiā præcipuè in casibus quotidianis non tenetur quis ad partes alias ire ad consulendum, neq; mittere epistolam ad id efficiendum,sufficit enim,quod cū doctis,quos ad manus habet, veritatem casus illis patefaciendo ineat consilium, quia leges humanæ non obligant nos ad maiorem diligentiam, quàm quod non simus nimis, aut notabiliter negligentes, remissi, aut dissoluti ad sciendum, aut quod non simus in lata culpa,aut in dolo ignorandi,sed vt adhibeamus eam diligentiam quam alij homines nostri status, seu conditionis, seu qualitatis circa talem legem & negotium communiter habere solent,aut habent rationabiliter;ignorantia enim iusta, & inuincibilis dicitur, non quidem quod talis ignorans non possit eam simpliciter vincere, & oppositam sententiam habere faciendo totum, quod in se est, nam simplex parochianus dicitur habere ignorantiam inuincibilem de ieiunio seu defectu aliquo, quando suus sacerdos non pronuntiauit die solito, quamuis talis ignorantia simpliciter vinci, & tolli possit: quia enim fecit, quod debuit eundo ad ecclesiam, vt communiter faciunt alij parochiani, ideo dicitur illi esse ignorantia inuincibilis,vt patet ex his,quæ latè,& doctè more solito tradit Corduba. *b*

b Cord.lib.2. q1.1.

Tertia conclusio, si modus viuēdi prælatorum & maiorum est euidēter malus contra regulam, quam sunt professi,non excusantur simplices,eorum facta & dicta sequentes, dicit enim Redemptor, si cæcus cæcum duxerit,nonne ambo in foueam cadēt? Imo tenentur eis obedire in eis, quæ promiserunt Domino obseruare,& non sunt contraria animæ,& regulæ suæ, non autē in his, quæ animæ & regulæ aduersantur, vt in regula P N.Francisci continetur; quod licet in institutis aliarum religionum non exprimatur, pro expresso tamen ita censendum est, vt post Alexandrum de Ales tradit Corduba *c* dicens quod fratres non professi sunt, neq; promiserunt vitam suorum maiorum & prælatorum sequi, sed tantùm regulam, & institutum suæ religionis. Quod & ipsum tenent Summistæ & expresse Angelus *d* Hoc tamen est intelligendum,quando vita,& dicta suorum maiorum sunt euidenter mala, quādo enim non sunt hæc ita manifestè mala,& casus est dubius, vtrum sit contra eorum regulam sequi eorum placita, non erit peccatum, prout tradunt Cord. *e* & Nauar. in eo enim ignorantia inuincibilis eos excusabit, siquidem subditi in talibus dubiis possunt optimo iure prælatorum sequi sentētiam, & simplices, & inferioris notæ religiosi in talibus sententiæ maiorum subijci oportet, præcipuè si sibi viri docti & timorati viderentur, & tantum de eorum scientia, & bonitate confiderent, vt intelligerent, eos talia minimè acturos,si sibi illicita indicassent.

c Cord.super reg frat.min. in introduct. q.4.

d Ang.v.religiosus.

e Cord.d.q 4. Nau.c.27.n. 282.

Quarta conclusio ignorantia affectata non solùm non excusat à transgressione præcepti, sed etiā ipsā transgressionē efficit grauiorem,ita tenent Gabriel *f* Almain,& Adrianus. Et probatur,quia volens ignorare legem vel factum,aut circunstantiam,per quam retrahi posset à peccato magis contemnit, & talis volitio est magis voluntaria, qua vult quis nō solum ignorantiam, sed etiam peccatum inde sequens, & malum finem, à quo mouetur, ergo grauius peccat volens multa,quàm vnicum tantum malum, pluralitas enim obiectiua cæteris paribus auget culpam actus,vt tradit Angest. *g* Sed antecedens probatur, quia magis contemnit, qui non auertitur solùm à dictamine rationis, sed etiam ab ea scientia,qua ipsa ratio rectè gubernari possit, & retrahi à peccato, & ita ait D.Bernardus,qui scire non vult, idest, qui positiuè vult nescire, non de ignorantia,sed de contemptu iudicabitur Et D.Ambrosius super illud Lucæ, *h* qui cognouit voluntatem Domini, &c. ait, qui cùm possent scire,si vellent,studium adhibere nolunt non nescientes, sed contemptores iudicantur, vnde grauius peccat,qui habet pro obiecto grauiorem finem, scilicet, peccare sine remorsu cum maiori libidine, & alia peccata probabiliter inde secuta, quod & videtur quodammodo peccatum contra Spiritum sanctum pertinere.

f Gab.in 2.d. 22.q 2.concl. 3. Almain in moral. tract. 6. Adrian. in 4.quodl.ar.2

g Angest. in moral.c.9.

h Luc.12.

Pro maiori autem huius conclusionis & eorum, quæ in ea dicuntur explicatione notandum est,quod in peccato ex ignorantia affectata ex malo fine duo sunt consideranda. Primum est, velle ignorare, secundum est ex tali ignorantia agere, vel omittere aliquid contra legem. Et licet hoc secundum peccatum,si consideretur secundum se, solùm sit minoris grauitatis & contēptus,quā si fieret scienter cum cognitione peccati, tamen consideratum simul cum præfata ignorantia affectata, seu cum volitione ignorandi,à qua procedit,& cum qua manet actualiter, est peccatum maius & grauius non solùm extensiue & coniunctum secundum Angest. *i* sed etiam intensiuè secundum D.Bonauenturam *K* quam si ipsummet peccatum fieret scienter, quia licet ratione ignorantiæ sit minus graue, vt pote minus voluntarium, & cum minori contemptu,tamen ex alia parte voluntatis ipsius ignorantiæ est magis voluntarium habetq; magis de contēptu, & ideo dicitur, quod simpliciter aggrauat. Dixi ignorantia affectata ex malo fine:nam si loquamur de ignorantia affectata ex bono fine,aliter est theologizandum,scilicet,quod non aggrauat peccata ex ea secuta, imo ea leuat, quia in ea non est ratio contemptus, vel libidinis,sed conatus prauæ volūtatis ad malum, neque maior malitia ex obiecto fine,aut circunstantiis prouenien s,sed minor,quàm si scienter fieret, aut peccaretur,quod patet,tum ex parte ipsius ignorantiæ, tum ex parte boni zeli,scilicet,indiscreti,& ex parte bonę volūtatis respectu boni finis intēti,& talis fuit ignorantia D.Pauli ante eius conuersionē ad fidem de qua

i Angest. in moral.c.6.

K D.Bonau. in 2. d.22.q. vlt.

a ad Tim. 1. de qua ipse scribens ad Timotheum *a* fatetur, se ignoranter peccasse, persequendo ecclesiam Dei ex zelo legis Moysaicæ indiscreto, vt aiunt Altisiodorensis *b* & Caietanus, nam licet ipse videatur se diligentem exhibuisse ad legem veterem sciendam, & defendendam ex zelo ipsius, vt ipse ait ad Galatas *c* scribens, & per consequens non habuisse prædictam ignorantiam affectatam ex malo fine, vel vt prauam peccati affectionem prosequeretur, at verò illam ignorantiam habuit ex nimio zelo legis veteris in defectu, credebat enim iniuriam fieri legi, & ipsi Deo, si vetere lege relicta fidem Christi susciperet, quam male putabat erroneam, ideo hæc eius ignorantia affectata non fuit tam grauis, vt illa alia affectata ex malo fine procedens ad liberius affectionem prauam prosequendum. Et hac ratione ait D. Paulus, misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci, non ignorantia affectata de malo fine, sed ex bono cum conscientia erronea.

b Altisio lib. 20. col. 2. q. 3. Caiet. 2. 2. q. 79 art. 4. dub. 4.
c ad Gal. 1.

Ex quibus omnibus infertur, religiosos magis peccare ex ignorantia affectata præceptorum regulæ peccantes, quàm si scienter ea transgrederentur, cum eorum ignorantia affectata ex malo fine procedat, & nullo bono zelo etiam indiscreto possint aliquo prætextu in bonum finem prædictam ignorantiam dirigere. Quorum paucos existimo in religione inueniri posse, qui positiue velint intelligere, vt bene agant dicentes Deo, recede à nobis, scientiam viarũ tuarum nolumus, loquimini nobis placentia, videre nobis errores, auferte à nobis viã. Verum est tamen, quod ignorantia crassa, & supina præceptorum regulæ laborantes multos reperiri posse existimo, pro quibus sequens proponitur propositio.

Quinta conclusio alia est ignorantia vincibilis crassa, & supina, & est quæ cõsequitur negligentiam inquirendi sciendi, quæ quidem non affectatur, neque volita est formaliter, nec placet, sed interpretatiuè, quia scilicet, negligitur cognitio, & potest tolli, si velit homo diligentem, ac debitam curam ad sciendum apponere. Pro cuius explicatione nota, quod ignorantia crassa differt à supina in causa, seu occasione, à qua oritur, nam crassa dicitur, quæ procedit ex desidia & pigritia laborandi ad inquisitionem debitæ scientiæ, quæ negligentia, quia frequenter adhæret crassis, & pinguibus hominibus, ideo dicitur crassa; supina dicitur, quia ex nimia sollicitudine, pronitateq; ad terrena mundi fit in homine difficultas & incuria mentis ad dirigendum se ad salutifera sciendum, quia pluribus intentus minor est ad singula sensus, de quibus Hieremias *d* sapientes sunt, vt faciant mala, bene autem facere nescierunt & apud Matthæum *e* & Lucam dicitur, quod sollicitudo seculi, & fallacia diuitiarum suffocant verbum Dei, & ideo dicitur supina ignorantia, quia tales homines cõsiderationem rationis & desiderium, vt talpa, in terrenis demersum habent, non eleuantes se ipsos ad debitam considerationem, & affectionem salutarium, vt declarant Magister *f* sententiarum, & Adrianus. Et ad hanc ignorãtiam supinam reducuntur illi, qui ex auaritia ambitione, & huiusmodi se intromittunt in multis officiis, ad quæ simul, vel diuisim debitè exercenda non sunt satis apti, neq; sufficienter instructi, neq; potentes, vt ad prælaturam, seu iudicaturam vnam, vel plures, quæ non possunt debitè exerceri ab eis ignorantibus, multaque ad ea scire oportet. Reducuntur etiam illi religiosi, qui professionem emittunt, & perseuerant in religione non apponendo diligentiam necessariam ad sciendum, & intelligendum ea, quæ ad eorum statum rectè dirigendum secundum vniuscuiusque gradum sunt præcisè necessaria.

d Ierem. 4.
e Matth. 13 Luc. 8.
f Magister in 2. d. 22. Adr. in c. 4. quodlibet ar. 1.

Hæc autem ignorantia crassa, & supina iuris, vel facti cuiuscunq; non excusat simpliciter à tota culpa peccatum vnde sequens, sed solùm excusat in parte seu à tanto, & per consequens simpliciter alleuiat peccatum. Quod autem non excuset simpliciter à tota culpa probatur à Gabriele, *g* quia omittit culpabiliter contra *h* legem præcipientem inquirere, quæ recta sunt, & necessaria ad salutem contra illud ecclesiastici, cogitatũ habe in præceptis Dei, & in mandatis illius assiduus esto, ideo D. Paulus scribens ad *i* Corinthios, ait ignorans ignorabitur, & ad *K* Ephesios ait, Nolite fieri prudentes. Quod autem prædicta ignorantia excuset, & alleuiet culpam, probatur: nam ratione ipsius est minor contemptus, quam si scienter fieret, minorq; conatus & libido, quia cæteris paribus minor conatus, minorq; libido est in omissione, in qua est voluntarium interpretatiuè, quam in commissione, in qua est voluntarium formaliter, prout tradit Angest. *l* Et quamuis sit maius peccatum extensiuè, quia sunt ibi duo peccata, vnum omissio culpabilis sciendi, & aliud peccatum inde sequens, tamen quia ipsum peccatum inde sequens non habet tantam grauitatẽ intensiuè, quantam haberet, si scięter fieret: ideo absolutè, & simpliciter dicitur minus graue, & prædictam ignorantiam alleuiare.

g Gab. in 2. d. 22. q. 2.
h eccl. 16.
i Cor. 15.
K ad Ephe. 5.
l Angest. in moral. c. 10.

Ex his infertur, in quam periculoso statu sint religiosi, qui subtilia Theologiæ, & profunditates ventilantes, & super sensus scripturæ varia commentaria edentes, & multa erudite ad prædicandum & confitendum in medium adducentes, suæ salutis quasi immemores difficultates suæ regulæ, & ea quæ pertinent ad seruandam paupertatem, quam Deo optimo maximo promiserunt, scire, & intelligere diligentia debita non procurant: de quibus potest dici, quod alios parturiri faciunt fœtus spirituales sibi autem sunt steriles, & potest etiam dici illud Annæ. *m* Et quæ multos habebat filios, infirmata est.

m 1. Reg. 2.

ARTICVLVS III.

Quæ ad vitam monasticam debite peragendam debeat scire monachus facienda.

Respondeo dicendo, quod vt propositum in articulo quæstionis regularibus indicetur, & in eorum animabus, quæ ad vitam monasticam peragendam sunt necessaria imprimantur, operæ pretium esse duxi, quemdam tractatum Diui Bernardi in medium adducere, cuius titulus est Speculum Monachorum, in quo lucido speculo vnusquisque monachus ea contemplabitur, quibus de virtute in virtutem ascendat. Verba igitur Diui Bernardi sunt sequentia. *Si quis emendatioris vitæ desiderio tactus cogitationum locutionũ operumque suorũ solicitus explorator, vniuersos excessus suos corrigere nititur, in præsentis paginæ frequenti lectione & assidua meditatione (tamquam in speculo) interioris hominis sui faciem contemplatur. In primis ergo ex quo surgit ad vigilias vitæ suæ tempus per singula momenta debet monachus computare, & videre semper, vt bonum faciat, & malum caueat in omni opere suo, & hoc dicat sibi ipsi. Si modo moriturus esses, faceres istud? Ad psalmodiam cor habebat, nisi fortassis ad aliquid sublimius rapiatur sed etiam omnium quæ ibi dicuntur, vsque ad vnam literam se pro certo nouerit debitorem. Ad interuallum debet stare ad orationem, vel corporis necessitati prouidere, ita tamen vt vadens sibi dici nouerit, Sursum corda. Est autem spiritualis*

lis

lis propositi detrimentum, si cogat infirmitas rigoris pristini aliquantulum relaxari. Post electionem est orandum, & si ad legendum accedat, non tam quærat scientiam, quam saporem. Est autem scriptura sacra puteus Iacob ex quo auriuntur aquæ, quæ in oratione funduntur. Nec semper ad oratorium est eundum, sed in ipsa lectione poterit contemplari, & orare. Sacris altaribus si sacerdos est tamquam vnus ex summis Angelis in spiritu totus assistat, si minister tamquam Angelus Domino ministret, cum alys eat ad laborem, vbi consideret, non quid agat, sed propter quid venerit: cessante manu spiritus laboret, vel orando, vel meditãdo, quamuis & ipso labore id ipsum facere tenetur. Ad mensam non solum fauces cibum capiant, sed etiam aures exhauriant verbum Dei. Non enim debet totus manducare, sed sic occupetur cor ad verbum Dei, vt solæ fauces sumant cibum aures verbum. De hoc autem plurimum gaudeat, si ei viliora quàm alys apponuntur. Nam re vera fœliciores sunt, qui in paruitate sustinendi fuerint fortiores. In gratys agendis pro duobus sibi nouerit supplicandum, vel pro peccatis eorum, quorum eleemosynis sustentatur, vel forsan pro se ipso, quia corpori suo supra necessitatem indulserit. Si vocatur ad colloquium secundum regulam leniter, & sine risu pauca, verba, & rationabilia loquatur, & antequam ea proferat, bis ad limam veniant quàm semel ad linguam; si cum seculari loquendum est tunc maxime adhibeant custodiam ori suo, vt nihil proferat, quod non ædificet audientem. Sic in cunctis se habeat, vt ædificet videntes, & nemo dubitet cum viderit eum, vel audierit, quin vere sit monachus. Post completorium singulis diebus capitulum sibi teneat, conuocatis cogitationibus suis ponat rationem diligenter, quid ipso die cogitatione, locutione, vel opere deliquerit publicè, vel priuatim per singulas noctes lectum suum lauans: hoc est singulis peccatis lachrymis, & doloribus purificatis diligenter de singulis computet, in crastino publicè de apertis, de occultis verò facturus confessionem secreto, quæ vt perfecta sit, tria debet habere, scilicet vt sit voluntaria, nuda, & munda. Voluntaria id est ex propria deliberatione, & proposito. Nuda, vt nude, prout gessit confiteatur peccatum suum. Munda, ne peccatum suum prædicet, sicut Sodoma sed pura, & simplici intentione se accuset. In capitulo, qui publice offendit, manifeste reuelet: tamquam assistens iudici. In omnibus sic ibi loquatur respõdeat, vel proclamet, vt sermo eius interius uel exterius sit perunctus oleo charitatis. A nemine quælecũque munus accipiat. Neminẽ hẽat familiarem, In omnibus fugiat singularitatis, & admirationis notam. Loquens nihil dicat, vnde multum eruditus, multum vè religiosus possit putari. Ad interrogationem paucis respondeat. Si de scriptura, vel moribus agatur, aurem paret, non linguam. Cum loquitur non studeat eloquentiæ, sed sermo eius sit potius rusticanus, quàm vrbanus. In omnibus agendis non studeat curialis videri. Salua honestate fugiat omnes homines in potestate positos, maxime seculari. Sectetur communia, orationes, labores lectiones, & cæteras obseruantias, in quibus non sit tamquam vitula Ephrahim a docta diligere trituram, id est ad huiusmodi non consuetudine, sed deuotione trahatur. Orationes, quæ imperantur, primo loco habeat, nec sibi blandiatur de priuatis orationibus suis (quæ in secundo loco ei habendæ sunt) cum in præceptis orationibus desidiosus fuerit. Si autem familiaritas interdicitur hominum quanto magis mulierum? Sic facies communis cum cæteris, intus verò dissimilis hoc est non nimia grauitate contracta, neque nimia locutione dissoluta, sed bona quadam mediocritate regatur, vt de sancto Martino legitur. Faciem eius non fuscauit mæror, nec leuigauit risus. Erit enim prudentis animæ thesaurum suum solicite custodientis (more Moysi) cornutam velare faciem, & quodam risu, qui tamen modestus sit interioris gloriam hominis, & mentis grauitatem abscondere. Comparanda est dies instans diei præterito, vt ex eorum collatione suum deprehendere possit monachus vel profectum, vel defectum. In omni actu vel cogitatu suo sibi Deum adesse memoretur, & omne tempus, quo de ipso non cogitat, perdidisse se computet. Tædio affectus componat se meditando supra Petram, in qua lauantur mortui, & cogitet apud se, quomodo tractentur ibi sepeliendi nunc in tergum, nunc in faciem versantur, quomodo nutet caput, cadant brachia frigeant crura, tibiæ iaceant, quomodo induantur, et consuantur, quomodo deferantur humandi, quomodo exponantur in tumulo, quomodo puluere contegantur, quomodo vorantur à vermibus, & quasi facius putrefactus consumuntur, Summaque est philosophia meditando mortis assidua. Hanc, vbicumque perrexerit secum portet, & in æternum non peccabit sit monachus quasi Melchisedech sine patre sine matre sine genealogia, nec patrem sibi vocet super terram. Imo sic se existimet quasi ipse sit solus, & Deus. Ecce in primis habemus ordinẽ, & modum viuendi, remedium verò polliceatur assiduitas tenendi capitulum spirituale superius expressum semel ad minus in hebdomada confiteatur, vt veniam mereatur de perpetratis, & maior ei detur gratia de vitandis malis, amen. Hæc Bernardus, quæ omnia mente reuoluere, & in corde plantare debent religiosi, vt reliquiæ cogitationum diem festum agant Deo, propter quem omnia reliquerunt, vt sic his apprehensis, & temporalibus dimissis ipsum sequantur.

a Ose. 10.

ARTICVLVS IV.

Vtrum licitum sit religiosis discere scientias.

Respondeo dicendo, quod D.Tho. b ait religionem posse ordinari ad vitam actiuam & ad vitam contemplatiuam. Inter opera autem vitæ actiuæ principaliora sunt illa, quæ ordinantur directè ad salutem animarum sicut prædicare, & alia huiusmodi: Competit ergo studium literarum religiosis tripliciter. Primo quantum ad id, quod est proprium contemplatiuæ vitæ, ad quam studium literarum dupliciter adiuuat, vno modo directè adiuuando ad contemplandum illuminando, scilicet, intellectum. Vita.n. contemplatiua, de qua nunc loquimur, principaliter ordinatur ad considerationem diuinorum, vt ipsemet D.Thom. c tradit, in qua dirigitur homo per studium ad considerandum diuina, vnde in laudem viri iusti dicitur in Psalmo d quod in lege Domini meditabitur die ac nocte. Alio modo studium literarum iuuat ad cõtemplatiuam vitam indirectè, remouendo contemplationis pericula, scilicet, errores, qui in contemplatione diuinorum accidunt his, qui scripturas ignorant, sicut in collationibus patrum legitur, quod Abbas Serapion propter simplicitatem incidit in errorem tunc Antropomorphitarum, id est, eorum qui Deum habere humanam formam arbitrantur. Secundo necessarium est studium literarum religiosis institutis ad prædicãdum, & alia huiusmodi exercendum: vnde Apostolus scribit ad Titum f de Episcopo, ad cuius officium huiusmodi actus pertinet amplectentem, eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Tertio studium literarum religioni congruit quantum ad id, quod est omni religioni commune, valet enim ad vitandam carnis lasciuiam. Vnde Hieronymus g dicit ad Rusticum monachum. Ama scripturarum studia, & carnis vitia non amabis. Nec his obstat studium scientiarum, quod est principium dissensionis, & per consequens videtur à religione alienum, in qua multi in vnitatem pacis congregantur, hoc enim est, quando tale studium ad scientiam

b D.Th.2.2. q.188 art.5. 2.& 3.

c D.Th.2.2. q.180.ar.4.

d Psal.1.

e colla.10.c.4

f Ad Tit.1.

g Hieron.de viuendi forma circa medium 1. tom.

tiam tantum ordinatur, quæ sine charitate inflat, & per consequens dissensiones nutrit secundum illud a Prou.13. prouerbium a inter superbos semper sunt iurgia. Vnde b 1. Ad Cor.1 Apostolus ad Corinthios, b cum dixisset, diuites facti estis in omni verbo, & in omni scientia. Post modum subdit, vt idipsum dicatis omnes & non sint schismata, sic respondet D. c Thomas. c D.Tho.2.2. q.188. art.5. ad 2. Cui est addendum illud quod tradit D. d Bernardus in quodam sermone super cantica canticorum, d Ber. super can. ser. 66. B. &c. qui adducens Petrum & Andræam & alios Christi Domini Apostolos & Discipulos cæterosque condiscipulos omnes noras mundo fecisse vias vitæ, & non in sublimitate sermonis, aut in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed per stultitiam prædicationis eorum saluos fecisset credentes.

Ait, videat forsan nimius in sugillatione scientiæ & quasi reprehendere doctos ac prohibere studia litterarum. Absit. Non ignoro quantum ecclesiæ profuerint, & prosint literati sui siue ad refellendos eos, qui ex aduerso sunt, e Osee 4. *siue ad simplices instruendos. Denique e legi, quia tuæ* f Dan.10. *repulisti scientiam, repellam & ego te, vt non fungaris mihi sacerdotio f Legi, qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Sed & scio vbi* g 1. Cor.8. *Legerim g scientia inflat, & rursum h qui apponit scien-* h Eccles.1. *tiam apponit & laborem. Vide quia differentia est scientiarum, quando alia inflans, alia contristans est. Tibi verò velim scire, quæ nam harum videatur vtilior, sed magis necessaria ad salutem, illane, quæ tumet, an quæ dolet? Sed non dubito, quin dolentem tumenti præferas, quia sanitatem quam tumor simulat, dolor postulat. Qui autem postulat, propinquat saluti, quoniam i qui petit accipit.* i Luc.11. k Psal.141. *Denique k qui sanat contritos corde, execratur inflatos, dicente sapientia, l quia Deus superbis resistit, hu-* l Iacob.4. m Ad Ro.12. *milibus autem dat gratiam. & Apostolus m aiebat, dico autem per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos non plus sapere quam oportet, sed sapere ad sobrietatem, non prohibet sapere, sed plus sapere quàm oportet. Quid est autem sapere ad sobrietatem? Vigilantissimè obseruare, quid scire magis, priusvè oporteat, tempus. n. breue est. Est autem, quod in se est omnis scientia bona, quæ tamen veritati subnixa sit: sed tu qui cum timore & tremore tuam ipsius operari salutem pro temporis breuitate festinas, ea scire prius amplius que curato, quæ senseris viciniora saluti. Nonne medici corporum medicinæ portionem definiunt eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidquid sumi oporteat? Nam & si bonos constat esse cibos, quos Deus creauit, tu tamen ipsos tibi si in sumendo modum & ordinem non obserues, reddis planè non bonos. ergo quod dico de cibis hoc sentite de scientiis. Sed melius mitto vos ad magistrum. Non enim nostra ista sententia, sed illius, imo & nostra quoniam veritatis. Qui se n inquit putat aliquid* n 1. Cor.8. *scire nondum scit quo oporteat eum scire. vides quoniam non probat multa scientem si sciendi modum nescierit? Vides inquam quo fructum, & vtilitatem scientiæ in modo sciendi constituit? Quid ergo dicit modum sciendi? Quid nisi, vt scias, quo ordine, quo studio, quo fine, quæque nosse oporteat? Quo ordine, vt id prius, quod maturius ad salutem. Quo studio? vt id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine vt non ad inanem gloriam aut curiositatem, aut quid simile, sed tantum ad ædificationem tuã vel proximi. Sunt namque, qui scire volunt eo fine tantũ, vt sciant, & turpis curiositas est. Et sunt, qui sciri volunt, vt sciantur ipsi, & turpis vanitas est, qui profectò non euadunt subsannantem satyricum, & ei, qui eiusmodi est decantantem, scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Et sunt item qui scire volunt, vt scientiam suã vendant verbi gratia pro pecunia, pro honoribus & turpis quæstus est, sed sunt quoque qui scire volunt, vt ædificent: & charitas est. Et ita qui scire volunt, vt ædificentur, & prudentia est. Horum omnium solum vltimi duo non inueniuntur in abusione scientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, vt benefaciant, denique o intellectus* o Psa.110. *bonus omnibus facientibus eum. Reliqui omnes audiant* p Iacob.4. *scienti p bonum, & non facienti peccatum est ei. Ac si per similitudinem dicat sumenti cibum, & non digerenti perniciosum est ei Cibus si quidem indigestus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores & corrũpit corpus & non nutrit. Ita & multa scientia ingesta in stomacho animæ, quæ est memoria si decocta igne charitatis non fuerit, & sic per quosdam artus animæ, mores scilicet atque actus transfusa, atque digesta, quatenus ipsa de bonis quæ nouerit vita attestante & moribus bona efficiatur nonne illa scientia reputabitur in peccatum tamquam cibus conuersus in prauos noxiosque humores?* Hæc D. Bernardus. Ex quibus colligitur regulares non debere fugere studia scientiarum, vt ædificent proximos, & ipsi ædificentur, debere tamen fugere tumentem scientiam & inflantem, quam aliqui volunt adipisci tantum vt sciant, vt sciantur, aut per talem scientiam humanos honores consequantur. Vnde mihi nunquam placuit querela religiosorum vsque ad cęlos voces emittentium eo, quod ipsi apud se ipsos, & apud alios sapientes, & multum scientes iudicantur, & in eorum religione in officiis & honoribus eos alii non tam sapientes antecellant scientia enim à religiosis adepta non hos tam abiectos fines prospicere debet, sed tantum Deum, & suam salutem, propter quæ omnia temporalia, & semetipsos reliquerunt. Non diffiteor tamen, malè agere prælatos ignaros sapientibus præferentes, cum sapientes apud diuinas literas honore digni reputentur. Et illi, qui docti sunt, fulgere debeant quasi splendor firmamenti.

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat religiosis discere scientias Philosophiæ, mathematicæ, & artium liberalium.

RESpondeo dicendo, quod professio Christianæ religionis differre debet à professione gentilium, vnde cùm apud gentiles prædictæ scientiæ pro fierentur videtur asserendum eas à religioso statu esse omnino repellendas. At considerando, quod philosophi profitebantur studia literarum quantum ad seculares doctrinas, & quod religiosi principaliter intendunt studio literarum pertinentium ad doctrinam, quæ secundũ pietatem est, vt dicitur in quadam D. Pauli q Epistola aliis doctrinis intendere, q Ad Tit.1. non oportet religiosos, quorum tota vita diuinis obsequiis mancipatur nisi in quantum ordinantur ad sacram doctrinam, prout ait Diuus r Thomas. Insu- r Tho.2.2.q. 188.a.5.ad 3 per ait Caietanus. Nota diligentissimè conclusionem & rationem illius scilicet, quod religiosis non conuenit studium Philosophiæ, & huiusmodi, quia tota eorum vita mancipata est diuinis obsequiis. Vnde sicut negotia secularia sunt absolutè prohibita religiosis omnibus, ita studium scientiarum secularium scilicet Philosophiæ, Mathematicæ, & artium liberalium. Verùm sicut pietatis gratia de superiorum licentia moderatè possunt religiosi sæcularia tractare negotia, ita diuinæ scientiæ gratia licitum est religiosis cùm superiorum suorum beneplacito vacare Logicæ, Philosophiæ naturali, & huiusmodi, vt scilicet possint errores confutare, & diuinitatis mysteria intelligere. Et hæc bene aduertant religiosi, qui totum vitæ suæ tempus in scientiis secularibus consumunt. Vnde iustissime pontifices s excommunicauerunt Doctores, qui docent leges, s c.a.ne cler. uel mon. li.6. aut Medicinam, religiosos, qui reliquerunt suum habitum, aut detinent eos arroganter in suis scholis.

Et

Et Caietanus *a* dicit, quod ad incurrendam præfatam excommunicationem quatuor debent interuenire, scilicet quod auditor sit religiosus, & audiat leges, vel Medicinam, & id fiat relicto habitu, & quod Doctor id sciat, eumque doceat, vel arroganter detineat in scholis. Archidiaconus *b* tamen, & Ioannes Andreas, quos sequuntur Syluester, & Nauarrus tenēt non esse necesse, vt relinquat habitum ad incurrendam aliam excommunicationem latam per alias decretales *c* contra participantes cum excommunicato in crimine, ob quod est excommunicatus, vt participat Doctor, qui prælegit Leges, vel Medicinam religioso, postquam ob auditionem incurrit excommunicationem, de hac autem decretali latius infra agemus.

a Caiet. v. excomm. casu.

b Archid. & Andreas in d. c. 2. Syluest. v. excom. 9. casu 26. Nau. c. 27. nu. 124.

c ca. nuper & c. si conc. de sent. exc.

QVAESTIO LXV.

De suspensione in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *QVid, & quotuplex sit suspensio.*
2 *In quibus casibus fiant regulares ipso iure suspensi.*
3 *Vtrum in generali suspensione iuris comprehendātur generales, & prouinciales religionum.*
4 *In quadam religione est constitutio, vt si prælatus deliquerit possit correctione fraterna præuia suspendi, de facto fuit suspensus, quæritur vtrum præfata suspensio sit irrita.*
5 *Vtrum clericus suspensus ab Abbatissa contrauenien do suspensioni remaneat irregularis.*
6 *Vtrum religiosus suspensus a temporalibus, si contrauenerit, fiat irregularis.*
7 *Vtrum acta per prælatum suspensum valeant.*
8 *In quibus vitandi sunt interdicti, & suspensi.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit suspensio.

REspondeo dicendo, quod suspensio, de qua in præsentiarum nobis est sermo, est censura ecclesiastica, qua alicui personæ ecclesiasticę prohibetur exercitium sui officii, vel beneficij ecclesiastici in totum, vel partē, in certum tempus, vel in perpetuum quo ad partem, ob suam culpam. Dixi censura ecclesiastica pro genere, quia omnis suspensio est censura, non tamen è contra omnis censura est suspensio, cum censura comprehendat excommunicationem suspensionem & interdictum, vt dicitur in iure *d* & ad significandum, quod non potest ferri nisi ab habente iurisdictionem ecclesiasticam exteriorem, ad quam pertinet ferre censuras argumento cuiusdam decretalis. *e* Dixi, qua prohibentur personæ ecclesiasticæ, ad excludendas prohibitiones aliorum exercitiorum, ab aliis factas aliis personis profanis, aut ecclesiasticis alio respectu, quàm quia sunt ecclesiasticæ. Dixi vel in perpetuum quo ad partem, quia prohibitio totius exercitii officij, vel beneficii in perpetuum, est depositio, vel priuatio, & non suspensio iuxta sententiam Cardinalis *f* cōmuniter receptam. Dixi ob suam culpam, quia licet suspensio ob qualemcumque culpam mortalem ferri possit secundum Aretinum, illa tamen culpa debet esse propria.

d c. querenti de verb. sig.

e c. dudum, 2. de elect.

f Cardinal. in Cle 1. §. caeterum, nu. 8. de p. in.

Aduertendum tamen pro explicatione, quod in præsenti definitione solum definimus suspensionem specialem, prout est quædam censura Ecclesiastica, quæ non est peccatum, sed est pœna peccati, nam loquendo de suspensione generali latius patet dicta suspensio, prohibitio enim, qua mortali peccato infectus prohibetur celebrare, & sumere Eucharistiam, licet vocetur suspensio, vt patet ex iure, *g* non est tamen suspensio specialis, & strictè sumpta, cum suspensio non sit peccatum, sed pœna peccati, & peccatum mortale antiquius sit omni iure Canonico, cuius inuentum est suspensio.

g c. fin. de eod. habita. cleric. fin. de cleric excom.

Ex quo infertur, quod licet Doctores appellent irregularitatem, depositionem verbalem, degradationem, realem suspensionem, non tamen supra dicta sunt suspensio strictè sumpta, sed suspensio generaliter accepta, cum sint priuationes, vel inhabilitationes, quæ priuant officio, vel inhabilem faciunt omnino ad ordinem obtinendum, vel exercendum, at suspensio strictè sumpta est impedimentum exercitij officij iuxta Panormitanum. *b*

b Panormi. in c. ast, nu. 7. de iudic.

Diuiditur autem suspensio, quædam enim est lata a iure, alia ab homine, sic autem diuisa multipliciter fertur, suspensus enim a quibusdam actib. non est suspensus ab aliis non annexis, vnde suspensus a iurisdictione non est suspensus ab ordine, nec è contra suspensus ab ordine est suspensus a iurisdictione: suspensus a beneficio est suspensus ab ordine, neque a iurisdictione, quæ ei conuenit alia ratione quàm beneficii, a quo est suspensus, neque suspensus simpliciter ab officio censetur suspēsus a beneficio quo ad ea, quæ dantur non interessenti diuinis officiis, modo suspensio non sit tam diuturna, vt tacitè vel expresse habeat vim priuationis iuxta Bonifacium *i* quia multa ad beneficium pertinentia potest facere suspensus ab officio clericali, qualia sunt regere & gubernare illa, quæ ad se attinent, & alia, quæ non sunt officia diuina. Vnde tenet Nauarrus, *K* beneficiarum suspensum, ideo quod presbyter factus est ante vigesimum quintum annum cæptum, non perdidisse fructus beneficii, quia per illam transgressionem suspenditur tantum ab officio. Vnde suspensus ab ingressu ecclesiæ tantum potest extra excommunicare, & potest iisdem absoluere quia adhuc retinet iurisdictionis vsum, nam communis est *l* Doctorum sententia, quod si quis sit suspensus a solo ingressu ecclesiæ poterit extra eam celebrare, excommunicare & absoluere, quia cum hæc sit pæna non vltra suos limites extendi debet iuxta vulgaria iura. *m*

i Bonif in ca. cupientes, de panis

k Nauarr. in man. c. 27. nu. 160.

l Angel. v. suspensio 3. vers. quod si interd. Syl q. 5. ver si vero suspensio ab ingressu Armil.

n 8. Nauar. c. 27. n. 161. Po lu in tractat. de sacer suspē sio.

m c. odia de reg. iu. li 6.

ARTICVLVS II.

In quibus casibus fiant regulares ipso iurè suspensi.

RESpondeo dicendo, quod regulares a iure suspensi sunt in multis casibus, primo si absque reuerendis proprii prælati sacris initientur, de quo iam in superioribus *n* laté dictum est.

n Supr. hoc tom. q. 23.

Secundo fit suspensus prælatus regularis, aut qui habet administrationem bonorum monasterii, si alienet rem stabilem, sine solemnitate & facultate capituli, aut generalis, de quo in primo tomo late diximus.

Tertio suspēditur prælatus regularis, si submittat laicis bona immobilia, aut iura ecclesiæ sine licentia Papæ, aut si Romæ existens non denunciet eum, qui bona sic laicis submisit, ita ordinatur in iure, & tradit Syluester.

a c. ad conf. de regul. li. 6.

Quarto *a* suspend tur in ordine mendicantium prælatus, si admitteat ad professionem ante finitum integrum probationis annum.

Quinto religiosus, qui decimas nouales, vel quascunque alias pertinentes ad parrochiam, vel aliam Ecclesiam, sibi vsurpat absque causa, & priuilegio fit suspensus ab officio & beneficio, nisi intra mensem requisitus, qui habet administrationem, desistat & intra duos satisfaciat, si autem administrationem, non habeat, regularis fit excommunicatus, ita habetur in quadam Clementina, *b* quod quomodo sit intelligendum in secundo tomo dictum est.

b Clem. reli. dederim.

Sexto suspenduntur ab officio prædicationis omnes religiosi exceptis illis, qui decimas recipiunt, si, postquam fuerint requisiti per rectores Ecclesiarũ, scienter omiserint facere conscientiam confitentibus de decimis soluendis, & hoc quamdiu non fecerint, si commoditatem habuerint, ita habetur in quadam Clementina, de quo iam in secundo tomo *c* satis dictum est.

c cap. cupi. de pæn. 2. tom. q.

Septimo suspenditur a beneficiorum collatione Abbas, vel prior non habens Abbatem proprium, alias verò ab administratione, si quam habet, quam si non habet, inhabilitatur ad habẽdum beneficium, & administrationem, & per annum, si solutares non corrigiatos, & altos vel non capuccia non scissa portare præsumpserint, ita habetur in quadam Clementina, *d* & notat Syluester, quod secundum præmissam personarum distinctionem præfatas pœnas suspensionis, & inhabilitationis per biennium ipso facto incurrunt, si venationi, aut aucupationi clamorosæ, vel alias cum canibus, aut auibus ex proposito interfuerint, & loquitur de monachis, & collatio pertinet ad priorem claustralem cum consilio, & consensu maioris partis capituli, seu conuentus durante tempore suspensionis Abbatis, vel prioris.

d Clem. 1. de stat. monach. Sylu. V suspen sio. §. 6. ver. 32.

Octauo suspenduntur religiosi, qui ex administratione Eucharistiæ, extremæ vnctionis, vel solemnizationis matrimonii, aut quacumque absolutione indebita aliquid acquisiuerint, nisi postquam fuerint requisiti intra mensem restituerint, donec satisfecerint, ita habetur in quadam decretali. *e*

e cap. relig. de priu.

Nono suspensi sunt ab executione pontificialis ministerii fratres prędicatores promoti ad Episcopatus, vel alias prælaturas, si prius recipiũt munus consecrationis, quàm resignauerint ordini libros, & alia quæ habent tẽpore suæ promotionis, de quo videndum est supra in secundo tomo. *f*

f 2. tom. q. 38.

Decimo suspenduntur ab executione sacrorum ordinum, & per solum Papam dispensabiles fratres prædicatores perturbantes fratres minores in officio inquisitionis, & è contrario prout supra *g* est declaratum.

g 2. tom. q. 81. ar. 2.

Vndecimo suspenditur religiosus prælatus, nisi damno satisfaciat intra mensem, postquam fuerit requisitus, quod aliquis ex suis subditis intulit detrahendo de prælatis Ecclesiæ, ita habetur in quadam Clementina. *h* Quæ suspensio non comprehendit prælatum nolentem satisfacere parrochiæ dãnum, quod ipsi est illatum, eo quod eius regularis subditos, ne ad parrochiam accedant, prædicando retraxerit, licet in dicta Clementina proponi videatur, possunt regulares prædicatores prædicare, vt ad eorum monasteria accedant ad audiendam missam, & prædicationem, prout resoluit Nauarrus *i* & latè in primo tomo probauimus.

h Clem. 1. §. op. bus in fi. de priu.

i Nauarr. in man. c. 21. nu. 5. 1. tom. qq. reg. q.

Duodecimo in præfata Clementina prohibetur sub grauibus pœnis regularibus, ne impediant liberam testatoris voluntatem, maximè ne legatum fiat Ecclesiæ matrici, aut parrochiæ, & per consequens eorum prælati suspẽduntur, si intra mensem, ex quo fuerint requisiti, damnum quod ex tali suasione Ecclesiæ matrici, aut parrochiali prouenit, non satisfecerint. Quod a fortiori habet locum in prælatis ordinis fratrum minorum, cum hoc districtius fratribus minoribus in iure *K* prohibeatur, & tradit Angelus. Aduertendum tamen, quod non prohibentur regulares inducere morientes, vt sponte legent aliquid suo monasterio, dum indiget, vt colligit Nauarrus, & tradunt Medina, Sarmento, & Nauarra. Nec prohibentur regulares proprias reducere ad memoriam morientium necessitates, neque prohibentur prælati regulares debita incerta suis monasteriis applicare.

K regul. fratr. min. ca. 2. Cle. exiuit. d. para dy. § enbitane. de verbor. sign. Angel v. relig. 1. §. 1. l Naua c. 26. n. 36. Medin. instruc ca. 14. n. 31. Sarm. li. 8 select. Nau. lib. 3. de ref. c. 2. nu. 80.

Decimo tertio suspenduntur a diuinis prælati, & regulares, qui intra monasteria virorum mulieres introducere audent, vel præsumunt, de quo iam in primo tomo *m* diximus, & in explicatione motus proprij Pij Quinti, hoc prohibentis, quæ explicatio habetur in fine explicationis Bullæ Cruciatæ. Quid sit autem suspensio a diuinis, infra *n* dicemus, & latè declaratum est in primo tomo *o* præfato.

m 1. to. q. 48.

n Inf. art.

o 1. tom. q.

ARTICVLVS III.

Vtrum in generali suspensione iuris comprehendantur generales & prouinciales religionum.

Respondeo dicendo videri prima facie, quod non, cum in generali iuris suspensione non cõprehendantur episcopi, sed tantum clerici vsque ad sacerdotem inclusiuè, nisi de Episcopo, & aliis fiat expressa mentio, ita habetur in quadam decretali, *p* & tradunt Syluester, Armilla, Nauarrus, Couarruuias, Maiolus, & Episcopus Scalensis. Vnde cum ordinum generales, & prouinciales habeãt, vt notum est, iurisdictionem quasi Episcopalem, videtur dicendum, quod in generali suspensione, & interdicto a iure latis, licet veniant monachi, & prælati cõuentuales non habentes iurisdictionem, quasi Episcopalem, non tamen veniunt supradicti patres. Quod confirmatur; nam prædicta decretalis non solum fuit edita in fauorem Episcoporum, sed etiam in fauorem diæcesanorum, ne propter Episcoporum suspensionem priuarentur ab his, quæ ab ipsis necessario debent fieri, & communicari, ad quorum consecutionem non possunt ad alios recurrere, prout innuit ibi Glossa, *q* quæ ratio militat etiam in prouincialibus, & generalibus respectu suorum subditorum.

p c quam periculosum, de sen tent. exco. li. 6. Nauar. in ma. 27. nume. 16. Couar. in Clement. si furiosus. 1. p. §. 1. n. 2. Maio. de ir re l. 3. c. 19. n. 26. Scalens. de cen. tien. de suspen. c. 11.

q Gloss. v. quin periculo.

At contrarium est dicendum, scilicet quod dicta decretalis non comprehendat dictos generales, & prouinciales, vt patet ex ea, cum solum præfatum priuilegium Episcopis, & Archiepiscopis concesserit, non ratione iurisdictionis, quam habent, sed ratione pontificalis officij, quia plures grauarentur si illud impediri contigerit, consistit enim horum officium in Chrismatis confectione, in frontis chrismatione, ordinum collatione, Ecclesiarum, & altarium consecratione, quorum defectus maximum causaret subditis periculum, quæ omnia cessant in prædictis generalibus, & prouincialibus, cum eorum officium adhæc minimè designetur. Et licet suspensio suæ iurisdictionis damnum aliquod in eorum subditis causaret, non tamen ipsum est par damno causato ex Episcoporum suspensione, & damnum ex suspensione generalium, & prouincialium causatum in subditis est facile reparabile per constitutiones generales, & prouinciales ordinis, & prouinciæ. Huic enim damno, & aliis similibus, per eas satis est prouisum, & ideo quæ quoad

quoad suspensionem Episcopis cōcessa sunt, ad prædictos fratres minimè esse extendenda puto.

ARTICVLVS IV.

In quadam religione est constitutio, vt si prælatus deliquerit, possit correctione fraterna præuia suspendi, & de facto fuit suspensus, quæritur vtrum præfata suspensio sit irrita.

RESpondeo dicendo, quod iure communi excommunicatio, & suspensio a iudice competenti lata valet regulariter, etiam si sit iniusta, & est seruanda saltē in foro exteriori, nisi in quinque, vel sex casibus, quos enumerat Nauarrus, *a* & in propositione casus præsentis non narratur aliquod, ob quod suspensio prædicta debeat iudicari ipso iure nulla, quamuis sit iniusta, & ita in ea debet locum habere quidam Canon *b* cum sua Glossa deficiens, cēsuram Ecclesiasticam timendam esse, ac seruādam, etiamsi sit iniusta, modo non sit nulla, sed valida. Et certe nullo iure cauetur, quod censura lata a iudice, sit nulla ipso iure propter omissam correctionem fraternam, nisi cum proceditur per viam denunciationis euangelicæ iuxta quandam decretalem, *c* & in casu non narratur, an hac via fuerit contra religiosorum processum. Vnde iudices regulares habentes talem ordinationem in sua religione volentes secundam eam aliquem suspendere, debent diligenter attendere, qua via procedant, vt videant, an præfata via procedentes possint religiosum hac ferire censura, vt colligitur ex traditis a Nauarro *d* in quodam consilio.

a Nauarr. in man. c. 27. n. 4

b 11. q. 3. c. 1.

c ca. super his de accusa. & c. cum dilec.

d Nau. libr. 5. con. 11. de sent. excom. consil. 65.

ARTICVLVS V.

Vtrum clericus suspensus ab Abbatissa contrauenìendo suspensioni remaneat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod licet mulier suspendere non possit clericos suos, sicut neque excommunicare, & propterea attento iure communi non videtur talis irregularitas nasci contrauenìendo tali suspensioni ex sententia Abbatis, *e* tamen omnis notabilis inobedientia inducit peccatum mortale, & certum est hanc Abbatissæ suspensionem resolui in præceptum de non administrādo, ad quod etiam extraiudicialiter factum obligat, ne administrare possit argumento eorum, quæ in Concilio *f* Tridentino notantur. Propterea legitimum & canonicum impedimentum est, quod surgit ex suspensione, interdicto, vel excōmunicatione Abbatissæ, quoniam inducit hanc obligationem abstinendi, licet non inducat veram irregularitatem, prout tenent Syluester, *g* Armilla, Maiolus, Antonius, & Episcopus Scalensis.

e Abbas in c. dilect. de mai. & obedien.

f Conc. Trid. sess. 14. de ref. c. 14.

g Syl v. Abba. nu. 6. Armill. nu. 4. Maiol. de irreg. li. 3. c. 29. n. 12. Ant. 3. p. tit. 27. c. 4. Scalen. de censur. titu. de suspensib. c. 12.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religiosus suspensus a temporalibus, si contrauenerit fiat irregularis.

RESpondeo dicendo, quod non, vt patet ex definitione suspensionis posita in articulo primo huius quæstionis: Hanc opinionem tenet Glossa *h* quædam communiter recepta. Imo notarios quoscunque etiam regali, vel imperiali authoritate creatos potest Episcopus ab officio suspendere per Concilium *i* Tridentin. qui sic suspensi contrauenìendo non fiunt irregulares iuxta tradita a Syluest. *k* vnde suspensus ab eligendo, præsentando, nominando, vel prouidendo, aut etiam beneficia conferendo, si contrauenìat, non fit irregularis, ita Innocen. *l* Hostiensis, & Calderinus. Quod intellige, quando dicti actus temporales fuerunt principaliter, & expresse prohibiti, at verò si quis sit prohibitus ab ordine aliquo, a quo isti actus pendent, contrauenìendo fieret irregularis, etiam in his temporalibus: pro quo facit quædā decretalis *m* iuncta sua Glossa. Ex quibus respōdetur quæsito in articulo quęstionis, quod religiosus suspensus a temporalibus, quæ ex sua natura, aut ex Ecclesiastica institutione non pendent ab ordine aliquo, si contrauenerit, non remanet irregularis, verbi gratia, si suspendatur ab officio cellarii, aut procuratoris; nam si contrauenerit præfatæ suspensioni non remanebit irregularis.

h Glos. in c. 1. §. hac eod. de sent. exco. li. 6.

i Conc. Trid. sess. 22 de refor. c. 10.

k Sylu. v. suspensio. qu. 15. vers. si vero sit ab offi.

l Innoc. & Hostiens. in cap. si de excess. prælato. Cald in c. si cele. de cler. exco.

m Tex. iun. gl. in c. tanta de excess. præl.

ARTICVLVS VII.

Vtrum acta per prælatum suspensum valeant.

RESpondeo dicendo, quod non solum suspensus, sed etiam excommunicatus, & interdictus potest exercere iurisdictionem, quam habet publicam, & valeant ea, quæ facit, vt iudex, donec denuncietur & declaretur suspensus, excommunicatus, vel interdictus, & non debet euitari, donec declaratus & denunciatus per iudicem competentem sit, iuxta ea, quæ in iure *n* sunt definita, per quod limitantur omnia decreta antiqua, tam decretalium, quam decreti, quàm Clementinarum, & omnium extrauagantium impressarum, & non impressarum, adeo quod illustrissimum prætoriū Rotæ ita hoc seruat, & nunquam pronunciat acta quæ fiunt per Episcopos, & alios prælatos, & iudices esse inualida & nulla, propterea quod fuerunt facta ab excomunicato etiam per auditorem Rotæ, si fuerint facta antequam per Rotam fuisset declaratus excommunicatus, vel suspensus, vt etiam Felinus, *o* qui fuit auditor Rotæ expressit. Quibus addit Nauarrus, *p* quòd licet excommunicatio, & aliæ censuræ latæ sine monitione valeant ipso iure secundum receptiorem opinionē, & appellatio, quæ ab eis fit, non suspendat eas, neque earum effectum licet deuoluat iurisdictionem ad superiorem per ea, quæ in iure *q* habentur declaratio tamen, quòd aliquis incurrit in illas, nō potest fieri absque citatione eius, & antequam audiatur, vel contumax iudicetur, & si fiat declaratio absque vlla citatione, & auditione est ipso iure nulla, & per cōsequens nullum impedimentum facit, quominus facta per ligatum censuris valeant per Glossam, & multa, quæ ipse Felinus cumulat, & congerit: vnde videant prælati regulares, quid in ferendis censuris contra aliquos religiosos faciunt, nam licet in iure communi, & in extrauagantibus apostolicis, & in constitutionibus generalibus sui ordinis aliqua contra suos religiosos ferantur censuræ, non tamen possunt declarare in ipsas incurrisse, nisi citentur, & iuridicè audiantur, eorum enim declaratio, religiosis delinquentibus non accersitis neque auditis, erit ipso iure nulla, & virtute talis declarationis nihil contra eos agi potest.

n Extrau. ad euitanda de sent. excom.

o Fel. in c. ad proban. de re iud lib. 6.

p Nau. lib. 5. cōs. 111. de sent. excom. con. 65 num. 5.

q cap pasto. §. ineorum. & c. ad reprim de offic. ord.

ARTICVLVS VIII.

In quibus euitandi sunt interdicti & suspensi.

RESpondeo dicendo, quod interdicti, & suspensi nominatim sunt euitandi in illis actionibus, a quibus eis interdicitur, vel a quibus suspenduntur,

& non in alijs, quia pœnæ non debent extendi extra casus propriores, & interdicti, & suspensi simpliciter non sunt prohibiti prædicare, prout tradit Nauarrus. *a* saltem si expressè non interdicantur, vel suspendantur ab officio prædicandi, & ideo possunt audiri prædicantes, quia prædicatio non est de num. officiorum diuinorum, quæ interdicuntur interdicto personali, vel suspensione ab officio diuino, vt idem met Nauarrus *b* tradit. Quæ autem dicantur officia diuina, à quibus interdicti simpliciter debent abstinere, & quæ illa, à quibus suspensus à diuinis debet abstinere, declarat ipsemet Nauarrus *c* dicēs quod malè definiunt Angelus, & aliqui alij diuina officia in hac materia esse officia diuina in missali & breuiario, nam non omnia in illis ordinata sunt officium diuinum, neque omne diuinum officium est in illis ordinatum, siquidem multa sunt ordinata in Pontificali, & multa in missalibus, & breuiarijs, quæ non sunt officia diuina prohibita tempore interdicti, de quibus supra in secundo tomo *d* satis diximus. Possunt igitur definiri officia diuina, esse officia ordinata in dictis tribus libris, aut in alijs legitimè ad vsum ordinum & aliorum sacramentorū vel sacramentalium, vel ad horas canonicas. Quod ex sequentibus maximè declaratur.

a Nauarr. in man. c. 27. n. 176. & seq.

b Nauar. vbi sup.

c Nau. c. 27. n. 172. & nu. 151.

d 2. to. q. 1 0 3

Ex his infertur, quod regularis suspensus à diuinis potest confiteri, & communicare corpori Domini, & audire missam, tum quia suspensus à diuinis solum prohibetur in officio suo agere, sicut prius, vel officiū suum exercere sicut prius, vt est textus expressus *e* iuncta sua glossa, quæ id notat; tum quia tunc demum suspensus a diuinis incurrit irregularitatem, quando exercet aliquem actum ordini suo specialiter deputatum, & sibi per suspensionem prohibitum secundum Innocentium *f* communiter receptum, & Philippum Francum. Tum quia suspensio, vt est censura Ecclesiastica, definitur esse censura Ecclesiastica, qua alicui personæ Ecclesiasticæ prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij in totum, vel in partem, prout diximus in primo articulo huius quæstionis, & ita nō prohibetur illi quidquam, quod potest vt laicus exercere. Cum ergo confiteri, & cōmunicare & audire missam possit religiosus suspensus à diuinis facere, vt laicus, non censentur illi ipsa prohibita, & consequenter faciendo illa no peccat, neque quidquam contra suspensionem a diuinis facit, vt ipsum irregularem iudicemus. Tum denique quia suspensio a diuinis intelligitur ab eis ex officio exercendis, & non ab audiendis, neque suscipiendis, nec aliter quam ex officio exercendis per prædicta. Reliqua autem, quæ ad suspensionem à diuinis spectant, vide in primo tomo, *g*

e c. 1. § fi. de re iud. lib. 6. vbi gl. v. sicut prius c. si quis Episc. 11. q. 3. f Inno. in c. fi. de excess. prel. Franc. in c. 1. § fi. de re iud. lib. 6. & in c. 1. § fi. de sent. excom. eo. lib.

g 1. to. q. 10. art. 14.

QVAESTIO LXVII.

De scrupulo & scrupulosis in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quid sit scrupulus, & in quo differat à dubio.*
2 *Quæ sint remedia contra scrupulum in generali.*
3 *Quomodo sit particularibus scrupulis medendum, & in hoc articulo aliqua dubia ipsum cōcernentia proponuntur.*

ARTICVLVS I.

Quid sit scrupulus, & in quo differat à dubio.

RESpondeo dicēdo, quod cum scrupulizantes sint viri timorati, qui vt plurimum ad religionē cōfugiunt ad consilium, & remedium petendum, tum ēt ad vitam regularem profitendam, ideo operæ pretium esse duxi de eius materia, & de eius remedijs in generali, & in particulari in præsentiarum differere, per aliquas quæstiones, vt religiosi medici spirituales possint sibi & alijs spiritualiter medicare, & vt assūptum clarius pateat, operæpretium esse duxi à definitione scrupuli sermonem incipere, & ideo quæsitū fuit, quid sit scrupulus, & in quo differat à dubio & respondeo, quod regula certa ad discernēdum scrupulum à dubio est, quod dubium est, quando intellectus non magis in vnam quàm in aliam partem inclinat, & scrupulus est argumentum, quo apparētia, quæ intellectui repræsentantur contra id, quod scit, quod latinè vocatur scientia, vel contra id, quod firmiter credit ita esse, quod latinè dicitur fides, aut credulitas, vel contra id, quod ipse cogitat verū esse, etiamsi id firmiter non credat, quod latinè dicitur opinio, vel contra id, quod intellectus, neque tenet pro vero, neque pro falso, quod latinè dicitur dubietas, vel dubitatio prout latè prosequitur Nauarrus *h* in multis doctrinæ suę locis inferens, quod licet nulli horum quatuor scilicet sciētia, fides, opinio, & dubium inter se compatiantur, ipse tamen scrupulus cō patitur omnibus, & singulis eorum, eo quod non est nisi argumentū, vel apparentia, quæ contra illa quatuor potest haberi.

h Nau. in ma. 27 n 279 & in c. nemi. ae ind. in rub. n. 43. & de pæn. dist 7. c si qi autem à n. 9. vsq. ad n. 25.

Ex quo colligitur, quod cum hoc vitium tale vageiur per alia, satè etiam de eius remedio est in præsentiarum tractandum cum in religiosis sit hoc prætextu virtutis seminarium quoddam inquietudinis maximæ, & distractionis à cultu diuino, & a contēplatione non modicæ.

ARTICVLVS II.

Quæ sint remedia contra scrupulum in generali.

REspōdeo dicendo, quod conscientia nimis scrupulosa nascitur ex vitio naturali, vel acquisito non persistendi firmiter in constitutis, quæ gignit inconstantiā, argumētum peccatorum, animi patiditatem, nebulas intellectus, inquietudinem mentis, accidiam, pusillanimitatem, & id genus alia mala. Et huius vitij causa secundum D. Antonium *i* sunt complexio timida, melancholia, & mania, dæmon tranquillitatis osor, vigiliæ, ieiunia immodica, & conuersatio cū scrupulosis, pro quo nota secundum Florentinum, *K* quod scrupulus seu pusillanimitas conscientiæ, quod idē est aliquando causatur ex cōplexione apta ad timorē, vel dubium, vt est cōplexio frigida, qualis est in fœminis vetulis, & melancholicis: timor. n. naturaliter secundum Damascenum & Philosophos constringit cor, sicut & cætera frigida constringunt, & congelationem faciunt, ad quem motū contractionis: imaginatio mouetur à timoris dispositione, ita vt concipiat quis aliquod malum esse futurum, & per consequens fugiendum. Quandoque autē causatur ex ægritudine maniaca, vel melancholica, quæ est infirmitas capitis, per quam læditur imaginatio, & quādoque inde læditur ratio, vt Galen. & Auicenna dicunt, quod maniā est infectio interioris cellulæ capitis cum diminutione rationis. Quandoque etiam causatur ex tentatione diabolica; potest enim diabolus Deo permittente mouere melancholicos humores in homine, & phantasmata, per quæ imaginatio potest turbari, & errare, & duci ad timorem inordinatum, gaudium, aut tristitiam & huiusmodi. Vnde & Auicenna dicit, quod quibusdam medicis visum est, quod melancholia contingat à dæmo-

i D. Anto. 1. par. ti 3. c. 10. § 10.

K Florem. vbi sup § 9. Gers. in locis infer. alleg.

dæmone prouenire. Aliquando etiam scrupulus causatur ex malo regimine corporis, scilicet ex nimia, & immoderata abstinentia, aut vigilia, & huiusmodi. Vnde Beatus Hieronymus dicit, rationalem hominis dignitatem amittit, qui vel ieiunium charitati, aut vigilias præfert, vt per immoderatam abstinentiam, vel indiscretam psalmorum, vel officiorum decantationem, incurrat notam amentiæ, aut tristitiæ, id est melancholiæ iuxta quendam canonem, a aliquando causatur scrupulus ex societate timidorum, nam vnus scrupulosus facit alium scrupulosum, aliquando ex ignorantia, ex qua timetur, quod, & vbi non est timendum; aliquando ex nimia imaginatione, consideratione, cura & solicitudine nimis intenta ad cauendum omnino; vnde & plus debito, id omne, quod male accidere potest, seu quod potest illi nocere in via Dei, sicut qui per locum altum ambulans, si nimis intensè considerat profundum, in quod cadere potest, ecce turbatur sensus, & imaginatio, & cadit vbi non caderet per locum demissum, si sine tali imaginatione ambularet, aut sicut si alicui per excelsa ambulanti acclamaretur vndique cades, cades, caue, caue, certè caderet perterritus, qui alias non caderet, si non ita turbaretur in illa sua imaginatione intensa, sicut etiam qui est nimis sollicitus ad cauendum omnia venialia, & minima peccata quæ vix potest homo in hac vita vitare: inde fit timidus, & scrupulosus, inquietus, & aliquando dubius, & aliquando etiam habens conscientiam erroneam, quod peccat, vbi non est peccatum, sicut igitur multiplex est huius infirmitatis origo, ita multiplex ipsi est adhibenda medicina, prout a doctoribus assignatur.

a Dist. 9. cap. non est med.

Prima medicina generalis est debita præparatio ex parte nostra ad gratiam seu auxilium Dei promerendum, & vt sic illuminemur & sanemur, idque præcipuè quando a diabolo in nobis excitatur scrupulus occultè, & conscientiæ inquietudo, vel etiam quando neque nos nostra, neque aliorum humana industria sufficit, tunc enim requiritur humana præparatio, qua habita sufficienter Deus non deerit inuocantibus eius auxilium opportunum, & necessarium.

Hæc autem præparatio ad Dei gratiam, & fauorem habendum fit propriis & alienis orationibus, & inuocationibus sanctorum, ieiuniis, & eleemosynis & aliis bonis operibus humiliter, & deuotè, quo ad Deum, & homines se habendo, & cum fiducia diuinæ largitatis & diuinæ misericordiæ, & cũ contritione præuia, vel puritate conscientiæ, vt colligitur ex latè traditis a Florentino, b Caietano, & Gersone.

Secunda Medicina est de consilio sapientum contemnere, & agere contra eos, vt ex consuetudine fiat homo robustior in via Dei, vt dicunt Florentinus, c & Gerson. Pro quo facit illud Isaiæ d confortamini pusillanimes. Vnde Gregorius in moralibus ait, quod diabolus assimilatur myrmicaleoni, quod animal dicitur Leo formicarum, quia formicis, quæ minutissimæ sunt insidiatur & eas occidit, sed cum alia animalia maiuscula conculcant ambulando, & perimunt, sic diabolus inuestigat complexiones hominum, & quos videt parui cordis, seu pusillanimes, & scrupulosos aggreditur, vt scrupulis, & vitiis occidat, sed a fortioribus, & magnis spe, & vigore rationis vrgentibus diabolus ipse prosternitur, & abiicitur contemnendo, & contra scrupulos agendo. Ideo ait Gerson, mille insurgunt apud aliquos scrupuli more canum oblatrantes, & lacerato minantes eos, qui volunt ire per viam Dei, quos conuincere, & compescere non melius potest homo, quàm per contemptum, & non habendo curam eorum,

b Flor. 1. p. ti. 3. §. 10. Caiet. in sum. titul. scrup. Gers. 3. p. sum. tractat. de remed. contra pusil. alphab. 69 lit. Q. & de diuers. diab. tent. alphab. 70. lit. Q.
c Flor. & Ger. vbi sup. & de remed. contra spiri. blasph. alphab. 71. lit. N O. P. & in tract. de medi. consc. 16 Alph. 68. lit. P.
d Isai. 35.

dummodo contemptus ille sit timoratus, & regulatus non absque præuio alterius prudentis præsertim superioris consilio, imo ipse & Syluester e dicunt, quod hoc quisque facere potest cum tuta conscientia ex consilio proprio, quando habet probabilem, sufficientemque rationem, quod sic posset facere, & quod sic ipse consuleret alteri in simili negotio, maximè si ipse sit doctus, sicut si quis vellet lignum distortum ad rectitudinem reducere, oporteret ipsum retorquere ad partem oppositã recuruando, vt sic tandem ad rectitudinem reducatur.

e Syluest. titul. scrup. q. 3.

Ex hac doctrina infertur, quod quando quis scrupulosus indicat iuxta suum iudicium esse excommunicatum, & quàm pluribus excommunicationibus innodatum a iure, vel ab homine, & etiam bullæ Cœnæ Domini reseruatis tuta conscientia potest, & debet acquiescere, ac credere responsis, & dictis sui confessarij docti, & pro tali habiti, & reputati, etiã si dictus cõfessarius circa hęc quæsita erraret, eo quod ipse consulens in rei veritate sit prædictis excommunicationibus irretitus. Ita consuluit Nauarrus f dicens, quod debet credere tali cõfessario taliter, quod non credendo, & se eius authoritate non tranquillando, peccaret.

f Nau. lib. 5. consi. tit. de pænit. & remis. cons. 17.

Et ratio est, quia qui vbi, quando, & cur oportet non acquiescit consiliis peritorum, non potest esse immunis ab aliqua culpa per multa iura naturalia, diuina, & humana, quæ in hoc facile adduci possunt. Imo ait Nauarrus, g quod non tenetur quærere alios, quia sufficit consilium vnius confessarii talis adeo, quod peccaret saltem venialiter, quærendo alios, tum quia eadem ratione teneretur quærere alios, & alios in infinitum, quod esset stultitia fertè mortifera, tum quia attenta sua conditione naturali scrupulosa faceret habitum vitiosum inquietandi se in omnibus, & separandi se ab illa tranquillitate, & pace Dei, quæ exuperat omnem sensum, & quietat spiritum amantem Deum, & generare talem habitum vitiosum est peccatum, saltè veniale, & econtra procurare tranquillare se subdendo suum iudicium humiliter iudicio peritorum & piorum, est quærere habitum quietandi animum, per quem pax prædicta paulatim acquiritur. Vnde ait Nauarr. quod tenetur saltem sub pœna venialis culpæ procurare assuefaciendo se ad parendum iudicio eorũ, quibus recta ratio dictat esse parendum: pro quibus faciunt, quæ in sequenti Medicina dicuntur.

g Nauar. vbi sup. nu. 4.

Tertia Medicina generalis deponendi licite, & rationabiliter conscientiam dubiam, & scrupulum, est Doctorum, & prudentum, bonorumque virorũ, præsertim superiorum, consilio, iudicio, vel imperio humilis subiectio. Et ita aiunt Flor. b & Gerson, quod qui habet conscientiam inquietam dubiã, vel scrupulosam deponendam cupit, & subiiciat suum intellectum non solum obedientię, & iudicio superiorum sed & sapientum, & bonorum virorum quãtumcumque sibi aliud videatur, & sic secundum sententiã ipsorum forma conscientia, quod licite agit, potest licitè agere, idque rectè æstimare. Et ratio est, quia in prædictis rationabiliter agimus, & saltem nõ peccamus illis acquiescendo, etiam si sic inuisibiliter erremus, & operemur, quia excusamur, per ignorantiam inuincibilem, insuper meremur per humilitatẽ, nam cum nos nobismetipsis non sufficimus rationabiliter confugimus ad sapientiores, & eos sequimur, vt supra tetigimus, nam hic est ordo Hierarchicus a Deo institutus in Ecclesia, vt minores illuminentur per superiores, sicut fit inter angelos secundum Dionysium, & Gloss. ordinaria, & Greg. super illud Psalmi, boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta illos, ideo dicitur in Prouerbiis. Ne innitaris,

b Florent. & Gers. vbi sup.

a Tobia 4.
b prou. 22.
c Gers 3. part. lect. 4. de vit. spirit. cntal. 8.

prudentiæ tuæ, & apud Tobiam *a* habetur, cõsilium semper a sapiente require, & iterum in prouerbiis. *b* Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. Vnde ait Gerson, *c* Vnum generale damus documentum credere scilicet sapientiorum & bonorum iudicio, & contra communes eorum scientias non leuiter agere, neque sibi scrupulos anxios, & timidos formare, hoc præcipuũ necessarium est, religiosis respectu suorum superiorum & ignaris diuinarum legum & iunioribus. Itẽ idem Gerson dicit, quod moralis certitudo sufficiens ad bonitatem actus, quo ad insipientes, & iuniores in via virtutum acquiritur præcipuè per authoritatem maiorum, & principalis causa instituendi religiones fuit authoritas regiminis, cui magis obedientia præstaret, quam propriæ rationi, quæ in plurimis dubia est valde debilis, & incerta præualere similiter habet hæc authoritas respectu quorumlibet iuniorum ad magistros, vel parentes. Sic Pithagoræ schola seruabat, sic & in Deuteronom. *d* dicitur, interroga maiores tuos, & annuntiabunt tibi. Maiores intelligo eos, qui multis experimentis eruditi sunt in agibilibus, quorum iudicia dicit Arist. *e* esse recipienda tanquam principalia, propter multa, quę viderant. Item Gerson, *f* ait quod cum quidam discipulus B. Bernardi non posset deponere scrupulos suos, dixit ei B. Bernardus. *Vade frater, & in fide mea celebra*, obediuit ille simpliciter, & omnis ei scrupulus perpetuò recessit.

d Deut. 32.
e Arist. 1. ethi.
f Gers. de diuers. diab. tét. alph. 70. lit. E & idem. consid 16. alpha. 62 p. & de remed. cõtr. pus. lit. T. & in epist. cõtra prof. inobe. alph. 37 lit. S.

Quod si quis scrupulosus dicat, vtinam talis esset meus prælatus, quali, erat B. Bernardus, crederem faciliter imperanti, acquiescerem consulenti. Nunc autem cum mei superioris paruam sapientiam conspicio, non audeo meam conscientiam tuæ fidei cõmittere. Respondit Gerson. Quisquis ita dicis, & sapis, debes enim illi obedire non vt homini, sed vt Deo iubenti, cuius vices ipse gerit, *g* qui vos audit, me audit, dummodo prælatus non iubere contra Deum probabiliter constet, nam prælatus est medicus spiritualis, cui subditus infirmus tenetur obedire, & credere in dubiis, vt latius probat Gerson. *h*

g Luc. 10.
h Gerson vbi sup.

Quarta medicina est vitare, & non curare de scrupulis, sed distrahere cogitationẽ, & imaginationem ab illis causis, a quibus talis scrupulus oritur, aut conscientiæ inquietudo irrationabilis, quia in hoc videtur consistere naturalis causa prædictorum scrupulorum, quod mota vna phantasia oportet multa consequenter moueri, ita quod non est in potestate compescere sequentes phantasiarum commotiones, sicut in lapidibus, aut lateribus ordinatè cohærentibus est videre, quod moto vno cæteri sequuntur, & vnus post alium cadit, ipsa siquidem attentio ad scrupulum vitandum parit scrupulum, quia mouet phantasiam impedientem libere, & recta incipere, aut prosequi, ideo optimum medicamentum est, vt distrahatur a talibus scrupulis, cogitationibus, & imaginationibus.

Vnde ego semper in ea fui opinione. vt viri docti, & confessarii periti ab scrupulosis consulti nõ adducãt ipsis multas rationes ad eorum scrupulos tollendos, sed paucis verbis simpliciter, & absolutè illos dimittant, dicendo eorum scrupulos nullo nisi fundamento, & si dicere fas est, dicant ipsos esse fatuos, & mente captos, vt tali responso confusi verecundiæ vexatio det illis intellectum, nam si procurant eos rationibus conuincere ex ipsis rationibus ad scrupulizandum sument occasionem.

Quinta medicina generalis deponendi licite conscientiam dubiam, vel scrupulũ, est prudens legum, & scripturarum secundum æquitatem, seu epicheiã moderatio, seu interpretatio, de quo latè iam in secundo tomo *i* dictum est.

i 2. tom. q. 68

Sexta medicina generalis deponendi licite, & rationabiliter conscientiam dubiam, vel scrupulum est solutio quorundam argumentorum, quæ ab scrupulosis proponuntur, quibus in eis tenaciter persistunt. Primum est quod tutior pars est intelligenda, vt dicitur in iure. K

K ca. inuenis de sponf. lib. 6
l Eccl. 3.

Secundum quod qui amat *l* periculum, peribit in illo, & sic periculosè agens peccat. Quibus duobus argumentis respondetur, has authoritates, in quibus fundantur, esse intelligendas in hunc modũ, scilicet, quod tutior pars sit intelligenda, & quod tutior hæc pars contingat, quando agitur secundum modos, & regulas supra appositas, nã opposito modo agendo se opponit quis periculo peccandi, & timere eligit partẽ minus tutã. Tertium argumentum est illud D. Augusti. *m* & D. Greg. bonarum mẽtium est cognoscere culpam, vbi non est. At respondetur quod bonarum mentium est cognoscere culpam in generali, scilicet se esse peccatorem recognoscendo, se habere peccata occulta, non autem in speciali absolute, sine aliqua limitatione. Item cognoscere idest timere culpam etiam in speciali, & sic cauere opportunè, & debitè culpam, & eius occasiones, antequam adsit culpa, idque aliquando de consilio, aliquando de præcepto est.

m Dist. 5. 6. ad eius.

Quartum argumentum est, si esses in articulo mortis, certè non velles cum tali scrupulo sic agendo mori, ergo. Respondetur cum Syl. *n* quod in articulo mortis multa homo faceret, & teneretur facere, quæ non essent necessaria, neque expediret ea facere in vita, sicut disponere de domo sua per testamentum, & huiusmodi, quæ non est necessarium facere in vita, quanto magis, quod deponendo scrupulos, & conscientiam secundum modos, & regulas supra appositas, bene licitum est, sic velle mori tanquam cum electione partis tutæ ac tutioris.

n Syl. vbi sup.

ARTICVLVS III.

Quomodo sit particularibus scrupulis medendum.

Respondeo dicendo, quod sicut infirmitates particulares habent sua particularia remedia, & non sufficiunt generalia propter particulares circunstantias morborum, ita contigit spiritualibus, ideo oportet speciales modos pro aliquibus specialibus scrupulis dictare de his, qui vt plurimum contingũt, ad quorum resolutionem sequentia dubia in mediũ adducere proposui.

Primum dubium, quid sit consulendum scrupulosis qui replicant confessionem.

Respondeo, quod nimis scrupulosis in replicando confessiones putantibus non esse sufficienter confessos de omnibus peccatis, est admonendum, quod talis confessionum repetitio eorundem peccatorum magis inquietat, vel fatigat ipsos, & ita vt tranquillitatem animi consequantur, cum consilio superiorum & per totum à talibus reconfessionibus omnino debent cessare, proijciendo se fiducialiter & humiliter ad pedes misericordiæ Dei, & de ea solum principaliter confidendo non autem de eorum diligentia. Et ratio huius est secundum Gersonem, *o* quia non debet homo, quod impossibile quo ad nos est, habere eam scientiam, quod quis sit sufficienter contritus & confessus de suis peccatis, ita quod nemo per infallibilem & absolutam certitudinem etiam moralẽ sine speciali reuelatione scire potest, an sit in gratia vere sufficienterque penitens

o Gerson de re med. cõtra pusil. alph. 70. lit. B. c. & in cõtra de diuer. diabol. tent.

etiam

etiam per sacramentum confessionis, & ideo non se fatiget homo stultè ad sciendum, vel faciendum impossibile, ad quod non obligatur.

Secundum dubium, quid consulendum est scrupuloso reconfitenti peccata venialia?

Respondeo quod siquis scrupuletur, aut inquietetur in confitendo, aut reconfitendo peccata venialia minuta, remedium est, secundum Gersonē, quod non curet nimis peccata hæc confiteri præsertim particulariter, nisi aliqua, quæ videntur grauiora, reliqua autem omnia simul, vel in generali breuiter & succinctè confiteatur, & sic ponderet suam negligentiam, vt præponderet fiducialiter clementiam Dei infinitam, quia cum secundum communiter Doctores in statu naturæ lapsæ sit moraliter impossibile, sine speciali gratiæ priuilegio omnia peccata venialia vitare, & non obligemur ea vllo modo confiteri vanum erit, siquis solicitetur nimis ea omnia omnino confiteri, præsertim cum inquietudine conscientiæ, & cum maiori eius detrimento. Item quia ex tali confessione, vel solicitudine sæpè non inquietatur conscientia, nec mundatur, sed potius fœdatur magis & inquietatur, sicut ex frequenti recentis lateris lotione plus luti, & sordium in aqua contrabitur, ideo melius est dimittere conscientiam in pace super his, & quod solum imbre lachrimarum irrigetur, sicque fœcundata radio gratiæ cælestis solidetur, iuxta illud Ecclesiastici *a* noli esse nimium iustus, & non sis nimius.

a Eccle. 7.

Tertium dubium, quid consulendum scrupulosis, qui volunt nimis attenti esse officio diuino?

Respondeo quod aliqui sunt scrupulosi sub specie boni seducti, volentes esse nimis attenti, & intenti orationibus suis, & officio diuino, qui scrupulizātes sæpè replicant orationes, & verba, & semper sibi suadent non fuisse attentos, nec plenè verba consecrationis protulisse. Quibus remedium est secundum Gersonem contra tales scrupulos agere non replicando, quod semel dictum est, etiam sine actuali attentione, & quod considerent, quod sufficit virtualis attentio adhæc debite peragenda, & quod homo non se distrahat ex proposito, seu per notabilem negligentiam secundum communiter Doctores, & D. Thomam, *b* & quando fuit aliqua modica negligentia venialis, & parua distractio, melius est, sine reiteratione dolere de illa negligentia considerando misericordiam Dei, quàm ex nimia reiteratione non necessaria valde inquietari, præterea ex præfata reiteratione non habetur intentum sed potius oppositum, quia scilicet non quietatur, sed magis inquietatur conscientia & attentio. Et hoc etiam est verum in reiteratione verborum consecrationis, in quibus si sunt sic prolata, quod maneat verborum significatio, sufficit, quamuis non fuerit exacta pronuntiatio literæ m, vel n, vt communiter tenent Doctores. Imo vt ait Caiet. *c* sæpè fit a scrupulosis, quod occupant suam mentem ad hoc, vt velint esse intenti, & attenti, quod potius est euagatio, quam attentio, quia potius habent attentionem pro obiecto intentionis, quam ipsam attentionem ad verba distinctè & reuerenter dicēda, & quam ad ipsum Deū, attentio enim mentis in Deū in consecratione debet esse maxima non intensiuè, & per abstractionem à sensibus, sed maxima obiectiuè & quoad conatum infra latitudinem tamen attentionis ad ipsa verba dicenda, vt decet.

b D. Thom. 2. 2. q. 83.

c Caiet. 2. 2. q. 83. art. 17.

Quartum dubium, quid consulendum sit contra importunas cogitationes blasphemiarum & sputitiarum?

Respondeo quod aliqui aguntur, & tentantur à dæmone importunis cogitationibus blasphemiarū & spurcitiarum contra Deum, & B. Virginem, contra fidem, contra castitatem multipliciter, præsertim inter orandum & contemplandum ad Deum ad imagines, & huiusmodi. Quibus multiplex remedium à Doctoribus assignatur. Primum secundum Gerso. *d* quod debent taliter affecti considerare, quod nunquam est peccatum saltem mortale in talibus cogitationibus horrendis, nisi quando eis voluntas consentit, & fauet, aut cū delectatione eas amplectitur, & deliberatè gaudet eas adesse, vnde quando displicent & non consentitur eis, sed potius illæ hominem cruciant, imputantur ad meritum, & purgationem propter difficultatem, & repugnantiam contra eas. Ideo non debet homo ex hoc turbari, aut desperare, aut inquietari, sed potius confortari & magis sperare de maiori gratia & gloria, quia etiamsi contra pugnando quis committat aliqua venialia ex negligentia, seu alias, tamen ex feruore charitatis, & labore, quem contra pugnando patitur, deletur pœna debita illis venialibus, quæ absorbentur & consumuntur ab igne charitatis.

d Gers. de discret. exercit. diuer. & contra spiritum blasph. alpha. 71. lit. M. N. O P. & de diuers. diab. ten ta. alpha. 70. lit. T. & de me lit. consid. 16. alph 60 P.

Vnde debet homo sic tentatus transire gaudenter, consideranter, & fortiter agens in via Dei, non curans talia spurcia tentamenta, quæ lædere non possunt non consentientem, sicut bellator fortis magis animatur & prosequitur victoriam, pertransitque sordes ab inimicis immissas super caput eius non lędentes eum, quia tunc signum est, quod inimici iam deficientes non habent alia arma fortiora, quibus ipsum victorem lædant, ideo irridens tales sordes inimicorum parum lædentes homo fortiter transit, quia & inde habet signum victoriæ & gratiæ maioris, vt dictum est. Quare optimum remedium est, nō curare de eis, neque litigare, neque examinare, neque disputare contra eas vllo modo, & hoc maximè cauendum, quia impossibile est eis sic satisfacere, sicut impossibile est retinere ventum, & caniculum latrantem reprimere contra pugnando, imo magis homo inquietabitur eis respondendo, & litigando, aut reconfitendo eas in speciali, sed homo taliter tētatus prædicto modo confortatus contemnat, & irrideat tales sordes, & inimicum immittentē, & quasi in ipsum inimicum eas reijciat dicens intra se gaudenter, immunde spiritus nihil aliud iam potes, hoc nihil est; ex quo non mihi placent, neque illis assentio, & ideo tuæ sordes incassum cadunt, non me lædunt, tuæ sordes in te sint, ego Deum meum adoro, & sic dicat, Aue Maria; aut genu flectat in reuerentiam illius mysterij, contra quod sic tentatur homo, & sic immundus, superbusque spiritus non patietur, se sic diu contemni, & cum sordibus suis recedet. Imo non curet homo solicitè has tentationes confiteri, aut recōfiteri, ex quo non sunt peccata saltem mortalia, at ex deuotione & humilitate, & timore conscientiæ aliquando & raro eas potest confiteri sacerdoti discreto & experto in his, vt sunt communiter religiosi & hoc faciat non deueniendo nimis ad particularia, sed sufficit semel illa dicere, aut tangere, vt confessor intelligat mentem confitentis. Verum est tamen, quod si ex causa culpabili hominis tales tentationes prouenerint, putà ex negligentia, otio, curiositate, aspectu incauto, labore, seu abstinentia indiscreta & huiusmodi, tunc tales causæ in confessione debent explicari ad culpam declarandam, & ad remedium debitum tali causæ apponendum.

Quintum dubium, quod remedium sit dandum scrupulosis nimis solicitis, nimisque timentibus, ne Deum offendant, putantes se in omni bono deficere & peccare?

Respondeo secundum Gersonem, *e* quod ipse scrupulosus per se, vel per alios debitè inquirat, ad quid sub mortali tenetur cum quadam morali & pro-

e Gers. de diuers diab. tēt. in fi. & de discr exer. diuo. & in fi alph. 7 lit. R. S.

probabili certitudine, secundum iudicium prudentum, & id caueat solicitè & emendare conetur, venialia autem non nimis solicitus sit in speciali confiteri, prout in dubio præcedenti dictum est, sed ea caueat solicitè, quæ si omnino cauere, & emendare nõ potuerit, non anxietur, quia nullum ibi periculum est. Deus enim semper id permittit, vt Iebuseos, & Amorreos sub tributo seruire, & sæpius rebellare in terra promissionis, vt sic humiles & timorati de Dei misericordia potius confidentes se exhiberent, consideret igitur homo scrupulo hoc agitatus Dei misericordiam dicendo cum psalmista, *a* in te Domine speraui, in iustitia tua libera me, quasi dicat non in mea iustitia, sed in iustitia tuorũ meritorum, ô Christe, & per consequens in tua misericordia libera me, alias per rigorem iustitiæ nostræ non iustificabitur omnis homo viuens.

a Psal. 3 & 30.

Sextum dubium est, quid dicendum est scrupuloso nimis timenti, & secum disputanti, an sit præscitus, vel prædestinatus.

Respondeo, quod astutia dæmonis aliquando homini in mentem venit, quod ex quo Deus scit, quid tandem de illo erit, & cum voluntati eius nemo resistere possit, & ipse immutabilis, & infallibilis sit, & quod ei nihil proderit cõtra niti, & per consequens, quod per fas, & nefas eo tandem homo de facto proueniet, etiam sua vtens libertate, propter quod ducitur in disperationem salutis, aut in profundum peccatorum, se ad omnia laxando, vel præcipitando, cui graui tentationi multipliciter debet succurri secundum Gersonem, *b* primo quod taliter tentatus curet vitare, aut potius non curet de talibus cogitationibus, sed diuertat seipsum ad alia considerandum, & agendum, præcipuè in hora mortis timeatur talis disputatio cum diabolo, & meditatio de his, sed tũc homo fortiter permaneat in fide & spe, in qua dum esset sanus toto tempore vitæ permansit, dicat tentationi, quod tunc non est tali disputationi locus, secundo quod cogitet homo, quidquid Deus de illo ordinauerit, benè & rectè esse factum, & quod ipse faciat, quod suum est seruando Dei mandata, & Deus tunc faciet similiter, quod suum est stando promissis. Et considerct, quod licet Deus illum positiuè omnino reprobauerit, tamen adhuc debet illi seruire, & obedire præcipienti, propter suam excellentiam & magnificentiam, & misericordiam in beneficijs collatis, consideret etiam, quod benè viuendo minus in inferno, aut alibi punietur, quam si malè egerit. Consideret præterea, quod Deus ipse dicit, se nõ velle mortem peccatoris, neque delectari in eius perditione, sed vult omnes homines saluos fieri, ideo ait D. Chrysosto. Deus quasi dolet, cum hominem propter peccata damnare debet secundum iustitiam suam, quasi coactus. Et concordat glossa super illud Isaiæ, *c* heu vendicabor de inimicis meis dicens, vt pater pius & punit, & dolet, quia punire nollet. Consideret denique homo scrupulosus in his, quod licet sibi sit ignotus eius finis, an benè an malè debeat mori, & per consequens eius gloriam, aut damnationem esse illi ignotam, non tamen propter hoc à bonis operibus, & ab spe gloriæ est cessandum, cũ per talem ignorantiam non deobligetur ab obseruatione mandatorum, cum etiam bona vita signum sit boni exitus, & raro aliter accidit secundum D. Hieronymum in suo testamento, & tradit Augest. *d* quod bona vita, & humilitas id promeretur à Deo, & è contra mala vita. Quod exemplo illustratur, sicut infirmus, vel agricola seminans licèt nesciat finem infirmitatis, seu laborandi, seminandi, vel arandi, vtrum videlicet sanitatem consequetur, aut fructum seminis, non tamen per hanc incertitudinem cessat à medicamentis accipiendis, nec à sua seminatione, vel agricultura. Imo stultè aliter faceret dicens, Deus scit, ergo ita erit, ergo frustra facio, ita similiter in nostro casu est Theologizandum, quod licet Deus solus sciat finem peccatoris, non tamen talis peccator à Medicinis spiritualibus debet abstinere, nec à seminando spiritualiter cessare, cum qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionine de benedictionibus & metet.

b Gers. de diuers. diab. tēt. alph. 70. li. q. & de medit. spiritual. alpha. 75. & de consola. Theol.

c Isa. 1.

d Augest. in moral. q. 11.

Septimum dubium, quid dicendum sit illis, quæ scrupulizantur de sua salute, videntes se carere dulcedine spirituali.

Respondeo, aliquos esse nimis solicitos de quærenda dulcedine spirituali, & valde tristes, & ferè desperantes, quia illam non sentiunt, sed potius ariditatem & indeuotionem, & fere nullam affectionem ad diuina, & ideo nimis affliguntur, quia vellent deuotè, feruenter, & cum sapore bonum exequi, & quia sic non sentiunt, reputant se esse in peccato, vel deprobatos. Quibus triplex remedium assignatur à Gersone, *e* primo considerent, quod prædicta dulcedo & experientia deuotionis non sunt efficacia, & infallibilia signa gratiæ, & charitatis, neque è conuerso ariditas est signum peccati, & reprobationis, neque reddunt hominem perfectiorem, quamuis de se iuuent ad bonum.

e Gerson. in tract. de remed. cõtra pusil. & d. cõsol. Theol. lib. 4 pro. 3 & de diuer. diab. tentat.

Secundo quod quamuis illa de se iuuent ad bonum & perfectionem, tamen propter nostram fragilitatem sæpè sunt occasiones periculi, & præsumptionis, erroris, & propriæ affectionis, nimiæ confidentiæ, otij, vanæ gloriæ; & huiusmodi ariditas aut ecõtra si homo fortiter in Dei obsequium cum labore suæ ariditatis amplius annectitur, qui in medio istarum pettarum *f* collocatus ad Deum optimum maximum dabit vocem, auxilium ab ipso deprecans cõsolatus, quod magis placet Deo cæteris paribus aridus faciens bonum propter Dei honorem, quam habens illa dulcia experimenta; & hoc ratione difficultatis, & pugnæ, & propter hoc impetrabit magis, aut saltem æquè, vt ille alius, quia quasi suis expensis laborat, & seruit Deo, & pugnat pro eius honore, & amore, ideo si humiliter confidendo de Dei auxilio, & misericordia sic operetur bonum faciẽs, quod in se est conando viriliter, & à Deo auxilium petendo simul & bonam voluntatem, & quod reseruet sibi Deus hanc dulcedinem pro tempore, & loco præmij in gloria, faciet opus suum & alienum ab eo, suũ dico, quia cum gratia Dei confortatus ipsum opere fuit exequutus, alienum vero ab eo, quia non in iustificationibus nostris, quas facimus nos, sed in misericordia sua saluos nos facit Deus.

f Psal. 10.

QVAESTIO LXVII.

De studentibus in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *AN valeat licentia data religioso ad existendũ in studio per prælatum absque licentia conuentus.*

2 *An monachi possint exire extra claustra ad audiendum ius canonicum, aut Theologiam.*

3 *Si monachus exiuit claustra eo animo, vt audiret leges, vel physicam. postea autem non audiuit, an incidat in pænas iuris.*

4 *Vtrum summus Pontifex possit dispensare cum religiosis, vt audiant leges ciuiles.*

5 *Vtrum legatus à latere possit dispensare cum monachis, & clericis, vt audiant leges & physicam.*

6 *Vtrum monachus quando est in scholis studendo, agere, & conuenire possit in iudicio.*

7 Vtrum

7 Vtrum monachus absens causa studij possit eleemosynam facere.
8 Vtrum relictum fratri minori regularis obseruantiæ causa studij valeat.

ARTICVLVS I.

An valeat licentia data religioso ad existendum in studio per prælatum absque licentia conuentus.

Respondeo dicendo videri, quod non, ex argumento cuiusdam decretalis, *a* prout concludit capella Tolo. At præfata decretalis non requirit consensum conuentus, sed quod licentia concedatur per prælatum cum cōsilio sui conuentus, vnde prælatus non tenetur sequi consilium conuentus, sed satis est petere ipsum, & debito tempore expectare responsum, vt probari videtur in alia decretali, *b* & ita voluit Bartolus, *c* & Abbas Siculus concludit, quod vbicumque quis tenetur aliquid facere cum consilio alicuius, qui nō est particeps officij, tunc satis est requirere consilium, neque tenetur sequi.

a ca. ne peric. ne cleri. l. monac. lib. 6. capell. Tolos. decis. 270.
b c. cum olim de arbit.
c Bart. in l. 1. §. si plures ff. de exercit. Abbas Sicul. in c. cum veteri de elec.

Et nolente Abbate dare licentiam monacho ad exeundum ad studendum, non potest Episcopus eā ipsi præbere, etiam si ad præfatam negationem licentiæ, nullā causam Abbas assignaret: licet enim olim Dominicus tenuerit contrarium, dicens negata iniustè licentia per Abbatem Episcopum posse ipsam concedere, cum legitima causa subsistente possit auferre monachum de religione, etiam inuito Abbate, & negligente, vt notatur in iure, *d* modo tamē, cum regulares sint à iurisdictione Episcoporum exēpti, non possunt. Episcopi in eos præfata munera exercere.

d c. fideli. de elect. lib. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachi possint exire extra claustrum ad audiendum ius canonicum, vel Theologiam.

Respondeo dicendo primo, videri nō posse, quia ius canonicum pro maiori parte versatur circa expeditionem negotiorum Ecclesiasticorum & litium dirimendarum, vt patet per totam capitulationem Gregorianam, & leges ciuiles non adducuntur ab ecclesiasticis ad aliam finem, nisi quia in his Ecclesiasticis discendis sunt adiumento, argumento aliquorum iurium. *e* Et sunt ita adiumento, quod multæ materiæ, de quibus ius canonicum tractat, sine legibus haberi non possunt, vt est materia testamentorum, possessionum, dominiorum, de emptione, venditione, donatione, &c. In quibus intelligendis simplices Canonistas in ipsis terminorum primordijs turpiter errare videbis, vt ait Anchar. *f* & tamen non habita ratione huius Ecclesiasticorum negotiorum terminationis Papa inhibet monachis, ne leges audiant, prout infra dicemus, ergo neque etiam Canones ad idem tendentes audire possunt, quoniam vbi est eadem ratio, eadem erit dispositio. Ratio enim, ne à contemplatione retraharetur, tam in ista, quàm in illa viget. At communis opinio, quā vsus comprobat habet, vt ius canonicū, atque Theologiam audire possint, quoniam sunt meræ pietatis disciplinæ, & nullo iure eas scientias audire prohibentur, suntque Christiani populi regimini spiritua li admodum necessariæ, vt dicitur in iure. *g* Ius autem Ciuile prohibetur, quia nimium à contemplatione distraheret, nec simpliciter dirigit hominem in Deum, sicut ius canonicum argumento eorum, quæ in quadam decretali *h* dicuntur.

e c. si in adiuto. 10. dist. c. 1. de noui oper. nunc.
f Anch. in ca. super spec. ne cler. vel mona.
g c. inter cæteras de offic. ord. Decl. in ca. sedes Apost. de rescr.
h c. vt animæ de const.

Ad argumentum autem in contrarium, quod scilicet Papa prohibuit monachis ius ciuile audire. Respondetur, Papam id prohibuisse, vt ipsi sint promptiores ad studium Theologiæ, non enim sapientiam ciuilem damnat, sed certis personis vetat, ne in illo immenso pelago immersi Theologiæ studia deserant. Item quia clerico, vel monacho ostendere se peritum forensium causarum, est opprobrium, vt ait Imperator Iustinianus. *i*

i l. consult. diuelia iuxta C. de testa.

Nec obstat, quod ius ciuile iuris canonici scientiæ est necessarium. Nam respondetur, quod ex lectione Doctorum, Canonistarum, Leges, quæ ad hoc negotium attinent, haberi possunt, vt inquit Hostiensis, *k* & tota practica legalis hodie Canonibus explicatur, vt patet intuenti, & tradit Gambarus. *l*

k Host. in c. Rai. nunc ius de testam.
l Gamb li. 2. de aut. legat. à lat §. 2. nu. 298.

Nec hoc debuit morderi à Papyrio *m* Mosonio de vitis Pontificum in vita Honorij, quasi velit Papa, monachos esse ignorantes: non enim vult Papa, vt ipsi sint ignorantes, sed vt relicto studio legum ciuilium, & Medicinæ se totos studio diuinæ & pontificiæ legis tradant.

m Moso. de vitis Pontif. in vita Hono. fo. 216.

ARTICVLVS III.

Si monachus exiuit claustrum eo animo, vt audiret leges, vel Physicam, postea autem non audiuit, an incidat in pœnas iuris.

Respondeo dicendo, certum esse monachum vel clericum incidere pœnas, si exeunt claustrum ad audiendum leges, vel physicam, prout dictum est in superioribus, *n* nunc autem dubitatur, an incidant in dictam pœnam tantum ex opere consummato, exeundo scilicet claustrū, & eas scientias audiendo, an verò sufficiat exire à claustro ad eas audiēdas. Abbas *o* credit sufficere exire ad audiendum, quod ex textu ibi comprobat, quod ait, adeo esse verum, quod si monachus se conferat ad studium pro Theologia audienda, & postea audiret Leges, non incurreret hanc pœnam, quia strictè sunt intelligendæ pœnæ, & non excedunt casum proprium.

n Sup. hoc to. q. 188. c. non magn. ne cler.
o Abb. in ca. non magn. ne cler. vel monach.

At Gambarus *p* putat vtrumque dictum Abbatis esse falsum, quo ad primum ait, expeditum esse, regulariter verba intelligēda esse cū effectu iuxta ea, quę in iure *q* notantur, at non dicitur exisse ad audiendum, qui realiter non audit, & hoc notatur per Ioannem de Anania *r* dicentem, quod quando pœna imponitur ipso facto, nunquam incurritur per conatum, qualiscunque fuerit, & hanc sententiam sentiūt Ioannes de Anania, *s* & ipsemet Abbas, & Nauarrus in simili casu.

p Gāb. lib. 2. de aut. legat. à latere § 2. nu. 304. cum seq.
q l. 4. §. hoc verba ff. de ne go. gest. c. intel. de verb. sign.
r Anan. in c. perpe. de elect. lib 6.
s Anan. in c. 1. 3. no. de adul. Abb. in c. cum inter, § fin. de elect. Naua.

Similiter secundum videtur falsum, quia esset aperta via manifesta ad fraudem illius prohibitionis, & iret monachus sub nomine Theologię, & postea studeret iuri ciuili, essetque delusa constitutio contra ea, quæ in iure *t* notantur.

t c. quanto de diuor.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum summus Pontifex possit dispensare cum religiosis, vt audiant leges ciuiles.

Respondeo dicendo summum Pontificem clericis religiosi vè dispensationem posse concedere, vt iura Cæsarea audiant, vt scribunt Archidiaconus, *t* & Perusinus. Quæ opinio communis est, & stylus Romanæ Curiæ eam seruat teste Rebuffo. *u*

t Archid in c. non dicat 12. q. 1. Peru. in cl 2. ne cleric. vel monach.
u Rebuf. in tracta. nomin. q. 1. nu. 33.

Nec

Nec ipsis tamen interdicitur operam dare dictis literis, vt melius canonica decreta intelligant, vt scribit Alber. Trotius *a* dicens, hoc esse mirum in modum notandum ad defendendum prælatos, & religiosos, qui studium libris legalibus referium habeat. Vnde singulariter scribit Abbas, *b* quod licet monachis interdictum sit legibus operam dare, illud procedit, si principaliter id faciunt, secus autem si prius addiscunt ius canonicum, ad cuius cognitionem iuri ciuili incumbunt, quia ex eo, quod hoc prouenit secundario & per occasionem, prohibitio non extenditur, sequuntur Gomez, *c* & Maiolus, sunt enim Canones magna ex parte iuri ciuili coniuncti, vt ait quædam decretalis. *d* Vnde dicebat Barbacia, *e* quod ius Pontificium sine legibus non potest intelligi cum sit medulla legum, & ait Bald. *f* quod nisi quis sciat Canones cum legibus, nõ potest practicam iudiciorum cognoscere.

a Trot. lib. 2. de perfect. cleric. c. 36.
b Abb. in c. nõ mag. cap. 3. ne cle. vel mon.
c Gom. in regul. de nõ tollend. iur. quæst. q. 3. in fin. Maio. li. 2. de irre. c. 1. n. 13.
d ca. 2. de pri. lib. 6.
e Barba. in c. cõquestus col. 3. de for. cõp.
f Bald. in ca. cum causam, de prob.

ARTICVLVS V.

Vtrum legatum à latere possit dispensare cum monachis & clericis, vt audiant leges, & physicam.

Respondeo dicendo, quod Card. *g* & Abb. tenent, quod non. At Gamb. *h* videtur in contrariam partem se inclinare, cum hoc non sit de maioribus causis, & huiusmodi dispensatio non est Papæ reseruata, sed sedi Apostolicæ, quo casu in his materijs leuibus appellatione sedis Apostolicæ venit legatus, vt notatur in multis decretis canonicis. *i*

At contra arguitur, nam capitulum non magno *K* est conciliare decretum contra quod non dispensat legatus, vt dicitur in iure. *l* Cui argumento respondetur, quod quando concilium aliquid simpliciter vetat, quod in se sit damnabile, vt successionis futuræ spes in beneficijs & similibus, legato interdicitur talis veriti concessio, vt innuit ius pro contraria parte allegatum: quando autem non est simpliciter vetitum, sed vetitum fieri sine licentia superioris, tunc legatus, qui tenet vicem Papæ, potest talem dare licentiam, vt probatur in iure, *m* & sentit Dominicus. Respondetur deinde, quod quamuis constitutio prædicti capituli sit edita à Papa in Concilio, tamen ex quo non apparet materiam originatam à Concilio, imo à Papa, quia sub eius nomine inscribitur & editur, per consequens erit constitutio Pontificalis & nõ conciliaris per ea quæ tradunt Abbas, *n* & moderni; sed vrget multum dictio omnino, quæ omnem penitus excludit dispensationem iuxta cuiusdam Glossæ *o* sententiam, propter quam hoc relinquit cogitandum Gamb. *p*

g Card. & Abb. in d. c. nõ magn. ne cler. vel monach.
h Gamb. li. 2. de auct. leg. §. 1. n. 304.
i c. cum dile. de elect.
K Ne clerici vel monach.
l ca. dilect. de prab.
m ca. ventra. de consec. c. fi. Abb. de cle. li. 6. vbi Domin. in fin.
n Abb. in c. 1. in nota. 5. de spons. moderni in c. 1. de iud.
o Gl. in clem. vt hi de aetat. & qual.
p Gamb. vbi sup.

ARTICVLVS VI.

Vtrum monachus, quando est in scholis studendo, agere, & conuenire possit in iudicio.

Respondeo dicendo, quod licet monachus neq; agere, nec conueniri possit, cum proprium nihil habeat, vt est in iure *q* communiter receptum, hoc tamen fallit, quando est in scholis studendo, tunc enim agere & conueniri potest, si ibi est cum licentia superioris, vt tenent communiter Doctores, *r* quos refert, & sequitur Horatius Lucius, quia tunc omnia potest, sine quibus in studio commodè esse non potest argumento cuiusdam decretalis *f* iuncta sua Glossa.

q c. nolo. & c. nõ dica. 12. q. 1. & ibi gl. in c. de pe·p in v. aut monach. 11. q. 1.
r Gl. in d. c. nõ dicatis glo. & Arch. in c. pastto. 2. q. 7. glo. & Doct. in l. si longius ff. de iud. Lucius de priu. scholar. priu. 75
f c. 2. vbi glo. v. licèt, ne cle. vel monach. libro 6.

Adeo hoc est verum, vt licet monachus agere nõ possit contra Abbatem sicut seruus non potest agere contra Dominum iuxta quandam legem, *f* nec filiusfamilias aduersus parentes iuxta aliam legem, *t* & tradita ab Abbate, tamen agere potest saltem implorando officium iudicis, vt sibi Abbas, & monasterium vtiles seu necessarios sumptus in studia subministret, vt voluit Abbas, nam si Abbas recusat, potest à superiori compelli, vt licentiam concedat, & etiam expensas secundum Hostiensem, *u* Ioannem Andræam, Dominicum, & Perusinum: & quantæ sit vtilitatis, vt monachus studeat, ostendit D. Hiero. *x* ad Rusticum monachum, & amplissimè tradit Diuus Thom.

Et Notandum, quod monachus existens in studio de licentia Abbatis, & consensu conuentus, potest actionem iniuriarum intentare, prout conclusum fuit in capella Tolosana *y* per quandam legem, *z* & Glos. vbi Collector quo videndus est Innoc, quod ipsum tenet Bartolus, Baldus, & Speculator, si tamẽ idem monachus succumbat agendo potest condemnari in expensis, quia non habet proprium, prout tenent Innocentius *a* & Baldus. Et si Syndicus fratrũ minorum legitimè constitutus agat pro monasterio in nomine Papæ actione iniuriarum, & succumbat puto, quod in expensis potest condemnari, quia cũ id agat nomine sedis Apostolicæ, nomine cuius est æconomus, & administrator rerum temporalium, habet quoad hoc proprium, ex quo possit soluere expensas.

f l. vix certis ff. de iud.
t l. lis nulla, ff. de iud. Abb. cõs. 88. in pri. lib. 1.
u Host. tit. de magist. n. 9. Io. Andr. in c. cũ ex eo. & ibi Dom. n. 3. Perus. in prin. de de elec. li. 6.
x Habetur. ep. viue cũ seq. 16. q. 1. D. Th. 2. 2. q. 188. ar tic. 5.
y Capel. Tolo. dec. 88.
z l. si long. §. 1 ff. de in. gl. in c. ex par. de ac cusa. vbi col.
Bart. in d. l. si long. Bald. in auth. habita.
a co. C. ne filius pro patr. Specul. in. de act. v. porro. Abb. & in tit. de p cu. § 11 in fi.

ARTICVLVS VII.

Vtrum monachus absens causa studij possit eleemosynam facere.

Respondeo dicendo, quod licet monachus sine licentia sui prælati non possit eleemosynam facere, vt post alios tradit Diuus Thomas, *b* hoc, tamẽ fallit in monacho, qui absens est causa studij, vt post alios tradit Felinus. *c* Quod confirmatur, nam regularis, qui habet salarium, quo rem præceptam à prælato diligentius agat, potest de ipso disponere, quia tunc tacitè videtur ei dati licentia in suos, vel pios vsus disponendi, prout concludit Nauarrus, *d* & ita in proposito, cum certum peculium concedatur regularibus ac suum studium peragendum, tacitè eis videtur concessa facultas ad dictum peculiũ in suos, vel in pios vsus disponendum.

a Inn. in c. 1. prætenn. f. de appell. Bald. in Marga. v. monac. ver. 8.
b D. Tho. 2. 2. q. 32. ar. 8.
c Fel. in c. cũ dilect. nu. 18. de resc.
d Nau. in 2. comm. de reg. nu 8.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum relictum fratri Minori causa studij valeat.

Respondeo dicendo, quod licet fratres minores non possint aliquod legatum consequi, & bonorum sint incapaces, vt est in iure *e* definitum, si tamen eis fiat legatum causa studij, valet, & id consequi poterunt, quia videtur relictum ad pias causas & pro cultu diuino, ita consuluit Abbas, *f* & voluit Federic. de Senis, & sentit quædam Glossa, dum ait valere relictum factum singularibus fratribus pro libris emendis. Quod habet locum, etiamsi religiosi procurassent, prout tenet Carolus *g* Ruinus & sentit Baldus, & confirmatur: nam licet donatio facta fratri Minori non valeat, fallit tamen hoc, nisi fiat causa studij secundum Abbatem, *h* & Felinum, quem referunt, & sequuntur Franciscus Ripa, & Ruinus.

e Clem. exiui de verb. sig. c. exijt. eo. tit. li. 6.
f Abb. consil. 63. Feder. in consi. 14. gl. in Clem. dudum ver. direct. de sep.
g Rui. consil. 101. num. 12. ver. præterea lib. 1. Bald. in l. si quis ad declinand. §. in omnib. nu. 7. C. de Episc. & cler.
h Abb. consil. 63. Fel. in ca. cũ dilecta col. 3. de resc. Rip. in l 1. nu. 40. ff. sol. ma. Rui. vbi sup.

QVAE-

QVAESTIO LVIII.

De taurorum agitatione, & spectaculis in sex articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur sex.

1 *VTrum agitatio taurorum sit peccatum mortale*
2 *Vtrum religiosis sit licitum in his taurorum agitationibus interesse.*
3 *Vtrum Canonici regulares possint hodie sicut clerici in Hispanijs agitationi taurorum interesse.*
4 *Vtrum milites professi in ordinibus militaribus possint interesse agitationi taurorum.*
5 *Vtrum regularis possit assistere agitationi taurorũ. non vt eos videat oculatim, sed à fenestra abstractus audit clamores, rumores. & hominum vociferationes.*
9 *Vtrum licitum sit religiosis in spectaculis desidere, & in ludis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum agitatio taurorum sit peccatum mortale.

RESpondeo dicendo, agitationem taurorum esse damnabilem ex eo, quod in ea frequenter mori homines contingit, prout ait Doctissimus Gregorius *a* Lopez, nam vt ait Paulus *b* Iuris consultus lusus quoque noxius in culpa est. Et in hãc partem inclinat Nauatrus *c* dicens, quod agitatio taurorum cum moderamine, & debita cautela, de se nõ est peccatum, sanctissimamque fore legem, quæ illam prohiberet qnoniam raro debita cautela, & moderamine exercetur. Et hanc opinienem videtur tenere expresse quædam glossa *d* communiter recepta allegans, & explicans aliqua Augustini decreta à Gratiano *e* in libro Decretorum compilata, quam sententiam prosequitur Bernardus *f* Diaz de Lugo, Auendanno, & Azeuedo. Vnde ego in ea sum sententia, vt credam, agitationem taurorum esse illicitam, nisi moderatè exerceatur, talisque cautela adhibeatur, vt probabiliter credi possit ex ea non consecutura notabilia nocumenta personalia, puta mortes, vulnera, ossium rupturas, & id genus alia. Propter vitanda enim hæc pericula Pius *g* V. anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo Kal. Nouembris, Pontificatus sui anno secundo, agitationem huiusmodi bestiarum omnino prohibuit, cessante autem ratione, & fine legis, cessat eius dispositio, iuxta enim limites rationis legis debet restringi, vel extendi lex, vnde illustris Isabella prima Regina Catholica permittebat agitari Tauros, nempe cornuum cuspidibus præcisis, & nimia agitantium temeritate coercita, tutisque refugijs opportunè constitutis, & Gregorius XIII. moderans constitutionem Pij V. in Bulla ab eo edita anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, vigesima quinta die Augusti abstulat pœnes & censuras latas à Pio V. contra seculares duabus conditionibus adhibitis, vt in diebus festiuis Tauri minimè agitentur. Et prouiso per eos, ad quos spectabit, quod exinde alicuius mors, quoad fieri poterit, sequi non possit, in reliquis ab his, quæ à Pio V. constituta sunt, nihil immutari. Vnde Alcocer in tractatu de Ludo *h* agitationem Taurorum ad modum, quo communiter in circo vel foro agitantur, damnabilem esse iudicat, non tamen ego absolutè ad peccatum mortale condemnarẽ, prout condemnauerunt Speculum *i* conscientiæ, & Couarruuias. Alij autem diuersa via gaudenies, dicunt non esse peccatum mortale, quod ego libenter admitto prædicto moderamine adhibito, quo adhibito non est, cur peccatum mortale talia spectacula esse iudicemus; sic enim hac tam graui pœna & macula maiorem partem Hispaniæ illaquearemus, & si esset peccatum mortale à Gregorio Decimo tertio, & Sanctissimo Domino nostro Clemente VIII. minimè eo adhibito moderamine concederetur.

a Greg. in l. 57. ti. 5. p. 1. gl. 2. ver. si dian toros.
b l. nã lusus, ff. ad l. Aquil.
c Na. in man. c. 15. nu. 18.
d gl. in c. quis venatoribus, 86. dist.
e d. c. de venatoribus cũ duobus seq.
f Bernard. in pract. crim. c. 66. per totum fo. 170. Auẽd. in c. præter. n. 13. li. 2. Azeue. in l. 4. tit. 10. li. 1. recopi.
g Pius V. in bul. quæ incipit: de salute gregis Dominici.
h Alcocer de Ludo. c. 53. pa. 96. & 97.
i Specul. consc. li. 1. c. 74. Couar. sem. de in gad. p. 1. c. 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosis sit licitum in his taurorum agitationibus interesse.

RESpondeo dicendo, præ oculis habendum esse clericis tam regularibus, quam secularibus beneficia ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis prohibitum esse sub excommunicationis pœna Taurorum agitationibus interesse, hocque non solum diebus festiuis, sed quibuscunque alijs illi agitentur, prout ordinauit Pius V. quod Gregorius XIII. non sustulit, nec moderatus est in prædictis personis, sed tantum laicis, militibusque quarumcunque militiarum, vt patet ex dictis in superiori articulo. At S. D. N. Clemens VIII. abundantius dictam constitutionem Pij Quinti fuit moderatus, ait enim.

Nos considerantes, pœnas omnes excommunicationis præsertim & anathematis salutares esse debere, quod eo consilio adhibendæ sint, vt omnes illarum timore perterriti eas res, quæ prohibentur, omnino euitent, & animaduertentes, commemoratas censuras, & pœnas parum in dictis Hispaniarum Regnis hactenus profecisse, atq; hoc tempore non solum animabus non mederi, sed plurimum obesse, quinimo materiam scandali plerisque afferre. His sanè malis atque periculi pro debito pastoralis officij, quãtum cum Domino possumus occurrere cupientes, Authoritate Apostolica tenore præsentium excommunicationis, atque anathematis, cæterasq; pœnas in dictis literis contentas quoad omnes in illis expressos in Regnis Hispaniarum dumtaxat (monachis & fratribus mendicantibus cæterisq; cuiuscunque ordinis & instituti regularibus exceptis) tollimus remouemus & amouemus, easdemque Pij prædecessoris literas ad terminos iuris cõmunis, cui per præsentes non intendimus derogare perpetuo reducimus ac restituimus, reductasque, & restitutas esse decernimus, & declaramus non obstantibus præmissis, necnon cæteris cõstitutionibus. & ordinationibus apostolicis, alijsque contrarijs quibuscunque. Volumus autẽ, vt huiusmodi Taurorum agitationes in eisdem Hispaniarum Regnis festis diebus non fiant & per eos, ad quos spectat, prouideatur, ne inde alicuius mors, quoad fieri poterit, sequatur: clericos verò seculares, beneficia ecclesiastica obtinentes. vel in sacris ordinibus, seu in ecclesiastica dignitate constitutos in dictis Hispaniarum Regnis existentes per præsentes monemus, & hortamur in Domino, ne paterna hac nostra, & Sedis Apost. benignitate abutãtur, sed memores muneris, & vocationis suæ, eãq; vtriusque rationem habeant, vt nihil, quod à propria dignitate, & à sua cæterorumque salute alienum existimatur, vllo vnquam loco admisisse arguatur. Datum Romæ apud D. Petrum sub annullo piscatoris die decimo tertio Ianuarij, anno millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, P. nostri anno 4. locus annuli Piscatoris.

M. Vestrius Barbianus.

Ex hac constitutione notandum est, primo, quod in his Hispaniarum partibus iam sublatæ sunt censuræ, quæ in dicta constitutione Pij Quinti appositæ erant

erant contra principes, & rectores, qui in suis ciuitatibus, & oppidis permittunt huiusmodi agitationes taurorum fieri, contra quos excommunicatio latæ sententiæ in dicta constitutione erat proposita.

Secundo est notandum, quod excommunicatio comminatoria, quæ aduersus ecclesiasticos apponitur in constitutione Pij Quinti tollitur à sanctissimo domino nostro Clemente Octauo, ita quod clerici seculares beneficia ecclesiastica obtinentes, vel in sacris ordinibus constituti his bestiarum spectaculis interessentes non incurrunt in dictam comminatoriam excommunicationem, sed tantum ipsi admonentur in Domino, ne talibus cum bestijs congressibus à charitate, & pietate Christiana tam alienis assistant, indecens enim est, vt illi, qui Christum Dominum mansuetissimum Agnum repræsentant, proprijs oculis hæc cruenta, turpiaque dæmonum, & non hominum spectacula videndo approbent, quod ex dicendis infra patebit latius.

Tertio notandum est, ex eademmet constitutione, quod S. D. N. non solùm sustulit censuram excommunicationis, sed etiam pœnas, reducens prohibitionem in ea contentam ad terminos iuris communis, & sacrorum canonum. Vnde cum Pius V. in sua constitutione pœna priuationis sepulturæ feriret milites, cæterasque alias personas, qui cum Tauris alijsque bestijs in præfatis spectaculis, tam pedestres, quàm equestres congredi gauderent, & ibi mortui fuerint, videndum est, quod secundum ius commune ipsi taliter decedentes ecclesiastica sepultura priuentur, si enim hac pœna per Pium V. solum plectuntur, sine dubio per sanctissimum dominum nostrum est sublata, si verò iure antiquo canonico ipsis etiam imponebatur eandem in suo robore manere concedere necesse est. Pro quo est notandum, quibusdam placuisse priuationẽ sepulturæ ecclesiasticæ morientibus in prædictis congressibus esse imponendam, ea nempè ratione quod torneamẽta iure canonico *a* prohibentur, quia inde mortes hominum, & animarum pericula sæpè proueniunt, adeo, vt qui in eis moritur quamuis confessus & sacra communione munitus, decedat, non sit in sacro loco sepeliendus, & agitatio Taurorum similis videatur torneamentis, cum in ea, vt plurimum occisiones, & magna vulnera contingant, & vbi est eadem ratio, eadem debet esse dispositio, vt dicitur in iure. *b* At aliquibus Doctoribus contrarium videtur, quos sequitur Alcocer, *c* quod, scilicet, dispositio in torneamentis ad agitationem Taurorum minime extenduntur, & quod virtute iuris canonici priuantis mortuos in torneamẽtis ecclesiastica sepultura, non priuantur in talibus Taurorũ congressibus mortui, Concilium enim Lateranense præfatam pœnam morientibus sanguinolentis torneamẽtis infligit, & cum sit lex pœnalis, non debet extendi ad omnes Ludos, in quibus idemmet periculũ mortis imminet. Cum igitur iure canonico antiquo prædicta pœna morientes in agitatione Taurorum minime plectantur, sed solùm à Pio V. in dicta extrauag. fuerit apposita, euidenter concluditur, eam à S. D. N. Clem. VIII. esse in sua constitutione sublatam.

a c. 1. & 2. de torneamen.

b l. illud, ff. ad l. Aquil.

c Alcocer in tract. de Lu. c. 13. concl. 5. pag. 198.

Quarto notandum est, quod Pij V. constitutio quantum ad regulares in sua vi remanet etiam hodie, prout constat ex præfata constitutione S. D. N. Clementis VIII, ibi, *monachis, & fratribus mendicantibus, cæterisque cuiuscunque ordinis, & instituti regularibus exceptis.* Vnde vidẽdum est, an regulares peccent mortaliter in his spectaculis taurorum assistentes, nõ solum si in diebus festiuis, sed etiam si in alijs quibuscunque diebus tauri agitentur. Ad quod dubium respodeo, regulares etiam secluso scandalo ibi assistentes mortaliter peccare. Prout tenet Gutierrez *d* hanc partem optimis rationibus defendens. Quarum prima est, quia lex humana iusta, & de re graui aliquid statuens, obligat illius transgressorem in foro conscientiæ ad culpam mortalem, aut venialem iuxta variam legislatoris voluntatem, quæ ex varijs ipsius legis verbis conijci potest, & non aliunde nisi forte ipsemet legislator posset de hac re consuli, & sua voce exprimere voluntatem iuxta doctrinam D. *e* Thomæ communiter receptam; à Theologis, & à Canonistis, secundum Nauarrum, & probat latissimè Alfonsus à Castro, supradicta autem constitutio prohibens religiosos interesse taurorum agitationi est iusta, bonos mores concernens, & pro re graui, vt constat ex proœmio ipsiusmet constitutionis.

d Gutierr. l. 1. de quæstio. Cano. c. 7. nu. 4. 20. cum seq.

e D. Th. 1. 2. q. 96. ar. 5. Canonist. in c. 1. de const. Nau. in man. c. 23. nu. 48. Castro lib. 1. de potest. le pœnal. ca. 4. per totum.

Secundo probatur, quoniam intentio legislatoris ecclesiastici vtentis in sua constitutione verbo præceptum, aut prohibitio, est obligare ad mortalẽ culpam transgressorem, nisi per aliquod signum vel verbum exprimatur, aut significetur contrarium, vt tenet communis opinio relata à Castro *f* & Nauarro, sed dicta constitutio Pij V. vtitur in hoc verbis præceptiuis, aut prohibitiuis, vt constat ex ea ibi *prohibemus & interdicimus* & ibi: *& similiter prohibemus*, neque est verbum in ea contrarium significãs, imo sunt verba clarius demonstrãtia obligari transgressores ad mortale, prout statim dicetur.

f Castro vbi sup. c. 5. Nau. vbi sup. n. 11.

Confirmatur supradicta opinio ex eo, quod eisdem clericis sub excommunicationis pęna prohibetur in pręfata constitutione Pij V. ne eisdem spectaculis intersint, cum nulla excommunicatio maior sit infligenda, nisi pro mortali, sicut docuerunt Theologi præcipuè D. *g* Thomas, & dicit communem plures referens Couarruuias; ergo cum summus Põtifex imponat pęnam excommunicationis religiosis prædictis spectaculis intereßentibus, consequitur manifestißimè eius mentis atque intentionis esse, vt contrauenientes religiosi culpam mortalem incurrant, præmaxime, quia quoties superior motus aliqua iusta causa aliquid præcipit, vel prohibet faciendum, licet illud in se ante præceptum non sit culpa mortalis, vel venialis, attamen aliqua rationabili causa motus id præcepit vel prohibuit sub pęna excommunicationis, tunc & si excommunicatio non cadat sub culpa ante præceptum mortale, attamen cum iam facta sit materia præcepti eo ipso fit materia necessaria alicuius virtutis, cum antea non esset, & ideo contrauenienes ex inobedientia peccabit mortaliter.

g D. Thom. in 4. d. 18. q. 2. ad. 3. quæst. Cou. in c. alma mater. 1. p. §. 9. nu. 1.

Ne autem licentia remaneret in tam graui re alicuius dubitationis, sciendum est hanc sententiam esse approbatam à Sixto V. breui quodam directo illustrissimo pęsuli Domino Hieronymo Manrique Salmanticensi electo in Episcopum Cordubensem, cuius tenor sequitur.

Venerabili fratri Episcopo Salmãtic. Sixtus Papa V. venerabilis frater salutẽ, & apostolicam benedictionem. Nuper si quidẽ ad nostram notitiam peruenit, quod aliàs postquam fel. record. Pius Papa V. prædecessor noster sua perpetuo valitura constitutione spectacula, & ludos Taurorum prohibuerit, ac tam laicis quàm clericis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, ne eisdem spectaculis & ludis interessent sub certis inibi contentis pęnis interdixerit, & deinde piæ memoriæ Gregorius Papa XIII. etiã prædecessor noster per quasdam suas desuper confectas literas prædictam constitutionẽ, & pęnas in ea contentas, clericos tam seculares, quàm regulares non tamen laicos & milites quorumcunq; militiarum sacris ordinib. nõ initiatos cõprehendere declarauerat, prout in cõstitutione, ac literis pdictis plenius continetur, nõnulli vniuersitatis studij generalis Salmanticẽsis præceptores,

tum

tum sacra Theologiæ, tum iuris ciuilis professores non solum agitationibus Taurorum, & spectaculis prædictis se ostentare non verentur, sed etiam clericos in sacris ordinibus constitutos dum agitationibus & spectaculis prædictis contra prædictam constitutionem intersunt nullū reatum committere, sed licitè illis adesse posse asserunt, atque publicè in suis lectionibus docent, vnde multi tuæ diœcesis clerici contra constitutionem, & literas prædictas licet à te super illarum obseruatione etiam propositis edictis requisiti atque coacti fuerint eisdem ludis interesse non desistunt. Nos, vt Romanorum Pontificum præcepta, prout decet inuiolabiliter obseruentur, prouidere volentes fraternitati tuæ, etiam tamquam nostro & Sedis Apostolicæ delegato liberam facultatem atque authoritatem tribuimus, vt tam prædictos præceptores, ne aliquid cōtra constitutionem, & literas prædictas docere seu asserere, quàm quoscunque clericos in eiusdem Gregorij prædecessoris literis comprehensos ludis, seu agitationibus ac spectaculis prædictis aliquo modo interesse audeant, seu præsumant Apostolica authoritate monendi, ac illis præcipiendi, atque mandandi, necnon contra inobedientes cuiusque qualitatis fuerint ipsis prius etiam per edictū publicum, constito summariè, & extra iudicialiter de nō tuto accessu citatis, ac vt pareant sub censuris Ecclesiasticis etiam pecuniarijs pœnis moderandis, & applicandis requisitis ad incursus censurarum & pœnarum huiusmodi declarationem, & executionē, omnibus & quibuscunque necessarijs, & opportunis tibi visis remedijs procedendi, & quidquid decreueris & mandaueris exequendi ac totali executioni vsque ad omnimodam paritionem demādandi, omni & quacunque appellatione, ac recursu, & reclamatione postpositis. Inuocato etiam adhoc si opus fuerit auxilio brachij secularis, &c. Datum Romæ die vigesima quarta Aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto Pontificatus nostri anno primo.

Quæ bulla fuit à prædicto præsule Salmanticensi publicata per suum particularem edictum decima septima die mensis Iunij eiusdem anni.

Ex quo breui colligitur, regulares clericos interessentes huiusmodi spectaculis etiam sine scandalo, mortaliter peccare; cum clericos seculares non in tanto perfectionis statu constitutos peccare mortaliter præsupponat dicta Sixti V. declaratio. At quia etiam post huius declarationis datam audiui ab aliquibus, minimè clericos seculares & regulares mortaliter peccare agitationi Taurorū causa recreationis interessendo nullo dato scandalo, ideo eorum rationes in medium adducere decreui, vt eis respondeam, & ex respōsione veritas nostræ sententiæ clarius elucescat quo ad regulares.

Et fundamentum prædictorum est, quod, scilicet, agitatio Taurorum ex sua natura non est ita criminosa, & grauis, vt regulares ipsi interessentes non insolenter, neque nimis licentiosè, & sine scandalo, nec gaudentes, neque lætantes de damnis ibi contingentibus culpæ mortali obnoxios esse iudicemus. Cui argumento respondetur, quod qui hæc dicunt Pium V. condemnant, qui hæc spectacula à pietatē, & charitate Christiana aliena esse affirmat, & per consequens ex sua natura rem, quæ in ipsis spectaculis intuetur, grauem & criminosam esse clarè sentit, & certè non habent ipsi spiritum illustrissimi illius præsulis Bernardi *a* Diaz de Lugo, qui more solito doctè, luculenter, & piè ante motum proprium Pij V. probauit, illicitum esse religiosis, & clericis talibus spectaculis interesse. Quod ex sequētibus probat, *b* Lactantius enim Firmanus ait, vitāda esse spectacula omnia non solum ne quid vitiorum pectoribus insideat, quæ sedata & pacifica esse debent, sed nec cuiusvis nos voluptatis consuetudo detineat, & à Deo, atque à bonis operibus auertat. Quis inquam ambigere potest, quàm indecens sit ecclesiarum obsequijs mancipatos viros illis delectari, vnde meritò ministris altaris, atque quibuslibet clericis prohibitum fuit in Concilio *c* Laodicensi spectaculis aliquibus, quę in nuptijs aut in scenis exhibentur interesse, & sancitum fuit, eos debere fugere, & abire de conuiuio, antequam themelici ingrediantur, vbi quoque non debeant spectaculis interesse, scripsit Isidorus, *d* & quod etiam publica spectacula illis inhibeantur, mandatum fuit in Cōcilio Agensi. *e* Insuper in antiqua illa & fœlici ecclesiæ ætate non solum Pontifices maximi & cæteri prælati eorum coadiutores, sed etiam Imperatores ipsi quantumuis vniuersi ferè orbis regimine præditi clericorum & religiosorum honestati atque suorum morum reformationi vacarunt, non ignari quidem, quantum officiat, si sacerdotibus & reliquis in reliquum vulgus exempli mali virus efflatur, adeoque huius honestatis erant soliciti, vt plura clericis omnibus interdicerent, quæ in fœlici hac tempestate nostra licitissima fore videntur.

Cuius rei exemplum est, quod Iustinianus *f* Imperator non solum Episcopis, sed etiam presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & lectoribus, atque omnibus alijs cuiuslibet venerādi collegij ad quodlibet spectaculorum spectandi gratia venire prohibuit, in hoc verò delinquentes, vt tribus annis à venerabili ministerio prohiberentur, & in monasterio redigerentur statim, quæ quidem pęna, & si vtū ab Imperatore inflicta, videatur clericis, & religiosis non imponenda, monere tamen debet prælatos omnes tam ecclesiasticos, quàm regulares, vt similia clericis, & monachis prohibeant, ac contemptores pœna digna castigent. Vnde ait, Cardinalis *g* quod clerici, & monachi non debent interesse ludis, ostentationibus, duellis, executionibus damnatorum ad mortem, clandestinis matrimonijs, & alijs voluptuosis, seu inhumanis actibus laicorum. Et sentiens rem indignam visu respectu prælatorum ecclesiasticorum lex *h*, quædam partita disposuit, *Que los prelados no deuen yr à ver los juegos assi como alancear, ò bohordar, ò lidiar los toros, ò otras bestias brauas, ni yr à ver los que lidian*, super quem locum Gregorius Lopez hanc partem optimè suo claro ingenio prosequutus. De quo alia in articulo finali adducemus.

Aduertendum tamen, quod ante prædictam constitutionem Pij V. non erat peccatum mortale religiosos agitationi taurorum interesse, dummodo de damnis ibi contingentibus non gauderent, cum nullo expresso præcepto illis esset prohibitum in speciali, solum enim aiebat Bernardus Diaz *i* de Lugo honestum & æquum esse, vt hoc synodali decreto per omnes diœceses clericis prohiberetur pęna condigna contrafacientibus imposita. Vnde solum peccabunt mortaliter virtute dictæ constitutionis religiosi illi, quibus hoc in ea est vetitum. Constat autem prohibitionem solum clericis regularibus esse impositam, prout aiebat Pius Quintus in sua constitutione, & sic virtute eius illi, qui non sunt clerici regulares, videndo prædicta spectacula mortaliter non peccabunt, regulares autem clerici sunt, qui ordinibus maioribus, aut minoribus sunt initiati, vt patet ex iure. *k* Dixi virtute constitutionis Pij Quinti: nam virtute constitutionis Clementis Octaui monachi & regulares, etiam si non sint clerici à talibus spectaculis præcipiuntur abstinere, vt patet ex verbis ipsius ibi, *monachis, & fratribus mendicantibus, cæterisque cuiuscunque ordinis, & instituti regularibus exceptis*. Quibus verbis generalibus voluit Sūmus Pontifex oēs regulares etiam si non sint aliquibus

a Bern. Diaz in sua practi. crim. c. 66. fol. 170.
b Lactan. lib. 6. diuin. insti. c. 20. in fin.
c Conc. Laodi. can. 54. canon oportet et 2 de consecra. d. 5.
d c. his igitur c 3. d.
e Conc. Agatensi can. 39. c. presbyter. 34. dist.
f Auth. de sanctissimis episc. §. interdicimus. collat. 9.
g Clem. ne in agres. § porro. col. 1. de statu monach.
h l. 57. tit. 6. par. 1.
i Lugo vbi sup.
k ca. clerici. d. 21.

bus ordinibus initiari sub dicta prohibitione comprehendi, si enim tantū vellet Sūmus Pontifex clericos regulares comprehendere, id vtique minimè subticeret, & etiam si Clemens VIII. id non ita generaliter decideret, ego semper in ea fui opinione, vt putarem omnibus regularibus etiam ordinibus non initiatis videre in conspectu eorum: qui sciunt, regularibus hoc esse prohibitum, spectacula taurorū, mortiferè esse illicitum ratione scandali, quod in animabus videntium eos in prędictis spectaculis ingereretur, cum enim sciant, regularibus id esse prohibitum, sine vllo discrimine personarum facto iudicarent, quemquam religiosum in agitatione taurorum præsentem Apostolicarum sanctionum esse transgressorem, & de eo vt de contemptore Apostolici præcepti murmurarent, quod probo ex contrariæ partis assertoribus, qui ratione scandali posse regulares in hoc mortaliter peccare affirmant.

ARTICVLVS III.

Vtrum canonici regulares possint hodiè sicut clerici in Hispanijs agitationi taurorum interesse.

RESpondeo dicendo, quod prout patet ex constitutione S.D.N. Clementis VIII. cuius tenorem retulimus in articulo superiori monachis & religiosis tantùm est prohibitum præfatis spectaculis interesse, & cum hęc sit lex pœnalis & per consequens odiosa non debet vltra casum, in quo loquitur extendi ad canonicos regulares cum secūdum Panormitanum *a* in pœnalibus & exorbitanribus appellatione monachi canonicus regularis non veniat: Quod confirmatur; nam canonici regulares, quatenus sunt tales, sunt clerici, vt tradit D. *b* Thom. & probat ex eo, quod regulam, quam vouent, appellatur regula clericorum, vt videre est apud D. August. & ita appellat eā Gratianus, *c* & diffinit Pius IIII. quidam sententia diffinitiua data in iudicio contradictorio, & executioni mandata super præcedentia canonicorum regularium, & monachorum, cuius tenorem refert *d* Nauarrus; at monachi, quatenus tales non sunt clerici argumento aliquorum decretorum *e* & sic videmus, quod pro longè diuersis nominantur in rubrica de statu monachorum, & canonicorum regularium, cum igitur lex *f* pœnalis non debeat extendi vltra proprium casum, videtur hæc lex de monachis agens ad canonicos regulares minimè extendenda.

a Panor. in c. quod Dei timorem nu. 2. de statu monach.
b D. Th. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2.
c Ibid. c. quando.
d Naua. in c. statuimus. 19.
e c. alia. ca. si cupis. ca. legi. 16. q. 1.
f c. pœna de pœna d. 1. l. interpretatione. ff. de pœnis.

At pro contraria parte facit, nam quando est eadē ratio de canonico regulari & monacho secundum ius antiquum reperiuntur exæquati, & fit extensio, etiam exorbitantium, & pœnalium, vt notatur in iure, *g* & tradit Dominicus, vnde decretum *h* quod vetat monachis postulare, comprehendit etiam canonicos regulares, vt dicitur In *i* iure, & tenet Iason, *K* dicens quod licet differant monachi, & canonici regulares, tamen dispositio loquens de monachis habet locum in canonicis regularibus. Quod confirmatur ex traditis à Nauarro, *l* qui defendit canonicum regularem non posse esse patrinum, iuxta sententiam Panormitani *m* communiter receptā, quatenus dicit, leges disponētes de monachis habere locum in canonicis regularibus, quando leges illæ fundantur in religione, & non continent aliqua verba, quibus significant nolle includere canonicos. Et prohibitio præfatæ constitutionis fundatur in religione cum secundum sacros canones alienum sit à religione similibus spectaculis religionis alumnos interesse, nec prædicta constitutio continet aliqua verba, quibus significetur nolle Summum Pontificem includere canonicos regulares, imò continentur verba, in quibus id expresse videtur includi, vt patet ex verbis eius ibi, *cæterisque cuiuscunque ordinis, & instituti regularibus*, & canonici regulares sunt instituti à sede apostolica approbati canonicè professores, pro ut resoluit Nauarrus. *n* Et sic ait idemmet Nauarrus, *o* quod canonici regulares introducentes, aut admittentes mulieres in eorum monasteria, incidūt in pœnas extrauagantis Pij V. prohibentis religiosis, ne mulieres in ipsa monasteria admittere, aut introducere præsumant, ex cuius resolutione constat, leges etiam pœnales, & exorbitantes loquentes de religiosis ad canonicos regulares extendi, & per hoc respondetur ad rationem dubitandi in principio propositam.

g Dominic. in c. 1. de tempor. ordi in 6. fall.
h ca. monach. 2. 16. q. 1.
i c. 2. de postu lat. prælat.
K Ias. in Auth. ingressi col. 4 v. capio gle. 1. de sacros. eccles.
l Naua. li. 3. cōs. tit. de stat. monac. cons. 1.
m Panor. in d. c. 12.
n Nau. in ca. non dicatis n. 12.
o Naua. lib. 3. cons. tit. de regul. cons. 68. p. 367. nu. 3.

ARTICVLVS IV.

Vtrum milites professi in ordinibus militaribus possint interesse taurorum agitationi.

REspondeo dicendo, videri eos minimè talibus spectaculis posse assistere, cum à S.D.N. Clemente VIII. cuiuscunque instituti regularibus hoc expresse prohibeatur, & præfati milites sunt regulæ approbatæ à sede apostolica regulares, prout latè diximus, & probauimus in primo *p* tomo. At contrarium est asserendum: licet enim huiusmodi milites sint regulares, non tamen in bullis, & breuibus apostolicis nomine regularium absolutè prolato veniunt, & ideo in fere omnibus dispositionibus de regularibus verba facientibus, quando fit extensio ad religiosos militiarum additur, *etiam militiarum* tum etiam, quia Gregorius XIII. moderando constitutionem Pij V. ordinauit, vt laici, & milites quarumcunque militiarum possint agitationi taurorum interesse, quando diebus non festiuis cum debita cautela in circo vel foro agitantur. Quod si vellet Clemens VIII. quoad dictos milites reuocare, id expresse diceret. Dubium tamen est, vtrum professos in dictis ordinibus ordine sacro insignito voluerit in dictis verbis S.D.N. Clemens VIII. comprehendere, ita vt non possint præfatis spectaculis interesse. Et respondetur, quod sic, cum hi etiam à Doctoribus tenentibus præfatos milites non esse verè religiosos, religiosi dicantur, & affirmentur, vt probatum est in superioribus, *q* & S.D.N. voluit, vt omnes religiosi à sua indulgentia sint excepti, & iuxta constitutionem Pij V. & Gregorij XIII. per consequens non assistere huiusmodi spectaculis esse obligatos, & hoc confirmatur ex constitutione Gregorij XIII. in qua solùm laicis, & militibus quorumcunq; militiarum & clericis earum hoc non permisit.

p 1. tom. q. 1. art.
q Sup.

ARTICVLVS V.

Vtrum regularis possit assistere taurorum agitationibus, non vt eos videat oculatim, sed à fenestra abstractus audit rumores, clamores, & vociferationes, illic enim se contulit, vt post dictam agitationem videat alia spectacula, vel ludos, vel quia noluit remanere solus domi.

REspondeo dicendo, quod possunt assistere, neque peccant mortaliter prędicto modo assistendo. Quod probatur ex mente prædictarum constitutionum, quæ prohibet assistentiam præfatam, quia indecens est, vt homines sacrati talia spectacula

proptijs

proprijs videant oculis; regularis autem in hoc casu proprijs oculis non vidit: & vbi cessat ratio legis, cessat etiam eius dispositio, vt colligitur ex multis iuribus. a

a l. adigere §. quamuis. ff. de iur. patronat. l. miles ff. de milit. testam.

Nec obstant verba dictarum constitutionum ibi, *ne eisdem spectaculis intersint*, nam respõdetur, quod quandocunque de mente legis constat suadente cõtrarium verbis legis, licet recedere ab ipsis verbis mentem seruando, vt dicitur in varijs iuribus b & tradit latissimè Baldus dicens, quod non solum debemus recedere à verbis legis & seruare eius mentem, vbi mens est expressa, sed etiam vbi mens, & ratio non est expressa.

b l. cre litndũ in ini io ff. qui petere tuto. pos. l. scire oportet. § aliud ff. de excus. tut. vbi Bal. & in l. si quis seruo. C. de furt.

Nec minus obstat, si instando dicas; ergo, qui per angustissimos cancellos occultissimè viderit dictam agitationem taurorum, pœnæ non erit reus, cum nõ sequatur dedecus; neque inhonestas habitus regularis, & sic cessare videatur ratio legis; nam respondetur non cessare rationem legis, quamuis cesset in speciali, prout resoluit Tiraquellus, c & ideo transgressor erit canonis, quia agitationem vidit quamuis occultè Et confirmatur; nam omnia iura prohibentia interessentiam in dictis spectaculis, loquuntur de præsentia, & assistentia corporali, & morali, in qua sensus, & auditus, & visus suum officium faciunt, argumento aliquorum iurium, d & ita videtur sentire Abbas. Dixi morali: nam si ibi non fuerit assistentia moralis, non peccat mortaliter religiosus assistens, velut, si in sua domo existens videat tauros agitari magis nolens; quia non potest non videre aliquando, licet aliquibus vicibus oculos à tali spectaculo auertat, quod probatur à simili; nam licet Doctor legum leges in scholis permittens religiosum in sua lectura sit excommunicatus, vt est cautum in iure, e si religiosus tamen habeat domum iuxta scholam Doctoris, & ex domo propria audiat lecturam, non propter hoc erit Doctor excommunicatus, iam enim inhiberi non potest, quin stet in propria domo, & hanc opinionem tenet Gutierrez. f

c Tiraquel. in tract. cessante causa. 1. p. nu. 132.

d ca. presbyt. 34. d. §. interdicimus. in Auth. de sanctiss. Episc. collat. 9. Abb. in c. sententiam, ne cleri. vel monach. lib. 6.

e c. vt periculo. sa. ne cler. vel monach. lib. 6.

f Gutier. li. 1. qq. canon. c. 7. nu. 42. & 43. in 2. impres.

ARTICVLVS VI.

Vtrum licitum sit religiosis in spectaculis decedere & in ludis.

RΕspondeo dicendo, hos ludos & repræsentationes & spectacula à multis gentilium fuisse abominata, prout refert Cælius g Rhodig. & Alexander ab Alexandro. Et D. h Augustinus & D. Chrysostomus, & Lactantius reprehenderunt, ait enim Lactantius Histrionũ impudicissimi motus quid aliud, nisi libidines docent, & instigant? Quid de nimis loquare corruptelarum præferentibus disciplinã. Qui docent adulteria, dum fingunt, & simulans erudiunt ad vera? Quid iuuenes, aut virgines faciant, cum & fieri sine pudore, & spectari libenter ab omnibus cernunt? Admonentur vtique, quid facere possunt, & inflammantur libidine, in quo aspectu maximè concitantur. Hæc Lactantius. Aristoteles, i etiam hæc spectacula reprobauit. Et Seneca, K ait nihil tam moribus alienum quàm in spectaculo desidere. Qua ratione Imperatores l Diocletianus, & Maximianus laudarunt quendam gubernatorem, qui illud, quod in his spectaculis erat consumendum, in reficiendis muris expenderunt. Et ècontrario, prout refert Volaterranus m fuit Pompeius reprehensus publice eo, quod excessiuos sumptus in theatris ad hos ludos effundebat; denique doctissimè frater Petrus de n Ribadeneyra vsum commædiatum reprobauit dicens, ipsas publicorum peccatorum esse scholas.

g Celius li. 8. antiquar. lect. ca. 7. Alex. ab Alex. li. 6. genial. dierũ ca. 6. fo. 263.
h D. Aug. apud Rhodig. in dict. loco & D. Chrys. in Matthe. homil. 38. li. 6. c. 20.
i Arist. lib. 7. c. li. c. 5.
K Senec.
l l. vni. C. de expensi. ludo lib. 11.
m Volaterra. com Vrbano. li. c. 29.
n Ribadeneyra in lib. de tribulat.

Verum tamen est, quod Græci, & Romani hæc spectacula, & comædiarum, & ludorum repræsentationes permiserunt, & loquens de eis, ait angelicus Doctor D. Thomas, o quod in rigore sunt indifferentes, & ait, quod ludus est necessarius ad conuersationem humanæ vitæ: Ad omnia autem, quæ sunt vtilia conuersationi humanæ deputari possunt aliqua officia. Et ideo etiam officium histrionum, quod ordinatur ad solatium hominibus exhibendum, non est secundum se illicitum, neque sunt in statu peccati, dummodo immoderatè ludo vtantur, id est non vtendo aliquibus illicitis verbis, vel factis ad ludũ, & non adhibendo ludum negotijs, & temporibus indebitis. Hæc Diuus Thomas, quem sequitur pater Marcus Annius de Camos. p Qui piè sentit hos histriones comædias ad diuinum, vt dicitur repræsentare minimè debere, tum propter earum indignitatem, tum etiam propter audientium indeuotam dispositionem, tum etiam quia in talibus repræsentationibus aliqua profana intermiscent, quæ cum diuinis admisceri indecens omnino est.

o D Tho. 2. 2. q. 168. in solut. ad 3.

p Camos in mi cro 1. p. dialog. 11 p. 149 col. 2. & sequent.

Ex dictis infertur rectè in aliquibus religionibus sub grauibus pœnis statui, ne religiosi spectaculis & ludis, & repræsentationibus assistant: Imperatores enim Theodosius, q & Valentinianus statuerunt hunc modum. Quo tempore commemoratio Christi passionis totius Christianitatis magistra à cunctis iure celebratur omni theatrorum voluptate per vniuersas vrbes earundem populis denegata, vt totæ Christianorum, ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur, aliud enim est supplicationum tempus, aliud voluptatis. Vnde sanctissime quidam Archiepiscopus tempore iubilei Tauros agitari prohibuit, & quod tempore sacro iustissimè fieri prohibetur, ab hominibus videri, & audiri etiam caueri dignũ, & iustum debet censeri.

q lib. 13. tit. 5. C. Theodosian.

QVAESTIO LXIX.

De Testamentis in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 QVid & quotuplex sit testamentum.
2 Vtrum religiosi possint facere testamentum.
3 Vtrum religiosus professus possit de licentia sui prælati irritare aut alterare testamentum ab eo ante professionem factum.
4 Vtrum monachus factus Episcopus possit sine dispensatione condere testamentum de bonis acquisitis sine intuitu Ecclesiæ.
5 Vtrum facultas testandi data à Papa monacho facto Episcopo intelligatur pro prima vice.
6 Vtrum licentia data episcopis, qui fuerunt monachi, extinguatur morte Papæ concedentis re integra.
7 Vtrũ professi in ordinibus militaribus possint testari.
8 Vtrum oblati regulares possint testari.
9 An si pater monasterium ingrediatur, & professus sit nunquid aliquẽ ex filijs suis meliorare possit in tertia & quinta bonorum parte vel de illis maioratũ facere.
10 Vtrum valeat testamentum, in quo instituitur frater minor obseruantiæ.
11 Vtrum per professionem testamẽtum ante ingressum religionis factum rumpatur.
12 Vtrum in testamentis possint testes deponere de verbis testatoris.

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit testamentum.

Respondeo dicendo, quod testamentum secundum Panormitanum *a* est voluntatis nostræ iusta sententia de eo, quod quis vult post mortem fieri cum hæredis institutione, prout in iure *b* est definitum. Dixi iusta sententia, quia si est iniusta, putà, quia vult quis exhæredare filium sine causa non est seruanda, vt dicitur in iure. *c* Dixi cum hæredis institutione, quia aliter non erit testamentum, vt est in iure *d* decisum. Et sic testamentum non comprehendit codicillum, sed ab eo differt, quia in eo codicillo dari non potest hæreditas, vel *e* adimi non comprehendit etiam donationem causa mortis, quæ est quasi quædam vltima voluntas. Non refert autem, quibus verbis fiat testamentum, vel hæredis institutio, siue dicatur, Petrum hæredem instituo, siue voluntatem meam eius dispositioni committo, vt dicitur in iure. *f* Nec curandum est de verbis testatoris, modò talia sint, per quæ de voluntate eius constet, vt in quadam lege *g* dicitur. Et quoddam dicitur testamentum nuncupatiuum, & sine scriptis, & est illud, in quo testatoris, & hæredis, & legatariorum nomina, & omnia in eo contenta coram testibus manifestantur, de quo in iure *h* fit mētio, quoddam verò dicitur in scriptis, quod potest quis facere, quando non vult quod testes, vel aliquis sciat suam dispositionem, quod testamentum multa de substantia requirit, de quibus Doctores *i* communiter agunt.

a Panorm. in rub. de test.
b l. 1. ādīta gl. ff. de testam.
c 23 q. 2. c. si quis.
d § ante hæredis institutionē inst. de test.
e §. codicillis inst. de codic. l. 2. & l. si idē C. de codicil.
f c. cū in ext. de testam.
g l. si. C. de testam.
h l. hac cōsultissima C. de testam. § fi. inst. eo.
i DD in l. iubemus & in l. hac consultissima. C. de testam.

In præsentiarum autem nolui silentio prætterire testamentum Virginis Mariæ Matris Dei, quod refert Nicephorus *K* Calistus, in hæc verba.

Et tēpus mortis instabat cum in Sion super humiliori lecto reponitur, & aderat Ioannes, qui domui suæ fauerat, & præterea quidquid Hierosolymis erat fœminarum celebrior, vel amoris necessitudine, vel generis propinquitate ei coniunctæ essent tum virgini discipulo, & itidem alijs ipsa virgo præcepit, vt duas eius tunicas vicinis viduis, quæ præter cæteras propensiore erga eam amore, ac pietate fuissent, donent. Sub hæc vis lachrymarum ingens ex oculis omnium profluitur orbitatem suam migrationis ipsius complorantium. Ita etiam refert Burfatus. *l*

K Nicephorus in h. hor. eccl. li. 2. c. 21.
l Bursat li. 3. cons. 226 n. 37

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi possint facere testamentum.

Respondeo dicendo, omnes religiosos etiā prælatos esse iure *m* prohibitos, ne possint testamentum condere post professionem. Dubitauerunt tamen plures authores, an Summus Pontifex possit religiosis professis facultatem testandi concedere. Cui quæstioni communis doctorum opinio respondet affirmatiuè, vt docet Nauarrus *n* quia ad hoc nō opus est, quod monachus habeat dominium & proprietatem bonorum, sed satis est, quod habeat administrationem, cuius quidem administrationis religiosus est capax ipso iure ad celebrandos contractus inter viuos, & ideo authoritate Pontificia erit capax ad testandum absque hoc, quod fiat dispensatio in voto essentiali paupertatis. Quare prælati superiores non possunt eam facultatem præstare, vt authores doctissimi, constanter docent, tum quia ex vniuersali consuetudine ad minus sunt prohibiti, tum etiam quia hæc facultas non pertinet ad obseruantiam regularem, Summus tamen Pontifex optimè id potest.

m c. prælatum. 19. q. 3. tradūt ad. 3. in rubr. de test.
n Naua. in c. non dicatis. n. 44.

Sed nunquid aliquis religiosus professus possit in aliquo casu de suis bonis, quę habuit ante professionem disponere, & testari? Respondetur, quod si non fecerit testamentum, & habeat filios legitimos, ipsum posse bona sua inter liberos distribuere seruando in illa distributione legum dispositionem, vt cautum est in iure, & ad hoc nulla est necessaria Pontificis dispensatio, sed sufficit licentia sui prælati, & facultas, quia Authentica *o* hoc disponens ad minus est admissa tacitè a Romanis Pontificibus, præsertim cum in decreto *p* ad literam sit translata, & tradit Nauarrus, *q* literam autem dictæ Authenticę volui in hoc loco referre cum eam etiam referat Nauarr. *Si qua mulier aut vir monasticam vitam elegerit, & intrauerit monasterium liberis nō extantibus, monasterio, quod ingreditur, res eius competere iubemus. Sed si persona liberos habens antequam de rebus suis inter eos disponat monasterium intret, liceat ei postea inter eos diuidere legitima portione nulla diminuta triente, vel semisse, & quod eis non dederit monasterio competit, sed si omnem substantiam inter liberos diuidere voluerit sua persona suis filijs connumerata, partē sibi retineat, quæ monasterio cōpetere debeat. Sed si post ingressum moriatur, antequam inter eos diuidat, filij legitimam portionē percipiant reliqua substantia monasterio competente. Nunc autem cum monachus factus esset, hoc ipso res suas omnes obtulisse videatur si prius testatus non sit, exinde iudicio eius cessante lege disponitur, vt si liberos haberet, in quos aut nihil, aut minus legitima portione quoquo modo donandi titulo contulerit, eatenus substantię monasterio destinatæ detrahatur, ne quid contingat circa liberos iniquum.* Adeo est verum, quod prælatus inferior Papa non potest facere religioso facultatem testandi, vt id intelligatur, etiam si ad pias causas disponat, quia iure *r* communi religioso prælato id est prohibitum. Quare ait Nauarrus *s* inutilis videtur esse licentia, quam solent aliqui prælati regulares, vel capitula regularia habentia bona diuisa à prælato concedere canonicis, vel religiosis particularibus ægrotis relinquendi peculia, vel supellectilia sua, vel aliquam partem illorum pauperibus, vel famulis, imo Ioannes Trullus *t* sentit peccare canonicū regularem, qui morte instante cōficit memoriale aliquod voluntatis suæ de his, quæ post mortem suam fieri de illis desiderat. Quod ait Nauarrus *u* videtur restringendum ad eum, qui facit illa ea mēte, vt memoriale illud habeat vim obligatoriæ dispositionis, arbitratur enim, non esse illicitum consolari cum dicendo, vt sit bona spe, quod fient de illis illa pia, quæ post mortem suā fieri desiderat & quod verbo, & scripto petat, quod cupit. Nec videtur prohibitum id significare post, vel ante illam spem datam, nulla promissione ampliori consequuta, Tum quia neque prælatus, neque capitulum faciunt illi facultatem disponendi obligatoriè, neque ipse facit dispositionem verè obligatoriam, nec quam, putet esse talem, sed solū precatoriam, quam si voluerint, possunt iustè implere, qui sibi fecerunt, qualem facere, nec regula, neque vlla iura prohibent, & ideo neque nos debemus dicere esse prohibitam argumento eorum, quæ in iure *x* notantur.

o Authen. si qua mulier C. de sacros. eccl. Auth. ∝ū autem C de epis. & cler.
p c. prælatum 19. q. 4
q Nauar. vbi sup. nu. 45.
r c. 2. de test.
s Nauar. vbi sup. nu. 22.
t Trulus li. 1. de ord. canon. reg. c. 22.
u Nauar. vbi sup.
x c. consuluit. 1. 2 q. 4. c. 2. de trāslat. prælat.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosus professus possit de licentia sui prælati irritare, aut alterare testamentum ab eo ante professionem factum.

Respondeo dicendo, quod sententia est Panormitani *y* contra Bartolum, & alios citatos à Decio, quicquid ipse vacillet sub finem, quòd monachus non potest post professionem factam reuocare

y Panor. in c. in præsentia de probat. Bar. in Authen. si qua mulier. Dec. in d. c. in præsenti. num. 68.

care, aut alterare testamentum ante illam factum. Quod probat *a* Nauarrus ex quadam Authentica, *b* in qua non conceditur patri professo, si liberos non habeat, quòd possit facere aliquam distributionem, nec per consequens possit facere aliam à distributione ibi contenta, si liberos habeat, probat etiam, quia mirabile est, quod liberos habens possit facere præfatam dispositionem, tum etiam quia regula *c* est generalis, quod non possit reuocare testamētum, qui non potest illud facere, & certum est vt patet ex dictis in articulo superiori, quod monachus nō possit facere testamentum. Et licet vir alioquin doctus tenere tentauerit, quod neque declarationem suæ voluntatis in prædicto testamento post professionem possit facere, cum in dicta Authen. solum illi distributio concedatur casu, quo ipse professus liberos in mundo reliquerit, & illud, quod non conceditur, cēseatur negatum, ego tamen huic opinioni nunquam potui adhærere, nam si lite mota super verbis dubijs testatoris, valet testimonium aliquorum affirmantiū voluntatem defuncti, prout ab ipso viuo, quando faciebat testamentum audierant, ego non video, cur non possit valere testimonium ipsiusmet testatoris professi declarantis intentionem suæ vltimæ voluntatis, si enim secundum leges canonicas, & Imperiales ad principem est recurrendum, vt intentionem suæ legis nobis pandat, declarationemque proponat, prout in primo *d* Tomo latè probauimus, cur ad testatorem viuum naturaliter, licet ciuiliter per professionem mortuum, debet prohiberi recursus, vt dubiam suam vltimam voluntatem explicet, quā impleri ad modum legis in suo testamento *e* mandauit? Nec obstat quod in præfato casu speciali solū professo concedatur distributio inter liberos, & per consequens videtur negari declaratio, nam respondetur negando consequens, cum declaratio non sit à iure prohibita ipsi professo, sicut est prohibita distributio, vnde cum non sit iure prohibita declaratio, non est necessarium, quod concedatur. Quod cōfirmatur, nam professus regularis potest, protestando se non facere testamentum, neque vllatenus disponere, rogare simpliciter suum prælatum, vel conuentum, vt pro sua libera voluntate illud, aut illud pietatis opus illi, aut illi faciat, cum hoc non sit disponere, neque distribuere, sed tantum ad piè disponendum verbo piè rogare, & exhortari, quod cuilibet religioso etiam Franciscano licet, quia misericordia est virtus etiam pauperibus communis, quæ resolutio est vera, & Petrus *f* Cenetus, ait eam vidisse practicari à religiosis canonicis regularibus iam defunctis, & similiter in Metropolitana Cæsaraugustana, quæ est etiam canonicorum regularium Diui Augustini, ait idem seruari audiisse à tempore immemoriali. Confirmatur denique ex dicendis infra hac quæstione articulo finali.

a Nau. in canon. dicatis n. 53.
b Auth. si qua mulier.
c l 1. ff. de testam.
d to. 1. q. 11. art. 1.
e infra art. fi.
f Cenetus col lect. a 124. ad dec. vet. in fin. pag. 290.

ARTICVLVS VIII.

An monachus factus episcopus possit sine dispensatione condere testamentum de bonis acquisitis sine intuitu ecclesiæ.

Respondeo dicendo, *g* D. Thomam & Sotum cum alijs tenere partem negatiuam, quā communem testatur Couarruuias. Cuius opinionis nullum aliud assignatur fundamentum, nisi quia monachus factus Episcopus non absoluitur à voto paupertatis. At multa sunt, quæ oppositam sententiam videntur probare veriorem, quia nulla adducitur decretalis, quòd monachus factus episcopus non possit facere

g D. Tho. 2. 2. q. 185. ar. 5. ad 3. Sot. li. 10. de iu. 1. 9. 5. ar. 7. Couar. in c. 1. de testam. n. 18 in fine.

testamentum de prædictis bonis, ergo testari potest de his.

Nec obstat votum paupertatis, quia ab eo absoluitur, vt constat ex quodam decreto, *b* in quo dicitur, quod consecratio absoluit monachum episcopū à iugo regulæ monasticæ, vt possit esse legitimus hæres, sed talis non potest esse, si non habeat dominium neque proprietatem, ergo est à voto paupertatis absolutus. At hoc argumentum nihil contra nos facit; nam monachus factus episcopus soluitur à regula monasterii, quatenus contraria est dignitati episcopali, & non quatenus est conueniens, & non est contrarium dignitati episcopali votum paupertatis, & sic adhuc non potest testari, cum adhuc quoad paupertatem maneat monachus, prout tradit in additionibus ad Speculatorem. *i* Nec obstat prædictum decretum, intelligendum enim est quod monachus, quem electio canonica à iugo regulæ monasticæ absoluit, sit absolutus ab onere, & labore monasterij: & ideo ieiunare sexta feria secundum regulam monasterij, vigilijs interesse non tenetur, propter quod non dicit decretum ipsum plenè esse absolutum per episcopatum, & esse legitimum hæredem absolutè, sed dicit, quod sacra ordinatio de monacho episcopum fecit, & velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea iure vendicandi potestatem habet. Et notandum, quod non dicit legitimus hæres absolutè, sed velut legitimus hæres, quibus verbis vult significare, quod ipse non sit legitimus hæres sibi hæreditatem acquirendo sicut alij legitimi hæredes sibi immediatè acquirunt, sed quod ipse iam solutus à iugo monasterij licet sit frater minor de obseruantia, iam velut legitimus hæres iugo Episcopatus astrictus ipsam hæreditatem illi ecclesiæ, cuius est sponsus acquirat velut bona acquisita post Episcopatum ipsimet ecclesiæ non monasterio, cuius erat professus, acquirit, ita explicat Rebuffus. *K* Vnde bona Episcopi monachi intestati acquisita ante consecrationem, vel confirmationem monasterio debent obuenire, acquisita verò post, suæ Ecclesiæ obuenient, si verò fuerit Episcopus titularis sua bona pertinent ad monasterium, prout ait Sotus. *l*

b c. statutum 18. q. 1.
i Spec. tit. de stat. monac. q. 13.
k Rebuff. in c. respon. incip. an monachus factus Episcopus.
l Sotus vbi supra ad 3.

ARTICVLVS V.

Vtrum facultas testandi data à Papa monacho Episcopo intelligatur pro prima voce.

Respondeo dicendo, quod Decius *m* tenuit cōcessionem Summi Pontificis factam Cardinali, vel Episcopo ad testandum pro prima vice esse intelligendam ita, vt si primum reuocet testamentum, & faciat secundum, primum debeat præualere, quia secundum quasi ex defectu potestatis & licentiæ valere non potest, quam sententiam sequitur Socinus *n* Iunior, Tiraquellus, Couarruuias, & alij relati à doctissimo Lusitano Barbosa, quorum doctorum ratio est, quia in materia odiosa siue restringibile semper dispositio restringitur ad primam vicem, & primum actum, vt dicitur in iure, *o* & tradit Hippolytus vnde gratia expectatiua acceptatioe primi beneficij consumitur, vt tenent Oldradus *p* & Parisius.

Sed prædictorum opinionem reprobat *q* Hieronymus Gabriel asserens, se bis contrarium consuluisse, & quod ita indicaret, nullūque esse verum alicuius iudicij, qui negare possit, quod concedens & impetrans intellexerunt de eo testamento, cum quo impetrans decedere vellet, & vltra eum etiam contra prædictos tenet Nauarrus, *r* & idem latè respondentes rationibus Decij probant Telius, Ferdinandus, Peralta & Aemilius Ferretus.

Nec obstat argumentum in contrarium ad decti

m Decius cōs. 512.
n Socin. cons. 89. à n. 24. li. 1. Tiraq. in l. boues §. hoc sermone i prin. n. 128 de ver. signif. Couar. in 1. cū in officijs, nu. 8. de testā. Barbosa in l. diuortio. 8. §. quod in anco. ss solut. matri. nu. 19.
o c. non potest. §. 1. de preb li. 6. Hippolyt. in rub. de fideius. nu. 88.
p Oldr. consil. 229 nu. 1. Parisi. cons. 145. nu. 14. lib. 4.
q Gabr. cons. 83. à nu. 27.
r Nau. de red. eccl. q. 3. à nu. 23 & in apol. de reds. 3 q. mo nit. 9. à nu. 2. Peralt. in l. fi. quis in princ. 94. de leg. 3. Tellus in l. 4. Tauri. Ferret. cōs 13. in princ.

a d.l. bonus §. sermone de verbo. sign. ex quadam lege a nam debet limitari, quando agitur de actu suapte natura reuocabili, cum enim verba debeant intelligi iuxta naturam actus, ad quem referuntur, vt est notum in iure, b quando dispositio, & dispensatio refertur ad actum reuocabilem, debet ipsa dispositio, & dispensatio intelligi iuxta illius naturam, & sic quod per primum actum non videtur dispositio consummata, & sortiri effectum, ita expressè tenet Baldus. c Item illud procedit in materia nimis odiosa, atque ob id strictissimè interpretanda, facultas autem testandi ad pias causas si quæ conceditur Episcopis, non debet censeri nimis odiosa, vt aduertit Nauarrus. d Ex quibus colligitur, quod Episcopus factus monachus, licet non sit solutus à iugo paupertatis, cum tamen hæreditatem post episcopatum ipsi deuolutam acquirat ecclesiæ, cuius est Episcopus, si ipsi fuerit concessa facultas ad testandum pro causa pia, dispensatio huiusmodi facultatis in primo actu minimè finietur non obstante dicto paupertatis voto, cum dictum votum nihil addat, quominus dispositio dispensationis secundum naturam rei concessæ explicetur, sicut explicatur in alijs Episcopis, qui in aliqua religione nunquam fuerunt professi.

b l. planum §. Equitij de vsu & habit. ff.

c Bal. in c. 1. in prin. nu. 21. de pace Const.

d Nau. d. q. 5. 3. nu. 24.

ARTICVLVS VI.

Vtrum licentia data Episcopis, qui fuerunt monachi ad testandum, extinguatur morte Papæ concedentis re integra.

e D. Tho. 2. 2. 180. art. 5.

RESpondeo dicēdo, D. e Thomam dicere, quod religiosus, etiam si fiat Episcopus, nullo modo testari potest, quia sola dispensatio rerum ecclesiasticarum ei committitur, quæ finitur morte, ex qua testamentum incipit valere, si autem ex concessione Papæ faciat, non intelligitur de proprio facere testamentum, sed authoritate apostolica intelligitur ampliata potestas suæ dispensationis, vt possit valere post mortem. Ex qua doctrina colligitur, quod facultas ad testandum facta præfato Episcopo, continet gratiam, & per consequens gratiam morte dantis non expirare, vt traduntiura f & in casu notabili tenet glossa, per quam rationem in specie proposita hanc sententiam tenet Federicus, g cum quo transit Porcius, & comprobant Æmilius Ferretus, & Bursatus.

f c. super gratia de offi. dele. li. 6. cap. si cui nulla de preb. lib. 6. gloss. in clem. Audi. §. statuimus v. cesserunt. de sepult.

Nec obstat, quod dicta gratia & concessio sit odiosa, & quod per consequens debet censeri extincta morte concedentis iuxta glossam quandam communiter receptam probatam à Couarruuias; nā responderur, prout respōsum est in articulo superiori, quod scilicet facultas ad testandum facta Episcopo ad pia non est odiosa, & ex sua natura actus, ad quem dicta facultas ordinatur, est reuocabilis.

g Feder. cons. 7. Porcius cōs. 157. Ferret. cō sil. 13. Bursat. cōs 30. in prin. & nu. 54. li. 1. & cons. 178. nu. 1. lib. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum professi in ordinibus militaribus possint testari.

h Nau. in ca. non dicatis 12. q. 1. & in c. si 16. q. 1. in 3. q. nu. 31. monit. 11. 12. & 13.

RESpondeo dicendo doctissimum Nauarrum h tenere commendatarios cōiugatos, quales sunt in regno Castellæ D. Iacobi, Alcantaræ, in regno vero Lusitano, commendatarij Christi D. Iacobi, & Auis etiam, prout hodie viuunt, & profitentur, non habere dominium rerum etiam patrimonialium, aut earum, quas sua industria acquirunt, sed pertinere ad suas militares religiones, quarum sunt commendatarij professi. Hinc vlterius affirmat secluso priuilegio, licet inter liberos distribuere possint portionem legitimam, quæ illis contingit, modo ea bona acquisita fuerint ante professionem, non tamen posse iuxta quandam Authenticam i distribuere inter liberos ea bona, quæ post professionem pertinere ad eos cœperint, ac proinde neque de illis instituere maioratum, aut testari. Cuius grauissimi viri præcipuum argumentum est, quod dicti commendatarij sunt vere religiosi, ac proinde incapaces dominij alicuius rei, refertque constitutionem quandam Pij V. qua commendatarijs omnibus aufertur potestas testandi per priuilegia facultatesque alias concessas. Quare vult eos hodie, etiam si liberos habeant, non aliter testari posse, neque alia bona eis posse relinquere quàm alij religiosi.

i Auth. si qua mulier C. de sacros. Eccl.

Hanc opinionem dicit pater K Molina Societatis Iesu esse rigidam admodum, & improbabilem, vt bene alter Molina l annotauit. Ait enim, quod ita sunt religiosi, vt tamen perfectè, & integrè non sint tales, cum & castitatis votum quidam eorum omnino habeant dispensatum, nempè cōmendatarij Christi in regno Lusitano, qui neque coniugalem castitatem vouent. Cæteri vero magna ex parte eo, quod solam voueant castitatem coniugalem, similiter paupertatem, & obedientiam, totamque regulam ita habent dispensatam, vt coniugatis degentibus in seculo extra monasterij claustra alentibus liberos, splēdidamque, prout decet familiam, accōmodata sunt. Contrariumque eo ipso, quo hęc omnia illis permittuntur, esse omnino irrationabile, moraliterque seruatu impossibile.

K Moli. t. 2. tract. 2. disp. 141. col. 672.

l Molin. li. 1. de primogen. c. 2. num. 61.

Nec verò ita cum commendatarijs, qui hodie viuunt, est in voto castitatis, & cæteris dispensatum quasi prius se astrinxerint ad integram castitatem, paupertatem & obedientiam, qualem qui erant à principio institutionis huiusmodi ordinum profitebantur, & per dispensationem liceant eis, quæ illis alijs tunc non licebant, sed quia concessum est eiusmodi ordinibus non aliam castitatem paupertatem & obedientiam in eis profiteri, quam consuetū hodie ab eisdem seruari. Et quamuis quoad obedientiā & paupertatem forma professionis nonnullorum horum ordinum aliquid plus præseferant, quàm à multis annis seruetur, non plus tamen à superioribus hodie exigitur, quàm quod seruari est consuetum, vsusque, & consuetudo tot annorum obtinuisse, præscripsisseque videtur, vt non aliter illa obligent promittivè intelligantur quàm consuetudine à tot annis seruari consueuerunt, præsertim cum multi eorum, aut ferè omnes nequaquam profiterentur si ad aliam vitæ rationem, quàm hodie seruari consuetam tenerentur, maximè illi, qui solum ob habitum honoris gratia cum exigua admodum, aut nulla pensione à Rege soluenda profitentur. Itaque hodie commendæ, & habitus, præmia militum effecta sunt, cum admodum religionis onere, & sic arbitratur pater Molina, m quod commendatarij, de quibus est sermo, dominium habent bonorum patrimonialium, necnon eorum, quæ sua industria acquirunt, quin & fructuum commendatarum eo ipso, quod eos percipiunt, possessionemque eorum acquirunt, posseque de his omnibus non secus testari, instituereque maioratus ac cæteri seculares, vt priuilegijs consuetudineque antiqua à multis annis facere consueuerunt. Confirmatque hoc potest praxi Regni Lusitani, quoniam à multis annis non gaudent priuilegio fori quoad hæc omnia, quasi dominium eorum ad ipsos nō verò ad monasterium pertineat, eaque de causa respondere coguntur apud iudicem secularem.

m Molina in d. 22.

Ad constitutionem autem Pij Quinti respondet Molina

Molina, non esse intelligendam de his commendatarijs coniugatis, de quibus loquimur, qui, prout postulat eorum status, antiqua consuetudine dominium habent suorum bonorum, potestatemque omnino testandi. Immo addit, quod forte Summus Pontifex non posset ab eis auferre potestatem testandi de rebus patrimonialibus, & sua industria acquisitis, cum nunquam sua professione intenderint abdicare a se dominium horum bonorum, & transferre illud in monasterium, idque habeat vsus, & consuetudo, neque pro elemento habitus pensionis, aut commendæ id efficerent, Intelligendum igitur erit in commendatarijs D. Ioannis, & in alijs aliorum regnorum, tam virorum quàm mulierum, de quibus constat eos dominos non esse suorum bonorum, vique suæ professionis testari posse secluso priuilegio sedis apostolicæ, & ait Molina vsque in hanc diem receptam non esse in Hispanijs prædictam constitutionem præsertim quoad commendatarios, de quibus loquimur cum omnes absque vllo scrupulo testentur, vt ante testabantur.

Respondetur deinde, quod Pius V. non reuocat simpliciter potestatem testandi, sed eam tantum, quæ dimanabat à priuilegijs apostolicis, quare facultas testandi, quem prædicti milites habent ex consuetudine & ratione suarum constitutionum non fuit a Pio V. ablata; vt constat ex præfata constitutione: quare sicut magister ordinis potest dispensare in aliis obseruantiis regularibus cum commendatariis, ita in factione testamenti, sed pro maiori conscientiæ puritate impetratum est a Gregorio XIII. vt prædicti milites secundum priuilegia apostolica, & consuetudinem antiquam possint testari non obstante dicta Pii V. constitutione.

Gregorius XIII. ad perpetuam rei memoriam.

Romanis Pontificis prouidentiæ, & benignitatis proprium est, vbi æquitas suadet, ac catholicorum Regum vota exposcunt quæ generaliter à prædecessoribus suis statuta sunt moderari, illaque interdum tollere, quæ facultatem testandi, & disponendi de bonis, quæ sub regulari habitu militiarum degentes personæ possident, adimunt. Licet enim fælicis record. Pius Quintus prædecessor noster per suam perpetuo valituram constitutionem inter alia omnes & quascumque licentias, & facultates testandi; & alias quomodolibet disponendi, & ad certam, & quantumuis modicam summam & quantitatem de rebus, fructibus, & bonis immobilibus, mobilibus, & se mouentibus inter alios ad magistros, priores, præceptores, milites, fratres & personas militiarum, & hospitalium, videlicet Sancti Iacobi de Spatha, de Calatraua & Alcantara militiarum Hispaniarum ratione præceptoriarum, hospitalium, & beneficiorum Ecclesiasticorum etiam secularium, & aliorum ordinum regularium, ac pensionum ac fructuum quorumcunque prouenientium, nec non facta vsque tunc non tamen effectum sortita vigore licentiarũ, & facultatum prædictarum testamenta, & alias dispositiones huiusmodi etiam per easdem literas, & facultates disponeretur, quod dimidia, vel alia pars rerum, & bonorum prædictorũ Militijs hospitalibus, domibus, & locis, vnde illa prouenirent, vel alijs pijs locis relinquerentur, reuocauerit, & aboleuerit, decernens testamenta, donationes, & alias dispositiones, quæ prætextu priuilegiorum, facultatum, dispensationem, indultorum prædictorum sic reuocatorum, ac contra dictarum literarum tenorẽ per quæcumque etiam apostolica authoritate fieri, vel factas prosequi contigerit, tanquam subreptitiè extortas nullius prorsus roboris, vel momenti esse, nec per eas ius, aut titulum etiam coloratum cuique acquiri posse, & alias prout in eiusdem prædecessoris nostri literis latius explicatur. Nihilominus charissimus in Christo filius noster Philippus Hispaniarum Rex Catholicus Sancti Iacobi de Spatha, Calatrauæ & Alcantaræ militiarum perpetuus administrator Apostolica authoritate deputatus animaduertens, plerosque ex militibus militiarum prædictarũ pro fide catholica tuenda, & conseruanda arma induere, & ei rei plerumque perpetuam operam (vt veros Christi athletas decet) nauare, alios verò grauibus negotijs pertractandis esse distentos, & ex earundem militiarum stabilimentis, aut etiam Apostolicis indultis libere vxores ducere posse, & in habitu militari quandã religiosorum imaginem referre, nihilq; hominibus præsertim militibus prædictis gratius euenire posse intelligens, quam vt libera eis sit de bonis, quæ viuentes possidentiã in vltima voluntate (quando amplius velle non possunt) quã alias disponendi tributa potestas Propterea nobis humiliter supplicari fecistis, vt ex consueta Sedis Apostolicæ benignitate opportunè circa præmissa prouidere dignaremur. Nos igitur commodis militum militiarum prædictarum, quibus idem Philippus Rex præest, consulere, ac Philippi Regis voluntati hac in parte satisfacere volentes, constitutionisque prædictæ seriem, ac si de verbo ad verbum insereretur præsentibus pro expressis habentes, illam, necnon illius omnes effectus quoad hoc vt S. Iacobi de Spatha, de Alcantara, & Calatraua prioribus, præceptoribus, & alijs ipsarum militiarum obtinentibus beneficia, & quouis nomine nuncupatis militib. quæcunque licentia & facultates testandi, & alias quomodolibet disponendi de rebus, fructibus, & rebus immobilibus, mobilibus, & se mouentibus, vt præfertur, suffragentur, eædemque licentiæ & facultates in posterum valeant, ac perpetuam roboris firmitatem obtineãt, suosque effectus plene sortiantur penitus & omnino Apostolica authoritate tenore præsentium tollimus, & abolemus. Nec non testamenta, & alias dispositiones in vim licentiarum, facultatum, & consuetudinum prædictarum iam condita, disposita, & ordinata, quæ prædicta edita constitutione iuxta testatoris vel disponentis voluntatẽ effectum minimè sortiri potuerunt, & quorum causa adhuc integra est, vt medio hoc tempore nihil noui acciderit aduersus eiusdem constitutionis dispositionem, omniaque, & singula, quæ in ea continentur in eum in quem, antequam dicti prædecessoris constitutio prædicta edita fuisset, quomodolibet erant statum restituimus, reponimus, & plenarie reintegramus suosque plenarios, & integros effectus impedimentis omnibus sublatis, quæ ex dicta constitutione prouenerunt, sortiri debere volumus statuimus, & ordinamus, omnesque & singulos eorundẽ trium militiarum militibus præsentibus, & futuris, testandi, & alias disponendi de bonis prædictis concessas facultates, & consuetudines pro potiori cautela approbamus & firmamus, illisque perpetuæ et inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, sicq; in præmissis omnibus et singulis per quoscunque iudices ordinarios earundem militiarum & delegatos & quoscunque alios etiam causarum palatij apostolici auditores & S.R.E. Cardinales (sublata eis, & eorũ cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate) vbique iudicari, & diffiniri debere irritumque & inane, si secus super his a quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Non obstantibus præmissis, alijsque constitutionibus, & ordinationibus apostolicis tã per dictũ, quam per quoscunque alios Romanos Ponti. prædecessores nostros ac nos sub quibuscunque tenoribus, ac formis ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibusque, & alijs decretis etiam motu proprio, & certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine concessis etiã iteratis vicibus approbatis. Quibus omnibus etiam si de eis, eorumque totis tenoribus specialibus specifica & indiuidua mentio, aut quæuis alia expressio exhibenda esset, illorum tenores præsentibus pro expressis & insertis habentes,

bentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dũtaxat specialiter, & expresse derogamus, contrarijs quibuscunque, &c. Datum Romæ apud Diuum Petrum die *sexta Octobris. 1576 Pontificatus nostri anni quarto.*

Cæ. Glorierius.

Ex qua concessione colligitur, quod omnia priuilegia, quæ circa modum testandi habebant fratres prædictarum militiarum, sunt in suum pristinum statum restituta, ac si constitutio præfati Pii V. edita non fuisset. Videamus igitur, vt nihil remaneat intactum, quid ipsis a sede apostolica sit concessum. Circa quod recurrat lector ad stabilimenta prædictorum militum & fratrum. Pro ordine autem Diui Iacobi de Spatha referam in præsentiarum constitutionem Clementis VII.

Clemens VII. Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Ex apostolicæ benignitatis officio cunctorum fidelium præsertim sub religionis habitu Domino militantiũ circa dispositionem bonorum, quæ viuentes possident, honestis desiderijs, quantum cum Domino possumus, libenter annuamus. Sanè charissimus in Christo filius Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, qui etiã Capellæ, & Legionis, ac Aragoniæ Rex, & militiæ S. Iacobi de Spatha sub regula S. Augustini canonicorum regulariũ perpetuus administrator in spiritualibus, & temporalib. per sedem apostolicam deputatus existit suo ac dictorum filiorum de Vcles Conchensis diœcesis, & S. Marci Legionis prioratuum priorum, necnon fratrũ eiusdem militiæ nomine nobis nuper exposuit, quod licet iuxta statuta, et stabilimenta dictæ militiæ, ac illi concessa priuilegia, & indulta apostolica præceptores & fratres milites eiusdẽ militiæ de bonis sibi a Deo collatis, ac propria cuiuslibet ipsorum industria tam præceptoris quàm ex parochialibus ecclesijs capellanis, & alijs beneficijs ipsius militiæ acquisitis certis modo & forma in illis expressis de licentia magistri eiusdẽ militiæ siue suorum superiorum testari, & de illis disponere possint tantum, cum fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualib. non deseruientes dictæ militiæ forsan in ipsis statutis & stabilimentis, ac priuilegijs & indultis expresse non nominentur, ipsi fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes dubitantes, se eisdem statutis, & stabilimentis ac priuilegijs & indultis gaudere posse in capitulo generali præfatæ militiæ in oppido Vallisoleti Palentinæ diœcesis nouissimè celebrato eidem Carolo Imperatori, et administratori, tunc in Imperatorẽ electo humiliter supplicarunt vt liceret a Sede Apostolica licentiã & facultatem de bonis sibi a Deo collatis, & sua industria acquisitis testandi Imperatori & præfatus Carolus Imperator administrator habita desuper cum prioribus dictæ militiæ. & alijs eiusdẽ consiliarijs matura deliberatione eisdẽ fratribus clericis non conuentualib. seu pro conuentualibus non deseruientibus sub cõditionibus, ac modo & forma infrascriptis a dicta Sede Apostolica facultatẽ testandi huiusmodi petendi, & obtinendi facultatem concessit. Quare dictus Carolus Imperator suo, ac priorum, ac fratrum militiæ huiusmodi nominibus prædictorum nobis humiliter supplicauit, vt eisdẽ fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus de bonis suis, vt præfertur testandi licentiam concedere, ac alias in præmissis opportunè prouidere & de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur priores & fratres clericos non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientibus præfatos ac eorum singulos, quibusuis excommunicationis, &c. huiusmodi supplicationibus inclinati de Vcles & S. Marci prioratuũ prædictorum prioribus, nunc et pro tempore existentibus, & cuilibet eorum, vt de consilio alicuius ex ancianis Monasterij, in quo dicti fratres clerici non conuentuales seu pro conuentualibus non deseruientes professionem emiserint eisdem fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus licentiam & facultatem de quibuscũque bonis per eos, tã ratione prioratuum, quam aliorum beneficiorum quorumcumque pariterque secularium, aut aliorum, quã dictæ militiæ ordinum, quã alias vndecunque sua industria licitè acquisitis testandi, & de illis disponendi sic tamen, quod quilibet ex eisdem fratribus non conuentualibus, seu pro conuentualib. non deseruientibus vniuersorum bonorum, iurium, actionum & pertinentiarum suorum singulis annis alteri de Vcles & S. Marci prioribus, pro tempore existentibus inuentarium dare teneantur, necnon quod licentia huiusmodi testandi, per eosdem priores concedenda per triennium, & non vltra duret, quod elapso ipsi fratres clerici non conuentuales seu pro conuentualibus non deseruientes licentiã huiusmodi de nouo repetere singulis triennijs teneantur. Et si ex negligentia seu malitia fratres ipsi clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes inuentarium bonorum suorũ vt præfertur, dictis prioribus dare neglexerint, aut recusauerint, licentia huiusmodi per eos obtenta, ac inde sequuta nullius sint roboris vel momẽti, neque in aliquo suffragentur, quodque dictis fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus obtenta licentia huiusmodi in omnibus, & per omnia succedere debeat, prout hactenus succedere consueuit. & quod ipsi fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes (licentia huiusmodi per eos obtenta) in suis testamentis codicillis, seu vltimis voluntatibus, a quibusuis dispositionibus per eos de bonis suis pro tempore factis, & conditis, ac faciendis, & condendis, quintum partem omnium, & singulorum bonorum iurium, & actionum suarum deductis debitis, & oneribus conuẽtui Monasterij, in quo professionem fecerint, reliquas verò partes bonorum huiusmodi, quibusuis personis sibi gratis, et acceptis nõ tamen filijs seu nepotibus ex damnato coitu procreatis, neque adulteris siue inhonestis, aut quarum conuersatio a iure sit eis prohibita, mulieribus relinquere possint, & valeãt concedendi, & elargiendi plenam, & liberam authoritatem Apostolico tenore præsentium cum adhoc præfati Caroli Imperatoris, & administratoris expressus accedat assensus, authoritatem, & facultatem concedimus. Decernentes priores præfatos fratribus, pro conuentualibus, tam de Vcles, & S. Marci huiusmodi, quam S. Iacobi de Spatha Hispalensis & Beatæ Mariæ de Tudia, ac de villar de Donas, & Sancti Monij de Vega, ac aliorum conuentuum dictæ militiæ, siue præsentibus, & residentibus, siue absentibus licentiam huiusmodi concedere nullo modo posse. Et sic per quoscunque iudices, &c. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac dictæ militiæ iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, stabilimentis, vsibus, & naturis, cæterisque contrarijs quibuscunque, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ. M. D. XXXI. 18. Calen. Ianuarias, Pontificatus nostri anno nono.

Ioan. Fauorcianus.

Hen. de Buseyo.

Quo priuilegio gaudent milites, & fratres ordinis de Auis in Regnis Lusitaniæ, ex concessione Gregorij XIII. cuius tenor sequitur.

GREGORIVS XIII.

AD perpetuã rei memoriam, ex Apostolicæ sedis in qua meritis licet insufficientibus diuina disponẽte clementia constituti sumus, benignitate procedit, vt super eis, quæ personis sub regulari habitu cõtra Christi nominis æmulos pro orthodoxæ fidei ampliatione, & conserua-

seruatione continue militantibus, per eiusdem sedis clementinam circunspectam, pro tempore concessa reperiuntur, an ad alias eiusdem professionis extendantur personas ambiguitatis scrupulos, pro tempore emergentes declarationis nostræ ministerio dilucidemus, ac in his officij nostri partes fauorabiliter impartiamur. Sane charissimus in Christo filius noster Sebastianus Portugalliæ, & Algarbiorum Rex illustris, qui militiarum Sancti Iacobi de Spatha, Sancti Augustini, & de Auis Cisterciensis ordinum Regni Portugalliæ magnus magister, seu perpetuus administrator per sedem Apostolicam deputatus existit tam suo, quam dilectorum filiorum magistrorum Conuentus Priorum, Commendatorum, Præceptorum, fratrum militum & aliorum religiosorum, ac personarum militiarum prædictarum nominibus nobis nuper exponi fecit, quod licet ex diuersis Romanor. Pontificum, & præsertim felicis recordationis Nicolai V. & Iulij Secundi. & Pauli Tertij prædecessorum nostrorum priuilegijs, & concessionib. prædictæ militiæ in eodem regno aduersus Mauros aliosque fidei Catholicæ hostes antiquitus, per sedē prædictā institutæ salubriter, illarumque tunc, & pro tēpore existentes magistri, seu administratores Conuentus Priores Cōmendatores Præceptores fratres, & milites earumque singuli, ac eorum personæ & loca domus, ac Ecclesiæ militiarum earundē perpetuis futuris tēporibus omnibus & singulis priuilegijs, prærogatiuis concessionibus indultis, libertatibus, conseruatorijs, indulgentijs exēptionibus honoribus literis apostolicis, & alijs gratijs magistris, seu administratorib. conuentibus, Prioribus, Cōmendatarijs præceptoribus, fratrib. & militibus eiusdem S. Iacobi, & de Calatraua, ac de Alcantara militiarum in Castellæ & Legionis regnis institutarum in genere quouis modo ab ipsis Romanis Pontificibus & sede prædicta concessis, & in posterū concedēdis, ac quibus illi vtebantur, potiebantur, & gaudebant, ac vti potiri, & gaudere possent quomodolibet in futurum vti, potiri & gaudere, ac si eis in genere concessa fuissent, & loco iudicū in literis apostolicis Regnorū Castellæ, & Legionis militijs huiusmodi, pro tēpore concessis deputatorum alios iudices in dignitate tamen Ecclesiastica similiter constitutos in dicto Regno Portugalliæ qui eandem potestatem haberent quam iudices in eisdē literis deputati habebant seu habere possent quomodolibet in futurum deputare libere & licite possint & valeant, nihilominus ad nimium forsan scrupulosis locorum ordinarijs eiusdē Regni Portugalliæ certis prætextibus dubitari contingit, an literæ per piæ memoriæ Pium Papam V. etiam prædecessorem nostrum sub Dat. videlicet quinto idus Ianuarij Pontificatus sui, anno 1. procurante Charissimo filio Philippo Rege Catholico, qui militiarū in Castellæ, & legionis Regnis institutarum huiusmodi perpetuus administrator per eandē sedē deputatus existit, concessæ priuilegiorum indultorum conseruatoriarum, & aliarum gratiarum ipsis militijs Regnorum Castellæ, & legionis concessorum prædictorum præseruatione & innouatione a militijs Regni Portugalliæ et Sebastiano Regi, ac pro tēpore existentibus magnis magistris conuentibus, prioribus, cōmendatoribus, præceptoribus fratribus, militibus personis, Ecclesijs domibus locis bonis, possessionibus, iuribus, & iurisdictionibus militiarū Regni Portugalliæ huiusmodi suffragari, et illis gaudere possint, vel debeant, & exinde effectus literarum Pij prædecessoris huiusmodi, quoad Regni Portugalliæ militias, illarumque singulas personas prædictas frequenter impeditur, & retardatur militiæque Regni Portugalliæ, & illarū personæ huiusmodi sæpe numero grauamina, iniurias, & incōmoda sustinent in earum detrimentum, ac priuilegiorū, indultorum, & facultatum sibi concessarum locationem, cum autē sicuti eadem petitio subiungebat, Magistri conuentus priores commendatarij, præceptores fratres milites, & aliæ personæ eiusdem S. Iacobi de Spatha, siue in Legionis Castellæ, & Aragonū siue in Portugalliæ, & Algarbiorū Regnis constituti, siue eiusdē professionis existant, & sub eisdē regularibus institutis militent, neque alia inter eos differētia quā quod in diuersis Regnis consistunt fore dignoscantur, ac præmissis in fauorē ipsius Militiæ de Spatha & de Auis in genere cōcessa appareant, & neutiquam conueniens videatur, vt Militiæ prædictæ, etiāsi in diuersis Regnis institutæ diuerso iure fulciri, aut inniti debeant, præsertim quod illæ semper in omnib. & per omnia per alios Romanos Pontifices prædictos æquiparatæ fuerint, ac propterea idē Sebastianus Rex nominibus prædictis nobis humiliter supplicari fecerit, quatenus ambiguitatis prædictæ scrupulis antequā altius irrepant ac iurgiorum et litigiorum materiā parturiant, declarationis nostræ ministerio summouere, & alias in præmissis opportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui præter commune debitum quo ex apostolatus officio cæteris fidelibus debitores existimus militias Regni Portugalliæ, illarūque personas huiusmodi eo specialius paterna dilectione cōplectimur, quo pro tuitione prædictæ fidei eiusque propagatione, atque præsidio contra immanissimos Christi nominis hostes, Mauros scilicet, & alias barbaras nationes, cū proprij effusione cruoris, & vitæ periculo continue decertari facti euidentia cognoscimus, eundē Sebastianum Regem a quibusuis excommunicationis, suspensionis & interdicti alijsque eccl siasticis sententijs censuris, a iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluendū & absolutū fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati eorūdem Nicolai, Iulij, & Pauli prædecessorum prædictorū vestigijs inhærentes omnemque dubitationem in præmissis remouere volentes nec non omnium & singulorū priuilegiorum concessionum, indultorum conseruatoriarum, & aliarum gratiarum, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros & sedem prædictam eisdē militijs tam in Legionis, & Castellæ quā Portugalliæ Regnis prædictis institutis, illorumque magnis magistris, seu administratoribus conuentibus prioribus, cōmendatoribus, præceptoribus fratrib. militibus personis prædictis ac desuper confectarum, & dictarum Pij prædecessoris literarum tenores præsentibus pro expressis habentes huiusmodi supplicationibus inclinati omnia, & singula priuilegia, prærogatiuas, immunitates, exēptiones, libertates facultates, indulgentias, conseruatorias, indulta et alias gratias militijs Castellæ, & Legionis Regnorum huiusmodi ac prædicto Philippo Regi, & pro tempore existentibus administratoribus conuentibus prioribus, commendatoribus, præceptoribus, fratribus militibus, et alijs personis Ecclesijs domibus locis bonis, possessionibus iuribus iurisdictionibus, militiarum Castellæ, & Legionis Regnis institutarum huiusmodi per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros ac nos, & sede eandem hactenus quomodolibet, tam in genere, quam in specie concessa, & in posterum concedenda eisdem modo, & forma quibus concessa sunt, & in posterum concedentur ad militias Regni Portugalliæ, ac Sebastianum Regem & pro tempore existentes magnos magistros, seu administratores conuentus, priores, commēdatores præceptores fratres milites, personas & Ecclesiasticas domos, loca, bona possessiones, iura, iurisdictiones militiarū in Regno Portugalliæ institutarum huiusmodi extendi, & illa eis in omnib. & per omnia, ac pariformiter, & æque principaliter absque ulla prorsus differentia, ac si militijs Regni Portugalliæ, & Sebastiano Regi, ac pro tempore existentibus magnis magistris, seu administratoribus, conuentibus prioribus commendatoribus, præceptoribus, fratrib. militibus personis, & Ecclesijs domibus locis, bonis, possessionibus iuribus, iurisdictionibus, militiarum Regni Portugalliæ huiusmodi specifice & expresse concessa fuissent, & concederentur perpetuo suffragari, ac illis uti, potiri, nec non loco iudicum in priuilegijs, & alijs literis apo-

stolicis

stolicis Regnorum Castellæ, & Legionis militijs huiusmodi. pro tempore concessis deputato um dilectos filios capellanum maiorem prædicti Regi, & successorũ Regum Portugalliæ Archidiaconus Deliuenza Bracharen. & Eluoren. Ecclesiarũ nunc, & pro tempore existent. in dicto Regno Portugalliæ qui eandem potestatem habeant, quam iudices in eisdem literis, & priuilegijs deputati habent. seu habere potuerunt quomodolibet in futurũ deputatos esse, ne desuper, per prædictos ordinarios. seu alios cuiuscunque status gradus, conditionis, ordinis præminentiæ & qualitatis existẽs, & Cardinalatus honore fulgens, molestari, perturbari, vel inquietari posse, ipsasq; militias Regni Portugalliæ, illarumq; singulares personas in eodem statu, quo militiæ Regnorũ Castellæ, & Legionis, illarumq; personæ huiusmodi, quomodolibet existunt & pro tempore reperiuntur, & perpetuo conseruari debere, & ita intentionis prædecessorum prædictorum fuisse, & & nostræ esse, & perpetuo fore apostolica authoritate tenore præsentiũ decernimus, & declaramus, & nihilominus, pro potiori cautela eadem omnia & singula priuilegia & prærogatiuas exemptiones facultates, indulgẽtias conseruatorias indulta, & alias gratias eisdem modo & forma, quibus militijs Castellæ ac Legionis regnorum earumq; superioribus & personis huiusmodi, vt præfertur concessa sunt & in posterũ concedentur, & militias Regni Portugalliæ, illarumq; superiores, & personas huiusmodi similiter perpetuo extendimus, illorumque eis authoritate & tenore prædictis, modo tamen & forma in literis Pij prædecessoris huiusmodi contentis cõcedimus, & indulgemus, decernentes præsentes literas nullo vnquam tẽpore de surreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, vel impugnari posse. nec illas sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarũ reuocationibus. suspensionibus, modificationibus, limitationibus, derogationib. aut alijs cõtrarijs dispositionibus cõprehendi. Sicq; per quoscumque iudices, & commissarios quauis authoritate fungentes, & S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ac causarum palatij apostolici auditores sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretãdi facultate, & authoritate iudicari & diffiniri debere, ac ex nunc irritũ, & inane si secus super his à quoquam quauis authoritate sciẽter, vel ignoranter contigerit attentari. Quo circa venerabili fratri Episcopo Amerinẽ. & dilectis filijs Capellano maiori prædicti Sebastiani Regis moderno, & pro tẽpore existenti ac Archidiacono Elborẽn. per apostolicã scripturã mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut vnus eorum per se, vel aliũ, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quacumque vbi, & quando opus fuerit. ac quoties pro parte prædicti Regis moderni. & pro tẽpore existenti magni magistri seu administratoris conuentuum, priorũ commendatorum, præceptorum fratrum militum personarum, Ecclesiarũ, domorum locorũ bonorum, possessionum iurium iurisdictionũ militiæ Regni Portugalliæ huiusmodi, seu alicuius eorũ desuper requisiti fuerint solemniter publicantes eisq; in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciãt authoritate nostras literas huiusmodi, & in eis contenta, quacumque firmiter obseruari, ac singulos, quos eædem literæ concernũt, illis pacifice gaudere, non permittant eos desuper, per quoscũque quomodolibet indebite molestari, contradictores per censuram Ecclesiasticã appellatione postposita cõpescendo, non obstant. constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac militiarum prædictarũ iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, stabilimentis, vsibus, & naturis, necnõ quibusuis declarationibus inhibitionibus, & decretis priuilegijs, quoq; indultis & literis apostolicis: sub quibuscumq; tenorib. & formis, ac cum quibusuis ẽt derogatoriarũ derogatorijs, alijsq; efficacioribus & insolitis clausulis necnon irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in specie, & motu proprio, & ex certa sciẽtia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, ẽt consistorialiter, ac aliàs quomodolibet concessis approbatis & innouatis. Quibus omnibus etiam si de illis eorumq; totis tenoribus specialis specifica, & expressa indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importanmentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma adhoc seruanda esset tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent præsentibus pro sufficiẽter expressis, ac insertis haben. illis aliàs in suo robore permãsuris, hac vice dumtaxat specialiter expressè derogamus, cæterisque cõtrarijs quibuscumque. Volumus autem, quod priuilegiorum indultorum, & aliarum gratiarum præfatarum, ac etiam præsentium literarum trãsumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis plena, & integra, ac eadem fides prorsus adhibeatur in iudicio, & extra, quæ ipsis originalibus adhiberetur si originaliter forent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die VIII. M.D.LXX. Pontificatus nostri Anno 4.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum oblati regulares possint testari.

RESpondeo dicendo, quod oblati Ecclesijs secularibus, & oblati tantum Ecclesijs regularibus, siue vocentur conuersi siue non, possunt testari, nisi se, & sua, præsentia, & futura Ecclesijs præfatis obtulerint, non quidẽ quia religiosi sunt, sed quia pia donatione se illa potestate priuauerunt, dixi non quidẽ, quia religiosi sunt, nam si sunt religiosi nõ est dubium, quod ex isto capite etiam testari prohibẽtur, cuiusmodi sunt in ordine S. Benedicti, cõcessum est. enim cõgregationi S. Benedicti Vallisoletani, anno Domini millesimo quingẽtesimo septuagesimoquinto à Gregor. XIII. vt hi, qui in præfata religione sub habitu donatorum tria emittũt vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ sint verè religiosi, & votũ solemne religionis emittere censeantur, prout habetur in libro priuilegiorum *a* dictæ congregationis impresso Vallisoleti, anno Dom. M.DXCV. & quo ad hos cessat illa quæstio agitata per Philippũ Francum *b* an scilicet oblatus etiamsi non sit verè cõuersus possit testari, de qua aliqua tradit Nauarr. *c*

a Pri. 91. per. 194.

b Francus in Rubr. de testa. nu. 13.

c Nau. in cap. non dicatis n. 41. in fin.

ARTICVLVS IX.

Vtrum si pater monasterium ingrediatur, & professus sit, nunquid aliquem ex filijs suis meliorare possit in tertia & quinta bonorum parte, vel de illis maioratum facere.

RESpondeo dicendo, quod Gregorius Lopez *d* hanc excitat quæstionem, & respondet, quod possit, modo monasterium instituat in parte monasterio ex illis bonis obuentura, subdens, quod pars illa monasterio competẽs erit quarta bonorũ, ideoque filium etiam in tertia tantum parte meliorare non poterit, ne monasterio in sua parte quarta pater officiat, & ad hoc etiam confert Baldi *e* assertio dicentis, quod si Papa concessit monacho, quod de bonis paternis testari possit, quod verba ista Papæ secundum ius Canonicum debent intelligi, ex quo iure pars sua monasterio reseruatur. Hæc tamẽ doctissimi & clarissimi viri assertio vera nõ est, imo ex eius assertione, quam statim affirmat, atque exhibet, conuincitur, dum tenet monasterio quintam partem competere filiis legitimis existentibus, & ita ab eo recedit Molina. *f*

d Gregor. in l. 17. v. vno de ellos. ti. 1. p. 6.

e Bald. in l. si quando c. vlt. ver. excl. l. C. de inof. testam.

f Moli. de primog. li. 2. c. 9. nu. 17

Quod

Quod limita & intellige, quando inter filios pater disponit, secus si inter extraneos nisi de licentia Papæ testetur, vt ex Philippo Franco *a* videri licet latè hanc quæstionem pro vtraque parte examinantē. Qui tandem concludit istam esse communem opinionem; plures etiam idem tenentes citat Couarruuias, *b* asserens hanc opinionem vsum christiani orbis recepisse.

a Fran. in rub. de test. nu. 78. in 6.

b Coua. in ca. testam. nu. 10. cum seq. in ca. cum in offi. nu. 7. 10. 11.

c supr. q. hac q. art. 4.

Licentia autem testandi a Papa monacho concessa non finitur in prima vice, iuxta ea, quæ resoluta sunt supra.

ARTICVLVS X.

Vtrum valeat testamentum, in quo instituitur frater minor regularis obseruantiæ.

RESpondeo dicendo, esse irritum & rumpi testamentum, quando hæres in eo non instituitur, vel si instituitur, est tamē ipse hæres incapax, ex quo concludit Bartolus, *d* quod cum fratres Minores secundum eorum regulam a iure approbatam, & declaratam successionum non sint capaces, si ipsi fratres minores sint instituti hæredes, & nullū habeant substitutum, vel cohæredem, testamentum nullum est, & hæreditas pertinet ad venientes ab intestato, si autem habet substitutum, vel cohæredem valet, & similiter, si cohæredem & ei accrescit portio fratrū, vbi non est substitutus. Vtrum autem in foro conscientiæ talis substitutus, vel cohæres, aut veniens ab intestato possit in conscientia hæreditatem tenere, vide per eum ibi, quia videtur habere hanc maximam, & regulam, quod si talis potest esse certus, quod testator voluit dispositionem valere iure directo, idest testamenti tantum, licite eam tenet in conscientia, si verò sit certus, quod voluit valere etiam iure codicillorum & omni modo, quo potest, licitè eam non tenet, si verò remanet dubius, neque applicat animum suum ad aliquod prædictorum, sed manet in eo, quod ius præsumit, licitè eam tenet, tamen quia vix reperiri potest, qui non velit manere omni modo, quo melius potest, tutius est non tenere, & Bartolum sequitur Syluester. *e*

d Bar. in trac. Minoris.

e Sylu. testa. 1. nu. 6.

ARTICVLVS XI.

An per professionem testamentum ante ingressum religionis factum rumpatur.

RESpondeo dicendo, quod magis communis est, quod si tempore testamenti monachus de professione cogitauit non rūpatur, secus verò si de professione non cogitauit iuxta quandam Bartoli *f* distinctionem, quam Doctores magis communiter sequuntur, vt videri licet per Couarruuiam, *g* & per Franciscum Francum, & per Tiraquellum, & Molinam. Quod intelligunt vt rumpatur respectu patriū, quæ ad monasterium erant peruentura, & quod in dubio ex temporis interuallo colligi posset, an professionem præmeditauerit.

f Bar. in auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccles.

g Coua. in c. 2. de test. num. 5. Franc. in rub. de test. in 6. n. 67. & 69 Tiraq. in l. si vnquam. C. de reuoc. dona. v. susce. liberos nu. 41. Moli. de primog. lib. 2 c. 9. n. 55. cum seq.

Et aduertendum, quod si quis testetur ante religionis ingressum contemplatione tamen ipsius religionis, cogitando de ingressu poterit testari, etiam non seruata solemnitate iuris communis. Ita Bartolus, *h* si enim hoc permittitur militibus armatæ militiæ, multo magis permittendum est huic, qui de proximo accingendus est cœlesti militię, & ait Iulius Clarus *i* licet hæc opinio patiatur aliquam difficultatem, in practica tamen tenenda est propter Bartolum, & aliorum eam sequentium authoritatem.

h Bart. in auth. si qua mulier, nu. 7. v. ex hoc dico, C. de sacr. eccles. Decius, cons. 51. nu. 3.

i Clar. de testa men. q. 28.

ARTICVLVS XII.

Vtrum in testamentis possint testes deponere de verbis testantis.

RESpondeo dicendo, quod non sufficit testem deponere de verbis testantis, & dicere, quod audiuit illa verba nisi simul dicat, quod vidit testatorem, & audiuit illa verba dicentem iuxta ea, quæ in legibus *K* imperialibus traduntur, vbi dicūt, quod coram testatore debent testes sigillare, vel signare testamentum, alias non valeret. Bene tamen verum est, quod quædam glossa *l* tenet contrarium, quæ teste Cæpola *m* communiter reprobetur. Nec sufficit dicere, quod certè, & clarè cognoscebat vocem testatoris, nam aut testator facit testamentum in infirmitate, & cū infirmitate de facili possit mutari mens testatoris esset incertum dictum testis, vel saltē posset esse incertum, quod iura in testamentis abhorrent, aut testator facit testamentū in salute, & etiam posset esse incertum, quantumcunque voce testatoris cognosceret clarè, & apertè, cum alius posset ibi supponi, qui fingat vocem testatoris, & sic possit falli testis; ideo requiritur, quod etiam deponat de viso. Quod nota; vidi enim ego in illustrissimo conuentu S. Ioannis Baptistæ oppidi de Estremoz patriæ meæ ædificato sumptibus, & donatione Domini Ludouici Infantis Regnorum Portugalliæ filii illius celebratissimi Emanuelis Regis, in quo illustrissimæ & obseruantissimæ moniales nolebant, vt virgo testari volens velum deponeret dicentes notario & testibus satis esse eius vocem audiri, etiamsi eius facies velo esset abscondita. Quod præsente me fuit decertatum, & tandem contra notarium obtinuerunt moniales non permittentes præfati veli depositionem. Quod secundum iura minime fieri debuerat, cum secundum ea non solum notarius, & testes de auditu, sed etiam de visu personæ testantis debeant testimonium exhibere, & aduerte, quod monachi, & mendicantes fratres possunt esse testes in testamento, & ita praxis admisit, vt testatur Natta, *m* & Iulius Clarus.

K l. si non speciali & in l. si vnus C. de testam.

l Glos. in l. 2. §. idem labeo. ff. de aqu. pluu. arc.

m Cepol. auth. 203.

m Natta in repetit §. ex imperfect. post nu. 181. Cla. li. 3. recep. sent. §. testam. q. 51. nu. 7.

QVAESTIO LXX.

De testamentis quo ad eorum executionem in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 AN religiosus possit esse executor testamenti.

2 *Vtrum fratres Minores possint esse executores testamentorum.*

3 *Vtrum religiosi consilium sit sequendum, quando testator mandat, quod suo consilio, & voluntate, quod fieri præcipit, exequatur.*

4 *Vtrum religiosus executor possit erogare suo monasterio distribuenda pauperibus.*

5 *Vtrum ordinarius possit compellere religiosum testamenti executorem vt sibi reddat rationem.*

6 *Vtrum remaneat suspensus regularis impediens vltimam voluntatem testatoris.*

ART.

ARTICVLVS I.

An religiosus possit esse executor testamenti.

Espondeo dicendo, quod religiosus etiamsi ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit, non potest tale munus subire, nisi petita prius, & obtẽta a suo superiori licentia, ita in iure *a* definitur, quod si non obtenta huiusmodi licentia aliquid exequatur, totum irritum est, & inualidum iuxta veriorem sententiam traditam a Couarruuias, *b* & Syluestro. Quod cõfirmatur, quia executor nisi munus vellet acceptare, executor non est, prout resoluit Molina. *c* Cum autem religiosus velle, ac nolle non habeat nisi dependenter a praelato suo, prout dicitur in iure superius allegato dante causam, cur non obtenta prius licentia a superiore executor esse non possit, consequens est, vt acceptatio ipsius non occurrente beneplacito superioris nulla omnino sit: probatur deinde ex quadam lege, *d* quae nullum esse dicit, quod iure resistente, aut prohibente fit; esto lex, quae illud prohibet, non subiungat, vt sit nullum; superior autem supremus monasterij, vt prior, guardianus, aut rector, quia suis subditis facultatem dare possunt ad id munus exequendum, esse potest executor non petita licentia a prouinciali, aut ab alio sibi superiore, quando superior ad id eum non astrinxit. Ita Syluester. *e* Ratio est, quia superior monasterii quas facultates, & distributiones potest aliis concedere, eisdem etiam potest secum vti, quando aliud in ea religione non est statutum; religiosi autem societatis Iesu videant, quid eius constitutiones circa hoc determinant. *f*

Aduertendum cum Syluestro, *g* quod superior re integra potest reuocare facultatem, quam dedit subdito, vt executor esset alicuius testamenti ad effectum, vt subditus progredi vlterius in executione non possit, malè tamen faciet, si sine legitima causa eam facultatem reuocet.

a cap. religi. in princ. de test. li. 6. & in clement. vn. eod. tit.
b Cou. in cap. tua nobis de testa. n. 2. Syl. v. test. 2. q. 2.
c Molina. 2. 2. tracta. 2. disp. 248.
d L. non dubiũ C. de legib.
e Syluest. vbi sup.
f 6. par. cap. 3. § 7.
g Syl. vbi sup.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores possint esse executores testamentorum.

Respondeo dicendo, quod fratribus Minoribus est omnino interdictum executores esse testamentorum, tametsi praebere possint consilium circa eorum executionem. Ita definitum est in iure. *h* Quare, vt Couarruuias, *i* & Doctores communiter affirmant, praecipere possunt testatores in suis testamentis executoribus etiam in rebus exequendis, atque in distribuendis his, quae distribuere praecipiũt, consilium ab huiusmodi fratribus petant, tametsi illis auditis non teneantur tale consilium sequi. Ita Couarruuias *K* cum Bartolo, & aliis affirmat, posse testatores iniungere executoribus, vt non aliis distribuant aliqua, quàm his, quibus huiusmodi fratres elegerint, quin posse in suis testamentis fratribus committere Minoribus, vt ipsi executores eligãt fratresque tunc posse illos eligere.

Sed contrariam opinionem allegando alios tenet Sylu. *l* quam dicit Molina sibi magis placere, eo quod prima opinio esset in fraudem legis, si restringeret executores, vt teneantur petere consilium a fratribus Minoribus in rebus destribuendis, esset enim in effectu facere fratres ipsos executores, tametsi ministerio aliorum, neque id cum iure citato, nec cum puritate ea in parte sui status quadrat. At certe opinio Bartoli, & Couarruuias est tenenda, nam si penetretur ratio, in qua fundatur Clementina id prohibens fratribus Minoribus cessat in hoc casu, ratio enim praefatae Clementinae *m* est, quia fratres Minores haec sine litigio, & contrectatione, vel administratione pecuniae nequeunt expedire, quae ratio viget in executoribus non autem in consilium dantibus ad exequendum, neque in facultate ad eligendum executores, & ad eos nominandos; in his enim nullum legitimum, neque vlla pecuniae contrectatio reperitur, quando enim a testatore centũ ducati relinquuntur aequaliter inter quatuor pauperes distribuendi, quos elegerint fratres minores, nullum litigium, nullaque pecuniae contrectatio & administratio ipsis fratribus inde oritur, nam ipse testator distribuit & per fratres fit pauperũ electio, quod similiter reperitur, quando ipsi fratres tantum consulunt executores, aut ipsos nominant, praedicta enim sunt meri facti, quod patet, quia cadunt in deportatum, qui non est capax eorum, quae sunt iuris ciuilis, vt patet ex iure. *n* Imo in praedictis solum fidelitas commendatur, & ipsis fratribus propter multa, quae sciunt in confessionibus, & extra securius praedicta electio & nominatio committitur, melius enim cognoscunt pauperes verecundos, & personas fideles ad executionem eorum, quae fieri percipiuntur, quàm alii alterius classis viri, neque praedicta sunt mala, neque habent speciem mali, vt prohiberi fratribus censeantur.

Ex his infertur, quod si distributio alicuius pecuniae relinquatur a testatore distribuenda arbitrio alicuius fratris in necessitates ipsorum fratrum Minorum, talis distributio potest fieri a praedicto fratre haerede sponte soluente, & idem est si pecunia sit distribuenda in sorores, & moniales Monasteriorum, quae reguntur per ipsos fratres; & ait Baptista *o* de Salis, quod Benedictus XII. hoc videtur exprimere, in hoc enim casu nulla inuenitur pecuniae contrectatio, neque aliquod litigium posse euenire praesumitur. Nec hic aliqua iurisdictio, aut actio acquiritur ipsi fratri, cum hoc arbitrium magis facti, quàm iuris sit, siquidem secundum ipsum arbitrium haeres, vt praesupponitur, minimè a praefato fratre compellitur, quod debuerat aduertere Syluester. *p*

h Clem. exiuit de para. § verum etiam de verb sign.
i Coua. in ca. tua nos nu. 1. de testam.
K Couar. vbi sup.
l Sylu. v. testa. 2. q. 2. prope 7. Molin. 2. 2. trac. 2. dispu. 147. col. 152.
m d. Cle.
n L. cum pater § pater. ff. de leg. 2.
o Baptista de Salis in sum. ti. religio. 1. fo. 200. p. 2. col. 2.
p Syl. vbi sup.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi consilium sit sequendum, quando testator mandat, vt suo consilio, & voluntate, quod fieri praecipit exequatur.

Respondeo dicendo, quod si testator mandat, vt voluntate religiosi omnia exequantur, idem est quasi executor, & sine eius voluntate nihil fieri potest, sicut sine voluntate executoris fieri nequit, si tamen mandat, vt omnia fiant cum eius cõsilio, tunc necessario est petendum, sed non necessario sequendum, nisi haeres, vel commissarius consilium eius sequi teneatur ex voluntate testatoris, si verò dixerit secundum consilium talis regularis tenetur illud sequi secundum Albericum, & allegans Ioannem Andraeam in hanc sententiam inclinat Syluester, qui ait, quod non est necessario sequendum consilium, quando mandatur exequi ex consilio, vel de consilio, vel cum consilio, quod & in simili casu tenet Bursatus probans, nullam esse differentiam adhibendam inter has dictiones, ex, de, & cum, licet aliqui literaliter illas interpretantes dicunt diuersum esse, si dicatur cum consilio, aut si dicatur de consilio,

consilio, qui expresse loquuti sunt contra Bartoli [a] sententiam, qui non literam, sed realitatem considerans, nullam inter has dictiones respectu consilij adhibendi apposuit differentiam. At quando ponitur dictio, secundum, dicendo secundum consilium, illa dictio, secundum claré denotat consilium non solum petendum, sed etiam necessario exequendum sed tu dic, quod attento, quod religiosi cum licentia suorum prælatorum possunt esse testamentorum executores, consilium ab ipsis in casu proposito esse non solum petendum, sed etiam sequendum, cum dicti religiosi in hoc casu vt participes eiusdem officij constituantur, & per consequens eorum consilium est sequendum, prout in iure [b] communiter notatur.

[a] Bar. in l. 7. § si plures ff. de exer. act.

[b] c. venerabi. de offi. deleg.

Et aduertendum, quod quando alicui est commissa executio & distributio in testamento cum consilio fratrum Minorum casu, quo ipse frater non potest esse executor, tunc de vrbanitate debet eius sequi consilium & non de necessitate, si tamen proponatur consilium petendum casu, quo ipsi fratres possunt esse executores, tunc temporis debet eorum consilium requiri & sequi, possunt autem fratres Minores esse executores testamentorum, quando distributio debet fieri in ipsos fratres, vel in moniales sui ordinis, ita Bartolus [c] hoc sine aliqua controuersia concludens.

[c] Bar. in tra. Minoric.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religiosus executor possit erogare suo monasterio distribuenda pauperibus.

RE spondeo dicendo, quod religiosus executor testamentorum potest erogare suo monasterio illa, quæ sunt pauperibus distribuenda etiam si solus exequatur, cum in hoc casu distinctio personarum inter dantem & recipientem inueniatur, sibi autem non potest nisi esset in summa necessitate, quia tunc etiam licet ei capere aliena, secus si non sit solus executor, sed cum aliis, quia tunc potest. Ita Syluester [d].

[d] Sylue. testamentum 2. n. 2. vers. 5.

Nec supradictis obstat, quod restitutioni obnoxius institutorum, quæ restituenda sunt pauperibus, si est pauper potest sibi totū, aut aliquam partem capere, prout tenet cum aliis Nauarrus, [e] per quod videtur, quod prædictus testamenti executor, si est pauper, potest sibi partem illius, quod restituendum est pauperibus applicare. Nam quantum ad nostrum propositum prædicta doctrina est limitanda, nisi aliud constet de voluntate testatoris, hic autem constat de eius voluntate cum executorem fecerit pauperem religiosum, & ei mandauerit, vt distribuat inter pauperes de ipso paupere ab eo cognito nulla facta mentione.

[e] Nau. c. 17. nu. 93.

ARTICVLVS V.

Vtrum ordinarius possit compellere religiosum testamenti executorem, vt sibi reddat rationem.

RE spondeo, dicendo, quod religiosus testamentarius etiam si sit exemptus, vel prælatus tenetur reddere rationem ordinario, & ordinarius tenetur exigere, prout in quadam Clementina [f] est definitum. Quod Ricardus [g] limitat in religioso habente exemptionem communem, & tamen potente conueniri ratione contractus, vel delicti seu rei vt in casu cuiusdam decretalis [h] secus in eo, qui etiam ex prædictis conueniri non potest, quia talis ab ordinario puniri non potest, & hanc opinionem sequitur Sylu. Et huiusmodi sunt omnes mendicantes, & hi qui eorum gaudent priuilegiis, prout resolutum est in secundo tomo. [i] Vtrum autem testator possit præcipere Episcopo, ne suus executor rationem reddere teneatur; Respondetur, quod non cum testator non possit facere, ne in suo testamento leges locum habeant, voluntas enim pia, rationabilis, & iuridica defuncti est executioni mandanda, non autem illa, quæ illicita est, & contra sacros canones, prout in specie resoluit doctissimus Couarruuias. [k]

[f] Cl. religiosis de test.

[g] Ricar. in 4. dist. 45. a. 5. 2. de priu. 6.

[h] Syl. testa. 2. n. 2. v. 4.

[i] 2. to. q. 71.

[k] Cou. in c. tua nos nu. 6. de test.

ARTICVLVS VI.

Vtrum remaneat suspensus regulari impediens vltimam voluntatem testatoris.

Vide quod circa hunc articulum diximus in quæstione de suspensione. [l]

[l] Supra hoc tomo q. 55. ar. 2

QVAESTIO LXXI.

De testibus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *VTrum religiosi possint compelli ad iurandum.*
2 *Vtrū monachus possit esse testis in testamento.*

Vtrum religiosi possint compelli ad iurandum.

RE spondeo dicendo, quod quæstio proposita iam supra secundo tomo resoluta est. Nunc autem pro complemento proposui in medium adducere priuilegium Eugenij IIII. concessum motu proprio congregationi S. Iustinæ, anno Dominicæ Incarnationis 1434. quod vidi sub sigillo authentico in libro priuilegiorum ordinis D. Benedicti [m] impresso vallisoleti, anno Domini M.D.XC.V.

[m] 6. pri. fo. 55 par. 2.

Eugenius IV. seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam Si ex debito ministerij pastoralis, &c. Plane ne prælatos & monachos huiusmodi etiam causarum strepitus inquietet. & ab otio sancto deducat, ne quis prælatos, monachos, & personas de huiusmodi congregatione subire de calumnia. & veritate dicenda iuramentum, aut deferendum testimonium quacunque de causa compellat inuitos siue extra ciuitates, et diœceses suas trahat, siue in eos, vel eorum aliquem propterea excommunicationis. vel alterius censuræ seu pœnæ sententiam proferat per literas apostolicæ sedis vel legatorum eius, nisi in eisdem literis de huiusmodi indulgentia plena expresse, ac de verbo ad verbum facta fuerit mentio specialis eadem authoritate indulgemus excommunicationis. suspensionis & interdicti, & alias sententias, si quas in eos, vel aliquem eorum contra indultum huiusmodi promulgare, contigerit, decernentes præsentium tenore irritas & inanes prælatorum verò, monachorum, conuersorum, commissorum, & nouitiorum ipsius congregationis testimonia in causis & ipsorum ciuilibus, & criminalibus in iudicio & extra iudicium legitima sint & iuridica. & vt eis libere & licitè vti concedimus per præsentes. Adiicientes, quod si quandoque contigerit per aliquem, aut plures actus contra huiusmodi aut quæcumque alia decreta priuilegia, indulta gratias, & immunitates præfatæ congregationi concessa, aut ipsorū aliquo a quocumque cuiuscumque conditionis, dignitatis, gradus, seu

erant contra principes, & rectores, qui in suis ciuitatibus, & oppidis permittunt huiusmodi agitationes taurorum fieri, contra quos excommunicatio latæ sententiæ in dicta constitutione erat proposita.

Secundo est notandum, quod excommunicatio comminatoria, quæ aduersus ecclesiasticos apponitur in constitutione Pij Quinti tollitur à sanctissimo domino nostro Clemente Octauo, ita quod clerici seculares beneficia ecclesiastica obtinentes, vel in sacris ordinibus constituti his bestiarum spectaculis interessentes non incurrunt in dictam comminatoriam excommunicationem, sed tantum ipsi admonentur in Domino, ne talibus cum bestijs congressibus à charitate, & pietate Christiana tam alienis assistant, indecens enim est, vt illi, qui Christum Dominum mansuetissimum Agnum repræsentant, proprijs oculis hæc cruenta, turpiaque dæmonum, & non hominum spectacula videndo approbent, quod ex dicendis infra patebit latius.

Tertio notandum est, ex eademmet constitutione, quod S. D. N. non solùm sustulit censuram excommunicationis, sed etiam pœnas, reducens prohibitionem in ea contentam ad terminos iuris communis, & sacrorum canonum. Vnde cum Pius V. in sua constitutione pœna priuationis sepulturæ feriret milites, cæterasque alias personas, qui cum Tauris allijsque bestijs in præfatis spectaculis, tam pedestres, quàm equestres congredi gauderent, & ibi mortui fuerint, videndum est, quod secundum ius commune ipsi taliter decedentes ecclesiastica sepultura priuentur, si enim hac pœna per Pium V. solum plectuntur, sine dubio per sanctissimum dominum nostrum est sublata, si verò iure antiquo canonico ipsis etiam imponebatur eandem in suo robore manere concedere necesse est. Pro quo est notandum, quibusdam placuisse priuationē sepulturæ ecclesiasticæ morientibus in prædictis congressibus esse imponendam, ea nempè ratione quod torneamēta iure canonico *a* prohibentur, quia inde mortes hominum, & animarum pericula sæpè proueniunt, adeo, vt qui in eis moritur quamuis confessus & sacra communione munitus, decedat, non sit in sacro loco sepeliendus, & agitatio Taurorum similis videatur torneamentis, cum in ea, vt plurimum occisiones, & magna vulnera contingant, & vbi est eadem ratio, eadem debet esse dispositio, vt dicitur in iure. *b* At aliquibus Doctoribus contrarium videtur, quos sequitur Alcocer, *c* quod, scilicet, dispositia in torneamentis ad agitationem Taurorum minime extenduntur, & quod virtute iuris canonici priuantis mortuos in torneamētis ecclesiastica sepultura, non priuantur in talibus Taurorū congressibus mortui, Concilium enim Lateranense præfatam pœnam morientibus sanguinolentis torneamētis infligit, & cum sit lex pœnalis, non debet extendi ad omnes Ludos, in quibus idemmet periculū mortis imminet. Cum igitur iure canonico antiquo prędicta pœna morientes in agitatione Taurorum minime plectantur, sed solùm à Pio V. in dicta extrauag. fuerit apposita, euidenter concluditur, eam à S. D. N. Clem. VIII. esse in sua constitutione sublatam.

a c. 1. & 2. de torneamen.

b l. illud, ff. ad l. Aquil.

c Alcocer in tract. de Lu. c. 53. conl. 5. pag. 198.

Quarto notandum est, quod Pij V. constitutio quantum ad regulares in sua vi remanet etiam hodie, prout constat ex præfata constitutione S. D. N. Clementis VIII, ibi, *monachis, & fratribus mendicantibus, cæterisque cuiuscunque ordinis, & instituti regularibus exceptis.* Vnde vidēdum est, an regulares peccent mortaliter in his spectaculis taurorum assistentes, nō solum si in diebus festiuis, sed etiam si in alijs quibuscunque diebus tauri agitentur. Ad quod dubium respōdeo, regulares etiam seclusa scandalo ibi assistentes mortaliter peccare. Prout tenet Gutierrez *d* hanc partem optimis rationibus defendens. Quarum prima est, quia lex humana iusta, & de re graui aliquid statuens, obligat illius transgressorem in foro conscientiæ ad culpam mortalem, aut venialem iuxta variam legislatoris voluntatem, quæ ex varijs ipsius legis verbis conijci potest, & non aliunde nisi forte ipsemet legislator posset de hac re consuli, & sua voce exprimere voluntatem iuxta doctrinam D. *e* Thomæ communiter receptam; à Theologis, & à Canonistis, secundum Nauarrum, & probat latissimè Alfonsus à Castro, supradicta autem constitutio prohibens religiosos interesse taurorum agitationi est iusta, bonos mores concernens, & pro re graui, vt constat ex proœmio ipsiusmet constitutionis.

d Gutierr. l. 1. de quæstio. Canō. c. 7. nu. 4. 20. cum seq.

e D. Th. 1. 2. q. 96 ar. 5. Canonist. in c. 1. de const. Nau. in man c. 23. nu. 48. Castro lib. 1. de potest. le pœnal. c. 4. per totum.

Secundo probatur, quoniam intentio legislatoris ecclesiastici vtentis in sua constitutione verbo præceptum, aut prohibitio, est obligare ad mortalē culpam transgressorem, nisi per aliquod signum vel verbum exprimatur, aut significetur contrarium, vt tenet communis opinio relata à Castro *f* & Nauarro, sed dicta constitutio Pij V. vtitur in hoc verbis præceptiuis, aut prohibitiuis, vt constat ex ea ibi *prohibemus & interdicimus* & ibi: *& similiter prohibemus*, neque est verbum in ea contrarium significās, imo sunt verba clarius demonstrātia obligari transgressores ad mortale, prout statim dicetur.

f Castro vbi sup. c. 5. Nau. vbi sup. n. 51.

Confirmatur supradicta opinio ex eo, quod eisdem clericis sub excommunicationis pęna prohibetur in pręfata constitutione Pij V. ne eisdem spectaculis intersint, cum nulla excommunicatio maior sit infligenda, nisi pro mortali, sicut docuerunt Theologi præcipuè D. *g* Thomas, & dicit communem plures referens Couarruuias; ergo cum summus Pōtifex imponat pęnam excommunicationis religiosis prædictis spectaculis interessentibus, consequitur manifestissimè eius mentis atque intentionis esse, vt contrauenientes religiosi culpam mortalem incurrant, præmaxime, quia quoties superior motus aliqua iusta causa aliquid præcipit, vel prohibet faciendum, licet illud in se ante præceptum non sit culpa mortalis, vel venialis, attamen aliqua rationabili causa motus id præcepit vel prohibuit sub pęna excommunicationis, tunc & si excommunicatio non cadat sub culpa ante præceptum mortale, attamen cum iam facta sit materia præcepti eo ipso fit materia necessaria alicuius virtutis, cum antea non esset, & ideo contrauenient ex inobedientia peccabit mortaliter.

g D. Thom. in 4. d. 18. q. 2. ad 3. quæst. Cou. in c. alma mater. 1. p. §. 9. nu. 1.

Ne autem licentia remaneret in tam graui re alicuius dubitationis, sciendum est hanc sententiam esse approbatam à Sixto V. breui quodam directo illustrissimo pręsuli Domino Hieronymo Manrique Salmanticensi electo in Episcopum Cordubensem, cuius tenor sequitur.

Venerabili fratri Episcopo Salmātic. Sixtus Papa V. venerabilis frater salutē, & apostolicam benedictionem. Nuper si quidē ad nostram notitiam prouenit, quod aliàs postquā fel. record. Pius Papa V. prædecessor noster sua perpetuo valitura constitutione spectacula, & ludos Taurorum prohibuerit, ac tam laicis quàm clericis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, ne eisdem spectaculis & ludis interessent sub certis inibi contentis pęnis interdixerit, & deinde piæ memoriæ Gregorius Papa XIII. etiā prædecessor noster per quasdam suas desuper confectas literas prædictam constitutionē, & pęnas in ea contentas, clericos tam seculares, quàm regulares non tamen laicos & milites quorumcunq; militiarum sacris ordinib. nō initiatos cōprehendere declarauerat, prout in constitutione, ac literis pdictis plenius continetur, nōnulli vniuersitatis studij generalis Salmanticēsis præceptores,

tum

tum sacra Theologiæ, tum iuris ciuilis professores non solum agitationibus Taurorum, & spectaculis prædictis se ostentare non verentur, sed etiam clericos in sacris ordinibus constitutos dum agitationibus & spectaculis prædictis contra prædictam constitutionem intersunt, nullũ reatum committere, sed licitè illis adesse posse asserunt, atque publicè in suis lectionibus docent, vnde multi tuæ diœcesis clerici contra constitutionem, & literas prædictas licet à te super illarum obseruatione etiam propositis edictis requisiti atque coacti fuerint eisdem ludis interesse non desistunt. Nos, vt Romanorum Pontificum præcepta, prout decet inuiolabiliter obseruentur, prouidere volentes fraternitati tuæ, etiam tamquam nostro & Sedis Apostolicæ delegato liberam facultatem atque authoritatem tribuimus, vt tam prædictos præceptores, ne aliquid cotra constitutionem, & literas prædictas docere seu asserere, quàm quoscumque clericos in eiusdem Gregorij prædecessoris literis comprehensos ludis, seu agitationibus, ac spectaculis prædictis aliquo modo interesse audeant, seu præsumant Apostolica authoritate monendi, ac illis præcipiendi, atque mandandi, necnon contra inobedientes cuiusque qualitatis fuerint ipsis prius etiam per edictũ publicum, constito summarie, & extra iudicialiter de nõ tuto accessu citatis, ac vt pareant sub censuris Ecclesiasticis etiam pecuniarijs pœnis moderandis, & applicandis requisitis ad incursus censurarum & pœnarum huiusmodi declarationem, & executionẽ, omnibus & quibuscunque necessarijs, & opportunis tibi visis remedijs procedendi, & quidquid decreueris & mandaueris exequendi ac totali executioni vsque ad omnimodam paritionem demãdandi, omni & quacunque appellatione, ac recursu, & reclamatione postpositis. Inuocato etiam adhoc si opus fuerit auxilio brachij secularis, &c. Datum Romæ die vigesima quarta Aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto Pontificatus nostri anno primo.

Quæ bulla fuit à prædicto præsule Salmanticensi publicata per suum particularem edictum decima septima die mensis Iunij eiusdem anni.

Ex quo breui colligitur, regulares clericos interessentes huiusmodi spectaculis etiam sine scandalo, mortaliter peccare, cum clericos seculares non in tanto perfectionis statu constitutos peccare mortaliter præsupponat dicta Sixti V. declaratio. At quia etiam post huius declarationis datam audiui ab aliquibus, minimè clericos seculares & regulares mortaliter peccare agitationi Taurorũ causa recreationis interessendo nullo dato scandalo, ideo eorum rationes in medium adducere decreui, vt eis respondeam, & ex respõsione veritas nostræ sententiæ clarius elucescat quo ad regulares.

Et fundamentum prædictorum est, quod, scilicet, agitatio Taurorum ex sua natura non est ita criminosa, & grauis, vt regulares ipsi interessentes non insolenter, neque nimis licentiosè, & sine scandalo, nec gaudentes, neque lætantes de damnis ibi contingentibus culpæ mortali obnoxios esse iudicemus. Cui argumento respondetur, quod qui hæc dicunt Pium V. condemnant, qui hæc spectacula à pietate, & charitate Christiana aliena esse affirmat, & per consequens ex sua natura rem, quæ in ipsis spectaculis intuetur, grauem & criminosam esse clarè sentit, & certè non habent ipsi spiritum illustrissimi illius præsulis Bernardi *a* Diaz de Lugo, qui more solito doctè, luculenter, & piè ante motum proprium Pij V. probauit, illicitum esse religiosis, & clericis talibus spectaculis interesse. Quod ex sequẽtibus probat, *b* Lactantius enim Firmanus ait, vitãda esse spectacula omnia non solum ne quid vitiorum pectoribus insideat, quæ sedata & pacifica esse debent, sed nec cuiusvis nos voluptatis consuetudo detineat, & à Deo, atque à bonis operibus auertat. Quis inquam ambigere potest, quàm indecens sit ecclesiarum obsequijs mancipatos viros illis delectari, vnde meritò ministris altaris, atque quibuslibet clericis prohibitum fuit in Concilio *c* Laodicensi spectaculis aliquibus, quę in nuptijs aut in scęnis exhibentur interesse, & sancitum fuit, eos debere fugere, & abire de conuiuio, antequam thymelici ingrediantur, vbi quoque non debeant spectaculis interesse, scripsit Isidorus, *d* & quod etiam publica spectacula illis inhibeantur, mandatum fuit in Cõcilio Agensi. *e* Insuper in antiqua illa & fœlici ecclesiæ ætate non solum Pontifices maximi & cæteri prælati eorum coadiutores, sed etiam Imperatores ipsi quantumuis vniuersi ferè orbis regimine præditi clericorum & religiosorum honestati atque suorum morum reformationi vacarunt, non ignari quidem, quãntum officiat, si sacerdotibus & reliquis in reliquum vulgus exempli mali virus efflatur, adeoque huiusce honestatis erant soliciti, vt plura clericis omnibus interdicerent, quæ in fœlici hac tempestate nostra frequentissima fore videntur.

a Bern. Diaz in sua practi. crim. c. 66. fol. 170.

b Lactan. lib. 6. diuin. instit. c. 20. in fin.

c Conc. Laodi. can. 54. ca. non oportet el 2 de consecra. d. 5.

d c. his igitur 5 3. d.

e Conc. Agaten. can. 39. c. presbyter. 34. dist.

Cuius rei exemplum est, quod Iustinianus *f* Imperator non solum Episcopis, sed etiam presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & lectoribus, atque omnibus alijs cuiuslibet venerãdi collegij ad quodlibet spectaculorum spectandi gratia venire prohibuit, in hoc verò delinquentes, vt tribus annis à venerabili ministerio prohiberentur, & in monasterio redigerentur statim, quæ quidem pęna, & si vti ab Imperatore inflicta, videatur clericis, & religiosis non imponenda, monere tamen debet prælatos omnes tam ecclesiasticos, quàm regulares, vt similia clericis, & monachis prohibeant, ac contemptores pœna digna castigent. Vnde ait Cardinalis *g* quod clerici, & monachi non debent interesse ludis, ostentationibus, duellis, executionibus damnatorum ad mortem, clandestinis matrimonijs, & alijs voluptuosis, seu inhumanis actibus laicorum. Et sentiens rem indignam visu respectu prælatorum ecclesiasticorum lex *h* quædam partitæ disposuit, *Que los prelados no deuen yr à ver los juegos assi como alancear, ò bohordar, o lidiar los toros, ò otras bestias brauas, ni yr a ver los que lidian*, super quem locum Gregorius Lopez hanc partem optimè suo claro ingenio prosequitur. De quo alia in articulo finali adducemus.

Aduertendum tamen, quod ante prædictam constitutionem Pij V. non erat peccatum mortale religiosos agitationi taurorum interesse, dummodo de damnis ibi contingentibus non gauderent, cum nullo expresso præcepto illis esset prohibitum in speciali, solum enim aiebat Bernardus Diaz *i* de Lugo honestum & æquum esse, vt hoc synodali decreto per omnes diœceses clericis prohiberetur pęna condigna contrafacientibus imposita. Vnde solum peccabunt mortaliter virtute dictæ constitutionis religiosi illi, quibus hoc in ea est vetitum. Constat autem prohibitionem solum clericis regularibus esse impositam, prout aiebat Pius Quintus in sua constitutione, & sic virtute eius illi, qui non sunt clerici regulares, videndo prædicta spectacula mortaliter non peccabunt, regulares autem clerici sunt, qui ordinibus maioribus, aut minoribus sunt initiati, vt patet ex iure. *K* Dixi virtute constitutionis Pij Quinti: nam virtute constitutionis Clementis Octaui monachi & regulares, etiam si non sint clerici à talibus spectaculis præcipiuntur abstinere, vt patet ex verbis ipsius ibi, *monachis, & fratribus mendicantibus, cæterisque cuiuscunque ordinis, & instituti regularibus exceptis.* Quibus verbis generalibus voluit Sũmus Pontifex oẽs regulares etiam si non sint aliqui-

f Auth. de sanctissimis episc. §. interdicimus. collat. 9.

g Clem. ne in agro. § porro. col. 2. de statu monach.

h l. 57. tit. 5. par. 1.

i Lugo. vbi sup.

k eu. clerici. d. 21.

bus ordinibus initiari sub dicta prohibitione comprehendi, si enim tantũ vellet Sũmus Pontifex clericos regulares comprehendere, id vtique minimè subticeret, & etiam si Clemens VIII. id non ita generaliter decideret, ego semper in ea fui opinione, vt putarem omnibus regularibus etiam ordinibus non initiatis videre in conspectu eorum: qui sciunt, regularibus hoc esse prohibitum, spectacula taurorũ, mortiferè esse illicitum ratione scandali, quod in animabus videntium eos in prędictis spectaculis ingereretur, cum enim sciant, regularibus id esse prohibitum, sine vllo discrimine personarum facto iudicarent, quemquam religiosum in agitatione taurorum præsentem Apostolicarum sanctionum esse transgressorem, & de eo vt de contemptore Apostolici præcepti murmurarent, quod probo ex contrariæ partis assertoribus, qui ratione scandali posse regulares in hoc mortaliter peccare affirmant.

ARTICVLVS III.

Vtrum canonici regulares poßint hodiè sicut clerici in Hispanijs agitationi taurorum interesse.

RESpondeo dicendo, quod prout patet ex constitutione S.D.N. Clementis VIII. cuius tenorem retulimus in articulo superiori monachis & religiosis tantùm est prohibitum præfatis spectaculis interesse, & cum hęc sit lex pœnalis & per consequens odiosa non debet vltra casum, in quo loquitur extendi ad canonicos regulares cum secũdum Panormitanum *a* in pœnalibus & exorbitantibus appellatione monachi canonicus regularis non veniat: Quod confirmatur; nam canonici regulares, quatenus sunt tales, sunt clerici, vt tradit D. *b* Thom. & probat ex eo, quod regulam, quam vouent, appellatur regula clericorum, vt videre est apud D. August. & ita appellat eã Gratianus, *c* & diffinit Pius IIII. quidam sententia diffinitiua data in iudicio contradictorio, & executioni mandata super præcedentia canonicorum regularium, & monachorum, cuius tenorem refert *d* Nauarrus; at monachi, quatenus tales non sunt clerici argumento aliquorum decretorum *e* & sic videmus, quod pro longè diuersis nominantur in rubrica de statu monachorum, & canonicorum regularium, cum igitur lex *f* pœnalis non debeat extendi vltra proprium casum, videtur hæc lex de monachis agens ad canonicos regulares minimè extendenda.

a Panor. in c. quod Dei timorem nu. 2. de statu monach.
b D. Th. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2.
c 86. d. c. quãdo.
d Naua. in c. statuimus. 19.
e c. alia. ca. si cupis. ca. legi. 16. q. 1.
f c. pœna de pœna d. 1. l. interpretatione. ff. de pœnis.

At pro contraria parte facit, nam quando est eadẽ ratio de canonico regulari & monacho secundum ius antiquum reperiuntur exæquari, & fit extensio, etiam exorbitantium, & pœnalium, vt notatur in iure, *g* & tradit Dominicus, vnde decretum *h* quod vetat monachis postulare, comprehendit etiam canonicos regulares, vt dicitur in *i* iure, & tenet Iason, *K* dicens quod licet differant monachi, & canonici regulares, tamen dispositio loquens de monachis habet locum in canonicis regularibus. Quod confirmatur ex traditis à Nauarro, *l* qui defendit canonicum regularem non posse esse patrinum, iuxta sententiam Panormitani *m* communiter receptã, quatenus dicit, leges disponẽtes de monachis habere locum in canonicis regularibus, quando leges illæ fundantur in religione, & non continent aliqua verba, quibus significant nolle includere canonicos. Et prohibitio præfatæ constitutionis fundatur in religione eum secundum sacros canones alienum sit à religione similibus spectaculis religionis alumnos interesse, nec prædicta constitutio continet aliqua verba, quibus significetur nolle Summum Pontificem includere canonicos regulares, imò continentur verba, in quibus id expressè videtur includi, vt patet ex verbis eius ibi, *cæterisque cuiuscunque ordinis, & instituti regularibus*, & canonici regulares sunt instituti à sede apostolica approbati canonicè professores, pro vt resoluit Nauarrus. *n* Et sic ait idemmet Nauarrus, *o* quod canonici regulares introducentes, aut admittentes mulieres in eorum monasteria, incidũt in pęnas extrauagantis Pij V. prohibentis religiosis, ne mulieres in ipsa monasteria admittere, aut introducere præsumant, ex cuius resolutione constat, leges etiam pœnales, & exorbitantes loquentes de religiosis ad canonicos regulares extendi, & per hoc respondetur ad rationem dubitandi in principio propositam.

g Dominic. in c. 1. de tempor. ordi. in 6. fall.
h ca. monach. 2. 16. q. 1.
i c. 2. de postulat. prælat.
K Ias. in Auth. ingressi col. 4 v. capio glo. 1. de sacrosf. eccles.
l Naua. li. 3. cõs. tit. de stat. monac. cons. 1.
m Panor. in d. c. 18.
n Nau. in can. non dicatis n. 18.
o Naua. lib. 3. cons. tit. de regul. cons. 68. p. 267. nu. 3.

ARTICVLVS IV.

Vtrum milites professi in ordinibus militaribus poßint interesse taurorum agitationi.

RESpondeo dicendo, videri eos minimè talibus spectaculis posse assistere, cum à S.D.N. Clemente VIII. cuiuscunque instituti regularibus hoc expressè prohibeatur, & præfati milites sunt regulæ approbatæ à sede apostolica regulares, prout latè diximus, & probauimus in primo *p* tomo. At contrarium est asserendum; licet enim huiusmodi milites sint regulares, non tamen in bullis, & breuibus apostolicis nomine regularium absolutè prolato veniunt, & ideo in fere omnibus dispositionibus de regularibus verba facientibus, quando fit extensio ad religiosos militiarum additur, *etiam militiarum* tum etiam, quia Gregorius XIII. moderando constitutionem Pij V. ordinauit, vt laici, & milites quarumcunque militiarum possint agitationi taurorum interesse, quando diebus non festiuis cum debita cautela in circo vel foro agitantur. Quod si vellet Clemens VIII. quoad dictos milites reuocare, id expressè diceret. Dubium tamen est, vtrum professos in dictis ordinibus ordine sacro insigniro voluerit in dictis verbis S.D.N. Clemens VIII. comprehendere, ita vt non possint præfatis spectaculis interesse. Et respondetur, quod sic, cum hi etiam à Doctoribus tenentibus præfatos milites non esse verè religiosos, religiosi dicantur, & affirmentur, vt probatum est in superioribus, *q* & S.D.N. voluit, vt omnes religiosi à sua indulgentia sint excepti, & iuxta constitutionem Pij V. & Gregorij XIII. per consequens non assistere huiusmodi spectaculis esse obligatos, & hoc confirmatur ex constitutione Gregorij XIII. in qua solùm laicis, & militibus quorumcunq; militiarum & clericis eatum hoc non permisit.

p 1. tom. q. 1. art.
q Sup.

ARTICVLVS V.

Vtrum regularis poßit aßistere taurorum agitationibus, non vt eos videat oculatim, sed à fenestra abstractus audit rumores, clamores, & vociferationes, illic enim se contulit, vt post dictam agitationem videat alia spectacula, vel ludos, vel quia noluit remanere solus domi.

RESpondeo dicendo, quod possunt assistere, neque peccant mortaliter prędicto modo assistendo. Quod probatur ex mente prædictarum constitutionum, quæ prohibet assistentiam præfatam, quia indecens est, vt homines sacrati talia spectacula

proprijs

proprijs videant oculis; regularis autem in hoc casu proprijs oculis non vidit: & vbi cessat ratio legis, cessat etiam eius dispositio, vt colligitur ex multis iuribus. *a*

a l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patronat. l. miles ff. de milit. test. am.

Nec obstant verba dictarum constitutionum ibi, *ne eisdem spectaculis intersint*, nam respōdetur, quod quandocunque de mente legis constat suadente cōtrarium verbis legis, licet recedere ab ipsis verbis mentem seruando, vt dicitur in varijs iuribus *b* & tradit latissimè Baldus dicens, quod non solum debemus recedere à verbis legis & seruare eius mentem, vbi mens est expressa, sed etiam vbi mens, & ratio non est expressa.

b l. cum. ... in iri ... ff. qui petere tuto. pos. l. scire oportet. §. aliud. ff. de excus. tuto. vbi Bal. & in l. si quis seruo. C. de furt.

Nec minus obstat, si instando dicas; ergo, qui per angustissimos cancellos occultissimè viderit dictam agitationem taurorum, pœnæ non erit reus, cum nō sequatur dedecus; neque inhonestas habitus regularis, & sic cessare videatur ratio legis; nam respondetur non cessare rationem legis, quamuis cesset in speciali, prout resoluit Titaquellus, *c* & ideo transgressor erit canonis, quia agitationem vidit quamuis occultè. Et confirmatur; nam omnia iura prohibentia interessentiam in dictis spectaculis, loquuntur de præsentia, & assistentia corporali, & morali, in qua sensus, & auditus, & visus suum officium faciunt, argumento aliquorum iurium, *d* & ita videtur sentire Abbas. Dixi morali: nam si ibi non fuerit assistentia moralis, non peccat mortaliter religiosus assistens, velut, si in sua domo existens videat tauros agitari magis nolens; quia non potest non videre aliquando, licet aliquibus vicibus oculos à tali spectaculo auertat, quod probatur à simili; nam licet Doctor legum leges in scholis permittens religiosum in sua lectura sit excommunicatus, vt est cautum in iure, *e* si religiosus tamen habeat domum iuxta scholam Doctoris, & ex domo propria audiat lecturam, non propter hoc erit Doctor excommunicatus, iam enim inhiberi non potest, quin stet in propria domo, & hanc opinionem tenet Gutierrez. *f*

c Tiraquel. in tract. cessante causa. 1. p. nu. 132.

d ca. presbyt. 34. d. §. interdicimus in Auth. de sanctiss. Episc. collat. 9. Abb. in c. sententiam, ne cle. vel mona. ch. lib. 6.

e c. vt periculo. su. ne cler. vel monach. lib. 6.

f Gutier. li. 1. qq. canon. c. 7. nu. 42. & 43. in ... .

ARTICVLVS VI.

Vtrum licitum sit religiosis in spectaculis decedere & in ludis.

RESpondeo dicendo, hos ludos & repræsentationes & spectacula à multis gentilium fuisse abominata, prout refert Cælius *g* Rhodig. & Alexander ab Alexandro. Et D. *h* Augustinus & D. Chrysostomus, & Lactantius reprehenderunt, ait enim Lactantius Histrionū impudicissimi motus quid aliud, nisi libidines docent, & instigant? Quid de nimis loquare corruptelarum præferentibus disciplinā. Qui docent adulteria, dum fingunt, & simulans erudiunt ad vera? Quid iuuenes, aut virgines faciant, cum & fieri sine pudore, & spectari libenter ab omnibus cernunt? Admonentur vtique, quid facere possunt, & inflammantur libidine, in quo aspectu maximè concitantur. Hæc Lactantius. Aristoteles, *i* etiam hæc spectacula reprobauit. Et Seneca, *K* ait nihil tam moribus alienum quàm in spectaculo desidere. Qua ratione Imperatores *l* Diocletianus, & Maximianus laudarunt quendam gubernatorem, qui illud, quod in his spectaculis erat consumendum, in reficiendis muris expenderunt. Et econtrario, prout refert Volaterranus *m* fuit Pompeius reprehensus publice eo, quod excessiuos sumptus in theatris ad hos ludos effundebat; denique doctissimè frater Petrus de *n* Ribadeneyra vsum commædiarum reprobauit dicens, ipsas publicorum peccatorum esse scholas.

g Calius li. 8. antiquar. lect. ca. 7. Alex. ab Alex. li. 6. genial. dierū ca. 6. fo. 263.
h D. Aug. apud Rhodig. in dict. loco & D. Chrys. in Mat tha. homil. 38. li. 6. c. 20.
i Arist. lib. 7. ... c. 5.
K Senec.
l l. vni. C. de expensi. ludo lib. 11.
m Volaterra. cum Vrbano. li. c. 29.
n Ribadeneyra in lib. de tri ... .

Verum tamen est, quod Græci, & Romani hæc spectacula, & comædiarum, & ludorum repræsentationes permiserunt, & loquens de eis, ait angelicus Doctor D. Thomas, *o* quod in rigore sunt indifferentes, & ait, quod ludus est necessarius ad conuersationem humanæ vitæ: Ad omnia autem, quæ sunt vtilia conuersationi humanæ deputari possunt aliqua officia. Et ideo etiam officium histrionum, quod ordinatur ad solatium hominibus exhibendum, non est secundum se illicitum, neque sunt in statu peccati, dummodo immoderatè ludo vtantur, id est non vtendo aliquibus illicitis verbis, vel factis ad ludū, & non adhibendo ludum negotijs, & temporibus indebitis. Hæc Diuus Thomas, quem sequitur pater Marcus Annius de Camos. *p* Qui piè sentit hos histriones comædias ad diuinum, vt dicitur repræsentare minimè debere, tum propter earum indignitatem, tum etiam propter audientium indeuotam dispositionem, tum etiam quia in talibus repræsentationibus aliqua profana intermiscent, quæ cum diuinis admisceri indecens omnino est.

o D. Tho. 2. 2. q. 168. in solut. ad 3.

p Camos in mi. cro 1. p. dialog. 11. p. 140. col. 2. & sequent.

Ex dictis infertur rectè in aliquibus religionibus sub grauibus pœnis statui, ne religiosi spectaculis & ludis, & repræsentationibus assistant: Imperatores enim Theodosius, *q* & Valentinianus statuerunt hunc modum. Quo tempore commemoratio Christi passionis totius Christianitatis magistra à cunctis iure celebratur omni theatrorum voluptate per vniuersas vrbes earundem populis denegata, vt totæ Christianorum, ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur, aliud enim est supplicationum tempus, aliud voluptatis. Vnde sanctissimè quidam Archiepiscopus tempore iubilei Tauros agitari prohibuit, & quod tempore sacro iustissimè fieri prohibetur, ab hominibus videri, & audiri etiam caueri dignū, & iustum debet censeri.

q lib. 13. tit. 5. C. Theodosian.

QVAESTIO LXIX.

De Testamentis in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *QVid & quotuplex sit testamentum.*
2 *Vtrum religiosi possint facere testamentum.*
3 *Vtrum religiosus professus possit de licentia sui prælati irritare aut alterare testamentum ab eo ante professionem factum.*
4 *Vtrum monachus factus Episcopus possit sine dispensatione condere testamentum de bonis acquisitis sine intuitu Ecclesiæ.*
5 *Vtrum facultas testandi data à Papa monacho facto Episcopo intelligatur pro prima vice.*
6 *Vtrum licentia data episcopis, qui fuerunt monachi, extinguatur morte Papæ concedentis re integra.*
7 *Vtrū professi in ordinibus militaribus possint testari.*
8 *Vtrum oblati regulares possint testari.*
9 *An si pater monasterium ingrediatur, & professus sit nunquid aliquē ex filijs suis meliorare possit in tertia & quinta bonorum parte vel de illis maioratū facere.*
10 *Vtrum valeat testamentum, in quo instituitur frater minor obseruantiæ.*
11 *Vtrum per professionem testamētum ante ingressum religionis factum rumpatur.*
12 *Vtrum in testamentis possint testes deponere de verbis testatoris.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit testamentum.

a Panorm. in rub de test.

b l. 1. iūcta gl. ff. de testam.

c 23 q. 2. c si quis.

d § ante hæredis institutionē inst. de test.

e §. codicillis instit. de codic. l. 2 & l fi. C. de codicil.

Respondeo dicendo, quod testamentum secundum Panormitanum *a* est voluntatis nostræ iusta sententia de eo, quod quis vult post mortem fieri cum hæredis institutione, prout in iure *b* est definitum. Dixi iusta sententia, quia si est iniusta, putà, quia vult quis exhæredare filium sine causa non est seruanda, vt dicitur in iure. *c* Dixi cum hæredis institutione, quia aliter non erit testamentum, vt est in iure *d* decisum. Et sic testamentum non comprehendit codicillum, sed ab eo differt, quia in eo codicillo dari non potest hæreditas, vel *e* adimi non cōprehendit etiam donationem causa mortis, quæ est quasi quædam vltima voluntas. Non refert autem, quibus verbis fiat testamentum, vel hæredis institutio, siue dicatur, Petrum hæredem instituo, siue voluntatem meam eius dispositioni committo, vt dicitur in iure. *f* Nec curandum est de verbis testatoris, modò talia sint, per quæ de voluntate eius constet, vt in quadam lege *g* dicitur. Et quoddam dicitur testamentum nuncupatiuum, & sine scriptis, & est illud, in quo testatoris, & hæredis, & legatariorum nomina, & omnia in eo contenta coram testibus manifestantur, de quo in iure *h* fit mētio, quoddam verò dicitur in scriptis, quod potest quis facere, quando non vult quod testes, vel aliquis sciat suam dispositionem, quod testamentum multa de substantia requirit, de quibus Doctores *i* communiter agunt.

f c. cū esset. de testam.

g l. fi. C. de testam.

h l hac cōsultissima C. de testam. § fi. inst. eo.

i DD in l. iubemus & in l. hac consultissima. C. de testam.

K Nicephorus in h. stor. eccl. li. 2. c. 21.

In præsentiarum autem nolui silentio præterire testamentum Virginis Mariæ Matris Dei, quod refert Nicephorus *K* Calistus, in hæc verba.

Et tēpus mortis instabat cum in Sion super humiliori lecto reponitur, & aderat Ioannes, qui domui suæ fauerat, & præterea quidquid Hierosolymis erat fœminarum celebrior, vel amoris necessitudine, vel generis propinquitate ei coniunctæ essent tum virgini discipulo, & itidem alijs ipsa virgo præcepit, vt duas eius tunicas vicinis viduis, quæ præter cæteras propensiore erga eam amore, ac pietate fuissent, donent. Sub hæc vis lachrymarum ingens ex oculis omnium profluxit ob bitatem suam migrationem ipsius complorantium. Ita etiam refert Bursatus. *l*

l Bursat li. 3. cons. 226 n. 37

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi possint facere testamentum.

m c. prælatum. 19 q 3. traditum. 3. in rubr. de test.

n Naua. in c. non dicatis. n. 44.

Respondeo dicendo, omnes religiosos etiā prælatos esse iure *m* prohibitos, ne possint testamentum condere post professionem. Dubitauerunt tamen plures authores, an Summus Pontifex possit religiosis professis facultatem testandi concedere. Cui quæstioni communis doctorum opinio respondet affirmatiuè, vt docet Nauarrus *n* quia ad hoc nō opus est, quod monachus habeat dominium & proprietatem bonorum, sed satis est, quod habeat administrationem, cuius quidem administrationis religiosus est capax ipso iure ad celebrandos contractus inter viuos, & ideo authoritate Pontificia erit capax ad testandum absque hoc, quod fiat dispensatio in voto essentiali paupertatis. Quare prælati superiores non possunt eam facultatem præstare, vt authores doctissimi, constanter docent, tum quia ex vniuersali consuetudine ad minus sunt prohibiti, tum etiam quia hæc facultas non pertinet ad obseruantiam regularem, Summus tamen Pontifex optimè id potest.

Sed nunquid aliquis religiosus professus possit in aliquo casu de suis bonis, quę habuit ante professionem disponere, & testari? Respondetur, quod si non fecerit testamentum, & habeat filios legitimos, ipsum posse bona sua inter liberos distribuere seruando in illa distributione legum dispositionem, vt cautum est in iure, & ad hoc nulla est necessaria Pontificis dispensatio, sed sufficit licentia sui prælati, & facultas, quia Authentica *o* hæc disponens ad minus est admissa tacitè à Romanis Pontificibus, præsertim cum in decreto *p* ad literam sit translata, & tradit Nauarrus, *q* literam autem dictæ Authenticæ volui in hoc loco referre cum eam etiam referat Nauarr. *Si qua mulier aut vir monasticam vitam elegerit, & intrauerit monasterium liberis nō extantibus, monasteria, quod ingreditur, res eius competere iubemus. Sed si persona liberos habens antequam de rebus suis inter eos disponat monasterium intret, liceat ei postea inter eos diuidere legitima portione nulla diminuta triente, vel semisse, & quod eis non dederit monasterio competit, sed si omnem substantiam inter liberos diuidere voluerit sua persona suis filijs connumerata, partē sibi retineat, quæ monasterio cōpetere debeat. Sed si post ingressum moriatur, antequam inter eos diuidat, filij legitimam portionē percipiant reliqua substantia monasterio competente. Nunc autem cum monachus factus esset, hoc ipso res suas omnes obtulisse videatur si prius testatus non sit, exindè iudicio eius cessante lege disponitur, vt si liberos haberet, in quos aut nihil, aut minus legitima portione quoquo modo donandi titulo contulerit, eatenus substantię monasterio destinatæ detrahatur, ne quid contingat circa liberos iniquum.* Adeò est verum, quod prælatus inferior Papa non potest facere religioso facultatem testandi, vt id intelligatur, etiam si ad pias causas disponat, quia iure *r* communi religioso prælato id est prohibitum. Quare ait Nauarrus *s* inutilis videtur esse licentia, quam solent aliqui prælati regulares, vel capitula regularia habentia bona diuisa à prælato concedere canonicis, vel religiosis particularibus ægrotis relinquendi peculia, vel supellectilia sua, vel aliquam partem illorum pauperibus, vel famulis, imo Ioannes Trullus *t* sentit peccare canonicū regularem, qui morte instante cōficit memoriale aliquod voluntatis suæ de his, quæ post mortem suam fieri de illis desiderat. Quod ait Nauarrus *u* videtur restringendum ad eum, qui facit illa ea mēte, vt memoriale illud habeat vim obligatoriæ dispositionis, arbitratur enim, non esse illicitum consolari eum dicendo, vt sit bona spe, quod fient de illis illa pia, quæ post mortem suā fieri desiderat & quod verbo, & scripto petat, quod cupit. Nec videtur prohibitum id significare post, vel ante illam spem datam, nulla promissione amplioti consequuta, Tum quia neque prælatus, neque capitulum faciunt illi facultatem disponendi obligatoriè, neque ipse facit dispositionem verè obligatoriam, nec quam, putet esse talem, sed solū precatoriam, quam si voluerint, possunt iustè implere, qui sibi fecerint, qualem facere, nec regula, neque vlla iura prohibent, & ideo neque nos debemus dicere esse prohibitam argumento eorum, quæ in iure *x* notantur.

o Authen. si qua mulier. C. de sacros. eccl. Auth. sūt autem C de episc. & cler.

p c. prælatum 19. q. 4.

q Nauar. vbi sup. nu. 45.

r c. 2. de test.

s Nauar. vbi sup. nu. 22.

t Trulus li. 1. de ord. canoreg. c. 22.

u Nauar. vbi sup.

x c. consului. fi. 2 q. 4. c. 2. de trāslat. prælat.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosus professus possit de licentia sui prælati irritare, aut alterare testamentum ab eo ante professionem factum.

y Panor. in c. in præsentia de probat. Bar. in Authen. si qua mulier. Dec in d. c. in præsent. num. 68.

Respondeo dicendo, quod sententia est Panormitani *y* contra Bartolum, & alios citatos à Decio, quicquid ipse vacillet sub finem, quòd monachus non potest post professionem factam reuocare

care, aut alterare testamentum ante illam factum. Quod probat a Nauarrus ex quadam Authentica, b in qua non conceditur patri professo, si liberos non habeat, quòd possit facere aliquam distributionem, nec per consequens possit facere aliam à distributione ibi contenta, si liberos habeat, probat etiam, quia mirabile est, quod liberos habens possit facere præfatam dispositionem, tum etiam quia regula c est generalis, quod non possit reuocare testamẽtum, qui non potest illud facere, & certum est vt patet ex dictis in articulo superiori, quod monachus nõ possit facere testamentum. Et licet vir alioquin doctus tenere tentauerit, quod neque declarationem suæ voluntatis in prædicto testamento post professionem possit facere, cum in dicta Authen. solum illi distributio concedatur casu, quo ipse professus liberos in mundo reliquerit, & illud, quod non conceditur, cẽseatur negatum, ego tamen huic opinioni nunquam potui adhærere, nam si lite mota super verbis dubijs testatoris, valet testimonium aliquorum affirmantiũ voluntatem defuncti, prout ab ipso viuo, quando faciebat testamentum audierunt, ego non video, cur non possit valere testimonium ipsiusmet testatoris professi declarantis intentionem suæ vltimæ voluntatis, si enim secundum leges canonicas, & Imperiales ad principem est recurrendum, vt intentionem suæ legis nobis pandat, declarationemque proponat, prout in primo d Tomo latè probauimus, cur ad testatorem viuum naturaliter, licet ciuiliter per professionem mortuum, debet prohiberi recursus, vt dubiam suam vltimam voluntatem explicet, quã impleri ad modum legis in suo testamento e mandauit? Nec obstat quod in præfato casu speciali solũ professo concedatur distributio inter liberos, & per consequens videtur negari declaratio, nam respondetur negando consequens, cum declaratio non sit à iure prohibita ipsi professo, sicut est prohibita distributio, vnde cum non sit iure prohibita declaratio, non est necessarium, quod concedatur. Quod cõfirmatur, nam professus regularis potest, protestando se non facere testamentum, neque vllatenus disponere, rogare simpliciter suum prælatum, vel conuentum, vt pro sua libera voluntate illud, aut illud pietatis opus illi, aut illi faciat, cum hoc non sit disponere, neque distribuere, sed tantum ad piè disponendum verbo piè rogare, & exhortari, quod cuilibet religioso etiam Franciscano licet, quia misericordia est virtus etiam pauperibus communis, quæ resolutio est vera, & Petrus f Cenetus, ait eam vidisse practicari à religiosis canonicis regularibus iam defunctis, & similiter in Metropolitana Cæsaraugustana, quæ est etiam canonicorum regularium Diui Augustini, ait idem seruari audisse à tempore immemoriali. Confirmatur denique ex dicendis infra hac quæstione articulo finali.

a Nau. in canon. dicatis n. 33.
b Auth. si qua mulier.
c l 1. ff. de testam.
d to. 1. q. 11. art. 1.
e infra art. 5.
f Cenetus col lect. 124. ad dec. vet. in fin. pag. 290.

ARTICVLVS VIII.

An monachus factus episcopus possit sine dispensatione condere testamentum de bonis acquisitis sine intuitu ecclesiæ.

RESpondeo dicendo, g D. Thomam & Sotum cum alijs tenere partem negatiuam, quã communem testatur Couarruuias. Cuius opinionis non aliud assignatur fundamentum, nisi quia monachus factus Episcopus non absoluitur à voto paupertatis. At multa sunt, quæ oppositam sententiam videntur probare veriorem, quia nulla adducitur decretalis, quod monachus factus episcopus non possit facere testamentum de prædictis bonis, ergo testari potest de his.

g D. Tho. 2. 2. q. 185. ar. 5. ad 3. Sot. li. 10. de iu. 1. q. 5. ar. 7. Couar. in c. 1. de testam. n. 18 in fine.

Nec obstat votum paupertatis, quia ab eo absoluitur, vt constat ex quodam decreto, h in quo dicitur, quod consecratio absoluit monachum episcopũ à iugo regulæ monasticæ, vt possit esse legitimus hæres, sed talis non potest esse, si non habeat dominium neque proprietatem, ergo est à voto paupertatis absolutus. At hoc argumentum nihil contra nos facit; nam monachus factus episcopus soluitur à regula monasterii, quatenus contraria est dignitati episcopali, & non quatenus est conueniens, & non est contrarium dignitati episcopali votum paupertatis, & sic adhuc non potest testari, cum adhuc quoad paupertatem maneat monachus, prout tradit in additionibus ad Speculatorem. i Nec obstat prædictum decretum, intelligendum enim est quod monachus, quem electio canonica à iugo regulæ monasticæ absoluit, sit absolutus ab onere, & labore monasterij: & ideo ieiunare sexta feria secundum regulam monasterij, vigilijs interesse non tenetur, propter quod non dicit decretum ipsum plenè esse absolutum per episcopatum, & esse legitimum hæredem absolutè, sed dicit, quod sacra ordinatio de monacho episcopum fecit, & velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea iure vendicandi potestatem habet. Et notandum, quod non dicit legitimus hæres absolutè, sed velut legitimus hæres, quibus verbis vult significare, quod ipse non sit legitimus hæres sibi hæreditatem acquirendo sicut alij legitimi hæredes sibi immediatè acquirunt, sed quod ipse iam solutus à iugo monasterij licet sit frater minor de obseruantia, iam velut legitimus hæres iugo Episcopatus astrictus ipsam hæreditatem illi ecclesiæ, cuius est sponsus acquirat velut bona acquisita post Episcopatum ipsimet ecclesiæ non monasterio, cuius erat professus, acquirit, ita explicat Rebuffus. K Vnde bona Episcopi monachi intestati acquisita ante consecrationem, vel confirmationem monasterio debent obuenire, acquisita verò post, suæ Ecclesiæ obuenient, si verò fuerit Episcopus titularis sua bona pertinent ad monasterium, prout ait Sotus. l

h c. Statutum 18. q. 1.
i Spec. tit. de stat. monac. q. 23.
k Rebuff. in r. respon. incip. an monachus factus Episcopus.
l Sotus vbi supra ad 3.

ARTICVLVS V.

Vtrum facultas testandi data à Papa monacho Episcopo intelligatur pro prima voce.

RESpondeo dicendo, quod Decius m tenuit cõcessionem Summi Pontificis factam Cardinali, vel Episcopo ad testandum pro prima vice esse intelligendam ita, vt si primum reuocet testamentum, & faciat secundum, primum debeat præualere, quia secundum quasi ex defectu potestatis & licentiæ valere non potest, quam sententiam sequitur Socinus n Iunior, Tiraquellus, Couaruuias, & alij relati à doctissimo Lusitano Barbosa, quorum doctorum ratio est, quia in materia odiosa siue restringibile semper dispositio restringitur ad primam vicem, & primum actum, vt dicitur in iure, o & tradit Hippolytus vnde gratia expectatiua acceptatione primi beneficij consumitur, vt tenent Oldradus p & Parisius.

Sed prædictorum opinionem reprobat q Hieronymus Gabriel asserens, se bis contrarium consuluisse, & quod ita iudicaret, nullũque esse verum alicuius iudicij, qui negare possit, quod concedens & impetrans intellexerunt de eo testamento, cum quo impetrans decedere vellet, & vltra eum etiam contra prædictos tenet Nauarrus, r & idem latè respondentes rationibus Decij probant Tellus, Ferdinandus, Peralta & Aemilius Ferretus.

Nec obstat argumentum in contrarium adducti ex

m Decius cõs. 312.
n Socin. cons. 89. à n. 24. li. 1. Tiraq. in l. bones §. hoc sermone 1 prin. n. 128 de ver. signif. Couar in c. cũ in officijs, nu. 8. de testã. Barbosa in l. diuortio. 8. §. quod in anc. ff solut. matri. nu. 19.
o c. non potest. §. 1. de prab. li. 6. Hippolyt. in rub de fideiu. nu. 88.
p Oldr. consil. 239 nu. 1. Parisi. cons. 145. nu. 14. lib. 4.
q Gabr. cons. 83 à nu. 27.
r Nau. de red. eccl. q 3. à nu. 23 & in apol. de reds. 3. q mo nit. 9. à nu. 2. Peralt. in l. si quis in prin. n. 94. de leg. 3. Tellus in l. 4. Taur. à nu. 9. Ferret. cõs 13. in princ.

Molina, non esse intelligendam de his commendatarijs coniugatis, de quibus loquimur, qui, prout postulat eorum status, antiqua consuetudine dominium habent suorum bonorum, potestatemque omnino testandi. Immo addit, quod forte Summus Pontifex non posset ab eis auferre potestatem testandi de rebus patrimonialibus, & sua industria acquisitis, cum nunquam sua professione intenderint abdicare a se dominium horum bonorum, & transferre illud in monasterium, idque habeat vsus, & consuetudo, neque pro elemento habitus pensionis, aut commendæ id efficerent. Intelligendum igitur erit in commendatarijs D. Ioannis, & in alijs aliorum regnorum, tam virorum quàm mulierum, de quibus constat eos dominos non esse suorum bonorum, vique suæ professionis testari posse secluso priuilegio sedis apostolicæ, & ait Molina vsque in hanc diem receptam non esse in Hispanijs prædictam constitutionem præsertim quoad commendatarios, de quibus loquimur cum omnes absque vllo scrupulo testentur, vt ante testabantur.

Respondetur deinde, quod Pius V. non reuocat simpliciter potestatem testandi, sed eam tantum, quæ dimanabat à priuilegijs apostolicis, quare facultas testandi, quem prædicti milites habent ex consuetudine & ratione suarum constitutionum non fuit a Pio V. ablata, vt constat ex præfata constitutione: quare sicut magister ordinis potest dispensare in aliis obseruantiis regularibus cum commendatariis, ita in factione testamenti, sed pro maiori conscientiæ puritate impetratum est a Gregorio XIII. vt prædicti milites secundum priuilegia apostolica, & consuetudinem antiquam possint testari non obstante dicta Pii V. constitutione.

Gregorius XIII. ad perpetuam rei memoriam.

Romanis Pontificis prouidentiæ & benignitatis proprium est, vbi æquitas suadet, ac catholicorum Regum vota exposcunt quæ generaliter à prædecessoribus suis statuta fuit moderari, illaque interdum tollere, quæ facultatem testandi, & disponendi de bonis, quæ sub regulari habitu militiarum degentes personæ possident, adimunt. Licet enim fœlicis record. Pius Quintus prædecessor noster per suam perpetuo valituram constitutionem inter alia omnes & quascumque licentias, & facultates testandi, & alias quomodolibet disponendi, & ad certam, & quantumuis modicam summam & quantitatem de rebus, fructibus, & bonis immobilibus, mobilibus, & se mouentibus inter alios ad magistros, priores, præceptores, milites, fratres & personas militiarum, & hospitalium, videlicet Sancti Iacobi de Spatha, de Calatraua & Alcantara militiarum Hispaniarum ratione præceptoriarum, hospitalium, & beneficiorum Ecclesiasticorum etiam secularium, & aliorum ordinum regularium, ac pensionum ac fructuum quorumcunque prouenientium, nec non facta vsque tunc, non tamen effectum sortita vigore licentiarum, & facultatum prædictarum testamenta, & alias dispositiones huiusmodi etiam per easdem literas, & facultates disponeretur, quod dimidia, vel alia pars rerum, & bonorum prædictorum Militijs, hospitalibus, domibus, & locis, vnde illa prouenirent, vel alijs pijs locis relinquerentur, reuocauerit, & aboleuerit, decernens testamenta, donationes, & alias dispositiones, quæ prætextu priuilegiorum, facultatum, dispensationum, indultorum prædictorum sic reuocatorum, ac contra dictarum literarum tenorem per quæcumque etiam apostolica authoritate fieri, vel factas prosequi contigerit, tanquam subreptitie extortas nullius prorsus roboris, vel momenti esse, nec per eas ius, aut titulum etiam coloratum cuique acquiri posse, & alias prout in eiusdem prædecessoris nostri literis latius explicatur. Nihilominus charissimus in Christo filius noster Philippus Hispaniarum Rex Catholicus Sancti Iacobi de Spatha, Calatraua & Alcantaræ militiarum perpetuus administrator Apostolica authoritate deputatus animaduertens, plerosque ex militibus militiarum prædictarū pro fide catholica tuenda, & conseruanda arma induere, & ei rei plerumque perpetuam operam (vt veros Christi athletas decet) nauare, alios verò grauibus negotijs pertractandis esse distentos, & ex earundem militiarum stabilimentis, aut etiam Apostolicis indultis libere vxores ducere posse, & in habitu militiæ quandā religiosorum imaginem referre, nihilq; hominibus præsertim militibus prædictis gratius euenire posse intelligens, quam vt libera eis sit de bonis, quæ viuentes possidentiā in vltima voluntate (quando amplius velle non possunt) quā alias disponendi tributa potestas Propterea nobis humiliter supplicari fecistis, vt ex consueta Sedis Apostolicæ benignitate opportunè circa premissa prouidere dignaremur. Nos igitur commodis militum militiarum prædictarum, quibus idem Philippus Rex præest, consulere, ac Philippi Regis voluntati hac in parte satisfacere volentes, constitutionisque prædictæ seriem, ac si de verbo ad verbum insereretur præsentibus pro expressis habentes, illam, necnon illius omnes effectus quoad hoc vt S. Iacobi de Spatha, de Alcantara, & Calatraua prioribus, præceptoribus, & alijs ipsarum militiarum obtinentibus beneficia, & quouis nomine nuncupatis militib. quæcunque licentia & facultates testandi, & alias quomodolibet disponendi de rebus, fructibus, & rebus immobilibus, mobilibus, & se mouentibus, vt præfertur, suffragentur, eademque licentiæ & facultates in posterum valeant, ac perpetuam roboris firmitatem obtineat, suosque effectus plene sortiantur penitus & omnino Apostolica authoritate tenore præsentium tollimus, & abolemus. Nec non testamenta, & alias dispositiones in vim licentiarum, facultatum, & consuetudinum prædictarum iam condita, disposita & ordinata, quæ prædicta edita constitutione iuxta testatoris vel disponentis voluntatē effectum minimè sortiri potuerunt, & quorum causa adhuc integra est, vt medio hoc tempore nihil noui acciderit aduersus eiusdem constitutionis dispositionem, omniaque, & singula, quæ in ea continentur in eum in quem, antequam dicti prædecessoris constitutio prædicta edita fuisset, quomodolibet erant statum restituimus, reponimus, & plenarie reintegramus, suosque plenarios, & integros effectus impedimentis omnibus sublatis, quæ ex dicta constitutione prouenerunt, sortiri debere volumus statuimus, & ordinamus, omnesque, & singulos eorundē trium militiarum militibus præsentibus, & futuris, testandi, & alias disponendi de bonis prædictis concessas facultates, & consuetudines pro potiori cautela approbamus & firmamus, illisque perpetuæ et inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, sicq; in præmissis omnibus et singulis per quoscunque iudices ordinarios earundem militiarum & delegatos, & quoscunque alios etiam causarum palatij apostolici auditores & S.R.E. Cardinales (sublata eis, & eorū cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate) vbique iudicari, & diffiniri debere irritumque & inane, si secus super his a quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Non obstantibus præmissis, alijsque constitutionibus, & ordinationibus apostolicis tā per dictū, quam per quoscunque alios Romanos Ponti. prædecessores nostros actos sub quibuscunque tenoribus, ac formis ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibusque, & alijs decretis etiam motu proprio, & certa scientia, ac de apostolica potestatis plenitudine concessis etiā iteratis vicibus approbatis. Quibus omnibus etiam si de eis, eorumque totis tenoribus specialibus specifica & indiuidua mentio, aut quæuis alia expressio exhibenda esset illorum tenores præsentibus pro expressis & insertis habentes,

bentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, contrarijs quibuscunque, &c. Datum Romæ apud Diuum Petrum die sexta Octobris. 1576 Pontificatus nostri anni quarto.

Cæ. Glorierius.

Ex qua concessione colligitur, quod omnia priuilegia, quæ circa modum testandi habebant fratres prædictarum militiarum, sunt in suum pristinum statum restituta, ac si constitutio præfati Pii V. edita non fuisset. Videamus igitur, vt nihil remaneat intactum, quid ipsis a sede apostolica sit concessum. Circa quod recurrat lector ad stabilimenta prædictorum militum & fratrum. Pro ordine autem Diui Iacobi de Spatha referam in præsentiarum constitutionem Clementis VII.

Clemens VII. Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Ex apostolicæ benignitatis officio cunctorum fidelium præsertim sub religionis habitu Domino militantiū circa dispositionem bonorum, quæ viuentes possident, honestis desiderijs, quantum cum Domino possumus, libenter annuamus. Sanè charissimus in Christo filius Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, qui etiā Capellæ, & Legionis, ac Aragoniæ Rex, & militiæ S. Iacobi de Spatha sub regula S. Augustini canonicorum regulariū perpetuus administrator in spiritualibus, & temporalib. per sedem apostolicam deputatus existit suo ac dictorum filiorum de Vcles Conchensis diœcesis, & S. Marci Legionis prioratuum priorum, necnon fratrū eiusdem militiæ nomine nobis nuper exposuit, quod licet iuxta statuta, et stabilimenta dictæ militiæ, ac illi concessa priuilegia, & indulta apostolica præceptores & fratres milites eiusdē militiæ de bonis sibi a Deo collatis, ac propria cuiuslibet ipsorum industria tam præceptoris quàm ex parochialibus ecclesijs capellanis, & alijs beneficijs ipsius militiæ acquisitis certis modo & forma in illis expressis de licentia magistri eiusdē militiæ siue suorum superiorum testari, & de illis disponere possint tantum, cum fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualib. non deseruientes dictæ militiæ forsan in ipsis statutis & stabilimentis, ac priuilegijs & indultis expresse non nominentur, ipsi fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes dubitantes, se eisdem statutis, & stabilimentis ac priuilegijs & indultis gaudere posse in capitulo generali præfatæ militiæ in oppido Vallisoleti Palentinæ diœcesis nouissimè celebrato eidem Carolo Imperatori, et administratori, tunc in Imperatorē electo humiliter supplicarunt vt liceret a Sede Apostolica licentiā & facultatem de bonis sibi a Deo collatis, & sua industria acquisitis testandi Imperatori & præfatus Carolus Imperator administrator habita desuper cum prioribus dictæ militiæ & alijs eiusdē consiliarijs matura deliberatione eisdē fratribus clericis non conuentualib. seu pro conuentualibus non deseruientibus sub cōditionibus, ac modo & forma infrascriptis a dicta Sede Apostolica facultatē testandi huiusmodi petendi, & obtinendi facultatem concessit. Quare dictus Carolus Imperator suo, ac priorum, ac fratrum militiæ huiusmodi nominibus prædictorum nobis humiliter supplicauit, vt eisdē fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus de bonis suis, vt præfertur testandi licentiam concedere, ac alias in præmissis opportunè prouidere & de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur priores & fratres clericos non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientibus præfatos ac eorum singulos, quibusvis excommunicationis, &c. huiusmodi supplicationibus inclinati de Vcles & S. Marci prioratuū prædictorum prioribus nunc et pro tempore existentibus, & cuilibet eorum, vt de consilio alicuius ex ancianis Monasterij, in quo dicti fratres clerici non conuentuales seu pro conuentualibus non deseruientes professionem emiserint eisdem fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus licentiam & facultatem de quibuscūque bonis per eos tā ratione prioratuum, quam aliorum beneficiorum quorumcumque pariterque secularium, aut aliorum, quā dictæ militiæ ordinum, quā alias vndecunque sua industria licitè acquisitis testandi, & de illis disponendi sic tamen, quod, quilibet ex eisdem fratribus non conuentualibus, seu pro conuentualib. non deseruientibus vniuersorum bonorum, iurium, actionum & pertinentiarum suorum singulis annis alteri de Vcles & S. Marci prioribus pro tempore existentibus inuentarium dare teneantur, necnon quod licentia huiusmodi testandi, per eosdem priores concedenda per triennium, & non vltra duret, quod elapso ipsi fratres clerici non conuentuales seu pro conuentualibus non deseruientes licentiā huiusmodi de nouo repetere singulis triennijs teneantur. Et si ex negligentia seu malitia fratres ipsi clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes inuentarium bonorum suorū vt præfertur, dictis prioribus dare neglexerint, aut recusauerint, licentia huiusmodi per eos obtenta, ac inde sequuta nullius sint roboris vel momēti, neque in aliquo suffragentur, quodque dictis fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus obtenta licentia, huiusmodi in omnibus, & per omnia succedere debeat, prout hactenus succedere consueuit. & quod ipsi fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes (licentia huiusmodi per eos obtenta) in suis testamentis codicillis, seu vltimis voluntatibus, a quibusuis dispositionibus per eos de bonis suis pro tempore factis, & conditis, ac faciendis, & condendis, quintum partem omnium, & singulorum bonorum iurium, & actionum suarum deductis debitis, & oneribus conuētui Monasterij, in quo professionem fecerint, reliquas verò partes bonorum huiusmodi, quibusuis personis sibi gratis, et acceptis nō tamen filijs seu nepotibus ex damnato coitu procreatis, neque adulteris siue inhonestis, aut quarum conuersatio a iure sit eis prohibita, mulieribus relinquere possint, & valeāt concedendi, & elargiendi plenam, & liberam authoritatem Apostolico tenore præsentium cum adhoc præfati Caroli Imperatoris, & administratoris expressus accedat assensus, authoritatem, & facultatem concedimus. Decernentes priores præfatos fratribus, pro conuentualibus, tam de Vcles, & S. Marci huiusmodi, quam S. Iacobi de Spatha Hispalensis & Beatæ Mariæ de Tudia, ac de villar de Donas, & Sancti Monij de Vega, ac aliorum conuentuum dictæ militiæ, siue præsentibus, & residentibus, siue absentibus licentiam huiusmodi concedere nullo modo posse. Et sic per quoscunque iudices, &c. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac dictæ militiæ iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, stabilimentis, vsibus, & naturis, cæterisque contrarijs quibuscunque, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ. M. D. XXXI. 18. Calen. Ianuarias, Pontificatus nostri anno nono.

Ioan. Fauorcianus.

Hen. de Busseyo.

Quo priuilegio gaudent milites, & fratres ordinis de Auis in Regnis Lusitaniæ, ex concessione Gregorij XIII. cuius tenor sequitur.

GREGORIVS XIII.

AD perpetuā rei memoriam, ex Apostolicæ sedis in qua meritis licet insufficientibus diuina dispōente clementia constituti sumus, benignitate procedit, vt super eis, quæ personis sub regulari habitu cōtra Christi nominis æmulos pro orthodoxæ fidei ampliatione, & conserua-

seruatione continue militantibus, per eiusdem sedis clementinam circumspectam, pro tempore concessa reperiuntur, an ad alias eiusdem professionis extendantur personas ambiguitatis scrupulos, pro tempore emergentes declarationis nostræ ministerio dilucidemus, ac in his officij nostri partes fauorabiliter impartiamur. Sane charissimus in Christo filius noster Sebastianus Portugalliæ, & Algarbiorum Rex illustris, qui militiarum Sancti Iacobi de Spatha, Sancti Augustini, & de Auis Cistercienses ordinum Regni Portugalliæ magnus magister, seu perpetuus administrator per sedem Apostolicam deputatus existit tam suo, quam dilectorum filiorum magistrorum Conuentus Priorum, Commendatorum, Præceptorum fratrum militum & aliorum religiosorum, ac personarum militiarum prædictarum nominib. nobis nuper exponi fecit, quod licet ex diuersis Romanor. Pontificum, & præsertim felicis recordationis Nicolai V. & Iulij Secundi, & Pauli Tertij prædecessorum nostrorum priuilegijs, & concessionib. prædictæ militiæ in eodem regno aduersus Mauros aliosque fidei Catholicæ hostes antiquitus, per sedē prædictā institutæ salubriter, illarumque tunc, & pro tēpore existentis magistri, seu administratores Conuentus Priores Cōmendatores Præceptores fratres, & milites earumque singuli, tam in personæ & loca domus, ac Ecclesiæ militiarum earundē perpetuis futuris tēporibus omnibus & singulis priuilegijs, prærogatiuis concessionibus indultis, libertatibus, conseruatorijs, indulgentijs exēptionibus honoribus literis apostolicis, & alijs gratijs magistris, seu administratorib. conuentibus, Prioribus, Cōmendatarijs præceptoribus, fratrib & militibus eiusdem S. Iacobi, & de Calatraua, ac de Alcantara militiarum in Castellæ & Legionis regnis institutarum in genere quouis modo ab ipsis Romanis Pontificibus & sede prædicta concessis, & in posterū concedēdis, ac quibus illi vtebantur, potiebantur, & gaudebant, ac vti, potiri, & gaudere possent quomodolibet in futurum vti, potiri & gaudere, ac si eis in genere concessa fuissent, & loco iudicū in literis apostolicis Regnorū Castellæ, & Legionis militijs huiusmodi, pro tēpore concessis deputatorum alios iudices in dignitate tamen Ecclesiastica similiter constitutos in dicto Regno Portugalliæ qui eandem potestatem haberent quam iudices in eisdē literis deputati habebant seu habere possent quomodolibet in futurum deputare libere & licite possint & valeant, nihilominus ac nimium forsan scrupulosis locorum ordinarijs eiusdē Regni Portugalliæ certis præter sionibus dubitari contingit, an literæ per piæ memoriæ Pium Papam V. etiam prædecessorem nostrum sub Dat. videlicet quinto Idus Ianuarij Pontificatus sui, anno 1. procurante Christianissimo filio Philippo Rege Catholico, qui militiarū in Castellæ, & legionis Regnis institutarum huiusmodi perpetuus administrator per eandē sedē deputatus existit, concessæ priuilegiorum indultorum conseruatoriarum, & aliarum gratiarum ipsis militijs Regnorum Castellæ, & legionis concessorum prædictorum præseruatione & innouatione a militijs Regni Portugalliæ et Sebastiano Regi, ac pro tēpore existentibus magnis magistris conuentibus, prioribus, cōmendatoribus, præceptoribus fratribus, militibus personis, Ecclesiis domibus locis bonis, possessionibus, iuribus, & iurisdictionibus militiarū Regni Portugalliæ huiusmodi suffragari, et illis gaudere possint, vel debeant, & exinde effectus literarum Pij prædecessoris huiusmodi, quoad Regni Portugalliæ militias, illarumque singulas personas prædictas frequenter impeditur, & retardatur militiæque Regni Portugalliæ, & illarū personæ huiusmodi sæpe numero grauamina, miserias, & incōmoda sustinent in earum detrimentum, ac priuilegiorū, indultorum & facultatum sibi concessarum locationem, cum autē sicuti eadem petitio subiungebat, Magistri conuentus priores commendatarij, præceptores fratres milites, & aliæ personæ eiusdem S. Iacobi de Spatha, siue in Legionis Castellæ, & Aragonū, siue in Portugalliæ, & Algarbiorū Regnis constituti, siue eiusdē professionis existant, & sub eisdē regularibus institutis militent, neque alia inter eos differentia quā quod in diuersis Regnis consistunt fore dignoscantur, ac præmissis in fauorē ipsius Militiæ de Spatha & de Auis in genere concessa appareant, & neutiquam conueniens videatur, vt Militiæ prædictæ, etiāsi in diuersis Regnis institutæ diuerso iure fulciri, aut inniti debeant, præsertim quod illæ semper in omnib. & per omnia per alios Romanos Pontifices prælatos æquiparatæ fuerint, ac propterea idē Sebastianus Rex nominibus prædictis nobis humiliter supplicari fecerit, quatenus ambiguitatis prædictæ scrupulis antequā altius irrepant, ac iurgiorum et litigiorum materiā parturiant, declarationis nostræ ministerio summouere, & alias in præmissis opportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui præter commune debitum, quo ex apostolatus officio cæteris fidelibus debitores existimus militias Regni Portugalliæ, illarūque personas huiusmodi eo specialius paterna dilectione cōplectimur, quo pro tuitione prædictæ fidei eiusque propagatione, atque præsidio contra immanissimos Christi nominis hostes, Mauros scilicet, & alias barbaras nationes cum proprij effusione cruoris, & vitæ periculo continue decertari facti euidentia cognoscimus, eundē Sebastianum Regem a quibusuis excommunicationis, suspensionis & interdicti aliisque ecclesiasticis sententijs censuris, a iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes & absolutū fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati eorūdem Nicolai, Iulij, & Pauli prædecessorum prædictorū vestigijs inhærentes omnemque dubitationem in præmissis remouere volentes nec non omnium & singulorū priuilegiorum concessionum, indultorum conseruatoriarum, & aliarum gratiarum, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & sedem prædictam eisdē militijs tam in Legionis, & Castellæ quā Portugalliæ Regnis prædictis institutis, illorumque magnis magistris, seu administratoribus conuentibus prioribus, cōmendatoribus, præceptoribus fratrib. militibus, personis prædictis ac desuper confectarum & dictarum Pij prædecessoris literarum tenores præsentibus, pro expressis habentes huiusmodi supplicationibus inclinati omnia, & singula priuilegia, prærogatiuas immunitates, exēptiones, libertates facultates, indulgentias, conseruatorias, indulta et alias gratias militijs Castellæ, & Legionis Regnorum huiusmodi, ac prædicto Philippo Regi, & pro tempore existentibus administratoribus conuentibus prioribus, commēdatoribus præceptoribus, fratribus militibus, et alijs personis Ecclesijs domibus locis bonis, possessionibus iuribus iurisdictionibus, militiarum Castellæ, & Legionis Regnis institutarum huiusmodi per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros ac nos, & sede eandem hactenus quomodolibet, tam in genere, quam in specie concessa, & in posterum concedenda eisdem modo, & forma quibus concessa sunt, & in posterum concedētur ad militias Regni Portugalliæ, ac Sebastianum Regem & pro tempore existentes magnos magistros, seu administratores conuentus, priores, commēdatores præceptores, fratres milites, personas, & Ecclesiasticas domos, loca, bona possessiones, iura, iurisdictiones militiarū in Regno Portugalliæ institutarum huiusmodi extendi, & illa eis in omnib. & per omnia, ac pariformiter, & æque principaliter absque ulla prorsus differentia, ac si militijs Regni Portugalliæ, & Sebastiano Regi, ac pro tempore existentibus magnis magistris, seu administratoribus, conuentibus prioribus commendatoribus, præceptoribus fratrib. militibus, personis, & Ecclesijs domibus locis, bonis, possessionibus iuribus, iurisdictionibus, militiarum Regni Portugalliæ huiusmodi specifice & expresse concessa fuissent, & concederentur perpetuo suffragari, ac illis uti, potiri, nec non loco iudicum in priuilegijs, & alijs literis apostolicis

stolicis Regnorum Castellæ, & Legionis militijs huiusmodi, pro tempore concessis deputatorum dilectos filios capellanum maiorem prædicti Regi, & successorũ Regum Portugalliæ Archidiaconus Deliuenza Bracharen. & Eluoren. Ecclesiarũ nunc, & pro tempore existent. in dicto Regno Portugalliæ qui eandem potestatem habeant, quam iudices in eisdem literis, & priuilegijs deputati habent, seu habere potuerunt quomodolibet in futurũ deputatos esse, ne desuper, per prædictos ordinarios, seu alios cuiuscunque status gradus, conditionis, ordinis præeminentiæ & qualitatis existẽs, & Cardinalatus honore fulgens, molestari, perturbari, vel inquietari posse, ipsasque militias Regni Portugalliæ, illarumque singulares personas in eodem statu, quo militiæ Regnorũ Castellæ, & Legionis, illarumque personæ huiusmodi, quomodolibet existunt & pro tempore reperiuntur, & perpetuo conseruari debere, & ita intentionis prædecessorum prædictorum fuisse, & ẽt nostræ esse, & perpetuo fore apostolica authoritate tenore præsentiũ decernimus, & declaramus, & nihilominus, pro potiori cautela eadem omnia & singula priuilegia & prærogatiuas exemptiones facultates, indulgẽtias conseruatorias indulta, & alias gratias eisdem modo & forma, quibus militijs Castellæ ac Legionis regnorum earumque superioribus & personis huiusmodi, vt præfertur concessa sunt & in posterũ concedentur, & militias Regni Portugalliæ, illarumque superiores, & personas huiusmodi similiter perpetuo extendimus, illorumque eis authoritate & tenore prædictis, modo tamen & forma in literis Pij prædecessoris huiusmodi contentis cõcedimus, & indulgemus, decernentes præsentes literas nullo vnquam tẽpore de surreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, vel impugnari posse. nec illas sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarũ reuocationibus, suspensionibus, modificationibus, limitationibus, derogationib. aut alijs cõtrarijs dispositionibus cõprehendi. Sicque per quoscumque iudices, & commissarios quauis authoritate fungentes, & S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ac causarum palatij apostolici auditores sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretãdi facultate, & authoritate iudicari & diffiniri debere, ac ex nunc irritũ, & inane si secus super his à quoquam quauis authoritate sciẽter, vel ignoranter contigerit attentari. Quo circa venerabili fratri Episcopo Ameriñ. & dilectis filijs Capellano maiori prædicti Sebastiani Regis moderno, & pro tẽpore existenti ac Archidiacono Elboren. per apostolicã scripturã mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut vnus eorum per se, vel aliũ, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quacumque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte prædicti Regis moderni, & pro tẽpore existenti magni magistri seu administratoris conuentuum, priorũ commendatorum, præceptorum fratrum militum personarum, Ecclesiarũ, domorum locorũ bonorum, possessionum iurium iurisdictionũ militiæ Regni Portugalliæ huiusmodi, seu alicuius eorũ desuper requisiti fuerint solemniter publicationem eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciãt authoritate nostras literas huiusmodi, & in eis contenta, quæcumque firmiter obseruari, ac singulos, quos eædem literæ concernũt, illis pacifice gaudere, non permittant eos desuper, per quoscũque quomodolibet indebite molestari, contradictores per censuram Ecclesiasticã appellatione postposita cõpescendo, non obstant. constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac militiarum prædictarũ iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, stabilimentis, vsibus, & naturis, necnõ quibusuis declarationibus, inhibitionibus, & decretis priuilegijs, quoque indultis & literis apostolicis: sub quibuscumque tenorib. & formis, ac cum quibusuis ẽt derogatoriarũ derogatorijs, alijsque efficacioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in specie, & motu proprio, & ex certa sciẽtia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, ẽt consistorialiter, ac aliàs quomodolibet concessis approbatis & innouatis. Quibus omnibus etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, & expressa indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma adhoc seruanda esset tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent præsentibus pro sufficiẽter expressis, ac insertis haben illis aliàs in suo robore permãsuris, hac vice dumtaxat specialiter expressè derogamus, cæterisque cõtrarijs quibuscumque. Volumus autem, quod priuilegiorum indultorum, & aliarum gratiarum præfatarum, ac etiam præsentium literarum trãsumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis plena, & integra, ac eadem fides prorsus adhibeatur in iudicio, & extra, quæ ipsis originalibus adhiberetur si originaliter forent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, diẽ VIII. M.D.LXX. Pontificatus nostri Anno 4.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum oblati regulares possint testari.

Respondeo dicendo, quod oblati Ecclesijs secularibus, & oblati tantum Ecclesijs regularibus, siue vocentur conuersi siue non, possunt testari, nisi se, & sua, præsentia, & futura Ecclesijs præfatis obtulerint, non quidẽ quia religiosi sunt, sed quia pia donatione se illa potestate priuauerunt, dixi non quidẽ, quia religiosi sunt, nam si sunt religiosi nõ est dubium, quod ex isto capite etiam testari prohibẽtur, cuiusmodi sunt in ordine S. Benedicti, cõcessum est enim cõgregationi S. Benedicti Vallisoletani, anno Domini millesimo quingẽtesimo septuagesimoquinto à Gregor. XIII. vt hi, qui in præfata religione sub habitu donatorum tria emittũt vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ sint verè religiosi, & votũ solemne religionis emittere censeantur, prout habetur in libro priuilegiorum *a* dictæ congregationis impresso Vallisoleti, anno Dom. M.DXCV. & quo ad hos cessat illa quæstio agitata per Philippũ Francum *b* an scilicet oblatus etiamsi non sit verè cõuersus possit testari, de qua aliqua tradit Nauarr. *c*

a Pri. 91. par. 194.

b Francus in Rubr de testa. nu. 13.

c Nau in cap. non dicatis n. 45. in fin.

ARTICVLVS IX.

Vtrum si pater monasterium ingrediatur, & professus sit, nunquid aliquem ex filijs suis meliorare possit in tertia & quinta bonorum parte, vel de illis maioratum facere.

Respondeo dicendo, quod Gregorius Lopez *d* hanc excitat quæstionem, & respondet, quod possit, modo monasterium instituat in parte monasterio ex illis bonis obuentura, subdens, quod pars illa monasterio competẽs erit quarta bonorũ, ideoque filium etiam in tertia tantum parte meliorare non poterit, ne monasterio in sua parte quarta pater officiat, & ad hoc etiam confert Baldi *e* assertio dicentis, quod si Papa concessit monacho, quod de bonis paternis testari possit, quod verba ista Papæ secundum ius Canonicum debent intelligi, ex quo iure pars sua monasterio reseruatur. Hæc tamẽ doctissimi & clarissimi viri assertio vera nõ est, imo ex eius assertione, quam statim affirmat, atque exhibet, conuincitur, dum tenet monasterio quintam partem competere filiis legitimis existentibus, & ita ab eo recedit Molina. *f*

d Gregor. in l. 17. v. vno de ello. ti. 1. p. 6.

e Bald. in l. si quando c. vlt. ver. exis. l. C. de inof. testam.

f Moli. de primog. li. 2. c. 9. nu. 17

Quod

Quod limita & intellige, quando inter filios pater disponit, secus si inter extraneos nisi de licentia Papæ testetur, vt ex Philippo Franco *a* videri licet latè hanc quæstionem pro vtraque parte examinante.

a Fran. in ru. de test. nu. 78. in 6.

Qui tandem concludit istam esse communem opinionem; plures etiam idem tenentes citat Couarruuias, *b* asserens hanc opinionem vsum christiani orbis recepisse.

b Coua. in ca. testam. nu. 10. cum seq. in ca. cum in offi. nu. 7. co. 11.

Licentia autem testandi a Papa monacho concessa non finitur in prima vice, iuxta ea, quæ resoluta sunt supra.

c supr. q. hac q. art. 4.

ARTICVLVS X.

Vtrum valeat testamentum, in quo instituitur frater minor regularis obseruantiæ.

RESpondeo dicendo, esse irritum & rumpi testamentum, quando hæres in eo non instituitur, vel si instituitur, est tamē ipse hæres incapax, ex quo concludit Bartolus, *d* quod cum fratres Minores, secundum eorum regulam a iure approbatam, & declaratam successionum non sint capaces, si ipsi fratres minores sint instituti hæredes, & nullū habeant substitutum, vel cohæredem, testamentum nullum est, & hæreditas pertinet ad venientes ab intestato, si autem habet substitutum, vel cohæredem valet, & similiter, si cohæredem & ei accrescit portio fratrū, vbi non est substitutus. Vtrum autem in foro conscientiæ talis substitutus, vel cohæres, aut veniens ab intestato possit in conscientia hæreditatem tenere, vide per eum ibi, quia videtur habere hanc maximam, & regulam, quod si talis potest esse certus, quod testator voluit dispositionem valere iure directo, idest testamenti tantum, licitè eam tenet in conscientia, si verò sit certus, quod voluit valere etiam iure codicillorum & omni modo, quo potest, licitè eam non tenet, si verò remanet dubius, neque applicat animum suum ad aliquod prædictorum, sed manet in eo, quod ius præsumit, licitè eam tenet, tamen quia vix reperiri potest, qui non velit manere omni modo, quo melius potest, tutius est non tenere, & Bartolum sequitur Syluester. *e*

d Bar. in trac. Minorit.

e Sylu. testa. 1. nu. 6.

ARTICVLVS XI.

An per professionem testamentum ante ingressum religionis factum rumpatur.

RESpondeo dicendo, quod magis communis est, quod si tempore testamenti monachus de professione cogitauit non rūpatur, secus verò si de professione non cogitauit iuxta quandam Bartoli *f* distinctionem, quam Doctores magis communiter sequuntur, vt videri licet per Couarruuiam, *g* & per Franciscum Francum, & per Tiraquellum, & Molinam, Quod intelligunt vt rumpatur respectu partiū, quæ ad monasterium erant peruentura, & quod in dubio ex temporis interuallo colligi posset, an professionem præmeditauerit.

f Bar. in auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccles.

g Coua. in c. 2. de test. num. 5. Franc. in rub. de test. in 6. n. 67. & 69 Tiraq. in l. si vnquam. C. de reuoc. dona. v. susce. liberos nu. 45. Moli. de primog. lib. 2. c. 9. n. 35. cum seq.

Et aduertendum, quod si quis testetur ante religionis ingressum contemplatione tamen ipsius religionis, cogitando de ingressu poterit testari, etiam non seruata solemnitate iuris communis. Ita Bartolus, *h* si enim hoc permittitur militibus armatæ militiæ, multo magis permittendum est huic, qui de proximo accingendus est cęlesti militię, & ait Iulius Clarus *i* licet hæc opinio patiatur aliquam difficultatem, in practica tamen tenenda est propter Bartolum, & aliorum eam sequentium authoritatem.

h Bart. in auth. si qua mulier, nu. 7. v. ex hoc dico, C. de sacr. eccles. Decius. cons. 51. nu. 3.

i Clar. de testamen. q. 28.

ARTICVLVS XII.

Vtrum in testamentis possint testes deponere de verbis testantis.

RESpondeo dicendo, quod non sufficit testem deponere de verbis testantis, & dicere, quod audiuit illa verba nisi simul dicat, quod vidit testatorem, & audiuit illa verba dicentem iuxta ea, quæ in legibus *K* imperialibus traduntur, vbi dicūt, quod coram testatore debent testes sigillare, vel signare testamentum, alias non valeret. Bene tamen verum est, quod quædam glossa *l* tenet contrarium, quæ teste Cæpola *m* communiter reprobetur. Nec sufficit dicere, quod certè, & clarè cognoscebat vocem testatoris, nam aut testator facit testamentum in infirmitate, & cū infirmitate de facili possit mutari mens testatoris esset incertum dictum testis, vel saltē posset esse incertum, quod iura in testamentis abhorrent, aut testator facit testamentū in salute, & etiam posset esse incertum, quantumcunque voce testatoris cognosceret clarè, & apertè, cum alius posset ibi supponi, qui fingat vocem testatoris, & sic possit falli testis; ideo requiritur, quod etiam deponat de viso. Quod nota; vidi enim ego in illustrissimo conuentu S. Ioannis Baptistæ oppidi de Estremoz patriæ meæ ædificato sumptibus, & donatione Domini Ludouici Infantis Regnorum Portugalliæ filii illius celebratissimi Emanuelis Regis, in quo illustrissimæ & obseruantissimæ moniales nolebant, vt virgo testari volens velum deponeret dicentes notario & testibus satis esse eius vocem audiri, etiamsi eius facies velo esset abscondita. Quod præsente me fuit decertatum, & tandem contra notarium obtinuerunt moniales non permittentes præfati veli depositionem. Quod secundum iura minime fieri debuerat, cum secundum ea non solum notarius, & testes de auditu, sed etiam de visu personæ testantis debeant testimonium exhibere, & aduerte, quod monachi, & mendicantes fratres possunt esse testes in testamento, & ita praxis admisit, vt testatur Natta, *m* & Iulius Clarus.

K l. si non specialis & in l. si vnus C. de testam.

l Glos. in l. 2. § idem labeo. ff. de aqu. plu. arc.

m Cepol. cauth. 203.

m Natta in repetit §. ex imperfect. post nu. 181. Cla. li. 3. recep. sent. §. testam. q. 51. nu. 7.

QVAESTIO LXX.

Dę testamentis quo ad eorum executionem in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *AN religiosus possit esse executor testamenti.*

2 *Vtrum fratres Minores possint esse executores testamentorum.*

3 *Vtrum religiosi consilium sit sequendum, quando testator mandat, quod suo consilio, & voluntate, quod fieri præcipit, exequatur.*

4 *Vtrum religiosus executor possit erogare suo monasterio distribuenda pauperibus.*

5 *Vtrum ordinarius possit compellere religiosum testamenti executorem vt sibi reddat rationem.*

6 *Vtrum remaneat suspensus regularis impediens vltimam voluntatem testatoris.*

ART.

ARTICVLVS I.

An religiosus possit esse executor testamenti.

Respondeo dicendo, quod religiosus etiamsi ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit, non potest tale munus subire, nisi petita prius, & obtenta a suo superiori licentia, ita in iure *a* definitur, quod si non obtenta huiusmodi licentia aliquid exequatur, totum irritum est, & inualidum iuxta veriorem sententiam traditam a Couarruuias, *b* & Syluestro. Quod cõfirmatur, quia executor nisi munus vellet acceptare, executor non est, prout resoluit Molina. *c* Cum autem religiosus velle, ac nolle non habeat nisi dependenter a prælato suo, prout dicitur in iure superius allegato dante causam, cur non obtenta prius licentia a superiore executor esse non possit, consequens est, vt acceptatio ipsius non occurrente beneplacito superioris nulla omnino sit: probatur deinde ex quadam lege, *d* quæ nullum esse dicit, quod iure resistente, aut prohibente fit; esto lex, quæ illud prohibet, non subiungat, vt sit nullum; superior autem supremus monasterij, vt prior, guardianus, aut rector, quia suis subditis facultatem dare possunt ad id munus exequendum, esse potest executor non petita licentia a prouinciali, aut ab alio sibi superiore, quando superior ad id eum non astrinxit. Ita Syluester. *e* Ratio est, quia superior monasterii quas facultates, & distributiones potest aliis concedere, eisdem etiam potest secum vti, quando aliud in ea religione non est statutum; religiosi autem societatis Iesu videant, quid eius constitutiones circa hoc determinant. *f*

Aduertendum cum Syluestro, *g* quod superior re integra potest reuocare facultatem, quam dedit subdito, vt executor esset alicuius testamenti ad effectum, vt subditus progredi vlterius in executione non possit, malè tamen faciet, si sine legitima causa eam facultatem reuocet.

a cap. religi. in princ. de testa. li. 6. & in clement. vn. eod. tit.

b Cou. in cap. tua nobis de testa. n. 2. Syl. v. test. 2. q. 2.

c Molina. 2. 2. tracta. 2. disp. 248.

d L. non dubiũ C. de legib.

e Syluest. vbi sup.

f 6. par. cap. 3. § 7.

g Syl. vbi sup.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores possint esse executores testamentorum.

Respondeo dicendo, quod fratribus Minoribus est omnino interdictum executores esse testamentorum, tametsi præbere possint consilium circa eorum executionem. Ita definitum est in iure. *h* Quare, vt Couarruuias, *i* & Doctores communiter affirmant, præcipere possunt testatores in suis testamentis executoribus etiam in rebus exequendis, atque in distribuendis his, quæ distribuere præcipiũt, consilium ab huiusmodi fratribus petant, tametsi illis auditis non teneantur tale consilium sequi. Ita Couarruuias *K* cum Bartolo, & aliis affirmat, posse testatores iniungere executoribus, vt non aliis distribuant aliqua, quàm his, quibus huiusmodi fratres elegerint, quin posse in suis testamentis fratribus committere Minoribus, vt ipsi executores eligãt fratresque tunc posse illos eligere.

Sed contrariam opinionem allegando alios tenet Sylu. *l* quam dicit Molina sibi magis placere, eo quod prima opinio esset in fraudem legis, si restringeret executores, vt teneantur petere consilium a fratribus Minoribus in rebus destribuendis, esset enim in effectu facere fratres ipsos executores, tametsi ministerio aliorum, neque id cum iure citato, nec cum puritate ea in parte sui status quadrat. At certe opinio Bartoli, & Couarruuias est tenenda, nam si penetretur ratio, in qua fundatur Clementina id prohibens fratribus Minoribus cessat in hoc casu, ratio enim præfatæ Clementinæ *m* est, quia fratres Minores hæc sine litigio, & contrectatione, vel administratione pecuniæ nequeunt expedire, quæ ratio viget in executoribus non autem in consilium dantibus ad exequendum, neque in facultate ad eligendum executores, & ad eos nominandos; in his enim nullum legitimum, neque vlla pecuniæ contrectatio reperitur, quando enim a testatore centũ ducati relinquuntur æqualiter inter quatuor pauperes distribuendi, quos elegerint fratres minores, nullum litigium, nullaque pecuniæ contrectatio & administratio ipsis fratribus inde oritur, nam ipse testator distribuit & per fratres fit pauperũ electio, quod similiter reperitur, quando ipsi fratres tantum consulunt executores, aut ipsos nominant, prædicta enim sunt meri facti, quod patet, quia cadunt in deportatum, qui non est capax eorum, quæ sunt iuris ciuilis, vt patet ex iure. *n* Imo in prædictis solum fidelitas commendatur, & ipsis fratribus propter multa, quæ sciunt in confessionibus, & extra securius prædicta electio & nominatio committitur, melius enim cognoscunt pauperes verecundos, & personas fideles ad executionem eorum, quæ fieri percipiuntur, quam alii alterius classis viri, neque prædicta sunt mala, neque habent speciem mali, vt prohiberi fratribus censeantur.

Ex his infertur, quod si distributio alicuius pecuniæ relinquatur a testatore distribuenda arbitrio alicuius fratris in necessitates ipsorum fratrum Minorum, talis distributio potest fieri a prædicto fratre hærede sponte soluente, & idem est si pecunia sit distribuenda in sorores, & moniales Monasteriorum, quæ reguntur per ipsos fratres; & ait Baptista *o* de Salis, quod Benedictus XII. hoc videtur exprimere, in hoc enim casu nulla inuenitur pecuniæ contrectatio, neque aliquod litigium posse euenire præsumitur. Nec hic aliqua iurisdictio, aut actio acquiritur ipsi fratri, cum hoc arbitrium magis facti, quàm iuris sit, siquidem secundum ipsum arbitrium hæres, vt præsupponitur, minime a præfato fratre compellitur, quod debuerat aduertere Syluester. *p*

h Clem. exiuit de para. § verum etiam de verb sign.

i Coua. in ca. tua nos nu. 1. de testam.

K Couar. vbi sup.

l Sylu. v. testa. 2. q. 2. pronũc 7. Molin. 2. 2. trac. 2. dispen. 147. col. 152.

m d. Cle.

n L. cum pater § pater. ff. de leg. 2.

o Baptista de Salis in sum. v. religio. 1. fo. 200. p. 2. col. 2.

p Syl. vbi sup.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi consilium sit sequendum, quando testator mandat, vt suo consilio, & voluntate, quod fieri præcipit exequatur.

Respondeo dicendo, quod si testator mandat, vt voluntate religiosi omnia exequantur, idem est quasi executor, & sine eius voluntate nihil fieri potest, sicut sine voluntate executoris fieri nequit, si tamen mandat, vt omnia fiant cum eius cõsilio, tunc necessario est petendum, sed non necessario sequendum, nisi hæres, vel commissarius consilium eius sequi teneatur ex voluntate testatoris, si verò dixerit secundum consilium talis regularis tenetur illud sequi secundum Albericum, & allegans Ioannem Andræam in hanc sententiam inclinat Syluester, qui ait, quod non est necessario sequendum consilium, quando mandatur exequi ex consilio, vel de consilio, vel cum consilio, quod & in simili casu tenet Bursatus probans, nullam esse differentiam adhibendam inter has dictiones, ex, de, & cum, licet aliqui literaliter illas interpretantes dicunt diuersum esse, si dicatur cum consilio, aut si dicatur de consilio,

consilio, qui expresse loquuti sunt contra Bartoli *a* sententiam, qui non literam, sed realitatem considerans, nullam inter has dictiones respectu consilij adhibendi apposuit differentiam. At quando ponitur dictio, secundum, dicendo secundum consilium, illa dictio, secundum clarè denotat consilium non solum petendum, sed etiam necessario exequendum sed tu dic, quod attento, quod religiosi cum licentia suorum prælatorum possunt esse testamentorum executores, consilium ab ipsis in casu proposito esse non solum petendum, sed etiam sequendum, cum dicti religiosi in hoc casu vt participes eiusdem officij constituantur, & per consequens eorum consilium est sequendum, prout in iure *b* communiter notatur.

a Bar. in l. 7. §. si plures ff. de exerc. act.

b c. venerabi. de offi. deleg.

Et aduertendum, quod quando alicui est commissa executio & distributio in testamento cum consilio fratrum Minorum casu, quo ipse frater non potest esse executor, tunc de vrbanitate debet eius sequi consilium & non de necessitate, si tamen proponatur consilium petendum casu, quo ipsi fratres possunt esse executores, tunc temporis debet eorum consilium requiri & sequi, possunt autem fratres Minores esse executores testamentorum, quando distributio debet fieri in ipsos fratres, vel in moniales sui ordinis, ita Bartolus *c* hoc sine aliqua controuersia concludens.

c Bar. in tra. Minoric.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religiosus executor possit erogare suo monasterio distribuenda pauperibus.

REspondeo dicendo, quod religiosus executor testamentorum potest erogare suo monasterio illa, quæ sunt pauperibus distribuenda etiam si solus exequatur, cum in hoc casu distinctio personarum inter dantem & recipientem inueniatur, sibi autem non potest nisi esset in summa necessitate, quia tunc etiam licet ei capere aliena, secus si non sit solus executor, sed cum aliis, quia tunc potest. Ita Syluester *d*.

d Syluer. testamentum 2. n. 2. vers. 5.

Nec supradictis obstat, quod restitutioni obnoxius institutorum, quæ restituenda sunt pauperibus, si est pauper potest sibi totū, aut aliquam partem capere, prout tenet cum aliis Nauarrus, *e* per quod videtur, quod prædictus testamenti executor, si est pauper, potest sibi partem illius, quod restituendum est pauperibus applicare. Nam quantum ad nostrum propositum prædicta doctrina est limitanda, nisi aliud constet de voluntate testatoris, hic autem constat de eius voluntate cum executorem fecerit pauperem religiosum, & ei mandauerit, vt distribuat inter pauperes de ipso paupere ab eo cognito nulla facta mentione.

e Nau. c. 17. nu. 93.

ARTICVLVS V.

Vtrum ordinarius possit compellere religiosum testamenti executorem, vt sibi reddat rationem.

REspondeo, dicendo, quod religiosus testamentarius etiam si sit exemptus, vel prælatus tenetur reddere rationem ordinario, & ordinarius tenetur exigere, prout in quadam Clementina *f* est definitum. Quod Ricardus *g* limitat in religioso habente exemptionem communem, & tamen potente conueniri ratione contractus, vel delicti seu rei vt in casu cuiusdam decretalis *h* secus in eo, qui etiam ex prædictis conueniri non potest, quia talis ab ordinario puniri non potest, & hanc opinionem sequitur Sylu. Et huiusmodi sunt omnes mendicantes, & hi qui eorum gaudent priuilegiis, prout resolutum est in secundo tomo. *i* Vtrum autem, testator possit præcipere Episcopo, ne suus executor rationem reddere teneatur; Respondetur, quod non cum testator non possit facere, ne in suo testamento leges locum habeant, voluntas enim pia, rationabilis, & iuridica defuncti est executioni mandanda, non autem illa, quæ illicita est, & contra sacros canones, prout in specie resoluit doctissimus Couarruuias. *k*

f Cl. religiosis de test.

g Ricar. in 4. dist. 45. a. 2. 2. de priu. 6.

Syl. testa. 2. n. 2. v. 4.

i 2. to. q. 71.

K Cou. in c. tua nos nu. 6. de test.

ARTICVLVS VI.

Vtrum remaneat suspensius regulari impediens vltimam voluntatem testatoris.

Vide quod circa hunc articulum diximus in quæstione de suspensione. *l*

l Supra hoc to mo q. 55. ar. 2

QVAESTIO LXXI.

De testibus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 VTrum religiosi possint compelli ad iurandum.

2 Vtrū monachus possit esse testis in testamento.

Vtrum religiosi possint compelli ad iurandum.

REspondeo dicendo, quod quæstio proposita iam supra secundo tomo resoluta est. Nunc autem pro complemento proposui in medium adducere priuilegium Eugenij IIII. concessum motu proprio congregationi S. Iustinæ, anno Dominicæ Incarnationis 1434. quod vidi sub sigillo authentico in libro priuilegiorum ordinis D. Benedicti *m* impresso vallisoleti, anno Domini M.D.X.C.V.

m 6. pri. fo. 55 par. 2.

Eugenius IV. seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam Si ex debiti ministerii pastoralis &c. Plane ne prælatos & monachos huiusmodi etiam causarum strepitus inquietet. & ab otio sancto deducat, ne quis prælatos, monachos, & personas de huiusmodi congregatione subire de calumnia, & veritate dicenda iuramentum, aut deferendum testimonium quacunque de causa compellat inuitos siue extra ciuitates, et diœceses suas trahat, siue in eos, vel eorum aliquem propterea excommunicationis, vel alterius censuræ seu pœnæ sententiam proferat per literas apostolicæ sedis vel legatorum eius, nisi in eisdem literis de huiusmodi indulgentia plena expresse, ac de verbo ad verbum facta fuerit mentio specialis eadem authoritate indulgemus excommunicationis, suspensionis & interdicti, & alias sententias, sit quas in eos, vel aliquem eorum contra indultum huiusmodi promulgare, contigerit, decernentes præsentium tenore irritas & inanes prælatorum verò, monachorum, et uniuersorum, commissorum, & nouitiorum ipsius congregationis testimonia in causis & ipsorum ciuilibus, & criminalibus in iudicio & extra iudicium legitima sint & iuridica. & vt eis libere & licitè vti concedimus per præsentes. Adiicientes, quod si quandoque contigerit per aliquem, aut plures actus contra huiusmodi aut quæcumque alia decreta priuilegia, indulta gratias, & immunitates præfatæ congregationi concessa, aut ipsorū aliquo a quocumque cuiuscumque conditionis, dignitatis, gradus, seu

seu status existat, & negligentia vel ignorantia praesentium, & futurorum, quibus ea conceduntur aut alia quauis causa aliter attentari, vel obseruari ignoranter, vel scienter nullum tamen per hoc praeiudicium decretis, priuilegiis indultis, gratiis, & immunitatibus praefatis volumus generari, sed illa in suo robore, & vigore permanere. Non obstantibus in Constantiensi, & aliis Conciliis ac fa lic. reco. Innocentio IV. &c.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus possit esse testis in testamento.

RESpondeo dicendo, monachum in testamentis testem esse posse, vt in quadam decretali *a* probatur. hanc opinionem tenet Baldus, & firmat Speculator, & Ioannes Andr. & approbat Bart. Imo ait Guido *b* Papa, absit, quod testamenta, vel aliae vltimae dispositiones, in quibus religiosi etiam mendicantes pro testibus adhibentur, debeant propter hoc irritari, imo quod tales pro testibus adhibeantur in vltimis voluntatibus, tenet communis obseruantia.

Nec obstat inquit dictum Ioannis Fabri *c* qui videtur tenere, quod non valeant, ipse enim sine lege loquitur, licet enim tales religiosi pro testibus adhibiti testimonium in iudicio ferre non possint sine superioris licentia, non propterea sequitur quod ipsa dispositio vitietur, sicut dicimus in excommunicato, qui a testimonio ferendo repellitur a iure, *d* attamen testamentum, vel contractus, in quo adhibetur pro teste, non vitiatur, prout tenent Speculator, *e* & Innoc. Hoc etiam probatur in religioso dato pro executore in testamento: nam datio valet, licet ipse officium illud exercere non possit, sine superioris licentia. Quod ita vidisse iudicatum in Curia parlamenti asserit idem Guido.

Haec autem communis sententia ampliatur vt procedat etiamsi in eo testamento Monasterium sit institutum, aut ei sit aliquid legatum, cum monachus in causa alterius monachi testis esse possit, prout habet communis consuetudo, & obseruantia teste Natta *f* subdente hoc esse valde rationabile, nam solent a testatoribus adhiberi, tanquam legaliores sub spe, quod eorum voluntates non reuelent.

Aduertendum tamen, quod licentia praedicta debet apparere in actis, aliter monachus examinatus nihil probat, quod vt verissimum probat Ioannes de Amicis.

Reliqua autem pertinentia ad testes iam supra secundo tomo satis disputata sunt.

a c. nuper extra de testib. Bal. in l. verbo super q. 10. C. de sacros. Eccl. spec. tit. de teste. v. quid de mon. & ibi Andr. Barto. in l. in tantum. §. v. uer. ff. de rerū diuis.
b Guid. decis. delphi. q. 519
c Faber. inst. de testi. §. testam.
d c. veniens ex. de testi.
e Specul. tit. de testam. §. instru. publi. Innoc. in c. ex pia glo. v. durat. ex. de exce.
f Natta in repeti. §. ex imperfect. sub n. 181. C. de testa.
Io. de Amicis cons. 77. nu. 17. & seq.

QVAESTIO LXXII.

De Tertiarijs ordinum, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur quatuor.

1 *VTrum ordo tertiariorum B. Francisci sit religio, & vtrum eius alumni sint vere religiosi.*
2 *Vtrum tertiarij ordinis Diui Dominici sint vere religiosi.*
3 *Vtrum tertiarij D. Augustini Carmelitarum, & Minimorum sint religiosi.*
4 *Quo habitu praefati Tertiarij vtantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ordo Tertiariorum Beati Francisci sit religio, & sic vtrum eius alumni sint vere religiosi.

RESpondeo dicendo, quod vt constat ex his, quae tradit author *g* libro nostrae sacrae religionis minorum originis, quod cum ad feruentissimam seraphici patris Francisci Praedicationem plures, tum homines, tum etiam mulieres matrimonialibus legibus astrictae converterentur, cuperentque sibi aliquam regulam, certasque leges dari, quibus vitam iuxta euangelicae legis perfectionem faelicius instituere possent, adiecit Beatus ipse pater, vt & tertium ordinem, quem de poenitentia dici, atque virginibus, vxoratisque, nec non solutis communem esse voluit, anno Dominicae Incarnationis 1221. institueret. Cuius & si certa regula ab ipso B. Patre Francisco tradita non inueniatur, certissimum tamen est, aliquas sibi leges, quibus eius alumni in vtriusque hominis conuersatione corporali scilicet, & spirituali vti deberent, ab eodem fuisse praefixas, hasque a summo Pontifice Nicolao Quarto, *h* in vnum collectas, & moderatas, atque in regulae formam a praefatis tertiariis, tum solutis, tum quoque vxoratis obseruandae redactas. Quem quidem ordinem Hono. III. Pontifex maximus confirmauit, & Gregorius IX. Innocentius Quartus, atque Nicolaus Quartus summi itidem pontifices plurimis fauoribus, atque priuilegiis prosequuti sunt. Cum igitur sacra haec tertiariorum confraternitas indies magis, magisque excresceret, meliusque audiret illustrissima simul atque pientissima Angelina a Termis Ciuitellae apud Brutios comitissa, coacta bona illustrium iuuencularum manu, Fulginae, quae Vmbriae ciuitas est, & conuentum sub titulo S. Annae sibi construxit, & illum cum sociis ingressa tribus monasticis votis castitatis, scilicet, obedientiae, atque paupertatis emissis, ibidem ad mortem vsque sanctissime perseuerauit, cuius exemplo sanctissimae aliae virgines permotae collatis in medium propriis facultatibus octo monasteria, in quibus sub habitu, atque legibus tertii ordinis Beatissimi patris Francisci conuenirent, in diuersis Italiae partibus post breuissimi temporis spatium aedificari curarunt. Et ab his sacra tertiariorum religio initium sumpsit. Quam & Martinus V. & Euge. IV. *i* Pont. Max. statutis, atque Apostolicis constitutionibus, & concessionibus honestarunt. Cumque ad harum sororum exemplum plurimi quoque viri, & caenobia erexissent, & ibidem sub habitu, & norma praefati tertii ordinis triplici monastico voto emisso religiose commorarentur, & isti atque illae supra modum multiplicarentur, Leo X. *k* Pont. Max. huiusmodi tertium ordinem confirmauit, sibique propriā regulam ab ea, quam Nicol. Papa IV. prius condiderat, vtcunque dissimilem, anno Domini 1521. die vero 29. mensis Ianuarii, sed Pontificatus eius, anno octauo praescripsit. *Vnde Sixtus IIII statuit, ac decreuit, quod votum obedientiae, paupertatis, & castitatis emissum a tertiariis Beati Francisci habeat vim & valitudinē voti solemnis ac omnem inducat effectū, quē inducit votum solēne factū cuicūque de religionibus a sede Apostolica approbatis. Ac districtè praecipiendo mandauit omnibus, & singulis cuiuscunque gradus, dignitatis ordinis, aut conditionis fuerint, sub quorū cura, vel iurisdictione praedicti tertiarij fratres, vel sorores tunc degebant, aut in futurum degere cōtingeret ne fratres vel sorores praenominatos praefatum votum modo praedicto emittentes*

g De ori. reli. 1. par. p. 3. & Rodul. lib. 2. de Hist. regio Francis. fol. 152.
h Monu. in 1. impr fol. 49. et in 2. f. 132 conc. 198.
i Monu. in 1. imp. f. 49. & in 2. fol. 42. conc. 47.
k Supp. f. 25 conc. 119.

ctum consummare aut religionem ipsam dimittere, & ad secularem vitam redire permittant, decreuitque irritum, quidquid in contrarium actum fuerit. Ac ipsos fratres & sorores id facientes excommunicationis sententia innodatos fore. Ex quibus colligitur, quod tertiarij fratres sunt in triplici differentia. Quidam enim illorum, & primi tempore sunt illi, qui non faciunt tria vota essentialia religionis neque in congregatione viuunt, sed in propriis domibus cum suis vxoribus, & filijs, aut familiis, prout aliæ personæ seculares excepto, quod obseruant ea, quæ in regula per Nicolaum IV. compilata continentur. Alii tertiarii sunt, qui faciunt prædicta tria vota in manibus sui ministri, vel ministræ coram sua communitate, sed hi subdistinguuntur, quia aliqui istorũ post emissionem votorum, seu professionem prædicto modo factam remanent, & viuunt in communi. Reliqui verò licet faciant professionem in communitate, tamen postea non viuunt in communitatibus sui ordinis, scilicet in aliquibus Eremitoriis, vel Ecclesiis separatis a conuentibus dicti ordinis, & vt omnia dispersa, & confusa in hac materia clariora fiant accipiat lector sequentes conclusiones.

Prima conclusio illi tertiarii, qui ordinati fuerũt per B. Franciscum, non erant verè religiosi secundum Panormitanum, eorum enim institutum licet fuerit per Papam approbatum, fuit tamen approbatum, vt quidam modus bene viuendi, vt etiam expresse tenet D. Thomas. *a* Vtrum autem hi inter personas Ecclesiasticas enumerentur, dictum est in superioribus. *b*

Panormi. in rub. de reg.

a D. Tho. 2. 2. q. 187. art. 4. ad 3.

b Supra 2. to. 9.

Vnde super tales tertiarios non possunt fratres Minores habere aliquam iurisdictionem, possunt tamen habere aliquam indulgentiam, seu curam spiritualem pro directione animarum illorum, vtpote audiendo confessiones eorum, & conferendo illis sacramentum Eucharistiæ frequentius, quam aliis fidelibus, nec non communicando eis aliquas indulgentias, & peccatorum remissiones, & alia similia spiritualia quemadmodum fit confratribus, & ratione prædictorum tantum est quædam mutua obligatio, sine præiudicio decimarum, & tributorum, ac iurisdictionum Ecclesiasticarum & secularium, quibus manent semper obligati, vt alii mere seculares, vt patet ex his, quæ a Leone Decimo, ordinata sunt in Concilio Lateranensi relato in ordinis supplemento. *c* Et notandum, quod omnes mulieres tertii ordinis modo vouerint castitatem, modo non, modo gaudeant priuilegiis nostris, modo non, non sunt veræ religiosæ, & multis nominibus vocantur, nam in Italia vocantur Bizochæ, alibi Pinzocheræ, in Hispania Beatæ, alibi Mantilatę, & communiter dicuntur etiam tertiariæ & de pænitentia.

c Sup. fol. 26. conc. 86.

Secunda conclusio. In aliquibus partibus reperiuntur aliqui, qui tertiarii nominantur quorum nulla inuenitur facta professio, sed ab aliquibus fratribus habitum tertiariorum receperunt, viuunt in aliquibus Eremitorijs, seu in domibus secularibus, qui non solùm non sunt religiosi, sed vt temeritatem committentes debent reputari, ideo debent procurare fratres, vt præfati Ecclesiastici ordinarii procedant contra tales, cum deferant habitum, cuius ipsi non sunt, prout in secundo tomo in simili casu latè diximus.

Tertia conclusio Tertiarij, qui iuxta concessionem Sixti Quarti emittunt tria vota essentialia, sunt vere religiosi exempti ab omni iurisdictione Ecclesiastica, subiecti generalibus fratrum Minorum. *Sixtus enim Quartus statuit, quod generales, & prouinciales ministri ordinis Minorum, & eorum vicarij tam conuentuales, quam obseruantes habeant sub sua iurisdictione omnes fratres, et sorores tertij ordinis B. Francisci, vbilibet infra prouincias eis concessas consistentes ac eos charitatiuè visitent, & eosdem iuxta regularia instituta dicti ordinis instruant, & reforment, necnon & corrigant etiam per ablationem habitus dicti tertij ordinis, si id qualitas excessus exegerit. Similiter statuit, quod prædicti prælati ordinis Minorum possint recipere volentes aggregari huiusmodi tertio ordini. Ac etiam quod possint eisdem tertiarijs deputare visitatorem, seu confessorem prædicti ordinis Minorum de obseruantia, vel conuentualium, prout eis plus placuerit, qui eisdem Tertiarijs omnia Ecclesiastica sacramenta ministrare debeant.* Ita habetur in monumentis *d* ordinum. Quæ constitutio licet aliquorum pontificum decretis fuerit aliquando mutata concesso eisdem tertiariis Ministro generali, sicut habent aliæ religiones, hodie tamen generalis ordinis Minorum de obseruantia saltem in his Hispaniarum partibus est pater etiã generalis huius Religionis, & licet in Hispania aliqua Tertiariarum prouincia inueniatur suum recognoscens prouincialem, prædictus tamen prouincialis cum tota sua prouincia prædicto generali subditur, quoad omnia. Verum est tamen, quod aliquæ Moniales consentientibus patribus de obseruantia ordinariorum iurisdictioni se subdederũt, & vtinam omnes moniales cuiuscunque instituti regulares ordinario subderentur, præsertim in nostra religione Minorum, in qua de earum possessionibus, & redditibus non possumus secundum nostrum institutum, ita curare, sicut fratres aliarum religionum.

d in 1. impr. f. 8. & in 2. fol. 92. concl. 201.

Quod autem prædicti tertiarij & Tertiariæ sint verè religiosi probatur, nam illi faciunt professionem trium votorum essentialium in religione approbata secundum regulam approbatã à sede Apostolica, quod vt sint verè religiosi, vt definitum est à Boni. VIII. & nos latè explicauimus in primo *e* tomo quæstionum regularium. Quod confirmatur, nam votum fit solemne, tam in professione certæ regulæ, tum in maiorum ordinum susceptione, solemnitas enim fieri non consueuit, nisi dum quis per susceptionem noui status rei alicui mancipatur, nõ enim solemnitas nuptialis salubriter adhibetur, nisi dum vterque coniugum alteri se mutuo tradit, statùmque matrimonialem profitetur, qui publicitus innotescere debet, per susceptionem autem sacri ordinis puta subdiaconatus diuino se homo adicit ministerio firmum statum suscipiens clericalem, similiter in professione certæ regulæ à sede Apostolica approbata, quando per abrenunciationem seculi, propriæque voluntatis statum quis perfectionis assumit, igitur tunc fit votum solemne. Confirmatur deinde, nam in opinione D. Tho. solemnitas voti attenditur secundum benedictionem, & consecrationem, non quod in benedictione & consecratione voti solemnitas consistat, sed quod illa benedictionis solemnitas adhibetur in signum, voti, in quo fit actualis traditio, sicut solemnitas nuptiarum non est de essẽtia matrimonij, sed est eius testimonium; in præsentiarum autem fit actualis istorum tertiariorum cum sua religione mutua traditio authoritate Ecclesiæ, ita quod sicut per actualem mutuam traditionem & consensum in matrimonio carnali, quoddam indissolubile vinculum consurgit, ita etiam in professione, quod est matrimonium spirituale, quoddam uinculum perpetuum & inseparabile inter profitentem, & statum religiosum, quem assumit, eueniat, vt patet ex traditis à Soto, *f* quod autem Tertiarij, de quibus in hac conclusione loquimur, hoc modo solemniter profitentur, patet ex Bulla Sixti IV. ibi *habeat vim & valitudinem voti solemnis, ac omnẽ inducat effectum,*

e to. 1. de vo. p

f Soto lib. 7. de iust. q. 2. ar. 5

quem inducit votum solemne, qui effectus statim declarat, ut prohibendo, ne contrahant matrimonium, & si secus factum sit irritum, & inane iudicetur, in qua inhabilitate ad contrahendum secundum Caietanum voti solemnitas consistit, prout tradit Sotus a quod ex eo euenit, quia in professione fit illa actualis & indissolubilis traditio, propter quod Sixtus IV. statim addit, quod prædicti sic traditi, & ligati ad secularem vitam minimè gentium redire possunt. Quod ex dicendis in articulo sequenti manifestius patebit. Aduertendum tamen, quod actualis & indissolubilis traditio professionis est ab Ecclesia, vt Scotus b opinatur, non verò a iure diuino, sicut est indissolubilitas matrimonii, cum respectu matrimonii habeamus illud oraculum diuinum c quos Deus coniunxit homo non separet, respectu tamen professionis nullum extet simile oraculum diuinum.

a Sot. vbi sup.

b Scot. in 4. d. 38.

c Matth. 19.

ARTICVLVS II.

Vtrum tertiarij ordinis Diui Dominici sint vere religiosi.

d Floren. 3. p. ti. 23. c. 14. §. 2.

RESpondeo dicendo, quod Florentinus d in suo historiali dicit Beatum Dominicum etiam instituisse tertium ordinem, seu tertiarios fratres, & sorores de pœnitentia. Et fortè hoc fecit imitando B. Franciscum in hoc qui fuit contemporaneus eidem, qui quidem B. Pater noster Franciscus, quia primus omnium hos tertiarios, seu fratres de pœnitentia instituit, ideo ei specialiter Ecclesia hoc tribuit specialius de eo cantans, tres ordines hic ordinat, &c. Imo Augustinenses etiam habent suos tertiarios, seu corrigiatos fratres de pænitentia, de quibus articulo sequenti dicemus, quantum autē ad id, quod in titulo articuli proposuimus decidendum, sciendum est, quod Iulius II. die XIV. Decembris, anno Domini millesimo quingentesimo nono Pontificatus sui anno septimo in breui directo, dilecto filio Thomæ de Vio Caietano generali ministro ordinis Prædicatorum, in hunc modum ait, *Et insuper quod mulieres prædicti ordinis, quæ sorores de pœnitentia nuncupantur & collegialiter viuunt si tibi placuerit (& illæ hoc cupiant) ex benignitate Apostolica tria vota religionis in manus tuas aut illorum, quos ad hoc duxeris deputandos, emittere licite valeant.* Et idem Iulius Secundus in alio breui directo eidem Generali ait. *Sorores quoque de pœnitentia Beati Dominici nuncupatæ collegialiter viuentes, & volentes vouere tria vota religionis iuxta nostram concessionem eadem authoritate volumus, vt profiteantur obedientiam tibi, & pro tempore existenti magistro generali. vel alteri vices magistri generalis gerenti, vsque ad mortem secundum regulam Diui Augustini & propter hoc tamen non teneantur ad clausuram, neque ad officium diuinum magis quàm ex sua regula tertij habitus tenentur.*

e Scot. in 4. dist. 38.

Quarum concessionum tenorem considerantes doctissimi patres Dominicani sibi persuaserunt, virtute earum præfatas tertiarias non esse nec definiri esse propriè religiosas, sed summum Pontificem earum statum, vt pium approbare cum aggregatione trium votorum simplicium, per quæ licet fiat secundum Scotum e actualis traditio, non tamen ex tali traditione resultat vinculum indissolubile taliter, quod si contraherent matrimonium, minimè valeret, propter quod ad omnem dubitationem tollendam prædicti patres, a Paulo Tertio, huius difficultatis solutionem impetrarunt. Qui respondit in hunc modum.

Dilectis filijs magistro generali, & prouincialibus, & conuentualibus prioribus, vniuersisque fratribus ordinis prædicatorū.

PAulus Papa III. dilectis filijs salutē apostolicā benedictionē. Exponi nobis nuper fecistis, quod licet aliàs felicis recordationis Sixtus Papa IIII. prædecessor noster accepto per eum quod quidā fratres, & sorores tertij ordinis Sācti Francisci ex eius. vel prædecessorū suorum Rom. Pontific. speciali cōcessione collegialiter viuentes post annum probationis in manibus sui ministri, seu ministræ ab eorū collegio canonicè electi, vel electæ coram toto suo collegio tria substantialia vota emittebant, & quod à plerisquè dubitatur, an talia vota essent solemnia & religionis obseruantiæ obligarēt, per suas literas decreuit, & statuerit, vota præfata, vt præmittitur emissa, vel quæ in futurum emittentur, de cætero eam vim & efficaciā habere, quam solemnia vota habent, et omnē inducere effectum, quē inducunt ipsa vota solēnia facta per quoscunq; religiosos & religiosas de religionibus a Sede Apostolica approbatis. Mādamus omnibus & singulis cuiuscunque gradus, dignitatis cōditionis, ordinis essent, sub quorū cura, vel iurisdictione fratres vel sorores præfati degebant, vel morabātur, aut degere, vel demorari contigeret in futurum, ne de cætero fratres vel sorores præfati præfata vota modo præfato emittentes matrimoniū de cætero contrahere, vel antea contractum post emissa huiusmodi vota consumare, vel religionem ipsam dimittere & ad secularem vitam redire permitterent. Quodque si ipsi fratres, & sorores cōtrariū fecissent matrimonium huiusmodi nullum fuisse, & esse apostolica authoritate decernerent, ac ipsos fratres & sorores id facientes excommunicationis sententia innodatos tandiu denuncient, donec ad cor reuertentes habitum dictæ religionis resumerent & votū ac professionē suā iuxta statuta & consuetudines dicti ordinis obseruarēt, meruissēntque ab huiusmodi excommunicationis sētentia à suis superioribus absolutionē obtinere, prout in eisdē literis plenius continetur. ac omnia & singula priuilegia, & indulta apostolica authoritate eidem ordini Sancti Francisci quomodolibet concessa vobis, & ordini vestro generaliter communicata fuerint. Nihilominus, quia literæ prædecessoris huiusmodi vobis & ordini vestro prædictis, ac sub cura degētibus sororibus tertij ordinis seu tertiæ regulæ Sancti Dominici collegialiter, vt præfertur, viuētibus & specialiter cōmunicatæ nō reperiuntur à nonnullis hæsitatur, an literæ prædecessoris huiusmodi etiā in fratribus & sororibus dicti ordinis tertij seu regulæ tertiæ Sācti Dominici in collegialiter viuētibus, quia tria vota huiusmodi emittere cōsueuerūt locū sibi vēdicent. Quare nobis humiliter supplicari fecistis vt omnē hæsitādi materiā tollere, aliasque vobis & ordini vestro præfato in præmissis opportunè prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur quarumcunque animarum saluti obnubilantia dubia, de cordibus fidelium tolli cupientes, huiusmodi supplicationibus inclinati dicta authoritate apostolica tenore præsentium decernimus, & statuimus, quod vota per fratres, & sorores tertij ordinis seu tertiæ regulæ Sancti Dominici huiusmodi eo modo emissa, secundùmque vota per fratres & sorores dicti ordinis tertij Sancti Francisci emissa iuxta decretum prædecessoris huiusmodi solēnia sint & censeantur, & eundem effectum prædictū faciāt, & ad religionis obseruantiā arctent & obligent. Mandantes omnibus & singulis sub quorum cura, aut iurisdictione fratres, aut sorores tertij ordinis, seu tertiæ regulæ Sancti Dominici huiusmodi degunt, & morantur, seu in posterum degere, vel morari contigerit cuiuscumque gradus, dignitatis, ordinis, aut conditionis existant, ne de cætero fratres, vel sorores tertij

ordinis

ordinis, seu tertiæ regulæ Sancti Dominici huiusmodi, qui prædicta vota modo præfato emiserunt, matrimonium contrahere seu ante contractum post emissionem huiusmodi consummare, aut religionem ipsam dimittere, & ad secularem vitam redire permittant. Quodque si ipsi fratres, vel sorores contrarium fecerint, matrimonium huiusmodi nullum fuisse, & esse eadem authoritate decernentes, ac fratres, vel sorores hoc facientes excommunicationis sententia innodatos esse tandiu denuncient, donec ad cor reuersi habitum religionis Sancti Dominici resumpserint & votum, ac professionem suam secundum statuta, & consuetudines dicti tertij ordinis, aut tertiæ regulæ modo prædicto collegialiter viuentes obseruent, mereanturque ab huiusmodi excommunicationis sententia à suis prioribus absolutionem obtinere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quæ dictus prædecessor in literis suis voluit non obstare, cæterisque quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Marcum, sub annulo piscatoris, die vigesima sexta Iulij M.D XLII. Pontificatus nostri anno octauo.

ARTICVLVS III.

Vtrum tertiarii & tertiariæ Eremitarum Diui Augustini, & Carmelitarum, & minorum sint religiosi.

RESpondeo dicendo, quod Eugenius IV. & Martinus Quintus, confirmauerunt literas Bonifacij VIII inserendo illis de verbo ad verbum, in quibus conceditur quod generali & cuilibet officiali, & prioribus ordinis Eremitarum Sancti Augustini in quibuscunque prouinciis constitutis sit licitum quascumque mulieres idoneas aliquod canonicum obstaculum non habentes quæ habitum regularem dicti ordinis (ad instar Mantellatarum, seu pinzocherarum ordinum fratrum minorum & prædicatorum) habere, ac gestare voluerint tam virgines quam matronas ac viduas in Mantellatas seu pinzocheras prædicti ordinis Eremitarum recipere & admittere. Ac earum singulis habitum regularem eiusdem ordinis Eremitarum exhibere ad instar huiusmodi Mantellatarum, seu pinzocherarum prout secundum Deum & salutem animarum earundem salubrius visum fuerit expedire, ita habetur in libro a monumentorum ordinum.

a in 2ª impr. fo. 177. concess. 412. & 246 concess. 196. & 197. b in 1. impr. fo. 76. & in 2. fo. 180. concess 415. Suppl. f. conc. 24. vers. quo que ipse.

Et Sixtus IV. similem quasi ad literam concessionem indulsit ordini Carmelitarum, prout in præfato libro continetur.

b Et Iulius Secundus in mari magno b ait in hunc modum. Quodque ipse Franciscus de Paula regulam seu modum viuendi tertij ordinis pro vtriusque sexus personis sub eadem regula seu modo viuendi, quæ septem dumtaxat clauderetur capitulis pœnitentiam agere valerent per eundem Alexandrum prædecessorem benedici, approbari & confirmari cupiebat idem Alexander prædecessor Tyrri Archiepiscopi, ac Sixti, & Innocentii prædecessorum prædictorum, ac suas literas prædictas, nec non omnia, & singula in eis contenta, alia quoque priuilegia concessione, & immunitates exemptiones, & indulta quæcunque eisdem fratribus minimis ac eorum domibus a sede prædicta vel eius prælatis, seu alias quomodocunque facta & concessa, necnon reductionem, mutationem & alterationem dictorum X. capitulorum. & regularum ipsorum fratrum minimorum, necnon regulam siue modum viuendi huiusmodi pro vtriusque sexus personis, & in vtriusque regula capitulis contenta quæcumque: quæ omnia diligenter inspici, ac de verbo ad verbum inseri fecit cum suppletione defectum approbauit & confirmauit, &c. Quam concessionem confirmauit Leo X. die quarta Septembris anno Domini millesimo quingentesimo decimo sexto. Pontificatus sui anno quarto in bulla, c quæ incipit, his quæ pro fidelium.

c refert Parasolus in li. pri mil. p. 17.

Circa quas concessiones notandum est primo, quod ego non inueni in priuilegiis ordinum apud religionem Eremitarum D. Augustini, & Carmelitarum esse vtriusque sexus fratres tertii ordinis, sed tantum quasdam sorores sub quibusdam constitutionibus viuentes, de quibus supra in quæstione de mulieribus satis diximus, nec hæ sunt religiosæ, cum non viuant sub aliqua regula approbata, profitendo tria vota essentialia, imo Leo e Decimus, in bulla, quæ incipit. Nuper in Concilio Lateranensi, anno Domini millesimo quingentesimo, octauo Pontificatus sui anno sexto, die prima Martij declarauit, votum castitatis emissum a prædictis sororibus esse simplex, & per consequens ipsum votum emittentes non sunt verè religiosæ.

Sup.

e refert Par. li. primi f. 78. pa. 2.

Circa tertiarios autem ordinis minimorum inuenio in concessione Iulii II. D. Franciscum de Paula pro vtriusque sexus personis regulam, seu modum viuendi condidisse, & a sede apostolica confirmationem obtinuisse. Vtrum autem sint religiosi sicut sunt tertiarii. D. P. Francisci & D. Dominici, dubitatur; Ad quod respondeo, quod licet Leo X. tertiariis præfatis concedat omnia priuilegia concessa tertiariis ordinis minorum & prædicatorum, vt patet ex eius breui f incipiente, ea quæ a prædecessoribus nostris, non tamen concedit ipsis, vt tria vota essentialia emittant sicut concessum est Franciscanis, & Dominicanis tertiariis, & licet ipsis ita esset per Sixtum IIII. & alios Summos Pontifices indultum, ad huc non est certum esse vere religiosas; sed oportet, vt claram de hoc a sede apostolica concessionem obtinerent sicut obtinuerunt patres Dominicani a Paulo Tertio, prout dictum est in articulo superiori.

f refert. Parasol. ubi su. fo. 13.

ARTICVLVS IV.

Quo habitu præfati tertiarij vtantur.

RESpondeo dicendo, quod habitus istorum tertiariorum secundum regulam confirmatam per Nicolaum g IIII. debet esse coloris neque prorsus nigri, neque prorsus albi, sed quia prædictus Nicolaus nihil dixit de forma huiusmodi habitus, ac etiam de colore locutus est obscure, fuit postea per Iulium II. prouisum in hunc modum, qui statuit quod tertiarii possint portare vbicumque habitum talem, quod distinguantur a fratribus primi ordinis Sancti Francisci. Et quod constituatur omnibus illis de tertia regula quocunque nomine nuncupentur, vbicunque sint per vniuersum orbem habitus vniformis, qui sit communis omnibus ipsis vbique tam in forma quam in colore, ita quod nulla sit differentia in habitibus eorum: in forma autem quod minus habeant caparonem latum, vt desuper scapulas descendat ab vtraque parte per quatuor digitos: in longitudine verò tam a parte interiori quam posteriori attingat infra cingulum vt super illud possit cingi. color verò sit magis ad nigredinem tendens, quam albedinem, ita habetur in ordinum monumentis, h De cingulo autem huiusmodi tertiariorum dicitur in præfata regula confirmata per Nicolaum Quartum quod sit corrigia, & non chorda, sicut est cingulum fratrum minorum.

g reg. tertia c. 1.

h in 1. impr. fo. 115. concess. 119.

Quantum autem ad tertiarios non professos, qui ordi-

ordinati sunt per B. Franciscum consuetudo, vel potius corruptela interpretata est in diuersis prouinciis & Regnis diuersas formas habitum, ita quod in aliquibus partibus deferant huiusmodi tertiarii habitus consimiles habitibus fratrum minorum, licet hoc sit expresse contra priuilegia prædictorum fratrum minorum, & nonnunquam eueniat inde materia scandali. Videntur tamen, quod habitus, quem in partibus Italiæ deferunt prædicti tertiarii sit eorum statui, & rationi magis condecens, quia quoad formam deferunt vestes, prout alii seculares, & quoad colorem sicut fratres minores. Et est verisimile, talem habitum voluisse Beatum Franciscum, quod prædicti tertiarij deferrent cum ab antiquo in partibus, in quibus præfatus sanctus primo instituit prædictum tertium ordinem, & vbi pro maiori parte conuersatus est, obseruatus sit, & de præsenti obseruetur talis forma habitus. Nō possunt tamen præfati deferre chordam, sicut fratres minores regula ipsorum, prohibente.

Et pro complemento libuit in præsentiarum deplorare, videndo fratres huius religionis consimilem deferre in Regno Lusitano habitum cum fratribus minoribus in colore & in forma; licet enim in forma capilli aliquantulum differat, hæc differentia satis est parua, & in maiori parte anni ab omnibus ignota & abscondita, cum ipsi super habitum capam similem fratribus minoribus portent & sic hanc differentiam omnino occultent, quod desidero a patribus ordinis reformari, & ipsos meos patres, & fratres, & tertiarios in omnibus aliis ad obseruantiam regularem pertinentibus foueri.

QVAESTIO LXXIII.

De Tertiariis quoad eorum priuilegia & exemptionem, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum tertiarii gaudeant priuilegiis concessis fratribus minoribus.*

2 *Vtrum tertiarii & tertiariæ consequantur indulgentias concessas ordinibus, quorum sunt tertiarii.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Tertiarij gaudeant priuilegijs concessis fratribus minoribus.

Respondeo dicendo, quod multa confusè traduntur a Corduba *a* & a Collectore priuilegiorum mendicantium super decisione articuli quæstionis, quæ confusio a diuersis concessionibus & earum limitationibus orta est, sed nunc attenta constitutione Pij V. quæ incipit, *ea est officij nostri* edita anno millesimo quingentesimo sexagemo octauo, & alia Gregorii XIII. quæ incipit. *Ex benigna* edita anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto hæc confusio est sublata, definiunt enim hi summi patres solum illos posse nostris priuilegiis exemptionibus immunitatibus gratiis, &c. gaudere, qui sunt tertii ordinis S. Francisci de pœnitentia nuncupati in congregatione viuentes, ac tribus votis substantialibus astricti, ac professi, & sub ordinis minorum superiorum regularis obseruantiæ obedientia degentes Pro cuius rei explicatione nota, quod hæ clausulæ, & conditiones punctualiter, & specialiter ponuntur in præfatis bullis Pii V. & Gregorii XIII. quarum prima est reformatiua priuilegiorum ordinis. Altera est confirmatiua priuilegiorum ipsius ordinis.

a Cord dub. in addit. ad cō pend. men. si. tertiarij fratres, & ibi collector.

Prima quæ est reformatiua ipsius ordinis inter alias declarationes, & determinationes habet has sequentes conditiones.

Prima extinctio visitatoris, ministri, & vicarij eorum, vt posthac nullus minister, vicarius, ac visitator generalis de dicto ordine habeatur, secunda subiectio eiusdem ordinis, tam virorum, quam mulierum eorumque bonorum, &c. generali & prouincialibus ministris fratrum minorum de obseruantia, a quibus debent visitari, & corrigi &c. quemadmodum illis in suo proprio ordine attributum, ac vt ipsis prælatis omnino obediant præcipitur. Et quod in capitulis eorum intersit generalis, vel commissarius generalis, vel illius prouinciæ, vbi celebratur capitulum, prouinciales de obseruantia. Et quod electiones visitatorum prouincialium fiant de idoneis fratribus tertii ordinis huiusmodi per secreta suffragia, & alias eo modo, quo fit de fratrum minorum de obseruantia prouincialibus, & per prædictum ministrum generalem confirmentur, & quod hæc officia annualia sint, vt elapso primo anno illa vacare censeantur. Visitatores autem possint si idonei reperiantur etiam eodem modo intelligi, & confirmari in secundo, & tertio anno, sed omnes suis officiis huiusmodi, quandocunque perfuncti denuo ad illa nisi transacto sexagennio nequeant reuocari. Et supradictorum visitatorum potestas tanta sit cum suis subditis, quanta est prouincialis cum suis fratribus Fratres, & sorores huius ordinis tertii professi nihil priuatim, vel proprium habere possint, sed omnia vbique communia esse debeant, & contra faciens pœna furti puniatur. Et sic in communi, & sub clausura viuere debent. Et confessores, & concionatores earundem approbari debent a ministro generali vel prouinciali. Et huic ordini sic reformato conceduntur a Pio Quinto, & a Gregorio Decimo tertio omnia priuilegia minorum de obseruantia. Ex quibus colligitur, quod alii tertiarii, qui carent prædictis conditionibus, & in suis domibus viuunt, carent huiusmodi priuilegiis & exemptione, quod in Concilio Lateranensi sub Leone X. fuit determinatum. *Leo enim Decimus in eo concilio statuit, quod fratres & sorores tertij ordinis in proprijs domibus habitantes valeant sepulturam eligere, vbi voluerint. Et quod die Paschalis tantum Eucharistiam nec non extremam vnctionem, cæteraque ecclesiastica sacramenta (pœnitentiæ sacramento duntaxat excepto) à proprio sacerdote parochiali recipere debeat. Et voluit quod ad onera, quæ laicis incumbunt, perferenda, teneantur, ac quod in foro seculari coram iudicibus secularibus conueniri possint. Et insuper decreuit quod prædicti tertiarij in proprijs domibus habitantes nullatenus admittantur tempore interdicti ad diuina in ecclesijs ordinum, quorum tertiarij sunt, si causam dederint interdicto, uel causam ipsam nutriant, seu foueant, aut dantibus auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstiterint.* Ita habetur in ordinis Supplemento. *b*

b Supplem. f. 16. conc. 86.

Colligitur etiam, quod neque mulieres, quæ promiserunt continentiam virginalem, vel vidualem possunt modo gaudere dictis priuilegiis licet à Leone *c* X in Concilio Lateranensi sint concessa; tantum enim conceduntur prædicta priuilegia illis, qui in congregatione viuunt, & tria vota essentialia

c Sup. fo. 24. concess. 17.

lia

tia emiserunt. Quod decretis *a* Concilij Tridentini maximè est conforme.

a Conc. Trin. sess. 24. de reform. c. 11.

Colligitur denique, quod moniales tertij ordinis, quæ in his Hispaniarum partibus subsunt ordinario, non gaudent iuxta superius dicta præfatis priuilegijs minorum, cum ea, vt constat ex priuilegijs antiquis, & ex dictis constitutionibus Pij V. & Gregorij XIII. non concedantur absolutè omnibus monialibus professis in congregatione viuentibus, sed his tantum, quæ sunt sub obedientia fratrum minorum. Vnde ego nescio, quo iure prædictæ tertiariæ sub obedientia ordinarij viuentes gaudeant prædictis priuilegiis, quod earum prælati debent diligenter inquirere, ego enim ad hoc inuestigandum diligentiam adhibui, & nullum huius rei priuilegium ipsis concessum inuenire potui nisi solum priuilegium concessum Illustrissimo & religiosissimo monasterio Annunciationis, aliàs, Sanctæ Vrsulæ Salmanticæ fundato, cuius tenor sequitur.

Franciscus miseratione Diuina tituli sanctæ Crucis in Hierusalem S. R. E. Presbyter Cardinalis de Quinnones dilectis nobis in Christo Abbatissæ & monialibus monasterij Annunciationis B. Mariæ ciuitatis Salmantin. tertij ordinis S. Francisci vniuersis Christi fidelibus salut. in Domino sempiternam. Hodie sanctissimus in Christo Pater & Dominus noster, Dominus Paulus diuina prouidentia Papa Tertius supplicationibus nostris per nos ex parte dilecti fratris Francisci Castelli procuratoris ordinis minorum regularis obseruantiæ porrectis inclinatus intelligens, quod in monasterio vestro, quod sub erectione, & visitatione Archiepiscopi Compostellani existit ex concessione apostolica habetis, quod Sabbato totius anni non occurrente festo duplici dicatis & recitetis officium Incarnationis, exquo quia confessioni in ordine aliorum festorum occurrentium exoritur vobis, & cuilibet vestrum, quod si aliquis sanctus simplex concurrat illo die, fiet de eo tantum commemoratio in matutinis & in vesperis. Praeterea quod omnibus & singulis gratus indultis priuilegijs. monasterijs & monialibus S. Francisci regularis obseruantiæ, sub quibusuis verborum formis per Rom. Pontifices suæ sanctitatis prædecessores, aliàs, concessis vti, & gaudere, &c. Datum Romæ apud Campum Martium in ædibus nostræ solitæ residentiæ sub anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo trigesimo sexto indictione nona, die verò vigesima mensis Martij. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, D. Pauli diuina prouidentia Papa Tertij anno secundo.

Circa quam concessionem, quoad nostrum propositum, primo notandum est quod moniales in ea contentæ gaudent priuilegiis concessis, & concedendis omnibus ordinibus mendicantibus, cum ipsis communicentur omnes gratiæ indulgentiæ & priuilegia concessa monialibus Sancti Francisci, cuiusmodi sunt moniales Sanctæ Claræ, quæ communicant in priuilegijs, indultis, & gratiis concessis, & concedendis cum ordinibus mendicantibus, prout in Secundo *b* Tomo latè probauimus.

b 2. q. 61. ar. 3.

Secundo per transennam notandum est, quod non possunt præfatæ moniales in Sabbato recitare officium Incarnationis Dominicæ, cum hoc per bullam Pij V. sit reuocatum, in eo enim præcipitur, vt secundum breuiarum authoritate Concilij Tridentini reformatum officium diuinum non obstante quocunque priuilegio ab omnibus recitetur, prout in Primo *c* Tomo latè etiam probauimus.

c 1. to. q. 42. ar. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum Tertiarij & Tertiariæ consequantur indulgentias concessas ordinibus, quorum Tertiarij sunt.

Respondeo dicendo, quod Tertiarij, & tertiariæ in congregatione viuentes cum tribus votis essentialibus non est dubium, quod gaudeant indulgentiis concessis ordini minorum, & ordinibus, quorum sunt tertiarij, & Tertiariæ, de aliis autem tertiariis coniugatis dubitatur. Et Collector *d* priuilegiorum mendicantium, ait, *hos tertiarios de omnibus priuilegijs mendicantium habere illa, quæ per Concilium Lateranense non fuerunt illis sublata, ex quo sequitur habere omnia spiritualia, scilicet, indulgentias, & absolutiones excepto quod Eucharistiam in die Resurrectionis & alia sacramenta non possunt recipere, nisi à suo parrochiali rectore: sacramentum tamen penitentiæ, & Eucharistiæ semper in reliquis temporibus anni poterunt recipere à fratribus. Ita habent priuilegium Canonis si quis suadente, quia habent modum viuendi approbatum à sede apostolica. & sic tenent Doctores. Et est notandum, quia sæpè non aduertitur circa hoc.* Hæc Collector.

d Collect. tit. Tertiarij fratres iuxta §.

Nec Pius V. in sua constitutione aliquid circa hos fratres innouauit: tantum enim in ea tractauit de illis tertiarijs, qui in congregatione viuunt, & tria substantialia vota emittunt, vt patet ex eius verbis, ibi. *Itaque inter exteras religiones fratrum quoque tertiarij ordinis Sancti Francisci de penitentia nuncupati in congregatione viuentium, ac tribus votis substantialibus astrictorum status nos commouet, vt ad illum reformandum studia nostra conferamus.* Vnde cum de huiusmodi fratribus verba non egerimus nihil eis subtractum esse iudicare debemus eorum, quæ ad spiritualia reducuntur nisi in quantum per Concilium Lateranense sunt restricta & limitata, imo attenta dictæ constitutionis litera mulieres quæ virginalem aut vidualem continentiam promiserunt, gauderent modo omnibus priuilegijs ipsis concessis, nisi huic magnæ priuilegiorum communicationi Concilij Tridentini mens obstaret, prout in articulo superiori dictum est, & hæc non sunt de numero earum, quas Pius V. per suam constitutionem reformare intendit.

QVAESTIO LXXIIII.

De tributis in sexdecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sexdecim.

1 *Vtrum religiosi in his Hispaniarum partibus teneantur soluere subsidium.*

2 *Vnde subsidium originem traxit.*

3 *Vtrum capellaniæ fundatæ in monasterijs minorum de obseruantia sint præfato subsidio subiectæ.*

4 *Vtrum distributiones quotidianæ sint subsidio obligatæ.*

5 *Vtrum ad taxandam quotam subsidij, sunt regulares vocandi.*

6 *Vtrum laici habentes decimas tertiarias de manu Regis vendentes eas teneantur soluere subsidium, aut gabellam.*

7 *Vtrum ementes aliquid à monasterijs teneantur soluere alcauala.*

8 *Vtrum ecclesiastici, & regulares vendentes teneantur soluere alcauala.*

9 *Vtrum*

9 Vtrum ex rebus venditis nouitij suo nomine debeatur alcauala.

10 Vtrum hæc decima alcaualæ possit peti à monasterio apud iudicem ecclesiasticum.

11 Vtrum tertiarij ex rebus venditis teneantur soluere gabellam.

12 Vtrum fratres ordinum militarium teneantur ex rebus venditis soluere gabellam.

13 Vtrum ementes aliquid à monasterijs sint immunes a gabela si illud vendiderint.

14 Vtrum laicus vendens rem communem cum monasterio teneatur soluere gabellam.

15 Vtrum regulares teneantur soluere subsidium, quod vocatur escusado.

16 Vtrum moniales soluere decimas de prædijs suis teneantur.

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi in his Hispaniarum partibus teneantur soluere subsidium.

RESpondeo dicendo, quod Pius Quintus post alios Summos Pontifices concessit Regi Philippo huius nominis secundo quoddam subsidium pro expeditione belli contra infideles super redditibus bonorum ecclesiasticorum, quam concessionem Gregorius XIII. & alij Summi Pontifices vsque modo confirmauerunt: cuius concessionis tenorem volo in præsentiarum adducere.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam: Ad Romani Pontificis indefessam sollicitudinem spectat videre, vt ea, quæ ab eo gesta sunt, & ordinata, & quæ superinde emanarunt, literæ apostolicæ, ne in alicuius hæsitationis, vel dubitationis scrupulum incidant, ita suæ declarationis adminiculo diluciden tur, quod nulla super his dubitandi occasio cuicunque relinquatur, & aliàs desuper rationabilibus causis de nouo statuere, immutare, augere, ordinare, & disponere, prout rerum & temporum qualitate pensata in Domino conspicit salubriter expedire. Dudum siquidem à nobis emanarunt literæ tenoris sequentis, Pius Episcopus seruus seruorum Dei. ad perpetuam rei memoriam, quemadmodum onustæ pretiosis mercibus nauis prudens gubernator procellosa tempestate in alto deprehensus. vt illam fluctibus conquassatam cum suis remigibus, vectoribusque in portum reducere possit, aliquot grauiorum, vilio rumque mercium iacturam facere solet ita nos cui incertis licet imparibus Dominus & Rex noster agitatæ nauiculæ suæ clauum reddere dignatus est tametsi, ab ipso apostolatus initio nihil antiquiuus habuerimus, quam Ecclesias omnes, illarumque præsules & personas non solùm ab omni exactionis molestia immunes præseruare, verùm etiam quantum in nobis fuerit, commodis & honoribus afficere, nihilominus vt certissimo periclitantis nauiculæ naufragio nulla prorsus alioquin humana ope euitabili pro viribus succurramus aliquam opum ecclesiasticarum facilem nauis cursum, si quis illis abutatur tamquam pondus iners remorantium partinculam in agitatos huius turbulenti seculi nostri fluctus proijcere cogimur, quò promptius repulsa hostili rabie nos circundante procella, charissimam nobis traditam sarcinam, ipsos videlicet Christi fideles adoptatos, tutosque salutis animarum, & corporum suorum portus deducere valeamus. Sanè nuper postea quam felicis recordationis Iulius Papa Tertius prædecessor noster ex certis tunc expressis causis claræ memoriæ Carolo Romanorum Imperatori, & Hispaniarum Regi, dum viueret, eiusque successoribus, vt dominia, feuda, & iurisdictiones ad quæcumque Hispaniarum monasteria, & alia regularia loca cuiusuis ordinis pertinentia vsque ad valorem quingentorum millium ducatorum auri certa tunc expressa recompensa dictis monasterijs, & regularibus locis tradita, vendere & alienare, ac illorum precium huiusmodi in certos, tunc expressos vsus conuertere posset per suas literas concesserat. Nos impensis & sumptibus, quos charissimum in Christo filium nostrum Philippum Hispaniarum Regem catholicum ipsius Carolli natum, & successorem ad reprimendos imminentes Turcarum Tyranni impetus subire oportebat subuenire volentes sibi medietatem omnium, & singulorum fructuum, redditüum, & prouentuum quarumcunque Metropolitanarum, Cathedralium, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum Regnorum Hispaniarum vnius anni, per quasdam necnon cassata & annullata facultate per Iulium prædecessorem concessa huiusmodi alia dominia feuda & temporales iurisdictiones ad Cathedrales & collegiales Ecclesias, earumque capitula, & ecclesiasticæ dignitates seculares Hispaniarum vsque ad valorem annuum viginti quinque millium ducatorum similium ita tamen quod ipse Philippus Rex duplicatam illorum recompensam in totalis annuis redditibus prælatis, & capitulis prædictis assignare teneretur, ac aliàs sub certis modo, & forma vendendi, & alienandi facultatem per secundas concessimus, & deinde per tertias nostras literas concessionem illi per dictum prædecessorem factam, & per nos cassatam, vt præfertur, dummodo tantumdem ex gratia sibi per nos concessa, huiusmodi pro rata deduceret reualidauimus & innouauimus: prout singulis literis plenius continetur. Cum autem sicut idem Philippus Rex nobis nuper exponi fecit, concessiones, & literæ prædictæ nendum sortitæ sint effectum, neque ad illarum executionem deuentum sit, præfatum Turcarum Tyrannum eaque superioribus diebus ob classem nostram repentino inopinatoque piratarum suorum aduentu perculsam & dissipatam, nostrumque ad insulam Geluarum opere tumultuario factum propugnaculum expugnatum obtinuit, victoria exultantem, & elatum adeo, vt solet ferè, vt expeditionem saltem maritimam in vtramque Hispaniarum, Italiam, videlicet & Hispaniam vniuerso conatu suo præparare, & proximo verè suis omnibus in nos conuersis copijs non solùm hoc mare nostrum infestare, verùm etiam vrbes maritimas, fortiùsque bello aptiores sibi subiugare cogitet, itaque, vt spe quadam barbaria, imo iam insaciabili, rapidaque ingluuie nedum Siciliam, aliásque insulas inferi maris, verùm etiam nostræ Ecclesiæ Romanæ ac vicinorum in litorali loca deuoret. Vnde cum ad tantam generis humani perniciem à Christi fidelium ceruicibus repellendam nobis illius apparatum, viresque æquare non sufficiat, sed illos classe militibus, commeatùque superare necesse sit. Dictusque Philippus Rex quæ sua est in Dominum pietas & in eius Ecclesiam populosque sibi creditos immensa charitas, præfatique Imperatoris, & aliorum progenitorum suorum præclaræ memoriæ catholicorum regum vestigijs inhærendo suam octuaginta triremibus proprijs sumptibus omnimodè instructis, classem quanta fieri poterit celeritate præsto futuram, ac aliàs se totis viribus huic sanctæ necessariaque defensioni incumbere velle nobis promiserit sèque concessionibus, & literis prædictis renunciare velle obtulerit si sibi ex Ecclesiarum opibus prout æquitas omnino suadere videtur assistentes sibi que infrascriptum annuum subsidium. prout nobis per dilectum filium nobilem virum Henecum Lopez de Mendoza Comitem Tendillæ, & in Regno Granatæ pro dicto Philippo Rege Capitaneum Generalem oratorem specialem prædictis, & nonnullis arduis negotijs ad nos transmissum humiliter supplicare fecit concedere, & aliàs in nobis opportunè consulere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, hoc tam patens, præsentaneùmque totius Ecclesiæ Catholicæ periculum nulla ratione dissimulari posse, sed particularium Ecclesiarum opes, atque redditus pro necessaria illarum, suorùmque filiorum, & Christianæ communisque tam clericorum quàm laicorum causæ, atque salutis defensione larga manu suppeditari debere, dignum, & iustum reputantes, habita prius super hoc cum venerabilibus fratribus nostris

S.R.E.

S.R.E. Cardinalibus in diversis tam generali quàm particularibus congregationibus deliberatione matura de vnanimi illorum consilio, atque assensu, ne ecclesiis nimio, & multiplici, ac intolerabili onere contingat grauare supradictas per prædecessorem, & nos eidem Philippo Regi factas concessiones, literásque desuper expeditas & inde secuta quæcumque ad infra scriptorum effectum ac ipsius Philippi Regis consensu harũ serie reuocantes, atque penitus cassantes & annullantes, illisque reuocatas cassatas & annullatas esse, nec deinceps ipsi Philippo Regi suffragari debere decernentes præfatis supradicti Regis supplicationibus inclinati vnum subsidium annuũ trecentorum millium ducatorum auri largorum vsque ad quinquennium proximè futurum à Kalendis Ianuarij proximè futuri computandum, & deinde nostro & dictæ sedis arbitrio vsque ad aliud quinquennium si ita nobis, aut successoribus nostris expedire videbitur prorogandum super omnium, & singularum cathedralium & Metropolitanarum collegiatarum, & aliarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuũ, & aliorum quorumuis beneficiorum ecclesiasticorum cum cura & sine cura secularium & S. Benedicti S. Augustini Cluniacensis, Cisterciensis, Carthusiensis, Crucifixorum, S. Hieronymi, & aliorum quorumuis etiam ex priuilegio vel alias certos fructus habentium necnon Cassinen aliàs sanctæ Iustinæ montis Oliueti, S. Saluatoris. & aliorũ congregationum regularium etiã si secularia, canonicatus, & præbendæ portiones dignitates etiã in Cathedralibus, & Metropolitanis post pontificalẽ maiores & collegiatis ecclesiis, aut parrochiales ecclesiæ, vel earũ perpetuæ vicariæ, capellæ, capellaniæ perpetuæ, præstimonia, præstimoniales portiones, & simplicia, atque etiam seruitoria beneficia, ecclesiastica regularia, vel nõ beneficia huiusmodi, prioratus & personatus, administrationes vel officia etiã claustralia fuerint & ad prioratus, præposituras præpositatus dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi cõsueuerint, qui per electionẽ assumi eisque cura immineat animarũ in quibuscũque ciuitatibus & diœcesibus aliisque locis vniuersarũ Hispaniarũ ipsi Philippo Regi subiectis cõsistẽtiũ. & capitulorũ cõuẽtualiũ, & aliarũ mẽsarũ fructibus, redditibus, & prouẽtibus obuẽtionibus, & emolumentis venerabili fratri nostro Episcopo Bononiæ moderno & pro tempore existenti nostro apud ipsum Philippum Regem Nuntio vel alteri prælato ad hoc per alias nostras literas deputando, eiusque sub collectoribus, qui tamen personæ Ecclesiasticæ esse debeãt per venerabiles fratres nostros Archiepiscopos, Episcopos & dilectos filios Abbates Abbatissas priores, & priorissas, capitula cõuentuũ, præceptores, cõmendatarios cæterásque personas ecclesiasticas seculares, & quorumuis ordinum regulares ecclesias monasteria, prioratus, præceptorias præpositatus, canonicatus præbẽdas, dignitates, personatus, administrationes. & officia cæteráque beneficia secularia, & regularia huiusmodi in titulu, comẽda, administrationẽ, & aliàs quomodolibet obtinẽtes itaque quicunque fructus, redditus. & prouentus iura obuẽtiones, & emolumẽta siue locationis annuæ, ac etiam pẽsiones annuas, siue super similibus fructibus, redditibus, prouẽtibus, iuribus obuẽtionibus, & emolumentis, & distributionibus etiã sub quibusuis exẽptionibus & immunitatibus ac similibus vel dissimilibus oneribus genere reseruatas & assignatas habẽtes & percipiẽtes pro rata veri valoris ecclesiarũ, monasteriorũ & aliorũ beneficiorũ super quibus pẽsiones huiusmodi reseruatæ, constitutæ, & assignatæ fuerint, contribuere teneãtur, cuiuscunque gradus, status, ordinis vel conditionis fuerint ipsis S.R.E. Cardinalibus qui pro vniuersali ecclesia iugiter nobiscũ laborãt & militibus Hierosolymitanis duntaxat exceptis annis singulis in certis locis, & terminis ad id per ipsum Nũtium vel alium prælatum à nobis, vt præfertur, deputandum statuendis, ut ille, & proportionabiliter compartiendi, & integrè persoluendi, & penes mensam ciuitatis Barchinonensis, aut alium dicti Nuntij, vel prælati arbitrio eligendum locum tutum, & securum realiter deponendum & in vsum infrascriptum dũtaxat ad Nuntij seu prælati huiusmodi mandatum, & ordinationem erogandi apostolica authoritate tenore præsentium imponimus costituimus & ordinamus, ac ex pecuniis subsidij huiusmodi vnam quinquaginta triremium classem cleri Hispaniarum nuncupandam, & ecclesiastica insignia delaturam institui atque instrui quæ contra infideles, hæreticos, vel schismaticos solùm modo seruire, & educi debeat etsi quopiam anno integrã subsidij trecentorum millium ducatorum summam classis huiusmodi minimè exponi contigerit eius residuum in annum vel annos sequentes in quibus forsan maiori vsui erit apud mẽsam, vel alium locum huiusmodi fideliter conseruari & custodiri, necnon Nuntium, vel alium prælatum, eiũsque subcollectores. & alios quoscũque ad huius negotij curam & executionem pro tempore deputatos administrationis, & villicationis suæ rationem vni vel pluribus personis ad id per nos, & sedem prædictam nominandis annuatim vel aliàs loco & tempore congruis omnino reddere. & ad id, si opus sit compellere debere statuimus & ordinamus, ac Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, priores, & alias vtriusque sexus ecclesiasticas personas tã seculares, quàm regulares prædictos hortantes. illisque districtè præcipiendo mandantes vt communis incendij ruinæ quæ iam si remissius agatur imminentis remedio tota Christianæ charitatis propensione incumbentes, hinc omnino necessariè nec vllis rationibus euitabilem opẽ, atque operã alacriter amplectantur. & libenti animo exequantur ipsius autem Philippi Regis maiestatẽ attẽtè rogantes vt feliciter Augusti patris, cæterorũmque regum auorum suorum præclara gesta imitando sacrosanctæ fidei & religionis defensionẽ & protectionem deuotissimè suscipientes suum octuaginta triremiũ & hanc ecclesiasticã classẽ infra proximũ bienniũ instrui & armari procuret. vt illis coniunctis & reliquis etiã Christianorũ principum auxiliis sociatis ad Dei laudẽ & gloriã religionis Christianæ tutelámque suorũ subditorũ & aliorũ Christi populorũ periclitantiũ conseruationẽ & liberationem operæ preciũ memorabile facere. & hac via perpetuam inter homines gloriã & honorem, ac nostram & sedis Apostolicæ benedictionẽ & gratiã vberem promereri, demúmque inter cælestes beatorũ choros ineffabilẽ trophæum sibi acquirere mereatur. Nos enim subsidiũ præmissum sic impositũ annuatim, vt nõ præfertur exigi deponi insumi & conuerti ac Archiepiscopos Episcopos, Abbates. priores omnésque & singulas personas alias fructus ecclesiasticos percipientes in vniuersis Hispaniis agentes ad illius contributionẽ pro rata teneri & obligatas esse censuris & pœnis tã ecclesiasticis tã pecuniariis ipsius Nuntij vel alterius per nos ad id deputãdi prælati arbitrio imponẽdis quacũque appellatione aliòque subterfugio cessãte, cogi, & cõpelli & per quoscũque iudices, commissarios quauis authoritate fulgẽtes sublata eis quauis aliter interpretãdi facultate iudicare & definire debere, ac quidquid secus à quoquam quauis authoritate sciẽter vel ignorãter attẽtari cõtigerit, irritũ & inane decernimus Quocirca venerabilibus fratribus nostris Hispalensi Valentini ac Cæsaraugustano Archiepiscopis per apostolica scripta mãdamus, quatenus ipsi vel duo aut vnus eorum per se, vel aliũ vel alios præsentes literas, & in eis cõtẽtas quæcũque vbi, & quãdo opus fuerit, ac quoties pro Nũtij, vel alterius per nos deputãdi prælati parte desuper fuerint requisiti solẽniter publicãtes eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant authoritate nostra literas & in eis cõtenta huiusmodi firmiter obseruari, ac singulos quos literæ ipsæ concernunt illis in omnibus & per omnia parere, & obedire, contradictores quos libet & rebelles per censuras, & pœnas, tam ecclesiasticas,

quàm

quàm pecuniarias arbitrio suo imponendi moderãdas, & applicandas appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, non obstantibus piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri de vna & concilij generalis de duabus dictis, dummodo quis authoritate præsẽtium vltra tres dictas ad iudicium non trahatur, ac alijs ordinationibus & constitutionibus apostolicis, & ecclesiarum monasteriorũ ordinum, aliorumque regularium locorum prædictorum etiam iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, vsibus, & naturis, ac tam prædictis, quàm alijs immunitatibus, & exemptionibus etiã prælatis residẽtibus per nos cõcessis, priuilegijs quoque, indultis, & literis apostolicis Ecclesiasticis, monasterijs congregationibus, ordinibus, eorũque superioribus, & personis prædictis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac etiam quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus & insolitis clausulis, ac irritãtibus, & alijs etiã vim cõtractus habẽtibus decretis in genere, vel in specie, & etiã ad imperatorũ, & Regum instãtiã, & alijs quomodolibet cõcessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiã si de illis, eorũque totis tenoribus specialis, specifica, & indiuiduæ nõ autẽ per clausulas generales idẽ importãtes mẽtio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruãda esset tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbũ insererẽtur præsẽtibus pro sufficiẽter expressis habẽtes, illis alias in suo robore permansuris hac vice dũtaxat specialiter, & expressè derogamus, ac illis sufficiẽter etiam ad hoc nulla prorsus immunitas, aliáve qualibet consideratione, & speciali nota digna exceptio, cuique aduersus præsẽtium tenorem suffragetur derogatum esse declaramus contrarijs quibuscũque, aut si aliquibus cõmuniter vel diuisim ab eadem sit sede indultum quoad subsidiorum huiusmodi solutionem cogi, aut interdici suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non faciẽtes plenam, ac expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, ac de eorum personis locis & ordinibus exemptionibus etiã proprijs nominibus & quibuslibet alijs priuilegijs indulgentijs & literis apostolicis generalibus vel specialibus quorumcunque tenorum existant per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectum earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumcunque totis tenoribus habẽda sit in nostris literis mẽtio specialis, quæ quatenus præmissis aduersantur cuique nolumus aliquatenus suffragari, &c.

Circa quam concessionem est primo notandum, quod est cõfirmata, imo de nouo cõcessa, & quoad summam soluendam cum augmento mutata ab eodẽ, & aliis summis Pontificibus vsque modo, & est super hoc quædam concordia facta & confirmata à sede apostolica, ne ecclesiastici aliqui præ aliis in solutione grauarentur.

Secundo est notandum, quod ad solutionem huius subsidij possunt authoritate apostolica compelli regulares per excommunicationem, & alias censuras ecclesiasticas, & pęnas pecuniarias, vt constat ex eius tenore, ibi, *pro rata teneri & obligatas esse cẽsuris, & pœnis tam ecclesiasticis quàm pecuniarijs ipsius nuntij, vel alterius per nos ad id deputandi prælati arbitrio imponendis quacunque appellatione, alio vẽ subterfugio cessante cogi, & compelli, & sic per quoscunque iudices commissarios quauis authoritate fulgẽtes sublata eis quauis aliter iudicandi facultate iudicare & definire debere*, Nec ipsi regulares ad has fugiendas censuras possunt suis priuilegijs adiuuari, cũ ipsa sint sufficienter derogata, vt patet ex dicta cõcessione, ibi, *Non obstantibus piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. &c.* vsq; ibi, *quatenus præmissis aduersantur, cuiquam nolumus aliquatenus suffragari.*

Tertio est notandum adeo foueri à sede apostolica huius subsidij pro tam pio negotio solutionem, vt ad ipsius effectum possit ad brachium seculare recurri, ab eo auxiliũ impetrando, vt patet ex eius verbis, ibi, *inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij secularis*. Est aduertẽdum, quod cõmunis est sententia, delegatum à Papa posse implorare auxilium brachij secularis ad executionem illius, quod à Papa ipsi committitur exequendum prout tenent Innocẽtius *a* Panormitanus, Imo. Felinus, Decius, Archidiaconus, & Federicus, & alij, quos refert, & sequitur Nauarrus: nam vt ait Imolensis, *b Si ordinarius hoc potest, vt patet in cap. 1. de offic. ordinarij multo fortius delegatus, qui est illo maior in causa sibi delegata cap. 2. de offi. delegat.* Vnde cum hæc causa sit cõmissa Nuntio Apostolico tamquam iudici delegato, non videtur fuisse necessariũ prædictã clausulã apponere, sicut in hac cõcessione de facto apposita est: cui dubitationi respondet præfatus Imolesis, *c* quod licet quãdoque in rescripto adijciatur clausula inuocato ad hoc auxilio brachij secularis, si opus fuerit, illud est ad superabundantem cautelam.

a Innoc. in c. significasti, n. 2. de offic. dele. Nauar. in c. cũ contingat de rescrip. remed. 1. nu. 1.
b Imolen. in d. cap significasti col. 1.
c Imola vbi sup.

Nec Nuncius apostolicus, & delegati à Papa ad cõpulsionẽ solutionis subsidij antequã recurrãt ad brachiũ seculare, tenẽtur prius ad ordinariũ recurrere, licet enim aliqui in hac materia hoc tenuerint, Federicus *d* tamẽ per pulchras rationes cõtrariũ, tenet dicẽs, posse quidẽ, si vult delegatus Papæ, prius ad ecclesiasticum ordinarium, quàm ad secularem recurrere, non tamen teneri, si voluerit.

d Federic. consil. 163. super inuocatione in 1. dubio. col. 2.

Nec põt iudex secularis cognoscere de iustitia inuocationis brachij secularis in hoc casu: magna est enim differẽtia inter iudicẽ ecclesiasticũ, & secularẽ, quod, scilicet, secularis tenetur iuuare ecclesiasticũ, nõ ostẽsa illi sẽtẽtiæ iustitia ecclesiasticus autẽ nõ tenetur suis cẽsuris iuuare secularẽ, nisi præmissa prius canonica monitione secũdũ Innocẽtiũ *e* communiter receptum, & monita & audita parte si quid allegare voluerit secundum Imolam. *f*

e Innoc. in c. 1. de offic. ordin.
f Imola. in d. c. 1. col. 1.

Quarto à dicta cõtributione excipiuntur expressè à Pio V. in dicta concessione regulares in Indijs consistentes, vt patet ex alia concessione eiusdẽ Põtificis, data Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo primo, sexto Nonas Martij Pontificatus sui anno tertio, in qua concessione postquã dixerat; qui ad hanc contributionẽ debeat compelli, excipit aliquos in hunc modum dicens, *nõ tamen in Indijs consistentium, militibus Hierosolymitanis, ac hospitalibus actu hospitalitatẽ seruantibus, & eisdem fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus nec non dicto Philippo Regi ratione mensarum magistralium S. Iacobi de Spatha, ac de Alcantara & de Calatraua Cistercienium, aut aliorum ordinũ militarium, quorũ idem Rex ex concessione & dispensatione apostolica perpetuus administrator existit duntaxat exceptis.* Ex quorum verborum contextu colligitur milites D. Iacobi Alcantaræ & Calatrauæ teneri ad dictũ subsidium, cum tantùm Rex, & perpetuus administrator in hac concessione solùm excipiantur, & exceptio firmet regulam in contrarium. Nunc autẽ his sic ex nostro indulto præ notatis operæ prætium esse duxi ad ipsius intelligentiam aliqua dubia proponere, pro quo aliqui articuli sunt constituendi.

ARTICVLVS II.

Vnde hoc subsidium originem traxit.

RESpondeo dicendo, quod solebant antiquitus Summi Pontifices reseruare decimam partem fructuum omnium beneficiorum ecclesiasticorum ad omnes necessitates sedis apostolicæ subleuãdas, aut ad expeditionem belli contra rebelles, & infideles ad imitationem subsidij solitum solui à Leuitis

a Num. 18. b 2. Esdr. c. 10 c c. 1 de deci. d Gut. libr. 1. prac. 1. ad ll. Regn. q. 13 n. 13. Rebuff. de decim. q. 13. e c. 2. de decimi. vbi latè doct.

tis summo sacerdoti, prout in libris *a* Numerorum, & Esdræ *b* continetur & habetur in quadam decretali, *c* & tradunt D. Thomas, & alij relati à D. Ioãne *d* Gutierrez, & à Rebuffo. Et hæc vocatur decima papalis. Ad cuius solutionem singulorum beneficiorum taxa fiebat, iuxta quam hæc decima quotannis soluebatur, prout colligitur ex quadam decretali *e* & tradunt communiter Doctores. Ad similitudinem huius subsidij, & decimæ papalis concesserunt Summi Pontifices in diuersis temporibus multis principibus Christianis vigesimam decimam quartam, aut aliam omnium beneficiorum ecclesiasticorum suarum prouinciarum quotam, vt tradunt Doctores *f* post quandam glossam Belenzinus, Cosmas, & Petrus Gregorius: his autem temporibus ad exemplum horum sanctorum patrũ Pius Quartus in quadam bulla, sub datis VI. nonas Martij anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo primo Pontificatus sui anno quarto, concessit Philippo Secundo Regi Hispaniarum subsidium dicens, *volumus, quod in distributione quadringentorum & viginti millium ducatorum huiusmodi inter dictas personas ecclesiasticas per dictos Nuntium, & prælatum facienda, & illorum solutione seruetur taxa seruari solita in distributione, & solutione subsidiorum quæ interdum per sedem Apostolicam Regibus Hispaniarum concedi consueuerunt.* Et id ipsum concesserunt etiam Pius V. & Gregorius XIII. vt patet ex literis superius allegatis. & similiter eorum successores vsque modo indulserunt intelligentes, vtilitatem boni communis hoc summopere postulare.

f Dec. in c. fi. de vot. ubi gl. v. ciuitis & clem. 2. de decim. dd. in cl. 2. de dec. Bellenzinus. de charit. subsidio q 72. Cosmas in tr san cto. Galli. tit. de annatis. §. 1. v. decim. Petr. Greg 1. par. Synt. tit. di. 2. c. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum capellania fundata in ordine minorum regularis obseruantiæ sint præfato subsidio subiecta.

Respondeo dicendo, quod capellaniæ fundatæ in ordine minorum regularis obseruantiæ non sunt præfato subsidio subiectæ, & per consequens de earum redditibus hoc subsidium non soluitur. Et ita fuisse in facti contingentia iudicatum in Concilio Cruciatæ (in quo de huiusmodi causis agitur) à quodam nostræ religionis patre grauissimo accepi. Quod primo probatur ex contextu prædictæ concessionis Pij V. ibi, *super omnium. & singularum cathedralium, & Metropolitanarum, & c* vsque ibi, *redditibus & prouentionibus, obuentionibus, & emolumentis,* Cuius concessionis tenor si attentè consideretur tantum indicat beneficia, & redditus ecclesiasticos huic oneri, & grauamini esse subiecta, capellaniæ autem in præfato ordine non sunt redditus ecclesiastici perpetui, cum ipse ordo secundum *g* ius eos minimè habere permittatur, propter quod in comitiis *h* generalibus Toleti celebratis in hunc modum statuitur

g clem. exiuit §. caterum de verb. sign. h c. 3. de obseruant paupert f. 18. p. 3

Cum annuos redditus, sicut cætera bona immobilia nobis habere non liceat, ideo reuocamus antiqua generalia statuta, et decernimus, quod nullus frater inducat personã aliquam ad eleemosynam perpetuam ordini nostro exhibendam, & si aliqua talis nobis fuerit, relicta, nullo modo in iudicio exigatur. Declarantes quod ad perpetua, legata petenda non possunt fratres recurrere nisi humiliter & per modum eleemosynæ absque allegatione alicuius debiti. Decernitur præterea, ac præcipitur, quod quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua aliquibus personis & hospitalibus, & alicui Reipublicæ, & aiijs domibus ea lege, quod teneantur fratribus præstare singulis annis certam eleemosynam siue, omnino gratis, siue vt ipsi fratres dicant certa officia, & missas, quod guardianus fatiat protestationem ei, qui testatoris voluntatem adimplere tenetur, quod ad illas eleemosynas nullum ius habent ex vi legati. nec possunt obligari ad illa officia & missas. Si verò facta dicta protestatione hæres ex sua libera voluntate voluerit dare eleemosynas illas, & committere fratribus dicta officia, & missas, tunc fratres tuta conscientia possunt eleemosynas huiusmodi recipere. Est tamen hæc protestatio necessaria iuxta D. Bonauenturam, ne ab ignorantibus nostrum institutum regulæ nostræ transgressores iudicemur. Hæc ordinatio. Et hoc satis innuunt verba præfatæ apostolicæ constitutionis ibi, *capella capellaniæ, perpetuæ*: quæ de capellanis perpetuis debent verificari, quarum ius, & redditus sunt perpetui, in qua redditũum perpetuitate simul cum titulo collationis ratio beneficiorum ecclesiasticorum consistit. Capellaniæ autem authoritate priuata fundatæ, sicut solent aliquando ratione patrimonii institui sine vlla authoritate apostolica, vel ordinaria, neque delegata non induunt rationem beneficiorum ecclesiasticorum iuxta ea, quæ in iure *i* notantur, & quia ipsæ constituuntur hoc modo & hac conditione, vt patronus possit capellanum ab eis tollere ex causa, quæ sibi legitima videtur, quod fieri non poterat, si capellaniæ præfatæ fuissent beneficia ecclesiastica, aut redditus ecclesiastici: deberent enim iuxta sacros *k* canones esse perpetuæ, vt post alios tradunt Ancharran. *l* & Felinus. Quod procedit, etiam si eam capellaniam fundet Episcopus, si eam non fundauit authoritate episcopali sed priuata, & communi laicorum, qua poterat vti bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, vt colligitur ex iure *m* & tradit Nauarrus.

i c. cum dilectus de iure patronat.

k c. inuentũ 16. q. 7. c. sanctorum 56. dist. l Anchar. in c. 1. de reg. Felin in c. postulasti de rescr. m c. quia nos de testam. & 12. q. 3. c. 1. & 2. & 4. s. c. fi. Naua. de redd. eccl. q. 1. monit. 19. nu. 20.

Denique hanc partem maximè confirmant argumenta apponenda in articulo sequenti, quibus probatur distributiones quotidianas, huic oneri non esse obnoxias, cum soluantur ratione assistentiæ; & residentiæ personalis in officio diuino, tamquam quoddam huius laboris stipendium, quod si ratione subsidii diminueretur, etiam ipse labor, & residentia præfata personalis in aliquo remitteretur, quæ ratio etiam militat in præfatis capellaniis, quæ sunt quædam anniuersaria pro missis & diuinis celebrandis, quarum redditus, si per subsidium defalcarentur, etiam in præfatis oneribus aliqua diminutio contingeret. Ponderandæ igitur sunt omnes rationes articuli sequentis, quæ benè penetratæ & ponderatæ nostrum intentum maximè comprobant.

ARTICVLVS IV.

Vtrum distributiones quotidianæ sint subsidio præfato obligatæ.

n Henri. in c. cũ omnes de const. Cosmas in ver. Galli. tit. quo tempore quisque debeat esse in choro. §. iubet v. distributiones Rebuff. in concor. rub. §. 1. v. distributiones Decius cons 280. Parisius cons. 13 n. 1. vol. 4. Felin in cap. ad aures, nu. 39. de resc. Rodo. in ar. de spol. q. 8. §. ad maiorem, n. 23. Rota dec. 330 1. par. diuer.

Respondeo dicendo, quod vt certa ab incertis secernamus operæ pretium est videre, & considerare distributiones quotidianas in duplici differentia versari. Quædam enim inter præbendatos residentes in ciuitate, etiamsi personaliter horis non assistant, distribuuntur, & hæ vocantur glossa. aut ration. Aliæ autem sunt, quæ nunquam dantur nisi illis, qui horis canonicis, & diuino officio personaliter assistunt, de quibus agunt Henriquus, *n* quem sequuntur Cosmes, Rebuffus, Decius, Parisius, Felinus, Rodoanus, & Rota. Et certum est, prioris generis distributiones præfato subsidio esse obnoxias dubium autem est, vtrum secundi generis distributiones ab eo sint liberæ & exemptæ? Ad quod respondetur liberas & immunes omnino esse. Quæ sententia multis rationibus probatur, prima ratio est, quia hoc subsidium est impositũ super fructus, & reddi-

& redditus beneficiorum, prout dictum est in superioribus, distributiones autē appellatione fructuum minimè veniunt, solùm enim sunt quædam stipendia assistentiæ, & præsentiæ in diuinis argumento aliquorum iurium, *a* quæ distributiones, & stipendia quotidiana, cum sint incerta, & casualia in valore fructuum minimè computantur, vt post alios tradunt Couarruuias, *b* Heredia, & Anastasius Germonius.

Secunda ratio est, in quacumque enim materia etiam si sit multum fauorabilis, dato priuilegio ad fruendum integrè fructibus præbendarum & beneficiorum, non comprehenduntur distributiones quotidianæ, vt ait quædam decretalis *c* iuncta glossa, & expressè id probat alia decretalis, *d* ex qua id notant Abbas & alij Doctores & multis adductis id tradunt Horatius & Gigas, & Petrus Gregorius.

Tertia ratio est, quia licet sanctitas Domini Papæ imponat pensionem aliquam super fructus, redditus, prouentus, obuentiones, & emolumenta alicuius præbendæ, non censetur imposita super distributiones quotidianas, nisi specialiter exprimatur, cum enim dentur ratione laboris inter essendi diuinis, & vt præmium laboris, non est voluntatis Domini Papæ, vt ipsæ alicui subsidio, & oneri sint subiectæ, vnde in multis iuribus *e* videmus probari, stipendia militum, neque vendi, neque obligari, nisi in subsidium. Quod latè probat Hieronymus *f* Gigas, Mandosius, & Gambarus. Quod procedit, etiam si pensio imponatur super fructibus, redditibus, & emolumentis in continua residentia lucrari solitis, prout tenet Rota *g* Romana diuersorum. Vnde condemnatus per tres sententias ad fructuum, & redditum alicuius præbendæ restitutionem, non est obligatus restituere distributiones quotidianas, quas lucratus est, vt tradunt Boerius, *h* Gambarus & Rota diuersorum, nisi expresse in dictis sententijs fuerit dictum, quod ad restitutionem præfatarum distributionum teneatur ex adductis a Lanceloto. *i* Denique hoc confirmatur; statutum enim priuans beneficiatos, quibuscunque fructibus, & obuentionibus suarum præbendarum, non priuat eos à distributionibus quotidianis, prout latè probant Franciscus de Ripa, *K* & Prob.

Quarta ratio est, quia distributiones quotidianæ fuerunt introductæ per Ecclesiarum statuta, aut dotationes testatorum in diuini cultus fauorem, vt facilius præbendati diuinis assisterent, & ad inuitarentur, imo obligarentur vt ex quadam Clementina *l* colligitur, & tradit Nauarrus. *m* Quibus distributionibus, si aliquod onus collecta, aut pensio imponerentur ab interessentia officijs diuinis præbendati retraherentur, præsens enim lucrū magis mouet, & per consequens lucrum magis mouet, & econtrario diminutio stipendij & lucri aliquid de prædicta motione detrahit, qua motione diminuta etiam cultus diuinus diminueretur. Propter quod non est credēdum, quod Dominus Papa velit aliquod onus super ipsasmet distributiones imponere argumento eorum, quæ in iure *n* notantur, propter quod etiam probauit in articulo superiori, quod noluit Dominus Papa imponere hoc onus super capellanias ibi dictas, cum ex ea impositione diminui posse missas & sacrificia dictarum capellaniarum contingeret.

Quinta ratio est, quia fructus beneficiorum Ecclesiasticorum, & distributiones quotidianæ maximè inter se differunt. Licet enim inter antiquos Doctores fuerit controuersum, an clerici sint vsuarij, an vsufructuarij fructuum suorum beneficiorum iuxta notata per Glossam, *o* quandam, & Doctores cum latè adductis à Rodoano, Nauarro, Sarmiento,

a l. 1. in 2. responso ff. sine fer. falsum modum dixerit. l. cum duobus. §. si in secunda. ff. pro socio.
b Couar. li. 3. var. c. 13. n. 1. Heredia de benefi. in cōpen. 3. p. c. 12 n. 8. Germoni. in tra. de indul. §. tibi quoad vixeris. n. 23.
c ca. 2. iuncta glo. v. integre de priui. lib. 6.
d ca. licet de priu. vbi Abbas & c.
e l. stipendia cod. quæ res pig. oblig. poss. l. stipendia. de exhibend. reis.
f Gigas cons. 144. & respō. 35. Mandos. de signat. gratia. tit. pensiones v. super distributionibus Gambar. de autor. legat. a Later. li. 6. 2. p. n. 17.
g Rota decis. 331. 1. par.
h Boeri. dec. 340.
i Lancellot. de attenta. c. 32. de pænis attent. nu. 27.
K Rip. li. 1. responso resp. 5.
l Clemen. vn. de rebus. & vene. sanction.
m Nauarr. de orat. c. 10 nu. 31.
n c. ex parte de constit. c. fi. de reser. in 6. ca. vasa. de cons. dist. 1.
o Glo. in cap. præsens. vbi Doct. de offic. ord. li. 6.

& Marco Antonio Colmna. At respectu distributionum quotidianarum semper inter Doctores *p* fuit receptum, præbendatos earum dominium acquirere, sicut operarij proprietatem, & dominium mercedis pro opere impenso acquirunt. Vnde licet secundum ius commune *q* clerici non possent testari de fructibus beneficiorum, at ex rebus acquisitis per distributiones quotidianas semper in vita, & in morte distribuere potuerunt, tamquam de mercede suo labore acquisita argumento cuiusdam decretalis, quam ad hoc dicit singularem Barbatia *r* Dominicus, & Cardinalis, & dicunt communem plures referentes Parisius Decius, & Iulius Clarus Cardinalis Albanus, & Redoanus, & nouissimè Borgninus.

Non tamen me latet Nauarr. *s* & Sarmiento hanc differentiam inter distributiones quotidianas & cæteros fructus beneficiorum improbasse. At ego rationibus superius adductis hanc sententiam vt receptissimam sequor. Ex qua infero, quod cum summi Pontifices antiquitus solerent ad suas, aut ad principum Christianorum necessitates subleuandas reseruare decimam, aut aliam minorum fructuum beneficiorum partem, prout in articulo secundo est probatum, sicut tunc secundum receptissimam sententiam, quæ tunc temporis ab omnibus sequebatur talis reseruatio minime distributiones quotidianas comprehendebat, neque aliquorum verum dominium acquirebant, cum in eis sedes Apostolica plenam, & absolutam potestatem non habebat sicut respectu fructuum beneficiorum, super quibus summus Pontifex, vt Christi Domini vicarius, verum dominium, & liberam, & generalem dispositionem habet ad bonum totius Ecclesiæ vniuersale. Ita modo cum summi Pontifices concesserint hoc subsidium principibus Christianis ad Ecclesiæ defensionem, ad intelligendum ipsum ex fructibus beneficiorum, super quibus sedes Apostolica habet plenam, & liberam potestatem, esse soluendum, non autem ex distributionibus quotidianis, super quibus ita liberam, & plenariam dispositionem non habet.

Quod confirmatur: nam quando dominus Papa concedit, aut sibi reseruat fructus, & beneficiorum redditus ad necessitates Ecclesiæ subleuandas, in tali reseruatione distributiones quotidianæ minimè includuntur, vt quibusdam extrauagantibus *t* est declaratum, quarum meminit Cosmas, Ioannes Copus, & alij infra referendi igitur id ipsum etiam est dicendum, quando Dominus Papa concedit dictos fructus, aut partem eorum principibus Christianis ad defensionem fidei, & bonum commune totius Ecclesiæ vniuersalis prouidendum.

Et vt multa omittam, hanc sententiam in proprijs terminis tenuerunt, & secuti sunt graues Doctores Guilielmus *u* de Monte, Laud. Dominicus Baptista, Ferretus Marc. Mantua *x* Hieronymus Gigas, qui asserit, ita pluries practicasse, & obtinuisse Parisius, Mandosius, Rebuffus asserens ita fuisse per Papam sæpius declaratum, cui declarationi standum esse testatur Flaminius, Gambarus, Rodoanus, Duarenus, & in puncto iuris veriorem dicit B. Bellenzinus. Et hanc opinionem, vt certam præsupponit Oldradus in quodam Consilio.

Nec supra dictis obstat quædam declaratio Bonifacij Octaui relata in quadam extrauaganti, *y* in qua declaratum fuit in subsidio & decima imposita à Papa pro expeditione belli Siciliæ comprehendi etiam distributiones, nam respondetur dictam declarationem tantum habere locum in distributionibus primi generis, quæ dantur præsentibus in ciuitate, aut absentibus ratione causæ legitimæ, etiamsi perso-

p Doct. in ca. vn. §. qui vero de cler. non resid. li. 6.
q d. c. cum in offic. de test.
r c. fin. de pec. cleric. & ibi Barb. Dom. cons. 85. ar. 1.
s Nauar. de redd. eccl. q. 1. nu. 74. Sarm. eod. tr. 3. p. c. 1. nu. 6.
t Extrau. postul. & extra. cum nonnull. de præb. Cosmas in prag. sanct. ti. de annat. §. voluit v. fruc. Cop in tract. de fructib. li. 4. ti. 3. c. 3. a nu. 7.
u Guill. in extrau. suscepti regiminis v. cons. & v. per totum Dem. cons. 85. 2. p. Ferret. cons. 237.
x Mantua. cons. 1. Gigas cons. 144. nu. 33.
y Extrau. vn. de deci. inter comm. v. & ca. in nobis nihil occur.

personaliter in choro, & diuinis officijs non intersint, non autem in distributionibus secundi generis, de quibus nobis in præsentiarum est sermo. Et licet Bonif. Octauus de omnibus distributionibus verba fecisset, contrarium tamen est sequendum, cum sæpe sæpius alij summi Pontifices eius successores cõtrarium definierint, vt fecerunt Paulus Secundus sub datis 8. Iulij, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono & Sixtus Quartus 12. Septembris, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, & Clemens VII. & Paulus Tertius prout præfati authores allegant, & libuit in præsentiarum declarationem Sixti Quarti adducere, quæ sic habet: *Quod vix adduci potest, vt credat exactiones fieri de distributionibus quotidianis cum sit dispositioni iuris contrarium, & à pietate penitus alienum subtrahere personis Deo dicatis eos prouentus, qui ratione nudi ministerij laboris, & præsentiæ in diuinis celebrandis distribui solent. Et quod hoc tenderet in diminutionem cultus diuini*. Quibus sic pensatis, sicut solēt summi Pontif. omnia ponderare, si Pius Quartus, & alij Summi Pontifices voluissent distributiones quotidianas huic subsidio esse subiectas, id vtique non subiicerent, sicut silentio minimè prætermiserunt, ne pro solutione huius subsidij calices, libri, & ornamenta Ecclesiastica distrahantur, aut pignori dentur, licet hoc, loquendo de decima Papali, fuerit antiquitus *a* ita declaratum. Et iuxta hāc sententiam fuisse in facti contingentia indicatum, accepi è doctissimo Domino Rocho de Vargas Cathedralis Salmanticensis dignissimo Doctorali Canonico, & in vniuersitate Salmāticensi meritissimo sacrorum Canonum Cathedratico professore, quæ sententia est tenenda, nisi contraria consuetudo in aliquibus diœcesibus obtinuerit, ex traditis à Rodoāno, *b* & Gutierrez.

a ca. 2. de decim.

b Rodoan. de rebus eccl. q. 6. §. extra Guti. de qq. Cano. c. [illegible]

ARTICVLVS V.

Vtrum ad taxandam quotam subsidij à quolibet soluendam sint regulares vocandi.

REspondeo dicendo, quod circa hoc est notabilis ordinatio, & constitutio Clementis VII. cuius tenorem in præsentiarum referam.

c Habetur in li. priu. huius ord. imp. Valli soleti 94. fo.

Dilectis filijs generali & alijs Abbatibus ac prioribus & præsidentibus c necnon Abbatissis, & Priorissis Monasteriorum, Prioratuum & aliorum regularium locorum tam monachorum quàm monialium ordinis Sancti Benedicti. Congregationis Monasterij eiusdem Sancti Benedicti Vallisoleti dicti ordinis Palentinæ diœcesis.

Clemens VII. dilectis filijs salutem, &c. Cum itaq; sicut nobis nuper exponi fecistis, licet; vos ratione vestrorum Monasteriorum, prioratuum & locorum regularium decimas, subsidia, & alia onera in partibus illis Apostolica authoritate, pro tempore imposita hactenus libenter persolueritis & in futurum persoluere, prout vos tangit, intendatis, nihilominus diuisiones seu distributiones, Calculi repartitiones nuncupatas decimarum, subsidiorum, & onerum huiusmodi per locorum ordinarios, seu capitula Cathedralium Ecclesiarum, in quorum ciuitatibus, & diœcesibus Monasteria prioratus, et loca regularia vestra consistunt, quandoque non vocatis, quorum interest fiant in repartitionem ipsam distributores & partitores, non habita notitia seu vera informatione fructuum & onerum, ordinariorum, Monasteriorum & prioratuum, & regularium locorum huiusmodi, quæ parte non audita debitè haberi non potest, monasteria prioratus, & loca eadē plerumque adeo grauent, vt Abbates, seu Priores, aut Abbatissæ, seu Priorissæ, ac conuentus nonnullorum ex Monasterijs prioratibus, & locis ipsis onera sibi impartita vix supportare possint & si quod in distributione, & repartitione decimarum, subsidiorum, & onerum eorundem pro tempore faciendam vos per locorum ordinarios, & capitula huiusmodi, seu distributores, & partitores per eos, vel alios deputatos pro tempore vocari deberetis & audiri decerneretur profectò ex hoc erroribus partitionum, & grauaminibus huiusmodi opportunè obuiaretur. Vosque compartita vobis onera libentius persolueretis, ac debito iustitiæ, quæ in omni actu eos, quorū interest vocari exigit legitimè satisfieret, nobis humiliter supplicari fecistis, vt vobis in præmissis ex institutæ debito prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui religioni deditos, vt à grauaminibus & dispendijs releuentur nostri ministerij partes libenter impartimur huiusmodi supplicationibus inclinati, quod de cætero perpetuis futuris temporibus in distributionibus, & partitionibus decimarum, subsidiorum, & aliorum onerum dicta authoritate pro tempore impositorum, & imponendarum, seu illorum taxa facienda, vos, prout singulos vestrum tangit, & conuentui in futurum per ordinarios & capitula siue distributores, & partitores aut taxatores huiusmodi, ac alios ad quos spectat, seu spectabit pro tempore, vocari & audiri ac taxationibus partitionibus & distributionibus interesse debeatis, & taxationes, ac distributiones ipsæ aliter pro tempore factæ, in his, quæ ad eos, qui vocatis, & auditi non fuerint, spectant, nullius sint roboris, vel momenti, ac non vocati ad illorum solutionem non teneantur, nec ad id a quocunque compelli possint, sicq; per quoscunque iudices tam ordinarios quàm delegatos. &c. Et dat pro executione iudices conseruatores Episcopum Ouetensem Priorem S. Augustini Vallisoletanum & priorem S. Dominici Compostellani, quatenus ipsi, aut duo, aut vnus eorum hæc exequi faciant. Datum Romæ, die 8. Decembris millesimo quingentesimo trigesimo Pontificatus nostri anno octauo.

Circa hanc autem concessionem est notandum, iuridicam quidem esse, cum illud, quod ad omnes pertinet, ab omnibus secundum ius debeat approbari. Et certè etiam non concesso hoc priuilegio, si religiosi in distributione subsidij se nimium esse grauatos clamarent, proculdubio eorum querela admitteretur, & alia seruans æqualitatis iustitiam contributio fieret ex eis, quæ allegando aliquas leges Regni tradit Lasarte. *d*

d Lasar. de decim. vendic. 18. n. 91.

ARTICVLVS VI.

Vtrum laici habentes decimas tertianas à manu Regis, teneantur soluere subsidium, & gabellam ex earum venditione.

REspondeo dicendo, communiter esse receptū, laicos bono iure habere has decimas tertianas à manu Regis, prout cōstat ex resolutis à doctis. Gregor. *e* Lopez, licet cogitandū relinquat Palat. *f* Rub. de quo latè per Lasarte. *g* De his aūt decimis tertiarijs, si à Rege dentur regularibus, aut Ecclesiasticis, aut laicis debetur subsidium, quia charitatiuum subsidiū impositum est nō quidem Ecclesiasticis personis, sed redditibus potius & prouentibus totius Ecclesiæ in his regnis, & adeo generaliter iniunctum, vt quoscunq; redditus & ructus, qui vere Ecclesiastici sint iuxta mentem, & verba bullæ generaliter comprehendat nullo personarum facto discrimine, ad quas fructus illi pertineant, siue sint laicæ, siue regulares, siue Ecclesiasticæ, prout generaliter in huiusmodi charitatiuo subsidio regibus concesso resoluit Decius, *h* & de alio, quod ab Episcopis imponi solet, tradit Gigas, *i* vnde cum sit indubitabile, hos fructus tertiarū, cum ex decimalibus detrahuntur

e Greg. in l. 12 gl. 1. tit. 20. p. 1.

f Palat. in repet. c. [illegible] de donat. inter virū & vxor. § 37. ver. præterea illa dona.

g Lasar. de decim. vēd. c. 19. nu. 29. & 30.

h Dec. consil. 156. vol. 1.

i Gig. de pen. lib. q. 38.

tur

a l. 1. tit. 11. lib. 9. recop.

nus iuxta quandam recopilationis legem, *a* primordialiter, & in sua origine Ecclesiasticos esse, Ecclesiæque debitos, per consequens est dicendum, quod cum semel subsidium charitarium eos tangat, impossibile est, vt sine eo onere, quo in sua origine affecti sunt, etiam ad laicas personas transeat, & ipsi laici ad subsidium illud ratione prædictorum fructuum teneantur, quia regulare, & perpetuum est, vt vnaquæque res transeat cum sua causa more seruitutis iuxta notata à Doctoribus, *b* & tradit Lasartes. Verum est tamen, quod si prædictæ tertiæ à Laicis vendantur, tributum Alcaualæ debetur ab ipsis, cum hoc tributum non ratione rei, neque personæ imponatur, sed ratione contractus, dummodo res, neque personæ priuilegiatæ reperiantur, vt patet ex traditis per Lasartem. *c*

b Doct. in l. neque Hispan. ff. de impē. n. reb. dona. act.

c Lasart. vbi sup. nu. 15. & nu. 27.

ARTICVLVS VII.

Vtrum hi, qui à monasterijs, aut Ecclesiis aliquia emunt, teneantur soluere tributum decimæ, quod dicitur Alcauala.

RESpondeo dicendo, quod de iure communi integrum gabella onus generaliter emptori Doctores attribuunt, vt resoluit Molineus, *d* & post eũ explicuit Arcius Pinelus Doctissimus Lusitanus. De iure autem regio, & secundum alia iura ad venditorem pertinere tradit optimè Lasartes, *e* quo supposito cum monasterium aliquid vendit ad soluendã gabellam, minimè obligatur, inter priuilegiatas enim personas exemptas ab hoc gabellarum onere præcipuum locum tenent Ecclesiæ, Ecclesiasticæque, & religiosæ personæ, ac monasteria, vt scilicet tributum istud non debeant, vt in quadam legem *f* nouæ recopilationis traditur. Quod est tenendum, quidquid aliud determinatum fuerit in his Regnis ante prædictam legem tempore Regis Ioannis II. vt refert, ac latè disputat, iniustèque Montaluus *g* defendit: erat enim iure communi satis expressum, Ecclesiasticas personas ab huiusmodi iuribus exemptas esse, prout latè in superioribus est dictum. Quod Ecclesiasticum priuilegium, ita intelligendum est, vt non quemadmodum clerici, & personæ Ecclesiasticæ, & regulares vendentes immunes sunt, ita & hi qui eisdem vendiderint immunes fiant, quinimo regali decimæ subijciuntur, nisi aliundè priuilegium habeant, sicut cæteri venditores: quia non propterea, quod carius inde clerici, & regulares emant ab istis venditoribus propter onus gabellæ pluris ex eo vendentibus fieri debet, quo minus venditores isti regale ius perdant, sicut & portorium & pedagium soluunt, ac cætera iura regalia mercibus imposita, quamuis clericis quoque, & regularibus vendendæ sint. Nec istud dici potest contra libertatem Ecclesiasticam esse siquidem circa res laicorum & eorũ contractus versatur, quamuis inde damnum aliquod Ecclesiasticis personis prouenire videatur ex his, quæ in alio proposito resoluit Maranta, *h* quem ad hoc allegat Mexia, atque ita ait Lasarte iustè decisum extare in quadam lege *i* nouę compilationis; quinimo quia Ecclesiastici circa hoc immunitatem allegabant dicentes, vendentes sibi quascunque res immunes à gabella esse, statuitur in ea lege ad omnem fraudem euitandam, vt res ipsæ, quæ clericis, Ecclesijs, aut monasterijs à quocũque laico venditæ erunt, tacitè hypothecatæ intelligantur, pro gabella: quo casu lex ipsa præuenit rerum alienationem, eas scilicet pignorando, antequam in dominium clerici, Ecclesiæ, aut monasterij transeat iuxta consilium Bartoli, *K* cuius opinio in eo quidem casu sustinenda est, cum de vitanda fraude agitur, non de damno Ecclesiæ inferendo, ne scilicet debitæ obuentiones, & iura regalia deficiant iuxta latè tradita per Didacũ Perez, *l* etenim quando ad obuiandum fraudibus lex secularis fertur etiam contra clericos & regulares seruanda est, & valet vt notat Petrus Ancharranus, *m* quem allegat Mexia.

d Moline. in consue. par. tit. 1. §. 23. nu. 7. Pinel. in l. 2. C. de res. vend. 2. par. c. 3. nu. 40.

e Lasar. de deci. ven. ca. 15. n. 1. cum seq.

f l. 6. ti. 18. li. 9. reco.

g Montal. in l. 10. v. qua Ph. vaon. ti. 6. par. 1.

h Marant. in pract. disp. 8. ex nu. 25. Mexia de taxe panis concl. 5. n. 3. Lasarte de decim. vēd. c. 19. n. 10.

i l. 8. tit. 18. li. 9. comp.

K Barto. in l. ref. §. fin. ff. de mun. & hono.

l Perez in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordi. col. 90.

m Anch. cons. 11. Mexia vbi sup. nu. 38.

Ex quo infert Lasarte *n* iniustam esse legem *o* ordinamentorum regalium, dum, rebus Ecclesiæ, aut monasterij venditis, quintum imponit fisco soluendum, quia ibi non tam de præcauendo antiquo tributo ordinarioque regio iure, quam de nouo imponendo agitur in damnum Ecclesiæ, & ita meritò seruandam non esse ait Ioannes Matienςus. *p*

n Lasart. vbi sup. n. 13. in fi.

o l. 7. tit. 9. li. 5. ord.

Aduertendum tamen eam nouæ compilationis legem *q* definientem res, quæ clericis, Ecclesijs, aut Monasterijs venditæ sunt tacitè hypothecatas censeri intelligendam esse, cum vel venditor laicus ferensis est, aut potentior persona: potentior autem persona in hoc casu erit dicenda tripliciter, primo ratione generis, & familiæ, secundo ratione pecuniæ, diuitiarum, & dignitatis status; tertio ratione paupertatis, quæ vltima potentia alijs duobus periculosior est, gabellario; vel cum clericus emptor contractum non manifestauerit gabellario intra tempus alias laicis emptoribus lege *r* statutum, vt scilicet omnibus his casibus laicus emptor ad totam vẽditionis gabellam, quæ solet venditori incumbere, remanet obligatus legali, ac personali obligatione, monasterium autem aut Ecclesia emens ex legali rei venditæ pignore teneatur, ad quod quidem nõ semper & in omnem euentum, vt cæteri emptores laici, sed in subsidium dumtaxat, quando scilicet à venditore gabella exigi non possit propter vitandam fraudem, quæ facilè alias posset committi, vt expresse in ea lege *f* traditur ibi. *Y si los vendedores no pudieren ser auidos*, quæ verba commodè iuxta supradicta debent intelligi, prout in simili est casus in iure, *t* & tradit Decius, ita quod si laicus venditor ex potentioribus non esset, & monasterium emptor venditionem manifestasset intra debitum tempus gabellario, cum in his casibus emptor ad nihilum etiam ratione pignoris teneatur, siue venditor haberi queat siue non, nec quidem monasterium ipsum emptorem teneri dicendum videtur, quamuis venditor haberi nequiret, ne peioris conditionis sit quam laicus, quod Christianissima nostra tempora, ac Philippo Rege nostro fœlicissima non patiuntur.

p Mati. in l. 13. gl. 5. ex n. 4. ti. 10. lib. 5. noua compil.

q d. l. 8. ti. 18. lib. 9.

r l. 31. & 32. ti. 18. lib. 9. recop.

f d. l. 8. recop.

t l. neque pro- culo 125. de verb. sig. Dec. conf. 555. nu. 13. vol. 1.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum clerici, aut monachi negotiando vendentes teneantur soluere ex rebus venditis gabellam.

RESpondeo dicendo, quod quamuis generaliter dixerimus in superioribus *n* clericos, & religiosos exemptos esse à decimæ solutione, quæ dicitur Alcauala iuxta quandam legem *x* nouæ recopilationis. Illud tamen ex lege sequenti intelligendum est, nisi ex negotiatione vendiderint, aut permutauerint, quia sic vendentes, aut permutantes ad gabellam obligantur, & omnibus pœnis, ac legibus gabellarum subijciuntur ac si verè laici essent. Quod verissimum, & iustissimum iure communi

n Sup. a. 10.

x l. 6. tit. 18. li. 9. recop.

muni existimo ex resolutis per Felinum *a* Decium, & alios, quos refert Mariencus. Cuius decisionis ea potissima est ratio, quia negotiatio clericis, & monachis est prohibita, & dum huic se implicant, eorum facultates à laicorum statutis, legibus, & consuetudinibus Ecclesia non defendit, vt quædam decretalis *b* determinat, atque ideo in eis locum habere debet legis gabellariæ dispositio, cum eo casu iuri Canonico contraria non sit iuxta in sacris Canonibus *c* notata in quibus habetur, quod generaliter leges ciuiles ad forum etiam Ecclesiasticum extenduntur, quatenus iuri Canonico contrariæ non sunt, non quidem ex vi & potestate ipsarum legum, sed ex confirmatione ipsa canonica, lex enim ciuilis nullatenus id potest efficere ex defectu potestatis iuxta latè tradita per Fortunium *d* Garciam.

a Fel in c. Eccl S. Mariæ, n. 101. & Dec. n. 57. de const. Marien. in l. 21. gl. 1. nu. 3. tit. 10. lib. 5.
b c fi. de vit. & honest cle.
c c. 1. de noui oper. nunc. c. 2 de despon. impub. c. 1. de re iud.
d Fort. de vlt. fin. illat 3. & 14. per totas.

Quæ sanè limitatio vsque adeo generalis est, vt necdum in clerico, aut monacho vendente, aut permutante, sed & in mente quoque negotiationis causa accipienda, & practicanda sit. Atque adeo omnes leges loquentes de emptoribus circa istius iuris exactionem indistinctè, in quolibet clerico, aut monacho ex causa negotiationis emente procedunt, ac si ille verè laicus foret, prout adnotauit Didacus Peretius. *e*

At vt hæc omnia clariora fiant, Notandum est, quod tunc clericus & monachus negotiari dicuntur, quando rem emunt in sua integra forma venditurі, lucrifaciendi causa, vt tradit Abbas, *f* secus autem si rem emunt ita, vt sit eis materia aliquid operandi, & sua opera, vel industria mutatam vendiderint, aut permutauerint, quia tunc negotiari non dicuntur, neque decimam debent, aut aliud quodcunque tributum, vt per quendam textum expressum *g* notauit Petrus de Duennas Auendanus, & Didacus Perez. Et est ratio differentiæ, quia finis illius primi actus, scilicet cum quis emit in eadem forma venditurus, nullus vsus est, sed solus quæstus, & is quidem non secundum naturam rei, sed sola arte excogitatus ad augendas opes cum aliorum incommodo, propter quod eam negotiationem in quocumque honesto homine vituperat Aristoteles, *h* & tradit Carolus Molineus. *i* & Soto. At verò cum quis emit, vt sit ei operandi materia, atque ita rem mutatam vendit, non contra naturam, & sola arte quæstum quærit, sed ex sudore & labore suo, prout in primo homine mandatum est, & in psalmo, labores manuum tuarum, quia manducabis, atque adeo iste actus non propriè negotiatio dicitur, aut est sed potius artificium, ita vt inter Mechanichas artes enumeretur secundum Alciatum, *K* quod & tradit Soto.

e Perez in l. 13. n. pagne. al canula ibi vel si cleric. sit negot. tit. 3. li. 5. ordin.
f Abb. cōs. 6.
g c. eijcientes 88. dist. Due. reg. 110 n. 11 Auen. resp. 33 n. 4. v. 7 conc. Perez in l. 1. gl. 1 ver. est & aliud col. 93. lib. 1. ordin.
h Arist. lib. 1. polit. c. 6. et 7.
i Moline. de vsur. q. 60 n. 440. Sot. li. 6. de iust. q. 2 artic. 2. in prin.
k Alciat. in l. mercis 207. ff. de verb. sig. So. vbi sup.

Ex his in facti contingentia consului clericum, vt negotiatorem minimè debere condemnari, si tantum certis temporibus opportunitate occurrente emit in loco, in quo est aliquas merces, vt eas suis fratribus cum eis negotiaturis trãsmittat, talis enim clericus non eas emit in propria forma iterum reuenditurus, fratres enim ipsius eas reuendere debent in loco suæ habitationis, solum enim dictus clericus opus charitatis exhibet ab eo minimè alienum.

Sed Lasarte *l* à Molina dubitat circa supradicta qualiter apud nos est, hæc Ecclesiasticorum negotiatio accipi debeat quo magis à decimæ solutione immunes non sint; videmus enim quod si clericus emit vuas, & vinum faciat, vt vendat, item lanas vt pannos venditurus efficiat, decimæ exactione vendendo vexatur, cum tamen non rem ipsam, vt emerit in sua integra forma, sed mutatam vendiderit, vt ex aliquibus legibus patet, *m* quod quidem negotiatio esse non videtur ex prædictis, & per consequens, neque clericis interdictum.

l Lasar. de decim. vend. ca. 19. nu. 53.
m l. lana 88. de leg 3. l. 43. tit. 9. par. 6.

Pro resolutione autem huius difficultatis duæ proponendæ sunt conclusiones.

Prima conclusio est, toties videtur clericus non negotiator, mercatorve, quoties sic emerit, vt sit ei materia per propriam suam personam aliquid operandi, atque ita ex opera, & industria personæ suæ rem mutatam vendiderit aliquid lucraturus, vel non, veluti si lanam emerit, aut sericum, vt aliquid vestiendi, calciandivè causa vtile proprijs manibus conficiat, otio non vacaturus, & vt inde labore, ac industria manuum suarum licitum lucrum eliciat, prout in religiosissimis fratribus discalceatis Carmelitis videmus quotidie, quod quàm laudabile sit apparet ex his, quæ Soto *n* ex exemplo Diui Pauli *o* adducit. Ad ea inquit, quæ mihi opus erant, ministrauerunt manus istæ. Et in hoc casu dubium non est, quin istius modi monachi vendentes sua opera, nec mercatores, nec negotiatores dicantur, quin potius artifices ex prædictis, gaudeantque ideo exemptionis priuilegio. Quod quidem & ad eum casum extendit Soto, *p* quando quis emit mulam, aut æquum rudem, vt cultiorem vendat, nempe quod is negotiari non dicatur, quia verè rem illam, quam emit industria sua mutatam ac meliorem reuendit.

n Soto lib. 7. de iustit. q. 5. ar. 2.
o 1 ad Cor. 4. & acto 2. post c. 20.
p Sot. li. 6. de iust. q. 2. a. 1.

Quod valdè notandum est in hac materia ad hoc, quod clerici, aut monachi huiusmodi lucro occupati gabellam non soluant etiamsi mulam, & equum, sine fræno & sella vendiderint, quia non tam negotiari, quàm artem exercere cẽsentur, quod clericis, & monachis iure communi non est prohibitum.

Secunda conclusio, si clericus lanas illas emerit, non vt ipse operetur, sed vt impensa sua ex mercenariorum & opificum industria, ac labore pannos efficiat postea venditurus lucrifaciendi causa, ematque etiam vuas, prout quotidie videmus & per famulos, ac personas huic rei aptas in sua apotheca recondat vinum postea venditurus, vt inde aliquid lucrari queat, dubitandum non est, quin mercaturam, & negotiationem exerceat, soluturusque sit decimam venditionis, & alia iura regalia tanquam laicus, quia tunc nulla versatur industria clerici, prout tam eleganter, quàm vtiliter tradit ex Petro de Ancharrano Syluester *q* dicens, quod si monasterium emisset venam ferri, vt inde per famulos & personas conductas ferrum colligat, & vendat lucrifaciendi causa gabellam, & alia iura regalia erit soluturum: secus verò si per ipsosmet monachos ferrum fieret, quia tunc cum rem mutatam ex industria sua venderent, negotiari non dicentur, & hanc resolutionem sequitur Nauarrus, *r* iuxta quam intelligendum est Consilium Federici *s* de Senis, qui aliàs, sine prædicta distinctione respondit, præfatum illud monasterium gabellam non debere, & ita reprehendit ipsum Syluester, qui eum vitiosè allegat.

q Syl. v. excōmum. 9 v. 21. n. 46. & n. 17
r Nau. in manua. ca. 27. n. 128.
s Federic. consil. 227.

Tertia conclusio, hæc vena ferrea monasterij potest dupliciter considerari; aut enim potest esse talis, vt ferrum ibi renascatur, nempe vt licet inde extrahatur, natura ipsa augeatur vena, prout de cretæ fodinis argenti fodinis, vel auri tradit quædam lex, *t* & de lapidicinis tradit alia lex, *u* & tunc dico quod id, quod ex vena asportatur in fructu sit, quasi natum & collectum ex vena iam propria monasterij facta & hoc casu, siue per monachos, siue per alios ferrum fiat, & vendatur, nulla gabella sit soluenda, quia generaliter ex fructibus rerum monasterij, vel clerici nullum tributum debetur, cum negotiatio deficiat ex prædictis, & in hoc casu nempe cum ferrum collectum, siue per monachos, siue per eorũ operarios conductos in fructu est, rectè procedit

t l. fructus, alias l. si dem. §. si vir fundo mulieris. ff. sol. matr.
u l. si. de fundi dotal.

Consilium Federici de Senis superius allegatum. Aut talis vena ferri à Monasterio empta eius naturæ est, vt nihil ibi renascatur, sed quod modo est, semper in ea fuerit, prout de lapidibus marmoreis tradit quidam textus, *a* & quia quod asportatur in fructu non est, sed potius erat in ipsa vena tempore emptionis à monasterio factæ, ac proinde appareat, monasterium vendere, quod re vera emerat tunc habet locum distinctio Sylnestri & Nauarri, de qua in conclusione superiori scilicet, quod si industria monachorum colligatur gabella non debeatur ex reuenditione, si verò per eorum famulos, aut operarios conductos, tunc ad eius solutionem est obligatio.

a d. § si vir in fundo.

Ex his infertur primo, quod si monasterium emat fundum plenum fructibus maturis, qui eo tempore pendentes sint, & fructus ab eo decerptos vendat, gabellam debebit, quia verè vendidit, quod emit lucrifaciendi causa, atque ideo negotiari intelligitur iuxta superius annotata: fructus enim pendentes pars sunt rei, vt dicitur in iure, *b* & tradit Tiraquellus, qui si tempore venditionis existunt tanquam pars fundi debentur, vt multis iuribus resoluunt Bartol. *c* Iason, & Doctores communiter, quos allegat, & sequitur Couarruuias.

Aduertendum tamen, quod si monasterium fundum cum fructibus pendentibus, & maturis emerit non animo reuendendi, sed vt his fruatur, & monachi eos comedant, secundum quod definit quidam iuris Consultus, *d* quos fructus postea ex accidenti vendiderit, vt quia vtilius sibi esse contingat pretio frui, quàm ipsis, gabellam non debet, quia negotiari dici non potest, vt expressè tradit Syluester *e* dicens, monasterium non teneri soluere gabellam, si emat in fructum suum, & postea reuendat, quia hoc non est propriè negotiari, quam doctrinam sequitur Nauarrus. *f* Cui sententiæ rectè fauent ea, quæ tradunt Baldus, *g* & Bartolus, & alij quos refert & sequitur Castillo, dicunt enim hi auctores, quod si statuto caueatur, vt nemo possit emptum frumentum reuendere, & aliquis emat in ciuitate frumentum, pro victo totius anni, postea autem mutans propositum velit à ciuitate recedere, & sic recessurus frumentum illud vendat in pœnam legis, aut statuti non incidit, quia inspicienda est prima destinatio.

b l. fructus pendentes de rei vendic. Tiraq. de retrac. lignag. §. 1. gloss. 7. ex nu. 26.
c l. Iul. §. fin. fruct. ff. de act. empt. Bart. & Iaf. in l. si filiusf. §. fin. ff. de verb. oblig. Couar. li. 1. var. c. 15. n. 3. et li. 3. c. 4. nu. 7.
d l. in lege censo. ff. de verb. sign.
e Sylu. excom. 9. nu. 46. in fi.
f Nauar. l. c. 27. nu. 128.
g Bal. in l. 1. § vnde quærit Officium, ff de exerc. ac. Bart. in l. cætera §. si nu. 3. ff de leg. 1. Castill. in l. 1. taur. v. que fueren vendadas.

Quod intelligitur, quando constat de hoc primo proposito & destinatione, id quod ex qualitate rei & personæ erit iudicandum ex resolutis per Auend. Et pro religiosis est præsumptio, quod non emerint ad reuendendum cum hoc sit negotiari, & quid eorum statui illicitum.

Infertur secundò, quod si monasterium emat oues, vaccasque prægnantes, & agnos, vitulosque ex his natos vendiderit, decimam non debebit gabellario, cum non vendiderit, quod emit, sed quod ex re sua natum est instar fructuum, qui non extarent tempore emptionis rei, sed postea producuntur, vt probat quidam elegans textus, *h* quod aliàs etiam confirmant iura: *i* ponentia differentiam inter agrū plenum fructibus, & animal prægnans, quod ibi explicat Bartolus in hunc modum distinguens, quod si monasterium emat fundum cum fructibus pendentibus, & iam maturis, si reuendat fructus, decima debetur, sed si emit sine fructibus, & postea natos colligit & vendit nulla gabella debeatur, sed si prægnantes oues emerit natos fœtus vendens, non tenebitur ad aliquod tributum soluendum, cum dictos fœtus non emerit, cum adhuc non sint nati, neque sint in rerum natura, licet illorum fauore aliquando esse intelligantur per interpretationem iuris, prout notant Bartolus, *k* & Doctores, & est quidam textus expressus cùm his, quæ latè congerit Tiraquellus.

h l. si præg. ff. de euictio. lo. si. quod ex Pam. pil. 73. ff. de leg. 2.
i l. in l. Falc. §. vbi Bart. ff. ad l. Falc.
k Bar. & Doc. in d. l. in lege. Tiraq. in l. si vnquam v. susceperit lib. et. nu. 144. C. de reuoc.

Infertur tertio, quod si monasterium emat gregem, & inde fructus collectos, lanam, caseum, & agnos vendat, non teneri ad gabellam soluendam, cum in hoc nulla interueniat negotiatio, non enim vendit, quod exēptione acquisiuit, sed potius quod ex re iam sua natum est, vt probat quidam textus *ll* elegans.

ll L. varia empt. ff de euict.

ARTICVLVS IX.

An si aliquis ingrediatur monasterium, & tempore nouitiatus aliqua eius bona vendantur suo nomine regalis decima debeatur.

Respondeo dicendo Lasarte *m* à Molina tenere partem affirmatiuam, scilicet quod gabellario regalis decima debetur, quia non est nouitius verè religiosus, cum ad seculum possit redire, quando voluerit iuxta notata per Gregorium *n* Lopez, & per Tiraquellum. Quod ait Lasarte est magni aduertisse pro fratribus Societatis Iesu, hi enim non vt cæteri religiosi post annum probationis emittunt professionem, sed post multos annos in illa sanctissima religione profitentur iuxta eorum institutum approbatum à Concilio *o* Tridētino, atque ideo fiet, quod si procurator monasterij vendiderit aliqua bona cuiusuis iuuenis eam religionem ingressi, qui neque professus fuerit, neque sacros ordines susceperit, regiæ decimæ locum faciat.

m Lasar. de decim. vend. c. 19. nu. 10.
n Greg. in l. 7. 7. v. si quar. tit. 7 par. 2. Tiraq. de retract. lig. §. 1. glo. 8. ex nu. 21.
o Sess. 25. de regu. c. 16.

Hæc dictus auctor, cuius opinionem quo ad nouitios, qui post annum probationis statim tenentur profiteri, non condemno, sed quo ad nouitios societatis, qui post biennium probationis tria vota simplicia emiserunt non admitto, cum ipsi secundum constitutionem Gregorij XIII. sint verè religiosi, & donec à societate dimittantur, gaudeant omnibus, quæ alijs religiosis concessa sunt, prout in primo tomo *p* latè probauimus, opinio autem Lasarte in hoc casu erit vera, quando ipse nouitius intra biennium probationis præcipit, vt aliqua bona eius nomine vendantur.

p 1. to. q. 1. ar tic. 6.

ARTICVLVS X.

Vtrum hæc decima in casibus, in quibus debetur à monasterio & à nouitio possit peti coram iudice seculari.

Respondeo dicendo, quod si decima debeatur à regularibus, & à monasterio, videtur, quod coram iudice seculari possint conueniri, nam clericus secularis tenetur soluere gabellam de rebus ab eo per negotiationem vendi ris, & poterit conueniri coram iudice seculari, quia cum propter negotiationis delictum iure laici censeatur, & cum à seculari iurisdictione Ecclesia non defendat vt dicitur in iure *q* cōmuni, & regali, & ita expressè tenet Mexia *r* Pontius, qui in suum patrocinium allegat Tiraquellum. At aduertit Lasarte, *s* quod ille cum alijs per eum allegatis loquitur in actione reali, quando scilicet clericus conuenitur ratione rei tributariæ, quā possidet, at nos loquimur in actione personali, qua quicunque venditor ad gabellam tenetur ex conditione ex lege, quo casu maior dubitatio est. At ait prædictus

q c. si. de vi. et honest. cler. l. 7. tit. 18. li. 9.
r Mexia de taxa pānis conclus. 5. nu. 23. Tiraq. de retract. lign. §. 34 gl. 1. n. 80.
s Lasar. de decim. vend. ca. 19. nu. 84.

prædictus author, quod adhuc vera est prædicta resolutio, quia sicut talis clericus negotiator iudicatur, vt laicus ad hoc, quod regio tributo vexari queat contra generalem prohibitionem iuris, *a* ita talis quoque coram seculari iudice conuenietur, vt benè aduertit Mexia *b* cum his, quæ resoluit Petrus Rebuffus, & tradit Boerius. Hæc quantum ad clericum negotiatorem secundum ius resoluta inuenio, quæ an ad monachos & monasteria applicari debeant potest dubitari, qui non solùm habent exemptionem communem Ecclesiasticis competentem, ne conueniantur coram iudice seculari, sed ratione suorum priuilegiorum habent exemptionem, ne ratione contractus, aut delicti coram alijs, quàm coram eorum iudicibus regularibus conueniantur, quę priuilegia, ita sunt roborata, vt ijs contrauenientes grauibus pœnis, & censuris afficiantur, prout in secundo tomo *c* latè diximus. Quæ specialis exemptio in hoc casu videtur habere locum, cum ipsi monachi propter delictum negotiationis à solutione gabellæ non sint immunes, de quo delicto per præfata priuilegia alium, quàm eorum prælatos nō posse cognoscere videtur, sed pro contraria parte facit, quod si coram eorum prælatis à gabellario deberent conueniri decimam, difficillimè soluerent, & ipsi nō regulariter, sed vt mercatores viuentes à priuilegijs videntur destituti, quæ eis propter eorum paupertatem fuerunt concessa, cuiusmodi sunt priuilegia eos à tributis, & gabellis liberantia. Neciudex secularis compellens eos ad decimæ solutionem cognoscit de delicto negotiationis, quod commiserunt, vt ipsos puniat, & castiget, hoc enim minimè gentium ei iura concedunt, hoc enim delictum ad eorum prælatum pertinet, vt ratione eius prælatus possit delinquentes incarcerare, & voce actiua, aut passiua priuare, nec iudex secularis potest capiis pignoribus eos astringere ad solutionem, vt loquendo de clerico negotiatore resoluit Azeuedo, *d* cum etiam eorum bona sint exempta; vnde existimo ad Nuntium apostolicum esse recurrendum, qui cum sit legatus à latere super exemptos, & eorum bona habet potestatem. Aduertendum tamen, quod monachorum negotiari non est aliquando ita illicita, vt necesse sit eam prohibere, & eam exercentes castigare, videmus enim in religiosissimis conuentibus multis aquis abundantibus molendina ad conficiendum papyrū construi, & multitudine pannorum empta magnam quantitatem quotannis papyri fieri per famulos & operarios à dictis religiosis conductos, quæ quantitas venditur, in quo negotiatio, vt patet, interuenit, siquidem mutata pannorum forma industria operariorum fit papyrus, quæ negotiatio à nemine, vt audio, reprobatur, & dubito, an ipsa monasteria prædictam quantitatem papyri vendentia ad solutionem huius decimæ obligentur, licet papyrum industria mercenariorum confectam vendant, & tali venditione lucrum maximum reportent, nam si propter necessitatem monasteria præfatam habent negotiationem, quia sine ea non habent sufficienter, vnde fratres viuant, non tenentur ad huius decimæ solutionem ex his, quæ resoluit Lasarte, *e* & vniuersaliter existimo, omnia monasteria negotiantia penuria laborare, propter quam huiusmodi negotiationibus aliquando implicantur, qua de causa à solutione decimæ videtur, quod possunt excusari.

a c. quamuis de cens. lib. 6.
b Mexia vbi sup. Rebuf. ad ll. gal. 2. 10. de merc. minuta. vend. gl. 13. Boer. dec. 246. nu. 4.
c a. 19. q. 11.
d Azeue. in l. 11. ti. 3. lib. 9. recop.
e Lasar. de decim. vend. ca. 19. n. 78.

ARTICVLVS XI.

Vtrum fratres tertij ordinis Beati Patris Nostri Francisci teneantur ex rebus ab eis venditis soluere gabellam.

RESpondeo dicendo hunc articulum videri iam decisum ex his, quæ latè diximus supra *f* de tertiarijs ingenies, circa cuius resolutionem habemus legem *g* regiam, per quam legem statuitur, quod si priuatam vitam agunt cum vxoribus, & maritis, & bonis suis, vt laici iudicentur, prout tradunt Cardinalis, *h* & Petrus de Ancharrano, Sarmiento, Gregorius Lopez, & Didacus Perez: secus autem si in communitate viuant, prout plura tertiariorum, & tertiariarum hodie videmus monasteria, in quibus religiose secundum regulam à sede Apostolica approbatam viuitur, prout in superioribus latè probauimus, hi enim vt verè religiosi ab his tributis sunt immunes.

Quantum autem ad mulieres tertiarias virginalem, vel vidualem castitatem vouentes, huic tributo obnoxias esse credo, cum non sint religiosæ: sicut etiā Eremitas minimè exemptos ab hac lege credo. Licet enim ipsi Episcopo sint subiecti, vt tenet quędam Glossa, *i* quam sequitur Bartolus, & Angelus, & per consequens priuilegio clericorum gaudere debent, vt ait alia Glossa, *K* & latissimè resoluit Nicolaus Boerius, hi tamen Eremitæ, quos apud nos videmus, proculdubio iure laicorum sunt censendi, quia non ita purè, & verè solitariam vitam agunt, vt sacri canones *l* requirunt, quin potius sicut laici nati sunt, ita laici perseuerant, cum neque ordinem habeant clericalem, neque religionem approbatam profiteantur, quod ita tenuit Franciscus de Zabare, & alij, quos refert, & sequitur Aufrerius. *m* Abbas, & alij relati per Boerium, & ita non est dubium, quin si isti tales Eremitæ aliquid vendiderint, regali decimæ subijciantur, nec in eis habeat locum priuilegium, quod alijs per leges *n* huius Regni conceditur.

f Sup. hoc to. quæst.
g l. 19. tit. 4. li. 4. & quæ est hod. li. 1. ti. 14. li. 6 reco.
h Cardina. in Clem. cum ex eo de sen. excō. col. 2. & ibi Anch. Sarm. de red. eccl. in defens. libell. 1 pa. moni. 56 nu. 4. Greg. in l. 1 gl. 4. tit. 7. pa. 1. Perez in d. l. 19. & in l. 1 par. 93. ti. 3. lib. 1.
i Gl. in l. 2. v. non possunt & ibi Bart. Ang. de in ius voc.
K Gl. in c. qui verè v. verè 16 q. 1. Boer. in tract. de vi. & stat. Erem. nu. 13.
l c. qui verè.
m Aufrer. in quæst. Tolos. 8. Boer. vbi supr. nu. 14.
n l. 6. tit. 18. lib. 9. recop.

ARTICVLVS XII.

Vtrum fratres ordinum militiarum teneantur ex rebus ab eis venditis soluere gabellam.

REspondeo dicendo, hanc quæstionem ex alia dependere; an scilicet dicti fratres ordinum militiarum nempe D. Iacobi Alcantaræ, Calatrauæ, quos vulgus commendatarios appellat, sint Ecclesiasticæ & religiosæ personæ, prout de fratribus Diui Ioannis tradit Duennas; *o* de hac quæstione iam egimus in primo tomo *p* duas contrarias opiniones allegantes, primam non esse personas regulares, quam tenet Sarmiento; *q* contrariam autem esse verè religiosos resoluit, & latè disputat Menchaca, *r* & ordinis Diui Iacobi alumnus licentiatus Didacus à Mota, in tractatu istius ordinis, satis doctè, & curiosè hanc tutatur opinionem, propter quæ fortassis, & ad omnes difficultates dirimēdas media sentētia admissa est à Christianissimo Rege Hispaniarum, Philippo Secūdo, qui voluit hos fratres immunes esse in omnibus fructibus suarum commendatarum, secus verò in patrimonialibus, & rebus aliundè quæsitis, vt constat ex quadam lege *s* nouæ recompilationis, quæ

o Duen. regu. 195 nu 5.
p 1. to. q. 2. a. 6
q Sarmie. de defens. libe. de red. ecc. 1. pa monit. 55.
r Menc. lib. 3. quæst. illust. c 105. an n. 45.
s l. 9. tit. 18. li. 9. recop.

a Lasar. de decim. vend. cap. 19. nu. 92.

quę in praxi seruatur, prout Lasarte a à Molina affirmat.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum immunes sint hi, qui à monasterijs aliquid emerint à decimæ solutione, si illud vendiderint.

b Tiraq. de retract. ligu. §. 1 gl. 11. nu. 12. addit. Bapt. à Villal. in tract. com. opin litig. nu. 1. Boer. decis. 213. nu. 19

c l. licita. §. fin. ff. de publ. Sylu. v. excom. 9. nu. 48. Montal. in l. 5 in fi. gl. tit. 7. par. 5

RΕspondeo dicendo, quod non sunt immunes ab huius decimæ solutione hi, qui à clericis Ecclesijs, aut monasterijs aliquid emerint, si postea illud vendant, ita tradit Tiraquellus, b & additio Baptistæ à Villalobos, & rectè resoluit Boerius dicens, quod si res aliqua vendatur ab Ecclesia, non ideo transit libera ad emptorem, quo minus reuenditurus gabellam debeat, & ad hoc quoddam iuris c Consulti decretum tradũt Syluester, & Montaluus. Cuius resolutionis ea est ratio, quia hæc gabella reuenditionis non soluitur ex cõtractu inito cum Ecclesia, aut clerico sed ex contractu distincto postea per emptorem celebrato cum alia tertia persona, ex quo nulla ratio impedit, quin gabella debeatur, & peti possit ex eleganti distinctione Baldi, de qua infra.

Quod procedit etiamsi ipsi postea reuendant Ecclesiæ, aut Monasterio; priuilegium enim quo Ecclesiastici, & regulares à decimæ solutione liberantur ita intelligendum est, vt non quemadmodum Ecclesia, & monasterium immunes sunt, ita & hi, qui eisdem vendiderint, immunes fiant; quinimo regali decimæ subijciuntur, nisi aliud priuilegium habeãt sicut cæteri venditores: quia non propterea quod carius inde clerici & monasteria emant ab istis venditoribus propter onus gabellæ pluris ex eo vendentibus iuxta illud, quod ex Aemilio Ferretro, in annotationibus ad Cornelium Tacitum, d fieri debet, quo minus venditores isti regale ius perdant, sicut & portorium & pedagium soluunt, ac cætera iura regalia mercibus imposita, quamuis clericis & Monasterijs, sicut & laicis vendendæ sint. Nec istud dici potest contra libertatem Ecclesiasticam esse, siquidem circa res laicorum, & eorum contractus versatur, quamuis inde damnum aliquod Ecclesiasticis personis, & monasterijs prouenire videatur, prout articulo septimo huius quæstionis dictum est.

d Tacit. li. 13 annal. n. 14.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum laicus vendens rem communem cum monasterio teneatur ad huius decimæ solutionem.

e leg. quod. si vno ff. de indi. adiectio.

f Hippolytus singul. 180. Couar. in pr. q. 1. c. 36. nu. 2. Porez in Rub. tit. 1 li 3. ord. col. 748.

g l. 16. tit. 18. lib. 9 recop.

h Federi. consi. 111. incipit quæstio talis est an diace. col. pen.

RΕspondeo dicendo, quod qui simul cum Monasterio, aut alia exempta persona vno pretio rem vendiderit, quæ sit vtriusque communis a gabella non excusabitur, nam licèt eo modo contracta venditio indiuidua sit iuxta quandam legem, e decima tamen rectè diuidetur iuxta pretij partem, quæ laici portionem in ea re communi vendita tangere videatur, & sic exigetur à laico, & non à monasterio iuxta ea, quæ contra Hippolytum f resoluit Couarruuias. Et confirmatur ex quadam lege g recopilationis, ibi, *por lo que dellos toca y puede tocar*, vbi rem meam cum re clerici permutauero, quãuis vnicum negotium est ex sola parte clerici, immunitas Ecclesiastica locum habet; cæterũ ego ex mea parte gabellam debeo, nec excusor socij priuilegio, vt tradit Federicus de Senis.

ARTICVLVS XV.

Vtrum regulares teneantur ad soluendum subsidium, quod vocatur escusado.

RΕspondeo dicendo, circa hoc quãdam obtinuisse Reges Hispaniarum à Sede Apostolica concessionem, & inter alias concessionem Pij V. Pontificis maximi in medium adducam.

Pius Papa V. ad futuram rei memoriam.

Sanè alids nos cum accepissemus, charissimum in Christo filium nostrum Philippum Hispaniarum Regem Cathol. cum ad prouincias Flandriæ hæresi infectas veneno huiusmodi liberandas, liberatasque conseruandas de proximo. Ac hac de re decreuisse etiam eius validissimum exercitum equitum & peditum versus prouincias præfatas iter fecisse. Nos attendentes maximè necessarium, & vtile esse, pro extirpatione hæresum huiusmodi, ne dum in prædictis, verum etiam in alijs prouincijs, quod exercitus præfati prædicti Regis, & ipsi eo proficiscerentur, ipsumque Philippum Regem in expeditione huiusmodi, hac pro tuitione religionis Christianæ contra immanissimum Turcarum tyrannum, maximos & innumerabiles sumptus de necessitate facere oportere & cum propter maximos sumptus præclaræ memoriæ Carolum Quintum Romanorum Imperatorem ipsius Philippi Regis genitorem, ac ipsum Philippum Regem, pro conseruatione & defensione dictæ religionis Christianæ hactenus factos, eius ærarium penitus consumptum esse credimus, dignum & æquum forè censuerimus, eidem Philippo Regi per venerabilem fratrem Ioannem Baptistam Archiepiscopum Rosanen. modernum & pro tempore existentẽ in regione Hispaniarum Nuntium nostrum, aut aliam, seu alias personas Ecclesiasticas ab eodem Nuntio deputandam, seu deputandas. Vnam domum post duas, quæ vberiores & opulentiores decimas habuissent quam maluisset, in qualibet parochia seculari quam cuiusuis ordinis regulari ex vniuersis parochijs in Regni Dominijs Hispaniarum & insulis eidem Regno adiacentibus consistentibus nominandi & eligendi, & ab ipsa domo, illiusque domino, seu dominis ac habitatore, seu habitatoribus decimas tritici hordei vini agnorum, lanæ, olei casei, & aliorum quarumcunque fructuum, & rerum, ex quibus decimæ tam de iure, quàm de consuetudine, & de priuilegio solui & dari consueuissent, & deberentur petendi & infrascripto modo exigendi, & leuandi ac recuperandi liberam & omnimodam potestatem, & plenam facultatem ad quinquennium concessimus, dedimus, & largiti fuimus. Necnon decimas huiusmodi ab illis, qui hactenus illas percepissent, & leuauissent ad dictũ quinquennium abdicauimus & separauimus, illasque, per eundem Nuntium, seu personas Ecclesiasticas huiusmodi ab eodẽ Nuntio deputandas exigendas, leuandas, & recuperandas ipsique Philippo Regi, seu eius pro tempore ad hoc deputatis ministris cum effectu tradendas, & consignandas ad simile quinquennium applicauimus, & appropriauimus ac gratiose donauimus & concessimus.

Necnon domino seu dominis ac habitatori, seu habitatoribus domuum huiusmodi in qualibet parochia, vt præfertur nominandum seu eligendam, etiam si parochia huiusmodi alicui seculari, seu cuiusuis ordinis regulari monasterio ac prioratui seu conuentui, seu capitulo, seu collegio, aut pio seu cuicunq; alio loco perpetuo annexa, vnita & incorporata existat, ac etiamsi metropolitana, aut cathedralis seu collegiata Ecclesia fuerit, aut eidem Philippo Regi mediante Nuntio seu personis Ecclesiasticis ab eo deputatis præfatas decimas huiusmodi sine aliqua contradictione & exemptione tradere, & soluere debere præcipimus, & mandamus.

Nec

Necnō Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Abbatissis priorib. ac priorissis secularibus & quorūuis ord. nū regularibus dignitatibus, capitulis, conuentibus, & vniuersitatibus rectoribus, beneficiatis, collegijs, ac alijs quibuscunque cuiuscunq; qualitatis gradus ordinis dignitatis præeminentiæ, & conditionis fuerint, qui decimas huiusmodi personis eidē Philippo Regi, vt præfertur donatas et concessas quocunq; titulo modo, iure, forma, et causa percipere, exigere, & leuare soliti fuissent, vt eundem Philippum Regem, Nunciumque & personas huiusmodi in exactione & recuperatione decimarum præfatarum impedire nec illas a domino seu dominis, & habitatore, seu habitatoribus domus huiusmodi petere, & exigere auderent seu præsumerent sub sententijs, censuris & pœnis Ecclesiasticis eo ipso si contra fecissent incurrendis, inhibuimus, atque mādauimus, prout in dictis literis plenius continetur. Cum autem, sicut nuper accepimus, literæ nostræ præfatæ executioni debitæ adhuc mandatæ non fuerint, & si modo demandarentur, hoc non sine maximo dāno ipsas parrochias obtinentium, qui retro ac tantorum annorum decimas in vsus sibi bene visos conuerterunt fieri posset, & cum postmodum etiam alijs perturbationibus, & periculis reipublicæ Christianæ nouum & graue etiam periculū ex inuasione Turcarum tyranni in insulam Cypri alijsque terras, & loca Christianorum accesserit, & præterea nostris adhortationibus, & monitionibus idem Philippus Rex dilecti filij nobiles viri dux & senatus Venetus nobiscum aduersus eundem Turcarū tyrannum fœdus inierit, cumque ipsius Philippi Regis ærarium adeo opibus exhaustum esse acceperimus, & credamus, vt pro tantarum expensarum onere satisfacere nullo modo queat. Nos licet ab initio Pontificatus nostri nihil æquè cupiuerimus, quàm quaslibet personas præsertim Ecclesiasticas ab omni onerū solutione immunes præseruare, ijs tamen calamitatibus, & necessitatibus impulsi, cum illis satisfacere nequeamus religionis subuentione, qua possumus ratione subuenire decreuimus, ac tum eorundē beneficiorum commoditati, quàm ipsius regis subuentioni commodè consulere volentes, literas præfatas cum omnib. & singulis in eis contentis clausulis exceptis infrascriptis limitationibus, & declarationib. ac in illis expressum quinquennium non ab illarum data vel cōcessione, sed a præsentium in singulis regnis & locis præfatis respectiuè publicatione vel illarum vsu incipere sicque computari debere volumus, ita vt Philippus Rex illis omnibus per integrum quinquennium a publicatione vel vsu huiusmodi, vt præfertur, computandum gaudeat & gaudere debeat, ius verò eligendi vnam post duas, quæ vberiores, & opulentiores habebant decimas, non ad primam post duas domos sed ad primam, quam semel elegerint, tantum referri eidemque Philippo Regi primam decimam huiusmodi concedimus, illamque per moderrnū et pro tempore existentem Nuntium, vel personas ab eo deputandas exigendam sibi consignari præcipimus, & mandamus sine tamen sedis, & Cameræ Apostolicæ præiudicio quo ad fructus sedium vacantium, ac sine præiudicio quarumcumque decimarum quouis iure debitarum ordini, & militibus S. Ioannis Ierosolymitani.

Insuper quoque, quoniam facile dubitari posset quamuis percipiendi decimam in parrochialib. Ecclesijs prædictis concessum est, an sub eo nomine comprehendantur illæ Ecclesiæ suffraganeæ, seu eis annexæ, quæ etiam suos habent colonos, quibus ministrantur sacramenta a matricibus Ecclesijs, vel in quibus adsunt clerici a matrice deputati, qui illa administrant. Nos nisi Ecclesiæ annexæ, & suffraganeæ huiusmodi decimas distinctas a matricib. habeant, quæ proprijs, & perpetuis dictarum Ecclesiarum suffraganearum rectoribus debeantur, illas in dicta nostra concessione comprehendi volumus.

Vbi verò ea viget cōsuetudo, vt plurium Ecclesiarum parochialium decimæ in vnum redactæ aceruum postea per illarum rectores singulis annis diuidantur, dummodo singulæ parrochiales huiusmodi distinctos habeant parrochianos, a singulis parochialibus Ecclesijs huiusmodi singulam præfatam decimam huiusmodi eidē Philippo Regi competere, & persolui debere volumus.

Pro decimis verò quæ Ecclesijs ruralibus, quæ aliquando parrochiales fuerunt soluuntur ab his, qui alijs parrochis subsunt, quamuis alijs parrochijs, quibus subsunt, decimas illis debitas aliorum bonorum suorum ratione persoluerint, etiam volumus eidem Philippo Regi primam decimam prædictam deberi, iusque illam per eundem Nuntium, aut ab eo deputandos, vt præfertur, exigendi competere.

Postremò vero eidem et pro tempore existenti Nuntio venerabilem Fratrem Bernardum Fresneda Episcopum Conchensem, adiunximus & mādamus, quatenus ipsi per se, vel alium seu alios easdem præsentes literas, & in eis contenta quæcumque vbi, & quando opus fuerit, solemniter prædicando ipsi Philippo Regi in præmissis efficacis defensionis præsidio assistētes faciant authoritate nostra præsentes literas, & in eis contenta huiusmodi per Archiepiscopos, Episcopos, Abbates & omnes alios supradictos firmiter obseruari, non permittentes dictum Philippum Regem, desuper a quoquam quomodolibet indebitè impediri, aut molestari.

Contradictores quoslibet, & rebelles per pecuniarias arbitrio suo imponendas moderandas applicādas pœnas ac demum in subsidium per sententias, & censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, ac censuras, & pœnas ipsas etiā iteratis vocibus aggrauando inuocato etiā adhoc si opus fuerit auxilio brachij secularis super quibus necnon contradictores, & recusātes, & alios præmissorū occasione citandos etiam per edictum publicum constito eis summariè, & extra iudicialiter de non tuto, ac eas citandi, illisque a quibusuis iudicibus, & alijs personis quibus dicta occasione innotendum etiam sub sententijs censuris & pœnis, etiam per edicta similia inhibendi dicta autem per easdē præsentes amplam & liberam licentiā & facultatē damus & cōcedimus non obstantib. constitutionib. & ordinationibus Apostolicis, & omnibus illis, quæ in dictis literis volumus non obstare. Volumus autem quod præsentium transumptis, &c. Dat. Romæ die 21. Maij anno Domini 1551 Pontificatus nostri anno sexto.

Circa quam concessionem est notandum, quod religiosi & religiosæ habentes redditus decimales, tenentur contribuere pro rata secundum concordiam factam, licet enim sint religiosi, & religiosæ exempti à decimarum solutione per priuilegia ipsis concessa, de quibus in secundo tomo latè egimus, non tamen per eadem priuilegia ab onere eximuntur. Papa enim non aufert ab eis in hac concessione, vt non sint obligati soluere decimam etiam de noualibus ordinario, at ait quod sicut ordinarij & beneficiati decimas percipientes tenentur vnum parrochianum de qualibet parrochia liberum electū, pro hoc subsidio relinquere, ita etiam regulares habentes redditus decimales ad similem contributionem pro rata obligantur, & ad solutionem per censuras Ecclesiasticas à iudicibus delegatis possunt compelli, & de facto compelluntur.

Notandum etiam est, quod hæc exactio concessa in præfata bulla non debetur, nisi ex redditibus decimalibus, non autem ex alijs redditibus Ecclesiasticis, vt procuratores ordinum militiarum Diui Iacobi de la Spatha, Calatrauæ, & Alcantaræ sententia diffinitiua obtinuerunt cuius tenorem in præsentiarum referri decreui. Et aduertendum quod de decimis quouis iure debitis ordini, & militibus Sancti Ioannis Hierosolymitani, hæc exactio nō debetur, vt patet ex bulla, ibi ac sine præiudicio quarumcunque decimarum quouis iure debitarum, & ordini militibus Sancti Ioannis Hierosolymitani.

Sen-

Sentencia de reuista.

En la villa de Madrid à veynte y ocho dias del mes de Henero de mil y quinientos y nouenta y cinco annos el señor Licenciado D. Francisco de Auila Arcediano de la Sancta Yglesia de Toledo del consejo de su Magestad, de la Sancta y general Inquisicion. Cõmissario general Apostolico de la Sancta Cruzada subsidio y escusado, auiendo visto el pleyto que es entre los procuradores generales de las ordenes militiares de Santiago, Calatraua y Alcantara de la vna parte, y de la otra el estado Ecclesiastico de estos Reynos Corona de Castilla, y sus procuradores en sus nombres, dixo que sin embargo de la supplicacion interpuesta por las dichas partes, deuia confirmar y confirmo el auto en esta causa, dado y pronunciado en veynte y ocho dias del mes de Iulio, del anno passado de nouenta y quatro, por el qual mando dar prouision para que el dicho estado Ecclesiastico, en los repartimientos que del escusado, que de aqui adelante se hiziesse a las dichas tres ordenes y cada vna de ellas sea solamente auida consideracion al valor de sus bienes decimales, y primiciales tassandolos con la misma forma, y segun estan valorados y tassados, y se vallorassen y tassassen las demas rentas decimales y primiciales de las demas Yglesias destos Reynos, y que el dicho esclusado ne se repartiesse, ni cobrasse de las demas rentas bienes y haziendas, que las dichas tres ordenes y cada vna dellas fuera de las dichas decimales, y primiciales tienen y posseen, y en quanto a lo que las dichas ordenes pidẽ que el dicho estado Ecclesiastico les buelua todo lo que hasta agora se ha cobrado dellas y lleuado de lo escusado de mas del valor de las dichas rentas decimales y primiciales por las otras rentas se lo denego, y de lo cerca de esto pedido absoluto al dicho estado Ecclesiastico, y le dio por libre y quito las dichas ordenes sobre ello puso perpetuo silẽcio, y anci mismo mando dar prouision a la parte de los procuradores generales de las dichas tres ordenes, para que el dicho estado Ecclesiastico, de aqui adelante en la congregacion general, si alli se vuiesse de tratar del repartimiento del subsidio y escusado o en otra qualquier cõgregacion y iunta donde se tratasse del dicho repartimiento con las personas que para lo hazer sennalare admitta las que por las dichas tres ordenes fuessen nombradas peraqueiunta mente con las demas se halassen presentes al hazer de los dichos repartimientos y vean lo que se les reparte, y alleguen lo que acerca de ello a su derecho conuiniesse segun que en el dicho acto se contiene y ansi lo pronuncio y mando sin costas, en Licenciado Don Francisco de Auila.

Por manera que esta sentencia de reuista es confirmatoria, sin quitar ni añadir de la de vista de veynte y ocho de Iulio nouenta y quatro.

La executoria tendra quarenta hoias y es su fecha en Madrid a veynte y nueue de Agosto mil y quiniẽtos y nouenta y cinco, y firmada del Licenciado D. Francisco de Auila, y refrendada de Ioannes de la Rumbide.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum moniales soluere decimas de prædijs suis teneantur.

RESpondeo dicendo, hunc articulum a nobis in præsentiarum proponi, non quia de eo non sit actum in secundo tomo, a in quo de decimis priuilegia concernentia religiosos, & religiosas multa adduximus, & in eo diximus præfatas moniales minime ad solutionem decimarum obligari, quando ad earum substentationem redditus sufficientes non habent, quod non solum priuilegio, sed etiam ratione vetum esse demõstrauimus, sed quia ipsa substantia congrua arbitrio boni viri decidenda relicti erat & super huius arbitrio quæ capita tot erant sententiæ, ideo vt taxa congrua huic rei apponeretur, ad sedem Apostolicam fuit ex parte monialium recursum, vt patet ex bulla Gregorii XIII. cuius tenorem in hoc loco proponere decreui. Qui summus Pontifex huic arbitrio finem imposuit.

a a.to.q.44. ar.2.

Gregorius Papa XIII. seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam.

Pastoralis officij cura, quã disponente domino licet immeriti gerimus nos propensius admonet, vt ad ea, quæ sacrarum virginum sub voluntariæ paupertatis habitu altissimo sua vota persoluentium necessitatib. occurritur, solitis studijs intendamus, & ea, quæ per prædecessores nostros concessa comperimus, etiam nostri muniminis soliditate roboremus, illaque augeamus. & amplemus, prout tẽporum conditione inspecta cõspicimus in domino salubriter expedire, olim siquidẽ fœlicis recordationis Sixtus Papa IV. prædecessor noster inter alia statuerat & ordinauerat quod pro tẽpore existentes abbatissæ, vel moniales monasteriorũ ordinis S. Claræ sub cura pro tempore existentes generalis ministri aliorumque officialium ordinis fratrum minorum vbilibet constitutorum, de quibus terris & possessionibus ad eas pertinentib. & spectantibus decimas, primitias, et cẽsus, non tamẽ Apostolica authoritate impositas alicui personæ soluere minime tenerentur. Et Piæ memoriæ Leo X. etiam prædecessor noster omnia, et singula priuilegia, gratias, prærogatiuas, exemptiones & indulta eisdem Monialibus S. Damiani, & Minorissarum monasteriorũ S. Claræ huiusmodi per quoscumque Romanos Pontifices, & piæ etiam recordationis memoriæ Eugenium etiam quartum, Nicolaum similiter quartum, Bonifatium octauum, Ioannem vigesimum secundum, Clementem Tertium Alexandrum quintum, & Benedictum secundum similiter prædecessores nostros respectiue concessas & cõcessa ad abbatissas seu matres moniales, vel sorores tertiæ Regulæ S. Francisci de pœnitentia nuncupatas, in communi viuentes extendi. & applicari voluerat, & successiue ad preces tunc abbatissarum, & Monialium dicti ordinis S. Claræ sub cura fratrum minorum regularis obseruantiæ degentium prædicti Sixti prædecessoris statutum, & ordinationem huiusmodi innouauerat, confirmauerat. & approbauerat. Ac deinde cum idem Leo X. prædecessor ad supplicationem tam Abulensis & Segouiensis, aliarũque Cathedralium & Metropolitanarum, & Collegiatarum, Capitulorum, necnon rectorum parochialium ecclesiarum Castellæ, & Legionensis Regnorum ius in dictis decimis & primitijs, vel ad illas se habere prætendentiũ ex certis tunc expressis causis concessiones, & indulta huiusmodi ad viã. & dispositionem iuris communis reduxisset seu reduci mandasset. Pro parte tunc ministri generalis dicti ordinis fratrũ minorum regularis obseruantiæ sanctæ memoriæ Clementi Papæ VII. etiã prædecessori nostro exposito quod nonnullæ abbatissæ, & moniales monasteriorũ S. Claræ, Annuntiationis, & Conceptionis ordinũ et in cõmuni viuentes tertiæ regulæ S. Francisci huiusmodi adeo erãt pauperes, quod de redditibus & prouentibus ipsorum monasteriorum & locorum nullo modo sustentare poterant. Idem Clemens prædecessor ad supplicationem prædicti ministri generalis dicti Leonis prædecessoris voluntatem concessionem & indultum priora huiusmodi approbando innouando, illaque potiori pro cautela de nouo concedendo statuerat, & ordinauerat, quod perpetuis futuris tẽporibus abbatissæ moniales & sorores, ac monasteria, & loca huiusmodi si ex eorum bonis pro earum sustentatione sufficientes redditus non haberent, decimas, ac primitias, taxas vel collectas, seu exactiones alicui soluere minime tenerentur. Deinde ad recolendæ memoriæ

Pauli

Pauli Papæ etiam tertij similiter prædecessoris nostri notitiam deducto, quod prædicti Archiepiscopi, episcopi, capitula, rectores, beneficiati, & aliæ personæ, necnon earundem Ecclesiarum fabricæ, ac pro illis agentes literis Clementis prædecessoris huiusmodi parere recusabant, ipsasq; Abbatissas, moniales, & sorores eorundēque monasteria, & loca indifferenter super solutione decimarū, & prouinciarum prædictarum multipliciter vexari non desinebat contra priuilegia, & literas huiusmodi, quāuis vsu recepta, & obseruata, temere & de facto veniēdo idē Paulus prædecessor cupiens vexationibus prædictis obuiare eiusdem Clementis prædecessoris literas prædictas motu proprio, & ex certa scientia per quasdā innouauit, confirmauit, & approbauit illaque de nouo concessit. Successiue eiusdem Pauli prædecessoris pro parte tunc Episcopi & dictorum filiorum capituli Salmantini asserentiū sibi per literas Clementis prædecessoris, aliaque priuilegia, & indulta, eisdē Abbatissis, monialibus, & sororibus, earūque monasterijs et locis cōcessa huiusmodi ius quæsitum tolli. Quodque Abbatissæ moniales, & sorores huiusmodi licet adeò diuitijs abundarent, quod decimas & primitias prædictas soluere cōmode valerēt, nihilominus ab illarum solutione occasione confictæ, & simulatæ paupertatis indebitè se subtrahebāt exposito idē Paulus prædecessor nulla prorsus de innouatione, confirmatione, approbatione, & concessione vltimo dictis mentione habita prædicti Leonis prædecessoris posteriores literas prædictas priuilegia, & indulta huiusmodi ad ius cōmune, vt præfertur, reducendo, et in illis contenta quæcunq. iuxta illarum continentiā, & tenorem per alias suas literas in forma breuis obseruari mādauit, perinde ac si literæ Clementis prædecessoris huiusmodi non emanassent. Postremo per eundē Paulum prædecessorē, accepto quod licēt secundæ dictæ literæ eiusdē occasione diuitiarum, quibus nonnullas Abbatissas, & prædictas moniales abundare asserebatur, ut præfertur obtentæ ad illas, quæ congruam ex earum redditib. non haberent sustentationem, extendi non deberent, à nonnullis tamen asserebatur, per easdem secundo dictas literas quæ simpliciter, & indistinctè innouationem confirmationem, & approbationē vltimo dictarum literarum Leonis prædecessoris perinde ac si Clementis prædecessoris literæ huiusmodi non emanassent, continerēt, fuisse & esse ipsius Clementis prædecessoris literis huiusmodi sufficienter derogatum, dictus Paulus prædecessor ad tollendum omne dubium, quod de cætero inter Abbatissas, & moniales ac episcopos capitula, Rectores, ac fabricas, & personas huiusmodi oriri contingeret motu & scientia similibus, ac de apostol. cæ potestatis plenitudine per alias suas literas voluit, statuit, & ordinauit quod Abbatissæ, moniales, et sorores ordinis S. Claræ de obseruantia nuncupatæ in cōmuni viuentes prædictæ in eisdē regnis existentes, necnon domus, monasteria, loca, possessiones, & alia quæcunque bona mobilia, & immobilia, si ex earum redditibus congruam non haberent sustentationem, taxanda videlicet pro vnaquaque moniali ad sexdecim ducatos auri de camera a solutione, & præstatione decimarum, & primitiarum prædictarū iuxta eiusdem Clementis prædecessoris literarū prædictarum essent, & esse deberent prorsus, & omnino exēptæ, & immunes, nec desuper a quoquam molestari, vexari, vel perturbari possent. Quodq; eiusdem Pauli prædecessoris secundo dictæ literæ abbatissas, moniales et sorores ex suorum monasteriorū redditibus congruā sustentationem ultra summam dictorum sexdecim ducatorū pro earum qualibet habentes duntaxat comprehenderet, prout in singulis literis prædictis plenius continetur. Cum autē sicut dilectus filius Hieronym. Gusman ordinis fratrū minorum de obseruantia nuncupati sacræ Theologiæ professor commissarius generalis dicti ordinis vltra mōte nobis nuper exposuit dicti sexdecim ducati pro vnius monialis victu & vestitu, alijsque necessitatibus, nullatenus sufficiant, idem Hieronym. cōmissarius nobis humiliter supplicauit, vt in præmissis opportunè prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur literarum singularum prædictarum necnon litium & causarū, siquis supra dictis decimis & primitijs inter Archiepiscopos & Episcopos, capitula rectores sua interesse putantes, necnō Abbatissas, moniales, & sorores huiusmodi, vel ipsorum aliquos in Romana Curia, vel extra eā coram quibusuis iudicibus etiā dicti palatij auditoribus seu loca tenentibus ac alijs personis, & in quibusuis instantijs pendeant status, nominaque, & cognomina iudicum & colligantium aliorumque necessariò exprimendorum qualitates, et circūnstantias præsentibus pro sufficiēter expressis habentes huiusmodi supplicationib. inclinati dictos sexdecim ducatos ad viginti quinque ducatos similes annuatim pro qualibet moniali authoritate apostolica tenore præsentiū extendimus, & ampliamus, in reliquis autem omnibus omnes prædecessorum nostrorum prædictorum præsertim Pauli III. literas in suo robore permane volumus statuimus ordinamus, & decernimus, sicque per auditores prædictos, aut alios iudices quoscunque tā in dicta curia quā extra illam in quibusuis instantijs iudicari diffiniri et interpretari debere, sublata eis quauis aliter iudicandi, definiendi & interpretandi facultate & authoritate, irritum quoque & inane quidquid secus super his a quoquā quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Et nihilominus omnibus, & singulis Episcopis, Archiepiscopis, vicarijs, & quibusuis alijs ad decimarum, & primitiarum huiusmodi deputatis, et pro tempore deputandis exactionē in virtute sanctæ obedientiæ districtius inhibemus, ne abbatissas sorores, et moniales, domos, ac monasteria, ac loca prædicta vigore quarūcunque literarum a nobis, vel a sede prædicta pro tempore emanandarum, etiamsi in eis caueatur expresse, quod ad quæuis exēpta vel non exempta loca & monasteria se extendat, cuiuscunque tenoris existant ipsius sedis facultate concessa nisi de indultis huiusmodi, eiusq. toto tenore, ac de dictis ordinibus & nomine Cardinalis cui dictorum ordinū cura gubernatio, & protectio pro tēpore concessa fuerint plenā & expressam ac de verbo ad verbū, non autē per clausulas generales idem importantes fecerint mentionem ad soluendum decimas, & primitias huiusmodi contra præsentium tenorē quouis modo cogere, aut compellere seu alias molestare, vel inquietare præsumant. Quo circa vniuersis & singulis venerabilib. fratribus Archiepiscopis Episcopis, & dilectis filijs Abbatibus, Prioribus Præpositis, Decanis, Archidiaconis et alijs personis in dignitate ecclesiastica constitutis, ac Metropolitanarum & aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis necnon eorundem Archiepiscoporum, & Episcoporum officialib. vbilibet constitutis per easdē præsentes mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut unus vestrum per se & alium siue alios eisdem Abbatissis, monialibus, & præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant præsentes literas, & in eis contenta quæcunque quoties desuper fuerint requisiti inuiolabiliter obseruari, non permittentes easdem Abbatissas, moniales, & sorores huiusmodi contra præsentium tenorem quomodolibet molestari, vexari vel perturbari, contradictores per censuras Ecclesiasticas, & alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, & legitimis super his habendis seruatis processibus censuras prædictas contra inobedientes quoslibet & rebelles declarando, ac iteratis vicibus aggrauando interdictumq; ecclesiasticū opponendo, innocato etiā ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus, quæ dictus Clemēs & Paulus prædecessores huiusmodi voluerunt non obstare, cæterisque contrarijs, quibuscumque, aut si Archiepiscopis, capitulis, rectorib. beneficiatis & alijs sua interesse putantibus prædictis sit ab eadem sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possit per literas Apostolicas non faciētes plenam, & expressam, ac

de

de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod præsentium literarum transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, vel iudicis ordinarij munitis eadem prorsus fides adhibeatur quæ præsentibus literis adhiberetur si originaliter ostensæ & exhibitæ fuissent. Datis Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die vigesima secunda Martij anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Pontificatus nostri anno nono.

Cæs. Glorierius,

Hoc indultum habetur originaliter in conuentu Sanctæ Claræ ciuitatis Zamorensis, & secundum ipsum fuit pronunciatum in gradu appellationis pro monialibus dicti cõuentus a Domino Melchiore de Fonseca y Velasco, collegiali Collegij maioris Archiepiscopi Toletani iudice, quoad hoc apostolico anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo contra capitulum, & clerum cathedralis Zamorensis, cuius sententiæ & processus cum transumpto præfati indulti habetur in archiuo Ioannis Baptistæ Polanco notarij apostolici. Circa quod indultum est notandum, quod idem Gregorius Decimus tertius anno primo Pontificatus quandam edidit extrauagantem, quæ incipit, in tanta negotiorũ, cuius extrauagantis occasione aliqui ausi sunt affirmare, moniales per eam omnibus priuilegijs circa solutionem decimarum esse priuatos, cuius extrauagantis tenorem volo in hoc loco proponere, vt ita eius declaratio omnibus magis pateat.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

IN *tanta negotiorum mole, qua Romanus Pontifex assiduè premitur, vix vitari potest, ne aliqua interdum existant, quibus postea cognitis necesse est moderationis remedium adhibere. Cum itaq; alias felicis recordationis Pius Papa V prædecessor noster auditis grauaminibus, quæ fratribus ordinis mendicantium ab ordinarijs locorum, & parochialibus Ecclesiarum rectoribus multis inferri dicebantur super sacris canonibus, & lectionib habendis confessionibus audiendis, penitentijs iniungendis, fratribus ad ordines promouendis, celebratione missarũ, cura animarum, sacramentorum ministratione, sepulturis, quarta funeralium, legatis, donationibus eleemosynis collectionibus, alijsque huiusmodi iuribus, necnon decimis, & diuersis oneribus ac etiam super statu & regimine sanctimonialium ipsis fratribus subiectarum formatione processuum, censurarum publicatione, processionibus, præcedentia locorum acquisitione, certisque alijs rebus tunc expressis, multa per quasdam suas literas pro dictis fratribus non modo statuerit, sed & quæ iam in Concilio Trid. decreta fuerant ad hæc pertinentia declarauerit, multaque præterea priuilegia eisdem XVII. Kal. Iunij Pontificatus sui anno secundo & deinde illa diuersis ordinibus, &c. concesserit; postea de vicarijs perpetuis Ecclesiarum, quæ illis sunt vnitæ &c. decreuit. Demũ animaduerso quod illa multas lites &c. inter eos & ordinarios concitauerant, primum illa restinxerint, deinde plenius prouidens priores literas moderatus fuit, & alias instar earum concessas reuocauerit, lites ad se aduocando, postremo circa confessariorum regularium approbationẽ aliqua declarauerit. Nos hac varietate cognita, & infra statuimus de prædictis & alijs omnibus literis, & constitutionibus, quæ ab eodẽ prædecessore eisdem de rebus pro quorumcunque regularium etiam mendicantium ordinibus, & congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus, & quibuscunque in eis contentis eam deinceps dispositionem ac decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ siue ex iure veteri, siue ex sacris dicti Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarũ & constitutionum editionem erat, & si ipsæ non emanassent futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem suumque pristinum statum illa omnia reducimus. quæ etiam abrogamus omnia irritantia & alia decreta & quæcumque alia nostris statuto, ordinationi & reductioni aduersantia. Decernentes illa pro infectis haberi, ac omnes lites coram quibusuis iudicibus, &c. motas, nec dum decisas & iam decisas, si modo tractum habeant successiuum, & futura dubia quandocumque orientur, ad nos referenda esse. Nec non irritum &c. Datum Romæ Pontificatus nostri anno primo.*

Hanc extrauagantem iuxta hunc tenorem refert Nauarrus in fine sui manualis Latini. Circa quam est aduertendum, eam non derogare priuilegia concessa religionibus a Pontificibus Pii Quinti prædecessoribus, cuiusmodi sunt priuilegia concessa religiosis, & monialibus de non soluendis decimis de suis redditibus, quæ in secundo tomo proposuimus, & declarauimus. Quod probatur, nã Gregorius Decimus tertius in hac extrauagãti solum derogat concessiones factas a Pio V. vt patet ex eius verbis, ibi, *statuimus de prædictis & alijs omnibus literis & constitutionibus, quæ ab eodem prædecessore eisdem de rebus*, Vides quomodo tantum agit de concessis a Pio V. Et hæc concessa, ordinata, & instituta a Pio Quinto, non omnino reuocat, sed ea reducit ad ordinata in iure veteri siue in Concilio Tridentino, siue alias legitimè ante dictarum literarum, & constitutionum Pii Quinti editionem erant concessa, & non sunt alias reuocata per alias cõstitutiones, vt patet ex constitutione, ibi, *quæ siue ex iure veteri, siue ex sacris eiusdem Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarum & constitutionum editionem erat.* Notanda sunt illa verba, siue alias legitimè, per quæ declarauit Summus Pontifex nolle reuocare omnia concessa regularibus ante præfatas literas, sed tantum illa, quæ non erant legitima, id est, quæ per alia decreta apostolica, aut per non vsum erant abrogata, cætera autem legitima, id est priuilegia non reuocata neque alias cassata, voluit in suo robore permanere; priuilegia autem, quibus fratres & moniales erant exempti a decimarum solutione ante dictas literas Pii V. erant legitima, non reuocata, neque cassata. Concilium Tridentinum *a* licet præcipiat solui decimas debitas cathedralibus, & parrochialibus Ecclesiis, non tamen (vt videre est apud ipsum) reuocat circa hoc aliquod priuilegium, igitur ad alia priuilegia legitima reducit Gregorius Decimus tertius suam dispositionẽ, vnde cum ante Gregorium Decimum tertium, & Pium V. dicta indulta fuissent legitima, ad earum dispositionem, & decisionem, suumq; pristinum statum illa omnia reducit. Et hoc amplius probatur; nam idem Gregorius Decimus tertius, in concessione facta monialibus S. Claræ, cuius tenorẽ supra retulimus, quæ iuxta eius datam est posterior ipsa extrauaganti, dicit eam habere locum, etiam si ipse aliud aliquando in contrarium determinauerit, vt patet ex eius verbis, ibi, *districtius inhibemus, ne Abbatissas sorores, & moniales, domos, ac monasteria, & loca prædicta vigore quarumcunque literarũ a nobis, vel a sede prædicta pro tempore emanandarũ, &c.* ex verbis enim, ibi *a nobis* & ibi, *emanandarum.* Satis colligitur, Summum Pontificem nihil contrarium præfatæ concessioni ordinasse, si enim id ordinasset dixisset, a nobis, vel a sede apostolica pro tempore emanata, & emanandarum. Loquens igitur de emanandis tantum, in emanatis nullum obstaculum perpẽdit, quominus concessio præfata facta monialibus suum desideratum consequeretur effectum.

a Conc. Trid. sess. 25. de refor. c. 3.

QVÆ-

QVAESTIO LXXV.

De vassallis in duos articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur duo.

1 *Vtrum monachi possint habere vassallos.*
2 *Vtrum vassalli dictorum monachorum debeant per ipsos gubernari in foro interiori, & exteriori.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi possint habere vassallos.

RESpondeo dicendo, quod monachi sancti Benedicti, qui vocatur nigri possunt habere vassallos, vt colligitur ex quibusdam decretalibus, *a* & ex priuilegiis infra articulo sequenti allegandis probatur, non enim alienum est ab eorum institutionibus illos habere. Loquendo autem de monachis ordinis Cisterciensis Alexander *b* Tertius Abbatibus, & conuentibus dicti ordinis aliter ordinauit, dicens dolentes dicimus, quod etsi non ab omnibus, neque in omnibus, a plerisque tamen, & in pluribus ab illa sancta institutione dicitur declinatum in tantum, vt aliqui ex vobis primae institutionis obliti contra ordinis vestri regulam villas, Ecclesias, & altaria possident, fidelitates, & dominia benigne suscipiunt, iustitiarias & tribuarias tenent & infra, ideo que precibus & monitis exhortamur, quatenus domus illae, quae a prima sui origine in ipso ordine sunt fundatae, constitutis terminis sint contentae, & infra. Si enim relictis originalib. ordinis institutis ad communia volueritis aliorum monasteriorum iure diuertere, oportebit vos communi iure censeri, quia dignum est, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. Caeterum domus illae, quae de aliis institutionibus ad vestrum ordinem se transtulerint, vestris omnino se satagant vsibus conformare, & relictis possessionibus vel etiã commoditatibus, quas institutio vestra non recipit sic se in omnibus religioni vestrae coaptẽt, vt quemadmodum gaudent se in Societatem ordinis, & habitus identitatem assumptas, sic etiam in paupertate secularium rerum se laetentur vestris institutionibus conformatas. Haec Alexander Tertius. At hoc iam experientia teste pro temporum varietate fuit mitigatum, ipsos enim monachos Cistercienses, vt patet ex quodam priuilegio Benedicti *c* XII. praesupponitur posse habere Castrum & Villam. Quod etiam in alio priuilegio anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo primo expedito a Clemente *d* Sexto patet manifestius, in quo priuilegio patrocinantur a sede apostolica contra illos qui occupant, vel occupari faciunt Castra, villas, & alia loca, domus, Ecclesias, grangias, molendina, decimas, obedientias, casalia, terras, vineas, possessiones, census redditus, & prouētus, iurisdictiones, & iura, ac nonnulla bona mobilia, & immobilia ad monasteria Cisterciensis ordinis detinent, & indebite occupant, patet etiam ex priuilegio Innocentij *e* Octaui concesso dicto ordini anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, in quo sub apostolica protectione recipit monasteria, eorumque vassallos, sicut alii Summi Pontifices eius praedecessores receperunt.

a c. auditis de praes. ca. dilectus de offic. ordin.
b c. recolentes de stat. monac.
c habetur in li. ord. impres. compluti f. 59. prin. 38.
d habetur in d. li. f. 62.
e habetur in d. li. fo. 129. & fo. 130 & 131.

ARTICVLVS II.

Vtrum vassalli dictorum monachorum debeant per ipsos gubernari in foro interiori & exteriori.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IV. monasterio S. Mariae de Noguera ordinis sancti Benedicti anno incarnationis Dominicae millesimo quadringentesimo constitutione perpetuo valitura & irrefragabili omnibus, & singulis tã dicti monast. rij Sanctae Mariae de Noguera, scilicet, vassallis & subditis vtriusque sexus quã principibus, Baronibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, militibus, aliisque personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, vel conditionis fuerint partium illarũ districtè praecipiendo mandauit, quatenus vassalli & subditi praedicti sponte, vel violenter aliis dominiis secularibus dati subiecti, vel submissi, seu commẽdati statim post habitam de praesentibus notitiam, ad immediatam ipsius monasterij obedientiam, & subiectionem redeant: ac personae, quibus dicti submissi vel commendati existunt, illos liberè redire permittant, & de illis de caetero nullatenus se impediant, alij vero non commendati, subditi, & vassalli dicti monasterij nulli nisi de expresso mandato, seu consensu praedicti, & pro tẽpore existentis monasterij huiusmodi prioris se subijciat, dent submittãt, aut commendent. Ac principes barones, duces, marchiones, comites, & milites, aliaeque personae, vt praefertur qualificatae vassallorum & subditorum, ac locorum dicti monasterij aliquam commendam, subiectionem, seu submissionem, aut seruitia, ac a priore & conuentu. necnon personis etiã clericis secularibus in Ecclesiis dicti monasterij beneficiatis, dictique, & pro tempore existentis prioris eiusdẽ monasterij subditis de rebus & bonis suis, quae vndecumq; habent, reponunt, & vendunt, ac de caetero eos habere, reponere, & vendere contigerit, ac ab illa ementibus datia, exactiones, impositiones, gabellas, & pedagia, aliaque noua iura, & collectas etiam veredas, & accendarias nuncupata imponere, exigere, petere, aut extorquere, ac vendentes, & ementes huiusmodi per se, vel alium, seu alios super praemissis incarcerare, seu aliàs eis iniuriari, ac ligna a nemoribus, & montibus monasterij, & vassallorũ, ac subditorum praedictorum scindere, vel monasterium, priorem conuentum, vassallos subditosque praedictos super iuribus & iurisdictionibus suis, illorumque vsu impedire, aut perturbare non audeant, neque in praemissis, aut eorum aliquo illa committentibus auxilium, consilium, vel fauorem per se, vel alium, seu alios directè, vel indirectè quouis quaesito colore quoquomodo praestare praesumãt, Qui vero contra praemissa, vel eorũ aliquod fecerint si personae fuerint singulares excommunicationis sententia incurrant, absque aliqua hominis declaratione, si autem communitas, seu vniuersitas ciuitatis, oppidi, Villae, Castri, seu loci alterius cuiuscumque, ipsa ciuitas, Castrũ, oppidum Villa seu locus similiter eo ipso interdicto subiaceat ecclesiastico, mandantes districtius harum serie in virtute sanctae obedientiae venerabilibus fratrib. nostris Episcopis, &c.* Ita habetur in libro priuilegiorum huius ordinis, impresso Vallisoleti anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quinto.

Quod priuilegium licet concessum sit specialiter vni monasterio, alijs eiusdem congregationis monasterijs est concessum, prout indulsit motu proprio Eugenius IV. congregationis S. Iustinae anno Dominicae Incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo quarto, dicens, *quod omnibus & singulis priuilegijs gratijs & indultis, quae cuilibet dictae congregationis monasterio, seu loco, & praesentibus & futuris concessa fuerint hactenus, & concedentur in futurum ipsius congregationis alia monasteria & loca praesentia, & futura quibus huiusmodi priuilegia concessa non fuerint in quan-*

quantum eis expediat inuicem vti valeant, & gaudere, ac si nominatim singulis ipsis monasterijs prius forent huiusmodi priuilegia concessa authoritate apostolica concessit, & indulsit, ita habetur sub sigillo authentico in libro *a* superius allegato. Quod etiam concessit Alexander Sexto, eidem congregationi Sanctæ Iustinæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo primo, prout in eodem libro *b* continetur, in quo *c* etiam continetur Eugenium Quartum viuæ vocis oraculo indulsisse in quibusdam viuæ vocis oraculis concessis priori, & monachis Sancti Benedicti Vallisoleti anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo octauo.

a pri 7.fo.27. p.1.nu.21.
b pri.21.f.59. p.2.n.3.
c pri.46 f.99. p.2.nu 4.

Ex præfato autem priuilegio sic communicato ad omnia præfati ordinis monasteria colligitur, quod subditi, & vasalli, qui sponte, vel violenter cuicunque alteri Domino se subiecerint, redire tenentur ad obedientiam monasteriorum, quorum erant subditi, & sic nemo potest recipere vassallos eorumdem monasteriorum in commendam absque assensu superioris eorumdem. Adde quod nullus potest molestiam aliquam inferre vendentibus, & ementibus res monasterij, neque super illis imponere gabellas, nec scindere ligna in eorum nemoribus, & montibus, nec illorum perturbare iurisdictionem sub pœna excommunicationis ipso facto, super quibus dat Eugenius Quartus omnes Episcopos executores, & conseruatores.

Vnde Alexander VI. considerans prælatorum huius sacræ congregationis super vassallos obedientiam, subiectionem, & iurisdictionem, concessit monasterio Sancti Benedicti Vallisoletani, & eius congregationi anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, quod de causis, quas inter dictorum monasteriorum vassallos respectiue pro tempore moueri contingere, ipsorum monasteriorum superiores prædicti cognoscere debeant, prout in prædicto libro *d* continetur. Quæ omnia supra apposita priuilegia in hac quæstione de nouo cōcessa, & confirmata sunt prout asserit author eiusdem libri in principio & constat ex amplissima priuilegiorum totius huius congregationis confirmatione, & innouatione facta a S.D.N. Clemente Octauo anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, cuius tenorem supra dictus Author *e* sub sigillo authentico refert. Nec alienum est a religionibus habentibus authoritate apostolica bona in communi, iurisdictiones, & vassallos, de quorum causis cognoscant eatum superiores posse habere, ordini enim Cisterciensi a principio in summa paupertate fundato hoc visum est maxime alienum, & ideo nimirum sit ab Alexandro *f* fuerit prohibitum. At quia postea bona in communi habere cœperunt, ideo ipsis ab alijs Summis Pontificibus vassallos, & iurisdictiones habere fuit permissum.

d pri. 96. fol. 535. p. 2. n. 3. & priui 171. fo.143. p.2.n. 1.
e priuil.124. fol.243.
f d.c. recolētes de statu monach.

QVAESTIO LXXVI.

De vicarijs in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum sit idem vicarius, quod delegatus, & quā potestatem habeant conuentuum vicarij.*
2 *Vtrum mortuo, aut impedito ministro generali ordinis minorum, possit vicarius institui ab ipsis fratrib.*
3 *Vtrum mortuo guardiano in ordine minorū, officium eius vicarij finiatur, & in vita possit eum amouere, & officio priuare.*
4 *Quo tempore durant vicarij monialium.*
5 *Vtrum regulares possint esse vicarij Episcoporum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit idem vicarius, quod delegatus, & quam potestatem habeant conuentuum vicarij.

Respondeo dicendo, maximam esse differentiam inter vicarium, & delegatum, nā delegatus est ille, cui iudex committit causam in locum sui ipsius, & vices ipsius gerit, vt dicitur in iure, *g* sed vicarius est, quem superior constituit loco absentis, vel defuncti, vel impediti, vt ex iure *b* colligitur, & hi vicarij non habent iurisdictionē delegatam, sed ordinariam, ita quædam glossa, *i* quam sequuntur Bartolus Alexander & Alciatus. Quod procedit, quando constituitur a generalibus, aut prouincialibus, ita vt vice eorum ibi constituantur, non autem si tantum honoris gratia a capitulo nominantur, constituantur tamen a prioribus conuentualib. cum quibus talis nominatio tractatur, tunc enim re uera ab ipsis prælatis inferioribus constituuntur, & sic habent iurisdictionem quandam delegatam, & non possunt alios constituere vicarios, vt docet *K* Maranta, illi autem qui constituuntur a generalibus, aut prouincialibus propter absentiam, vel carentiam guardianorum, habent iurisdictionem ordinariam, & possunt delegare, imo ipsis omnia priuilegia, prioribus, localibus, & guardianis concessa communicantur, Iulius enim Secundus in communicatione amplissima, quam fecit fratribus ordinis minorum de priuilegijs fratrum ordinum Prædicatorum, concessit, quod ea, quæ spectant ad vicarios conuentuum, aut singularum domorum præfati ordinis Prædicatorum, similiter spectent, & pertineāt ad vicarios conuentuum & domorum ordinis minorum, ita habetur in monumentis *l* ordinis, & in supplemento.

Et iuxta doctrinam superius notatam aduertit Collector *m* priuilegiorum mendicantium, quod vt superius in nonnullis locis tetigerat, appellatione vicariorum apud fratres Prædicatorum, non veniunt vicarij communiter vsitati inter ipsos, sed solum illi, qui propter absentiam, aut carentiam prioris eliguntur, seu constituuntur ad præsidendum, velut priores. Et consimiliter intelligēdum est, quoad fratres minores de illis vicarijs, duntaxat qui apud eos vocantur præsidentes, quia abest guardianus. Ad quod, ait idem Collector, facit statutum cuiusdam capituli generalis nostræ sacræ religionis cuius tenor est.

g c. sane 2. de offic. deleg.
b l. 2 C. de off. qui vius gerit vices alter l. 1. §. 2 ff. de legat. 3.
i Glos in l. 2. C. de offic. eius qui vices alterius gerit. vbi Bar. idē Bart. in l. neque quam, §. vbi decretum n.6. ff. de of pro consul. Alexā. in rub. nu. 13. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. Alciat. in rub. nu. 25. de of ordin.
K Marant de ord. iud. in 4. 5. de iudi. n. 9. in Authen. de defen. ciuit. §. nulla Auth. ae collatio. §. ad hoc. phibemus aut. nulli iudicū in princ. secundum verum litteram Greg. Alcādrū nouel. 134.
l in 2. imp fo. 288. cōces. 533 supple. fol. 74. concess. 221.
m Collect. tit. vicarius. §. 1.

Vniuersi confessores monialium nostræ familiæ habeant prasenti semper actinc authoritatem prælatorum super moniales foro conscientiæ quoad casus & sententias habeant quæ similiter guardiani, ac vicarij guardianorum in absentia eorum. Ita, refertur in libro monumenta ordinum.

Et deinde in sequenti capitulo generali Lauallis celebrato facta est sequens declaratio prædicti statuti.

Declaratur, quod illa clausula in capitulo generali Albiensi inserta, videlicet quod guardiani & eorum vicarij habeant authoritatem prælatorum in foro conscientiæ &c sic debet intelligi, quod videlicet authoritas per patrem prouincialem concessa guardianis remaneat semper penes eorum vicarios, seu vicariorum vicarios ipsis guardianis suum conuentum pro suis negotijs exeūtibus, ita in præfato libro continetur.

Quæ

Quæ statuta videntur loqui de omnibus vicarijs absolutè tam factis per superiores, quàm de constitutis per priores locales, aut guardianos. Quæ fieri oportuit, nam quādo aliquis vices alterius gerit ex eius deputatione, non gaudet eius priuilegijs iuxta quandam legem, *a* in qua dicitur quod si filius iuit in legationem pro republica pro patre, non gaudet immunitate sed pater, si verò gerit vices alterius ex deputatione superioris, procedit id, quod in quadā clementina *b* definitur, quæ quoad tria vicarium æquiparat rectori, quæ clementina cum loquatur de vicarijs perpetuis, præsupponit authoritatem superioris interuenire. Ex quibus patet, quod vicerector non gaudet immunitatibus rectoris, si deputetur ab eo, secus si ab vniuersitate, quod tenet Bartolus. *c*

a l filius ff. de leg. 1.
b Clem qua de eccles. de off. vicarij.
c Bar. in d. l. si filius.

ARTICVLVS II.

Vtrum mortuo impedito ministro generali ordinis minorum possit vicarius institui ab ipsis fratribus.

RESpondeo dicendo, quod *Nicolaus IV statuit, & ordinauit, ac districtè inhibuit fratribus minoribus, ne deficiente Ministro Generali possint eligere aliquem fratrem in vicarium ordinis præfati absque Romani Pontificis, & protectoris eiusdem ordinis licentia speciali per ipsius Romani Pontificis potentes litteras concedenda facientes plenam & expressam huiusmodi literis mentionem*, ita habetur in libro monumenta *d* ordinis. Modus, quo deberet talis vicarius eligi, traditur in ordinationibus *e* Toletanis. Qui vicarius eligēdus debet esse idoneus cum vices generalis debeat gerere, ordinauerat enim Clemens *f* V. in Concilio Viennensi, quod si cōtingeret, fratres minores ministro generali carere, per vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundem ministrum vsque quo prouisum fuerit de generali ministro. Faciunt tradita per Panormitanum concludentem, quemlibet Episcopum teneri ad constituendum sibi vicarium idoneum argumento *g* cuiusdam legis & canonis. Et non est dubitandum, non idoneum constituentem peccare, ac prouisionem & electionem ipso iure inualidam minime iudicari prout cōcludit Nauarrus. *h* Quod idem ad electionem vicarij generalis ordinis est applicandum, vt, scilicet, eligentes nō idoneum peccent, at electionem non debere de inualiditate notari.

d In 1. impr. fo. 31. & in 2. fol. 32. & c. 33.
e ord. Tole. in c. de vica. ord. fol. 70.
f Cle. exiuit de paradyso de verbo. signif.
g l. idē iuris. ff ad Aquil. c. non est putanda 1. q. 3.
h Nau. libr. 0 cōsi. 11. de off. vica. consi vo.
i Bald. in l. diem functo. per text. ibi ff. de off. asses. idē in c. cū omnes de constit & ibi Felin. nu. 22. de constit. Abb. in c. 1. ne sede vacant. Paul. in rub. de pub. de iurisd. omn. iud. cum. ff. Coua. in ca 4. pract. n. 4. in 1. imp. Auiles in 4. prater verbo iustitia nu. 8. & 13. Orosc. in l. diem functo n. 25. co. 517. Molin. de primog. li. 1. c. 25. n. 22 1 fi. Pisa & Azeue in curia lib. 1. c. & li. C. fol. 3. 2. nu. 1. c. 8. in fin. addit. fol. 12. Parlador. lib. 2. rerū quotid. c. 1. nu. 8.

ARTICVLVS III.

Vtrum mortuo guardiano in ordine minorum officium eius vicarij finiatur, & vtrum in vita possit eum amouere, et officio priuare.

RESpondeo dicendo, quod in ordine minorum in multis prouincijs vicarii conuentuum nōn nominantur in tabula capitulari cum suis guardianis, sed ab ipsis guardianis nominantur, qua consuetudine supposita videtur necessario dicendum, quod mortuo guardiano expiret eius vicarij potestas, quod ex quadam iurisconsulti Papiani decisione comprobatur, in qua dicitur quod mortuo correctore non solùm vacat, & expirat eius officium, sed etiam suorum officialium. sicut expirat iurisdictio vicarij generalis mortuo suo Episcopo, prout tenet Baldus *i* Felinus, Abbas, Paulus, Couaruuias, Auiles, Oroscus, Molina, Pisa, Azeuedo, & Parladorus. Et sic ius pertinens Episcopo ad electiones confirmandas, & ad res iurisdictionales in capitulum mortuo Episcopo transfertur, vt habetur in iure, *K* & tradunt Hostiensis, Antonius, Imola, Felinus, Baldus, & Maranta, & Doctores in superioribus citati. Probatur deinde nam finito iure aliquid concedentis, etiam ius recipientis ab eo dissoluitur, vt dicitur in iure, *l* & tradit Antonius Gomez. Quod ipsum in nostro casu militare videtur: ius enim vicariorum præfatorum per se solum non habet aliquam independentem subsistentiam, sed pendet a titulo & nominatione guardianorum, quorum morte titulus, & nominatio finem accepit argumento eorum, quæ in *m* iure notantur, & tradit Sebastianus Medices post Fulgosium: facit etiam pro hac parte, quod si prælatus, cui datus fuit coadiutor, moriatur, etiā officiū & munus coadiutoris extinguitur, vt in iure *n* notatur, & tradunt Ripa, Ioannes Andreas. Ex dictis colligitur, quod mortuo guardiano expirat eius vicarij officium, vnde est necessarium, vt ordinatione generali, aut prouinciali remedium adhibeatur, ne mortuo guardiano inter fratres conuentuales contentio oriatur. Vnde in nostra prouincia Sancti Iacobi authoritate totius capituli est constitutum, vt mortuo guardiano eius vicarius ordinarius cum omni sua authoritate, vt præsidens, contineatur vsque quo prouincialis de morte præfata, certior factus prouideat. In conuentu autem, in quo non fuerit vicarius ordinarius guardianus ante mortem cum consilio discretorum nominet vicarium, qui si non fuerit ab eo nominatus antiquior pater conuentus congreget ad sonum campanæ fratres in capitulo, vt eligant vicarium, qui vicarius nominatus à guardiano, aut à conuentu electus omnem authoritatem habebit guardiani vsque quo prouincialis aliud prouideat. Quod conforme est his, quæ resoluunt Doctores tenentes, quod si Correctori mori contingat & non habuerit vicem tenentem ordinarium, potest ante mortem tenentem nominare, & talis nominatus exercet suū officiū, donec Consiliū Regale aliud prouideat. Cum enim ipse Corrector habeat potestatem iuxta leges huius regni, & authoritatem sibi concessam nominandi tenentem, & de facto in vita nominauerit, eius iurisdictio pro negotijs inceptis (cuiusmodi est nominatio tenentis,) non finitur argumento eorum, quæ in iure *o* notantur, & tradunt Bartolus, Oroscus, & Bonifacius. Qui resoluunt, quod in iudice delegato per solam citationem aut per contestationem perpetuatur iurisdictio, & eius potestas pro negotijs inceptis, ita vt morte mandantis, aut constituentis minime finiatur. Et non nominato ab eo tenente ad consistorium rectorum pertinet prouisio, prout tenent Baldus *p* in simili casu Bonifacius, Couaruuias, & Mathiencus, sicut enim deficiente Rege, & successore in Regno ad populum deuoluitur electio, ne sine gubernatore succumbat, prout post alios resoluit Couaruuias, *q* ita deficiente Correctore & gubernatore ciuitatis ad ciuitatem pertinet electio, donec Consilium Regale prouideat, & ad rectorem antiquiorem pertinet congregare senatum secundum Baldum, *r* & Bonifacium. *f*

Vtrum autem possit guardianus, & prior vicariū in vita amouere quæstio est; ad quam respondeo posse vtique, si ab ipso fuit constitutus, si enim ab ipso fuit constitutus, sed in superiori, in consulto superiori, minimè potest eum præfato munere priuare argumento eorum, quæ notat Romanus *t* allegans quandam glossam, & Doctores dicentes offi-

K Ca. olim de maior. & obe. cap. 2. ne sede vacant Host. Anton. col. 1. Imo. co. 9. Fel. n. 13. Bal. nu. 22 in c. omnes de consl. Mar. de ord. iudi. 4. par. 5. d. n. 13 & 14.
l l. lex vectig. ff. de pign. l. 1. C. si pignus pignori. datum sit. Gom in l. 40. Tau n. 85
m l. quod principali, & l. si Augusta ff. de legat. 2. Fulg. in l more. nu. 25 ff de iurisf. omn. in l. Sebast. in tract. mors omnia soluit. 2. part. n. 83. pa. 109.
n c. grandi de supplen. negl. prælat. in 6. Bald. & Ripa in l. ex facto n. 11. de vulg. Andr. in c. sta tutum. nu. 4. de rescri. in 6.
o c. gratum & c. relatum de offi. del. l. mandas. C. de mādat. Bar. in l. more maiorū, & ibi Oro. n. 29 col. 56. ff. de iurisf. om. iud. Bonif. in perig. v. iudex fol 166. col. 4. gloss. mortuo ver. item eum dicitur.
p Bald. in l cū omnes de cōst. n. 22. Bonif. in pereg v. elect. fo. 1600. co. 1. in prin glo. eligere. Couarr. in c. 4 pract. pag. 27. nu. 3. Matien. in le. 1. glo. 21. n. 15
q Cou. in d. c. 4. nu. 3.
r Bald. in l. in albo decurion. C. de decurio.
f Bonifac. v in pereg. v. rector fol 400. col. 2. v. decurio.
t Rom. consil. 316. gloss. & Doct. in le. si ser ff. de offic. proconsul.

& redditus beneficiorum, prout dictum est in superioribus, distributiones autẽ appellatione fructuum minimè veniunt, solùm enim sunt quædam stipendia assistentiæ, & præsentiæ in diuinis argumento aliquorum iurium, *a* quæ distributiones, & stipendia quotidiana, cum sint incerta, & casualia in valore fructuum minimè computantur, vt post alios tradunt Couatruuias, *b* Hoieda, & Anastasius Germonius.

Secunda ratio est, in quacumque enim materia etiam si sit multum fauorabilis, dato priuilegio ad fruendum integrè fructibus præbendarum & beneficiorum, non comprehenduntur distributiones quotidianæ, vt ait quædam decretalis *c* iuncta glossa, & expressè id probat alia decretalis, *d* ex qua id notant Abbas & alij Doctores & multis adductis id tradunt Horatius & Gigas, & Petrus Gregorius.

Tertia ratio est, quia licet sanctitas Domini Papæ imponat pensionem aliquam super fructus, redditus, prouentus, obuentiones, & emolumenta alicuius præbendæ, non censetur imposita super distributiones quotidianas, nisi specialiter exprimatur, cum enim dentur ratione laboris inter essendi diuinis, & vt præmium laboris, non est voluntatis Domini Papæ, vt ipsæ alicui subsidio, & oneri sint subiectæ, vnde in multis iuribus *e* videmus probari, stipendia militum, neque vendi, neque obligari, nisi in subsidium. Quod latè probat Hieronymus *f* Gigas, Mandosius, & Gambarus. Quod procedit, etiam si pensio imponatur super fructibus, redditibus, & emolumentis in continua residentia lucrari solitis, prout tenet Rota *g* Romana diuersorum. Vnde condemnatus per tres sententias ad fructuum, & redditŭum alicuius præbendæ restitutionem, non est obligatus restituere distributiones quotidianas, quas lucratus est, vt tradunt Boerius, *h* Gambarus & Rota diuersorum, nisi expresse in dictis sententiis fuerit dictum, quod ad restitutionem præfatarum distributionum teneatur ex adductis a Lanceloto. *i* Denique hoc confirmatur; statutum enim priuans beneficiatos, quibuscunque, fructibus, & obuentionibus suarum præbendarum, non priuat eos à distributionibus quotidianis, prout latè probant Franciscus de Ripa, *K* & Prob.

Quarta ratio est, quia distributiones quotidianæ fuerunt introductæ per Ecclesiarum statuta, aut dotationes testatorum in diuini cultus fauorem, vt facilius præbendati diuinis assisterent, & ad inuitarentur, imo obligatentur vt ex quadam Clementina *l* colligitur, & tradit Nauarrus. *m* Quibus distributionibus, si aliquod onus collecta, aut pensio imponeretur ab inter essentia officijs diuinis præbendati retraherẽtur, præsens enim luctũ magis mouet, & per consequens lucrum magis mouet, & econtrario diminutio stipendij & lucri aliquid de prædicta motione detrahit, qua motione diminuta etiam cultus diuinus diminueretur. Propter quod non est credẽdum, quod Dominus Papa velit aliquod onus super ipsasmet distributiones imponere argumento eorum, quæ in iure *n* notantur, propter quod etiam probauit in articulo superiori, quod noluit Dominus Papa imponere hoc onus super capellanias ibi dictas, cum ex ea impositione diminui posse missas & sacrificia dictarum capellaniarum contingeret.

Quinta ratio est, quia fructus beneficiorum Ecclesiasticorum, & distributiones quotidianæ maximè inter se differunt. Licet enim inter antiquos Doctores fuerit controuersum, an clerici sint vsuarij, an vsufructuarij fructuum suorum beneficiorum iuxta notata per Glossam, *o* quandam, & Doctores cum latè adductis à Rodoano, Nauarro, Sarmiento, & Marco Antonio Columna. At respectu distributionum quotidianarum semper inter Doctores *p* fuit receptum, præbendatos earum dominium acquirere, sicut operarij proprietatem, & dominium mercedis pro opere impenso acquirunt. Vnde licet secundum ius commune *q* clerici non possent testari de fructibus beneficiorum, at ex rebus acquisitis per distributiones quotidianas semper in vita, & in morte distribuere potuerunt, tamquam de mercede suo labore acquisita argumento cuiusdam decretalis, quam ad hoc dicit singularem Barbatia *r* Dominicus, & Cardinalis, & dicunt communem plures referentes Parisius Decius, & Iulius Clarus Cardinalis Albanus, & Rodoanus, & nouissimè Borgninus.

Non tamen me latet Nauarr. *f* & Sarmiento hanc differentiam inter distributiones quotidianas & cæteros fructus beneficiorum improbasse. At ego rationibus superius adductis hanc sententiam vt receptissimam sequor. Ex qua infero, quod cum summi Pontifices antiquitus solerent ad suas, aut ad principum Christianorum necessitates subleuandas reseruare decimam, aut aliam minorum fructuum beneficiorum partem, prout in articulo secundo est probatum, sicut tunc secundum receptissimam sententiam, quæ tunc temporis ab omnibus sequebatur talis reseruatio minime distributiones quotidianas comprehendebat, neque aliquorum verum dominium acquirebant, cum in eis sedes Apostolica plenam, & absolutam potestatem non habebat sicut respectu fructuum beneficiorum, super quibus summus Pontifex, vt Christi Domini vicarius, vèrum dominium, & liberam, & generalem dispositionem habet ad bonum totius Ecclesiæ vniuersale. Ita modo cum summi Pontifices concesserint hoc subsidium principibus Christianis ad Ecclesiæ defensionem, ad intelligendum ipsum ex fructibus beneficiorum, super quibus sedes Apostolica habet plenam, & liberam potestatem, esse soluendum, non autem ex distributionibus quotidianis, super quibus ita liberam, & plenariam dispositionem non habet.

Quod confirmatur: nam quando dominus Papa concedit, aut sibi reseruat fructus, & beneficiorum redditus ad necessitates Ecclesiæ subleuandas, in tali reseruatione distributiones quotidianæ minimè includuntur, vt quibusdam extrauagantibus *t* est declaratum, quarum meminit Cosmas, Ioannes Copus, & alij infra referendi igitur id ipsum etiam est dicendum, quando Dominus Papa concedit dictos fructus, aut partem eorum principibus Christianis ad defensionem fidei, & bonum commune totius Ecclesiæ vniuersalis prouidendum.

Et vt multa omittam, hanc sententiam in proprijs terminis tenuerunt, & secuti sunt graues Doctores Guilhelmus *u* de Monte, Laud. Dominicus Baptista, Ferretus Marc. Mantua *x* Hieronymus Gigas, qui asserit, ita pluries practicasse, & obtinuisse Parisius, Mandosius, Rebuffus asserens ita fuisse per Papam sæpius declaratum, cui declarationi standum esse testatur Flaminius, Gambarus, Rodoanus, Duarenus, & in puncto iuris veriorem dicit B. Bellenzinus. Et hanc opinionem, vt certam præsupponit Oldradus in quodam Consilio.

Nec supra dictis obstat quædam declaratio Bonifacij Octaui relata in quadam extrauaganti, *y* in qua declaratum fuit in subsidio & decima imposita à Papa pro expeditione belli Siciliæ comprehendi etiam distributiones, nam respondetur dictam declarationem tantum habere locum in distributionibus primi generis, quæ dantur præsentibus in ciuitate, aut absentibus ratione causæ legitimæ, etiamsi perso-

a l. 1. in 2. responso ff. fine fer. falsum modum dixerit, l. cum duobus. §. si in secunda. ff pro socio.
b Coua. li 3. var. c. 13. n. 1. Hoieda de benefi. in cõpen. 1. p. c. 12 n. 8. Germoni. infra de indul. §. sibi quead vixeris n. 23.
c ca. 2. iuncta glo. v. integrè de priui. lib. 6
d ca. licet de prin. vbi Abbas &c.
e l. stipendia C. quæ res pig. oblig. poss. l. stipendia. de exhibend. reis.
f Gigas cons. 144. & respõ. 35. Mandos. de signat gratia. pensiones v super distributionibus Gambar. de autor. legat. a Later. li. 6. 2. p. n. 17.
g Rota decis. 330. 1. par.
h Boeri. dec. 340.
i Lancellot. de attenta. c. 32. de panis attent. nu. 27.
K Rip. li. 1. responso resp. 5.
l Clemen vn. de rebus. & vene. sanctlon.
m Nauarr. de orat. c. 10 nu. 31.
n c. ex parte de constit. c. fi. de refer. in 6. ca. vasa. de cons. dist. 1.
o Glo. in cap. præsent. vbi Doct. de offic. ord li. 6.
p Doct. in ca. vn. §. qui vero de cler. non resid. li. 6.
q c. cum in offic. de test.
r c. fin. de pec. cleric. & ibi Barb. Dom. cons. 85. ar. 1.
f Nauar. de redd. eccl. q. 1. nu. 74. sarm. eed. tr. 3. p. c. 1. nu. 6.
t Extrau. postul. & extra. cum nonnull. de præb. Cosmas in prag. sanct. ti. de annat. §. voluit v. fruc. Cop in tract. de fructib. li. 4. ti. 3. c. 3. a nu. 7.
u Guill. in extrau. suscepti regiminis v. cons. & v. per totum Dom. cons. 85. 2. p. Ferret. cons. 237.
x Mantua. cons. 1. Gigas cons. 144. nu. 33.
y Extrau. vn. de deci. inter comm. v. & ca. in nobis nihil occur.

personaliter in choro, & diuinis officijs non intersint, non autem in distributionibus secundi generis, de quibus nobis in præsentiarum est sermo. Et licet Bonif. Octauus de omnibus distributionibus verba fecisset, contrarium tamen est sequendum, cum sæpe sæpius alij summi Pontifices eius successores cōtrarium definierint, vt fecerunt Paulus Secundus sub datis 8. Iulij, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono & Sixtus Quartus 12. Septembris, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto. & Clemens VII. & Paulus Tertius prout præfati authores allegant, & libuit in præsentiarum declarationem Sixti Quarti adducere, quæ sic habet: *Quod vix adduci potest, vt credat exactiones fieri de distributionibus quotidianis cum sit dispositioni iuris contrarium, & à pietate penitus alienum subtrahere personis Deo dicatis eos prouentus, qui ratione nudi ministerij laboris, & præsentiæ in diuinis celebrandis distribui solent. Et quod hoc tenderet in diminutionem cultus diuini*. Quibus sic pensatis, sicut solet summus Pontif. omnia ponderare, si Pius Quartus, & alij Summi Pontifices voluissent distributiones quotidianas huic subsidio esse subiectas, id vtique non subiicerent, sicut silentio minimè prætermiserunt, ne pro solutione huius subsidij calices, libri, & ornamenta Ecclesiastica distrahantur, aut pignori dentur, licet hoc, loquendo de decima Papali, fuerit antiquitus *a* ita declaratum. Ex iuxta hanc sententiam fuisse in facti contingentia indicatum, accepi è doctissimo Domino Rocho de Vargas Cathedralis Salmanticensis dignissimo Doctoralis Canonico, & in vniuersitate Salmāticensi meritissimo sacrorum Canonum Cathedratico professore, quæ sententia est tenenda, nisi contraria consuetudo in aliquibus diœcesibus obtinuerit, ex traditis à Rodoano, *b* & Gutierrez.

a ca. 2. de decim.

b Rodoan. de rebus eccl. q. 6. §. extra Guti. de qq. Cano. c. ... 1.

ARTICVLVS V.

Vtrum ad taxandam quotam subsidij à quolibet soluendam sint regulares vocandi.

RE spondeo dicendo, quod circa hoc est notabilis ordinatio, & constitutio Clementis VII. cuius tenorem in præsentiarum referam.

Dilectis filijs generali & alijs Abbatibus ac prioribus & præsidentibus c necnon Abbatissis, & Priorissis Monasteriorum, Prioratuum & aliorum regularium locorum tam monachorum quam monialium ordinis Sancti Benedicti. Congregationis Monasterij eiusdem Sancti Benedicti Vallisoleti dicti ordinis Palentinæ diœcesis.

c Habetur in li. priu. huius ord. imp. Vallisoleti 94 fo.

Clemens VII. dilecti filij salutem, &c. Cum itaq; sicut nobis nuper exponi fecistis, licet vos ratione vestrorum Monasteriorum, prioratuum & locorum regularium decimas, subsidia, & alia onera in partibus illis Apostolica authoritate, pro tempore imposita hactenus libenter persolueritis & in futurum persoluere, prout vos tāgit, intendatis, nihilominus diuisiones seu distributiones, Calculi repartitiones nuncupatas decimarum, subsidiorum, & onerum huiusmodi per locorum ordinarios, seu capitula Cathedralium Ecclesiarum, in quorum ciuitatibus, & diœcesibus Monasteria prioratus, et loca regularia vestra consistunt, quandoque non vocatis, quorum interest fiant in repartitionem ipsam distributores & partitores, non habita notitia seu vera informatione fructuum, & onerum, ordinariorum. Monasteriorum, & prioratuum, & regularium locorum huiusmodi, quæ parte non audita debitè haberi non potest, monasteria prioratus, & loca eadē plerumque adeo grauent, vt Abbates, seu Priores, aut Abbatissæ, seu Priorissæ, ac conuentus nonnullorum ex Monasterijs prioratibus, & locis ipsis onera sibi impartita vix supportare possint & si quod in distributione, & repartitione decimarum, subsidiorum, & onerum eorundem pro tempore faciendam vos per locorum ordinarios, & capitula huiusmodi, seu distributores, & partitores per eos, vel alios deputatos pro tempore vocari deberetis & audiri decerneretur profecto ex hoc erroribus partitionum, & grauaminibus huiusmodi opportune obuiaretur. Vosque compartita vobis onera libentius persolueretis, ac debito iustitiæ, quæ in omni actu cot, quorū interest vocari, exigit legitimè satisfieret, nobis humiliter supplicari fecistis, vt vobis in præmissis ex iustitiæ debito prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui religioni deditos, vt à grauaminibus & dispendijs releuentur nostri ministerij partes libenter impartimur huiusmodi supplicationibus inclinati, quod de cætero perpetuis futuris temporibus in distributionibus, & partitionibus decimarum, subsidiorum, & aliorum onerum dicta authoritate pro tempore impositorum, & imponendorum, seu illorum taxa facienda, vos prout singulos vestrum tangit, & concernit in futurum per ordinarios & capitula siue distributores, & partitores, aut taxatores huiusmodi, ac alios, ad quos spectat, seu spectabit pro tempore, vocari & audiri ac taxationibus partitionibus & distributionibus interesse debeatis, & taxationes, ac distributiones ipsæ aliter pro tempore factæ, in his, quæ ad eos, qui vocatis, & auditi non fuerint, spectant nullius sint roboris, vel momenti, ac non vocati ad illorum solutionem non teneantur, nec ad id à quocunque compelli possint, sicq; per quoscunque iudices tam ordinarios, quam delegatos. &c. Et dat pro executione iudices conseruatores Episcopum Ouetensem Priorem S. Augustini Vallisoletanum & priorem S. Dominici Compesti. Ilant, quatenus ipsi, aut duo, aut vnus eorum hæc ex qui faciant. Datum Romæ, die 8. Decembris millesimo quingentesimo trigesimo Pontificatus nostri anno octauo.

Circa hanc autem concessionem est notandum, iuridicam quidem esse, cum illud, quod ad omnes pertinet, ab omnibus secundum ius debeat approbari. Et certè etiam non concesso hoc priuilegio, si religiosi in distributione subsidij se nimium esse grauatos clamarent, procul dubio eorum querela admitteretur, & alia seruans æqualitatis iustitiam contributio fieret ex eis, quæ allegando aliquas leges Regni tradit Lasarte. *d*

d Lasar. de decim. vendic. 18. n. 91.

ARTICVLVS VI.

Vtrum laici habentes decimas tertianas à manu Regis, teneantur soluere subsidium, & gabellam ex earum venditione.

RE spondeo dicendo, cōsuetudine esse receptū, laicos bono iure habere has decimas tertiarias à manu Regis, prout cōstat ex resolutis à doctiss. Gregor. *e* Lopez licet cogitandū relinquat Palat. *f* Rub. de quo latè per Lasarte. *g* De his aūt decimis tertiarijs, si à Rege dentur regularibus, aut Ecclesiasticis, aut laicis debetur subsidium, quia charitatiuum subsidiū impositum est nō quidem Ecclesiasticis personis, sed redditibus potius & prouentibus totius Ecclesiæ in his regnis, & adeo generaliter iniunctum, vt quoscunq; redditus & fructus, qui vere Ecclesiastici sint iuxta mentem, & verba bullæ generaliter comprehendat nullo personarum facto discrimine, ad quas fructus illi pertineant, siue sint laicæ, siue regulares, siue Ecclesiasticæ, prout generaliter in huiusmodi charitatiuo subsidio regibus concesso resoluit Decius, *h* & de alio, quod ab Episcopis imponi solet, tradit Gigas, *i* vnde cum sit indubitabile, hos fructus tertiarū, cum ex decimalibus detrahuntur

e Greg. in l. 22 gl. 1. tit. 20. p. 1.
f Palat. in repet. rub. de do na. inter virū & vxor. § 37. ver. præterea ista dona.
g Lasar. de decim. věd. c. 19. nu. 29. & 30.
h Dec. consil. 156. vol. 1.
i Gig. de pen. lib. q. 38.

a l. 1. tit. 18. lib. 9. recop.

... iuxta quandam recopilationis legem, *a* primordio ... & in sua origine Ecclesiasticos esse, Ecclesiæque debitos, per consequens est dicendum, quod cum semel subsidium charitatiuum eos tangat, impossibile est, vt sine eo onere, quo in sua origine affecti sunt, etiam ad laicas personas transeat, & ipsi laici ad subsidium illud ratione prædictorum fructuum teneantur, quia regulare, & perpetuum est, vt vnaquæque res transeat cum sua causa more seruitutis iuxta notata à Doctoribus, *b* & tradit Lasartes. Verum est tamen, quod si prædictæ terræ à Laicis vendantur, tributum Alcaualæ debetur ab ipsis, cum hoc tributum non ratione rei, neque personæ imponatur, sed ratione contractus, dummodo res, neque personæ priuilegiatæ reperiantur, vt patet ex traditis per Lasartem. *c*

b Doct. in l. neque Hispen. ff. de impen. in reb. dotal. fact.

c Lasart. vbi sup. nu. 15. & nu. 17.

ARTICVLVS VII.

Vtrum hi, qui à monasterijs, aut Ecclesiis aliquid emunt, teneantur soluere tributum decimæ, quod dicitur Alcauala.

RESpondeo dicendo, quod de iure communi integrum gabellæ onus generaliter emptori Doctores attribuunt, vt resoluit Molineus, *d* & post eũ explicuit Arcius Pinelus Doctissimus Lusitanus. De iure autem regio, & secundum alia iura ad venditorem pertinere tradit optimè Lasartes, *e* quo supposito cum monasterium aliquid vendit ad soluendã gabellam, minimè obligatur, inter priuilegiatas enim personas exemptas ab hoc gabellarum onere præcipuum locum tenent Ecclesiæ, Ecclesiasticæque, & religiosæ personæ, ac monasteria, vt scilicet tributum istud non debeant, vt in quadam legem *f* nouæ recopilationis traditur. Quod est tenendum, quidquid aliud determinatum fuerit in his Regnis ante prædictam legem tempore Regis Ioannis II. vt refert, ac latè disputat, iniustèque Montaluus *g* defendit: erat enim iure communi satis expressum Ecclesiasticas personas ab huiusmodi iuribus exemptas esse, prout latè in superioribus est dictum. Quod Ecclesiasticum priuilegium, ita intelligendum est, vt non quemadmodum clerici, & personæ Ecclesiasticæ, & regulares vendentes immunes sunt, ita & hi qui eisdem vendiderint immunes fiant, quinimo regali decimæ subijciuntur, nisi aliundè priuilegium habeant, sicut cæteri venditores: quia non proptèrea, quod carius inde clerici, & regulares emant ab istis venditoribus propter onus gabellæ pluris ex eo vendentibus fieri debet, quominus venditores isti regale ius perdant, sicut & portorium & pedagium soluunt, ac cætera iura regalia mercibus imposita, quamuis clericis quoque, & regularibus vendendæ sint. Nec istud dici potest contra libertatem Ecclesiasticam esse siquidem circa res laicorum & eorũ contractus versatur, quamuis inde damnum aliquod Ecclesiasticis personis prouenire videatur ex his, quæ in alio proposito resoluit Maranta, *h* quem ad hoc allegat Mexia, atque ita ait Lasarte iustè decisum extare in quadam lege *i* nouæ compilationis; quinimo quia Ecclesiastici circa hoc immunitatem allegabant dicentes, vendentes sibi quascunque res immunes à gabella esse, statuitur in ea lege ad omnem fraudem euitandam, vt res ipsæ, quæ clericis, Ecclesijs, aut monasterijs à quocũque laico venditæ erunt, tacitè hypothecatæ intelligantur, pro gabella: quo casu lex ipsa præuenit rerum alienationem, eas scilicet pignorando, antequam in dominium clerici, Ecclesiæ, aut monasterij transeat iuxta consilium Bartoli, *K* cuius opinio in eo quidem casu sustinenda est, cum de vitanda fraude agitur, non de damno Ecclesiæ inferendo, ne scilicet debitæ obuentiones, & iura regalia deficiant iuxta latè tradita per Didacũ Perez, *l* etenim quando ad obuiandum fraudibus lex secularis fertur etiam contra clericos & regulares seruanda est, & valet vt notat Petrus Ancharranus, *m* quem allegat Mexia.

d Moline. in consuet. par. tit. 1. § 33. nu. 7. Pinel. in l. 2. C. de resc. vend. 2. par. c. 3. nu. 40.

e Lasar. de decim. ven. ca. 15. n. 1. cum seq.

f l. 6. ti. 18. li. 9. reco.

g Montal. in l. 10. v. que Ph. ... ti. 6. par. 1.

h Marant. in pract. disp. 8. ex nu. 25. Mexia de taxa panis concl. 5. nu. 3. Lasarte de decim. vẽd. c. 19. n. 10.

i l. 8. tit. 18. li. 9. comp.

K Barto. in l. ref. §. fin. ff de mun. & hono.

l Perez in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordi. col. 90.

m Anch. cons. 11. Mexia vbi sup. nu. 38.

Ex quo infert Lasarte *n* iniustam esse legem *o* ordinamentorum regalium, dum, rebus Ecclesiæ, aut monasterij venditis, quintum imponit fisco soluendum, quia ibi non tam de præcauendo antiquo tributo ordinarioque regio iure, quam de nouo imponendo agitur in damnum Ecclesiæ, & ita meritò seruandam non esse ait Ioannes Matienzus. *p*

n Lasart. vbi sup. n. 11. in fi.

o l. 7. tit. 3. li. 5. ord.

Aduertendum tamen eam nouæ compilationis legem *q* definientem res, quæ clericis, Ecclesijs, aut Monasterijs venditæ sunt tacitè hypothecatas censeri intelligendam esse, cum vel venditor laicus forensis est, aut potentior persona: potentior autem persona in hoc casu erit dicenda tripliciter, primo ratione generis, & familiæ, secundo ratione pecuniæ, diuitiarum, & dignitatis status; tertio ratione paupertatis, quæ vltima potentia alijs duobus periculosior est, gabellario; vel cum clericus emptor contractum non manifestauerit gabellario intra tempus alias laicis emptoribus lege *r* statutum, vt scilicet omnibus his casibus laicus emptor ad totam vẽditionis gabellam, quæ solet venditori incumbere, remanet obligatus legali, ac personali obligatione, monasterium autem aut Ecclesia emens ex legali rei venditæ pignore teneatur, ad quod quidem nõ semper & in omnem euentum, vt cæteri emptores laici, sed in subsidium dumtaxat, quando scilicet à venditore gabella exigi non possit propter vitandam fraudem, quæ facilè alias posset committi, vt expresse in ea lege *s* traditur ibi. *Y si los vendedores no pudieren ser auidos*, quæ verba commodè iuxta supradicta debent intelligi, prout in simili est casus in iure, *t* & tradit Decius, ita quod si laicus venditor ex potentioribus non esset, & monasterium emptor venditionem manifestasset intra debitum tempus gabellario, cum in his casibus emptor ad nihilum etiam ratione pignoris teneatur, siue venditor haberi queat siue non, nec quidem monasterium ipsum emptorem teneri dicendum videtur, quamuis venditor haberi nequiret, ne peioris conditionis sit quam laicus, quod Christianissima nostra tempora, ac Philippo Rege nostro fœlicissima non patiuntur.

p Mati. in l. 11. gl. 5. ex n. 4. ti. 10. lib. 5. noua compil.

q l. 8. ti. 18. lib. 9.

r l. 31. & 34. ti. 18. lib. 9. recop.

s d. l. 8. recop.

t l. nepos proculo 121. de verb. sig. Dec. cons. 555. nu. 13. vol. 1.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum clerici, aut monachi negotiando, vendentes teneantur soluere ex rebus venditis gabellam.

RESpondeo dicendo, quod quamuis generaliter dixerimus in superioribus *n* clericos, & religiosos exemptos esse à decimæ solutione, quæ dicitur Alcauala iuxta quandam legem *x* nouæ recopilationis. Illud tamen ex lege sequenti intelligendum est, nisi ex negotiatione vendiderint, aut permutauerint, quia sic vendentes, aut permutantes ad gabellam obligantur, & omnibus pœnis, ac legibus gabellarum subijciuntur ac si verè laici essent. Quod verissimum, & iustissimum iure communi

n Sup. a. 10.

x l. 6. tit. 18. li. 9. recop.

a Fel in c. Ecclesia S Mariæ n. 105. & Dec. n. 57. de const. Matien. in l. 21. gl. 1. nu. 3. tit. 10. lib. 5.
b c fi. de vit. & honest cle.
c c. 1. de noui oper. nunc. c. 2 de despon. impub. c. 1. de re iud.
d Fort. de vlt. fin. illat 3. & 14. per totas.

muni existimo ex resolutis per Felinum *a* Decium, & alios, quos refert Matiencus. Cuius decisionis ea potissima est ratio, quia negotiatio clericis, & monachis est prohibita, & dum huic se implicant, eorum facultates à laicorum statutis, legibus, & consuetudinibus Ecclesia non defendit, vt quædam decretalis *b* determinat, atque ideo in eis locum habere debet legis gabellariæ dispositio, cum eo casu iuri Canonico contraria non sit iuxta in sacris Canonibus *c* notata in quibus habetur, quod generaliter leges ciuiles ad forum etiam Ecclesiasticum extenduntur, quatenus iuri Canonico contrariæ non sunt, non quidem ex vi & potestate ipsarum legum, sed ex confirmatione ipsa canonica, lex enim ciuilis nullatenus id potest efficere ex defectu potestatis iuxta latè tradita per Fortunium *d* Garciam.

Quæ sanè limitatio vsque adeo generalis est, vt necdum in clerico, aut monacho vendente, aut permutante, sed & in mente quoque negotiationis causa accipienda, & practicanda sit. Atque adeo omnes leges loquentes de emptoribus circa istius iuris exactionem indistinctè, in quolibet clerico, aut monacho ex causa negotiationis emente procedant, ac si ille verè laicus foret, prout adnotauit Didacus Peretius. *e*

e Perez in l. 13. n. pagne. al canale ibi vel si cleric. fit negot. tit. 3. li. 9. ordin.
f Abb. cōs. 6.

At vt hæc omnia clariora fiant, Notandum est, quod tunc clericus & monachus negotiari dicuntur, quando rem emunt in sua integra forma vendituri, lucrifaciendi causa, vt tradit Abbas, *f* secus autem si rem emunt ita, vt sit eis materia aliquid operandi, & sua opera, vel industria mutatam vendiderint, aut permutauerint, quia tunc negotiari non dicuntur, neque decimam debent, aut aliud quodcunque tributum, vt per quendam textum expressum *g* notauit Petrus de Duennas Auendanus, & Didacus Perez. Et est ratio differentiæ, quia finis illius primi actus, scilicet cum quis emit in eadem forma vendituros, nullus vsus est, sed solus quæstus, & is quidem non secundum naturam rei, sed sola arte excogitatus ad augendas opes cum aliorum incommodo, propter quod eam negotiationem in quocunque honesto homine vituperat Aristoteles, *h* & tradit Carolus Molineus. *i* & Soto. At verò cum quis emit, vt sit ei operandi materia, atque ita rem mutatam vendit, non contra naturam, & sola arte quæstum quærit, sed ex sudore & labore suo, prout in primo homine mandatum est, & in psalmo, labores manuum tuarum, quia manducabis, atque adeo iste actus non propriè negotiatio dicitur, aut est sed potius artificium, ita vt inter Mechanichas artes enumeretur secundum Alciatum, *K* quod & tradit Soto.

g c. eiciences 88. dist. Due. reg. 110 n. 11 Auen. resp. 33 n. 4. v. 7 conc. Perez in l. 1. gl. 1 ver. est & aliud col. 93. lib. 5. ordin.
h Arist lib. 1. polit. c. 6. et 7.
i Molin. de vsur. q. 60 n. 440. Sot. li. 6. de iust. q. 2 ar tic. 2. in prin.
k Alciat. in l. merc. 1. 207. ff. de verb. sig. So. vbi sup.

Ex his in facti contingentia consului clericum, vt negotiatorem minimè debere condemnari, si tantum certis temporibus opportunitate occurrente emit in loco, in quo est aliquas merces, vt eas suis fratribus cum eis negotiaturis trāsmittat, talis enim clericus non eas emit in propria forma iterum reuendituros, fratres enim ipsius eas reuendere debent in loco suæ habitationis, solum enim dictus clericus opus charitatis exhibet ab eo minimè alienum.

l Lasar. de de cim. vend. ca. 19. nu. 53.

Sed Lasarte *l* à Molina dubitat circa supradicta qualiter apud nos est, hæc Ecclesiasticorum negotiatio accipi debeat quo magis à decimæ solutione immunes non sint; videmus enim quod si clericus emit vuas, & vinum faciat, vt vendat, item lanas vt pannos vendituros efficiat, decimæ exactione vendendo vexatur, cum tamen non rem ipsam, vt emerit in sua integra forma, sed mutatam vendiderit, vt ex aliquibus legibus patet, *m* quod quidem negotiatio esse non videtur ex prædictis, &

m l. lana 88. de leg 3. l. 41. tit. 9. par. 6.

per consequens, neque clericis interdictum.

Pro resolutione autem huius difficultatis duæ proponendæ sunt conclusiones.

Prima conclusio est, toties videtur clericus non negotiator, mercatorve, quoties sic emerit, vt sit ei materia per propriam suam personam aliquid operandi, atque ita ex opera, & industria personæ suæ rem mutatam vendiderit aliquid lucraturus, vel non, veluti si lanam emerit, aut sericum, vt aliquid vestiendi, calceandivè causa vtile proprijs manibus conficiat, otio non vacaturus, & vt inde labore, ac industria manuum suarum licitum lucrum eliciat, prout in religiosissimis fratribus discalciatis Carmelitis videmus quotidie, quod quàm laudabile sit apparet ex his, quæ Soto *n* ex exemplo Diui Pauli *o* adducit. Ad ea inquit, quæ mihi opus erant, ministrauerunt manus istæ. Et in hoc casu dubium non est, quin istius modi monachi vendentes sua opera, nec mercatores, nec negotiatores dicantur, quin potius artifices ex prædictis, gaudeantque ideo exemptionis priuilegio. Quod quidem & ad eum casum extendit Soto, *p* quando quis emit mulam, aut æquum rudem, vt cultiorem vendat, nempe quod is negotiari non dicatur, quia verè rem illam, quam emit industria sua mutatam ac meliorem reuendit.

n Soto libr. 7. de iustit. q. 5. ar. 1.
o 1 ad Cor 4. & act. 2. post c. 20.
p Sot. li. 6. de iust. q. 10. a. 1.

Quod valdè notandum est in hac materia ad hoc, quod clerici, aut monachi huiusmodi lucro occupati gabellam non soluant etiamsi mulam, & equum, sine fræno & sella vendiderint, quia non tam negotiari, quàm artem exercere cēsentur, quod clericis, & monachis iure communi non est prohibitum.

Secunda conclusio, si clericus lanas illas emerit, non vt ipse operetur, sed vt impensa sua ex mercenariorum & opificum industria, ac labore pannos efficiat postea vendituros lucrifaciendi causa, ematque etiam vuas, prout quotidie videmus & per famulos, ac personas huic rei aptas in sua apotheca recondat vinum postea vendituros, vt inde aliquid lucrari queat, dubitandum non est, quin mercaturam, & negotiationem exerceat, soluturusque sit decimam venditionis, & alia iura regalia tanquam laicus, quia tunc nulla versatur industria clerici, prout tam eleganter, quàm vtiliter tradit ex Petro de Anchartano Syluester *q* dicens, quod si monasterium emisset venam ferri, vt inde per famulos & personas conductas ferrum colligat, & vendat lucrifaciendi causa gabellam, & alia iura regalia erit soluturum: secus verò si per ipsosmet monachos ferrum fieret, quia tunc cum rem mutatam ex industria sua venderent, negotiari non dicerentur, & hanc resolutionem sequitur Nauarrus, *r* iuxta quam intelligendum est Consilium Federici *s* de Senis, qui aliàs, sine prædicta distinctione respondit, præfatum illud monasterium gabellam non debere, & ita reprehendit ipsum Syluester, qui eum vitiosè allegat.

q Syl. v. excōmum. 9 v. 21. n 46. & n. 57
r Nau. in manua. ca. 27. n. 128.
s Federic consil. 227.

Tertia conclusio, hæc vena ferrea monasterij potest dupliciter considerari; aut enim potest esse talis, vt ferrum ibi renascatur, nempe vt licet inde extrahatur, natura ipsa augeatur vena, prout de cretæ fodinis argenti fodinis, vel auri tradit quædam lex, *t* & de lapidicinis tradit alia lex, *u* & tunc dico quod id, quod ex vena asportatur in fructu fit, quasi natum & collectum ex vena iam propria monasterij facta & hoc casu, siue per monachos, siue per alios ferrum fiat, & vendatur, nulla gabella sit soluenda, quia generaliter ex fructibus rerum monasterij, vel clerici nullum tributum debetur, cum negotiatio deficiat ex prædictis, & in hoc casu nempe cum ferrum collectum, siue per monachos, siue per eorū operarios conductos in fructu est, rectè procedit

t l fructus, aliàs l. si dem. §. si vir fundo mulieris ff sol. matr.
u l. si de fundi dotal.

Consilium Federici de Senis superius allegatum. Aut talis vena ferri à Monasterio empta eius naturæ est, vt nihil ibi renascatur, sed quod modo est, semper in ea fuerit, prout de lapidibus marmoteis tradit quidam textus, *a* & quia quod asportatur in fructu non est, sed potius erat in ipsa vena tempore emptionis à monasterio factæ, ac proinde appareat, monasterium vendere, quod re vera emerat tunc habet locum distincto Syluestri & Nauarri, de qua in conclusione superiori scilicet, quod si industria monachorum colligatur gabella non debeatur ex reuenditione, si verò per eorum famulos, aut operarios conductos, tunc ad eius solutionem est obligatio.

a d. §. si vir in fundo.

Ex his infertur primo, quod si monasterium emat fundum plenum fructibus maturis, qui eo tempore pendentes sint, & fructus ab eo decerptos vendat, gabellam debebit, quia verè vendidit, quod emit lucrifaciendi causa, atque ideo negotiari intelligitur iuxta superius annotata: fructus enim pendẽtes pars sunt rei, vt dicitur in iure, *b* & tradit Tiraquellus, qui si tempore venditionis existunt tanquam pars fundi debentur, vt multis iuribus resoluunt Bartol. *c* Iason, & Doctores communiter, quos allegat, & sequitur Couartuuias.

b l fructus pẽdentes de re iu dic. Tiraq. de retrac. lignag. §. 1. gloss. 7. ex nu. 26.

c l. Iul. §. fin. fruct. ff. de act. empt. Bart. & Iaso. in l. si si lius. §. fin. ff. de verb. oblig. Cou. li. 1. var. c. 15. n. 3. et li. 3. c. 4. nu. 7.

Aduertendum tamen, quod si monasterium fundum cum fructibus pendentibus, & maturis emerit non animo reuendendi, sed vt his fruatur, & monachij eos comedant, secundum quod definit quidam iuris Consultus, *d* quos fructus postea ex accidenti vendiderit, vt quia vtilius sibi esse contingat pretio frui, quàm ipsis, gabellam non debet, quia negotiari dici non potest, vt expresse tradit Syluester *e* dicens, monasterium non teneri soluere gabellam, si emat in fructum suum, & postea reuendat, quia hoc non est propriè negotiari, quam doctrinam sequitur Nauarrus. *f* Cui sententiæ rectè fauent ea, quæ tradunt Baldus, *g* & Bartolus, & alij quos refert & sequitur Castillo, dicunt enim hi authores, quod si statuto caueatur, vt nemo possit emptum frumentum reuendere, & aliquis emat in ciuitate frumentum, pro victo totius anni, postea autem mutans propositum velit à ciuitate recedere, & sic recessurus frumentum illud vendat in pœnam legis, aut statuti non incidit, quia inspicienda est prima destinatio.

d l. in lege ex so. ff. de verb. sign.

e Sylu. excom. 9. nu. 46. in fi.

f Nauar. l. c. 27. nu. 128.

g Bal. in l. 1. § unde quæris Offilius, ff de exerc. ac. Bar. in l cætera §. si nu. 3. ff de leg. 1. Castell. in l. 1. taur v. que fueren vsados.

Quod intelligitur, quando constat de hoc primo proposito & destinatione, id quod ex qualitate rei & personæ erit iudicandum ex resolutis per Auend. Et pro religiosis est præsumptio, quod non emerint ad reuendendum cum hoc sit negotiari, & quid eorum statui illicitum.

Infertur secundò, quod si monasterium emat oues, vaccasque prægnantes, & agnos, vitulosque ex his natos vendiderit, decimam non debebit gabellario, cum non vendiderit, quod emit, sed quod ex re sua natum est instar fructuum, qui non extarent tempore emptionis rei, sed postea producuntur, vt probat quidam elegans textus, *h* quod aliàs etiam confirmant iura: *i* pœnentia differentiam inter agrũ plenum fructibus, & animal prægnans, quod ibi explicat Bartolus in hunc modum distinguens, quod si monasterium emat fundum cum fructibus pendentibus, & iam maturis, si reuendat fructus, decima debetur, sed si emit sine fructibus, & postea natos colligit & vendit nulla gabella debeatur, sed si prægnantes oues emerit natos fœtus vendens, non tenebitur ad aliquod tributum soluendum, cum dictos fœtus non emerit, cum adhuc non sint nati, neque sint in rerum natura, licet illorum fauore aliquando esse intelligantur per interpretationem iuris, prout notant Bartolus, *K* & Doctores, & est quidam textus expressus cùm his, quæ latè congerit Tiraquellus.

h l. si prag. ff. de euictio le si. quod ex Pam pil. 73. ff. de leg. 2.

i l. in l. Falc. ... vbi Bart ff. ad l. Falc.

K Bar & Doc. in d. l. in le gẽ Tiraq in l. si vnquam v. suscepteris lib. et. nu. 144. C. de reuoc.

Infertur tertio, quod si monasterium emat gregem, & inde fructus collectos, lanam, caseum, & agnos vendat, non teneri ad gabellam soluendam, cum in hoc nulla interueniat negotiatio, non enim vendit, quod exēptione acquisiuit, sed potius quod ex re iam sua natum est, vt probat quidam textus *l* elegans.

l L. varia em pt. ff de euict.

ARTICVLVS IX.

An si aliquis ingrediatur monasterium, & tempore nouitiatus aliqua eius bona vendantur suo nomine regalis decima debeatur.

RESpondeo dicendo Lasarte *m* à Molina tenere partem affirmatiuam, scilicet quod gabellario regalis decima debetur, quia non est nouitius verè religiosus, cum ad seculum possit redire, quando voluerit iuxta notata per Gregorium *n* Lopez, & per Tiraquellum. Quod ait Lasarte est magni aduertisse pro fratribus Societatis Iesu, hi enim non vt cæteri religiosi post annum probationis emittunt professionem, sed post multos annos in illa sanctissima religione profitentur iuxta eorum institutum approbatum à Concilio *o* Tridẽtino, atque ideo fiet, quod si procurator monasterij vendiderit aliqua bona cuiusuis iuuenis eam religionem ingressi, qui neque professus fuerit, neque sacros ordines susceperit, regiæ decimæ locum faciat.

m Lasar. de decim. vend. c. 19. nu. 50.

n Greg. in l. 7. 7. v. si quar. tit. 7 par. 1. Tiraq. de retract. lig. §. 1. glo. 8. ex nu. 21.

o Sess. 25. de re gu. c. 16.

Hæc dictus auctor, cuius opinionem quo ad nouitios, qui post annum probationis statim tenentur profiteri, non condemno, sed quo ad nouitios societatis, qui post biennium probationis tria vota simplicia emiserunt non admitto, cum ipsi secundum constitutionem Gregorij XIII. sint verè religiosi, & donec à societate dimittantur, gaudeant omnibus, quæ alijs religiosis concessa sunt, prout in primo tomo *p* latè probauimus, opinio autem Lasarte in hoc casu erit vera, quando ipse nouitius intra biennium probationis præcipit, vt aliqua bona eius nomine vendantur.

p 1. to. q. 1. ar tic. 6.

ARTICVLVS X.

Vtrum hæc decima in casibus, in quibus debetur à monasterio & à nouitio possit peti coram iudice seculari.

RESpondeo dicendo, quod si decima debeatur à regularibus, & à monasterio, videtur, quod coram iudice seculari possint conueniri, nam clericus secularis tenetur soluere gabellam de rebus ab eo per negotiationem venditis, & poterit conueniri coram iudice seculari, quia cum propter negotiationis delictum iure laici censeatur, & cum à seculari iurisdictione Ecclesia non defendat vt dicitur in iure *q* cõmuni, & regali, & ita expresse tenet Mexia *r* Pontius, qui in suum patrocinium allegat Tiraquellum. At aduertit Lasarte, *s* quod ille cum alijs per eum allegatis loquitur in actione reali, quando scilicet clericus conuenitur ratione rei tributariæ, quã possidet, at nos loquimur in actione personali, qua quicunque venditor ad gabellam tenetur ex conditione ex lege, quo casu maior dubitatio est. At ait prædictus

q c. si de vi et honest. cler. l. 7. tit. 18. li. 9.

r Mexia de taxa pãnis cõclus. 5. nu. 13. Tiraq. de retract. lign. §. 3 a gl. 1. n. 8.

s Lasar. de decim. vend. ca. 19. nu. 84.

prædictus author, quod adhuc vera est prædicta resolutio, quia sicut talis clericus negotiator iudicatur, vt laicus ad hoc, quod regio tributo vexari queat contra generalem prohibitionem iuris, *a* ita talis quoque coram seculari iudice conuenietur, vt benè aduertit Mexia *b* cum his, quæ resoluit Petrus Rebuffus, & tradit Boerius. Hæc quantum ad clericum negotiatorem secundum ius resoluta inuenio, quæ an ad monachos & monasteria applicari debeant potest dubitari, qui non solùm habent exemptionem communem Ecclesiasticis competentem, ne conueniantur coram iudice seculari, sed ratione suorum priuilegiorum habent exemptionem, ne ratione contractus, aut delicti coram alijs, quàm coram eorum iudicibus regularibus conueniantur, quę priuilegia, ita sunt roborata, vt ijs contrauenientes grauibus pœnis, & censuris afficiantur, prout in secundo tomo *c* latè diximus. Quæ specialis exemptio in hoc casu videtur habere locum, cum ipsi monachi propter delictum negotiationis à solutione gabellæ non sint immunes, de quo delicto per præfata priuilegia alium, quàm eorum prælatos nō posse cognoscere videtur, sed pro contraria parte facit, quod si coram eorum prælatis à gabellario deberent conueniri decimam, difficillimè soluerent, & ipsi nō regulariter, sed vt mercatores viuentes à priuilegijs videntur destituti, quæ eis propter eorum paupertatem fuerunt concessa, cuiusmodi sunt priuilegia eos à tributis, & gabellis liberantia. Nec iudex secularis compellens eos ad decimæ solutionem cognoscit de delicto negotiationis, quod commiserunt, vt ipsos puniat, & castiget, hoc enim minimè gentium ei iura concedunt, hoc enim delictum ad eorum prælatum pertinet, vt ratione eius prælatus possit delinquentes incarcerare, & voce actiua, aut passiua priuare, nec iudex secularis potest capiis pignoribus eos astringere ad solutionem, vt loquendo de clerico negotiatore resoluit Azeuedo, *d* cum etiam eorum bona sint exempta; vnde existimo ad Nuntium apostolicum esse recurrendum, qui cum sit legatus à latere super exemptos, & eorum bona habet potestatem. Aduertendum tamen, quod monachorum negotiari non est aliquando itaillicita, vt necesse sit eam prohibere, & eam exercentes castigare, videmus enim in religiosissimis conuentibus multis aquis abundantibus molendina ad conficiendum papyrū construi, & multitudine pannorum empta magnam quantitatem quotannis papyri fieri per famulos & operarios à dictis religiosis conductos, quæ quantitas venditur, in quo negotiatio, vt patet, interuenit, siquidem mutata pannorum forma industria operariorum fit papyrus, quæ negotiatio à nemine, vt audio, reprobatur, & dubito, an ipsa monasteria prædictam quantitatem papyri vendentia ad solutionem huius decimæ obligentur, licet papyrum industria mercenariorum confectam vendant, & tali venditione lucrum maximum reportent, nam si propter necessitatem monasteria præfatam habent negotiationem, quia sine ea non habent sufficienter, vnde fratres viuant, non tenentur ad huius decimæ solutionem ex his, quæ resoluit Lasarte, *e* & vniuersaliter existimo, omnia monasteria negotiantia penuria laborare, propter quam huiusmodi negotiationibus aliquando implicantur, qua de causa à solutione decimæ videtur, quod possunt excusari.

a c. quamuis de cens. lib. 6.
b Mexia vbi sup. Rebuf. ad ll. gal. 2. 10. de merc. minuta. vend. gl. 013. Boer. dec. 246. nu. 4.
c a. 10. q. 11.
d Azeue. in l. 1. n. 3. lib. 1. recop.
e Lasar. de de cim. vend. ca. 19. n. 78.

ARTICVLVS XI.

Vtrum fratres tertij ordinis Beati Patris Nostri Francisci teneantur ex rebus ab eis venditis soluere gabellam.

Respondeo dicendo hunc articulum videri iam decisum ex his, quæ latè diximus supra *f* de tertiarijs agentes, circa cuius resolutionem habemus legem *g* regiam, per quam legem statuitur, quod si priuatam vitam agant cum vxoribus, & maritis, & bonis suis, vt laici iudicentur, prout tradunt Cardinalis, *h* & Petrus de Anchatrano, Sarmiento, Gregorius Lopez, & Didacus Perez: secus autem si in communitate viuant, prout plura tertiariorum, & tertiariarum hodie videmus monasteria, in quibus religiose secundum regulam à sede Apostolica approbatam viuitur, prout in superioribus latè probauimus, hi enim vt verè religiosi ab his tributis sunt immunes.

Quantum autem ad mulieres tertiarias virginalem, vel vidualem castitatem vouentes, huic tributo obnoxias esse credo, cum non sint religiosæ: sicut etiā Eremitas minimè exemptos ab hac lege credo. Licet enim ipsi Episcopo sint subiecti, vt tenet quędam Glossa, *i* quam sequitur Bartolus, & Angelus, & per consequens priuilegio clericorum gaudere debent, vt ait alia Glossa, *K* & latissimè resoluit Nicolaus Boerius, hi tamen Eremitæ, quos apud nos videmus, proculdubio iure laicorum sunt censendi, quia non ita purè, & verè solitariam vitam agunt, vt sacri canones *l* requirunt, quin potius sicut laici nati sunt, ita laici perseuerant, cum neque ordinem habeant clericalem, neque religionem approbatam profiteantur, quod ita tenuit Franciscus de Zabare, & alij, quos refert, & sequitur Aufrerius. *m* Abbas, & alij relati per Boerium, & ita non est dubium, quin si isti tales Eremitæ aliquid vendiderint, regali decimæ subijciantur, nec in eis habeat locum priuilegium, quod alijs per leges *n* huius Regni conceditur.

f Supr. hoc to. quæst.
g l. 19. tit. 4. li. 4. & qua est hod. li. 1. ti. 14 li 6 recop.
h Cardina in Clem. cum ex eo de sen. excō. col. 2. & ibi Anch. Sarm. de red. eccl. in defens. libell. 2 pa. moni. 16 nu. 4. Greg. in l. 2. gl. 4. tit. 7. pa. 1. Perez in d. l. 19. & in l. 1 par. 93. ti. 3 lib. 1.
i Gl. in l. 2. v. non possunt & ibi Bart. Ang. de in ius voc.
K Gl. in c. qui verè v. verè 16. q. 1. Boer. in tract. de vi. & stat. Erem. nu. 13.
l c. qui verè.
m Aufrer. in quæst. Tolos. 8. Boer. vbi supr. nu. 14.
n l. 6. tit. 18. lib. 9. recop.

ARTICVLVS XII.

Vtrum fratres ordinum militiarum teneantur ex rebus ab eis venditis soluere gabellam.

Respondeo dicendo, hanc quæstionem ex alia dependere; an scilicet dicti fratres ordinum militiarum nempe D. Iacobi Alcantaræ, Calatrauæ, quos vulgus commendatarios appellat, sint Ecclesiasticæ & religiosæ personæ, prout de fratribus Diui Ioannis tradit Duennas; *o* de hac quæstione iam egimus in primo tomo *p* duas contrarias opiniones allegantes, primam non esse personas regulares, quam tenet Sarmiento; *q* contrariam autem esse verè religiosos resoluit, & latè disputat Menchaca, *r* & ordinis Diui Iacobi alumnus licentiatus Didacus à Mota, in tractatu istius ordinis, satis doctè, & curiosè hanc tutatur opinionem, propter quæ fortassis, & ad omnes difficultates dirimēdas media sententia admissa est à Christianissimo Rege Hispaniarum, Philippo Secūdo, qui voluit hos fratres immunes esse in omnibus fructibus suarum commendatarum, secus verò in patrimonialibus, & rebus aliundè quæsitis, vt constat ex quadam lege *f* nouæ recompilationis, quæ

o Duen. regu. 190 nu. 5.
p t. 1. q. 1. a. 6
q Sarmië. de defens. libe. de red. ec ecel. 1. pa. monit. 55.
r Menc. lib. 3. quæst. illust. c 101 nu. 45.
f l. 9. tit. 18. li. 9 recop.

quę in praxi seruatur, prout Lasarte *a* à Molina affirmat.

a Lasar. de decim. vend. cap. 19. nu. 92.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum immunes sint hi, qui à monasterijs aliquid emerint à decimæ solutione, si illud vendiderint.

Respondeo dicendo, quod non sunt immunes ab huius decimæ solutione hi, qui à clericis Ecclesijs, aut monasterijs aliquid emerint, si postea illud vendant, ita tradit Tiraquellus, *b* & additio Baptistæ à Villalobos, & rectè resoluit Boerius dicens, quod si res aliqua vendatur ab Ecclesia, non ideo transit libera ad emptorem, quo minus reuenditurus gabellam debeat, & ad hoc quoddam iuris *c* Consulti decretum tradũt Syluester, & Montaluus. Cuius resolutionis ea est ratio, quia hæc gabella reuenditionis non soluitur ex cõtractu inito cum Ecclesia, aut clerico sed ex contractu distincto postea per emptorem celebrato cum alia tertia persona, ex quo nulla ratio impedit, quin gabella debeatur, & peti possit ex eleganti distinctione Baldi, de qua infra.

b Tiraq. de retract. ligo. §. 1 gl. 11. nu. 12. addit. Bapt. à Villal. in tract. com. opin litig. nu. 1. Boer. decis. 213. nu. 19
c l licita. §. fin. ff. de publ. Sylu. v. excom. 7. nu. 48. Montal. in l. 5 in fi. gl. tit. 7. par. 5

Quod procedit etiamsi ipsi postea reuendant Ecclesiæ, aut Monasterio; priuilegium enim quo Ecclesiastici, & regulares à decimæ solutione liberantur ita intelligendum est, vt non quemadmodum Ecclesia, & monasterium immunes sunt, ita & hi, qui eisdem vendiderint, immunes fiant; quinimo regali decimæ subijciuntur, nisi aliud priuilegium habeãt sicut cæteri venditores: quia non propterea quod carius inde clerici & monasteria emant ab istis venditoribus propter onus gabellæ pluris ex eo vendentibus iuxta illud, quod ex Aemilio Ferretro, in annotationibus ad Cornelium Tacitum, *d* fieri debet, quo minus venditores isti regale ius perdant, sicut & portorium & pedagium soluunt, ac cætera iura regalia mercibus imposita, quamuis clericis & Monasterijs, sicut & laicis vendendæ sint. Nec istud dici potest contra libertatem Ecclesiasticam esse, siquidem circa res laicorum, & eorum contractus versatur, quamuis inde damnum aliquod Ecclesiasticis personis, & monasterijs prouenire videatur, prout articulo septimo huius quæstionis dictum est.

d Tacit. li. 13 annal. n. 14.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum laicus vendens rem communem cum monasterio teneatur ad huius decimæ solutionem.

Respondeo dicendo, quod qui simul cum Monasterio, aut alia exempta persona vno pretio rem vendiderit, quæ sit vtriusque communis a gabella non excusabitur, nam licèt eo modo contracta venditio indiuidua sit iuxta quandam legem, *e* decima tamen rectè diuidetur iuxta pretij partem, quæ laici portionem in ea re commum vendita tangere videatur, & sic exigetur à laico, & non à monasterio iuxta ea, quæ contra Hippolytum *f* resoluit Couarruuias. Et confirmatur ex quadam lege *g* recopilationis, ibi, *por lo que dellos toca y puede tocar*, vbi rem meam cum te clerici permutauero, quãuis vnicum negotium est ex sola parte clerici, immunitas Ecclesiastica locum habet; cæterũ ego ex mea parte gabellam debeo, nec excusor socij priuilegio, vt tradit Federicus de Senis.

e leg. quod. si vno ff. de indiv. adiectio.
f Hippolytus singul. 180. Couar. in pr. q. 1. c. 36. nu. 2. Perez in Rub. ti. 1 li. 3. ord. col. 708.
g l. 16. tit. 18. lib. 9 recop.
h Federi. cons. 111. incipit quæstio talis est an diacc. col. pen.

ARTICVLVS XV.

Vtrum regulares teneantur ad soluendum subsidium, quod vocatur escusado.

Respondeo dicendo, circa hoc quãdam obtinuisse Reges Hispaniarum à Sede Apostolica concessionem, & inter alias concessionem Pij V. Pontificis maximi in medium adducam.

Pius Papa V. ad futuram rei memoriam.

Sanè aliàs nos cum accepissemus, charissimum in Christo filium nostrum Philippum Hispaniarum Regem Cathol. cum ad prouincias Flandriæ hæresi infectas veneno huiusmodi liberandas, liberatasque conseruandas de proximo. Ac hac de re decreuisse etiam eius validissimum exercitum equitum & peditum versus prouincias præfatas iter fecisse. Nos attendentes maximè necessarium, & vtile esse, pro extirpatione hæresum huiusmodi, nedum in prædictis, verum etiam in alijs prouincijs, quod exercitus præfati prædicti Regis, & ipsi eo proficiscerentur, ipsumque Philippum Regem in expeditione huiusmodi, hac pro tuitione religionis Christianæ contra immanissimum Turcarum tyrannum, maximos & innumerabiles sumptus de necessitate facere oportere & cum propter maximos sumptus præclaræ memoriæ Carolum Quintum Romanorum Imperatorem ipsius Philippi Regis genitorem, ac ipsum Philippum Regem, pro conseruatione & defensione dictæ religionis Christianæ hactenus factos, eius ærarium penitus consumptum esse crederemus, dignum & æquum forè censuerimus, eidem Philippo Regi per venerabilem fratrem Ioannem Baptistam Archiepiscopum Rosanen. modernum & pro tempore existentẽ in regione Hispaniarum Nuntium nostrum, aut aliam, seu alias personas Eccl. sticas ab eodem Nuntio deputandam, seu deputandas. Vnam domum post duas, quæ vberiores & opulentiores decimas habuissent, quam maluisset, in qualibet parochia seculari quam cuiusuis ordinis regulari ex vniuersis parochijs in Regni Dominijs Hispaniarum & insulis eidem Regno adiacentibus consistentibus nominandi & eligendi, & ab ipsa domo, illiusque domino, seu dominis ac habitatore seu habitatoribus decimas tritici hordei vini agnorum lanæ, olei casei & aliorum quarumcunque fructuum, & rerum, ex quibus decimæ tam de iure, quàm de consuetudine, & de priuilegio solui & dari consueuissent, & deberentur petendi & infra dicto modo exigendi, & leuandi ac recuperandi liberam & omnimodam potestatem, & plenam facultatem ad quinquennium concessimus; dedimus, & largiti fuimus. Necnon decimas huiusmodi ab illis, qui hactenus illas percepissent, & leuauissent ad dictũ quinquennium abdicauimus & separauimus, illasque, per eũdem Nuntium, seu personas Ecclesiasticas huiusmodi ab eodẽ Nuntio deputandas exigendas, leuandas, & recuperandas ipsique Philippo Regi, seu eius pro tempore ad hoc deputatis ministris cum effectu tradendas, & consignandas ad simile quinquennium applicauimus, & appropriauimus ac gratiosè donauimus & concessimus.

Necnon domino seu dominis ac habitatori, seu habitatoribus domuum huiusmodi in qualibet parochia, vt præfertur nominandum seu eligendam, etiam si parocchia huiusmodi alicui seculari, seu cuiusuis ordinis regulari monasterio, ac prioratui seu conuentui, seu capitulo, seu collegio, aut pio seu cuicunq; alio loco perpetuo annexa, vnita & incorporata existat, ac etiamsi metropolitana, aut cathedralis seu collegiata Ecclesia fuerit, aut eidem Philippo Regi mediante Nuntio seu personis Ecclesiasticis ab eo deputatis præfatas decimas huiusmodi sine aliqua contradictione & exemptione tradere, & soluere debere præcipimus & mandamus.

Nec

Necnō Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Abbatissis priorib ac priorissis secularibus & quorūuis ordinū regularibus dignitatibus, capitulis, conuentibus, & vniuersitatibus rectoribus, beneficiatis, collegijs, ac alijs quibuscunque cuiuscunq; qualitatis gradus ordinis dignitatis præeminentia, & conditionis fuerint, qui decimas huiusmodi personis eidē Philippo Regi, vt præfertur donatas et concessas quocunq; titulo modo, iure, forma, et causa percipere, exigere, & leuare soliti fuissent, vt eundem Philippum Regem, Nunciumque & personas huiusmodi in exactione & recuperatione decimarum præfatarum impedire nec illas a domino seu dominis, & habitatore, seu habitatoribus domus huiusmodi petere, & exigere auderent seu præsumerent sub sententijs, censuris, & penis Ecclesiasticis eo ipso si contra fecissent, incurrendis inhibuimus, atque mādauimus, prout in dictis literis plenius continetur. Cum autem, sicut nuper accepimus, literæ nostræ præfatæ executioni debitæ adhuc mandatæ non fuerint, & si modo demandarentur, hoc non sine maximo dāno ipsas parrochias obtinentium, qui retro ac tantorum annorum decimas in vsus sibi bene visos conuerterunt fieri posset, & cum postmodum etiam alijs perturbationibus, & periculis reipublicæ Christianæ nouum & graue etiam periculū ex inuasione Turcarum tyranni in insulam Cypri aliasque terras, & loca Christianorum accesserit, & præterea nostris adhortationibus, & monitionibus idem Philippus Rex dilecti filij nobiles viri dux & senatus Venetus nobiscum aduersus eundem Turcarū tyrannum fœdus inierit, cumque ipsius Philippi Regis ærarium adeo opibus exhaustum esse acciperemus, & credamus, vt pro tantarum expensarum onere satisfacere nullo modo queat. Nos licet ab initio Pontificatus nostri nihil æquè cupiuerimus, quàm quaslibet personas præsertim Ecclesiasticas ab omni onerū solutione immunes præseruare, ijs tamen calamitatibus, & necessitatibus impulsi, cum illis satisfacere nequeamus religionis subuentione, qua possumus ratione subuenire decreuimus, ac tum eorundā beneficiorum commoditati, quàm ipsius regis subuentioni commodè consulere volentes, literas præfatas cum omnib. & singulis in eis contentis clausulis exceptis infrascriptis limitationibus, & declarationib. ac in illis expressum quinquennium non ab illarum data vel cōcessione, sed a præsentium in singulis regnis & locis præfatis respectiuè publicatione vel illarum vsu incipere sicque computari debere volumus, ita vt Philippus Rex illis omnibus per integrum quinquennium a publicatione vel vsu huiusmodi, vt præfertur, computandum gaudeat & gaudere debeat, ius verò eligendi vnam post duas, quæ vberiores, & opulentiores habebant decimas, non ad primam post duas domos sed ad primam, quam semel elegerint, tantum referri eidemque Philippo Regi primam decimam huiusmodi concedimus, illamque per moderuū et pro tempore existentem Nuntium, vel personas ab eo deputandas exigendam sibi consignari præcipimus, & mandamus sine tamen sedis, & Cameræ Apostolicæ præiudicio quo ad fructus sedium vacantium, ac sine præiudicio quarumcumque decimarum quouis iure debitarum ordini, & militibus S. Ioannis Ierosolymitani.

Insuper quoque, quoniam facile dubitari posset quamuis percipiendi decimam in parrochialib. Ecclesijs prædictis concessum est, an sub eo nomine comprehendantur illæ Ecclesiæ suffraganeæ, seu eis annexæ, quæ etiam suos habent colonos, quibus ministrantur sacramenta a matricibus Ecclesijs, vel in quibus adsunt clerici a matrice deputati, qui illa administrant. Nos nisi Ecclesiæ annexæ, & suffraganeæ huiusmodi decimas distinctas a matricib. habeant, quæ proprijs, & perpetuis dictarum Ecclesiarum suffraganearum rectoribus debeantur, illas in dicta nostra concessione comprehendi volumus.

Vbi verò ea viget cōsuetudo, vt plurium Ecclesiarum parochialium decimæ in vnum redactæ aceruum postea per illarum rectores singulis annis diuidantur, dummodo singulæ parrochiales huiusmodi distinctos habeant parrochianos, a singulis parochialibus Ecclesijs huiusmodi singulam præfatam decimam huiusmodi eidē Philippo Regi competere, & persolui debere volumus.

Pro decimis verò quæ Ecclesijs ruralibus, quæ aliquando parrochiales fuerunt soluuntur ab his, qui alijs parrochis subsunt, quamuis alijs parrochijs, quibus subsunt, decimas illis debitas aliorum bonorum suorum ratione persoluerint, etiam volumus eidem Philippo Regi primam decimam prædictam deberi, iusque illam per eundem Nuntium, aut ab eo deputandos, vt præfertur, exigendi competere.

Postremò vero eidem et pro tempore existenti Nuntio venerabilem Fratrem Bernardum Fresneda Episcopum Conchensem, adiunximus & mādamus, quatenus ipsi per se, vel alium seu alios easdem præsentes literas, & in eis contenta quæcumque vbi, & quando opus fuerit, solemniter prædicando ipsi Philippo Regi in præmissis efficacis defensionis præsidio assistētes faciant authoritate nostra præsentes literas, & in eis contenta huiusmodi per Archiepiscopos, Episcopos, Abbates & omnes alios supradictos firmiter obseruari, non permittentes dictum Philippum Regem, desuper a quoquam quomodolibet indebitè impediri, aut molestari.

Contradictores quoslibet, & rebelles per pecuniarias arbitrio suo imponendas moderandas applicandas pœnas ac demum in subsidium per sententias, & censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, ac censuras, & pœnas ipsas etiā iteratis vocibus aggrauando inuocato etiā adhoc si opus fuerit auxilio brachij secularis super quibus necnon contradictores, & recusantes, & alios præmissorū occasione citandos etiam per edictum publicum constito eis summarie, & extra iudicialiter de non tuto, ac eas citandi illisque a quibusuis iudicibus, & alijs personis quibus dicta occasione innotendum etiam sub sententijs censuris & pœnis, etiam per edicta similia inhibendi dicta autem per easdē præsentes amplam & liberam licentiā & facultatē damus & cōcedimus non obstantib. constitutionib. & ordinationibus Apostolicis, & omnibus illis, quæ in dictis literis volumus non obstare. Volumus autem quod præsentium transumptis, &c. Dat. Romæ die 21. Maij anno Domini 1551 Pontificatus nostri anno sexto.

Circa quam concessionem est notandum, quod religiosi & religiosæ habentes redditus decimales, tenentur contribuere pro rata secundum concordiam factam, licet enim sint religiosi, & religiosæ exempti à decimarum solutione per priuilegia ipsis concessa, de quibus in secundo tomo latè egimus, non tamen per eadem priuilegia ab onere eximuntur. Papa enim non aufert ab eis in hac concessione, vt non sint obligati soluere decimam etiam de noualibus ordinario, at ait quod sicut ordinarij & beneficiati decimas percipientes tenentur vnum parrochianum de qualibet parrochia liberum electū, pro hoc subsidio relinquere, ita etiam regulares habentes redditus decimales ad similem contributionem pro rata obligantur, & ad solutionem per censuras Ecclesiasticas à iudicibus delegatis possunt compelli, & de facto compelluntur.

Notandum etiam est, quod hæc exactio concessa in præfata bulla non debetur, nisi ex redditibus decimalibus, non autem ex alijs redditibus Ecclesiasticis, vt procuratores ordinum militiarum Diui Iacobi de la Spatha, Calatrauæ, & Alcantaræ sententia diffinitiua obtinuerunt cuius tenorem in præsentiarum referri decreui. Et aduertendum quod de decimis quouis iure debitis ordini, & militibus Sancti Ioannis Hierosolymitani, hæc exactio nō debetur, vt patet ex bulla, ibi ac sine præiudicio quarumcunque decimarum quouis iure debitarum, & ordini militibus Sancti Ioannis Hierosolymitani.

Sen-

Sentencia de reuista.

En la villa de Madrid à veynte y ocho dias del mes de Henero de mil y quinientos y nouenta y cinco annos el señor Licenciado D. Francisco de Auila Arcediano de la Sancta Yglesia de Toledo del consejo de su Magestad, de la Sancta y general Inquisicion Comissario general Apostolico de la Sancta Cruzada subsidio y escusado, auiendo visto el pleyto que es entre los procuradores generales de las ordenes militares de Sanctiago, Calatraua y Alcantara de la vna parte, y de la otra el estado Ecclesiastico de estos Reynos Corona de Castilla, y sus procuradores en sus nombres, dixo que sin embargo de la supplicacion interpuesta por las dichas partes, deuia confirmar y confirmo el auto en esta causa, dado y pronunciado en veynte y ocho dias del mes de Iulio, del anno passado de nouenta y quatro, por el qual mando dar prouision para que el dicho estado Ecclesiastico, en los repartimientos que dele scusado, que de aqui adelante se hiziesse a las dichas tres ordenes y cada vna de ellas sea solamente auida consideracion al valor de sus bienes decimales, y primiciales tassandolos con la misma forma, y segun estan valorados y tassados, y se vallorassen y tassassen las demas rentas decimales y primiciales de las demas Yglesias destos Reynos, y que el dicho esclusado ne se repartiesse, ni cobrasse de las demas rentas bienes y haziendas, que las dichas tres ordenes y cada vna dellas fuera de las dichas decimales, y primiciales tienen y posseen, y en quanto a lo que las dichas ordenes pidē que el dicho estado Ecclesiastico les buelua todo lo que hasta agora se ha cobrado dellas y lleuado de lo escusado de mas del valor de las dichas rentas decimales y primiciales por las otras rentas se lo denego, y de lo cerca de esto pedido absoluto al dicho estado Ecclesiastico, y le dio por libre y quito las dichas ordenes sobre ello puso perpetuo silēcio, y anci mismo mando dar prouision a la parte de los procuradores generales de las dichas tres ordenes, para que el dicho estado Ecclesiastico, de aqui adelante en la congregacion general, si alli se vuiesse de tratar del repartimiento del subsidio y escusado o en otra qualquier cōgregacion y iunta donde se tratasse del dicho repartimiento con las personas que para lo hazer sennalare admitta las que por las dichas tres ordenes fuessen nombradas peraqueiunta mente con las demas se halassen presentes al hazer de los dichos repartimientos y vean lo que se les reparte, y alleguen lo que acerca de ello a su derecho conuiniesse segun que en el dicho acto se contiene y ansi lo pronuncio y mando sin costas, en Licenciado Don Francisco de Auila.

Por manera que esta sentencia de reuista es confirmatoria, sin quitar ni añadir de la de vista de veynte y ocho de Iulio nouenta y quatro.

La executoria tendra quarenta hojas y es su fecha en Madrid a veynte y nueue de Agosto mil y quiniētos y nouenta y cinco, y firmada del Licenciado D. Francisco de Auila, y refrendada de Ioannes de la Rumbide.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum moniales soluere decimas de prędijs suis teneantur.

RESpondeo dicendo, hunc articulum a nobis in praesentiarum proponi, non quia de eo non sit actum in secundo tomo, a in quo de decimis priuilegia concernentia religiosos, & religiosas multa adduximus, & in eo diximus praefatas moniales minime ad solutionem decimarum obligari, quando ad earum substitutionem redditus sufficientes non habent, quod non solum priuilegio, sed etiam ratione verum esse demōstrauimus, sed quia ipsa substantia congrua arbitrio boni viri decidenda relicta erat, & super huius arbitrio quot capita tot erant sententiae, ideo vt taxa congrua huic rei apponeretur, ad sedem Apostolicam fuit ex parte monialium recursum, vt patet ex bulla Gregorii XIII. cuius tenorem in hoc loco proponere decreui. Qui summus Pontifex huic arbitrio finem imposuit.

a 1. to. q. 44. ar. 2.

Gregorius Papa XIII. seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam.

Pastoralis officij cura, quā disponente domino licet immeriti gerimus nos propensius admonet, vt ad ea, quae sacrarum virginum sub voluntariae paupertatis habitu altissimo sua vota persoluentium necessitatib. occurritur, solicitis studijs intendamus, & ea, quae per praedecessores nostros concessa comperimus, etiam nostri muniminis soliditate roboremus, illaque augeamus. & ampliemus, prout tēporum conditione inspecta cōspicimus in domino salubriter expedire, olim siquidē felicis recordationis Sixtus Papa IV. praedecessor noster inter alia statuerat & ordinauerat quod pro tēpore existentes abbatissae, vel moniales monasteriorū ordinis S. Clarae sub cura pro tempore existentes generalis ministri aliorumque officialium ordinis fratrum minorum vbilibet constitutorum, de quibus terris & possessionibus ad eas pertinentib. & spectantibus decimas, primitias, et cēsus, non tamē Apostolica authoritate impositas alicui personae soluere minime tenerentur. Et Piae memoriae Leo X. etiam praedecessor noster omnia, et singula priuilegia, gratias, praerogatiuas, exemptiones & indulta eisdem Monialibus S. Damiani, & Minorissarum monasteriorū S. Clarae huiusmodi per quoscumque Romanos Pontifices, & praesertim recolendae memoriae Eugenium etiam quartum, Nicolaum similiter quartum, Bonifacium octauum, Ioannem vigesimum secundum, Clementem Tertium Alexandrum quintum, & Benedictum secundum similiter praedecessores nostros respectiue concessas & concessa ad abbatissas seu matres moniales, vel sorores tertiae Regulae S. Francisci de paenitentia nuncupatas, in communi viuentes extendi, & applicari voluerat, & successiue ad preces tunc abbatissarum, & Monialium dicti ordinis S. Clarae sub cura fratrum minorum regularis obseruantiae degentium praedicti Sixti praedecessoris statutum, & ordinationem huiusmodi innouauerat, confirmauerat, & approbauerat. Ac deinde cum idem Leo X. praedecessor ad supplicationem tam Abulensis & Segouiensis, aliarūque Cathedralium & Metropolitanarum, & Collegiatarum, Capitulorum, necnon rectorum parochialium ecclesiarum Castellae, & Legionensis Regnorum ius in dictis decimis & primitijs, vel ad illas se habere praetendentium ex certis tunc expressis causis concessiones, & indulta huiusmodi ad vitā, & dispositionem iuris communis reduxisset seu reduci mandasset. Pro parte tunc ministri generalis dicti ordinis fratrū minorum regularis obseruantiae sanctae memoriae Clementi Papae VII. etiā praedecessori nostro exposito quod nonnullae abbatissae, & moniales monasteriorū S. Clarae, Annuntiationis, & Conceptionis ordinū et in cōmuni viuentes tertiae regulae S. Francisci huiusmodi adeo erāt pauperes, quod de redditibus & prouentibus ipsorum monasteriorum & locorum nullo modo sustentare poterant. Idem Clemens praedecessor ad supplicationem praedicti ministri generalis dicti Leonis praedecessoris voluntatem concessionem & indultum priora huiusmodi approbando innouando, illaque potiori pro cautela de nouo concedendo statuerat, & ordinauerat, quod perpetuis futuris tēporibus abbatissae moniales & sorores, ac monasteria, & loca huiusmodi si ex eorum bonis pro earum sustentatione sufficientes redditus non haberent, decimas, ac primitias, taxas vel collectas, seu exactiones alicui soluere minime tenerentur. Deinde ad recolendae memoriae

Pauli

Pauli Papæ etiam tertij similiter prædecessoris nostri notitiam deducto, quod prædicti Archiepiscopi, episcopi, capitula, rectores, beneficiati, & aliæ personæ, necnon earundem Ecclesiarum fabricæ, ac pro illis agentes literis Clementis prædecessoris huiusmodi parere recusabant, ipsasq; Abbatissas, moniales, & sorores eorundēque monasteria, & loca indifferenter super solutione decimarū, & prouinciarum prædictarum multipliciter vexari non desinebat contra priuilegia, & literas huiusmodi, quāuis vsu recepta, & obseruata temere & de facto veniēdo idē Paulus prædecessor cupiens vexationibus prædictis obuiare eiusdem Clementis prædecessoris literas prædictas motu proprio, & ex certa scientia per quasdā innouauit, confirmauit, & approbauit, illaque de nouo concessit. Successiue eiusdem Pauli prædecessoris pro parte tunc Episcopi & dictorum filiorum capituli Salmantini asserentiū sibi per literas Clementis prædecessoris. aliaque priuilegia, & indulta, eisdē Abbatissis, monialibus, & sororibus, earūque monasterijs et locis cōcessa huiusmodi ius quæsitum tolli. Quodque Abbatissæ moniales, & sorores huiusmodi licet adeò diuitijs abundarent, quod decimas & primitias prædictas soluere cōmode valerēt, nihilominus ab illarum solutione occasione confictæ, & simulatæ paupertatis indebitè se subtrahebāt exposito idē Paulus prædecessor nulla prorsus de innouatione, confirmatione, approbatione, & concessione vltimo dictis mentione habita prædicti Leonis prædecessoris posteriores literas prædictas priuilegia, & indulta huiusmodi ad ius cōmune, vt præfertur, reducendo, et in illis contenta quæcunq. iuxta illarum continentiā, & tenorem per alias suas literas in forma breuis obseruari mādauit, perinde ac si literæ Clementis prædecessoris huiusmodi non emanassent. Postremo per eundē Paulum prædecessorē, accepto quod licèt secundæ dictæ literæ eiusdē occasione diuitiarum, quibus nonnullas Abbatissas, & prædictas moniales abundare asserebatur, ut præfertur obtentæ ad illas, quæ congruam ex earum redditib. non haberent sustentationem, extendi non deberent, à nonnullis tamen asserebatur, per easdem secundo dictas literas quæ simpliciter, & indistinctè innouationem confirmationem, & approbationē vltimo dictarum literarum Leonis prædecessoris perinde ac si Clementis prædecessoris literæ huiusmodi non emanassent, continerēt, fuisse & esse ipsius Clementis prædecessoris literis huiusmodi sufficienter derogatum, dictus Paulus prædecessor ad tollendum omne dubium, quod de cætero inter Abbatissas, & moniales ac episcopos capitula, Rectores, ac fabricas, & personas huiusmodi oriri continge ret motu & scientia similibus, ac de apostolicæ potestatis plenitudine per alias suas literas voluit, statuit, & ordinauit quod Abbatissæ, moniales, et sorores ordinis S. Claræ de obseruantia nuncupatæ in cōmuni viuentes prædictæ in eisdē regnis existentes, necnon domus, monasteria, loca, possessiones, & alia quæcunque bona mobilia, & immobilia, si ex earum redditibus congruam non haberent sustentationem, taxanda videlicet pro vnaquaque moniali ad sexdecim ducatos auri de camera a solutione, & præstatione decimarum, & primitiarum prædictarū iuxta eiusdem Clementis prædecessoris literarū prædictarum essent, & esse deberent prorsus, & omnino exēptæ, & immunes, nec desuper a quoquam molestari, vexari, vel perturbari possent. Quodq; eiusdem Pauli prædecessoris secundo dictæ literæ abbatissas, moniales et sorores ex suorum monasteriorū redditibus congruā sustentationem ultra summam dictorum sexdecim ducatorum pro earum qualibet habentes duntaxat comprehenderet, prout in singulis literis prædictis plenius continetur. Cum autē sicut dilectus filius Hieronym. Gusman ordinis fratrū minorum de obseruantia nuncupati sacræ Theologiæ professor commissarius generalis dicti ordinis vltra mōte nobis nuper exposuit dicti sexdecim ducati pro vnius monialis victu & vestitu, alijsque necessitatibus, nullatenus sufficiant, idem Hieronym. cōmissarius nobis humiliter supplicauit, vt in præmissis opportunè prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur literarum singularum prædictarum necnon litium & causarū, siquis supra dictis decimis & primitijs inter Archiepiscopos & Episcopos, capitula rectores sua interesse putantes, necnō Abbatissas, moniales, & sorores huiusmodi, vel ipsorum aliquos in Romana Curia, vel extra eā coram quibusuis iudicibus etiā dicti palatij auditoribus seu loca tenentibus ac alijs personis, & in quibusuis instantijs pendeant status, nomin que, & cognomina iudicum & colligantium aliorumque necessario exprimendorum qualitates, et circūnstantias præsentibus pro sufficiēter expressis habentes huiusmodi supplicationib. inclinati dictos sexdecim ducatos ad viginti quinque ducatos similes annuatim pro qualibet moniali authoritate apostolica tenore præsentiū extendimus, & ampliamus, in reliquis autem omnibus omnes prædecessorum nostrorum prædictorum præsertim Pauli III. literas in suo robore permane volumus statuimus ordinamus, & decernimus, sicque per auditores prædictos, aut alios iudices quoscunque tā in dicta curia quā extra illam in quibusuis instantijs iudicari definiri et interpretari debere, sublata eis quauis aliter iudicandi, definiendi & interpretandi facultate & authoritate, irritum quoque & inane quidquid secus super his a quoquā quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Et nihilominus omnibus, & singulis Episcopis, Archiepiscopis, vicarijs, & quibusuis alijs ad decimarum, & primitiarum huiusmodi deputatis, et pro tempore deputandis exactionē in virtute sanctæ obedientiæ districtius inhibemus, nc abbatissas sorores, et moniales, domos, ac monasteria, ac loca prædicta vigore quarūcunque literarum a nobis, vel a sede prædicta pro tempore emanandarum, etiamsi in eis caueatur expressè, quod ad quæuis exēpta vel non exempta loca & monasteria se extendat, cuiuscunque tenoris existant ipsius sedis facultate concessa nisi de indultis huiusmodi, eiusq. toto tenore, ac de dictis ordinibus, & nomine Cardinalis cui dictorum ordinū cura gubernatio, & protectio pro tēpore concessa fuerint plenā, & expressam ac de verbo ad verbū, non autē per clausulas generales idem importantes fecerint mentionem ad soluendum decimas, & primitias huiusmodi contra præsentium tenorē quouis modo cogere, aut compellere seu alias molestare, vel inquietare præsumant. Quo circa uniuersis & singulis venerab. fratribus Archiepiscopis Episcopis, & dilectis filijs Abbati bus, Prioribus Præpositis, Decanis, Archidiaconis et alijs personis in dignitate ecclesiastica constitutis, ac Metropolitanarum & aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis necnon eorundem Archiepiscoporum, & Episcoporum officialib. vbilibet constitutis per easdē præsentes mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut unus vestrum per se & alium siue alios eisdem Abbatissis, monialibus, & præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant præsentes literas, & in eis contenta quæcunque quoties desuper fuerint requisiti inuiolabiliter obseruari, non permittentes easdem Abbatissas, moniales, & sorores huiusmodi contra præsentium tenorem quomodolibet molestari, vexari vel perturbari, contradictores per censuras Ecclesiasticas, & alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, & legitimis super his habendis seruatis processibus censuras prædictas contra inobedientes quoslibet & rebelles declarando, ac iteratis vicibus aggrauando interdictumq; ecclesiasticū opponendo, inuocato etiā ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus, quæ dictus Clemēs & Paulus prædecessores huiusmodi voluerunt non obstare, cæterisque contrarijs quibuscumque, aut si Archiepiscopis, capitulis, rectorib. beneficiatis & alijs sua interesse putantibus prædictis sit ab eadem sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possit per literas Apostolicas non faciētes plenam, & expressam, ac de

de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod præsentium literarum transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, vel iudicis ordinarij munitis eadem prorsus fides adhibeatur quæ præsentibus literis adhiberetur si originaliter ostensæ & exhibitæ fuissent. Datis Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die vigesima secunda Martij anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Pontificatus nostri anno nono.

Cæs. Glorierius,

Hoc indultum habetur originaliter in conuentu Sanctæ Claræ ciuitatis Zamorensis, & secundum ipsum fuit pronunciatum in gradu appellationis pro monialibus dicti cõuentus a Domino Melchiore de Fonseca y Velasco, collegiali Collegij maioris Archiepiscopi Toletani iudice, quoad hoc apostolico anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo contra capitulum, & clerum cathedralis Zamorensis, cuius sententiæ & processus cum transumpto præfati indulti habetur in archiuo Ioannis Baptistæ Polanco notarij apostolici. Circa quod indultum est notandum, quod idem Gregorius Decimus tertius anno primo Pontificatus quandam edidit extrauagantem, quæ incipit, in tanta negotiorũ, cuius extrauagantis occasione aliqui ausi sunt affirmare, moniales per eam omnibus priuilegijs circa solutionem decimarum esse priuatos, cuius extrauagantis tenorem volo in hoc loco proponere, vt ita eius declaratio omnibus magis pateat.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

IN tanta negotiorum mole, qua Romanus Pontifex assiduè premitur, vix vitari potest, ne aliqua interdum existant, quibus postea cognitis necesse est moderationis remedium adhibere. Cum itaq; alias felicis recordationis Pius Papa V prædecessor noster auditis grauaminibus, quæ fratribus ordinis mendicantium ab ordinarijs locorum, & parochialibus Ecclesiarum rectoribus multis inferri dicebantur super sacris canonibus, & lectionib habendis confessionibus audiendis, pœnitentijs iniungendis, fratribus ad ordines promouendis, celebratione missarũ, cura animarum, sacramentorum ministratione, sepulturis, quarta funeralium, legatis, donationibus eleemosynis collectionibus, alijsque huiusmodi iuribus, necnon decimis, & diuersis oneribus ac etiam super statu & regimine sanctimonialium ipsis fratribus subiectarum formatione processuum, censurarum publicatione, processionibus, præcedentia locorum acquisitione, certisque alijs rebus tunc expressis, multa per quasdam suas literas pro dictis fratribus non modo statuerit, sed & quæ iam in Concilio Trid. decreta fuerant ad hæc pertinentia declarauerit, multaque præterea priuilegia eisdem XVII. Kal. Iunij Pontificatus sui anno secundo & deinde illa diuersis ordinibus, &c. concesserit; postea de vicarijs perpetuis Ecclesiarum, quæ illis sunt vnitæ &c. decreuit. Demũ animaduerso quod illa multas lites &c. inter eos & ordinarios concitauerant: primum illa restinxerint, deinde plenius prouidens priores literas moderatus fuit, & alias instar earum concessas reuocauerit, lites ad se aduocando, postremo circa confessariorum regularium approbationẽ aliqua declarauerit. Nos hac varietate cognita, & infra statuimus de prædictis & alijs omnibus literis, & constitutionibus, quæ ab eodẽ prædecessore eisdem de rebus pro quorumcunque regularium etiam mendicantium ordinibus, & congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus, & quibuscunque in eis contentis eam deinceps dispositionem ac decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ siue ex iure veteri, siue ex sacris dicti Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarũ & constitutionum editionem erat, & si ipsæ non emanassent futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem summque pristinum statum illa omnia reducimus. quæ etiam abrogamus omnia irritantia & alia decreta & quæcumque alia nostris statuto, ordinationi & reductioni aduersantia. Decernentes illa pro infectis haberi, ac omnes lites coram quibusuis iudicibus, &c. motas, nec dum decisas & iam decisas si modo tractum habeant successiuum, & futura dubia quandocumque orientur, ad nos referenda esse. Nec non irritum &c. Datum Romæ Pontificatus nostri anno primo.

Hanc extrauagantem iuxta hunc tenorem refert Nauarrus in fine sui manualis Latini. Circa quam est aduertendum, eam non derogare priuilegia concessa religionibus a Pontificibus Pii Quinti prædecessoribus, cuiusmodi sunt priuilegia concessa religiosis, & monialibus de non soluendis decimis de suis redditibus, quæ in secundo tomo proposuimus, & declarauimus. Quod probatur, quã Gregorius Decimus tertius in hac extrauagãti solum derogat concessiones factas a Pio V. vt patet ex eius verbis, ibi, *statuimus de prædictis & alijs omnibus literis & constitutionibus, quæ ab eodem prædecessore eisdem de rebus*, Vides quomodo tantum agit de concessis a Pio V. Et hæc concessa, ordinata, & instituta a Pio Quinto, non omnino reuocat, sed ea reducit ad ordinata in iure veteri siue in Concilio Tridentino, siue alias legitimè ante dictarum literarum, & constitutionum Pii Quinti editionem erant concessa, & non sunt alias reuocata per alias cõstitutiones, vt patet ex constitutione, ibi, *quæ siue ex iure veteri, siue ex sacris eiusdem Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarum & constitutionum editionem erat.* Notanda sunt illa verba, siue alias legitimè, per quæ declarauit Summus Pontifex nolle reuocare omnia concessa regularibus ante præfatas literas, sed tantum illa, quæ non erant legitima, id est, quæ per alia decreta apostolica, aut per non vsum erant abrogata, cætera autem legitima, id est priuilegia non reuocata neque alias cassata, voluit in suo robore permanere: priuilegia autem, quibus fratres & moniales erant exempti a decimarum solutione ante dictas literas Pii V. erant legitima, non reuocata, neque cassata. Concilium Tridentinum a licet præcipiat solui decimas debitas cathedralibus, & parrochialibus Ecclesiis, non tamen (vt videre est apud ipsum) reuocat circa hoc aliquod priuilegium, igitur ad alia priuilegia legitima reducit Gregorius Decimus tertius suam dispositionẽ, vnde cum ante Gregorium Decimum tertium, & Pium V. dicta indulta fuissent legitima, ad earum dispositionem, & decisionem, suumq; pristinum statum illa omnia reducit. Et hoc amplius probatur; nam idem Gregorius Decimus tertius, in concessione facta monialibus S. Claræ, cuius tenorẽ supra retulimus, quæ iuxta eius datam est posterior ipsa extrauaganti, dicit eam habere locum, etiam si ipse aliud aliquando in contrarium determinauerit, vt patet ex eius verbis, ibi, *districtius inhibemus, ne Abbatissas sorores, & moniales, domos, ac monasteria, & loca prædicta vigore quarumcunque literarũ a nobis, vel a sede prædicta pro tempore emanandarũ*, &c. ex verbis enim, ibi *a nobis* & ibi, *emanandarum*. Satis colligitur, Summum Pontificem nihil contrarium præfatæ concessioni ordinasse, si enim id ordinasset dixisset, a nobis, vel a sede apostolica pro tempore emanata, & emanandarum. Loquens igitur de emanandis tantum, in emanatis nullum obstaculum perpẽdit, quo minus concessio præfata facta monialibus suum desideratum consequeretur effectum.

a Conc. Trid. sess. 25. de refor. c. 14.

QVÆ-

QVAESTIO LXXV.

De vassallis in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum monachi possint habere vassallos.*
2 *Vtrum vassalli dictorum monachorum debeant per ipsos gubernari in foro interiori, & exteriori.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi possint habere vassallos.

Respondeo dicendo, quod monachi sancti Benedicti, qui vocätur nigri possunt habere vassallos, vt colligitur ex quibusdã decretalibus, *a* & ex priuilegiis infra articulo sequenti allegandis probabitur, non enim alienum est ab eorum institutionibus illos habere. Loquendo autem de monachis ordinis Cisterciensis Alexander *b* Tertius Abbatibus, & conuentibus dicti ordinis aliter ordinauit, dicens dolentes dicimus, quod etsi non ab omnibus, neque in omnibus, a plerisque tamen, & in pluribus ab illa sancta institutione dicitur declinatum in tantum, vt aliqui ex vobis primæ institutionis obliti contra ordinis vestri regulam villas, Ecclesias, & altaria possident, fidelitates, & dominia benigne suscipiunt, iustitiarias & tribunarias tenent & infra, ideo que precibus & monitis exhortamur, quatenus domus illæ, quę a prima sui origine in ipso ordine sunt fundatæ, constitutis terminis sint contentæ, & infra. Si enim relictis originalib. ordinis institutis ad communia volueritis aliorum monasteriorum iure diuertere, oportebit vos communi iure censeri, quia dignum est, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. Cæterum domus illæ, quæ de aliis institutionibus ad vestrum ordinem se transtulerint, vestris omnino se satagant vsibus conformare, & relictis possessionibus vel etiã commoditatibus, quas institutio vestra non recipit sic se in omnibus religioni vestræ coaptēt, vt quemadmodum gaudent se in Societatem ordinis, & habitus identitatem assumptas, sic etiam in paupertate secularium rerum se lætentur vestris institutionibus conformatas. Hæc Alexander Tertius. At hoc iam experientia teste pro temporum varietate fuit mitigatum, ipsos enim monachos Cistercienses, vt patet ex quodam priuilegio Benedicti *c* XII. præsupponitur posse habere Castrum & Villam. Quod etiam in alio priuilegio anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo primo expedito a Clemente *d* Sexto patet manifestius, in quo priuilegio patrocinantur a sede apostolica contra illos qui occupant, vel occupari faciunt Castra, villas, & alia loca, domus, Ecclesias, grangias, molendina, decimas, obedientias, casalia, terras, vineas, possessiones, census redditus, & prouẽtus, iurisdictiones, & iura, ac nonnulla bona mobilia, & immobilia ad monasteria Cisterciensis ordinis detinent, & indebite occupant, patet etiam ex priuilegio Innocentij *e* Octaui concesso dicto ordini anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, in quo sub apostolica protectione recipit monasteria, eorumque vassallos, sicut alii Summi Pontifices eius prædecessores receperunt.

a c. auditis de præst. cu. dilectus de offic. ordin.
b c. recolentes de stat. monac.
c habetur in li. ord. impres. compluti f. 59. prus. 58.
d habetur in d. li. f. 62.
e habetur in d. li. fo 129. & fo. 130 & 131

ARTICVLVS II.

Vtrum vassalli dictorum monachorum debeant per ipsos gubernari in foro interiori & exteriori.

Respondeo dicendo, quod Sixtus IV. monasterio S. Mariæ de Noguera ordinis sancti Benedicti anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo constitutione perpetuo valitura & irrefragabili omnibus, & singulis tã dicti monast. rij Sanctæ Mariæ de Noguera, scilicet, vassallis & subditis vtriusque sexus quã principibus, Baronibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, militibus, aliisque personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, vel conditionis fue, int partium illarũ districtè præcipiendo mandauit, quatenus vassalli & subditi prædicti sponte, vel violenter aliis dominis secularibus dati subiecti, vel submissi, seu commẽdati statim post habitam de præsentibus notitiam, ad immediatam ipsius monasterij obedientiam, & subiectionem redeant: ac personæ, quibus dicti submissi vel commendati existunt, illos liberè redire permittant, & de illis de cætero nullatenus se impediant, alij vero non commendati, subditi, & vassalli dicti monasterij nulli nisi de expresso mandato, seu consensu prædicti, & pro tẽpore existentis monasterij huiusmodi prioris se subijciant, dent submittãt, aut commendent. Ac principes barones, duces, marchiones, comites, & milites, aliæque personæ, vt præfertur qualificatæ vassallorum & subditorum, ac locorum dicti monasterij aliquam commendam, subiectionem seu submissionem, aut seruitia, ac a priore & conuentu. necnon personis etiã clericis secularibus in Ecclesiis dicti monasterij beneficiatis, dictique, & pro tempore existentis prioris eiusdẽ monasterij subditis de rebus & bonis suis, quæ vndecumq; habent, reponunt, & vendunt, ac de cætero eos habere, reponere, & vendere contigerit, ac ab illa ementibus datia exactiones, impositiones, gabellas, & pedagia aliaque noua iura, & collectas etiam veredas, & accendarias nuncupata imponere, exigere, petere, aut extorquere, ac vendentes & ementes huiusmodi per se, vel alium, seu alios super præmissis incarcerare, seu aliàs eis iniuriari, ac ligna a nemoribus, & montibus monasterij, & vassallorũ, ac subditorum prædictorum scindere, vel monasterium, priorem conuentum, vassallos subditosque prædictos super iuribus & iurisdictionibus suis, illorumque vsu impedire, aut perturbare non audeant, neque in præmissis, aut eorum aliquo illa committentibus auxilium, consilium, vel fauorem per se, vel alium, seu alios directè, vel indirectè quouis quæsito colore quoquomodo præstare præsumãt, Qui vero contra præmissa, vel eorũ aliquod fecerint si personæ fuerint singulares excommunicationis sententia incurrant, absque aliqua hominis declaratione, si autem communitas, seu vniuersitas ciuitatis, oppidi. Villæ, Castri, seu loci alterius cuiuscumque, ipsa ciuitas, Castrũ oppidum Villa seu locus similiter eo ipso interdicto subiaceat ecclesiastico, mandantes districtius harum serie in virtute sanctæ obedientiæ venerabilibus fratrib. nostris Episcopis, &c. Ita habetur in libro priuilegiorum huius ordinis, impresso Vallisoleti anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quinto.

Quod priuilegium licet concessum sit specialiter vni monasterio, alijs eiusdem congregationis monasterijs est concessum, prout indulsit motu proprio Eugenius IV. congregationis S. Iustinæ anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo quarto, dicens. *quod omnibus & singulis priuilegijs gratijs & indultis, quæ cuilibet dictæ congregationis monasterio, seu loco, & præsentibus & futuris concessa fuerint hactenus, & concedentur in futurum ipsius congregationis alia monasteria & loca præsentia, & futura quibus huiusmodi priuilegia concessa non fuerint in* quan-

Quæ statuta videntur loqui de omnibus vicarijs absolutè tam factis per superiores, quàm de constitutis per priores locales, aut guardianos. Quæ fieri oportuit, nam quādo aliquis vices alterius gerit ex eius deputatione, non gaudet eius priuilegijs iuxta quandam legem, *a* in qua dicitur quod si filius iuit in legationem pro republica pro patre, non gaudet immunitate sed pater, si verò gerit vices alterius ex deputatione superioris, procedit id, quod in quadā clementina *b* definitur, quæ quoad tria vicarium æquiparat rectori, quæ clementina cum loquatur de vicarijs perpetuis, præsupponit authoritatem superioris interuenire. Ex quibus patet, quod vicerector non gaudet immunitatibus rectoris, si deputetur ab eo, secus si ab vniuersitate, quod tenet Bartolus. *c*

a l. filius ff. de leg. 1.

b Clem. quia de eccles. de ess. & vicarij.

c Bar. in d. l. si filius.

ARTICVLVS II.

Vtrum mortuo impedito ministro generali ordinis minorum possit vicarius institui ab ipsis fratribus.

RESpondeo dicendo, quod Nicolaus IV. statuit, *& ordinauit, ac districtè inhibuit fratribus minoribus, ne deficiente Ministro Generali possint eligere aliquem fratrem in vicarium ordinis præfati absque Romani Pontificis, & protectoris eiusdem ordinis licentia speciali per ipsius Romani Pontificis potentes literas concedenda facientes plenam & expressam huiusmodi literis mentionem*, ita habetur in libro monumenta *d* ordinis. Modus, quo debet talis vicarius eligi, traditur in ordinationibus *e* Toletanis. Qui vicarius eligēdus debet esse idoneus cum vices generalis debeat gerere, ordinauerat enim Clemens *f* V. in Concilio Viennensi, quod si contingeret, fratres minores ministro generali carere, per vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundem ministrum vsque quo prouisum fuerit de generali ministro. Faciunt tradita per Panormitanum concludentem, quemlibet Episcopum teneri ad constituendum sibi vicarium idoneum argumento *g* cuiusdam legis & canonis. Et non est dubitandum, non idoneum constituentem peccare, ac promissionem & electionem ipso iure inualidam minime iudicari prout cōcludit Nauarrus. *h* Quod idem ad electionem vicarij generalis ordinis est applicandum, vt, scilicet, eligentes nō idoneum peccent, et electionem non debere de inualiditate notari.

d In 1. impr. fo. 31. & in 2. fol. 32. cōc. 33. o ord. Tole. in c. de vica. ord. fol. 70.

f Cle. exiuit de paradyso de verbo. signif.

g l. idē iuris. ff. ad Aquil. c. non est putanda 1. q. 3.

h Nau. libr. 1 cōsi. 11. de offi. vica. cons. vn.

ARTICVLVS III.

Vtrum mortuo guardiano in ordine minorum officium eius vicarij finiatur, & vtrum in vita possit eum amouere, et officio priuare.

RESpondeo dicendo, quod in ordine minorum in multis prouincijs vicarii conuentuum non nominantur in tabula capitulari cum suis guardianis, sed ab ipsis guardianis nominantur, qua consuetudine supposita videtur necessario dicendum, quod mortuo guardiano expiret eius vicarij potestas, quod ex quadam iurisconsulti Papiani decisione comprobatur, in qua dicitur quod mortuo correctore non solùm vacat, & expirat eius officium, sed etiam suorum officialium, sicut expirat iurisdictio vicarij generalis mortuo suo Episcopo, prout tenet Baldus *i* Felinus, Abbas, Paulus, Couaruuias, Auiles, Oroscus, Molina, Pisa, Azeuedo, & Parladorus. Et sic ius pertinens Episcopo ad electiones confirmandas, & ad res iurisdictionales in capitulum mortuo Episcopo transfertur, vt habetur in iure, *K* & tradunt Hostiensis, Antonius, Imola, Felinus, Baldus, & Maranta, & Doctores in superioribus citati. Probatur deinde nam finito iure aliquid concedentis, etiam ius recipientis ab eo dissoluitur, vt dicitur in iure, *l* & tradit Antonius Gomez. Quod ipsum in nostro casu militare videtur: ius enim vicariorum præfatorum per se solum non habet aliquam independentem subsistentiam, sed pendet à titulo & nominatione guardianorum, quorum morte titulus, & nominatio finem accepit argumento eorum, quæ in *m* iure notantur, & tradit Sebastianus Medices post Fulgosium: facit etiam pro hac parte, quod si prælatus, cui datus fuit coadiutor, moriatur, etiā officiū & munus coadiutoris extinguitur, vt in iure *n* notatur, & tradunt Ripa, Ioannes Andreas. Ex dictis colligitur, quod mortuo guardiano expirat eius vicarij officium, vnde est necessarium, vt ordinatione generali, aut prouinciali remedium adhibeatur, ne mortuo guardiano inter fratres conuentuales contentio oriatur. Vnde in nostra prouincia Sancti Iacobi authoritate totius capituli est constitutum, vt mortuo guardiano eius vicarius ordinarius cum omni sua authoritate, vt præsidens, continetur vsque quo prouincialis de morte præfata, certior factus prouideat. In conuentu autem, in quo non fuerit vicarius ordinarius guardianus ante mortem cum consilio discretorum nominet vicarium, qui si non fuerit ab eo nominatus antiquior pater conuentus congreget ad sonum campanæ fratres in capitulo, vt eligant vicarium, qui vicarius nominatus à guardiano, aut à conuentu electus omnem authoritatem habebit guardiani vsque quo prouincialis aliud prouideat. Quod conforme est his, quæ resoluunt Doctores tenentes, quod si Corrector mori contingat & non habuerit vicem tenentem ordinarium, potest ante mortem tenentem nominare, & talis nominatus exercet suū officiū, donec Consiliū Regale aliud prouideat. Cum enim ipse Corrector habeat potestatem iuxta leges huius regni, & authoritatem sibi concessam nominandi tenentem, & de facto in vita nominauerit, eius iurisdictio pro negotijs inceptis (cuiusmodi est nominatio tenentis,) non finitur argumento eorum, quæ in iure *o* notantur, & tradunt Bartolus, Oroscus, & Bonifacius. Qui resoluunt, quod in iudice delegato per solam citationem aut per contestationem perpetuatur iurisdictio, & eius potestas pro negotijs inceptis, ita vt morte mandantis, aut constituentis minime finiatur. Et non nominato ab eo tenente ad consistorium rectorum pertinet prouisio, prout tenent Baldus *p* in simili casu Bonifacius, Couaruuias, & Mathieucus, sicut enim deficiente Rege, & successore in Regno ad populum deuoluitur electio, ne sine gubernatore succumbat, prout post alios resoluit Couarunias, *q* ita deficiente Correctore & gubernatore ciuitatis ad ciuitatem pertinet electio, donec Consilium Regale prouideat, & ad rectorem antiquiorem pertinet congregare senatum secundum Baldum, *r* & Bonifacium. *ſ*

Vtrum autem possit guardianus, & prior vicariū in vita amouere quæstio est; ad quam respondeo posse vtique, si ab ipso fuit constitutus, si enim ab ipso fuit constitutus, sed in superiori, in consulto superiori, minimè potest eum præfato munere priuate argumento eorum, quæ notat Romanus *t* allegans quandam glossam, & Doctores dicentes offi-

i Bald. in l. diem functo. per text. ibi ff. de off. assess. idē in c. cū omnes de constit. & ibi Felin. nu. 12. de constit. Abb. in c. sine fide vacant. Paul. in rub. de pub. de iurisd. omn. iud. cum. ff. Coua. in ca. 4. pract. n. 4. in 1. imp. Auiles in 4. prater verba iustitia nu. 8. & 15. Orosc. in c. diem functo n. 25. co. 117. Molin. de primog. li. 1. c. 25. n. 12 1 ss. Pisa & Azeuo in curia lib. 1. c. & li. C. fol. 3. 2. 111. 1. c. 8. in fin. addit. fol. 12. Parlador. lib. 2. rerū quo tid. c. 1. nu. 8.

K Ca. olim de maior. & obe. cap. 2. ne sede vacant. Host. Anton. col. 1. Imo. co. 9. Fel. n. 13. Bal. nu. 22 in c. omnes de const. Mar. de ord. iudi. 4. par. 5. d. n. 13 & 14.

l l. lex vectig. ff. de pign. l. 1. C. si pignus pignori datum sit. Gom. in l. 40. Tau. n. 85

m l. quod principali & l. si Augusta ff. de legat. 2. Fulg. in l. more. nu. 35. ff. de iurisd. omn. in l. Sebast. in tract. mors omnia soluit 2. part. n. 83. pa. 109.

n c. grandi de suppl. neg. prælat. in 6. Bald. & Ripa in le. ex facto n. 11. de vulg. Andr. in c. statutum. nu. 4. de rescri. in 6.

o c. gratum & c. relatum de offi. del. l. mandat. C. de mandat. Bar. in l. more maiorū & ibi Orosc. nu. 29 col. 56. ff. de iurisd. om. iud. Bonif. in perig. v. iudex fol. 166. col. 4. gloss. mortuo ver. item cum dicitur.

p Bald. in l. cū omnes de cōst. n. 22. Bonif. in pereg. v. elect. fo. 160. co. 1. in prin. glo. eli gere. Couarr. in c. 4. pract. pag. 27. nu. 3. Matien. in le. 1. glo. 21. n. 15

q Cou. in d. c. 4. nu. 3.

r Bald. in l. in albo decurion. C. de decurio.

ſ Bonifac. v. in pereg. v. rector fol. 400. col. 2. v. decurio.

t Rom. consil. 316. gloss. & Docto. in le. fo. ff. de offic. proconsul.

officialem electum à superiori non posse eum prorogem amouere. Ex quibus infertur, quod in religionibus, in quibus vicarij constituuntur in tabula capitulari, & non a guardiano, non potest guardianus vicarium amouere.

ARTICVLVS IV.

Quo tempore durant vicarij monialium.

REspondeo dicendo, quod Iulius II *statuit, & ordinauit, quod confessores seu vicarij monialium S. Claræ & aliarum religiosarum sub cura fratrum minorum in regnis Hispaniarum degentium nullatenus possint vltra triennium officia huiusmodi exercere. Et quod prædicto triennio finito, vel ante si ministro prouinciali expediens videbitur à prædicto officio absoluantur*, ita habetur in ordinis supplement. *a*

a Sup. fo. 49. concel. 145.

Circa quam concessionem aduertendũ est, quod licet in aliquibus religionibus vicarij, & officiales monialium à capitulo in tabula capitulari nominentur, prout pro ordine Cistercienſi inter alia ordinauit *b* Eugenius Secundus, ex motu proprio dato anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo septimo, in bulla, quæ incipit, *ad decorem*, dicens, quod præsidentes, & definitores monasterijs monialium de confessoribus, Capellanis, seruitoribus, procuratoribus, & alijs officialibus necessarijs iuxta illorum qualitatem honestate seruata, prout ipsis visum fuerit, ritè prouideant, ipse tamen generalis, vt reor, extra capitulum sine dictis definitoribus præfatos vicarios, & officiales ex causa iusta potest deponere, sicut in nostra religione contingit, quod Vicariatus monialium vacans in capitulo à patre Prouinciali, & definitoribus prouidetur, & iusta interueniente causa à solo Prouinciali potest extra capitulum à patre prouinciali deponi. Nec obstat, quod in constitutionibus generalibus Toletanis *c* nostræ sacræ religionis statuitur, vt minister prouincialis non possit omnino guardianum deponere, & priuare, sine consensu maioris partis discretorum prouinciæ nisi in casu, quo esset in statutis generalibus ab officio, vel actibus legitimis priuatus. Ea enim constitutio loquitur tantùm de guardianis, qui sunt verè prælati, & vt tales canonicè eliguntur, quæ ad vicarios monialium minime debet extendi, cum ipsi non sunt prælati, sed tantùm quidam monialium confessores nominati.

b habetur in li. primi. huius ord. impressou complut. a. 10. priui. 9. n. 13.

c Constit. Toletan. fo. 44.

d Cle. 1. § ad prioratus de regul. Cardin. et Alex. in cap si quis circa fin. dis. 58. Rebuf. in prax. tit. de vicario epi. n. 32. Cuqus li. 2. ma. instit. tit. 8. de vicarijs. nu. 56.

ARTICVLVS V.

Vtrum regulares possint esse Vicarij Episcoporum.

REspondeo dicendo, quod illi religiosi, quorum propositum, & obligatio est ex mendicata annona, victum fœlicem traducere ad officium vicarij Episcoporum non aspirant, vt ex quadam clementina *d* resoluunt Cardinalis, & Alexander, Rebuffus, & alij quos refert, & sequitur Marcus Antonius Cuqus, cum hoc eorum professioni malè conueniat, Monachus verò, aut canonicus regularis nullo iure vicarius Episcopi esse prohibetur iuxta quandam glossam *e* quam sequuntur Rebuffus, & Cuqus & Doctores communiter. Quod adeo verũ dicunt esse aliqui *f* etiam absque prælatorum suorum licentia, sed quod sine suorum prælatorum indignum erit, quod exeat a claustro sine prædicta licentia, & ad hoc Rebuffus *g* post alios aliquas decretales allegat. At ego intelligo sine suorum prælatorum licentia minime esse posse Episcopi vicarios, prout se vidisse in praxi testatur Quintilianus *h* Mandosius, qui ait ad hoc non sufficere licẽtiam Abbatis conuentualis, sed Abbatis prouincialis, aut generalis.

e Glo in capit. de præsentium 16. q. 1. dd. in clem. 2. de rescript. Rebuff. & Cuqus vbi sup.

f Cuqus post Florentinum.

g Rebuff. vbi sup. n. 31. c. 2. de stat. mona. Clem. ne in agro. § ad hec eod. tit.

h Mandos. de signat. gra. ti. licentia. fo. 101.

QVAESTIO LXXVII

De visitatione in decem articulos diuisa.

MVlta circa visitationem dicta sunt in secundo Tomo, nunc autem pro complemento huius materiæ aliqua duxi in præsentiarum proponenda, ea per articulos diuidendo.

Circa quam quæruntur decem.

1 *QVæ sit visitationis origo, & de eius effectu.*
2 *Vtrum de minimis debeant prælati syndicari, et visitari.*
3 *Vtrum iudicibus, & prælatis sit dandus libellus articulorum, de quibus sunt visitati.*
4 *Vtrum contra prælatos in syndicatione maiores requirantur probationes, quàm contra subditos.*
5 *Quæ pœna falsi testes sint puniendi deponentes in visitatione contra prælatos.*
6 *Quomodo superiores se habere debent circa clamorem populi, & potentium cõtra prælatos in syndicatione.*
7 *Quomodo iudices syndicantes debeant se habere contra calumniatores visitantes superiores.*
8 *Vtrũ superiores visitari possint proponere querelam contra visitantes.*
9 *Vtrum aliqui, qui non sunt eiusdem ordinis possint prouinciam alterius ordinis visitare.*
10 *Quæ pœna puniantur visitatores singulis annis non visitantes.*

ARTICVLVS I.

Quæ sit visitationis origo, & de eius effectu.

REspondeo dicendo, per necessariam esse iudicum, & prælatorum syndicationem, vt in officio propter metum possint contineri, & iustitia vnicuique tribuatur, prout ait Cicero, *i* Herodotus, *K* & alij referunt regem Cambisem Sysamnem iudicem quendam, eo quod iniustè pecunia accepta iudicasset, interemisse, interemptóque detractum corium in tribunali affixisse, in quo ille sedens iudicauerat, ibidemque eius filium Otanem sedere iudicem præcepisse, vt cum iudicaret memoria vltionis ab eo minime recederet, & à tali delicto prorsus se abstineret, & ait Isidorus *l* magnã in Rẽpublicam ruinam causare pessimorum iudicum tolerantiam, quorum, vt licentiosæ maxillæ constringantur, necesse fuit, vt cuidam fræno, & chamo subderẽtur, rationem villicationis suæ superiori iudici integerrimo reddendo iuxta illud *m* Lucæ, *redde rationẽ villicationis tuæ iam enim non poteris villicare*, & iuxta illud *n* Genesis, *descendam & videbo, an clamorem, qui peruenit ad me, opere compleuerint*. Vnde in quadã authentica *o* ordinatur, quod princeps videre habet, ne subditi à iudicibus vel officialibus aggrauẽtur, vel male tractentur.

i Cicero pro Roscio Amer.
k Herodot. lib. 5. v. ait Zanet in Sylua nup. n. 100.
l Isidor. lib. 3. senten. ca. 14. nu. 55.
m Luca 16.
n Genes 16.
o Auth. vt iudic. sine quo suffragio § 1. collat. 2.

Plurimi autem obijcere possunt dicendo virum iustum & sapientem ab omnibus integerrimum reputatũ ad aliquod munus iudicis, vel p̃sulatus assũptum

ptum facto suo officio, minimè forte syndicandum, prout asserunt Baldus, *a* & alij dicentes ad bonum regimen pertinere prius de virtute, moribus, scientia, experientia promouendorum fieri non vulgare scrutinium, & examen, ne ipsi promoti postea accusationibus & delationibus subditorum succumbant, quæ vt ait Simancas, *b* sæpe sæpius prudentissimo proponuntur, quas ipsi subditi, & prælati timentes non debita audacia, pro tribunali sedent, & à iustitia ministranda retardantur. Quod confirmatur, si enim eliguntur iudices, & prælati in virtute eminentes, & bona fama præstantes, nullus videtur remanere excellentior in Republica, qui sine peccato possit inijcere lapides in eos. Qua doctrina attenta videtur in religionibus non debere prælatos syndicari, cum vt plurimum, digniores & in virtute præstantiores eligantur.

His tamen non obstantibus communis Ecclesiæ praxis est in contrarium, quæ ratione, & iure confirmatur. Ratione, quia cum homo solum videat exteriora, & nullo modo interiora possit præscrutari, sæpe apparentijs exterioribus humana fallitur imbecillitas. Plurimi enim exterius vultum, & faciem habent ouis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, & sub specie virtutis multa vitia secreta occultant, nos experientia docet, propter quod ait Plato *c*, nullum omnino iudicem iudicare oportet causæ dicendæ non obnoxium, quod dictum refert Budeus, *d* & licet ante promotionem ad officia plurimi humiles, & benignos se omnibus præbeant, in dignitate tamen constituti inflatos, & cum austeritate imperantes se omnibus ostendunt, propter quod ait *e* Aristoteles, *commodum est, vt animi magistratuum pendeant, neque eis quidquid velint efficere liceat, nam licentia, quidquid libet agendi, non potest malum, quod est in quoquo homine cauere*, & de Alexandro Magno refert Quintus Curtius in eius vita, quod cum in bello se mansuetum, & benignum exhiberet, bello tamen Persico peracto, & ab angustijs liberatus conuertit animum ad vindicandas eorum iniurias, à quibus superbe imperabatur. Iure autem esse probatissimam prædictam praxim testat probari. Et primo probatur iure diuino ex illo Lucæ. *f* Quid est, quod audio de te? *redde rationẽ villicationis tuæ*. Probatur etiam ex illo Samuelis, *g* qui functus iudicis officio ad populum affatus sic ait, *Loquimini de me coram Domino, & Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi*, &c. Quod multis authoribus confirmant Puteus, *h* Azeuedus, Guillelmus Benedictus, & Ioannes Garcia.

Iure autem canonico, & ciuili, & regali præfata praxis euidenter probatur, ita Leo *i* Quartus Papa de eius Pontificatu, coram Imperatore Ludouico voluit syndicari, & de Cornelio Sylla Duce Romano refert Suetonius Tranquillus (teste Ambrosio Calepino, *k* & Paz) singulis annis officium dictatoris renunciasse, vt se syndicationi subijceret. Quod confirmatur ex eo, quod de Constantino Imperatore dicitur in Codice Theodosiano, *l* prout refert Ribadeneria, ait enim, *si quis est cuiuscunque loci, ordinis, dignitatis, qui se in quemcunque iudicũ, comitum, amicorum vel palatinorum meorum aliquid ne raciter, & manifestè probare posse confidit, quod non integre atque iuste gessisse videatur intrepidus & securus accedat, interpellet me: ipse audiã omnia, ipse cognoscã, & si fuerit comprobatũ, ipsemet vendicabo, dicat securus, & bene sibi conscius dicat si probaueris, vt dixerit, ipse me vindicabo de eo, qui me vsque ad hoc tempus simulata integritate decepit, illũ aũt, qui hoc prodiderit, & cõprobauerit dignitatibus, & reb. augebo*. Et refert Alex-

m & Tiberiũ Cæsarẽ ordinasse, vt finito magistratu, gubernator per triginta dies in prouincia remaneret, & à populo syndicaretur, quod ipsum statutum fuisse à Græcis, ab Atheniensibus, & alijs refert Budeus, *n* & ita legibus imperialibus, *o* & regalibus fuit institutum, vt iudices syndicarentur, prout tradunt Castellus Bacca, & Azeuedo, qui alios referũt. Denique vsus syndicationis receptissimus semper fuit, vt iudices male, & peruerse in gerendo magistratu se habentes, diuitias, quas deuorauerunt euomant, & de ventre eorum extrahat illas Deus, vt post alios, aliena congerentes, tradunt Iason, *p* Puteus, Aufles, & Alciatus, qui allegat illud.

Cur hæc tua viscera credas.
Qui semper viuens raptas aliena vomis.

ARTICVLVS II.

Vtrum de minimis debeant prælati syndicari, & visitari.

Respondeo dicendo, quod munus gubernandi est excellentius, & difficilius omnibus alijs artibus, & quasi diuinum, (vt ita dixerim) cum prælatus debeat vigilare super regimen hominum, qui cũ sint filij diuersorum parentum, diuersam vnusquisque habet voluntatem, & vnicuique sua passio sæpe dominatur, qui non considerantes pondus diei, & æstus suorum prælatorum, ipsos gratis odiunt, ingratitudinem præ se ferentes, reddentes malum pro bono. Quapropter Ethnici dicere solebant, gubernatores lupum per articulos tenere, significantes in hoc ipsos in maximo periculi discrimine versari. Vnde experti iudicum, & prælatorum syndicatores non debent aduersus eos accusationes calumniatorias, neque friuolas admittere, neque debent permittere, vt de minimis, & de impertinentibus ipsi sindicentur: tenentur enim ratione boni regiminis, ea omnia prudenti quadam dissimulatione prætermittere, præsertim cum Papa Anacletus *q* dicat, non omnia delicta in hoc seculo esse punienda, sed oportere aliqua diuino iudicio relinqui, & cum iurisconsultus Calistratus *r* affirmet, quod sicut de minimis lex non recordatur, ita de eisdem prætor curam habere non debet, in exiguis enim non tam scrupulosa obseruantia exigitur, vt dicitur in quadam Authentica, *s* & tradit Baldus nõ enim expedit (ait Imperator *t* Iustinianus) magnas de rebus exiguis sustinere homines attritiones, de quo aliqua dicunt Baldus, *u* Puteus, & Azeuedo: non enim syndicantes debent sibi persuadere iudices, & prælatos absque peccato posse suum munus exercere, homines enim sunt, & humanum ab ipsis nihil alienum putent, vt senex ille Chremes (apud Terentium) de seipso affirmat. Et Imperator Iustinianus *x* aiebat, in nullis penitus peccare diuinitatis potius est, quàm humanitatis, neque debent syndicatores mirari, quod in iudicibus, & prælatis aliquæ negligentiæ, & omissiones inueniantur, à quibus (vt ait Vlpianus iurisconsultus *y*) non est scrupulosa exigenda inquisitio, & de eis Iunius Mauritianus *z* affirmat, *Et si errasse videbuntur, det impudentiæ veniam non .n. est mirabile, hoĩes aliquando extra se ipsos esse*. His & alijs rationibus perpensis graues Doctores *a* ausi sunt affirmare, iudices solum de furtis, & donis receptis, & de violentijs esse syndicandos.

a Bal. in l. cũ testam. C. de testam. manu mis. Caro Papiensis. in repetit rubric ff. de senato. nu. 14. Cathaldi. de syndi. q. 19 n. 151. fo. 27.
b Siman. lib. 7. de rep. c. 24. nu. 1.
c Plato de legibus.
d Bud. in anno. ad Pãdect. sup. l. fin. pag. 256. ff. de sena to.
e Arist. lib. politi. cap. 4.
f Luc. c. 16.
g 1. Reg. 7. cap. 12.
h Put. de syn. in prin. fo. 77. nu. 4. Azeu. in rub. tit. 7. lib. 3. n. 3. recopil. Guillie. in ca. Raynuntius. v. & vxorẽ nu. 115. de test. Ioan. Garci. de nobilita. gloss. 9. n. 33. fol. 220.
i c. nos incompetenter. 2. q. 7.
k Ambro. Calepin. v. Sylla. Paz. in proœm. tom. 2. par. in proœm co. vn. nu. 220. fol. 124.
l lib. 9. tit. 1. de accus. Ribadeneira. de princip. Christ. lib. 2. cap. 10. pag. 561.
m Alexander. lib. 4. genial. dier. cap. 6. fo. 189.
n Bud. in annotat. ad pandect. super l. fin. ff. de senat. pag. 258.
o vnic. vt omnes ind. tam ciuil. quã cri. Auth. vt ind. sine quoquo suf-
fragiol. 1. tit. 16 par. 3. l. 12. tit. 15 li. 3 recop. Castel. in l. 27. Tau nu. 39. Bacca in tract. de deci. tuto prest. c. 2. n. 157. Azeu. in l. 2. tit. 7. li. 3 recop.
p Iason in l. vn. n. 6 vt omnes iud. Puteus de synd. in eodem tit. fol. 77. Aufles in c. 1. sind. gl. 1. n. 5. Alcia. lu. emb. 2. c. 13.
q c. si omnia. 6. q. 1.
r l. scio ff de in integr. restitu. l. fi. § fin C. arbit. tutel.
s Auth. nisi breuiores C. de sen. & interlo. omn. iud. Bal. in l. non ignorat. co. 3. c. qui accusare non possunt.
t Aut. de fide instr. § oportet
u Bald. in l. quamuis, ff de condit. & de monst. Puteus de syn. in prin. c. 2. n. 23. f. 96. Aze. in li. 10. tit. 7. li. 3 recop. nu 11.
x l. 1. §. omnib. C. de vete iur. enucleand.
y l. nec supina 6. de iuris & facti ignor.
z l. Senatusc. 15. in prin ff. de iure fisci.
a l. vn. C. vt omnes iud. tã ciuil. auth. vt iudicis sine quoquo suffra. §. illud & ibi glo. 1. Bald. in eã in princ. de re iudic. & Angel. in l. fin. quis §. cũ autem ff rem. ratã habere Cathald. de synd. q 149 nu. 88. in fin. fol. 21. Amadeus de synd. nu. 136. fol. 56. Clerici in pract. §. fina. qu. 73. nu. 3. Aufles in c. 1. prætor. glo. fi. 1 num. 22.

Ex quibus infertur primo, quod visitatores in religionibus prælatos syndicantes, ab aliquibus minimis debent releuare, & cum eis super huiusmodi debent dissimulare, præcipuè, si in his, quæ pertinent ad obseruantiam regularem, & ad suorum subditorum sustentationem spiritualem, & temporalem, solicitè se gesserunt. Debent enim considerare suos subditos super capita portasse, qui tanti beneficij immemores, vt ingrati, sæpe sæpius contra suos prælatos, pro bono malum reddentes calumnijs, & friuolis dilationibus insurgere non pertimescunt, attendant tamen, quod licet contra eos de minimis non sit proponendus libellus, ipsa tamē minima, si fuerint manifesta, non sunt omnino obliuioni mandanda, ita vt neque etiam coram superiore proponantur, vt de eorum prælatorum in gubernando valore, aut præcipitatione, & nimia grauitate, & facilitate certior factus, ad munus præsulatus non ita facile eos admittant.

Infertur secundo, quod visitatores in syndicatione non debent opponere reo in libello articulos tantum auricularibus testibus probatos, nisi res visitata sit grauis, & ita publica, & manifesta, vt nulla possit tergiuersatione celari, prout tenent Innocentius, *a* Abbas, & Doctores communiter, & quando contigerit prælatos de aliquibus paruæ considerationis criminibus visitari ex vno tantum teste oculati, non debent talia crimina in libello iuridicè & publicè ipsis prælatis opponi, nisi alia concurrant indicia, licet enim dictum vnius testis ocularis præsumptionem generalem pro iudice habitam tollat, & vincat, prout dicitur in iure, *b* & tradit Hippolitus, cum tamen res, & delictum, de quo agitur, sit leue, & minimum, vt supponitur, & non possit ex dicto vnius testis prælatus puniri, consequens est, non posse ipsi tale dictum in libello opponi, cum opponatur in libello, vt conuincatur, & puniatur, aut purgatione canonica se defendendo possit excusari, potest tamen ipsi opponi extra iudicialiter, vt secreto, & extra iudicialiter fraternaliter corrigatur. Verum tamen est, quod si delictum fuerit graue, et vno teste oculati maiori omni exceptione probetur, cum talis testis faciat semiplenam probationem, debet iudex proponere tale delictum reo in libello, & ab ipso extorquere veritatem, vt se possit purgare, & vt indagata veritate sententiam absolutoriam, vel condemnatoriam proferat, vt post alios, tenent Auendannus *c* Burgos de Paz, Aimon, Iulius Clarus, Carolus de Grassalis, Azeuedus, & Tiberius Decian.

a Innoc. Abb. ad. in cap præterea de testi.

b l. Diuus. ff. de in integrū restit. Hippolit. in pract. § diligēter. n. 192 & sequent. & nu. 187.

c Auen. respōs. 1. n. 11. Burgo. i proœmio leg. Tauri. n. 26 2. nō § Aimon conf. 197. nu. 7. Clarus in pract. § fin. q. 63 nu. 9. Carolus de reg. Fran. lib. 1. n. 129 171. & 177 Azeued. in l. 10. tit. 17 lib 4 recopil. nu 130. Dec. 3. 10 crim. lib. 3. c. 30. nu 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudicibus, & prælatis sit dandus libellus articulorum, de quibus sunt visitati in generali, an in speciali.

Respondeo dicendo, præfatos articulos in syndicatione non esse in generali proponendos iudicibus, & prælatis, sed in speciali est eis porrigendus libellus, in quo culpæ determinatæ & particulares contra eos visitatæ contineantur: cum enim ipsis prælatis manifestentur, vt se ab his purgare possint, euidens est eas in speciali, & determinatè esse intimandas, vt contrarium valeant probare, proponendo enim ipsis prælatis eos fuisse decoctores bonorum ecclesiasticorum, & fuisse inhonestos &c. non possunt contrarium euidenter probare, negatiua enim generalis secundum ius *d* improbabilis est. Hanc opinionem probat expresse cuiusdam iurisconsulti *e* determinatio dicens. *Qui agit iniuriarum, certum, quid iniuria factum sit, quia qui famosam actionem intendit, non debet vagari cum discrimine alienæ existimationis, sed designare certum, & speciali-* ... dicere quam se iniuriam passum contendit, per quod tus & alij hanc opinionem post alios tenet Gregorius *f* allegans ad hoc, aliquas leges huius Regni, & hanc opinionem tenet Bartolus, Abbas, Baldus, Alexander, Bossius, & Axeuedo.

d c. quoniam contra de probat. c. bona, el 1. de elec. el. lib. llorū ff. de acc. l. Prætor. 7. in prin. ff. de iniurijs.

Quod adeo verum est, vt hæc doctrina etiam habeat locum, quando proceditur per viam inquisitionis sola veritate inspecta, sine figura iudicij, sicut proceditur in causis regularium. Cum enim iudex procedens per viam inquisitionis in locum accusatoris succedat, necesse est, vt denunciata in inquisitione reo ipsi pandantur non in generali, sed in particulari, & determinatè, vt ab ipsis legitimè se possit purgare, prout asserunt Salicetus, *g* Maranta, & Amadeus: si enim culpæ in generali proponantur, ad quid reo ostenduntur, vt ab eis possit purgari? cum negatiua generalis improbabilis sit? Propter quod tenet quædam Glossa *h* recepta à Ripa, ab Auendanno, ab Antonio de Padilla, & ab alijs posse iudicem ex officio etiam parte non petente has generales culpas propositas repellere, cum ipsi reo manifesta iniuria inferatur.

f Greg. v. accusat. ind. 1. gl. nu. 2. nam 7. Bar. cons. 198 col. 1. & tract. ad reprimendū. v. per inquisit. Abb. in c. fin. col. de pur. canon. Bald. in l. vn. col. 2. de cōfes. Ale. in l. edita in pri C. de edend. Maran. de ord. iud. 6. part. tit. ac in quisitio. n. 36. & 37. Bossius in prac. tit. de inquis. nu. 90. p. 35. Aceu. in l. 4. à n. 90. tit. 2. li 4. rec.

g Sali in l. quarela C. ad fals. Marā. vbi su. nu. 38 & seq. Amadeus, de syndi. v. locus & tēpus. fol. 40. nu. 32.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum contra prælatos in syndicatione maiores requirantur probationes, quàm contra subditos.

Respondeo dicendo, quod gubernatores, quorum munus est simul iudicare, & exemplum dare, debent esse viri in virtute præstantiores, sapientiores, & prudentiores, propter quod præsumit ius *i* eos tales esse, quales esse debent, vnde dicebat Plato, *K quis erit ita capax, & perfectus, vt gubernatorē possit corrigere?* Vnde leges *l* nullum in eorum regimine peccatum considerant, prout tradunt Baldus, *m* Innocentius, Menochius, & Mascardus. Cū enim sint legum executores in se ipsis eas exequi præsumuntur secundum Baldum, *n* Menochium & Mascardum, quod de quocunque iudice præsumitur, siue ordinario, siue delegato secundum Bartolum, *o* Baldum, & Menochium, quod adeo verum est, vt, licet necessario aliquando culpa, & dolus in eis præsumatur, semper eos minus culpabiles iudicare debemus secundum Baldum, *p* Ioannem Andream, & Mascardum. Denique regula certissima est, semper de iudicibus, & superioribus esse bene sentiendum, vt Imperatores *q* diffinierunt, & tradunt Puteus, Baldus, Cathaldinus, Auiles, Tiraquellus, Bossius, Grāmaticus, Mascardus, & Paz. Qua ratione attenta cū de bonitate iudicum, & superiorum semper benè præsumatur, necesse est, vt testes, qui contra eos deponunt, sint omni exceptione maiores, & probationes clariores, & euidentiores contra eos appareant, prout tradunt Puteus *r* Amadeus, Dulcetus, Baldus, Matthæus de Afflictis, Paz, Bossius, Auiles, et Olanus.

h Glos. in l. 1. ff. de of. assesso-ris, & in l. 2. C. vt nemo priuat. Rip. ind. 4. § hoc autē n. 48. ff. de dā. infect. Auendā. resp. 1. n. 19. Padilla in l. vbi pact. 9. 11. C. de trans. Aceu. in l. 10. n. 3. vbi licet iudex. n. 11. & seq. tit. 3. lib. 4. recopi.

i c. in nostra de procurator. c. nisi essent de præben. Meno. de præsum. 1. par. li. 2. præsump. 67. n. 5. fol. 59.

K Plat. 11. de legib.

l l. vn. C. ad legē Iul. repetun. m Bal. i l. vn. in fin. C. ne quis in sua caus. Menoch. vbi su. Mas. de probat. 3. tom. 1132. n. 21. f.

Quod & sequenti ratione comprobatur ex doctrina Diui *s* Tho. dicentis, quod homines, qui habent de alijs iudicare, sæpe propter iustitiam multos aduersarios habent, vnde non est passim credendum testibus contra eos nisi magna multitudo conuincat, quod ipsum ait Alexander *t* Tertius dicens, cum ex officio suo teneantur non solum agere, sed

21. n Bal. ī auth. sed & si quis. C. de testib. Meno. vbi su. o Bar. in l. 1. n. 26 ff si quis in ius vocatus Bal. in c. cum in iure peritus de offic. deleg. Meno. vbi su. n. 8 p Bal. in l. nō n. de adop. And. in c. accipimus, de ætat. et qual. Mas. vbi su. n. 21. q Put. de syn c. 1. f. 92 6 Bal in l. 2. C. g acc. 2. on. pos. Catal. de synd. f. 26. q. 94. n. 10. Auiles. in c. 1. prætor gl. fi. el n. 29. Tiraq. de pœnis. tēp. causa 58 n 2 p. 291. Bossius in pract. t. 1. de opposit. cōtra testes n. 59 p 444 Grāmat. sup constit. regni li. 2. f 98 Masc. vbi su. 1. to cent. 365. f 129. n. 4 Paz. in pract. 1. t 8. p. c. vn. fol. 231. n. 35 ad fi. r Puteus de synd v. probat. c. 2. in prin. et n. 6. Amad. de synd. f 63 n 31 2. Dulcet. co. tra f 358. n. 24 Baldus in l. obseruare § proficisci q 10. vn. fi ff de offi procōsul. Afflic. in cōstit. Neap. in co. regni Bulg fama prosequitur Olā. in anto. v. bastarda f 46 n 48. s D. Th. 2. 2. q. ar. 2. 1 c. qualiter, et q̄do. 2. de accu.

sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere nonnunquam verò ligare, multorum odium incurrunt, ideo sancti patres prouide statuerunt, vt accusatio prælatorum non facile admittatur, ne concussis calumnijs corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solùm falsæ, sed etiā malignæ criminationi ianua præcludatur. Et Petrus Gregorius *a* de magistratibus loquens ait, *qui enim præsunt, & ob potentiam inferioribus nocere possunt, multorum contrahunt inimicitias & odia, & facile molliuntur, qui oderunt calumnijs*, & Rex Dominus Alphonsus cognomento Sapiens, prout refertur in partitarum legibus, *b* de eisdem magistratibus loquens dicit (*Que los homes que officio tienen maguer faga derecho, non puede ser que no ayan mal querientes*).

a Petrus Gregorius syntag. mat. iur. 3. p. li. 3. c. 15 n. 5.

b l. 2. ti. 18. & l. 11. ti. 1. p. 7.

Supra dicta tamen doctrina limitanda est secundum Baldum, *c* & Tiraquellum, quando clarè & certo constat de culpa ipsorum superiorum, licet enim secundum ius à præsumpta calumnia excusentur, non tamen à clara, & manifesta culpa liberantur.

c Bal. in l. quoniam contra falsum in 2. v. extra quaro de prob. Tira. de pœnis temperand. causa 58. p. 229. nu.

Secundo limitanda est in iudicibus, & superioribus malæ famæ, propter malam famam enim præsatum fauorem, & priuilegium perdiderunt, & ideo contra istos tales minores probationes requiruntur, prout dicitur in iure, *d* & tradunt Bartolus, Puteus, Mascardus, & Tiberius Decianus. Alias limitationes cumulant doctores agendo de iudicibus secularibus, & ecclesiasticis, quas nos missas facimus, quia iudicibus regularibus non ita accommodantur.

d l. Sei. § pœ. ff. de fal. & in l. § fin autē ff de suspect. tutor. Bart. in l. pupillo § si qu ipsi pratori n. 17. ff. de dam. infect. Puteus de syndic. v. testis c. 2. n. 3. v. tamen ego distinguo fo. 312. cum seq. Mascard. de probat. 3 tom. conc. 1122 n. 36. fo. 22. Decianus 2. to. crimi. lib. 8. c. 38. n. 10.

ARTICVLVS V.

Qua pœna falsi testes sint puniendi deponentes in visitatione contra prælatos.

Respondeo dicendo, quod inter septem, quæ Deus optimus Maximus detestatur, prout ait Salomon, *e* falsus testis connumeratur, & à natura humana hoc peccatum abominatur, prout ait Isidorus, *f* testis enim falsus tres offendit, Deum, quem contemnit, cum in testem falsitatis adducendo: iudicem, quem decipit mentiendo: innocentem, cui suo falso testimonio damnum non paruum causat. Adeo Deus odio habet periuria, vt propter vnum solum iuramentum factum à Iosue Gabonitis, quod postea Saul fregit, ita fuit castigatū totum regnum, vt per tres continuos annos, in eo minimè pluerit. Considerantes Romani antiqui huius delicti immanitatem in quadam duodecim tabularum lege, in hunc modum statuerunt. *Qui falsum testimonium dixisse se conuictus fuerit à saxo Tarpeio deijcito.* Et ait Gelius, *g* quod cum hæc pœna durissima Fauonio Philosopho visa fuisset, dixit ipsi Sextus Iuris Consultus, Fauoni si falsi testes à saxo altissimo deijcerentur modo, sicut antiquitus fiebat, non tot homines falsa dicerent testimonia. Existima, & certo scito, seueritatem in maleficijs puniendis, vt plurimū ad bene viuendum aptissimum esse medium, pœna autem hæc deiectionis à saxo, & rupe, semper fuit arbitraria durissima, & acerbissima, qua Iehu *h* puniuit impiam Iezabelem: & Amasias *i* decem millia captiuorum: & Delphi Æsopum, prout referunt Maximus Planedes in vita Æsopi, & Hercules *k* Liffas. Vlisses Astianectem filium Hectoris, vt referunt Ouidius, *l* & Seneca, & Rex Atalus Dasidam sophistam, vt refert Valerius Maximus. *m* Qua deiectionis pœna antiqui Hispani vsi sunt, vt constat ex scriptis Cornelij Taciti, *n* & Senecæ: & de ea leges Partitarum *o* meminerint. Verum est tamen quod iuris Consultus Modestinus eam abrogauit; & Imperator Constantinus *p* eam legem iniquam appellauit.

e Salom. prouerb. 6 n.

f Isidor. lib. 2. de summa bono.

g Lib. noct. Athi. c. 1. in f.

h 4. Reg. 6.

i 2. par. ca. 25.

k Ouid. in l. 1.

l Ouid. in l. 12. & 13. metham. Sene. in Troada.

m Val. Max. li. 1. c. 8.

n Tacitus li. 4. anr. aliū Sene. controu. 3. & de clamat. 3. lib. 1.

o L. 6. titu. 31. part. 7. & l. 9. ti. 18. & l. penul. ti 12. p. 2.

p L. diuino §. fi. ff. de pœnis.

Quando autem minori rigore leges Ciuiles *q* & regni hoc delictum punierunt, fuerit vt in causa capitali, aut corporali pœna talionis castigaretur, quæ iure diuino *r* irrogabatur. Denique vt ad institutū redeamus, periurium contra iudices, & superiores in syndicatione, quod est adeo atrox debet acriter puniri, testes enim contra iudices, & superiores nūquam deficiunt, non modo veri verùm etiam falsissimi, vt tradit Redin. *s* In hoc enim crimine grauissime peccatur, non enim solùm peccatur contra Deum, & iudicem, sed etiam in Rempub. exemplo enim persecutionum, quæ ab istis falsarijs causantur, ipsi superiores, & prælati perterriti ab administratione iustitiæ, & à gubernando audacter, vt debent, detinentur. Vnde conuenit hos maleuolos virga ferrea, & castigatione non minima deterrere, siquidem inter scelerattissimos contra Rempub. peccantes connumerantur. Et Cicero ait, *nihil est tam molle, tam tenerū tā aut fragibile, aut flexibile, quā voluntas erga iudices, sensusque populariū, qui non modo improbitati Candidatorum sed etiam viris recte factis sæpe fastidiunt.* Vnde Episcopus Redin. *t* in libro de maiestate Principis, quem, cùm esset Regis consiliarius scripsit, ait, semper in ea fuisse sententia, vt testi falso pœna capitalis imponeretur, videns grauissimos homines propter falsos testes sæpe sæpius periclitari, sed tandem saluos experta veritate euadere. Et sic Cicero, pro Marco Cælio dixit *ò magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contràque fictas omnium insidias facile per se ipsam defendatur.*

q L. 1. c. de em. ser. norum.

r L. 1. §. pra. ff. de sicar. glo. in ca. Rex debet furta. 23. q. 5. l. 5. ti. 13. par. 2. l. 26. tit. 11. p. 3. l. 83 tauri vbi Ant. Gom.

s Redin. de maiest. princ. v. sed etiam per legis trami fo. 91. nu. 155.

t Redin. vbi su. n. 157.

ARTICVLVS VI.

Quomodo iudices superiores syndicantes debeant se habere circa clamorem potentium, & populi contra prælatos in syndicatione.

Respondeo dicendo, pusillanimem satis esse iudicem, qui motus potentium, & populi clamoribus sine aliqua probatione in particulari sententiam proferunt contra prælatos visitatores contra sententiam Ecclesiastes *u* dicentem, *ne timeas à facie potentium, aut scandalum ponas in agilitate tua.* licet. n. ad sedandum populi clamores debeant celeriter sumi testes, & inconsulto principe multa ratione boni regiminis fieri, vt ait Salicetus, *x* & ita seruari in praxi testatur Cathaldinus, *y* quos refert, & sequitur Iulius Clarus, *z* hoc in vt diffinierunt imperatores Diocletianus, & Maximianus, cū grauamine Innocentiū, & cum cōmodo delinquentium, qui commēdari merentur, fieri non debet. Vanę. n. populi voces minimè sunt audiendæ, nam legibus *a* magis, quàm clamoribus populi debet iudex adhærere, docendusque est, non sequendus populus, vt dicitur in quodam decreto, *b* sæpe enim sæpius inclinatum populus odio, interesse aut fauore ad aliquid sequendum. Ex hoc sunt condemnandi quidam iudices syndicantes superiores, & prælatos, prout ait Baldus *c*, molestantes ipsos, solùm propter potentium, & populi clamores; contra quos ponderant Acursius *d* Guillelmus, Benedictus, Cassaneus, Montaltus, & Episcopus Redin. iniquam illam sententiam Pilati, contra Dominum nostrum Iesum Christum, quod scilicet Pilatus clamoribus populi Iudæo-

u Ecclesiast. 7.

x Sali. in le. di ..... C. de pœnis.

y Cataldi. de synd. q. 212.

z Clar. in præ § f. q. 8. nu. 3.

a L iusti. C. de off. rect. pro uin. l. de curio. C. de pœnis.

b c. docend. 66. dist.

c Bal. in l. obser. §. antiquā ff. de offic. pro consul.

d Acur. in d. l. decur. Benedic. inc. Raynunc. v. mortuo itaq; test. in 1. fo. 122. nu. 137. & seq. a. p. Cass. in catalo. glo. mundi 4. p. 6 cōsid. Mōtal. in tracta. retrac. sententia Pilati Redin. de Maiest. princ. v sed etiam nu. 44. fo. 78.

Iudæorum annuerit voluntati, tradendo Dominum nostrum Iesum Christum voluntati eorum, nullam
a Luc. 23. in eo causam mortis inueniendo, vt apud Lucam *a* habetur: & Deus optimus maximus iudices docuit non se his clamoribus conformari, sed debere ad
b Genes. 18. probationes claras, & manifestas recurrere, quatenus audito clamore contra Sodomitas dixit, *b descendam & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me,*
c Psal. 56. *opere compleuerint*, hæc est vulgi accusatio (de qua Psal. *c* dixit *filij hominum dentes eorum arma, & sa-*
d c. pericul. de pæn. dist. 1. *gittæ, & lingua eorum gladius acutus*,) non facile est admittenda, cum secundum Conc. Sardicense *d* te-
e c. nim. sunt 22. q. 4. meraria, & culpabilis sit, & cum secundum August. *e* propter malos, ac clamantes, vt solent, non debent
f Aeneidos 1. boni prælati, & superiores fauore iuridico destitui *sæuit enim animis ignobile vulgus*, vt ait Virgilius, *f* & sic hæ acclamationes populi sunt satis in iure odiosæ, perturbant enim communitatem, scandala causant, præcipuè quando ita præualent, vt concitetur communitas contra suos superiores, & guberna-
g Dec. consil. 33. nu. 7. tores, prout determinat Decius & *g* Paulus *h* Iu-
h l. si quis ali quid §. moto-res. ff. de pæn. ris Consultus ait, *authores seditionis, & tumultus, vel concitatores populi, pro qualitate dignitatis, aut in crucem tollantur, aut bestijs obijciantur, aut in viam deportentur*, & certe prout innuit Tiberius Decianus *i*
i Decia. 2. to. crim. li. 7. cap. 19. num. 4. & 42 & 55. maximo supplicio sunt digni, qui suis clamoribus iudicem ad iniustam sententiam ferendam voluerint obligare, quod in visitantibus, & syndicantibus religionum prouincias maximè locum habet, qui cũ visitent religiosos, in ipsis hoc peccatum maxime debent aggrauare, cum inter ipsos negotia in multitudine pacis, & silentij debeant peragi.

ARTICVLVS VII.

Quomodo iudices syndicantes debeant se habere contra calumniatoriè visitantes superiores.

k Cicer. 2. de orat. RESpondeo dicendo, iustum esse, prout ait Cicero, *k* vitia & dolos hominum opprobrijs damnis, carcere, flagellis, exilijs, & pœna capitali castigari, violentias autem, & culpas magistratuum, & gu-
l Arist. lib. 4. Polit. c. 5 Gre. de Sintam. iuris 3. p. lib. 52. c. 4. nu. 12. Meno. de arb. li. 2. casu 348 in fi. bernatorum, & prælatorum seueritate condemnari, iustum est etiam bonos gubernatores, & benemeritos prælatos honoribus, præmijs, & specialibus fauoribus remunerari, & per consequens contra eos cum calumniis & fraudibus capitulantes rigorosè procedere, prout innuit Aristo. *l* in hunc modum,
m Demos. ora. contra Aristogit. *publicas accusationes, quàm rarissimas facere oportere magna pœna in eos constituta, qui falso accusauerint*, quod tradunt etiã Petrus Gregorius, & Menochius,
n Ant. in annot. ad prax. actuarum. verb. fili. 6. c. vlt. nu. 42. Petrus Greg. & Menoch. vbi sup. quos Domosthenes, *m* in quadam oratione erudeles, & genimina viperarum appellauit, & Agesilaus ipsos magis, quam latrones persequebatur, prout referunt Nicolaus Antonius, *n* Petrus Gregorius, & Menochius. Vnde contra capitulantes aduersus iudices, magistratus, & prælatos, lata fuit Romæ
o l. 1. § calũnia ff ad Turpilia Valer. li. 3. c. 7. Cicero. pro Sexto vbi Ottoma. Manut. de legib. Roman. p. Puteus de syr. sic. v. de offic. syndi. in 33 fo. 92. quædam lex Memia, *o* de qua meminerunt Valerius Maximus, Cicero, Ottomanus, & Manutius. Et certe deplorandum est, aliquos religiosos satis paruæ notæ capitula grauissima, & infamatoria contra suos prælatos in visitatione proponere, & nihil eorũ probantes sine aliqua pœna immunes aliquando relinqui, prout aduertit Puteus, *p* quasi sint peioris conditionis prælati viri grauissimi à suis congregationibus vt tales electi, quàm subditi satis humilis notæ, cum prælati si capitula contra eos posita probarentur castigari deberent, & calumniatores fratres non probatis suis calumnijs, immunes euadant dolendum est etiam subditorum inuerecundiam, contra prælatos, & superiores huiusmodi mendacijs, & fraudibus insurgentium, qui si non essent religiosi, sed sæculares non auderent eos in faciem intendere. Vnde ait Baldus, *q* in iis accusandis ma- *q Bal. in l. non tegend. §. 1. C. de procurat.*
xima consideratione opus est, cum ius de ipsis bene sentiat & eos calumniis accusantes pœnis grauissimis afficiat. Et sic quamuis propter bonum commune permittatur, vt gens inferioris notæ contra superiores suos præfata capitula proponat, iustum etiam est, vt ipsi calumniantes, grauiter puniantur etiam pœna talionis, vt in libro Ester, *r* & in libro Esdræ *r Ester cap. 8. Esdras. in fin. sui li.*
legitur contigisse, & in Leuitico *s* dicitur, qui irrogauerit maculam cuilibet ciuium sicut fecerit, sic fiat ei, fracturam pro fractura, oculum pro oculo, *s Leuit. c. 24.*
dentem pro dente restituat, quod ipsum in Exodo, *t* *t Exo. 21. Deuteron. cap. 19. Apoc. 2.*
& in Deuteronomio, & apud Diuum Ioannem scriptum legimus, & licet pœna talionis sit hodie consuetudine abrogata, prout sæpe sæpius, in his tractatibus diximus in aliquibus casibus grauibus, cum personæ notabiles falso infamantur, talis pœna admitti debet, quod ita vidisse practicari in senatibus Italiæ testatur Iulius Clarus, *u* nam Cicero pro Roscio ait, accusatores quippe multos esse in ciuitate, vti le est, vt metu coerceatur audacia, verum hoc ita vtile est, vt ne planè illudamur ab accusatoribus. Denique munus visitatorum, & syndicantium, prout in simili tradit Puteus, *x* est fauere bonis prælatis, & contra eos extra ordinarias inquisitiones minime permittere, & subditorum friuolas, & malitiosas petitiones repellere, & eorum verba iniuriosa & temeraria punire, quod multis rationibus ipse doctissimus vir comprobat. *u Clarus in pract. §. fin. q. 62. & d. 83. n. 3.* *x Puteus de synd. v. synd. offic. fo. 98.*

Sed aliquæ rationes adducuntur, quibus probari intenditur ad bonum Reipublicæ regimen conuenire, quod cum calumniatoribus dissimuletur. Prima ratio est, ne illi, qui aliqua vera capitula contra prælatos habent ab his coram syndicatore proponendis pœnæ formidine abstineant, quod in maximum Reipublicæ detrimentum verteretur, licentiosi enim iudices, & superiores pro libito perfas, & nefas multa mala in Reipublicæ damnum perpetrarent, scientes eorum delicta tandem debere relinqui impunita: Cui rationi respondetur non debere cum calumniantibus dissimulari, cum dicat quidam Imperator *y* in hæc verba, nec impunitam fore putet *y L. fin. C. de accusat.*
licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicij, quod & Gregorius Lopez, *z* & Iulius Clarus commendant. Hi enim *z Grego. in v. tal. malic. in l. 5. & 27. tit. 1. par. 7. Clarus vbi su. q. 7. nu. 13.*
non sunt vtiles Reipub. sed satis præiudicant bono communi; plus enim præiudicat Reipub. quod iudices timore calumniarum ab administranda iustitia non abstineant, neque à sua obligatione deficiant, quam quod facilitate veniæ accusatores calumniantes contra prælatos audacter capitula infamatoria proponant, neque à castigatione & punitione istorum datur occasio viris bonis ad non accusandum, audacia, & temeritate, quas vere iudices, & superiores in administranda iustitia commiserunt cum ex huiusmodi accusationibus, & denuntiationibus nihil mali ipsis possit euenire, imo obligantur iudices syndicatores eos, vt bene meritos Reipublicæ præmijs afficere, prout ordinauit Imperator Iustinianus, & *a* iuris Consulti statuerunt & Tiberius *a Liube. in fi. & ibi Glos. C. ad l. Iul. repe. l. ita vulnera. ff ad l. Aquil. Deci. 2. tom. crim. li. 8 35. n. 9. & 17.*
Decianus resoluit.

Secunda ratio est, quare cum punitione illorum maleuolorum dissimulatur, quia scilicet aliqua capitula non probent, alia tamen testibus fide dignis vera esse ostendunt; Cui respondetur non propterea cum eis esse dissimulandum in eo, quod cum calumnia

lumnia & fraudulenter detulerunt. Et hanc resolutionem, ita in iure *a* videmus probari dicente, si plures crimina idem eidem intulerit singulorum abolitionem debet petere, alioquin, prout quid omiserit, eius nomine senatus Consulti pœnam patietur. Et ita tenent post alios grauissimi Doctores communiter, vt constat ex traditis à Felino, *b* Angelo, & Hippolyto, & alijs allegatis a Gregorio Lopez, & à Iulio Claro.

a L. 2. § in fin. prin. ff. ad Turpill.

b Feli. in c. 2. de calum. Angel. in l. vnic. C. de suffra. Hippol. cōs. 37. n. 4. & in leg. is qui cum telo. n. 48. de sicar. Greg. in l. 7. tit. 1. p. 7. v. non pudiebo, et in l. 39. ti. 32. pa. 3. v. apocha. Clarus vbi supr. q. 62. nu. 6.

Vnum tamen est consideratione maxima dignum, quod calumniosè capitulantes possunt excusari secundum Bartolum, *c* Angelum, & alios, quos refert Mexia à pœna eo, quod ea capitula detulerint incitati ab aliqua persona bonæ famæ, & opinionis, quæ secundum exteriorem affectum zelum boni publici ostendit, cui credere obligarentur. Et Bartolus *d* ait, hoc esse notandum pro syndicis communibus, qui aliorum instigatione maleficia denuntiant. Et Baldus *d* ait instigatorem fide dignum à calumnia excusari. Non tamen ita debent excusari, vt nulla pœna afficiantur, ad minus enim, vt insipientes debent plecti, cum aliorum dictis nimis credentes in has angustias se se iniecerint. Hoc autem maximè notandum est, pro omnibus religiosis, qui sæpè sæpius in his & alijs similibus faciẽdis zelo religionis insipienter ducuntur, qui tamen licet ex hac parte aliqualem mereantur veniam, ex alia tamen, quia scilicet sub specie zeli religionem cõturbant, licet pœna calumniatorum non puniantur, pœna tamen seditiosorum plecti necesse est.

c Bar. in l. Athlet. ff. de falsis & Ang. in l. Athle. §. calum. ff. de his qui notan. infam. Mexia super l. Tolet. 2. fundam. 13. p. 154. nu. 28.

d Bart. in d. §. calum.

d Bald. in ca. quoniam contra falsam. co. 9. versic. extra quaro, de prob.

ARTICVLVS VIII.

An superiores syndicati possint proponere querelam contra calumniantes.

RESpondeo dicendo, certum esse in iure, *e* quod ex libello infamatorio contra aliquem in iudicio dato etiam in causa ciuili actio iniuriarum nascitur, & à fortiori orietur etiam in causa criminali. prout resoluit Bartolus, secundum quam doctrinam bene poterit accusatus & denuntiatus contra calumniosè capitulantes proponere querelam, cum ex capitulis satis calumniosis iniuria non parua illi accrescat. At cum multa nobis liceant, quæ tamen secundum Apostolum *f* non expediunt, non expedit pro tunc ipsum syndicatum accusatum, aut denũciatum huiusmodi intimare querelam. Vnde oportet, quod quando responderit capitulis opponat calumniæ exceptionem, & quærelamium protestetur, prout tradunt Cathaldinus, *g* & Puteus, & probet Calumniã, & eius qualitatem, si enim tunc per querelam capitulantes reconueniret, ad fugiendam pœnam suis culpis debitam, subterfugium assumere videretur. Vnde tempus opportunum ad præfatam, querelam proponendum inuestigari debet, & nullum magis, quàm post sententiam latam super capitulis cognita iam innocentia Syndicati, & accusati, & calumnia accusatorum manifestata, ad præfatam querelam intimandam excogitari potest.

e Te. & gl. in l. Litẽ apud Lebeonem. § si qs. libe. & § si qs nõ debit. & in l. credit. §. iniuria. & ibi Bar. ff. de iniurijs.

f Paul.

g Cathald. de synd. qu. 5. fol. 26. & Puteus eo. tr. v. iniur. officia. c. 1. n. 4. fo. 197.

ARTICVLVS IX.

Vtrum illi, qui non sunt eiusdem ordinis, possint alicuius ordinis prouinciam visitare.

RESpondeo dicendo, propositum dubium iam ex parte esse resolutum; in superioribus *h* egimus de electione prælatorum: vbi latè probauimus, prælatos non debere aliquibus regularibus præponi, nisi sint eiusdem instituti professores. Pro ordine autem Cisterciensi est priuilegium quoddam Innocentij Octaui expeditum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo, in quo districtè in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœna ipso facto incurrenda authoritate Apostolica præcipiendo fratribus dicti ordinis mandauit, vt omnia, & singula dicti ordinis Monasteria & loco vbilibet consistentia, per eosmet ipsos vel alios Abbates dicti ordinis vestri idoneos, quos ad id duxerint deputãdos, visitentur, prout latius in præfato priuilegio, *i* & breui continetur.

h 1. tom. 9.

i Habetur. in li. priu. dict. ordin. impr. compl. 1. 10. pri. 117. fol. 140 n. 1. & fo. 79 priui. 31.

Et idem Innocentius Octauus anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, in bulla quæ incipit, *venerabili fratri Cabilonensi*, statuit & decreuit motu proprio, & ex certa scientia, quod de cætero perpetuus futuris temporibus monasteria, & loca prædicta prætextu quarumcunque literarum Apostolicarum, per se & sedẽ prædictam in posterum etiam motu & scientia similibus, & ex quibuscunque causis, ac cum quibusuis clausulis etiam derogatoriarum derogatorijs efficacissimis, & insolitis, etiam præsentibus expresse derogantibus, & etiamsi illæ eis de verbo ad verbum insertæ forent in posterum etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, Principum, & aliarum personarum quarumcunque, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis concedendarum visitari non possint districtè in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub censuris Ecclesiasticis inhibentes, quibuscumque visitatoribus supra nominatis (exceptis hactenus, & pro tempore deputatis) etiamsi Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, aut quauis alia dignitate, Ecclesiastica fugerent, ne prætextu quarumcunque facultatum & commissionum in genere, vel in specie visitandi eis concessarum, & tactarum se de Monasterijs locis personis & ordine prædictis intromittere quomodolibet præsumant. Ac decernentes, ex nunc irritum, & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate sciẽter, vel ignoranter contigerit attentari, &cæt. Et pro conseruatoribus omnes Ecclesiarum prælatos, ita vt quicunque fuerit requisitus, defensionis efficacis præsidio assistant, ita habetur in præfato ordinis libro. *K*

K in eo. li. & tom priu. 119. fo. 133.

ARTICVLVS X.

Qua pœna puniantur visitatores singulis annis non visitantes.

RESpondeo dicendo, non esse dubium visitatores teneri prouincias sibi commissas visitare, prout definit Concilium Tridentinum, *l*. & ad earum visitationem singulis annis faciendam obligari, prout ex Concilio Tridentino *m* in nostra summa *n* confessorum probauimus, & ideo Innocẽtius VIII. in priuilegio primo allegato in articulo superiori hoc prælatis sub obedientiæ præcepto mandauit singulis annis faciendum, quod si non adimpleuerint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, quam pœnam declarauit Innocent. *o* Octauus in bulla, quæ incipit, *accipimus literas vestras, &c.* Data anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, ad petitionem capituli generalis ordinis Cisterciensis non comprehendere nisi negligentes, & rebelles, dicens

l Sess. 25. de reg. c. 20.

m Sess. 7. de refor. c. 8. sess. 21. de refor. c. 8

n Summa in 2. to. in tra. del orden. iud. c. 1.

o Prim. 205. f. 161. in 1. to. li. priu. huius ordin. impr. compl.

in

in hunc modum. Et quia inter cætera nobis exposuit, vos paratos esse literis nostris super visitatione, & reformatione monasteriorum dicti ordinis singulis annis facienda emanatis obtemperare, deuotionem vestram plurimum in domino commendamus. Verum quia forsan contingere posset, quod aliquam ex monasterijs, & locis dicti ordinis propter aliqua impedimenta, & aliquam resistentiam visitare non possetis, securitati conscientiarum vestrarum consulere volentes declaramus, sententias censuras, & pœnas in dictis literis contentas non ligare, nisi negligentes, rebelles, & huiusmodi visitationem, & reformationem impedientes, aut retardantes. Pro quo est aduertendum, quod licet in alijs religionibus non sit apposita aliqua censura contra prælatos singulis annis non visitantes, ipsos tamen, si negligentes & rebelles fuerint in visitationibus huiusmodi exequendis à peccato mortali non esse immunes, cum in re graui præceptum quoddam maximè necessarium frangatur.

QVÆSTIO LXXVIII.

De voto in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 VTrum *Abbates Sancti Benedicti possint dispensare in clausura.*

2 *Vtrum votum donatorum in ordine Sancti Benedicti sit solemne.*

De voti materia quoad eius commutationem, dispensationem, & irritationem multa in primo tomo *a* latè diximus, & in tertio tomo etiam aliqua tractauimus cum de religione egimus, & perlustret lector tabulas omnium trium tomorum, & multa scitu digna inueniet. Nunc autem pro complemento aliqua in præsentiarum proponam, per articulos diuisa.

a 1. 10. q. 21.

ARTICVLVS I.

Vtrum Abbates congregationis Sancti Benedicti possint dispensare in voto clausuræ.

REspondeo dicendo votum clausuræ in congregatione S. Benedicti maxime esse commendatum, prout constat ex quodam priuilegio *b* eidem concesso per Innocentiũ VIII. priori, & conuentui S. Benedicti Vallisoletani anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo. At Martinus Quintus in priuilegio *c* cõcesso priori & cõuẽtui S. Benedicti Vallisoleti, anno Dñi millesimo quadringẽtesimo vigesimo octauo, in hoc voto dispẽsãdũ decreuit, dicens. *Sanè pro parte nobis desuper exhibita petitio continebat, quod licet prior conuentualis & omnes & singuli monachi & conuersi monasterij vestri, & pro tempore existentes secundum eiusdem Monasterij consuetudinem reclusi existant, & tempore, quo inibi eorum singuli professionem emittunt solemniter promittant perpetuam inibi seruare clausuram, tamen nonnunquam pro necessitate, vel vtilitate dicti Monasterij, aut singulorum vestrorum plures casus occurrunt, in quibus vobis expediret eiusdem Monasterij ambitus, vel septa exire, & an monachis, & conuersis licentia prioris super ab eo petita, & obtenta sufficiat, priori verò præfato pro huiusmodi necessitate, vel vtilitate id liceat merito dubitatis, & nihilominus, an monachos, & conuersos licentia, ac priorem præfatos vtilitas huiusmodi ab obseruantia eiusdem solemnis promissionis excuset conscientia vos remordeat. Quare pro parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum, vt prouidere vobis super his opportunè de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui vniuersis Christi fidelibus conscientiæ pacem, et quietem pro viribus procuramus, huiusmodi supplicationibus inclinati pro priore Conuentuali, & successoribus suis, ac omnibus & singulis monachis, & conuersis præsentibus, & futuris dicti Monasterij videlicet, vt monachi & conuersi ad Romanam Curiam pro ipsius Monasterij, & vniuersalis Ecclesiæ, ac principis terræ negotijs prosequendis, vel alias ad generalem Regni, seu prouinciæ Synodum celebrandum, aut famis mortalitatis, vel guerrarum temporibus, necnon ad fundationem, & reformationem quorumcunque dicti ordinis Monasteriorum, prioratuum, & grangiarum faciendam, & ad omnes ordines recipiendos, & nihilominus infirmi debiles scandalosi minus vtiles, ac senes septuagenarij necnon electi, seu postulati, aut promoti vt Monasteriorũ, prioratuum, seu grangiarum aut Ecclesiarũ regiminibus præficiantur, & quoties verosimiliter præsumeretur, quod nisi ipsi monachi, vel conuersi pro negotijs, causis, & litib. ipsius Monasterij prosequendis exirent monasterium ipsum, aut religiosi eiusdem nimiam iacturam in spiritualibus, vel temporalibus paterentur, de præfati prioris consilio, & licentia, ac maioris partis conuentus prædictorum prior, et conuentualis verò prædictus pro tempore existens de consilio & licentia ad minus duarum partium conuentus eiusdem Monasterij præstito prius per eum in capitulo illius capitulariter congregato, quod non exquisito colore, sed ex aliqua de causis prædictis vult Monasterium ipsum exire coram notario, & testibus sumpto solenniter iuramento, ita tamen quod ipse prior, & Monachi prouisi liberè, electi verò, aut postulati de ipsius prioris dumtaxat licentia Monasterium licitè exire valeãt auctoritate Apostolica tenore præsentium dispensamus, eisque super ijs licentiam elargimur. At volumus, quod causa seu causis, pro quibus Monasterium ipsum exierint cessantibus, quam citius honestate salua commodè poterunt, redire ad præfatum Monasterium teneantur. Si verò aliquis ipsorum renuerit vt præfertur ad Monasterium ipsum redire, per Abbatem nunc & pro tempore existentem Monasterij S. Claudij extra muros Legionensis prædicti ordinis, si hoc maior pars conuentus prædictorum viderit expedire, ad id per censuram Ecclesiasticam compellantur. Non obstantibus, &c. Dat. Romæ apud Sanctos Apostolos, Kal. Nouembris Pontificatus nostri anno vndecimo.*

Quod priuilegium extensum est, per Eugenium Quartum, viuæ vocis oraculo, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo octauo ad omnia Monasteria huius congregationis regularis obseruantiæ, non obstante voto perpetuæ clausuræ in eis emisso, prout refertur in libro *d* priuilegiorum huius congregationis impresso Vallisoleti.

b Habetur in li. priu. huius ordin. de nouo Vallis. impres. fol. 126. prin. 61.

c In eod. lib. priu. 33. f. 74.

d Fol. 91. priuil.

ARTICVLVS II.

Vtrum votum donatorum in ordine B. Benedicti sit solemne.

REspondeo dicendo, vt satis patet ex superioribus, quod ad hoc, vt aliquod votũ sit solemne, necessarium est, vt fiat in manu prælati sub regula religionis à sede Apostolica approbata, & quod tria vota scilicet obedientiæ, castitatis, paupertatis emittantur. Et à dictis donatis fit hoc modo professio dicendo. *Ego frater N. facio professionẽ & promitto obedientiam Deo omnipotenti B. Mariæ & B. Benedicto, tibiq; N. huius monasterij N. Abbati vice N. monachorũ*

ordinis

ordinis S. Benedicti Hispaniarum generalis, & successorum eius canonicè intrantium viuere semper, sine proprio, & in castitate secundum regulam S. Benedicti, vsque ad mortem.

Ex qua professione patet præfatos donatos solemne emittere votum, professio enim solemne votum continens, prout tradit D. Thomas *a* est promissio, qua quis efficitur monachus, vel religiosus, promittendo seruare regulã, aut promittendo in manu prælati obedientiam secundum regulam, aut promittẽdo regulam viuendo in obedientia sine proprio, & in castitate, prout idem D. Thomas *b* magis in particulari probat. Quæ omnia interuenisse in professione horum donatorum satis constat. Et sic Gregorius XIII. *c* anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, die decima Iunij Pontificatus sui anno quarto, concessit congregationi S. Benedicti Vallisoletani, quod donati huius sacræ congregationis attento, ipsos votũ solemne emittere, & sic eorum professionem esse impedimentum etiam dirimens matrimonium, fruãtur omnibus priuilegijs concessis fratribus professis huius sacræ religionis, & quod generalis cum consilio capituli statuat, quomodo viuere debeant iuxta regulam S. Benedicti, & loco officij diuini iniungat eis recitationem orationis Dominicæ & salutationis angelicæ toties, quoties ei videbitur. Aduerte tamen, quod donati aliarum religionum licet tria essentialia vota emiserint in manu prælati, non sunt religiosi, cum non promittant ea secundum regulam à Sede Apostolica approbatam, prout supra in quęstione de oblatis diximus.

a D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 7.
b D. Tho. vbi sup. ar. 9. & 1. quodlib. q. 9.
c Habet. in li. priu. huius ordi. priui. 95. fo. 194.

QVAESTIO LXXIX.

De vnctione extrema in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quis sit minister extremæ vnctionis.*
2 *Quibus sit hoc sacramentum conferendum.*
3 *Quibus sit hoc sacramentum negandum.*

ARTICVLVS I.

Quis sit minister extremæ vnctionis.

RESpondeo dicendo, quod proprius parrochius est huius sacramenti Minister, prout habetur in quadam Clementina, *d* & tradit Soto, vnde si sacerdos simplex hoc sacramẽtum conferret sine licentia Episcopi, aut parrochi, esset excommunicatus, vt in alia Clementia *e* definitur, sacramentum tamen teneret, quia non requiritur proprius sacerdos de necessitate sacramenti, de essentia enim sacramenti solùm requiritur, quod sit sacerdos, prout tenent omnes, & Victoria. *f*

Et religiosi, qui clericis aut laicis sacramẽtũ extremæ vnctionis ministrare sine speciali sacerdotis parrochi licentia ausi fuerint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, quã solus summus Pontifex auferre pôt, eósque hac causa excõmunicatos ordinarij locorũ publicare pro excõmunicatis debẽt, donec de absolutione fuerit facta fides, nullo exemptionis priuilegio, aut alio in hoc attento, prout in prefata Clemẽtina ordinatur, excipiuntur tñ illi religiosi, quibus Sede Apostolica fuerit cõcessum, vt familiaribus suis, domesticis, aut pauperibus in hospitalibus suis degẽtibus sacramẽta Ecclesiastica ministrare possint, prout in eadẽ Clementina *g* cõceditur. Quod Nicolaus Francus Apostolicæ sedis Nuncius in Hispaniis cum potestate legati a latere concessit priori, & conuentui S. Benedicti Vallisoletani, & Abbatibus, & prioribus totius congregationis anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, dicens, *quod si quis infra septa Monasteriorum ipsorum infirmati fuerint, extremam vnctionem dare authoritate Apostolica, cuius legationis officio fungimur in hac parte, tenore præsentiũ plenariam & liberam concedimus facultatẽ parrochialis presbyteri, vt alterius cuiuscunque Episcopi, vel superioris licentia, vel assensu nullatenus requisitis.* ita habetur in libro priuilegiorum *h* huius sacræ religionis impresso Vallisoleti, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimoquinto. Quod priuilegium clarè innuit familiares, aut peregrinantes in præfatis Monasteriis morientes posse a fratribus ipsorũ extremam vnctionem recipere. Cum ipsum cõcedatur etiam pro his, qui in nostris Monasteriis hospitati non tamquam peregrini, & pauperes, sed alio diuerso titulo, sunt infirmati, & quo ad familiares vide latè supra in secundo tomo cum de familiaribus egimus.

d Clem. dudũ de sep. Sot. in 4. d. 23. qu. 2. art. 1.
e Clem. 1. de priu.
f Vict. in summa n. 220.
g Clem. 1. de priu. in fi.
h Fo. 124. n. 4.

Aduertendum tamen, quod non remanent excõmunicati religiosi, qui hoc sacramentum in necessitate administrarent absente parrocho, sine eius licentia, vt post Syluestrũm, *i* & alios tradunt Soto Ledesma, & Marcus Antonius Coqus.

i Sylu. v. vnctio. qu. 4. Soto in 4. d. 23. q. 2. ar. 1. ver. verũ vero Ledes. 2. par. 4. qu. 33. ar. 3. Cuqus lib. 5. maior. instit. tit. 9. de extrema vnct. nu. 22.

ARTICVLVS VI.

Quibus sit hoc sacramentum conferendum.

RESpondeo dicendo, hoc sacramentũ esse conferendum infirmis, de quibus timetur mors; secundo est dandũ senibus, qui absque aliqua infirmitate senio ipso consumuntur, prout tradit Naua. *k* tertio potest dari adultis, qui statim post baptismũ morti sunt proximi, prout tradit Syluester *l* Armilla & Victoria, quarto potest dari vulneratis morti propinquis, vt post alios tradit Soto, *m* & Victoria & Ledesma. Tenẽt enim omnes dandum esse infirmis ad mortem, vulneratus autem quamuis violenter iam infirmatur, vt benè probat Angles. *n* Quod contra aliquos est tenendum. Quinto mulieri in partu deficienti, quod in praxi vidisse seruari tradit Bbald. *o* Sexto debet dari illi, qui infirmitate repentina præuentus priuatur omnino loquela & sensibus, si erat bonæ vitæ, & famæ, etiamsi nullum signum contritionis ostenderet, vt benè Nauarr. *p* & per consequens debet conferri in tali necessitate religiosis, cum secundum eorum instituta sint omnes bonæ vitæ, & famæ; Septimo dandum est etiam non petenti, maximè si petere non potuit ob frænesim, vel alia de causa, quod Angelus, *q* Victoria, & Sotus videntur negare, sed dandum est, si non insanit manifestè in peccato mortali, dum absit irreuerentiæ periculum, cum ab ipso quod Christianus est, & benè vixit, censeatur virtualiter petere remedia sibi vtilia, vt sacramenta, & indulgẽtias, ita post Paludanum tenent Syluester, *r* Armilla & innuunt Ledesma, Sotus & Nauarrus expressè affirmat. Quod confirmat vniuersalis Ecclesiæ vsus, & consuetudo vngendi tales, & etiam in sacro sepeliendi, licet absque vlla confessione, vel contritionis signo decesserint. Octauo conceditur illis, qui habent iudicium rationis ad recipiendam eucharistiam, quia hoc sacrum viaticum succedit, ita Soto. *s* Verum tamen non est, quod si aliquis non esset communicandus, si esset sanus vsque ad duodecimum, vel quatuor

k Naua. in c. in Leuit. notab. 30. nu. 4.
l Sylu. v. vnctio. q. 5. versic. 3. Arm. nu. 7. Vict. nu. 22.
m Soto in 4. d. 23 q. 2. art. 2. Victo vbi sup. Ledes. 2. p. qu. 34 nu. 2.
n Angle. in Flor. 49. de extrema vnctio. ar. 4 concl. 1.
o Bibald. in cãdilab. aur. li. de extrema vnct. nu. 24.
p Nau c. 26. n. 27 & c. 22. nu. 13.
q Ang. e. vnctio. nu. 4 Victo. n. 222 Sot. in 4 d. 23 q. 2 ar. 32. con. 3.
r Syl. v. vnct. q. 5. versic. 2. Armil. nu. 7. Ledes. 2. p. qu. 34. art. 7 Sot. in d. dis. 23 q. 2 art. 4. Nau. c. 22 nu. 13.
s Sot. vbi sup. q. 2 ar. 2 versic. quod si quatas.

Sentencia de reuista.

En la villa de Madrid à veynte y ocho dias del mes de Henero de mil y quinientos y nouenta y cinco annos el señor Licenciado D. Francisco de Auila Arcediano de la Sancta Yglesia de Toledo del consejo de su Magestad, de la Sancta y general Inquisicion. Cōmissario general Apostolico de la Sancta Cruzada subsidio y escusado, auiendo visto el pleyto que es entre los procuradores generales de las ordenes militares de Sanctiago, Calatraua y Alcantara de la vna parte, y de la otra el estado Ecclesiastico de estos Reynos Corona de Castilla, y sus procuradores en sus nombres, dixo que sin embargo de la supplicacion interpuesta por las dichas partes, deuia confirmar y confirmo el auto en esta causa, dado y pronunciado en veynte y ocho dias del mes de Iulio, del anno passado de nouenta y quatro, por el qual mando dar prouision para que el dicho estado Ecclesiastico, en los repartimientos que dele scusado, que de aqui adelante se hiziesse a las dichas tres ordenes y cada vna de ellas sea solamente auida consideracion al valor de sus bienes decimales, y primiciales tassandolos con la misma forma, y segun estan valorados y tassados, y se valorassen y tassassen las demas rentas decimales y primiciales de las demas Yglesias destos Reynos, y que el dicho escusado ne se repartiesse, ni cobrasse de las demas rentas bienes y haziendas, que las dichas tres ordenes, y cada vna dellas fuera de las dichas decimales, y primiciales tienen y posseen, y en quanto a lo que las dichas ordenes pidē que el dicho estado Ecclesiastico les buelua todo lo que hasta agora se ha cobrado dellas y lleuado de lo escusado de mas del valor de las dichas rentas decimales y primiciales por las otras rentas se lo denego, y de lo cerca de esto pedido absoluto al dicho estado Ecclesiastico, y le dio por libre y quito las dichas ordenes sobre ello puso perpetuo silēcio, y anci mismo mando dar prouision a la parte de los procuradores generales de las dichas tres ordenes, para que el dicho estado Ecclesiastico, de aqui adelante en la congregacion general, si alli se vuiesse de tratar del repartimiento del subsidio y escusado o en otra qualquier cōgregacion y iunta donde se tratasse del dicho repartimiento con las personas que para lo hazer sennalare admitta las que por las dichas tres ordenes fuessen nombradas peraqueiunta mente con las demas se halassen presentes al hazer de los dichos repartimientos y vean lo que se les reparte, y alleguen lo que acerca de ello a su derecho conuiniesse segun que en el dicho acto se contiene y ansi lo pronuncio y mando sin costas, en Licenciado Don Francisco de Auila.

Por manera que esta sentencia de reuista es confirmatoria, sin quitar ni añadir de la de vista de veynte y ocho de Iulio nouenta y quatro.

La executoria tendra quarenta hoias y es su fecha en Madrid a veynte y nueue de Agosto mil y quiniētos y nouenta y cinco, y firmada del Licenciado D. Francisco de Auila, y refrendada de Ioannes de la Rumbide.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum moniales soluere decimas de prædijs suis teneantur.

RESpondeo dicendo, hunc articulum a nobis in præsentiarum proponi, non quia de eo non sit actum in secundo tomo, a in quo de decimis priuilegia concernentia religiosos, & religiosas multa adduximus, & in eo diximus præfatas moniales minime ad solutionem decimarum obligari, quando ad earum substentationem redditus sufficientes non habent, quod non solum priuilegio, sed etiam ratione vetum esse demōstrauimus, sed quia ipsa substantia congrua arbitrio boni viri decidenda relicta erat: & super huius arbitrio quot capita tot erant sententiæ, ideo vt taxa congrua huic rei apponeretur, ad sedem Apostolicam fuit ex parte monialium recursum, vt patet ex bulla Gregorii XIII. cuius tenorem in hoc loco proponere decreui. Qui summus Pontifex huic arbitrio finem imposuit.

a t. 2. q. 44. ar. 2.

Gregorius Papa XIII. seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam.

Pastoralis officij cura, quā disponente domino licet immeriti gerimus nos propensius admonet, vt ad ea, quæ sacrarum virginum sub voluntariæ paupertatis habitu altissimo sua vota persoluentium necessitatib occurritur, solitis studijs intendamus, & ea, quæ per prædecessores nostros concessa comperimus, etiam nostri munimi nis soliditate roboremus, illaque augeamus. & amplieamus, prout tēporum conditione inspecta cōspicimus in domino salubriter expedire, olim siquidē fælicis recordationis Sixtus Papa IV. prædecessor noster inter alia statuerat & ordinauerat quod pro tēpore existentes abbatissæ, vel moniales monasteriorū ordinis S. Claræ sub cura pro tempore existentes generalis ministri aliorumque officialium ordinis fratrum minorum vbilibet constitutorum, de quibus terris & possessionibus ad eas pertinentib. & spectantibus decimas, primitias, et cēsus, non tamē Apostolica authoritate impositas alicui personæ soluere minime teneren tur. Et Piæ memoriæ Leo X. etiam prædecessor noster omnia, et singula priuilegia, gratias, prærogatiuas, exemptiones & indulta eisdem Monialibus S. Damiani, & Minorissarum monasteriorū S. Claræ huiusmodi per quoscumque Romanos Pontifices, & præsertim recolendæ memoriæ Eugenium etiam quartum. Nicolaum similiter quartum. Bonifacium octauum, Ioannem vigesimum secundum, Clementem Tertium Alexandrum quintum, & Benedictum secundum similiter prædecessores nostros respectiue concessas & concessa ad abbatissas seu matres moniales, vel sorores tertiæ Regulæ S. Francisci de pœnitentia nuncupatas in communi viuentes extendi, & applicari voluerat, & successiue ad preces tunc abbatissarum, & Monialium dicti ordinis S. Claræ sub cura fratrum minorum regularis obseruantiæ degentium prædicti Sixti prædecessoris statutum, & ordinationem huiusmodi innouauerat, confirmauerat, & approbauerat. Ac deinde cum idem Leo X. prædecessor ad supplicationem, tam Abulensis & Segouiensis, aliarumque Cathedralium & Metropolitanarum, & Collegiatarum, Capitulorum, necnon rectorum parochialium ecclesiarum Castellæ, & Legionensis Regnorum ius in dictis decimis & primitijs, vel ad illas se habere prætendentiū ex certis tunc expressis causis concessiones, & indulta huiusmodi ad viā. & dispositionem iuris communis reduxisset seu reduci mandasset. Pro parte tunc ministri generalis dicti ordinis fratrū minorum regularis obseruantiæ sanctæ memoriæ Clementi Papæ VII. etiā prædecessori nostro exposito quod nonnulla abbatissæ, & moniales monasteriorū S. Claræ, Annuntiationis, & Conceptionis ordinū et in cōmuni viuentes tertiæ regulæ S. Francisci huiusmodi adeo erāt pauperes, quod de redditibus & prouentibus ipsorum monasteriorum & locorum nullo modo sustentare poterant. Idem Clemens prædecessor ad supplicationem prædicti ministri generalis dicti Leonis prædecessoris voluntatem concessionem & indultum priora huiusmodi approbando innouando, illaque potiori pro cautela de nouo concedendo statuerat, & ordinauerat, quod perpetuis futuris tēporibus abbatissæ moniales & sorores, ac monasteria, & loca huiusmodi si ex eorum bonis pro earum sustentatione sufficientes redditus non haberent, decimas, ac primitias, taxas vel collectas, seu exactiones alicui soluere minimè tenerentur. Deinde ad recolendæ memoriæ

Pauli

Pauli Papæ etiam tertij similiter prædecessoris nostri notitiam deducto, quod prædicti Archiepiscopi, episcopi, capitula, rectores, beneficiati, & alia personæ, necnon earundem Ecclesiarum fabricæ, ac pro illis agentes literis Clementis prædecessoris huiusmodi parere recusabant, ipsasq; Abbatissas, moniales, & sorores corundēque monasteria, & loca indifferenter super solutione decimarū, & prouinciarum prædictarum multipliciter vexari non desinebat contra priuilegia, & literas huiusmodi, quāuis vsu recepta, & obseruata, temere. & de facto veniēdo idē Paulus prædecessor cupiens vexationibus prædictis obuiare eiusdem Clementis prædecessoris literas prædictas motu proprio, & ex certa scientia per quasdā innotauit, confirmauit, & approbauit. illaque de nouo concessit. Successiue eiusdem Pauli prædecessoris pro parte tunc Episcopi & dictorum filiorum capituli Salmantini asserentiū sibi per literas Clementis prædecessoris. aliaque priuilegia, & indulta, eisdē Abbatissis. monialibus, & sororibus, eorūque monasterijs et locis cōcessa huiusmodi ius quæsitum tolli. Quodque Abbatissæ moniales, & sorores huiusmodi licet adeò diuitijs abundarent, quod decimas & primitias prædictas soluere cōmode valerēt, nihilominus ab illarum solutione occasione confictæ, & simulatæ paupertatis indebitè se subtrahebāt exposito idē Paulus prædecessor nulla prorsus de innouatione. confirmatione, approbatione, & concessione vltimo dictis mentione habita prædicti Leonis prædecessoris posteriores literas prædictas priuilegia, & indulta huiusmodi ad ius cōmune, vt præfertur, reducendo, et in illis contenta quæcunq. iuxta illarum continentiā, & tenorem per alias suas literas in forma breuis obseruari mādauit, perinde ac si literæ Clementis prædecessoris huiusmodi non emanassent. Postremo per eumdē Paulum prædecessorē, accepto quod licèt secundæ dictæ literæ eiusdē occasione diuitiarum. quibus nonnullas Abbatissas, & prædictas moniales abundare asserebatur, ut præfertur obtentæ ad illas, quæ congruam ex earum redditib. non haberent sustentationem, extendi non deberent, à nonnullis tamen asserebatur, per easdem secundo dictas literas quæ simpliciter, & indistinctè innouationem confirmationem. & approbationē vltimo dictarum literarum Leonis prædecessoris perinde ac si Clementis prædecessoris literæ huiusmodi non emanassent, continerēt, fuisse & esse ipsius Clementis prædecessoris literis huiusmodi sufficienter derogatum, dictus Paulus prædecessor ad tollendum omne dubium, quod de cætero inter Abbatissas, & moniales ac episcopos capitula, Rectores, ac fabricas, & personas huiusmodi oriri contingeret motu & scientia similibus, ac de apostol. cæ potestatis plenitudine per alias suas literas voluit, statuit, & ordinauit quod Abbatissæ, moniales, et sorores ordinis S. Claræ de obseruantia nuncupatæ in cōmuni viuentes prædictæ in eisdē regnis existentes, necnon domus, monasteria, loca, possessiones, & alia quæcunque bona mobilia, & immobilia. si ex earum redditibus congruam non haberent sustentationem, taxanda videlicet pro vnaquaque moniali ad sexdecim ducatos auri de camera a solutione, & præstatione decimarum, & primitiarum prædictarū iuxta eiusdem Clementis prædecessoris literarū prædictarum essent, & esse deberent prorsus, & omnino exēptæ, & immunes, nec desuper a quoquām molestari, vexari, vel perturbari possent. Quodq; eiusdem Pauli prædecessoris secundo dictæ literæ abbatissas, moniales et sorores ex suorum monasteriorū redditibus congruā sustentationem ultra summam dictorum sexdecim ducatorū pro earum qualibet habentes duntaxat comprehenderet, prout in singulis literis prædictis plenius continetur. Cum autē sicut dilectus filius Hieronym. Gusman ordinis fratrū minorum de obseruantia nuncupati sacræ Theologiæ professor commissarius generalis dicti ordinis vltra mōte nobis nuper exposuit dicti sexdecim ducati pro vnius monialis victu & vestitu, alijsque necessitatibus, nullatenus sufficiant, idem Hieronym. cōmissarius nobis humiliter supplicauit, vt in præmissis opportunè prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur literarum singularum prædictarum necnon litium & causarū, siquis supra dictis decimis & primitijs inter Archiepiscopos & Episcopos, capitula rectores sua interesse putantes, necnō Abbatissas, moniales, & sorores huiusmodi, vel ipsorum aliquos in Romana Curia, vel extra eā coram quibusuis iudicibus etiā dicti palatij auditoribus seu loca tenentibus ac alijs personis, & in quibusuis instantijs pendeant statusnomina que, & cognomina iudicum & colligantium aliorumque necessariorum exprimendorum qualitates, et circūnstantias præsentibus pro sufficiēter expressis habentes huiusmodi supplicationib. inclinati dictos sexdecim ducatos ad viginti quinque ducatos similes annuatim pro qualibet moniali authoritate apostolica tenore præsentiū extendimus, & ampliamus, in reliquis autem omnibus omnes prædecessorum nostrorum prædictorum præsertim Pauli III. literas in suo robore permane volumus statuimus ordinamus, & decernimus, sicque per auditores prædictos, aut alios iudices quoscunque tā in dicta curia quā extra illam in quibusuis instantijs iudicari definiri et interpretari debere, sublata eis quauis aliter iudicandi, definiendi & interpretandi facultate & authoritate, irritum quoque & inane quidquid secus super his a quoquā quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Et nihilominus omnibus, & singulis Episcopis, Archiepiscopis, vicarijs. & quibusuis alijs ad decimarum, & primitiarum huiusmodi deputatis, et pro tempore deputandis exactionē in virtute sanctæ obedientiæ districtius inhibemus, ne abbatissas sorores, et moniales, domos, ac monasteria, ac loca prædicta vigore quarūcunque literarum a nobis, vel a sede prædicta pro tempore emanandarum, etiamsi in eis caueatur expresse, quod ad quæuis exēpta vel non exempta loca & monasteria se extendat, cuiuscunque tenoris existant ipsius sedis facultate concessa nisi de indultis huiusmodi, eiusq. toto tenore, ac de dictis ordinibus, & nomine Cardinalis cui dictorum ordinū cura gubernatio. & protectio pro tēpore concessa fuerint plenā. & expressam ac de verbo ad verbū, non autē per clausulas generales idem importantes fecerint mentionem ad soluendum decimas, & primitias huiusmodi contra præsentium tenorē quouis modo cogere, aut compellere seu alias molestare, vel inquietare præsumant Quo circa vniuersis & singulis venerab. l b. fratribus Archiepiscopis Episcopis, & dilectis filijs Abbatibus, Prioribus Præpositis, Decanis, Archidiaconis et alijs personis in dignitate ecclesiastica constitutis, ac Metropolitanarum & aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis necnon eorundem Archiepiscoporum, & Episcoporum officialib. vbilibet constitutis per easdē præsentes mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut unus vestrum per se & alium siue alios eisdem Abbatissis, monialibus, & præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant præsentes literas, & in eis contenta quæcunque quoties desuper fuerint requisiti inuiolabiliter obseruari, non permittentes easdem Abbatissas, moniales, & sorores huiusmodi contra præsentium tenorem quomodolibet molestari, vexari vel perturbari, contradictores per censuras Ecclesiasticas, & alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, & legitimis super his habendis seruatis processibus censuras prædictas contra inobedientes quoslibet & rebelles declarando, ac iteratis vicibus aggrauando interdictumq; ecclesiasticū opponendo, inuocato etiā ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus, quæ dictus Clemēs & Paulus prædecessores huiusmodi voluerunt non obstare, cæterisque contrarijs, quibuscumque, aut si Archiepiscopis, capitulis, rectorib. beneficiatis, & alijs sua interesse putantibus prædictis sit ab eadem sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possit per literas Apostolicas non faciētes plenam, & expressam, ac

de

de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod praesentium literarum transsumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae, vel iudicis ordinarij munitis eadem prorsus fides adhibeatur quae praesentibus literis adhiberetur si originaliter ostensae & exhibitae fuissent. Datis Romae apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die vigesima secunda Martij anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Pontificatus nostri anno nono.

Caes. Glorierius,

Hoc indultum habetur originaliter in conuentu Sanctae Clarae ciuitatis Zamorensis, & secundum ipsum fuit pronunciatum in gradu appellationis pro monialibus dicti cōuentus a Domino Melchiore de Fonseca y Velasco, collegiali Collegij maioris Archiepiscopi Toletani iudice, quoad hoc apostolico anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo contra capitulum, & clerum cathedralis Zamorensis, cuius sententiae & processus cum transumpto praefati indulti habetur in archiuo Ioannis Baptistae Polanco notarij apostolici. Circa quod indultum est notandum, quod idem Gregorius Decimus tertius anno primo Pontificatus quandam edidit extrauagantem, quae incipit, in tanta negotiorū, cuius extrauagantis occasione aliqui ausi sunt affirmare, moniales per eam omnibus priuilegijs circa solutionem decimarum esse priuatos, cuius extrauagantis tenorem volo in hoc loco proponere, vt ita eius declaratio omnibus magis pateat.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

IN tanta negotiorum mole, qua Romanus Pontifex assiduè premitur, vix vitari potest, ne aliqua interdum existant, quibus postea cognitis necesse est moderationis remedium adhibere. Cum itaq; alias felicis recordationis Pius Papa V praedecessor noster auditis grauaminibus, quae fratribus ordinis mendicantium ab ordinarijs locorum, & parochialibus Ecclesiarum rectoribus multis inferri dicebantur super sacris canonibus, & lectionib habendis confessionibus audiendis, pœnitentijs iniungendis, fratribus ad ordines promouendis, celebratione missarū, cura animarum, sacramentorum ministratione, sepulturis, quarta funeralium, legatis, donationibus eleemosynis collectionibus, alijsque huiusmodi iuribus, necnon decimis, & diuersis oneribus ac etiam super statu & regimine sanctimonialium ipsis fratribus subiectarum formatione processuum, censurarum publicatione, processionibus, praecedentia locorum acquisitione, certisque alijs rebus tunc expressis, multa per quasdam suas literas pro dictis fratribus non modo statuerit, sed & quae iam in Concilio Trid. decreta fuerant ad haec pertinentia declarauerit, multaque praeterea priuilegia eisdem XVII. Kal. Iunij Pontificatus sui anno secundo & deinde illa diuersis ordinibus, &c. concesserit; postea de vicarijs perpetuis Ecclesiarum, quae illis sunt vnitae &c. decreuit. Demū animaduerso quod illa multas lites &c. inter eos & ordinarios concitauerant. primum illa restinxerint, deinde plenius prouidens priores literas moderatus fuit, & alias instar earum concessas reuocauerit, lites ad se aduocando, postremo circa confessariorum regularium approbationē aliqua declarauerit. Nos hac varietate cognita, & infra statuimus de praedictis & alijs omnibus literis, & constitutionibus, quae ab eodē praedecessore eisdem de rebus pro quorumcunque regularium etiam mendicantium ordinibus, & congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus, & quibuscunque in eis contentis eam deinceps dispositionem ac decisionem pro subiecta materia futuram esse, quae siue ex iure veteri, siue ex sacris dicti Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarū & constitutionum editionem erat, & si ipsae non emanassent futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem suumque pristinum statum illa omnia reducimus. quae etiam abrogamus omnia irritantia & alia decreta & quaecumque alia nostris statuto, ordinationi & reductioni aduersantia. Decernentes illa pro infectis haberi, ac omnes lites coram quibusuis iudicibus, &c. motas, nec dum decisas & iam decisas, si modo tractum habeant successiuum, & futura dubia quandocumque orientur, ad nos referenda esse. Nec non irritum &c. Datum Romae Pontificatus nostri anno primo.

Hanc extrauagantem iuxta hunc tenorem refert Nauarrus in fine sui manualis Latini. Circa quam est aduertendum, eam non derogare priuilegia concessa religiosis a Pontificibus Pii Quinti praedecessoribus, cuiusmodi sunt priuilegia concessa religiosis, & monialibus de non soluendis decimis de suis redditibus, quae in secundo tomo proposuimus, & declarauimus. Quod probatur, quia Gregorius Decimus tertius in hac extrauagāti solum derogat concessiones factas a Pio V. vt patet ex eius verbis, ibi, *statuimus de praedictis & alijs omnibus literis & constitutionibus, quae ab eodem praedecessore eisdem de rebus*, Vides quomodo tantum agit de concessis a Pio V. Et haec concessa, ordinata, & instituta a Pio Quinto, non omnino reuocat, sed ea reducit ad ordinata in iure veteri siue in Concilio Tridentino, siue alias legitimè ante dictarum literarum, & constitutionum Pii Quinti editionem erant concessa, & non sunt alias reuocata per alias cōstitutiones, vt patet ex constitutione, ibi, *quae siue ex iure veteri, siue ex sacris eiusdem Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarum & constitutionum editionem erat.* Notanda sunt illa verba, siue alias legitimè, per quae declarauit Summus Pontifex nolle reuocare omnia concessa regularibus ante praefatas literas, sed tantum illa, quae non erant legitima, id est, quae per alia decreta apostolica, aut per non vsum erant abrogata, caetera autem legitima, id est priuilegia non reuocata neque alias cassata, voluit in suo robore permanere; priuilegia autem, quibus fratres & moniales erant exempti a decimarum solutione ante dictas literas Pii V. erant legitima, non reuocata, neque cassata. Concilium Tridentinum a licet praecipiat solui decimas debitas cathedralibus, & parrochialibus Ecclesiis, non tamen (vt videre est apud ipsum) reuocat circa hoc aliquod priuilegium, igitur ad alia priuilegia legitima reducit Gregorius Decimus tertius suam dispositionē, vnde cum ante Gregorium Decimum tertium, & Pium V. dicta indulta fuissent legitima, ad earum dispositionem, & decisionem, suumq; pristinum statum illa omnia reducit. Et hoc amplius probatur; nam idem Gregorius Decimus tertius, in concessione facta monialibus S. Clarae, cuius tenorē supra retulimus, quae iuxta eius datam est posterior ipsa extrauaganti, dicit eam habere locum, etiam si ipse aliud aliquando in contrarium determinauerit, vt patet ex eius verbis, ibi, *districtius inhibemus, ne Abbatissas sorores, & moniales, domos, ac monasteria, & loca praedicta vigore quarumcunque literarū a nobis, vel a sede praedicta pro tempore emanandarū, &c.* ex verbis enim, ibi a nobis & ibi, emanandarum. Satis colligitur, Summum Pontificem nihil contrarium praefatae concessioni ordinasse, si enim id ordinasset dixisset, a nobis, vel a sede apostolica pro tempore emanata, & emanandarum. Loquens igitur de emanandis tantum, in emanatis nullum obstaculum perpēdit, quo minus concessio praefata facta monialibus suum desideratum consequeretur effectum.

a Conc. Trid. sess. 25. de refor. c. 12.

QVAE-

QVAESTIO LXXV.

De vaſſallis in duos articulos diuiſa,

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum monachi poſſint habere vaſſallos.*
2 *Vtrum vaſſalli dictorum monachorum debeant per ipſos gubernari in foro interiori, & exteriori.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi poſsint habere vaſſallos.

RESpondeo dicendo, quod monachi ſancti Benedicti, qui vocatur nigri poſſunt habere vaſſallos, vt colligitur ex quibuſdã decretalibus, *a* & ex priuilegiis infra articulo ſequenti allegandis probabitur, non enim alienum eſt ab eorum inſtitutionibus illos habere. Loquendo autem de monachis ordinis Ciſtercienſis Alexander *b* Tertius Abbatibus, & conuentibus dicti ordinis aliter ordinauit, dicens dolentes dicimus, quod etſi non ab omnibus, neque in omnibus, a pleriſque tamen, & in pluribus ab illa ſancta inſtitutione dicitur declinatum in tantum, vt aliqui ex vobis primæ inſtitutionis obliti contra ordinis veſtri regulam villas, Eccleſias, & altaria poſſident, fidelitates, & dominia benigne ſuſcipiunt, iuſtitiarias & tribunarias tenent & infra, ideo que precibus & monitis exhortamur, quatenus domus illæ, quę a prima ſui origine in ipſo ordine ſunt fundatæ, conſtitutis terminis ſint contentæ, & infra. Si enim relictis originalib. ordinis inſtitutis ad communia volueritis aliorum monaſteriorum iure diuertere, oportebit vos communi iure cenſeri, quia dignum eſt, vt qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. Cæterum domus illæ quæ de aliis inſtitutionibus ad veſtrum ordinem ſe tranſtulerint, veſtris omnino ſe ſatagant vſibus conformare, & relictis poſſeſſionibus vel etiã commoditatibus, quas inſtitutio veſtra non recipit ſic ſe in omnibus religioni veſtræ coaptẽt, vt quemadmodum gaudent ſe in Societatem ordinis, & habitus identitatem aſſumptas, ſic etiam in paupertate ſecularium rerum ſe lætentur veſtris inſtitutionibus conformatas. Hæc Alexander Tertius. At hoc iam experientia teſte pro temporum varietate fuit mitigatum, ipſos enim monachos Ciſtercienſes, vt patet ex quodam priuilegio Benedicti *c* XII. præſupponitur poſſe habere Caſtrum & Villam. Quod etiam in alio priuilegio anno Domini milleſimo treceteſimo quinquageſimo primo expedito a Clemente *d* Sexto patet manifeſtius, in quo priuilegio patrocinantur a ſede apoſtolica contra illos qui occupant, vel occupari faciunt Caſtra, villas, & alia loca, domus, Eccleſias, grangias, molendina, decimas, obedientias, caſalia, terras, vineas, poſſeſſiones, cenſus redditus, & prouẽtus, iuriſdictiones, & iura, ac nonnulla bona mobilia, & immobilia ad monaſteria Ciſtercienſis ordinis detinent, & indebite occupant, patet etiam ex priuilegio Innocentij *e* Octaui conceſſo dicto ordini anno Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſeptimo, in quo ſub apoſtolica protectione recipit monaſteria, eorumque vaſſallos, ſicut alii Summi Pontifices eius prædeceſſores receperunt.

a c. audītis de præſt. cn. dilectus de offic. or din.
b c. recolentes de ſtat. monac.
c habetur in li. ord. impreſ. compluti f. 59. prim. 58.
d habetur in d. li. f. 62.
e habetur in d. li. fo 129. & fo. 130 & 131

ARTICVLVS II.

Vtrum vaſſalli dictorum monachorum debeant per ipſos gubernari in foro interiori & exteriori.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IV. monaſterio S. Mariæ de Noguera ordinis ſancti Benedicti anno incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo conſtitutione perpetuo valitura & irrefragabili omnibus, & ſingulis tã dicti monaſterij Sanctæ Mariæ de Noguera, ſcilicet, vaſſallis & ſubditis vtriuſque ſexus quã principibus, Baronibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, militibus, aliiſque perſonis cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, vel conditionis fuerint partium illarũ diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus vaſſalli & ſubditi prædicti ſponte, vel violenter aliis dominis ſecularibus dati ſubiecti, vel ſubmiſſi, ſeu commẽdati ſtatim poſt habitam de præſentibus notitiam, ad immediatam ipſius monaſterij obedientiam, & ſubiectionem redeant: ac perſonæ, quibus dicti ſubmiſſi vel commendati exiſtunt, illos libere redire permittant, & de illis de cætero nullatenus ſe impediant, alij vero non commendati, ſubditi, & vaſſalli dicti monaſterij nulli niſi de expreſſo mandato, ſeu conſenſu prædicti, & pro tẽpore exiſtentis monaſterij huiuſmodi prioris ſe ſubijciat, dent ſubmittãt, aut commendent. Ac principes barones, duces, marchiones, comites, & milites, aliæque perſonæ, vt præfertur qualificatæ vaſſallorum & ſubditorum, ac locorum dicti monaſterij aliquam commendam, ſubiectionem ſeu ſubmiſsionem, aut ſeruitia, ac a priore & conuentu necnon perſonis etiã clericis ſecularibus in Eccleſiis dicti monaſterij beneficiatis, dictique, & pro tempore exiſtentis prioris eiuſdẽ monaſterij ſubditis de rebus & bonis ſuis, quæ vndecumq; habent, reponunt, & vendunt, ac de cætero eos habere, reponere, & vendere contigerit, ac ab illa ementibus datia, exactiones, impoſitiones, gabellas, & pedagia aliaque noua iura & collectas etiam veredas, & accendarias nuncupata imponere, exigere, petere, aut extorquere, ac vendentes & ementes huiuſmodi per ſe, vel alium, ſeu alios ſuper præmiſſis incarcerare, ſeu aliàs eis iniuriari, ac ligna a nemoribus, & montibus monaſterij, & vaſſallorũ, ac ſubditorum prædictorum ſcindere, vel monaſterium, priorem conuentum, vaſſallos ſubditoſque prædictos ſuper iuribus & iuriſdictionibus ſuis, illorumque vſu impedire, aut perturbare non audeant, neque in præmiſſis, aut eorum aliquo illa committentibus auxilium, conſilium, vel fauorem per ſe, vel alium, ſeu alios directe, vel indirecte quouis quæſito colore quoquomodo præſtare præſumãt, Qui vero contra præmiſſa, vel eorũ aliquod fecerint ſi perſonæ fuerint ſingulares excommunicationis ſententia incurrant, abſque aliqua hominis declaratione, ſi autem communitas, ſeu vniuerſitas ciuitatis, oppidi, Villæ, Caſtri, ſeu loci alterius cuiuſcumque, ipſa ciuitas, Caſtrũ, oppidum Villa ſeu locus ſimiliter eo ipſo interdicto ſubiaceat eccleſiaſtico, mandantes diſtrictius harum ſerie in virtute ſanctæ obedientiæ venerabilibus fratrib. noſtris Epiſcopis, &c.* Ita habetur in libro priuilegiorum huius ordinis, impreſſo Valliſoleti anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo quinto.

Quod priuilegium licet conceſſum ſit ſpecialiter vni monaſterio, alijs eiuſdem congregationis monaſterijs eſt conceſſum, prout induiſit motu proprio Eugenius IV. congregationis S. Iuſtinæ anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quarto, dicens, *quod omnibus & ſingulis priuilegijs gratijs & indultis, quæ cuilibet dictæ congregationis monaſterio, ſeu loco, & præſentibus & futuris conceſſa fuerint hactenus, & concedentur in futurum ipſius congregationis alia monaſteria & loca præſentia & futura quibus huiuſmodi priuilegia conceſſa non fuerint in*

quan-

Quæ ſtatuta videntur loqui de omnibus vicarijs abſolutè tam factis per ſuperiores, quàm de conſtitutis per priores locales, aut guardianos. Quæ fieri oportuit, nam quādo aliquis vices alterius gerit ex eius deputatione, non gaudet eius priuilegijs iuxta quandam legem, *a* in qua dicitur quod ſi filius init in legationem pro republica pro patre, non gaudet immunitate ſed pater, ſi verò gerit vices alterius ex deputatione ſuperioris, procedit id, quod in quadā clementina *b* definitur, quæ quoad tria vicarium æquiparat rectori, quæ clementina cum loquatur de vicarijs perpetuis, præſupponit authoritatem ſuperioris interuenire. Ex quibus patet, quod vicerector non gaudet immunitatibus rectoris, ſi deputetur ab eo, ſecus ſi ab vniuerſitate, quod tenet Bartolus. *c*

ARTICVLVS II.

Vtrum mortuo impedito miniſtro generali ordinis minorum poſſit vicarius inſtitui ab ipſis fratribus.

RESpondeo dicendo, quod *Nicolaus IV. ſtatuit, & ordinauit, ac diſtricte inhibuit fratribus minoribus, ne deficiente Miniſtro Generali poſſint eligere aliquem fratrem in vicarium ordinis præfati abſque Romani Pontificis, & protectoris eiuſdem ordinis licentia ſpeciali per ipſius Romani Pontificis patentes litteras concedenda facientes plenam & expreſſam huiuſmodi litteris mentionem*, ita habetur in libro monumenta *d* ordinis. Modus, quo debet talis vicarius eligi, traditur in ordinationibus *e* Toleranis. Qui vicarius eligēdus debet eſſe idoneus cum vices generalis debeat gerere, ordinauerat enim Clemens *f* V. in Concilio Viennenſi, quod ſi cōtingeret, fratres minores miniſtro generali carere, per vicarium ordinis fiat ſuper hoc, quod faciendum fuerit per eundem miniſtrum vſque quo prouiſum fuerit de generali miniſtro. Faciunt tradita per Panormitanum concludentem, quemlibet Epiſcopum teneri ad conſtituendum ſibi vicarium idoneum argumento *g* cuiuſdam legis & canonis. Et non eſt dubitandum, non idoneum conſtituentem peccare, ac prouiſionem & electionem ipſo iure inualidam minime iudicari prout eō cludit Nauarrus. *h* Quod idem ad electionem vicarij generalis ordinis eſt applicandum, vt, ſcilicet, eligentes nō idoneum peccent, at electionem non debere de inualiditate notari.

ARTICVLVS III.

Vtrum mortuo guardiano in ordine minorum officium eius vicarij finiatur, & vtrum in vita poſſit eum amouere, et officio priuare.

RESpondeo dicendo, quod in ordine minorum in multis prouincijs vicarii conuentuum non nominantur in tabula capitulari cum ſuis guardianis, ſed ab ipſis guardianis nominantur, qua conſuetudine ſuppoſita videtur neceſſario dicendum, quod mortuo guardiano expiret eius vicarij poteſtas, quod ex quadam iuriſconſulti Papiani deciſione comprobatur, in qua dicitur quod mortuo correctore non ſolùm vacat, & expirat eius officium, ſed etiam ſuorum officialium, ſicut expirat iuriſdictio vicarij generalis mortuo ſuo Epiſcopo, prout tenet Baldus *i* Felinus, Abbas, Paulus, Couarruuias, Auiles, Oroſcus, Molina, Piſa, Azeuedo, & Parladorus. Et ſic ius pertinens Epiſcopo ad electiones confirmandas, & ad res iuriſdictionales in capitulum mortuo Epiſcopo transfertur, vt habetur in iure, *k* & tradunt Hoſtienſis, Antonius, Imola, Felinus, Baldus, & Maranta, & Doctores in ſuperioribus citati. Probatur deinde nam finito iure aliquid concedentis, etiam ius recipientis ab eo diſſoluitur, vt dicitur in iure, *l* & tradit Antonius Gomez. Quod ipſum in noſtro caſu militare videtur: ius enim vicariorum præfatorum per ſe ſolum non habet aliquam independentem ſubſiſtentiam, ſed pendet a titulo & nominatione guardianorum, quorum morte titulus, & nominatio finem accepit argumento eorum, quæ in *m* iure notantur, & tradit Sebaſtianus Medices poſt Fulgoſium: facit etiam pro hac parte, quod ſi prælatus, cui datus fuit coadiutor, moriatur, etiā officiū & munus coadiutoris extinguitur, vt in iure *n* notatur, & tradunt Ripa, Ioannes Andreas. Ex dictis colligitur, quod mortuo guardiano expirat eius vicarij officium, vnde eſt neceſſarium, vt ordinatione generali, aut prouinciali remedium adhibeatur, ne mortuo guardiano inter fratres conuentuales contentio oriatur. Vnde in noſtra prouincia Sancti Iacobi authoritate totius capituli eſt conſtitutum, vt mortuo guardiano eius vicarius ordinarius cum omni ſua authoritate, vt præſidens, contineatur vſque quo prouincialis de morte præfata, certior factus prouideat. In conuentu autem, in quo non fuerit vicarius ordinarius guardianus ante mortem cum conſilio diſcretorum, nominet vicarium, qui ſi non fuerit ab eo nominatus antiquior pater conuentus congreget ad ſonum campanæ fratres in capitulo, vt eligant vicarium, qui vicarius nominatus à guardiano, aut à conuentu electus omnem authoritatem habebit guardiani vſque quo prouincialis aliud prouideat. Quod conforme eſt his, quæ reſoluunt Doctores tenentes, quod ſi Corrector mori contingat & non habuerit vicem tenentem ordinarium, poteſt ante mortem tenentem nominare, & talis nominatus exercet ſuū officiū, donec Conſiliū Regale aliud prouideat. Cum enim ipſe Corrector habeat poteſtatem iuxta leges huius regni, & authoritatem ſibi conceſſam nominandi tenentem, & de facto in vita nominauerit, eius iuriſdictio pro negotijs inceptis (cuiuſmodi eſt nominatio tenentis,) non finitur argumento eorum, quæ in iure *o* notantur, & tradunt Bartolus, Oroſcus, & Bonifacius. Qui reſoluunt, quod in iudice delegato per ſolam citationem aut per conteſtationem perpetuatur iuriſdictio, & eius poteſtas pro negotijs inceptis, ita vt morte mandantis, aut conſtituentis minime finiatur. Et non nominato ab eo tenente ad conſiſtorium rectorum pertinet prouiſio, prout tenent Baldus *p* in ſimili caſu Bonifacius, Couarruuias, & Mathienςus, ſicut enim deficiente Rege, & ſucceſſore in Regno ad populum deuoluitur electio, ne ſine gubernatore ſuccumbat, prout poſt alios reſoluit Couaruuias, *q* ita deficiente Correctore & gubernatore ciuitatis ad ciuitatem pertinet electio, donec Conſilium Regale prouideat, & ad rectorem antiquiorem pertinet congregare ſenatum ſecundum Baldum, *r* & Bonifacium. *ſ*

Vtrum autem poſſit guardianus, & prior vicariū in vita amouere quæſtio eſt; ad quam reſpondeo poſſe vtique, ſi ab ipſo fuit conſtitutus, ſi enim ab ipſo fuit conſtitutus, ſed in ſuperiori, in conſulto ſuperiori, minimè poteſt eum præfato munere priuare argumento eorum, quæ notat Romanus *t* allegans quandam gloſſam, & Doctores dicentes offi-

a l. filius ff. de leg. 1.

b Clem. quia do eccleſ. de off. & vicarij.

c Bar. in d. l. ſi filius.

d In 1. impr. fo. 31. & in 2. fol. 32. & 33.

e ord. Tole. in c. de vica. ord. fol. 70.

f Cle. exiuit de paradyſo de verbo ſignif.

g l. idē iuris. ff. ad Aquil. c. non eſt putanda c. q. 3.

h Nau. lib. 1 conſ. t. 1. de offi. vica. conſ. 1.

i Bald. in l. diem functo. per text. ibi ff. de off. aſſeſ. idē in c. cū omnes de conſtit. & ibi Felin. nu. 12. de conſtit. Abb. in c. 1. ne ſede vacant. Paul. in rub. de pub. de iuriſd. omn. iud. cum. ff. Coua. in ca. 4. pract. n. 4. in 1. imp. Auiles in 4. prætor verba iuſtitia nu. 8. & 15. Oroſcus in c. diem functo n. 25. co. 117. Molin. de primog. li. 1. c. 25. n. 12 1ſ. Piſa & Azeue in curia lib. 1. c. & l. C. fol. 3. 2. 111. 1. c. 8 in fin. addit. fol. 12. Parlador. lib. 2. rerū quotid. c. 1. nu. 8.

k Ca. olim de maior. & obe. cap. 2. ne ſede vacant. Hoſt. Anton. col. 1. Imo. co. 9. Fel. n. 13. Bal. nu. 22 in c. omnes de conſtl. Mar. de ord. iudi. 4. par. 5. d. n. 13 & 14.

l l. lex vectig. ff. de pign. l. 1. C. ſi pignus pignori. datum ſit. Gom. in l. 40. Tau. n. 15

m l. quod principali, & l. ſi Auguſta ff. de legat. 2. Fulg. in l. more. nu. 25. ff. de iuriſ. omn. iu. Sebaſt. in tract. mors omnia ſoluit. 2. part. n. 83. pa. 109.

n c. grandi de ſupplen. negl. prælat. in 6. Bald. & Ripa in l. ex facto n. 11. de vulg. Andr. in c. ſtatutum. ... de reſcri. in 6.

o c. gratum & c. relatum de off. del. l. mandatū C. de mādat. Bar. in l. more maiorū & ibi Oroſc. nu. 29 col. 56. ff. de iuriſ. om. iud. Bonif. in perig. v. iudex fol. 166 col. 4. gloſſ. mortuo ver. item eum dicitur.

p Bald. in l. cū omnes de cōſt. n. 22. Bonif. in pereg. v. elect. fo. 160. co. 1. in prin. glo. ſi gere. Couarr. in c. 4. pract. pag. 27. nu. 3. Matien. in le. 1. glo. 21. n. 15

q Cou. in d. c. 4. nu. 3.

r Bald. in l. in albo decurion. C. de decurio.

ſ Boniſac. v. in pereg. v. rector fol. 400. col. 2. v. decurio.

t Rom. conſil. 116. gloſſ. & Docto. in le. ſolet ff. de offic. proconſul.

prium facto suo officio, minimè forte syndicandum, prout asserunt Baldus, *a* & alij dicentes ad bonum regimen pertinere prius de virtute, moribus, scientia, experientia promouendorum fieri non vulgare scrutinium, & examen, ne ipsi promoti postea accusationibus & delationibus subditorum succumbat, quæ vt ait Simancas, *b* sæpe sæpius prudentissimo proponuntur, quas ipsi subditi, & prælati timentes non debita audacia pro tribunali sedent, & à iustitia ministranda retardantur. Quod confirmatur, si enim eliguntur iudices, & prælati in virtute eminentes, & bona fama præstantes, nullus videtur remanere excellentior in Republica, qui sine peccato possit inijcere lapides in eos. Qua doctrina attenta videtur in religionibus non debere prælatos syndicari, cum vt plurimum, digniores & in virtute præstantiores eligantur.

His tamen non obstantibus communis Ecclesiæ praxis est in contrarium, quæ ratione, & iure confirmatur. Ratione, quia cum homo solum videat exteriora, & nullo modo interiora possit præscrutari, sæpe apparentijs exterioribus humana fallitur imbecillitas. Plurimi enim exterius vultum, & faciem habent ouis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, & sub specie virtutis multa vitia secreta occultari, nos experientia docet, propter quod ait Plato *c*, nullum omnino iudicem iudicare oportet causæ dicendæ non obnoxium, quod dictum refert Budeus, *d* & licet ante promotionem ad officia plurimi humiles, & benignos se omnibus præbeant, in dignitate tamen constituti inflatos, & cum austeritate imperantes se omnibus ostendunt, propter quod ait *e* Aristoteles, *commodum est, vt animi magistratuum pendeant. neque eis quidquid velint efficere liceat, nam licentia, quidquid libet agendi, non potest malum, quod est in quoquo homine cauere*, & de Alexandro Magno refert Quintus Curtius in eius vita, quod cum in bello se mansuetum, & benignum exhiberet, bello tamen Persico peracto, & ab angustijs liberatus conuertit animum ad vindicandas eorum iniurias, à quibus superbe imperabatur. Iure autem esse probatissimam prædictam praxim restat probari. Et primo probatur iure diuino ex illo Lucæ. *f* Quid est, quod audio de te? *redde rationē villicationis tuæ*, Probatur etiam ex illo Samuelis, *g* qui functus iudicis officio ad populum affatus sic ait, *Loquimini de me coram Domino, & Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi*, &c. Quod multis authoribus confirmant Puteus, *h* Azeuedus, Guillelmus Benedictus, & Ioannes Garcia.

Iure autem canonico, & ciuili, & regali præfata praxis euidenter probatur, ita Leo *i* Quartus Papa de eius Pontificatu, coram Imperatore Ludouico voluit syndicari, & de Cornelio Sylla Duce Romano refert Suetonius Tranquillus (teste Ambrosio Calepino, *K* & Paz) singulis annis officium dictatoris renunciasse, vt se syndicationi subijceret. Quod confirmatur ex eo, quod de Constantino Imperatore dicitur in Codice Theodosiano, *l* prout refert Ribadeneira, ait enim, *si quis est cuiuscunque loci, ordinis, dignitatis, qui se in quemcunque iudicū, comitum, amicorum vel palatinorum meorum aliquid ueraciter, & manifestè probare posse confidit, quod non integre atque iuste gessisse videatur intrepidus, & securus accedat, interpellet me: ipse audiā omnia, ipse cognoscā, & si fuerit comprobatū, ipsemet vendicabo, dicat securus, & bene sibi conscius dicat si probaueris, vt dixerit, ipse me vindicabo de eo, qui me vsque ad hoc tempus simulata integritate decepit, illū aūt, qui hoc prodiderit, & cōprobauerit dignitatibus, & reb. augebo.* Et refert Alex.

Quæst. reg. tom. 3.

m & Tiberiū Cæsarē ordinasse, vt finito magistratu, gubernator per triginta dies in prouincia remaneret, & à populo syndicaretur, quod ipsum statutum fuisse à Græcis, ab Atheniensibus, & alijs refert Budeus, *n* & ita legibus imperialibus, *o* & regalibus fuit institutum, vt iudices syndicatentur, prout tradunt Castellus Bacca, & Azeuedo, qui alios referū. Denique vsus syndicationis necessarissimus semper fuit, vt iudices male, & peruerse in gerendo magistratu se habentes, diuitias, quas deuorauerunt euomant, & de ventre eorum extrahat illas Deus, vt post alios, aliqua congerentes, tradunt Iason, *p* Puteus, Auiles, & Alciatus, qui allegat illud.

Cur hæc tua viscera credas.
Qui semper viuens raptas aliena vomis.

ARTICVLVS II.

Vtrum de minimis debeant prælati syndicari, & visitari.

Respondeo dicendo, quod munus gubernandi est excellentius, & difficilius omnibus alijs artibus, & quasi diuinum, (vt ita dixerim) cum prælatus debeat vigilare super regimen hominum, qui cū sint filij diuersorum parentum, diuersam vnusquisque habet voluntatem, & vnicuique sua passio sæpe dominatur, qui non considerantes pondus diei, & æstus suorum prælatorum, ipsos gratis odiunt, ingratitudinem præ se ferentes, reddentes malum pro bono. Quapropter Ethinici dicere solebant, gubernatores lupum per auriculos tenere, significantes in hoc ipsos in maximo periculi discrimine versari. Vnde experti iudicum, & prælatorum syndicatores non debent aduersus eos accusationes calumniatorias, neque friuolas admittere, neque debent permittere, vt de minimis, & de impertinentibus ipsi sindicentur: tenentur enim ratione boni regiminis, ea omnia prudenti quadam dissimulatione prætermittere, præsertim cum Papa Anacletus *q* dicat, non omnia delicta in hoc seculo esse punienda, sed oportere aliqua diuino iudicio relinqui, & cum iurisconsultus Calistratus *r* affirmet, quod sicut de minimis lex non recordatur, ita de eisdem prætor curam habere non debet, in exiguis enim non tam scrupulosa obseruantia exigitur, vt dicitur in quadam Authentica, *s* & tradit Baldus nō enim expedit (ait Imperator *t* Iustinianus) magnas de rebus exiguis sustinere homines attritiones, de quo aliqua dicunt Baldus, *u* Puteus, & Azeuedo: non enim syndicantes debent sibi persuadere iudices, & prælatos absque peccato posse suum munus exercere, homines enim sunt, & humanum ab ipsis nihil alienum putent, vt senex ille Chremes (apud Terentium) de seipso affirmat. Et Imperator Iustinianus *x* aiebat, in nullis penitus peccare diuinitatis potius est, quàm humanitatis, neque debent syndicatores mirari, quod in iudicibus, & prælatis aliquæ negligentiæ, & omissiones inueniantur, à quibus (vt ait Vlpianus iurisconsultus *y*) non est scrupulosa exigenda inquisitio, & de eis Iunius Mauritianus *z* affirmat, *Et si errasse videbuntur, det impudentiæ veniam non. n. est mirabile, hoīes aliquando extra se ipsos esse.* His & alijs rationibus perpensis graues Doctores *a* ausi sunt affirmare, iudices solum de furtis, & donis receptis, & de violentijs esse syndicandos.

Z 2 Ex

a Bal. in l. cū testam. C. de testam. manu mis. Cuio Papiensis. in repetit rubric ff. de senato. nu. 14. Cathaldi. de synd. q. 19 nu. 152. fo. 27. *b* Siman. lib. 7. de rep. c. 24. nu. 5. *c* Plato de legibus. *d* Bud. in annot. ad Pādect. sup. l. fin. pag. 256 ff. de sena to. *e* Arist. lib. po lit. cap. 4. *f* Luc. c. 16. *g* 1. Reg. 7. cap. 12. *h* Put. de syn. in prin fo. 97. nu. 4. Azeu. in rub. tit. 7. lib. 3. n 3. recopil. Gaillis. in ca. Rainun. v. & vxorē nu. 115. de test. Ioan. Garci. de nobilita. gloss. 9. n. 33. fol. 120. *i* c. nos incompetenter. 2. q. 7. *K* Ambro. Calepin. v. Sylla. Paz. in pra. 2. tom. 8. par. in proœm ca. vn. nu. 1 in fi. fol. 114. *l* lib. 9. tit. 1. de accus. Ribadeneira. de princip. Christ. lib. 2. cap. 40. pag. 361. *m* Alexandr. lib. 4. genial. dier. cap. 6. fo. 189. *n* Bud. in annotat. ad pandect. super l. fin. ff. de senat. pag 258. *o* vnic. vt omnes iud. tam ciuil. quā cri. Auth. vt iud. sine quoquo suf.

fragiol. t. tit. 16 par. 3 l. 1 2. tit 15 li 3 recop. Castel. in l. 27. Tau nu. 39. Bacca in tract. de deci. tuto prass. c. 2. n 157. Azeu. in l 2. tit. 7. li. 3 recop. *p* Ias. in l. vn. n 6 vt omnes iud. Puteus de synd. inciuidentia lib fol. 77. Auiles in c. 1. sind gl. 1. n. 5. Alcia. lu. emb. 2 c. 13. *q* c. si omnia. 6. qu. 1. *r* l scio ff. de in integr. restitu. l. fi. § fin. C. ar bit. tutel. *s* Auth. nisi breuiores C. de sen. & interlo. omn. iud. Bal. in l. non ignorat. co. 3. c. qui accusare non possunt. *t* Aut. de fide instr. §. oportet *u* Bald. in l. quamuis ff. de condit. & de monst. Puteus de syn. in prin. c. 2. n. 23 f. 96. Aze. in li. 10. tit. 7. li. 3 reco nu 11. *x* l. 1. §. omnib. C. de vete iur. enucleand. *y* l. nec supina 6. de iuris & facti ignor. *z* l. Senatusc. 15. in prin ff. de iure fisci. *a* l. vn. C. vt omnes iud. tā ciuil. auth. vt iudices sine quoquo suffra. §. illud & ibi glo. 1. Bald in cū te in princ. de re iudic. & Angel in l fin. quis §. cū antem ff rem. ratā habere Cathald. de synd. q 143 nu. 88. in fin. fol. 21. Amadeus de synd nu. 136. fol. 56. Clermi in pract. §. fin. qu 73. nu. 3. Auilus in c. 1. prætor. glo fiel num. 29.

Ex quibus infertur primo, quod visitatores in religionibus prælatos syndicantes, ab aliquibus minimis debent releuare, & cum eis super huiusmodi debent dissimulare, præcipuè, si in his, quæ pertinent ad obseruantiam regularem, & ad suorum subditorum sustentationem spiritualem, & temporalem, solicitè se gesserunt. Debent enim considerare suos subditos super capita portasse, qui tanti beneficij immemores, vt ingrati, sæpe sæpius contra suos prælatos, pro bono malum reddentes calumnijs, & friuolis dilationibus insurgere non pertimescunt, attendant tamen, quod licet contra eos de minimis non sit proponendus libellus, ipsa tamē minima, si fuerint manifesta, non sunt omnino obliuioni mandanda, ita vt neque etiam coram superiore proponantur, vt de eorum prælatorum in gubernando valore, aut præcipitatione, & nimia grauitate, & facilitate certior factus, ad munus præsulatus non ita facile eos admittant.

Infertur secundo, quod visitatores in syndicatione non debent opponere reo in libello articulos tantum auricularibus testibus probatos, nisi res visitata sit grauis, & ita publica, & manifesta, vt nulla possit tergiuersatione celari, prout tenent Innocentius, *a* Abbas, & Doctores communiter, & quando contigerit prælatos de aliquibus paruæ considerationis criminibus visitari ex vno tantum teste oculari, non debent talia crimina in libello iuridicè & publicè ipsis prælatis opponi, nisi alia concurrant iudicia, licet enim dictum vnius testis ocularis præsumptionem generalem pro iudice habiram tollat, & vincat, prout dicitur in iure, *b* & tradit Hippolitus; cum tamen res, & delictum, de quo agitur, sit leue, & minimum, vt supponitur, & non possit ex dicto vnius testis prælatus puniri, consequens est, non posse ipsi tale dictum in libello opponi, cum opponatur in libello, vt conuincatur, & puniatur, aut purgatione canonica se defendendo possit excusari, potest tamen ipsi opponi extra iudicialiter, vt secreto, & extra iudicialiter fraternaliter corrigatur. Verum tamen est, quod si delictum fuerit graue, et vno teste oculari maiori omni exceptione probetur, cum talis testis faciat semiplenam probationem, debet iudex proponere tale delictum reo in libello, & ab ipso extorquere veritatem, vt se possit purgare, & vt indagata veritate sententiam absolutoriam, vel condemnatoriam proferat, vt post alios, tenent Auendannus *c* Burgos de Paz, Aimon, Iulius Clarus, Carolus de Grassalis, Azeuedus, & Tiberius Decian.

a Innoc. Abb. ad. in cap. præterea de testi.

b l. Diuus ff. de in integrū restit. Hippolit. in pract. § di legēter. n. 192 & sequent. & nu. 187.

c Auen. respōs. c. n. 11. Burg. i prœmio leg. Tauri. n. 862. Aimon consil. 197. nu. 7. Clarus in pract. § fi. q. 63 nu. 9. Carolus de reg. Fran. lib. 1. n. 12 p. 171. & 177 Azeuēd. in l. 10. tit. 17 lib. 4 recopil. nu 130. Dec. 3. to crim. lib. 3. c. 30. nu 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudicibus, & prælatis sit dandus libellus articulorum, de quibus sunt visitati in generali, an in speciali.

RESpondeo dicendo, præfatos articulos in syndicatione non esse in generali proponendos iudicibus, & prælatis, sed in speciali est eis porrigendus libellus, in quo culpæ determinatæ & particulares contra eos visitatæ contineantur: cum enim ipsis prælatis manifestentur, vt se ab his purgare possint, euidens est eas in speciali, & determinatè esse intimandas, vt contrarium valeant probare, proponendo enim ipsis prælatis eos fuisse decoctores bonorum ecclesiasticorum, & fuisse inhonestos &c. non possunt contrarium euidenter probare, negatiua enim generalis secundum ius *d* improbabilis est. Hanc opinionem probat expresse cuiusdam iurisconsulti *e* determinatio dicens. *Qui agit iniuriarum, certum, quid iniuria factum sit, quia qui famosam actionem intendit, non debet vagari cum discrimine alienæ existimationis, sed designare certum, & specialiter dicere quam se iniuriam passum contendit*, per quod ius & alia hanc opinionem post alios tenet Gregorius *f* allegans ad hoc, aliquas leges huius Regni, & hanc opinionem tenet Bartolus, Abbas, Baldus, Alexander, Bossius, & Axeuedo.

d c. quoniam contra de probat. c. bona, el 1. de elec.

e l. libellorū ff. de acc. l. Prætor. 7. in prin. ff. de iniurijs.

Quod adeo verum est, vt hæc doctrina etiam habeat locum, quando proceditur per viam inquisitionis sola veritate inspecta, sine figura iudicij, sicut proceditur in causis regularium. Cum enim iudex procedens per viam inquisitionis in locum accusatoris succedat, necesse est, vt denunciata in inquisitione reo ipsi pandantur non in generali, sed in particulari, & determinatè, vt ab ipsis legitime se possit purgare, prout asserunt Salicetus, *g* Maranta, & Amadeus: si enim culpæ in generali proponantur, ad quid reo ostenduntur, vt ab eis possit purgari? cum negatiua generalis improbabilis sit? Propter quod tenet quædam Glossa *h* recepta à Ripa, ab Auendanno, ab Antonio de Padilla, & ab alijs posse iudicem ex officio etiam parte non petente has generales culpas propositas repellere, cum ipsi reo manifesta iniuria inferatur.

f Greg. v. accusat. in l. 14. tit. 1. part. 7. Bar. consil. 198 col. 1. & in tract. ad reprimendū. v. 10 inquisit. Abb. in c. fin. co. 3. de pur. canon. Bald. in l. vnic. col. 2. de cōfes. Ale. in l. admonendi in pri. C. de edend. Maran. de ord. iud. 6. part. tit. de inquisitio. n. 31. & 37. Bossius in prac. tit. de inquis. nu. 90. p. 35. Azeu. in l. 4. à n 90. tit. 2. li 4. rec.

g Sali. ēt. que vela c. de fals. Marā. vbi su. nu. 38 & seq. Amadeus, de syndi. v. locus & tēpus. fol. 42. nu. 31.

h Glos. in l. 1. ff. de ed. ed. & in l. 2. C. vt nemo priuat. Rip. in l. 4. § hoc autē n. 48. ff. de dānō infect. Auend. resp. 1. n. 19. Padilla in l. vbi pact. 9. 11. C. de transf.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum contra prælatos in syndicatione maiores requirantur probationes, quàm contra subditos.

RESpondeo dicendo, quod gubernatores, quorum munus est simul iudicare, & exemplum dare, debent esse viri in virtute præstantiores, sapientiores, & prudentiores, propter quod præsumit ius *i* eos tales esse, quales esse debent, vnde dicebat Plato, *K quis erit tā capax, & perfectus, vt gubernatorē possit corrigere?* Vnde leges *l* nullum in eorum regimine peccatum considerant, prout tradunt Baldus, *m* Innocentius, Menochius, & Mascardus. Cū enim sint legum executores in se ipsis eas exequi præsumuntur secundum Baldum, *n* Menochium & Mascardum, quod de quocunque iudice præsumitur, siue ordinario, siue delegato secundum Bartolum, *o* Baldum, & Menochium, quod adeo verum est, vt, licet necessario aliquando culpa, & dolus in eis præsumatur, semper eos minus culpabiles iudicare debemus secundum Baldum, *p* Ioannem Andream, & Mascardum. Denique regula certissima est, semper de iudicibus, & superioribus esse bene sentiendum, vt Imperatores *q* diffinierunt, & tradunt Puteus, Baldus, Cathaldinus, Auiles, Tiraquellus, Bossius, Grāmaticus, Mascardus, & Paz. Qua ratione attenta cū de bonitate iudicum, & superiorum semper benè præsumatur, necesse est, vt testes, qui contra eos deponunt, sint omni exceptione maiores, & probationes clariores, & euidentiores contra eos appareant, prout tradunt Puteus *r* Amadeus, Dulcetus, Baldus, Matthæus de Afflictis, Paz, Bossius, Auiles, et Olanus.

i Alle. in l. 10. n. 3. licet iudex. n. 11. & seq. lib. 4. recopi. i c. in nostra de procurator. c. nisi essent de prob. Meno. de præsum. 1. par. li. 2. præsump. 67. n. 5. fol. 59.

K Plat. 11. de legib.

l l. vn. C. ad legē Iul. repetun.

m Bal. I. l. vn. in fin. C. ne quis in sua caus. Menoch. vbi su. Masc. de probat. 3. tom. 1132. n. 21.

Quod & sequenti ratione comprobatur ex doctrina Diui *s* Tho. dicentis, quod homines, qui habent de alijs iudicare, sæpe propter iustitiam multos aduersarios habent, vnde non est passim credendum testibus contra eos nisi magna multitudo conuincat, quod ipsum ait Alexander *t* Tertius dicens, cum ex officio suo teneantur non solum agere, sed

f. 21. n Bal. i auth. f. d & si quis. C. de testib. Meno. vbi su. o Bar. in l. 1. n. 26 ff si quis in ius vocatus Bal. in c. cum in iure peritus de offic. deleg. Meno. vbi su. n. 8 p Bal. in l. nō. n. de adop. And. in c. accepimus, de ætat. et qual. Mas. vbi su. n. 16. q Put. de syn. c. 1. f. 92 c Bal. in l. 2. C. g acc. non pos. Catal. de synd. f. 16. q. 94. n. 10. Auiles in c. 1. prætor gl. fi. el n. 29. Tiraq. de pœnis tēp. causa 58 n. 2. p. 191. Bossius in pract. t. 1. de oppos. cōtra testes n. 38 p 444 Grāmat sup constit. regni li. 2 f 98 Masc. vbi su. 1. to cont. 365 f. 129 n. 4 Paz. in pract. 3. t 8. p. c. vn. fol. 230. n. 35. ad fi. r Puteus de synd. v. probat. c. 2. in prin. et n. 6. Amad. de synd. f 63 n 31 2. Dulcet. co. tra f 358. n. 24 Baldus in l. obseruare § proficisci q. 10. in fi ff de offi procōsul. Afflic. in cōst. Neap. in co. regni Bulg. fama prosequi Olā. in anto. v. barteria f 46 n 48. s D. Th. 2. 2. q. ar. 2. t c. qualiter, et 2 de. 2. de acc.

sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere nonnunquam verò ligare, multorum odium incurrunt, ideo sancti patres prouide statuerunt, vt accusatio prælatorum non facile admittatur, ne concussis calumnijs corruat edificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solùm falsæ, sed etiã malignæ criminationi ianua præcludatur. Et Petrus Gregorius *a* de magistratibus loquens ait, *qui enim præsunt, & ob potentiam inferioribus nocere possunt, multorum contrahunt inimicitias & odia: & facile molliuntur, qui oderuit calumniis*, & Rex Dominus Alphonsus cognomento Sapiens, prout refertur in partitarum legibus, *b* de eisdem magistratibus loquens dicit (*Que los hōmes que officio tienen maguer faga derecho, non puede ser que no ayalien mal querientes*.)

Supra dicta tamen doctrina limitanda est secundùm Baldum, *c* & Tiraquellum, quando clarè & certo constat de culpa ipsorum superiorum, licet enim secundùm ius à præsumpta calumnia excusentur, non tamen à clara, & manifesta culpa liberantur.

Secundò limitanda est in iudicibus, & superioribus malæ famæ, propter malam famam enim præfatum fauorem, & priuilegium perdiderunt, & ideo contra istos tales minores probationes requiruntur, prout dicitur in litte, *d* & tradunt Bartolus, Puteus, Mascardus, & Tiberius Decianus. Alias limitationes cumulant doctores agendo de iudicibus secularibus, & ecclesiasticis, quas nos missas facimus, quia iudicibus regularibus non ita accommodantur.

ARTICVLVS V.

Qua pœna falsi testes sint puniendi deponentes in visitatione contra prælatos.

RESpondeo dicendo, quod inter septem, quæ Deus optimus Maximus detestatur, prout ait Salomon, *e* falsus testis connumeratur, & à natura humana hoc peccatum abominatur, prout ait Isidorus, *f* testis enim falsus tres offendit, Deum, quem contemnit, cum in testem falsitatis adducendo: iudicem, quem decipit mentiendo: innocentem, cui suo falso testimonio damnum non paruum causat. Adeo Deus odio habet periuria, vt propter vnum solum iuramentum factum à Iosue Gabonitis, quod postea Saul fregit, ita fuit castigatum totum regnum, vt per tres continuos annos, in eo minimè plueret. Considerantes Romani antiqui huius delicti immanitatem in quadam duodecim tabularum lege, in hunc modum statuerunt. *Qui falsum testimonium dixisse se conuictus fuerit à saxo Tarpeio deijcito.* Et ait Gelius, *g* quod cum hæc pœna durissima Fauonio Philosopho visa fuisset, dixit ipsi Sextus Iuris Consultus, Fauoni si falsi testes à saxo altissimo deijcerentur modo, sicut antiquitus fiebat, non tot homines falsa dicerent testimonia. Existima, & certo scito, seueritatem in maleficijs puniendis, vt plurimũ ad bene viuendum aptissimum esse medium, pœna autem hæc deiectionis à saxo, & rupe, semper fuit arbitrata tutissima, & acerbissima, quã Iehu *h* puniuit impiam Iezabelem: & Amasias *i* decem millia captiuorum: & Delphi Æsopum, prout referunt Maximus Planedes in vita Æsopi, & Hercules *k* Lissas. Vlisses Astianectem filium Hectoris, vt referunt Ouidius, *l* & Seneca, & Rex Atalus Dafidam sophistam, vt refert Valerius Maximus. *m* Qua deiectionis pœna antiqui Hispani vsi sunt, vt constat ex scriptis Cornelij Taciti, *n* & Senecæ: & de eã leges Partitarum *o* meminerint. Verùm est tamen quod iuris Consultus Modestinus eam abrogauit; & Imperator Constantinus *p* eam legem iniquam appellauit.

Quando autem minori rigore leges Ciuiles *q* & regni hoc delictum punierunt, fuerit vt in causa capitali, aut corporali pœna talionis castigaretur, quæ iure diuino *r* irrogabatur. Denique vt ad institutũ redeamus, permittum contra iudices, & superiores in syndicatione, quod est adeo atrox debet acriter puniri, testes enim contra iudices, & superiores nũquam deficiunt, non modo veri verùm etiam falsissimi, vt tradit Redin. *f* In hoc enim crimine grauissime peccatur, non enim solùm peccatur contra Deum, & iudicem, sed etiam in Rempub. exemplo enim persecutionum, quæ ab istis falsarijs causantur, ipsi superiores, & prælati perterriti ab administratione iustitiæ, & à gubernando audacter, vt debent, detinentur. Vnde conuenit hos maleuolos virga ferrea, & castigatione non minima deterrere, siquidem inter sceleratissimos contra Rempub. peccantes connumerantur. Et Cicero ait, *nihil est tam molle, tam tenerum, tã aut fragibile, aut flexibile quã voluntas erga iudices, sensusque popularium, qui non modo improbitati Candidatorum sed etiam vitæ factis sæpe fastidiunt.* Vnde Episcopus Redin. *t* in libro de maiestate Principis, quem, cum esset Regis consiliarius scripsit, ait, semper in ea fuisse sententia, vt testi falso pœna capitalis imponeretur, videns grauissimos homines propter falsos testes sæpe sæpius periclitaris, sed tandem saluos experiã veritate euadere. Et sic Cicero, pro Marco Cælio dixit *ò magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contràque fictas omnium insidias facile per se ipsam defendatur.*

ARTICVLVS VI.

Quomodo iudices superiores syndicantes debeant se habere circa clamorem potentium, & populi contra prælatos in syndicatione.

RESpondeo dicendo, pusillanimem satis esse iudicem, qui motus potentium, & populi clamoribus sine aliqua probatione in particulari sententiam proferunt contra prælatos visitatores contra sententiam Ecclesiastes *u* dicentem, *ne timeas à facie potentium, aut scandalum ponas in agilitate tua*, licet.n. ad sedandum populi clamores debeant celeriter sumi testes, & inconsulto principe multa ratione boni regiminis fieri, vt ait Salicetus, *x* & ita seruari in praxi testatur Cathaldinus, *y* quos refert, & sequitur Iulius Clarus, *z* hoc in vt diffinierunt imperatores Diocletianus, & Maximinianus, cũ grauamine Innocentiũ, & cum cõmodo delinquentium, qui commẽdari merentur, fieri non debet. Vanę.n. populi voces minimè sunt audiendæ, nam legibus *a* magis, quàm clamoribus populi debet iudex adhærere, docendusque est, non sequendus populus, vt dicitur in quodam decreto, *b* sæpe enim sæpius inclinatus populus odio, interesse aut fauore ad aliquid sequendum. Ex hoc sunt condemnandi quidam iudices syndicantes superiores, & prælatos, prout ait Baldus *c*, molestantes ipsos, solùm propter potẽtium, & populi clamores; contra quos ponderant Acursius *d* Guillelmus, Benedictus, Cassaneus, Montaltus, & Episcopus Redin. iniquam illam sententiam Pilati, contra Dominum nostrum Iesum Christum, quod scilicet Pilatus clamoribus populi Iudæo-

a Petrus Gregorius syntag. mat. iur. 3 p. li. 3. c. 15 n. 5.
b l. 2. ti. 18. & l. 1. ti. 21. p. 7.
c Bal. in tab. ... contra falsum ... v. extra quero de prob. Tira. de pœnis temperand. causa 18. p. 232. nu.
d l. fin. ... C. de ... fus. & in l. 3. §. fin aut. ff. de suspect. tutor. Bart. in l. pupilla § si ... ipsi pratori n. 17. ff. de dam. infect. Puteus de syndic. v. testis c. 2 n. 3. v. tamen ego distinguo fo. 312. cum seq. Mascard. de probat. 3 tom. consl. 1121 n. 36 fo. 22. Decianus 2. to. crimi. lib. 2. c. 38. n. 10.
e Salom. prouerb. 6 n. ...
f Isidor. lib. 3. de summo bono.
g Lib. 20. noct. Athi. c. 1. in fi.
h 4. Reg. 6.
i 1. par. ca. 25.
k Oui. in li. 1.
l Ouid. in l. 12. & 13. metamor. Sene. in Troada.
m Val. Max. li. 1. c. 8.
n Tacitus li. 4. ann. aliã Sene. contro. 3. & de clamat. 3. lib. 1.
o L. 6. titu. 31. part. 7. & l. 9. ti. 18. & l. penul. ti. 11. p. 2.
p L. diuino §. fi. ff. de pœnis.
q L. 1. c. de em. seruorum.
r L. 1. §. pro ff. de sicar. glo. in ca. Rex debet furta. 23. q. 5.
s L. 5. ti. 13. par. 2. l. 26. tit. 11. p. 3. l. 83 tauri vbi Ant. Gom.
f Redin de maiesta. princ. v. sed etiam per legit trami fo. 91. nu. 155.
t Redin. vbi su. n. 157.
u Ecclesiast. 7.
x Sali in le. diuisio in f. C. de pœnis.
y Cataldi. de synd. q. 212.
z Clar. in pra. § fi. q. 8. nu. 3.
a L. iust. C. de off. rect. prouin. L. de curio. C. de pœnis. lib. 10.
b ... docend. 66. dist.
c Bal. in l. obser. §. antequã ff. de offic. procons.
d Acur. in d. l. decur. Benedic. in c. Raynut. v. mortuo itaq; test. in 1. fo. 122. n. 137. & seq. 2. P. Cassa. in catalo. glo. mundi 4. p. 6. consid. Montal. in tracta. de reprae. sententia Pilati Redin. de Ma gest. princ. v. sed etiam nu. 44. fo. 78.

lumnia & fraudulenter detulerunt. Et hanc resolutionem, ita in iure a videmus probari dicente, si plures crimina idem eidem intulerit singulorum abolitionem debet petere, alioquin, prout quid omiserit, eius nomine senatus Consulti pœnam patietur. Et ita tenent post alios grauissimi Doctores communiter, vt constat ex traditis à Felino, b Angelo, & Hippolyto, & alijs allegatis a Gregorio Lopez, & à Iulio Claro.

Vnum tamen est consideratione maxima dignum, quod calumniosè capitulantes possunt excusari secundum Bartolum, c Angelum, & alios, quos refert Mexia à pœna eo, quod ea capitula detulerint incitati ab aliqua persona bonæ famæ, & opinionis, quæ secundum exteriorem affectum zelum boni publici ostendit, cui credere obligarentur. Et Bartolus d ait, hoc esse notandum pro syndicis communibus, qui aliorum instigatione maleficia denuntiant. Et Baldus d ait instigatorem fide dignum à calumnia excusari. Non tamen ita debent excusari, vt nulla pœna afficiantur, ad minus enim, vt insipientes debent plecti, cum aliorum dictis nimis credentes in has angustias se se iniecerint. Hoc autem maximè notandum est, pro omnibus religiosis, qui sæpè sæpius in his & alijs similibus faciẽdis zelo religionis insipienter ducuntur, qui tamen licet ex hac parte aliqualem mereantur veniam, ex alia tamen, quia scilicet sub specie zeli religionem cõturbant, licet pœna calumniatorum non puniantur, pęna tamen seditiosorum plecti necesse est.

a L. 2. § 1. in fin. prin. ff. ad Turpill.

b Feli. in c. 2. de calum. Angel. in l. vnic. C. de suffra. Hippol. cõs. 17. n. 4. & in leg. is qui cum tefo. n. 48. de sicar. Greg. in l. 7. tit. 1. p. 7. v. non pudiche, et in l. 39. ti. 32. pa. 3. v. apercha. Clarus vbi supr. q. 62. nu. 6.

c Bar. in l. Athlet. ff. de falsis & Ang. in l. Athle. §. calum. ff. de his qui notan. infam. Mexia super l. Tolet. 2. fundam. 23. p. 154. nu. 28.

d Bart. in d. §. calum.

d Bald. in ca. quoniam contra falsam. co. 9. versic. extra. quaro, de prob.

ARTICVLVS VIII.

An superiores syndicati possint proponere querelam contra calumniantes.

RESpondeo dicendo, certum esse in iure, e quod ex libello infamatorio contra aliquem in iudicio dato etiam in causa ciuili actio iniuriarum nascitur, & à fortiori orietur etiam in causa criminali. prout resoluit Bartolus, secundum quam doctrinam bene poterit accusatus & denuntiatus contra calumniosè capitulantes proponere querelam, cum ex capitulis satis calumniosis iniuria non parua illi accrescat. At cum multa nobis liceant, quæ tamen secundum Apostolum f non expediunt, non expedit protunc ipsum syndicatum accusatum, aut denũciatum huiusmodi intimare querelam. Vnde oportet, quod quando responderit capitulis opponat calumniç exceptionem, & quærelamtum protesteruç, prout tradunt Cathaldinus, g & Puteus, & probet Calumniã, & eius qualitatem, si enim tunc per querelam capitulantes reconueniret, ad fugiendam pęnam suis culpis debitam, subterfugium absumere videretur. Vnde tempus opportunum ad prefatam, querelam proponendum inuestigari debet, & nullum magis, quàm post sententiam latam super capitulis cognita iam innocentia Syndicati, & accusati, & calumnia accusatorum manifestata, ad præfatam querelam intimandam excogitari potest.

e Te. & gl. in l. itẽ apud Labeonem. § si quis libe. & § si quis nõ debit. & in l. credit. §. iniuria. & ibi Bar. ff. de iniurijs.

f Paul.

g Cathald. de synd. qu. 5. fol. 36. & Puteus to. tr. v. iniur. officia. c. 1. n. 4. fo. 197.

ARTICVLVS IX.

Vtrum illi, qui non sunt eiusdem ordinis, possint alicuius ordinis prouinciam visitare.

RESpondeo dicendo, propositum dubium iam ex parte esse resolutum; in superioribus h egimus de electione prælatorum: vbi latè probauimus, prælatos non debere aliquibus regularibus præponi, nisi sint eiusdem instituti professores. Pro ordine autem Cisterciensi est priuilegium quoddam Innocentij Octaui expeditum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo, in quo districtè in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœna ipso facto incurrenda authoritate Apostolica præcipiendo fratribus dicti ordinis mandauit, vt omnia, & singula dicti ordinis Monasteria & loco vbilibet consistentia, per cosinet ipsos vel alios Abbates dicti ordinis vestri idoneos, quos ad id duxerint deputãdos, visitentur, prout latius in præfato priuilegio, i & breui continetur.

h 2. tom. 9.

Et idem Innocentius Octauus anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, in bulla quæ incipit, *venerabili fratri Cabilonensi*, statuit & decreuit motu proprio, & ex certa scientia, quod de cætero perpetuus futuris temporibus monasteria, & loca prædicta prætextu quarumcunque literarum Apostolicarum, per se & sedẽ prædictam in posterum etiam motu & scientia similibus, & ex quibuscunque causis, ac cum quibusuis clausulis etiam derogatoriarum derogatorijs efficacissimis, & insolitis, etiam præsentibus expresè derogantibus, & etiamsi illa eis de verbo ad verbum insertæ forent in posterum etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, Principum, & aliarum personarum quarumcunque, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis concedendarum visitari non possint districtè in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub censuris Ecclesiasticis inhibentes, quibuscumque visitatoribus supra nominatis (exceptis hactenus, & pro tempore deputatis) etiamsi Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, aut quauis alia dignitate, Ecclesiastica fugerent, ne prætextu quarumcunque facultatum & commissionum in genere, vel in specie visitandi eis concessarum, & factarum se de Monasterijs locis personis & ordine prædictis intromittere quomodolibet præsumant. Ac decernentes, ex nunc irritum, & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate sciẽter, vel ignoranter contigerit attentari, &cæt. Et pro conseruatoribus omnes Ecclesiarum prælatos, ita vt quicunque fuerit requisitus, defensionis efficacis præsidio assistant, ita habetur in præfato ordinis libro. K

i Habetur. in li. prin. dict. or din. impr. com plu. a. to. pri. 117. fol. 149 n. 2. & fo. 73 priui. 31.

K in eo. li. & tom prin. 1189 fo. 133.

ARTICVLVS X.

Qua pœna puniantur visitatores, singulis annis non visitantes.

RESpondeo dicendo, non esse dubium visitatores teneri prouincias sibi commissas visitare, prout definit Concilium Tridentinum, l. & ad earum visitationem singulis annis faciendam obligari, prout ex Concilio Tridentino m in nostra summa n, confessorum probauimus, & ideo Innocẽtius VIII. in priuilegio primo allegato in articulo superiori hoc prælatis sub obedientiæ præcepto mandauit singulis annis faciendum, quod si non adimpleuerint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, quam pœnam declarauit Innocent. o Octauus in bulla, quæ incipit, *accipimus literas vestras, &c.* Data anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, ad petitionem capituli generalis ordinis Cisterciensis non comprehendere nisi negligentes, & rebelles, dicens in

l Sess. 24. de re rog c. 20.

m Sess. 7. de refor. c. 8. sess. 21. de refor. c. 8

n Summa in 2. to. in tra del orden. ind. c. 1.

o Prim. 201. f. 161. in 1. to. li. prin. huius ordin. impr. cõ plu.

in hunc modum. *Et quia inter cætera nobis exposuit, vos paratos esse literis nostris super visitatione, & reformatione monasteriorum dicti ordinis singulis annis facienda emanatis obtemperare, deuotionem vestram plurimum in domino commendamus. Verum quia forsan contingere posset, quod aliquam ex monasterijs, & locis dicti ordinis propter aliqua impedimenta, & aliquam resistentiam visitare non possetis, securitati conscientiarum vestrarum consulere volentes declaramus, sententias censuras, & pœnas in dictis literis contentas non ligare, nisi negligentes, rebelles, & huiusmodi visitationem, & reformationem impedientes, aut retardantes.* Pro quo est aduertendum, quod licet in alijs religionibus non sit apposita aliqua censura contra prælatos singulis annis non visitantes, ipsos tamen, si negligentes & rebelles fuerint in visitationibus huiusmodi exequendis à peccato mortali non esse immunes, cum in re graui præceptum quoddam maximè necessarium frangunt.

QVÆSTIO LXXVIII.

De voto in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 **V***Trum Abbates Sancti Benedicti possint dispensare in clausura.*

2 *Vtrum votum donatorum in ordine Sancti Benedicti sit solemne.*

De voti materia quoad eius commutationem, dispensationem, & irritationem multa in primo tomo *a* latè diximus, & in tertio tomo etiam aliqua tractauimus cum de religione egimus, & perlustret lector tabulas omnium trium tomorum, & multa scitu digna inueniet. Nunc autem pro complemento aliqua in præsentiarum proponam, per articulos diuisa.

a 1.10. q.21.

ARTICVLVS I.

Vtrum Abbates congregationis Sancti Benedicti possint dispensare in voto clausuræ.

RESpondeo dicendo votum clausuræ in congregatione S. Benedicti maximè esse commendatum, prout constat ex quodam priuilegio *b* eidem concesso per Innocentiũ VIII. priori, & conuentui S. Benedicti Vallisoletani anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo. At Martinus Quintus in priuilegio *c* cõcesso priori & cõuẽtui S. Benedicti Vallisoleti, anno Dñi millesimo quadringẽtesimo vigesimo octauo, in hoc voto dispẽsãdũ decreuit, dicens. *Sanè pro parte nobis desuper exhibita petitio continebat, quod licet prior conuentualis & omnes & singuli monachi & conuersi monasterij vestri, & pro tempore existentes secundum eiusdem Monasterij consuetudinem rectius existant, & tempore, quo in bi eorum singuli professionem emittunt solemniter promittant perpetuam ibi seruare clausuram, attamen nonnunquam pro necessitate, vel vtilitate dicti Monasterij, aut singulorum vestrorum plures casus occurrunt, in quibus vobis expediret eiusdem Monasterij ambitus, vel septa exire, & an monachis, & conuersis licentia prioris super ab eo petita, & obtentu sufficiat, priori verò præfato pro huiusmodi necessitate, vel vtilitate id liceat merito dubitatis, & nihilominus, an monachos, & conuersos licentia, ac priorem præfatos vtilitas huiusmodi ab obseruantia eiusdem solemnis promissionis excuset conscientia vos remordeat. Quare pro parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum, vt prouidere vobis super his opportunè de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui vniuersis Christi fidelibus conscientiæ pacem, et quietem pro viribus procuramus, huiusmodi supplicationibus inclinati pro priore Conuentuali, & successoribus suis, ac omnibus & singulis monachis, & conuersis præsentibus, & futuris dicti Monasterij videlicet, vt monachi & conuersi ad Romanam Curiam pro ipsius Monasterij, & vniuersalis Ecclesiæ, ac principis terræ negotijs prosequendis, vel alijs ad generalem Regni, seu prouinciæ Synodum celebrandum, aut finus mortalitatis, vel guerrarum temporibus, necnon ad fundationem, & reformationem quorumcunque dicti ordinis Monasteriorum, prioratuum, & grangiarum faciendam, & ad omnes ordines recipiendos, & nihilominus insimul debites scandalosi minus vtiles, ac seues septuagenarij necnon electi, seu postulati, aut prouisi vt Monasteriorũ, prioratuum, seu grangiarum aut Ecclesiarũ regiminibus præficiantur, & quoties verosimiliter præsumeretur quod nisi ipsi monachi, vel conuersi pro negotijs, causis, & litib. ipsius Monasterij prosequendis exirent monasterium ipsum, aut religiosi eiusdem nimiam iacturam in spiritualibus, vel temporalibus paterentur, de præfati prioris consilio, & licentia, ac maioris partis conuentus prædictorum prior, et conuentualis verò prædictus pro tempore existens de consilio & licentia ad minus duarum partium conuentus eiusdem Monasterij præstito prius per eum in capitulo illius capitulariter congregato quod non exquisito colore, sed ex aliqua de causis prædictis vult Monasterium ipsum exire coram notario, & testibus sumpto solemniter iuramento ita tamen quod ipse prior, & Monachi prouisi liberè, electi verò, aut postulati de ipsius prioris dutaxat licentia Monasterium licitè exire valeat auctoritate Apostolica tenore præsentium dispensamus, eisque super ijs licentiam elargimur. At volumus, quod causa seu causis, pro quibus Monasterium ipsum exierint cessantibus, quam citius honestate salua commodè poterunt, redire ad præfatum Monasterium teneantur. Si verò aliquis ipsorum renuerit vt præfertur ad Monasterium ipsum redire, per Abbatem nunc & pro tempore existentem Monasterij S. Claudij extra muros Legionensis prædicti ordinis, si hoc maior pars conuentus prædictorum viderit expedire, ad id per censuram Ecclesiasticam compellantur. Non obstantibus, &c. Dat. Romæ apud Sanctos Apostolos, Kal. Nouembris Pontificatus nostri anno vndecimo.*

b Habetur in li. priu. huius ordin. de nouo Vallis. impres. fol. 126. priu. 65.

c In eod. lib. priu. 33. f. 74.

Quod priuilegium extensum est, per Eugenium Quartum, viuæ vocis oraculo, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo octauo ad omnia Monasteria huius congregationis regularis obseruantiæ, non obstante voto perpetuæ clausuræ in eis emisso, prout refertur in libro *d* priuilegiorum huius congregationis impresso Vallisoleti.

d Fol. 95. priuil.

ARTICVLVS II.

Vtrum votum donatorum in ordine B. Benedicti sit solemne.

RESpondeo dicendo, vt satis patet ex superioribus, quod ad hoc, vt aliquod voti sit solemne, necessarium est, vt fiat in manu prælati sub regula religionis à sede Apostolica approbata, & quod tria vota scilicet obedientiæ, castitatis, paupertatis emittantur. Et à dictis donatis sit hoc modo professio dicendo. *Ego frater N. facio professionẽ & promitto obedientiam Deo omnipotenti B. Mariæ & B. Benedicto, tibique N. huius monasterij N. Abbati vice N. monachorũ*

ordinis

ordinis S. Benedicti Hispaniarum generalis, & successorum eius canonicè intrantium viuere semper, sine proprio, & in castitate secundum regulam S. Benedicti, vsque ad mortem.

Ex qua professione patet præfatos donatos solemne emittere votum, professio enim solemne votum continens, prout tradit D. Thomas *a* est promissio, qua quis efficitur monachus, vel religiosus, promittendo seruare regulã, aut promittendo in manu prælati obedientiam secundum regulam, aut promittẽdo regulam viuendo in obedientia sine proprio, & in castitate, prout idem D. Thomas *b* magis in particulari probat. Quæ omnia interuenisse in professione horum donatorum satis constat. Et sic Gregorius XIII. *c* anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, die decima Iunij Pontificatus sui anno quarto, concessit congregationi S. Benedicti Vallisoletani, quod donati huius sacræ congregationis attento, ipsos votũ solemne emittere, & sic eorum professionem esse impedimentum etiam dirimens matrimonium, fruãtur omnibus priuilegijs concessis fratribus professis huius sacræ religionis, & quod generalis cum consilio capituli statuat, quomodo viuere debeant iuxta regulam S. Benedicti, & loco officij diuini iniungat eis recitationem orationis Dominicæ & salutationis angelicæ toties, quoties ei videbitur. Aduerte tamen, quod donati aliarum religionum licet tria essentialia vota emiserint in manu prælati, non sunt religiosi, cum non promittant ea secundum regulam à Sede Apostolica approbatam, prout supra in quæstione de oblatis diximus.

a D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 7.
b D. Tho. vbi sup. ar. 9 & 1. quodlib. q. 9.
c Habet. in li. priu. huius ordi. priui. 95. fo. 194.

QVAESTIO LXXIX.

De vnctione extrema in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quis sit minister extremæ vnctionis.*
2 *Quibus sit hoc sacramentum conferendum.*
3 *Quibus sit hoc sacramentum negandum.*

ARTICVLVS I.

Quis sit minister extremæ vnctionis.

Respondeo dicendo, quod proprius parrochius est huius sacramenti Minister, prout habetur in quadam Clementina, *d* & tradit Soto, vnde si sacerdos simplex hoc sacramẽtum conferret sine licentia Episcopi, aut parrochi esset excommunicatus, vt in alia Clementia *e* definitur, sacramentum tamen teneret, quia non requiritur proprius sacerdos de necessitate sacramenti, de essentia enim sacramenti solùm requiritur, quod sit sacerdos, prout tenent omnes, & Victoria. *f*

Et religiosi, qui clericis aut laicis sacramẽtũ extremæ vnctionis ministrare sine speciali sacerdotis parrochi licentia ausi fuerint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, quã solus summus Pontifex auferre pōt, eósque hac causa excõmunicatos ordinarij locorũ publicare pro excõmunicatis debẽt, donec de absolutione fuerit facta fides, nullo exemptionis priuilegio, aut alio in hoc attento, prout in profata Clemẽtina ordinatur, excipiuntur tñ illi religiosi, quibus Sede Apostolica fuerit cõcessum, vt familiaribus suis, domesticis, aut pauperibus in hospitalibus suis degẽtibus sacramẽta Ecclesiastica ministrare possunt, prout in eadẽ Clemẽtina *g* cõceditur. Quod Nicolaus Francus Apostolicæ sedis Nuncius in Hispaniis cum potestate legati a latere concessit priori, & conuentui S. Benedicti Vallisoletani, & Abbatibus, & prioribus totius congregationis anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, dicens, *quod si quis infra septa Monasteriorum ipsorum infirmati fuerint, extremam vnctionem dare authoritate Apostolica, cuius legationis officio fungimur in hac parte, tenore præsentiũ plenariam & liberam concedimus facultatẽ parrochialis presbyteri, vt alterius cuiuscunque Episcopi, vel superioris licentia, vel assensu nullatenus requisitis.* ita habetur in libro priuilegiorum *h* huius sacræ religionis impresso Vallisoleti, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimoquinto. Quod priuilegium clarè innuit familiares, aut peregrinantes in præfatis Monasteriis morientes posse a fratribus ipsorũ extremam vnctionem recipere. Cum ipsum cõcedatur etiam pro his, qui in nostris Monasteriis hospitati non tanquam peregrini, & pauperes, sed alio diuerso titulo, sunt infirmati, & quo ad familiares vide latè supra in secundo tomo cum de familiaribus egimus.

Aduertendum tamen, quod non remanent excõmunicati religiosi, qui hoc sacramentum in necessitate administrarent absente parrocho, sine eius licentia, vt post Syluestrũm, *i* & alios tradunt Soto Ledesma, & Marcus Antonius Coqus.

d Clem. dudũ de sep. Sot. in 4. d. 23. qu. 2. art. 1.
e Clem. 1. de priu.
f Vict. in summa n. 120.
g Clem. 1. de priu. in fi.
h Fo. 124. n. 4.
i Sylu. v. vnctio. qu. 4. Soto in 4. d. 23. q. 2. ar. 1. ver. verũ vero Ledes. 2. par. 4. qu. 33. ar. 3. Coqui lib. 3. maior. instit. tit. 9. de extrema vnct. nu. 21.

ARTICVLVS VI.

Quibus sit hoc sacramentum conferendum.

Respondeo dicendo, hoc sacramentũ esse conferendum infirmis, de quibus timetur mors: secundo est dandũ senibus, qui absque aliqua infirmitate senio ipso consumuntur, prout tradit Naua. *k* tertio potest dari adultis, qui statim post baptismũ morti sunt proximi, prout tradit Syluester *l* Armilla & Victoria, quarto potest dari vulneratis morti propinquis, vt post alios tradit Soto, *m* & Victoria & Ledesma. Tenẽt enim omnes dandum esse infirmis ad mortem, vulneratus autem quamuis violenter iam infirmatur, vt benè probat Angles. *n* Quod contra aliquos est tenendum. Quinto mulieri in partu deficienti, quod in praxi vidisse seruari tradit Bibald. *o* Sexto debet dari illi, qui infirmitate repentina præuentus priuatur omnino loquela & sensibus, si erat bonæ vitæ, & famæ, etiamsi nullum signum contritionis ostenderet, vt benè Nauarr. *p* & per consequens debet conferri in tali necessitate religiosis, cum secundum eorum instituta sint omnes bonæ vitæ & famæ; Septimo dandum est etiam non petenti, maximè si petere non potuit ob frænesim, vel alia de causa, quod Angelus, *q* Victoria, & Sotus videntur negare, sed dandum est, si non insanit manifestè in peccato mortali, dum absit irreuerentiæ periculum, cum ab ipso quod Christianus est, & benè vixit, censeatur virtualiter petere remedia sibi vtilia, vt sacramenta, & indulgẽtias, ita post Paludanum tenent Syluester, *r* Armilla & innuunt Ledesma, Sotus & Nauarrus expressè affirmat. Quod confirmat vniuersalis Ecclesiæ vsus, & consuetudo vngendi tales, & etiam in sacro sepeliendi, licet absque vlla confessione, vel contritionis signo decesserint. Octauo conceditur illis, qui habent iudicium rationis ad recipiendam eucharistiam, quia hoc sacrum viaticum succedit, ita Soto. *s* Verum tamen non est, quod si aliquis non essent communicandus, si esset sanus vsque ad duodecimum, vel quatuor

k Naua. in c. in Leuit. notab. 30. nu. 4.
l Sylu. v. vnctio. q. 5. versic. 3. Arm. nu. 7. Vict. nu. 22.
m Soto in 4. d. 23. q. 2. art. 2. Victo vbi sup. Ledes. 2. p. qu. 34. nu. 2.
n Angle. in Flor. 49. de extrema vnctio. ar. 4. concl. 1.
o Bibald. in cãdilab. anni. li. de extrema vnct. nu. 24.
p Nau. c. 26. n. 17 & c. 22. nu. 13.
q Ang. v. vnctio. nu. 4. Victo. n. 122. Sot. in 4. d. 23. q. 2. ar. 32. con. 3.
r Syl. v. vnct. q. 5. versic. 2. Armil. nu. 7. Ledes. 2. p. qu. 34. ar. 7. Sot. in d. dist. 23. q. 2. art. 4. Nau. c. 22 nu. 13.
s Sot. vbi sup. q. 2. ar. 4. versic. quod si quæras.

quattordecimum annum, in quibus iudicatur iudicium discretionis habere præsumitur; in articulo tamen mortis est optimum consilium, & à pijs viris simul, ac doctissimis practicatum etiam in decimo anno illi viaticum præbere, ac consequenter ipsum vngi posse. Et aduertendum, quod extrema vnctio finem vitæ præsumptum tantùm requirit, vt tenent omnes supradicti patres. Qui asserunt posse conferri etiam his, de quibus dubitatur, an sint mortui sub conditione tamen, si mortui non sunt, si tamen in prima secunda, & tertia vnctione moriantur nō est vltra progrediendum. Circa quod debet aduertere sacerdos vngens, quod vocatus ad vngendum infirmum in agonia animam efflantem, non seruet ordinem manualis circa solemnitatem, & præcedentes preces, sed statim faciat essentialia scilicet vnctiones, ne sine sacramento infirmus decedat, finitis tamen diligenter vnctionibus poterit, quæ in principio ommiserat recitare & subsequentes orationes & benedictiones perficere, partes autem vngendæ, pro essentia sacramenti sunt quinque sensus, & si vngatur cæcus à natiuitate, debet vngi in parte proximiori oculo cæco, & si vngantur Episcopus, vel sacerdos, qui palmas manuum habent consecratas vngendi sunt in superiori parte manuum, prout habetur in aliquibus manualibus Ecclesiarum, & tradit nouè Thesaurus *a* sacerdotalis.

a Thesauri sacer. de extrem. vnct. in f.

Aduertendum etiam est, quod parrochus, & ministri huius sacramenti non debent expectare, vt infirmus sit in extremis, sed debent ministrare illi de quorum morte timetur, & quibus sacramentum sine miraculo possit corporalem salutem præbere, & cum infirmus illud cum deuotione, & affectu cordis suscipere possit, alias peccaret grauissimè ministe, vt tradit Catechismus, *b* Romanus, & tradit etiam Soto citans ad hoc Concilium Florentinum.

b Catech. ca. 5. & 46. Sot. vbi sup. q. 2. art. 2. 2. versic. nihilominus.

ARTICVLVS III.

Quibus hoc sacramentum est negandum.

RESpondeo dicendo, quod primò est negandum pueris sacræ pœnitentiæ incapacibus: secundò amentibus à natiuitate, & furiosis perpetuò, & etiā furiosis non perpetuò, si timetur irreuerentia, maximè si habuerint dilucida interualla neque petierunt: tertiò intrantibus mare, vel bellum periculosum. Quartò illis qui suspendendi sunt, vel decapitandi. Verum est tamen, quod si ratione infirmitatis sunt morti proximi, est illis ministrandum, licet tūc futura sint suspendendi, vel decapitandi. Quod Viualdus *c* ait, se vidisse in vigilia S. Philippi, & Iacobi, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimonono, à quodam Episcopo fuisse collatum duobus suspendendis ratione infirmitatis grauissimæ, qua detinebantur. Quintò infirmis, qui grauiter ad mortem non laborant, prout dictum est in superioribus. Sextò nec illis qui in notorio peccato existentes incidunt in frænesim apoplexiam, vel amentiam, nisi prius aliquod signum contritionis ostendant. Septimò nec sanis est conferendū, esset enim irritum hoc sacramentum. Hæc omnia sunt communia, & tenent Victoria, *d* & Nauarrus, Sotus, & Catechismus Romanus.

c Viuald. in suo cādel aur. tit. de extrem. vnct. num. 41.

d Vict. in summa. num. 223. Nau. c. 22. nu. 13. Soto in 4. d. 23. q. 2. ar 2 cat. Rom. pag. 287.

ARTICVLVS IV.

Vtrum hoc sacramentum sit reiterabile.

RESpondeo dicendo, quod quoties infirmus peruenit ad articulum mortis etiam in eadem infirmitate, est ministrandum illi hoc sacramentum, vt v. g. si post vnctionem conualescat & postea recidat in eandem, vel aliam infirmitatem, ita quædā Glossa, *e* & tradunt D. Thomas, Scotus, Ricardus Syluester, Armilla, Victoria, & Sotus, & probatur à Concilio Tridentino, quare contrariam opinionem erroneam dixit Paulus Grysaldus. *f*

e Glo. v. sancti fiat. in cap. il lud. 95. distin. D. Tho. in 4 d. 23. qu. 2. ar. 4. Scot. d. 23. & Ric. ibi Syl. v. vnct. qu 8. Armil n. 9. Vict. num. 224. Soto in 4 d. dist. 23. q. 2 ar. 3.

f Grysal. l. v. extrem. vnct. n. 5

QVAESTIO LXXX.

De vnione monasteriorum in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *VTrum duo monasteria propter exigentiam reddituum possint vniri.*

2 *Vtrum vnionibus monasteriorū iam factis aliquod præiudicium ex reuocationibus generetur.*

3 *Vtrum reuocentur propter dictam concessionē vniones nullæ propter defectum alicuius solemnitatis.*

ARTICVLVS I.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc habemus quoddam priuilegium *g* concessum priori & conuentui S. Benedicti Vallisoletani, à Pio II. cuius tenor sequitur.

g Habet in libr. priu. huic ordin. imp Vallisole. ann. 1594 prim.

Pius Episcopus seruus seruorū Dei dilecto filio priori, & conuentui monasterij S. Benedicti Vallisoleti, &c. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, quod in nonnullis domibus eiusdem ordinis diuersarum diœcesum præfato monasterio, quo ad obseruantiam subiectis propter inopiam redditū vltra tres, vel quatuor religiosi nequeunt commodè sustentari, quo fit, vt in eisdem domibus regularis obseruantia ad plenum, vt decet, obseruari non possit, sintque alia monasteria dicti ordinis præfato monasterio subiecta in aliquib. ciuitatibus, oppidis, villis, & locis quorundam temporalium dominorum qui fructus, redditus, & prouentus, nec non alia bona ad ipsa monasteria legitime spectantia occupant, & illa sibi appropriant ac eisdem monasterijs aliā grauamina inferunt, & etiam quædam alia monasteria vt præfertur subiecta in tamsi vilibus, & inaquosis locis consistant, quod religiosi in eis nisi cum maxima difficultate viuere, & morari non possunt, vnde si duo, vel tria ex dictis monasterijs, siue domibus dicti ordinis, in quibus propter exiguitatem fructuum redditū, & prouentuum, vt præmittitur, vltra tres, vel quatuor religiosi sustentari nequeunt, inuicē vnirentur, annecterentur, & incorporarentur, necnon vni ipsorū subijcerētur, profectò diuinus cultus ex hoc susciperet incrementum, ac etiā monachi ibidē altissimo deseruientes cōmodius sustētari possent. Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatū, vt vnionē, annexionē, & incorporationem huiusmodi fieri mandare, aliasque in promissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque de præmissis certam notitiam non habētes huiusmodi supplicationibus inclinati vobis de quorum prouidentia & circumspectione plenam in domino fiduciam obtinemus, si ita est, duo, vel tria monasteria siue domus dicti ordinis, in quibus propter exiguitatē fructuum redditū & prouentuū tres, vel quatuor monachi sustentari nequeunt Abbatum conuentuum dictorum monasteriorum expresso ad id interueniente consensu, vniendi, annectendi, & incorporandi, ac in aliquo ipsorum monasteriorum, seu domorum monachos vsque ad numerum

merum duodecim constituendi, & deputandi, ac alia monasteria in locis eorundem dominorum temporalium, vel sterilibus, vel inaquosis existentia, si secundum Deum hoc expedire videritis, de dictis oppidis siue locis ad alia loca, vel oppida transferendi, necnon fructus, redditus, & prouentus prædictorũ omnium monasteriorũ vt promittitur vniẽdorum, quos pro expressis haberi volumus pro sustentatione monachorum vt magis accõmodis domibus, & monasterijs commorantium deputandi plenam & liberam tenore præsentium concedimus facultatẽ. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, ac nostris illa præsertim, qua cauetur, quod petentes beneficia Ecclesiastica alijs vniri, teneantur exprimere verũ annuum valorem, tam beneficij vniendi quàm illius, cui vniri petitur, alioquin vnio non valeat: necnon fundatione, donatione, trãslatione, concessione, aut donatione alicuius ex dictis Monasterijs vniendis huiusmodi, etiamsi in illis expressè caueatur, quod in illis solitus monachorũ, & monasteriorum numerus nullatenus minuetur, & illorum onera consueta supportentur, ac statutis, & consuetudinibus monasteriorum, & ordinis prædictorum iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis cõtrarijs quibuscunq; prouiso, quod in vnione, annexione, & incorporatione huiusmodi si illa vigore præsentium fiant & effectum consequantur debitis propterea non fraudentur obsequijs, ac cultus diuinus nullatenus minuatur. Sed in singulis sic vnitis, vel translatis monasterijs, siue domibus per vnum idoneum capellanum per priorem & conuentum huiusmodi deputandum, cui de fructibus monasteriorum huiusmodi necessaria congruè ministrantur, deseruiatur laudabiliter in diuinis, & ipsorum tunc vnitorum monasteriorum supportentur onera consueta. Et insuper ex nunc irritum decernimus, & inane, si secus super ijs per quoscunque quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari Dat. Tibure, anno Incarnationis Dominicæ 1473. 8. idus Septembris Pontificatus nostri anno sexto.

Circa quam concessionem est primo notandum, quod vnio requirit authoritatem in eam faciẽdam, & solennitatem in modo faciendi, & iustam causam ad id faciendum, vt in multis iuribus *a* probatur. Et ille, qui habet iurisdictionem Episcopalem, aut quasi Episcopalem ecclesias sibi subiectas ex iusta causa potest eas vnire, cum ipse habeat iurisdictionem, & vnire sit iurisdictionis, prout tradit Abbas, *b* hoc tamen debet, ac potest facere, sine consensu capituli, prout tenent aliquæ Glossæ, *c* & in iure probatur. Et in hoc primo consistit priuilegium, in hoc articulo relatum, quod scilicet priori supradicto, qui non habet iurisdictionem quasi Episcopalem liceat facere predictam vnionem interueniente monasteriorum vniendorum assensu. Consistit etiam priuilegium in eo, quod etiam non facta mentione valoris redditũ præfatorum monasteriorum tribuatur dicto priori facultas ad vniendum.

a c. sicut vnire de excess. prælat. iunct. Cle. 2. de reb. eccles. non alien. ca. vnion. 10. q. 1.

b Abb. in d. c. sicut vnire

c Glos. 1. in fi. in d. & ibi Doct. & Abbas in c. cum dilect. quod met. causa 1a sicut duo Epis. 16. q. 1.

Consistit etiam priuilegium, nam vnio facta per Episcopum est nulla, si fiat sine consensu & vocatione patronorum per iura citata, per Rochciũ, *d* at in præsentiarum conceditur dicto priori consentientibus solum monasterijs vniendis, vt possit duo, vel tria monasteria vnire, & nulla sit mentio de vocatione, & consensu ipsorum patronorum. Et quod dicto priori concedatur facultas vniendi monasteria ius patronatus habentia, patet ex præfato priuilegio, ibi, *necnon fundatione, donatione, &c.* tria enim sunt, quorum quodlibet sufficit ad quærendum ius patronatus, nempe traditio fundi, ædificatio, & dotatio iuxta illum senarium Glossæ, *e* ab omnibus receptæ, Patronum faciunt, dos, ædificatio, fundus, & tradit Abbas & alios allegans latè prædictus Rochus.

d Roc. de iur. patro. v. honor. nu. 4.

e Glos. in cap. pia mentis 17. qu. 1. Abb. in ru. de iure patro. Roch. vbi su. v. fundari. q. 1.

Notandum est etiam, quod nunquam Papa vult concedere priuilegium in alterius præiudicium, & grauamen, vt colligitur ex traditis à Doctoribus præsertim ab Abbate *f* & Felino, vnde in hoc priuilegio licet ad hanc vnionem non requirat cõsensum patronorum, rem suam tamen agit, concedendo præfato priori, & conuentui facultatem ad eam faciendam prouiso, quod in vnione debitis propterea non fraudentur Monasteria obsequijs, & capellanus deputetur redditibus constituatur, quo consueta onera reportentur. Quod ex illo verbo prouiso comprobatur, quod ablatiuum denotat absolutum: inducens propriè conditionem, ita Baldus *g* communiter receptus, prout asserit Iason, Rolandus, & Octauianus, & doctissimus Lusitanus Barbosa.

f Abbas in c. qua in eccl. n. 11. de const. & ibi. Felin.

g Bald. in l. 1. num. 34. ff. de cõd. & demo. Ias. in §. rursus nu. 83. instit. de act. Roland. consil. 90 n. 10. lib. 3. Octauia in decis. Pedem. 145. n. 6. et 7. Barb. in rub. ff solut. matr. 1. par. nu 23.

Notandum est denique, quod causæ ad huiusmodi priuilegium concedendum duæ potissimum concurrerunt. Prima vt diuinus cultus ex hoc susciperet incrementum, secunda vt monachi ibidem altissimo deseruientes commodius sustentarentur, quæ ad præfatam vnionem faciendam satis sunt, vt patet ex literis *h* datis à Pio IV. ad petitionem inuictissimi Regis Philippi Secũdi Hispaniarum, eidem congregationi.

h Conti. in d. li. 1. imp. Vallis. priu. 92. fol. 179.

ARTICVLVS II.

Vtrum vnionibus Monasteriorum iam factis aliquod praiudicium ex reuocationibus generetur.

RESpondeo dicẽdo, quod circa hoc est quædam bulla Eugenij *i* Papæ IV. cuius tenorem in præsentiarum referam.

i Habe. in li. priu. l. huius ord. pri. 1a. fol. 39.

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuã rei memoriam. Ad Monasteriorum ac religiosorum locorum, & in eis sub sacro religionis iugo, &c. Dudum si quidem ex certis ac diuersis tunc expressis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus Sanctæ Iustinæ Paduanensis, ac S. Petri Perusini, necnon B. Mariæ propè Cassen. muros ordinis S. Benedicti, & non nulla alia in diuersis partibus consistentia Monasteria, prioratus Ecclesias, ac loca Ecclesiastica, tam secularia quam regularia prædicti, & aliorum diuersorum ordinum vniuersitatis, seu congregationi Monachorum vnitatis alias de obseruantia Sanctæ Iustinæ nuncupatæ dicti ordinis S. Benedicti sub certis modis, & formis tunc expressis inter alia vniuimus, concessimus appropriauimus & donauimus, prout in diuersis nostris desuper confectis literis, quarum tenorem hic haberi volumus pro sufficienter expresso, plenius continetur. Nos igitur attendentes quod monachi de congregatione huiusmodi a pluribus annis citra præsertim in Italiæ partibus eorum Monasterijs, ac locis sub regulari obseruantia, vitaq; castimonia ad laudem & gloriam Altissimi, ac populi deuotionis augmentum, laudabiliter viuentes varijs multiplicarunt, & quotidie multiplicant virtutum meritis, & ne ad debitum literarum huiusmodi consequendum effectum quomodolibet impediri valeant prouidere volentes, Motu proprio, non ad ipsorum monachorum, seu alicuius eorum nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, authoritate apostolica, & ex certa scientia tenore præsentium volumus, & statuimus, decernimus, & ordinamus, quod per quascunque reuocationes, cassationes seu annullationes quarumcunque vnionum seu incorporationum annexionum, et appropriationum de prędictis, & quibusuis alijs monasterijs, prioratibus, ecclesijs, locis ecclesiasticis per nos seu successores nostros Romanos Põtifices, aut eorum aliquam etiam penditeras, seu constitutiones, voluntates, & ordinationes nostras, aut Pontificũ eorũdẽ in genere, vel in specie, sub quibusuis formis vel verborũ expressionibus de cætero forsan faciẽdis nullũ vniuersitati seu cõgregationi monachorũ huiusmodi

cum

cum prædictarum eis concessarum, ac super similibus de de alijs monasterijs, Ecclesijs, prioratibus, ac locis ecclesiasticis faciendis vnionibus, incorporationibus, appropriationibus, & donationibus per nos forsan concedendarum literarum totalem & plenarium vigorem sortiatur effectum, valeat, siue possit præiudicium inferri, sed illæ omnes etiam post reuocationes, cassationes, & annullationes prædictas in suo robore permaneant, & permanere debeant perinde in omnibus, & per omnia, ac si quoad eas, & ipsarum singulas reuocatio, annullatio, & cassatio prædictæ nullatenus emanassent, nisi alias ipsæ vnionum, concessionum, appropriationum, & donationum expeditæ & expediendæ literæ huiusmodi in reuocationum, & cassationum & annullationum literas constitutionibus, & ordinationibus huiusmodi de verbo ad verbum insererentur, ac in eis specialis, expressa, & indiuidua de ipsis monasterijs & locis, ac dicta congregatione mentio contineretur. Nulli ergo hominum liceat hãc paginam nostræ voluntatis statuti, constitutionis, & ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo sexto Nonas Iulij Pontificatus nostri anno sexto.

ARTICVLVS III.

Vtrum reuocentur per dictam concessionem vniones nullæ propter defectum alicuius solemnitatis.

Respondeo dicendo, certum esse, prout concessit Iulius Secundus ordini minorum, die vigesima nona Martij anno Domini millesimo quingentesimo septimo: Pontificatus sui anno quarto, quascunque conuentiones per quoscunque dicti ordinis prouinciales & vicarios generales, speciales ac quoscunque alios fratres, seu eorum procuratores, vbicunque, & quomodocunque & sub quibuscunque clausulis, & formis factas, concordatas, transactas & expeditas quæ per generalem modernum, vel successores suos dicti ordinis generalis Correctores, seu capitulum generale dicti ordinis acceptatæ confirmatæ & ratificatæ non fuerint, nullius esse roboris, & momenti declaretis, si, & prout de iure fuerit faciendum, ita Iulius II. venerabilibus fratribus Archiepiscopo Granatensi, & Episcopo Malaginensi, ac dilecto filio vicario in Episcopatu Malaginensi in spiritualibus generali, & eorum cuilibet tanquam conseruatoribus, prout refert Parassetus a in suo libro priuilegiorum, hac de causa & alijs multis contingit aliquando pacta & conuentiones per prælatos inferiores regulares inita esse nullius momenti & valoris, imo facta per ipsosmet generales propter defectum iuris solemnitatis aliquando euenit esse nullius momenti, propter quod his vnionibus indulgens, concessit Iulius Secundus, congregationi montis Oliueti, quod si, in ipsis vnionibus annexionibus, incorporationibus, seu reformationibus conuentiones, pacta illicita, & quando apostolica confirmatione carerent expressè prohibita inuenirentur, interuenerint, illas tamen ratas, & firmas fore, & esse, ipsaque pacta & conuentiones obseruari liberè & licitè posse. Ita refertur in Compendio b ordinis Cisterciensis. In quo etiam determinatur, c conuentiones & pacta & modos huiusmodi facta, & facienda in forma publica redacta eo ipso apostolico robore communita esse, prout ordinauerunt Leo X. pro Camaldulensibus, & Pius Secundus pro congregatione montis Oliueti.

a Parass. fo. 4.

b Comp. Cisterc. titul. vniones §. 2.

c §. 3.

LAVS DEO.

TABV-

TABVLA LOCORVM CONCILII TRIDENTINI, QVI HOC VOLVMINE DECLARANTVR.

Sessio V.

De Reformatione.

Sessio VII.

Sessio XIIII.

De Reformatione.

Sessio XXI.

De reformatione.

Sessio XXII.

De obseruandis & euitandis in celebratione Missæ.

Sessio XXIII.

De reformatione & de residentia prælatorum.

Sessio XXIIII.

De reformatione Matrimonij.

Sessio XXV.

De purgatorio.

Sessio XXV.

De regularibus.

Sessio XXV.

De reformatione.

INDEX QVAESTIONVM QVAE IN HOC TOMO CONTINENTVR:

Quæstio j.

De Matrimonio in octo articulos diuisa. Pag. 1.

Quæstio ij.

De matrimonio quoad eius ministrum, & dispensationẽ in gradibus prohibitis, in duos articulos diuisa.

Quæstio iij.

De mendicitate in tres articulos diuisa. Pag. 7. col. 2.

Quæstio iiij.

Quantum ad missam in tres articulos diuisa. pag 9. col. 2.

Quæstio v.

De monasterijs ædificandis & destructis in sex articulos diuisa. Pag. 10 col. 2.

Quæstio vj.

De monialibus in octo articulos diuisa. Pag. 12. col. 2.

Quæstio vij.

De mulieribus in duos articulos diuisa. Pag. 16. col. 1.

Arti-

Quæ-

Ar-

Quæstio III.

De religione quoad potestatem transeundi in alias religiones concessam in triginta articulos diuisa.
pag. 157. col. 2.

Quæstio LIII.

De religione quoad religiosos extra claustra viuere prætendentes in sex articulos diuisa. pag.170.col.2.

Quæstio LIV.

De religiosis professis post publicationem in curia constitutionis Sixti V. in sex articulos diuisa. pag.173.col.1.

Quæstio LV.

De reliquijs sanctorum in tres articulos diuisa. pag.193.col.1.

Quæstio LVI.

De restitutione in quatuor articulos diuisa. pag.194.col.2.

Quæstio LVII.

De sacramentis ministrandis in duos articulos diuisa. pag.197.col.1.

Quæstio LVIII.

De sepulturis quantum ad libertatem sepeliendi in decem articulos diuisa. pag.197.col.2.

Arti-

Quæ-

Quæstio lxxiii.

De Tertiarijs quoad eorum priuilegia & exemptionem in duos articulos diuisa.
Pag.246.col.1.

Quæstio lxxiiii.

De tributis in sexdecim articulos diuisa.
Pag.247.col.2.

Quæstio lxxv.

De vasallis in duos articulos diuisa.
Pag.263.col.1.

Quæstio lxxvi.

De vicarijs in quinque articulos diuisa.
Pag.264.col.2.

Quæstio lxxvii.

De visitatione in decem articulos diuisa.
Pag.266.col.2.

FINIS.

INDEX GENERALIS
SENTENTIARVM QVAE IN HOC TOMO INVENIVNTVR.

Irregu-

Occul-

O

Occultè.

Peri-

Pro-

Non

re-

Sepul-

Scien-

Testa

FINIS.

